Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିନଯପିଟକେ

ପାରାଜିକକଣ୍ଡ-ଅଟ୍ଠକଥା (ପଠମୋ ଭାଗୋ)

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

ଯୋ କପ୍ପକୋଟୀହିପି ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଂ;

କାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ଅତିଦୁକ୍କରାନି;

ଖେଦଂ ଗତୋ ଲୋକହିତାଯ ନାଥୋ;

ନମୋ ମହାକାରୁଣିକସ୍ସ ତସ୍ସ।

ଅସମ୍ବୁଧଂ ବୁଦ୍ଧନିସେୱିତଂ ଯଂ;

ଭୱାଭୱଂ ଗଚ୍ଛତି ଜୀୱଲୋକୋ;

ନମୋ ଅୱିଜ୍ଜାଦିକିଲେସଜାଲ-

ୱିଦ୍ଧଂସିନୋ ଧମ୍ମୱରସ୍ସ ତସ୍ସ।

ଗୁଣେହି ଯୋ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞା-

ୱିମୁତ୍ତିଞାଣପ୍ପଭୁତୀହି ଯୁତ୍ତୋ;

ଖେତ୍ତଂ ଜନାନଂ କୁସଲତ୍ଥିକାନଂ;

ତମରିଯସଙ୍ଘଂ ସିରସା ନମାମି।

ଇଚ୍ଚେୱମଚ୍ଚନ୍ତନମସ୍ସନେଯ୍ୟଂ;

ନମସ୍ସମାନୋ ରତନତ୍ତଯଂ ଯଂ;

ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦଂ ୱିପୁଲଂ ଅଲତ୍ଥଂ;

ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ହତନ୍ତରାଯୋ।

ଯସ୍ମିଂ ଠିତେ ସାସନମଟ୍ଠିତସ୍ସ;

ପତିଟ୍ଠିତଂ ହୋତି ସୁସଣ୍ଠିତସ୍ସ;

ତଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସଂ ୱିନଯଂ ଅମିସ୍ସଂ;

ନିସ୍ସାଯ ପୁବ୍ବାଚରିଯାନୁଭାୱଂ।

କାମଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାଚରିଯାସଭେହି;

ଞାଣମ୍ବୁନିଦ୍ଧୋତମଲାସୱେହି;

ୱିସୁଦ୍ଧୱିଜ୍ଜାପଟିସମ୍ଭିଦେହି ;

ସଦ୍ଧମ୍ମସଂୱଣ୍ଣନକୋୱିଦେହି।

ସଲ୍ଲେଖିଯେ ନୋସୁଲଭୂପମେହି;

ମହାୱିହାରସ୍ସ ଧଜୂପମେହି;

ସଂୱଣ୍ଣିତୋଯଂ ୱିନଯୋ ନଯେହି;

ଚିତ୍ତେହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୱରନ୍ୱଯେହି।

ସଂୱଣ୍ଣନା ସୀହଳଦୀପକେନ;

ୱାକ୍ୟେନ ଏସା ପନ ସଙ୍ଖତତ୍ତା;

ନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥଂ ଅଭିସମ୍ଭୁଣାତି;

ଦୀପନ୍ତରେ ଭିକ୍ଖୁଜନସ୍ସ ଯସ୍ମା।

ତସ୍ମା ଇମଂ ପାଳିନଯାନୁରୂପଂ;

ସଂୱଣ୍ଣନଂ ଦାନି ସମାରଭିସ୍ସଂ;

ଅଜ୍ଝେସନଂ ବୁଦ୍ଧସିରିୱ୍ହଯସ୍ସ;

ଥେରସ୍ସ ସମ୍ମା ସମନୁସ୍ସରନ୍ତୋ।

ସଂୱଣ୍ଣନଂ ତଞ୍ଚ ସମାରଭନ୍ତୋ;

ତସ୍ସା ମହାଅଟ୍ଠକଥଂ ସରୀରଂ;

କତ୍ୱା ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ତଥେୱ;

କୁରୁନ୍ଦିନାମାଦିସୁ ୱିସ୍ସୁତାସୁ।

ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତୋ;

ଯୋ ଯୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଅପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ;

ତତୋପି ଅନ୍ତୋଗଧଥେରୱାଦଂ;

ସଂୱଣ୍ଣନଂ ସମ୍ମ ସମାରଭିସ୍ସଂ।

ତଂ ମେ ନିସାମେନ୍ତୁ ପସନ୍ନଚିତ୍ତା;

ଥେରା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନୱମଜ୍ଝିମା ଚ;

ଧମ୍ମପ୍ପଦୀପସ୍ସ ତଥାଗତସ୍ସ;

ସକ୍କଚ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ପତିମାନୟନ୍ତା।

ବୁଦ୍ଧେନ ଧମ୍ମୋ ୱିନୟୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ;

ୟୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତେହି ତଥେୱ ଞାତୋ;

ସୋ ଯେହି ତେସଂ ମତିମଚ୍ଚଜନ୍ତା;

ୟସ୍ମା ପୁରେ ଅଟ୍ଠକଥା ଅକଂସୁ।

ତସ୍ମା ହି ୟଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ;

ତଂ ୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱାନ ପମାଦଲେଖଂ;

ସବ୍ବମ୍ପି ସିକ୍ଖାସୁ ସଗାରୱାନଂ;

ୟସ୍ମା ପମାଣଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାନଂ।

ତତୋ ଚ ଭାସନ୍ତରମେୱ ହିତ୍ୱା;

ୱିତ୍ଥାରମଗ୍ଗଞ୍ଚ ସମାସୟିତ୍ୱା;

ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ସବ୍ବମସେସୟିତ୍ୱା;

ତନ୍ତିକ୍କମଂ କିଞ୍ଚି ଅୱୋକ୍କମିତ୍ୱା।

ସୁତ୍ତନ୍ତିକାନଂ ୱଚନାନମତ୍ଥଂ;

ସୁତ୍ତାନୁରୂପଂ ପରିଦୀପୟନ୍ତୀ;

ୟସ୍ମା ଅୟଂ ହେସ୍ସତି ୱଣ୍ଣନାପି;

ସକ୍କଚ୍ଚ ତସ୍ମା ଅନୁସିକ୍ଖିତବ୍ବାତି।

ବାହିରନିଦାନକଥା

ତତ୍ଥ ତଂ ୱଣ୍ଣୟିସ୍ସଂ ୱିନୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିନୟୋ ତାୱ ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘ୱିନୟୋ ନାମ ଇଧ ସକଲଂ ୱିନୟପିଟକଂ

ଅଧିପ୍ପେତ’’ନ୍ତି। ସଂୱଣ୍ଣନତ୍ଥଂ ପନସ୍ସ ଅଯଂ ମାତିକା –

ୱୁତ୍ତଂ ଯେନ ଯଦା ଯସ୍ମା, ଧାରିତଂ ଯେନ ଚାଭତଂ;

ଯତ୍ଥପ୍ପତିଟ୍ଠିତଚେତମେତଂ ୱତ୍ୱା ୱିଧିଂ ତତୋ।

ତେନାତିଆଦିପାଠସ୍ସ, ଅତ୍ଥଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ;

ଦସ୍ସଯନ୍ତୋ କରିସ୍ସାମି, ୱିନଯସ୍ସତ୍ଥୱଣ୍ଣନନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ଯେନ ଯଦା ଯସ୍ମାତି ଇଦଂ ତାୱ ୱଚନଂ ‘‘ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱିହରତୀ’’ତି ଏୱମାଦିୱଚନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖୱଚନଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱତ୍ତବ୍ବମେତଂ ‘‘ଇଦଂ ୱଚନଂ କେନ ୱୁତ୍ତଂ, କଦା ୱୁତ୍ତଂ, କସ୍ମା ଚ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି? ଆଯସ୍ମତା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଞ୍ଚ ପନ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକାଲେ।

ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥା

ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତି ନାମ ଚେସା କିଞ୍ଚାପି ପଞ୍ଚସତିକସଙ୍ଗୀତିକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତା, ନିଦାନକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ପନ ଇଧାପି ଇମିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନଞ୍ହି ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ସୁଭଦ୍ଦପରିବ୍ବାଜକୱିନଯନା କତବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚେ କୁସିନାରାଯଂ ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନେ ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ଲୋକନାଥେ, ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବାନେ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି, ସୁଭଦ୍ଦେନ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତେନ ‘‘ଅଲଂ, ଆୱୁସୋ, ମା ସୋଚିତ୍ଥ, ମା ପରିଦେୱିତ୍ଥ, ସୁମୁତ୍ତା ମଯଂ ତେନ ମହାସମଣେନ; ଉପଦ୍ଦୁତା ଚ ହୋମ – ‘ଇଦଂ ୱୋ କପ୍ପତି, ଇଦଂ ୱୋ ନ କପ୍ପତୀ’ତି! ଇଦାନି ପନ ମଯଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛିସ୍ସାମ ତଂ କରିସ୍ସାମ, ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛିସ୍ସାମ ନ ତଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୩୭; ଦୀ। ନି। ୨।୨୩୨) ୱୁତ୍ତୱଚନମନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ‘‘ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ପାପଭିକ୍ଖୂ ଅତୀତସତ୍ଥୁକଂ ପାୱଚନନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ପକ୍ଖଂ ଲଭିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅନ୍ତରଧାପେଯ୍ୟୁଂ, ଯାୱ ଚ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ତିଟ୍ଠତି ତାୱ ଅନତୀତସତ୍ଥୁକମେୱ ପାୱଚନଂ ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘ଯୋ ୱୋ, ଆନନ୍ଦ, ମଯା ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ , ସୋ ୱୋ ମମଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥା’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୬)।

‘‘ଯଂନୂନାହଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯେଯ୍ୟଂ, ଯଥଯିଦଂ ସାସନଂ ଅଦ୍ଧନିଯଂ ଅସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ।

ଯଂ ଚାହଂ ଭଗୱତା –

‘ଧାରେସ୍ସସି ପନ ମେ ତ୍ୱଂ, କସ୍ସପ, ସାଣାନି ପଂସୁକୂଲାନି ନିବ୍ବସନାନୀ’ତି ୱତ୍ୱା ଚୀୱରେ ସାଧାରଣପରିଭୋଗେନ ଚେୱ,

‘ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାୱଦେ ଆକଙ୍ଖାମି ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରାମି; କସ୍ସପୋପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାୱଦେ ଆକଙ୍ଖତି ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି…ପେ… ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ’ତି –

ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ନୱାନୁପୁବ୍ବୱିହାରଛଳଭିଞ୍ଞାପ୍ପଭେଦେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନା ସମସମଟ୍ଠପନେନ ଚ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ, ତସ୍ସ କିମଞ୍ଞଂ ଆଣଣ୍ୟଂ ଭୱିସ୍ସତି; ନନୁ ମଂ ଭଗୱା ରାଜା ୱିଯ ସକକୱଚଇସ୍ସରିଯାନୁପ୍ପଦାନେନ ଅତ୍ତନୋ କୁଲୱଂସପ୍ପତିଟ୍ଠାପକଂ ପୁତ୍ତଂ ‘ସଦ୍ଧମ୍ମୱଂସପ୍ପତିଟ୍ଠାପକୋ ମେ ଅଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ମନ୍ତ୍ୱା ଇମିନା ଅସାଧାରଣେନ ଅନୁଗ୍ଗହେନ ଅନୁଗ୍ଗହେସୀ’’ତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ଧମ୍ମୱିନଯସଙ୍ଗାଯନତ୍ଥଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେସି। ଯଥାହ –

‘‘ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘ଏକମିଦାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯଂ ପାୱାଯ କୁସିନାରଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୩୧) ସବ୍ବଂ ସୁଭଦ୍ଦକଣ୍ଡଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତୋ ପରଂ ଆହ –

‘‘ହନ୍ଦ ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯେଯ୍ୟାମ। ପୁରେ ଅଧମ୍ମୋ ଦିପ୍ପତି, ଧମ୍ମୋ ପଟିବାହିଯ୍ୟତି; ଅୱିନଯୋ ଦିପ୍ପତି, ୱିନଯୋ ପଟିବାହିଯ୍ୟତି। ପୁରେ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋ ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତି; ଅୱିନଯୱାଦିନୋ ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ୱିନଯୱାଦିନୋ ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୩୭)।

ଭିକ୍ଖୂ ଆହଂସୁ – ‘‘ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୂ ଉଚ୍ଚିନତୂ’’ତି। ଥେରୋ ସକଲନୱଙ୍ଗସତ୍ଥୁସାସନପରିଯତ୍ତିଧରେ ପୁଥୁଜ୍ଜନ-ସୋତାପନ୍ନ-ସକଦାଗାମି-ଅନାଗାମି-ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକଖୀଣାସୱଭିକ୍ଖୂ ଅନେକସତେ ଅନେକସହସ୍ସେ ଚ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ତିପିଟକସବ୍ବପରିଯତ୍ତିପ୍ପଭେଦଧରେ ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତେ ମହାନୁଭାୱେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଭଗୱତା ଏତଦଗ୍ଗଂ ଆରୋପିତେ ତେୱିଜ୍ଜାଦିଭେଦେ ଖୀଣାସୱଭିକ୍ଖୂଯେୱ ଏକୂନପଞ୍ଚସତେ ପରିଗ୍ଗହେସି। ଯେ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଏକେନୂନାପଞ୍ଚଅରହନ୍ତସତାନି ଉଚ୍ଚିନୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୩୭)।

କିସ୍ସ ପନ ଥେରୋ ଏକେନୂନମକାସୀତି? ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଓକାସକରଣତ୍ଥଂ। ତେନ ହାଯସ୍ମତା ସହାପି ୱିନାପି ନ ସକ୍କା ଧମ୍ମସଙ୍ଗୀତି କାତୁଂ, ସୋ ହାଯସ୍ମା ସେକ୍ଖୋ ସକରଣୀଯୋ, ତସ୍ମା ସହାପି ନ ସକ୍କା; ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଦସବଲଦେସିତଂ ସୁତ୍ତଗେଯ୍ୟାଦିକଂ ଭଗୱତୋ ଅସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ୱିନାପି ନ ସକ୍କା। ଯଦି ଏୱଂ ସେକ୍ଖୋପି ସମାନୋ ଧମ୍ମସଙ୍ଗୀତିଯା ବହୁକାରତ୍ତା ଥେରେନ ଉଚ୍ଚିନିତବ୍ବୋ ଅସ୍ସ। ଅଥ କସ୍ମା ନ ଉଚ୍ଚିନିତୋତି ? ପରୂପୱାଦୱିୱଜ୍ଜନତୋ। ଥେରୋ ହି ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ଆନନ୍ଦେ ଅତିୱିଯ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ଅହୋସି, ତଥା ହି ନଂ ସିରସ୍ମିଂ ପଲିତେସୁ ଜାତେସୁପି ‘‘ନ ୱାଯଂ କୁମାରକୋ ମତ୍ତମଞ୍ଞାସୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୫୪) କୁମାରକୱାଦେନ ଓୱଦତି। ସକ୍ୟକୁଲପ୍ପସୁତୋ ଚାଯଂ ଆଯସ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ଭାତା ଚୂଳପିତୁପୁତ୍ତୋ। ତତ୍ର ହି ଭିକ୍ଖୂ ଛନ୍ଦାଗମନଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞମାନା ‘‘ବହୂ ଅସେକ୍ଖପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଠପେତ୍ୱା ଆନନ୍ଦଂ ସେକ୍ଖପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତଂ ଥେରୋ ଉଚ୍ଚିନୀ’’ତି ଉପୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ ପରୂପୱାଦଂ ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ‘‘ଆନନ୍ଦଂ ୱିନା ସଙ୍ଗୀତି ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ଭିକ୍ଖୂନଂଯେୱ ଅନୁମତିଯା ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଉଚ୍ଚିନି।

ଅଥ ସଯମେୱ ଭିକ୍ଖୂ ଆନନ୍ଦସ୍ସତ୍ଥାଯ ଥେରଂ ଯାଚିଂସୁ। ଯଥାହ –

‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ମହାକସ୍ସପଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କିଞ୍ଚାପି ସେକ୍ଖୋ ଅଭବ୍ବୋ ଛନ୍ଦା ଦୋସା ମୋହା ଭଯା ଅଗତିଂ ଗନ୍ତୁଂ, ବହୁ ଚାନେନ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚ ପରିଯତ୍ତୋ; ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତମ୍ପି ଆନନ୍ଦଂ ଉଚ୍ଚିନତୂ’ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତମ୍ପି ଆନନ୍ଦଂ ଉଚ୍ଚିନୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୩୭)।

ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁମତିଯା ଉଚ୍ଚିନିତେନ ତେନାଯସ୍ମତା ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚ ଥେରସତାନି ଅହେସୁଂ।

ଅଥ ଖୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ମଯଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯେଯ୍ୟାମା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତଦହୋସି – ‘‘ରାଜଗହଂ ଖୋ ମହାଗୋଚରଂ ପହୂତସେନାସନଂ, ଯଂନୂନ ମଯଂ ରାଜଗହେ ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତା ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯେଯ୍ୟାମ, ନ ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ରାଜଗହେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। କସ୍ମା ପନ ନେସଂ ଏତଦହୋସି? ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଥାୱରକମ୍ମଂ, କୋଚି ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲୋ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉକ୍କୋଟେଯ୍ୟାତି। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଞତ୍ତିଦୁତିଯେନ କମ୍ମେନ ସାୱେସି, ତଂ ସଙ୍ଗୀତିକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଞାତବ୍ବଂ।

ଅଥ ତଥାଗତସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ସତ୍ତସୁ ସାଧୁକୀଳନଦିୱସେସୁ ସତ୍ତସୁ ଚ ଧାତୁପୂଜାଦିୱସେସୁ ୱୀତିୱତ୍ତେସୁ ‘‘ଅଡ୍ଢମାସୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ, ଇଦାନି ଗିମ୍ହାନଂ ଦିଯଡ୍ଢୋ ମାସୋ ସେସୋ, ଉପକଟ୍ଠା ୱସ୍ସୂପନାଯିକା’’ତି ମନ୍ତ୍ୱା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ‘‘ରାଜଗହଂ, ଆୱୁସୋ, ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଉପଡ୍ଢଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ମଗ୍ଗଂ ଗତୋ। ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋପି ଉପଡ୍ଢଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ମଗ୍ଗଂ ଗତୋ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଯେନ ସାୱତ୍ଥି ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ମହାପରିଦେୱୋ ଅହୋସି – ‘‘ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, କୁହିଂ ସତ୍ଥାରଂ ଠପେତ୍ୱା ଆଗତୋସୀ’’ତି । ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଥେରେ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବାନଦିୱସେ ୱିଯ ମହାପରିଦେୱୋ ଅହୋସି।

ତତ୍ର ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ତଂ ମହାଜନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦସବଲେନ ୱସିତଗନ୍ଧକୁଟିଯା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠଂ ନୀହରିତ୍ୱା ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ମିଲାତମାଲାକଚୱରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଅତିହରିତ୍ୱା ପୁନ ଯଥାଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଠିତକାଲେ କରଣୀଯଂ ୱତ୍ତଂ ସବ୍ବମକାସି। ଅଥ ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ପଭୁତି

ଠାନନିସଜ୍ଜବହୁଲତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନଧାତୁକଂ କାଯଂ ସମସ୍ସାସେତୁଂ ଦୁତିଯଦିୱସେ ଖୀରୱିରେଚନଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱିହାରେଯେୱ ନିସୀଦି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ସୁଭେନ ମାଣୱେନ ପହିତଂ ମାଣୱକଂ ଏତଦୱୋଚ –

‘‘ଅକାଲୋ ଖୋ, ମାଣୱକ, ଅତ୍ଥି ମେ ଅଜ୍ଜ ଭେସଜ୍ଜମତ୍ତା ପୀତା, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସ୍ୱେପି ଉପସଙ୍କମେଯ୍ୟାମା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୪୪୭)।

ଦୁତିଯଦିୱସେ ଚେତକତ୍ଥେରେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଭେନ ମାଣୱେନ ପୁଟ୍ଠୋ ଦୀଘନିକାଯେ ସୁଭସୁତ୍ତଂନାମ ଦସମଂ ସୁତ୍ତମଭାସି।

ଅଥ ଥେରୋ ଜେତୱନୱିହାରେ ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପ୍ପଟିସଙ୍ଖରଣଂ କାରାପେତ୍ୱା ଉପକଟ୍ଠାଯ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ରାଜଗହଂ ଗତୋ। ତଥା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ଚ ସବ୍ବଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜଗହମେୱ ଗତୋ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜଗହେ ଅଟ୍ଠାରସ ମହାୱିହାରା ହୋନ୍ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ଛଡ୍ଡିତପତିତୌକ୍ଲାପା ଅହେସୁଂ। ଭଗୱତୋ ହି ପରିନିବ୍ବାନେ ସବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରେ ଚ ପରିୱେଣେ ଚ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ଥ ଥେରା ଭଗୱତୋ ୱଚନପୂଜନତ୍ଥଂ ତିତ୍ଥିଯୱାଦପରିମୋଚନତ୍ଥଞ୍ଚ ‘‘ପଠମଂ ମାସଂ ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପ୍ପଟିସଙ୍ଖରଣଂ କରୋମା’’ତି ଚିନ୍ତେସୁଂ। ତିତ୍ଥିଯା ହି ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘‘ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକା ସତ୍ଥରି ଠିତେଯେୱ ୱିହାରେ ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ, ପରିନିବ୍ବୁତେ ଛଡ୍ଡେସୁ’’ନ୍ତି। ତେସଂ ୱାଦପରିମୋଚନତ୍ଥଞ୍ଚ ଚିନ୍ତେସୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ –

‘‘ଅଥ ଖୋ ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତଦହୋସି – ‘ଭଗୱତା ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପ୍ପଟିସଙ୍ଖରଣଂ ୱଣ୍ଣିତଂ। ହନ୍ଦ ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ପଠମଂ ମାସଂ ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପ୍ପଟିସଙ୍ଖରଣଂ କରୋମ, ମଜ୍ଝିମଂ ମାସଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯିସ୍ସାମା’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୩୮)।

ତେ ଦୁତିଯଦିୱସେ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଜାତସତ୍ତୁ ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ପଟିପୁଚ୍ଛି। ଥେରା ଅଟ୍ଠାରସ ମହାୱିହାରପଟିସଙ୍ଖରଣତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ପଟିୱେଦେସୁଂ। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା ହତ୍ଥକମ୍ମକାରକେ ମନୁସ୍ସେ ଅଦାସି। ଥେରା ପଠମଂ ମାସଂ ସବ୍ବୱିହାରେ ପଟିସଙ୍ଖରାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ – ‘‘ନିଟ୍ଠିତଂ, ମହାରାଜ, ୱିହାରପଟିସଙ୍ଖରଣଂ। ଇଦାନି ଧମ୍ମୱିନଯସଙ୍ଗହଂ କରୋମା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ୱିସ୍ସତ୍ଥା କରୋଥ। ମଯ୍ହଂ ଆଣାଚକ୍କଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ହୋତୁ। ଆଣାପେଥ, ଭନ୍ତେ, କିଂ କରୋମୀ’’ତି? ‘‘ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କତ୍ଥ କରୋମି, ଭନ୍ତେ’’ତି? ‘‘ୱେଭାରପବ୍ବତପସ୍ସେ ସତ୍ତପଣ୍ଣିଗୁହାଦ୍ୱାରେ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ରାଜା ଅଜାତସତ୍ତୁ ୱିସ୍ସକମ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତସଦିସଂ ସୁୱିଭତ୍ତଭିତ୍ତିଥମ୍ଭସୋପାନଂ ନାନାୱିଧମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମୱିଚିତ୍ତଂ ଅଭିଭୱନ୍ତମିୱ ରାଜଭୱନୱିଭୂତିଂ ଅୱହସନ୍ତମିୱ ଦେୱୱିମାନସିରିଂ ସିରିଯା ନିକେତମିୱ ଏକନିପାତତିତ୍ଥମିୱ ଚ ଦେୱମନୁସ୍ସନଯନୱିହଙ୍ଗାନଂ ଲୋକରାମଣେଯ୍ୟକମିୱ ସମ୍ପିଣ୍ଡିତଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବସାରମଣ୍ଡଂ ମଣ୍ଡପଂ କାରାପେତ୍ୱା ୱିୱିଧକୁସୁମଦାମ-ଓଲମ୍ବକ-ୱିନିଗ୍ଗଲନ୍ତଚାରୁୱିତାନଂ ରତନୱିଚିତ୍ତମଣିକୋଟ୍ଟିମତଲମିୱ ଚ ନଂ ନାନାପୁପ୍ଫୂପହାରୱିଚିତ୍ତସୁପରିନିଟ୍ଠିତଭୂମିକମ୍ମଂ ବ୍ରହ୍ମୱିମାନସଦିସଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ମହାମଣ୍ଡପେ ପଞ୍ଚସତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନଗ୍ଘାନି ପଞ୍ଚ କପ୍ପିଯପଚ୍ଚତ୍ଥରଣସତାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଭାଗଂ ନିସ୍ସାଯ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖଂ ଥେରାସନଂ ମଣ୍ଡପମଜ୍ଝେ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆସନାରହଂ ଧମ୍ମାସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଦନ୍ତଖଚିତଂ ବୀଜନିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଠପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରୋଚାପେସି – ‘‘ନିଟ୍ଠିତଂ, ଭନ୍ତେ, ମମ କିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସମଯେ ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିସ୍ସଗନ୍ଧଂ ୱାଯନ୍ତୋ ୱିଚରତୀ’’ତି। ଥେରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଅଞ୍ଞୋ ୱିସ୍ସଗନ୍ଧଂ ୱାଯନ୍ତୋ ୱିଚରଣକଭିକ୍ଖୁ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଦ୍ଧା ଏତେ ମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜି। ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆହଂସୁ – ‘‘ସ୍ୱେ, ଆୱୁସୋ, ସନ୍ନିପାତୋ ତ୍ୱଞ୍ଚ ସେକ୍ଖୋ ସକରଣୀଯୋ, ତେନ ତେ ନ ଯୁତ୍ତଂ ସନ୍ନିପାତଂ ଗନ୍ତୁଂ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ – ‘‘ସ୍ୱେ ସନ୍ନିପାତୋ, ନ ଖୋ ପନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ ଯ୍ୱାହଂ ସେକ୍ଖୋ ସମାନୋ ସନ୍ନିପାତଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ କାଯଗତାଯ ସତିଯା ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୁସସମଯଂ ଚଙ୍କମା ଓରୋହିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି କାଯଂ ଆୱଜ୍ଜେସି। ଦ୍ୱେ ପାଦା ଭୂମିତୋ ମୁତ୍ତା, ଅପ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ସୀସଂ ବିମ୍ବୋହନଂ, ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚି। ଅଯଞ୍ହି ଆଯସ୍ମା ଚଙ୍କମେନ ବହି ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ନନୁ ମଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘କତପୁଞ୍ଞୋସି ତ୍ୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଧାନମନୁଯୁଞ୍ଜ; ଖିପ୍ପଂ ହୋହିସି ଅନାସୱୋ’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୦୭)। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ କଥାଦୋସୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ମମ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧଂ ୱୀରିଯଂ ତେନ ମେ ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ହନ୍ଦାହଂ ୱୀରିଯସମଥଂ ଯୋଜେମୀ’’ତି ଚଙ୍କମା ଓରୋହିତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ

ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିସ୍ସାମୀ’’ତି କାଯଂ ମଞ୍ଚକେ ଉପନାମେସି। ଦ୍ୱେ ପାଦା ଭୂମିତୋ ମୁତ୍ତା, ସୀସଞ୍ଚ ବିମ୍ବୋହନଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂ। ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ, ଚତୁଇରିଯାପଥୱିରହିତଂ ଥେରସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତେନ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଅନିପନ୍ନୋ ଅନିସିନ୍ନୋ ଅଟ୍ଠିତୋ ଅଚଙ୍କମନ୍ତୋ ‘‘କୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଅଥ ଖୋ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଦୁତିଯଦିୱସେ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଂ ଞାପେତୁକାମୋ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ନ ଗତୋ। ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତାସନେ ନିସୀଦନ୍ତା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଆସନଂ ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା। ତତ୍ଥ କେହିଚି ‘‘ଏତମାସନଂ କସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସା’’ତି। ‘‘ଆନନ୍ଦୋ ପନ କୁହିଂ ଗତୋ’’ତି? ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ଗମନକାଲୋ’’ତି। ତତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଥୱିଯଂ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆସନେଯେୱ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦୀତିପି ଏକେ।

ଏୱଂ ନିସିନ୍ନେ ତସ୍ମିଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ଆୱୁସୋ, କିଂ ପଠମଂ ସଙ୍ଗାଯାମ, ଧମ୍ମଂ ୱା ୱିନଯଂ ୱା’’ତି? ଭିକ୍ଖୂ ଆହଂସୁ – ‘‘ଭନ୍ତେ ମହାକସ୍ସପ, ୱିନଯୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧସାସନସ୍ସ ଆଯୁ, ୱିନଯେ ଠିତେ ସାସନଂ ଠିତଂ ହୋତି; ତସ୍ମା ପଠମଂ ୱିନଯଂ ସଙ୍ଗାଯାମା’’ତି,। ‘‘କଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା’’ତି? ‘‘ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପାଲି’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ଆନନ୍ଦୋ ନପ୍ପହୋତୀ’’ତି? ‘‘ନୋ ନପ୍ପହୋତି; ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଧରମାନୋଯେୱ ୱିନଯପରିଯତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପାଲିଂ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି – ‘ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିନଯଧରାନଂ ଯଦିଦଂ ଉପାଲୀ’ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୧୯, ୨୨୮)। ତସ୍ମା ଉପାଲିତ୍ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିନଯଂ ସଙ୍ଗାଯାମା’’ତି। ତତୋ ଥେରୋ ୱିନଯଂ ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ସମ୍ମନ୍ନି। ଉପାଲିତ୍ଥେରୋପି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ସମ୍ମନ୍ନି। ତତ୍ରାଯଂ ପାଳି –

‘‘ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ସଙ୍ଘଂ ଞାପେସି –

‘‘ସୁଣାତୁ ମେ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଘୋ। ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ଅହଂ ଉପାଲିଂ ୱିନଯଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

‘‘ଆଯସ୍ମାପି ଉପାଲି ସଙ୍ଘଂ ଞାପେସି –

‘‘ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ। ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ଅହଂ ଆଯସ୍ମତା ମହାକସ୍ସପେନ ୱିନଯଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ସମ୍ମନ୍ନିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମା ଉପାଲି ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦି, ଦନ୍ତଖଚିତଂ ବୀଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା। ତତୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଥେରାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପାଲିଂ ୱିନଯଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ପଠମଂ, ଆୱୁସୋ ଉପାଲି, ପାରାଜିକଂ କତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ? ‘‘ୱେସାଲିଯଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କଂ ଆରବ୍ଭା’’ତି? ‘‘ସୁଦିନ୍ନଂ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭା’’ତି। ‘‘କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି’’ନ୍ତି? ‘‘ମେଥୁନଧମ୍ମେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉପାଲିଂ ପଠମସ୍ସ ପାରାଜିକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ନିଦାନମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ପଞ୍ଞତ୍ତିମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ଆପତ୍ତିମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ଅନାପତ୍ତିମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି; ଯଥା ଚ ପଠମସ୍ସ ତଥା ଦୁତିଯସ୍ସ ତଥା ତତିଯସ୍ସ ତଥା ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ପାରାଜିକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି… ପେ… ଅନାପତ୍ତିମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି। ପୁଟ୍ଠୋ ପୁଟ୍ଠୋ ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତତୋ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନି ‘‘ପାରାଜିକକଣ୍ଡଂ ନାମ ଇଦ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଠପେସୁଂ। ତେରସ ସଙ୍ଘାଦିସେସାନି ‘‘ତେରସକ’’ନ୍ତି ଠପେସୁଂ। ଦ୍ୱେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ଅନିଯତାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ତିଂସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ଦ୍ୱେନୱୁତି ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ପାଚିତ୍ତିଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ଚତ୍ତାରି ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ପାଟିଦେସନୀଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ପଞ୍ଚସତ୍ତତି ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ସେଖିଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ‘‘ଅଧିକରଣସମଥା’’ତି ଠପେସୁଂ।

ଏୱଂ ମହାୱିଭଙ୍ଗଂ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ଅଟ୍ଠ ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ପାରାଜିକକଣ୍ଡଂ ନାମ ଇଦ’’ନ୍ତି ଠପେସୁଂ। ସତ୍ତରସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ସତ୍ତରସକ’’ନ୍ତି ଠପେସୁଂ। ତିଂସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ଛସଟ୍ଠିସତସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ପାଚିତ୍ତିଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ଅଟ୍ଠ ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ପାଟିଦେସନୀଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ପଞ୍ଚସତ୍ତତି ସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ସେଖିଯାନୀ’’ତି ଠପେସୁଂ। ସତ୍ତ ଧମ୍ମେ ‘‘ଅଧିକରଣସମଥା’’ତି ଠପେସୁଂ। ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗଂ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ଖନ୍ଧକପରିୱାରେପି ଆରୋପେସୁଂ। ଏୱମେତଂ ସଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଖନ୍ଧକପରିୱାରଂ ୱିନଯପିଟକଂ ସଙ୍ଗହମାରୂଳ୍ହଂ ସବ୍ବଂ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି, ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନପରିଯୋସାନେ ପଞ୍ଚ ଅରହନ୍ତସତାନି ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପିତନଯେନେୱ ଗଣସଜ୍ଝାଯମକଂସୁ। ୱିନଯସଙ୍ଗହାୱସାନେ ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ

ଦନ୍ତଖଚିତଂ ବୀଜନିଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନା ଓରୋହିତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢେ ଭିକ୍ଖୂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି।

ୱିନଯଂ ସଙ୍ଗାଯିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଗାଯିତୁକାମୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଗାଯନ୍ତେହି କଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଗାଯିତବ୍ବୋ''ତି? ଭିକ୍ଖୂ ''ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା''ତି ଆହଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ସଙ୍ଘଂ ଞାପେସି –

''ସୁଣାତୁ ମେ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଘୋ। ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ଅହଂ ଆନନ୍ଦଂ ଧମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସଙ୍ଘଂ ଞାପେସି –

''ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ଅହଂ ଆଯସ୍ମତା ମହାକସ୍ସପେନ ଧମ୍ମଂ ପୁଟ୍ଠୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଏକଂସଂ ଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦି ଦନ୍ତଖଚିତଂ ବୀଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା। ଅଥ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଧମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ବ୍ରହ୍ମଜାଲଂ, ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, କତ୍ଥ ଭାସିତ''ନ୍ତି? ''ଅନ୍ତରା ଚ, ଭନ୍ତେ, ରାଜଗହଂ ଅନ୍ତରା ଚ ନାଳନ୍ଦଂ ରାଜାଗାରକେ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାଯ''ନ୍ତି। ''କଂ ଆରବ୍ଭା''ତି? ''ସୁପ୍ପିଯଞ୍ଚ ପରିବ୍ବାଜକଂ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଞ୍ଚ ମାଣୱ''ନ୍ତି। ''କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି''ନ୍ତି? ''ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣେ''ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମଜାଲସ୍ସ ନିଦାନମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି। ''ସାମଞ୍ଞଫଲଂ ପନାୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, କତ୍ଥ ଭାସିତ''ନ୍ତି? 'ରାଜଗହେ, ଭନ୍ତେ, ଜୀୱକମ୍ବୱନେ''ତି। ''କେନ ସଦ୍ଧି''ନ୍ତି? ''ଅଜାତସତ୍ତୁନା ୱେଦେହିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧି''ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ସାମଞ୍ଞଫଲସ୍ସ ନିଦାନମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି। ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ପଞ୍ଚ ନିକାଯେ ପୁଚ୍ଛି।

ପଞ୍ଚନିକାଯା ନାମ – ଦୀଘନିକାଯୋ, ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ, ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ, ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋତି। ତତ୍ଥ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋ ନାମ – ଚତ୍ତାରୋ ନିକାଯେ ଠପେତ୍ୱା, ଅୱସେସଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ। ତତ୍ଥ ୱିନଯୋ ଆଯସ୍ମତା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ, ସେସଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ନିକାଯା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ। ତଦେତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ରସୱସେନ ଏକୱିଧଂ, ଧମ୍ମୱିନଯୱସେନ ଦୁୱିଧଂ, ପଠମମଜ୍ଝିମପଚ୍ଛିମୱସେନ ତିୱିଧଂ; ତଥା ପିଟକୱସେନ, ନିକାଯୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧଂ, ଅଙ୍ଗୱସେନ ନୱୱିଧଂ, ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସୱିଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ରସୱସେନ ଏକୱିଧଂ? ଯଞ୍ହି ଭଗୱତା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଯାୱ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯତି, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି ଦେୱମନୁସ୍ସନାଗଯକ୍ଖାଦଯୋ ଅନୁସାସନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତେନ ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଏକରସଂ ୱିମୁତ୍ତିରସମେୱ ହୋତି। ଏୱଂ ରସୱସେନ ଏକୱିଧଂ।

କଥଂ ଧମ୍ମୱିନଯୱସେନ ଦୁୱିଧଂ? ସବ୍ବମେୱ ଚେତଂ ଧମ୍ମୋ ଚେୱ ୱିନଯୋ ଚାତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ ୱିନଯପିଟକଂ ୱିନଯୋ, ଅୱସେସଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଧମ୍ମୋ; ତେନେୱାହ – ''ଯଂନୂନ ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯେଯ୍ୟାମା''ତି। ''ଅହଂ ଉପାଲିଂ ୱିନଯଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ଆନନ୍ଦଂ ଧମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚ ଏୱଂ ଧମ୍ମୱିନଯୱସେନ ଦୁୱିଧଂ।

କଥଂ ପଠମମଜ୍ଝିମପଚ୍ଛିମୱସେନ ତିୱିଧଂ? ସବ୍ବମେୱ ହିଦଂ ପଠମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ, ମଜ୍ଝିମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ, ପଚ୍ଛିମବୁଦ୍ଧୱଚନନ୍ତି ତିପ୍ପଭେଦଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ –

''ଅନେକଜାତିସଂସାରଂ, ସନ୍ଧାୱିସ୍ସଂ ଅନିବ୍ବିସଂ;

ଗହକାରଂ ଗୱେସନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖା ଜାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ।

''ଗହକାରକ ଦିଟ୍ଠୋସି, ପୁନ ଗେହଂ ନ କାହସି;

ସବ୍ବା ତେ ଫାସୁକା ଭଗ୍ଗା, ଗହକୂଟଂ ୱିସଙ୍ଖତଂ;

ୱିସଙ୍ଖାରଗତଂ ଚିତ୍ତଂ, ତଣ୍ହାନଂ ଖଯମଜ୍ଝଗା''ତି। (ଧ। ପ। ୧୫୩-୧୫୪);

ଇଦଂ ପଠମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ।

କେଚି ‘‘ଯଦା ହୱେ ପାତୁଭୱନ୍ତି ଧମ୍ମା’’ତି ଖନ୍ଧକେ ଉଦାନଗାଥଂ ଆହୁ। ଏସା ପନ ପାଟିପଦଦିୱସେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଭାୱପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ସୋମନସ୍ସମଯଞାଣେନ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନା ଉଦାନଗାଥାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯଂ ପନ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ଅଭାସି – ‘‘ହନ୍ଦ ଦାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆମନ୍ତଯାମି ୱୋ, ୱଯଧମ୍ମା ସଙ୍ଖାରା, ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେଥା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨। ୨୧୮) ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ।

ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରେ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ଏତଂ ମଜ୍ଝିମବୁଦ୍ଧୱଚନନ୍ତି। ଏୱଂ ପଠମମଜ୍ଝିମପଚ୍ଛିମୱସେନ ତିୱିଧଂ।

କଥଂ ପିଟକୱସେନ ତିୱିଧଂ? ସବ୍ବମ୍ପି ହେତଂ ୱିନଯପିଟକଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକନ୍ତି ତିପ୍ପଭେଦମେୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପଠମସଙ୍ଗୀତିଯଂ ସଙ୍ଗୀତଞ୍ଚ ଅସଙ୍ଗୀତଞ୍ଚ ସବ୍ବମ୍ପି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଉଭଯାନି ପାତିମୋକ୍ଖାନି, ଦ୍ୱେ ୱିଭଙ୍ଗାନି, ଦ୍ୱାୱୀସତି ଖନ୍ଧକାନି, ସୋଳସପରିୱାରାତି ଇଦଂ ୱିନଯପିଟକଂ ନାମ।

ବ୍ରହ୍ମଜାଲାଦି ଚତୁତ୍ତିଂସସୁତ୍ତସଙ୍ଗହୋ ଦୀଘନିକାଯୋ, ମୂଲପରିଯାଯସୁତ୍ତାଦି ଦିଯଡ୍ଢସତଦ୍ୱେସୁତ୍ତସଙ୍ଗହୋ ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ, ଓଘତରଣସୁତ୍ତାଦି ସତ୍ତସୁତ୍ତସହସ୍ସ ସତ୍ତସତ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିସୁତ୍ତସଙ୍ଗହୋ ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ, ଚିତ୍ତପରିଯାଦାନସୁତ୍ତାଦି ନୱସୁତ୍ତସହସ୍ସ ପଞ୍ଚସତ ସତ୍ତପଞ୍ଞାସସୁତ୍ତସଙ୍ଗହୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ, ଖୁଦ୍ଦକପାଠ-ଧମ୍ମପଦ-ଉଦାନ-ଇତିୱୁତ୍ତକ-ସୁତ୍ତନିପାତ-ୱିମାନୱତ୍ଥୁ-ପେତୱତ୍ଥୁ-ଥେରଗାଥା-ଥେରୀଗାଥା-ଜାତକନିଦ୍ଦେସ-ପଟିସମ୍ଭିଦା-ଅପଦାନ-ବୁଦ୍ଧୱଂସ-ଚରିଯାପିଟକୱସେନ ପନ୍ନରସପ୍ପଭେଦୋ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋତି ଇଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ନାମ।

ଧମ୍ମସଙ୍ଗହୋ, ୱିଭଙ୍ଗୋ, ଧାତୁକଥା, ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତି, କଥାୱତ୍ଥୁ, ଯମକଂ, ପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇଦଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ନାମ। ତତ୍ଥ –

ୱିୱିଧୱିସେସନଯତ୍ତା , ୱିନଯନତୋ ଚେୱ କାଯୱାଚାନଂ;

ୱିନଯତ୍ଥୱିଦୂହି ଅଯଂ, ୱିନଯୋ ୱିନଯୋତି ଅକ୍ଖାତୋ।

ୱିୱିଧା ହି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚୱିଧ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସ ପାରାଜିକାଦି ସତ୍ତଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧମାତିକା ୱିଭଙ୍ଗାଦିପ୍ପଭେଦା ନଯା, ୱିସେସଭୂତା ଚ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମସିଥିଲକରଣପ୍ପଯୋଜନା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିନଯା , କାଯିକୱାଚସିକଅଜ୍ଝାଚାରନିସେଧନତୋ ଚେସ କାଯଂ ୱାଚଞ୍ଚ ୱିନେତି, ତସ୍ମା ୱିୱିଧନଯତ୍ତା ୱିସେସନଯତ୍ତା କାଯୱାଚାନଞ୍ଚ ୱିନଯନତୋ ‘‘ୱିନଯୋ’’ତି ଅକ୍ଖାତୋ। ତେନେତମେତସ୍ସ ୱଚନତ୍ଥକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ୱିୱିଧୱିସେସନଯତ୍ତା, ୱିନଯନତୋ ଚେୱ କାଯୱାଚାନଂ;

ୱିନଯତ୍ଥୱିଦୂହି ଅଯଂ, ୱିନଯୋ ୱିନଯୋତି ଅକ୍ଖାତୋ’’ତି।

ଇତରଂ ପନ –

ଅତ୍ଥାନଂ ସୂଚନତୋ, ସୁୱୁତ୍ତତୋ ସୱନତୋଥ ସୂଦନତୋ;

ସୁତ୍ତାଣା ସୁତ୍ତସଭାଗତୋ ଚ, ସୁତ୍ତନ୍ତି ଅକ୍ଖାତଂ।

ତଞ୍ହି ଅତ୍ତତ୍ଥପରତ୍ଥାଦିଭେଦେ ଅତ୍ଥେ ସୂଚେତି, ସୁୱୁତ୍ତା ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥା ୱେନେଯ୍ୟଜ୍ଝାସଯାନୁଲୋମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସୱତି ଚେତଂ ଅତ୍ଥେ ସସ୍ସମିୱ ଫଲଂ ପସୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୂଦତି ଚେତଂ ଧେନୁୱିଯ ଖୀରଂ, ପଗ୍ଘରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁଟ୍ଠୁ ଚ ନେ ତାଯତି ରକ୍ଖତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁତ୍ତସଭାଗଞ୍ଚେତଂ, ଯଥା ହି ତଚ୍ଛକାନଂ ସୁତ୍ତଂ ପମାଣଂ ହୋତି; ଏୱମେତମ୍ପି ୱିଞ୍ଞୂନଂ। ଯଥା ଚ ସୁତ୍ତେନ ସଙ୍ଗହିତାନି ପୁପ୍ଫାନି ନ ୱିକିରିଯନ୍ତି ନ ୱିଦ୍ଧଂସିଯନ୍ତି; ଏୱମେତେନ ସଙ୍ଗହିତା ଅତ୍ଥା। ତେନେତମେତସ୍ସ ୱଚନତ୍ଥକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅତ୍ଥାନଂ ସୂଚନତୋ, ସୁୱୁତ୍ତତୋ ସୱନତୋଥ ସୂଦନତୋ;

ସୁତ୍ତାଣା ସୁତ୍ତସଭାଗତୋ ଚ, ସୁତ୍ତନ୍ତି ଅକ୍ଖାତ’’ନ୍ତି।

ଇତରୋ ପନ –

ଯଂ ଏତ୍ଥ ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ତୋ, ସଲକ୍ଖଣା ପୂଜିତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା;

ୱୁତ୍ତାଧିକା ଚ ଧମ୍ମା, ଅଭିଧମ୍ମୋ ତେନ ଅକ୍ଖାତୋ।

ଅଯଞ୍ହି ଅଭିସଦ୍ଦୋ ୱୁଡ୍ଢିଲକ୍ଖଣପୂଜିତପରିଚ୍ଛିନ୍ନାଧିକେସୁ ଦିସ୍ସତି। ତଥାହେସ – ‘‘ବାଳ୍ହା ମେ ଆୱୁସୋ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଅଭିକ୍କମନ୍ତି ନୋ ପଟିକ୍କମନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୩।୩୮୯; ସଂ। ନି। ୫।୧୯୫) ୱୁଡ୍ଢିଯଂ ଆଗତୋ। ‘‘ଯା ତା ରତ୍ତିଯୋ ଅଭିଞ୍ଞାତା ଅଭିଲକ୍ଖିତା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୪୯) ଲକ୍ଖଣେ। ‘‘ରାଜାଭିରାଜା ମନୁଜିନ୍ଦୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୩୯୯; ସୁ। ନି। ୫୫୮) ପୂଜିତେ। ‘‘ପଟିବଲୋ ୱିନେତୁଂ ଅଭିଧମ୍ମେ ଅଭିୱିନଯେ’’ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୮୫) ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସଙ୍କରୱିରହିତେ ଧମ୍ମେ ଚ ୱିନଯେ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନା’’ତିଆଦୀସୁ (ୱି। ୱ। ୭୫) ଅଧିକେ।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ରୂପୂପପତ୍ତିଯା ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତୀ’’ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ୧୬୦ ଆଦଯୋ) ନଯେନ ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ତୋପି ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା। ‘‘ରୂପାରମ୍ମଣଂ ୱା ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ୱା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆରମ୍ମଣାଦୀହି ଲକ୍ଖଣୀଯତ୍ତା ସଲକ୍ଖଣାପି। ‘‘ସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା, ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା, ଲୋକୁତ୍ତରା ଧମ୍ମା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ପୂଜିତାପି ପୂଜାରହାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ‘‘ଫସ୍ସୋ ହୋତି ୱେଦନା ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ସଭାୱପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାପି। ‘‘ମହଗ୍ଗତା ଧମ୍ମା, ଅପ୍ପମାଣା ଧମ୍ମା, ଅନୁତ୍ତରା ଧମ୍ମା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅଧିକାପି ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା। ତେନେତମେତସ୍ସ ୱଚନତ୍ଥକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଯଂ ଏତ୍ଥ ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ତୋ, ସଲକ୍ଖଣା ପୂଜିତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା;

ୱୁତ୍ତାଧିକା ଚ ଧମ୍ମା, ଅଭିଧମ୍ମୋ ତେନ ଅକ୍ଖାତୋ’’ତି।

ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅୱିସିଟ୍ଠଂ, ତଂ –

ପିଟକଂ ପିଟକତ୍ଥୱିଦୂ, ପରିଯତ୍ତିବ୍ଭାଜନତ୍ଥତୋ ଆହୁ;

ତେନ ସମୋଧାନେତ୍ୱା, ତଯୋପି ୱିନଯାଦଯୋ ଞେଯ୍ୟା।

ପରିଯତ୍ତିପି ହି ‘‘ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନା’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୩।୬୬) ପିଟକନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ କୁଦାଲପିଟକଂ ଆଦାଯା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୨୮; ଅ। ନି। ୩।୭୦) ଯଂ କିଞ୍ଚି ଭାଜନମ୍ପି। ତସ୍ମା ପିଟକଂ ପିଟକତ୍ଥୱିଦୂ, ପରିଯତ୍ତିବ୍ଭାଜନତ୍ଥତୋ ଆହୁ।

ଇଦାନି ତେନ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ତଯୋପି ୱିନଯାଦଯୋ ଞେଯ୍ୟାତି। ତେନ ଏୱଂ ଦୁୱିଧତ୍ଥେନ ପିଟକସଦ୍ଦେନ ସହ ସମାସଂ କତ୍ୱା ୱିନଯୋ ଚ ସୋ ପିଟକଞ୍ଚ ପରିଯତ୍ତିଭାୱତୋ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଭାଜନତୋ ଚାତି ୱିନଯପିଟକଂ, ଯଥାୱୁତ୍ତେନେୱ ନଯେନ ସୁତ୍ତନ୍ତଞ୍ଚ ତଂ ପିଟକଞ୍ଚାତି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ, ଅଭିଧମ୍ମୋ ଚ ସୋ ପିଟକଞ୍ଚାତି ଅଭିଧମ୍ମପିଟକନ୍ତି ଏୱମେତେ ତଯୋପି ୱିନଯାଦଯୋ ଞେଯ୍ୟା।

ଏୱଂ ଞତ୍ୱା ଚ ପୁନପି ତେସ୍ୱେୱ ପିଟକେସୁ ନାନପ୍ପକାରକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ –

ଦେସନାସାସନକଥା, ଭେଦଂ ତେସୁ ଯଥାରହଂ;

ସିକ୍ଖାପହାନଗମ୍ଭୀର, ଭାୱଞ୍ଚ ପରିଦୀପଯେ।

ପରିଯତ୍ତିଭେଦଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ, ୱିପତ୍ତିଂ ଚାପି ଯଂ ଯହିଂ;

ପାପୁଣାତି ଯଥା ଭିକ୍ଖୁ, ତମ୍ପି ସଙ୍ଗଂ ୱିଭାୱଯେ।

ତତ୍ରାଯଂ ପରିଦୀପନା ୱିଭାୱନା ଚ, ଏତାନି ହି ତୀଣି ପିଟକାନି ଯଥାକ୍କମଂ ଆଣା ୱୋହାର ପରମତ୍ଥଦେସନା ଯଥାପରାଧ-ଯଥାନୁଲୋମ-ଯଥାଧମ୍ମସାସନାନି, ସଂୱରାସଂୱରଦିଟ୍ଠିୱିନିୱେଠନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦକଥାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ହି ୱିନଯପିଟକଂ ଆଣାରହେନ ଭଗୱତା ଆଣାବାହୁଲ୍ଲତୋ ଦେସିତତ୍ତା ଆଣାଦେସନା, ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ୱୋହାରକୁସଲେନ ଭଗୱତା ୱୋହାରବାହୁଲ୍ଲତୋ ଦେସିତତ୍ତା ୱୋହାରଦେସନା, ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ପରମତ୍ଥକୁସଲେନ ଭଗୱତା ପରମତ୍ଥବାହୁଲ୍ଲତୋ ଦେସିତତ୍ତା ପରମତ୍ଥଦେସନାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତଥା ପଠମଂ ଯେ ତେ ପଚୁରାପରାଧା ସତ୍ତା ତେ ଯଥାପରାଧଂ ଏତ୍ଥ ସାସିତାତି ଯଥାପରାଧସାସନଂ, ଦୁତିଯଂ ଅନେକଜ୍ଝାସଯାନୁସଯଚରିଯାଧିମୁତ୍ତିକା ସତ୍ତା ଯଥାନୁଲୋମଂ ଏତ୍ଥ ସାସିତାତି ଯଥାନୁଲୋମସାସନଂ, ତତିଯଂ ଧମ୍ମପୁଞ୍ଜମତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ମମା’’ତି ସଞ୍ଞିନୋ ସତ୍ତା ଯଥାଧମ୍ମଂ ଏତ୍ଥ ସାସିତାତି ଯଥାଧମ୍ମସାସନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତଥା ପଠମଂ ଅଜ୍ଝାଚାରପଟିପକ୍ଖଭୂତୋ ସଂୱରାସଂୱରୋ ଏତ୍ଥ କଥିତୋତି ସଂୱରାସଂୱରକଥା, ଦୁତିଯଂ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିପଟିପକ୍ଖଭୂତା ଦିଟ୍ଠିୱିନିୱେଠନା ଏତ୍ଥ କଥିତାତି ଦିଟ୍ଠିୱିନିୱେଠନକଥା, ତତିଯଂ ରାଗାଦିପଟିପକ୍ଖଭୂତୋ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦୋ ଏତ୍ଥ କଥିତୋତି ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦକଥାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତୀସୁପି ଚ ଚେତେସୁ ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା, ତୀଣି ପହାନାନି, ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଚ ଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ । ତଥା ହି – ୱିନଯପିଟକେ ୱିସେସେନ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା ୱୁତ୍ତା, ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା।

ୱିନଯପିଟକେ ଚ ୱୀତିକ୍କମପ୍ପହାନଂ କିଲେସାନଂ, ୱୀତିକ୍କମପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ସୀଲସ୍ସ। ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ପରିଯୁଟ୍ଠାନପ୍ପହାନଂ, ପରିଯୁଟ୍ଠାନପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ସମାଧିସ୍ସ। ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ଅନୁସଯପ୍ପହାନଂ ଅନୁସଯପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯ।

ପଠମେ ଚ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନଂ କିଲେସାନଂ, ଇତରେସୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନାନି। ପଠମେ ଚ ଦୁଚ୍ଚରିତସଂକିଲେସସ୍ସ ପହାନଂ, ଇତରେସୁ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିସଂକିଲେସାନଂ।

ଏକମେକସ୍ମିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଚତୁବ୍ବିଧୋପି ଧମ୍ମତ୍ଥଦେସନାପଟିୱେଧଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ପାଳି। ଅତ୍ଥୋତି ତସ୍ସାୟେୱତ୍ଥୋ। ଦେସନାତି ତସ୍ସା ମନସାୱୱତ୍ଥାପିତାଯ ପାଳିଯା ଦେସନା। ପଟିୱେଧୋତି ପାଳିଯା ପାଳିଅତ୍ଥସ୍ସ ଚ ଯଥାଭୂତାୱବୋଧୋ। ତୀସୁପି ଚେତେସୁ ଏତେ ଧମ୍ମତ୍ଥଦେସନାପଟିୱେଧା ଯସ୍ମା ସସାଦୀହି ୱିଯ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧୀହି ଦୁକ୍ଖୋଗାହା ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟପତିଟ୍ଠା ଚ, ତସ୍ମା ଗମ୍ଭୀରା। ଏୱଂ ଏକମେକସ୍ମିଂ ଏତ୍ଥ ଚତୁବ୍ବିଧୋପି ଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପରୋ ନଯୋ – ଧମ୍ମୋତି ହେତୁ। ୱୁତ୍ତଂ ହେତଂ – ‘‘ହେତୁମ୍ହି ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା’’ତି। ଅତ୍ଥୋତି ହେତୁଫଲଂ। ୱୁତ୍ତଂ ହେତଂ – ‘‘ହେତୁଫଲେ ଞାଣଂ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା’’ତି। ଦେସନାତି ପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଥାଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମାଭିଲାପୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପଟିୱେଧୋତି ଅଭିସମଯୋ, ସୋ ଚ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୋ ୱିସଯତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଚ ଅତ୍ଥାନୁରୂପଂ ଧମ୍ମେସୁ, ଧମ୍ମାନୁରୂପଂ ଅତ୍ଥେସୁ, ପଞ୍ଞତ୍ତିପଥାନୁରୂପଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀସୁ ଅୱବୋଧୋ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଏତେସୁ ପିଟକେସୁ ଯଂ ଯଂ ଧମ୍ମଜାତଂ ୱା ଅତ୍ଥଜାତଂ ୱା, ଯା ଚାଯଂ ଯଥା ଯଥା ଞାପେତବ୍ବୋ ଅତ୍ଥୋ ସୋତୂନଂ ଞାଣସ୍ସ ଅଭିମୁଖୋ ହୋତି, ତଥା ତଥା ତଦତ୍ଥଜୋତିକା ଦେସନା, ଯୋ ଚେତ୍ଥ ଅୱିପରୀତାୱବୋଧସଙ୍ଖାତୋ ପଟିୱେଧୋ ସବ୍ବମେତଂ ଅନୁପଚିତକୁସଲସମ୍ଭାରେହି ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେହି ସସାଦୀହି ୱିଯ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଦୁକ୍ଖୋଗାହଂ ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟପତିଟ୍ଠଞ୍ଚ, ତସ୍ମା ଗମ୍ଭୀରଂ। ଏୱମ୍ପି ଏକମେକସ୍ମିଂ ଏତ୍ଥ ଚତୁବ୍ବିଧୋପି ଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

‘‘ଦେସନା-ସାସନକଥା , ଭେଦଂ ତେସୁ ଯଥାରହଂ;

ସିକ୍ଖାପହାନଗମ୍ଭୀରଭାୱଞ୍ଚ ପରିଦୀପଯେ’’ତି।

ଅଯଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତତ୍ଥା ହୋତି।

‘‘ପରିଯତ୍ତିଭେଦଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ, ୱିପତ୍ତିଞ୍ଚାପି ଯଂ ଯହିଂ;

ପାପୁଣାତି ଯଥା ଭିକ୍ଖୁ, ତମ୍ପି ସବ୍ବଂ ୱିଭାୱଯେ’’ତି।

ଏତ୍ଥ ପନ ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ତିୱିଧୋ ପରିଯତ୍ତିଭେଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତିସ୍ସୋ ହି ପରିଯତ୍ତିଯୋ – ଅଲଗଦ୍ଦୂପମା, ନିସ୍ସରଣତ୍ଥା, ଭଣ୍ଡାଗାରିକପରିଯତ୍ତୀତି।

ତତ୍ଥ ଯା ଦୁଗ୍ଗହିତା ଉପାରମ୍ଭାଦିହେତୁ ପରିଯାପୁଟା, ଅଯଂ ଅଲଗଦ୍ଦୂପମା। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସୋ ଅଲଗଦ୍ଦତ୍ଥିକୋ ଅଲଗଦ୍ଦଗୱେସୀ ଅଲଗଦ୍ଦପରିଯେସନଂ ଚରମାନୋ, ସୋ ପସ୍ସେଯ୍ୟ ମହନ୍ତଂ ଅଲଗଦ୍ଦଂ। ତମେନଂ ଭୋଗେ ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ୱା ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ। ତସ୍ସ ସୋ ଅଲଗଦ୍ଦୋ ପଟିପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ୱା ବାହାଯ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେ ଡଂସେଯ୍ୟ। ସୋ ତତୋନିଦାନଂ ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲଗଦ୍ଦସ୍ସ। ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଧେକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ…ପେ… ୱେଦଲ୍ଲଂ। ତେ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଂ ନ ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତି। ତେସଂ ତେ ଧମ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁପପରିକ୍ଖତଂ ନ ନିଜ୍ଝାନଂ ଖମନ୍ତି। ତେ ଉପାରମ୍ଭାନିସଂସା ଚେୱ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି ଇତିୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାନିସଂସା ଚ। ଯସ୍ସ ଚତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି, ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନାନୁଭୋନ୍ତି। ତେସଂ ତେ ଧମ୍ମା ଦୁଗ୍ଗହିତା ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଦୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନ’’ନ୍ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୩୮)।

ଯା ପନ ସୁଗ୍ଗହିତା ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିପାରିପୂରିଂଯେୱ ଆକଙ୍ଖମାନେନ ପରିଯାପୁଟା ନ ଉପାରମ୍ଭାଦି ହେତୁ, ଅଯଂ ନିସ୍ସରଣତ୍ଥା। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତେସଂ ତେ ଧମ୍ମା ସୁଗ୍ଗହିତା ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମାନ’’ନ୍ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୩୯)।

ଯଂ ପନ ପରିଞ୍ଞାତକ୍ଖନ୍ଧୋ ପହୀନକିଲେସୋ ଭାୱିତମଗ୍ଗୋ ପଟିୱିଦ୍ଧାକୁପ୍ପୋ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧୋ ଖୀଣାସୱୋ କେୱଲଂ ପୱେଣୀପାଲନତ୍ଥାଯ ୱଂସାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ପରିଯାପୁଣାତି, ଅଯଂ ଭଣ୍ଡାଗାରିକପରିଯତ୍ତୀତି।

ୱିନଯେ ପନ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ପାପୁଣାତି, ତାସଂଯେୱ ଚ ତତ୍ଥ ପଭେଦୱଚନତୋ। ସୁତ୍ତେ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପଦଂ ନିସ୍ସାଯ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ପାପୁଣାତି, ତାସଂଯେୱ ଚ ତତ୍ଥ ପଭେଦୱଚନତୋ। ଅଭିଧମ୍ମେ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପଦଂ ନିସ୍ସାଯ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ପାପୁଣାତି, ତାସଞ୍ଚ ତତ୍ଥେୱ ପଭେଦୱଚନତୋ। ଏୱମେତେସୁ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଯଥାକ୍କମେନ ଇମଂ ୱିଜ୍ଜାତ୍ତଯଛଳଭିଞ୍ଞାଚତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଭେଦଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପାପୁଣାତି।

ୱିନଯେ ପନ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଅନୁଞ୍ଞାତସୁଖସମ୍ଫସ୍ସଅତ୍ଥରଣପାପୁରଣାଦିଫସ୍ସସାମଞ୍ଞତୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ ଉପାଦିନ୍ନଫସ୍ସାଦୀସୁ ଅନୱଜ୍ଜସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ – ‘‘ତଥାହଂ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି, ଯଥା ଯେମେ ଅନ୍ତରାଯିକା ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ତେ ପଟିସେୱତୋ ନାଲଂ ଅନ୍ତରାଯାଯା’’ତି (ପାଚି॰ ୪୧୭; ମ॰ ନି॰ ୧।୨୩୪) ତତୋ ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱଂ ପାପୁଣାତି। ସୁତ୍ତେ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁଗ୍ଗଲା ସନ୍ତୋ ସଂୱିଜ୍ଜମାନା’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୪।୫) ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଦୁଗ୍ଗହିତଂ ଗଣ୍ହାତି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅତ୍ତନା ଦୁଗ୍ଗହିତେନ ଅମ୍ହେ ଚେୱ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖତି, ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଖନତି, ବହୁଞ୍ଚ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱତୀ’’ତି (ପାଚି॰ ୪୧୭; ମ॰ ନି॰ ୧।୨୩୬) ତତୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିତଂ ପାପୁଣାତି। ଅଭିଧମ୍ମେ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଧମ୍ମଚିନ୍ତଂ ଅତିଧାୱନ୍ତୋ ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନିପି ଚିନ୍ତେତି, ତତୋ ଚିତ୍ତକ୍ଖେପଂ ପାପୁଣାତି। ୱୁତ୍ତଂ ହେତଂ – ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟାନି ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବାନି, ଯାନି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦସ୍ସ ୱିଘାତସ୍ସ ଭାଗୀ ଅସ୍ସା’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୭୭)। ଏୱମେତେସୁ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଯଥାକ୍କମେନ ଇମଂ ଦୁସ୍ସୀଲଭାୱମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିତା ଚିତ୍ତକ୍ଖେପଭେଦଂ ୱିପତ୍ତିଂ ପାପୁଣାତୀତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

‘‘ପରିଯତ୍ତିଭେଦଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ, ୱିପତ୍ତିଂ ଚାପି ଯଂ ଯହିଂ;

ପାପୁଣାତି ଯଥା ଭିକ୍ଖୁ, ତମ୍ପି ସଙ୍ଗଂ ଉପାଓପେ’’ତି।

ଅୟମ୍ପି ଗାଥା ଞ୍ଜୁଣଞ୍ଜା ହୋତି। ଏଓଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ ପିଟକାନି ଞ୍ଜତ୍ୱା ତେସଂ ଓସେନେତଂ ବୁଦ୍ଧଓଚନଂ ତିଓିଧନ୍ତି ଞ୍ଜାତଙ୍ଗଂ।

କଥଂ ନିକାଯଓସେନ ପଞ୍ଚଓିଧଂ? ସଙ୍ଗମେଓ ଚେତଂ ଦୀଘନିକାଯୋ, ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ, ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ, ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋତି ପଞ୍ଚପ୍ପଭେଦଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କତମୋ ଦୀଘନିକାଯୋ? ତିଓଗ୍ଗସଙ୍ଗହାନି ବ୍ରହ୍ମଜାଲାଦୀନି ଚତୁତ୍ତିଂସ ସୁତ୍ତାନି।

ଚତୁତ୍ତିଂସେଓ ସୁତ୍ତନ୍ତା, ତିଓଗ୍ଗୋ ଯସ୍ସ ସଙ୍ଗହୋ;

ଏସ ଦୀଘନିକାଯୋତି, ପଠମୋ ଅନୁଲୋମିକୋ।

କସ୍ମା ପନେସ ଦୀଘନିକାଯୋତି ଓୁଚ୍ଚତି? ଦୀଘପ୍ପମାଣାନଂ ସୁତ୍ତାନଂ ସମୂହତୋ ନିଓାସତୋ ଚ, ସମୂହନିଓାସା ହି ନିକାଯୋତି ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି। ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକନିକାଯମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି ଏଓଂ ଚିତ୍ତଂ; ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖଓେ, ତିରଚ୍ଛାନଗତା ପାଣା; ପୋଣିକନିକାଯୋ, ଚିକ୍ଖଲ୍ଲିକନିକାଯୋ’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୧୦୦) ଏଓମାଦୀନି ଚେତ୍ଥ ସାଧକାନି ସାସନତୋ ଚ ଲୋକତୋ ଚ। ଏଓଂ ସେସାନମ୍ପି ନିକାଯଭାଓେ ଓଚନତ୍ଥୋ ଓେଦିତଙ୍ଗୋ।

କତମୋ ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ? ମଜ୍ଝିମପ୍ପମାଣାନି ପଞ୍ଚଦସଓଗ୍ଗସଙ୍ଗହାନି ମୂଲପରିଯାଯସୁତ୍ତାଦୀନି ଦିଯଡ୍ଢସତଂ ଦ୍ୱେ ଚ ସୁତ୍ତାନି।

ଦିଯଡ୍ଢସତଂ ସୁତ୍ତନ୍ତା, ଦ୍ୱେ ଚ ସୁତ୍ତାନି ଯତ୍ଥ ସୋ;

ନିକାଯୋ ମଜ୍ଝିମୋ ପଞ୍ଚ-ଦସଓଗ୍ଗପରିଗ୍ଗହୋ।

କତମୋ ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ? ଦେଓତାସଂଯୁତ୍ତାଦିଓସେନ ଠିତାନି ଓଘତରଣାଦୀନି ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସହସ୍ସାନି ସତ୍ତ ଚ ସୁତ୍ତସତାନି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଚ ସୁତ୍ତାନି।

ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସହସ୍ସାନି, ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସତାନି ଚ;

ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଚେଓ ସୁତ୍ତନ୍ତା, ଏସୋ ସଂଯୁତ୍ତସଙ୍ଗହୋ।

କତମୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ? ଏକେକଅଙ୍ଗାତିରେକଓସେନ ଠିତାନି ଚିତ୍ତପରିଯାଦାନାଦୀନି ନଓ ସୁତ୍ତସହସ୍ସାନି ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତସତାନି ସତ୍ତପଞ୍ଞାସଞ୍ଚ ସୁତ୍ତାନି।

ନଓ ସୁତ୍ତସହସ୍ସାନି, ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତସତାନି ଚ;

ସତ୍ତପଞ୍ଞାସ ସୁତ୍ତାନି, ସଙ୍ଖ୍ୟା ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରେ ଅଯଂ।

କତମୋ ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯୋ? ସକଲଂ ଓିନଯପିଟକଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ଖୁଦ୍ଦକପାଠାଦଯୋ ଚ ପୁଙ୍ଗେ ନିଦସ୍ସିତା ପନ୍ନରସଭେଦା ଠପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ନିକାଯେ ଅଓସେସଂ ବୁଦ୍ଧଓଚନନ୍ତି।

ଠପେତ୍ୱା ଚତୁରୋପେତେ, ନିକାଯେ ଦୀଘଆଦିକେ;

ତଦଞ୍ଞଂ ବୁଦ୍ଧଓଚନଂ, ନିକାଯୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ମତୋତି।

ଏଓଂ ନିକାଯଓସେନ ପଞ୍ଚଓିଧଂ।

କଥଂ ଅଙ୍ଗଓସେନ ନଓଓିଧଂ? ସଙ୍ଗମେଓ ହିଦଂ ସୁତ୍ତଂ, ଗେଯ୍ୟଂ, ଓେଯ୍ୟାକରଣଂ, ଗାଥା, ଉଦାନଂ, ଇତିଓୁତ୍ତକଂ, ଜାତକଂ, ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ, ଓେଦଲ୍ଲନ୍ତି ନଓପ୍ପଭେଦଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉଭତୋଓିଭଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସଖନ୍ଧକପରିଓାରା ସୁତ୍ତନିପାତେ ମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତ-ରତନସୁତ୍ତ-ନାଲକସୁତ୍ତ-ତୁଓଟ୍ଟକସୁତ୍ତାନି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଚ ସୁତ୍ତନାମକଂ ତଥାଗତଓଚନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତି ଓେଦିତଙ୍ଗଂ। ସଙ୍ଗମ୍ପି ସଗାଥକଂ ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟନ୍ତି ଓେଦିତଙ୍ଗଂ। ଓିସେସେନ ସଂଯୁତ୍ତକେ ସକଲୋପି ସଗାଥାଓଗ୍ଗୋ,

ସକଲଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ, ନିଗ୍ଗାଥକଂ ସୁତ୍ତଂ, ଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ଅସଙ୍ଗହିତଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ତଂ ୱେୟ୍ୟାକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଧମ୍ମପଦଂ, ଥେରଗାଥା, ଥେରୀଗାଥା, ସୁତ୍ତନିପାତେ ନୋସୁତ୍ତନାମିକା ସୁଦ୍ଧିକଗାଥା ଚ ଗାଥାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସୋମନସ୍ସଞ୍ଞାଣମୟିକଗାଥାପଟିସଂୟୁତ୍ତା ଦ୍ୱାସୀତି ସୁତ୍ତନ୍ତା ଉଦାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ''ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା''ତିଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତା ଦସୁତ୍ତରସତସୁତ୍ତନ୍ତା ଇତିୱୁତ୍ତକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅପଣ୍ଣକଜାତକାଦୀନି ପଞ୍ଞାସାଧିକାନି ପଞ୍ଚ ଜାତକସତାନି ଜାତକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଚ୍ଛରିୟା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା ଆନନ୍ଦେ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୦୯) -ଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତା ସବ୍ବେପି ଅଚ୍ଛରିୟଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମପଟିସଂୟୁତ୍ତା ସୁତ୍ତନ୍ତା ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଚୂଳୱେଦଲ୍ଲ-ମହାୱେଦଲ୍ଲ-ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି-ସକ୍କପଞ୍ହ-ସଙ୍ଖାରଭାଜନିୟ-ମହାପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତାଦୟୋ ସବ୍ବେପି ୱେଦଞ୍ଚ ତୁଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ଲଦ୍ଧା ପୁଚ୍ଛିତସୁତ୍ତନ୍ତା ୱେଦଲ୍ଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅଙ୍ଗୱସେନ ନୱୱିଧଂ।

କଥଂ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସୱିଧଂ? ସବ୍ବମେୱ ଚେତଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ –

''ଦ୍ୱାସୀତି ବୁଦ୍ଧତୋ ଗଣ୍ହିଂ, ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖୁତୋ;

ଚତୁରାସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଯେ ମେ ଧମ୍ମା ପୱତ୍ତିନୋ''ତି। (ଥେରଗା। ୧୦୨୭);

ଏୱଂ ପରିଦୀପିତଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସପ୍ପଭେଦଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଏକାନୁସନ୍ଧିକଂ ସୁତ୍ତଂ ଏକୋ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଯଂ ଅନେକାନୁସନ୍ଧିକଂ ତତ୍ଥ ଅନୁସନ୍ଧିୱସେନ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଗଣନା। ଗାଥାବନ୍ଧେସୁ ପଞ୍ହାପୁଚ୍ଛନଂ ଏକୋ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୋ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଏକୋ। ଅଭିଧମ୍ମେ ଏକମେକଂ ତିକ-ଦୁକ-ଭାଜନଂ, ଏକମେକଞ୍ଚ ଚିତ୍ତୱାରଭାଜନଂ, ଏକୋ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୋ। ୱିନୟେ ଅତ୍ଥି ୱତ୍ଥୁ, ଅତ୍ଥି ମାତିକା, ଅତ୍ଥି ପଦଭାଜନୀୟଂ, ଅତ୍ଥି ଅନ୍ତରାପତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ଆପତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ଅନାପତ୍ତି, ଅତ୍ଥି ପରିଚ୍ଛେଦୋ; ତତ୍ଥ ଏକମେକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ, ଏକମେକୋ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସୱିଧଂ।

ଏୱମେତଂ ଅଭେଦତୋ ରସୱସେନ ଏକୱିଧଂ, ଭେଦତୋ ଧମ୍ମୱିନୟାଦିୱସେନ ଦୁୱିଧାଦିଭେଦଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ସଙ୍ଗାୟନ୍ତେନ ମହାକସ୍ସପପ୍ପମୁଖେନ ୱସୀଗଣେନ ''ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ, ଅୟଂ ୱିନୟୋ; ଇଦଂ ପଠମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ, ଇଦଂ ମଜ୍ଝିମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ, ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମବୁଦ୍ଧୱଚନଂ; ଇଦଂ ୱିନୟପିଟକଂ, ଇଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ, ଇଦଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ; ଅୟଂ ଦୀଘନିକାୟୋ…ପେ… ଅୟଂ ଖୁଦ୍ଦକନିକାୟୋ; ଇମାନି ସୁତ୍ତାଦୀନି ନୱଙ୍ଗାନି, ଇମାନି ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନୀ''ତି ଇମଂ ପଭେଦଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱାୱ ସଙ୍ଗୀତଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତ୍ତକମେୱ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଉଦ୍ଦାନସଙ୍ଗହ-ୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହପେୟ୍ୟାଲସଙ୍ଗହ-ଏକକନିପାତ-ଦୁକନିପାତାଦିନିପାତସଙ୍ଗହ-ସଂୟୁତ୍ତସଙ୍ଗହ-ପଣ୍ଣାସସଙ୍ଗହାଦିଅନେକୱିଧଂ ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସମାନଂ ସଙ୍ଗହପ୍ପଭେଦଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱାଏୱ ସତ୍ତହି ମାସେହି ସଙ୍ଗୀତଂ। ସଙ୍ଗୀତିପରିୟୋସାନେ ଚସ୍ସ – ''ଇଦଂ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ଦସବଲସ୍ସ ସାସନଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସପରିମାଣଂ କାଲଂ ପୱତ୍ତନସମତ୍ଥଂ କତ''ନ୍ତି ସଞ୍ଜାତପ୍ପମୋଦା ସାଧୁକାରଂ ୱିୟ ଦଦମାନା ଅୟଂ ମହାପଥୱୀ ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅନେକପ୍ପକାରଂ କମ୍ପି ସଙ୍କମ୍ପି ସମ୍ପକମ୍ପି ସମ୍ପୱେଧି, ଅନେକାନି ଚ ଅଚ୍ଛରିୟାନି ପାତୁରହେସୁନ୍ତି ଅୟଂ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିନାମ। ଯା ଲୋକେ –

ସତେହି ପଞ୍ଚହି କତା, ତେନ ପଞ୍ଚସତାତି ଚ;

ଥେରେହେୱ କତତ୍ତା ଚ, ଥେରିକାତି ପୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଇମିସ୍ସା ପନ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିୟା ପୱତ୍ତମାନାୟ ୱିନୟଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତେନ ଆୟସ୍ମତା ମହାକସ୍ସପେନ ''ପଠମଂ, ଆୱୁସୋ ଉପାଲି, ପାରାଜିକଂ କତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି ଏୱମାଦିୱଚନପରିୟୋସାନେ ''ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ନିଦାନମ୍ପି ପୁଚ୍ଛି, ପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ପୁଚ୍ଛୀ''ତି ଏତ୍ଥ ନିଦାନେ ପୁଚ୍ଛିତେ ତଂ ନିଦାନଂ ଆଦିତୋ ପଭୁତି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଯେନ ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଯସ୍ମା ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ସବ୍ବମେତଂ କଥେତୁକାମେନ ଆୟସ୍ମତା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜାୟଂ ୱିହରତୀ''ତି ସବ୍ବଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱମିଦଂ ଆୟସ୍ମତା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଞ୍ଚ ପନ ''ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ''ଇଦଂ ୱଚନଂ କେନ ୱୁତ୍ତଂ, କଦା ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଏତେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ପକାସିତୋ ହୋତି।

ଇଦାନି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୁଚ୍ଚତେ, ଯସ୍ମା ଅୟମାୟସ୍ମତା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ନିଦାନଂ ପୁଟ୍ଠୋ ତସ୍ମାନେନ ତଂ ନିଦାନଂ ଆଦିତୋ ପଭୁତି ୱିତ୍ଥାରେତୁଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଏୱମିଦଂ ଆୟସ୍ମତା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ୱଦନ୍ତେନାପି ଇମିନା କାରଣେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ୱୁତ୍ତଂ ଯେନ ଯଦା ଯସ୍ମାତି ଇମେସଂ ମାତିକାପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ପକାସିତୋ ହୋତି।

ଇଦାନି ଧାରିତଂ ଯେନ ଚାଭତଂ, ଯତ୍ଥପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ ଚେତମେତଂ ୱତ୍ୱା ୱିଧିଂ ତତୋତି ଏତେସଂ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ପନେତଂ ''ତେନ

ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱିହରତୀ’’ତି ଏୱମାଦିୱଚନପଟିମଣ୍ଡିତନିଦାନଂ ୱିନଯପିଟକଂ କେନ ଧାରିତଂ, କେନାଭତଂ, କତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ଆଦିତୋ ତାୱ ଇଦଂ ଭଗୱତୋ ସମ୍ମୁଖା ଆଯସ୍ମତା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ଧାରିତଂ, ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖତୋ ଅପରିନିବ୍ବୁତେ ତଥାଗତେ ଛଳଭିଞ୍ଞାଦିଭେଦେହି ଅନେକେହି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେହି ପରିନିବ୍ବୁତେ ତଥାଗତେ ମହାକସ୍ସପପ୍ପମୁଖେହି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି। କେନାଭତନ୍ତି? ଜମ୍ବୁଦୀପେ ତାୱ ଉପାଲିତ୍ଥେରମାଦିଂ କତ୍ୱା ଆଚରିଯପରମ୍ପରାଯ ଯାୱ ତତିଯସଙ୍ଗୀତି ତାୱ ଆଭତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଆଚରିଯପରମ୍ପରା –

ଉପାଲି ଦାସକୋ ଚେୱ, ସୋଣକୋ ସିଗ୍ଗୱୋ ତଥା;

ତିସ୍ସୋ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତୋ ଚ, ପଞ୍ଚେତେ ୱିଜିତାୱିନୋ।

ପରମ୍ପରାଯ ୱିନଯଂ, ଦୀପେ ଜମ୍ବୁସିରିୱ୍ହଯେ;

ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନମାନେସୁଂ, ତତିଯୋ ଯାୱ ସଙ୍ଗହୋ।

ଆଯସ୍ମା ହି ଉପାଲି ଇମଂ ୱିନଯୱଂସଂ ୱିନଯତନ୍ତିଂ ୱିନଯପୱେଣିଂ ଭଗୱତୋ

ସମ୍ମୁଖା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ବହୂନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ହଦଯେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତସ୍ସ ହାଯସ୍ମତୋ ସନ୍ତିକେ ୱିନଯୱଂସଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିନଯେ ପକତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନ-ସୋତାପନ୍ନ-ସକଦାଗାମି-ଅନାଗାମିନୋ ଗଣନପଥଂ ୱୀତିୱତ୍ତା, ଖୀଣାସୱାନଂ ସହସ୍ସମେକଂ ଅହୋସି। ଦାସକତ୍ଥେରୋପି ତସ୍ସେୱ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅହୋସି, ସୋ ଉପାଲିତ୍ଥେରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଥେୱ ୱିନଯଂ ୱାଚେସି। ତସ୍ସାପି ଆଯସ୍ମତୋ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିନଯେ ପକତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ପୁଥୁଜ୍ଜନାଦଯୋ ଗଣନପଥଂ ୱୀତିୱତ୍ତା, ଖୀଣାସୱାନଂ ସହସ୍ସମେୱ ଅହୋସି। ସୋଣକତ୍ଥେରୋପି ଦାସକତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅହୋସି, ସୋପି ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଦାସକତ୍ଥେରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଥେୱ ୱିନଯଂ ୱାଚେସି। ତସ୍ସାପି ଆଯସ୍ମତୋ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିନଯେ ପକତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ପୁଥୁଜ୍ଜନାଦଯୋ ଗଣନପଥଂ ୱୀତିୱତ୍ତା, ଖୀଣାସୱାନଂ ସହସ୍ସମେୱ ଅହୋସି। ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରୋପି ସୋଣକତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅହୋସି, ସୋପି ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସୋଣକତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱିନଯଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅରହନ୍ତସହସ୍ସସ୍ସ ଧୁରଗ୍ଗାହୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପନାଯସ୍ମତୋ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିନଯେ ପକତଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତା ପୁଥୁଜ୍ଜନ-ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମି-ଅନାଗାମିନୋପି ଖୀଣାସୱାପି ଏତ୍ତକାନି ସତାନୀତି ୱା ଏତ୍ତକାନି ସହସ୍ସାନୀତି ୱା ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ତଦା କିର ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅତିମହାଭିକ୍ଖୁସମୁଦାଯୋ ଅହୋସି। ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ପନ ଆନୁଭାୱୋ ତତିଯସଙ୍ଗୀତିଯଂ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଏୱମିଦଂ ୱିନଯପିଟକଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ତାୱ ଇମାଯ ଆଚରିଯପରମ୍ପରାଯ ଯାୱ ତତିଯସଙ୍ଗୀତି ତାୱ ଆଭତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତିକଥା

ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତିୱିଜାନନତ୍ଥଂ ପନ ଅଯମନୁକ୍କମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଦା ହି –

ସଙ୍ଗାଯିତ୍ୱାନ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ, ଜୋତଯିତ୍ୱା ଚ ସବ୍ବଧି;

ଯାୱ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ, ଠତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତାପି ତେ।

ଖୀଣାସୱା ଜୁତୀମନ୍ତୋ, ଥେରା କସ୍ସପଆଦଯୋ;

ଖୀଣସ୍ନେହପଦୀପାୱ, ନିବ୍ବାଯିଂସୁ ଅନାଲଯା।

ଅଥାନୁକ୍କମେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁ ୱସ୍ସସତପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ୱେସାଲିକା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଭିକ୍ଖୂ ୱେସାଲିଯଂ ‘‘କପ୍ପତି ସିଙ୍ଗୀଲୋଣକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଗାମନ୍ତରକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଆୱାସକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଅନୁମତିକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଆଚିଣ୍ଣକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଅମଥିତକପ୍ପୋ, କପ୍ପତି ଜଳୋଗିଂ ପାତୁଂ, କପ୍ପତି ଅଦସକଂ ନିସୀଦନଂ, କପ୍ପତି ଜାତରୂପରଜତ’’ନ୍ତି ଇମାନି ଦସ ୱତ୍ଥୂନି ଦୀପେସୁଂ। ତେସଂ ସୁସୁନାଗପୁତ୍ତୋ କାଳାସୋକୋ

ନାମ ରାଜା ପଜ୍ଜୋ ଅହୋସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମା ଯସୋ କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜୀସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ''ୱେସାଲିକା କିର ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଭିକ୍ଖୂ ୱେସାଲିଯଂ ଦସ ୱତ୍ଥୂନି ଦୀପେନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ନ ଖୋ ପନେତଂ ପତିରୂପଂ ଯ୍ୱାହଂ ଦସବଲସ୍ସ ସାସନୱିପତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ। ହନ୍ଦାହଂ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦୀପେମୀ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଯେନ ୱେସାଲୀ ତଦୱସରି। ତତ୍ର ସୁଦଂ ଆଯସ୍ମା ଯସୋ କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋ ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯଂ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେସାଲିକା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଭିକ୍ଖୂ ତଦହୁପୋସଥେ କଂସପାତିଂ ଉଦକେନ ପୂରେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଠପେତ୍ୱା ଆଗତାଗତେ ୱେସାଲିକେ ଉପାସକେ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ''ଦେଥାୱୁସୋ, ସଙ୍ଘସ୍ସ କହାପଣମ୍ପି ଅଡ୍ଢମ୍ପି ପାଦମ୍ପି ମାସକରୂପମ୍ପି, ଭୱିସ୍ସତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିକ୍ଖାରେନ କରଣୀଯ''ନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଯାୱ ''ଇମାଯ ପନ ୱିନଯସଙ୍ଗୀତିଯା ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଅନୂନାନି ଅନଧିକାନି ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ଅଯଂ ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତି ସତ୍ତସତିକାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ଏୱଂ ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସନ୍ନିପାତେ ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନି ସନ୍ନିପତିଂସୁ ଆଯସ୍ମତା ଯସେନ ସମୁସ୍ସାହିତା। ତେସଂ ମଜ୍ଝେ ଆଯସ୍ମତା ରେୱତେନ ପୁଟ୍ଠେନ ସବ୍ବକାମିତ୍ଥେରେନ ୱିନଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେନ ତାନି ଦସ ୱତ୍ଥୂନି ୱିନିଚ୍ଛିତାନି, ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମିତଂ। ଅଥ ଥେରା ''ପୁନ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯିସ୍ସାମା''ତି ତିପିଟକଧରେ ପତ୍ତପଟିସମ୍ଭିଦେ ସତ୍ତସତେ ଭିକ୍ଖୂ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱାଲିକାରାମେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ସଙ୍ଗାଯିତସଦିସମେୱ ସବ୍ବଂ ସାସନମଲଂ ସୋଧେତ୍ୱା ପୁନ ପିଟକୱସେନ ନିକାଯୱସେନ ଅଙ୍ଗୱସେନ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଚ ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯିଂସୁ। ଅଯଂ ସଙ୍ଗୀତି ଅଟ୍ଠହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠିତା। ଯା ଲୋକେ –

ସତେହି ସତ୍ତହି କତା, ତେନ ସତ୍ତସତାତି ଚ;

ପୁବ୍ବେ କତଂ ଉପାଦାଯ, ଦୁତିଯାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ସା ପନାଯଂ –

ଯେହି ଥେରେହି ସଙ୍ଗୀତା, ସଙ୍ଗୀତି ତେସୁ ୱିସ୍ସୁତା;

ସବ୍ବକାମୀ ଚ ସାଳ୍ହୋ ଚ, ରେୱତୋ ଖୁଜ୍ଜସୋଭିତୋ।

ଯସୋ ଚ ସାଣସମ୍ଭୂତୋ, ଏତେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକା;

ଥେରା ଆନନ୍ଦଥେରସ୍ସ, ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା ତଥାଗତଂ।

ସୁମନୋ ୱାସଭଗାମୀ ଚ, ଞେଯ୍ୟା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକା;

ଦ୍ୱେ ଇମେ ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ, ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା ତଥାଗତଂ।

ଦୁତିଯୋ ପନ ସଙ୍ଗୀତୋ, ଯେହି ଥେରେହି ସଙ୍ଗହୋ;

ସବ୍ବେପି ପନ୍ନଭାରା ତେ, କତକିଚ୍ଚା ଅନାସୱାତି।

ଅଯଂ ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତି।

ଏୱମିମଂ ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତିଂ ସଙ୍ଗାଯିତ୍ୱା ଥେରା ''ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଅନାଗତେପି ସାସନସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ଅବ୍ବୁଦ''ନ୍ତି ଓଲୋକଯମାନା ଇମଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ – ''ଇତୋ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଉପରି ଅଟ୍ଠାରସମେ ୱସ୍ସେ ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ଧମ୍ମାସୋକୋ ନାମ ରାଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସତି। ସୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପସୀଦିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଲାଭସକ୍କାରଂ ପୱତ୍ତଯିସ୍ସତି। ତତୋ ତିତ୍ଥିଯା ଲାଭସକ୍କାରଂ ପତ୍ଥଯମାନା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସକଂ ସକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ

ପରିଦୀପେସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ସାସନେ ମହନ୍ତଂ ଅଜ୍ଜୁଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥ ନେସଂ ଏତଦହୋସି – ''କିନ୍ନୁ ଖୋ ମୟଂ ଏତସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଜୁଦେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସମ୍ମୁଖା ଭୱିସ୍ସାମ, ନ ଭୱିସ୍ସାମା''ତି। ଅଥ ତେ ସଜ୍ଜେୱ ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଅସମ୍ମୁଖଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''କୋ ନୁ ଖୋ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସକଲଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଛକାମାୱଚରଦେୱଲୋକଞ୍ଚ ଓଲୋକେନ୍ତା ନ କଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ତିସ୍ସଂ ନାମ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ ପରିତ୍ତାୟୁକଂ ଉପରିବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପପତ୍ତିୟା ଭାୱିତମଗ୍ଗଂ। ଦିସ୍ୱାନ ନେସଂ ଏତଦହୋସି – ''ସଚେ ମୟଂ ଏତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିଜ୍ଜତ୍ତନତ୍ଥାୟ ଉସ୍ସାହଂ କରେୟ୍ୟାମ, ଅଦ୍ଧା ଏସ ମୋଗ୍ଗଲିବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେସ୍ସତି। ତତୋ ଚ ମନ୍ତେହି ପଲୋଭିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସତି। ସୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସକଲଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଧିଗତପଟିସମ୍ଭିଦୋ ହୁତ୍ୱା ତିତ୍ଥିୟେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ''ତି।

ତେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିସ୍ସଂ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ''ଇତୋ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଉପରି ଅଟ୍ଠାରସମେ ୱସ୍ସେ ସାସନେ ମହନ୍ତଂ ଅଜ୍ଜୁଦଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ମୟଞ୍ଚ ସକଲଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଛକାମାୱଚରଦେୱଲୋକଞ୍ଚ ଓଲୋକୟମାନା କଞ୍ଚି ସାସନଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଅଦିସ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ୱିଚିନନ୍ତା ଭୱନ୍ତମେୱ ଅଦ୍ଦସାମ। ସାଧୁ, ସପ୍ପୁରିସ, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିଜ୍ଜତ୍ତିତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦେହୀ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ''ଅହଂ କିର ସାସନେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଜୁଦଂ ସୋଧେତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା, ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ଥେରା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ତଂ କରଣୀୟଂ ତୀରେତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରୋ ଚ ଚଣ୍ଡୱଜ୍ଜିତ୍ଥେରୋ ଚ ଦ୍ୱେପି ନୱକା ହୋନ୍ତି ଦହରଭିକ୍ଖୂ ତିପିଟକଧରା ପତ୍ତପଟିସମ୍ଭିଦା ଖୀଣାସୱା, ତେ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ଥେରା ''ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅଧିକରଣେ ନୋ ସହାୟକା ଅହୁୱତ୍ଥ, ତେନ ୱୋ ଇଦଂ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ହୋତୁ – 'ତିସ୍ସୋ ନାମ ବ୍ରହ୍ମା ମୋଗ୍ଗଲିବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଏକୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତୁ, ଏକୋ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତୂ'''ତି ୱତ୍ୱା ସଜ୍ଜେପି ଯାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା –

ସଜ୍ଜକାମିପ୍ପଭୁତୟୋ, ତେପି ଥେରା ମହିଦ୍ଧିକା;

ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧାୱ ଲୋକମ୍ହି, ଜଲିତ୍ୱା ପରିନିଜ୍ଜୁତା।

ଦୁତିୟଂ ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା, ୱିସୋଧେତ୍ୱାନ ସାସନଂ;

ଅନାଗତେପି କତ୍ୱାନ, ହେତୁଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସୁଦ୍ଧିୟା।

ଖୀଣାସୱା ୱସିପ୍ପତ୍ତା, ପଭିନ୍ନପଟିସମ୍ଭିଦା;

ଅନିଚ୍ଚତାୱସଂ ଥେରା, ତେପି ନାମ ଉପାଗତା।

ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଜମ୍ମିଂ, ଞତ୍ୱା ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ;

ତଂ ପତ୍ତୁଂ ୱାୟମେ ଧୀରୋ, ୟଂ ନିଚ୍ଚଂ ଅମତଂ ପଦନ୍ତି।

ଏତ୍ତାୱତା ସଜ୍ଜାକାରେନ ଦୁତିୟସଙ୍ଗୀତିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା ହୋତି।

ଦୁତିୟସଙ୍ଗୀତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା

ତତିୟସଙ୍ଗୀତିକଥା

ତିସ୍ସୋପି ଖୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ମୋଗ୍ଗଲିବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରୋପି ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣତୋ ପଭୁତି ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଏକଦିୱସମ୍ପି ଉଳୁଙ୍କମତ୍ତଂ ୱା ୟାଗୁଂ କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତଂ ୱା ଭତ୍ତଂ ନାଲତ୍ଥ। ସତ୍ତନ୍ନଂ ପନ ୱସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଏକଦିୱସଂ ''ଅତିଚ୍ଛଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱଚନମତ୍ତଂ ଅଲତ୍ଥ। ତଂଦିୱସମେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ବହିଦ୍ଧା କିଞ୍ଚି କରଣୀୟଂ କତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଟିପଥେ ଥେରଂ

ଦିସ୍ୱା, ‘‘ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ଅମ୍ହାକଂ ଗେହଂ ଅଗମିତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅଗମିମ୍ହା’’ତି। ‘‘ଅପି କିଞ୍ଚି ଲଭିତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ଆମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଲଭିମ୍ହା’’ତି। ସୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଅଦତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ନ କିଞ୍ଚି ଅଦମ୍ହା’’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୁତିଯଦିୱସେ ଘରଦ୍ୱାରେଯେୱ ନିସୀଦି ‘‘ଅଜ୍ଜ ପବ୍ବଜିତଂ ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଥେରୋ ଦୁତିଯଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଏୱମାହ – ‘‘ତୁମ୍ହେ ହିଯ୍ୟୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧାଯେୱ ‘ଲଭିମ୍ହା’ତି ଅୱୋଚୁତ୍ଥ। ୱଟ୍ଟତି ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହାକଂ ମୁସାୱାଦୋ’’ତି! ଥେରୋ ଆହ – ‘‘ମଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହେ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ‘ଅତିଚ୍ଛଥା’ତି ୱଚନମତ୍ତମ୍ପି ଅଲଭିତ୍ୱା ହିଯ୍ୟୋ ‘ଅତିଚ୍ଛଥା’ତି ୱଚନମତ୍ତଂ ଲଭିମ୍ହ; ଅଥେତଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଉପାଦାଯ ଏୱମୱୋଚୁମ୍ହା’’ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମେ ପଟିସନ୍ଥାରମତ୍ତମ୍ପି ଲଭିତ୍ୱା ‘ଲଭିମ୍ହା’ତି ପସଂସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଲଭିତ୍ୱା କସ୍ମା ନ ପସଂସନ୍ତୀ’’ତି ପସୀଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ପଟିଯାଦିତଭତ୍ତତୋ କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତଂ ଭିକ୍ଖଂ ତଦୁପିଯଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଦାପେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଭିକ୍ଖଂ ସବ୍ବକାଲଂ ତୁମ୍ହେ ଲଭିସ୍ସଥା’’ତି ଆହ । ସୋ ପୁନଦିୱସତୋ ପଭୁତି ଉପସଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ଉପସମଂ ଦିସ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ପସୀଦିତ୍ୱା ଥେରଂ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗକରଣତ୍ଥାଯ ଯାଚି। ଥେରୋ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଥୋକଂ ଥୋକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ କଥେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ସୋପି ଖୋ ମାଣୱକୋ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋଯେୱ ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ ଅହୋସି। ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋ ଆଗତସୁଦ୍ଧସତ୍ତସ୍ସ ଆସନେ ୱା ସଯନେ ୱା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ନିସଜ୍ଜିତା ୱା ନିପଜ୍ଜିତା ୱା ନତ୍ଥି। ସୋ ଯଦା ଆଚରିଯଘରଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଦାସ୍ସ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ସେତେନ ୱତ୍ଥେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି। ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସମଯୋ ଦାନି ମାଣୱକଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ, ଚିରଞ୍ଚ ମେ ଇଧାଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ, ନ ଚ କାଚି ମାଣୱକେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ହନ୍ଦ ଦାନି ଇମିନା ଉପାଯେନ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥା ତସ୍ମିଂ ଗେହେ ଠପେତ୍ୱା ମାଣୱକସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଞ୍ଞଂ ନ କିଞ୍ଚି ଆସନଂ ଦିସ୍ସତି ତଥା ଅଧିଟ୍ଠାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହଜନୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଆସନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ମାଣୱକସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ନିସୀଦି ଥେରୋ ପଲ୍ଲଙ୍କେ। ମାଣୱକୋପି ଖୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଆଚରିଯଘରା ଆଗମ୍ମ ଥେରଂ ଅତ୍ତନୋ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ ‘‘କୋ ମମ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ସମଣସ୍ସ ପଞ୍ଞପେସୀ’’ତି ଆହ।

ଥେରୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱୂପସନ୍ତେ ମାଣୱକସ୍ସ ଚଣ୍ଡିକ୍କଭାୱେ ଏୱମାହ – ‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମାଣୱକ, କିଞ୍ଚି ମନ୍ତଂ ଜାନାସୀ’’ତି? ମାଣୱକୋ ‘‘ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ମଯି ଦାନି ମନ୍ତେ ଅଜାନନ୍ତେ ଅଞ୍ଞେ କେ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା, ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ତୁମ୍ହେ ପନ ମନ୍ତଂ ଜାନାଥା’’ତି? ‘‘ପୁଚ୍ଛ, ମାଣୱକ, ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସକ୍କା ଜାନିତୁ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ମାଣୱକୋ ତୀସୁ ୱେଦେସୁ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭେସୁ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦେସୁ ଇତିହାସପଞ୍ଚମେସୁ ଯାନି ଯାନି ଗଣ୍ଠିଟ୍ଠାନାନି, ଯେସଂ ଯେସଂ ନଯଂ ନେୱ ଅତ୍ତନା ପସ୍ସତି ନାପିସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ଅଦ୍ଦସ, ତେସୁ ତେସୁ ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ‘‘ପକତିଯାପି ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ପାରଗୂ, ଇଦାନି ପନ ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତୋ, ତେନସ୍ସ ନତ୍ଥି ତେସଂ ପଞ୍ହାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଭାରୋ’’ତି ତାୱଦେୱ ତେ ପଞ୍ହେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମାଣୱକଂ ଆହ – ‘‘ମାଣୱକ, ଅହଂ ତଯା ବହୁଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ; ଅହମ୍ପି ଦାନି ତଂ ଏକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ବ୍ୟାକରିସ୍ସସି ମେ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ପୁଚ୍ଛ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଥେରୋ ଚିତ୍ତଯମକେ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି –

‘‘ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ନ ନିରୁଜ୍ଝତି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି; ଯସ୍ସ ୱା ପନ ଚିତ୍ତଂ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ନ ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତି?

ମାଣୱୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅଧୋ ୱା ହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘କିଂ ନାମ, ଭୋ ପବ୍ବଜିତ, ଇଦ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ବୁଦ୍ଧମନ୍ତୋ ନାମାଯଂ, ମାଣୱା’’ତି। ‘‘ସକ୍କା ପନାଯଂ, ଭୋ, ମଯ୍ହମ୍ପି ଦାତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ସକ୍କା ମାଣୱ, ଅମ୍ହେହି ଗହିତପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦାତୁ’’ନ୍ତି। ତତୋ ମାଣୱୋ ମାତାପିତରୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଅଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ ବୁଦ୍ଧମନ୍ତଂ ନାମ ଜାନାତି, ନ ଚ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ଅପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଦେତି, ଅହଂ ଏତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ‘‘ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ନୋ ପୁତ୍ତୋ ମନ୍ତେ ଗଣ୍ହତୁ, ଗହେତ୍ୱା ପୁନାଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ‘‘ଉଗ୍ଗଣ୍ହ, ପୁତ୍ତା’’ତି ଅନୁଜାନିଂସୁ। ଥେରୋ ଦାରକଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ତାୱ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତତ୍ଥ ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତତୋ ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସାମଣେରୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦାନି ସାସନତୋ ନିୱତ୍ତିତୁଂ। ସଚେ ପନସ୍ସାହଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା କଥେଯ୍ୟଂ, ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣେଯ୍ୟ, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୱେଯ୍ୟ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଗହେତୁଂ, ସମଯୋ ଦାନି ନଂ ଚଣ୍ଡୱଜ୍ଜିତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତୁ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଆହ – ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ, ସାମଣେର, ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହ। ମମ ୱଚନେନ ତଞ୍ଚ ଆରୋଗ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛ; ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – ‘ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ପହିଣୀ’ତି। ‘କୋ ନାମ ତେ ଉପଜ୍ଝାଯୋ’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ’ତି

ୱଦେୟ୍ୟାସି। ‘ଅହଂ କୋ ନାମା’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାସି – ‘ମମ ଉପଜ୍ଝାୟୋ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ନାମଂ ଜାନାତୀ’’’ତି।

‘‘ଏୱଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ତିସ୍ସୋ ସାମଣେରୋ ଥେରଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଚଣ୍ଡୱଜ୍ଜିତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ ସାମଣେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କୁତୋ ଆଗତୋସୀ’’ତି? ‘‘ଉପଜ୍ଝାୟୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ପହିଣୀ’’ତି। ‘‘କୋ ନାମ ତେ ଉପଜ୍ଝାୟୋ’’ତି? ‘‘ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଅହଂ କୋ ନାମା’’ତି? ‘‘ମମ ଉପଜ୍ଝାୟୋ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ନାମଂ ଜାନାତୀ’’ତି। ‘‘ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦାନି ପଟିସାମେହୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ସାମଣେରୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଦକଦନ୍ତପୋନଂ ଉପଟ୍ଠାପେସି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ସମ୍ମଜ୍ଜିତଟ୍ଠାନଂ ପୁନ ସମ୍ମଜ୍ଜି । ତଂ ଉଦକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଉଦକଂ ଆହରି। ତଞ୍ଚ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ହି। ଏୱଂ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି କତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପୁନ ପୁଚ୍ଛି। ସାମଣେରୋ ପୁନପି ପୁବ୍ବେ କଥିତସଦିସମେୱ କଥେସି। ଥେରୋ ‘‘ସୋ ୱତାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହତ୍ଥାୟ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ଉଗ୍ଗଣ୍ହ ଦାନି, ସାମଣେରା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଦିୱସତୋ ପଭୁତି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତିସ୍ସୋ ସାମଣେରୋୱ ହୁତ୍ୱା, ଠପେତ୍ୱା ୱିନୟପିଟକଂ ସବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟ। ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ପନ ଅୱସ୍ସିକୋୱ ସମାନୋ ତିପିଟକଧରୋ ଅହୋସି। ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟା ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ସକଲଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୟାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟିଂସୁ। ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋପି ଅପରେନ ସମୟେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ବହୂନଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ୱାଚେସି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ବିନ୍ଦୁସାରସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଏକସତପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ତେ ସବ୍ବେ ଅସୋକୋ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକମାତିକଂ ତିସ୍ସକୁମାରଂ ଠପେତ୍ୱା ଘାତେସି। ଘାତେନ୍ତୋ ଚ ଚତ୍ତାରି ୱସ୍ସାନି ଅନଭିସିତ୍ତୋୱ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ତଥାଗତସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ଉପରି ଅଟ୍ଠାରସମେ ୱସ୍ସେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକରଜ୍ଜାଭିସେକଂ ପାପୁଣି । ଅଭିସେକାନୁଭାୱେନ ଚସ୍ସ ଇମା ରାଜିଦ୍ଧିୟୋ ଆଗତା – ମହାପଥୱିୟା ହେଟ୍ଠା ୟୋଜନପ୍ପମାଣେ ଆଣା ପୱତ୍ତତି; ତଥା ଉପରି ଆକାସେ ଅନୋତତ୍ତଦହତୋ ଅଟ୍ଠହି କାଜେହି ସୋଳସ ପାନୀୟଘଟେ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଦେୱତା ଆହରନ୍ତି, ୟତୋ ସାସନେ ଉପ୍ପନ୍ନସଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ଘଟେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଦାସି, ଦ୍ୱେ ଘଟେ ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନଂ ତିପିଟକଧରଭିକ୍ଖୂନଂ, ଦ୍ୱେ ଘଟେ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା ଅସନ୍ଧିମିତ୍ତାୟ, ଚତ୍ତାରୋ ଘଟେ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜି; ଦେୱତାଏୱ ହିମୱନ୍ତେ ନାଗଲତାଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ନାମ ଅତ୍ଥି ସିନିଦ୍ଧଂ ମୁଦୁକଂ ରସୱନ୍ତଂ ତଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଆହରନ୍ତି, ୟେନ ରଞ୍ଞୋ ଚ ମହେସିୟା ଚ ସୋଳସନ୍ନଞ୍ଚ ନାଟକିତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନଂ ଦେୱସିକଂ ଦନ୍ତପୋନକିଚ୍ଚଂ ନିପ୍ପଜ୍ଜତି। ଦେୱସିକମେୱ ଚସ୍ସ ଦେୱତା ଅଗଦାମଲକଂ ଅଗଦହରୀତକଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଗନ୍ଧରସସମ୍ପନ୍ନଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଆହରନ୍ତି। ତଥା ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହତୋ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣନିୱାସନପାୱୁରଣଂ ପୀତକୱଣ୍ଣହତ୍ଥପୁଚ୍ଛନପଟକଂ ଦିବ୍ବଞ୍ଚ ପାନକଂ ଆହରନ୍ତି। ଦେୱସିକମେୱ ପନସ୍ସ ନ୍ହାନଗନ୍ଧଂ ଅନୁୱିଲେପନଗନ୍ଧଂ ପାରୁପନତ୍ଥାୟ ଅସୁତ୍ତମୟିକଂ ସୁମନପୁପ୍ଫପଟଂ ମହାରହଞ୍ଚ ଅଞ୍ଜନଂ ନାଗଭୱନତୋ ନାଗରାଜାନୋ ଆହରନ୍ତି। ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହେୱ ଉଟ୍ଠିତସ୍ସ ସାଲିନୋ ନୱ ୱାହସହସ୍ସାନି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ସୁକା ଆହରନ୍ତି। ମୂସିକା ନିତ୍ଥୁସକଣେ କରୋନ୍ତି, ଏକୋପି ଖଣ୍ଡତଣ୍ଡୁଲୋ ନ ହୋତି, ରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ଅୟମେୱ ତଣ୍ଡୁଲୋ ପରିଭୋଗଂ ଗଚ୍ଛତି। ମଧୁମକ୍ଖିକା ମଧୁଂ କରୋନ୍ତି। କମ୍ମାରସାଲାସୁ ଅଚ୍ଛା କୂଟଂ ପହରନ୍ତି। କରୱୀକସକୁଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରଂ ୱିକୂଜନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି।

ଇମାହି ଇଦ୍ଧୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ ରାଜା ଏକଦିୱସଂ ସୁୱଣ୍ଣସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନଂ ପେସେତ୍ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଧିଗତରୂପଦସ୍ସନଂ କପ୍ପାୟୁକଂ କାଳଂ ନାମ ନାଗରାଜାନଂ ଆନୟିତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ମହାରହେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅନେକସତୱଣ୍ଣେହି ଜଲଜ ଥଲଜପୁପ୍ଫେହି ସୁୱଣ୍ଣପୁପ୍ଫେହି ଚ ପୂଜଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତେହି ସୋଳସହି ନାଟକିତ୍ଥିସହସ୍ସେହି ସମନ୍ତତୋ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅନନ୍ତଞାଣସ୍ସ ତାୱ ମେ ସଦ୍ଧମ୍ମୱରଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ରୂପଂ ଇମେସଂ ଅକ୍ଖୀନଂ ଆପାଥଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ନିମ୍ମିତଂ ସକଲସରୀରୱିପ୍ପକିଣ୍ଣପୁଞ୍ଞପ୍ପଭାୱନିବ୍ବତ୍ତାସୀତାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିମଣ୍ଡିତଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣସସ୍ସିରୀକତାୟ ୱିକସିତକମଲୁପ୍ପଲପୁଣ୍ଡରୀକପଟିମଣ୍ଡିତମିୱ ସଲିଲତଲଂ ତାରାଗଣରସ୍ମିଜାଲୱିସଦୱିପ୍ଫୁରିତସୋଭାସମୁଜ୍ଜଲିତମିୱ ଗଗନତଲଂ ନୀଲପୀତଲୋହିତାଦିଭେଦୱିଚିତ୍ରୱଣ୍ଣରଂସିୱିନଦ୍ଧବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖେପୱିଲାସିତାୟ ସଞ୍ଝାପ୍ପଭାନୁରାଗୈନ୍ଦଧନୁୱିଜ୍ଜୁଲତାପରିକ୍ଖିତ୍ତମିୱ କନକଗିରିସିଖରଂ ନାନାୱିରାଗୱିମଲକେତୁମାଲାସମୁଜ୍ଜଲିତଚାରୁମତ୍ଥକସୋଭଂ ନୟନରସାୟତନମିୱ ବ୍ରହ୍ମଦେୱମନୁଜନାଗୟକ୍ଖଗଣାନଂ ବୁଦ୍ଧରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଅକ୍ଖିପୂଜଂ ନାମ ଅକାସି।

ରାଜା କିର ଅଭିସେକଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ତୀଣିୟେୱ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ବାହିରକପାସଣ୍ଡଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହି। ଚତୁତ୍ଥେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପସୀଦି। ତସ୍ସ କିର ପିତା ବିନ୍ଦୁସାରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଭତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିୟପାସଣ୍ଡାନଞ୍ଚ ପଣ୍ଡରଙ୍ଗପରିବ୍ବାଜକାଦୀନଂ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସମତ୍ତାନଂ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ଅସୋକୋପି ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଦାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତେପୁରେ ତଥେୱ ଦଦମାନୋ ଏକଦିୱସଂ ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠିତୋ ତେ

ଉପସମପରିବାହିରେନ ଆଚାରେନ ଭୁଞ୍ଜମାନେ ଅସଂଯତିନ୍ଦ୍ରିଯେ ଅୱିନୀତେିରିଯାପଥେ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଈଦିସଂ ଦାନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆହ – ''ଗଚ୍ଛଥ, ଭଣେ, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସାଧୁସମ୍ମତେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଅତିହରଥ, ଦାନଂ ଦସ୍ସାମା''ତି। ଅମଚ୍ଚା ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ରଞ୍ଞୋ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ତେ ତେ ପଣ୍ଡରଙ୍ଗପରିବ୍ବାଜକାଜୀୱକନିଗଣ୍ଠାଦଯୋ ଆନେତ୍ୱା ''ଇମେ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ଅରହନ୍ତୋ''ତି ଆହଂସୁ।

ଅଥ ରାଜା ଅନ୍ତେପୁରେ ଉଚ୍ଚାୱଚାନି ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ''ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଆଗତାଗତେ ଆହ – ''ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତିରୂପେ ଆସନେ ନିସୀଦଥା''ତି । ତେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ଭଦ୍ଦପୀଠକେସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ଫଲକପୀଠକେସୁ ନିସୀଦିଂସୁ। ତେ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ''ନତ୍ଥି ନେସଂ ଅନ୍ତୋ ସାରୋ''ତି ଞତ୍ୱା ତେସଂ ଅନୁରୂପଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଦତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଏକଦିୱସଂ ରାଜା ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠିତୋ ଅଦ୍ଦସ ନିଗ୍ରୋଧସାମଣେରଂ ରାଜଙ୍ଗଣେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନଂ। କୋ ପନାଯଂ ନିଗ୍ରୋଧୋ ନାମ? ବିନ୍ଦୁସାରରଞ୍ଞୋ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ସୁମନରାଜକୁମାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା –

ବିନ୍ଦୁସାରରଞ୍ଞୋ କିର ଦୁବ୍ବଲକାଲେଯେୱ ଅସୋକକୁମାରୋ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ଉଜ୍ଜେନୀରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବନଗରଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ସୁମନରାଜକୁମାରଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତଂଦିୱସମେୱ ସୁମନସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ସୁମନା ନାମ ଦେୱୀ ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ଅହୋସି। ସା ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରଂ ଚଣ୍ଡାଲଗାମଂ ସନ୍ଧାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଜେଟ୍ଠକଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ ଗେହତୋ ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥାଯ ଦେୱତାଯ ''ଇତୋ ଏହି, ସୁମନେ''ତି ୱଦନ୍ତିଯା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ସମୀପଂ ଗତା। ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଏକଂ ସାଲଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ''ଏତ୍ଥ ୱସାହୀ''ତି ଅଦାସି। ସା ତଂ ସାଲଂ ପାୱିସି। ଗତଦିୱସେଯେୱ ଚ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସା ତସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧଦେୱତାଯ ପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ''ନିଗ୍ରୋଧୋ'' ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକାସି। ଜେଟ୍ଠକଚଣ୍ଡାଲୋ ଦିଟ୍ଠଦିୱସତୋ ପଭୁତି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସାମିଧୀତରଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞମାନୋ ନିବଦ୍ଧୱତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ରାଜଧୀତା ତତ୍ଥ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ୱସି। ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରୋପି ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ଜାତୋ। ତଦା ମହାୱରୁଣତ୍ଥେରୋ ନାମ ଏକୋ ଅରହା ଦାରକସ୍ସ ହେତୁସମ୍ପଦଂ ଦିସ୍ୱା ରକ୍ଖିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱିହରମାନୋ ''ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ଦାନି ଦାରକୋ, କାଲୋ ନଂ ପବ୍ବାଜେତୁ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜଧୀତାଯ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରଂ ପବ୍ବାଜେସି। କୁମାରୋ ଖୁରଗ୍ଗେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପାତୋୱ ସରୀରଂ ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ''ମାତୁଉପାସିକାଯ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ନିକ୍ଖମି। ମାତୁନିୱାସନଟ୍ଠାନଞ୍ଚସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନଗରମଜ୍ଝେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଅସୋକୋ ଧମ୍ମରାଜା ପାଚୀନଦିସାଭିମୁଖୋ ସୀହପଞ୍ଜରେ ଚଙ୍କମତି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ନିଗ୍ରୋଧୋ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ପାପୁଣି ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ସନ୍ତମାନସୋ ଯୁଗମତ୍ତଂ ପେକ୍ଖମାନୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏକଦିୱସଂ ରାଜା ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠିତୋ ଅଦ୍ଦସ ନିଗ୍ରୋଧସାମଣେରଂ ରାଜଙ୍ଗଣେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦନ୍ତଂ ଗୁତ୍ତଂ ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି। ଦିସ୍ୱା ପନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅଯଂ ଜନୋ ସବ୍ବୋପି ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭନ୍ତମିଗପଟିଭାଗୋ। ଅଯଂ ପନ ଦାରକୋ ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଅତିୱିଯ ଚସ୍ସ ଆଲୋକିତୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜନପସାରଣଞ୍ଚ ସୋଭତି। ଅଦ୍ଧା ଏତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ରଞ୍ଞୋ ସହ ଦସ୍ସନେନେୱ ସାମଣେରେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦି, ପେମଂ ସଣ୍ଠହି। କସ୍ମା? ପୁବ୍ବେ ହି କିର ପୁଞ୍ଞକରଣକାଲେ ଏସ ରଞ୍ଞୋ ଜେଟ୍ଠଭାତା ୱାଣିଜକୋ ଅହୋସି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ –

''ପୁବ୍ବେ ୱ ସନ୍ନିୱାସେନ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନହିତେନ ୱା;

ଏୱଂ ତଂ ଜାଯତେ ପେମଂ, ଉପ୍ପଲଂ ୱ ଯଥୋଦକେ''ତି। (ଜା। ୧।୨।୧୭୪);

ଅଥ ରାଜା ସଞ୍ଜାତପେମୋ ସବହୁମାନୋ ''ଏତଂ ସାମଣେରଂ ପକ୍କୋସଥା''ତି ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି। ''ତେ ଅତିଚିରାଯନ୍ତୀ''ତି ପୁନ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପେସେସି – ''ତୁରିତଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି। ସାମଣେରୋ ଅତ୍ତନୋ ପକତିଯା ଏୱ ଅଗମାସି। ରାଜା ପତିରୂପମାସନଂ ଞତ୍ୱା ''ନିସୀଦଥା''ତି ଆହ। ସୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ''ନତ୍ଥି ଦାନି ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପତ୍ତଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ରଞ୍ଞୋ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ତଂ ପଲ୍ଲଙ୍କସମୀପଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତଂଯେୱ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଜ୍ଜେୱ ଦାନି ଅଯଂ ସାମଣେରୋ ଇମସ୍ସ ଗେହସ୍ସ ସାମିକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସାମଣେରୋ ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥେ ପତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ସମ୍ପାଦିତଂ ସବ୍ବଂ

ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ଉପନାମେସି। ସାମଣେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଯାପନୀୟମତ୍ତକମେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ରାଜା ଆହ – ''ସତ୍ଥାରା ତୁମ୍ହାକଂ ଦିନ୍ନୋୱାଦଂ ଜାନାଥା''ତି? ''ଜାନାମି, ମହାରାଜ, ଏକଦେସେନା''ତି। ''ତାତ, ମୟ୍ହମ୍ପି ନଂ କଥେହୀ''ତି। ''ସାଧୁ, ମହାରାଜା''ତି ରଞ୍ଞୋ ଅନୁରୂପଂ ଧମ୍ମପଦେ ଅପ୍ପମାଦୱଗ୍ଗଂ ଅନୁମୋଦନତ୍ଥାୟ ଅଭାସି।

ରାଜା ପନ ''ଅପ୍ପମାଦୋ ଅମତପଦଂ, ପମାଦୋ ମଚ୍ଚୁନୋ ପଦ''ନ୍ତି ସୁତ୍ୱାୱ ''ଅଞ୍ଞାତଂ, ତାତ, ପରିୟୋସାପେହୀ''ତି ଆହ। ଅନୁମୋଦନାୱସାନେ ଚ ''ଅଟ୍ଠ ତେ, ତାତ, ଧୁୱଭତ୍ତାନି ଦମ୍ମୀ''ତି ଆହ। ସାମଣେରୋ ଆହ – ''ଏତାନି ଅହଂ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଦମ୍ମି, ମହାରାଜା''ତି। ''କୋ ଅୟଂ, ତାତ, ଉପଜ୍ଝାୟୋ ନାମା''ତି? ''ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ଚୋଦେତା ସାରେତା ଚ, ମହାରାଜା''ତି। ''ଅଞ୍ଞାନିପି ତେ, ତାତ, ଅଟ୍ଠ ଦମ୍ମୀ''ତି। ''ଏତାନି ଆଚରିୟସ୍ସ ଦମ୍ମି, ମହାରାଜା''ତି। ''କୋ ଅୟଂ, ତାତ, ଆଚରିୟୋ ନାମା''ତି? ''ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ସିକ୍ଖିତବ୍ବକଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତା, ମହାରାଜା''ତି। ''ସାଧୁ, ତାତ, ଅଞ୍ଞାନିପି ତେ ଅଟ୍ଠ ଦମ୍ମୀ''ତି। ''ଏତାନିପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମି, ମହାରାଜା''ତି। ''କୋ ଅୟଂ, ତାତ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ନାମା''ତି? ''ଯଂ ନିସ୍ସାୟ , ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନଞ୍ଚ ମମ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚା''ତି। ରାଜା ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାୟ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଆହ – ''ଅଞ୍ଞାନିପି ତେ, ତାତ, ଅଟ୍ଠ ଦମ୍ମୀ''ତି। ସାମଣେରୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜନ୍ତେପୁରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚମକାସି। ରାଜା ''ଅଞ୍ଞେପି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଭିକ୍ଖୂ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ସ୍ୱେ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି ଏତେନେୱ ଉପାୟେନ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ୱଡ୍ଢାପେନ୍ତୋ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିବ୍ବାଜକାଦୀନଂ ଭତ୍ତଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି ନିଗ୍ରୋଧତ୍ଥେରେ ଗତେନେୱ ପସାଦେନ। ନିଗ୍ରୋଧତ୍ଥେରୋପି ରାଜାନଂ ସପରିସଂ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପୋଥୁଜ୍ଜନିକେନ ପସାଦେନ ଅଚଲପ୍ପସାଦଂ କତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେସି। ପୁନ ରାଜା ଅସୋକାରାମଂ ନାମ ମହାୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଚତୁରାସୀତିୟା ନଗରସହସ୍ସେସୁ ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନି କାରାପେସି ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସଚେତିୟପଟିମଣ୍ଡିତାନି ଧମ୍ମେନେୱ, ନୋ ଅଧମ୍ମେନ।

ଏକଦିୱସଂ କିର ରାଜା ଅସୋକାରାମେ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଟ୍ଠିସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନିସଜ୍ଜ ସଙ୍ଘଂ ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ପୱାରେତ୍ୱା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଦେସିତଧମ୍ମୋ ନାମ କିତ୍ତକୋ ହୋତୀ''ତି? ''ଅଙ୍ଗତୋ, ମହାରାଜ, ନୱଙ୍ଗାନି, ଖନ୍ଧତୋ ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନୀ''ତି। ରାଜା ଧମ୍ମେ ପସୀଦିତ୍ୱା ''ଏକେକଂ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏକେକୱିହାରେନ ପୂଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଦିୱସମେୱ ଛନ୍ନୱୁତିକୋଟିଧନଂ ୱିସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି – ''ଏଥ, ଭଣେ, ଏକମେକସ୍ମିଂ ନଗରେ ଏକମେକଂ ୱିହାରଂ କାରାପେନ୍ତା ଚତୁରାସୀତିୟା ନଗରସହସ୍ସେସୁ ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନି କାରାପେଥା''ତି। ସୟଞ୍ଚ ଅସୋକାରାମେ ଅସୋକମହାୱିହାରତ୍ଥାୟ କମ୍ମଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସଙ୍ଘୋ ଇନ୍ଦଗୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ନାମ ମହିଦ୍ଧିକଂ ମହାନୁଭାୱଂ ଖୀଣାସୱଂ ନୱକମ୍ମାଧିଟ୍ଠାୟକଂ ଅଦାସି। ଥେରୋ ଯଂ ଯଂ ନ ନିଟ୍ଠାତି ତଂ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ନିଟ୍ଠାପେସି। ଏୱମ୍ପି ତୀହି ସଂୱଚ୍ଛରେହି ୱିହାରକମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ଏକଦିୱସମେୱ ସବ୍ବନଗରେହି ପଣ୍ଣାନି ଆଗମିଂସୁ।

ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ – ''ନିଟ୍ଠିତାନି, ଦେୱ, ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନୀ''ତି। ରାଜା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ''ଇତୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଦିୱସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ୱିହାରମହୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସବ୍ବେ ଅଟ୍ଠ ସୀଲଙ୍ଗାନି ସମାଦିୟିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରେ ଚ ବହିନଗରେ ଚ ୱିହାରମହଂ ପଟିୟାଦେନ୍ତୂ''ତି। ତତୋ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଦିୱସାନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତାୟ ଅନେକସତସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟାୟ ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ପରିୱୁତୋ ଦେୱଲୋକେ ଅମରୱତିୟା ରାଜଧାନିୟା ସିରିତୋ ଅଧିକତରସସ୍ସିରୀକଂ ୱିୟ ନଗରଂ କାତୁକାମେନ ଉସ୍ସାହଜାତେନ ମହାଜନେନ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ ନଗରଂ ଅନୁୱିଚରନ୍ତୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଅଟ୍ଠାସି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ ସନ୍ନିପତିତା ଅସୀତି ଭିକ୍ଖୁକୋଟିୟୋ ଅହେସୁଂ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ଛନ୍ନୱୁତିସତସହସ୍ସାନି। ତତ୍ଥ ଖୀଣାସୱଭିକ୍ଖୂୟେୱ ସତସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟା ଅହେସୁଂ। ତେସଂ ଏତଦହୋସି – ''ସଚେ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଅଧିକାରଂ ଅନୱସେସଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ ଅତିୱିୟ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପସୀଦେୟ୍ୟା''ତି। ତତୋ ଲୋକୱିୱରଣଂ ନାମ ପାଟିହାରିୟଂ ଅକଂସୁ। ରାଜା ଅସୋକାରାମେ ଠିତୋୱ ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେନ୍ତୋ ସମନ୍ତତୋ ସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପସ୍ସତି ଚତୁରାସୀତିଞ୍ଚ ୱିହାରସହସ୍ସାନି ଉଳାରାୟ ୱିହାରମହପୂଜାୟ ୱିରୋଚମାନାନି। ସୋ ତଂ ୱିଭୂତିଂ ପସ୍ସମାନୋ ଉଳାରେନ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ''ଅତ୍ଥି ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ସପି କସ୍ସଚି ଏୱରୂପଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଲୋକନାଥସ୍ସ ଦସବଲସ୍ସ ସାସନେ କୋ ମହାପରିଚ୍ଚାଗଂ ପରିଚ୍ଚଜି। କସ୍ସ ପରିଚ୍ଚାଗୋ ମହନ୍ତୋତି? ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାରଂ ଅକାସି। ଥେରୋ ଆହ – ''ମହାରାଜ, ଦସବଲସ୍ସ ସାସନେ ପଚ୍ଚୟଦାୟକୋ ନାମ ତୟା ସଦିସୋ ଧରମାନେପି ତଥାଗତେ ନ କୋଚି ଅହୋସି, ତୱେୱ ପରିଚ୍ଚାଗୋ ମହା''ତି। ରାଜା ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଳାରେନ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟ୍ଠସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ନତ୍ଥି କିର ମୟା ସଦିସୋ ପଚ୍ଚୟଦାୟକୋ, ମୟ୍ହଂ କିର ପରିଚ୍ଚାଗୋ ମହା, ଅହଂ କିର ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମେନ ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମି। କିଂ ପନାହଂ ଏୱଂ ସତି ସାସନସ୍ସ

ଦାୟାଦୋ ହୋମି, ନ ହୋମୀ''ତି। ତତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଭଵାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ସାସନସ୍ସ ଦାୟାଦୋ''ତି?

ତତୋ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ରଞ୍ଞୋ ଇଦଂ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ରାଜପୁତ୍ତସ୍ସ ମହିନ୍ଦସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ''ସଚେ ଅୟଂ କୁମାରୋ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି ସାସନସ୍ସ ଅତିଵିୟ ଵୁଦ୍ଧି ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ରାଜାନଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏତ୍ତାଵତା ସାସନସ୍ସ ଦାୟାଦୋ ହୋତି; ଅପିଚ ଖୋ ପଚ୍ଚୟଦାୟକୋତି ଵା ଉପଟ୍ଠାକୋତି ଵା ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଯୋପି ହି, ମହାରାଜ, ପଥଵିତୋ ଯାଵ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରିମାଣଂ ପଚ୍ଚୟରାସିଂ ଦଦେୟ୍ୟ ସୋପି 'ସାସନେ ଦାୟାଦୋ'ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ''ଅଥ କଥଂ ଚରହି, ଭନ୍ତେ, ସାସନସ୍ସ ଦାୟାଦୋ ହୋତୀ''ତି? ''ଯୋ ହି କୋଚି, ମହାରାଜ, ଅଡ୍ଢୋ ଵା ଦଲିଦ୍ଦୋ ଵା ଅତ୍ତନୋ ଓରସଂ ପୁତ୍ତଂ ପବ୍ବାଜେତି – ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି, ମହାରାଜ, ଦାୟାଦୋ ସାସନସ୍ସା''ତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ଅସୋକୋ ରାଜା ''ଅହଂ କିର ଏଵରୂପଂ ପରିଚ୍ଚାଗଂ କତ୍ଵାପି ନେଵ ସାସନସ୍ସ ଦାୟାଦଭାଵଂ ପତ୍ତୋ''ତି ସାସନେ ଦାୟାଦଭାଵଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଵିଲୋକେତ୍ଵା ଅଦ୍ଦସ ମହିନ୍ଦକୁମାରଂ ଅଵିଦୂରେ ଠିତଂ। ଦିସ୍ଵାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''କିଞ୍ଚାପି ଅହଂ ଇମଂ କୁମାରଂ ତିସ୍ସକୁମାରସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଭୁତି ଓପରଜ୍ଜେ ଠପେତୁକାମୋ, ଅଥ ଖୋ ଓପରଜ୍ଜତୋପି ପବ୍ବଜ୍ଜାଵ ଉତ୍ତମା''ତି। ତତୋ କୁମାରଂ ଆହ – ''ସକ୍ଖିସି ତ୍ଵଂ, ତାତ, ପବ୍ବଜିତୁ''ନ୍ତି? କୁମାରୋ ପକତିଯାପି ତିସ୍ସକୁମାରସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଭୁତି ପବ୍ବଜିତୁକାମୋଵ ରଞ୍ଞୋ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ଅତିଵିୟ ପାମୋଜ୍ଜଜାତୋ ହୁତ୍ଵା ଆହ – ''ପବ୍ବଜାମି, ଦେଵ, ମଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ଵା ତୁମ୍ହେ ସାସନଦାୟାଦା ହୋଥା''ତି।

ତେନ ଚ ସମୟେନ ରାଜଧୀତା ସଙ୍ଘମିତ୍ତାପି ତସ୍ମିଂୟେଵ ଠାନେ ଠିତା ହୋତି। ତସ୍ସା ଚ ସାମିକୋ ଅଗ୍ଗିବ୍ରହ୍ମା ନାମ କୁମାରୋ ଯୁଵରାଜେନ ତିସ୍ସକୁମାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ଵା ଆହ – ''ତ୍ଵମ୍ପି, ଅମ୍ମ, ପବ୍ବଜିତୁଂ ସକ୍ଖସୀ''ତି? ''ସାଧୁ, ତାତ, ସକ୍କୋମୀ''ତି। ରାଜା ପୁତ୍ତାନଂ ମନଂ ଲଭିତ୍ଵା ପହଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଏତଦଵୋଚ – ''ଭନ୍ତେ, ଇମେ ଦାରକେ ପବ୍ବାଜେତ୍ଵା ମଂ ସାସନେ ଦାୟାଦଂ କରୋଥା''ତି। ସଙ୍ଘୋ ରଞ୍ଞୋ ଵଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ଵା କୁମାରଂ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରେନ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ମହାଦେଵତ୍ଥେରେନ ଚ ଆଚରିୟେନ ପବ୍ବାଜେସି। ମଜ୍ଝନ୍ତିକତ୍ଥେରେନ ଆଚରିୟେନ ଉପସମ୍ପାଦେସି। ତଦା କିର କୁମାରୋ ପରିପୁଣ୍ଣଵୀସତିଵସ୍ସୋଵ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂୟେଵ ଉପସମ୍ପଦସୀମମଣ୍ଡଲେ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସଙ୍ଘମିତ୍ତାୟପି ରାଜଧୀତାୟ ଆଚରିୟା ଆୟୁପାଲିତ୍ଥେରୀ ନାମ, ଉପଜ୍ଝାୟା ପନ ଧମ୍ମପାଲିତ୍ଥେରୀ ନାମ ଅହୋସି। ତଦା ସଙ୍ଘମିତ୍ତା ଅଟ୍ଠାରସଵସ୍ସା ହୋତି। ତଂ ପବ୍ବଜିତମତ୍ତଂ ତସ୍ମିଂୟେଵ ସୀମମଣ୍ଡଲେ ସିକ୍ଖାୟ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ। ଉଭିନ୍ନଂ ପବ୍ବଜିତକାଲେ ରାଜା ଛବ୍ବସ୍ସାଭିସେକୋ ହୋତି।

ଅଥ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲତୋ ପଭୁତି ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସେଵ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଵିନୟଞ୍ଚ ପରିୟାପୁଣନ୍ତୋ ଦ୍ଵେପି ସଙ୍ଗୀତିୟୋ ଆରୂଳ୍ହଂ ତିପିଟକସଙ୍ଗହିତଂ ସାଟ୍ଠକଥଂ ସବ୍ବଂ ଥେରଵାଦଂ ତିଣ୍ଣଂ ଵସ୍ସାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଅନ୍ତେଵାସିକାନଂ ସହସ୍ସମତ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାମୋକ୍ଖୋ ଅହୋସି। ତଦା ଅସୋକୋ ଧମ୍ମରାଜା ନଵଵସ୍ସାଭିସେକୋ ହୋତି। ରଞ୍ଞୋ ପନ ଅଟ୍ଠଵସ୍ସାଭିସେକକାଲେୟେଵ କୋନ୍ତପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ବ୍ୟାଧିପଟିକମ୍ମତ୍ଥଂ ଭିକ୍ଖାଚାରଵତ୍ତେନ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ପସତମତ୍ତଂ ସପ୍ପିଂ ଅଲଭିତ୍ଵା ବ୍ୟାଧିବଲେନ ପରିକ୍ଖୀଣାୟୁସଙ୍ଖାରୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅପ୍ପମାଦେନ ଓଵଦିତ୍ଵା ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ଵା ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଵା ପରିନିବ୍ବାୟି। ରାଜା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ସୁତ୍ଵା ଥେରସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ଵା ''ମୟି ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏଵଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚୟା ଦୁଲ୍ଲଭା''ତି ନଗରସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ କାରାପେତ୍ଵା ଭେସଜ୍ଜସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ଵା ଦାପେସି।

ତେନ କିର ସମୟେନ ପାଟଲିପୁତ୍ତସ୍ସ ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି, ସଭାୟଂ ସତସହସ୍ସନ୍ତି ଦିଵସେ ଦିଵସେ ପଞ୍ଚସତସହସ୍ସାନି ରଞ୍ଞୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତତୋ ରାଜା ନିଗ୍ରୋଧତ୍ଥେରସ୍ସ ଦେଵସିକଂ ସତସହସ୍ସଂ ଵିସଜ୍ଜେସି। ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚେତିୟେ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜନତ୍ଥାୟ ସତସହସ୍ସଂ । ଧମ୍ମସ୍ସ ସତସହସ୍ସଂ, ତଂ ଧମ୍ମଧରାନଂ ବହୁସ୍ସୁତାନଂ ଚତୁପଚ୍ଚୟତ୍ଥାୟ ଉପନୀୟତି। ସଙ୍ଘସ୍ସ ସତସହସ୍ସଂ, ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ସତସହସ୍ସଂ। ଏଵଂ ସାସନେ ଉଳାରୋ ଲାଭସକ୍କାରୋ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ତିତ୍ଥିୟା ପରିହୀନଲାଭସକ୍କାରା ଅନ୍ତମସୋ ଘାସଚ୍ଛାଦନମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତା ଲାଭସକ୍କାରଂ ପତ୍ଥୟମାନା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ସକାନି ସକାନି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି ''ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ, ଅୟଂ ଵିନୟୋ''ତି ଦୀପେନ୍ତି। ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲଭମାନାପି ସୟମେଵ ମୁଣ୍ଡେତ୍ଵା କାସାୟାନି ଵତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଵିହାରେସୁ ଵିଚରନ୍ତା ଉପୋସଥମ୍ପି ପଵାରଣମ୍ପି ସଙ୍ଘକମ୍ମମ୍ପି ଗଣକମ୍ମମ୍ପି ପଵିସନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥଂ ନ କରୋନ୍ତି। ତଦା ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ''ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦାନି ଇଦଂ ଅଧିକରଣଂ, ତଂ ନଚିରସ୍ସେଵ କକ୍ଖଳଂ ଭଵିସ୍ସତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ ସକ୍କା ଇମେସଂ ମଜ୍ଝେ ଵସନ୍ତେନ ଵୂପସମେତୁ''ନ୍ତି ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଗଣଂ ନୀୟ୍ୟାତେତ୍ଵା ଅତ୍ତନା ଫାସୁଵିହାରେନ ଵିହରିତୁକାମୋ ଅହୋଗଙ୍ଗପବ୍ବତଂ ଅଗମାସି। ତେପି ଖୋ ତିତ୍ଥିୟା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଧମ୍ମେନ ଵିନୟେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ନିଗ୍ଗୟ୍ହମାନାପି ଧମ୍ମଵିନୟାନୁଲୋମାୟ ପଟିପତ୍ତିୟା ଅସଣ୍ଠହନ୍ତା ଅନେକରୂପଂ ସାସନସ୍ସ ଅବ୍ବୁଦଞ୍ଚ ମଲଞ୍ଚ କଣ୍ଟକଞ୍ଚ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। କେଚି ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରନ୍ତି, କେଚି ପଞ୍ଚାତପେନ ତାପେନ୍ତି, କେଚି ଆଦିଚ୍ଚଂ ଅନୁପରିଵତ୍ତନ୍ତି, କେଚି ''ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଵିନୟଞ୍ଚ ଵୋଭିନ୍ଦିସ୍ସାମା''ତି ପଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ।

ତଦା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ନ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥଂ ୱା ପୱାରଣଂ ୱା ଅକାସି। ଅସୋକାରାମେ ସତ୍ତୱସ୍ସାନି ଉପୋସଥୋ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ରଞ୍ଞୋପି ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆଣାପେସି – ''ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାରାପେହୀ''ତି। ଅମଚ୍ଚୋ ରାଜାନଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେ ଅମଚ୍ଚେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ – ''ରାଜା ମଂ 'ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାରାପେହୀ'ତି ପହିଣି। କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମ୍ମତୀ''ତି? ତେ ଆହଂସୁ – ''ମଯଂ ଏୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେମ – 'ଯଥା ନାମ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେନ୍ତା ଚୋରେ ଘାତେନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଯେ ଉପୋସଥଂ ନ କରୋନ୍ତି, ତେ ମାରେତୁକାମୋ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତୀ'''ତି। ଅଥ ସୋ ଅମଚ୍ଚୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଆହ – ''ଅହଂ ରଞ୍ଞା 'ଉପୋସଥଂ କାରାପେହୀ'ତି ପେସିତୋ। କରୋଥ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଉପୋସଥ''ନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ''ନ ମଯଂ ତିତ୍ଥିଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥଂ କରୋମା''ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ଅମଚ୍ଚୋ ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅସିନା ସୀସାନି ପାତେତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ତଂ ଅମଚ୍ଚଂ ତଥା ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନଂ। ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ନାମ ନ ଯୋ ୱା ସୋ ୱା, ରଞ୍ଞୋ ଏକମାତିକୋ ଭାତା ତିସ୍ସକୁମାରୋ ନାମ, ତଂ କିର ରାଜା ପତ୍ତାଭିସେକୋ ଓପରଜ୍ଜେ ଠପେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ୱନଚାରଂ ଗତୋ ଅଦ୍ଦସ ମହନ୍ତଂ ମିଗସଙ୍ଘଂ ଚିତ୍ତକୀଳାଯ କୀଳନ୍ତଂ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଇମେ ତାୱ ତିଣଭକ୍ଖା ମିଗା ଏୱଂ କୀଳନ୍ତି, ଇମେ ପନ ସମଣା ରାଜକୁଲେ ପଣୀତାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଦୁକାସୁ ସେଯ୍ୟାସୁ ସଯମାନା କିଂ ନାମ କୀଳିତଂ ନ କୀଳିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି! ସୋ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିତକ୍କଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ''ଅଟ୍ଠାନେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯିତଂ କୁମାରେନ! ହନ୍ଦ, ନଂ ଏୱଂ ସଞ୍ଞାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଦିୱସଂ କେନଚି କାରଣେନ କୁଦ୍ଧୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ''ଏହି ସତ୍ତଦିୱସେନ ରଜ୍ଜଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛ, ତତୋ ତଂ ଘାତେସ୍ସାମୀ''ତି ମରଣଭଯେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସଞ୍ଞାପେସି। ସୋ କିର କୁମାରୋ ''ସତ୍ତମେ ମଂ ଦିୱସେ ମାରେସ୍ସତୀ''ତି ନ ଚିତ୍ତରୂପଂ ନ୍ହାଯି, ନ ଭୁଞ୍ଜି, ନ ସୁପି, ଅତିୱିଯ ଲୂଖସରୀରୋ ଅହୋସି। ତତୋ ନଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି – ''କିସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପୋ ଜାତୋ''ତି? ''ମରଣଭଯେନ, ଦେୱା''ତି। ''ଅରେ, ତ୍ୱଂ ନାମ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନମରଣଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ନ କୀଳସି? ଭିକ୍ଖୂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିବଦ୍ଧଂ ମରଣଂ ପେକ୍ଖମାନା କଥଂ କୀଳିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି! ତତୋ ପଭୁତି କୁମାରୋ ସାସନେ ପସୀଦି।

ସୋ ପୁନ ଏକଦିୱସଂ ମିଗୱଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଅନୁୱିଚରମାନୋ ଅଦ୍ଦସ ଯୋନକମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ହତ୍ଥିନାଗେନ ସାଲସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ବୀଜିଯମାନଂ ନିସିନ୍ନଂ। ଦିସ୍ୱା ପାମୋଜ୍ଜଜାତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''କଦା ନୁ ଖୋ ଅହମ୍ପି ଅଯଂ ମହାଥେରୋ ୱିଯ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟଂ! ସିଯା ନୁ ଖୋ ସୋ ଦିୱସୋ''ତି। ଥେରୋ ତସ୍ସାସଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅସୋକାରାମେ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ଉଦକତଲେ ଠତ୍ୱା ଚୀୱରଞ୍ଚ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଞ୍ଚ ଆକାସେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

କୁମାରୋ ଥେରସ୍ସାନୁଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଅତିୱିଯ ପସନ୍ନୋ ''ଅଜ୍ଜେୱ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି – ''ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହଂ, ଦେୱା''ତି। ରାଜା ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଯାଚିତ୍ୱାପି ତଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅସୋକାରାମଗମନୀଯମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା କୁମାରଂ ଛଣୱେସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତାଯ ସେନାଯ ପରିୱାରାପେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ନେସି। ''ଯୁୱରାଜା କିର ପବ୍ବଜିସ୍ସତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ପତ୍ତଚୀୱରାନି ପଟିଯାଦେସୁଂ। କୁମାରୋ ପଧାନଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜି ସଦ୍ଧିଂ ପୁରିସସତସହସ୍ସେନ। କୁମାରସ୍ସ ପନ ଅନୁପବ୍ବଜିତାନଂ ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି। କୁମାରୋ ରଞ୍ଞୋ ଚତୁୱସ୍ସାଭିସେକକାଲେ ପବ୍ବଜିତୋ। ଅଥଞ୍ଞୋପି ରଞ୍ଞୋ ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ସଙ୍ଘମିତ୍ତାଯ ସାମିକୋ ଅଗ୍ଗିବ୍ରହ୍ମା ନାମ କୁମାରୋ ଅତ୍ଥି। ସଙ୍ଘମିତ୍ତା ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଏକମେୱ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସୋପି ''ଯୁୱରାଜା ପବ୍ବଜିତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା – ''ଅହମ୍ପି, ଦେୱ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଯାଚି। ''ପବ୍ବଜ, ତାତା''ତି ଚ ରଞ୍ଞା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ତଂଦିୱସମେୱ ପବ୍ବଜି।

ଏୱଂ ଅନୁପବ୍ବଜିତୋ, ଉଳାରୱିଭୱେନ ଖତ୍ତିଯଜନେନ;

ରଞ୍ଞୋ କନିଟ୍ଠଭାତା, ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋତି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ।

ସୋ ତଂ ଅମଚ୍ଚଂ ତଥା ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ନ ରାଜା ଥେରେ ମାରାପେତୁଂ ପହିଣେଯ୍ୟ; ଅଦ୍ଧା ଇମସ୍ସେୱେତଂ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗହିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ସଯଂ ତସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ସୋ ଥେରଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ସତ୍ଥଂ ନିପାତେତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି – ''ଅହଂ, ଦେୱ, ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଏତ୍ତକାନଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୀସାନି ପାତେସିଂ; ଅଥ ଅଯ୍ୟସ୍ସ ତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ପଟିପାଟି ସମ୍ପତ୍ତା, କିନ୍ତି କରୋମୀ''ତି? ରାଜା ସୁତ୍ୱାୱ – ''ଅରେ! କିଂ ପନ, ତ୍ୱଂ, ମଯା ଭିକ୍ଖୂ ଘାତେତୁଂ ପେସିତୋ''ତି ତାୱଦେୱ ସରୀରେ ଉପ୍ପନ୍ନଦାହୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରେ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅମଚ୍ଚୋ ମଯା ଅନାଣତ୍ତୋୱ ଏୱଂ ଅକାସି, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଇମିନା ପାପେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି? ଏକଚ୍ଚେ ଥେରା, ''ଅଯଂ ତୱ ୱଚନେନ ଅକାସି, ତୁଯ୍ହେତଂ ପାପ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଏକଚ୍ଚେ ''ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ୱୋ ଏତଂ ପାପ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଏକଚ୍ଚେ ଏୱମାହଂସୁ – ''କିଂ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥି ଚିତ୍ତଂ 'ଅଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଘାତେତୂ'''ତି? ''ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, କୁସଲାଧିପ୍ପାଯୋ ଅହଂ ପେସେସିଂ – 'ସମଗ୍ଗୋ

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉପୋସଥଂ କରୋତୂ’’’ତି। ‘‘ସଚେ ତ୍ୱଂ କୁସଲାଧିପ୍ପାୟୋ,ନତ୍ଥି ତୁୟ୍ହଂ ପାପଂ, ଅମଚ୍ଚସ୍ସେୱେତଂ ପାପ’’ନ୍ତି। ରାଜା ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତୋ ଆହ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ମମେତଂ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ନାମ, ସୋ ତେ ଇମଂ ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ’’ତି। ରାଜା ତଦହେୱ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମକଥିକେ ଏକେକଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରେ, ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅମଚ୍ଚେ ଏକେକପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରେ ‘‘ଥେରଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପେସେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ରାଜା ପକ୍କୋସତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ନାଗଚ୍ଛି । ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋ ରାଜା ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମକଥିକେ, ଅଟ୍ଠ ଚ ଅମଚ୍ଚେ ସହସ୍ସସହସ୍ସପରିୱାରେୟେୱ ପେସେସି – ‘‘‘ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ପକ୍କୋସତୀ’ତି ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱାୱ ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି। ତେ ତଥେୱ ଆହଂସୁ। ଦୁତିୟମ୍ପି ଥେରୋ ନାଗଚ୍ଛି। ରାଜା ଥେରେ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପହିଣିଂ; କସ୍ମା ଥେରୋ ନାଗଚ୍ଛତୀ’’ତି? ‘‘‘ରାଜା ପକ୍କୋସତୀ’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ମହାରାଜ, ନାଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ପନ ୱୁତ୍ତେ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ‘ସାସନଂ, ଭନ୍ତେ, ଓସୀଦତି, ଅମ୍ହାକଂ ସାସନଂ ପଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ସହାୟକା ହୋଥା’’’ତି। ଅଥ ରାଜା ତଥା ୱତ୍ୱା ସୋଳସ ଧମ୍ମକଥିକେ, ସୋଳସ ଚ ଅମଚ୍ଚେ ସହସ୍ସସହସ୍ସପରିୱାରେ ପେସେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଚ ପଟିପୁଚ୍ଛି – ‘‘ମହଲ୍ଲକୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ଦହରୋ ନୁ ଖୋ’’ତି? ‘‘ମହଲ୍ଲକୋ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ୱୟ୍ହଂ ୱା ସିୱିକଂ ୱା ଅଭିରୁହିସ୍ସତି, ଭନ୍ତେ’’ତି? ‘‘ନାଭିରୁହିସ୍ସତି, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ୱସତୀ’’ତି? ‘‘ଉପରି ଗଙ୍ଗାୟ, ମହାରାଜା’’ତି। ରାଜା ଆହ – ‘‘ତେନ ହି, ଭଣେ, ନାୱାସଙ୍ଘାଟଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଥେରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁପି ତୀରେସୁ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଧାୟ ଥେରଂ ଆନେଥା’’ତି। ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଅମଚ୍ଚା ଚ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ଆରୋଚେସୁଂ।

ଥେରୋ ସୁତ୍ୱା ‘‘ୟଂ ଖୋ ଅହଂ ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି। ଅୟଂ ଦାନି ମେ ସୋ କାଲୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱାୱ ଉଟ୍ଠହି। ଅଥ ‘‘ଥେରୋ ସ୍ୱେ ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ସମ୍ପାପୁଣିସ୍ସତୀ’’ତି ରତ୍ତିଭାଗେ ରାଜା ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସ। ଏୱରୂପୋ ସୁପିନୋ ଅହୋସି – ‘‘ସବ୍ବସେତୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସୀସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରାମସିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେ ଅଗ୍ଗହେସୀ’’ତି। ପୁନଦିୱସେ ରାଜା ସୁପିନଜ୍ଝାୟକେ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ମୟା ଏୱରୂପୋ ସୁପିନୋ ଦିଟ୍ଠୋ, କିଂ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ଏକୋ ତଂ, ‘‘ମହାରାଜ, ସମଣନାଗୋ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ରାଜା ତାୱଦେୱ ‘‘ଥେରୋ ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜାଣୁମତ୍ତେ ଉଦକେ ଥେରଂ ସମ୍ପାପୁଣିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ନାୱାତୋ ଓତରନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥଂ ଅଦାସି। ଥେରୋ ରାଜାନଂ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେ ଅଗ୍ଗହେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅସିଗ୍ଗାହା ‘‘ଥେରସ୍ସ ସୀସଂ ପାତେସ୍ସାମା’’ତି କୋସତୋ ଅସିଂ ଅବ୍ବାହିଂସୁ। କସ୍ମା? ଏତଂ କିର ଚାରିତ୍ତଂ ରାଜକୁଲେସୁ – ‘‘ୟୋ ରାଜାନଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହାତି ତସ୍ସ ଅସିନା ସୀସଂ ପାତେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ରାଜା ଛାୟଂୟେୱ ଦିସ୍ୱା ଆହ – ‘‘ପୁବ୍ବେପି ଅହଂ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିରଦ୍ଧକାରଣା ଅସ୍ସାଦଂ ନ ୱିନ୍ଦାମି, ମା ଖୋ ଥେରେ ୱିରଜ୍ଝିତ୍ଥା’’ତି। ଥେରୋ ପନ କସ୍ମା ରାଜାନଂ ହତ୍ଥେ ଅଗ୍ଗହେସୀତି? ୟସ୍ମା ରଞ୍ଞା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥାୟ ପକ୍କୋସାପିତୋ ତସ୍ମା ‘‘ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ମେ ଅୟ’’ନ୍ତି ଅଗ୍ଗହେସି।

ରାଜା ଥେରଂ ଅତ୍ତନୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ନେତ୍ୱା ବାହିରତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପରିୱାରାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା ସୟମେୱ ଥେରସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ପଟିବଲୋ ନୁ ଖୋ ଥେରୋ ମମ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତୁ’’ନ୍ତି ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ପାଟିହାରିୟଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ’’ତି ଆହ। ‘‘କତରଂ ପାଟିହାରିୟଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋସି, ମହାରାଜା’’ତି? ‘‘ପଥୱୀକମ୍ପନଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ସକଲପଥୱୀକମ୍ପନଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋସି, ମହାରାଜ, ପଦେସପଥୱୀକମ୍ପନ’’ନ୍ତି? ‘‘କତରଂ ପନେତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତି? ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, କଂସପାତିୟା ଉଦକପୁଣ୍ଣାୟ ସବ୍ବଂ ଉଦକଂ କମ୍ପେତୁଂ ଦୁକ୍କରଂ; ଉଦାହୁ ଉପଡ୍ଢ’’ନ୍ତି? ‘‘ଉପଡ୍ଢଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପଦେସପଥୱୀକମ୍ପନଂ ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ପଦେସପଥୱୀକମ୍ପନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ସମନ୍ତତୋ ୟୋଜନେ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ଏକେନ ଚକ୍କେନ ସୀମଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ରଥୋ ତିଟ୍ଠତୁ; ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ଦ୍ୱୀହି ପାଦେହି ସୀମଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଅସ୍ସୋ ତିଟ୍ଠତୁ; ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ଏକେନ ପାଦେନ ସୀମଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପୁରିସୋ ତିଟ୍ଠତୁ; ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଉପଡ୍ଢଭାଗେନ ସୀମଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଏକା ଉଦକପାତି ତିଟ୍ଠତୂ’’ତି। ରାଜା ତଥା କାରାପେସି। ଥେରୋ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ‘‘ରାଜା ପସ୍ସତୂ’’ତି ୟୋଜନପ୍ପମାଣପଥୱୀଚଲନଂ ଅଧିଟ୍ଠହି। ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ରଥସ୍ସ ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ଠିତୋ ପାଦୋୱ ଚଲି, ଇତରୋ ନ ଚଲି। ଏୱଂ ଦକ୍ଖିଣପଚ୍ଛିମଦିସାସୁ ଅସ୍ସପୁରିସାନଂ ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ଠିତପାଦାୟେୱ ଚଲିଂସୁ, ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢଂ ସରୀରଞ୍ଚ। ଉତ୍ତରଦିସାୟ ଉଦକପାତିୟାପି ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ଠିତଂ ଉପଡ୍ଢଭାଗଗତମେୱ ଉଦକଂ ଚଲି, ଅୱସେସଂ ନିଚ୍ଚଲମହୋସୀତି। ରାଜା ତଂ ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସକ୍ଖିତି ଦାନି ଥେରୋ ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତୁ’’ନ୍ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ‘ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାରାପେହୀ’ତି ପହିଣିଂ, ସୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତ୍ତକେ ଭିକ୍ଖୂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି, ଏତଂ ପାପଂ କସ୍ସ ହୋତୀ’’ତି?

‘‘କିଂ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଅତ୍ଥି ଚିତ୍ତଂ ‘ଅୟଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଘାତେତୂ’’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ସଚେ ତେ, ମହାରାଜ, ନତ୍ଥି ଏୱରୂପଂ ଚିତ୍ତଂ, ନତ୍ଥି ତୁୟ୍ହଂ ପାପ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଥେରୋ ରାଜାନଂ ଏତମତ୍ଥଂ ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ସଞ୍ଞାପେସି – ‘‘ଚେତନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ୱଦାମି। ଚେତୟିତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋତି – କାୟେନ ୱାଚାୟ ମନସା’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୬.୬୩)।

ତମେୱତ୍ଥଂ ପରିଦୀପେତୁଂ ତିତ୍ତିରଜାତକଂ (ଜା। ୧।୪।୭୫) ଆହରି – ''ଅତୀତେ, ମହାରାଜ, ଦୀପକତିତ୍ତିରୋ ତାପସଂ ପୁଚ୍ଛି –

'ଞାତକୋ ନୋ ନିସିନ୍ନୋତି, ବହୁ ଆଗଚ୍ଛତୀ ଜନୋ;

ପଟିଚ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସତି, ତସ୍ମିଂ ମେ ସଙ୍କତେ ମନୋ'ତି।

ତାପସୋ ଆହ – 'ଅତ୍ଥି ପନ ତେ ଚିତ୍ତଂ ମମ ସଦ୍ଦେନ ଚ ରୂପଦସ୍ସନେନ ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏତେ ପକ୍ଖିନୋ ବଜ୍ଝନ୍ତୁ ୱା ହଞ୍ଞନ୍ତୁ ୱା'ତି? 'ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ'ତି ତିତ୍ତିରୋ ଆହ। ତତୋ ନଂ ତାପସୋ ସଞ୍ଞାପେସି – 'ସଚେ ତେ ନତ୍ଥି ଚିତ୍ତଂ, ନତ୍ଥି ପାପଂ; ଚେତଯନ୍ତମେୱ ହି ପାପଂ ଫୁସତି, ନାଚେତଯନ୍ତଂ।

'ନ ପଟିଚ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସତି, ମନୋ ଚେ ନପ୍ପଦୁସ୍ସତି;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କସ୍ସ ଭଦ୍ରସ୍ସ, ନ ପାପମୁପଲିମ୍ପତୀ'''ତି।

ଏୱଂ ଥେରୋ ରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ୱସନ୍ତୋ ରାଜାନଂ ସମଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ରାଜା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅସୋକାରାମେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ସାଣିପାକାରଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ସାଣିପାକାରନ୍ତରେ ନିସିନ୍ନୋ ଏକଲଦ୍ଧିକେ ଏକଲଦ୍ଧିକେ ଭିକ୍ଖୂ ଏକତୋ ଏକତୋ କାରାପେତ୍ୱା ଏକମେକଂ ଭିକ୍ଖୁସମୂହଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''କିଂୱାଦୀ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି? ତତୋ ସସ୍ସତୱାଦିନୋ ''ସସ୍ସତୱାଦୀ''ତି ଆହଂସୁ। ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତିକା...ପେ... ଅନ୍ତାନନ୍ତିକା... ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା... ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନିକା... ସଞ୍ଞୀୱାଦା... ଅସଞ୍ଞୀୱାଦା... ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦା ... ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା... ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦା ''ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦୀ''ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ପଠମମେୱ ସମଯସ୍ସ ଉଗ୍ଗହିତତ୍ତା ''ନଯିମେ ଭିକ୍ଖୂ, ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ଇମେ''ତି ଞତ୍ୱା ତେସଂ ସେତକାନି ୱତ୍ଥାନି ଦତ୍ୱା ଉପ୍ପବ୍ବାଜେସି। ତେ ସବ୍ବେପି ସଟ୍ଠିସହସ୍ସା ଅହେସୁଂ।

ଅଥଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''କିଂୱାଦୀ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି? ''ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୀ, ମହାରାଜା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୀ, ଭନ୍ତେ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି? ''ଆମ, ମହାରାଜା''ତି। ତତୋ ରାଜା ''ସୁଦ୍ଧଂ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ସାସନଂ; କରୋତୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉପୋସଥ''ନ୍ତି ଆରକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ନଗରଂ ପାୱିସି।

ସମଗ୍ଗୋ ସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଅକାସି। ତସ୍ମିଂ ସନ୍ନିପାତେ ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ସମାଗମେ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପରପ୍ପୱାଦଂ ମଦ୍ଦମାନୋ କଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣଂ ଅଭାସି। ତତୋ ସଟ୍ଠିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ତିପିଟକପରିଯତ୍ତିଧରାନଂ ପଭିନ୍ନପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ତେୱିଜ୍ଜାଦିଭେଦାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସହସ୍ସମେକଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଥା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଚ କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋ ଯସତ୍ଥେରୋ ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯିଂସୁ; ଏୱମେୱ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯନ୍ତୋ ସବ୍ବଂ ସାସନମଲଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ତତିଯସଙ୍ଗୀତିଂ ଅକାସି। ସଙ୍ଗୀତିପରିଯୋସାନେ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ପଥୱୀ ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ଅଯଂ ସଙ୍ଗୀତି ନୱହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠିତା। ଯା ଲୋକେ –

କତା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେନ, ତସ୍ମା ସହସ୍ସିକାତି ଚ;

ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ଉପାଦାଯ, ତତିଯାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଅଯଂ ତତିଯସଙ୍ଗୀତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ''କେନାଭତ''ନ୍ତି ଏତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଯଂ ଅୱୋଚୁମ୍ହ – ''ଜମ୍ବୁଦୀପେ ତାୱ ଉପାଲିତ୍ଥେରମାଦିଂ କତ୍ୱା ଆଚରିଯପରମ୍ପରାଯ ଯାୱ ତତିଯସଙ୍ଗୀତି ତାୱ ଆଭତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଆଚରିଯପରମ୍ପରା –

''ଉପାଲି ଦାସକୋ ଚେୱ, ସୋଣକୋ ସିଗ୍ଗୱୋ ତଥା;

ତିସ୍ସୋ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତୋ ଚ, ପଞ୍ଚେତେ ୱିଜିତାୱିନୋ।

''ପରମ୍ପରାଯ ୱିନଯଂ, ଦୀପେ ଜମ୍ବୁସିରିୱ୍ହଯେ;

ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନମାନେସୁଂ, ତତିଯୋ ଯାୱ ସଙ୍ଗହୋ’’ତି।

ତସ୍ସନ୍ତେ ପକାସିତୋୱ ହୋତି।

ତତିଯସଙ୍ଗହତୋ ପନ ଉଦ୍ଧଂ ଇମଂ ଦୀପଂ ମହିନ୍ଦାଦୀହି ଆଭତଂ। ମହିନ୍ଦତୋ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା କଞ୍ଚି କାଲଂ ଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରାଦୀହି ଆଭତଂ। ତତୋ ଯାୱଜ୍ଜତନା ତେସଂଯେୱ ଅନ୍ତେୱାସିକପରମ୍ପରଭୂତାଯ ଆଚରିଯପରମ୍ପରାଯ ଆଭତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଥାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ତତୋ ମହିନ୍ଦୋ ଇଟ୍ଟିଯୋ, ଉତ୍ତିଯୋ ସମ୍ବଲୋ ତଥା;

ଭଦ୍ଦନାମୋ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ଏତେ ନାଗା ମହାପଞ୍ଞା, ଜମ୍ବୁଦୀପା ଇଧାଗତା;

ୱିନଯଂ ତେ ୱାଚଯିଂସୁ, ପିଟକଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଯା।

‘‘ନିକାଯେ ପଞ୍ଚ ୱାଚେସୁଂ, ସତ୍ତ ଚେୱ ପକରଣେ;

ତତୋ ଅରିଟ୍ଠୋ ମେଧାୱୀ, ତିସ୍ସଦତ୍ତୋ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ୱିସାରଦୋ କାଳସୁମନୋ, ଥେରୋ ଚ ଦୀଘନାମକୋ;

ଦୀଘସୁମନୋ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ପୁନଦେୱ କାଳସୁମନୋ, ନାଗତ୍ଥେରୋ ଚ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ;

ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ଦେୱତ୍ଥେରୋ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ।

‘‘ପୁନଦେୱ ସୁମନୋ ମେଧାୱୀ, ୱିନଯେ ଚ ୱିସାରଦୋ;

ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚୂଳନାଗୋ, ଗଜୋୱ ଦୁପ୍ପଧଂସିଯୋ।

‘‘ଧମ୍ମପାଲିତନାମୋ ଚ, ରୋହଣେ ସାଧୁପୂଜିତୋ;

ତସ୍ସ ସିସ୍ସୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ଖେମନାମୋ ତିପେଟକୋ।

‘‘ଦୀପେ ତାରକରାଜାୱ, ପଞ୍ଞାଯ ଅତିରୋଚଥ;

ଉପତିସ୍ସୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ଫୁସ୍ସଦେୱୋ ମହାକଥୀ।

‘‘ପୁନଦେୱ ସୁମନୋ ମେଧାୱୀ, ପୁପ୍ଫନାମୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ;

ମହାକଥୀ ମହାସିୱୋ, ପିଟକେ ସବ୍ବତ୍ଥ କୋୱିଦୋ।

‘‘ପୁନଦେୱ ଉପାଲି ମେଧାୱୀ, ୱିନଯେ ଚ ୱିସାରଦୋ;

ମହାନାଗୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମୱଂସକୋୱିଦୋ।

‘‘ପୁନଦେୱ ଅଭଯୋ ମେଧାୱୀ, ପିଟକେ ସବ୍ବତ୍ଥ କୋୱିଦୋ;

ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ୱିନଯେ ଚ ୱିସାରଦୋ।

‘‘ତସ୍ସ ସିସ୍ସୋ ମହାପଞ୍ଞୋ, ପୁପ୍ଫନାମୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ;

ସାସନଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ଜମ୍ବୁଦୀପେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

‘‘ଚୂଳାଭଯୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ୱିନଯେ ଚ ୱିସାରଦୋ;

ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ସଦ୍ଧମ୍ମୱଂସକୋୱିଦୋ।

‘‘ଚୂଳଦେୱୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ୱିନଯେ ଚ ୱିସାରଦୋ;

ସିୱତ୍ଥେରୋ ଚ ମେଧାୱୀ, ୱିନଯେ ସବ୍ବତ୍ଥ କୋୱିଦୋ।

‘‘ଏତେ ନାଗା ମହାପଞ୍ଞା, ୱିନଯଞ୍ଞୂ ମଗ୍ଗକୋୱିଦା;

ୱିନଯଂ ଦୀପେ ପକାସେସୁଂ, ପିଟକଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଯା’’ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ କିର ଇମଂ ତତିଯଧମ୍ମସଙ୍ଗୀତିଂ କତ୍ୱା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ଅନାଗତେ ସାସନଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ ଭୱେଯ୍ଯା’’ତି? ଅଥସ୍ସ ଉପପରିକ୍ଖତୋ ଏତଦହୋସି – ‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଖୋ ଜନପଦେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ତେସଂ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭାରଂ କତ୍ୱା ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପେସେସି। ମଜ୍ଝନ୍ତିକତ୍ଥେରଂ କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠଂ ପେସେସି – ‘‘ତ୍ୱଂ ଏତଂ ରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି। ମହାଦେୱତ୍ଥେରଂ ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ମହିଂସକମଣ୍ଡଲଂ ପେସେସି। ରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ ୱନୱାସିଂ। ଯୋନକଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ ଅପରନ୍ତକଂ। ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ ମହାରଟ୍ଠଂ। ମହାରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ ଯୋନକଲୋକଂ। ମଜ୍ଝିମତ୍ଥେରଂ ହିମୱନ୍ତଦେସଭାଗଂ। ସୋଣତ୍ଥେରଞ୍ଚ ଉତ୍ତରତ୍ଥେରଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ। ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଇଟ୍ଟିଯତ୍ଥେରେନ ଉତ୍ତିଯତ୍ଥେରେନ ସମ୍ବଲତ୍ଥେରେନ ଭଦ୍ଦସାଲତ୍ଥେରେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ପେସେସି – ‘‘ତୁମ୍ହେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେଥା’’ତି। ସବ୍ବେପି ତଂ ତଂ ଦିସାଭାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅତ୍ତପଞ୍ଚମା ଅଗମଂସୁ ‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗୋ ଗଣୋ ଅଲଂ ଉପସମ୍ପଦକମ୍ମାଯା’’ତି ମଞ୍ଞମାନା।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠେ ସସ୍ସପାକସମଯେ ଅରୱାଳୋ ନାମ ନାଗରାଜା କରକୱସ୍ସଂ ନାମ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ସସ୍ସଂ ହରାପେତ୍ୱା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପାପେତି। ମଜ୍ଝନ୍ତିକତ୍ଥେରୋ ପନ ପାଟଲିପୁତ୍ତତୋ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ହିମୱତି ଅରୱାଳଦହସ୍ସ ଉପରି ଓତରିତ୍ୱା ଅରୱାଳଦହପିଟ୍ଠିଯଂ ଚଙ୍କମତିପି ତିଟ୍ଠତିପି ନିସୀଦତିପି ସେଯ୍ଯମ୍ପି କପ୍ପେତି। ନାଗମାଣୱକା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅରୱାଳସ୍ସ ନାଗରାଜସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ – ‘‘ମହାରାଜ, ଏକୋ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନପଟଧରୋ ଭଣ୍ଡୁ କାସାୱୱସନୋ ଅମ୍ହାକଂ ଉଦକଂ ଦୂସେତୀ’’ତି। ନାଗରାଜା ତାୱଦେୱ କୋଧାଭିଭୂତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ମକ୍ଖଂ ଅସହମାନୋ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଅନେକାନି ଭିଂସନକାନି ନିମ୍ମିନି। ତତୋ ତତୋ ଭୁସା ୱାତା ୱାଯନ୍ତି, ରୁକ୍ଖା ଛିଜ୍ଜନ୍ତି, ପବ୍ବତକୂଟାନି ପତନ୍ତି, ମେଘା ଗଜ୍ଜନ୍ତି, ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ଅସନିଯୋ ଫଲନ୍ତି, ଭିନ୍ନଂ ୱିଯ ଗଗନତଲଂ ଉଦକଂ ପଗ୍ଘରତି। ଭଯାନକରୂପା ନାଗକୁମାରା ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ସଯମ୍ପି ଧୂମାଯତି, ପଜ୍ଜଲତି, ପହରଣୱୁଟ୍ଠିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ‘‘କୋ ଅଯଂ ମୁଣ୍ଡକୋ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନପଟଧରୋ’’ତିଆଦୀହି ଫରୁସୱଚନେହି ଥେରଂ ସନ୍ତଜ୍ଜେସି। ‘‘ଏଥ ଗଣ୍ହଥ ହନଥ ନିଦ୍ଧମଥ ଇମଂ ସମଣ’’ନ୍ତି ନାଗବଲଂ ଆଣାପେସି। ଥେରୋ ସବ୍ବଂ ତଂ ଭିଂସନକଂ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ପଟିବାହିତ୍ୱା ନାଗରାଜାନଂ ଆହ –

‘‘ସଦେୱକୋପି ଚେ ଲୋକୋ, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତାସଯେଯ୍ଯ ମଂ;

ନ ମେ ପଟିବଲୋ ଅସ୍ସ, ଜନେତୁଂ ଭଯଭେରୱଂ।

‘‘ସଚେପି ତ୍ୱଂ ମହିଂ ସବ୍ବଂ, ସସମୁଦ୍ଦଂ ସପବ୍ବତଂ;

ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାନାଗ, ଖିପେୟ୍ୟାସି ମମୂପରି।

‘‘ନେୱ ମେ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟାସି, ଜନେତୁଂ ଭୟଭେରୱଂ;

ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ତୱେୱସ୍ସ, ୱିଘାତୋ ଉରଗାଧିପା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ନାଗରାଜା ୱିହତାନୁଭାୱୋ ନିପ୍ଫଲୱାୟାମୋ ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ଅହୋସି। ତଂ ଥେରୋ ତଙ୍ଖଣାନୁରୂପାୟ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମାଦପେତ୍ୱା ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରାସୀତିୟା ନାଗସହସ୍ସେହି। ଅଞ୍ଞେପି ବହୂ ହିମୱନ୍ତୱାସିନୋ ୟକ୍ଖା ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବା ଚ କୁମ୍ଭଣ୍ଡା ଚ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ପଞ୍ଚକୋପି ୟକ୍ଖୋ ସଦ୍ଧିଂ ଭରିୟାୟ ୟକ୍ଖିନିୟା ପଞ୍ଚହି ଚ ପୁତ୍ତସତେହି ପଠମେ ଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ଅଥାୟସ୍ମା ମଜ୍ଝନ୍ତିକତ୍ଥେରୋ ସବ୍ବେପି ନାଗୟକ୍ଖରକ୍ଖସେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ –

‘‘ମା ଦାନି କୋଧଂ ଜନୟିତ୍ଥ, ଇତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୟଥା ପୁରେ;

ସସ୍ସଘାତଞ୍ଚ ମା କତ୍ଥ, ସୁଖକାମା ହି ପାଣିନୋ;

କରୋଥ ମେତ୍ତଂ ସତ୍ତେସୁ, ୱସନ୍ତୁ ମନୁଜା ସୁଖ’’ନ୍ତି।

ତେ ସବ୍ବେପି ‘‘ସାଧୁ ଭନ୍ତେ’’ତି ଥେରସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତଂଦିୱସମେୱ ଚ ନାଗରାଜସ୍ସ ପୂଜାସମୟୋ ହୋତି। ଅଥ ନାଗରାଜା ଅତ୍ତନୋ ରତନମୟଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପଞ୍ଞପେସି। ନିସୀଦି ଥେରୋ ପଲ୍ଲଙ୍କେ। ନାଗରାଜାପି ଥେରଂ ବୀଜୟମାନୋ ସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ନାଗରାଜତୋପି ଥେରୋ ମହିଦ୍ଧିକତରୋ’’ତି ଥେରମେୱ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା। ଥେରୋ ତେସଂ ଆସୀୱିସୋପମସୁତ୍ତଂ କଥେସି । ସୁତ୍ତପରିୟୋସାନେ ଅସୀତିୟା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି, କୁଲସତସହସ୍ସଂ ପବ୍ବଜି। ତତୋ ପଭୁତି ଚ କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରା ୟାୱଜ୍ଜତନା କାସାୱପଜ୍ଜୋତା ଇସିୱାତପଟିୱାତା ଏୱ।

ଗନ୍ତ୍ୱା କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରଂ, ଇସି ମଜ୍ଝନ୍ତିକୋ ତଦା;

ଦୁଟ୍ଠଂ ନାଗଂ ପସାଦେତ୍ୱା, ମୋଚେସି ବନ୍ଧନା ବହୂତି।

ମହାଦେୱତ୍ଥେରୋପି ମହିଂସକମଣ୍ଡଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱଦୂତସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ସୁତ୍ତପରିୟୋସାନେ ଚତ୍ତାଲୀସ ପାଣସହସ୍ସାନି ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ପଟିଲଭିଂସୁ, ଚତ୍ତାଲୀସଂୟେୱ ପାଣସହସ୍ସାନି ପବ୍ବଜିଂସୁ।

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ରଟ୍ଠଂ ମହିଂସଂ, ମହାଦେୱୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ;

ଚୋଦେତ୍ୱା ଦେୱଦୂତେହି, ମୋଚେସି ବନ୍ଧନା ବହୂତି।

ରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ ପନ ୱନୱାସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଅନମତଗ୍ଗପରିୟାୟକଥାୟ ୱନୱାସିକେ ପସାଦେସି। କଥାପରିୟୋସାନେ ପନସ୍ସ ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ସତ୍ତତିସହସ୍ସମତ୍ତା ପବ୍ବଜିଂସୁ, ପଞ୍ଚୱିହାରସତାନି ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋ ତତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ, ୱନୱାସିଂ ମହିଦ୍ଧିକୋ;

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଠିତୋ ତତ୍ଥ, ଦେସେସି ଅନମତଗ୍ଗିୟନ୍ତି।

ୟୋନକଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋପି ଅପରନ୍ତକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପମସୁତ୍ତନ୍ତକଥାୟ ଅପରନ୍ତକେ ପସାଦେତ୍ୱା ସତ୍ତତି ପାଣସହସ୍ସାନି ଧମ୍ମାମତଂ ପାୟେସି। ଖତ୍ତିୟକୁଲତୋ ଏୱ ପୁରିସସହସ୍ସାନି ପବ୍ବଜିଂସୁ, ସମଧିକାନି ଚ ଛ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି। ଏୱଂ ସୋ ତତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ଅପରନ୍ତଂ ୱିଗାହିତ୍ୱା, ଯୋନକୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ;

ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପମେନେତ୍ଥ, ପସାଦେସି ଜନେ ବହୂତି।

ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ ପନ ମହାରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାନାରଦକସ୍ସପଜାତକକଥାଯ ମହାରଟ୍ଠକେ ପସାଦେତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ପାଣସହସ୍ସାନି ମଗ୍ଗଫଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତେରସସହସ୍ସାନି ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋ ତତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ମହାରଟ୍ଠଂ ଇସି ଗନ୍ତ୍ୱା, ସୋ ମହାଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ;

ଜାତକଂ କଥଯିତ୍ୱାନ, ପସାଦେସି ମହାଜନନ୍ତି।

ମହାରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋପି ଯୋନକରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କାଳକାରାମସୁତ୍ତନ୍ତକଥାଯ ଯୋନକଲୋକଂ ପସାଦେତ୍ୱା ସତ୍ତତିସହସ୍ସାଧିକସ୍ସ ପାଣସତସହସ୍ସସ୍ସ ମଗ୍ଗଫଲାଲଙ୍କାରଂ ଅଦାସି। ସନ୍ତିକେ ଚସ୍ସ ଦସସହସ୍ସାନି ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋପି ତତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ଯୋନରଟ୍ଠଂ ତଦା ଗନ୍ତ୍ୱା, ସୋ ମହାରକ୍ଖିତୋ ଇସି;

କାଳକାରାମସୁତ୍ତେନ ତେ ପସାଦେସି ଯୋନକେତି।

ମଜ୍ଝିମତ୍ଥେରୋ ପନ କସ୍ସପଗୋତ୍ତତ୍ଥେରେନ ଅଳକଦେୱତ୍ଥେରେନ ଦୁନ୍ଦୁଭିସ୍ସରତ୍ଥେରେନ ମହାଦେୱତ୍ଥେରେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ହିମୱନ୍ତଦେସଭାଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନସୁତ୍ତନ୍ତକଥାଯ ତଂ ଦେସଂ ପସାଦେତ୍ୱା ଅସୀତିପାଣକୋଟିଯୋ ମଗ୍ଗଫଲରତନାନି ପଟିଲାଭେସି। ପଞ୍ଚପି ଚ ଥେରା ପଞ୍ଚ ରଟ୍ଠାନି ପସାଦେସୁଂ। ଏକମେକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସତସହସ୍ସମତ୍ତା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଏୱଂ ତେ ତତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ।

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ମଜ୍ଝିମତ୍ଥେରୋ, ହିମୱନ୍ତଂ ପସାଦଯି;

ଯକ୍ଖସେନଂ ପକାସେନ୍ତୋ, ଧମ୍ମଚକ୍କପୱତ୍ତନନ୍ତି।

ସୋଣତ୍ଥେରୋପି ସଦ୍ଧିଂ ଉତ୍ତରତ୍ଥେରେନ ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଅଗମାସି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ତତ୍ଥ ଏକା ରକ୍ଖସୀ ସମୁଦ୍ଦତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜକୁଲେ ଜାତେ ଜାତେ ଦାରକେ ଖାଦତି। ତଂଦିୱସମେୱ ଚ ରାଜକୁଲେ ଏକୋ ଦାରକୋ ଜାତୋ ହୋତି। ମନୁସ୍ସା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ରକ୍ଖସାନଂ ସହାଯକୋ ଏସୋ’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ଆୱୁଧାନି ଗହେତ୍ୱା ଥେରଂ ପହରିତୁକାମା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଥେରୋ ‘‘କିଂ ତୁମ୍ହେ ଆୱୁଧହତ୍ଥା ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ତେ ଆହଂସୁ – ‘‘ରାଜକୁଲେ ଜାତେ ଜାତେ ଦାରକେ ରକ୍ଖସା ଖାଦନ୍ତି, ତେସଂ ତୁମ୍ହେ ସହାଯକା’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ନ ମଯଂ ରକ୍ଖସାନଂ ସହାଯକା, ସମଣା ନାମ ମଯଂ ୱିରତା ପାଣାତିପାତା…ପେ… ୱିରତା ମଜ୍ଜପାନା ଏକଭତ୍ତିକା ସୀଲୱନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମା’’ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂଯେୱ ଚ ଖଣେ ସା ରକ୍ଖସୀ ସପରିୱାରା ସମୁଦ୍ଦତୋ ନିକ୍ଖମି ‘‘ରାଜକୁଲେ ଦାରକୋ ଜାତୋ ତଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏସା, ଭନ୍ତେ, ରକ୍ଖସୀ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଭୀତା ୱିରୱିଂସୁ। ଥେରୋ ରକ୍ଖସେହି ଦିଗୁଣେ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ତେହି ଅତ୍ତଭାୱେହି ତଂ ରକ୍ଖସିଂ ସପରିସଂ ମଜ୍ଝେ କତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ପରିକ୍ଖିପି । ତସ୍ସା ସପରିସାଯ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମେହି ଇଦଂ ଠାନଂ ଲଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତି। ମଯଂ ପନ ଇମେସଂ ଭକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସାମା’’ତି। ସବ୍ବେ ରକ୍ଖସା ଭୀତା ୱେଗସା ପଲାଯିଂସୁ। ଥେରୋପି ତେ ଯାୱ ଅଦସ୍ସନଂ ତାୱ ପଲାପେତ୍ୱା ଦୀପସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ସନ୍ନିପତିତଂ ମହାଜନକାଯଂ ବ୍ରହ୍ମଜାଲସୁତ୍ତନ୍ତକଥାଯ ପସାଦେତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାନଂ ପନେତ୍ଥ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। କୁଲଦାରକାନଂ ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ସହସ୍ସାନି ପବ୍ବଜିଂସୁ, କୁଲଧୀତାନଂ ଦିଯଡ୍ଢସହସ୍ସଂ। ଏୱଂ ସୋ ତତ୍ଥ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତତୋ ପଭୁତି ରାଜକୁଲେ ଜାତଦାରକାନଂ ସୋଣୁତ୍ତରନାମମେୱ କରୋନ୍ତି।

ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱାନ, ସୋଣୁତ୍ତରା ମହିଦ୍ଧିକା;

ପିସାଚେ ନିଦ୍ଧମେତ୍ୱାନ, ବ୍ରହ୍ମଜାଲଂ ଅଦେସିସୁନ୍ତି।

ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି ଉପଜ୍ଝାଯେନ ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଚ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘କାଲୋ ନୁ ଖୋ

ମେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଗନ୍ତୁଂ ନୋ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ୱୀମଂସତୋ ‘‘ନ ତାୱ କାଲୋ’’ତି ଅହୋସି। କିଂ ପନସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି? ମୁଟସିୱରଞ୍ଞୋ ମହଲ୍ଲକଭାୱଂ। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ମହଲ୍ଲକୋ, ନ ସକ୍କା ଇମଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ। ଇଦାନି ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଦେୱାନଂପିଯତିସ୍ସୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସତି। ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସକ୍କା ଭୱିସ୍ସତି ସାସନଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ। ହନ୍ଦ ଯାୱ ସୋ ସମଯୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ଞାତକେ ଓଲୋକେମ। ପୁନ ଦାନି ମଯଂ ଇମଂ ଜନପଦଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାମ ୱା ନ ୱା’’ତି। ସୋ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝାଯଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅସୋକାରାମତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ତେହି ଇଟ୍ଟିଯାଦୀହି ଚତୂହି ଥେରେହି ସଙ୍ଘମିତ୍ତାଯ ପୁତ୍ତେନ ସୁମନସାମଣେରେନ ଭଣ୍ଡୁକେନ ଚ ଉପାସକେନ ସଦ୍ଧିଂ ରାଜଗହନଗରପରିୱତ୍ତକେନ ଦକ୍ଖିଣାଗିରିଜନପଦେ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଞାତକେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଛ ମାସେ ଅତିକ୍କାମେସି। ଅଥାନୁପୁବ୍ବେନ ମାତୁ ନିୱେସନଟ୍ଠାନଂ ୱେଦିସନଗରଂ ନାମ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ଅସୋକୋ କିର କୁମାରକାଲେ ଜନପଦଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉଜ୍ଜେନିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱେଦିସନଗରଂ ପତ୍ୱା ୱେଦିସସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଧୀତରଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ସା ତଂଦିୱସମେୱ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଉଜ୍ଜେନିଯଂ ମହିନ୍ଦକୁମାରଂ ୱିଜାଯି। କୁମାରସ୍ସ ଚୁଦ୍ଦସୱସ୍ସକାଲେ ରାଜା ଅଭିସେକଂ ପାପୁଣି। ସା ତସ୍ସ ମାତା ତେନ ସମଯେନ ଞାତିଘରେ ୱସତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥାନୁପୁବ୍ବେନ ମାତୁ ନିୱେସନଟ୍ଠାନଂ ୱେଟିସନଗରଂ ନାମ ସମ୍ପତ୍ତୋ’’ତି।

ସମ୍ପତ୍ତଞ୍ଚ ପନ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଥେରମାତା ଦେୱୀ ପାଦେସୁ ସିରସା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ଥେରଂ ଅତ୍ତନା କତଂ ୱେଦିସଗିରିମହାୱିହାରଂ ନାମ ଆରୋପେସି। ଥେରୋ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଇଧ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠିତଂ, ସମଯୋ ନୁ ଖୋ ଇଦାନି ଲଙ୍କାଦୀପଂ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅନୁଭୱତୁ ତାୱ ମେ ପିତରା ପେସିତଂ ଅଭିସେକଂ ଦେୱାନଂପିଯତିସ୍ସୋ, ରତନତ୍ତଯଗୁଣଞ୍ଚ ସୁଣାତୁ, ଛଣଞ୍ଚ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମିସ୍ସକପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହତୁ, ତଦା ତଂ ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିସ୍ସାମା’’ତି। ଅଥାପରଂ ଏକମାସଂ ତତ୍ଥେୱ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ମାସାତିକ୍କମେନ ଚ ଜେଟ୍ଠମୂଲମାସପୁଣ୍ଣମାଯଂ ଉପୋସଥଦିୱସେ ସନ୍ନିପତିତା ସବ୍ବେପି – ‘‘କାଲୋ ନୁ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଗମନାଯ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ମନ୍ତଯିଂସୁ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ମହିନ୍ଦୋ ନାମ ନାମେନ, ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ତଦା ଅହୁ;

ଇଟ୍ଟିଯୋ ଉତ୍ତିଯୋ ଥେରୋ, ଭଦ୍ଦସାଲୋ ଚ ସମ୍ବଲୋ।

‘‘ସାମଣେରୋ ଚ ସୁମନୋ, ଛଳଭିଞ୍ଞୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ;

ଭଣ୍ଡୁକୋ ସତ୍ତମୋ ତେସଂ, ଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚୋ ଉପାସକୋ;

ଇତି ହେତେ ମହାନାଗା, ମନ୍ତଯିଂସୁ ରହୋଗତା’’ତି।

ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘କାଲଙ୍କତୋ, ଭନ୍ତେ, ମୁଟସିୱରାଜା; ଇଦାନି ଦେୱାନଂପିଯତିସ୍ସମହାରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଚ ତୁମ୍ହେ ବ୍ୟାକତା – ‘ଅନାଗତେ ମହିନ୍ଦୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ପସାଦେସ୍ସତୀ’ତି। ତସ୍ମାତିହ ୱୋ, ଭନ୍ତେ, କାଲୋ ଦୀପୱରଂ ଗମନାଯ; ଅହମ୍ପି ୱୋ ସହାଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। କସ୍ମା ପନ ସକ୍କୋ ଏୱମାହ? ଭଗୱା କିରସ୍ସ ବୋଧିମୂଲେଯେୱ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେତ୍ୱା ଅନାଗତେ ଇମସ୍ସ ଦୀପସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି – ‘‘ତଦା ତ୍ୱମ୍ପି ସହାଯୋ ଭୱେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ଚ ଆଣାପେସି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଥେରୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତସତ୍ତମୋ ୱେଟିସକପବ୍ବତା ୱେହାସଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଯ ମିସ୍ସକପବ୍ବତେ ପତିଟ୍ଠହି। ଯଂ ପନେତରହି ‘‘ଚେତିଯପବ୍ବତୋ’’ତିପି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ୱେଟିସଗିରିମ୍ହି ରାଜଗହେ, ୱସିତ୍ୱା ତିଂସରତ୍ତିଯୋ;

କାଲୋୱ ଗମନସ୍ସାତି, ଗଚ୍ଛାମ ଦୀପମୁତ୍ତମଂ।

‘‘ପଳୀନା ଜମ୍ବୁଦୀପା ତେ, ହଂସରାଜାୱ ଅମ୍ବରେ;

ଏୱମୁପ୍ପତିତା ଥେରା, ନିପତିଂସୁ ନଗୁତ୍ତମେ।

''ପୁରତୋ ପୁରସେଟ୍ଠସ୍ସ, ପଦ୍ଦତେ ମେଘସନ୍ନିଭେ;

ପତିଂସୁ ସୀଲକୂଟମ୍ହି, ହଂସାୱ ନଗମୁଦ୍ଧନୀ''ତି।

ଏୱଂ ଇଟ୍ଟିୟାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଚ ଆୟସ୍ମା ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ଉପରି ଛତ୍ତିଂସତିମେ ୱସ୍ସେ ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ପତିଟ୍ଠହୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ହି ଅଟ୍ଠମେ ୱସ୍ସେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପରିନିବ୍ବାୟି। ତସ୍ମିଂୟେୱ ୱସ୍ସେ ସୀହକୁମାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପସ୍ସ ଆଦିରାଜା ୱିଜୟକୁମାରୋ ଇମଂ ଦୀପମାଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାୱାସଂ ଅକାସି। ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଉଦୟଭଦ୍ଦସ୍ସ ଚୁଦ୍ଦସମେ ୱସ୍ସେ ଇଧ ୱିଜୟୋ କାଲମକାସି। ଉଦୟଭଦ୍ଦସ୍ସ ପଞ୍ଚଦସମେ ୱସ୍ସେ ପଣ୍ଡୁୱାସୁଦେୱୋ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ନାଗଦାସକରଞ୍ଞୋ ୱୀସତିମେ ୱସ୍ସେ ଇଧ ପଣ୍ଡୁୱାସୁଦେୱୋ କାଲମକାସି। ତସ୍ମିଂୟେୱ ଚ ୱସ୍ସେ ଅଭୟୋ ନାମ ରାଜକୁମାରୋ ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ସୁସୁନାଗରଞ୍ଞୋ ସତ୍ତରସମେ ୱସ୍ସେ ଇଧ ଅଭୟରଞ୍ଞୋ ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ପରିପୂରିଂସୁ। ଅଥ ଅଭୟସ୍ସ ୱୀସତିମେ ୱସ୍ସେ ପଣ୍ଡୁକାଭୟୋ ନାମ ଦାମରିକୋ ରଜ୍ଜଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତତ୍ଥ କାଳାସୋକସ୍ସ ସୋଳସମେ ୱସ୍ସେ ଇଧ ପଣ୍ଡୁକସ୍ସ ସତ୍ତରସୱସ୍ସାନି ପରିପୂରିଂସୁ। ତାନି ହେଟ୍ଠା ଏକେନ ୱସ୍ସେନ ସହ ଅଟ୍ଠାରସ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦଗୁତ୍ତସ୍ସ ଚୁଦ୍ଦସମେ ୱସ୍ସେ ଇଧ ପଣ୍ଡୁକାଭୟୋ କାଲମକାସି। ମୁଟସିୱରାଜା ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ଅସୋକଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ସତ୍ତରସମେ ୱସ୍ସେ ଇଧ ମୁଟସିୱରାଜା କାଲମକାସି। ଦେୱାନମ୍ପିୟତିସ୍ସୋ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି। ପରିନିବ୍ବୁତେ ଚ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଅଜାତସତ୍ତୁ ଚତୁୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଉଦୟଭଦ୍ଦୋ ସୋଳସ, ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଚ ମୁଣ୍ଡୋ ଚ ଅଟ୍ଠ, ନାଗଦାସକୋ ଚତୁୱୀସତି, ସୁସୁନାଗୋ ଅଟ୍ଠାରସ, ତସ୍ସେୱ ପୁତ୍ତୋ କାଳାସୋକୋ ଅଟ୍ଠୱୀସତି, ତତୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତକା ଦସ ଭାତୁକରାଜାନୋ ଦ୍ୱେୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ରଜ୍ଜଂ କାରେସୁଂ। ତେସଂ ପଚ୍ଛତୋ ନୱ ନନ୍ଦା ଦ୍ୱେୱୀସତିମେୱ, ଚନ୍ଦଗୁତ୍ତୋ ଚତୁୱୀସତି, ବିନ୍ଦୁସାରୋ ଅଟ୍ଠୱୀସତି । ତସ୍ସାୱସାନେ ଅସୋକୋ ରଜ୍ଜଂ ପାପୁଣି। ତସ୍ସ ପୁରେ ଅଭିସେକା ଚତ୍ତାରି ଅଭିସେକତୋ ଅଟ୍ଠାରସମେ ୱସ୍ସେ ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ଏୱମେତେନ ରାଜୱଂସାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ – ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ଉପରି ଛତ୍ତିଂସତିମେ ୱସ୍ସେ ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ପତିଟ୍ଠହୀ''ତି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଦିୱସେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଜେଟ୍ଠମୂଲନକ୍ଖତ୍ତଂ ନାମ ହୋତି। ରାଜା ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୋସାପେତ୍ୱା ''ଛଣଂ କରୋଥା''ତି ଅମଚ୍ଚେ ଚ ଆଣାପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରୋ ନଗରମ୍ହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୟେନ ମିସ୍ସକପବ୍ବତୋ ତେନ ପାୟାସି ମିଗୱଂ କୀଳିତୁକାମୋ। ଅଥ ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଏକା ଦେୱତା ''ରଞ୍ଞୋ ଥେରେ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ''ତି ରୋହିତମିଗରୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ତିଣପଣ୍ଣାନି ଖାଦମାନା ୱିୟ ଚରତି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟୁତ୍ତଂ ଦାନି ପମତ୍ତଂ ୱିଜ୍ଝିତୁ''ନ୍ତି ଜିୟଂ ଫୋଟେସି। ମିଗୋ ଅମ୍ବତ୍ଥଲମଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ଆରଭି। ରାଜା ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ଅମ୍ବତ୍ଥଲମେୱ ଅଭିରୁହି। ମିଗୋପି ଥେରାନଂ ଅୱିଦୂରେ ଅନ୍ତରଧାୟି। ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ରାଜାନଂ ଅୱିଦୂରେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମମଂୟେୱ ରାଜା ପସ୍ସତୁ, ମା ଇତରେ''ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ''ତିସ୍ସ, ତିସ୍ସ, ଇତୋ ଏହୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ଜାତୋ ମଂ 'ତିସ୍ସା'ତି ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଲପିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅୟଂ ପନ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନପଟଧରୋ ଭଣ୍ଡୁ କାସାୱୱସନୋ ମଂ ନାମେନ ଆଲପତି, କୋ ନୁ ଖୋ ଅୟଂ ଭୱିସ୍ସତି ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା''ତି? ଥେରୋ ଆହ –

''ସମଣା ମୟଂ ମହାରାଜ, ଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ସାୱକା;

ତୱେୱ ଅନୁକମ୍ପାୟ, ଜମ୍ବୁଦୀପା ଇଧାଗତା''ତି।

ତେନ ଚ ସମୟେନ ଦେୱାନମ୍ପିୟତିସ୍ସମହାରାଜା ଚ ଅସୋକଧମ୍ମରାଜା ଚ ଅଦିଟ୍ଠସହାୟକା ହୋନ୍ତି। ଦେୱାନମ୍ପିୟତିସ୍ସମହାରାଜସ୍ସ ଚ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ଛାତପବ୍ବତପାଦେ ଏକମ୍ହି ୱେଳୁଗୁମ୍ବେ ତିସ୍ସୋ ୱେଳୁୟଟ୍ଠିୟୋ ରଥୟଟ୍ଠିପ୍ପମାଣା ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ – ଏକା ଲତାୟଟ୍ଠି ନାମ, ଏକା ପୁପ୍ଫୟଟ୍ଠି ନାମ, ଏକା ସକୁଣୟଟ୍ଠି ନାମ। ତାସୁ ଲତାୟଟ୍ଠି ରଜତୱଣ୍ଣା ହୋତି, ତଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଲତା କଞ୍ଚନୱଣ୍ଣା ଖାୟତି। ପୁପ୍ଫୟଟ୍ଠିୟଂ ପନ ନୀଲପୀତଲୋହିତୋଦାତକାଳୱଣ୍ଣାନି ପୁପ୍ଫାନି ସୁୱିଭତ୍ତୱଣ୍ଟପତ୍ତକିଞ୍ଜକ୍ଖାନି ହୁତ୍ୱା ଖାୟନ୍ତି। ସକୁଣୟଟ୍ଠିୟଂ ହଂସକୁକ୍କୁଟଜୀୱଜୀୱକାଦୟୋ ସକୁଣା ନାନପ୍ପକାରାନି ଚ ଚତୁପ୍ପଦାନି ସଜୀୱାନି ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଦୀପୱଂସେ –

''ଛାତପବ୍ବତପାଦମ୍ହି, ୱେଳୁୟଟ୍ଠୀ ତୟୋ ଅହୁ;

ସେତା ରଜତୟଟ୍ଠୀୱ, ଲତା କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭା।

''ନୀଲାଦି ୟାଦିସଂ ପୁପ୍ଫଂ, ପୁପ୍ଫୟଟ୍ଠିମ୍ହି ତାଦିସଂ;

ସକୁଣା ସକୁଣଯଟ୍ଠିମ୍ହି, ସରୂପେନେୱ ସଣ୍ଠିତା’’ତି।

ସମୁଦ୍ଦତୋପିସ୍ସ ମୁତ୍ତାମଣିୱେଳୁରିୟାଦି ଅନେକୱିହିତଂ ରତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତମ୍ବପଣ୍ଣିୟଂ ପନ ଅଟ୍ଠ ମୁତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ – ହୟମୁତ୍ତା, ଗଜମୁତ୍ତା, ରଥମୁତ୍ତା, ଆମଲକମୁତ୍ତା, ୱଲୟମୁତ୍ତା, ଅଙ୍ଗୁଲିୱେଠକମୁତ୍ତା, କକୁଧଫଲମୁତ୍ତା, ପାକତିକମୁତ୍ତାତି। ସୋ ତା ଚ ଯଟ୍ଠିୟୋ ତା ଚ ମୁତ୍ତା ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବହୁଂ ରତନଂ ଅସୋକସ୍ସ ଧମ୍ମରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାୟ ପେସେସି। ଅସୋକୋ ପସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ପହିଣି – ଛତ୍ତଂ, ଚାମରଂ, ଖଗ୍ଗଂ, ମୋଳିଂ, ରତନପାଦୁକଂ, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଭିସେକତ୍ଥାୟ ବହୁୱିଧଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ; ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ସଙ୍ଖଂ, ଗଙ୍ଗୋଦକଂ, ୱଡ୍ଢମାନଂ, ୱଟଂସକଂ, ଭିଙ୍ଗାରଂ, ନନ୍ଦିୟାୱଟ୍ଟଂ, ସିୱିକଂ, କଞ୍ଞଂ, କଟଚ୍ଛୁଂ, ଅଧୋୱିମଂ ଦୁସ୍ସୟୁଗଂ, ହତ୍ଥପୁଞ୍ଛନଂ, ହରିଚନ୍ଦନଂ, ଅରୁଣୱଣ୍ଣମତ୍ତିକଂ, ଅଞ୍ଜନଂ, ହରୀତକଂ, ଆମଲକନ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଦୀପୱଂସେ –

‘‘ୱାଲବୀଜନିମୁଣ୍ହୀସଂ, ଛତ୍ତଂ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ପାଦୁକଂ;

ୱେଠନଂ ସାରପାମଙ୍ଗଂ, ଭିଙ୍ଗାରଂ ନନ୍ଦିୱଟ୍ଟକଂ।

‘‘ସିୱିକଂ ସଙ୍ଖଂ ୱଟଂସଞ୍ଚ, ଅଧୋୱିମଂ ୱତ୍ଥକୋଟିକଂ;

ସୋୱଣ୍ଣପାତିଂ କଟଚ୍ଛୁଂ, ମହଗ୍ଘଂ ହତ୍ଥପୁଞ୍ଛନଂ।

‘‘ଅନୋତତ୍ତୋଦକଂ କଞ୍ଞଂ, ଉତ୍ତମଂ ହରିଚନ୍ଦନଂ;

ଅରୁଣୱଣ୍ଣମତ୍ତିକଂ , ଅଞ୍ଜନଂ ନାଗମାହଟଂ।

‘‘ହରୀତକଂ ଆମଲକଂ, ମହଗ୍ଘଂ ଅମତୋସଧଂ;

ସଟ୍ଠିୱାହସତଂ ସାଲିଂ, ସୁଗନ୍ଧଂ ସୁୱକାହଟଂ;

ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ, ପାହେସି ଅସୋକୱ୍ହୟୋ’’ତି।

ନ କେୱଲଞ୍ଚେତଂ ଆମିସପଣ୍ଣାକାରଂ, ଇମଂ କିର ଧମ୍ମପଣ୍ଣାକାରମ୍ପି ପେସେସି –

‘‘ଅହଂ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ସରଣଂ ଗତୋ;

ଉପାସକତ୍ତଂ ଦେସେସିଂ, ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘ଇମେସୁ ତୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ, ଉତ୍ତମେ ଜିନସାସନେ;

ତ୍ୱମ୍ପି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେହି, ସଦ୍ଧା ସରଣମୁପେହୀ’’ତି।

ସ୍ୱାୟଂ ରାଜା ତଂ ଦିୱସଂ ଅସୋକରଞ୍ଞା ପେସିତେନ ଅଭିସେକେନ ଏକମାସାଭିସିତ୍ତୋ ହୋତି।

ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମାୟଂ ହିସ୍ସ ଅଭିସେକମକଂସୁ। ସୋ ଅଚିରସ୍ସୁତଂ – ତଂ ସାସନପ୍ପୱତ୍ତିଂ ଅନୁସ୍ସରମାନୋ ତଂ ଥେରସ୍ସ ‘‘ସମଣା ମୟଂ ମହାରାଜ ଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ସାୱକା’’ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅୟ୍ୟା ନୁ ଖୋ ଆଗତା’’ତି ତାୱଦେୱ ଆୱୁଧଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ କଥୟମାନୋ। ଯଥାହ –

‘‘ଆୱୁଧଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାନ, ଏକମନ୍ତଂ ଉପାୱିସି;

ନିସଜ୍ଜ ରାଜା ସମ୍ମୋଦି, ବହୁଂ ଅନ୍ନୂପସଞ୍ଚିତ''ନ୍ତି।

ସମ୍ମୋଦନୀୟକଥଞ୍ଚ କୁରୁମାନେଯେୱ ତସ୍ମିଂ ତାନିପି ଚତ୍ତାଲୀସପୁରିସସହସ୍ସାନି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମ୍ପରିୱାରେସୁଂ। ତଦା ଥେରୋ ଇତରେପି ଛ ଜନେ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ କଦା ଆଗତା''ତି ଆହ । ''ମୟା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ, ମହାରାଜା''ତି। ''ଇଦାନି ପନ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଞ୍ଞେପି ଏୱରୂପା ସମଣା ସନ୍ତୀ''ତି? ''ସନ୍ତି, ମହାରାଜ; ଏତରହି ଜମ୍ବୁଦୀପୋ କାସାୱପଜ୍ଜୋତୋ ଇସିୱାତପଟିୱାତୋ। ତସ୍ମିଂ –

''ତେୱିଜ୍ଜା ଇଦ୍ଧିପତ୍ତା ଚ, ଚେତୋପରିୟାୟକୋୱିଦା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ବହୂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାୱକାତି।

''ଭନ୍ତେ, କେନ ଆଗତତ୍ଥା''ତି? ''ନେୱ, ମହାରାଜ, ଉଦକେନ ନ ଥଲେନା''ତି। ''ରାଜା ଆକାସେନ ଆଗତା''ତି ଅଞ୍ଞାସି। ଥେରୋ ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଞାୱେୟତ୍ତିୟ''ନ୍ତି ୱୀମଂସନତ୍ଥାୟ ଆସନ୍ନଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି – ''କିଂ ନାମୋ ଅୟଂ, ମହାରାଜ, ରୁକ୍ଖୋ''ତି? ''ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ଇମଂ ପନ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ବଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଅମ୍ବୋ ଅତ୍ଥି, ନତ୍ଥୀ''ତି? ''ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞେପି ବହୂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖା''ତି। ''ଇମଞ୍ଚ ଅମ୍ବଂ ତେ ଚ ଅମ୍ବେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖା''ତି? ''ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ତେ ପନ ନ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖା''ତି। ''ଅଞ୍ଞେ ଅମ୍ବେ ଚ ଅନମ୍ବେ ଚ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅତ୍ଥି ପନ ଅଞ୍ଞୋ ରୁକ୍ଖୋ''ତି? ''ଅୟମେୱ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ''ତି। ''ସାଧୁ, ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତୋସି। ଅତ୍ଥି ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ଞାତକା''ତି? ''ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ବହୂ ଜନା''ତି। ''ତେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ କେଚି ଅଞ୍ଞାତକାପି ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜା''ତି? ''ଅଞ୍ଞାତକା, ଭନ୍ତେ, ଞାତକେହି ବହୁତରା''ତି। ''ତୱ ଞାତକେ ଚ ଅଞ୍ଞାତକେ ଚ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଞ୍ଞୋ କୋଚି, ମହାରାଜା''ତି ? ''ଅହମେୱ, ଅଞ୍ଞାତକୋ''ତି। ଅଥ ଥେରୋ ''ପଣ୍ଡିତୋ ରାଜା ସକ୍ଖିସ୍ସତି ଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞାତୁ''ନ୍ତି ଚୂଳହତ୍ଥିପଦୋପମସୁତ୍ତଂ କଥେସି। କଥାପରିୟୋସାନେ ରାଜା ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠହି ସଦ୍ଧିଂ ଚତ୍ତାଲୀସାୟ ପାଣସହସ୍ସେହି।

ତଂ ଖଣଞ୍ଞେୱ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଭତ୍ତଂ ଆହରିୟିତ୍ଥ । ରାଜା ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଏୱ ଅଞ୍ଞାସି – ''ନ ଇମେସଂ ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଭୋଜନଂ କପ୍ପତୀ''ତି। ''ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପନ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅୟୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଭୋଜନଂ କପ୍ପତୀ''ତି। ''କସ୍ମିଂ କାଲେ, ଭନ୍ତେ, କପ୍ପତୀ''ତି? ''ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟା, ମହାରାଜା''ତି। ''ଗଚ୍ଛାମ, ଭନ୍ତେ, ନଗର''ନ୍ତି? ''ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ଇଧେୱ ୱସିସ୍ସାମା''ତି। ''ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ୱସଥ, ଅୟଂ ଦାରକୋ ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି। ''ମହାରାଜ, ଅୟଂ ଦାରକୋ ଆଗତଫଲୋ ୱିଞ୍ଞାତସାସନୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ ଇଦାନି ପବ୍ବଜିସ୍ସତୀ''ତି। ରାଜା ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ସ୍ୱେ ରଥଂ ପେସେସ୍ସାମି; ତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଥେରୋ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସୁମନସାମଣେରଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଏହି ତ୍ୱଂ, ସୁମନ, ଧମ୍ମସୱନସ୍ସ କାଲଂ ଘୋସେହୀ''ତି। ''ଭନ୍ତେ, କିତ୍ତକଂ ଠାନଂ ସାୱେନ୍ତୋ ଘୋସେମୀ''ତି? ''ସକଲଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପ''ନ୍ତି। ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ସାମଣେରୋ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସକଲଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ସାୱେନ୍ତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଧମ୍ମସୱନସ୍ସ କାଲଂ ଘୋସେସି। ରାଜା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି – ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି କୋଚି ଉପଦ୍ଦୱୋ''ତି। ''ନତ୍ଥମ୍ହାକଂ କୋଚି ଉପଦ୍ଦୱୋ, ଧମ୍ମସୱନସ୍ସ କାଲଂ ଘୋସାପୟିମ୍ହ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ କଥେତୁକାମମ୍ହା''ତି । ତଞ୍ଚ ପନ ସାମଣେରସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଭୁମ୍ମା ଦେୱତା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁଂ। ଏତେନୁପାୟେନ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛି। ତେନ ସଦ୍ଦେନ ମହା ଦେୱତାସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି। ଥେରୋ ମହନ୍ତଂ ଦେୱତାସନ୍ନିପାତଂ ଦିସ୍ୱା ସମଚିତ୍ତସୁତ୍ତନ୍ତଂ କଥେସି। କଥାପରିୟୋସାନେ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାନଂ ଦେୱତାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ବହୂ ନାଗା ଚ ସୁପଣ୍ଣା ଚ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ଯାଦିସୋୱ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଇମଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ କଥୟତୋ ଦେୱତାସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି, ତାଦିସୋ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସାପି ଜାତୋ। ଅଥ ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ ରାଜା ଥେରାନଂ ରଥଂ ପେସେସି। ସାରଥୀ ରଥଂ ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ଥେରାନଂ ଆରୋଚେସି – ''ଆଗତୋ, ଭନ୍ତେ, ରଥୋ; ଅଭିରୁହଥ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା''ତି। ଥେରା ''ନ ମୟଂ ରଥଂ ଅଭିରୁହାମ; ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ପଚ୍ଛା ମୟଂ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାୟଂ ପଠମକଚେତିୟଟ୍ଠାନେ ଓତରିଂସୁ। ତଞ୍ହି ଚେତିୟଂ ଥେରେହି ପଠମଂ ଓତିଣ୍ଣଟ୍ଠାନେ କତତ୍ତାୟେୱ ''ପଠମକଚେତିୟ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ରାଜାପି ସାରଥିଂ ପେସେତ୍ୱା ''ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ମଣ୍ଡପଂ ପଟିୟାଦେଥା''ତି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି। ତାୱଦେୱ ସବ୍ବେ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଅତିୱିୟ ପାସାଦିକଂ ମଣ୍ଡପଂ ପଟିୟାଦେସୁଂ। ପୁନ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି – ''ହିୟ୍ୟୋ ଥେରୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ କଥୟମାନୋ 'ଉଚ୍ଚାସୟନମହାସୟନଂ ନ କପ୍ପତୀ'ତି ଆହ; 'ନିସୀଦିସ୍ସନ୍ତି ନୁ ଖୋ ଅୟ୍ୟା ଆସନେସୁ, ନ ନିସୀଦିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତୟନ୍ତସ୍ସେୱ ସୋ ସାରଥି ନଗରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ତତୋ ଅଦ୍ଦସ ଥେରେ

ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କାୟବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ପାରୁପନ୍ତୋ। ଦିସ୍ୱା ଅତିୱିୟ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି – ''ଆଗତା, ଦେୱ, ଥେରା''ତି। ରାଜା ''ରଥଂ ଆରୂଳ୍ହା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନ ଆରୂଳ୍ହା, ଦେୱ, ଅପି ଚ ମମ ପଚ୍ଛତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେ ଠିତା''ତି। ରାଜା ''ରଥମ୍ପି ନାଭିରୂହିଂସୂ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ନ ଦାନି ଅଯ୍ୟା ଉଚ୍ଚାସୟନମହାସୟନଂ ସାଦିୟିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ତେନ ହି, ଭଣେ, ଥେରାନଂ ଭୂମତ୍ଥରଣସଙ୍ଖେପେନ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପଟିପଥଂ ଅଗମାସି। ଅମଚ୍ଚା ପଥୱିଯଂ ତଟ୍ଟିକଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉପରି କୋଜୱକାଦୀନି ଚିତ୍ତତ୍ଥରଣାନି ପଞ୍ଞପେସୁଂ। ଉପ୍ପାତପାଠକା ଦିସ୍ୱା ''ଗହିତା ଦାନି ଇମେହି ପଥୱୀ, ଇମେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପସ୍ସ ସାମିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ରାଜାପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମହତିୟା ପୂଜାୟ ଚ ସକ୍କାରେନ ଚ ଥେରେ ନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନଂ ପୱେସେସି। ଥେରୋ ଆସନପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ସାସନଂ ସକଲଲଙ୍କାଦୀପେ ପଥୱୀ ୱିୟ ପତ୍ଥଟଂ ନିଚ୍ଚଲଞ୍ଚ ହୁତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ରାଜା ଥେରେ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ସମ୍ପୱାରେତ୍ୱା ''ଅନୁଳାଦେୱୀପମୁଖାନି ପଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିସତାନି ଥେରାନଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପୂଜାସକ୍କାରଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୂ''ତି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଥେରୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ରଞ୍ଞୋ ସପରିଜନସ୍ସ ଧମ୍ମରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସେନ୍ତୋ ପେତୱତ୍ଥୁଂୱିମାନୱତ୍ଥୁଂ ସଚ୍ଚସଂଯୁତ୍ତଞ୍ଚ କଥେସି। ତଂ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ତାନି ପଞ୍ଚପି ଇତ୍ଥିସତାନି ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛାକଂସୁ।

ଯେପି ତେ ମନୁସ୍ସା ପୁରିମଦିୱସେ ମିସ୍ସକପବ୍ବତେ ଥେରେ ଅଦ୍ଦସଂସୁ, ତେ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ଥେରାନଂ ଗୁଣେ କଥେନ୍ତି। ତେସଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନକାୟୋ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦଂ ଅକାସି। ରାଜା ''କିଂ ଏସୋ ସଦ୍ଦୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ନାଗରା, ଦେୱ, 'ଥେରେ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଲଭାମା'ତି ୱିରୱନ୍ତୀ''ତି। ରାଜା ''ସଚେ ଇଧ ପୱିସିସ୍ସନ୍ତି, ଓକାସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ, ଭଣେ, ହତ୍ଥିସାଲଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଆକିରିତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ଚେଲୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନେ ଥେରାନଂ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେଥା''ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚା ତଥା ଅକଂସୁ। ଥେରୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଦେୱଦୂତସୁତ୍ତନ୍ତଂ କଥେସି। କଥାପରିୟୋସାନେ ପାଣସହସ୍ସଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତତୋ ''ହତ୍ଥିସାଲା ଅତିସମ୍ବାଧା''ତି ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେ ନନ୍ଦନୱନୁଯ୍ୟାନେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେସୁଂ। ଥେରୋ ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆସୀୱିସୋପମସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ତମ୍ପି ସୁତ୍ୱା ପାଣସହସ୍ସଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପଟିଲଭି।

ଏୱଂ ଆଗତଦିୱସତୋ ଦୁତିୟଦିୱସେ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ଥେରସ୍ସ ନନ୍ଦନୱନେ ଆଗତାଗତାହି କୁଲିତ୍ଥୀହି କୁଲସୁଣ୍ହାହି କୁଲକୁମାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦମାନସ୍ସେୱ ସାୟନ୍ହସମୟୋ ଜାତୋ। ଥେରୋ କାଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛାମ ଦାନି ମିସ୍ସକପବ୍ବତ''ନ୍ତି ଉଟ୍ଠହି। ଅମଚ୍ଚା – ''କତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, ଗଚ୍ଛଥା''ତି? ''ଅମ୍ହାକଂ ନିୱାସନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି। ତେ ରଞ୍ଞୋ ସଂୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ରାଜାନୁମତେନ ଆହଂସୁ – ''ଅକାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ଇଦାନି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ; ଇଦମେୱ ନନ୍ଦନୱନୁଯ୍ୟାନଂ ଅଯ୍ୟାନଂ ଆୱାସଟ୍ଠାନଂ ହୋତୂ''ତି। ''ଅଲଂ, ଗଚ୍ଛାମା''ତି। ପୁନ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନେନାହଂସୁ – ''ରାଜା, ଭନ୍ତେ, ଆହ – 'ଏତଂ ମେଘୱନଂ ନାମ ଉଯ୍ୟାନଂ ମମ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ନଗରତୋ ନାତିଦୂରଂ ନାଚ୍ଚାସନ୍ନଂ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନଂ, ଏତ୍ଥ ଥେରା ୱାସଂ କପ୍ପେନ୍ତୂ'''ତି। ୱସିଂସୁ ଥେରା ମେଘୱନେ ଉଯ୍ୟାନେ।

ରାଜାପି ଖୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିୟା ଅଚ୍ଚୟେନ ଥେରସ୍ସ ସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖସୟିତଭାୱଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''କପ୍ପତି, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ''କପ୍ପତି, ମହାରାଜା''ତି ୱତ୍ୱା ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରି – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରାମ''ନ୍ତି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍ଗାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ମହାମେଘୱନୁଯ୍ୟାନଂ ଅଦାସି। ସହ ଉଦକପାତେନ ପଥୱୀ କମ୍ପି। ଅୟଂ ମହାୱିହାରେ ପଠମୋ ପଥୱୀକମ୍ପୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଭୀତୋ ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ''କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ପଥୱୀ କମ୍ପତୀ''ତି? ''ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ଦସବଲସ୍ସ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି; ଇଦଞ୍ଚ ପଠମଂ ୱିହାରଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ସେତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି। ରାଜା ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ପସୀଦି। ଥେରୋ ପୁନଦିୱସେପି ରାଜଗେହେୟେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନନ୍ଦନୱନେ ଅନମତଗ୍ଗିୟାନି କଥେସି। ପୁନଦିୱସେ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପମସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ଏତେନେୱୁପାୟେନ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି କଥେସି। ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ଅଡ୍ଢନୱମାନଂ ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ ନନ୍ଦନୱନଂ ସାସନସ୍ସ ଜୋତିପାତୁଭାୱଟ୍ଠାନନ୍ତି କତ୍ୱା ''ଜୋତିୱନ''ନ୍ତି ନାମଂ ଲଭି। ସତ୍ତମେ ପନ ଦିୱସେ ଥେରା ଅନ୍ତେପୁରେ ରଞ୍ଞୋ ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତଂ କଥୟିତ୍ୱା ଚେତିୟଗିରିମେୱ ଅଗମଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି – ''ଥେରୋ, ଅମ୍ହେ ଗାଳ୍ହେନ ଓୱାଦେନ ଓୱଦତି; ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ''ତି? ଅମଚ୍ଚା ''ତୁମ୍ହେହି, ଦେୱ, ଥେରୋ ଅୟାଚିତୋ ସୟମେୱ ଆଗତୋ; ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଅନାପୁଚ୍ଛାୱ ଗମନମ୍ପି ଭୱେୟ୍ୟା''ତି ଆହଂସୁ। ତତୋ ରାଜା ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଚ ଦେୱିୟୋ ଆରୋପେତ୍ୱା ଚେତିୟଗିରିଂ ଅଗମାସି ମହଞ୍ଚରାଜାନୁଭାୱେନ। ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିୟୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅପକ୍କମାପେତ୍ୱା ସୟମେୱ ଥେରାନଂ ସମୀପଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ଅତିୱିୟ କିଲନ୍ତରୂପୋ ହୁତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ତତୋ ନଂ ଥେରୋ ଆହ – ''କସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଏୱଂ କିଲମମାନୋ ଆଗତୋ''ତି? '''ତୁମ୍ହେ ମମ ଗାଳ୍ହଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଇଦାନି ଗନ୍ତୁକାମା ନୁ ଖୋ'ତି ଜାନନତ୍ଥଂ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ନ ମୟଂ, ମହାରାଜ, ଗନ୍ତୁକାମା; ଅପିଚ

ୱସ୍ସୂପନାୟିକକାଲୋ ନାମାୟଂ ମହାରାଜ, ତତ୍ର ସମଣେନ ୱସ୍ସୂପନାୟିକଟ୍ଠାନଂ ଞାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ତଂଦିୱସମେୱ ଅରିଟ୍ଠୋ ନାମ ଅମଚ୍ଚୋ ପଞ୍ଚପଣ୍ଣାସାୟ ଜେଟ୍ଠକନିଟ୍ଠଭାତୁକେହି ସଦ୍ଧିଂ ରଞ୍ଞୋ ସମୀପେ ଠିତୋ ଆହ – ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଦେୱ, ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭଣେ, ପବ୍ବଜସ୍ସୂ’’ତି ରାଜା ଅନୁଜାନିତ୍ୱା ଥେରଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ଥେରୋ ତଦହେୱ ପବ୍ବାଜେସି। ସବ୍ବେ ଖୁରଗ୍ଗେୟେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ।

ରାଜାପି ଖୋ ତଙ୍ଖଣେୟେୱ କଣ୍ଟକେନ ଚେତିୟଙ୍ଗଣଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିୟା ଲେଣେସୁ କମ୍ମଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନଗରମେୱ ଅଗମାସି। ତେପି ଥେରା ଦସଭାତିକସମାକୁଲଂ ରାଜକୁଲଂ ପସାଦେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଓୱଦମାନା ଚେତିୟଗିରିମ୍ହି ୱସ୍ସଂ ୱସିଂସୁ। ତଦାପି ଚେତିୟଗିରିମ୍ହି ପଠମଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଅରହନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ। ଅଥାୟସ୍ମା ମହାମହିନ୍ଦୋ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୋ ପୱାରେତ୍ୱା କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାୟଂ ଉପୋସଥଦିୱସେ ରାଜାନଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ମହାରାଜ, ଅମ୍ହେହି ଚିରଦିଟ୍ଠୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅନାଥୱାସଂ ୱସିମ୍ହ, ଇଚ୍ଛାମ ମୟଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି। ରାଜା ଆହ – ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ଉପଟ୍ଠହାମି, ଅୟଞ୍ଚ ମହାଜନୋ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠିତୋ, କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ଚିରଦିଟ୍ଠୋ ନୋ, ମହାରାଜ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସାମୀଚିକମ୍ମକରଣଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି, ତେନମ୍ହ ଉକ୍କଣ୍ଠିତା’’ତି। ‘‘ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଅୱୋଚୁତ୍ଥ – ‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’’ତି। ‘‘କିଞ୍ଚାପି, ମହାରାଜ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ; ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ସରୀରଧାତୁୟୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଅଞ୍ଞାତଂ, ଭନ୍ତେ, ଥୂପପତିଟ୍ଠାନଂ ତୁମ୍ହେ ଆକଙ୍ଖଥାତି। କରୋମି , ଭନ୍ତେ, ଥୂପଂ, ଭୂମିଭାଗଂ ଦାନି ୱିଚିନାଥ; ଅପିଚ, ଭନ୍ତେ, ଧାତୁୟୋ କୁତୋ ଲଚ୍ଛାମା’’ତି? ‘‘ସୁମନେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେହି, ମହାରାଜା’’ତି।

‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା ସୁମନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କୁତୋ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଧାତୁୟୋ ଲଚ୍ଛାମା’’ତି? ସୁମନୋ ଆହ – ‘‘ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ୱୀଥିୟୋ ସୋଧାପେତ୍ୱା ଧଜପଟାକପୁଣ୍ଣଘଟାଦୀହି ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ସପରିଜନୋ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିୟିତ୍ୱା ସବ୍ବତାଳାୱଚରେ ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଉପରି ଚସ୍ସ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ମହାନାଗୱନୁୟ୍ୟାନାଭିମୁଖୋ ୟାହି। ଅଦ୍ଧା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଧାତୁୟୋ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଥେରା ଚେତିୟଗିରିମେୱ ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ରାୟସ୍ମା ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ସୁମନସାମଣେରଂ ଆହ – ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ସାମଣେର, ଜମ୍ବୁଦୀପେ ତୱ ଅୟ୍ୟକଂ ଅସୋକଂ ଧମ୍ମରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ସହାୟୋ ୱୋ, ମହାରାଜ, ଦେୱାନମ୍ପିୟତିସ୍ସୋ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପସନ୍ନୋ ଥୂପଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁକାମୋ, ତୁମ୍ହାକଂ କିର ହତ୍ଥେ ଧାତୁ ଅତ୍ଥି ତଂ ମେ ଦେଥା’ତି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦେହି – ‘ତୁମ୍ହାକଂ କିର, ମହାରାଜ, ହତ୍ଥେ ଦ୍ୱେ ଧାତୁୟୋ ଅତ୍ଥି – ଦକ୍ଖିଣଦାଠା ଚ ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଞ୍ଚ; ତତୋ ତୁମ୍ହେ ଦକ୍ଖିଣଦାଠଂ ପୂଜେଥ, ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଂ ପନ ମୟ୍ହଂ ଦେଥା’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ନଂ ୱଦେହି – ‘କସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ପହିଣିତ୍ୱା ପମଜ୍ଜସୀ’’’ତି?

‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ସୁମନୋ ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଟଲିପୁତ୍ତଦ୍ୱାରେ ଓରୁୟ୍ହ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ ସାମଣେରସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ଧେହି ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱରମୁତ୍ତସଦିସାନଂ ଧାତୂନଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ସାମଣେରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ ସୁମନ, ଆହିଣ୍ଡସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ପେସେତ୍ୱା କସ୍ମା ପମଜ୍ଜସୀ’’ତି? ‘‘ନପ୍ପମଜ୍ଜାମି, ଭନ୍ତେ, ୱଦେହି – ‘କିଂ କରୋମୀ’’’ତି? ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ କିର ହତ୍ଥେ ଦ୍ୱେ ଧାତୁୟୋ ଅତ୍ଥି – ଦକ୍ଖିଣଦାଠା ଚ ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଞ୍ଚ; ତତୋ ତୁମ୍ହେ ଦକ୍ଖିଣଦାଠଂ ପୂଜେଥ, ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଂ ପନ ମୟ୍ହଂ ଦେଥା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୟୋଜନପ୍ପମାଣଂ ମଣିଥୂପଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଧାତୁଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୁମନସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଚେତିୟଗିରିମ୍ହିୟେୱ ପତିଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଖୋ ମହିନ୍ଦପମୁଖା ସବ୍ବେପି ତେ ମହାନାଗା ଅସୋକଧମ୍ମରାଜେନ ଦିନ୍ନଧାତୁୟୋ ଚେତିୟଗିରିମ୍ହିୟେୱ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଂ ଆଦାୟ ୱଡ୍ଢମାନକଚ୍ଛାୟାୟ ମହାନାଗୱନୁୟ୍ୟାନମଗମଂସୁ । ରାଜାପି ଖୋ ସୁମନେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ପୂଜାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ସୟଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିମତ୍ଥକେ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରୟମାନୋ ମହାନାଗୱନଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ସଚେ ଅୟଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଧାତୁ, ଛତ୍ତଂ ଅପନମତୁ, ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ ଜଣ୍ଣୁକେହି ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠହତୁ, ଧାତୁଚଙ୍କୋଟକଂ ମୟ୍ହଂ ମତ୍ଥକେ ପତିଟ୍ଠାତୂ’’ତି। ସହ ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନ ଛତ୍ତଂ ଅପନମି, ହତ୍ଥୀ ଜଣ୍ଣୁକେହି ପତିଟ୍ଠହି, ଧାତୁଚଙ୍କୋଟକଂ ରଞ୍ଞୋ ମତ୍ଥକେ ପତିଟ୍ଠହି। ରାଜା ଅମତେନେୱ ଅଭିସିତ୍ତଗତ୍ତୋ ୱିୟ ପରମେନ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଧାତୁଂ, ଭନ୍ତେ, କିଂ କରୋମା’’ତି? ‘‘ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭମ୍ହିୟେୱ ତାୱ, ମହାରାଜ, ଠପେହୀ’’ତି। ରାଜା ଧାତୁଚଙ୍କୋଟକଂ ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେ ଠପେସି। ପମୁଦିତୋ ନାଗୋ କୋଞ୍ଚନାଦଂ ନଦି। ମହାମେଘୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ମହାଭୂମିଚାଲୋ ଅହୋସି। ‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତେପି ନାମ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଧାତୁ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ’’ତି ଦେୱମନୁସ୍ସା ପମୋଦିଂସୁ। ଏୱଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱସିରିୟା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ପୀତିଂ ଜନୟନ୍ତୋ –

ପୁଣ୍ଣମାଯଂ ମହାୱୀରୋ, ଚାତୁମାସିନିଯା ଇଧ;

ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମ୍ହା, ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେ ପତିଟ୍ଠିତୋତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ ଅନେକତାଳାୱଚରପରିୱାରିତୋ ଅତିୱିଯ ଉଳାରେନ ପୂଜାସକ୍କାରେନ ସକ୍କରିଯମାନୋ ପଚ୍ଛିମଦିସାଭିମୁଖୋୱ ହୁତ୍ୱା, ଅପସକ୍କନ୍ତୋ ଯାୱ ନଗରସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମଦ୍ୱାରଂ ତାୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମେନ ଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକଲନାଗରେନ ଉଳାରାଯ ପୂଜାଯ କରୀଯମାନାଯ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଥୂପାରାମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଦିସାଭାଗେ ମହେଜୱତ୍ଥୁ ନାମ କିର ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଥୂପାରାମାଭିମୁଖୋଯେୱ ପଟିନିୱତ୍ତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଥୂପାରାମେ ପୁରିମକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଭୋଗଚେତିଯଟ୍ଠାନଂ ହୋତି।

ଅତୀତେ କିର ଅଯଂ ଦୀପୋ ଓଜଦୀପୋ ନାମ ଅହୋସି, ରାଜା ଅଭଯୋ ନାମ, ନଗରଂ ଅଭଯପୁରଂ ନାମ, ଚେତିଯପବ୍ବତୋ ଦେୱକୂଟପବ୍ବତୋ ନାମ, ଥୂପାରାମୋ ପଟିଯାରାମୋ ନାମ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ କକୁସନ୍ଧୋ ଭଗୱା ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ସାୱକୋ ମହାଦେୱୋ ନାମ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦେୱକୂଟେ ପତିଟ୍ଠାସି, ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଚେତିଯପବ୍ବତେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଓଜଦୀପେ ସତ୍ତା ପଜ୍ଜରକେନ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ କକୁସନ୍ଧୋ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତେ ସତ୍ତେ ଅନଯବ୍ୟସନମାପଜ୍ଜନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ଅଗମାସି। ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ତାୱଦେୱ ପଜ୍ଜରକୋ ୱୂପସନ୍ତୋ। ରୋଗେ ୱୂପସନ୍ତେ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। ଭଗୱା ଧମକରଣଂ ଦତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତଂ ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିଯାରାମେ ଚେତିଯଂ ଅକଂସୁ। ମହାଦେୱୋ ଦୀପଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ୱିହାସି।

କୋଣାଗମନସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଅଯଂ ଦୀପୋ ୱରଦୀପୋ ନାମ ଅହୋସି, ରାଜା ସମେଣ୍ଡୀ ନାମ, ନଗରଂ ୱଡ୍ଢମାନଂ ନାମ , ପବ୍ବତୋ ସୁୱଣ୍ଣକୂଟୋ ନାମ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱରଦୀପେ ଦୁବ୍ଭୁଟ୍ଠିକା ହୋତି ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ଦୁସ୍ସସ୍ସଂ। ସତ୍ତା ଛାତକରୋଗେନ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ କୋଣାଗମନୋ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତେ ସତ୍ତେ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱା ତିଂସଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ଅଗମାସି। ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଦେୱୋ ସମ୍ମାଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛି। ସୁଭିକ୍ଖଂ ଅହୋସି। ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରଂ ମହାସୁମନଂ ନାମ ଥେରଂ ଦୀପେ ଠପେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ଦତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତଂ ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚେତିଯଂ ଅକଂସୁ।

କସ୍ସପସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଅଯଂ ଦୀପୋ ମଣ୍ଡଦୀପୋ ନାମ ଅହୋସି, ରାଜା ଜଯନ୍ତୋ ନାମ, ନଗରଂ ୱିସାଲଂ ନାମ, ପବ୍ବତୋ ସୁଭକୂଟୋ ନାମ । ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ମଣ୍ଡଦୀପେ ମହାୱିୱାଦୋ ହୋତି। ବହୂ ସତ୍ତା କଲହୱିଗ୍ଗହଜାତା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତେ ସତ୍ତେ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତେ। ଦିସ୍ୱା ୱୀସତିଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିୱାଦଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରଂ ସବ୍ବନନ୍ଦଂ ନାମ ଥେରଂ ଦୀପେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଦକସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତଂ ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚେତିଯଂ ଅକଂସୁ। ଏୱଂ ଥୂପାରାମେ ପୁରିମକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଚେତିଯାନି ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତାନି ସାସନନ୍ତରଧାନେନ ନସ୍ସନ୍ତି, ଠାନମତ୍ତଂ ଅୱସିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତେନ ଚ ସମଯେନ ଥୂପାରାମେ ପୁରିମକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଭୋଗଚେତିଯଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀ’’ତି। ତଦେତଂ ୱିନଟ୍ଠେସୁ ଚେତିଯେସୁ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ କଣ୍ଟକସମାକିଣ୍ଣସାଖେହି ନାନାଗଚ୍ଛେହି ପରିୱୁତଂ ତିଟ୍ଠତି – ‘‘ମା ନଂ କୋଚି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠାସୁଚିମଲକଚୱରେହି ପଦୂସେସୀ’’ତି।

ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜପୁରିସା ସବ୍ବଗଚ୍ଛେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଭୂମିଂ ସୋଧେତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥତଲସଦିସଂ ଅକଂସୁ। ହତ୍ଥିନାଗୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଦିସାଭାଗେ ବୋଧିରୁକ୍ଖଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ମତ୍ଥକତୋ ଧାତୁଂ ଓରୋପେତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ନାଗୋ ଓରୋପେତୁଂ ନ ଦେତି। ରାଜା ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନାଗୋ ଧାତୁଂ ଓରୋପେତୁଂ ନ ଦେତୀ’’ତି? ‘‘ଆରୂଳ୍ହଂ, ମହାରାଜ, ଓରୋପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ ଅଭଯୱାପିଯା ଉଦକଂ ଛିନ୍ନଂ ହୋତି। ସମନ୍ତା ଭୂମି ଫଲିତା ହୋତି, ସୁଉଦ୍ଧରା ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡା। ତତୋ ମହାଜନୋ ସୀଘଂ ସୀଘଂ ମତ୍ତିକଂ ଆହରିତ୍ୱା ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭପ୍ପମାଣଂ ୱତ୍ଥୁମକାସି। ତାୱଦେୱ ଚ ଥୂପକରଣତ୍ଥଂ ଇଟ୍ଠକା କାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ନ ଯାୱ ଇଟ୍ଠକା ପରିନିଟ୍ଠନ୍ତି ତାୱ ହତ୍ଥିନାଗୋ କତିପାହଂ ଦିୱା ବୋଧିରୁକ୍ଖଟ୍ଠାନେ ହତ୍ଥିସାଲାଯଂ ତିଟ୍ଠତି, ରତ୍ତିଂ ଥୂପପତିଟ୍ଠାନଭୂମିଂ ପରିଯାଯତି। ଅଥ ୱତ୍ଥୁଂ ଚିନାପେତ୍ୱା ରାଜା ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘କୀଦିସୋ, ଭନ୍ତେ, ଥୂପୋ କାତବ୍ବୋ’’ତି? ‘‘ୱୀହିରାସିସଦିସୋ, ମହାରାଜା’’ତି।

‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା ଜଙ୍ଘପ୍ପମାଣଂ ଥୂପଂ ଚିନାପେତ୍ୱା ଧାତୁଓରୋପନତ୍ଥାୟ ମହାସକ୍କାରଂ କାରେସି। ସକଲନଗରଞ୍ଚ ଜନପଦୋ ଚ ଧାତୁମହଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସନ୍ନିପତି। ସନ୍ନିପତିତେ ଚ ପନ ତସ୍ମିଂ ମହାଜନକାଯେ ଦସବଲସ୍ସ ଧାତୁ ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭତୋ ସତ୍ତତାଲପ୍ପମାଣଂ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେସି। ତେହି ତେହି ଧାତୁପ୍ପଦେସେହି ଛନ୍ନଂ ୱଣ୍ଣାନଂ ଉଦକଧାରା ଚ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧା ଚ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ସାୱତ୍ଥିଯଂ କଣ୍ଡମ୍ବମୂଲେ ଭଗୱତା ଦସ୍ସିତପାଟିହାରିଯସଦିସମେୱ ପାଟିହାରିଯଂ ଅହୋସି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ନେୱ ଥେରାନୁଭାୱେନ, ନ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ; ଅପିଚ ଖୋ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନେୱ। ଭଗୱା କିର ଧରମାନୋୱ ଅଧିଟ୍ଠାସି – ‘‘ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେ ପୁରିମକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଭୋଗଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ମମ ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଧାତୁ ପତିଟ୍ଠାନଦିୱସେ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ହୋତୂ’’ତି।

‘‘ଏୱଂ ଅଚିନ୍ତିଯା ବୁଦ୍ଧା, ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମା ଅଚିନ୍ତିଯା;

ଅଚିନ୍ତିଯେ ପସନ୍ନାନଂ, ୱିପାକୋ ହୋତି ଅଚିନ୍ତିଯୋ’’ତି। (ଅପ। ଥେର ୧।୧।୮୨);

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ କିର ଇମଂ ଦୀପଂ ଧରମାନକାଲେପି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆଗମାସି। ପଠମଂ – ଯକ୍ଖଦମନତ୍ଥଂ ଏକକୋୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଯକ୍ଖେ ଦମେତ୍ୱା ‘‘ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ’’ତି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦୀପଂ ଆୱିଜ୍ଝି। ଦୁତିଯଂ – ମାତୁଲଭାଗିନେଯ୍ୟାନଂ ନାଗରାଜୂନଂ ଦମନତ୍ଥାୟ ଏକକୋୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଦମେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ତତିଯଂ – ପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁସତପରିୱାରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ଚ ଥୂପାରାମଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ଚ ମହାବୋଧିପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନେ ଚ ମହିଯଙ୍ଗଣଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ଚ ମୁତିଯଙ୍ଗଣଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ଚ ଦୀଘୱାପିଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ଚ କଲ୍ୟାଣିଯଚେତିଯଟ୍ଠାନେ ଚ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଇଦମସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଂ ଧାତୁସରୀରେନ ଆଗମନଂ।

ଧାତୁସରୀରତୋ ଚ ପନସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଦକଫୁସିତେହି ସକଲତମ୍ବପଣ୍ଣିତଲେ ନ କୋଚି ଅଫୁଟ୍ଠୋକାସୋ ନାମ ଅହୋସି। ଏୱମସ୍ସ ତଂ ଧାତୁସରୀରଂ ଉଦକଫୁସିତେହି ତମ୍ବପଣ୍ଣିତଲସ୍ସ ପରିଳାହଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମତ୍ଥକେ ପତିଟ୍ଠାସି । ରାଜା ସଫଲଂ ମନୁସ୍ସପଟିଲାଭଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କରିତ୍ୱା ଧାତୁଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସହ ଧାତୁପତିଟ୍ଠାପନେନ ମହାଭୂମିଚାଲୋ ଅହୋସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ଧାତୁପାଟିହାରିଯେ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଭାତା ଅଭଯୋ ନାମ ରାଜକୁମାରୋ ପୁରିସସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜି। ଚେତରଟ୍ଠଗାମତୋ ପଞ୍ଚ ଦାରକସତାନି ପବ୍ବଜିଂସୁ, ତଥା ଦ୍ୱାରମଣ୍ଡଲାଦୀହି ଗାମକେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପଞ୍ଚ ଦାରକସତାନି ସବ୍ବାନିପି ଅନ୍ତୋନଗରତୋ ଚ ବହିନଗରତୋ ଚ ପବ୍ବଜିତାନି ତିଂସଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ। ନିଟ୍ଠିତେ ପନ ଥୂପସ୍ମିଂ ରାଜା ଚ ରାଜଭାତିକା ଚ ଦେୱିଯୋ ଚ ଦେୱନାଗଯକ୍ଖାନମ୍ପି ୱିମ୍ହଯକରଂ ପଚ୍ଚେକଂ ପଚ୍ଚେକଂ ପୂଜଂ ଅକଂସୁ। ନିଟ୍ଠିତାଯ ପନ ଧାତୁପୂଜାଯ ପତିଟ୍ଠିତେ ଧାତୁୱରେ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ମେଘୱନୁଯ୍ୟାନମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସମଯେ ଅନୁଳା ଦେୱୀ ପବ୍ବଜିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଥେରଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅନୁଳା, ଭନ୍ତେ, ଦେୱୀ ପବ୍ବଜିତୁକାମା, ପବ୍ବାଜେଥ ନ’’ନ୍ତି। ‘‘ନ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ମାତୁଗାମଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ କପ୍ପତି। ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ପନ ମଯ୍ହଂ ଭଗିନୀ ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରୀ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପକ୍କୋସାପେହି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ, ମହାରାଜ, ଦୀପେ ପୁରିମକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ବୋଧି ପତିଟ୍ଠାସି। ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଭଗୱତୋ ସରସରଂସିଜାଲୱିସ୍ସଜ୍ଜନକେନ ବୋଧିନା ଇଧ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ତଥା ସାସନଂ ପହିଣେଯ୍ୟାସି ଯଥା ସଙ୍ଘମିତ୍ତା ବୋଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା’’ତି।

‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତୋ ଅରିଟ୍ଠଂ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ଆହ – ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସସି ତ୍ୱଂ, ତାତ, ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାବୋଧିନା ସଦ୍ଧିଂ ଅଯ୍ୟଂ ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରିଂ ଆନେତୁ’’ନ୍ତି? ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଦେୱ, ସଚେ ମେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ , ଥେରିଂ ଆନେତ୍ୱା ପବ୍ବଜାହୀ’’ତି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଚ ଥେରସ୍ସ ଚ ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଏକଦିୱସେନେୱ ଜମ୍ବୁକୋଲପଟ୍ଟନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାୱଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପାଟଲିପୁତ୍ତମେୱ ଅଗମାସି। ଅନୁଳାପି ଖୋ ଦେୱୀ ପଞ୍ଚହି କଞ୍ଞାସତେହି ପଞ୍ଚହି ଚ ଅନ୍ତେପୁରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସ ସୀଲାନି ସମାଦିଯିତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ଏକଦେସେ ଉପସ୍ସଯଂ କାରାପେତ୍ୱା ନିୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଅରିଟ୍ଠୋପି ତଂଦିୱସମେୱ ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ଅପ୍ପେସି, ଏୱଞ୍ଚ ଅୱୋଚ – ‘‘ପୁତ୍ତୋ ତେ, ଦେୱ, ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଏୱମାହ – ‘ସହାଯକସ୍ସ କିର ତେ ଦେୱାନମ୍ପିଯତିସ୍ସସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭାତୁ ଜାଯା ଅନୁଳା ନାମ ଦେୱୀ ପବ୍ବଜିତୁକାମା , ତଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ ଅଯ୍ୟଂ ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରିଂ ପହିଣଥ, ଅଯ୍ୟାଯେୱ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ମହାବୋଧି’’’ନ୍ତି। ଥେରସ୍ସ ସାସନଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଅଯ୍ୟେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଭାତା ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ମଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି, ଦେୱାନମ୍ପିଯତିସ୍ସସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭାତୁ ଜାଯା ଅନୁଳା ନାମ ଦେୱୀ ପଞ୍ଚହି କଞ୍ଞାସତେହି, ପଞ୍ଚହି ଚ ଅନ୍ତେପୁରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିତୁକାମା, ତଂ କିର ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେଥା’’ତି। ସା ତାୱଦେୱ ତୁରିତତୁରିତା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ଭାତା ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଏୱଂ ପହିଣି, ‘ରଞ୍ଞୋ କିର ଭାତୁ ଜାଯା ଅନୁଳା ନାମ ଦେୱୀ ପଞ୍ଚହି କଞ୍ଞାସତେହି ପଞ୍ଚହି ଚ

ଅନ୍ତେପୁରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିତୁକାମା ମୟ୍ହଂ ଆଗମନଂ ଉଦିକ୍ଖତି’। ଗଚ୍ଛାମହଂ, ମହାରାଜ, ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପ’’ନ୍ତି।

ରାଜା ଆହ – ‘‘ଅମ୍ମ, ପୁତ୍ତୋପି ମେ ମହିନ୍ଦଥେରୋ ନତ୍ତା ଚ ମେ ସୁମନସାମଣେରୋ ମଂ ଛିନ୍ନହତ୍ଥଂ ୱିଯ କରୋନ୍ତା ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଗତା। ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ତେପି ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସୋକୋ ତୱ ମୁଖଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱୂପସମ୍ମତି! ଅଲଂ, ଅମ୍ମ, ମା ତ୍ୱଂ ଅଗମାସୀ’’ତି। ‘‘ଭାରିଯଂ ମେ, ମହାରାଜ, ଭାତୁ ୱଚନଂ; ଅନୁଳାପି ଖତ୍ତିଯା ଇତ୍ଥିସହସ୍ସପରିୱୁତା ପବ୍ବଜାପୁରେକ୍ଖାରା ମଂ ପଟିମାନେତି; ଗଚ୍ଛାମହଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି, ଅମ୍ମ, ମହାବୋଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି। କୁତୋ ରଞ୍ଞୋ ମହାବୋଧି? ରାଜା କିର ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱ ଧାତୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଅନାଗତେ ସୁମନେ ଲଙ୍କାଦୀପଂ ମହାବୋଧିଂ ପେସେତୁକାମୋ, ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅସତ୍ଥଘାତାରହଂ ମହାବୋଧିଂ ପେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପାଯଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ମହାଦେୱଂ ନାମ ଅମଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଆହ – ‘‘ସନ୍ତି, ଦେୱ, ବହୂ ପଣ୍ଡିତା ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଗନ୍ତବ୍ବଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତୋ ମହାବୋଧିନା ଲଙ୍କାଦୀପଂ ନୋ’’ତି? ସଙ୍ଘୋ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାରଂ ଅକାସି।

ଥେରୋ ‘‘ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ମହାରାଜ, ମହାବୋଧିନା ଲଙ୍କାଦୀପ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପଞ୍ଚମହାଅଧିଟ୍ଠାନାନି କଥେସି। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଭଗୱା କିର ମହାପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ଲଙ୍କାଦୀପେ ମହାବୋଧିପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥାଯ ‘‘ଅସୋକମହାରାଜା ମହାବୋଧିଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଗମିସ୍ସତି, ତଦା ମହାବୋଧିସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣସାଖା ସଯମେୱ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠାତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି – ଇଦମେକମଧିଟ୍ଠାନଂ।

ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠାନକାଲେ ଚ ‘‘ମହାବୋଧି ହିମୱଲାହକଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି – ଇଦଂ ଦୁତିଯମଧିଟ୍ଠାନଂ।

‘‘ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ହିମୱଲାହକଗବ୍ଭତୋ ଓରୁଯ୍ହ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ପତ୍ତେହି ଚ ଫଲେହି ଚ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିଯୋ ମୁଞ୍ଚତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି – ଇଦଂ ତତିଯମଧିଟ୍ଠାନଂ।

‘‘ଥୂପାରାମେ ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖକଧାତୁ ଚେତିଯମ୍ହି ପତିଟ୍ଠାନଦିୱସେ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କରୋତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି – ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ।

ଲଙ୍କାଦୀପମ୍ହିଯେୱ ମେ ଦୋଣମତ୍ତା ଧାତୁଯୋ ମହାଚେତିଯମ୍ହି ପତିଟ୍ଠାନକାଲେ ବୁଦ୍ଧୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି – ଇଦଂ ପଞ୍ଚମଂ ଅଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି।

ରାଜା ଇମାନି ପଞ୍ଚ ମହାଅଧିଟ୍ଠାନାନି ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପାଟଲିପୁତ୍ତତୋ ଯାୱ ମହାବୋଧି ତାୱ ମଗ୍ଗଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକଟାହତ୍ଥାଯ ବହୁଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ନୀହରାପେସି। ତାୱଦେୱ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତୋ କମ୍ମାରୱଣ୍ଣଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଇମଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା କଟାହଂ କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ପମାଣଂ, ଦେୱ, ଜାନାଥା’’ତି? ‘‘ତ୍ୱମେୱ, ତାତ, ଞତ୍ୱା କରୋହୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ହତ୍ଥେନ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକଟାହଂ ନିମ୍ମିନି ନୱହତ୍ଥପରିକ୍ଖେପଂ ପଞ୍ଚହତ୍ଥୁବ୍ବେଧଂ ତିହତ୍ଥୱିକ୍ଖମ୍ଭଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲବହଲଂ ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡପ୍ପମାଣମୁଖୱଟ୍ଟିଂ। ଅଥ ରାଜା ସତ୍ତଯୋଜନାଯାମାଯ ତିଯୋଜନୱିତ୍ଥାରାଯ ମହତିଯା ସେନାଯ ପାଟଲିପୁତ୍ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅରିଯସଙ୍ଘମାଦାଯ ମହାବୋଧିସମୀପଂ ଅଗମାସି। ସେନା ସମୁସ୍ସିତଧଜପଟାକଂ ନାନାରତନୱିଚିତ୍ତଂ ଅନେକାଲଙ୍କାରପଅମଣ୍ଡିତଂ ନାନାୱିଧକୁସୁମସମାକିଣ୍ଣଂ ଅନେକତୂରିଯସଙ୍ଘୁଟ୍ଠଂ ମହାବୋଧିଂ ପରିକ୍ଖିପି। ରାଜା ସହସ୍ସମତ୍ତେ ଗଣପାମୋକ୍ଖେ ମହାଥେରେ ଗହେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପତ୍ତାଭିସେକାନଂ ରାଜୂନଂ ସହସ୍ସେନ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ମହାବୋଧିଞ୍ଚ ପରିୱାରାପେତ୍ୱା ମହାବୋଧିମୂଲେ ଠତ୍ୱା ମହାବୋଧିଂ ଉଲ୍ଲୋକେସି। ମହାବୋଧିସ୍ସ ଖନ୍ଧଞ୍ଚ ଦକ୍ଖିଣମହାସାଖାଯ ଚତୁହତ୍ଥପ୍ପମାଣପ୍ପଦେସଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଅଗମାସି।

ରାଜା ତଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନପୀତିପାମୋଜ୍ଜୋ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ମହାବୋଧିଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜେନ ପୂଜେମୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ୱତ୍ୱା ଅଭିସେକଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଠତ୍ୱା ସଚ୍ଚୱଚନକିରିଯାଯ ବୋଧିଂ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ଭୂମିତୋ ଯାୱ ମହାବୋଧିସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣସାଖା ତାୱ ଉଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ସବ୍ବରତନମଯପୀଠସ୍ସ ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣକଟାହଂ ଠପାପେତ୍ୱା ରତନପୀଠଂ ଆରୁଯ୍ହ ସୁୱଣ୍ଣତୁଲିକଂ ଗହେତ୍ୱା ମନୋସିଲାଯ ଲେଖଂ କତ୍ୱା ‘‘ଯଦି ମହାବୋଧିନା ଲଙ୍କାଦୀପେ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ଯଦି ଚାହଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ନିବ୍ବେମତିକୋ ଭୱେୟ୍ୟଂ, ମହାବୋଧି ସଯମେୱ ଇମସ୍ମିଂ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ଓରୁଯ୍ହ ପତିଟ୍ଠାତୂ’’ତି ସଚ୍ଚୱଚନକିରିଯମକାସି। ସହ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ବୋଧିସାଖା ମନୋସିଲାଯ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗନ୍ଧକଲଲପୂରସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହସ୍ସ ଉପରି ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ଉବ୍ବେଧେନ ଦସହତ୍ଥୋ ଖନ୍ଧୋ ହୋତି ଚତୁହତ୍ଥା ପଞ୍ଚ ମହାସାଖା ପଞ୍ଚହିଯେୱ ଫଲେହି ପଟିମଣ୍ଡିତା, ଖୁଦ୍ଦକସାଖାନଂ ପନ ସହସ୍ସଂ। ଅଥ ରାଜା ମୂଲଲେଖାଯ ଉପରି ତିୱଙ୍ଗୁଲପ୍ପଦେସେ ଅଞ୍ଞଂ ଲେଖଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦି। ତତୋ ତାୱଦେୱ ପୁପ୍ଫୁଳକା ହୁତ୍ୱା ଦସ ମହାମୂଲାନି

ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ପୁନ ଉପରୂପରି ତିୱଙ୍ଗୁଲେ ତିୱଙ୍ଗୁଲେ ଅଞ୍ଞା ନୱ ଲେଖା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦି। ତାହିପି ଦସ ଦସ ପୁପ୍ଫୁଲକା ହୁତ୍ୱା ନୱୁତି ମୂଲାନି ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ପଠମକା ଦସ ମହାମୂଲା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଇତରେପି ଗୱକ୍ଖଜାଲସଦିସଂ ଅନୁସିବ୍ବନ୍ତା ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଏତ୍ତକଂ ପାଟିହାରିୟଂ ରାଜା ରତନପୀଠମତ୍ଥକେ ଠିତୋୟେୱ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ମହାନାଦଂ ନଦି। ଅନେକାନି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ସାଧୁକାରମକଂସୁ। ସକଲରାଜସେନା ଉନ୍ନାଦିନୀ ଅହୋସି। ଚେଲୁକ୍ଖେପସତସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତୟିଂସୁ। ଭୂମଟ୍ଠକଦେୱେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୟାୱ ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ଦେୱା ତାୱ ସାଧୁକାରଂ ପୱତ୍ତୟିଂସୁ। ରଞ୍ଞୋ ଇମଂ ପାଟିହାରିୟଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ପୀତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟସରୀରସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠିତସ୍ସେୱ ମହାବୋଧି ମୂଲସତେନ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଦସ ମହାମୂଲାନି ସୁୱଣ୍ଣକଟାହତଲଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅୱସେସାନି ନୱୁତି ଖୁଦ୍ଦକମୂଲାନି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱଡ୍ଢନକାନି ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ଧକଲଲେ ଓରୁୟ୍ହ ଠିତାନି।

ଏୱଂ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠିତମତ୍ତେ ମହାବୋଧିମ୍ହି ମହାପଥୱୀ ଚଲି। ଆକାସେ ଦେୱଦୁନ୍ଦୁଭିୟୋ ଫଲିଂସୁ। ପବ୍ବତାନଂ ନଚ୍ଚେହି ଦେୱାନଂ ସାଧୁକାରେହି ୟକ୍ଖାନଂ ହିଙ୍କାରେହି ଅସୁରାନଂ ଥୁତିଜପ୍ପେହି ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅପ୍ଫୋଟନେହି ମେଘାନଂ ଗଜ୍ଜିତେହି ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ରୱେହି ପକ୍ଖୀନଂ ରୁତେହି ସବ୍ବତାଲାୱଚରାନଂ ସକସକପଟିଭାନେହି ପଥୱୀତଲତୋ ୟାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ତାୱ ଏକକୋଲାହଲଂ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ପଞ୍ଚସୁ ସାଖାସୁ ଫଲତୋ ଫଲତୋ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିୟୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ରତନଗୋପାନସୀୱିନଦ୍ଧଂ ୱିୟ କୁରୁମାନା ୟାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛିଂସୁ। ତଂ ଖଣତୋ ଚ ପନ ପଭୁତି ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ମହାବୋଧି ହିମୱଲାହକଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ନ କୋଚି ମହାବୋଧିଂ ପସ୍ସତି। ରାଜା ରତନପୀଠତୋ ଓରୁୟ୍ହ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ମହାବୋଧିପୂଜଂ କାରେସି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସବ୍ବଦିସାହି ହିମା ଚ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିୟୋ ଚ ଆୱତ୍ତିତ୍ୱା ମହାବୋଧିମେୱ ପୱିସିଂସୁ। ୱିଗତହିମୱଲାହକେ ୱିପ୍ପସନ୍ନେ ଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭେ ମହାବୋଧି ପରିପୁଣ୍ଣଖନ୍ଧସାଖାପସାଖୋ ପଞ୍ଚଫଲପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠିତୋୱ ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ। ରାଜା ମହାବୋଧିଂ ଦିସ୍ୱା ତେହି ପାଟିହାରିୟେହି ସଞ୍ଜାତପୀତିପାମୋଜ୍ଜୋ ‘‘ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜେନ ତରୁଣମହାବୋଧିଂ ପୂଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଭିସେକଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ମହାବୋଧିଟ୍ଠାନେୟେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ମହାବୋଧି ପୁବ୍ବକତ୍ତିକପୱାରଣାଦିୱସେ ସାୟନ୍ହସମୟେ ପଠମଂ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠହି। ତତୋ ହିମଗବ୍ଭସତ୍ତାହଂ ଅଭିସେକସତ୍ତାହଞ୍ଚ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା କାଲପକ୍ଖସ୍ସ ଉପୋସଥଦିୱସେ ରାଜା ଏକଦିୱସେନେୱ ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା କତ୍ତିକଜୁଣ୍ହପକ୍ଖସ୍ସ ପାଟିପଦଦିୱସେ ମହାବୋଧିଂ ପାଚୀନମହାସାଲମୂଲେ ଠପେସି। ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠିତଦିୱସତୋ ସତ୍ତରସମେ ଦିୱସେ ମହାବୋଧିସ୍ସ ଅଭିନୱଙ୍କୁରା ପାତୁରହେସୁଂ। ତେ ଦିସ୍ୱାପି ପସନ୍ନୋ ରାଜା ପୁନ ମହାବୋଧିଂ ରଜ୍ଜେନ ପୂଜେନ୍ତୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପାଭିସେକମଦାସି। ତଦା ସୁମନସାମଣେରୋ କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଧାତୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଗତୋ ମହାବୋଧିସ୍ସ କତ୍ତିକଛଣପୂଜଂ ଅଦ୍ଦସ। ଏୱଂ ମହାବୋଧିମଣ୍ଡତୋ ଆନେତ୍ୱା ପାଟଲିପୁତ୍ତେ ଠପିତଂ ମହାବୋଧିଂ ସନ୍ଧାୟ ଆହ – ‘‘ତେନ ହି, ଅମ୍ମ, ମହାବୋଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ରାଜା ମହାବୋଧିରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ଅଟ୍ଠାରସ ଦେୱତାକୁଲାନି, ଅଟ୍ଠ ଅମଚ୍ଚକୁଲାନି, ଅଟ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲାନି, ଅଟ୍ଠ କୁଟୁମ୍ବିୟକୁଲାନି, ଅଟ୍ଠ ଗୋପକକୁଲାନି, ଅଟ୍ଠ ତରଚ୍ଛକୁଲାନି, ଅଟ୍ଠ ଚ କାଲିଙ୍ଗକୁଲାନି ଦତ୍ୱା ଉଦକସିଞ୍ଚନତ୍ଥାୟ ଚ ଅଟ୍ଠ ସୁୱଣ୍ଣଘଟେ, ଅଟ୍ଠ ଚ ରଜତଘଟେ ଦତ୍ୱା ଇମିନା ପରିୱାରେନ ମହାବୋଧିଂ ଗଙ୍ଗାୟ ନାୱଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝାଟୱିଂ ସମତିକ୍କମ୍ମ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସତ୍ତହି ଦିୱସେହି ତାମଲିତ୍ତିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଦେୱନାଗମନୁସ୍ସା ଉଳାରଂ ମହାବୋଧିପୂଜଂ ଅକଂସୁ। ରାଜାପି ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ମହାବୋଧିଂ ଠପେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପମହାରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ଇଦମସ୍ସ ତତିୟଂ ଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜସମ୍ପଦାନଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ମହାରଜ୍ଜେନ ପୂଜେତ୍ୱା ମାଗସିରମାସସ୍ସ ପଠମପାଟିପଦଦିୱସେ ଅସୋକୋ ଧମ୍ମରାଜା ମହାବୋଧିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ଓରୁୟ୍ହ ନାୱାୟ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରିମ୍ପି ସପରିୱାରଂ ନାୱଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅରିଟ୍ଠଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅହଂ, ତାତ, ମହାବୋଧିଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜେନ ପୂଜେତ୍ୱା ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ଓରୁୟ୍ହ ମମ ସହାୟକସ୍ସ ପେସେସିଂ, ସୋପି ଏୱମେୱ ମହାବୋଧିଂ ପୂଜେତୂ’’ତି। ଏୱଂ ସହାୟକସ୍ସ ସାସନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛତି ୱତରେ, ଦସବଲସ୍ସ ସରସରଂସିଜାଲଂ ୱିମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ମହାବୋଧିରୁକ୍ଖୋ’’ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅସ୍ସୂନି ପୱତ୍ତୟମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସାପି ଖୋ ମହାବୋଧିସମାରୂଳ୍ହା ନାୱା ପସ୍ସତୋ ପସ୍ସତୋ ମହାରାଜସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦତଲଂ ପକ୍ଖନ୍ତା। ମହାସମୁଦ୍ଦେପି ସମନ୍ତା ୟୋଜନଂ ୱୀଚିୟୋ ୱୂପସନ୍ତା; ପଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣାନି ପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫିତାନି; ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଦିବ୍ବାନି ତୂରିୟାନି ପୱଜ୍ଜିଂସୁ; ଆକାସେ ଜଲଜଥଲଜରୁକ୍ଖାଦିସନ୍ନିସ୍ସିତାହି ଦେୱତାହି ପୱତ୍ତିତା ଅତିୱିୟ ଉଳାରା ପୂଜା ଅହୋସି। ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରୀପି ସୁପଣ୍ଣରୂପେନ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ନାଗକୁଲାନି ସନ୍ତାସେସି। ତେ ଚ ଉତ୍ରସ୍ତରୂପା ନାଗା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱିଭୂତିଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଥେରିଂ ୟାଚିତ୍ୱା ମହାବୋଧିଂ ନାଗଭୱନଂ ଅତିହରିତ୍ୱା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ନାଗରଜ୍ଜେନ ପୂଜେତ୍ୱା ପୁନ ନାୱାୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ। ତଂଦିୱସମେୱ ନାୱା ଜମ୍ବୁକୋଲପଟ୍ଟନଂ ଅଗମାସି। ଅସୋକମହାରାଜାପି ମହାବୋଧିୱିୟୋଗଦୁକ୍ଖିତୋ କନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ୟାୱ ଦସ୍ସନୱିସୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତି।

ଦେୱାନମ୍ପିଯତିସ୍ସୋ ମହାରାଜାପି ଖୋ ସୁମନସାମଣେରସ୍ସ ୱଚନେନ ମାଗସିରମାସସ୍ସ ପଠମପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଭୁତି ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଜମ୍ବୁକୋଲପଟ୍ଟନଂ ତାୱ ମଗ୍ଗଂ ସୋଧାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନଦିୱସେ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରସମୀପେ ସମୁଦ୍ଦସାଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଠିତୋଯେୱ ତାଯ ୱିଭୂତିଯା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂଯେୱ ମହାବୋଧିଂ ଥେରସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ମଗ୍ଗଂ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେହି ପୁପ୍ଫେହି ଓକିରାପେନ୍ତୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରେ ପୁପ୍ଫଅଗ୍ଘିଯାନି ଠପେନ୍ତୋ ଏକାହେନେୱ ଜମ୍ବୁକୋଲପଟ୍ଟନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବତାଳାୱଚରପରିୱୁତୋ ପୁପ୍ଫଧୂମଗନ୍ଧୱାସାଦୀହି ପୂଜଯମାନୋ ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ଓରୁଯ୍ହ ‘‘ଆଗତୋ ୱତରେ, ଦସବଲସ୍ସ ସରସରଂସିଜାଲୱିସ୍ସଜ୍ଜନକୋ ମହାବୋଧିରୁକ୍ଖୋ’’ତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ମହାବୋଧିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉତ୍ତମଙ୍ଗେ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ମହାବୋଧିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆଗତେହି ସୋଳସହି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନକୁଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଦ୍ଦତୋ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ମହାବୋଧିଂ ଠପେତ୍ୱା ତୀଣି ଦିୱସାନି ସକଲତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପରଜ୍ଜେନ ପୂଜେସି, ସୋଳସନ୍ନଂ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନକୁଲାନଂ ରଜ୍ଜଂ ୱିଚାରେସି। ଅଥ ଚତୁତ୍ଥେ ଦିୱସେ ମହାବୋଧିଂ ଆଦାଯ ଉଳାରଂ ପୂଜଂ କୁରୁମାନୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅନୁରାଧପୁରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ଅନୁରାଧପୁରେପି ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଚାତୁଦ୍ଦସୀଦିୱସେ ୱଡ୍ଢମାନକଚ୍ଛାଯାଯ ମହାବୋଧିଂ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ପୱେସେତ୍ୱା ନଗରମଜ୍ଝେନ ଅତିହରନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରତୋ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକେ ଠାନେ ଯତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି, ପୁରିମକା ଚ ତଯୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ, ଯତ୍ଥ କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମହାସିରୀସବୋଧି, କୋନାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଉଦୁମ୍ବରବୋଧି, କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚ ନିଗ୍ରୋଧବୋଧି ପତିଟ୍ଠାସି, ତସ୍ମିଂ ମହାମେଘୱନୁଯ୍ଯାନସ୍ସ ତିଲକଭୂତେ ସୁମନସାମଣେରସ୍ସ ୱଚନେନ ପଠମମେୱ କତଭୂମିପରିକମ୍ମେ ରାଜୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ମହାବୋଧିଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

କଥଂ? ତାନି କିର ବୋଧିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଆଗତାନି ସୋଳସ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନକୁଲାନି ରାଜୱେସଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ରାଜା ଦୋୱାରିକୱେସଂ ଗଣ୍ହି। ସୋଳସ କୁଲାନି ମହାବୋଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଓରୋପଯିଂସୁ। ମହାବୋଧି ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତସମନନ୍ତରମେୱ ଅସୀତିହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିଯୋ ମୁଞ୍ଚି। ରଂସିଯୋ ସକଲଦୀପଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ମହାବୋଧିପାଟିହାରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଞ୍ଜାତପ୍ପସାଦାନି ଦସପୁରିସସହସ୍ସାନି ଅନୁପୁବ୍ବୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଯାୱ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମା ମହାବୋଧି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅତ୍ଥଙ୍ଗମିତେ ପନ ସୂରିଯେ ରୋହିଣିନକ୍ଖତ୍ତେନ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାସି। ସହ ବୋଧିପତିଟ୍ଠାନା ଉଦକପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା ମହାପଥୱୀ ଅକମ୍ପି। ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚ ପନ ମହାବୋଧି ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ହିମଗବ୍ଭେ ସନ୍ନିସୀଦି। ଲୋକସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ୱିଗତୱଲାହକଂ ନଭଂ ଅହୋସି। ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିଯୋ ଜଲନ୍ତା ୱିପ୍ଫୁରନ୍ତା ନିଚ୍ଛରିଂସୁ। ମହାବୋଧିସ୍ସ ଖନ୍ଧୋ ଚ ସାଖାଯୋ ଚ ପତ୍ତାନି ଚ ପଞ୍ଚ ଫଲାନି ଚ ଦସ୍ସିଂସୁ। ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଚ ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରୀ ଚ ରାଜା ଚ ସପରିୱାରା ମହାବୋଧିଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମଂସୁ। ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଚ ସବ୍ବେ ଦୀପୱାସିନୋ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ତେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂଯେୱ ଉତ୍ତରସାଖତୋ ଏକଂ ଫଲଂ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ସାଖତୋ ମୁଞ୍ଚି। ଥେରୋ ହତ୍ଥଂ ଉପନାମେସି। ଫଲଂ ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠାସି। ତଂ ଥେରୋ ‘‘ରୋପଯ, ମହାରାଜା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ରାଜା ଗହେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ମଧୁରପଂସୁଂ ଆକିରିତ୍ୱା ଗନ୍ଧକଲଲଂ ପୂରେତ୍ୱା ରୋପେତ୍ୱା ମହାବୋଧିଆସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସବ୍ବେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂଯେୱ ଚତୁହତ୍ଥପ୍ପମାଣା ଅଟ୍ଠ ତରୁଣବୋଧିରୁକ୍ଖା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ରାଜା ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ତରୁଣବୋଧିରୁକ୍ଖେ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ପୂଜେତ୍ୱା ଅଭିସେକଂ ଅଦାସି। ତତୋ ଏକଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖଂ ଆଗମନକାଲେ ମହାବୋଧିନା ପଠମପତିଟ୍ଠିତୋକାସେ ଜମ୍ବୁକୋଲପଟ୍ଟନେ ରୋପଯିଂସୁ, ଏକଂ ତୱକ୍କବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗାମଦ୍ୱାରେ, ଏକଂ ଥୂପାରାମେ, ଏକଂ ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନୱିହାରେ, ଏକଂ ପଠମଚେତିଯଟ୍ଠାନେ, ଏକଂ ଚେତିଯପବ୍ବତେ, ଏକଂ ରୋହଣଜନପଦମ୍ହି କାଜରଗାମେ, ଏକଂ ରୋହଣଜନପଦମ୍ହିଯେୱ ଚନ୍ଦନଗାମେ। ଇତରେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲାନଂ ବୀଜେହି ଜାତେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ବୋଧିତରୁଣେ ଯୋଜନିଯଆରାମେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ।

ଏୱଂ ପୁତ୍ତନତ୍ତୁପରମ୍ପରାଯ ସମନ୍ତା ଦୀପୱାସୀନଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ପତିଟ୍ଠିତେ ଦସବଲସ୍ସ ଧମ୍ମଧଜଭୂତେ ମହାବୋଧିମ୍ହି ଅନୁଳା ଦେୱୀ ପଞ୍ଚହି କଞ୍ଞାସତେହି ପଞ୍ଚହି ଚ ଅନ୍ତେପୁରିକାସତେହୀତି ମାତୁଗାମସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍ଘମିତ୍ତତ୍ଥେରିଯା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ସପରିୱାରା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଅରିଟ୍ଠୋପି ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ଭାଗିନେଯ୍ଯୋ ପଞ୍ଚହି ପୁରିସସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ସପରିୱାରୋ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ମହାବୋଧିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଥୂପାରାମଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ଲୋହପାସାଦଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପୁରିସା ପୁପ୍ଫାନି ଅଭିହରିଂସୁ। ରାଜା ଥେରସ୍ସ ପୁପ୍ଫାନି ଅଦାସି। ଥେରୋ ପୁପ୍ଫେହି ଲୋହପାସାଦଟ୍ଠାନଂ ପୂଜେସି। ପୁପ୍ଫେସୁ ଭୂମିଯଂ ପତିତମତ୍ତେସୁ ମହାଭୂମିଚାଲୋ ଅହୋସି। ରାଜା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଭୂମି ଚଲିତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଇସ୍ମିଂ, ମହାରାଜ, ଓକାସେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅନାଗତେ ଉପୋସଥାଗାରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ସେତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ରାଜା ପୁନ ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅମ୍ବଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥସ୍ସ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧସମ୍ପନ୍ନଂ ଅତିମଧୁରରସଂ ଏକଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଆହରୀଯିତ୍ଥ। ରାଜା ତଂ ଥେରସ୍ସ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଅଦାସି। ଥେରୋ ତତ୍ଥେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଏତ୍ଥେୱ ରୋପେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ତଂ ଅମ୍ବଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ

ରୋପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚି। ସହ ଅମ୍ବବୀଜରୋପନେନ ପଥୱୀ ଅକମ୍ପି। ରାଜା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ପଥୱୀ କମ୍ପିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ, ମହାରାଜ, ଓକାସେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅନାଗତେ ‘ଅମ୍ବଙ୍ଗଣଂ’ ନାମ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ସେତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ରାଜା ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠିୟୋ ଓକିରିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାଚେତିୟଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥସ୍ସ ପୁରିସା ଚମ୍ପକପୁପ୍ଫାନି ଅଭିହରିଂସୁ। ତାନି ରାଜା ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ଥେରୋ ମହାଚେତିୟଟ୍ଠାନଂ ପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦି। ତାୱଦେୱ ମହାପଥୱୀ ସଙ୍କମ୍ପି। ରାଜା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ପଥୱୀ କମ୍ପିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ, ମହାରାଜ, ଓକାସେ ଅନାଗତେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅସଦିସୋ ମହାଥୂପୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ସେତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ଅହମେୱ କରୋମି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞଂ ବହୁକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ନତ୍ତା ଦୁଟ୍ଠଗାମଣୀ ଅଭୟୋ ନାମ କାରେସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥ ରାଜା ‘‘ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ନତ୍ତା କରିସ୍ସତି, କତଂୟେୱ ମୟା’’ତି ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱାନମ୍ପିୟତିସ୍ସସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ନତ୍ତା ଦୁଟ୍ଠଗାମଣୀ ଅଭୟୋ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଥୂପଂ କରୋତୂ’’ତି ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖାପେତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ପତିଟ୍ଠିତଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ସାସନ’’ନ୍ତି? ‘‘ପତିଟ୍ଠିତଂ, ମହାରାଜ, ସାସନଂ; ମୂଲାନି ପନସ୍ସ ନ ତାୱ ଓତରନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘କଦା ପନ, ଭନ୍ତେ ମୂଲାନି ଓତିଣ୍ଣାନି ନାମ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ୟଦା, ମହାରାଜ, ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଜାତୋ ଦାରକୋ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପମ୍ହିୟେୱ ୱିନୟଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ୱାଚେସ୍ସତି, ତଦା ସାସନସ୍ସ ମୂଲାନି ଓତିଣ୍ଣାନି ନାମ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ, ଭନ୍ତେ, ଏଦିସୋ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ମହାଅରିଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିବଲୋ ଏତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ’’ତି। ‘‘ମୟା ଏତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ, କିଂ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘ମଣ୍ଡପଂ, ମହାରାଜ, କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ରାଜା ମେଘୱଣ୍ଣାଭୟସ୍ସ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ପରିୱେଣଟ୍ଠାନେ ମହାସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଅଜାତସତ୍ତୁମହାରାଜେନ କତମଣ୍ଡପପ୍ପକାରଂ ରାଜାନୁଭାୱେନ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ସବ୍ବତାଲାୱଚରେ ସକସକସିପ୍ପେସୁ ପୟୋଜେତ୍ୱା ‘‘ସାସନସ୍ସ ମୂଲାନି ଓତରନ୍ତାନି ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନେକପୁରିସସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ଥୂପାରାମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଥୂପାରାମେ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ମହାମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଆସନଂ ଦକ୍ଖିଣାଭିମୁଖଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତି। ମହାଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମାସନଂ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ମହାଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରୋ ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେନ ପତ୍ତାନୁକ୍କମେନ ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦି। ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରପମୁଖା ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି ମହାଥେରା ଧମ୍ମାସନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ରଞ୍ଞୋପି କନିଟ୍ଠଭାତା ମତ୍ତାଭୟତ୍ଥେରୋ ନାମ ‘‘ଧୁରଗ୍ଗାହୋ ହୁତ୍ୱା ୱିନୟଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମହାଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମାସନମେୱ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅୱସେସାପି ଭିକ୍ଖୂ ସରାଜିକା ଚ ପରିସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିଂସୁ।

ଅଥାୟସ୍ମା ମହାଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରୋ ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜାୟଂ ୱିହରତି ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲେତି ୱିନୟନିଦାନଂ ଅଭାସି। ଭାସିତେ ଚ ପନାୟସ୍ମତା ଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରେନ ୱିନୟନିଦାନେ ଆକାସଂ ମହାୱିରୱଂ ରୱି। ଅକାଲୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛରିଂସୁ। ଦେୱତା ସାଧୁକାରଂ ଅଦଂସୁ। ମହାପଥୱୀ ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ସଙ୍କମ୍ପି। ଏୱଂ ଅନେକେସୁ ପାଟିହାରିୟେସୁ ୱତ୍ତମାନେସୁ ଆୟସ୍ମା ଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରୋ ମହାମହିନ୍ଦପମୁଖେହି ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିୟା ପଚ୍ଚେକଗଣୀହି ଖୀଣାସୱମହାଥେରେହି ତଦଞ୍ଞେହି ଚ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ପଠମକତ୍ତିକପୱାରଣାଦିୱସେ ଥୂପାରାମୱିହାରମଜ୍ଝେ ସତ୍ଥୁ କରୁଣାଗୁଣଦୀପକଂ ଭଗୱତୋ ଅନୁସିଟ୍ଠିକରାନଂ କାୟକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମୱିପ୍ଫନ୍ଦିତୱିନୟନଂ ୱିନୟପିଟକଂ ପକାସେସି। ପକାସେତ୍ୱା ଚ ୟାୱତାୟୁକଂ ତିଟ୍ଠମାନୋ ବହୂନଂ ୱାଚେତ୍ୱା ବହୂନଂ ହଦୟେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାୟି। ତେପି ଖୋ ମହାମହିନ୍ଦପ୍ପମୁଖା ତସ୍ମିଂ ସମାଗମେ –

‘‘ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠି ମହାଥେରା, ଧୁରଗ୍ଗାହା ସମାଗତା;

ପଚ୍ଚେକଗଣିନୋ ସବ୍ବେ, ଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ସାୱକା।

‘‘ଖୀଣାସୱା ୱସିପ୍ପତ୍ତା, ତେୱିଜ୍ଜା ଇଦ୍ଧିକୋୱିଦା;

ଉତ୍ତମତ୍ଥମଭିଞ୍ଞାୟ, ଅନୁସାସିଂସୁ ରାଜିନୋ।

‘‘ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସୟିତ୍ୱାନ, ଓଭାସେତ୍ୱା ମହିଂ ଇମଂ;

ଜଲିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧାୱ, ନିବ୍ବାୟିଂସୁ ମହେସୟୋ’’।

ତେସଂ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ଅପରଭାଗେ ଅଞ୍ଞେପି ତେସଂ ଥେରାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ତିସ୍ସଦତ୍ତକାଳସୁମନ-ଦୀଘସୁମନାଦୟୋ ଚ ମହାଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକା, ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ଚାତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଆଚରିୟପରମ୍ପରା ଇମଂ ୱିନୟପିଟକଂ ୟାୱଜ୍ଜତନା ଆନେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ତତିୟସଙ୍ଗହତୋ ପନ ଉଦ୍ଧଂ ଇମଂ ଦୀପଂ ମହିନ୍ଦାଦୀହି ଆଭତଂ, ମହିନ୍ଦତୋ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା କଞ୍ଚି କାଲଂ ଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରାଦୀହି ଆଭତଂ, ତତୋ ୟାୱଜ୍ଜତନା ତେସଂୟେୱ ଅନ୍ତେୱାସିକପରମ୍ପରଭୂତାୟ ଆଚରିୟପରମ୍ପରାୟ ଆଭତ''ନ୍ତି।

କତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି? ୟେସଂ ପାଳିତୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଚ ଅନୂନଂ ୱତ୍ତତି, ମଣିଘଟେ ପକ୍ଖିତ୍ତତେଲମିୱ ଈସକମ୍ପି ନ ପଗ୍ଘରତି, ଏୱରୂପେସୁ ଅଧିମତ୍ତସତି-ଗତି-ଧିତି-ମନ୍ତେସୁ ଲଜ୍ଜୀସୁ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକେସୁ ସିକ୍ଖାକାମେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ୱିନୟପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ୱିନୟପରିୟତ୍ତିୟା ଆନିସଂସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାକାମେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱିନୟୋ ପରିୟାପୁଣିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ରାୟଂ ୱିନୟପରିୟତ୍ତିୟା ଆନିସଂସୋ – ୱିନୟପରିୟତ୍ତିକୁସଲୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସାସନେ ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ମାତାପିତୁଟ୍ଠାନିୟୋ ହୋତି, ତଦାୟତ୍ତା ହି ନେସଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଉପସମ୍ପଦା ୱତ୍ତାନୁୱତ୍ତପଟିପତ୍ତି ଆଚାରଗୋଚରକୁସଲତା। ଅପି ଚସ୍ସ ୱିନୟପରିୟତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ସୁଗୁତ୍ତୋ ହୋତି ସୁରକ୍ଖିତୋ; କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଟିସରଣଂ ହୋତି; ୱିସାରଦୋ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ୱୋହରତି; ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ସହଧମ୍ମେନ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି; ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିୟା ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ''ପଞ୍ଚିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆନିସଂସା ୱିନୟଧରେ ପୁଗ୍ଗଲେ; ଅତ୍ତନୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ସୁଗୁତ୍ତୋ ହୋତି ସୁରକ୍ଖିତୋ…ପେ… ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିୟା ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀ''ତି (ପରି। ୩୨୫)।

ୟେ ଚାପି ସଂୱରମୂଲକା କୁସଲା ଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, ୱିନୟଧରୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତେସଂ ଦାୟାଦୋ; ୱିନୟମୂଲକତ୍ତା ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଭଗୱତା – ''ୱିନୟୋ ସଂୱରତ୍ଥାୟ, ସଂୱରୋ ଅୱିପ୍ପଟିସାରତ୍ଥାୟ, ଅୱିପ୍ପଟିସାରୋ ପାମୋଜ୍ଜତ୍ଥାୟ, ପାମୋଜ୍ଜଂ ପୀତତ୍ଥାୟ, ପୀତି ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ଥାୟ, ପସ୍ସଦ୍ଧି ସୁଖତ୍ଥାୟ, ସୁଖଂ ସମାଧତ୍ଥାୟ, ସମାଧି ୟଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ, ୟଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନଂ ନିବ୍ବିଦତ୍ଥାୟ, ନିବ୍ବିଦା ୱିରାଗତ୍ଥାୟ, ୱିରାଗୋ ୱିମୁତ୍ତତ୍ଥାୟ , ୱିମୁତ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟ। ଏତଦତ୍ଥା କଥା, ଏତଦତ୍ଥା ମନ୍ତନା, ଏତଦତ୍ଥା ଉପନିସା, ଏତଦତ୍ଥଂ ସୋତାୱଧାନଂ – ୟଦିଦଂ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ''ତି (ପରି। ୩୬୬)। ତସ୍ମା ୱିନୟପରିୟତ୍ତିୟା ଆୟୋଗୋ କରଣୀୟୋତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ୟା ସା ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନତ୍ଥଂ ମାତିକା ଠପିତା ତତ୍ଥ –

''ୱୁତ୍ତଂ ୟେନ ୟଦା ୟସ୍ମା, ଧାରିତଂ ୟେନ ଚାଭତଂ;

ୟତ୍ଥପ୍ପତିଟ୍ଠିତଂ ଚେତମେତଂ, ୱତ୍ୱା ୱିଧିଂ ତତୋ''ତି।

ଇମିସ୍ସା ତାୱ ଗାଥାୟ ଅତ୍ଥୋ ପକାସିତୋ ୱିନୟସ୍ସ ଚ ବାହିରନିଦାନୱଣ୍ଣନା ୟଥାଧିପ୍ପାୟଂ ସଂୱଣ୍ଣିତା ହୋତୀତି।

ତତିୟସଙ୍ଗୀତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ବାହିରନିଦାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନା

୧. ଇଦାନି

''ତେନାତିଆଦିପାଠସ୍ସ, ଅତ୍ଥଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ;

ଦସ୍ସୟନ୍ତୋ କରିସ୍ସାମି, ୱିନୟସ୍ସତ୍ଥୱଣ୍ଣନ''ନ୍ତି।

ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ତେନାତି ଅନିୟମନିଦ୍ଦେସୱଚନଂ। ତସ୍ସ ସରୂପେନ ଅୱୁତ୍ତେନପି ଅପରଭାଗେ ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧେନ ଯେନାତି ଇମିନା ୱଚନେନ ପଟିନିଦ୍ଦେସୋ କାତବ୍ବୋ। ଅପରଭାଗେ ହି ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତିୟାଚନହେତୁଭୂତୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପରିୱିତକ୍କୋ ସିଦ୍ଧୋ। ତସ୍ମା ଯେନ ସମୟେନ ସୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜାୟଂ ୱିହରତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅୟଞ୍ହି ସବ୍ବସ୍ମିମ୍ପି ୱିନୟେ ଯୁତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ''ତେନା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧେନ ''ଯେନା''ତି ଇମିନା ୱଚନେନ ପଟିନିଦ୍ଦେସୋ କାତବ୍ବୋତି।

ତତ୍ରିଦଂ ମୁଖମତ୍ତନିଦସ୍ସନଂ – ''ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି, ଯେନ ସୁଦିନ୍ନୋ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱି; ଯସ୍ମା ପଟିସେୱି, ତସ୍ମା ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧେନ ଯେନାତି ଇମିନା ୱଚନେନ ପଟିନିଦ୍ଦେସୋ ଯୁଜ୍ଜତି। ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି, ଯେନ ସମୟେନ ଧନିୟୋ କୁମ୍ଭକାରପୁତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଦାରୂନି ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଛା ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧେନ ଯେନାତି ଇମିନା ୱଚନେନ ପଟିନିଦ୍ଦେସୋ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତୋ ତେନାତି ୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ। ସମୟେନାତି ଏତ୍ଥ ପନ ସମୟସଦ୍ଦୋ ତାୱ –

ସମୱାୟେ ଖଣେ କାଲେ, ସମୂହେ ହେତୁ-ଦିଟ୍ଠିସୁ;

ପଟିଲାଭେ ପହାନେ ଚ, ପଟିୱେଧେ ଚ ଦିସ୍ସତି।

ତଥା ହିସ୍ସ – ''ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସ୍ୱେପି ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟାମ କାଲଞ୍ଚ ସମୟଞ୍ଚ ଉପାଦାୟା''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୪୪୭) ଏୱମାଦୀସୁ ସମୱାୟୋ ଅତ୍ଥୋ। ''ଏକୋୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଖଣୋ ଚ ସମୟୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସାୟା''ତି (ଅ। ନି। ୮।୨୯) ଏୱମାଦୀସୁ ଖଣୋ। ''ଉଣ୍ହସମୟୋ ପରିଳାହସମୟୋ''ତି (ପାଚି। ୩୫୮) ଏୱମାଦୀସୁ କାଲୋ। ''ମହାସମୟୋ ପୱନସ୍ମି''ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ ସମୂହୋ। ''ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି – 'ଭଗୱା ଖୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି, ଭଗୱାପି ମଂ ଜାନିସ୍ସତି – ଭଦ୍ଦାଲି ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ'ତି ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସୀ''ତି (ମ। ନି। ୨।୧୩୫) ଏୱମାଦୀସୁ ହେତୁ। ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ସମୟପ୍ପୱାଦକେ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରେ ଏକସାଲକେ ମଲ୍ଲିକାୟ ଆରାମେ ପଟିୱସତୀ''ତି (ମ। ନି। ୨।୨୬୦) ଏୱମାଦୀସୁ ଦିଟ୍ଠି।

''ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ ଯୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯୋ ଚତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାୟିକୋ;

ଅତ୍ଥାଭିସମୟା ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୨୯);

ଏୱମାଦୀସୁ ପଟିଲାଭୋ। ''ସମ୍ମା ମାନାଭିସମୟା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି (ମ। ନି। ୧।୨୮) ଏୱମାଦୀସୁ ପହାନଂ। ''ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ''ତି (ପଟି। ମ। ୨।୮) ଏୱମାଦୀସୁ ପଟିୱେଧୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନସ୍ସ କାଲୋ ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ଯେନ କାଲେନ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତିୟାଚନହେତୁଭୂତୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ତେନ କାଲେନାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥାହ – ''ଅଥ କସ୍ମା ଯଥା ସୁତ୍ତନ୍ତେ 'ଏକଂ ସମୟ'ନ୍ତି ଉପଯୋଗୱଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ, ଅଭିଧମ୍ମେ ଚ 'ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ କାମାୱଚର'ନ୍ତି

ଭୁମ୍ମଓଚନେନ, ତଥା ଅକତ୍ୱା ଇଧ 'ତେନ ସମଯେନା'ତି କରଣଓଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ''ତି? ତତ୍ଥ ତଥା, ଇଧ ଚ ଅଞ୍ଞଥା ଅତ୍ଥସମ୍ଭଓତୋ। କଥଂ? ସୁତ୍ତନ୍ତେ ତାଓ ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗତ୍ଥୋ ସମ୍ଭଓତି। ଯଞ୍ହି ସମଯଂ ଭଗଓା ବ୍ରହ୍ମଜାଲାଦୀନି ସୁତ୍ତନ୍ତାନି ଦେସେସି, ଅଚ୍ଚନ୍ତମେଓ ତଂ ସମଯଂ କରୁଣାଓିହାରେନ ଓିହାସି; ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ଉପଯୋଗନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ। ଅଭିଧମ୍ମେ ଚ ଅଧିକରଣତ୍ଥୋ ଭାଓେନଭାଓଲକ୍ଖଣତ୍ଥୋ ଚ ସମ୍ଭଓତି। ଅଧିକରଣଞ୍ହି କାଲତ୍ଥୋ ସମୂହତ୍ଥୋ ଚ ସମଯୋ, ତତ୍ଥ ଓୁତ୍ତାନଂ ଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମାନଂ ଖଣସମଓାଯହେତୁସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଚ ସମଯସ୍ସ ଭାଓେନ ତେସଂ ଭାଓୋ ଲକ୍ଖିଯତି। ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ଭୁମ୍ମଓଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ। ଇଧ ପନ ହେତୁଅତ୍ଥୋ କରଣତ୍ଥୋ ଚ ସମ୍ଭଓତି। ଯୋ ହି ସୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିସମଯୋ ସାରିପୁତ୍ତାଦୀହିପି ଦୁଦ୍ଦିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ, ତେନ ସମଯେନ ହେତୁଭୂତେନ କରଣଭୂତେନ ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଞ୍ଞାପଯନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିହେତୁଞ୍ଚ ଅପେକ୍ଖମାନୋ ଭଗଓା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓିହାସି; ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ଇଧ କରଣଓଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋତି ଓେଦିତବ୍ବୋ। ହୋତି ଚେତ୍ଥ –

''ଉପଯୋଗେନ ଭୁମ୍ମେନ, ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥମପେକ୍ଖିଯ;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମଯୋ ଓୁତ୍ତୋ, କରଣେନେଓ ସୋ ଇଧା''ତି।

ପୋରାଣା ପନ ଓଣ୍ଣଯନ୍ତି – 'ଏକଂ ସମଯ'ନ୍ତି ଓା 'ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ'ତି ଓା 'ତେନ ସମଯେନା'ତି ଓା ଅଭିଲାପମତ୍ତଭେଦୋ ଏସ, ସବ୍ବତ୍ଥ ଭୁମ୍ମମେଓ ଅତ୍ଥୋ''ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ଲଦ୍ଧିଯା ''ତେନ ସମଯେନା''ତି ଓୁତ୍ତେପି ''ତସ୍ମିଂ ସମଯେ''ତି ଅତ୍ଥୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ।

ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଓାତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ପରତୋ ଅତ୍ଥଂ ଓଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଓେରଞ୍ଜାଯଂ ଓିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଓେରଞ୍ଜାତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ନଗରସ୍ସେତଂ ଅଧିଓଚନଂ, ତସ୍ସଂ ଓେରଞ୍ଜାଯଂ; ସମୀପତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଓଚନଂ। ଓିହରତୀତି ଅଓିସେସେନ ଇରିଯାପଥଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମଅରିଯଓିହାରେସୁ ଅଞ୍ଞତରଓିହାରସମଙ୍ଗୀପରିଦୀପନମେତଂ, ଇଧ ପନ ଠାନଗମନନିସଜ୍ଜାସଯନପ୍ପଭେଦେସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ଅଞ୍ଞତରିରିଯାପଥସମାଯୋଗପରିଦୀପନଂ, ତେନ ଠିତୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ନିସିନ୍ନୋପି ସଯାନୋପି ଭଗଓା ଓିହରତିଚ୍ଚେଓ ଓେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ହି ଏକଂ ଇରିଯାପଥବାଧନଂ ଅଞ୍ଞେନ ଇରିଯାପଥେନ ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପରିପତନ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାଓଂ ହରତି ପଓତ୍ତେତି, ତସ୍ମା ''ଓିହରତୀ''ତି ଓୁଚ୍ଚତି।

ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲେତି ଏତ୍ଥ ନଳେରୁ ନାମ ଯକ୍ଖୋ, ପୁଚିମନ୍ଦୋତି ନିମ୍ବରୁକ୍ଖୋ, ମୂଲନ୍ତି ସମୀପଂ। ଅଯଞ୍ହି ମୂଲସଦ୍ଦୋ ''ମୂଲାନି ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ ଅନ୍ତମସୋ ଉସୀରନାଳିମତ୍ତାନିପୀ''ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୯୫) -ଆଦୀସୁ ମୂଲମୂଲେ ଦିସ୍ସତି। ''ଲୋଭୋ ଅକୁସଲମୂଲ''ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୫) -ଆଦୀସୁ ଅସାଧାରଣହେତୁମ୍ହି। ''ଯାଓ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ କାଲେ ଛାଯା ଫରତି, ନିଓାତେ ପଣ୍ଣାନି ପତନ୍ତି, ଏତ୍ତାଓତା ରୁକ୍ଖମୂଲ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ସମୀପେ। ଇଧ ପନ ସମୀପେ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତସ୍ମା ନଳେରୁଯକ୍ଖେନ ଅଧିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ପୁଚିମନ୍ଦସ୍ସ ସମୀପେତି ଏଓମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସୋ କିର ପୁଚିମନ୍ଦୋ ରମଣୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ଅନେକେସଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ଆଧିପଚ୍ଚଂ ଓିଯ କୁରୁମାନୋ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଅଓିଦୂରେ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନେ ଠାନେ ଅହୋସି। ଅଥ ଭଗଓା ଓେରଞ୍ଜଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତିରୂପେ ଠାନେ ଓିହରନ୍ତୋ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସମୀପେ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ ଓିହାସି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ – ''ଓେରଞ୍ଜାଯଂ ଓିହରତି ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲେ''ତି।

ତତ୍ଥ ସିଯା ଯଦି ତାଓ ଭଗଓା ଓେରଞ୍ଜାଯଂ ଓିହରତି, ''ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲେ''ତି ନ ଓତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଥ ତତ୍ଥ ଓିହରତି, ''ଓେରଞ୍ଜାଯ''ନ୍ତି ନ ଓତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ହି ସକ୍କା ଉଭଯତ୍ଥ ତେନେଓ ସମଯେନ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଓିହରିତୁନ୍ତି? ନ ଖୋ ପନେତଂ ଏଓଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ନନୁ ଅଓୋଚୁମ୍ହ ''ସମୀପତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଓଚନ''ନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଥା ଗଙ୍ଗାଯମୁନାଦୀନଂ ସମୀପେ ଗୋଯୂଥାନି ଚରନ୍ତାନି ''ଗଙ୍ଗାଯ ଚରନ୍ତି, ଯମୁନାଯ ଚରନ୍ତୀ''ତି ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି; ଏଓମିଧାପି ଯଦିଦଂ ଓେରଞ୍ଜାଯ ସମୀପେ ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲଂ ତତ୍ଥ ଓିହରନ୍ତୋ ଓୁଚ୍ଚତି ''ଓେରଞ୍ଜାଯଂ ଓିହରତି ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲେ''ତି। ଗୋଚରଗାମନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ହିସ୍ସ ଓେରଞ୍ଜାଓଚନଂ। ପବ୍ବଜିତାନୁରୂପନିଓାସନଟ୍ଠାନନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲଓଚନଂ।

ତତ୍ଥ ଓେରଞ୍ଜାକିତ୍ତନେନ ଆଯସ୍ମା ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ଭଗଓତୋ ଗହଟ୍ଠାନୁଗ୍ଗହକରଣଂ ଦସ୍ସେତି, ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦମୂଲକିତ୍ତନେନ ପବ୍ବଜିତାନୁଗ୍ଗହକରଣଂ, ତଥା ପୁରିମେନ ପଚ୍ଚଯଗ୍ଗହଣତୋ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗଓିଓଜ୍ଜନଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ଓତ୍ଥୁକାମପ୍ପହାନତୋ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗଓିଓଜ୍ଜନୁପାଯଦସ୍ସନଂ; ପୁରିମେନ ଚ ଧମ୍ମଦେସନାଭିଯୋଗଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ଓିଓେକାଧିମୁତ୍ତିଂ; ପୁରିମେନ କରୁଣାଯ ଉପଗମନଂ , ପଚ୍ଛିମେନ ପଞ୍ଞାଯ ଅପଗମନଂ; ପୁରିମେନ ସତ୍ତାନଂ ହିତସୁଖନିପ୍ଫାଦନାଧିମୁତ୍ତତଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ପରହିତସୁଖକରଣେ ନିରୁପଲେପନଂ; ପୁରିମେନ ଧମ୍ମିକସୁଖାପରିଚ୍ଚାଗନିମିତ୍ତଂ ଫାସୁଓିହାରଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାନୁଯୋଗନିମିତ୍ତଂ; ପୁରିମେନ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପକାରବହୁଲତଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ଦେଓତାନଂ; ପୁରିମେନ ଲୋକେ ଜାତସ୍ସ ଲୋକେ ସଂଓଡ୍ଢଭାଓଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ଲୋକେନ ଅନୁପଲିତ୍ତତଂ; ପୁରିମେନ ''ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ବହୁଜନହିତାଯ

ବହୁଜନସୁଖାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ଅତ୍ଥାଯ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ। କତମୋ ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ? ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୧।୧୭୦) ୱଚନତୋ ଯଦତ୍ଥଂ ଭଗୱା ଉପ୍ପନ୍ନୋ ତଦତ୍ଥପରିନିପ୍ଫାଦନଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ଯତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ତଦନୁରୂପୱିହାରଂ। ଭଗୱା ହି ପଠମଂ ଲୁମ୍ବିନୀୱନେ, ଦୁତିଯଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାଯ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ୱନେଯେୱ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତେନସ୍ସ ୱନେଯେୱ ୱିହାରଂ ଦସ୍ସେତୀତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ମହତାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମହତାତି ଗୁଣମହତ୍ତେନପି ମହତା; ସଙ୍ଖ୍ୟାମହତ୍ତେନପି, ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଗୁଣେହିପି ମହା ଅହୋସି, ଯସ୍ମା ଯୋ ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମକୋ ସୋ ସୋତାପନ୍ନୋ; ସଙ୍ଖ୍ୟାଯପି ମହା ପଞ୍ଚସତସଙ୍ଖ୍ୟତ୍ତା। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଘେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ; ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞସଙ୍ଘାତସଙ୍ଘାତେନ ସମଣଗଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏକତୋ। ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହୀତି ପଞ୍ଚ ମତ୍ତା ଏତେସନ୍ତି ପଞ୍ଚମତ୍ତାନି। ମତ୍ତାତି ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ଯଥା ‘‘ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଂ ଜାନାତି, ପମାଣଂ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ ହୋତି; ଏୱମିଧାପି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ପଞ୍ଚ ମତ୍ତା ପଞ୍ଚପ୍ପମାଣନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ତେହି ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି। ଏତେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି, ଏତ୍ଥ ତସ୍ସ ମହତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସଙ୍ଖ୍ୟାମହତ୍ତଂ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ପରତୋ ପନସ୍ସ ‘‘ନିରବ୍ବୁଦୋ ହି, ସାରିପୁତ୍ତ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ନିରାଦୀନୱୋ ଅପଗତକାଳକୋ ସୁଦ୍ଧୋ ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ଇମେସଞ୍ହି, ସାରିପୁତ୍ତ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ଯୋ ପଚ୍ଛିମକୋ ସୋ ସୋତାପନ୍ନୋ’’ତି ୱଚନେନ ଗୁଣମହତ୍ତଂ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି।

ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଅସ୍ସୋସୀତି ସୁଣି ଉପଲଭି, ସୋତଦ୍ୱାରସମ୍ପତ୍ତୱଚନନିଗ୍ଘୋସାନୁସାରେନ ଅଞ୍ଞାସି। ଖୋତି ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ଅୱଧାରଣତ୍ଥେ ୱା ନିପାତୋ। ତତ୍ଥ ଅୱଧାରଣତ୍ଥେନ ଅସ୍ସୋସି ଏୱ, ନାସ୍ସ କୋଚି ସୱନନ୍ତରାଯୋ ଅହୋସୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଦପୂରଣେନ ପନ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତାମତ୍ତମେୱ। ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ଜାତୋ, ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ଭୱୋ, ୱେରଞ୍ଜା ୱା ଅସ୍ସ ନିୱାସୋତି ୱେରଞ୍ଜୋ। ମାତାପିତୂହି କତନାମୱସେନ ପନାଯଂ ‘‘ଉଦଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ବ୍ରହ୍ମଂ ଅଣତୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ମନ୍ତେ ସଜ୍ଝାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦମେୱ ହି ଜାତିବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ନିରୁତ୍ତିୱଚନଂ। ଅରିଯା ପନ ବାହିତପାପତ୍ତା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଇଦାନି ଯମତ୍ଥଂ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅସ୍ସୋସି, ତଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସମଣୋ ଖଲୁ ଭୋ ଗୋତମୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସମିତପାପତ୍ତା ସମଣୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଂ ହେତଂ – ‘‘ବାହିତପାପୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ (ଧ। ପ। ୩୮୮), ସମିତପାପତ୍ତା ସମଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୨୬୫)। ଭଗୱା ଚ ଅନୁତ୍ତରେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ସମିତପାପୋ, ତେନସ୍ସ ଯଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣାଧିଗତମେତଂ ନାମଂ ଯଦିଦଂ ସମଣୋତି। ଖଲୂତି ଅନୁସ୍ସୱନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଭୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିକାନଂ ଜାତିସମୁଦାଗତଂ ଆଲପନମତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ –

‘‘ଭୋୱାଦୀ ନାମସୋ ହୋତି, ସଚେ ହୋତି ସକିଞ୍ଚନୋ’’ତି। (ଧ। ପ। ୩୯୬; ସୁ। ନି। ୬୨୫)। ଗୋତମୋତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତୱସେନ ପରିକିତ୍ତେତି, ତସ୍ମା ‘‘ସମଣୋ ଖଲୁ ଭୋ ଗୋତମୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ସମଣୋ କିର ଭୋ ଗୋତମଗୋତ୍ତୋତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋତି ଇଦଂ ପନ ଭଗୱତୋ ଉଚ୍ଚାକୁଲପରିଦୀପନଂ। ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋତି ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତଭାୱପରିଦୀପନଂ, କେନଚି ପାରିଜୁଞ୍ଞେନ ଅନଭିଭୂତୋ ଅପରିକ୍ଖୀଣଂଯେୱ, ତଂ କୁଲଂ ପହାଯ ସଦ୍ଧାଯ ପବ୍ବଜିତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ତଂ ଖୋ ପନାତି ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ତସ୍ସ ଖୋ ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। କଲ୍ୟାଣୋତି କଲ୍ୟାଣଗୁଣସମନ୍ନାଗତୋ; ସେଟ୍ଠୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋତି କିତ୍ତି ଏୱ, ଥୁତିଘୋସୋ ୱା।

ଇତିପି ସୋ ଭଗୱାତିଆଦୀସୁ ପନ ଅଯଂ ତାୱ ଯୋଜନା – ସୋ ଭଗୱା ଇତିପି ଅରହଂ, ଇତିପି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ…ପେ… ଇତିପି ଭଗୱାତି ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ୱିନଯଧରାନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତନଯକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାରମ୍ଭେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ଚିତ୍ତସମ୍ପହଂସନତ୍ଥଞ୍ଚ ଏତେସଂ ପଦାନଂ ୱିତ୍ଥାରନଯେନ ୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମି। ତସ୍ମା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସୋ ଭଗୱା ଇତିପି ଅରହ’’ନ୍ତିଆଦି; ତତ୍ଥ ଆରକତ୍ତା, ଅରୀନଂ ଅରାନଞ୍ଚ ହତତ୍ତା, ପଚ୍ଚଯାଦୀନଂ ଅରହତ୍ତା, ପାପକରଣେ ରହାଭାୱାତି ଇମେହି ତାୱ କାରଣେହି ସୋ ଭଗୱା ଅରହନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆରକା ହି ସୋ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସୁୱିଦୂରୱିଦୂରେ ଠିତୋ, ମଗ୍ଗେନ ସୱାସନାନଂ କିଲେସାନଂ ୱିଦ୍ଧଂସିତତ୍ତାତି ଆରକତ୍ତା ଅରହଂ; ତେ ଚାନେନ କିଲେସାରଯୋ ମଗ୍ଗେନ ହତାତି ଅରୀନଂ ହତତ୍ତାପି ଅରହଂ। ଯଞ୍ଚେତଂ ଅୱିଜ୍ଜାଭୱତଣ୍ହାମଯନାଭିପୁଞ୍ଞାଦିଅଭିସଙ୍ଖାରାରଂ ଜରାମରଣନେମି ଆସୱସମୁଦଯମଯେନ ଅକ୍ଖେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତିଭୱରଥେ ସମାଯୋଜିତଂ ଅନାଦିକାଲପ୍ପୱତ୍ତଂ ସଂସାରଚକ୍କଂ, ତସ୍ସାନେନ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ୱୀରିଯପାଦେହି ସୀଲପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ସଦ୍ଧାହତ୍ଥେନ କମ୍ମକ୍ଖଯକରଂ ଞାଣଫରସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଅରା ହତାତି ଅରାନଂ ହତତ୍ତାପି ଅରହଂ।

ଅଥ ୱା ସଂସାରଚକ୍କନ୍ତି ଅନମତଗ୍ଗସଂସାରୱଟ୍ଟଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା ନାଭି, ମୂଲତ୍ତା; ଜରାମରଣଂ ନେମି, ପରିୟୋସାନତ୍ତା; ସେସା ଦସ ଧମ୍ମା ଅରା, ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲକତ୍ତା ଜରାମରଣପରିୟନ୍ତତ୍ତା ଚ। ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜା, କାମଭୱେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା କାମଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ରୂପଭୱେ ଅୱିଜ୍ଜା ରୂପଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ଅରୂପଭୱେ ଅୱିଜ୍ଜା ଅରୂପଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। କାମଭୱେ ସଙ୍ଖାରା କାମଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ଏସ ନୟୋ ଇତରେସୁ। କାମଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂ କାମଭୱେ ନାମରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି, ତଥା ରୂପଭୱେ। ଅରୂପଭୱେ ନାମସ୍ସେୱ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। କାମଭୱେ ନାମରୂପଂ କାମଭୱେ ସଳାୟତନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ରୂପଭୱେ ନାମରୂପଂ ରୂପଭୱେ ତିଣ୍ଣଂ ଆୟତନାନଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ଅରୂପଭୱେ ନାମଂ ଅରୂପଭୱେ ଏକସ୍ସାୟତନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। କାମଭୱେ ସଳାୟତନଂ କାମଭୱେ ଛବ୍ବିଧସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ରୂପଭୱେ ତୀଣି ଆୟତନାନି ରୂପଭୱେ ତିଣ୍ଣଂ ଫସ୍ସାନଂ; ଅରୂପଭୱେ ଏକମାୟତନଂ ଅରୂପଭୱେ ଏକସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। କାମଭୱେ ଛ ଫସ୍ସା କାମଭୱେ ଛନ୍ନଂ ୱେଦନାନଂ ପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ରୂପଭୱେ ତୟୋ ତତ୍ଥେୱ ତିସ୍ସନ୍ନଂ; ଅରୂପଭୱେ ଏକୋ ତତ୍ଥେୱ ଏକିସ୍ସା ୱେଦନାୟ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। କାମଭୱେ ଛ ୱେଦନା କାମଭୱେ ଛନ୍ନଂ ତଣ୍ହାକାୟାନଂ ପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି। ରୂପଭୱେ ତିସ୍ସୋ ତତ୍ଥେୱ ତିଣ୍ଣଂ; ଅରୂପଭୱେ ଏକା ୱେଦନା ଅରୂପଭୱେ ଏକସ୍ସ ତଣ୍ହାକାୟସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସା ସା ତଣ୍ହା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଉପାଦାନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ; ଉପାଦାନାଦୟୋ ଭୱାଦୀନଂ।

କଥଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ''କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି କାମୁପାଦାନପଚ୍ଚୟା କାୟେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି, ୱାଚାୟ ମନସା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି; ଦୁଚ୍ଚରିତପାରିପୂରିୟା ଅପାୟେ ଉପପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ଉପପତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭୱୋ, କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ଖନ୍ଧା ଉପପତ୍ତିଭୱୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ଜାତି, ପରିପାକୋ ଜରା, ଭେଦୋ ମରଣଂ।

ଅପରୋ ''ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ତଥେୱ ସୁଚରିତଂ ଚରତି; ସୁଚରିତପାରିପୂରିୟା ସଗ୍ଗେ ଉପପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ଉପପତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭୱୋତି ସୋ ଏୱ ନୟୋ।

ଅପରୋ ପନ ''ବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି କାମୁପାଦାନପଚ୍ଚୟା ଏୱ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେତି, କରୁଣଂ… ମୁଦିତଂ… ଉପେକ୍ଖଂ ଭାୱେତି, ଭାୱନାପାରିପୂରିୟା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭୱୋତି ସୋୟେୱ ନୟୋ।

ଅପରୋ ''ଅରୂପଭୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ତଥେୱ ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନାଦିସମାପତ୍ତିୟୋ ଭାୱେତି, ଭାୱନାପାରିପୂରିୟା ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ କମ୍ମଭୱୋ, କମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତା ଖନ୍ଧା ଉପପତ୍ତିଭୱୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି ଜାତି, ପରିପାକୋ ଜରା, ଭେଦୋ ମରଣନ୍ତି। ଏସ ନୟୋ ସେସୁପାଦାନମୂଲିକାସୁପି ୟୋଜନାସୁ।

ଏୱଂ ''ଅୟଂ ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା, ଉଭୋପେତେ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ; ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ, ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ; ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା, ଉଭୋପେତେ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣ''ନ୍ତି ଏତେନ ନୟେନ ସବ୍ବପଦାନି ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରା ଏକୋ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିଞ୍ଞାଣ-ନାମରୂପ-ସଳାୟତନ-ଫସ୍ସ-ୱେଦନା ଏକୋ, ତଣ୍ହୁପାଦାନଭୱା ଏକୋ, ଜାତି-ଜରା-ମରଣଂ ଏକୋ। ପୁରିମସଙ୍ଖେପୋ ଚେତ୍ଥ ଅତୀତୋ ଅଦ୍ଧା, ଦ୍ୱେ ମଜ୍ଝିମା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ, ଜାତିଜରାମରଣଂ ଅନାଗତୋ। ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ତଣ୍ହୁପାଦାନଭୱା ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତୀତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅତୀତେ କମ୍ମୱଟ୍ଟଂ; ୱିଞ୍ଞାଣାଦୟୋ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଏତରହି ୱିପାକୱଟ୍ଟଂ। ତଣ୍ହୁପାଦାନଭୱଗ୍ଗହଣେନ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରା ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତୀତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଏତରହି କମ୍ମୱଟ୍ଟଂ; ଜାତିଜରାମରଣାପଦେସେନ ୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଆୟତିଂ ୱିପାକୱଟ୍ଟଂ। ତେ ଆକାରତୋ ୱୀସତିୱିଧା ହୋନ୍ତି। ସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତରା ଏକୋ ସନ୍ଧି, ୱେଦନାତଣ୍ହାନମନ୍ତରା ଏକୋ, ଭୱଜାତୀନମନ୍ତରା ଏକୋ। ଇତି ଭଗୱା ଏୱଂ ଚତୁସଙ୍ଖେପଂ, ତିୟଦ୍ଧଂ, ୱୀସତାକାରଂ, ତିସନ୍ଧିଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାତି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ତଂ ଞାତଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ''ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣ''ନ୍ତି। ଇମିନା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣେନ ଭଗୱା ତେ ଧମ୍ମେ ୟଥାଭୂତଂ ଞତ୍ୱା ତେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଇମସ୍ସ ସଂସାରଚକ୍କସ୍ସ ଅରେ ହନି ୱିହନି ୱିଦ୍ଧଂସେସି। ଏୱମ୍ପି ଅରାନଂ ହତତ୍ତା ଅରହଂ।

ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟତ୍ତା ଚ ଚୀୱରାଦିପଚ୍ଚୟେ ଅରହତି ପୂଜାୱିସେସଞ୍ଚ; ତେନେୱ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଥାଗତେ ୟେ କେଚି ମହେସକ୍ଖା ଦେୱମନୁସ୍ସା ନ ତେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପୂଜଂ କରୋନ୍ତି। ତଥା ହି ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି ସିନେରୁମତ୍ତେନ ରତନଦାମେନ ତଥାଗତଂ ପୂଜେସି, ୟଥାବଲଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେପି ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଚ ବିମ୍ବିସାରକୋସଲରାଜାଦୟୋ। ପରିନିବ୍ବୁତମ୍ପି ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଛନ୍ନୱୁତିକୋଟିଧନଂ ୱିସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସୋକମହାରାଜା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ

ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନି ପତିଟ୍ଠାପେସି। କୋ ପନ ୱାଦୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ପୂଜାୱିସେସାନନ୍ତି! ଏୱଂ ପଚ୍ଚୟାଦୀନଂ ଅରହତ୍ତାପି ଅରହଂ। ୟଥା ଚ ଲୋକେ କେଚି ପଣ୍ଡିତମାନିନୋ ବାଲା ଅସିଲୋକଭୟେନ ରହୋ ପାପଂ କରୋନ୍ତି; ଏୱମେସ ନ କଦାଚି କରୋତୀତି ପାପକରଣେ ରହାଭାୱତୋପି ଅରହଂ। ହୋତି ଚେତ୍ଥ –

‘‘ଆରକତ୍ତା ହତତ୍ତା ଚ, କିଲେସାରୀନ ସୋ ମୁନି;

ହତସଂସାରଚକ୍କାରୋ, ପଚ୍ଚୟାଦୀନ ଚାରହୋ;

ନ ରହୋ କରୋତି ପାପାନି, ଅରହଂ ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତଥା ହେସ ସବ୍ବଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟେ ଧମ୍ମେ ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟତୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟେ ଧମ୍ମେ ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟତୋ, ପହାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ପହାତବ୍ବତୋ, ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବତୋ, ଭାୱେତବ୍ବେ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତବ୍ବତୋ। ତେନେୱ ଚାହ –

‘‘ଅଭିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାତଂ, ଭାୱେତବ୍ବଞ୍ଚ ଭାୱିତଂ;

ପହାତବ୍ବଂ ପହୀନଂ ମେ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି। (ମ। ନି। ୨।୩୯୯; ସୁ। ନି। ୫୬୩);

ଅପିଚ ଚକ୍ଖୁ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ସ ମୂଲକାରଣଭାୱେନ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ପଟିପଦା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ଏକେକପଦୁଦ୍ଧାରେନାପି ସବ୍ବଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୋ। ଏସ ନୟୋ ସୋତ-ଘାନ-ଜିୱ୍ହା-କାୟମନେସୁପି। ଏତେନେୱ ନୟେନ ରୂପାଦୀନି ଛ ଆୟତନାନି, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୟୋ ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାୟା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସାଦୟୋ ଛ ଫସ୍ସା, ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଜାଦୟୋ ଛ ୱେଦନା, ରୂପସଞ୍ଞାଦୟୋ ଛ ସଞ୍ଞା, ରୂପସଞ୍ଚେତନାଦୟୋ ଛ ଚେତନା, ରୂପତଣ୍ହାଦୟୋ ଛ ତଣ୍ହାକାୟା, ରୂପୱିତକ୍କାଦୟୋ ଛ ୱିତକ୍କା, ରୂପୱିଚାରାଦୟୋ ଛ ୱିଚାରା , ରୂପକ୍ଖନ୍ଧାଦୟୋ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଦସ କସିଣାନି, ଦସ ଅନୁସ୍ସତିୟୋ, ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞାଦିୱସେନ ଦସ ସଞ୍ଞା, କେସାଦୟୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରା, ଦ୍ୱାଦସାୟତନାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁୟୋ, କାମଭୱାଦୟୋ ନୱ ଭୱା, ପଠମାଦୀନି ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି, ମେତ୍ତାଭାୱନାଦୟୋ ଚତସ୍ସୋ ଅପ୍ପମଞ୍ଞା, ଚତସ୍ସୋ ଅରୂପସମାପତ୍ତିୟୋ, ପଟିଲୋମତୋ ଜରାମରଣାଦୀନି, ଅନୁଲୋମତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଙ୍ଗାନି ଚ ୟୋଜେତବ୍ବାନି।

ତତ୍ରାୟଂ ଏକପଦୟୋଜନା – ‘‘ଜରାମରଣଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ଜାତି ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନିସ୍ସରଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପ୍ପଜାନନା ପଟିପଦା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି। ଏୱଂ ଏକେକପଦୁଦ୍ଧାରେନ ସବ୍ବଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି।

ୱିଜ୍ଜାହି ପନ ଚରଣେନ ଚ ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ; ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ତିସ୍ସୋପି ୱିଜ୍ଜା, ଅଟ୍ଠପି ୱିଜ୍ଜା। ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଭୟଭେରୱସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧। ୩୪ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା, ଅଟ୍ଠ ୱିଜ୍ଜା ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୭୮ ଆଦୟୋ)। ତତ୍ର ହି ୱିପସ୍ସନାଞାଣେନ ମନୋମୟିଦ୍ଧିୟା ଚ ସହ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ୱିଜ୍ଜା ୱୁତ୍ତା। ଚରଣନ୍ତି ସୀଲସଂୱରୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗୋ, ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା, ଚତ୍ତାରି ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନୀତି ଇମେ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମେୟେୱ ହି ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା, ୟସ୍ମା ଏତେହି ଚରତି ଅରିୟସାୱକୋ ଗଚ୍ଛତି ଅମତଂ ଦିସଂ ତସ୍ମା, ଚରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ୟଥାହ – ‘‘ଇଧ, ମହାନାମ, ଅରିୟସାୱକୋ ସୀଲୱା ହୋତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୨।୨୪) ୱିତ୍ଥାରୋ। ଭଗୱା ଇମାହି ୱିଜ୍ଜାହି ଇମିନା ଚ ଚରଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋତି । ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାସମ୍ପଦା ଭଗୱତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତା, ଚରଣସମ୍ପଦା ମହାକାରୁଣିକତଂ। ସୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାୟ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ଞତ୍ୱା ମହାକାରୁଣିକତାୟ ଅନତ୍ଥଂ ପରିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ଥେ ନିୟୋଜେତି, ୟଥା ତଂ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ। ତେନସ୍ସ ସାୱକା ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନା ହୋନ୍ତି ନୋ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନା, ୱିଜ୍ଜାଚରଣୱିପନ୍ନାନଞ୍ହି ସାୱକା ଅତ୍ତନ୍ତପାଦୟୋ ୱିୟ।

ସୋଭନଗମନତ୍ତା, ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତତ୍ତା, ସମ୍ମାଗତତ୍ତା, ସମ୍ମା ଚ ଗଦତ୍ତା ସୁଗତୋ। ଗମନମ୍ପି ହି ଗତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ସୋଭନଂ ପରିସୁଦ୍ଧମନୱଜ୍ଜଂ । କିଂ ପନ ତନ୍ତି? ଅରିୟମଗ୍ଗୋ। ତେନ ହେସ ଗମନେନ ଖେମଂ ଦିସଂ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଗତୋତି ସୋଭନଗମନତ୍ତା ସୁଗତୋ। ସୁନ୍ଦରଂ ଚେସ ଠାନଂ ଗତୋ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଂ ଠାନଂ ଗତତ୍ତାପି ସୁଗତୋ। ସମ୍ମା ଚ ଗତୋ ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନେ କିଲେସେ ପୁନ

ଅପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ସୁଗତୋ… ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଯେ କିଲେସା ପହୀନା, ତେ କିଲେସେ ନ ପୁନେତି ନ ପଚ୍ଚେତି ନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ସୁଗତୋ’’ତି (ମହାନି। ୩୮)। ସମ୍ମା ୱା ଆଗତୋ ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲତୋ ପଭୁତି ଯାୱ ବୋଧିମଣ୍ଡୋ ତାୱ ସମତିଂସପାରମିପୂରିତାଯ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯା ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ହିତସୁଖମେୱ କରୋନ୍ତୋ ସସ୍ସତଂ ଉଚ୍ଛେଦଂ କାମସୁଖଂ ଅତ୍ତକିଲମଥନ୍ତି ଇମେ ଚ ଅନ୍ତେ ଅନୁପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆଗତୋତି ସମ୍ମାଗତତ୍ତାପି ସୁଗତୋ। ସମ୍ମା ଚେସ ଗଦତି, ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଯୁତ୍ତମେୱ ୱାଚଂ ଭାସତୀତି ସମ୍ମା ଗଦତ୍ତାପି ସୁଗତୋ।

ତତ୍ରିଦଂ ସାଧକସୁତ୍ତଂ – ‘‘ଯଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଭାସତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସତି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ଅପ୍ପିଯା ଅମନାପା, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସା ୱାଚାଯ ୱେଯ୍ୟାକରଣାଯ। ଯଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ପିଯା ମନାପା, ନ ତଂ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଭାସତି। ଯମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ପିଯା ମନାପା, ତମ୍ପି ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ନ ଭାସତି। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତଥାଗତୋ ୱାଚଂ ଜାନାତି ଭୂତଂ ତଚ୍ଛଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ, ସା ଚ ପରେସଂ ପିଯା ମନାପା, ତତ୍ର କାଲଞ୍ଞୂ ତଥାଗତୋ ହୋତି ତସ୍ସା ୱାଚାଯ ୱେଯ୍ୟାକରଣାଯା’’ତି (ମ। ନି। ୨।୮୬)। ଏୱଂ ସମ୍ମା ଗଦତ୍ତାପି ସୁଗତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସବ୍ବଥା ୱିଦିତଲୋକତ୍ତା ପନ ଲୋକୱିଦୂ। ସୋ ହି ଭଗୱା ସଭାୱତୋ ସମୁଦଯତୋ ନିରୋଧତୋ ନିରୋଧୂପାଯତୋତି ସବ୍ବଥା ଲୋକଂ ଅୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଯଥାହ – ‘‘ଯତ୍ଥ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ନ ଜାଯତି ନ ଜୀଯତି ନ ମୀଯତି ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତଂ ଗମନେନ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଞାତେଯ୍ୟଂ ଦଟ୍ଠେଯ୍ୟଂ ପତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ୱଦାମି; ନ ଚାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯଂ ୱଦାମି। ଅପି ଚାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେୱରେ ସସଞ୍ଞିମ୍ହି ସମନକେ ଲୋକଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେମି ଲୋକସମୁଦଯଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଞ୍ଚ ଲୋକନିରୋଧଗାମିନିଞ୍ଚ ପଟିପଦଂ।

‘‘ଗମନେନ ନ ପତ୍ତବ୍ବୋ, ଲୋକସ୍ସନ୍ତୋ କୁଦାଚନଂ;

ନ ଚ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଲୋକନ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖା ଅତ୍ଥି ପମୋଚନଂ।

‘‘ତସ୍ମା ହୱେ ଲୋକୱିଦୂ ସୁମେଧୋ;

ଲୋକନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ;

ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ସମିତାୱି ଞତ୍ୱା;

ନାସୀସତୀ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚା’’ତି। (ଅ। ନି। ୪।୪୫; ସଂ। ନି। ୧।୧୦୭);

ଅପିଚ ତଯୋ ଲୋକା – ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ, ସତ୍ତଲୋକୋ, ଓକାସଲୋକୋତି; ତତ୍ଥ ‘‘ଏକୋ ଲୋକୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୪୨୧) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସତ୍ତଲୋକୋ।

‘‘ଯାୱତା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା, ପରିହରନ୍ତି ଦିସା ଭନ୍ତି ୱିରୋଚନା;

ତାୱ ସହସ୍ସଧା ଲୋକୋ, ଏତ୍ଥ ତେ ୱତ୍ତତୀ ୱସୋ’’ତି। (ମ। ନି। ୧।୫୦୩) –

ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଓକାସଲୋକୋ, ତମ୍ପି ଭଗୱା ସବ୍ବଥା ଅୱେଦି। ତଥା ହିସ୍ସ – ‘‘ଏକୋ ଲୋକୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଲୋକା – ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ତଯୋ ଲୋକା – ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା – ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା – ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା – ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। ଅଟ୍ଠ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା – ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଲୋକା –

ଦସାଯତନାନି। ଦ୍ୱାଦସ ଲୋକା – ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି । ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨)। ଅଯଂ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତୋ।

ଯସ୍ମା ପନେସ ସବ୍ବେସମ୍ପି ସତ୍ତାନଂ ଆସଯଂ ଜାନାତି, ଅନୁସଯଂ ଜାନାତି, ଚରିତଂ ଜାନାତି, ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେ ମହାରଜକ୍ଖେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସ୍ୱାକାରେ ଦ୍ୱାକାରେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯେ ଭବ୍ବେ ଅଭବ୍ବେ ସତ୍ତେ ଜାନାତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ସତ୍ତଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତୋ। ଯଥା ଚ ସତ୍ତଲୋକୋ ଏୱଂ ଓକାସଲୋକୋପି। ତଥା ହେସ ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ଆଯାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ଯୋଜନାନଂ ଦ୍ୱାଦସ ସତସହସ୍ସାନି ତୀଣି ସହସ୍ସାନି ଚତ୍ତାରି ସତାନି ପଞ୍ଞାସଞ୍ଚ ଯୋଜନାନି। ପରିକ୍ଖେପତୋ –

ସବ୍ବଂ ସତସହସ୍ସାନି, ଛତ୍ତିଂସ ପରିମଣ୍ଡଲଂ;

ଦସଞ୍ଚେୱ ସହସ୍ସାନି, ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ସତାନି ଚ।

ତତ୍ଥ –

ଦୁୱେ ସତସହସ୍ସାନି, ଚତ୍ତାରି ନହୁତାନି ଚ;

ଏତ୍ତକଂ ବହଲତ୍ତେନ, ସଙ୍ଖାତାଯଂ ୱସୁନ୍ଧରା।

ତସ୍ସା ଏୱ ସନ୍ଧାରକଂ –

ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି, ଅଟ୍ଠେୱ ନହୁତାନି ଚ;

ଏତ୍ତକଂ ବହଲତ୍ତେନ, ଜଲଂ ୱାତେ ପତିଟ୍ଠିତଂ।

ତସ୍ସାପି ସନ୍ଧାରକୋ –

ନୱସତସହସ୍ସାନି, ମାଲୁତୋ ନଭମୁଗ୍ଗତୋ;

ସଟ୍ଠି ଚେୱ ସହସ୍ସାନି, ଏସା ଲୋକସ୍ସ ସଣ୍ଠିତି।

ଏୱଂ ସଣ୍ଠିତେ ଚେତ୍ଥ ଯୋଜନାନଂ –

ଚତୁରାସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହୋ ମହଣ୍ଣୱେ;

ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋ ତାୱଦେୱ, ସିନେରୁପବ୍ବତୁତ୍ତମୋ।

ତତୋ ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢେନ, ପମାଣେନ ଯଥାକ୍କମଂ;

ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହୁଗ୍ଗତା ଦିବ୍ବା, ନାନାରତନଚିତ୍ତିତା।

ଯୁଗନ୍ଧରୋ ଈସଧରୋ, କରୱୀକୋ ସୁଦସ୍ସନୋ;

ନେମିନ୍ଧରୋ ୱିନତକୋ, ଅସ୍ସକଣ୍ଣୋ ଗିରୀ ବ୍ରହା।

ଏତେ ସତ୍ତ ମହାସେଲା, ସିନେରୁସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ;

ମହାରାଜାନମାୱାସା, ଦେୱଯକ୍ଖନିସେୱିତା।

ଯୋଜନାନଂ ସତାନୁଚ୍ଚୋ, ହିମୱା ପଞ୍ଚ ପବ୍ବତୋ;

ଯୋଜନାନଂ ସହସ୍ସାନି, ତୀଣି ଆଯତୱିତ୍ଥତୋ;

ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସେହି, କୂଟେହି ପଟିମଣ୍ଡିତୋ।

ତିପଞ୍ଚଯୋଜନକ୍ଖନ୍ଧ, ପରିକ୍ଖେପା ନଗୱ୍ହଯା;

ପଞ୍ଞାସ ଯୋଜନକ୍ଖନ୍ଧ, ସାଖାଯାମା ସମନ୍ତତୋ।

ସତଯୋଜନୱିତ୍ଥିଣ୍ଣା, ତାୱଦେୱ ଚ ଉଗ୍ଗତା;

ଜମ୍ବୂ ଯସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ପକାସିତୋ।

ଦ୍ୱେ ଅସୀତି ସହସ୍ସାନି, ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହୋ ମହଣ୍ଣୱେ;

ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତୋ ତାୱଦେୱ, ଚକ୍କୱାଳସିଲୁଚ୍ଚଯୋ;

ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ସବ୍ବଂ, ଲୋକଧାତୁମଯଂ ଠିତୋ।

ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଏକୂନପଞ୍ଞାସଯୋଜନଂ, ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନଂ, ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଦସସହସ୍ସଯୋଜନଂ; ତଥା ଅସୁରଭୱନଂ, ଅୱୀଚିମହାନିରଯୋ, ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ଚ। ଅପରଗୋଯାନଂ ସତ୍ତସହସ୍ସଯୋଜନଂ; ତଥା ପୁବ୍ବୱିଦେହୋ। ଉତ୍ତରକୁରୁ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସଯୋଜନୋ, ଏକମେକୋ ଚେତ୍ଥ ମହାଦୀପୋ ପଞ୍ଚସତପଞ୍ଚସତପରିତ୍ତଦୀପପରିୱାରୋ; ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଂ , ଏକା ଲୋକଧାତୁ, ତଦନ୍ତରେସୁ ଲୋକନ୍ତରିକନିରଯା। ଏୱଂ ଅନନ୍ତାନି ଚକ୍କୱାଳାନି ଅନନ୍ତା ଲୋକଧାତୁଯୋ ଭଗୱା ଅନନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧଞାଣେନ ଅୱେଦି, ଅଞ୍ଞାସି, ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଏୱମସ୍ସ ଓକାସଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତୋ। ଏୱମ୍ପି ସବ୍ବଥା ୱିଦିତଲୋକତ୍ତା ଲୋକୱିଦୂ।

ଅତ୍ତନୋ ପନ ଗୁଣେହି ୱିସିଟ୍ଠତରସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାୱା ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ଉତ୍ତରୋତି ଅନୁତ୍ତରୋ। ତଥା ହେସ ସୀଲଗୁଣେନାପି ସବ୍ବଂ ଲୋକମଭିଭୱତି, ସମାଧି…ପେ… ପଞ୍ଞା… ୱିମୁତ୍ତି… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଗୁଣେନାପି, ସୀଲଗୁଣେନାପି ଅସମୋ ଅସମସମୋ ଅପ୍ପଟିମୋ ଅପ୍ପଟିଭାଗୋ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ…ପେ… ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଗୁଣେନାପି। ଯଥାହ – ''ନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମନୁପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେ ସମାରକେ… ପେ… ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଅତ୍ତନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତର''ନ୍ତି ୱିତ୍ଥାରୋ।

ଏୱଂ ଅଗ୍ଗପ୍ପସାଦସୁତ୍ତାଦୀନି (ଅ। ନି। ୪।୩୪; ଇତିୱୁ। ୯୦) ''ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥୀ''ତିଆଦିକା ଗାଥାଯୋ (ମ। ନି। ୧।୨୮୫; ମହାୱ। ୧୧) ଚ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବା।

ପୁରିସଦମ୍ମେ ସାରେତୀତି ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି, ଦମେତି ୱିନେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିସଦମ୍ମାତି ଅଦନ୍ତା ଦମେତୁଂ ଯୁତ୍ତା ତିରଚ୍ଛାନପୁରିସାପି ମନୁସ୍ସପୁରିସାପି ଅମନୁସ୍ସପୁରିସାପି। ତଥା ହି ଭଗୱତା ତିରଚ୍ଛାନପୁରିସାପି ଅପଲାଳୋ ନାଗରାଜା, ଚୂଳୋଦରୋ, ମହୋଦରୋ, ଅଗ୍ଗିସିଖୋ, ଧୂମସିଖୋ, ଧନପାଲକୋ ହତ୍ଥୀତି ଏୱମାଦଯୋ ଦମିତା, ନିବ୍ବିସା କତା, ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପିତା। ମନୁସ୍ସପୁରିସାପି ସଚ୍ଚକନିଗଣ୍ଠପୁତ୍ତ-ଅମ୍ବଟ୍ଠମାଣୱ-ପୋକ୍ଖରସାତି-ସୋଣଦଣ୍ଡକୂଟଦନ୍ତାଦଯୋ। ଅମନୁସ୍ସପୁରିସାପି ଆଳୱକ-ସୂଚିଲୋମ-ଖରଲୋମ-ଯକ୍ଖ-ସକ୍କଦେୱରାଜାଦଯୋ ଦମିତା ୱିନୀତା ୱିଚିତ୍ରେହି ୱିନଯନୂପାଯେହି। ''ଅହଂ ଖୋ, କେସି, ପୁରିସଦମ୍ମେ ସଣ୍ହେନପି ୱିନେମି, ଫରୁସେନପି ୱିନେମି, ସଣ୍ହଫରୁସେନପି ୱିନେମୀ''ତି (ଅ। ନି। ୪।୧୧୧) ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲାଦୀନଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନି ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଞ୍ଚ ଉତ୍ତରିମଗ୍ଗପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଦନ୍ତେପି ଦମେତିଯେୱ।

ଅଥ ୱା ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥୀତି ଏକମେୱିଦଂ ଅତ୍ଥପଦଂ । ଭଗୱା ହି ତଥା ପୁରିସଦମ୍ମେ ସାରେତି, ଯଥା ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନେୱ ନିସିନ୍ନା ଅଟ୍ଠ ଦିସା ଅସଜ୍ଜମାନା ଧାୱନ୍ତି। ତସ୍ମା ''ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ହତ୍ଥିଦମକେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ହତ୍ଥିଦମ୍ମୋ ସାରିତୋ ଏକଂୟେୱ ଦିସଂ ଧାୱତୀ''ତି ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୩।୩୧୨) ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକପରମତ୍ଥେହି ଯଥାରହଂ ଅନୁସାସତୀତି ସତ୍ଥା। ଅପିଚ ସତ୍ଥା ୱିୟାତି ସତ୍ଥା, ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ। ''ଯଥା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ଥେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଚୋରକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ୱାଳକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ନିରୁଦକକନ୍ତାରଂ ତାରେତି, ଉତ୍ତାରେତି ନିତ୍ତାରେତି ପତାରେତି ଖେମନ୍ତଭୂମିଂ ସମ୍ପାପେତି; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସତ୍ଥା ସତ୍ଥୱାହୋ ସତ୍ତେ କନ୍ତାରଂ ତାରେତି ଜାତିକନ୍ତାରଂ ତାରେତୀ''ତିଆଦିନା (ମହାନି। ୧୯୦) ନିଦ୍ଦେସନୟେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଦେୱାନଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ଚ। ଭଗୱା ପନ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ଅନୁସାସନିପ୍ପଦାନେନ ସତ୍ଥାୟେୱ। ତେପି ହି ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମସୱନେନ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ତାୟ ଏୱ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପତ୍ତିୟା ଦୁତିୟେ ତତିୟେ ୱା ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗଫଲଭାଗିନୋ ହୋନ୍ତି। ମଣ୍ଡୂକଦେୱପୁତ୍ତାଦୟୋ ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ଭଗୱତି କିର ଗଗ୍ଗରାୟ ପୋକ୍ଖରଣିୟା ତୀରେ ଚମ୍ପାନଗରୱାସୀନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସୟମାନେ ଏକୋ ମଣ୍ଡୂକୋ ଭଗୱତୋ ସରେ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତଂ ଏକୋ ୱଚ୍ଛପାଲକୋ ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସୀସେ ସନ୍ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ତାୱଦେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକେ କନକୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ୱିୟ ଚ ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅରେ, ଅହମ୍ପି ନାମ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମି! କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ ଅକାସି''ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନାଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅଦ୍ଦସ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭଗୱତୋ ସରେ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହା। ସୋ ତାୱଦେୱ ସହ ୱିମାନେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦି। ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛି –

''କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନି, ଇଦ୍ଧିୟା ଯସସା ଜଲଂ;

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସୟଂ ଦିସା''ତି।

''ମଣ୍ଡୂକୋହଂ ପୁରେ ଆସିଂ, ଉଦକେ ୱାରିଗୋଚରୋ;

ତୱ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ, ଅୱଧି ୱଚ୍ଛପାଲକୋ''ତି। (ୱି। ୱ। ୮୫୭-୮୫୮);

ଭଗୱା ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦେସନାୱସାନେ ଚତୁରାସୀତିୟା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ଦେୱପୁତ୍ତୋପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ସିତଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମୀତି।

ଯଂ ପନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି ଞେୟ୍ୟଂ ନାମ, ତସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକଞାଣୱସେନ ବୁଦ୍ଧୋ। ଯସ୍ମା ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଅତ୍ତନାପି ବୁଜ୍ଝି, ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତେ ବୋଧେସି; ତସ୍ମା ଏୱମାଦୀହିପି କାରଣେହି ବୁଦ୍ଧୋ। ଇମସ୍ସ ଚତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନତ୍ଥଂ ''ବୁଜ୍ଝିତା ସଚ୍ଚାନୀତି ବୁଦ୍ଧୋ, ବୋଧେତା ପଜାୟାତି ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ ସବ୍ବୋପି ନିଦ୍ଦେସନୟୋ (ମହାନି। ୧୯୨) ପଟିସମ୍ଭିଦାନୟୋ (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୨) ୱା ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବୋ।

ଭଗୱାତି ଇଦଂ ପନସ୍ସ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠସତ୍ତୁତ୍ତମଗରୁଗାରୱାଧିୱଚନଂ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଭଗୱାତି ୱଚନଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଭଗୱାତି ୱଚନମୁତ୍ତମଂ;

ଗରୁ ଗାରୱୟୁତ୍ତୋ ସୋ, ଭଗୱା ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ଚତୁବ୍ବିଧଞ୍ହି ନାମଂ – ଆୱତ୍ଥିକଂ, ଲିଙ୍ଗିକଂ, ନେମିତ୍ତିକଂ, ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ ଲୋକିୟୱୋହାରେନ ''ଯଦିଚ୍ଛକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ''ୱଚ୍ଛୋ ଦମ୍ମୋ ବଲିବଦ୍ଦୋ''ତି ଏୱମାଦି ଆୱତ୍ଥିକଂ। ''ଦଣ୍ଡୀ ଛତ୍ତୀ ସିଖୀ କରୀ''ତି ଏୱମାଦି ଲିଙ୍ଗିକଂ। ''ତେୱିଜ୍ଜୋ ଛଳଭିଞ୍ଞୋ''ତି ଏୱମାଦି ନେମିତ୍ତିକଂ। ''ସିରିୱଡ୍ଢକୋ ଧନୱଡ୍ଢକୋ''ତି ଏୱମାଦି ୱଚନତ୍ଥମନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୱତ୍ତଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ। ଇଦଂ ପନ ଭଗୱାତି ନାମଂ ନେମିତ୍ତିକଂ, ନ ମହାମାୟାୟ ନ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜେନ ନ ଅସୀତିୟା ଞାତିସହସ୍ସେହି କତଂ, ନ ସକ୍କସନ୍ତୁସିତାଦୀହି ଦେୱତାୱିସେସେହି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଧମ୍ମସେନାପତିନା – ''ଭଗୱାତି ନେତଂ ନାମଂ ମାତରା କତଂ...ପେ... ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ବୋଧିୟା ମୂଲେ ସହ

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଟିଲାଭା ସଚ୍ଛିକାପଞ୍ଞତ୍ତି, ଯଦିଦଂ ଭଗୱା’’ତି (ମହାନି। ୮୪)।

ଯଂଗୁଣନେମିତ୍ତିକଞ୍ଚେତଂ ନାମଂ, ତେସଂ ଗୁଣାନଂ ପକାସନତ୍ଥଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ୱଦନ୍ତି –

‘‘ଭଗୀ ଭଜୀ ଭାଗୀ ୱିଭତ୍ତୱା ଇତି;

ଅକାସି ଭଗ୍ଗନ୍ତି ଗରୂତି ଭାଗ୍ୟୱା;

ବହୂହି ଞାୟେହି ସୁଭାୱିତତ୍ତନୋ;

ଭୱନ୍ତଗୋ ସୋ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଚେତ୍ଥ ତେସଂ ତେସଂ ପଦାନମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅୟଂ ପନ ଅପରୋ ନୟୋ –

‘‘ଭାଗ୍ୟୱା ଭଗ୍ଗୱା ଯୁତ୍ତୋ, ଭଗେହି ଚ ୱିଭତ୍ତୱା;

ଭତ୍ତୱା ୱନ୍ତଗମନୋ, ଭୱେସୁ ଭଗୱା ତତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣାଗମୋ ୱଣ୍ଣୱିପରିୟୟୋତି ଏତଂ ନିରୁତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ଗହେତ୍ୱା ସଦ୍ଦନୟେନ ୱା ପିସୋଦରାଦିପକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଯସ୍ମା ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରସୁଖାଭିନିବ୍ବତ୍ତକଂ ଦାନସୀଲାଦିପାରପ୍ପତ୍ତଂ ଭାଗ୍ୟମସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ‘‘ଭାଗ୍ୟୱା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ଭଗୱା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଞାତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଲୋଭ-ଦୋସ-ମୋହ-ୱିପରୀତମନସିକାର-ଅହିରିକାନୋତ୍ତପ୍ପ-କୋଧୂପନାହ-ମକ୍ଖ-ପଲାସୈସ୍ସା-ମଚ୍ଛରିୟ-ମାୟାସାଠେୟ୍ୟ-ଥମ୍ଭ-ସାରମ୍ଭ-ମାନାତିମାନ-ମଦ-ପମାଦ-ତଣ୍ହାୱିଜ୍ଜା ତିୱିଧାକୁସଲମୂଲ-ଦୁଚ୍ଚରିତ-ସଂକିଲେସ-ମଲ-ୱିସମସଞ୍ଞା-ୱିତକ୍କ-ପପଞ୍ଚ-ଚତୁବ୍ବିଧୱିପରିୟେସଆସୱ-ଗନ୍ଥ-ଓଘ-ଯୋଗାଗତି-ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦୁପାଦାନ-ପଞ୍ଚଚେତୋଖୀଲ-ୱିନିବନ୍ଧ-ନୀୱରଣାଭିନନ୍ଦନଛୱିୱାଦମୂଲ-ତଣ୍ହାକାୟ-ସତ୍ତାନୁସୟ-ଅଟ୍ଠମିଚ୍ଛତ୍ତ-ନୱତଣ୍ହାମୂଲକ-ଦସାକୁସଲକମ୍ମ ଦିଟ୍ଠିଗତ-ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତପ୍ପଭେଦ-ସବ୍ବଦରଥ-ପରିଲାହ-କିଲେସସତସହସ୍ସାନି, ସଙ୍ଖେପତୋ ୱା ପଞ୍ଚ କିଲେସ-ଅଭିସଙ୍ଖାରଖନ୍ଧମଚ୍ଚୁ-ଦେୱପୁତ୍ତ-ମାରେ ଅଭଞ୍ଜି, ତସ୍ମା ଭଗ୍ଗତ୍ତା ଏତେସଂ ପରିସ୍ସୟାନଂ ଭଗ୍ଗୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆହ ଚେତ୍ଥ –

‘‘ଭଗ୍ଗରାଗୋ ଭଗ୍ଗଦୋସୋ, ଭଗ୍ଗମୋହୋ ଅନାସୱୋ;

ଭଗ୍ଗାସ୍ସ ପାପକା ଧମ୍ମା, ଭଗୱା ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଭାଗ୍ୟୱନ୍ତତାୟ ଚସ୍ସ ସତପୁଞ୍ଞଜଲକ୍ଖଣଧରସ୍ସ ରୂପକାୟସମ୍ପତ୍ତିଦୀପିତା ହୋତି, ଭଗ୍ଗଦୋସତାୟ ଧମ୍ମକାୟସମ୍ପତ୍ତି। ତଥା ଲୋକିୟପରିକ୍ଖକାନଂ ବହୁମତଭାୱୋ, ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତେହି ଅଭିଗମନୀୟତା, ଅଭିଗତାନଞ୍ଚ ନେସଂ କାୟଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖାପନୟନେ ପଟିବଲଭାୱୋ, ଆମିସଦାନଧମ୍ମଦାନେହି ଉପକାରିତା, ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରସୁଖେହି ଚ ସମ୍ପୟୋଜନସମତ୍ଥତା ଦୀପିତା ହୋତି।

ଯସ୍ମା ଚ ଲୋକେ ଇସ୍ସରିୟ-ଧମ୍ମ-ଯସ-ସିରୀ-କାମ-ପୟତ୍ତେସୁ ଛସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଭଗସଦ୍ଦୋ ୱତ୍ତତି, ପରମଞ୍ଚସ୍ସ ସକଚିତ୍ତେ ଇସ୍ସରିୟଂ, ଅଣିମା ଲଘିମାଦିକଂ ୱା ଲୋକିୟସମ୍ମତଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ଅତ୍ଥି ତଥା ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଧମ୍ମୋ ଲୋକତ୍ତୟବ୍ୟାପକୋ ଯଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣାଧିଗତୋ ଅତିୱିୟ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଯସୋ, ରୂପକାୟଦସ୍ସନବ୍ୟାୱଟଜନନୟନପ୍ପସାଦଜନନସମତ୍ଥା ସବ୍ବାକାରପରିପୂରା ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସିରୀ, ଯଂ ଯଂ ଏତେନ ଇଚ୍ଛିତଂ ପତ୍ଥିତଂ ଅତ୍ତହିତଂ ପରହିତଂ ୱା, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ତଥେୱ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛି, ତତ୍ଥ ନିପ୍ଫତ୍ତିସଞ୍ଞିତୋ କାମୋ, ସବ୍ବଲୋକଗରୁଭାୱପ୍ପତ୍ତିହେତୁଭୂତୋ ସମ୍ମାୱାୟାମସଙ୍ଖାତୋ ପୟତ୍ତୋ ଚ ଅତ୍ଥି; ତସ୍ମା ଇମେହି ଭଗେହି ଯୁତ୍ତତ୍ତାପି ଭଗା ଅସ୍ସ ସନ୍ତୀତି ଇମିନା ଅତ୍ଥେନ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯସ୍ମା ପନ କୁସଲାଦୀହି ଭେଦେହି ସବ୍ବଧମ୍ମେ, ଖନ୍ଧାୟତନ-ଧାତୁସଚ୍ଚ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦାଦୀହି ୱା କୁସଲାଦିଧମ୍ମେ, ପୀଳନ-ସଙ୍ଖତ-ସନ୍ତାପୱିପରିଣାମଟ୍ଠେନ ୱା ଦୁକ୍ଖମରିୟସଚ୍ଚଂ, ଆୟୂହନ-ନିଦାନ-ସଂୟୋଗ-ପଲିବୋଧଟ୍ଠେନ ସମୁଦୟଂ, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକାସଙ୍ଖତ-ଅମତଟ୍ଠେନ

ନିରୋଧଂ, ନିବ୍ବାନ-ହେତୁ-ଦସ୍ସନାଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗଂ ୱିଭଜ୍ଜ, ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିୱରିତ୍ୱା ଦେସିତୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ୱିଭଜ୍ଜୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି ।

ଯସ୍ମା ଚ ଏସ ଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମଅରିୟୱିହାରେ କାୟଚିତ୍ତୋପଧିୱିୱେକେ ସୁଞ୍ଞତପ୍ପଣିହିତାନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଭଜି ସେୱି ବହୁଲମକାସି, ତସ୍ମା ଭତ୍ତୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯସ୍ମା ପନ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତଂ ଗମନମନେନ ୱନ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଭୱେସୁ ୱନ୍ତଗମନୋତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଭୱସଦ୍ଦତୋ ଭକାରଂ, ଗମନସଦ୍ଦତୋ ଗକାରଂ, ୱନ୍ତସଦ୍ଦତୋ ୱକାରଞ୍ଚ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ଆଦାୟ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ଲୋକେ ''ମେହନସ୍ସ ଖସ୍ସ ମାଲା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ''ମେଖଲା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୋ ଇମଂ ଲୋକନ୍ତି ସୋ ଭଗୱା ଇମଂ ଲୋକଂ। ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନିଦସ୍ସେତି। ସଦେୱକନ୍ତି ସହ ଦେୱେହି ସଦେୱକଂ; ଏୱଂ ସହ ମାରେନ ସମାରକଂ; ସହ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସବ୍ରହ୍ମକଂ; ସହ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ; ପଜାତତ୍ତା ପଜା, ତଂ ପଜଂ; ସହ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ। ତତ୍ଥ ସଦେୱକୱଚନେନ ପଞ୍ଚକାମାୱଚରଦେୱଗ୍ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ସମାରକୱଚନେନ ଛଟ୍ଠକାମାୱଚରଦେୱଗ୍ଗହଣଂ, ସବ୍ରହ୍ମକୱଚନେନ ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାଦିବ୍ରହ୍ମଗ୍ଗହଣଂ, ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣୀୱଚନେନ ସାସନସ୍ସ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକପଚ୍ଚାମିତ୍ତସମଣବ୍ରାହ୍ମଣଗ୍ଗହଣଂ, ସମିତପାପ-ବାହିତପାପ-ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣଗ୍ଗହଣଞ୍ଚ, ପଜାୱଚନେନ ସତ୍ତଲୋକଗ୍ଗହଣଂ, ସଦେୱମନୁସ୍ସୱଚନେନ ସମ୍ମୁତିଦେୱଅୱସେସମନୁସ୍ସଗ୍ଗହଣଂ। ଏୱମେତ୍ଥ ତୀହି ପଦେହି ଓକାସଲୋକୋ, ଦ୍ୱୀହି ପଜାୱସେନ ସତ୍ତଲୋକୋ ଗହିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପରୋ ନୟୋ – ସଦେୱକଗ୍ଗହଣେନ ଅରୂପାୱଚରଦେୱଲୋକୋ ଗହିତୋ, ସମାରକଗ୍ଗହଣେନ ଛକାମାୱଚରଦେୱଲୋକା, ସବ୍ରହ୍ମକଗ୍ଗହଣେନ ରୂପୀବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ, ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାଦିଗ୍ଗହଣେନ ଚତୁପରିସୱସେନ ସମ୍ମୁତିଦେୱେହି ୱା ସହ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ, ଅୱସେସସବ୍ବସତ୍ତଲୋକୋ ୱା।

ଅପିଚେତ୍ଥ ସଦେୱକୱଚନେନ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସବ୍ବସ୍ସାପି ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକତଭାୱଂ ସାଧେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ତତୋ ଯେସଂ ସିୟା – ''ମାରୋ ମହାନୁଭାୱୋ ଛକାମାୱଚରିସ୍ସରୋ ୱସୱତ୍ତୀ; କିଂ ସୋପି ଏତେନ ସଚ୍ଛିକତୋ''ତି? ତେସଂ ୱିମତିଂ ୱିଧମନ୍ତୋ ସମାରକନ୍ତି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ଯେସଂ ପନ ସିୟା – ''ବ୍ରହ୍ମା ମହାନୁଭାୱୋ ଏକଙ୍ଗୁଲିୟା ଏକସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେ ଆଲୋକଂ ଫରତି, ଦ୍ୱୀହି…ପେ… ଦସହି ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ଦସସୁ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେସୁ ଆଲୋକଂ ଫରତି, ଅନୁତ୍ତରଞ୍ଚ ଝାନସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତି, କିଂ ସୋପି ସଚ୍ଛିକତୋ''ତି? ତେସଂ ୱିମତିଂ ୱିଧମନ୍ତୋ ସବ୍ରହ୍ମକନ୍ତି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ତତୋ ଯେସଂ ସିୟା – ''ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସାସନପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, କିଂ ତେପି ସଚ୍ଛିକତା''ତି? ତେସଂ ୱିମତିଂ ୱିଧମନ୍ତୋ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପଜନ୍ତି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ଏୱଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୁକ୍କଟ୍ଠାନଂ ସଚ୍ଛିକତଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଅଥ ସମ୍ମୁତିଦେୱେ ଅୱସେସମନୁସ୍ସେ ଚ ଉପାଦାୟ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ସେସସତ୍ତଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଛିକତଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସଦେୱମନୁସ୍ସନ୍ତି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ଅୟମେତ୍ଥାନୁସନ୍ଧିକ୍କମୋ।

ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ସୟନ୍ତି ସାମଂ, ଅପରନେୟ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱା; ଅଭିଞ୍ଞାତି ଅଭିଞ୍ଞାୟ, ଅଧିକେନ ଞାଣେନ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚ୍ଛିକତ୍ୱାତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା, ଏତେନ ଅନୁମାନାଦିପଟିକ୍ଖେପୋ କତୋ ହୋତି। ପୱେଦେତୀତି ବୋଧେତି ଞାପେତି ପକାସେତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ…ପେ… ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣନ୍ତି ସୋ ଭଗୱା ସତ୍ତେସୁ କାରୁଞ୍ଞତଂ ପଟିଚ୍ଚ ହିତ୍ୱାପି ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିୱେକସୁଖଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ଦେସେନ୍ତୋ ଆଦିକଲ୍ୟାଣାଦିପ୍ପକାରମେୱ ଦେସେତି।

କଥଂ? ଏକଗାଥାପି ହି ସମନ୍ତଭଦ୍ଦକତ୍ତା ଧମ୍ମସ୍ସ ପଠମପାଦେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣା, ଦୁତିୟତତିୟପାଦେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣା, ପଚ୍ଛିମପାଦେନ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣା। ଏକାନୁସନ୍ଧିକଂ ସୁତ୍ତଂ ନିଦାନେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ, ନିଗମନେନ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ, ସେସେନ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ। ନାନାନୁସନ୍ଧିକଂ ସୁତ୍ତଂ ପଠମାନୁସନ୍ଧିନା ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ, ପଚ୍ଛିମେନ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ, ସେସେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଂ। ସକଲୋପି ସାସନଧମ୍ମୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଭୂତେନ ସୀଲେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ନିବ୍ବାନେନ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ସୀଲସମାଧୀହି ୱା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗେହି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ଫଲନିବ୍ବାନେହି ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ । ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିତାୟ ୱା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତାୟ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିୟା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତଥତ୍ତାୟ ପଟିପନ୍ନେନ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବାୟ ଅଭିସମ୍ବୋଧିୟା ୱା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ପଚ୍ଚେକବୋଧିୟା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ସାୱକବୋଧିୟା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ସୁୟ୍ୟମାନୋ ଚେସ ନୀୱରଣୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ ସୱନେନପି କଲ୍ୟାଣମେୱ ଆୱହତୀତି ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ପଟିପଜ୍ଜିୟମାନୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାସୁଖାୱହନତୋ ପଟିପତ୍ତିୟାପି କଲ୍ୟାଣମେୱ ଆୱହତୀତି ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ତଥା ପଟିପନ୍ନୋ ଚ ପଟିପତ୍ତିଫଲେ ନିଟ୍ଠିତେ ତାଦିଭାୱାୱହନତୋ ପଟିପତ୍ତିଫଲେନପି କଲ୍ୟାଣମେୱ ଆୱହତୀତି ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ନାଥପ୍ପଭୱତ୍ତା ଚ ପଭୱସୁଦ୍ଧିୟା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ଅତ୍ଥସୁଦ୍ଧିୟା ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ , କିଚ୍ଚସୁଦ୍ଧିୟା ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣୋ। ତସ୍ମା

ଏସୋ ଭଗଵା ଅପ୍ପଂ ଵା ବହୁଂ ଵା ଦେସେନ୍ତୋ ଆଦିକଲ୍ଯାଣାଦିପ୍ପକାରମେଵ ଦେସେତୀତି ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ଯଞ୍ଜନନ୍ତି ଏଵମାଦୀସୁ ପନ ଯସ୍ମା ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚ ପକାସେତି, ନାନାନଯେହି ଦୀପେତି; ତଞ୍ଚ ଯଥାନୁରୂପଂ ଅତ୍ଥସମ୍ପତ୍ତିଯା ସାତ୍ଥଂ, ବ୍ଯଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତିଯା ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ସଙ୍କାସନପକାସନ-ଵିଵରଣ-ଵିଭଜନ-ଉତ୍ତାନୀକରଣ-ପଞ୍ଞତ୍ତି-ଅତ୍ଥପଦସମାଯୋଗତୋ ସାତ୍ଥଂ, ଅକ୍ଖରପଦ-ବ୍ଯଞ୍ଜନାକାରନିରୁତ୍ତିନିଦ୍ଦେସସମ୍ପତ୍ତିଯା ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତା-ପଟିଵେଧଗମ୍ଭୀରତାହି ସାତ୍ଥଂ, ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତାଦେସନାଗମ୍ଭୀରତାହି ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ଅତ୍ଥପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଵିସଯତୋ ସାତ୍ଥଂ, ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାଵିସଯତୋ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ପଣ୍ଡିତଵେଦନୀଯତୋ ପରିକ୍ଖକଜନପ୍ପସାଦକନ୍ତି ସାତ୍ଥଂ, ସଦ୍ଧେଯ୍ଯତୋ ଲୋକିଯଜନପ୍ପସାଦକନ୍ତି ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ଗମ୍ଭୀରାଧିପ୍ପାଯତୋ ସାତ୍ଥଂ, ଉତ୍ତାନପଦତୋ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ। ଉପନେତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାଵତୋ ସକଲପରିପୁଣ୍ଣଭାଵେନ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ; ଅପନେତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାଵତୋ ନିଦ୍ଦୋସଭାଵେନ ପରିସୁଦ୍ଧଂ; ସିକ୍ଖତ୍ତଯପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଭୂତେହି ସେଟ୍ଠେହି ଚରିତବ୍ବତୋ ତେସଞ୍ଚ ଚରିଯଭାଵତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ତସ୍ମା ‘‘ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

ଅପିଚ ଯସ୍ମା ସନିଦାନଂ ସଉପ୍ପତ୍ତିକଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତୋ ଆଦିକଲ୍ଯାଣଂ ଦେସେତି, ଵେନେଯ୍ଯାନଂ ଅନୁରୂପତୋ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅଵିପରୀତତାଯ ଚ ହେତୁଦାହରଣଯୁତ୍ତତୋ ଚ ମଜ୍ଝେକଲ୍ଯାଣଂ, ସୋତୂନଂ ସଦ୍ଧାପଟିଲାଭେନ ନିଗମନେନ ଚ ପରିଯୋସାନକଲ୍ଯାଣଂ ଦେସେତି। ଏଵଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତି। ତଞ୍ଚ ପଟିପତ୍ତିଯା ଅଧିଗମବ୍ଯତ୍ତିତୋ ସାତ୍ଥଂ, ପରିଯତ୍ତିଯା ଆଗମବ୍ଯତ୍ତିତୋ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ, ସୀଲାଦିପଞ୍ଚଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଯୁତ୍ତତୋ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣଂ, ନିରୁପକ୍କିଲେସତୋ ନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ ପଵତ୍ତିତୋ ଲୋକାମିସନିରପେକ୍ଖତୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ସେଟ୍ଠେହି ବ୍ରହ୍ମଭୂତାନଂ ବୁଦ୍ଧ-ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧ-ବୁଦ୍ଧସାଵକାନଂ ଚରିଯତୋ ‘‘ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମାପି ‘‘ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଦିକଲ୍ଯାଣଂ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

ସାଧୁ ଖୋ ପନାତି ସୁନ୍ଦରଂ ଖୋ ପନ ଅତ୍ଥାଵହଂ ସୁଖାଵହନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତନ୍ତି ଯଥାରୂପୋ ସୋ ଭଵ ଗୋତମୋ, ଏଵରୂପାନଂ ଯଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣାଧିଗମେନ ଲୋକେ ଅରହନ୍ତୋତି ଲଦ୍ଧସଦ୍ଦାନଂ ଅରହତଂ। ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀତି ପସାଦସୋମ୍ମାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲିତ୍ଵା ‘‘ଦସ୍ସନମତ୍ତମ୍ପି ସାଧୁ ହୋତୀ’’ତି ଏଵଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ କତ୍ଵା ଅଥ ଖୋ ଵେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି।

୨।ଯେନାତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ କରଣଵଚନଂ। ତସ୍ମା ଯତ୍ଥ ଭଗଵା ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମୀତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ । ଯେନ ଵା କାରଣେନ ଭଗଵା ଦେଵମନୁସ୍ସେହି ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ, ତେନ କାରଣେନ ଉପସଙ୍କମୀତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। କେନ ଚ କାରଣେନ ଭଗଵା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ? ନାନପ୍ପକାରଗୁଣଵିସେସାଧିଗମାଧିପ୍ପାଯେନ, ସାଦୁଫଲୂପଭୋଗାଧିପ୍ପାଯେନ ଦିଜଗଣେହି ନିଚ୍ଚଫଲିତମହାରୁକ୍ଖୋ ଵିଯ। ଉପସଙ୍କମୀତି ଚ ଗତୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵାତି ଉପସଙ୍କମନପରିଯୋସାନଦୀପନଂ। ଅଥ ଵା ଏଵଂ ଗତୋ ତତୋ ଆସନ୍ନତରଂ ଠାନଂ ଭଗଵତୋ ସମୀପସଙ୍ଖାତଂ ଗନ୍ତ୍ଵାତିପି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦୀତି ଯଥା ଖମନୀଯାଦୀନି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭଗଵା ତେନ, ଏଵଂ ସୋପି ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ସମପ୍ପଵତ୍ତମୋଦୋ ଅହୋସି, ସୀତୋଦକଂ ଵିଯ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ସମ୍ମୋଦିତଂ ଏକୀଭାଵଂ ଅଗମାସି। ଯାଯ ଚ ‘‘କଚ୍ଚି, ଭୋ, ଗୋତମ, ଖମନୀଯଂ; କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ, ଚ ସାଵକାନଞ୍ଚ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁଵିହାରୋ’’ତିଆଦିକାଯ କଥାଯ ସମ୍ମୋଦି, ତଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ମୋଦଂ ଜନନତୋ ସମ୍ମୋଦିତୁଂ ଯୁତ୍ତଭାଵତୋ ଚ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ। ଅତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନମଧୁରତାଯ ସୁଚିରମ୍ପି କାଲଂ ସାରେତୁଂ ନିରନ୍ତରଂ ପଵତ୍ତେତୁଂ ଅରହରୂପତୋ ସରିତବ୍ବଭାଵତୋ ଚ ସାରଣୀଯଂ, ସୁଯ୍ଯମାନସୁଖତୋ ଵା ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ, ଅନୁସ୍ସରିଯମାନସୁଖତୋ ସାରଣୀଯଂ। ତଥା ବ୍ଯଞ୍ଜନପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ସାରଣୀଯନ୍ତି। ଏଵଂ ଅନେକେହି ପରିଯାଯେହି ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ ସାରଣୀଯଂ କଥଂ ଵୀତିସାରେତ୍ଵା ପରିଯୋସାପେତ୍ଵା ନିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ଯେନତ୍ଥେନ ଆଗତୋ ତଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ଏକମନ୍ତନ୍ତି ଭାଵନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ ‘‘ଵିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିଵତ୍ତନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୭୦) ଵିଯ। ତସ୍ମା ଯଥା ନିସିନ୍ନୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ତଥା ନିସୀଦୀତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଵା ଏତଂ ଉପଯୋଗଵଚନଂ। ନିସୀଦୀତି ଉପାଵିସି। ପଣ୍ଡିତା ହି ପୁରିସା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଆସନକୁସଲତାଯ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ, ତସ୍ମା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

କଥଂ ନିସିନ୍ନୋ ପନ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି? ଛ ନିସଜ୍ଜଦୋସେ ଵଜ୍ଜେତ୍ଵା। ସେଯ୍ଯଥିଦଂ – ଅତିଦୂରଂ, ଅଚ୍ଚାସନ୍ନଂ, ଉପରିଵାତଂ, ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସଂ, ଅତିସମ୍ମୁଖଂ, ଅତିପଚ୍ଛାତି। ଅତିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହି ସଚେ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦେନ କଥେତବ୍ବଂ ହୋତି। ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ

ନିସିନ୍ନୋ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ କରୋତି। ଉପରିୱାତେ ନିସିନ୍ନୋ ସରୀରଗନ୍ଧେନ ବାଧତି। ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ନିସିନ୍ନୋ ଅଗାରୱଂ ପକାସେତି। ଅତିସମ୍ମୁଖା ନିସିନ୍ନୋ ସଚେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୋତି, ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଆହଚ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ଅତିପଚ୍ଛା ନିସିନ୍ନୋ ସଚେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୋତି ଗୀୱଂ ପସାରେତ୍ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅୟମ୍ପି ଏତେ ଛ ନିସଜ୍ଜଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦୀ’’ତି।

ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚାତି ଏତନ୍ତି ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଅୱୋଚାତି ଅଭାସି। ସୁତଂ ମେତନ୍ତି ସୁତଂ ମେ ଏତଂ, ଏତଂ ମୟା ସୁତନ୍ତି ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ଭୋ ଗୋତମାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି।

ଇଦାନି ୟଂ ତେନ ସୁତଂ – ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନ ସମଣୋ ଗୋତମୋତି ଏୱମାଦିମାହ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ବ୍ରାହ୍ମଣେତି ଜାତିବ୍ରାହ୍ମଣେ। ଜିଣ୍ଣେତି ଜଜ୍ଜରୀଭୂତେ ଜରାୟ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦିଭାୱଂ ଆପାଦିତେ। ୱୁଡ୍ଢେତି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ୱୁଡ୍ଢିମରିୟାଦପ୍ପତ୍ତେ। ମହଲ୍ଲକେତି ଜାତିମହଲ୍ଲକତାୟ ସମନ୍ନାଗତେ, ଚିରକାଲପ୍ପସୁତେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଦ୍ଧଗତେତି ଅଦ୍ଧାନଂ ଗତେ , ଦ୍ୱେ ତୟୋ ରାଜପରିୱଟ୍ଟେ ଅତୀତେତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୱୟୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେତି ପଚ୍ଛିମୱୟଂ ସମ୍ପତ୍ତେ, ପଚ୍ଛିମୱୟୋ ନାମ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ତତିୟଭାଗୋ।

ଅପିଚ – ଜିଣ୍ଣେତି ପୋରାଣେ, ଚିରକାଲପ୍ପୱତ୍ତକୁଲନ୍ୱୟେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୁଡ୍ଢେତି ସୀଲାଚାରାଦିଗୁଣୱୁଡ୍ଢିୟୁତ୍ତେ। ମହଲ୍ଲକେତି ୱିଭୱମହତ୍ତତାୟ ସମନ୍ନାଗତେ ମହଦ୍ଧନେ ମହାଭୋଗେ। ଅଦ୍ଧଗତେତି ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନେ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱତଚରିୟାଦିମରିୟାଦଂ ଅୱୀତିକ୍କମ୍ମ ଚରମାନେ। ୱୟୋଅନୁପ୍ପତ୍ତେତି ଜାତିୱୁଡ୍ଢଭାୱଂ ଅନ୍ତିମୱୟଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେତି ଏୱମେତ୍ଥ ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇଦାନି ଅଭିୱାଦେତୀତି ଏୱମାଦୀନି ‘‘ନ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନକାରେନ ୟୋଜେତ୍ୱା ଏୱମତ୍ଥତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି – ‘‘ନ ୱନ୍ଦତି ୱା, ନାସନା ୱୁଟ୍ଠହତି ୱା, ନାପି ‘ଇଧ ଭୋନ୍ତୋ ନିସୀଦନ୍ତୂ’ତି ଏୱଂ ଆସନେନ ୱା ଉପନିମନ୍ତେତୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ହି ୱା ସଦ୍ଦୋ ୱିଭାୱନେ ନାମ ଅତ୍ଥେ, ‘‘ରୂପଂ ନିଚ୍ଚଂ ୱା ଅନିଚ୍ଚଂ ୱା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ। ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଅଥ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ଅକରୋନ୍ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତୟିଦଂ ଭୋ ଗୋତମ ତଥେୱା’’ତି। ୟଂ ତଂ ମୟା ସୁତଂ – ତଂ ତଥେୱ, ତଂ ସୱନଞ୍ଚ ମେ ଦସ୍ସନଞ୍ଚ ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି, ଅତ୍ଥତୋ ଏକୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛତି। ‘‘ନ ହି ଭୱଂ ଗୋତମୋ...ପେ... ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେତୀ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନା ସୁତଂ ଦିଟ୍ଠେନ ନିଗମେତ୍ୱା ନିନ୍ଦନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ତୟିଦଂ ଭୋ ଗୋତମ ନ ସମ୍ପନ୍ନମେୱା’’ତି ତଂ ଅଭିୱାଦନାଦୀନଂ ଅକରଣଂ ନ ୟୁତ୍ତମେୱ।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନପରୱମ୍ଭନଦୋସଂ ଅନୁପଗମ୍ମ କରୁଣାସୀତଲହଦୟେନ ତଂ ଅଞ୍ଞାଣଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ୟୁତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ଆହ – ‘‘ନାହଂ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ...ପେ... ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିପତେୟ୍ୟା’’ତି। ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ‘‘ଅହଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅପ୍ପଟିହତେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏତସ୍ମିଂ ସଦେୱକାଦିଭେଦେ ଲୋକେ ନ ପସ୍ସାମି, ୟମହଂ ଅଭିୱାଦେୟ୍ୟଂ ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେୟ୍ୟଂ ୱା ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେୟ୍ୟଂ। ଅନଚ୍ଛରିୟଂ ୱା ଏତଂ, ସ୍ୱାହଂ ଅଜ୍ଜ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ଏୱରୂପଂ ନିପଚ୍ଚକାରାରହଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ପସ୍ସାମି। ଅପିଚ ଖୋ ୟଦାପାହଂ ସମ୍ପତିଜାତୋୱ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସକଲଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକେସିଂ; ତଦାପି ଏତସ୍ମିଂ ସଦେୱକାଦିଭେଦେ ଲୋକେ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ପସ୍ସାମି, ୟମହଂ ଅଭିୱାଦେୟ୍ୟଂ ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠେୟ୍ୟଂ ୱା ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେୟ୍ୟଂ। ଅଥ ଖୋ ମଂ ସୋଳସକପ୍ପସହସ୍ସାୟୁକୋ ଖୀଣାସୱମହାବ୍ରହ୍ମାପି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଲୋକେ ମହାପୁରିସୋ, ତ୍ୱଂ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅଗ୍ଗୋ ଚ ଜେଟ୍ଠୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ, ନତ୍ଥି ତୟା ଉତ୍ତରିତରୋ’’ତି ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସୋ ପତିନାମେସି; ତଦାପି ଚାହଂ ଅତ୍ତନା ଉତ୍ତରିତରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଆସଭିଂ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସିଂ – ‘‘ଅଗ୍ଗୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସ, ଜେଟ୍ଠୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସ, ସେଟ୍ଠୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ଏୱଂ ସମ୍ପତିଜାତସ୍ସପି ମୟ୍ହଂ ଅଭିୱାଦନାଦିରହୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନତ୍ଥି, ସ୍ୱାହଂ ଇଦାନି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ କଂ ଅଭିୱାଦେୟ୍ୟଂ ୱା...ପେ... ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେୟ୍ୟଂ। ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମା ତଥାଗତେ ଏୱରୂପଂ ନିପଚ୍ଚକାରଂ ପତ୍ଥୟିତ୍ଥ। ୟଞ୍ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଥାଗତୋ ଅଭିୱାଦେୟ୍ୟ ୱା...ପେ... ଆସନେନ ୱା ନିମନ୍ତେୟ୍ୟ, ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ରତ୍ତିପରିୟୋସାନେ ପରିପାକସିଥିଲବନ୍ଧନଂ ୱଣ୍ଟା ପୱୁତ୍ତତାଲଫଲମିୱ ଗୀୱତୋ ପଚ୍ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ସହସାୱ ଭୂମିୟଂ ୱିପତେୟ୍ୟାତି।

୩। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞତାୟ ତଥାଗତସ୍ସ ଲୋକେ ଜେଟ୍ଠଭାୱଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ କେୱଲଂ ତଂ ୱଚନଂ ଅସହମାନୋ ଆହ – ‘‘ଅରସରୂପୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି। ଅୟଂ କିରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ୟଂ ଲୋକେ ଅଭିୱାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମସାମୀଚିକମ୍ମଂ ‘‘ସାମଗ୍ଗିରସୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ନତ୍ଥି , ତସ୍ମା ଅରସରୂପୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ଅରସଜାତିକୋ ଅରସସଭାୱୋତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଚିତ୍ତମୁଦୁଭାୱଜନନତ୍ଥଂ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକଭାୱଂ ପରିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଥା ତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନି ସନ୍ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅତ୍ଥି ଖ୍ୱେସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିୟାୟୋ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ପରିଯାଯୋତି କାରଣଂ; ଅଯଞ୍ହି ପରିଯାଯସଦ୍ଦୋ ଦେସନା-ୱାର-କାରଣେସୁ ୱତ୍ତତି। ‘‘ମଧୁପିଣ୍ଡିକପରିଯାଯୋତ୍ୱେୱ ନଂ ଧାରେହୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୦୫) ହି ଏସ ଦେସନାଯଂ ୱତ୍ତତି। ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଅଜ୍ଜ ପରିଯାଯୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଓୱଦିତୁ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୩।୩୯୮) ୱାରେ। ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅଞ୍ଞଂ ପରିଯାଯଂ ଆଚିକ୍ଖତୁ, ଯଥାଯଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହେଯ୍ଯା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୧୬୪) କାରଣେ। ସ୍ୱାଯମିଧ କାରଣେ ୱତ୍ତତି । ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ଅତ୍ଥି ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏତଂ କାରଣଂ; ଯେନ କାରଣେନ ମଂ ‘‘ଅରସରୂପୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ’’ତି ୱଦମାନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମ୍ମା ୱଦେଯ୍ଯ, ଅୱିତଥୱାଦୀତି ସଙ୍ଖ୍ଯଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ। କତମୋ ପନ ସୋତି? ଯେ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପରସା…ପେ… ଫୋଟ୍ଠବ୍ବରସା ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନାତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଯେ ତେ ଜାତିୱସେନ ୱା ଉପପତ୍ତିୱସେନ ୱା ସେଟ୍ଠସମ୍ମତାନମ୍ପି ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀନି ଅସ୍ସାଦେନ୍ତାନଂ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତାନଂ ରଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି କାମସୁଖସ୍ସାଦସଙ୍ଖାତା ରୂପରସସଦ୍ଦଗନ୍ଧରସଫୋଟ୍ଠବ୍ବରସା, ଯେ ଇମଂ ଲୋକଂ ଗୀୱାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିଯ ଆୱିଞ୍ଛନ୍ତି, ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣାଦିସାମଗ୍ଗିଯଞ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ସାମଗ୍ଗିରସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବେପି ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନାତି। ମଯ୍ହଂ ପହୀନାତି ୱତ୍ତବ୍ବେପି ମମାକାରେନ ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଦେସନାୱିଲାସୋ ୱା ଏସ ଭଗୱତୋ।

ତତ୍ଥ ପହୀନାତି ଚିତ୍ତସନ୍ତାନତୋ ୱିଗତା ଜହିତା ୱା। ଏତସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ କରଣେ ସାମିୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅରିଯମଗ୍ଗସତ୍ଥେନ ଉଚ୍ଛିନ୍ନଂ ତଣ୍ହାୱିଜ୍ଜାମଯଂ ମୂଲମେତେସନ୍ତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲା। ତାଲୱତ୍ଥୁ ୱିଯ ନେସଂ ୱତ୍ଥୁ କତନ୍ତି ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା। ଯଥା ହି ତାଲରୁକ୍ଖଂ ସମୂଲଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁମତ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ କତେ ନ ପୁନ ତସ୍ସ ତାଲସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ପଞ୍ଞାଯତି; ଏୱଂ ଅରିଯମଗ୍ଗସତ୍ଥେନ ସମୂଲେ ରୂପାଦିରସେ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତେସଂ ପୁବ୍ବେ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବଭାୱେନ ୱତ୍ଥୁମତ୍ତେ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ କତେ ସବ୍ବେପି ତେ ‘‘ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅୱିରୂଳ୍ହିଧମ୍ମତ୍ତା ୱା ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲୋ ୱିଯ କତାତି ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା। ଯସ୍ମା ପନ ଏୱଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା ଅନଭାୱଂକତା ହୋନ୍ତି, ଯଥା ନେସଂ ପଚ୍ଛାଭାୱୋ ନ ହୋତି, ତଥା କତା ହୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ଆହ – ‘‘ଅନଭାୱଂକତା’’ତି। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ପଦଚ୍ଛେଦୋ – ଅନୁଅଭାୱଂ କତା ଅନଭାୱଂକତାତି। ‘‘ଅନଭାୱଂ ଗତା’’ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସ ଅନୁଅଭାୱଂ ଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପଦଚ୍ଛେଦୋ ଅନୁଅଭାୱଂ ଗତା ଅନଭାୱଂ ଗତାତି, ଯଥା ଅନୁଅଚ୍ଛରିଯା ଅନଚ୍ଛରିଯାତି। ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମାତି ଅନାଗତେ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନକସଭାୱା। ଯେ ହି ଅଭାୱଂ ଗତା, ତେ ପୁନ କଥଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି? ତେନାହ – ‘‘ଅନଭାୱଂ ଗତା ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମା’’ତି।

ଅଯଂ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଯାଯୋତି ଇଦଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କାରଣଂ ଯେନ ମଂ ସମ୍ମା ୱଦମାନୋ ୱଦେଯ୍ଯ ‘‘ଅରସରୂପୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’ତି। ନୋ ଚ ଖୋ ଯଂ ତ୍ୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦେସୀତି ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦେସି, ସୋ ପରିଯାଯୋ ନ ହୋତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଏୱମାହ? ନନୁ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱୁତ୍ତୋ ସାମଗ୍ଗିରସୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ତନି ୱିଜ୍ଜମାନତା ଅନୁଞ୍ଞାତା ହୋତୀତି। ୱୁଚ୍ଚତେ, ନ ହୋତି। ଯୋ ହି ତଂ ସାମଗ୍ଗିରସଂ କାତୁଂ ଭବ୍ବୋ ହୁତ୍ୱା ନ କରୋତି, ସୋ ତଦଭାୱେନ ଅରସରୂପୋତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଭୱେଯ୍ଯ। ଭଗୱା ପନ ଅଭବ୍ବୋୱ ଏତଂ କାତୁଂ, ତେନସ୍ସ କରଣେ ଅଭବ୍ବତଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ନୋ ଚ ଖୋ ଯଂ ତ୍ୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦେସୀ’’ତି। ଯଂ ପରିଯାଯଂ ସନ୍ଧାଯ ତ୍ୱଂ ମଂ ‘‘ଅରସରୂପୋ’’ତି ୱଦେସି, ସୋ ଅମ୍ହେସୁ ନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି।

୪। ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନା ଅଧିପ୍ପେତଂ ଅରସରୂପତଂ ଆରୋପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅଥାପରଂ ନିବ୍ଭୋଗୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋତିଆଦିମାହ। ସବ୍ବପରିଯାଯେସୁ ଚେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯୋଜନକ୍କମଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତମତ୍ଥଂ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତମେୱ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢାନଂ ଅଭିୱାଦନକମ୍ମାଦିଂ ଲୋକେ ସାମଗ୍ଗିପରିଭୋଗୋତି ମଞ୍ଞମାନୋ ତଦଭାୱେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିବ୍ଭୋଗୋତି ଆହ। ଭଗୱା ପନ ଯ୍ୱାଯଂ ରୂପାଦୀସୁ ସତ୍ତାନଂ ଛନ୍ଦରାଗପରିଭୋଗୋ ତଦଭାୱଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିଯାଯଂ ଅନୁଜାନାତି।

୫। ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯଂ ଲୋକେ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢାନଂ ଅଭିୱାଦନାଦିକୁଲସମୁଦାଚାରକମ୍ମଂ ଲୋକିଯା କରୋନ୍ତି ତସ୍ସ ଅକିରିଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅକିରିଯୱାଦୋତି ଆହ। ଭଗୱା ପନ, ଯସ୍ମା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନଂ ଅକିରିଯଂ ୱଦତି ତସ୍ମା, ତଂ ଅକିରିଯୱାଦଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିଯାଯଂ ଅନୁଜାନାତି। ତତ୍ଥ ଚ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ପାଣାତିପାତ-ଅଦିନ୍ନାଦାନ-ମିଚ୍ଛାଚାରଚେତନା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ମୁସାୱାଦ-ପିସୁଣୱାଚା-ଫରୁସୱାଚା-ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଚେତନା ୱେଦିତବ୍ବା। ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ଯାପାଦମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ଠପେତ୍ୱା ତେ ଧମ୍ମେ, ଅୱସେସା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ‘‘ଅନେକୱିହିତା ପାପକା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା’’ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୬। ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତମେୱ ଅଭିୱାଦନାଦିକମ୍ମଂ ଭଗୱତି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଇମଂ ‘‘ଆଗମ୍ମ ଅଯଂ ଲୋକତନ୍ତି ଲୋକପୱେଣୀ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦୋତି ଆହ। ଭଗୱା ପନ ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠସୁ ଲୋଭସହଗତଚିତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନକଦୋସସ୍ସ ଚ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଉଚ୍ଛେଦଂ ୱଦତି। ସବ୍ବାକୁସଲସମ୍ଭୱସ୍ସ ପନ ନିରୱସେସସ୍ସ ମୋହସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଉଚ୍ଛେଦଂ ୱଦତି। ଠପେତ୍ୱା ତେ ତଯୋ, ଅୱସେସାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଯଥାନୁରୂପଂ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ଉଚ୍ଛେଦଂ ୱଦତି; ତସ୍ମା ତଂ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦଂ ଅତ୍ତନି

ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିୟାୟଂ ଅନୁଜାନାତି।

୭। ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଜିଗୁଚ୍ଛତି ମଞ୍ଞେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଇଦଂ ୱୟୋୱୁଡ୍ଢାନଂ ଅଭିୱାଦନାଦିକୁଲସମୁଦାଚାରକମ୍ମଂ, ତେନ ତଂ ନ କରୋତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଜେଗୁଚ୍ଛୀତି ଆହ। ଭଗୱା ପନ ୟସ୍ମା ଜିଗୁଚ୍ଛତି କାୟଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି; କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ? ୟଞ୍ଚ ତିୱିଧଂ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୟଞ୍ଚ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୟଞ୍ଚ ତିୱିଧଂ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ୟା ଚ ଠପେତ୍ୱା ତାନି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ଅୱସେସାନଂ ଲାମକଟ୍ଠେନ ପାପକାନଂ ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତି ସମାପଜ୍ଜନା ସମଙ୍ଗିଭାୱୋ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଗୂଥଂ ୱିୟ ମଣ୍ଡନକଜାତିୟୋ ପୁରିସୋ ଜିଗୁଚ୍ଛତି ହିରୀୟତି, ତସ୍ମା ତଂ ଜେଗୁଚ୍ଛିତଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିୟାୟଂ ଅନୁଜାନାତି। ତତ୍ଥ ‘‘କାୟଦୁଚ୍ଚରିତେନା’’ତି ଉପୟୋଗତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୮। ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତମେୱ ଅଭିୱାଦନାଦିକମ୍ମଂ ଭଗୱତି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ଇମଂ ଲୋକଜେଟ୍ଠକକମ୍ମଂ ୱିନେତି ୱିନାସେତି, ଅଥ ୱା ୟସ୍ମା ଏତଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ ନ କରୋତି ତସ୍ମା ଅୟଂ ୱିନେତବ୍ବୋ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବୋ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱେନୟିକୋତି ଆହ। ତତ୍ରାୟଂ ପଦତ୍ଥୋ – ୱିନୟତୀତି ୱିନୟୋ, ୱିନାସେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିନୟୋ ଏୱ ୱେନୟିକୋ, ୱିନୟଂ ୱା ଅରହତୀତି ୱେନୟିକୋ, ନିଗ୍ଗହଂ ଅରହତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭଗୱା ପନ, ୟସ୍ମା ରାଗାଦୀନଂ ୱିନୟାୟ ୱୂପସମାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ତସ୍ମା ୱେନୟିକୋ ହୋତି। ଅୟମେୱ ଚେତ୍ଥ ପଦତ୍ଥୋ – ୱିନୟାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି ୱେନୟିକୋ। ୱିଚିତ୍ରା ହି ତଦ୍ଧିତୱୁତ୍ତି! ସ୍ୱାୟଂ ତଂ ୱେନୟିକଭାୱଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିୟାୟଂ ଅନୁଜାନାତି।

୯। ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୟସ୍ମା ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ସାମୀଚିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତା ୱୟୋୱୁଡ୍ଢେ ତୋସେନ୍ତି ହାସେନ୍ତି, ଅକରୋନ୍ତା ପନ ତାପେନ୍ତି ୱିହେସେନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସଂ ନେସଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ଭଗୱା ଚ ତାନି ନ କରୋତି; ତସ୍ମା ‘‘ଅୟଂ ୱୟୋୱୁଡ୍ଢେ ତପତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ସପ୍ପୁରିସାଚାରୱିରହିତତ୍ତା ୱା ‘‘କପଣପୁରିସୋ ଅୟ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ତପସ୍ସୀତି ଆହ। ତତ୍ରାୟଂ ପଦତ୍ଥୋ – ତପତୀତି ତପୋ, ରୋସେତି ୱିହେସେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ସାମୀଚିକମ୍ମାକରଣସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ତପୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ତପସ୍ସୀ। ଦୁତିୟେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ଲୋକେ କପଣପୁରିସୋ ‘‘ତପସ୍ସୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଭଗୱା ପନ ୟେ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଲୋକଂ ତପନତୋ ତପନୀୟାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେସଂ ପହୀନତ୍ତା ୟସ୍ମା ତପସ୍ସୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ତପସ୍ସିତଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିୟାୟଂ ଅନୁଜାନାତି। ତତ୍ରାୟଂ ପଦତ୍ଥୋ – ତପନ୍ତୀତି ତପା, ଅକୁସଲଧମ୍ମାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ – ‘‘ଇଧ ତପ୍ପତି ପେଚ୍ଚ ତପ୍ପତୀ’’ତି। ତଥା ତେ ତପେ ଅସ୍ସି ନିରସ୍ସି ପହାସି ୱିଦ୍ଧଂସେସୀତି ତପସ୍ସୀ।

୧୦। ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଅଭିୱାଦନାଦିକମ୍ମଂ ଦେୱଲୋକଗବ୍ଭସମ୍ପତ୍ତିୟା ଦେୱଲୋକପଟିସନ୍ଧିପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଭଗୱତି ଚସ୍ସ ଅଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପଗବ୍ଭୋତି ଆହ। କୋଧୱସେନ ୱା ଭଗୱତୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋପି ଏୱମାହ। ତତ୍ରାୟଂ ପଦତ୍ଥୋ – ଗବ୍ଭତୋ ଅପଗତୋତି ଅପଗବ୍ଭୋ, ଅଭବ୍ବୋ ଦେୱଲୋକୂପପତ୍ତିଂ ପାପୁଣିତୁନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ହୀନୋ ୱା ଗବ୍ଭୋ ଅସ୍ସାତି ଅପଗବ୍ଭୋ, ଦେୱଲୋକଗବ୍ଭପରିବାହିରତ୍ତା ଆୟତିଂ ହୀନଗବ୍ଭପଟିଲାଭଭାଗୀତି, ହୀନୋ ୱାସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଗବ୍ଭୱାସୋ ଅହୋସୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଭଗୱତୋ ପନ ୟସ୍ମା ଆୟତିଂ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟା ଅପଗତା, ତସ୍ମା ସୋ ତଂ ଅପଗବ୍ଭତଂ ଅତ୍ତନି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଅପରମ୍ପି ପରିୟାୟଂ ଅନୁଜାନାତି। ତତ୍ର ଚ ୟସ୍ସ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆୟତିଂ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟା ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପହୀନାତି ଏତେସଂ ପଦାନଂ ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅନାଗତେ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟା, ପୁନବ୍ଭୱେ ଚ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଅନୁତ୍ତରେନ ମଗ୍ଗେନ ୱିହତକାରଣତ୍ତା ପହୀନାତି। ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ଜଲାବୁଜୟୋନି ଗହିତା। ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତିଗ୍ଗହଣେନ ଇତରା ତିସ୍ସୋପି।

ଅପିଚ ଗବ୍ଭସ୍ସ ସେୟ୍ୟା ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟା, ପୁନବ୍ଭୱୋ ଏୱ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୟଥା ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ୱିଞ୍ଞାଣତୋ ଅଞ୍ଞା ଠିତି ଅତ୍ଥି, ଏୱମିଧାପି ନ ଗବ୍ଭତୋ ଅଞ୍ଞା ସେୟ୍ୟାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ଚ ନାମ ୟସ୍ମା ପୁନବ୍ଭୱଭୂତାପି ଅପୁନବ୍ଭୱଭୂତାପି ଅତ୍ଥି, ଇଧ ଚ ପୁନବ୍ଭୱଭୂତା ଅଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପୁନବ୍ଭୱୋ ଏୱ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି ପୁନବ୍ଭୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତୀ’’ତି।

୧୧। ଏୱଂ ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅରସରୂପତାଦୀହି ଅଟ୍ଠହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସନ୍ତମ୍ପି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭଗୱା ଧମ୍ମିସ୍ସରୋ ଧମ୍ମରାଜା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ ତଥାଗତୋ ଅନୁକମ୍ପାୟ ସୀତଲେନେୱ ଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ୟଂ ଧମ୍ମଧାତୁଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦେସନାୱିଲାସପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତସ୍ସା ଧମ୍ମଧାତୁୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ତା ୱିଗତୱଲାହକେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ସମବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ସରଦକାଲେ ସୂରିୟୋ ୱିୟ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହଦୟନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମନ୍ତୋ ତାନିୟେୱ ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂନି ତେନ ତେନ ପରିୟାୟେନ ଅଞ୍ଞଥା ଦସ୍ସେତ୍ୱା, ପୁନପି ଅତ୍ତନୋ କରୁଣାୱିପ୍ଫାରଂ ଅଟ୍ଠହି ଲୋକଧମ୍ମେହି ଅକମ୍ପିୟଭାୱେନ ପଟିଲଦ୍ଧଂ, ତାଦିଗୁଣଲକ୍ଖଣଂ ପଥୱୀସମଚିତ୍ତତଂ ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମତଞ୍ଚ ପକାସେନ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କେୱଲଂ ପଲିତସିରଖଣ୍ଡଦନ୍ତୱଲିତ୍ତଚତାଦୀହି ଅତ୍ତନୋ ୱୁଡ୍ଢଭାୱଂ ସଞ୍ଜାନାତି, ନୋ ଚ ଖୋ ଜାନାତି ଅତ୍ତାନଂ ଜାତିୟା ଅନୁଗତଂ ଜରାୟ ଅନୁସଟଂ ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିଭୂତଂ ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତଂ

ଓଚ୍ଛାୟାଶୁଭୂତଂ ଅଜ୍ଜ ମରିତ୍ୱା ପୁନ ସ୍ୱେଓ ଉତ୍ତାନସୟନଦାରକଭାଓଗମନୀୟଂ। ମହନ୍ତେନ ଖୋ ପନ ଉସ୍ସାହେନ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ, ତଦସ୍ସ ଆଗମନଂ ସାତ୍ଥକଂ ହୋତୂ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପଟିସମଂ ପୁରେଜାତଭାଓଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସେୟ୍ୟଥାପି ବ୍ରାହ୍ମଣାତିଆଦିନା ନୟେନ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଓଡ୍ଢେସି।

ତତ୍ଥ ସେୟ୍ୟଥାତି ଓପମ୍ମତ୍ଥେ ନିପାତୋ; ପୀତି ସମ୍ଭାଓନତ୍ଥେ; ଉଭୟେନାପି ଯଥା ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଦସ୍ସେତି। କୁକ୍କୁଟିୟା ଅଣ୍ଡାନି ଅଟ୍ଠ ଓ୍ୱା ଦସ ଓ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ଓ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ପନ କିଞ୍ଚାପି କୁକ୍କୁଟିୟା ଓ୍ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରତୋ ଊନାଧିକାନିପି ଅଣ୍ଡାନି ହୋନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଓଚନସିଲିଟ୍ଠତାୟ ଏଓଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏଓଞ୍ହି ଲୋକେ ସିଲିଟ୍ଠଓଚନଂ ହୋତି। ତାନସ୍ସୂତି ତାନି ଅସ୍ସୁ, ଭଓ୍ୱେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୁକ୍କୁଟିୟା ସମ୍ମା ଅଧିସୟିତାନୀତି ତାୟ ଜନେତ୍ତିୟା କୁକ୍କୁଟିୟା ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ସୟନ୍ତିୟା ସମ୍ମା ଅଧିସୟିତାନି। ସମ୍ମା ପରିସେଦିତାନୀତି କାଲେନ କାଲଂ ଉତୁଂ ଗଣ୍ହାପେନ୍ତିୟା ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ତତୋ ସେଦିତାନି, ଉସ୍ମୀକତାନୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସମ୍ମା ପରିଭାଓ୍ୱିତାନୀତି କାଲେନ କାଲଂ ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ତତୋ ଭାଓ୍ୱିତାନି, କୁକ୍କୁଟଗନ୍ଧଂ ଗାହାପିତାନୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତାୟ କୁକ୍କୁଟିୟା ଏଓଂ ତୀହି ପକାରେହି ତାନି ଅଣ୍ଡାନି ପରିପାଲିୟମାନାନି ନ ପୂତୀନି ହୋନ୍ତି। ଯୋପି ନେସଂ ଅଲ୍ଲସିନେହୋ ସୋ ପରିୟାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି। କପାଲଂ ତନୁକଂ ହୋତି, ପାଦନଖସିଖା ଚ ମୁଖତୁଣ୍ଡକଞ୍ଚ ଖରଂ ହୋତି, କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କପାଲସ୍ସ ତନୁକତ୍ତା ବହିଦ୍ଧା ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟତି। ଅଥ ତେ କୁକ୍କୁଟପୋତକା ''ଚିରଂ ଓ୍ୱତ ମୟଂ ସଙ୍କୁଟିତହତ୍ଥପାଦା ସମ୍ବାଧେ ସୟିମ୍ହ, ଅୟଞ୍ଚ ବହି ଆଲୋକୋ ଦିସ୍ସତି, ଏତ୍ଥ ଦାନି ନୋ ସୁଖଓ୍ୱିହାରୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀ''ତି ନିକ୍ଖମିତୁକାମା ହୁତ୍ୱା କପାଲଂ ପାଦେନ ପହରନ୍ତି, ଗୀଓଂ ପସାରେନ୍ତି। ତତୋ ତଂ କପାଲଂ ଦ୍ୱେଧା ଭିଜ୍ଜତି, କୁକ୍କୁଟପୋତକା ପକ୍ଖେ ଓ୍ୱିଧୁନନ୍ତା ତଙ୍ଖଣାନୁରୂପଂ ଓ୍ୱିରଓ୍ୱନ୍ତା ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ଏଓଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତାନଞ୍ଚ ନେସଂ ଯୋ ପଠମତରଂ ନିକ୍ଖମତି ସୋ 'ଜେଟ୍ଠୋ'ତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ଭଗଓ୍ୱା ତାୟ ଉପମାୟ ଅତ୍ତନୋ ଜେଟ୍ଠକଭାଓଂ ସାଧେତୁକାମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଯୋ ନୁ ଖୋ ତେସଂ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକାନଂ…ପେ… କିନ୍ତି ସ୍ୱସ୍ସ ଓ୍ୱଚନୀୟୋ''ତି। ତତ୍ଥ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକାନନ୍ତି କୁକ୍କୁଟପୋତକାନଂ। କିନ୍ତି ସ୍ୱସ୍ସ ଓ୍ୱଚନୀୟୋତି ସୋ କିନ୍ତି ଓ୍ୱଚନୀୟୋ ଅସ୍ସ, କିନ୍ତି ଓ୍ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଭଓ୍ୱେୟ୍ୟ ଜେଟ୍ଠୋ ଓ୍ୱା କନିଟ୍ଠୋ ଓ୍ୱାତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓ୍ୱ।

ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆହ – ''ଜେଟ୍ଠୋତିସ୍ସ ଭୋ ଗୋତମ ଓ୍ୱଚନୀୟୋ''ତି। ଭୋ, ଗୋତମ, ସୋ ଜେଟ୍ଠୋ ଇତି ଅସ୍ସ ଓ୍ୱଚନୀୟୋ। କସ୍ମାତି ଚେ? ସୋ ହି ନେସଂ ଜେଟ୍ଠୋ, ତସ୍ମା ସୋ ନେସଂ ଓ୍ୱୁଡ୍ଢତରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥସ୍ସ ଭଗଓ୍ୱା ଓପମ୍ମଂ ସମ୍ପଟିପାଦେନ୍ତୋ ଆହ – ''ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱ ଖୋ ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତିଆଦି। ଯଥା ସୋ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକୋ ଜେଟ୍ଠୋତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି; ଏଓଂ ଅହମ୍ପି ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାଗତାୟ ପଜାୟ। ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାଗତାୟାତି ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜା ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଅଞ୍ଞାଣଂ, ତତ୍ଥ ଗତାୟ। ପଜାୟାତି ସତ୍ତାଧିଓ୍ୱଚନମେତଂ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠେସୁ ସତ୍ତେସୂତି ଏଓଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଣ୍ଡଭୂତାୟାତି ଅଣ୍ଡେ ଭୂତାୟ ଜାତାୟ ସଞ୍ଜାତାୟ। ଯଥା ହି ଅଣ୍ଡେ ନିବ୍ବତ୍ତା ଏକଚ୍ଚେ ସତ୍ତା ଅଣ୍ଡଭୂତାତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି; ଏଓ୍ୱମୟଂ ସବ୍ବାପି ପଜା ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସେ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ଅଣ୍ଡଭୂତାତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିୟୋନଦ୍ଧାୟାତି ତେନ ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସେନ ସମନ୍ତତୋ ଓନଦ୍ଧାୟ ବଦ୍ଧାୟ ଓ୍ୱେଠିତାୟ । ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱାତି ତଂ ଅଓ୍ୱିଜ୍ଜାମୟଂ ଅଣ୍ଡକୋସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା । ଏକୋଓ୍ୱ ଲୋକେତି ସକଲେପି ଲୋକସନ୍ନିଓ୍ୱାସେ ଅହମେଓ୍ୱ ଏକୋ ଅଦୁତିୟୋ। ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ଉତ୍ତରଓ୍ୱିରହିତଂ ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ। ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିନ୍ତି ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୋଧିଂ; ଅଥ ଓ୍ୱା ପସତ୍ଥଂ ସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ ବୋଧିଂ; ବୋଧୀତି ରୁକ୍ଖୋପି ମଗ୍ଗୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମ୍ପି ନିବ୍ବାନମ୍ପି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ''ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତି (ମହାଓ୍ୱ. ୧; ଉଦା. ୧) ଚ ''ଅନ୍ତରା ଚ ଗୟଂ ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧି''ନ୍ତି (ମହାଓ୍ୱ. ୧୧; ମ. ନି. ୧.୨୮୫) ଚ ଆଗତଟ୍ଠାନେସୁ ହି ରୁକ୍ଖୋ ବୋଧୀତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ''ବୋଧି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣ''ନ୍ତି (ଚୂଳନି. ଖଗ୍ଗଓ୍ୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୨୧) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ମଗ୍ଗୋ। ''ପପ୍ପୋତି ବୋଧିଂ ଓ୍ୱରଭୂରିମେଧସୋ''ତି (ଦୀ. ନି. ୩.୨୧୭) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ''ପତ୍ୱାନ ବୋଧିଂ ଅମତଂ ଅସଙ୍ଖତ''ନ୍ତି ଆଗତଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବାନଂ। ଇଧ ପନ ଭଗଓ୍ୱତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣନ୍ତିପି ଓ୍ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅନୁତ୍ତରା ବୋଧି ହୋତି, ନ ହୋତୀତି? ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ଅସବ୍ବଗୁଣଦାୟକତ୍ତା। ତେସଞ୍ହି କସ୍ସଚି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅରହତ୍ତଫଲମେଓ୍ୱ ଦେତି, କସ୍ସଚି ତିସ୍ସୋ ଓ୍ୱିଜ୍ଜା, କସ୍ସଚି ଛ ଅଭିଞ୍ଞା, କସ୍ସଚି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା, କସ୍ସଚି ସାଓ୍ୱକପାରମିଞାଣଂ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣମେଓ୍ୱ ଦେତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ସବ୍ବଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି, ଅଭିସେକୋ ଓ୍ୱିୟ ରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବଲୋକିସ୍ସରିୟଭାଓଂ। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସଚିପି ଅନୁତ୍ତରା ବୋଧି ନ ହୋତୀତି। ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ ପଟିଓ୍ୱିଜ୍ଝିଂ; ପତ୍ତୋମ୍ହି ଅଧିଗତୋମ୍ହୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ଯଦେତଂ ଭଗଓ୍ୱତା ''ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱ ଖୋ ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ଆଦିନା ନୟେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ, ତଂ ଏଓ୍ୱମତ୍ଥେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଥା ହି ତସ୍ସା କୁକ୍କୁଟିୟା ଅତ୍ତନୋ ଅଣ୍ଡେସୁ ଅଧିସୟନାଦିତିଓ୍ୱିଧକିରିୟାକରଣଂ; ଏଓଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗଓ୍ୱତୋ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ତିଓ୍ୱିଧାନୁପସ୍ସନାକରଣଂ। କୁକ୍କୁଟିୟା ତିଓ୍ୱିଧକିରିୟାସମ୍ପାଦନେନ ଅଣ୍ଡାନଂ ଅପୂତିଭାଓ୍ୱୋ

ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ଅପରିହାନି। କୁକ୍କୁଟିଯା ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ ଅଣ୍ଡାନଂ ଅଲ୍ଲସିନେହପରିଯାଦାନଂ ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ଭୱତ୍ତଯାନୁଗତନିକନ୍ତିସିନେହପରିଯାଦାନଂ। କୁକ୍କୁଟିଯା ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ ଅଣ୍ଡକପାଲାନଂ ତନୁଭାୱୋ ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସସ୍ସ ତନୁଭାୱୋ। କୁକ୍କୁଟିଯା ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସ ପାଦନଖସିଖାତୁଣ୍ଡକାନଂ ଥଦ୍ଧଖରଭାୱୋ ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ତିକ୍ଖଖରୱିପ୍ପସନ୍ନସୂରଭାୱୋ। କୁକ୍କୁଟିଯା ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସ ପରିପାକକାଲୋ ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ପରିପାକକାଲୋ ୱଡ୍ଢିତକାଲୋ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତୋ କୁକ୍କୁଟିଯା ତିୱିଧକିରିଯାକରଣେନ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସ ପାଦନଖସିଖାଯ ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ପକ୍ଖେ ପପ୍ପୋଟେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିକ୍ଖିଦାକାଲୋ ୱିଯ ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିୱିଧାନୁପସ୍ସନାସମ୍ପାଦନେନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବାଧିଗତେନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପକ୍ଖେ ପପ୍ପୋଟେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ସକଲବୁଦ୍ଧଗୁଣସଚ୍ଛିକତକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ସ୍ୱାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜେଟ୍ଠୋ ସେଟ୍ଠୋ ଲୋକସ୍ସାତି ସୋ ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଥା ତେସଂ କୁକ୍କୁଟପୋତକାନଂ ପଠମତରଂ ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଅଭିନିକ୍ଖିଦୋ କୁକ୍କୁଟପୋତକୋ ଜେଟ୍ଠୋ ହୋତି; ଏୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାଗତାଯ ପଜାଯ ତଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ପଠମତରଂ ଅରିଯାଯ ଜାତିଯା ଜାତତ୍ତା ଜେଟ୍ଠୋ ୱୁଡ୍ଢତରୋତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ। ସବ୍ବଗୁଣେହି ପନ ଅପ୍ପଟିସମତ୍ତା ସେଟ୍ଠୋତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପକାସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯାଯ ପଟିପଦାଯ ତଂ ଅଧିଗତୋ ତଂ ପଟିପଦଂ ପୁବ୍ବଭାଗତୋ ପଭୁତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତିଆଦିମାହ। ଇମଂ ୱା ଭଗୱତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚିତ୍ତମେୱମୁପ୍ପନ୍ନଂ – ''କାଯ ନୁ ଖୋ ପଟିପଦାଯ ଇମଂ ପତ୍ତୋ''ତି। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତମଞ୍ଞାଯ ''ଇମାଯାହଂ ପଟିପଦାଯ ଇମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱଂ ପତ୍ତୋ''ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୱୀରିଯଂ ଅହୋସୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନ ମଯା ଅଯଂ ଅନୁତ୍ତରୋ ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱୋ କୁସୀତେନ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନା ସାରଦ୍ଧକାଯେନ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଅଧିଗତୋ, ଅପିଚ ଖୋ ତଦଧିଗମାଯ ଆରଦ୍ଧଂ ଖୋ ପନ ମେ ୱୀରିଯଂ ଅହୋସି, ବୋଧିମଣ୍ଡେ ନିସିନ୍ନେନ ମଯା ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ୱୀରିଯଂ ଆରଦ୍ଧଂ ଅହୋସି, ପଗ୍ଗହିତଂ ଅସିଥିଲପ୍ପୱତ୍ତିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆରଦ୍ଧତ୍ତାୟେୱ ଚ ମେ ତଂ ଅସଲ୍ଲୀନଂ ଅହୋସି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ୱୀରିଯମେୱ, ସତିପି ମେ ଆରମ୍ମଣାଭିମୁଖୀଭାୱେନ ଉପଟ୍ଠିତା ଅହୋସି। ଉପଟ୍ଠିତତ୍ତାୟେୱ ଚ ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠା। ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଅସାରଦ୍ଧୋତି କାଯଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ କାଯୋପି ମେ ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି । ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ନାମକାଯେ ପସ୍ସଦ୍ଧେ ରୂପକାଯୋପି ପସ୍ସଦ୍ଧୋୟେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ନାମକାଯୋ ରୂପକାଯୋତି ଅୱିସେସେତ୍ୱାୱ ପସ୍ସଦ୍ଧୋ କାଯୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅସାରଦ୍ଧୋତି ସୋ ଚ ଖୋ ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତାୟେୱ ଅସାରଦ୍ଧୋ, ୱିଗତଦରଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗନ୍ତି ଚିତ୍ତମ୍ପି ମେ ସମ୍ମା ଆହିତଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଠପିତଂ ଅପ୍ପିତଂ ୱିଯ ଅହୋସି; ସମାହିତତ୍ତା ଏୱ ଚ ଏକଗ୍ଗଂ ଅଚଲଂ ନିପ୍ଫନ୍ଦନନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଝାନସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦା କଥିତା ହୋତି।

ପଠମଜ୍ଝାନକଥା

ଇଦାନି ଇମାଯ ପଟିପଦାଯ ଅଧିଗତଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜତ୍ତଯପରିଯୋସାନଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ସୋ ଖୋ ଅହ''ନ୍ତି ଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀତିଆଦୀନଂ କିଞ୍ଚାପି ''ତତ୍ଥ କତମେ କାମା? ଛନ୍ଦୋ କାମୋ, ରାଗୋ କାମୋ, ଛନ୍ଦରାଗୋ କାମୋ; ସଙ୍କପ୍ପୋ କାମୋ, ରାଗୋ କାମୋ, ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ କାମୋ – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କାମା। ତତ୍ଥ କତମେ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା? କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ…ପେ… ୱିଚିକିଚ୍ଛା – ଇମେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା। ଇତି ଇମେହି ଚ କାମେହି ଇମେହି ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ୱିୱିତ୍ତୋ ହୋତି ପୱିୱିତ୍ତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – 'ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ'''ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୫୬୪) ନଯେନ ୱିଭଙ୍ଗେୟେୱ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତଥାପି ଅଟ୍ଠକଥାନଯଂ ୱିନା ନ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟୋତି ଅଟ୍ଠକଥାନଯେନେୱ ନଂ ପକାସଯିସ୍ସାମ।

ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତି କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିନା ହୁତ୍ୱା ଅପସକ୍କିତ୍ୱା। ଯୋ ପନାଯମେତ୍ଥ ଏୱକାରୋ, ସୋ ନିଯମତ୍ଥୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମା ଚ ନିଯମତ୍ଥୋ, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଣସମଯେ ଅୱିଜ୍ଜମାନାନମ୍ପି କାମାନଂ ତସ୍ସ ପଠମଜ୍ଝାନସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭାୱଂ କାମପରିଚ୍ଚାଗେନେୱ ଚସ୍ସ ଅଧିଗମଂ ଦୀପେତି। କଥଂ? ''ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀ''ତି ଏୱଞ୍ହି ନିଯମେ କରିଯମାନେ ଇଦଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ନୂନିମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କାମା ପଟିପକ୍ଖଭୂତା, ଯେସୁ ସତି ଇଦଂ ନ ପୱତ୍ତତି, ଅନ୍ଧକାରେ ସତି ପଦୀପୋ ୱିଯ, ତେସଂ ପରିଚ୍ଚାଗେନେୱ ଚସ୍ସ ଅଧିଗମୋ ହୋତି, ଓରିମତୀରପରିଚ୍ଚାଗେନ ପାରିମତୀରସ୍ସେୱ, ତସ୍ମା ନିଯମଂ କରୋତୀତି।

ତତ୍ଥ ସିଯା – ‘‘କସ୍ମା ପନେସ ପୁବ୍ବପଦେଯେଵ ଵୁତ୍ତୋ ନ ଉତ୍ତରପଦେ, କିଂ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ଅଵିଵିଚ୍ଚାପି ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରେଯ୍ଯା’’ତି? ନ ଖୋ ପନେତଂ ଏଵଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତନ୍ନିସ୍ସରଣତୋ ହି ପୁବ୍ବପଦେଏଵ ଏସ ଵୁତ୍ତୋ। କାମଧାତୁସମତିକ୍କମନତୋ ହି କାମରାଗପଟିପକ୍ଖତୋ ଚ ଇଦଂ ଝାନଂ କାମାନମେଵ ନିସ୍ସରଣଂ। ଯଥାହ – ‘‘କାମାନମେତଂ ନିସ୍ସରଣଂ, ଯଦିଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମ’’ନ୍ତି (ଇତିଵୁ॰ ୭୨)। ଉତ୍ତରପଦେପି ପନ ଯଥା ‘‘ଇଧେଵ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପଠମୋ ସମଣୋ, ଇଧ ଦୁତିଯୋ ସମଣୋ’’ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୩୯) ଏତ୍ଥ ଏଵକାରୋ ଆନେତ୍ଵା ଵୁଚ୍ଚତି, ଏଵଂ ଵତ୍ତବ୍ବୋ। ନ ହି ସକ୍କା ଇତୋ ଅଞ୍ଞେହିପି ନୀଵରଣସଙ୍ଖାତେହି ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ଅଵିଵିଚ୍ଚ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିତୁଂ । ତସ୍ମା ‘‘ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହି ଵିଵିଚ୍ଚେଵ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’’ତି ଏଵଂ ପଦଦ୍ଵଯେପି ଏସ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଦଦ୍ଵଯେପି ଚ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ଵିଵିଚ୍ଚା’’ତି ଇମିନା ସାଧାରଣଵଚନେନ ତଦଙ୍ଗଵିଵେକାଦଯୋ କାଯଵିଵେକାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେପି ଵିଵେକା ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଥାପି କାଯଵିଵେକୋ, ଚିତ୍ତଵିଵେକୋ, ଵିକ୍ଖମ୍ଭନଵିଵେକୋତି ତଯୋ ଏଵ ଇଧ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ‘‘କାମେହୀ’’ତି ଇମିନା ପନ ପଦେନ ଯେ ଚ ନିଦ୍ଦେସେ ‘‘କତମେ ଵତ୍ଥୁକାମା ମନାପିଯା ରୂପା’’ତିଆଦିନା (ମହାନି॰ ୧; ଵିଭ॰ ୯୬୪) ନଯେନ ଵତ୍ଥୁକାମା ଵୁତ୍ତା, ଯେ ଚ ତତ୍ଥେଵ ଵିଭଙ୍ଗେ ଚ ‘‘ଛନ୍ଦୋ କାମୋ’’ତିଆଦିନା (ମହାନି॰ ୧) ନଯେନ କିଲେସକାମା ଵୁତ୍ତା, ତେ ସବ୍ବେପି ସଙ୍ଗହିତା ଇଚ୍ଚେଵ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଏଵଞ୍ହି ସତି ‘‘ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହୀ’’ତି ଵତ୍ଥୁକାମେହିପି ଵିଵିଚ୍ଚେଵାତି ଅତ୍ଥୋ ଯୁଜ୍ଜତି। ତେନ କାଯଵିଵେକୋ ଵୁତ୍ତୋ ହୋତି।

ଵିଵିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀତି କିଲେସକାମେହି ସବ୍ବାକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି ଵା ଵିଵିଚ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ ଯୁଜ୍ଜତି। ତେନ ଚିତ୍ତଵିଵେକୋ ଵୁତ୍ତୋ ହୋତି। ପୁରିମେନ ଚେତ୍ଥ ଵତ୍ଥୁକାମେହି ଵିଵେକଵଚନତୋଯେଵ କାମସୁଖପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଦୁତିଯେନ କିଲେସକାମେହି ଵିଵେକଵଚନତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖପରିଗ୍ଗହୋ ଵିଭାଵିତୋ ହୋତି। ଏଵଂ ଵତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମଵିଵେକଵଚନତୋଯେଵ ଚ ଏତେସଂ ପଠମେନ ସଂକିଲେସଵତ୍ଥୁପ୍ପହାନଂ, ଦୁତିଯେନ ସଂକିଲେସପ୍ପହାନଂ; ପଠମେନ ଲୋଲଭାଵସ୍ସ ହେତୁପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଦୁତିଯେନ ବାଲଭାଵସ୍ସ; ପଠମେନ ଚ ପଯୋଗସୁଦ୍ଧି, ଦୁତିଯେନ ଆସଯପୋସନଂ ଵିଭାଵିତଂ ହୋତୀତି ଵିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ। ଏସ ତାଵ ନଯୋ ‘‘କାମେହୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଵୁତ୍ତକାମେସୁ ଵତ୍ଥୁକାମପକ୍ଖେ।

କିଲେସକାମପକ୍ଖେ ପନ ଛନ୍ଦୋତି ଚ ରାଗୋତି ଚ ଏଵମାଦୀହି ଅନେକଭେଦୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋଯେଵ କାମୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ସୋ ଚ ଅକୁସଲପରିଯାପନ୍ନୋପି ସମାନୋ, ‘‘ତତ୍ଥ କତମୋ କାମଛନ୍ଦୋ କାମୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଵିଭଙ୍ଗେ ଝାନପଟିପକ୍ଖତୋ ଵିସୁଂ ଵୁତ୍ତୋ। କିଲେସକାମତ୍ତା ଵା ପୁରିମପଦେ ଵୁତ୍ତୋ, ଅକୁସଲପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଦୁତିଯପଦେ। ଅନେକଭେଦତୋ ଚସ୍ସ କାମତୋତି ଅଵତ୍ଵା କାମେହୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଚ ଧମ୍ମାନଂ ଅକୁସଲଭାଵେ ଵିଜ୍ଜମାନେ ‘‘ତତ୍ଥ କତମେ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଵିଭଙ୍ଗେ (ଵିଭ॰ ୫୬୪) ଉପରିଝାନଙ୍ଗପଚ୍ଚନୀକପଟିପକ୍ଖଭାଵଦସ୍ସନତୋ ନୀଵରଣାନେଵ ଵୁତ୍ତାନି। ନୀଵରଣାନି ହି ଝାନଙ୍ଗପଚ୍ଚନୀକାନି, ତେସଂ ଝାନଙ୍ଗାନେଵ ପଟିପକ୍ଖାନି, ଵିଦ୍ଧଂସକାନୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଥା ହି ‘‘ସମାଧି କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୋ, ପୀତି ବ୍ଯାପାଦସ୍ସ, ଵିତକ୍କୋ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ, ସୁଖଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ, ଵିଚାରୋ ଵିଚିକିଚ୍ଛାଯା’’ତି ପେଟକେ ଵୁତ୍ତଂ।

ଏଵମେତ୍ଥ ‘‘ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହୀ’’ତି ଇମିନା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଵିକ୍ଖମ୍ଭନଵିଵେକୋ ଵୁତ୍ତୋ ହୋତି। ‘‘ଵିଵିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’’ତି ଇମିନା ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ନୀଵରଣାନଂ। ଅଗ୍ଗହିତଗ୍ଗହଣେନ ପନ ପଠମେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ, ଦୁତିଯେନ ସେସନୀଵରଣାନଂ। ତଥା ପଠମେନ ତୀସୁ ଅକୁସଲମୂଲେସୁ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣଭେଦଵିସଯସ୍ସ ଲୋଭସ୍ସ, ଦୁତିଯେନ ଆଘାତଵତ୍ଥୁଭେଦାଦିଵିସଯାନଂ ଦୋସମୋହାନଂ। ଓଘାଦୀସୁ ଵା ଧମ୍ମେସୁ ପଠମେନ କାମୋଘ-କାମଯୋଗ-କାମାସଵ-କାମୁପାଦାନ-ଅଭିଜ୍ଝାକାଯଗନ୍ଥ-କାମରାଗ-ସଂଯୋଜନାନଂ, ଦୁତିଯେନ ଅଵସେସଓଘ-ଯୋଗାସଵ-ଉପାଦାନ-ଗନ୍ଥ-ସଂଯୋଜନାନଂ। ପଠମେନ ଚ ତଣ୍ହାଯ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଞ୍ଚ, ଦୁତିଯେନ ଅଵିଜ୍ଜାଯ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଞ୍ଚ। ଅପିଚ ପଠମେନ ଲୋଭସମ୍ପଯୁତ୍ତଅଟ୍ଠଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂ, ଦୁତିଯେନ ସେସାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାନଂ ଵିକ୍ଖମ୍ଭନଵିଵେକୋ ଵୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ତାଵ ‘‘ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହି ଵିଵିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନା।

ଏତ୍ତାଵତା ଚ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପହାନଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଇଦାନି ସମ୍ପଯୋଗଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସଵିତକ୍କଂ ସଵିଚାରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଵିତକ୍କନଂ ଵିତକ୍କୋ, ଊହନନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ୍ଵାଯଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନଲକ୍ଖଣୋ, ଆହନନପରିଯାହନନରସୋ। ତଥା ହି ‘‘ତେନ ଯୋଗାଵଚରୋ ଆରମ୍ମଣଂ ଵିତକ୍କାହତଂ ଵିତକ୍କପରିଯାହତଂ କରୋତୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆନଯନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ। ଵିଚରଣଂ ଵିଚାରୋ, ଅନୁସଞ୍ଚରଣନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ୍ଵାଯଂ ଆରମ୍ମଣାନୁମଜ୍ଜନଲକ୍ଖଣୋ, ତତ୍ଥ ସହଜାତାନୁଯୋଜନରସୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧନପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନୋ। ସନ୍ତେପି ଚ ନେସଂ କତ୍ଥଚି ଅଵିପ୍ପଯୋଗେ ଓଳାରିକଟ୍ଠେନ ଘଣ୍ଟାଭିଘାତସଦ୍ଦୋ ଵିଯ ଚେତସୋ ପଠମାଭିନିପାତୋ ଵିତକ୍କୋ, ସୁଖୁମଟ୍ଠେନ ଅନୁରଵୋ ଵିଯ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧୋ ଵିଚାରୋ। ଵିପ୍ଫାରଵା ଚେତ୍ଥ ଵିତକ୍କୋ ପରିପ୍ଫନ୍ଦନଭାଵୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ, ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତୁକାମସ୍ସ ପକ୍ଖିନୋ ପକ୍ଖଵିକ୍ଖେପୋ ଵିଯ ପଦୁମାଭିମୁଖପାତୋ ଵିଯ ଚ ଗନ୍ଧାନୁବନ୍ଧଚେତସୋ ଭମରସ୍ସ। ସନ୍ତଵୁତ୍ତି ଵିଚାରୋ ନାତିପରିପ୍ଫନ୍ଦନଭାଵୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ, ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତସ୍ସ ପକ୍ଖିନୋ ପକ୍ଖପ୍ପସାରଣଂ ଵିଯ

ପରିବ୍ଭମନଂ ୱିଯ ଚ ପଦୁମାଭିମୁଖପତିତସ୍ସ ଭମରସ୍ସ ପଦୁମସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ। ସୋ ପନ ନେସଂ ୱିସେସୋ ପଠମ-ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେସୁ ପାକଟୋ ହୋତି। ଇତି ଇମିନା ଚ ୱିତକ୍କେନ ଇମିନା ଚ ୱିଚାରେନ ସହ ୱତ୍ତତି ରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ପୁପ୍ଫେନ ଚ ଫଲେନ ଚାତି ଇଦଂ ଝାନଂ ''ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାର''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଇମିନା ଚ ୱିତକ୍କେନ ଇମିନା ଚ ୱିଚାରେନ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ''ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୫୬୫) ନଯେନ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନା ଦେସନା କତା। ଅତ୍ଥୋ ପନ ତତ୍ରାପି ଏୱମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ୱିୱେକଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିୱିତ୍ତି ୱିୱେକୋ, ନୀୱରଣୱିଗମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିୱିତ୍ତୋତି ୱା ୱିୱେକୋ, ନୀୱରଣୱିୱିତ୍ତୋ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମରାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ୱିୱେକା, ତସ୍ମିଂ ୱା ୱିୱେକେ ଜାତନ୍ତି ୱିୱେକଜଂ। ପୀତିସୁଖନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପିନଯତୀତି ପୀତି, ସା ସମ୍ପିଯାଯନଲକ୍ଖଣା କାଯଚିତ୍ତପୀନନରସା , ଫରଣରସା ୱା, ଓଦଗ୍ଯପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା। ସୁଖନଂ ସୁଖଂ, ସୁଟ୍ଠୁ ୱା ଖାଦତି ଖନତି ଚ କାଯଚିତ୍ତାବାଧନ୍ତି ସୁଖଂ, ତଂ ସାତଲକ୍ଖଣଂ, ସମ୍ପଯୁତ୍ତକାନଂ ଉପବ୍ରୂହନରସଂ, ଅନୁଗ୍ଗହପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ। ସତିପି ଚ ନେସଂ କତ୍ଥଚି ଅୱିପ୍ପଯୋଗେ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣପଟିଲାଭତୁଟ୍ଠି ପୀତି, ପଟିଲଦ୍ଧରସାନୁଭୱନଂ ସୁଖଂ। ଯତ୍ଥ ପୀତି ତତ୍ଥ ସୁଖଂ, ଯତ୍ଥ ସୁଖଂ ତତ୍ଥ ନ ନିଯମତୋ ପୀତି। ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହିତା ପୀତି, ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହିତଂ ସୁଖଂ। କନ୍ତାରଖିନ୍ନସ୍ସ ୱନନ୍ତୋଦକଦସ୍ସନସୱନେସୁ ୱିଯ ପୀତି, ୱନଚ୍ଛାଯପ୍ପୱେସନୌଦକପରିଭୋଗେସୁ ୱିଯ ସୁଖଂ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପାକଟଭାୱତୋ ଚେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ଚ ପୀତି, ଇଦଞ୍ଚ ସୁଖଂ, ଅସ୍ସ ଝାନସ୍ସ, ଅସ୍ମିଂ ୱା ଝାନେ ଅତ୍ଥୀତି ଇଦଂ ଝାନଂ ''ପୀତିସୁଖ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅଥ ୱା ପୀତି ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ପୀତିସୁଖଂ, ଧମ୍ମୱିନଯାଦଯୋ ୱିଯ। ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ, ଅସ୍ମିଂ ୱା ଝାନେ ଅତ୍ଥୀତି ଏୱମ୍ପି ୱିୱେକଜଂପୀତିସୁଖଂ। ଯଥେୱ ହି ଝାନଂ, ଏୱଂ ପୀତିସୁଖଂ ପେତ୍ଥ ୱିୱେକଜମେୱ ହୋତି, ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ତସ୍ମା ଏକପଦେନେୱ ''ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖ''ନ୍ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଇଦଂ ସୁଖଂ ଇମାଯ ପୀତିଯା ସହଗତ''ନ୍ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୫୬୭) ନଯେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥୋ ପନ ତତ୍ରାପି ଏୱମେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ପଠମନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତା ପଠମଂ, ଇଦଂ ପଠମଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ପଠମଂ। ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ଝାପେତୀତି ଝାନଂ, ଇମିନା ଯୋଗିନୋ ଝାଯନ୍ତୀତିପି ଝାନଂ, ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ଡହନ୍ତି ଗୋଚରଂ ୱା ଚିନ୍ତେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଯଂ ୱା ତଂ ଝାଯତି ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଝାନଂ, ତେନେୱ ଉପନିଜ୍ଝାଯନଲକ୍ଖଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦେତଂ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ , ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ସହ ଉପଚାରେନ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କସ୍ମା? କସିଣାଦିଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାଯନତୋ। ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କସ୍ମା? ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାଯନତୋ। ଏତ୍ଥ ହି ୱିପସ୍ସନା ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣାଦୀନି ଉପନିଜ୍ଝାଯତି, ୱିପସ୍ସନାଯ ଉପନିଜ୍ଝାଯନକିଚ୍ଚଂ ପନ ମଗ୍ଗେନ ସିଜ୍ଝତୀତି ମଗ୍ଗୋ ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଫଲଂ ପନ ନିରୋଧସ୍ସ ତଥଲକ୍ଖଣଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନମେୱ ଝାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ।

ଏତ୍ଥାହ – ''କତମଂ ପନ ତଂ ଝାନଂ ନାମ, ଯଂ ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ…ପେ… ପୀତିସୁଖନ୍ତି ଏୱଂ ଅପଦେସଂ ଅରହତୀ''ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ଯଥା ସଧନୋ ସପରିଜନୋତିଆଦୀସୁ ଠପେତ୍ୱା ଧନଞ୍ଚ ପରିଜନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞୋ ଅପଦେସାରହୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିତକ୍କାଦିଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଅପଦେସାରହଂ ନତ୍ଥି। ଯଥା ପନ ସରଥା ସପତ୍ତି ସେନାତି ୱୁତ୍ତେ ସେନଙ୍ଗେସ୍ୱେୱ ସେନାସମ୍ମୁତି, ଏୱମିଧ ପଞ୍ଚସୁ ଅଙ୍ଗେସ୍ୱେୱ ଝାନସମ୍ମୁତି ୱେଦିତବ୍ବା। କତମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ? ୱିତକ୍କୋ, ୱିଚାରୋ, ପୀତି, ସୁଖଂ, ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାତି ଏତେସୁ। ଏତାନେୱ ହିସ୍ସ ''ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାର''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅଙ୍ଗଭାୱେନ ୱୁତ୍ତାନି। ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏକଗ୍ଗତା ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତୀତି ଚେ ତଞ୍ଚ ନ। କସ୍ମା? ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏୱ। ସାପି ହି ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଝାନନ୍ତି ୱିତକ୍କୋ ୱିଚାରୋ ପୀତି ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାଯେୱ। ତସ୍ମା ଯଥା ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରନ୍ତି, ଏୱଂ ସଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତନ୍ତି ଇଧ ଅୱୁତ୍ତେପି ଇମିନା ୱିଭଙ୍ଗୱଚନେନ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାପି ଅଙ୍ଗମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯେନ ହି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଭଗୱତା ଉଦ୍ଦେସୋ କତୋ, ସୋ ଏୱ ତେନ ୱିଭଙ୍ଗେପି ପକାସିତୋତି।

ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା, ପାପୁଣିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପସମ୍ପାଦଯିତ୍ୱା ୱା, ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୋ ପଟିଲାଭୋ ପତ୍ତି ସମ୍ପତ୍ତି ଫୁସନା ସଚ୍ଛିକିରିଯା ଉପସମ୍ପଦା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସାପି ଏୱମେୱତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିହାସିନ୍ତି ବୋଧିମଣ୍ଡେ ନିସଜ୍ଜସଙ୍ଖାତେନ ଇରିଯାପଥୱିହାରେନ ଇତିୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଝାନସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଇରିଯଂ ୱୁତ୍ତିଂ ପାଲନଂ ଯପନଂ ଯାପନଂ ଚାରଂ ୱିହାରଂ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ୱିଭଙ୍ଗେ – ''ୱିହରତୀତି ଇରିଯତି ୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି ଚରତି ୱିହରତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିହରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୫୧୨)।

କିଂ ପନ କତ୍ୱା ଭଗୱା ଇମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହାସୀତି? କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା। କତରଂ? ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ। ଅଞ୍ଞେନ ତଦତ୍ଥିକେନ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି? ଅଞ୍ଞେନପି ଏତଂ ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପଥୱୀକସିଣାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ। ତେସଂ ଭାୱନାନଯୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।

୫୫) ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ଅତିଭାରିୟଂ ୱିନୟନିଦାନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପାଳିୟା ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନମତ୍ତମେୱ କରୋମାତି।

ପଠମଜ୍ଝାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁତିୟଜ୍ଝାନକଥା

ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମାତି ୱିତକ୍କସ୍ସ ଚ ୱିଚାରସ୍ସ ଚାତି ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱୂପସମା ସମତିକ୍କମା; ଦୁତିୟଜ୍ଝାନକ୍ଖଣେ ଅପାତୁଭାୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେ ସବ୍ବେପି ପଠମଜ୍ଝାନଧମ୍ମା ନ ସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେୟେୱ ହି ପଠମଜ୍ଝାନେ ଫସ୍ସାଦୟୋ, ଅଞ୍ଞେ ଇଧ; ଓଳାରିକସ୍ସ ପନ ଓଳାରିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ସମତିକ୍କମା ପଠମଜ୍ଝାନତୋ ପରେସଂ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଅଧିଗମୋ ହୋତୀତି ଦୀପନତ୍ଥଂ ''ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ଇଧ ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତମଧିପ୍ପେତଂ। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୭୩) ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ୟସ୍ମା ପନ ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନି ଜାତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ସମ୍ପସାଦନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସଦ୍ଧା। ସମ୍ପସାଦନୟୋଗତୋ ଝାନମ୍ପି ସମ୍ପସାଦନଂ, ନୀଲୱଣ୍ଣୟୋଗତୋ ନୀଲୱତ୍ଥଂ ୱିୟ। ୟସ୍ମା ୱା ତଂ ଝାନଂ ସମ୍ପସାଦନସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ୱିତକ୍କୱିଚାରକ୍ଖୋଭୱୂପସମନେନ ଚେତୋ ସମ୍ପସାଦୟତି, ତସ୍ମାପି ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ସମ୍ପସାଦନଂ ଚେତସୋତି ଏୱଂ ପଦସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୁରିମସ୍ମିଂ ପନ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ଚେତସୋତି ଏତଂ ଏକୋଦିଭାୱେନ ସଦ୍ଧିଂ ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାୟଂ ଅତ୍ଥୟୋଜନା – ଏକୋ ଉଦେତୀତି ଏକୋଦି, ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି ଅନଜ୍ଝାରୂଳ୍ହତ୍ତା ଅଗ୍ଗୋ ସେଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଟ୍ଠୋପି ହି ଲୋକେ ଏକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରୱିରହତୋ ୱା ଏକୋ ଅସହାୟୋ ହୁତ୍ୱାତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଥ ୱା ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେ ଉଦାୟତୀତି ଉଦି, ଉଟ୍ଠାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ଏକୋ ଚ ସୋ ଉଦି ଚାତି ଏକୋଦି, ସମାଧିସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇତି ଇମଂ ଏକୋଦିଂ ଭାୱେତି ୱଡ୍ଢୟତୀତି ଇଦଂ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନଂ ଏକୋଦିଭାୱଂ। ସୋ ପନାୟଂ ଏକୋଦି ୟସ୍ମା ଚେତସୋ, ନ ସତ୍ତସ୍ସ ନ ଜୀୱସ୍ସ, ତସ୍ମା ଏତଂ ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ନନୁ ଚାୟଂ ସଦ୍ଧା ପଠମଜ୍ଝାନେପି ଅତ୍ଥି, ଅୟଞ୍ଚ ଏକୋଦିନାମକୋ ସମାଧି; ଅଥ କସ୍ମା ଇଦମେୱ ସମ୍ପସାଦନଂ ''ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱଞ୍ଚା''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ଅଦୁଞ୍ହି ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରକ୍ଖୋଭେନ ୱୀଚିତରଙ୍ଗସମାକୁଲମିୱ ଜଲଂ ନ ସୁପ୍ପସନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ସତିୟାପି ସଦ୍ଧାୟ ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ସୁପ୍ପସନ୍ନତ୍ତାୟେୱ ଚେତ୍ଥ ସମାଧିପି ନ ସୁଟ୍ଠୁ ପାକଟୋ, ତସ୍ମା ଏକୋଦିଭାୱନ୍ତିପି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଝାନେ ୱିତକ୍କୱିଚାରପଲିବୋଧାଭାୱେନ ଲଦ୍ଧୋକାସା ବଲୱତୀ ସଦ୍ଧା, ବଲୱସଦ୍ଧାସହାୟପଟିଲାଭେନେୱ ଚ ସମାଧିପି ପାକଟୋ; ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ''ସମ୍ପସାଦନନ୍ତି ୟା ସଦ୍ଧା ସଦ୍ଦହନା ଓକପ୍ପନା ଅଭିପ୍ପସାଦୋ, ଚେତସୋ ଏକୋଦିଭାୱନ୍ତି ୟା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠିତି...ପେ... ସମ୍ମାସମାଧୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ ପନେତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅୟଂ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ୟଥା ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ସଂସନ୍ଦତି ଚେୱ ସମେତି ଚ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରନ୍ତି ଭାୱନାୟ ପହୀନତ୍ତା ଏତସ୍ମିଂ ଏତସ୍ସ ୱା ୱିତକ୍କୋ ନତ୍ଥୀତି ଅୱିତକ୍କଂ। ଇମିନାୱ ନୟେନ ଅୱିଚାରଂ। ୱିଭଙ୍ଗେପି (ୱିଭ। ୫୭୬) ୱୁତ୍ତଂ ''ଇତି ଅୟଞ୍ଚ ୱିତକ୍କୋ ଅୟଞ୍ଚ ୱିଚାରୋ ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି ସମିତା ୱୂପସନ୍ତା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଙ୍ଗତା ଅପ୍ପିତା ବ୍ୟପ୍ପିତା ସୋସିତା ୱିସୋସିତା ବ୍ୟନ୍ତୀକତା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାର''ନ୍ତି।

ଏତ୍ଥାହ – ନନୁ ଚ ''ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା''ତି ଇମିନାପି ଅୟମତ୍ଥୋ ସିଦ୍ଧୋ, ଅଥ କସ୍ମା ପୁନ ୱୁତ୍ତଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାର''ନ୍ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ଏୱମେତଂ ସିଦ୍ଧୋ ୱାୟମତ୍ଥୋ, ନ ପନେତଂ ତଦତ୍ଥଦୀପକଂ; ନନୁ ଅୱୋଚୁମ୍ହ – ''ଓଳାରିକସ୍ସ ପନ ଓଳାରିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ସମତିକ୍କମା ପଠମଜ୍ଝାନତୋ ପରେସଂ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଅଧିଗମୋ ହୋତୀତି ଦୀପନତ୍ଥଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି।

ଅପିଚ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଇଦଂ ସମ୍ପସାଦନଂ, ନ କିଲେସକାଲୁସିୟସ୍ସ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମା ଏକୋଦିଭାୱଂ ନ ଉପଚାରଜ୍ଝାନମିୱ ନୀୱରଣପ୍ପହାନା, ନ ପଠମଜ୍ଝାନମିୱ ଚ ଅଙ୍ଗପାତୁଭାୱାତି ଏୱଂ ସମ୍ପସାଦନଏକୋଦିଭାୱାନଂ ହେତୁପରିଦୀପକମିଦଂ ୱଚନଂ। ତଥା ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା ଇଦଂ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଂ, ନ ତତିୟଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାନି ୱିୟ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନି ୱିୟ ଚ ଅଭାୱାତି ଏୱଂ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଭାୱସ୍ସ ହେତୁପରିଦୀପକଞ୍ଚ, ନ ୱିତକ୍କୱିଚାରାଭାୱମତ୍ତପରିଦୀପକଂ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାଭାୱମତ୍ତପରିଦୀପକମେୱ ପନ ''ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାର''ନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ, ତସ୍ମା ପୁରିମଂ ୱତ୍ୱାପି ପୁନ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱାତି।

ସମାଧିଜନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନସମାଧିତୋ ସମ୍ପୟୁତ୍ତସମାଧିତୋ ୱା ଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ପଠମମ୍ପି ସମ୍ପୟୁତ୍ତସମାଧିତୋ ଜାତଂ, ଅଥ ଖୋ ଅୟମେୱ

''ସମାଧୀ''ତି ୱୁତ୍ତଙ୍ଗ ଅରହତି ୱିତକ୍କୱିଚାରକ୍ଖୋଭୱିରହେନ ଅତିୱିୟ ଅଚଲତ୍ତା ସୁପ୍ପସନ୍ନତ୍ତା ଚ। ତସ୍ମା ଇମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ଇଦମେୱ ''ସମାଧିଜ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୀତିସୁଖନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଦୁତିୟନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତୋ ଦୁତିୟଂ, ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ଦୁତିୟଂ। ଝାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ୟଥା ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱିତକ୍କାଦୀହି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ ହୋତି, ଏୱମିଦଂ ସମ୍ପସାଦାଦୀହି ''ଚତୁରଙ୍ଗିକ''ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୟଥାହ – ''ଝାନନ୍ତି ସମ୍ପସାଦୋ, ପୀତି, ସୁଖଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ୱିଭ। ୫୮୦)। ପରିୟାୟୋୟେୱ ଚେସୋ। ସମ୍ପସାଦନଂ ପନ ଠପେତ୍ୱା ନିପ୍ପରିୟାୟେନ ତିୱଙ୍ଗିକମେୱେତଂ ହୋତି। ୟଥାହ – ''କତମଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ତିୱଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ହୋତି? ପୀତି, ସୁଖଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ଧ। ସ। ୧୬୧)। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱାତି।

ଦୁତିୟଜ୍ଝାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ତତିୟଜ୍ଝାନକଥା

ପୀତିୟାଚ ୱିରାଗାତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାୟ ପୀତିୟା ୱିରାଗୋତି ତସ୍ସା ଜିଗୁଚ୍ଛନଂ ୱା ସମତିକ୍କମୋ ୱା। ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରା ''ଚ'' ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ସୋ ହି ୱୂପସମଂ ୱା ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି ୱିତକ୍କୱିଚାରୱୂପସମଂ ୱା। ତତ୍ଥ ୟଦା ୱୂପସମମେୱ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି, ତଦା ପୀତିୟା ୱିରାଗା ଚ, କିଞ୍ଚ ଭିୟ୍ୟୋ ୱୂପସମା ଚାତି ଏୱଂ ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମିସ୍ସା ଚ ୟୋଜନାୟଂ ୱିରାଗୋ ଜିଗୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ପୀତିୟା ଜିଗୁଚ୍ଛନା ଚ ୱୂପସମା ଚାତି ଅୟମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୟଦା ପନ ୱିତକ୍କୱିଚାରୱୂପସମଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି, ତଦା ପୀତିୟା ଚ ୱିରାଗା, କିଞ୍ଚ ଭିୟ୍ୟୋ ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମାତି ଏୱଂ ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମିସ୍ସା ଚ ୟୋଜନାୟଂ ୱିରାଗୋ ସମତିକ୍କମନତ୍ଥୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ପୀତିୟା ଚ ସମତିକ୍କମା, ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମାତି ଅୟମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

କାମଞ୍ଚେତେ ୱିତକ୍କୱିଚାରା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେୟେୱ ୱୂପସନ୍ତା ଇମସ୍ସ ପନ ଝାନସ୍ସ ମଗ୍ଗପରିଦୀପନତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଞ୍ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମା''ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ଇଦଂ ପଞ୍ଞାୟତି – ''ନୂନ ୱିତକ୍କୱିଚାରୱୂପସମୋ ମଗ୍ଗୋ ଇମସ୍ସ ଝାନସ୍ସା''ତି। ୟଥା ଚ ତତିୟେ ଅରିୟମଗ୍ଗେ ଅପ୍ପହୀନାନମ୍ପି ସକ୍କାୟଦିଟ୍ଠାଦୀନଂ ''ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିୟାନଂ ସଂୟୋଜନାନଂ ପହାନା''ତି (ମ। ନି। ୨।୧୩୨) ଏୱଂ ପହାନଂ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ହୋତି ତଦଧିଗମାୟ ଉସ୍ସୁକାନଂ ଉସ୍ସାହଜନକଂ; ଏୱମେୱଂ ଇଧ ଅୱୂପସନ୍ତାନମ୍ପି ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଂ ୱୂପସମୋ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ହୋତି। ତେନାୟମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ – ''ପୀତିୟା ଚ ସମତିକ୍କମା, ୱିତକ୍କୱିଚାରାନଞ୍ଚ ୱୂପସମା''ତି।

ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହାସିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉପପତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖତୀତି ଉପେକ୍ଖା, ସମଂ ପସ୍ସତି, ଅପକ୍ଖପତିତାୱ ହୁତ୍ୱା ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାୟ ୱିସଦାୟ ୱିପୁଲାୟ ଥାମଗତାୟ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ତତିୟଜ୍ଝାନସମଙ୍ଗୀ ''ଉପେକ୍ଖକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉପେକ୍ଖା ପନ ଦସୱିଧା ହୋତି – ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ୱୀରିୟୁପେକ୍ଖା, ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା, ୱେଦନୁପେକ୍ଖା, ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା, ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା, ଝାନୁପେକ୍ଖା, ପାରିସୁଦ୍ଧୁପେକ୍ଖାତି। ଏୱମୟଂ ଦସୱିଧାପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତନୟତୋ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲଚିତ୍ତାରମ୍ମଣତୋ, ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହ-ଏକକ୍ଖଣକୁସଲତ୍ତିକସଙ୍ଖେପୱସେନ ଚ ଅଟ୍ଠସାଲିନିୟା ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାୟ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଇଧ ପନ ୱୁଚ୍ଚମାନା ୱିନୟନିଦାନଂ ଅତିଭାରିୟଂ କରୋତୀତି ନ ୱୁତ୍ତା। ଲକ୍ଖଣାଦିତୋ ପନ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୁପେକ୍ଖା ମଜ୍ଝତ୍ତଲକ୍ଖଣା, ଅନାଭୋଗରସା, ଅବ୍ୟାପାରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ପୀତିୱିରାଗପଦଟ୍ଠାନାତି।

ଏତ୍ଥାହ – ନନୁ ଚାୟଂ ଅତ୍ଥତୋ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାୱ ହୋତି, ସା ଚ ପଠମଦୁତିୟଜ୍ଝାନେସୁପି ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତତ୍ରାପି ''ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହାସି''ନ୍ତି ଏୱମୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବା ସିୟା, ସା କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତାତି? ଅପରିବ୍ୟତ୍ତକିଚ୍ଚତୋ। ଅପରିବ୍ୟତ୍ତଞ୍ହି ତସ୍ସା ତତ୍ଥ କିଚ୍ଚଂ, ୱିତକ୍କାଦୀହି ଅଭିଭୂତତ୍ତା। ଇଧ ପନାୟଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତୀହି ଅନଭିଭୂତତ୍ତା ଉକ୍ଖିତ୍ତସିରା ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ପରିବ୍ୟତ୍ତକିଚ୍ଚା ଜାତା, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତାତି।

ନିଟ୍ଠିତା ''ଉପେକ୍ଖକୋ ଚ ୱିହାସି''ନ୍ତି ଏତସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା।

ଇଦାନି ସତୋ ଚ ସମ୍ପଜାନୋତି ଏତ୍ଥ ସରତୀତି ସତୋ, ସମ୍ପଜାନାତୀତି ସମ୍ପଜାନୋ। ପୁଗ୍ଗଲେନ ସତି ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସରଣଲକ୍ଖଣା ସତି, ଅସମ୍ମୁସ୍ସନରସା, ଆରକ୍ଖପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା; ଅସମ୍ମୋହଲକ୍ଖଣଂ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ, ତୀରଣରସଂ, ପୱିଚୟପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଂ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଇଦଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପୁରିମଜ୍ଝାନେସୁପି ଅତ୍ଥି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ହି ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଉପଚାରଜ୍ଝାନମତ୍ତମ୍ପି ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ପଗେୱ ଅପ୍ପନା; ଓଳାରିକତ୍ତା ପନ ତେସଂ ଝାନାନଂ ଭୂମିୟଂ ୱିୟ ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତି ସୁଖା ହୋତି, ଅବ୍ୟତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞକିଚ୍ଚଂ। ଓଳାରିକଙ୍ଗପ୍ପହାନେନ ପନ ସୁଖୁମତ୍ତା ଇମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଖୁରଧାରାୟଂ ୱିୟ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞକିଚ୍ଚପରିଗ୍ଗହିତାୟେୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗତି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାତି ଇଧେୱ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚ ଭିୟ୍ୟୋ? ୟଥାପି ଧେନୁପଗୋ ୱଚ୍ଛୋ

ଧେନୁତୋ ଅପନୀତୋ ଅରକ୍ଖିଯମାନୋ ପୁନଦେଵ ଧେନୁଂ ଉପଗଚ୍ଛତି; ଏଵମିଦଂ ତତିଯଜ୍ଝାନସୁଖଂ ପୀତିତୋ ଅପନୀତମ୍ପି ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାରକ୍ଖେନ ଅରକ୍ଖିଯମାନଂ ପୁନଦେଵ ପୀତିଂ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ପୀତିସମ୍ପଯୁତ୍ତମେଵ ସିଯା। ସୁଖେ ଵାପି ସତ୍ତା ରଜ୍ଜନ୍ତି, ଇଦଞ୍ଚ ଅତିମଧୁରଂ ସୁଖଂ, ତତୋ ପରଂ ସୁଖାଭାଵା । ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାନୁଭାଵେନ ପନେତ୍ଥ ସୁଖେ ଅସାରଜ୍ଜନା ହୋତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥାତି ଇମମ୍ପି ଅତ୍ଥଵିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ଇଧେଵ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଇଦାନି ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂଵେଦେସିନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ତତିଯଜ୍ଝାନସମଙ୍ଗିନୋ ସୁଖପ୍ପଟିସଂଵେଦନାଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ଯସ୍ମା ତସ୍ସ ନାମକାଯେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖଂ, ଯଂ ଵା ତଂ ନାମକାଯସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖଂ, ତଂସମୁଟ୍ଠାନେନସ୍ସ ଯସ୍ମା ଅତିପଣୀତେନ ରୂପେନ ରୂପକାଯୋ ଫୁଟୋ, ଯସ୍ସ ଫୁଟତ୍ତା ଝାନା ଵୁଟ୍ଠିତୋପି ସୁଖଂ ପଟିସଂଵେଦେଯ୍ଯ, ତସ୍ମା ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂଵେଦେସି''ନ୍ତି ଆହ।

ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖଵିହାରୀତି ଏତ୍ଥ ଯଂଝାନହେତୁ ଯଂଝାନକାରଣା ତଂ ତତିଯଜ୍ଝାନସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲଂ ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ଅରିଯା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦେସେନ୍ତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ପଟ୍ଠପେନ୍ତି ଵିଵରନ୍ତି ଵିଭଜନ୍ତି ଉତ୍ତାନୀକରୋନ୍ତି ପକାସେନ୍ତି, ପସଂସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କିନ୍ତି? ''ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖଵିହାରୀ''ତି। ତଂ ତତିଯଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହାସିନ୍ତି ଏଵମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ଵେଦିତବ୍ବା।

କସ୍ମା ପନ ତଂ ତେ ଏଵଂ ପସଂସନ୍ତୀତି? ପସଂସାରହତୋ। ଅଯଞ୍ହି ଯସ୍ମା ଅତିମଧୁରସୁଖେ ସୁଖପାରମିପ୍ପତ୍ତେପି ତତିଯଜ୍ଝାନେ ଉପେକ୍ଖକୋ, ନ ତତ୍ଥ ସୁଖାଭିସଙ୍ଗେନ ଆକଡ୍ଢୀଯତି, ଯଥା ଚ ପୀତି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଏଵଂ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିତାଯ ସତିମା। ଯସ୍ମା ଚ ଅରିଯକନ୍ତଂ ଅରିଯଜନସେଵିତମେଵ ଚ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ସୁଖଂ ନାମକାଯେନ ପଟିସଂଵେଦେତି, ତସ୍ମା ପସଂସାରହୋ। ଇତି ପସଂସାରହତୋ ନଂ ଅରିଯା ତେ ଏଵଂ ପସଂସାହେତୁଭୂତେ ଗୁଣେ ପକାସେନ୍ତା ''ଉପେକ୍ଖକୋ ସତିମା ସୁଖଵିହାରୀ''ତି ଏଵଂ ପସଂସନ୍ତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ତତିଯନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତୋ ତତିଯଂ। ଇଦଂ ତତିଯଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ତତିଯଂ। ଝାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚ ଯଥା ଦୁତିଯଂ ସମ୍ପସାଦାଦୀହି ଚତୁରଙ୍ଗିକଂ; ଏଵମିଦଂ ଉପେକ୍ଖାଦୀହି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ। ଯଥାହ – ''ଝାନନ୍ତି ଉପେକ୍ଖା ସତି ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା''ତି (ଵିଭ॰ ୫୯୧)। ପରିଯାଯୋଯେଵ ଚେସୋ। ଉପେକ୍ଖାସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାନି ପନ ଠପେତ୍ଵା ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଦୁଵଙ୍ଗିକମେଵେତଂ ହୋତି। ଯଥାହ – ''କତମଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦୁଵଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ହୋତି ? ସୁଖଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ଧ॰ ସ॰ ୧୬୩)। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵାତି।

ତତିଯଜ୍ଝାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକଥା

ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନାତି କାଯିକସୁଖସ୍ସ ଚ କାଯିକଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା। ପୁବ୍ବେଵାତି ତଞ୍ଚ ଖୋ ପୁବ୍ବେଵ, ନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକ୍ଖଣେ । ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାତି ଚେତସିକସୁଖସ୍ସ ଚ ଚେତସିକଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚାତି ଇମେସମ୍ପି ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ପୁବ୍ବେଵ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ପହାନା ଇଚ୍ଚେଵ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କଦା ପନ ନେସଂ ପହାନଂ ହୋତି? ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ଉପଚାରକ୍ଖଣେ। ସୋମନସ୍ସଞ୍ହି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରକ୍ଖଣେଯେଵ ପହୀଯତି, ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସସୁଖାନି ପଠମଦୁତିଯତତିଯାନଂ ଉପଚାରକ୍ଖଣେସୁ। ଏଵମେତେସଂ ପହାନକ୍କମେନ ଅଵୁତ୍ତାନଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯଵିଭଙ୍ଗେ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଉଦ୍ଦେସକ୍କମେନେଵ ଇଧାପି ଵୁତ୍ତାନଂ ସୁଖଦୁକ୍ଖସୋମନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସାନଂ ପହାନଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଯଦି ପନେତାନି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସୁପଚାରକ୍ଖଣେଯେଵ ପହୀଯନ୍ତି, ଅଥ କସ୍ମା ''କତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ଵିଵିଚ୍ଚେଵ କାମେହି…ପେ… ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ଏତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି। କତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ… ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରତି, ଏତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ''ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୫।୫୧୦) ଏଵଂ ଝାନେସ୍ଵେଵ ନିରୋଧୋ ଵୁତ୍ତୋତି? ଅତିସଯନିରୋଧତ୍ତା। ଅତିସଯନିରୋଧୋ ହି ନେସଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀସୁ, ନ ନିରୋଧୋଯେଵ; ନିରୋଧୋଯେଵ ପନ ଉପଚାରକ୍ଖଣେ, ନାତିସଯନିରୋଧୋ। ତଥା ହି ନାନାଵଜ୍ଜନେ ପଠମଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ନିରୁଦ୍ଧସ୍ସାପି ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଡଂସମକସାଦିସମ୍ଫସ୍ସେନ ଵା ଵିସମାସନୁପତାପେନ ଵା ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ଵେଵ ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାଯଂ। ଉପଚାରେ ଵା ନିରୁଦ୍ଧମ୍ପେତଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି; ପଟିପକ୍ଖେନ ଅଵିହତତ୍ତା। ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାଯଂ ପନ ପୀତିଫରଣେନ ସବ୍ବୋ କାଯୋ ସୁଖୋକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି। ସୁଖୋକ୍କନ୍ତକାଯସ୍ସ ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ନିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତି ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ; ପଟିପକ୍ଖେନ ଵିହତତ୍ତା। ନାନାଵଜ୍ଜନେ ଏଵ ଚ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ପହୀନସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଯସ୍ମା ଏତଂ ଵିତକ୍କଵିଚାରପ୍ପଚ୍ଚଯେପି କାଯକିଲମଥେ ଚିତ୍ତୁପଘାତେ ଚ ସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି,

ୱିତକ୍କୱିଚାରାଭାୱେ ନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କୱିଚାରଭାୱେ। ଅପ୍ପହୀନା ଏୱ ଚ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ୱିତକ୍କୱିଚାରାତି ତତ୍ଥସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି; ଅପ୍ପହୀନପଚ୍ଚଯତ୍ତା। ନ ତ୍ୱେୱ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ; ପହୀନପଚ୍ଚଯତ୍ତା। ତଥା ତତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ପହୀନସ୍ସାପି ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପୀତିସମୁଟ୍ଠାନପଣୀତରୂପଫୁଟକାଯସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱ ତତିଯଜ୍ଝାନେ। ତତିଯଜ୍ଝାନେ ହି ସୁଖସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭୂତା ପୀତି ସବ୍ବସୋ ନିରୁଦ୍ଧାତି। ତଥା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ପହୀନସ୍ସାପି ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଆସନ୍ନତ୍ତା, ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତାଯ ଉପେକ୍ଖାଯ ଅଭାୱେନ ସମ୍ମା ଅନତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ଚ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତି, ନ ତ୍ୱେୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ। ତସ୍ମା ଏୱ ଚ ''ଏତ୍ଥୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅପରିସେସଂ ନିରୁଜ୍ଝତୀ''ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅପରିସେସଗ୍ଗହଣଂ କତନ୍ତି।

ଏତ୍ଥାହ – ''ଅଥେୱଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସୂପଚାରେ ପହୀନାପି ଏତା ୱେଦନା ଇଧ କସ୍ମା ସମାହଟା''ତି? ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ। ଯା ହି ଅଯଂ ''ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା, ସା ସୁଖୁମା ଅତିଦୁବ୍ବିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଗହେତୁଂ। ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟସ୍ସ ଗୋଣସ୍ସ ଗହଣତ୍ଥଂ ଗୋପୋ ଏକସ୍ମିଂ ୱଜେ ସବ୍ବେ ଗାୱୋ ସମାହରତି, ଅଥେକେକଂ ନୀହରନ୍ତୋ ପଟିପାଟିଯା ଆଗତଂ ''ଅଯଂ ସୋ, ଗଣ୍ହଥ ନ''ନ୍ତି ତମ୍ପି ଗାହାପଯତି; ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ସବ୍ବା ଏତା ସମାହରି। ଏୱଞ୍ହି ସମାହଟା ଏତା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଯଂ ନେୱ ସୁଖଂ ନ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସୋମନସ୍ସଂ ନ ଦୋମନସ୍ସଂ, ଅଯଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା''ତି ସକ୍କା ହୋତି ଏସା ଗାହଯିତୁଂ।

ଅପିଚ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ଚାପି ଏତା ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସୁଖପ୍ପହାନାଦଯୋ ହି ତସ୍ସା ପଚ୍ଚଯା। ଯଥାହ – ''ଚତ୍ତାରୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପଚ୍ଚଯା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାପତ୍ତିଯା। ଇଧାୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ, ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଇମେ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ସମାପତ୍ତିଯା''ତି (ମ। ନି। ୧।୪୫୮)। ଯଥା ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପହୀନାପି ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ତତିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ପହୀନାତି ୱୁତ୍ତା; ଏୱଂ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥମ୍ପେତସ୍ସ ଝାନସ୍ସେତା ଇଧ ୱୁତ୍ତାତିପି ୱେଦିତବ୍ବା। ପଚ୍ଚଯଘାତେନ ୱା ଏତ୍ଥ ରାଗଦୋସାନଂ ଅତିଦୂରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁମ୍ପେତା ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏତାସୁ ହି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ, ସୋମନସ୍ସଂ ରାଗସ୍ସ, ଦୁକ୍ଖଂ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ, ଦୋମନସ୍ସଂ ଦୋସସ୍ସ। ସୁଖାଦିଘାତେନ ଚ ତେ ସପ୍ପଚ୍ଚଯା ରାଗଦୋସା ହତାତି ଅତିଦୂରେ ହୋନ୍ତୀତି।

ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖାଭାୱେନ ଅଦୁକ୍ଖଂ, ସୁଖାଭାୱେନ ଅସୁଖଂ। ଏତେନେତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖସୁଖପଟିପକ୍ଖଭୂତଂ ତତିଯୱେଦନଂ ଦୀପେତି, ନ ଦୁକ୍ଖସୁଖାଭାୱମତ୍ତଂ। ତତିଯୱେଦନା ନାମ – ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା, ଉପେକ୍ଖାତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠୱିପରୀତାନୁଭୱନଲକ୍ଖଣା, ମଜ୍ଝତ୍ତରସା, ଅୱିଭୂତପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା, ସୁଖନିରୋଧପଦଟ୍ଠାନାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଉପେକ୍ଖାଯ ଜନିତସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଝାନେ ସୁପରିସୁଦ୍ଧା ସତି। ଯା ଚ ତସ୍ସା ସତିଯା ପାରିସୁଦ୍ଧି, ସା ଉପେକ୍ଖାଯ କତା ନ ଅଞ୍ଞେନ; ତସ୍ମା ଏତଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଭଙ୍ଗେପି ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଯଂ ସତି ଇମାଯ ଉପେକ୍ଖାଯ ୱିସଦା ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧା ପରିଯୋଦାତା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – 'ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧି'''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୯୭)। ଯାଯ ଚ ଉପେକ୍ଖାଯ ଏତ୍ଥ ସତିଯା ପାରିସୁଦ୍ଧି ହୋତି, ସା ଅତ୍ଥତୋ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ତାଯ ସତିଯେୱ ପରିସୁଦ୍ଧା, ଅପିଚ ଖୋ ସବ୍ବେପି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା; ସତିସୀସେନ ପନ ଦେସନା ୱୁତ୍ତା।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅଯଂ ଉପେକ୍ଖା ହେଟ୍ଠାପି ତୀସୁ ଝାନେସୁ ୱିଜ୍ଜତି, ଯଥା ପନ ଦିୱା ସୂରିଯପ୍ପଭାଭିଭୱା ସୋମ୍ମଭାୱେନ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଉପକାରକତ୍ତେନ ୱା ସଭାଗାଯ ରତ୍ତିଯା ଅଲାଭା ଦିୱା ୱିଜ୍ଜମାନାପି ଚନ୍ଦଲେଖା ଅପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି ଅପରିଯୋଦାତା; ଏୱମଯମ୍ପି ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଚନ୍ଦଲେଖା ୱିତକ୍କୱିଚାରାଦିପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମତେଜାଭିଭୱା ସଭାଗାଯ ଚ ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାରତ୍ତିଯା ଅଲାଭା ୱିଜ୍ଜମାନାପି ପଠମାଦିଜ୍ଝାନଭେଦେସୁ ଅପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି। ତସ୍ସା ଚ ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ଦିୱା ଅପରିସୁଦ୍ଧଚନ୍ଦଲେଖାଯ ପଭା ୱିଯ ସହଜାତାପି ସତିଆଦଯୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାୱ ହୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ତେସୁ ଏକମ୍ପି ''ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧି''ନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ୱିତକ୍କାଦିପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମତେଜାଭିଭୱାଭାୱା ସଭାଗାଯ ଚ ଉପେକ୍ଖାୱେଦନାରତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭା ଅଯଂ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଚନ୍ଦଲେଖା ଅତିୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧା, ତସ୍ସା ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ପରିସୁଦ୍ଧଚନ୍ଦଲେଖାଯ ପଭା ୱିଯ ସହଜାତାପି ସତିଆଦଯୋ ପରିସୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ପରିଯୋଦାତା, ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଚତୁତ୍ଥନ୍ତି ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତିପି ଚତୁତ୍ଥଂ। ଝାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଥା ତତିଯଂ ଉପେକ୍ଖାଦୀହି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକଂ; ଏୱମିଦଂ ଉପେକ୍ଖାଦୀହି ତିୱଙ୍ଗିକଂ। ଯଥାହ – ''ଝାନନ୍ତି ଉପେକ୍ଖା, ସତି ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି। ପରିଯାଯୋ ଏୱ ଚେସୋ। ଠପେତ୍ୱା ପନ ସତିଂ ଉପେକ୍ଖେକଗ୍ଗତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଦୁୱଙ୍ଗିକମେୱେତଂ ହୋତି। ଯଥାହ – ''କତମଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ଝାନଂ ହୋତି? ଉପେକ୍ଖା, ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତା''ତି (ଧ। ସ। ୧୬୫)। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ପୁବ୍ବେନିୱାସକଥା

୧୨। ଇତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି କେସଞ୍ଚି ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତତ୍ଥାନି ହୋନ୍ତି, କେସଞ୍ଚି ୱିପସ୍ସନାପାଦକାନି, କେସଞ୍ଚି ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକାନି, କେସଞ୍ଚି ନିରୋଧପାଦକାନି, କେସଞ୍ଚି ଭୱୋକ୍କମନତ୍ଥାନି। ତତ୍ଥ ଖୀଣାସୱାନଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତତ୍ଥାନି ହୋନ୍ତି, ତେ ହି ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ସୁଖଂ ଦିୱସଂ ୱିହରିସ୍ସାମା’’ତି ଇଚ୍ଚେୱଂ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି। ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ‘‘ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତାନଂ ୱିପସ୍ସନାପାଦକାନି ହୋନ୍ତି। ଯେ ପନ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ‘‘ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତନୟା ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ପତ୍ଥେନ୍ତା ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ତେସଂ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକାନି ହୋନ୍ତି। ଯେ ପନ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଅଚିତ୍ତକା ହୁତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ନିରୋଧଂ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ୱା ସୁଖଂ ୱିହରିସ୍ସାମା’’ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ତେସଂ ନିରୋଧପାଦକାନି ହୋନ୍ତି। ଯେ ପନ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସାମା’’ତି ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ତେସଂ ଭୱୋକ୍କମନତ୍ଥାନି ହୋନ୍ତି।

ଭଗୱତା ପନିଦଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ, ତଂ ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାପାଦକଞ୍ଚେୱ ଅହୋସି ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଞ୍ଚ ନିରୋଧପାଦକଞ୍ଚ ସବ୍ବକିଚ୍ଚସାଧକଞ୍ଚ ସବ୍ବଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣଦାୟକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯେସଞ୍ଚ ଗୁଣାନଂ ଦାୟକଂ ଅହୋସି, ତେସଂ ଏକଦେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସୋ ଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସୋତି ସୋ ଅହଂ। ଏୱନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକ୍କମନିଦସ୍ସନମେତଂ। ଇମିନା କମେନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସମାହିତେତି ଇମିନା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧିନା ସମାହିତେ। ପରିସୁଦ୍ଧେତିଆଦୀସୁ ପନ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଭାୱେନ ପରିସୁଦ୍ଧେ। ପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତାୟେୱ ପରିୟୋଦାତେ, ପଭସ୍ସରେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁଖାଦୀନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ଘାତେନ ୱିହତରାଗାଦିଅଙ୍ଗଣତ୍ତା ଅନଙ୍ଗଣେ। ଅନଙ୍ଗଣତ୍ତାୟେୱ ଚ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ; ଅଙ୍ଗଣେନ ହି ଚିତ୍ତଂ ଉପକ୍କିଲିସ୍ସତି। ସୁଭାୱିତତ୍ତା ମୁଦୁଭୂତେ, ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱସେ ୱତ୍ତମାନଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ମୁଦୂତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମୁଦୁତ୍ତାୟେୱ ଚ କମ୍ମନିୟେ, କମ୍ମକ୍ଖମେ କମ୍ମୟୋଗ୍ଗେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମୁଦୁ ହି ଚିତ୍ତଂ କମ୍ମନିୟଂ ହୋତି ସୁଧନ୍ତମିୱ ସୁୱଣ୍ଣଂ, ତଦୁଭୟମ୍ପି ଚ ସୁଭାୱିତତ୍ତା ଏୱ। ଯଥାହ – ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି, ଯଂ ଏୱଂ ଭାୱିତଂ ବହୁଲୀକତଂ ମୁଦୁ ଚ ହୋତି କମ୍ମନିୟଞ୍ଚ, ଯଥୟିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି (ଅ॰ ନି॰ ୧.୨୨)।

ଏତେସୁ ପରିସୁଦ୍ଧଭାୱାଦୀସୁ ଠିତତ୍ତା ଠିତେ। ଠିତତ୍ତାୟେୱ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ, ଅଚଲେ ନିରିଞ୍ଜନେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମୁଦୁକମ୍ମଞ୍ଞଭାୱେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ଠିତତ୍ତା ଠିତେ, ସଦ୍ଧାଦୀହି ପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ। ସଦ୍ଧାପରିଗ୍ଗହିତଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟେନ ନ ଇଞ୍ଜତି, ୱୀରିୟପରିଗ୍ଗହିତଂ କୋସଜ୍ଜେନ ନ ଇଞ୍ଜତି, ସତିପରିଗ୍ଗହିତଂ ପମାଦେନ ନ ଇଞ୍ଜତି, ସମାଧିପରିଗ୍ଗହିତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେନ ନ ଇଞ୍ଜତି, ପଞ୍ଞାପରିଗ୍ଗହିତଂ ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନ ଇଞ୍ଜତି, ଓଭାସଗତଂ କିଲେସନ୍ଧକାରେନ ନ ଇଞ୍ଜତି। ଇମେହି ଛହି ଧମ୍ମେହି ପରିଗ୍ଗହିତଂ ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହାରକ୍ଖମଂ ହୋତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ।

ଅପରୋ ନୟୋ – ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧିନା ସମାହିତେ। ନୀୱରଣଦୂରୀଭାୱେନ ପରିସୁଦ୍ଧେ। ୱିତକ୍କାଦିସମତିକ୍କମେନ ପରିୟୋଦାତେ। ଝାନପ୍ପଟିଲାଭପଚ୍ଚୟାନଂ ପାପକାନଂ ଇଚ୍ଛାୱଚରାନଂ ଅଭାୱେନ ଅନଙ୍ଗଣେ। ଅଭିଜ୍ଝାଦୀନଂ ଚିତ୍ତୁପକ୍କିଲେସାନଂ ୱିଗମେନ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ। ଉଭୟମ୍ପି ଚେତଂ ଅନଙ୍ଗଣୱତ୍ଥସୁତ୍ତାନୁସାରେନ (ମ॰ ନି॰ ୧.୫୭ ଆଦୟୋ) ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱସିପ୍ପତ୍ତିୟା ମୁଦୁଭୂତେ। ଇଦ୍ଧିପାଦଭାୱୂପଗମେନ କମ୍ମନିୟେ। ଭାୱନାପାରିପୂରିୟା ପଣୀତଭାୱୂପଗମେନ ଠିତେଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତେ। ଯଥା ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତଂ ହୋତି; ଏୱଂ ଠିତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱମ୍ପି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହାରକ୍ଖମଂ ହୋତି ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀୟାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ, ପାଦକଂ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାୟାତି ଏୱଂ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକେ ଜାତେ ଏତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିମ୍ହି ଯଂ ଞାଣଂ ତଦତ୍ଥାୟ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେନିୱାସୋତି ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଜାତୀସୁ ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧା। ନିୱୁତ୍ଥାତି ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥା ଅନୁଭୂତା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧା ନିୱୁତ୍ଥଧମ୍ମା ୱା ନିୱୁତ୍ଥା, ଗୋଚରନିୱାସେନ ନିୱୁତ୍ଥା, ଅତ୍ତନୋ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ୱିଞ୍ଞାତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା, ପରୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତାପି ୱା ଛିନ୍ନୱଟୁମକାନୁସ୍ସରଣାଦୀସୁ। ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତୀତି ୟାୟ ସତିୟା ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତି। ଞାଣନ୍ତି ତାୟ ସତିୟା ସମ୍ପୟୁତ୍ତଞାଣଂ। ଏୱମିମସ୍ସ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣାୟ ଏତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ପତ୍ତିୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଭିନିନ୍ନାମେସିନ୍ତି ଅଭିନୀହରିଂ।

ସୋତି ସୋ ଅହଂ। ଅନେକୱିହିତନ୍ତି ଅନେକୱିଧଂ, ଅନେକେହି ୱା ପକାରେହି ପୱତ୍ତିତଂ ସଂୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବେନିୱାସନ୍ତି ସମନନ୍ତରାତୀତଂ

ଭଓଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିଓ୍ବତ୍ତସନ୍ତାନଂ। ଅନୁସ୍ସରାମୀତି ''ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ''ତି ଏଓଂ ଜାତିପଟିପାଟିଯା ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ସରାମି, ଅନୁଦେଓ ୱା ସରାମି, ଚିତ୍ତେ ଅଭିନିନ୍ନାମିତମତ୍ତେ ଏଓ ସରାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ପୁରିତପାରମୀନଞ୍ହି ମହାପୁରିସାନଂ ପରିକମ୍ମକରଣଂ ନତ୍ଥି, ତେନ ତେ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେତ୍ୱାଓ ସରନ୍ତି। ଆଦିକମ୍ମିକକୁଲପୁତ୍ତା ପନ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱାଓ ସରନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଓସେନ ପରିକମ୍ମଂ ଓତ୍ତଙ୍ଗ ସିଯା। ତଂ ପନ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ଅତିଭାରିଯଂ ୱିନଯନିଦାନଂ କରୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ନ ଓଦାମ। ଅତ୍ଥିକେହି ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୦୨ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେଓ ଗହେତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ପାଳିମେଓ ଓଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ।

ସେଯ୍ଯଥିଦନ୍ତି ଆରଦ୍ଧପ୍ପକାରଦସ୍ସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତେନେଓ ଯ୍ୟାଯଂ ପୁବ୍ବେନିଓାସୋ ଆରଦ୍ଧୋ, ତସ୍ସ ପକାରପ୍ପଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏକମ୍ପି ଜାତିନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏକମ୍ପି ଜାତିନ୍ତି ଏକମ୍ପି ପଟିସନ୍ଧିମୂଲଂ ଚୁତିପରିଯୋସାନଂ ଏକଭଓପରିଯାପନ୍ନଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ। ଏସ ନଯୋ ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋତିଆଦୀସୁ। ଅନେକେପି ସଂଓଟ୍ଟକପ୍ପେତିଆଦୀସୁ ପନ ପରିହାଯମାନୋ କପ୍ପୋ ସଂଓଟ୍ଟକପ୍ପୋ, ଓଡ୍ଢମାନୋ ୱିଓଟ୍ଟକପ୍ପୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଚ ସଂଓଟ୍ଟେନ ସଂଓଟ୍ଟଟ୍ଠାଯୀ ଗହିତୋ ହୋତି ତମ୍ମୂଲକତ୍ତା। ୱିଓଟ୍ଟେନ ଚ ୱିଓଟ୍ଟଟ୍ଠାଯୀ। ଏଓଞ୍ହି ସତି ଯାନି ତାନି ''ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖଓେ, କପ୍ପସ୍ସ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ଯାନି । କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ସଂଓଟ୍ଟୋ ସଂଓଟ୍ଟଟ୍ଠାଯୀ, ୱିଓଟ୍ଟୋ ୱିଓଟ୍ଟଟ୍ଠାଯୀ''ତି ୱୁତ୍ତାନି ତାନି ସବ୍ବାନି ପରିଗ୍ଗହିତାନି ହୋନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଯୋ ସଂଓଟ୍ଟା – ତେଜୋସଂଓଟ୍ଟୋ, ଆପୋସଂଓଟ୍ଟୋ, ୱାଯୋସଂଓଟ୍ଟୋତି। ତିସ୍ସୋ ସଂଓଟ୍ଟସୀମା – ଆଭସ୍ସରା, ସୁଭକିଣ୍ହା, ୱେହପ୍ଫଲାତି। ଯଦା କପ୍ପୋ ତେଜେନ ସଂଓଟ୍ଟତି, ଆଭସ୍ସରତୋ ହେଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିନା ଡଯ୍ହତି। ଯଦା ଉଦକେନ ସଂଓଟ୍ଟତି, ସୁଭକିଣ୍ହତୋ ହେଟ୍ଠା ଉଦକେନ ୱିଲୀଯତି। ଯଦା ୱାତେନ ସଂଓଟ୍ଟତି, ୱେହପ୍ଫଲତୋ ହେଟ୍ଠା ୱାତେନ ୱିଦ୍ଧଂସିଯତି। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ସଦାପି ଏକଂ ବୁଦ୍ଧକ୍ଖେତ୍ତଂ ୱିନସ୍ସତି।

ବୁଦ୍ଧକ୍ଖେତ୍ତଂ ନାମ ତିୱିଧଂ ହୋତି – ଜାତିକ୍ଖେତ୍ତଂ, ଆଣାକ୍ଖେତ୍ତଂ, ୱିସଯକ୍ଖେତ୍ତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଜାତିକ୍ଖେତ୍ତଂ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତଂ ହୋତି, ଯଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଆଦୀସୁ କମ୍ପତି। ଆଣାକ୍ଖେତ୍ତଂ କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତଂ ହୋତି। ଯତ୍ଥ ରତନପରିତ୍ତଂ, ଖନ୍ଧପରିତ୍ତଂ, ଧଜଗ୍ଗପରିତ୍ତଂ, ଆଟାନାଟିଯପରିତ୍ତଂ, ମୋରପରିତ୍ତନ୍ତି ଇମେସଂ ପରିତ୍ତାନଂ ଆନୁଭାଓୋ ପଓତ୍ତତି। ୱିସଯକ୍ଖେତ୍ତଂ ପନ ଅନନ୍ତଂ ଅପରିମାଣଂ, ''ଯଂ ଯାଓତା ୱା ପନ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ଯା''ତି (ଅ। ନି। ୩।୮୧) ୱୁତ୍ତଂ ଯତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ଆକଙ୍ଖତି ତଂ ତଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ଏଓମେତେସୁ ତୀସୁ ବୁଦ୍ଧକ୍ଖେତ୍ତେସୁ ଏକଂ ଆଣାକ୍ଖେତ୍ତଂ ୱିନସ୍ସତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ୱିନସ୍ସନ୍ତେ ଜାତିକ୍ଖେତ୍ତମ୍ପି ୱିନଟ୍ଠମେଓ ହୋତି; ୱିନସ୍ସନ୍ତଞ୍ଚ ଏକତୋଓ ୱିନସ୍ସତି, ସଣ୍ଠହନ୍ତମ୍ପି ଏକତୋଓ ସଣ୍ଠହତି। ତସ୍ସ ୱିନାସୋ ଚ ସଣ୍ଠହନଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୦୪) ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥିକେହି ତତୋ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଯେ ପନେତେ ସଂଓଟ୍ଟୱିଓଟ୍ଟା ୱୁତ୍ତା, ଏତେସୁ ଭଗଓା ବୋଧିମଣ୍ଡେ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ ନିସିନ୍ନୋ ଅନେକେପି ସଂଓଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ୱିଓଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅନେକେପି ସଂଓଟ୍ଟୱିଓଟ୍ଟକପ୍ପେ ସରି। କଥଂ? ''ଅମୁତ୍ରାସି''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ। ତତ୍ଥ ଅମୁତ୍ରାସିନ୍ତି ଅମୁମ୍ହି ସଂଓଟ୍ଟକପ୍ପେ ଅହଂ ଅମୁମ୍ହି ଭଓେ ୱା ଯୋନିଯା ୱା ଗତିଯା ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯା ୱା ସତ୍ତାୱାସେ ୱା ସତ୍ତନିକାଯେ ୱା ଅହୋସିଂ। ଏଓଂନାମୋତି ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ ୱା ଜୋତିପାଲୋ ୱା। ଏଓଂଗୋତ୍ତୋତି ଭଗ୍ଗଓୋ ୱା ଗୋତମୋ ୱା। ଏଓଂଓଣ୍ଣୋତି ଓଦାତୋ ୱା ସାମୋ ୱା। ଏଓମାହାରୋତି ସାଲିମଂସୋଦନାହାରୋ ୱା ପଓତ୍ତଫଲଭୋଜନୋ ୱା। ଏଓଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀତି ଅନେକପ୍ପକାରେନ କାଯିକଚେତସିକାନଂ ସାମିସନିରାମିସାଦିପ୍ପଭେଦାନଂ ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ପଟିସଂୱେଦୀ। ଏଓମାଯୁପରିଯନ୍ତୋତି ଏଓଂ ଓସ୍ସସତପରମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ ୱା ଚତୁରାସୀତିକପ୍ପସହସ୍ସପରମାଯୁପରିଯନ୍ତୋ ୱା।

ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିନ୍ତି ସୋ ଅହଂ ତତୋ ଭଓତୋ ଯୋନିତୋ ଗତିତୋ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିତୋ ସତ୍ତାୱାସତୋ ସତ୍ତନିକାଯତୋ ୱା ଚୁତୋ, ପୁନ ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଭଓେ ଯୋନିଯା ଗତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯା ସତ୍ତାୱାସେ ସତ୍ତନିକାଯେ ୱା ଉଦପାଦିଂ। ତତ୍ରାପାସିନ୍ତି ଅଥ ତତ୍ରାପି ଭଓେ ଯୋନିଯା ଗତିଯା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯା ସତ୍ତାୱାସେ ସତ୍ତନିକାଯେ ୱା ପୁନ ଅହୋସିଂ। ଏଓଂନାମୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯମେଓ।

ଅଥ ୱା ଯସ୍ମା ଅମୁତ୍ରାସିନ୍ତି ଇଦଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆରୋହନ୍ତସ୍ସ ଯାଓଦିଚ୍ଛକଂ ସରଣଂ। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋତି ପଟିନିଓତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଂ। ତସ୍ମା ଇଧୂପପନ୍ନୋତି ଇମିସ୍ସା ଇଧୂପପତ୍ତିଯା ଅନନ୍ତରଂ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିନ୍ତି ତୁସିତଭଓନଂ ସନ୍ଧାଯାହାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାପାସିଂ ଏଓଂନାମୋତି ତତ୍ରାପି ତୁସିତଭଓନେ ସେତକେତୁ ନାମ ଦେଓପୁତ୍ତୋ ଅହୋସିଂ। ଏଓଂଗୋତ୍ତୋତି ତାହି ଦେଓତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗୋତ୍ତୋ। ଏଓଂଓଣ୍ଣୋତି ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣୋ। ଏଓମାହାରୋତି ଦିବ୍ବସୁଧାହାରୋ। ଏଓଂସୁଖଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀତି ଏଓଂ ଦିବ୍ବସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ। ଦୁକ୍ଖଂ ପନ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖମତ୍ତମେଓ। ଏଓମାଯୁପରିଯନ୍ତୋତି ଏଓଂ ସତ୍ତପଞ୍ଞାସଓସ୍ସକୋଟିସଟ୍ଠିଓସ୍ସସତସହସ୍ସାଯୁପରିଯନ୍ତୋ। ସୋ ତତୋ ଚୁତୋତି ସୋ ଅହଂ ତତୋ ତୁସିତଭଓନତୋ ଚୁତୋ। ଇଧୂପପନ୍ନୋତି ଇଧ ମହାମାଯାଯ ଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତୋ।

ଇତୀତି ଏଓଂ। ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସନ୍ତି ନାମଗୋତ୍ତଓସେନ ସଉଦ୍ଦେସଂ, ଓଣ୍ଣାଦିଓସେନ ସାକାରଂ। ନାମଗୋତ୍ତଓସେନ ହି ସତ୍ତୋ ''ଦତ୍ତୋ, ତିସ୍ସୋ,

ଗୋତମୋ’’ତି ଉଦ୍ଦିସୀୟତି; ୱଣ୍ଣାଦୀହି ଓଦାତୋ, ସାମୋତି ନାନତ୍ତତୋ ପଞ୍ଞାୟତି; ତସ୍ମା ନାମଗୋତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦେସୋ, ଇତରେ ଆକାରା। କିଂ ପନ ବୁଦ୍ଧାୟେୱ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ସରନ୍ତୀତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ନ ବୁଦ୍ଧାୟେୱ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧ-ବୁଦ୍ଧସାୱକ-ତିତ୍ଥିୟାପି, ନୋ ଚ ଖୋ ଅୱିସେସେନ। ତିତ୍ଥିୟା ହି ଚତ୍ତାଲୀସଂୟେୱ କପ୍ପେ ସରନ୍ତି, ନ ତତୋ ପରଂ। କସ୍ମା? ଦୁବ୍ବଲପଞ୍ଞତ୍ତା। ତେସଞ୍ହି ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦୱିରହତୋ ଦୁବ୍ବଲା ପଞ୍ଞା ହୋତି। ସାୱକେସୁ ପନ ଅସୀତିମହାସାୱକା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ସରନ୍ତି; ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଏକମସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟଂ ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ। ଏତ୍ତକୋ ହି ତେସଂ ଅଭିନୀହାରୋ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି, ୟାୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ତାୱ ସରନ୍ତି। ତିତ୍ଥିୟା ଚ ଖନ୍ଧପଟିପାଟିମେୱ ସରନ୍ତି। ପଟିପାଟିଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ସରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତେସଞ୍ହି ଅନ୍ଧାନଂ ୱିୟ ଇଚ୍ଛିତପ୍ପଦେସୋକ୍କମନଂ ନତ୍ଥି। ସାୱକା ଉଭୟଥାପି ସରନ୍ତି; ତଥା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା। ବୁଦ୍ଧା ପନ ଖନ୍ଧପଟିପାଟିୟାପି ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନପି ସୀହୋକ୍କନ୍ତୱସେନପି ଅନେକାସୁ କପ୍ପକୋଟୀସୁ ହେଟ୍ଠା ୱା ଉପରି ୱା ୟଂ ୟଂ ଠାନଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ସରନ୍ତିୟେୱ।

ଅୟଂ ଖୋ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣାତିଆଦୀସୁ ମେତି ମୟା। ୱିଜ୍ଜାତି ୱିଦିତକରଣଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା। କିଂ ୱିଦିତଂ କରୋତି? ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ। ଅୱିଜ୍ଜାତି ତସ୍ସେୱ ପୁବ୍ବେନିୱାସସ୍ସ ଅୱିଦିତକରଣଟ୍ଠେନ ତପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦକମୋହୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ତମୋତି ସ୍ୱେୱ ମୋହୋ ତପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦକଟ୍ଠେନ ‘‘ତମୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆଲୋକୋତି ସାୟେୱୱିଜ୍ଜା ଓଭାସକରଣଟ୍ଠେନ ‘‘ଆଲୋକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିଜ୍ଜା ଅଧିଗତାତି ଅୟଂ ଅତ୍ଥୋ, ସେସଂ ପସଂସାୱଚନଂ। ୟୋଜନା ପନେତ୍ଥ – ଅୟଂ ଖୋ ମେ ୱିଜ୍ଜା ଅଧିଗତା, ତସ୍ସ ମେ ଅଧିଗତୱିଜ୍ଜସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜା ୱିହତା, ୱିନଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା। ଏସ ନୟୋ ଇତରସ୍ମିମ୍ପି ପଦଦ୍ୱୟେ।

ୟଥା ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୟଥାତି ଓପମ୍ମତ୍ଥେ। ତନ୍ତି ନିପାତୋ। ସତିୟା ଅୱିପ୍ପୱାସେନ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ। ୱୀରିୟାତାପେନ ଆତାପିନୋ। କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖତାୟ ପହିତତ୍ତସ୍ସ, ପେସିତଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟଥା ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଆତାପିନୋ ପହିତତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଅୱିଜ୍ଜା ୱିହଞ୍ଞେୟ୍ୟ ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତମୋ ୱିହଞ୍ଞେୟ୍ୟ ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ; ଏୱମେୱ ମମ ଅୱିଜ୍ଜା ୱିହତା ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତମୋ ୱିହତୋ ଆଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଏତସ୍ସ ମେ ପଧାନାନୁୟୋଗସ୍ସ ଅନୁରୂପମେୱ ଫଲଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି।

ଅୟଂ ଖୋ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଠମା ଅଭିନିବ୍ଭିଦା ଅହୋସି କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସେୱ ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହାତି ଅୟଂ ଖୋ ମମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ପୁବ୍ବେ ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ପଠମା ଅଭିନିବ୍ଭିଦା ପଠମା ନିକ୍ଖନ୍ତି ପଠମା ଅରିୟାଜାତି ଅହୋସି, କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସେୱ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ପାଦନଖସିଖାୟ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ତମ୍ହା ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହା ଅଭିନିବ୍ଭିଦା ନିକ୍ଖନ୍ତି କୁକ୍କୁଟନିକାୟେ ପଚ୍ଚାଜାତୀତି।

ପୁବ୍ବେନିୱାସକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣକଥା

୧୩।ସୋଏୱଂ…ପେ… ଚୁତୂପପାତଞାଣାୟାତି ଚୁତିୟା ଚ ଉପପାତେ ଚ ଞାଣାୟ; ୟେନ ଞାଣେନ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତି ଚ ଉପପାତୋ ଚ ଞାୟତି, ତଦତ୍ଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିନ୍ତି ପରିକମ୍ମଚିତ୍ତଂ ନୀହରିଂ। ସୋ ଦିବ୍ବେନ…ପେ… ପସ୍ସାମୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ପୂରିତପାରମୀନଂ ମହାସତ୍ତାନଂ ପରିକମ୍ମକରଣଂ ନତ୍ଥି। ତେ ହି ଚିତ୍ତେ ଅଭିନିନ୍ନାମିତମତ୍ତେ ଏୱ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ସତ୍ତେ ପସ୍ସନ୍ତି, ଆଦିକମ୍ମିକକୁଲପୁତ୍ତା ପନ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା। ତସ୍ମା ତେସଂ ୱସେନ ପରିକମ୍ମଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା। ତଂ ପନ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ଅତିଭାରିୟଂ ୱିନୟନିଦାନଂ କରୋତି; ତସ୍ମା ତଂ ନ ୱଦାମ। ଅତ୍ଥିକେହି ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୧୧) ୱୁତ୍ତନୟେନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ପାଳିମେୱ ୱଣ୍ଣୟିସ୍ସାମ।

ସୋତି ସୋ ଅହଂ। ଦିବ୍ବେନାତିଆଦୀସୁ ଦିବ୍ବସଦିସତ୍ତା ଦିବ୍ବଂ। ଦେୱତାନଞ୍ହି ସୁଚରିତକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତଂ ପିତ୍ତସେମ୍ହରୁହିରାଦୀହି ଅପଲିବୁଦ୍ଧଂ ଉପକ୍କିଲେସୱିନିମୁତ୍ତତାୟ ଦୂରେପି ଆରମ୍ମଣସମ୍ପଟିଚ୍ଛନସମତ୍ଥଂ ଦିବ୍ବଂ ପସାଦଚକ୍ଖୁ ହୋତି। ଇଦଞ୍ଚାପି ୱୀରିୟଭାୱନାବଲନିବ୍ବତ୍ତଂ ଞାଣଚକ୍ଖୁ ତାଦିସମେୱାତି ଦିବ୍ବସଦିସତ୍ତା ଦିବ୍ବଂ, ଦିବ୍ବୱିହାରୱସେନ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ଅତ୍ତନା ଚ ଦିବ୍ବୱିହାରସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତାପି ଦିବ୍ବଂ, ଆଲୋକପରିଗ୍ଗହେନ ମହାଜୁତିକତ୍ତାପି ଦିବ୍ବଂ, ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦିଗତରୂପଦସ୍ସନେନ ମହାଗତିକତ୍ତାପି ଦିବ୍ବଂ। ତଂ ସବ୍ବଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଚକ୍ଖୁ। ଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚକରଣେନ ଚକ୍ଖୁମିୱାତିପି ଚକ୍ଖୁ। ଚୁତୂପପାତଦସ୍ସନେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିହେତୁତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ୟୋ ହି ଚୁତିମତ୍ତମେୱ ପସ୍ସତି ନ ଉପପାତଂ, ସୋ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି। ୟୋ ଉପପାତମତ୍ତମେୱ ପସ୍ସତି ନ ଚୁତିଂ, ସୋ ନୱସତ୍ତପାତୁଭାୱଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି। ୟୋ ପନ ତଦୁଭୟଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ୟସ୍ମା ଦୁୱିଧମ୍ପି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଅତିୱତ୍ତତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ତଂ ଦସ୍ସନଂ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିହେତୁ ହୋତି। ତଦୁଭୟଞ୍ଚ ଭଗୱା ଅଦ୍ଦସ। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଚୁତୂପପାତଦସ୍ସନେନ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିହେତୁତ୍ତା ୱିସୁଦ୍ଧ’’ନ୍ତି।

ଏକାଦସୌପକ୍କିଲେସୱିରହତୋ ୱା ୱିସୁଦ୍ଧଂ। ଭଗୱତୋ ହି ଏକାଦସପକ୍କିଲେସୱିରହିତଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ। ଯଥାହ – ‘‘ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧ, ‘ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ’ତି ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହିଂ। ଅମନସିକାରୋ…ପେ… ଥିନମିଦ୍ଧଂ… ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ… ଉପ୍ପିଲଂ… ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ… ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିଯଂ… ଅତିଲୀନୱୀରିଯଂ… ଅଭିଜପ୍ପା… ନାନତ୍ତସଞ୍ଞା… ‘ଅତିନିଜ୍ଝାଯିତତ୍ତଂ ରୂପାନଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସୋ’ତି ଇତି ୱିଦିତ୍ୱା ଅତିନିଜ୍ଝାଯିତତ୍ତଂ ରୂପାନଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଂ ପଜହିଂ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଅନୁରୁଦ୍ଧ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଆତାପୀ ପହିତତ୍ତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ଓଭାସଞ୍ହି ଖୋ ସଞ୍ଜାନାମି, ନ ଚ ରୂପାନି ପସ୍ସାମି। ରୂପାନି ହି ଖୋ ପସ୍ସାମି, ନ ଚ ଓଭାସଂ ସଞ୍ଜାନାମୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩। ୨୪୨-୨୪୩) ଏୱମାଦି। ତଦେୱଂ ଏକାଦସୁପକ୍କିଲେସୱିରହତୋ ୱିସୁଦ୍ଧଂ।

ମନୁସ୍ସୂପଚାରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ରୂପଦସ୍ସନେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକଂ; ମାନୁସକଂ ୱା ମଂସଚକ୍ଖୁଂ ଅତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ।

ସତ୍ତେପସ୍ସାମୀତି ମନୁସ୍ସମଂସଚକ୍ଖୁନା ୱିଯ ସତ୍ତେ ପସ୍ସାମି ଦକ୍ଖାମି ଓଲୋକେମି। ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେତି ଏତ୍ଥ ଚୁତିକ୍ଖଣେ ୱା ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ସକ୍କା, ଯେ ପନ ଆସନ୍ନଚୁତିକା ଇଦାନି ଚୱିସ୍ସନ୍ତି ତେ ଚୱମାନା। ଯେ ଚ ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକା ସମ୍ପତିନିବ୍ବତ୍ତା ୱା, ତେ ଉପପଜ୍ଜମାନାତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତେ ଏୱରୂପେ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ଚ ପସ୍ସାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ହୀନେତି ମୋହନିସ୍ସନ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ହୀନାନଂ ଜାତିକୁଲଭୋଗାଦୀନଂ ୱସେନ ହୀଳିତେ ଓହୀଳିତେ ଉଞ୍ଞାତେ ଅୱଞ୍ଞାତେ। ପଣୀତେତି ଅମୋହନିସ୍ସନ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ତବ୍ବିପରୀତେ। ସୁୱଣ୍ଣେତି ଅଦୋସନିସ୍ସନ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ଇଟ୍ଠକନ୍ତମନାପୱଣ୍ଣଯୁତ୍ତେ। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେତି ଦୋସନିସ୍ସନ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ଅନିଟ୍ଠାକନ୍ତଅମନାପୱଣ୍ଣଯୁତ୍ତେ; ଅଭିରୂପେ ୱିରୂପେତିପି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଗତେତି ସୁଗତିଗତେ, ଅଲୋଭନିସ୍ସନ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ୱା ଅଡ୍ଢେ ମହଦ୍ଧନେ। ଦୁଗ୍ଗତେତି ଦୁଗ୍ଗତିଗତେ, ଲୋଭନିସ୍ସନ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ୱା ଦଳିଦ୍ଦେ ଅପ୍ପନ୍ନପାନେ। ଯଥାକମ୍ମୂପଗେତି ଯଂ ଯଂ କମ୍ମଂ ଉପଚିତଂ ତେନ ତେନ ଉପଗତେ। ତତ୍ଥ ପୁରିମେହି ‘‘ଚୱମାନେ’’ତିଆଦୀହି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚଂ ୱୁତ୍ତଂ; ଇମିନା ପନ ପଦେନ ଯଥାକମ୍ମୂପଗଞ୍ଞାଣକିଚ୍ଚଂ।

ତସ୍ସ ଚ ଞାଣସ୍ସ ଅଯମୁପ୍ପତ୍ତିକ୍କମୋ – ସୋ ହେଟ୍ଠା ନିରଯାଭିମୁଖଂ ଆଲୋକଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ନେରଯିକସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱମାନେ, ତଂ ଦସ୍ସନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚମେୱ। ସୋ ଏୱଂ ମନସି କରୋତି – ‘‘କିନ୍ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇମେ ସତ୍ତା ଏତଂ ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱନ୍ତୀ’’ତି? ଅଥସ୍ସ ‘‘ଇଦଂ ନାମ କତ୍ୱା’’ତି ତଂ କମ୍ମାରମ୍ମଣଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଥା ଉପରି ଦେୱଲୋକାଭିମୁଖଂ ଆଲୋକଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ନନ୍ଦନୱନ-ମିସ୍ସକୱନ-ଫାରୁସକୱନାଦୀସୁ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନେ। ତମ୍ପି ଦସ୍ସନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚମେୱ। ସୋ ଏୱଂ ମନସି କରୋତି – ‘‘କିନ୍ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଇମେ ସତ୍ତା ଏତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ’’ତି? ଅଥସ୍ସ ‘‘ଇଦଂ ନାମ କତ୍ୱା’’ତି ତଂକମ୍ମାରମ୍ମଣଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ଯଥାକମ୍ମୂପଗଞ୍ଞାଣଂ ନାମ। ଇମସ୍ସ ୱିସୁଂ ପରିକମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥା ଚିମସ୍ସ, ଏୱଂ ଅନାଗତଂସଞ୍ଞାଣସ୍ସପି। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପାଦକାନେୱ ହି ଇମାନି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ସହେୱ ଇଜ୍ଝନ୍ତି।

କାଯଦୁଚ୍ଚରିତେନାତିଆଦୀସୁ ଦୁଟ୍ଠୁ ଚରିତଂ ଦୁଟ୍ଠଂ ୱା ଚରିତଂ କିଲେସପୂତିକତ୍ତାତି ଦୁଚ୍ଚରିତଂ; କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ, କାଯତୋ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ଏୱଂ ୱଚୀମନୋଦୁଚ୍ଚରିତାନିପି ଦଟ୍ଠବ୍ବାନି। ସମନ୍ନାଗତାତି ସମଙ୍ଗୀଭୂତା। ଅରିଯାନଂ ଉପୱାଦକାତି ବୁଦ୍ଧ-ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧ-ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ଅରିଯାନଂ ଅନ୍ତମସୋ ଗିହିସୋତାପନ୍ନାନମ୍ପି ଅନତ୍ଥକାମା ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ୱା ଗୁଣପରିଧଂସନେନ ୱା ଉପୱାଦକା; ଅକ୍କୋସକା, ଗରହକାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ‘‘ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ସମଣଧମ୍ମୋ, ଅସ୍ସମଣା ଏତେ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ଉପୱଦତି। ‘‘ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ଝାନଂ ୱା ୱିମୋକ୍ଖୋ ୱା ମଗ୍ଗୋ ୱା ଫଲଂ ୱା’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଗୁଣପରିଧଂସନେନ ଉପୱଦତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଜାନଂ ୱା ଉପୱଦେଯ୍ୟ ଅଜାନଂ ୱା, ଉଭଯଥାପି ଅରିଯୂପୱାଦୋୱ ହୋତି। ଭାରିଯଂ କମ୍ମଂ ସଗ୍ଗାୱରଣଂ ମଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚ, ସତେକିଚ୍ଛଂ ପନ ହୋତି। ତସ୍ସ ଚ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁମୁଦାହରନ୍ତି –

‘‘ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କିର ଗାମେ ଏକୋ ଥେରୋ ଚ ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଚ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତି। ତେ ପଠମଘରେଯେୱ ଉଳୁଙ୍କମତ୍ତଂ ଉଣ୍ହଯାଗୁଂ ଲଭିଂସୁ। ଥେରସ୍ସ ଚ କୁଚ୍ଛିୱାତୋ ଅତ୍ଥି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘ଅଯଂ ଯାଗୁ ମଯ୍ହଂ ସପ୍ପାଯା, ଯାୱ ନ ସୀତଲା ହୋତି ତାୱ ନଂ ପିୱାମୀ’ତି। ସୋ ମନୁସ୍ସେହି ଉମ୍ମାରତ୍ଥାଯ ଆହଟେ ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ପିୱି। ଇତରୋ ତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛି – ‘ଅତିଚ୍ଛାତୋ ୱତାଯଂ ମହଲ୍ଲକୋ ଅମ୍ହାକଂ ଲଜ୍ଜିତବ୍ବକଂ ଅକାସୀ’ତି। ଥେରୋ ଗାମେ ଚରିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦହରଭିକ୍ଖୁଂ ଆହ – ‘ଅତ୍ଥି ତେ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠା’ତି? ‘ଆମ, ଭନ୍ତେ, ସୋତାପନ୍ନୋ ଅହ’ନ୍ତି। ‘ତେନ ହାୱୁସୋ, ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ ୱାଯାମଂ ମା ଅକାସି, ଖୀଣାସୱୋ ତଯା ଉପୱଦିତୋ’ତି। ସୋ ତଂ ଖମାପେସି। ତେନସ୍ସ ତଂ ପାକତିକଂ ଅହୋସି’’। ତସ୍ମା ଯୋ ଅଞ୍ଞୋପି ଅରିଯଂ ଉପୱଦତି, ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚେ ଅତ୍ତନା ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତି, ‘‘ଅହଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଅୱଚଂ, ତଂ ମେ ଖମାହୀ’’ତି ଖମାପେତବ୍ବୋ। ସଚେ ନୱକତରୋ ହୋତି , ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଭନ୍ତେ ତୁମ୍ହେ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ

ଅୱଚଂ, ତଂ ମେ ଖମଥା’’ତି ଖମାପେତବ୍ବୋ। ସଚେ ସୋ ନକ୍ଖମତି ଦିସାପକ୍କନ୍ତୋ ୱା ହୋତି, ଯେ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ୱସନ୍ତି ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚେ ଅତ୍ତନା ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତି ଠିତକେନେୱ, ସଚେ ନୱକତରୋ ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅସୁକଂ ନାମ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଅୱଚଂ, ଖମତୁ ମେ ସୋ ଆୟସ୍ମା’’ତି ଏୱଂ ୱଦନ୍ତେନ ଖମାପେତବ୍ବୋ। ସଚେ ସୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ହୋତି, ପରିନିବ୍ବୁତମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାୱ ସିୱଥିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ଖମାପେତବ୍ବୋ। ଏୱଂ କତେ ସଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚ ମଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚ ନ ହୋତି, ପାକତିକମେୱ ହୋତି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକାତି ୱିପରୀତଦସ୍ସନା। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନାତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ସମାଦିନ୍ନନାନାୱିଧକମ୍ମା, ଯେ ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିମୂଲକେସୁ କାୟକମ୍ମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞେପି ସମାଦପେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଗ୍ଗହଣେନେୱ ଅରିୟୂପୱାଦେ, ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଗ୍ଗହଣେନ ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ସଙ୍ଗହିତାୟପି ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁନ ୱଚନଂ ମହାସାୱଜ୍ଜଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମହାସାୱଜ୍ଜୋ ହି ଅରିୟୂପୱାଦୋ ଆନନ୍ତରିୟସଦିସୋ। ଯଥାହ – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ସାରିପୁତ୍ତ, ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅଞ୍ଞଂ ଆରାଧେୟ୍ୟ; ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ୱଦାମି ତଂ ୱାଚଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପହାୟ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଏୱଂ ନିରୟେ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୪୯)।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିତୋ ଚ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି। ଯଥାହ – ‘‘ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ, ଯଥୟିଦଂ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପରମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱଜ୍ଜାନୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୧।୩୧୦)।

କାୟସ୍ସ ଭେଦାତି ଉପାଦିନ୍ନକ୍ଖନ୍ଧପରିଚ୍ଚାଗା। ପରଂ ମରଣାତି ତଦନନ୍ତରଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଗ୍ଗହଣେ। ଅଥୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦାତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସୁପଚ୍ଛେଦା। ପରଂ ମରଣାତି ଚୁତିଚିତ୍ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ। ଅପାୟନ୍ତି ଏୱମାଦି ସବ୍ବଂ ନିରୟୱେଚନଂ। ନିରୟୋ ହି ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖହେତୁଭୂତା ପୁଞ୍ଞସମ୍ମତା ଅୟା ଅପେତତ୍ତା, ସୁଖାନଂ ୱା ଆୟସ୍ସ ଅଭାୱା ଅପାୟୋ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଗତି ପଟିସରଣନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତି; ଦୋସବହୁଲତାୟ ୱା ଦୁଟ୍ଠେନ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତା ଗତୀତି ଦୁଗ୍ଗତି। ୱିୱସା ନିପତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟକାରିନୋତି ୱିନିପାତୋ; ୱିନସ୍ସନ୍ତା ୱା ଏତ୍ଥ ନିପତନ୍ତି ସମ୍ଭିଜ୍ଜମାନଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାତି ୱିନିପାତୋ। ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସାଦସଞ୍ଞିତୋ ଅୟୋତି ନିରୟୋ।

ଅଥ ୱା ଅପାୟଗ୍ଗହଣେନ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିଂ ଦୀପେତି। ତିରଚ୍ଛାନୟୋନି ହି ଅପାୟୋ, ସୁଗତିୟା ଅପେତତ୍ତା; ନ ଦୁଗ୍ଗତି, ମହେସକ୍ଖାନଂ ନାଗରାଜାଦୀନଂ ସମ୍ଭୱତୋ। ଦୁଗ୍ଗତିଗ୍ଗହଣେନ ପେତ୍ତିୱିସୟଂ ଦୀପେତି। ସୋ ହି ଅପାୟୋ ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗତି ଚ ସୁଗତିତୋ ଅପେତତ୍ତା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଗତିଭୂତତ୍ତା; ନ ତୁ ୱିନିପାତୋ ଅସୁରସଦିସଂ ଅୱିନିପତିତତ୍ତା। ପେତମହିଦ୍ଧିକାନଞ୍ହି ୱିମାନାନିପି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ୱିନିପାତଗ୍ଗହଣେନ ଅସୁରକାୟଂ ଦୀପେତି। ସୋ ହି ଯଥାୱୁତ୍ତେନଟ୍ଠେନ ଅପାୟୋ ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗତି ଚ ସବ୍ବସମୁସ୍ସୟେହି ଚ ୱିନିପତିତତ୍ତା ୱିନିପାତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନିରୟଗ୍ଗହଣେନ ଅୱୀଚି-ଆଦିଅନେକପ୍ପକାରଂ ନିରୟମେୱ ଦୀପେତି। ଉପପନ୍ନାତି ଉପଗତା, ତତ୍ଥ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୱୁତ୍ତୱିପରିୟାୟେନ ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଏତ୍ଥ ସୁଗତିଗ୍ଗହଣେନ ମନୁସ୍ସଗତିପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ସଗ୍ଗଗ୍ଗହଣେନ ଦେୱଗତିୟେୱ। ତତ୍ଥ ସୁନ୍ଦରା ଗତୀତି ସୁଗତି। ରୂପାଦିୱିସୟେହି ସୁଟ୍ଠୁ ଅଗ୍ଗୋତି ସଗ୍ଗୋ। ସୋ ସବ୍ବୋପି ଲୁଜ୍ଜନପଲୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଲୋକୋତି ଅୟଂ ୱଚନତ୍ଥୋ। ୱିଜ୍ଜାତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣୱିଜ୍ଜା। ଅୱିଜ୍ଜାତି ସତ୍ତାନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିପଟିଚ୍ଛାଦିକା ଅୱିଜ୍ଜା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅୟମେୱ ହେତ୍ଥ ୱିସେସୋ – ଯଥା ପୁବ୍ବେନିୱାସକଥାୟଂ ‘‘ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ପୁବ୍ବେନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧପଅଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ; ଏୱମିଧ ‘‘ଚୁତୂପପାତଞାଣମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଚୁତୂପପାତପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣକଥା

୧୪।ସୋଏୱଂ ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେତି ଇଧ ୱିପସ୍ସନାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଚିତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଆସୱାନଂ ଖୟଞାଣାୟାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣତ୍ଥାୟ। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ହି ଆସୱୱିନାସନତୋ ଆସୱାନଂ ଖୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ର ଚେତଂ ଞାଣଂ ତପ୍ପରିୟାପନ୍ନତ୍ତାତି । ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିନ୍ନାମେସିନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରିଂ। ସୋ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ଇତୋ ଭିୟ୍ୟୋ’’ତି ସବ୍ବମ୍ପି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ସରସଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ ଜାନିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିଂ। ତସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିକଂ ତଣ୍ହଂ ‘‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟୋ’’ତି, ତଦୁଭୟମ୍ପି ଯଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝତି ତଂ ତେସଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ ନିବ୍ବାନଂ ‘‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’’ତି, ତସ୍ସ ଚ ସମ୍ପାପକଂ ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ‘‘ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ସରସଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଯଥାଭୂତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ ଜାନିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ସରୂପତୋ ସଚ୍ଚାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କିଲେସୱସେନ ପରିୟାୟତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଇମେ ଆସୱା''ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସ ମେ ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋତି ତସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଏୱଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ସହ ୱିପସ୍ସନାୟ କୋଟିପ୍ପତ୍ତଂ ମଗ୍ଗଂ କଥେତି। କାମାସୱାତି କାମାସୱତୋ। ୱିମୁଚ୍ଚିତ୍ଥାତି ଇମିନା ଫଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତି। ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ହି ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଫଲକ୍ଖଣେ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣନ୍ତି ଇମିନା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ଦସ୍ସେତି। ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦୀହି ତସ୍ସ ଭୂମିଂ। ତେନ ହି ଞାଣେନ ଭଗୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''ଖୀଣା ଜାତୀ''ତିଆଦୀନି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। କତମା ପନ ଭଗୱତୋ ଜାତି ଖୀଣା, କଥଞ୍ଚ ନଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସୀତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ନ ତାୱସ୍ସ ଅତୀତା ଜାତି ଖୀଣା, ପୁବ୍ବେୱ ଖୀଣତ୍ତା; ନ ଅନାଗତା, ଅନାଗତେ ୱାୟାମାଭାୱତୋ; ନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା, ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ଯା ପନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଭାୱିତତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ଏକଚତୁପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେସୁ ଏକଚତୁପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପଭେଦା ଜାତି, ସା ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ଆପଜ୍ଜନେନ ଖୀଣା; ତଂ ସୋ ମଗ୍ଗଭାୱନାୟ ପହୀନକିଲେସେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ''କିଲେସାଭାୱେ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କମ୍ମଂ ଆୟତିଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଂ ହୋତୀ''ତି ଜାନନ୍ତୋ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ।

ୱୁସିତନ୍ତି ୱୁତ୍ଥଂ ପରିୱୁତ୍ଥଂ, କତଂ ଚରିତଂ ନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସଂ ୱସନ୍ତି ନାମ, ଖୀଣାସୱୋ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ। ତସ୍ମା ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟ''ନ୍ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। କତଂ କରଣୀୟନ୍ତି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ପରିଞ୍ଞାପହାନସଚ୍ଛିକିରିୟାଭାୱନାଭିସମୟୱସେନ ସୋଳସୱିଧମ୍ପି କିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ । ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକାଦୟୋ ହି ଏତଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି, ଖୀଣାସୱୋ କତକରଣୀୟୋ। ତସ୍ମା ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ କରଣୀୟଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''କତଂ କରଣୀୟ''ନ୍ତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ। ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି ଇଦାନି ପୁନ ଇତ୍ଥଭାୱାୟ ଏୱଂ ସୋଳସକିଚ୍ଚଭାୱାୟ କିଲେସକ୍ଖୟାୟ ୱା ମଗ୍ଗଭାୱନାକିଚ୍ଚଂ ମେ ନତ୍ଥୀତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିଂ।

ଇଦାନି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣପରିଗ୍ଗହିତଂ ତଂ ଆସୱାନଂ ଖୟଞାଣାଧିଗମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅୟଂ ଖୋ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣୱିଜ୍ଜା। ଅୱିଜ୍ଜାତି ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦିକା ଅୱିଜ୍ଜା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଅୟଂ ଖୋ ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତତିୟା ଅଭିନିବ୍ଭିଦା ଅହୋସୀତି ଏତ୍ଥ ଅୟଂ ଖୋ ମମ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସୱାନଂ ଖୟଞାଣମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ତତିୟା ଅଭିନିବ୍ଭିଦା ତତିୟା ନିକ୍ଖନ୍ତି ତତିୟା ଅରିୟଜାତି ଅହୋସି, କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକସ୍ସେୱ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ପାଦନଖସିଖାୟ ୱା ଅଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ତମ୍ହା ଅଣ୍ଡକୋସମ୍ହା ଅଭିନିବ୍ଭିଦା ନିକ୍ଖନ୍ତି କୁକ୍କୁଟନିକାୟେ ପଚ୍ଚାଜାତୀତି।

ଏତ୍ତାୱତା କିଂ ଦସ୍ସେତୀତି? ସୋ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛାପକୋ ଅଣ୍ଡକୋସଂ

ପଦାଲେତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ସକିମେୱ ଜାୟତି, ଅହଂ ପନ ପୁବ୍ବେ-ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଠମଂ ତାୱ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣୱିଜ୍ଜାୟ ଜାତୋ, ତତୋ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣୱିଜ୍ଜାୟ ଜାତୋ, ପୁନ ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦକଂ ଅୱିଜ୍ଜଣ୍ଡକୋସଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ତତିୟଂ ଆସୱାନଂ ଖୟଞାଣୱିଜ୍ଜାୟ ଜାତୋ; ଏୱଂ ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଜାତୋ। ସା ଚ ମେ ଜାତି ଅରିୟା ସୁପରିସୁଦ୍ଧାତି ଇଦଂ ଦସ୍ସେସି। ଏୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣେନ ଅତୀତଂସଞାଣଂ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନାଗତଂସଞାଣଂ, ଆସୱକ୍ଖୟେନ ସକଲଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣନ୍ତି ଏୱଂ ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ସବ୍ବେପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣେ ପକାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦେସନାନୁମୋଦନକଥା

୧୫।ଏୱଂୱୁତ୍ତେ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଏୱଂ ଭଗୱତା ଲୋକାନୁକମ୍ପକେନ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅନୁକମ୍ପମାନେନ ୱିନିଗୂହିତବ୍ବେପି ଅତ୍ତନୋ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱେ ୱିଜ୍ଜତ୍ତୟପକାସିକାୟ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ୱୁତ୍ତେ ପୀତିୱିପ୍ଫାରପରିପୁଣ୍ଣଗତ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଭଗୱତୋ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଭାୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ''ଈଦିସଂ ନାମାହଂ ସବ୍ବଲୋକଜେଟ୍ଠସେଟ୍ଠଂ ସବ୍ବଗୁଣସମନ୍ନାଗତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଂ 'ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଭିୱାଦନାଦିକମ୍ମଂ ନ କରୋତୀ'ତି ଅୱଚଂ – 'ଧୀରତ୍ଥୁ ୱତରେ ଅଞ୍ଞାଣ'''ନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ଗରହିତ୍ୱା ''ଅୟଂ ଦାନି ଲୋକେ ଅରିୟାୟ ଜାତିୟା ପୁରେଜାତଟ୍ଠେନ ଜେଟ୍ଠୋ, ସବ୍ବଗୁଣେହି ଅପ୍ପଟିସମଟ୍ଠେନ ସେଟ୍ଠୋ''ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ଜେଟ୍ଠୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ସେଟ୍ଠୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ''ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଅବ୍ଭନୁମୋଦମାନୋ ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମା''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥାଯଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତସଦ୍ଦୋ ଖଯସୁନ୍ଦରାଭିରୂପଅବ୍ଭନୁମୋଦନେସୁ ଦିସ୍ସତି। ''ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି; ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମୋ ଯାମୋ, ଚିରନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୮।୨୦) ହି ଖଯେ ଦିସ୍ସତି। ''ଅଯଂ ମେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଖମତି, ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୧୦୦) ସୁନ୍ଦରେ।

''କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନି, ଇଦ୍ଧିଯା ଯସସା ଜଲଂ;

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସଯଂ ଦିସା''ତି। –

ଆଦୀସୁ (ୱି। ୱ। ୮୫୭) ଅଭିରୂପେ। ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ''ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୫୦) ଅବ୍ଭନୁମୋଦନେ। ଇଧାପି ଅବ୍ଭନୁମୋଦନେଯେୱ। ଯସ୍ମା ଚ ଅବ୍ଭନୁମୋଦନେ, ତସ୍ମା ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭୋ ଗୋତମା''ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

''ଭଯେ କୋଧେ ପସଂସାଯଂ, ତୁରିତେ କୋତୂହଲଚ୍ଛରେ;

ହାସେ ସୋକେ ପସାଦେ ଚ, କରେ ଆମେଡିତଂ ବୁଧୋ''ତି।

ଇମିନା ଚ ଲକ୍ଖଣେନ ଇଧ ପସାଦୱସେନ ପସଂସାୱସେନ ଚାଯଂ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଥ ୱା ଅଭିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଅତିଇଟ୍ଠଂ ଅତିମନାପଂ ଅତିସୁନ୍ଦରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଏକେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତସଦ୍ଦେନ ଦେସନଂ ଥୋମେତି, ଏକେନ ଅତ୍ତନୋ ପସାଦଂ। ଅଯଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭୋ ଗୋତମ, ଯଦିଦଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନା, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଯଦିଦଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆଗମ୍ମ ମମ ପସାଦୋ''ତି। ଭଗୱତୋଯେୱ ୱା ୱଚନଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥେ ସନ୍ଧାଯ ଥୋମେତି – ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଦୋସନାସନତୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଗୁଣାଧିଗମନତୋ, ତଥା ସଦ୍ଧାଜନନତୋ ପଞ୍ଞାଜନନତୋ, ସାତ୍ଥତୋ ସବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ, ଉତ୍ତାନପଦତୋ ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥତୋ, କଣ୍ଣସୁଖତୋ ହଦଯଙ୍ଗମତୋ, ଅନତ୍ତୁକ୍କଂସନତୋ ଅପରୱମ୍ଭନତୋ, କରୁଣାସୀତଲତୋ ପଞ୍ଞାୱଦାତତୋ, ଅପାଥରମଣୀଯତୋ ୱିମଦ୍ଦକ୍ଖମତୋ, ସୁଯ୍ୟମାନସୁଖତୋ ୱୀମଂସିଯମାନହିତତୋତି ଏୱମାଦୀହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ତତୋ ପରମ୍ପି ଚତୂହି ଉପମାହି ଦେସନଂଯେୱ ଥୋମେତି। ତତ୍ଥ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତନ୍ତି ଅଧୋମୁଖଠପିତଂ, ହେଟ୍ଠାମୁଖଜାତଂ ୱା। ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଉପରିମୁଖଂ କରେଯ୍ୟ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣାଦିପଟିଚ୍ଛାଦିତଂ। ୱିୱରେଯ୍ୟାତି ଉଗ୍ଘାଟେଯ୍ୟ। ମୂଳ୍ହସ୍ସାତି ଦିସାମୂଳ୍ହସ୍ସ। ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟାତି ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଏସ ମଗ୍ଗୋତି ୱଦେଯ୍ୟ। ଅନ୍ଧକାରେତି କାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସୀ ଅଡ୍ଢରତ୍ତ-ଘନୱନସଣ୍ଡ-ମେଘପଟଲେହି ଚତୁରଙ୍ଗେ ତମସି। ଅଯଂ ତାୱ ଅନୁତ୍ତାନପଦତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନ ଅଧିପ୍ପାଯଯୋଜନା – ଯଥା କୋଚି ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ସଦ୍ଧମ୍ମୱିମୁଖଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ମଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାପେନ୍ତେନ; ଯଥା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱିୱରେଯ୍ୟ, ଏୱଂ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନନ୍ତରଧାନା ପଭୁତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଗହନପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସାସନଂ ୱିୱରନ୍ତେନ; ଯଥା ମୂଳ୍ହସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ, ଏୱଂ କୁମ୍ମଗ୍ଗମିଚ୍ଛାମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ମେ ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତେନ; ଯଥା ଅନ୍ଧକାରେ ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ମୋହନ୍ଧକାରେ ନିମୁଗ୍ଗସ୍ସ ମେ ବୁଦ୍ଧାଦିରତନରୂପାନି ଅପସ୍ସତୋ ତପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦକମୋହନ୍ଧକାରୱିଦ୍ଧଂସକଦେସନାପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେନ୍ତେନ, ମଯ୍ହଂ ଭୋତା ଗୋତମେନ ଏତେହି ପରିଯାଯେହି ପକାସିତତ୍ତା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋତି।

ଦେସନାନୁମୋଦନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ପସନ୍ନାକାରକଥା

ଏୱଂ ଦେସନଂ ଥୋମେତ୍ୱା ଇମାଯ ଦେସନାଯ ରତନତ୍ତଯେ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପସନ୍ନାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଏସାହ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏସାହନ୍ତି ଏସୋ ଅହଂ। ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମୀତି ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ସରଣନ୍ତି ଗଚ୍ଛାମି; ଭୱଂ ମେ ଗୋତମୋ ସରଣଂ, ପରାଯଣଂ, ଅଘସ୍ସ ତାତା, ହିତସ୍ସ ଚ ୱିଧାତାତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଗଚ୍ଛାମି ଭଜାମି ସେୱାମି ପଯିରୁପାସାମି , ଏୱଂ ୱା ଜାନାମି ବୁଜ୍ଝାମୀତି। ଯେସଞ୍ହି ଧାତୂନଂ ଗତିଅତ୍ଥୋ, ବୁଦ୍ଧିପି ତେସଂ ଅତ୍ଥୋ; ତସ୍ମା ''ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଇମସ୍ସ ଜାନାମି ବୁଜ୍ଝାମୀତି ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଧିଗତମଗ୍ଗେ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧେ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନେ ଚ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ଅପତମାନେ ଧାରେତୀତି ଧମ୍ମୋ; ସୋ ଅତ୍ଥତୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ। ୱୁତ୍ତଂ ହେତଂ – ''ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀ''ତି (ଅ। ନି।

୪।୩୪) ୱିହାରୋ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ, ଅପି ଚ ଖୋ ଅରିଯଫଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋପି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ଛତ୍ତମାଣୱକୱିମାନେ –

''ରାଗୱିରାଗମନେଜମସୋକଂ, ଧମ୍ମମସଙ୍ଖତମପ୍ପଟିକୂଲଂ;

ମଧୁରମିମଂ ପଗୁଣଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ, ଧମ୍ମମିମଂ ସରଣତ୍ଥମୁପେହୀ''ତି। (ୱି। ୱ। ୮୮୭);

ଏତ୍ଥ ହି ରାଗୱିରାଗୋତି ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ। ଅନେଜମସୋକନ୍ତି ଫଲଂ। ଧମ୍ମମସଙ୍ଖତନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ଅପ୍ପଟିକୂଲଂ ମଧୁରମିମଂ ପଗୁଣଂ ସୁୱିଭତ୍ତନ୍ତି ପିଟକତ୍ତଯେନ ୱିଭତ୍ତା ସବ୍ବଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧାତି। ଦିଟ୍ଠିସୀଲସଙ୍ଘାତେନ ସଂହତୋତି ସଙ୍ଘୋ, ସୋ ଅତ୍ଥତୋ ଅଟ୍ଠଅରିଯପୁଗ୍ଗଲସମୂହୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ୱିମାନେ –

''ଯତ୍ଥ ଚ ଦିନ୍ନମହପ୍ଫଲମାହୁ, ଚତୂସୁ ସୁଚୀସୁ ପୁରିସଯୁଗେସୁ;

ଅଟ୍ଠ ଚ ପୁଗ୍ଗଲଧମ୍ମଦସା ତେ, ସଙ୍ଘମିମଂ ସରଣତ୍ଥମୁପେହୀ''ତି। (ୱି। ୱ। ୮୮୮);

ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଘୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୀଣି ସରଣଗମନାନି ପଟିୱେଦେସି।

ପସନ୍ନାକାରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସରଣଗମନକଥା

ଇଦାନି ତେସ୍ୱେୱ ତୀସୁ ସରଣଗମନେସୁ କୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ସରଣଂ, ସରଣଗମନଂ, ଯୋ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତି,

ସରଣଗମନପ୍ପଭେଦୋ, ସରଣଗମନଫଲଂ, ସଂକିଲେସୋ, ଭେଦୋତି ଅଯଂ ୱିଧି ୱେଦି ତବ୍ବୋ। ସୋ ପନ ଇଧ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅତିଭାରିଯଂ ୱିନଯନିଦାନଂ କରୋତୀତି ନ ୱୁତ୍ତୋ। ଅତ୍ଥିକେହି ପନ ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯଂ ୱା ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ ଭଯଭେରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନତୋ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୫୬) ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯଂ ୱା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୫୦) ସରଣୱଣ୍ଣନତୋ ଗହେତବ୍ବୋତି।

ସରଣଗମନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପାସକତ୍ତପଟିୱେଦନାକଥା

ଉପାସକଂମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୂତି ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ''ଉପାସକୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଧାରେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପାସକୱିଧିକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ପନେତ୍ଥ କୋ ଉପାସକୋ, କସ୍ମା ଉପାସକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, କିମସ୍ସ ସୀଲଂ, କୋ ଆଜୀୱୋ, କା ୱିପତ୍ତି, କା ସମ୍ପତ୍ତୀତି ଇଦଂ ପକିଣ୍ଣକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ଅତିଭାରିଯକରଣତୋ ଇଧ ନ ୱିଭତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥିକେହି ପନ ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯଂ ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୫୬) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ଅଗ୍ଗସଦ୍ଦୋ ଆଦିକୋଟିକୋଟ୍ଠାସସେଟ୍ଠେସୁ ଦିସ୍ସତି। ''ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ, ସମ୍ମ ଦୋୱାରିକ, ଆୱରାମି ଦ୍ୱାରଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ନିଗଣ୍ଠୀନ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୭୦) ହି ଆଦିମ୍ହି ଦିସ୍ସତି। ''ତେନେୱ ଅଙ୍ଗୁଲଗ୍ଗେନ ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲଗ୍ଗଂ ପରାମସେଯ୍ୟ (କଥା। ୪୪୧), ଉଚ୍ଛଗ୍ଗଂ ୱେଳଗ୍ଗ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ କୋଟିଯଂ। ''ଅମ୍ବିଲଗ୍ଗଂ ୱା ମଧୁରଗ୍ଗଂ ୱା ତିତ୍ତକଗ୍ଗଂ ୱା (ସଂ। ନି। ୫।୩୭୪) ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିହାରଗ୍ଗେନ ୱା ପରିୱେଣଗ୍ଗେନ ୱା ଭାଜେତୁ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳୱ। ୩୧୮) କୋଟ୍ଠାସେ। ''ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ଅପଦା ୱା ଦ୍ୱିପଦା ୱା...ପେ... ତଥାଗତୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୩୪) ସେଟ୍ଠେ। ଇଧ ପନାଯଂ ଆଦିମ୍ହି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେତି ଅଜ୍ଜତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଜ୍ଜତନ୍ତି ଅଜ୍ଜଭାୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଜ୍ଜଦଗ୍ଗେ ଇଚ୍ଚେୱ ୱା ପାଠୋ, ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ଅଜ୍ଜ ଅଗ୍ଗଂ କତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପାଣୁପେତନ୍ତି ପାଣେହି ଉପେତଂ, ଯାୱ ମେ ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତତି, ତାୱ ଉପେତଂ ଅନଞ୍ଞସତ୍ଥୁକଂ ତୀହି ସରଣଗମନେହି ସରଣଗତଂ ମଂ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ ଜାନାତୁ, ଅହଞ୍ହି ସଚେପି ମେ ତିଖିଣେନ ଅସିନା ସୀସଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟୁଂ, ନେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ''ନ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ୱା, ଧମ୍ମଂ ''ନ ଧମ୍ମୋ''ତି ୱା, ସଙ୍ଘଂ ''ନ ସଙ୍ଘୋ''ତି ୱା ୱଦେଯ୍ୟନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପାଣୁପେତଂ ସରଣଗତନ୍ତି ପୁନ ସରଣଗମନଂ ୱଦନ୍ତୋ ଅତ୍ତସନ୍ନିଯ୍ୟାତନଂ ପକାସେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ନିସ୍ସାତେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ସପରିସଂ ଉପଟ୍ଠାତୁକାମୋ ଆହ – ‘‘ଅଧିୱାସେତୁ ଚ ମେ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା’’ତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଉପାସକଞ୍ଚ ମଂ ଭଵଂ ଗୋତମୋ ଧାରେତୁ, ଅଧିୱାସେତୁ ଚ ମେ ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ, ତଯୋ ମାସେ ୱେରଞ୍ଜଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ମମ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ୱାସଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୂତି। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନାତି ଅଥସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱା କାଯଙ୍ଗଂ ୱା ୱାଚଙ୍ଗଂ ୱା ଅଚୋପେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଖନ୍ତିଂ ଚାରେତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ ଅଧିୱାସେସି; ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ମନସାୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଥଖୋ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି ଅଥ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଚେ ମେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନାଧିୱାସେଯ୍ୟ, କାଯେନ ୱା ୱାଚାଯ ୱା ପଟିକ୍ଖିପେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଖନ୍ତିଂ ଧାରେସି, ତସ୍ମା ମେ ମନସାୱ ଅଧିୱାସେସୀତି ଏୱଂ ଆକାରସଲ୍ଲକ୍ଖଣକୁସଲତାଯ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ନିସିନ୍ନାସନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆଗତକାଲତୋ ପଭୁତି ଜାତିମହଲ୍ଲକବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ନ କରୋତୀତି ୱିଗରହିତ୍ୱାପି ଇଦାନି ୱିଞ୍ଞାତବୁଦ୍ଧଗୁଣୋ କାଯେନ ୱାଚାଯ ମନସା ଚ ଅନେକକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱନ୍ଦନ୍ତୋପି ଅତିତ୍ତୋଯେୱ ହୁତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଯାୱ ଦସ୍ସନୱିସଯୋ ତାୱ ପଟିମୁଖୋଯେୱ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ଦସ୍ସନୱିସଯଂ ୱିଜହନଟ୍ଠାନେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଉପାସକତ୍ତପଟିୱେଦନାକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକଥା

୧୬।ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେରଞ୍ଜା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା ହୋତୀତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ୱେରଞ୍ଜେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଯାଚିତୋ , ତେନ ସମଯେନ ୱେରଞ୍ଜା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା ହୋତି। ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାତି ଦୁଲ୍ଲଭଭିକ୍ଖା; ସା ପନ ଦୁଲ୍ଲଭଭିକ୍ଖତା ଯତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପସନ୍ନା, ତତ୍ଥ ସୁସସ୍ସକାଲେପି ଅତିସମଗ୍ଘେପି ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣେ ହୋତି। ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ପନ ଯସ୍ମା ନ ତଥା ଅହୋସି, ଅପିଚ ଖୋ ଦୁସସ୍ସତାଯ ଛାତକଦୋସେନ ଅହୋସି ତସ୍ମା ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱୀହିତିକାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହିତିକାତି ଦ୍ୱିଧା ପୱତ୍ତଈହିତିକା। ଈହିତଂ ନାମ ଇରିଯା ଦ୍ୱିଧା ପୱତ୍ତା – ଚିତ୍ତୈରିଯା, ଚିତ୍ତଈହା। ‘‘ଏତ୍ଥ ଲଚ୍ଛାମ ନୁ ଖୋ କିଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖମାନା ନ ଲଚ୍ଛାମା’’ତି, ‘‘ଜୀୱିତୁଂ ୱା ସକ୍ଖିସ୍ସାମ ନୁ ଖୋ ନୋ’’ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅଥ ୱା ଦ୍ୱୀହିତିକାତି ଦୁଜ୍ଜୀୱିକା, ଈହିତଂ ଈହା ଇରିଯନଂ ପୱତ୍ତନଂ ଜୀୱିତନ୍ତିଆଦୀନି ପଦାନି ଏକତ୍ଥାନି। ତସ୍ମା ଦୁକ୍ଖେନ ଈହିତଂ ଏତ୍ଥ ପୱତ୍ତତୀତି ଦ୍ୱୀହିତିକାତି ଅଯମେତ୍ଥ ପଦତ୍ଥୋ। ସେତଟ୍ଠିକାତି ସେତକାନି ଅଟ୍ଠୀନି ଏତ୍ଥାତି ସେତଟ୍ଠିକା। ଦିୱସମ୍ପି ଯାଚିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା ମତାନଂ କପଣମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକୱଣ୍ଣେହି ଅଟ୍ଠୀହି ତତ୍ର ତତ୍ର ପରିକିଣ୍ଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେତଟ୍ଟିକାତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସେତା ଅଟ୍ଟି ଏତ୍ଥାତି ସେତଟ୍ଟିକା। ଅଟ୍ଟୀତି ଆତୁରତା ବ୍ୟାଧି ରୋଗୋ। ତତ୍ଥ ଚ ସସ୍ସାନଂ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣକାଲେ ସେତକରୋଗେନ ଉପହତମେୱ ପଚ୍ଛିନ୍ନଖୀରଂ ଅଗ୍ଗହିତତଣ୍ଡୁଲଂ ପଣ୍ଡରପଣ୍ଡରଂ ସାଲିସୀସଂ ୱା ଯୱଗୋଧୂମସୀସଂ ୱା ନିକ୍ଖମତି, ତସ୍ମା ‘‘ସେତଟ୍ଟିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱପ୍ପକାଲେ ସୁଟ୍ଠୁ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱାପି ୱୁତ୍ତସସ୍ସଂ ତତ୍ଥ ସଲାକା ଏୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ସଲାକାୱୁତ୍ତା; ସଲାକାଯ ୱା ତତ୍ଥ ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ସଲାକାୱୁତ୍ତା। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ତତ୍ଥ କିର ଧଞ୍ଞୱିକ୍କଯକାନଂ ସନ୍ତିକଂ କଯକେସୁ ଗତେସୁ ଦୁବ୍ବଲମନୁସ୍ସେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ବଲୱମନୁସ୍ସାୱ ଧଞ୍ଞଂ କିଣିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଦୁବ୍ବଲମନୁସ୍ସା ଅଲଭମାନା ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି। ଧଞ୍ଞୱିକ୍କଯକା ‘‘ସବ୍ବେସଂ ସଙ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଧଞ୍ଞକରଣଟ୍ଠାନେ ଧଞ୍ଞମାପକଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଏକପସ୍ସେ ୱଣ୍ଣଜ୍ଝକ୍ଖଂ ନିସୀଦାପେସୁଂ। ଧଞ୍ଞତ୍ଥିକା ୱଣ୍ଣଜ୍ଝକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ଆଗତପଟିପାଟିଯା ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଏତ୍ତକଂ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସଲାକଂ ଲିଖିତ୍ୱା ଦେତି, ତେ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଧଞ୍ଞମାପକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିନ୍ନପଟିପାଟିଯା ଧଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଏୱଂ ସଲାକାଯ ତତ୍ଥ ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ସଲାକାୱୁତ୍ତା।

ନ ସୁକରା ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନ ଯାପେତୁନ୍ତି ପଗ୍ଗହେନ ଯୋ ଉଞ୍ଛୋ, ତେନ ଯାପେତୁଂ ନ ସୁକରା। ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯଂ ଅରିଯା ଉଞ୍ଛଂ କରୋନ୍ତି, ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି, ତେନ ଉଞ୍ଛେନ ଯାପେତୁଂ ନ ସୁକରାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଦା କିର ତତ୍ଥ ସତ୍ତଟ୍ଠଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଏକଦିୱସମ୍ପି ଯାପନମତ୍ତଂ ନ ଲଭନ୍ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଉତ୍ତରାପଥକା ଅସ୍ସୱାଣିଜା…ପେ… ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗୱା ଉଦୁକ୍ଖଲସଦ୍ଦନ୍ତି – ତେନାତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଉପଗତୋ ତେନ ସମଯେନ। ଉତ୍ତରାପଥୱାସିକା ଉତ୍ତରାପଥତୋ ୱା ଆଗତତ୍ତା ଏୱଂ ଲଦ୍ଧୱୋହାରା ଅସ୍ସୱାଣିଜା ଉତ୍ତରାପଥେ ଅସ୍ସାନଂ ଉଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଚ ଅସ୍ସସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଦିଗୁଣଂ ତିଗୁଣଂ ଲାଭଂ ପତ୍ଥଯମାନା ଦେସନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ତେହି ଅତ୍ତନୋ

ୱିକ୍କାୟିକଭଣ୍ଡଭୂତେହି ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଅସ୍ସସତେହି ୱେରଞ୍ଜଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଉପଗତା ହୋନ୍ତି। କସ୍ମା? ନ ହି ସକ୍କା ତସ୍ମିଂ ଦେସେ ୱସ୍ସିକେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଅଦ୍ଧାନଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ। ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ବହିନଗରେ ଉଦକେନ ଅନଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣୀୟେ ଠାନେ ଅତ୍ତନୋ ଚ ୱାସାଗାରାନି ଅସ୍ସାନଞ୍ଚ ମନ୍ଦିରଂ କାରାପେତ୍ୱା ୱତିଯା ପରିକ୍ଖିପିଂସୁ। ତାନି ତେସଂ ୱସନଟ୍ଠାନାନି ''ଅସ୍ସମଣ୍ଡଲିକାୟୋ''ତି ପଞ୍ଞାୟିଂସୁ। ତେନାହ – ''ତେହି ଅସ୍ସମଣ୍ଡଲିକାସୁ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି। ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକନ୍ତି ଏକମେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପତ୍ଥପତ୍ଥପମାଣଂ ପୁଲକଂ। ପତ୍ଥୋ ନାମ ନାଳିମତ୍ତଂ ହୋତି, ଏକସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅଲଂ ୟାପନାୟ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ – ''ପତ୍ଥୋଦନୋ ନାଲମୟଂ ଦୁୱିନ୍ନ''ନ୍ତି (ଜା। ୨।୨୧।୧୯୨)। ପୁଲକଂ ନାମ ନିଥୁସଂ କତ୍ୱା ଉସ୍ସେଦେତ୍ୱା ଗହିତୟୱତଣ୍ଡୁଲା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୟଦି ହି ସଥୁସା ହୋନ୍ତି, ପାଣକା ୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମା ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ୱାଣିଜା ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମଂ କତ୍ୱା ୟୱତଣ୍ଡୁଲମାଦାୟ ଅଦ୍ଧାନଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି ''ୟତ୍ଥ ଅସ୍ସାନଂ ଖାଦନୀୟଂ ତିଣଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତତ୍ଥେତଂ ଅସ୍ସଭତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

କସ୍ମା ପନ ତେହି ତଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ''ନ ହି ତେ ଦକ୍ଖିଣାପଥମନୁସ୍ସା ୱିୟ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅପ୍ପସନ୍ନା, ତେ ପନ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ବୁଦ୍ଧମାମକା, ଧମ୍ମମାମକା, ସଙ୍ଘମାମକା; ତେ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତା ଦ୍ୱେ ତୟୋ ଦିୱସେ ଅଦ୍ଦସଂସୁ ସତ୍ତଟ୍ଠ ଭିକ୍ଖୂ ସୁନିୱତ୍ଥେ ସୁପାରୁତେ ଇରିୟାପଥସମ୍ପନ୍ନେ ସକଲମ୍ପି ନଗରଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଭମାନେ। ଦିସ୍ୱାନ ନେସଂ ଏତଦହୋସି – ''ଅୟ୍ୟା ଇମଂ ନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତା; ଛାତକଞ୍ଚ ୱତ୍ତତି, ନ ଚ କିଞ୍ଚି ଲଭନ୍ତି, ଅତିୱିୟ କିଲମନ୍ତି। ମୟଞ୍ଚମ୍ହ ଆଗନ୍ତୁକା, ନ ସକ୍କୋମ ନେସଂ ଦେୱସିକଂ ୟାଗୁଞ୍ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିୟାଦେତୁଂ। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଅସ୍ସା ସାୟଞ୍ଚ ପାତୋ ଚ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭତ୍ତଂ ଲଭନ୍ତି। ୟଂନୂନ ମୟଂ ଏକମେକସ୍ସ ଅସ୍ସସ୍ସ ପାତରାସଭତ୍ତତୋ ଏକମେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ଦଦେୟ୍ୟାମ। ଏୱଂ ଅୟ୍ୟା ଚ ନ କିଲମିସ୍ସନ୍ତି , ଅସ୍ସା ଚ ୟାପେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୟଂ ୱା ତଂ ୱା କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ୟାଚିତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ପଞ୍ଞପେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ତେହି ଅସ୍ସମଣ୍ଡଲିକାସୁ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି।

ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତସଙ୍ଖେପେନ ଠପିତଂ। ଇଦାନି ଭିକ୍ଖୂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ ନିୱାସେତ୍ୱାତିଆଦୀସୁ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟନ୍ତି ଦିୱସସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗସମୟଂ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟେତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ୱା ସମୟଂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟଂ, ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ଏକଂ ଖଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ ଲବ୍ଭତି। ନିୱାସେତ୍ୱାତି ପରିଦହିତ୍ୱା, ୱିହାରନିୱାସନପରିୱତ୍ତନୱସେନେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ତେ ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନିୱତ୍ଥା ଅହେସୁଂ। ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟାତି ପତ୍ତଂ ହତ୍ଥେହି ଚୀୱରଂ କାୟେନ ଆଦିୟିତ୍ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା, ଧାରେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟେନ ୱା ତେନ ୱା ହି ପକାରେନ ଗଣ୍ହନ୍ତା ଆଦାୟେଚ୍ଚେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ୟଥା ''ସମାଦାୟେୱ ପକ୍କମତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୧)। ପିଣ୍ଡଂ ଅଲଭମାନାତି ସକଲମ୍ପି ୱେରଞ୍ଜଂ ଚରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୁ ପିଣ୍ଡୋ, ଅନ୍ତମସୋ ''ଅତିଚ୍ଛଥା''ତି ୱାଚମ୍ପି ଅଲଭମାନା।

ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ଆରାମଂ ଆହରିତ୍ୱାତି ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଲଦ୍ଧଂ ଏକମେକଂ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ ଗହେତ୍ୱା ଆରାମଂ ନେତ୍ୱା। ଉଦୁକ୍ଖଲେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଥେରାନଂ କୋଚି କପ୍ପିୟକାରକୋ ନତ୍ଥି, ୟୋ ନେସଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୟାଗୁଂ ୱା ଭତ୍ତଂ ୱା ପଚେୟ୍ୟ। ସାମମ୍ପି ପଚନଂ ସମଣସାରୁପ୍ପଂ ନ ହୋତି ନ ଚ ୱଟ୍ଟତି। ତେ ଏୱଂ ନୋ ସଲ୍ଲହୁକୱୁତ୍ତିତା ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ସାମପାକପରିମୋଚନଞ୍ଚାତି ଅଟ୍ଠ ଅଟ୍ଠ ଜନା ୱା ଦସ ଦସ ଜନା ୱା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦୁକ୍ଖଲେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ସକଂ ସକଂ ପଟିୱୀସଂ ଉଦକେନ ତେମେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି । ଭଗୱତୋ ପନ ତେ ଅସ୍ସୱାଣିଜା ପତ୍ଥପୁଲକଞ୍ଚ ଦେନ୍ତି, ତଦୁପିୟଞ୍ଚ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରଂ। ତଂ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଆହରିତ୍ୱା ସିଲାୟଂ ପିସତି। ପୁଞ୍ଞୱତା ପଣ୍ଡିତପୁରିସେନ କତଂ ମନାପମେୱ ହୋତି। ଅଥ ନଂ ପିସିତ୍ୱା ସପ୍ପିଆଦୀହି ସମ୍ମା ୟୋଜେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଉପନାମେସି। ଅଥେତ୍ଥ ଦେୱତା ଦିବ୍ବୋଜଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ତଂ ଭଗୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିୟା କାଲଂ ଅତିନାମେତି। ନ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରତି।

କିଂ ପନାନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ତଦା ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତୀତି? ହୋତି, ନୋ ଚ ଖୋ ଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧା। ଭଗୱତୋ ହି ପଠମବୋଧିୟଂ ୱୀସତିୱସ୍ସନ୍ତରେ ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକୋ ନାମ ନତ୍ଥି। କଦାଚି ନାଗସମାଲତ୍ଥେରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାସି, କଦାଚି ନାଗିତତ୍ଥେରୋ, କଦାଚି ମେଘିୟତ୍ଥେରୋ, କଦାଚି ଉପୱାଣତ୍ଥେରୋ, କଦାଚି ସାଗତତ୍ଥେରୋ, କଦାଚି ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଲିଚ୍ଛୱିପୁତ୍ତୋ। ତେ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୟଦା ଇଚ୍ଛନ୍ତି ତଦା ପକ୍କମନ୍ତି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ତେସୁ ତେସୁ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେସୁ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ହୋତି, ପକ୍କନ୍ତେସୁ ସୟମେୱ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ କରୋତି। ଭଗୱାପି କିଞ୍ଚାପି ମେ ଞାତିସେଟ୍ଠୋ ଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ନ ତାୱ ଲଭତି, ଅଥ ଖୋ ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ଅୟମେୱ ପତିରୂପୋତି ଅଧିୱାସେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଆୟସ୍ମା ପନାନନ୍ଦୋ ପତ୍ଥପୁଲକଂ ସିଲାୟଂ ପିସିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଉପନାମେସି, ତଂ ଭଗୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି।

ନନୁ ଚ ମନୁସ୍ସା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକାଲେ ଅତିୱିୟ ଉସ୍ସାହଜାତା ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତି, ଅତ୍ତନା ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ତେ ତଦା କସ୍ମା

କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖମ୍ପି ନ ଅଦଂସୁ? ଅୟଞ୍ଚ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହତା ଉସ୍ସାହେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଯାଚି, ସୋ କସ୍ମା ଭଗୱତୋ ଅଭିୱାଦମ୍ପି ନ ଜାନାତୀତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ମାରାୱଟ୍ଟନାୟ। ୱେରଞ୍ଜାୟଞ୍ହି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକା ପକ୍କନ୍ତମତ୍ତମେୱ ସକଲଞ୍ଚ ନଗରଂ ସମନ୍ତା ଚ ଯୋଜନମତ୍ତଂ ଯତ୍ଥ ସକ୍କା ପୁରେଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗନ୍ତୁଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ମାରୋ ଆୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ମୋହେତ୍ୱା ସଙ୍ଖେପଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖଣଭାୱଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତସ୍ମା ନ କୋଚି ଅନ୍ତମସୋ ସାମୀଚିକମ୍ମମ୍ପି କତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିତ୍ଥ।

କିଂ ପନ ଭଗୱାପି ମାରାୱଟ୍ଟନଂ ଅଜାନିତ୍ୱାୱ ତତ୍ଥ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତୋତି? ନୋ ଅଜାନିତ୍ୱା। ଅଥ କସ୍ମା ଚମ୍ପା-ସାୱତ୍ଥି-ରାଜଗହାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନ ଉପଗତୋତି? ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ଚମ୍ପା-ସାୱତ୍ଥି-ରାଜଗହାଦୀନି, ସଚେପି ଭଗୱା ତସ୍ମିଂ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଉତ୍ତରକୁରୁଂ ୱା ତିଦସପୁରଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ତମ୍ପି ମାରୋ ଆୱଟ୍ଟେୟ୍ୟ। ସୋ କିର ତଂ ସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅତିୱିୟ ଆଘାତେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଇଧ ପନ ଭଗୱା ଇମଂ ଅତିରେକକାରଣଂ ଅଦ୍ଦସ – ''ଅସ୍ସୱାଣିଜା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଗହଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ତସ୍ମା ୱେରଞ୍ଜାୟମେୱ ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛି।

କିଂ ପନ ମାରୋ ୱାଣିଜକେ ଆୱଟ୍ଟେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି? ନୋ ନ ସକ୍କୋତି, ତେ ପନ ଆୱଟ୍ଟିତପରିୟୋସାନେ ଆଗମିଂସୁ। ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା କସ୍ମା ନ ଆୱଟ୍ଟେତୀତି? ଅୱିସହତାୟ। ନ ହି ସୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଭିହଟଭିକ୍ଖାୟ ନିବଦ୍ଧଦାନସ୍ସ ଅପ୍ପିତୱତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟଂ କାତୁଂ ୱିସହତି। ଚତୁନ୍ନଞ୍ହି ନ ସକ୍କା ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁଂ। କତମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ? ତଥାଗତସ୍ସ ଅଭିହଟଭିକ୍ଖାସଙ୍ଖେପେନ ୱା ନିବଦ୍ଧଦାନସ୍ସ ଅପ୍ପିତୱତ୍ତସଙ୍ଖେପେନ ୱା ପରିଚ୍ଚତ୍ତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁଂ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁଂ। ଅସୀତିୟା ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାୟ ୱା ନ ସକ୍କା କେନଚି ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁଂ। ଚନ୍ଦିମସୂରିୟଦେୱବ୍ରହ୍ମାନମ୍ପି ହି ପଭା ତଥାଗତସ୍ସ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାପ୍ପଦେସଂ ପତ୍ୱା ୱିହତାନୁଭାୱା ହୋନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁନ୍ତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଅନ୍ତରାୟୋ କାତୁଂ। ତସ୍ମା ମାରେନ ଅକତନ୍ତରାୟଂ ଭିକ୍ଖଂ ଭଗୱା ସସାୱକସଙ୍ଘୋ ତଦା ପରିଭୁଞ୍ଜୀତିତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଚ ଏକଦିୱସଂ ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗୱା ଉଦୁକ୍ଖଲସଦ୍ଦନ୍ତି ଭଗୱା ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ମୁସଲସଙ୍ଘଟ୍ଟଜନିତଂ ଉଦୁକ୍ଖଲସଦ୍ଦଂ ସୁଣି। ତତୋ ପରଂ ଜାନନ୍ତାପି ତଥାଗତାତି ଏୱମାଦି ଯଂ ପରତୋ ''କିନ୍ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଉଦୁକ୍ଖଲସଦ୍ଦୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି, ତସ୍ସ ପରିହାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପୱଣ୍ଣନା – ତଥାଗତା ନାମ ଜାନନ୍ତାପି ସଚେ ତାଦିସଂ ପୁଚ୍ଛାକାରଣଂ ହୋତି, ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ସଚେ ପନ ତାଦିସଂ ପୁଚ୍ଛାକାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଜାନନ୍ତାପି ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଜାନନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅଜାନନ୍ତାପୀତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସଚେ ତସ୍ସା ପୁଚ୍ଛାୟ ସୋ କାଲୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତଂ କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି; ସଚେ ନ ହୋତି , ଏୱମ୍ପି କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱାୱ ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତାପି ଚ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଯଂ ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ କାରଣନିସ୍ସିତଂ, ତଦେୱ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅନତ୍ଥସଂହିତେ ସେତୁଘାତୋ ତଥାଗତାନଂ। ସେତୁ ୱୁଚ୍ଚତି ମଗ୍ଗୋ, ମଗ୍ଗେନେୱ ତାଦିସସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଘାତୋ, ସମୁଚ୍ଛେଦୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ଅତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ଅତ୍ଥସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ୱଚନଂ ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଦ୍ୱୀହାକାରେହୀ''ତି ଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆକାରେହୀତି କାରଣେହି। ଧମ୍ମଂ ୱା ଦେସେସ୍ସାମାତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୟୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ତଂ ୱା ପୁବ୍ବଚରିତକାରଣୟୁତ୍ତଂ ଜାତକଂ ୱା କଥୟିସ୍ସାମ। ସାୱକାନଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂପଞ୍ଞପେସ୍ସାମାତି ସାୱକାନଂ ୱା ତାୟ ପୁଚ୍ଛାୟ ୱୀତିକ୍କମଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଗରୁକଂ ୱା ଲହୁକଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମ ଆଣଂ ଠପେସ୍ସାମାତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା…ପେ… ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୀତି ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତମେୱ ହି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ଥପତ୍ଥପୁଲକପଟିଲାଭଂ ସଲ୍ଲହୁକୱୁତ୍ତିତଂ ସାମପାକପରିମୋଚନଞ୍ଚ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ସାଧୁସାଧୁ, ଆନନ୍ଦା''ତି ଇଦଂ ପନ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ସମ୍ପହଂସେନ୍ତୋ ଆହ। ସାଧୁକାରଂ ପନ ଦତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ଆକାରେସୁ ଏକଂ ଗହେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଆହ – ''ତୁମ୍ହେହି, ଆନନ୍ଦ, ସପ୍ପୁରିସେହି ୱିଜିତଂ, ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ସାଲିମଂସୋଦନଂ ଅତିମଞ୍ଞିସ୍ସତୀ''ତି। ତତ୍ରାୟମଧିପ୍ପାୟୋ – ତୁମ୍ହେହି, ଆନନ୍ଦ, ସପ୍ପୁରିସେହି ଏୱଂ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖେ ଦୁଲ୍ଲଭପିଣ୍ଡେ ଇମାୟ ସଲ୍ଲହୁକୱୁତ୍ତିତାୟ ଇମିନା ଚ ସଲ୍ଲେଖେନ ୱିଜିତଂ। କିଂ ୱିଜିତନ୍ତି? ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ୱିଜିତଂ, ଲୋଭୋ ୱିଜିତୋ, ଇଚ୍ଛାଚାରୋ ୱିଜିତୋ। କଥଂ? ''ଅୟଂ ୱେରଞ୍ଜା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା, ସମନ୍ତତୋ ପନ ଅନନ୍ତରା ଗାମନିଗମା ଫଲଭାରନମିତସସ୍ସା ସୁଭିକ୍ଖା ସୁଲଭପିଣ୍ଡା। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଭଗୱା ଇଧେୱ ଅମ୍ହେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱସତୀ''ତି ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି ଚିନ୍ତା ୱା ୱିଘାତୋ ୱା ନତ୍ଥି। ଏୱଂ ତାୱ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ୱିଜିତଂ ଅଭିଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତିତଂ।

କଥଂ ଲୋଭୋ ୱିଜିତୋ? ''ଅୟଂ ୱେରଞ୍ଜା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା, ସମନ୍ତତୋ ପନ ଅନନ୍ତରା ଗାମନିଗମା ଫଲଭାରନମିତସସ୍ସା ସୁଭିକ୍ଖା ସୁଲଭପିଣ୍ଡା । ହନ୍ଦ ମୟଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମା''ତି ଲୋଭୱସେନ ଏକଭିକ୍ଖୁନାପି ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ୱା ''ପଚ୍ଛିମିକାୟ ତତ୍ଥ ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ୱା ନ କତୋ। ଏୱଂ ଲୋଭୋ ୱିଜିତୋ।

କଥଂ ଇଚ୍ଛାଚାରୋ ୱିଜିତୋ? ଅଯଂ ୱେରଞ୍ଜା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା, ଇମେ ଚ ମନୁସ୍ସା ଅମ୍ହେ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ମାସେ ୱସନ୍ତେପି ନ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଯଂନୂନ ମଯଂ ଗୁଣୱାଣିଜଂ କତ୍ୱା ''ଅସୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ…ପେ… ଅସୁକୋ ଛଳଭିଞ୍ଞୋତି ଏୱଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପକାସେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୀଲଂ ଅଧିଟ୍ଠହେଯ୍ୟାମା''ତି ଏକଭିକ୍ଖୁନାପି ଏୱରୂପା ଇଚ୍ଛା ନ ଉପ୍ପାଦିତା। ଏୱଂ ଇଚ୍ଛାଚାରୋ ୱିଜିତୋ ଅଭିଭୂତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତିତୋତି।

ଅନାଗତେ ପନ ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ୱିହାରେ ନିସିନ୍ନା ଅପ୍ପକସିରେନେୱ ଲଭିତ୍ୱାପି ''କିଂ ଇଦଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ ଅତିକିଲିନ୍ନଂ ଅଲୋଣଂ ଅତିଲୋଣଂ ଅନମ୍ବିଲଂ ଅଚ୍ଚମ୍ବିଲଂ, କୋ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ''ତି ଆଦିନା ନଯେନ ସାଲିମଂସୋଦନଂ ଅତିମଞ୍ଞିସ୍ସତି, ଓଞ୍ଞାତଂ ଅୱଞ୍ଞାତଂ କରିସ୍ସତି। ଅଥ ୱା ଜନପଦୋ ନାମ ନ ସବ୍ବକାଲଂ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖୋ ହୋତି। ଏକଦା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖୋ ହୋତି, ଏକଦା ସୁଭିକ୍ଖୋ ହୋତି। ସ୍ୱାଯଂ ଯଦା ସୁଭିକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଦା ତୁମ୍ହାକଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଇମାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ପସନ୍ନା ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକାଦିପ୍ପଭେଦେନ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ସାଲିୱିକତିଂ ମଂସୋଦନଞ୍ଚ ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି। ତଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସକ୍କାରଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସଙ୍ଖାତା ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ତୁମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅନୁଭୱମାନାୱ ଅତିମଞ୍ଞିସ୍ସତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ମାନଞ୍ଚ ଓମାନଞ୍ଚ କରିସ୍ସତି। କଥଂ? କସ୍ମା ଏତ୍ତକଂ ପକ୍କଂ, କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଭାଜନାନି ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପେଯ୍ୟାଥାତି।

ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସସୀହନାଦକଥା

୧୭।ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋତିଆଦୀସୁ ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନମେତଂ, ଗରୁଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନମେତଂ। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋତି ମହା ଚ ସୋ ଗୁଣମହନ୍ତତାଯ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଚ ଗୋତ୍ତେନାତି ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ। ଏତଦୱୋଚାତି ଏତଂ ଅୱୋଚ। ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ''ଏତରହି ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଦସ୍ସେତି। କସ୍ମା ଅୱୋଚ? ଥେରୋ କିର ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସାୱକପାରମିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ସତ୍ଥାରାପି ମହିଦ୍ଧିକତାଯ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପିତୋ। ସୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ମହିଦ୍ଧିକତଂ ନିସ୍ସାଯ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ୱେରଞ୍ଜା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା, ଭିକ୍ଖୂ ଚ କିଲମନ୍ତି, ଯଂନୂନାହଂ ପଥୱିଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ପପ୍ପଟକୋଜଂ ଭୋଜେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ସଚେ ପନାହଂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ୱିହରନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଯାଚିତ୍ୱା ଏୱଂ କରେଯ୍ୟଂ, ନ ମେତଂ ଅସ୍ସ ପତିରୂପଂ; ଯୁଗଗ୍ଗାହୋ ୱିଯ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ କତୋ ଭୱେଯ୍ୟା''ତି। ତସ୍ମା ଯାଚିତୁକାମୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ।

ହେଟ୍ଠିମତଲଂ ସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ପଥୱିଯା କିର ହେଟ୍ଠିମତଲେ ପଥୱିମଣ୍ଡୋ ପଥୱୋଜୋ ପଥୱି-ପପ୍ପଟକୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ମଧୁରଂ, ସାଦୁରସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥେୱ ହି ''ତତ୍ରସ୍ସ ରୁକ୍ଖୋ ସମ୍ପନ୍ନଫଲୋ ଚ ଉପପନ୍ନଫଲୋ ଚା''ତି (ମ। ନି। ୨।୪୮) ଏତ୍ଥ ମଧୁରଫଲୋତି ଅତ୍ଥୋ; ଏୱମିଧାପି ସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ମଧୁରଂ ସାଦୁରସନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେଯ୍ୟଥାପି ଖୁଦ୍ଦମଧୁଂ ଅନୀଳକନ୍ତି ଇଦଂ ପନସ୍ସ ମଧୁରତାଯ ଓପମ୍ମନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଖୁଦ୍ଦମଧୁନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକାହି କତମଧୁ। ଅନୀଳକନ୍ତି ନିମ୍ମକ୍ଖିକଂ ନିମ୍ମକ୍ଖିକଣ୍ଡକଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ। ଏତଂ କିର ମଧୁ ସବ୍ବମଧୂହି ଅଗ୍ଗଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠଞ୍ଚ ସୁରସଞ୍ଚ ଓଜୱନ୍ତଞ୍ଚ। ତେନାହ – ''ସେଯ୍ୟଥାପି ଖୁଦ୍ଦମଧୁଂ ଅନୀଳକଂ ଏୱମସ୍ସାଦ''ନ୍ତି।

ସାଧାହଂ, ଭନ୍ତେତି ସାଧୁ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ। ଏତ୍ଥ ସାଧୂତି ଆଯାଚନୱଚନମେତଂ। ପଥୱିପରିୱତ୍ତନଂ ଆଯାଚନ୍ତୋ ହି ଥେରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏୱମାହ। ପରିୱତ୍ତେଯ୍ୟନ୍ତି ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ, ହେଟ୍ଠିମତଲଂ ଉପରିମଂ କରେଯ୍ୟଂ। କସ୍ମା? ଏୱଞ୍ହି କତେ ସୁଖେନ ଭିକ୍ଖୂ ପପ୍ପଟକୋଜଂ ପଥୱିମଣ୍ଡଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି। ଅଥ ଭଗୱା ଅନନୁଞ୍ଞାତୁକାମୋପି ଥେରଂ ସୀହନାଦଂ ନଦାପେତୁଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଯେ ପନ ତେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ପଥୱିନିସ୍ସିତା ପାଣା ତେ କଥଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି। ଯେ ପଥୱିନିସ୍ସିତା ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ପାଣା, ତେ ପଥୱିଯା ପରିୱତ୍ତିଯମାନାଯ ଆକାସେ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ କଥଂ କରିସ୍ସସି, କତ୍ଥ ଠପେସ୍ସସୀତି? ଅଥ ଥେରୋ ଭଗୱତା ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପିତଭାୱାନୁରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ''ଏକାହଂ, ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଏକଂ ଅହଂ ଭନ୍ତେ ହତ୍ଥଂ ଯଥା ଅଯଂ ମହାପଥୱୀ ଏୱଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିସ୍ସାମି, ପଥୱିସଦିସଂ କରିସ୍ସାମି। ଏୱଂ କତ୍ୱା ଯେ ପଥୱିନିସ୍ସିତା ପାଣା ତେ ଏକସ୍ମିଂ ହତ୍ଥତଲେ ଠିତେ ପାଣେ ତତୋ ଦୁତିଯହତ୍ଥତଲେ ସଙ୍କାମେନ୍ତୋ ୱିଯ ତତ୍ଥ ସଙ୍କାମେସ୍ସାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଆଯାଚନଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ''ଅଲଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଲନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ। ୱିପଲ୍ଲାସମ୍ପି ସତ୍ତା ପଟିଲଭେଯ୍ୟୁନ୍ତି ୱିପରୀତଗ୍ଗାହମ୍ପି ସତ୍ତା ସମ୍ପାପୁଣେଯ୍ୟୁଂ। କଥଂ? ଅଯଂ ନୁ ଖୋ ପଥୱୀ , ଉଦାହୁ ନ ଅଯନ୍ତି। ଅଥ ୱା ଅମ୍ହାକଂ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ଗାମୋ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେସ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ନିଗମଜନପଦଖେତ୍ତାରାମାଦୀସୁ। ନ ୱା ଏସ ୱିପଲ୍ଲାସୋ, ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟୋ ହି ଇଦ୍ଧିମତୋ ଇଦ୍ଧିୱିସଯୋ। ଏୱଂ ପନ ୱିପଲ୍ଲାସଂ

ପଟିଲଭେୟ୍ୟୁଂ – ଇଦଂ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ନାମ ନ ଇଦାନିଯେଵ ହୋତି, ଅନାଗତେପି ଭଵିସ୍ସତି। ତଦା ଭିକ୍ଖୂ ତାଦିସଂ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ କୁତୋ ଲଭିସ୍ସନ୍ତି? ତେ ସୋତାପନ୍ନ-ସକଦାଗାମି-ଅନାଗାମି-ସୁକ୍ଖଵିପସ୍ସକ-ଝାନଲାଭି-ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତଖୀଣାସଵାପି ସମାନା ଇଦ୍ଧିବଲାଭାଵା ପରକୁଲାନି ପିଣ୍ଡାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ର ମନୁସ୍ସାନଂ ଏଵଂ ଭଵିସ୍ସତି – ''ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ ଅହେସୁଂ। ତେ ଗୁଣେ ନିସ୍ସାଯ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକାଲେ ପଥଵିଂ ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵା ପପ୍ପଟକୋଜଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ଇଦାନି ପନ ସିକ୍ଖାଯ ପରିପୂରକାରିନୋ ନତ୍ଥି। ଯଦି ସିଯୁଂ, ତଥେଵ କରେୟ୍ୟୁଂ। ନ ଅମ୍ହାକଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ପକ୍କଂ ଵା ଆମଂ ଵା ଖାଦିତୁଂ ଦଦେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି। ଏଵଂ ତେସୁଯେଵ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲେସୁ ''ନତ୍ଥି ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲା''ତି ଇମଂ ଵିପଲ୍ଲାସଂ ପଟିଲଭେୟ୍ୟୁଂ। ଵିପଲ୍ଲାସଵସେନ ଚ ଅରିଯେ ଗରହନ୍ତା ଉପଵଦନ୍ତା ଅପାଯୁପଗା ଭଵେୟ୍ୟୁଂ। ତସ୍ମା ମା ତେ ରୁଚ୍ଚି ପଥଵିଂ ପରିଵତ୍ତେତୁନ୍ତି।

ଅଥ ଥେରୋ ଇମଂ ଯାଚନଂ ଅଲଭମାନୋ ଅଞ୍ଞଂ ଯାଚନ୍ତୋ ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିମାହ। ତମ୍ପିସ୍ସ ଭଗଵା ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ''ଅଲଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ନ ଵୁତ୍ତଂ ''ଵିପଲ୍ଲାସମ୍ପି ସତ୍ତା ପଟିଲଭେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଗହେତବ୍ବଂ; ଅଞ୍ଞୋପି ଚସ୍ସ ଵୁତ୍ତସଦିସମେଵ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଯଦି ପନ ଭଗଵା ଅନୁଜାନେୟ୍ୟ, ଥେରୋ କିଂ କରେୟ୍ୟାତି? ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଏକେନ ପଦଵୀତିହାରେନ ଅତିକ୍କମିତବ୍ବଂ ମାତିକାମତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ଵା ନଳେରୁପୁଚିମନ୍ଦତୋ ଉତ୍ତରକୁରୁଅଭିମୁଖଂ ମଗ୍ଗଂ ନୀହରିତ୍ଵା ଉତ୍ତରକୁରୁଂ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନେ ଠାନେ କତ୍ଵା ଦସ୍ସେୟ୍ୟ, ଯଥା ଭିକ୍ଖୂ ଗୋଚରଗାମଂ ଵିଯ ଯଥାସୁଖଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିସିତ୍ଵା ନିକ୍ଖମେୟ୍ୟୁନ୍ତି।

ନିଟ୍ଠିତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ସୀହନାଦକଥା।

ଵିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯାଚନକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୮। ଇଦାନି ଆଯସ୍ମା ଉପାଲି ଵିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ମୂଲତୋ ପଭୁତି ନିଦାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଵିତକ୍କୁପ୍ପାଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ରହୋଗତସ୍ସାତି ରହସି ଗତସ୍ସ। ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସାତି ସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ଏକୀଭାଵଂ ଗତସ୍ସ। କତମେସାନନ୍ତି ଅତୀତେସୁ ଵିପସ୍ସୀଆଦୀସୁ ବୁଦ୍ଧେସୁ କତମେସଂ। ଚିରଂ ଅସ୍ସ ଠିତି, ଚିରା ଵା ଅସ୍ସ ଠିତୀତି ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନପଦତ୍ଥମେଵ।

କିଂ ପନ ଥେରୋ ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିଵିତକ୍କଂ ସଯଂ ଵିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି? ଵୁଚ୍ଚତେ – ସକ୍କୋତି ଚ ନ ସକ୍କୋତି ଚ। ଅଯଞ୍ହି ଇମେସଂ ନାମ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅହୋସି, ଇମେସଂ ଚିରଟ୍ଠିତିକନ୍ତି ଏତ୍ତକଂ ସକ୍କୋତି ଵିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ। ଇମିନା ପନ କାରଣେନ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅହୋସି, ଇମିନା ଚିରଟ୍ଠିତିକନ୍ତି ଏତଂ ନ ସକ୍କୋତି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ''ଏତମ୍ପି ସୋଳସଵିଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗସାଵକସ୍ସ ନ ଭାରିଯଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଟ୍ଠାନେ ଵସନ୍ତସ୍ସ ସଯଂ ଵିନିଚ୍ଛଯକରଣଂ ତୁଲଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ହତ୍ଥେନ ତୁଲନସଦିସଂ ହୋତୀତି ଭଗଵନ୍ତଂଯେଵ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛୀ''ତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗଵା ତଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ଭଗଵତୋ ଚ ସାରିପୁତ୍ତ ଵିପସ୍ସିସ୍ସା''ତିଆଦିମାହ। ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

୧୯। ପୁନ ଥେରୋ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୋ ନୁ ଖୋ ଭନ୍ତେତି କାରଣପୁଚ୍ଛା , ତସ୍ସ କତମୋ ନୁ ଖୋ ଭନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ହେତୁ ପଚ୍ଚଯୋତି ଉଭଯମେତଂ କାରଣାଧିଵଚନଂ; କାରଣଞ୍ହି ଯସ୍ମା ତେନ ତସ୍ସ ଫଲଂ ହିନୋତି ପଵତ୍ତତି, ତସ୍ମା ହେତୂତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଏତି ପଵତ୍ତତି, ତସ୍ମା ପଚ୍ଚଯୋତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଏଵଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକମ୍ପି ଵୋହାରଵସେନ ଚ ଵଚନସିଲିଟ୍ଠତାଯ ଚ ତତ୍ର ତତ୍ର ଏତଂ ଉଭଯମ୍ପି ଵୁଚ୍ଚତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

ଇଦାନି ତଂ ହେତୁଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭଗଵା ଚ ସାରିପୁତ୍ତ ଵିପସ୍ସୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କିଲାସୁନୋ ଅହେସୁନ୍ତି ନ ଆଲସିଯକିଲାସୁନୋ, ନ ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଲସିଯଂ ଵା ଓସନ୍ନଵୀରିଯତା ଵା ଅତ୍ଥି। ବୁଦ୍ଧା ହି ଏକସ୍ସ ଵା ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଵା ସକଲଚକ୍କଵାଳସ୍ସ ଵା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ସମକେନେଵ ଉସ୍ସାହେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି, ନ ପରିସାଯ ଅପ୍ପଭାଵଂ ଦିସ୍ଵା ଓସନ୍ନଵୀରିଯା ହୋନ୍ତି, ନାପି ମହନ୍ତଭାଵଂ ଦିସ୍ଵା ଉସ୍ସନ୍ନଵୀରିଯା। ଯଥା ହି ସୀହୋ ମିଗରାଜା ସତ୍ତନ୍ନଂ ଦିଵସାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଗୋଚରାଯ ପକ୍କନ୍ତୋ ଖୁଦ୍ଦକେ ଵା ମହନ୍ତେ ଵା ପାଣେ ଏକସଦିସେନେଵ ଵେଗେନ ଧାଵତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ''ମା ମେ ଜଵୋ ପରିହାଯୀ''ତି। ଏଵଂ ବୁଦ୍ଧା ଅପ୍ପକାଯ ଵା ମହତିଯା ଵା ପରିସାଯ ସମକେନେଵ ଉସ୍ସାହେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ''ମା ନୋ ଧମ୍ମଗରୁତା ପରିହାଯୀ''ତି। ଧମ୍ମଗରୁନୋ ହି ବୁଦ୍ଧା ଧମ୍ମଗାରଵାତି।

ଯଥା ପନ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗଵା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପୂରଯମାନୋ ଵିଯ ଵିତ୍ଥାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଏଵଂ ତେ ନ ଦେସେସୁଂ। କସ୍ମା? ସତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖତାଯ। ତେସଂ କିର କାଲେ ଦୀଘାଯୁକା ସତ୍ତା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା ଅହେସୁଂ। ତେ ଚତୁସଚ୍ଚପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଏକଗାଥମ୍ପି ସୁତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ଅଭିସମେନ୍ତି, ତସ୍ମା ନ ଵିତ୍ଥାରେନ

ଧମ୍ମଂ ଦେସେସୁଂ। ତେନେୱ କାରଣେନ ଅପ୍ପକଞ୍ଚ ନେସଂ ଅହୋସି ସୁତ୍ତଂ…ପେ… ୱେଦଲ୍ଲନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତାଦୀନଂ ନାନତ୍ତଂ ପଠମସଙ୍ଗୀତିୱଣ୍ଣନାୟଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ସାୱକାନଂ ନିଦ୍ଦୋସତାୟ ଦୋସାନୁରୂପତୋ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ ସତ୍ତାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଆଣାସିକ୍ଖାପଦଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଅନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଆଣାପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଅହୋସି। ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖମେୱ ତେ ଉଦ୍ଦିସିଂସୁ; ତମ୍ପି ଚ ନୋ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ। ତଥା ହି ୱିପସ୍ସୀ ଭଗୱା ଛନ୍ନଂ ଛନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ସକିଂ ସକିଂ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସି; ତଞ୍ଚ ଖୋ ସାମଂୟେୱ। ସାୱକା ପନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେସୁ ନ ଉଦ୍ଦିସିଂସୁ। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ବନ୍ଧୁମତିୟା ରାଜଧାନିୟା ଖେମେ ମିଗଦାୟେ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବୋପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉପୋସଥଂ ଅକାସି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ସଙ୍ଘୁପୋସଥମେୱ; ନ ଗଣୁପୋସଥଂ, ନ ପୁଗ୍ଗଲୁପୋସଥଂ, ନ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥଂ, ନ ଅଧିଟ୍ଠାନୁପୋସଥଂ।

ତଦା କିର ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଚତୁରାସୀତିୱିହାରସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି। ଏକମେକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଅକୋକିଣ୍ଣାନି ଦସପି ୱୀସତିପି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ୱସନ୍ତି, ଭିୟ୍ୟୋପି ୱସନ୍ତି। ଉପୋସଥାରୋଚିକା ଦେୱତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେନ୍ତି – ''ମାରିସା, ଏକଂ ୱସ୍ସଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ, ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି, ଇଦଂ ଛଟ୍ଠଂ ୱସ୍ସଂ, ଆଗାମିନିୟା ପୁଣ୍ଣମାସିୟା ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଉପୋସଥକରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ଗନ୍ତବ୍ବଂ! ସମ୍ପତ୍ତୋ ୱୋ ସନ୍ନିପାତକାଲୋ''ତି। ତତୋ ସାନୁଭାୱା ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଇତରେ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ। କଥଂ? ତେ କିର ଭିକ୍ଖୂ ପାଚୀନସମୁଦ୍ଦନ୍ତେ ୱା ପଚ୍ଛିମୌତ୍ତରଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦନ୍ତେ ୱା ଠିତା ଗମିୟୱତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ''ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି; ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ଉପୋସଥଗ୍ଗଂ ଗତାୱ ହୋନ୍ତି। ତେ ୱିପସ୍ସିଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ଭଗୱାପି ସନ୍ନିସିନ୍ନାୟ ପରିସାୟ ଇମଂ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସତି।

''ଖନ୍ତୀ ପରମଂ ତପୋ ତିତିକ୍ଖା;

ନିବ୍ବାନଂ ପରମଂ ୱଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା;

ନ ହି ପବ୍ବଜିତୋ ପରୂପଘାତୀ;

ନ ସମଣୋ ହୋତି ପରଂ ୱିହେଠୟନ୍ତୋ।

''ସବ୍ବପାପସ୍ସ ଅକରଣଂ, କୁସଲସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା;

ସଚିତ୍ତପରିୟୋଦପନଂ, ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନଂ।

''ଅନୁପୱାଦୋ ଅନୁପଘାତୋ, ପାତିମୋକ୍ଖେ ଚ ସଂୱରୋ;

ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଚ ଭତ୍ତସ୍ମିଂ, ପନ୍ତଞ୍ଚ ସୟନାସନଂ;

ଅଧିଚିତ୍ତେ ଚ ଆୟୋଗୋ, ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନ''ନ୍ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦; ଧ। ପ। ୧୮୩-୧୮୫);

ଏତେନେୱ ଉପାୟେନ ଇତରେସମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଇମା ତିସ୍ସୋୱ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଗାଥାୟୋ ହୋନ୍ତି। ତା ଦୀଘାୟୁକବୁଦ୍ଧାନଂ ୟାୱ ସାସନପରିୟନ୍ତା ଉଦ୍ଦେସମାଗଚ୍ଛନ୍ତି; ଅପ୍ପାୟୁକବୁଦ୍ଧାନଂ ପଠମବୋଧିୟଂୟେୱ। ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିକାଲତୋ ପନ ପଭୁତି ଆଣାପାତିମୋକ୍ଖମେୱ ଉଦ୍ଦିସୀୟତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତି, ନ ବୁଦ୍ଧା। ତସ୍ମା ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଭଗୱା ପଠମବୋଧିୟଂ ୱୀସତିୱସ୍ସମତ୍ତମେୱ ଇଦଂ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ ନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ନ ଦାନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତୋ ପରଂ ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମି ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେୱ ଦାନି ଭିକ୍ଖୱେ ଇତୋ ପରଂ ଉପୋସଥଂ କରେୟ୍ୟାଥ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସେୟ୍ୟାଥ। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ ୟଂ ତଥାଗତୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାୟ ପରିସାୟ ଉପୋସଥଂ କରେୟ୍ୟ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସେୟ୍ୟା''ତି (ଚୂଳୱ। ୩୮୬)। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭିକ୍ଖୂ ଆଣାପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତି। ଇଦଂ ଆଣାପାତିମୋକ୍ଖଂ ତେସଂ ଅନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅନୁଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ପାତିମୋକ୍ଖ''ନ୍ତି।

ତେସଂବୁଦ୍ଧାନନ୍ତି ତେସଂ ୱିପସ୍ସୀଆଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ। ଅନ୍ତରଧାନେନାତି ଖନ୍ଧନ୍ତରଧାନେନ; ପରିନିବ୍ବାନେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧାନନ୍ତି ଯେ ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନୁବୁଦ୍ଧା ସମ୍ମୁଖସାୱକା ତେସଞ୍ଚ ଖନ୍ଧନ୍ତରଧାନେନ। ଯେ ତେ ପଚ୍ଛିମା ସାୱକାତି ଯେ ତେସଂ ସମ୍ମୁଖସାୱକାନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତା ପଚ୍ଛିମା ସାୱକା। ନାନାନାମାତି ''ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ, ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ''ତିଆଦି ନାମୱସେନ ୱିୱିଧନାମା। ନାନାଗୋତ୍ତାତି ''ଗୋତମୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ''ତିଆଦି ଗୋତ୍ତୱସେନ ୱିୱିଧଗୋତ୍ତା। ନାନାଜଚ୍ଚାତି ''ଖତ୍ତିୟୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତିଆଦିଜାତିୱସେନ ନାନାଜଚ୍ଚା। ନାନାକୁଲା ପବ୍ବଜିତାତି ଖତ୍ତିଯକୁଲାଦିୱସେ ନେୱ ଉଚ୍ଚନୀଚୌଳାରୁଳାରଭୋଗାଦିକୁଲୱସେନ ୱା ୱିୱିଧକୁଲା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତା।

ତେତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ତେ ପଚ୍ଛିମା ସାୱକା ଯସ୍ମା ଏକନାମା ଏକଗୋତ୍ତା ଏକଜାତିକା ଏକକୁଲା ପବ୍ବଜିତା ''ଅମ୍ହାକଂ ସାସନଂ ତନ୍ତି ପୱେଣୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ଭାରଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଚିରଂ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମଂ ପରିହରନ୍ତି। ଇମେ ଚ ତାଦିସା ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିହେଠେନ୍ତା ୱିଲୋମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ''ଅସୁକୋ ଥେରୋ ଜାନିସ୍ସତି, ଅସୁକୋ ଥେରୋ ଜାନିସ୍ସତୀ''ତି ସିଥିଲଂ କରୋନ୍ତା ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଖିପ୍ପଞ୍ଞେୱ ଅନ୍ତରଧାପେସୁଂ, ସଙ୍ଗହଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନ ରକ୍ଖିଂସୁ। ସେଯ୍ୟଥାପୀତି ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଓପମ୍ମନିଦସ୍ସନଂ। ୱିକିରତୀତି ୱିକ୍ଖିପତି। ୱିଧମତୀତି ଠାନନ୍ତରଂ ନେତି। ୱିଦ୍ଧଂସେତୀତି ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଅପନେତି। ଯଥା ତଂ ସୁତ୍ତେନ ଅସଙ୍ଗହିତତ୍ତାତି ଯଥା ସୁତ୍ତେନ ଅସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ଅଗନ୍ଥିତତ୍ତା ଅବଦ୍ଧତ୍ତା ଏୱଂ ୱିକିରତି ଯଥା ସୁତ୍ତେନ ଅସଙ୍ଗହିତାନି ୱିକିରିଯନ୍ତି, ଏୱଂ ୱିକିରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନଂ। ଅନ୍ତରଧାପେସୁନ୍ତି ୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହ-ପଣ୍ଣାସସଙ୍ଗହାଦୀହି ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ଯଂ ଯଂ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ତଦେୱ ଗହେତ୍ୱା ସେସଂ ୱିନାସେସୁଂ ଅଦସ୍ସନଂ ନଯିଂସୁ।

ଅକିଲାସୁନୋ ଚ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ ସାୱକେ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଓୱଦିତୁନ୍ତି ଅପିଚ ସାରିପୁତ୍ତ ତେ ବୁଦ୍ଧା ଅତ୍ତନୋ ଚେତସା ସାୱକାନଂ ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓୱଦିତୁଂ ଅକିଲାସୁନୋ ଅହେସୁଂ, ପରଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ଅନୁସାସନିଂ ନ ଭାରିଯତୋ ନ ପପଞ୍ଚତୋ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ଭୂତପୁବ୍ବଂ ସାରିପୁତ୍ତାତିଆଦି ତେସଂ ଅକିଲାସୁଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଭିଂସନକେତି ଭଯାନକେ ଭଯଜନନକେ। ଏୱଂ ୱିତକ୍କେଥାତି ନେକ୍ଖମ୍ମୱିତକ୍କାଦଯୋ ତଯୋ ୱିତକ୍କେ ୱିତକ୍କେଥ। ମା ଏୱଂ ୱିତକ୍କଯିତ୍ଥାତି କାମୱିତକ୍କାଦଯୋ ତଯୋ ଅକୁସଲୱିତକ୍କେ ମା ୱିତକ୍କଯିତ୍ଥ। ଏୱଂ ମନସି କରୋଥାତି ''ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା ଅସୁଭ''ନ୍ତି ମନସି କରୋଥ। ମା ଏୱଂ ମନସା କତ୍ଥାତି ''ନିଚ୍ଚଂ ସୁଖଂ ଅତ୍ତା ସୁଭ''ନ୍ତି ମା ମନସି ଅକରିତ୍ଥ। ଇଦଂ ପଜହଥାତି ଅକୁସଲଂ ପଜହଥ। ଇଦଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥାତି କୁସଲଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା ୱିହରଥ।

ଅନୁପାଦାଯଆସୱେହି ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ତେସଞ୍ହି ଚିତ୍ତାନି ଯେହି ଆସୱେହି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୁ, ନ ତେ ତାନି ଗହେତ୍ୱା ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧେନ ପନ ନିରୁଜ୍ଝମାନା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂ''ତି। ସବ୍ବେପି ତେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫୁଟ୍ଠମିୱ ପଦୁମୱନଂ ୱିକସିତଚିତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ତତ୍ର ସୁଦଂ ସାରିପୁତ୍ତ ଭିଂସନକସ୍ସ ୱନସଣ୍ଡସ୍ସ ଭିଂସନକତସ୍ମିଂ ହୋତୀତି ତତ୍ରାତି ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖଂ; ସୁଦନ୍ତି ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ନିପାତୋ; ସାରିପୁତ୍ତାତି ଆଲପନଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥଯୋଜନା – ତତ୍ରାତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଭିଂସନକେ ୱନସଣ୍ଡେ''ତି, ତତ୍ର ଯୋ ସୋ ଭିଂସନକୋତି ୱନସଣ୍ଡୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଭିଂସନକସ୍ସ ୱନସଣ୍ଡସ୍ସ ଭିଂସନକତସ୍ମିଂ ହୋତି, ଭିଂସନକିରିଯାଯ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ହୋତି? ଇଦଂ ହୋତି – ଯୋ କୋଚି ଅୱୀତରାଗୋ…ପେ… ଲୋମାନି ହଂସନ୍ତୀତି।

ଅଥ ୱା ତତ୍ରାତି ସାମିଅତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ। ସୁଇତି ନିପାତୋ; ''କିଂ ସୁ ନାମ ତେ ଭୋନ୍ତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୪୬୯) ୱିଯ। ଇଦନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତମତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଦସ୍ସନୱଚନଂ। ସୁଇଦନ୍ତି ସୁଦଂ, ସନ୍ଧିୱସେନ ଇକାରଲୋପୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ''ଚକ୍ଖୁନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅନଞ୍ଞାତଞ୍ଞସ୍ସାମୀତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (ୱିଭ। ୨୧୯), ''କିଂ ସୂଧ ୱିତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୭୩, ୨୪୬; ସୁ। ନି। ୧୮୩) ୱିଯ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥଯୋଜନା – ତସ୍ସ ସାରିପୁତ୍ତ ଭିଂସନକସ୍ସ ୱନସଣ୍ଡସ୍ସ ଭିଂସନକତସ୍ମିଂ ଇଦଂସୁ ହୋତି। ଭିଂସନକତସ୍ମିନ୍ତି ଭିଂସନକଭାୱେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକସ୍ସ ତକାରସ୍ସ ଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭିଂସନକତ୍ତସ୍ମିନ୍ତିଯେୱ ୱା ପାଠୋ। ''ଭିଂସନକତାଯ'' ଇତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବେ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ କତୋ। ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ଭିଂସନକଭାୱେ ଇଦଂସୁ ହୋତି, ଭିଂସନକଭାୱନିମିତ୍ତଂ ଭିଂସନକଭାୱହେତୁ ଭିଂସନକଭାୱପଚ୍ଚଯା ଇଦଂସୁ ହୋତି। ଯୋ କୋଚି ଅୱୀତରାଗୋ ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ପୱିସତି, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଲୋମାନି ହଂସନ୍ତୀତି ବହୁତରାନି ଲୋମାନି ହଂସନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ମୁଖାନି ସୂଚିସଦିସାନି କଣ୍ଟକସଦିସାନି ଚ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅପ୍ପାନି ନ ହଂସନ୍ତି। ବହୁତରାନଂ ୱା ସତ୍ତାନଂ ହଂସନ୍ତି। ଅପ୍ପକାନଂ ଅତିସୂରପୁରିସାନଂ ନ ହଂସନ୍ତି।

ଇଦାନି ଅଯଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୂତିଆଦି ନିଗମନଂ। ଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ତସ୍ମା ପାଳିକ୍କମେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅହୋସୀତି, ତଂ ପୁରିସଯୁଗୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱସ୍ସଗଣନାଯ ହି ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆଯୁ, ସମ୍ମୁଖସାୱକାନମ୍ପିସ୍ସ ତତ୍ତକମେୱ। ଏୱମସ୍ସ ଯ୍ୱାଯଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମକୋ ସାୱକୋ, ତେନ ସହ ଘଟେତ୍ୱା ସତସହସ୍ସଂ ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନି ଚ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରିସଯୁଗୱସେନ ପନ ଯୁଗପରମ୍ପରାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱେଯେୱ ପୁରିସଯୁଗାନି ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମା ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସିଖିସ୍ସ ପନ

ଭଗୱତୋ ସତ୍ତତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁ। ସମ୍ମୁଖସାୱକାନମ୍ପିସ୍ସ ତତ୍ତକମେୱ। ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁ। ସମ୍ମୁଖସାୱକାନମ୍ପିସ୍ସ ତତ୍ତକମେୱ। ଏୱଂ ତେସମ୍ପି ଯେ ସଦ୍ଧପଚ୍ଛିମକା ସାୱକା ତେହି ସହ ଘଟେତ୍ୱା ସତସହସ୍ସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଚତ୍ତାଲୀସମତ୍ତାନି ୱୀସତିମତ୍ତାନି ଚ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରିସୟୁଗୱସେନ ପନ ୟୁଗପରମ୍ପରାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେଯେୱ ପୁରିସୟୁଗାନି ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମା ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୦। ଏୱଂ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକାରଣଂ ସୋତୁକାମୋ ପୁନ ଭଗୱନ୍ତଂ ''କୋ ପନ ଭନ୍ତେ ହେତୂ''ତି ଆଦିନା ନୟେନ ପୁଚ୍ଛି। ଭଗୱାପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି। ତଂ ସଦ୍ଧଂ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଚିରଟ୍ଠିତିକଭାୱେପି ଚେତ୍ଥ ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆୟୁପରିମାଣତୋପି ପୁରିସୟୁଗତୋପି ଉଭୟଥା ଚିରଟ୍ଠିତିକତା ୱେଦିତବ୍ବା। କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ହି ଭଗୱତୋ ଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଆୟୁ, କୋଣାଗମନସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତିଂସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି; ସମ୍ମୁଖସାୱକାନମ୍ପି ନେସଂ ତତ୍ତକମେୱ। ବହୂନି ଚ ନେସଂ ସାୱକୟୁଗାନି ପରମ୍ପରାୟ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ପୱତ୍ତେସୁଂ। ଏୱଂ ତେସଂ ଆୟୁପରିମାଣତୋପି ସାୱକୟୁଗତୋପି ଉଭୟଥା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅହୋସି।

ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଭଗୱତୋ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଉପଡ୍ଢାୟୁକପ୍ପମାଣେ ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକକାଲେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ସିୟା। ତଂ ଅସମ୍ପୁଣନ୍ତେନ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକକାଲେ, ଏକୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକକାଲେ, ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତାୟୁକକାଲେପି ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ ସିୟା। ୟସ୍ମା ପନସ୍ସ ବୁଦ୍ଧତ୍ତକାରକେ ଧମ୍ମେ ଏସନ୍ତସ୍ସ ପରିୟେସନ୍ତସ୍ସ ଞାଣଂ ପରିପାଚେନ୍ତସ୍ସ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାପେନ୍ତସ୍ସ ୱସ୍ସସତାୟୁକକାଲେ ଞାଣଂ ପରିପାକମଗମାସି। ତସ୍ମା ଅତିପରିତ୍ତାୟୁକକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତେନସ୍ସ ସାୱକପରମ୍ପରାୱସେନ ଚିରଟ୍ଠିତିକମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଆୟୁପରିମାଣୱସେନ ୱସ୍ସଗଣନାୟ ନଚିରଟ୍ଠିତିକମେୱାତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୨୧।ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋତି କୋ ଅନୁସନ୍ଧି? ଏୱଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟେୱ ଚିରଟ୍ଠିତିକଭାୱହେତୂତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋପି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିକଭାୱଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ୟାଚି। ତସ୍ସା ୟାଚନୱିଧିଦସ୍ସନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା …ପେ… ଚିରଟ୍ଠିତିକନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଧନିୟନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମଂ; ଦୀଘକାଲିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ''ନ ତାୱାୟଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିକାଲୋ''ତି ପକାସେନ୍ତୋ ''ଆଗମେହି ତ୍ୱଂ ସାରିପୁତ୍ତା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆଗମେହି ତ୍ୱନ୍ତି ତିଟ୍ଠ ତାୱ ତ୍ୱଂ; ଅଧିୱାସେହି ତାୱ ତ୍ୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆଦରତ୍ଥୱସେନେୱେତ୍ଥ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ଭଗୱା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ସାୱକାନଂ ୱିସୟଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ବୁଦ୍ଧୱିସୟୋୱ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତୀ''ତି ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ''ତଥାଗତୋ ୱା''ତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥ ଚ ତତ୍ଥାତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟାଚନାପେକ୍ଖଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ତତ୍ରାୟଂ ୟୋଜନା – ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେୟ୍ୟା''ତି, ତତ୍ଥ ତସ୍ସା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ତଥାଗତୋୟେୱ କାଲଂ ଜାନିସ୍ସତୀତି। ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଅକାଲଂ ତାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୁଂ ''ନ ତାୱ ସାରିପୁତ୍ତା''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଆସୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତେସୂତି ଆସୱଟ୍ଠାନୀୟା। ୟେସୁ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକା ଦୁକ୍ଖାସୱା କିଲେସାସୱା ଚ ପରୂପୱାଦୱିପ୍ପଟିସାରୱଧବନ୍ଧନାଦୟୋ ଚେୱ ଅପାୟଦୁକ୍ଖୱିସେସଭୂତା ଚ ଆସୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତିୟେୱ, ୟସ୍ମା ନେସଂ ତେ କାରଣଂ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ଆସୱଟ୍ଠାନୀୟା ୱୀତିକ୍କମଧମ୍ମା ୟାୱ ନ ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭୱନ୍ତି, ନ ତାୱ ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ୟୋଜନା। ୟଦି ହି ପଞ୍ଞପେୟ୍ୟ, ପରୂପୱାଦା ପରୂପାରମ୍ଭା ଗରହଦୋସା ନ ପରିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ।

କଥଂ? ପଞ୍ଞପେନ୍ତେନ ହି ''ୟୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେୟ୍ୟା''ତିଆଦି ସବ୍ବଂ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ। ଅଦିସ୍ୱାୱ ୱୀତିକ୍କମଦୋସଂ ଇମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ପରେ ଏୱଂ ଉପୱାଦଞ୍ଚ ଉପାରମ୍ଭଞ୍ଚ ଗରହଞ୍ଚ ପୱତ୍ତେୟ୍ୟୁଂ – ''କଥଞ୍ହି ନାମ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ମେ ଅନ୍ୱାୟିକୋ ୱଚନକରୋତି ଏତ୍ତାୱତା ସିକ୍ଖାପଦେହି ପଲିୱେଠେସ୍ସତି, ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସତି? ନନୁ ଇମେ କୁଲପୁତ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଂ ହତ୍ଥଗତାନି ଚ ରଜ୍ଜାନିପି ପହାୟ ପବ୍ବଜିତା, ଘାସଚ୍ଛାଦନପରମତାୟ ସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ସିକ୍ଖାୟ ତିବ୍ବଗାରୱା, କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ନିରପେକ୍ଖା ୱିହରନ୍ତି। ତେସୁ ନାମ କୋ ଲୋକାମିସଭୂତଂ ମେଥୁନଂ ୱା ପଟିସେୱିସ୍ସତି, ପରଭଣ୍ଡଂ ୱା ହରିସ୍ସତି, ପରସ୍ସ ୱା ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ଅତିମଧୁରଂ ଜୀୱିତଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସତି, ଅଭୂତଗୁଣକଥାୟ ୱା ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେସ୍ସତି! ନନୁ ପାରାଜିକେ ଅପଞ୍ଞତ୍ତେପି ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖେପେନେୱେତଂ ପାକଟଂ କତ''ନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ଚ ଥାମଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ସତ୍ତା ନ ଜାନେୟ୍ୟୁଂ। ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ କୁପ୍ପେୟ୍ୟ, ନ ୟଥାଠାନେ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ। ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଅକୁସଲୋ ୱେଜ୍ଜୋ କଞ୍ଚି ଅନୁପ୍ପନ୍ନଗଣ୍ଡଂ ପୁରିସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଏହି ଭୋ ପୁରିସ, ଇମସ୍ମିଂ ତେ ସରୀରପ୍ପଦେସେ ମହାଗଣ୍ଡୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୟବ୍ୟସନଂ ପାପେସ୍ସତି, ପଟିକଚ୍ଚେୱ ନଂ ତିକିଚ୍ଛାପେହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ସାଧାଚରିୟ, ତ୍ୱଂୟେୱ ନଂ ତିକିଚ୍ଛସ୍ସୂ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅରୋଗଂ ସରୀରପ୍ପଦେସଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଲୋହିତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଆଲେପନବନ୍ଧନଧୋୱନାଦୀହି ତଂ ପଦେସଂ ସଞ୍ଛୱିଂ କତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ''ମହାରୋଗୋ ତେ ମୟା ତିକିଚ୍ଛିତୋ, ଦେହି ମେ

ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମ’’ନ୍ତି। ସୋ ତଂ ‘‘କିମଯଂ ବାଲଓ୍ୱେଜ୍ଜୋ ଓ୍ୱଦତି? କତରୋ କିର ମେ ଇମିନା ରୋଗୋ ତିକିଚ୍ଛିତୋ? ନନୁ ମେ ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଜନେତି, ଲୋହିତକ୍ଖଯଞ୍ଚ ମଂ ପାପେତୀ’’ତି ଏଓ୍ୱଂ ଉପଓ୍ୱଦେୟ୍ୟ ଚେଓ୍ୱ ଉପାରମ୍ଭେୟ୍ୟ ଚ ଗରହେୟ୍ୟ ଚ, ନ ଚସ୍ସ ଗୁଣଂ ଜାନେୟ୍ୟ। ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱ ଯଦି ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଓ୍ୱୀତିକ୍କମଦୋସେ ସତ୍ଥା ସାଓ୍ୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେୟ୍ୟ, ପରୂପଓ୍ୱାଦାଦୀହି ଚ ନ ପରିମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ନ ଚସ୍ସ ଥାମଂ ଓ୍ୱା ବଲଂ ଓ୍ୱା ସତ୍ତା ଜାନେୟ୍ୟୁଂ, ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ କୁପ୍ପେୟ୍ୟ, ନ ଯଥାଠାନେ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ନ ତାଓ୍ୱ ସାରିପୁତ୍ତ ସତ୍ଥା ସାଓ୍ୱକାନଂ…ପେ… ପାତୁଭଓ୍ୱନ୍ତୀ’’ତି।

ଏଓ୍ୱଂ ଅକାଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ କାଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯତୋ ଚ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯତୋତି ଯଦା; ଯସ୍ମିଂ କାଲେତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତାନୁସାରେନେଓ୍ୱ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ଓ୍ୱା ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ‘‘ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା’’ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତା ଓ୍ୱୀତିକ୍କମଦୋସା ସଙ୍ଘେ ପାତୁଭଓ୍ୱନ୍ତି, ତଦା ସତ୍ଥା ସାଓ୍ୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି, ଉଦ୍ଦିସତି ପାତିମୋକ୍ଖଂ। କସ୍ମା? ତେସଂଯେଓ୍ୱ ‘‘ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା’’ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତାନଂ ଓ୍ୱୀତିକ୍କମଦୋସାନଂ ପଟିଘାତାଯ। ଏଓ୍ୱଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଯଥା ନାମ କୁସଲୋ ଓ୍ୱେଜ୍ଜୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଗଣ୍ଡଂ ଫାଲନଲେପନବନ୍ଧନଧୋଓ୍ୱନାଦୀହି ତିକିଚ୍ଛନ୍ତୋ ରୋଗଂ ଓ୍ୱୂପସମେତ୍ୱା ସଞ୍ଛଓ୍ୱିଂ କତ୍ୱା ନ ଦ୍ୱେଓ୍ୱ ଉପଓ୍ୱାଦାଦିରହୋ ହୋତି, ସକେ ଚ ଆଚରିଯକେ ଓ୍ୱିଦିତାନୁଭାଓ୍ୱୋ ହୁତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ ପାପୁଣାତି; ଏଓ୍ୱଂ ନ ଚ ଉପଓ୍ୱାଦାଦିରହୋ ହୋତି, ସକେ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଓ୍ୱିସଯେ ଓ୍ୱିଦିତାନୁଭାଓ୍ୱୋ ହୁତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ ପାପୁଣାତି। ତଞ୍ଚସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅକୁପ୍ପଂ ହୋତି, ଯଥାଠାନେ ତିଟ୍ଠତୀତି।

ଏଓ୍ୱଂ ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଅକାଲଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ କାଲନ୍ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ଇଦାନି ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିକାଲଞ୍ଚ ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନ ତାଓ୍ୱ ସାରିପୁତ୍ତ ଇଧେକଚ୍ଚେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନି ପଦାନି ପାଲିଓ୍ୱସେନେଓ୍ୱ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅଯଂ ପନ ଅନୁତ୍ତାନପଦଓ୍ୱଣ୍ଣନା – ରତ୍ତିଯୋ ଜାନନ୍ତୀତି ରତ୍ତଞ୍ଞୂ, ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜିତଦିଓ୍ୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବହୁକା ରତ୍ତିଯୋ ଜାନନ୍ତି, ଚିରପବ୍ବଜିତାତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରତ୍ତଞ୍ଞୂହି ମହତ୍ତଂ ରତ୍ତଞ୍ଞୁମହତ୍ତଂ; ଚିରପବ୍ବଜିତେହି ମହନ୍ତଭାଓ୍ୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ର ରତ୍ତଞ୍ଞୁମହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ଉପସେନଂ ଓ୍ୱଙ୍ଗନ୍ତପୁତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୋ ହାଯସ୍ମା ଊନଦସଓ୍ୱସ୍ସେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଏକଓ୍ୱସ୍ସୋ ସଦ୍ଧିଓ୍ୱିହାରିକଂ ଉପସମ୍ପାଦେସି। ଅଥ ଭଗଓ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି – ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ , ଊନଦସଓ୍ୱସ୍ସେନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। ଯୋ ଉପସମ୍ପାଦେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି (ମହାଓ୍ୱ। ୭୫)। ଏଓ୍ୱଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେ ପୁନ ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଦସଓ୍ୱସ୍ସାମ୍ହ ଦସଓ୍ୱସ୍ସାମ୍ହା’’ତି ବାଲା ଅବ୍ୟତ୍ତା ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତି। ଅଥ ଭଗଓ୍ୱା ଅପରମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେସି – ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ବାଲେନ ଅବ୍ୟତ୍ତେନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ। ଯୋ ଉପସମ୍ପାଦେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନ ଦସଓ୍ୱସ୍ସେନ ଓ୍ୱା ଅତିରେକଦସଓ୍ୱସ୍ସେନ ଓ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତୁ’’ନ୍ତି (ମହାଓ୍ୱ। ୭୬) ରତ୍ତଞ୍ଞୁମହତ୍ତଂ ପତ୍ତକାଲେ ଦ୍ୱେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି।

ଓ୍ୱେପୁଲ୍ଲମହତ୍ତନ୍ତି ଓ୍ୱିପୁଲଭାଓ୍ୱେନ ମହତ୍ତଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଓ୍ୱ ନ ଥେରନଓ୍ୱମଜ୍ଝିମାନଂ ଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱେପୁଲ୍ଲମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତାଓ୍ୱ ସେନାସନାନି ପହୋନ୍ତି। ସାସନେ ଏକଚ୍ଚେ ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଓ୍ୱେପୁଲ୍ଲମହତ୍ତଂ ପନ ପତ୍ତେ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ସତ୍ଥା ସାଓ୍ୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି। ତତ୍ଥ ଓ୍ୱେପୁଲ୍ଲମହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନି ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଉତ୍ତରି ଦିରତ୍ତତିରତ୍ତଂ ସହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିଯଂ’’ (ପାଚି। ୫୧); ‘‘ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅନୁଓ୍ୱସ୍ସଂ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠାପେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିଯଂ’’ (ପାଚି। ୧୧୬୧); ‘‘ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଏକଂ ଓ୍ୱସ୍ସଂ ଦ୍ୱେ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠାପେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି (ପାଚି। ୧୧୬୫) ଇମିନା ନଯେନ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଲାଭଗ୍ଗମହତ୍ତନ୍ତି ଲାଭସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହତ୍ତଂ; ଯୋ ଲାଭସ୍ସ ଅଗ୍ଗୋ ଉତ୍ତମୋ ମହନ୍ତଭାଓ୍ୱୋ, ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଲାଭେନ ଓ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହତ୍ତମ୍ପି, ଲାଭେନ ସେଟ୍ଠତ୍ତଞ୍ଚ ମହନ୍ତତ୍ତଞ୍ଚ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଓ୍ୱ ନ ଲାଭଗ୍ଗମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତାଓ୍ୱ ନ ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ପତ୍ତେ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ସାଓ୍ୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତି – ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅଚେଲକସ୍ସ ଓ୍ୱା ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ଓ୍ୱା ପରିବ୍ବାଜିକାଯ ଓ୍ୱା ସହତ୍ଥା ଖାଦନୀଯଂ ଓ୍ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ଓ୍ୱା ଦଦେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି (ପାଚି। ୨୭୦)। ଇଦଞ୍ହି ଲାଭଗ୍ଗମହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ସଙ୍ଘେ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ।

ବାହୁସଚ୍ଚମହତ୍ତନ୍ତି ବାହୁସଚ୍ଚସ୍ସ ମହନ୍ତଭାଓ୍ୱଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଯାଓ୍ୱ ନ ବାହୁସଚ୍ଚମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତାଓ୍ୱ ନ ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ବାହୁସଚ୍ଚମହତ୍ତଂ ପତ୍ତେ ପନ ଯସ୍ମା ଏକମ୍ପି ନିକାଯଂ, ଦ୍ୱେପି…ପେ… ପଞ୍ଚପି ନିକାଯେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଯୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନା ପୁଗ୍ଗଲା ରସେନ ରସଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତି। ଅଥ ସତ୍ଥା ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଦେୟ୍ୟ – ତଥାହଂ ଭଗଓ୍ୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି… ପେ… ସମଣୁଦ୍ଦେସୋପି ଚେ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଦେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୪୧୮) ନଯେନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି।

ଏଓ୍ୱଂ ଭଗଓ୍ୱା ଆସଓ୍ୱଟ୍ଠାନୀଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିକାଲଞ୍ଚ ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସବ୍ବସୋପି ତେସଂ ଅଭାଓ୍ୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ନିରବ୍ବୁଦୋ ହି ସାରିପୁତ୍ତା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନିରବ୍ବୁଦୋତି ଅବ୍ବୁଦଓ୍ୱିରହିତୋ; ଅବ୍ବୁଦା ଓ୍ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଚୋରା, ନିଚ୍ଚୋରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚୋରାତି ଚ ଇମସ୍ମିଂ

ଅତ୍ଥେ ଦୁସ୍ସୀଲାୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ତେ ହି ଅସ୍ସମଣାୱ ହୁତ୍ୱା ସମଣପଟିଞ୍ଞତାଯ ପରେସଂ ପଚ୍ଚଯେ ଚୋରେନ୍ତି। ତସ୍ମା ନିରବ୍ବୁଦୋତି ନିଚ୍ଚୋରୋ, ନିଦ୍ଦୁସ୍ସୀଲୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନିରାଦୀନୱୋତି ନିରୁପଦ୍ଦୱୋ ନିରୁପସଗ୍ଗୋ; ଦୁସ୍ସୀଲାଦୀନୱରହିତୋଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅପଗତକାଳକୋତି କାଳକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲାଯେୱ; ତେ ହି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାପି ସମାନା କାଳକଧମ୍ମଯୋଗା କାଳକାତ୍ୱେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ତେସଂ ଅଭାୱା ଅପଗତକାଳକୋ । ଅପହତକାଳକୋତିପି ପାଠୋ। ସୁଦ୍ଧୋତି ଅପଗତକାଳକତ୍ତାଯେୱ ସୁଦ୍ଧୋ ପରିଯୋଦାତୋ ପଭସ୍ସରୋ। ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତୋତି ସାରୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ସୀଲ-ସମାଧି-ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତି-ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଗୁଣା, ତସ୍ମିଂ ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ଏୱଂ ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ସୋ ଚସ୍ସ ସାରେ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱୋ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମେସଞ୍ହି ସାରିପୁତ୍ତାତି ଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପୱଣ୍ଣନା – ଯାନିମାନି ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଉପଗତାନି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି, ଇମେସଂ ଯୋ ଗୁଣୱସେନ ପଚ୍ଛିମକୋ ସବ୍ବପରିତ୍ତଗୁଣୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ସୋତାପନ୍ନୋ। ସୋତାପନ୍ନୋତି ସୋତଂ ଆପନ୍ନୋ; ସୋତୋତି ଚ ମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସୋତାପନ୍ନୋତି ତେନ ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଯଥାହ –

''ସୋତୋ ସୋତୋତି ହିଦଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ୱୁଚ୍ଚତି; କତମୋ ନୁ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସୋତୋତି? ଅଯମେୱ ହି, ଭନ୍ତେ, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ସମ୍ମାସମାଧୀ''ତି। ''ସୋତାପନ୍ନୋ ସୋତାପନ୍ନୋତି ହିଦଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ୱୁଚ୍ଚତି; କତମୋ ନୁ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସୋତାପନ୍ନୋ''ତି? ''ଯୋ ହି, ଭନ୍ତେ, ଇମିନା ଅରିଯେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି – ସୋତାପନ୍ନୋ। ସୋଯମାଯସ୍ମା ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୦୧)। ଇଧ ପନ ମଗ୍ଗେନ ଫଲସ୍ସ ନାମଂ ଦିନ୍ନଂ। ତସ୍ମା ଫଲଟ୍ଠୋ ''ସୋତାପନ୍ନୋ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋତି ୱିନିପାତେତୀତି ୱିନିପାତୋ; ନାସ୍ସ ୱିନିପାତୋ ଧମ୍ମୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ, ନ ଅତ୍ତାନଂ ଅପାଯେସୁ ୱିନିପାତନସଭାୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କସ୍ମା? ଯେ ଧମ୍ମା ଅପାଯଗମନୀଯା, ତେସଂ ପରିକ୍ଖୀଣତ୍ତା। ୱିନିପତନଂ ୱା ୱିନିପାତୋ, ନାସ୍ସ ୱିନିପାତୋ ଧମ୍ମୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ, ଅପାଯେସୁ ୱିନିପାତନସଭାୱୋ ଅସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମେନ ମଗ୍ଗେନ ନିଯତତ୍ତା ନିଯତୋ। ସମ୍ବୋଧି ପରଂ ଅଯନଂ ପରା ଗତି ଅସ୍ସାତି ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ। ଉପରି ମଗ୍ଗତ୍ତଯଂ ଅୱସ୍ସଂ ସମ୍ପାପକୋତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା? ପଟିଲଦ୍ଧପଠମମଗ୍ଗତ୍ତାତି।

ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯାଚନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣକଥା

୨୨। ଏୱଂ ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ତଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୋ ମହାପୱାରଣାଯ ପୱାରେତ୍ୱା ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି। ଆମନ୍ତେସୀତି ଆଲପି ଅଭାସି ସମ୍ବୋଧେସି। କିନ୍ତି? ଆଚିଣ୍ଣଂ ଖୋ ପନେତନ୍ତି ଏୱମାଦି। ଆଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଚରିତଂ ୱତ୍ତଂ ଅନୁଧମ୍ମତା। ତଂ ଖୋ ପନେତଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ ଦୁୱିଧଂ ହୋତି – ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ, ସାୱକାଚିଣ୍ଣନ୍ତି। କତମଂ ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ? ଇଦଂ ତାୱ ଏକଂ – ଯେହି ନିମନ୍ତିତା ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତି, ନ ତେ ଅନପଲୋକେତ୍ୱା ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜନପଦଚାରିକଂ ପକ୍କମନ୍ତି। ସାୱକା ପନ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ୱା ଅନପଲୋକେତ୍ୱା ୱା ଯଥାସୁଖଂ ପକ୍କମନ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ – ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ପୱାରେତ୍ୱା ଜନସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ଜନପଦଚାରିକଂ ପକ୍କମନ୍ତିଯେୱ। ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ଚ ମହାମଣ୍ଡଲଂ ମଜ୍ଝିମମଣ୍ଡଲଂ ଅନ୍ତିମମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ମଣ୍ଡଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ମଣ୍ଡଲେ ଚରନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମହାମଣ୍ଡଲଂ ନୱଯୋଜନସତିକଂ, ମଜ୍ଝିମମଣ୍ଡଲଂ ଛଯୋଜନସତିକଂ, ଅନ୍ତିମମଣ୍ଡଲଂ ତିଯୋଜନସତିକଂ। ଯଦା ମହାମଣ୍ଡଲେ ଚାରିକଂ ଚରିତୁକାମା ହୋନ୍ତି, ତଦା ମହାପୱାରଣାଯ ପୱାରେତ୍ୱା ପାଟିପଦଦିୱସେ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ମହାଜନଂ ଆମିସପଟିଗ୍ଗହେନ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ଧମ୍ମଦାନେନ ଚସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସିତଂ କୁସଲଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତା ନୱହି ମାସେହି ଜନପଦଚାରିକଂ ପରିଯୋସାପେନ୍ତି। ସଚେ ପନ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମଥୱିପସ୍ସନା ତରୁଣା ହୋନ୍ତି, ମହାପୱାରଣାଯ ଅପ୍ପୱାରେତ୍ୱା ପୱାରଣାସଙ୍ଗହଂ ଦତ୍ୱା କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାଯଂ ପୱାରେତ୍ୱା ମାଗସିରସ୍ସ ପଠମଦିୱସେ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ମଜ୍ଝିମମଣ୍ଡଲେ ଅଟ୍ଠହି ମାସେହି ଚାରିକଂ ପରିଯୋସାପେନ୍ତି। ସଚେ ପନ ନେସଂ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନଂ ଅପରିପାକିନ୍ଦ୍ରିଯା ୱେନେଯ୍ୟସତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରିପାକଂ ଆଗମେନ୍ତା ମାଗସିରମାସମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ଫୁସ୍ସମାସସ୍ସ ପଠମଦିୱସେ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅନ୍ତିମମଣ୍ଡଲେ ସତ୍ତହି ମାସେହି ଚାରିକଂ ପରିଯୋସାପେନ୍ତି। ତେସୁ ଚ ମଣ୍ଡଲେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱିଚରନ୍ତାପି ତେ ତେ ସତ୍ତେ କିଲେସେହି ୱିଯୋଜେନ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀହି ପଯୋଜେନ୍ତା ୱେନେଯ୍ୟୱସେନେୱ ନାନାୱଣ୍ଣାନି ପୁପ୍ଫାନି ଓଚିନନ୍ତା ୱିଯ ଚରନ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ – ଦେୱସିକଂ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ସନ୍ତଂ ସୁଖଂ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିସମାପଜ୍ଜନଂ, ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ସମାପଜ୍ଜନଂ, ତତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ବୋଧନେଯ୍ୟସତ୍ତସମୱଲୋକନଂ।

ଅପରମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ – ଆଗନ୍ତୁକେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଠମତରଂ ପଟିସନ୍ଥାରକରଣଂ, ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଧମ୍ମଦେସନା, ଓତିଣ୍ଣେ ଦୋସେ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞାପନନ୍ତି ଇଦଂ ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ।

କତମଂ ସାୱକାଚିଣ୍ଣଂ? ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିପାତୋ ପୁରେ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ଚ କମ୍ମଟ୍ଠାନଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ, ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନଞ୍ଚ ଅଧିଗତଗୁଣାରୋଚନତ୍ଥଂ ଉପରି କମ୍ମଟ୍ଠାନଗ୍ଗହଣତ୍ଥଞ୍ଚ । ଇଦଂ ସାୱକାଚିଣ୍ଣଂ। ଇଧ ପନ ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ – ''ଆଚିଣ୍ଣଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତାନ''ନ୍ତି।

ଆଯାମାତି ଆଗଚ୍ଛ ଯାମ। ଅପଲୋକେସ୍ସାମାତି ଚାରିକଂ ଚରଣତ୍ଥାଯ ଆପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ। ଏୱନ୍ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଭନ୍ତେତି ଗାରୱାଧିୱଚନମେତଂ; ସତ୍ଥୁନୋ ପଟିୱଚନଦାନନ୍ତିପି ୱଟ୍ଟତି। ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୀତି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ପଟିଅସ୍ସୋସି, ଅଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ସୁଣି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ୱଚନେନ ପଟିଗ୍ଗହେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱାତି ଇଧ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯନ୍ତି ୱା ସାଯନ୍ହସମଯନ୍ତି ୱା ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଭଗୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ପଚ୍ଛାସମଣଂ କତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନଗରୱୀଥିଯୋ ସୁୱଣ୍ଣରସପିଞ୍ଜରାହି ରଂସୀହି ସମୁଜ୍ଜୋତଯମାନୋ ଯେନ ୱେରଞ୍ଜସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନିୱେସନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଘରଦ୍ୱାରେ ଠିତମତ୍ତମେୱ ଚସ୍ସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପରିଜନୋ ଆରୋଚେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ସଂୱେଗଜାତୋ ସହସା ୱୁଟ୍ଠାଯ ମହାରହଂ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ''ଇତୋ, ଭଗୱା, ଉପସଙ୍କମତୂ''ତି ଆହ। ଭଗୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ଖୋ ୱେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପନିସୀଦିତୁକାମୋ ଅତ୍ତନା ଠିତପଦେସତୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଇତୋ ପରଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଯଂ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆହ – ''ଅପିଚ ଯୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ, ସୋ ନ ଦିନ୍ନୋ''ତି। ତତ୍ରାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ମଯା ନିମନ୍ତିତାନଂ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାନଂ ତୁମ୍ହାକଂ ତେମାସଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପାତୋ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଂ, ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ, ସାଯନ୍ହେ ଅନେକୱିଧ ପାନୱିକତି ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜାସକ୍କାରୋତି ଏୱମାଦିକୋ ଯୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଦାତବ୍ବୋ ଅସ୍ସ, ସୋ ନ ଦିନ୍ନୋତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ନୋ ଅସନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ଅମ୍ହାକଂ ନୋ ଅସନ୍ତୋତି ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଯଂ ଦାନୱତ୍ଥୁଂ ମଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦଦେଯ୍ୟାମ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ନୋ ଅସନ୍ତନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ନୋପିଅଦାତୁକମ୍ୟତାତି ଅଦାତୁକାମତାପି ନୋ ନତ୍ଥି, ଯଥା ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣାନଂ ମଚ୍ଛରୀନଂ। ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭା ବହୁକିଚ୍ଚା ଘରାୱାସାତି ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନା – ଯସ୍ମା ବହୁକିଚ୍ଚା ଘରାୱାସା, ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ସନ୍ତେପି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଦାତୁକମ୍ୟତାଯ ଚ ତଂ କୁତୋ ଲବ୍ଭା କୁତୋ ତଂ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ଯଂ ମଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଦଦେଯ୍ୟାମାତି ଘରାୱାସଂ ଗରହନ୍ତୋ ଆହ। ସୋ କିର ମାରେନ ଆୱଟ୍ଟିତଭାୱଂ ନ ଜାନାତି, ''ଘରାୱାସପଲିବୋଧେନ ମେ ସତିସମ୍ମୋସୋ ଜାତୋ''ତି ମଞ୍ଞି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅପିଚ – ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ଇମସ୍ମିଂ ତେମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ଯମହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦଦେଯ୍ୟଂ, ତଂ କୁତୋ ଲବ୍ଭା? ବହୁକିଚ୍ଚା ହି ଘରାୱାସାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ଯଂନୂନାହଂ ଯଂ ମେ ତୀହି ମାସେହି ଦାତବ୍ବଂ ସିଯା, ତଂ ସବ୍ବଂ ଏକଦିୱସେନେୱ ଦଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଧିୱାସେତୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସ୍ୱାତନାଯାତି ଯଂ ମେ ତୁମ୍ହେସୁ ସକ୍କାରଂ କରୋତୋ ସ୍ୱେ ଭୱିସ୍ସତି ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚେୱ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଞ୍ଚ, ତଦତ୍ଥାଯ। ଅଥ ତଥାଗତୋ ''ସଚେ ଅହଂ ନାଧିୱାସେଯ୍ୟଂ, 'ଅଯଂ ତେମାସଂ କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା କୁପିତୋ ମଞ୍ଞେ, ତେନ ମେ ଯାଚିଯମାନୋ ଏକଭତ୍ତମ୍ପି ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ନତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି, ଅସବ୍ବଞ୍ଞୂ ଅଯ'ନ୍ତି ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚ ୱେରଞ୍ଜୱାସିନୋ ଚ ଗରହିତ୍ୱା ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ ତେସଂ ମା ଅହୋସୀ''ତି ତେସଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ।

ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ଚ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ''ଅଲଂ ଘରାୱାସପଲିବୋଧଚିନ୍ତାଯା''ତି ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣାନୁରୂପାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଂ ଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ସମାଦପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚ ନଂ ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସୌସ୍ସାହଂ କତ୍ୱା ତାଯ ସୌସ୍ସାହତାଯ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ୱିଜ୍ଜମାନଗୁଣେହି ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଧମ୍ମରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। ପକ୍କନ୍ତେ ଚ ପନ ଭଗୱତି ୱେରଞ୍ଜୋ

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁତ୍ତଦାରଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ମଯଂ, ଭଣେ, ଭଗଵନ୍ତଂ ତେମାସଂ ନିମନ୍ତେତ୍ଵା ଏକଦିଵସଂ ଏକଭତ୍ତମ୍ପି ନାଦମ୍ହା ହନ୍ଦ, ଦାନି ତଥା ଦାନଂ ପଟିଯାଦେଥ ଯଥା ତେମାସିକୋପି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମୋ ସ୍ଵେ ଏକଦିଵସେନେଵ ଦାତୁଂ ସକ୍କା ହୋତୀ’’ତି। ତତୋ ପଣୀତଂ ଦାନଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ଵା ଯଂ ଦିଵସଂ ଭଗଵା ନିମନ୍ତିତୋ, ତସ୍ମା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଆସନଟ୍ଠାନଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ଵା ମହାରହାନି ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ଗନ୍ଧଧୂମଵାସକୁସୁମଵିଚିତ୍ରଂ ମହାପୂଜଂ ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ଭଗଵତୋ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଵେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ…ପେ… ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି।

୨୩। ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଵୁତୋ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା…ପେ… ନିସୀଦି ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନା’’ତି। ଅଥ ଖୋ ଵେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘନ୍ତି ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖନ୍ତି ବୁଦ୍ଧପରିଣାଯକଂ; ବୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ କତ୍ଵା ନିସିନ୍ନନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଣୀତେନାତି ଉତ୍ତମେନ। ସହତ୍ଥାତି ସହତ୍ଥେନ। ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ଵାତି ସୁଟ୍ଠୁ ତପ୍ପେତ୍ଵା, ପରିପୁଣ୍ଣଂ ସୁହିତଂ ଯାଵଦତ୍ଥଂ କତ୍ଵା। ସମ୍ପଵାରେତ୍ଵାତି ସୁଟ୍ଠୁ ପଵାରେତ୍ଵା ‘ଅଲ’ନ୍ତି ହତ୍ଥସଞ୍ଞାଯ ମୁଖସଞ୍ଞାଯ ଵଚୀଭେଦେନ ଚ ପଟିକ୍ଖିପାପେତ୍ଵା। ଭୁତ୍ତାଵିନ୍ତି ଭୁତ୍ତଵନ୍ତଂ। ଓନୀତପତ୍ତପାଣିନ୍ତି ପତ୍ତତୋ ଓନୀତପାଣିଂ; ଅପନୀତହତ୍ଥନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତିଚୀଵରେନ ଅଚ୍ଛାଦେସୀତି ତିଚୀଵରଂ ଭଗଵତୋ ଅଦାସି। ଇଦଂ ପନ ଵୋହାରଵଚନମତ୍ତଂ ହୋତି ‘‘ତିଚୀଵରେନ ଅଚ୍ଛାଦେସୀ’’ତି, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ତିଚୀଵରେ ଏକମେକୋ ସାଟକୋ ସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି। ଇତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗଵତୋ ତିସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ତିଚୀଵରମଦାସି ଉତ୍ତମଂ କାସିକଵତ୍ଥସଦିସଂ। ଏକମେକଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏକମେକେନ ଦୁସ୍ସଯୁଗେନାତି ଏକମେକେନ ଦୁସ୍ସଯୁଗଳେନ। ତତ୍ର ଏକସାଟକୋ ପଞ୍ଚସତାନି ଅଗ୍ଘତି। ଏଵଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ପଞ୍ଚସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକାନି ଦୁସ୍ସାନି ଅଦାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଦତ୍ଵା ଅତୁଟ୍ଠୋ ପୁନ ସତ୍ତଟ୍ଠସହସ୍ସଗ୍ଘନକେ ଅନେକରତ୍ତକମ୍ବଲେ ଚ ପଟ୍ଟୁଣ୍ଣପଟ୍ଟପଟେ ଚ ଫାଲେତ୍ଵା ଫାଲେତ୍ଵା ଆଯୋଗଅଂସବଦ୍ଧକକାଯବନ୍ଧନପରିସ୍ସାଵନାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଅଦାସି। ସତପାକସହସ୍ସପାକାନଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜତେଲାନଂ ତୁମ୍ବାନି ପୂରେତ୍ଵା ଏକମେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅବ୍ଭଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ତେଲମଦାସି। କିଂ ବହୁନା, ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ନ କୋଚି ପରିକ୍ଖାରୋ ସମଣପରିଭୋଗୋ ଅଦିନ୍ନୋ ନାମ ଅହୋସି। ପାଳିଯଂ ପନ ଚୀଵରମତ୍ତମେଵ ଵୁତ୍ତଂ।

ଏଵଂ ମହାଯାଗଂ ଯଜିତ୍ଵା ସପୁତ୍ତଦାରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଵେରଞ୍ଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ତେମାସଂ ମାରାଵଟ୍ଟନେନ ଧମ୍ମସଵନାମତରସପରିଭୋଗପରିହୀନଂ ଏକଦିଵସେନେଵ ଧମ୍ମାମତଵସ୍ସଂ ଵସ୍ସେତ୍ଵା ପୁରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପଂ କୁରୁମାନୋ ଧମ୍ମିଯାକଥାଯ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ଵା…ପେ… ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ସପୁତ୍ତଦାରୋ ଭଗଵନ୍ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ‘‘ପୁନପି, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁଗ୍ଗହଂ କରେଯ୍ଯାଥା’’ତି ଏଵମାଦୀନି ଵଦନ୍ତୋ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ଵା ଅସ୍ସୂନି ପଵତ୍ତଯମାନୋ ନିଵତ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଵେରଞ୍ଜାଯଂ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଵିହରିତ୍ଵାତି ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ ଯଥାରୁଚିତଂ ଵାସଂ ଵସିତ୍ଵା ଵେରଞ୍ଜାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ମହାମଣ୍ଡଲେ ଚାରିକାଯ ଚରଣକାଲେ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧଵୀଥିଂ ପହାଯ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଦୋସେନ କିଲନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉଜୁନାଵ ମଗ୍ଗେନ ଗହେତ୍ଵା ଗନ୍ତୁକାମୋ ସୋରେଯ୍ଯାଦୀନି ଅନୁପଗମ୍ମ ପଯାଗପତିଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଗଙ୍ଗଂ ନଦିଂ ଉତ୍ତରିତ୍ଵା ଯେନ ବାରାଣସୀ ତଦଵସରି। ତେନ ଅଵସରି ତଦଵସରି। ତତ୍ରାପି ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ ଵିହରିତ୍ଵା ଵେସାଲିଂ ଅଗମାସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅନୁପଗମ୍ମ ସୋରେଯ୍ଯଂ…ପେ… ଵେସାଲିଯଂ ଵିହରତି ମହାଵନେ କୂଟାଗାରସାଲାଯ’’ନ୍ତି।

ବୁଦ୍ଧାଚିଣ୍ଣକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ଵିନଯସଂଵଣ୍ଣନାଯ

ଵେରଞ୍ଜକଣ୍ଡଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତତ୍ରିଦଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ସମନ୍ତପାସାଦିକତ୍ତସ୍ମିଂ –

ଆଚରିଯପରମ୍ପରତୋ, ନିଦାନଵତ୍ଥୁପ୍ପଭେଦଦୀପନତୋ;

ପରସମଯଵିଵଜ୍ଜନତୋ, ସକସମଯଵିସୁଦ୍ଧିତୋ ଚେଵ।

ବ୍ଯଞ୍ଜନପରିସୋଧନତୋ, ପଦତ୍ଥତୋ ପାଳିଯୋଜନକ୍କମତୋ;

ସିକ୍ଖାପଦନିଚ୍ଛଯତୋ, ଵିଭଙ୍ଗନଯଭେଦଦସ୍ସନତୋ।

ସମ୍ପସ୍ସତଂ ନ ଦିସ୍ସତି, କିଞ୍ଚି ଅପାସାଦିକଂ ଯତୋ ଏତ୍ଥ;

ୱିଞ୍ଞୂନମଯଂ ତସ୍ମା, ସମନ୍ତପାସାଦିକାତ୍ୱେୱ।

ସଂୱଣ୍ଣନା ପୱତ୍ତା, ୱିନଯସ୍ସ ୱିନେଯ୍ୟଦମନକୁସଲେନ;

ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଲୋକନାଥେନ, ଲୋକମନୁକମ୍ପମାନେନାତି।

ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ପାରାଜିକକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମପାରାଜିକଂ

ସୁଦିନ୍ନଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୪। ଇତୋ ପରଂ ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେସାଲିଯା ଅୱିଦୂରେତିଆଦି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଉତ୍ତାନତ୍ଥଂ। ତସ୍ମା ଅନୁପଦୱଣ୍ଣନଂ ପହାଯ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ତଦେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। କଲନ୍ଦଗାମୋତି କଲନ୍ଦକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି କାଳକା, ତେସଂ ୱସେନ ଲଦ୍ଧନାମୋ ଗାମୋ। କଲନ୍ଦପୁତ୍ତୋତି ଗାମୱସେନ ଲଦ୍ଧନାମସ୍ସ ରାଜସମ୍ମତସ୍ସ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ କଲନ୍ଦସେଟ୍ଠିନୋ ପୁତ୍ତୋ। ଯସ୍ମା ପନ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ଅଞ୍ଞେପି କଲନ୍ଦନାମକା ମନୁସ୍ସା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା କଲନ୍ଦପୁତ୍ତୋତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ସମ୍ବହୁଲେହୀତି ବହୁକେହି। ସହାଯକେହୀତି ସୁଖଦୁକ୍ଖାନି ସହ ଆଯନ୍ତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସହାଯା, ସହାଯା ଏୱ ସହାଯକା, ତେହି ସହାଯକେହି। ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏକତୋ। କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନାତି କେନଚିଦେୱ ଭଣ୍ଡପ୍ପଯୋଜନଉଦ୍ଧାରସାରଣାଦିନା କିଚ୍ଚେନ; କତ୍ତିକନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାକିଚ୍ଚେନାତିପି ୱଦନ୍ତି। ଭଗୱା ହି କତ୍ତିକଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ୱେସାଲିଂ ସମ୍ପାପୁଣି। କତ୍ତିକନକ୍ଖତ୍ତକୀଳା ଚେତ୍ଥ ଉଳାରା ହୋତି। ତଦତ୍ଥଂ ଗତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଦ୍ଦସ ଖୋତି କଥଂ ଅଦ୍ଦସ? ସୋ କିର ନଗରତୋ ଭୁତ୍ତପାତରାସଂ ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନହତ୍ଥଂ ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥଞ୍ଚ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ମହାଜନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କ୍ୱ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥଞ୍ଚା’’ତି। ତେନ ହି ‘‘ଅହମ୍ପି ଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଚତୁବ୍ବିଧାଯ ପରିସାଯ ପରିୱୁତଂ ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଦ୍ଦସ ଖୋ…ପେ… ଦେସେନ୍ତ’’ନ୍ତି। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସାତି ଦିସ୍ୱାନ ଅସ୍ସ। ଏତଦହୋସୀତି ପୁବ୍ବେ କତପୁଞ୍ଞତାଯ ଚୋଦିଯମାନସ୍ସ ଭଦ୍ଦକୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଂ ଅହୋସି। କିଂ ଅହୋସି? ଯଂନୂନାହମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ସୁଣେଯ୍ୟନ୍ତି । ତତ୍ଥ ଯନ୍ନୂନାତି ପରିୱିତକ୍କଦସ୍ସନମେତଂ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ‘‘ଯମଯଂ ପରିସା ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଅହୋ ୱତାହମ୍ପି ତଂ ସୁଣେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ଅଥଖୋ ସୁଦିନ୍ନୋ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଯେନ ସା ପରିସାତି ଇଧ କସ୍ମା ‘‘ଯେନ ଭଗୱା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଯେନ ସା ପରିସା’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ। ଭଗୱନ୍ତଞ୍ହି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଉଳାରୁଳାରଜନା ମହତୀ ପରିସା ନିସିନ୍ନା, ତତ୍ର ନ ସକ୍କା ଇମିନା ପଚ୍ଛା ଆଗତେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିସୀଦିତୁଂ। ପରିସାଯ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ସକ୍କାତି ସୋ ତଂ ପରିସଂଯେୱ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ସୁଦିନ୍ନୋ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଯେନ ସା ପରିସା’’ତି। ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଖୋ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସୀତି ନ ନିସିନ୍ନମତ୍ତସ୍ସେୱ ଅହୋସି, ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ସିକ୍ଖାପଦପରିଯୋସାନଂ ଥୋକଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା; ତଂ ପନସ୍ସ ଯସ୍ମା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଖୋ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସୀ’’ତି। କିଂ ଅହୋସୀତି? ଯଥା ଯଥା ଖୋତିଆଦି।

ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପକଥା – ଅହଂ ଖୋ ଯେନ ଯେନ ଆକାରେନ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମି, ତେନ ତେନ ମେ ଉପପରିକ୍ଖତୋ ଏୱଂ ହୋତି ଯଦେତଂ ସିକ୍ଖତ୍ତଯବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଏକମ୍ପି ଦିୱସଂ ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଚରିମକଚିତ୍ତଂ ପାପେତବ୍ବତାଯ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ ଚରିତବ୍ବଂ, ଏକଦିୱସମ୍ପି ଚ କିଲେସମଲେନ ଅମଲୀନଂ କତ୍ୱା ଚରିମକଚିତ୍ତଂ ପାପେତବ୍ବତାଯ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ। ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ଲିଖିତସଙ୍ଖସଦିସଂ ଧୋତସଙ୍ଖସପ୍ପଟିଭାଗଂ ଚରିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ନ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତେନ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ…ପେ… ଚରିତୁଂ। ଯଂନୂନାହଂ କେସେ ଚ ମସ୍ସୁଞ୍ଚ ଓହାରେତ୍ୱା କସାଯରସପୀତତାଯ କାସାଯାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତାନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ପରିଦହିତ୍ୱା ଅଗାରସ୍ମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜେଯ୍ୟନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ଅଗାରସ୍ସ ହିତଂ କସିୱାଣିଜ୍ଜାଦିକମ୍ମଂ ଅଗାରିଯନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଞ୍ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ନତ୍ଥି; ତସ୍ମା ପବ୍ବଜ୍ଜା ‘‘ଅନଗାରିଯା’’ତି ଞାତବ୍ବା। ତଂ ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ। ପବ୍ବଜେଯ୍ୟନ୍ତି ପରିବ୍ବଜେଯ୍ୟଂ।

୨୫।ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ସୁଦିନ୍ନୋ ଅୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯ ନ ଭଗୱନ୍ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। କସ୍ମା? ତତ୍ରସ୍ସ ବହୂ ଞାତିସାଲୋହିତା ମିତ୍ତାମଚ୍ଚା ସନ୍ତି, ତେ ‘‘‘ତ୍ୱଂ ମାତାପିତୂନଂ ଏକପୁତ୍ତକୋ, ନ ଲବ୍ଭା ତଯା ପବ୍ବଜିତୁ’ନ୍ତି ବାହାଯମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ, ତତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଅନ୍ତରାଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସହେୱ ପରିସାଯ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ କେନଚି ସରୀରକିଚ୍ଚଲେସେନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମ୍ମ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ସୁଦିନ୍ନୋ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯ…ପେ… ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ ଭଗୱା’’ତି।

ଭଗଵା ପନ ଯସ୍ମା ରାହୁଲକୁମାରସ୍ସ ପବ୍ବଜିତତୋ ପଭୁତି ମାତାପିତୂହି ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ପୁତ୍ତଂ ନ ପବ୍ବାଜେନ୍ତି, ତସ୍ମା ନଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଅନୁଞ୍ଞାତୋସି ପନ ତ୍ଵଂ ସୁଦିନ୍ନ ମାତାପିତୂହି...ପେ... ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି।

୨୬। ଇତୋ ପରଂ ପାଠାନୁସାରେନେଵ ଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ କରଣୀଯଂ ତୀରେତ୍ଵାତି ଏତ୍ଥ ଏଵମତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ – ଧୁରନିକ୍ଖେପେନେଵ ତଂ କରଣୀଯଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ଵାତି; ନ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଛନ୍ଦିକସ୍ସ ଭଣ୍ଡପ୍ପଯୋଜନଉଦ୍ଧାରସାରଣାଦୀସୁ ଵା ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳାଯଂ ଵା ଚିତ୍ତଂ ନମତି। ଅମ୍ମ ତାତାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅମ୍ମାତି ମାତରଂ ଆଲପତି; ତାତାତି ପିତରଂ। ତ୍ଵଂ ଖୋସୀତି ତ୍ଵଂ ଖୋ ଅସି। ଏକପୁତ୍ତକୋତି ଏକୋଵ ପୁତ୍ତକୋ; ଅଞ୍ଞୋ ତେ ଜେଟ୍ଠୋ ଵା କନିଟ୍ଠୋ ଵା ନତ୍ଥି। ଏତ୍ଥ ଚ ''ଏକପୁତ୍ତୋ''ତି ଵତ୍ତବ୍ବେ ଅନୁକମ୍ପାଵସେନ ''ଏକପୁତ୍ତକୋ''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ପିଯୋତି ପୀତିଜନନକୋ। ମନାପୋତି ମନଵଡ୍ଢନକୋ। ସୁଖେଧିତୋତି ସୁଖେନ ଏଧିତୋ; ସୁଖସଂଵଡ୍ଢିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖପରିହତୋତି ସୁଖେନ ପରିହତୋ; ଜାତକାଲତୋ ପଭୁତି ଧାତୀହି ଅଙ୍କତୋ ଅଙ୍କଂ ହରିତ୍ଵା ଧାରିଯମାନୋ ଅସ୍ସକରଥକାଦୀହି ବାଲକୀଳନକେହି କୀଳମାନୋ ସାଦୁରସଭୋଜନଂ ଭୋଜିଯମାନୋ ସୁଖେନ ପରିହତୋ।

ନ ତ୍ଵଂ, ତାତ ସୁଦିନ୍ନ, କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜାନାସୀତି ତ୍ଵଂ ତାତ ସୁଦିନ୍ନ କିଞ୍ଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କଲଭାଗଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନ ଜାନାସି; ଅଥ ଵା କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖେନ ନାନୁଭୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କରଣତ୍ଥେ ସାମିଵଚନଂ, ଅନୁଭଵନତ୍ଥେ ଚ ଜାନନା; ଅଥ ଵା କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ନସ୍ସରସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିଵଚନଂ, ସରଣତ୍ଥେ ଚ ଜାନନା। ଵିକପ୍ପଦ୍ଵଯେପି ପୁରିମପଦସ୍ସ ଉତ୍ତରପଦେନ ସମାନଵିଭତ୍ତିଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଂ ସବ୍ବଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥାନୁସାରେନ ଞାତବ୍ବଂ। ମରଣେନପି ମଯଂ ତେ ଅକାମକା ଵିନା ଭଵିସ୍ସାମାତି ସଚେପି ତଵ ଅମ୍ହେସୁ ଜୀଵମାନେସୁ ମରଣଂ ଭଵେଯ୍ଯ, ତେନ ତେ ମରଣେନପି ମଯଂ ଅକାମକା ଅନିଚ୍ଛକା ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା, ଵିନା ଭଵିସ୍ସାମ; ତଯା ଵିଯୋଗଂ ଵା ପାପୁଣିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ମଯଂ ତନ୍ତି ଏଵଂ ସନ୍ତେ କିଂ ପନ କିଂ ନାମ ତଂ କାରଣଂ ଯେନ ମଯଂ ତଂ ଜୀଵନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମ; ଅଥ ଵା କିଂ ପନ ମଯଂ ତନ୍ତି କେନ ପନ କାରଣେନ ମଯଂ ତଂ ଜୀଵନ୍ତଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମାତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୨୭।ତତ୍ଥେଵାତି ଯତ୍ଥ ନଂ ଠିତଂ ମାତାପିତରୋ ନାନୁଜାନିଂସୁ, ତତ୍ଥେଵ ଠାନେ। ଅନନ୍ତରହିତାଯାତି କେନଚି ଅତ୍ଥରଣେନ ଅନତ୍ଥତାଯ।

୨୮।ପରିଚାରେହୀତି ଗନ୍ଧବ୍ବନଟନାଟକାଦୀନି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ସହାଯକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯଥାସୁଖଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଚାରେହି ସଞ୍ଚାରେହି; ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଉପନେହୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ଵା ପରିଚାରେହୀତି ଗନ୍ଧବ୍ବନଟନାଟକାଦୀନି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ସହାଯକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଲଳ, ଉପଲଳ, ରମ, କୀଳସ୍ସୂତିପି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ। ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋତି ବୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ଦାନପ୍ପଦାନାଦୀନି ସୁଗତିମଗ୍ଗସୋଧକାନି କୁସଲକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତୋ। ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀତି କଥାନୁପ୍ପବନ୍ଧଵିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ନିରାଲାପସଲ୍ଲାପୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଵତ୍ଵା ପଟିଵଚନମ୍ପି ଅଲଭମାନା ସହାଯକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ଏସ ଵୋ ସହାଯକୋ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ, ନିଵାରେଥ ନ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ତେପି ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅଵୋଚୁଂ, ତେସମ୍ପି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା...ପେ... ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀ''ତି।

୨୯। ଅଥସ୍ସ ସହାଯକାନଂ ଏତଦହୋସି – ''ସଚେ ଅଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲଭମାନୋ ମରିସ୍ସତି ନ କୋଚି ଗୁଣୋ ଭଵିସ୍ସତି। ପବ୍ବଜିତଂ ପନ ନଂ ମାତାପିତରୋପି କାଲେନ କାଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି। ମଯମ୍ପି ପସ୍ସିସ୍ସାମ। ପବ୍ବଜ୍ଜାପି ଚ ନାମେସା ଭାରିଯା, ଦିଵସେ ଦିଵସେ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତବ୍ବଂ। ଏକସେଯ୍ଯଂ ଏକଭତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଅତିଦୁକ୍କରଂ। ଅଯଞ୍ଚ ସୁଖୁମାଲୋ ନାଗରିକଜାତିଯୋ, ସୋ ତଂ ଚରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପୁନ ଇଧେଵ ଆଗମିସ୍ସତି। ହନ୍ଦସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଅନୁଜାନାପେସ୍ସାମା''ତି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ମାତାପିତରୋପି ନଂ ଅନୁଜାନିଂସୁ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତସ୍ସ ସହାଯକା ଯେନ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ...ପେ... ଅନୁଞ୍ଞାତୋସି ମାତାପିତୂହି ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା''ତି।

୩୦।ହଟ୍ଠୋତି ତୁଟ୍ଠୋ। ଉଦଗ୍ଗୋତି ପୀତିଵସେନ ଅବ୍ଭୁନ୍ନତକାଯଚିତ୍ତୋ। କତିପାହନ୍ତି କତିପଯାନି ଦିଵସାନି। ବଲଂ ଗାହେତ୍ଵାତି ସପ୍ପାଯଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ, ଉଚ୍ଛାଦନନ୍ହାପନାଦୀହି ଚ କାଯଂ ପରିହରନ୍ତୋ, କାଯବଲଂ ଜନେତ୍ଵା ମାତାପିତରୋ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଅସ୍ସୁମୁଖଂ ଞାତିପରିଵଟ୍ଟଂ ପହାଯ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି...ପେ... ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ ଭନ୍ତେ ଭଗଵାତି। ଭଗଵା ସମୀପେ ଠିତଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପିଣ୍ଡଚାରିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆମନ୍ତେସି – ''ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁ ସୁଦିନ୍ନଂ ପବ୍ବାଜେହି ଚେଵ ଉପସମ୍ପାଦେହି ଚା''ତି। ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଵତୋ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ଵା ସୁଦିନ୍ନଂ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତଂ ଜିନଦତ୍ତିଯଂ ସଦ୍ଧିଵିହାରିକଂ ଲଦ୍ଧା ପବ୍ବାଜେସି ଚେଵ ଉପସମ୍ପାଦେସି ଚ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ''ଅଲତ୍ଥ ଖୋସୁଦିନ୍ନୋ କଲନ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ, ଅଲତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ପନ ଠତ୍ୱା ସଙ୍ଘଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ କଥିତା। ମୟଂ ପନ ଯଥାଠିତପାଳିୱସେନେୱ ଖନ୍ଧକେ କଥୟିସ୍ସାମ। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଯଂ ଖନ୍ଧକେ ୱା ପରିୱାରେ ୱା କଥେତବ୍ବଂ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟେହି ୱିଭଙ୍ଗେକଥିତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ କଥୟିସ୍ସାମ। ଏୱଞ୍ହି କଥିୟମାନେ ପାଳିକ୍କମେନେୱ ୱଣ୍ଣନା କତା ହୋତି। ତତୋ ତେନ ତେନ ୱିନିଚ୍ଛୟେନ ଅତ୍ଥିକାନଂ ପାଳିକ୍କମେନେୱ ଇମଂ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ସୋ ସୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋତି ଅଚିରଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା; ଉପସମ୍ପଦତୋ ନଚିରକାଲେୟେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱରୂପେତି ଏୱଂୱିଧେ ଏୱଂଜାତିକେ। ଧୁତଗୁଣେତି କିଲେସନିଦ୍ଧୁନନକେ ଗୁଣେ। ସମାଦାୟ ୱତ୍ତତୀତି ସମାଦିୟିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱତ୍ତତି ଚରତି ୱିହରତି। ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତୀତି ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆରଞ୍ଞିକଧୁତଙ୍ଗୱସେନ ଅରଞ୍ଞୱାସିକୋ ହୋତି। ପିଣ୍ଡପାତିକୋତି ଅତିରେକଲାଭପଟିକ୍ଖେପେନ ଚୁଦ୍ଦସ ଭତ୍ତାନି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତିକଧୁତଙ୍ଗୱସେନ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ହୋତି। ପଂସୁକୂଲିକୋତି ଗହପତିଚୀୱରଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଂସୁକୂଲିକଧୁତଙ୍ଗୱସେନ ପଂସୁକୂଲିକୋ ହୋତି। ସପଦାନଚାରିକୋତି ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସପଦାନଚାରିକଧୁତଙ୍ଗୱସେନ ସପଦାନଚାରିକୋ ହୋତି; ଘରପଟିପାଟିୟା ଭିକ୍ଖାୟ ପୱିସତି। ୱଜ୍ଜିଗାମନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀନଂ ଗାମଂ ୱଜ୍ଜୀସୁ ୱା ଗାମଂ।

ଅଡ୍ଢା ମହଦ୍ଧନାତିଆଦୀସୁ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗୂପକରଣମହନ୍ତତାୟ ଅଡ୍ଢା; ଯେ ହି ତେସଂ ଉପଭୋଗା ଯାନି ଚ ଉପଭୋଗୂପକରଣାନି, ତାନି ମହନ୍ତାନି ବହୁଲାନି ସାରକାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନିଧେତ୍ୱା ଠପିତଧନମହନ୍ତତାୟ ମହଦ୍ଧନା। ମହାଭୋଗାତି ଦିୱସପରିବ୍ବୟସଙ୍ଖାତଭୋଗମହନ୍ତତାୟ ମହାଭୋଗା। ଅଞ୍ଞେହି ଉପଭୋଗେହି ଜାତରୂପରଜତସ୍ସେୱ ପହୂତତାୟ ପହୂତଜାତରୂପରଜତା। ଅଲଙ୍କାରଭୂତସ୍ସ ୱିତ୍ତୂପକରଣସ୍ସ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜକରଣସ୍ସ ପହୂତତାୟ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣା। ୱୋହାରୱସେନ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସ ଧନଧଞ୍ଞସ୍ସ ପହୂତତାୟ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସେନାସନଂସଂସାମେତ୍ୱାତି ସେନାସନଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା; ଯଥା ନ ୱିନସ୍ସତି ତଥା ନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଠପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଟ୍ଠିମତ୍ତେ ଥାଲିପାକେତି ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦତୋ ସଟ୍ଠିଥାଲିପାକେ। ଏକମେକୋ ଚେତ୍ଥ ଥାଲିପାକୋ ଦସନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଛନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ଭତ୍ତଂ ହୋତି। ଭତ୍ତାଭିହାରଂ ଅଭିହରିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ଅଭିହରୀୟତୀତି ଅଭିହାରୋ। କିଂ ଅଭିହରୀୟତି? ଭତ୍ତଂ। ଭତ୍ତମେୱ ଅଭିହାରୋ ଭତ୍ତାଭିହାରୋ, ତଂ ଭତ୍ତାଭିହାରଂ। ଅଭିହରିଂସୂତି ଅଭିମୁଖା ହରିଂସୁ। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତସ୍ସ କିଂ ପମାଣନ୍ତି? ସଟ୍ଠି ଥାଲିପାକା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସଟ୍ଠିମତ୍ତେ ଥାଲିପାକେ ଭତ୍ତାଭିହାରଂ ଅଭିହରିଂସୂ''ତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ସୟଂ ଉକ୍କଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତିକତ୍ତା ସପଦାନଚାରଂ ଚରିତୁକାମୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଦତ୍ୱା। ଅୟଂ ହି ଆୟସ୍ମା ''ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଲାଭଂ ଲଚ୍ଛନ୍ତି ଅହଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡକେନ ନ କିଲମିସ୍ସାମୀ''ତି ଏତଦତ୍ଥମେୱ ଆଗତୋ। ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନାନୁରୂପଂ କରୋନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୟଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି।

୩୧।ଞାତିଦାସୀତି ଞାତକାନଂ ଦାସୀ। ଆଭିଦୋସିକନ୍ତି ପାରିୱାସିକଂ ଏକରତ୍ତାତିକ୍କନ୍ତଂ ପୂତିଭୂତଂ। ତତ୍ରାୟଂ ପଦତ୍ଥୋ – ପୂତିଭାୱଦୋସେନ ଅଭିଭୂତୋତି ଅଭିଦୋସୋ, ଅଭିଦୋସୋୱ ଆଭିଦୋସିକୋ, ଏକରତ୍ତାତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ୱା ନାମସଞ୍ଞା ଏସା, ଯଦିଦଂ ଆଭିଦୋସିକୋତି, ତଂ ଆଭିଦୋସିକଂ। କୁମ୍ମାସନ୍ତି ଯୱକୁମ୍ମାସଂ। ଛଡ୍ଡେତୁକାମା ହୋତୀତି ଯସ୍ମା ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକରାନମ୍ପି ଗୋରୂପାନମ୍ପି ଅପରିଭୋଗାରହୋ, ତସ୍ମା ତଂ କଚୱରଂ ୱିୟ ବହି ଛଡ୍ଡେତୁକାମା ହୋତି। ସଚେତନ୍ତି ସଚେ ଏତଂ। ଭଗିନୀତି ଅରିୟୱୋହାରେନ ଞାତିଦାସିଂ ଆଲପତି। ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମନ୍ତି ଛଡ୍ଡେତବ୍ବସଭାୱଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଭଗିନି, ଏତଂ ସଚେ ବହି ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଗ୍ଗହଂ, ତଂ ଇଧ ମେ ପତ୍ତେ ଆକିରା''ତି।

କିଂ ପନ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ଲବ୍ଭତି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱା ପୟୁତ୍ତୱାଚା ୱା ନ ହୋତୀତି? ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଗ୍ଗହତ୍ତା। ଯଞ୍ହି ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠପରିଗ୍ଗହଂ, ଯତ୍ଥ ସାମିକା ଅନାଳୟା ହୋନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ''ଦେଥ ଆହରଥ ଇଧ ଆକିରଥା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତଥା ହି ଅଗ୍ଗଅରିୟୱଂସିକୋ ଆୟସ୍ମା ରଟ୍ଠପାଲୋପି ''ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ କୁମ୍ମାସଂ ଇଧ ମେ ପତ୍ତେ ଆକିରା''ତି (ମ। ନି। ୨।୨୯୯) ଅୱଚ। ତସ୍ମା ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଅପରିଗ୍ଗହିତଂ ୱନମୂଲଫଲଭେସଜ୍ଜାଦିକଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଯଥାସୁଖଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟିତବ୍ବଂ। ହତ୍ଥାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖାଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ପତ୍ତଂ ଉପନାମୟତୋ ମଣିବନ୍ଧତୋ ପଭୁତି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ହତ୍ଥାନଂ। ପାଦାନନ୍ତି ନିୱାସନନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ପାଦାନଂ। ସରସ୍ସାତି ''ସଚେତଂ ଭଗିନୀ''ତି ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରୟତୋ ସରସ୍ସ ଚ। ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ଗିହିକାଲେ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତପୁବ୍ବଂ ଆକାରଂ ଅଗ୍ଗହେସି ସଞ୍ଜାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ସୁଦିନ୍ନୋ ହି ଭଗୱତୋ ଦ୍ୱାଦସମେ ୱସ୍ସେ ପବ୍ବଜିତୋ ୱୀସତିମେ ୱସ୍ସେ ଞାତିକୁଲଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠୋ ସୟଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଅଟ୍ଠୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା; ତେନ ନଂ ସା ଞାତିଦାସୀ ଦିସ୍ୱାୱ ନ ସଞ୍ଜାନି, ନିମିତ୍ତଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେସୀତି।

ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ ମାତରଂ ଏତଦୱୋଚାତି ଅତିଗରୁନା ପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗତେନ ସାମିପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ''ତ୍ୱଂ ନୁ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ସୁଦିନ୍ନୋ''ତିଆଦିୱଚନଂ ୱତ୍ତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୀ ୱେଗେନ ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ ମାତରଂ ଏତଂ ଅୱୋଚ। ଯଗ୍ଘେତି ଆରୋଚନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସଚେ ଜେ ସଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜେତି

ଆଲପନେ ନିପାତୋ। ଏୱଞ୍ଚି ତସ୍ମିଂ ଦେସେ ଦାସିଜନଂ ଆଲପନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ହଂ, ଭୋତି ଦାସି, ସଚେ ସଚ୍ଚଂ ଭଣସୀ''ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୩୨।ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟମୂଲନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କିର ଦେସେ ଦାନପତୀନଂ ଘରେସୁ ସାଲା ହୋନ୍ତି, ଆସନାନି ଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଉପଟ୍ଠାପିତଂ ଉଦକକଞ୍ଜିୟଂ; ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜିତା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ସଚେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଦାନପତୀନମ୍ପି ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ତମ୍ପି ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଈଦିସାୟ ସାଲାୟ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟମୂଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ପବ୍ବଜିତା କପଣମନୁସ୍ସା ୱିୟ ଅସାରୁପ୍ପେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି।

ଅତ୍ଥି ନାମ ତାତାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ଥେ; ନାମାତି ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥେ ମଞ୍ଞନତ୍ଥେ ଚ ନିପାତୋ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ତାତ ସୁଦିନ୍ନ, ଅମ୍ହାକଂ ଧନଂ, ନ ମୟଂ ନିଦ୍ଧନାତି ୱତ୍ତବ୍ବା, ଯେସଂ ନୋ ତ୍ୱଂ ଈଦିସେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି''; ତଥା ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ତାତ ସୁଦିନ୍ନ, ଅମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତଂ, ନ ମୟଂ ମତାତି ୱତ୍ତବ୍ବା, ଯେସଂ ନୋ ତ୍ୱଂ ଈଦିସେ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି''; ତଥା ''ଅତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ, ତାତ ସୁଦିନ୍ନ, ତୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସାସନଂ ନିସ୍ସାୟ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ସମଣଗୁଣୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ସୁଭୋଜନରସସଂୱଦ୍ଧିତୋପି ଇମଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନେୟ୍ୟଂ ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ଅମତମିୱ ନିବ୍ବିକାରୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସୀ''ତି।

ସୋ ପନ ଗହପତି ଦୁକ୍ଖାଭିତୁନ୍ନତାୟ ଏତମତ୍ଥଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତୁମସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ଅତ୍ଥି ନାମ, ତାତ ସୁଦିନ୍ନ, ଆଭିଦୋସିକଂ କୁମ୍ମାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ଅୱୋଚ। ଅକ୍ଖରଚିନ୍ତକା ପନେତ୍ଥ ଇମଂ ଲକ୍ଖଣଂ ୱଦନ୍ତି – ଅନୋକପ୍ପନାମରିସନତ୍ଥୱସେନ ଏତଂ ଅତ୍ଥିନାମସଦ୍ଦେ ଉପପଦେ ''ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସୀ''ତି ଅନାଗତୱଚନଂ କତଂ। ତସ୍ସାୟମତ୍ଥୋ – ଅତ୍ଥି ନାମ...ପେ... ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି, ଇଦଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖମ୍ପି ଅହଂ ନ ସଦ୍ଦହାମି ନ ମରିସୟାମୀତି। ତତାୟଂ ଆଭିଦୋସିକୋତି ତତୋ ତୱ ଗେହତୋ ଅୟଂ ଆଭିଦୋସିକୋ କୁମ୍ମାସୋ ଲଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋୟନ୍ତିପି ପାଠୋ। ତଦାୟନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ଯେନ ସକପିତୁ ନିୱେସନନ୍ତି ଯେନ ସକସ୍ସ ପିତୁ ଅତ୍ତନୋ ପିତୁ ନିୱେସନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ; ଥେରୋ ପିତରି ପେମେନେୱ ସୁବଚୋ ହୁତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଅଧିୱାସେସୀତି ଥେରୋ ଉକ୍କଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତିକୋପି ସମାନୋ ''ସଚେ ଏକଭତ୍ତମ୍ପି ନ ଗହେସ୍ସାମି, ଅତିୱିୟ ନେସଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞାତୀନଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ ଅଧିୱାସେସି।

୩୩।ଓପୁଞ୍ଜାପେତ୍ୱାତି ଉପଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା। ଏକଂ ହିରଞ୍ଞସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ହିରଞ୍ଞନ୍ତି କହାପଣୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୁରିସୋତି ନାତିଦୀଘୋ ନାତିରସ୍ସୋ ମଜ୍ଝିମପ୍ପମାଣୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତିରୋକରଣୀୟନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ; ସାଣିପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ତିରୋ କରୋନ୍ତି ଏତେନାତି ତିରୋକରଣୀୟଂ, ତଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା; ସମନ୍ତତୋ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ହୀତି ଯସ୍ମା ଅଜ୍ଜ ସୁଦିନ୍ନୋ ଆଗମିସ୍ସତି ତେନ କାରଣେନ। ହି ଇତି ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ନିପାତୋ। ତେନାତି ଅୟମ୍ପି ୱା ଉୟ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋୟେୱ।

୩୪।ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ପାଳିୟଂ କାଲାରୋଚନଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଆରୋଚିତେୟେୱ କାଲେ ଅଗମାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ତେ ତାତାତି ଦ୍ୱେ ପୁଞ୍ଜେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ମାତୁତି ଜନେତ୍ତିୟା। ମତ୍ତିକନ୍ତି ମାତିତୋ ଆଗତଂ; ଇଦଂ ତେ ମାତାମହିୟା ମାତୁ ଇମଂ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିୟା ଦିନ୍ନଧନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତ୍ଥିକାୟ ଇତ୍ଥିଧନନ୍ତି ହୀଳେନ୍ତୋ ଆହ । ଇତ୍ଥିକାୟ ନାମ ଇତ୍ଥିପରିଭୋଗାନଂୟେୱ ନ୍ହାନଚୁଣ୍ଣାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଲଦ୍ଧଂ ଧନଂ କିତ୍ତକଂ ଭୱେୟ୍ୟ। ତସ୍ସାପି ତାୱ ପରିମାଣଂ ପସ୍ସ। ଅଥ ୱା ଇଦଂ ତେ ତାତ ସୁଦିନ୍ନ ମାତୁ ଧନଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ମତ୍ତିକଂ, ନ ମୟା ଦିନ୍ନଂ, ତୱ ମାତୁୟେୱ ସନ୍ତକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ପନେତଂ ନ କସିୟା ନ ୱଣିଜ୍ଜାୟ ସମ୍ଭୂତଂ, ଅପିଚ ଖୋ ଇତ୍ଥିକାୟ ଇତ୍ଥିଧନଂ। ଯଂ ଇତ୍ଥିକାୟ ଞାତିକୁଲତୋ ସାମିକକୁଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ନ୍ହାନଚୁଣ୍ଣାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଇତ୍ଥିଧନଂ, ତଂ ତାୱ ଏତ୍ତକନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅଞ୍ଞଂ ପେତ୍ତିକଂ ଅଞ୍ଞଂ ପିତାମହନ୍ତି ଯଂ ପନ ତେ ପିତୁ ଚ ପିତାମହାନଞ୍ଚ ସନ୍ତକଂ, ତଂ ଅଞ୍ଞଂୟେୱ। ନିହିତଞ୍ଚ ପୟୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅତିୱିୟ ବହୁ; ଏତ୍ଥ ଚ ପିତାମହନ୍ତି ତଦ୍ଧିତଲୋପଂ କତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପେତାମହନ୍ତି ୱା ପାଠୋ। ଲବ୍ଭା ତାତ ସୁଦିନ୍ନ ହୀନାୟାୱତ୍ତିତ୍ୱାତି ତାତ, ସୁଦିନ୍ନ, ଉତ୍ତମଂ ଅରିୟଦ୍ଧଜଂ ପବ୍ବଜିତଲିଙ୍ଗଂ ପହାୟ ହୀନାୟ ଗିହିଭାୱାୟ ଆୱତ୍ତିତ୍ୱା ଲବ୍ଭା ଭୋଗା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ନାଲବ୍ଭା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ନ ତ୍ୱଂ ରାଜଭୀତୋ ପବ୍ବଜିତୋ, ନ ଇଣାୟିକେହି ପଲିବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱାତି। ତାତ ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ତାତାତି ୱଚନଂ ଗେହସିତପେମେନ ଆହ, ନ ସମଣତେଜେନ। ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ନ ସକ୍କୋମି। ନ ୱିସହାମୀତି ନପ୍ପହୋମି, ନ ସମତ୍ଥୋମ୍ହି।

''ୱଦେୟ୍ୟାମ ଖୋ ତଂ ଗହପତୀ''ତି ଇଦଂ ପନ ୱଚନଂ ସମଣତେଜେନାହ। ନାତିକଡ୍ଢେୟ୍ୟାସୀତି ଯଂ ତେ ମୟି ପେମଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ତଂ କୋଧୱସେନ ନ ଅତିକଡ୍ଢେୟ୍ୟାସି; ସଚେ ନ କୁଜ୍ଝେୟ୍ୟାସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତୋ ସେଟ୍ଠି ''ପୁତ୍ତୋ ମେ ସଙ୍ଗହଂ ମଞ୍ଞେ କତ୍ତୁକାମୋ''ତି ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ଆହ – ''ୱଦେହି ତାତ ସୁଦିନ୍ନା''ତି। ତେନହୀତି ଉୟ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ୱିଭତ୍ତିପତିରୂପକୋ ନିପାତୋ। ତତୋନିଦାନନ୍ତି ତଂନିଦାନଂ ତଂହେତୁକନ୍ତି ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନସ୍ସ ତୋ-ଆଦେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ; ସମାସେ ଚସ୍ସ ଲୋପାଭାୱୋ। ଭୟଂ ୱାତି ''କିନ୍ତି ମେ ଭୋଗେ ନେୱ ରାଜାନୋ ହରେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତଂ

ରାଜାଦିଭୟଂ; ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଛମ୍ଭିତତ୍ତନ୍ତି ରାଜୂହି ୱା ଚୋରେହି ୱା ‘‘ଧନଂ ଦେହୀ’’ତି କମ୍ପକାରଣଂ କାରିୟମାନସ୍ସ କାୟିଞ୍ଜନଂ କାୟକମ୍ପୋ ହଦୟମଂସଚଲନଂ। ଲୋମହଂସୋତି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଭୟେ ଲୋମାନଂ ହଂସନଂ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଭାୱୋ। ଆରକ୍ଖୋତି ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ଆରକ୍ଖଣଂ।

୩୫।ତେନ ହି ୱଧୁତି ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ଧନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଅତ୍ତନା ଗିହିଭାୱତ୍ଥାୟ ପଲୋଭେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ମାତୁଗାମସଦିସଂ ଦାନି ପୁରିସାନଂ ବନ୍ଧନଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ମଞ୍ଞିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିୟିକଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତେନ ହି ୱଧୂ’’ତି। ପୁରାଣଦୁତିୟିକନ୍ତି ପୁରାଣଂ ଦୁତିୟିକଂ ପୁବ୍ବେ ଗିହିକାଲେ ଦୁତିୟିକଂ, ଗେହସିତସୁଖୁପଭୋଗସହାୟିକଂ ଭୂତପୁବ୍ବଭରିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ହୀତି ଯେନ କାରଣେନ ମାତୁଗାମସଦିସଂ ବନ୍ଧନଂ ନତ୍ଥି। ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱାତି ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା; ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ପାଦେସୁ ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା। ‘‘କୀଦିସା ନାମ ତା ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ ଅଚ୍ଛରାୟୋ’’ତି କସ୍ମା ଏୱମାହ? ତଦା କିର ସମ୍ବହୁଲେ ଖତ୍ତିୟକୁମାରେପି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରେପି ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତେପି ମହାସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ପହାୟ ପବ୍ବଜନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଗୁଣଂ ଅଜାନନ୍ତା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତି – ‘‘କସ୍ମା ଏତେ ପବ୍ବଜନ୍ତୀ’’ତି। ଅଥଞ୍ଞେ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଦେୱଚ୍ଛରାନଂ ଦେୱନାଟକାନଂ କାରଣା’’ତି। ସା କଥା ୱିତ୍ଥାରିକା ଅହୋସି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୟଂ ଏୱମାହାତି। ଥେରୋ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ନ ଖୋ ଅହଂ ଭଗିନୀତି ଆହ। ସମୁଦାଚରତୀତି ୱୋହରତି ୱଦେତି। ତତ୍ଥେୱ ମୁଚ୍ଛିତା ପପତାତି ନଂ ଭଗିନିୱାଦେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅନତ୍ଥିକୋ ଦାନି ମୟା ଅୟଂ ଯୋ ମଂ ପଜାପତିଂ ସମାନଂ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକମାତୁକୁଚ୍ଛିୟା ସୟିତଦାରିକଂ ୱିୟ ମଞ୍ଞତୀ’’ତି ସମୁପ୍ପନ୍ନବଲୱସୋକା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ପଦେସେ ମୁଚ୍ଛିତା ପପତା; ପତିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମା ନୋ ୱିହେଠୟିତ୍ଥାତି ମା ଅମ୍ହେ ଧନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମାତୁଗାମଞ୍ଚ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ୱିହେଠୟିତ୍ଥ; ୱିହେସା ହେସା ପବ୍ବଜିତାନନ୍ତି। ତେନ ହି ତାତ ସୁଦିନ୍ନ ବୀଜକମ୍ପି ଦେହୀତି ଏତ୍ଥ ତେନ ହୀତି ଅଭିରତିୟଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତି। ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରସି, ଚରିତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟିତା ହୋହି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ କୁଲୱଂସବୀଜକଂ ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ଦେହି। ମା ନୋ ଅପୁତ୍ତକଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ଲିଚ୍ଛୱୟୋ ଅତିହରାପେସୁନ୍ତି ମୟଞ୍ହି ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଗଣରାଜୂନଂ ରଜ୍ଜେ ୱସାମ, ତେ ତେ ପିତୁନୋ ଅଚ୍ଚୟେନ ଇମଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ୱିଭୱଂ ଅପୁତ୍ତକଂ କୁଲଧନରକ୍ଖକେନ ପୁତ୍ତେନ ୱିରହିତଂ ଅତ୍ତନୋ ରାଜନ୍ତେପୁରଂ ଅତିହରାପେୟ୍ୟୁନ୍ତି, ତଂ ତେ ମା ଅତିହରାପେସୁଂ, ମା ଅତିହରାପେନ୍ତୁତି।

ଏତଂ ଖୋ ମେ, ଅମ୍ମ, ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି କସ୍ମା ଏୱମାହ? ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଏତେସଂ ସାପତେୟ୍ୟସ୍ସ ଅହମେୱ ସାମୀ, ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି। ତେ ମଂ ସାପତେୟ୍ୟରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ନିଚ୍ଚଂ ଅନୁବନ୍ଧିସ୍ସନ୍ତି; ତେନାହଂ ନ ଲଚ୍ଛାମି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ, ପୁତ୍ତକଂ ପନ ଲଭିତ୍ୱା ଓରମିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ଅହଂ ୟଥାସୁଖଂ ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମଂ ନୟଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଏୱମାହାତି।

୩୬।ପୁପ୍ଫନ୍ତି ଉତୁକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନଲୋହିତସ୍ସ ନାମଂ। ମାତୁଗାମସ୍ସ ହି ଉତୁକାଲେ ଗବ୍ଭପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନେ ଲୋହିତୱଣ୍ଣା ପିଳକା ସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ୱତ୍ୱିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ତତୋ ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରତି, ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ ‘‘ପୁପ୍ଫ’’ନ୍ତି। ତଂ ପନ ୟାୱ ବଲୱଂ ହୋତି ବହୁ ପଗ୍ଘରତି, ତାୱ ଦିନ୍ନାପି ପଟିସନ୍ଧି ନ ତିଟ୍ଠତି, ଦୋସେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପଗ୍ଘରତି; ଦୋସେ ପନ ପଗ୍ଘରିତେ ସୁଦ୍ଧେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଦିନ୍ନା ପଟିସନ୍ଧି ଖିପ୍ପଂ ପତିଟ୍ଠାତି। ପୁପ୍ଫଂସା ଉପ୍ପଜ୍ଜୀତି ପୁପ୍ଫଂ ଅସ୍ସା ଉପ୍ପଜ୍ଜି; ଅକାରଲୋପେନ ସନ୍ଧି ପୁରାଣଦୁତିୟିକାୟ ବାହାୟଂ ଗହେତ୍ୱାତି ପୁରାଣଦୁତିୟିକାୟ ୟା ବାହା, ତତ୍ର ନଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେତି ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦେ ଅଟ୍ଠପିତେ। ଭଗୱତୋ କିର ପଠମବୋଧିୟଂ ୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖୂ ଚିତ୍ତଂ ଆରାଧୟିଂସୁ, ନ ଏୱରୂପଂ ଅଜ୍ଝାଚାରମକଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାୟେୱ ଇଦଂ ସୁତ୍ତମାହ – ‘‘ଆରାଧୟିଂସୁ ୱତ ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୂ ଏକଂ ସମୟଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି (ମ। ନି। ୧। ୨୨୫)। ଅଥ ଭଗୱା ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପାରାଜିକଂ ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ୱା ନ ପଞ୍ଞପେସି। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପନ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅୱସେସେ ପଞ୍ଚ ଖୁଦ୍ଦକାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ ଏୱ ପଞ୍ଞପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେ’’ତି।

ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସୋତି ୟଂ ଭଗୱା ଇଦାନି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେସ୍ସତି, ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନୱଜ୍ଜସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା। ସଚେ ହି ‘‘ଅୟଂ ଇଦଂ ନ କରଣୀୟନ୍ତି ୱା ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟ ୱା ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି ଜାନେୟ୍ୟ, ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ତତୋନିଦାନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣନ୍ତୋପି ନ କରେୟ୍ୟ। ଏତ୍ଥ ପନ ଆଦୀନୱଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦୋସସଞ୍ଞୀ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସୋ’’ତି। ପୁରାଣଦୁତିୟିକାୟାତି ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଅଭିୱିଞ୍ଞାପେସୀତି ପୱତ୍ତେସି; ପୱତ୍ତନାପି ହି କାୟୱିଞ୍ଞତ୍ତିଚୋପନତୋ ‘‘ୱିଞ୍ଞାପନା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅଭିୱିଞ୍ଞାପନଞ୍ଚେସ ଗବ୍ଭସଣ୍ଠାନସନ୍ନିଟ୍ଠାନତ୍ଥମକାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହୀତି ସା ଚ ତେନେୱ ଅଜ୍ଝାଚାରେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହି, ନ ଅଞ୍ଞଥା। କିଂ ପନ ଅଞ୍ଞଥାପି ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତୀତି ? ହୋତି। କଥଂ? କାୟସଂସଗ୍ଗେନ , ଚୋଳଗ୍ଗହଣେନ, ଅସୁଚିପାନେନ, ନାଭିପରାମସନେନ, ରୂପଦସ୍ସନେନ, ସଦ୍ଦେନ, ଗନ୍ଧେନ। ଇତ୍ଥିୟୋ ହି ଏକଚ୍ଚା ଉତୁସମୟେ ଛନ୍ଦରାଗରତ୍ତା ପୁରିସାନଂ ହତ୍ଥଗ୍ଗାହ-ୱେଣିଗ୍ଗାହ-ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗପରାମସନଂ ସାଦିୟନ୍ତିୟୋପି ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଏୱଂ କାୟସଂସଗ୍ଗେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି।

ଉଦାୟିତ୍ଥେରସ୍ସ ପନ ପୁରାଣଦୁତିୟିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତଂ ଅସୁଚିଂ ଏକଦେସଂ ମୁଖେନ ଅଗ୍ଗହେସି, ଏକଦେସଂ ଚୋଳକେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଅଙ୍ଗଜାତେ ପକ୍ଖିପି। ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହି। ଏୱଂ ଚୋଳଗ୍ଗହଣେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି।

ମିଗସିଙ୍ଗତାପସସ୍ସ ମାତା ମିଗୀ ଉତୁସମୟେ ତାପସସ୍ସ ପସ୍ସାୱଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସସମ୍ଭୱଂ ପସ୍ସାୱଂ ପିୱି। ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମିଗସିଙ୍ଗଂ ୱିଜାୟି। ଏୱଂ ଅସୁଚିପାନେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି।

ସାମସ୍ସ ପନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତାପିତୂନଂ ଚକ୍ଖୁପରିହାନିଂ ଞତ୍ୱା ସକ୍କୋ ପୁତ୍ତଂ ଦାତୁକାମୋ ଦୁକୂଲପଣ୍ଡିତଂ ଆହ – ''ୱଟ୍ଟତି ତୁମ୍ହାକଂ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ''ତି? ''ଅନତ୍ଥିକା ମୟଂ ଏତେନ, ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତାମ୍ହା''ତି। ''ତେନ ହି ଇମିସ୍ସା ଉତୁସମୟେ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନ ନାଭିଂ ପରାମସେୟ୍ୟାଥା''ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସାମଂ ତାପସଦାରକଂ ୱିଜାୟି। ଏୱଂ ନାଭିପରାମସନେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି। ଏତେନେୱ ନୟେନ ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ଚ ଚଣ୍ଡପଜ୍ଜୋତସ୍ସ ଚ ୱତ୍ଥୁ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କଥଂ ରୂପଦସ୍ସନେନ ହୋତି? ଇଧେକଚ୍ଚା ଇତ୍ଥୀ ଉତୁସମୟେ ପୁରିସସଂସଗ୍ଗଂ ଅଲଭମାନା ଛନ୍ଦରାଗୱସେନ ଅନ୍ତୋଗେହଗତାୱ ପୁରିସଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟତି ରାଜୋରୋଧା ୱିୟ, ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ରୂପଦସ୍ସନେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି।

ବଲାକାସୁ ପନ ପୁରିସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତା ଉତୁସମୟେ ମେଘସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। କୁକ୍କୁଟିୟୋପି କଦାଚି ଏକସ୍ସ କୁକ୍କୁଟସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ବହୁକାପି ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତଥା ଗାୱୀ ଉସଭସ୍ସ। ଏୱଂ ସଦ୍ଦେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି।

ଗାୱୀ ଏୱ ଚ କଦାଚି ଉସଭଗନ୍ଧେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଏୱଂ ଗନ୍ଧେନ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି।

ଇଧ ପନାୟଂ ଅଜ୍ଝାଚାରେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହି। ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ମାତାପିତରୋ ଚ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତି, ମାତା ଚ ଉତୁନୀ ହୋତି, ଗନ୍ଧବ୍ବୋ ଚ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତିଣ୍ଣଂ ସନ୍ନିପାତା ଗବ୍ଭସ୍ସାୱକ୍କନ୍ତି ହୋତୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୪୦୮)।

ଭୁମ୍ମାଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁନ୍ତି ଯସ୍ମା ନତ୍ଥି ଲୋକେ ରହୋ ନାମ ପାପକମ୍ମଂ ପକୁବ୍ବତୋ। ସବ୍ବପଠମଂ ହିସ୍ସ ତଂ ପାପଂ ଅତ୍ତନା ଜାନାତି, ତତୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତା, ଅଥଞ୍ଞାପି ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନିୟୋ ଦେୱତା। ତସ୍ମାସ୍ସ ପରଚିତ୍ତୱିଦୂ ସକଲୱନସଣ୍ଡନିସ୍ସିତା ଭୁମ୍ମା ଦେୱା ତଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ ଅନୁସ୍ସାୱେସୁଂ। ଯଥା ଅଞ୍ଞେପି ଦେୱା ସୁଣନ୍ତି, ତଥା ନିଚ୍ଛାରେସୁଂ। କିନ୍ତି ? ନିରବ୍ବୁଦୋ ୱତ, ଭୋ…ପେ… ଆଦୀନୱୋ ଉପ୍ପାଦିତୋତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭୁମ୍ମାନଂ ଦେୱାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଭୁମ୍ମାନଂ ଦେୱାନଂ ସଦ୍ଦଂ ଆକାସଟ୍ଠଦେୱତା ଅସ୍ସୋସୁଂ; ଆକାସଟ୍ଠାନଂ ଚାତୁମହାରାଜିକାତି ଅୟମନୁକ୍କମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାତି ଅସଞ୍ଞସତ୍ତେ ଚ ଅରୂପାୱଚରେ ଚ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଅସ୍ସୋସୁଂ; ସୁତ୍ୱା ଚ ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତିହ ତେନ ଖଣେନାତି ଏୱଂ ତେନ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାଚାରକ୍ଖଣେନ। ତେନ ମୁହୁତ୍ତେନାତି ଅଜ୍ଝାଚାରମୁହୁତ୍ତେନେୱ। ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାତି ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମଲୋକା। ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛୀତି ଅଭିଉଗ୍ଗଚ୍ଛି ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠାସି ଏକକୋଲାହଲମହୋସୀତି।

ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟୀତି ସୁୱଣ୍ଣବିମ୍ବସଦିସଂ ପଚ୍ଛିମଭୱିକସତ୍ତଂ ଜନେସି। ବୀଜକୋତି ନାମମକଂସୂତି ନ ଅଞ୍ଞଂ ନାମଂ କାତୁମଦଂସୁ, ''ବୀଜକମ୍ପି ଦେହୀ''ତି ମାତାମହିୟା ୱୁତ୍ତଭାୱସ୍ସ ପାକଟତ୍ତା ''ବୀଜକୋ ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ହୋତୂ''ତି ''ବୀଜକୋ''ତି ନାମମକଂସୁ। ପୁତ୍ତସ୍ସ ପନ ନାମୱସେନେୱ ଚ ମାତାପିତୂନମ୍ପିସ୍ସ ନାମମକଂସୁ। ତେ ଅପରେନ ସମୟେନାତି ବୀଜକଞ୍ଚ ବୀଜକମାତରଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ବୀଜକସ୍ସ କିର ସତ୍ତଟ୍ଠୱସ୍ସକାଲେ ତସ୍ସ ମାତା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ସୋ ଚ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ଉପନିସ୍ସାୟ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଉଭୋ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିୟଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛାକଂସୂ''ତି।

୩୭। ଏୱଂ ମାତାପୁତ୍ତାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ସଫଲା ଅହୋସି। ପିତା ପନ ୱିପ୍ପଟିସାରାଭିଭୂତୋ ୱିହାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମତୋ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସଅହୁଦେୱ କୁକ୍କୁଚ୍ଚ''ନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅହୁଦେୱାତି ଅହୁ ଏୱ, ଦକାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଅହୋସିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ଅଜ୍ଝାଚାରହେତୁକୋ ପଚ୍ଛାନୁତାପୋ। ୱିପ୍ପଟିସାରୋତିପି ତସ୍ସେୱ ନାମଂ। ସୋ ହି ୱିଞ୍ଞୂହି ଅକତ୍ତବ୍ବତାୟ କୁଚ୍ଛିତକିରିୟଭାୱତୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। କତଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାୟ ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିରୂପଂ ସରଣଭାୱତୋ ୱିପ୍ପଟିସାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଲାଭା ୱତ ମେତି ମୟ୍ହଂ ୱତ ଅଲାଭା; ଯେ ଝାନାଦୀନଂ ଗୁଣାନଂ

ଅଲାଭା ନାମ, ତେ ମଯ୍ହଂ, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ ୱତ ମେ ଲାଭାତି ଯେପି ମେ ପଟିଲଦ୍ଧା ପଦ୍ଦଜସରଣଗମନସିକ୍ଖାସମାଦାନଗୁଣା, ତେପି ନେୱ ମଯ୍ହଂ ଲାଭା ଅଞ୍ଝାଚାରମଲୀନତ୍ତା। ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେତି ଇଦଂ ସାସନଂ ଲଦ୍ଧମ୍ପି ମେ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ। ନ ୱତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ, ଏୱଂ ନ ୱତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧଂ। କସ୍ମା? ଯମହଂ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେଧମ୍ମୱିନଯେ…ପେ… ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହିତଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। କିସୋ ଅହୋସୀତି ଖାଦିତୁଂ ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱା ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତନୁକୋ ଅହୋସି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତୋ । ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତୋତି ସଞ୍ଜାତୁପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଭାୱୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସପ୍ପଟିଭାଗୋ। ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତୋତି ପରିଯାଦିନ୍ନମଂସଲୋହିତତ୍ତା ସିରାଜାଲେନେୱ ସନ୍ଥରିତଗତ୍ତୋ। ଅନ୍ତୋମନୋତି ଅନୁସୋଚନୱସେନ ଅବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଠିତଚିତ୍ତୋ। ହଦଯୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତନୱସେନ ପନ ସବ୍ବେପି ଅନ୍ତୋମନାଯେୱ। ଲୀନମନୋତି ଉଦ୍ଦେସେ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଅଧିସୀଲେ ଅଧିଚିତ୍ତେ ଅଧିପଞ୍ଞାଯ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିପୂରଣେ ଚ ନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ ଅୱିପ୍ଫାରିକୋ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ କୋସଜ୍ଜୱସେନେୱ ଲୀନୋ ସଙ୍କୁଚିତୋ ମନୋ ଅସ୍ସାତି ଲୀନମନୋ। ଦୁକ୍ଖୀତି ଚେତୋଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖୀ। ଦୁମ୍ମନୋତି ଦୋସେନ ଦୁଟ୍ଠମନୋ, ୱିରୂପମନୋ ୱା ଦୋମନସ୍ସାଭିଭୂତତାଯ। ପଜ୍ଝାଯୀତି ୱିପ୍ପଟିସାରୱସେନ ୱହଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱିଯ ଗଦ୍ରଭୋ ତଂ ତଂ ଚିନ୍ତଯି।

୩୮।ସହାଯକା ଭିକ୍ଖୂତି ତଂ ଏୱଂଭୂତଂ ଗଣସଙ୍ଗଣିକାପପଞ୍ଚେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଯସ୍ସ ୱିସ୍ସାସିକା କଥାଫାସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ତେ ନଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ। ପୀଣିନ୍ଦ୍ରିଯୋତି ପସାଦପତିଟ୍ଠାନୋକାସସ୍ସ ସମ୍ପୁଣ୍ଣତ୍ତା ପରିପୁଣ୍ଣଚକ୍ଖୁଆଦିଇନ୍ଦ୍ରିଯୋ। ସୋ ଦାନି ତ୍ୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦାନୀତି ନିପାତୋ, ସୋ ପନ ତ୍ୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କଚ୍ଚିନୋ ତ୍ୱନ୍ତି କଚ୍ଚି ନୁ ତ୍ୱଂ । ଅନଭିରତୋତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ; ଗିହିଭାୱଂ ପତ୍ଥଯମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ତମେୱ ଅନଭିରତିଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ – ''ନ ଖୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ଅନଭିରତୋ''ତି। ଅଧିକୁସଲାନଂ ପନ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ଅଭିରତୋୱ ଅହନ୍ତି । ଅତ୍ଥି ମେ ପାପକମ୍ମଂ କତନ୍ତି ମଯା କତଂ ଏକଂ ପାପକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭତି ସଂୱିଜ୍ଜତି, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଅଭିମୁଖଂ ୱିଯ ମେ ତିଟ୍ଠତି। ଅଥ ନଂ ପକାସେନ୍ତୋ ''ପୁରାଣଦୁତିଯିକାଯା''ତିଆଦିମାହ।

ଅଲଞ୍ହି ତେ, ଆୱୁସୋ ସୁଦିନ୍ନ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯାତି ଆୱୁସୋ ସୁଦିନ୍ନ, ତୁଯ୍ହେତଂ ପାପକମ୍ମଂ ଅଲଂ ସମତ୍ଥଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯ; ପଟିବଲଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପାଦେତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଂ ତ୍ୱନ୍ତି ଆଦିମ୍ହି ଯେନ ପାପେନ ତ୍ୱଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତୁଂ, ତଂ ତେ ପାପଂ ଅଲଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯାତି ଏୱଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଥ ନଂ ଅନୁସାସନ୍ତା ''ନନୁ ଆୱୁସୋ ଭଗୱତା''ତିଆଦିମାହଂସୁ। ତତ୍ଥ ନନୂତି ଅନୁମତିଗ୍ଗହଣତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅନେକପରିଯାଯେନାତି ଅନେକକାରଣେନ। ୱିରାଗାଯାତି ୱିରାଗତ୍ଥାଯ। ନୋ ସରାଗାଯାତି ନୋ ରାଗେନ ରଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ଭଗୱତା ହି ''ଇମଂ ମେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ତା ସବ୍ବଭୱଭୋଗେସୁ ୱିରଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ନୋ ରଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ'' ଏତଦତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବପଦେସୁ। ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ପରିଯାଯୱଚନମତ୍ତଂ। ୱିସଂଯୋଗାଯାତି କିଲେସେହି ୱିସଂଯୁଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ନୋ ସଂଯୋଗାଯାତି ନ ସଂଯୁଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ଅନୁପାଦାନାଯାତି ଅଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ। ନୋସୌପାଦାନାଯାତି ନ ସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ।

ତତ୍ଥନାମ ତ୍ୱନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ନାମ ତ୍ୱଂ। ସରାଗାଯ ଚେତେସ୍ସସୀତି ସହ ରାଗେନ ୱତ୍ତମାନାଯ ମେଥୁନଧମ୍ମାଯ ଚେତେସ୍ସସି କପ୍ପେସ୍ସସି ପକପ୍ପେସ୍ସସି; ଏତଦତ୍ଥଂ ୱାଯମିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ପୁନ ରାଗୱିରାଗାଦୀନି ନୱ ପଦାନି ନିବ୍ବଟ୍ଟିତଲୋକୁତ୍ତରନିବ୍ବାନମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତାନି। ତସ୍ମା ରାଗୱିରାଗାଯାତି ୱା ମଦନିମ୍ମଦନାଯାତି ୱା ୱୁତ୍ତେପି ''ନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯା''ତି ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନିବ୍ବାନଞ୍ହି ଯସ୍ମା ତଂ ଆଗମ୍ମ ଆରବ୍ଭ ପଟିଚ୍ଚ ରାଗୋ ୱିରଜ୍ଜତି ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ରାଗୱିରାଗୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଆଗମ୍ମ ମାନମଦ-ପୁରିସମଦାଦଯୋ ମଦା ନିମ୍ମଦା ଅମଦା ହୋନ୍ତି ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ମଦନିମ୍ମଦନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବାପି କାମପିପାସା ୱିନଯଂ ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଯାତି, ତସ୍ମା ପିପାସୱିନଯୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଆଗମ୍ମ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣାଲଯା ସମୁଗ୍ଘାତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ଆଲଯସମୁଗ୍ଘାତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ତଂ ଆଗମ୍ମ ତେଭୂମକୱଟ୍ଟଂ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟୁପଚ୍ଛେଦୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବସୋ ତଣ୍ହା ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି ୱିରଜ୍ଜତି ନିରୁଜ୍ଝତି ଚ, ତସ୍ମା ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନେତଂ ଚତସ୍ସୋ ଯୋନିଯୋ, ପଞ୍ଚ ଗତିଯୋ, ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ, ନୱ ଚ ସତ୍ତାୱାସେ, ଅପରାପରଭାୱାଯ ୱିନନତୋ ଆବନ୍ଧନତୋ ସଂସିବ୍ବନତୋ ୱାନନ୍ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରାଯ ତଣ୍ହାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ନିସ୍ସଟଂ ୱିସଂଯୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ନିବ୍ବାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

କାମାନଂ ପହାନଂ ଅକ୍ଖାତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମାନଂ, କିଲେସକାମାନଞ୍ଚ ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। କାମସଞ୍ଞାନଂ ପରିଞ୍ଞାତି ସବ୍ବାସମ୍ପି କାମସଞ୍ଞାନଂ ଞାତତୀରଣପହାନୱସେନ ତିୱିଧା ପରିଞ୍ଞା ଅକ୍ଖାତା। କାମପିପାସାନନ୍ତି କାମେସୁ ପାତବ୍ବତାନଂ କାମେ ୱା ପାତୁମିଚ୍ଛାନଂ। କାମୱିତକ୍କାନନ୍ତି କାମୁପସଞ୍ହିତାନଂୱିତକ୍କାନଂ। କାମପରିଳାହାନନ୍ତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନପରିଳାହାନଂ ଅନ୍ତୋଦାହାନଂ। ଇମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ କିଲେସକ୍ଖଯକରୋ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋୱ କଥିତୋ। ସବ୍ବପଠମେସୁ ପନ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକୋ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ନେତଂ ଆୱୁସୋତି ନ ଏତଂ ଆୱୁସୋ, ତୱ ପାପକମ୍ମଂ ଅପ୍ପସନ୍ନାନଞ୍ଚ ପସାଦାୟ ଏୱରୂପାନଂ ପସାଦତ୍ଥାୟ ନ ହୋତି। ଅଥ ଖ୍ୱେତନ୍ତି ଅଥ ଖୋ ଏତଂ। ଅଥ ଖୋ ତନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅଞ୍ଞଥତ୍ତାୟାତି ପସାଦଞ୍ଞଥାଭାୱାୟ ୱିପ୍ପଟିସାରାୟ ହୋତି। ଯେ ମଗ୍ଗେନ ଅନାଗତସଦ୍ଧା, ତେସଂ ୱିପ୍ପଟିସାରଂ କରୋତି – ''ଈଦିସେପି ନାମ ଧମ୍ମୱିନଯେ ମଯଂ ପସନ୍ନା, ଯତ୍ଥେୱଂ ଦୁପ୍ପଟିପନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ''ତି। ଯେ ପନ ମଗ୍ଗେନାଗତସଦ୍ଧା, ତେସଂ ସିନେରୁ ୱିଯ ୱାତେହି ଅଚଲୋ ପସାଦୋ ଈଦିସେହି ୱତ୍ଥୂହି ଇତୋ ୱା ଦାରୁଣତରେହି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏକଚ୍ଚାନଂ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତାୟା''ତି।

୩୯।ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁନ୍ତି ଭଗୱତୋ ଏତଂ ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ ପଟିୱେଦଯିଂସୁ। ଆରୋଚଯମାନା ଚ ନେୱ ପିଯକମ୍ୟତାୟ ନ ଭେଦପୁରେକ୍ଖାରତାୟ , ନ ତସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଅୱଣ୍ଣପକାସନତ୍ଥାୟ, ନ କଲିସାସନାରୋପନତ୍ଥାୟ, ନାପି ''ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱା ଇମସ୍ସ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଦସ୍ସତି, ନିକ୍କଡ୍ଢାପେସ୍ସତି ନ''ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ''ଇମଂ ସାସନେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅବ୍ବୁଦଂ ଞତ୍ୱା ଭଗୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସତି, ୱେଲଂ ମରିଯାଦଂ ଆଣଂ ଠପେସ୍ସତୀ''ତି ଆରୋଚେସୁଂ।

ଏତସ୍ମିଂ ନିଦାନେ ଏତସ୍ମିଂ ପକରଣେତି ଏତ୍ଥ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାଚାରୱୀତିକ୍କମୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା କାରଣତ୍ତା ନିଦାନଞ୍ଚେୱ ପକରଣଞ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। କାରଣଞ୍ହି ଯସ୍ମା ନିଦେତି ଅତ୍ତନୋ ଫଲଂ ''ଗଣ୍ହଥ ନ''ନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତଂ ୱିଯ ଅପ୍ପେତି, ପକରୋତି ଚ ନଂ କତ୍ତୁଂ ଆରଭତି, କରୋତିଯେୱ ୱା; ତସ୍ମା ନିଦାନଞ୍ଚେୱ ପକରଣଞ୍ଚାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଗରହି ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱିଗରହି ନିନ୍ଦି; ଯଥା ତଂ ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣାରହାନଂ ୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଅୱଣ୍ଣଞ୍ଚ ଭଣନ୍ତେସୁ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ। ନ ହି ଭଗୱତୋ ସୀଲୱୀତିକ୍କମକରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ଜାତିଯା ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱା କୋଲପୁତ୍ତିଯେନ ୱା ଗନ୍ଥେନ ୱା ଧୁତଙ୍ଗେନ ୱା ଞାତୋ ଯସସ୍ସୀ ଈଦିସଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନାପି ପେସଲଂ ଗୁଣୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଥ ଖୋ ଗରହିତବ୍ବଂ ଗରହତି ଏୱ, ପସଂସିତବ୍ବଞ୍ଚ ପସଂସତି ଏୱ, ଅଯଞ୍ଚ ଗରହିତବ୍ବୋ; ତସ୍ମା ତଂ ତାଦିଲକ୍ଖଣେ ଠିତୋ ଅୱିକମ୍ପମାନେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିଗରହି ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ''ଅନନୁଚ୍ଛୱିକ''ନ୍ତିଆଦୀହି ୱଚନେହି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା – ଯଦିଦଂ ତଯା, ମୋଘପୁରିସ, ତୁଚ୍ଛମନୁସ୍ସ କମ୍ମଂ କତଂ, ତଂ ସମଣକରଣାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନସାସନାନଂ ୱା ନ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ତେସଂ ଛୱିଂ ଛାଯଂ ସୁନ୍ଦରଭାୱଂ ନ ଅନ୍ୱେତି ନାନୁଗଚ୍ଛତି, ଅଥ ଖୋ ଆରକାୱ ତେହି ଧମ୍ମେହି। ଅନନୁଚ୍ଛୱିକତ୍ତା ଏୱ ଚ ଅନନୁଲୋମିକଂ, ତେସଂ ନ ଅନୁଲୋମେତି; ଅଥ ଖୋ ୱିଲୋମଂ ପଚ୍ଚନୀକଭାୱେ ଠିତଂ। ଅନନୁଲୋମିକତ୍ତା ଏୱ ଚ ଅପ୍ପତିରୂପଂ, ପତିରୂପଂ ସଦିସଂ ପଟିଭାଗଂ ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଅସଦିସଂ ଅପ୍ପଟିଭାଗମେୱ। ଅପ୍ପତିରୂପତ୍ତା ଏୱ ଚ ଅସ୍ସାମଣକଂ, ସମଣାନଂ କମ୍ମଂ ନ ହୋତି। ଅସ୍ସାମଣକତ୍ତା ଅକପ୍ପିଯଂ। ଯଞ୍ହି ସମଣକମ୍ମଂ ନ ହୋତି, ତଂ ତେସଂ ନ କପ୍ପତି। ଅକପ୍ପିଯତ୍ତା ଅକରଣୀଯଂ। ନ ହି ସମଣା ଯଂ ନ କପ୍ପତି, ତଂ କରୋନ୍ତି। ତଞ୍ଚେତଂ ତଯା କତଂ, ତସ୍ମା ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ ତେ, ମୋଘପୁରିସ, କତଂ…ପେ… ଅକରଣୀଯନ୍ତି। କଥଞ୍ହି ନାମାତି କେନ ନାମ କାରଣେନ, କିଂ ନାମ କାରଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତୋ କାରଣାଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପରତୋ ''ନନୁ ମଯା ମୋଘପୁରିସା''ତିଆଦିମାହ। ତଂ ସବ୍ବଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଯଂ ତେନ ପାପକମ୍ମଂ କତଂ, ତଂ ୱିପଚ୍ଚମାନଂ ଅତିୱିଯ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ ହୋତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ତଂ ୱିପାକଂ ଦସ୍ସେତୁଂ କତାପରାଧଂ ୱିଯ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପକା ମାତାପିତରୋ ଦଯାଲୁକେନ ଚିତ୍ତେନ ସୁଦିନ୍ନଂ ପରିଭାସନ୍ତୋ ''ୱରଂ ତେ ମୋଘପୁରିସା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆସୁ ସୀଘଂ ଏତସ୍ସ ୱିସଂ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଆସୀୱିସୋ। ଘୋରଂ ଚଣ୍ଡମସ୍ସ ୱିସନ୍ତି ଘୋରୱିସୋ, ତସ୍ସ ଆସୀୱିସସ୍ସ ଘୋରୱିସସ୍ସ। ''ପକ୍ଖିତ୍ତ''ନ୍ତି ଏତସ୍ସ ''ୱର''ନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ । ଈଦିସସ୍ସ ଆସୀୱିସସ୍ସ ଘୋରୱିସସ୍ସ ମୁଖେ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ୱରଂ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ; ସଚେ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ଭୱେଯ୍ଯ, ୱରଂ ସିଯା; ସୁନ୍ଦରଂ ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ସିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ତ୍ୱେୱାତି ନ ତୁ ଏୱ ୱରଂ ନ ସୁନ୍ଦରମେୱ ନ ସାଧୁମେୱ ନ ସୁଟ୍ଠୁମେୱ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। କଣ୍ହସପ୍ପସ୍ସାତି କାଳସପ୍ପସ୍ସ। ଅଙ୍ଗାରକାସୁଯାତି ଅଙ୍ଗାରପୁଣ୍ଣକୂପେ, ଅଙ୍ଗାରରାସିମ୍ହି ୱା। ଆଦିତ୍ତାଯାତି ପଦିତ୍ତାୟ ଗହିତଅଗ୍ଗିୱଣ୍ଣାୟ। ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାଯାତି ସମନ୍ତତୋ ପଜ୍ଜଲିତାୟ ଅଚ୍ଚିଯୋ ମୁଚ୍ଚନ୍ତିଯା। ସଜୋତିଭୂତାଯାତି ସପ୍ପଭାୟ। ସମନ୍ତତୋ ଉଟ୍ଠିତାହି ଜାଲାହି ଏକପ୍ପଭାସମୁଦଯଭୂତାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତଂ କିସ୍ସ ହେତୂତି ଯଂ ମଯା ୱୁତ୍ତଂ ''ୱର''ନ୍ତି ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ, କତରେନ କାରଣେନାତି ଚେ? ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି ଯୋ ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପକ୍ଖିପେଯ୍ଯ, ସୋ ମରଣଂ ୱା ନିଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ ମରଣମତ୍ତଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ। ଇତୋନିଦାନଞ୍ଚ ଖୋ…ପେ… ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ଯଂ ଇଦଂ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତେ ଅଙ୍ଗଜାତପକ୍ଖିପନଂ, ଇତୋନିଦାନଂ ତସ୍ସ କାରକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜେଯ୍ଯ; ଏୱଂ କମ୍ମସ୍ସ ମହାସାୱଜ୍ଜତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ତଂ ଗରହି, ନ ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖାଗମଂ ଇଚ୍ଛମାନୋ। ତତ୍ଥ ନାମ ତ୍ୱନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ନାମ ଏୱରୂପେ କମ୍ମେ ଏୱଂ ମହାସାୱଜ୍ଜେ ସମାନେପି ତ୍ୱଂ। ଯଂ ତ୍ୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯନ୍ତି ହୀଳନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତ୍ୱନ୍ତି ତଂ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱେୱଚନଂ; ଦ୍ୱୀହିପି ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ହୀଳିତମୱଞ୍ଞାତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅସଦ୍ଧମ୍ମନ୍ତି ଅସତଂ ନୀଚଜନାନଂ ଧମ୍ମଂ; ତେହି ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଗାମଧମ୍ମନ୍ତି ଗାମାନଂ ଧମ୍ମଂ; ଗାମୱାସିକମନୁସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱସଲଧମ୍ମନ୍ତି ପାପଧମ୍ମେ ୱସନ୍ତି ପଗ୍ଘରନ୍ତୀତି ୱସଲା, ତେସଂ ୱସଲାନଂ ହୀନପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମଂ, ୱସଲଂ ୱା କିଲେସପଗ୍ଘରଣକଂ ଧମ୍ମଂ। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲନ୍ତି ଦୁଟ୍ଠୁ ଚ କିଲେସଦୂସିତଂ ଥୂଲଞ୍ଚ ଅସୁଖୁମଂ, ଅନିପୁଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ

ହୋତି। ଓଦକନ୍ତିକନ୍ତି ଉଦକକିଚ୍ଚଂ ଅନ୍ତିକଂ ଅୱସାନଂ ଅସ୍ସାତି ଓଦକନ୍ତିକୋ, ତଂ ଓଦକନ୍ତିକଂ। ରହସ୍ସନ୍ତି ରହୋଭାୱଂ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଓକାସେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଂ। ଅଯଞ୍ହି ଧମ୍ମୋ ଜିଗୁଚ୍ଛନୀଯତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଆୱି ଅଞ୍ଞେସଂ ଦସ୍ସନୱିସଯେ କାତୁଂ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ରହସ୍ସ''ନ୍ତି। ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିନ୍ତି ଦ୍ୱୀହି ଦ୍ୱୀହି ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଦ୍ୱଯଂ ଦ୍ୱଯଂ ସମାପତ୍ତିନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଦଯଂ ଦଯଂ ସମାପତ୍ତିନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସସୀତି ଏତଂ ''ତତ୍ଥ ନାମ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନାମସଦ୍ଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ ''ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସସି ନାମା''ତି।

ବହୂନଂଖୋ…ପେ… ଆଦିକତ୍ତା ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋତି ସାସନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ତ୍ୱଂ ବହୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆଦିକତ୍ତା, ସବ୍ବପଠମଂ କରଣତୋ; ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ ସବ୍ବପଠମଂ ଏତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା; ଦ୍ୱାରଂଦଦୋ, ଉପାଯଦସ୍ସକୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇମଞ୍ହି ଲେସଂ ଲଦ୍ଧା ତୱ ଅନୁସିକ୍ଖମାନା ବହୂ ପୁଗ୍ଗଲା ନାନପ୍ପକାରକେ ମକ୍କଟିଯା ମେଥୁନପଟିସେୱନାଦିକେ ଅକୁସଲଧମ୍ମେ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅନେକପରିଯାଯେନାତି ଇମେହି ''ଅନନୁଚ୍ଛୱିକ''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତେହି, ବହୂହି କାରଣେହି। ଦୁବ୍ଭରତାଯ…ପେ… କୋସଜ୍ଜସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତ୍ୱାତି ଦୁବ୍ଭରତାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତସ୍ସ ଅସଂୱରସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ନିନ୍ଦଂ ଗରହଂ ଭାସିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ହି ଅସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅତ୍ତା ଦୁବ୍ଭରତଞ୍ଚେୱ ଦୁପ୍ପୋସତଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅସଂୱରୋ ''ଦୁବ୍ଭରତା, ଦୁପ୍ପୋସତା''ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ଅସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ଅତ୍ତା ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ମହିଚ୍ଛତଂ ସିନେରୁପ୍ପମାଣେପି ଚ ପଚ୍ଚଯେ ଲଦ୍ଧା ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅସଂୱରୋ ''ମହିଚ୍ଛତା, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିତା''ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ଅସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ଅତ୍ତା ଗଣସଙ୍ଗଣିକାଯ ଚେୱ କିଲେସସଙ୍ଗଣିକାଯ ଚ ସଂୱତ୍ତତି, କୋସଜ୍ଜାନୁଗତୋ ଚ ହୋତି ଅଟ୍ଠକୁସୀତୱତ୍ଥୁପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ଅସଂୱରୋ ''ସଙ୍ଗଣିକା, ଚେୱ କୋସଜ୍ଜଞ୍ଚା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୁଭରତାଯ…ପେ… ୱୀରିଯାରମ୍ଭସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତ୍ୱାତି ସୁଭରତାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତସ୍ସ ସଂୱରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ହି ଅସଂୱରଂ ପହାଯ ସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ଅତ୍ତା ସୁଭରୋ ହୋତି ସୁପୋସୋ, ଚତୂସୁ ଚ ପଚ୍ଚଯେସୁ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତଂ ନିତ୍ତଣ୍ହଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଏକମେକସ୍ମିଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯେ ଯଥାଲାଭ-ଯଥାବଲ-ଯଥାସାରୁପ୍ପୱସେନ ତିପ୍ପଭେଦାଯ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସଂୱରୋ ''ସୁଭରତା ଚେୱ ସୁପୋସତା ଚ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଚ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଚା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯସ୍ମା ପନ ଅସଂୱରଂ ପହାଯ ସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ଅତ୍ତା କିଲେସସଲ୍ଲେଖନତାଯ ଚେୱ ନିଦ୍ଧୁନନତାଯ ଚ ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସଂୱରୋ ''ସଲ୍ଲେଖୋ ଚ ଧୁତୋ ଚା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯସ୍ମା ଚ ଅସଂୱରଂ ପହାଯ ସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ଅତ୍ତା କାଯୱାଚାନଂ ଅପ୍ପାସାଦିକଂ ଅପ୍ପସାଦନୀଯଂ ଅସନ୍ତଂ ଅସାରୁପ୍ପଂ କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପାସାଦିକଂ ଅପ୍ପସାଦନୀଯଂ ଅସନ୍ତଂ ଅସାରୁପ୍ପଂ ଅକୁସଲୱିତକ୍କତ୍ତଯଞ୍ଚ ଅନୁପଗମ୍ମ ତବ୍ବିପରୀତସ୍ସ କାଯୱଚୀସୁଚରିତସ୍ସ ଚେୱ କୁସଲୱିତକ୍କତ୍ତଯସ୍ସ ଚ ପାସାଦିକସ୍ସ ପସାଦନୀଯସ୍ସ ସନ୍ତସ୍ସ ସାରୁପ୍ପସ୍ସ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସଂୱରୋ ''ପାସାଦିକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯସ୍ମା ପନ ଅସଂୱରଂ ପହାଯ ସଂୱରେ ଠିତସ୍ସ ଅତ୍ତା ସବ୍ବକିଲେସାପଚଯଭୂତାଯ, ୱିୱଟ୍ଟାଯ, ଅଟ୍ଠୱୀରିଯାରମ୍ଭୱତ୍ଥୁପାରିପୂରିଯା ଚ ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସଂୱରୋ ''ଅପଚଯୋ ଚେୱ ୱୀରିଯାରମ୍ଭୋ ଚା''ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ଭିକ୍ଖୂନଂ ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ତଦନୁଲୋମିକନ୍ତି ତତ୍ଥ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯଂ ଇଦାନି ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଞ୍ଚେୱ ଅନୁଲୋମିକଞ୍ଚ। ଯୋ ୱା ଅଯଂ ସୁଭରତାଦୀହି ସଂୱରୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଞ୍ଚେୱ ଅନୁଲୋମିକଞ୍ଚ ସଂୱରପ୍ପହାନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଅସୁତ୍ତନ୍ତୱିନିବଦ୍ଧଂ ପାଳିୱିନିମୁତ୍ତଂ ଓକ୍କନ୍ତିକଧମ୍ମଦେସନଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗୱା କିର ଈଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣକୁସୁମମାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଯ, ରତନଦାମଂ ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ୱିଯ, ଚ ଯେ ପଟିକ୍ଖିପନାଧିପ୍ପାଯା ଅସଂୱରାଭିରତା ତେ ସମ୍ପରାଯିକେନ ୱଟ୍ଟଭଯେନ ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ, ଯେ ସିକ୍ଖାକାମା ସଂୱରେ ଠିତା ତେ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଅନାଗାମି-ସକଦାଗାମି-ସୋତାପତ୍ତିଫଲେସୁ ଉପନିସ୍ସଯୱିରହିତେପି ସଗ୍ଗମଗ୍ଗେ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଦୀଘନିକାଯପ୍ପମାଣମ୍ପି ମଜ୍ଝିମନିକାଯପ୍ପମାଣମ୍ପି ଧମ୍ମଦେସନଂ କରୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଭିକ୍ଖୂନଂ ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ତଦନୁଲୋମିକଂ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା''ତି।

ତେନ ହୀତି ତେନ ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାଚାରେନ କାରଣଭୂତେନ। ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତବ୍ବାତି ସିକ୍ଖା, ପଜ୍ଜତେ ଇମିନାତି ପଦଂ, ସିକ୍ଖାଯ ପଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ; ସିକ୍ଖାଯ ଅଧିଗମୁପାଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ମୂଲଂ ନିସ୍ସଯୋ ପତିଟ୍ଠାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମେଥୁନୱିରତିଯା ମେଥୁନସଂୱରସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ମେଥୁନସଂୱରୋ ହି ତଦଞ୍ଞେସଂ ସିକ୍ଖାସଙ୍ଖାତାନଂ ସୀଲୱିପସ୍ସନାଝାନମଗ୍ଗଧମ୍ମାନଂ ୱୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ପଦତ୍ତା ଇଧ ''ସିକ୍ଖାପଦ''ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ।

ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ସିକ୍ଖାପଦଓିଭଙ୍ଗେ ଓୁତ୍ତନଯେନେଓ ଓେଦିତବ୍ବୋ। ଅପିଚ ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପକଂ ଓଚନମ୍ପି ''ସିକ୍ଖାପଦ''ନ୍ତି ଓେଦିତବ୍ବଂ। ଓୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଯୋ ତତ୍ଥ ନାମକାଯୋ ପଦକାଯୋ ନିରୁତ୍ତିକାଯୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନକାଯୋ''ତି। ଅଥ ଓା ଯଥା ''ଅନଭିଜ୍ଝା ଧମ୍ମପଦ''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତେ ଅନଭିଜ୍ଝା ଏକୋ ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ଏଓମିଧାପି ''ସିକ୍ଖାପଦ''ନ୍ତି ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସୋ ସିକ୍ଖାଯ ଏକୋ ପଦେସୋତିପି ଅତ୍ଥୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ।

ଦସଅତ୍ଥଓସେ ପଟିଚ୍ଚାତି ଦସ କାରଣଓସେ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିହେତୁ ଅଧିଗମନୀଯେ ହିତଓିସେସେ ପଟିଚ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ଆରବ୍ଭ, ଦସନ୍ନଂ ହିତଓିସେସାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦାନି ତେ ଦସ ଅତ୍ଥଓସେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତା ନାମ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁଭାଓୋ, ''ସୁଟ୍ଠୁ ଦେଓା''ତି ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଓିଯ ''ସୁଟ୍ଠୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ଓଚନସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଭାଓୋ । ଯୋ ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ଓଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି , ତସ୍ସ ତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ସଙ୍ଘସ୍ସ ''ସୁଟ୍ଠୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ମମ ଓଚନସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି, ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେ ଆଦୀନଓଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେ ଚ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା, ନ ବଲକ୍କାରେନ ଅଭିଭଓିତ୍ଵାତି ଏତମତ୍ଥଂ ଆଓିକରୋନ୍ତୋ ଆହ – ''ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯା''ତି। ସଙ୍ଘଫାସୁତାଯାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଫାସୁଭାଓାଯ; ସହଜୀଓିତାଯ ସୁଖଓିହାରତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହାଯାତି ଦୁମ୍ମଙ୍କୂ ନାମ ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲା; ଯେ ମଙ୍କୁତଂ ଆପାଦିଯମାନାପି ଦୁକ୍ଖେନ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଓୀତିକ୍କମଂ କରୋନ୍ତା ଓା କତ୍ଵା ଓା ନ ଲଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ ନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ; ତେ ହି ସିକ୍ଖାପଦେ ଅସତି ''କିଂ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠଂ, କିଂ ସୁତଂ – କିଂ ଅମ୍ହେହି କତଂ; କତରସ୍ମିଂ ଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କତମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ଅମ୍ହେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହଥା''ତି ସଙ୍ଘଂ ଓିହେଠେସ୍ସନ୍ତି, ସିକ୍ଖାପଦେ ପନ ସତି ତେ ସଙ୍ଘୋ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଧମ୍ମେନ ଓିନଯେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ନିଗ୍ଗହେସ୍ସତି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ – ''ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହାଯା''ତି।

ପେସଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଫାସୁଓିହାରାଯାତି ପେସଲାନଂ ପିଯସୀଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଫାସୁଓିହାରତ୍ଥାଯ। ପିଯସୀଲା ହି ଭିକ୍ଖୂ କତ୍ତବ୍ବାକତ୍ତବ୍ବଂ ସାଓଜ୍ଜାନଓଜ୍ଜଂ ଓେଲଂ ମରିଯାଦଂ ଅଜାନନ୍ତା ସିକ୍ଖତ୍ତଯପାରିପୂରିଯା ଘଟମାନା କିଲମନ୍ତି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠମାନା ଉବ୍ବାଳ୍ହା ହୋନ୍ତି। କତ୍ତବ୍ବାକତ୍ତବ୍ବଂ ପନ ସାଓଜ୍ଜାନଓଜ୍ଜଂ ଓେଲଂ ମରିଯାଦଂ ଞତ୍ଵା ସିକ୍ଖତ୍ତଯପାରିପୂରିଯା ଘଟମାନା ନ କିଲମନ୍ତି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠମାନା ନ ଉବ୍ବାଳ୍ହା ହୋନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞାପନା ଫାସୁଓିହାରାଯ ସଂଓତ୍ତତି। ଯୋ ଓା ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହୋ, ସ୍ଵେଓ ଏତେସଂ ଫାସୁଓିହାରୋ। ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲେ ନିସ୍ସାଯ ହି ଉପୋସଥୋ ନ ତିଟ୍ଠତି , ପଓାରଣା ନ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନପ୍ପଓତ୍ତନ୍ତି, ସାମଗ୍ଗୀ ନ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୂ ଅନେକଗ୍ଗା ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାକମ୍ମଟ୍ଠାନାଦୀନି ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଦୁସ୍ସୀଲେସୁ ପନ ନିଗ୍ଗହିତେସୁ ସବ୍ବୋପି ଅଯଂ ଉପଦ୍ଦଓୋ ନ ହୋତି। ତତୋ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ ଫାସୁ ଓିହରନ୍ତି। ଏଓଂ ''ପେସଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଫାସୁ ଓିହାରାଯା''ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ଵିଧା ଅତ୍ଥୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ।

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାନଂ ଆସଓାନଂ ସଂଓରାଯାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା ଆସଓା ନାମ ଅସଂଓରେ ଠିତେନ ତସ୍ମିଞ୍ଞେଓ ଅତ୍ତଭାଓେ ପତ୍ତବ୍ବା ପାଣିପ୍ପହାର-ଦଣ୍ଡପ୍ପହାର-ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦ-ପାଦଚ୍ଛେଦ-ଅକିତ୍ତି-ଅଯସଓିପ୍ପଟିସାରାଦଯୋ ଦୁକ୍ଖଓିସେସା। ଇତି ଇମେସଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାନଂ ଆସଓାନଂ ସଂଓରାଯ ପିଧାନାଯ ଆଗମନମଗ୍ଗଥକନାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସମ୍ପରାଯିକାନଂ ଆସଓାନଂ ପଟିଘାତାଯାତି ସମ୍ପରାଯିକା ଆସଓା ନାମ ଅସଂଓରେ ଠିତେନ କତପାପକମ୍ମମୂଲକା ସମ୍ପରାଯେ ନରକାଦୀସୁ ପତ୍ତବ୍ବା ଦୁକ୍ଖଓିସେସା, ତେସଂ ପଟିଘାତତ୍ଥାଯ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନତ୍ଥାଯ ଓୂପସମତ୍ଥାଯାତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅପ୍ପସନ୍ନାନଂ ପସାଦାଯାତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ହି ସତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଞତ୍ଵା ଓା ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ଵା ଓା ଯେପି ଅପ୍ପସନ୍ନା ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା, ତେ ''ଯାନି ଓତ ଲୋକେ ମହାଜନସ୍ସ ରଜ୍ଜନ-ଦୁସ୍ସନ-ମୁଯ୍ହନଟ୍ଠାନାନି, ତେହି ଇମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା ଆରକା ଓିରତା ଓିହରନ୍ତି, ଦୁକ୍କରଂ ଓତ କରୋନ୍ତି, ଭାରିଯଂ ଓତ କରୋନ୍ତୀ''ତି ପସାଦଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଓିନଯପିଟକେ ପୋତ୍ଥକଂ ଦିସ୍ଵା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକ-ତିଓେଦୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓିଯ। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ – ''ଅପ୍ପସନ୍ନାନଂ ପସାଦାଯା''ତି।

ପସନ୍ନାନଂ ଭିଯ୍ୟୋଭାଓାଯାତି ଯେପି ସାସନେ ପସନ୍ନା କୁଲପୁତ୍ତା ତେପି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଞତ୍ଵା ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନେ ଭିକ୍ଖୂ ଓା ଦିସ୍ଵା ''ଅହୋ ଅଯ୍ୟା ଦୁକ୍କରକାରିନୋ, ଯେ ଯାଓଜୀଓଂ ଏକଭତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଓିନଯସଂଓରଂ ଅନୁପାଲେନ୍ତୀ''ତି ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ପସୀଦନ୍ତି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ – ''ପସନ୍ନାନଂ ଭିଯ୍ୟୋଭାଓାଯା''ତି।

ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଯାତି ତିଓିଧୋ ସଦ୍ଧମ୍ମୋ – ପରିଯତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମୋ, ପଟିପତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମୋ, ଅଧିଗମସଦ୍ଧମ୍ମୋତି। ତତ୍ଥ ପିଟକତ୍ତଯସଙ୍ଗହିତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ବୁଦ୍ଧଓଚନଂ ''ପରିଯତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମୋ'' ନାମ। ତେରସ ଧୁତଗୁଣା, ଚୁଦ୍ଦସ ଖନ୍ଧକଓତ୍ତାନି, ଦ୍ଵେଅସୀତି ମହାଓତ୍ତାନି, ସୀଲସମାଧିଓିପସ୍ସନାତି ଅଯଂ

‘‘ପଟିପତ୍ତିସଦ୍ଧମ୍ମୋ’’ ନାମ। ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚାତି ଅଯଂ ‘‘ଅଧିଗମସଦ୍ଧମ୍ମୋ’’ ନାମ। ସୋ ସବ୍ବୋପି ଯସ୍ମା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସତି ଭିକ୍ଖୂ ସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚ ତସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗଞ୍ଚ ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିପଜ୍ଜମାନା ପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ପଟିପତ୍ତିଯା ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଯା’’ତି।

ୱିନଯାନୁଗ୍ଗହାଯାତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ହି ସତି ସଂୱରୱିନଯୋ ଚ ପହାନୱିନଯୋ ଚ ସମଥୱିନଯୋ ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱିନଯୋ ଚାତି ଚତୁବ୍ବିଧୋପି ୱିନଯୋ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ ହୋତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ସୂପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ୱିନଯାନୁଗ୍ଗହାଯା’’ତି।

ସବ୍ବାନେୱ ଚେତାନି ପଦାନି ‘‘ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମିନା ୱଚନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତବ୍ବାନି । ତତ୍ରାଯଂ ପଠମପଚ୍ଛିମପଦଯୋଜନା – ‘‘ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମି, ୱିନଯାନୁଗ୍ଗହାଯ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ’’ତି।

ଅପି ଚେତ୍ଥ ଯଂ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁ ତଂ ସଙ୍ଘଫାସୁ, ଯଂ ସଙ୍ଘଫାସୁ ତଂ ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହାଯାତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖଲିକନଯଂ; ଯଂ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁ ତଂ ସଙ୍ଘଫାସୁ, ଯଂ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁ ତଂ ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହାଯାତି ଏୱଞ୍ଚ ଏକେକପଦମୂଲିକଂ ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ପରିୱାରେ (ପରି। ୩୩୪) –

‘‘ଅତ୍ଥସତଂ ଧମ୍ମସତଂ, ଦ୍ୱେ ଚ ନିରୁତ୍ତିସତାନି;

ଚତ୍ତାରି ଞାଣସତାନି, ଅତ୍ଥୱସେ ପକରଣେ’’ତି।

ତଂ ସବ୍ବଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ପନେତଂ ଯସ୍ମା ପରିୱାରେଯେୱ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଇଧ ନ ୱଣ୍ଣିତନ୍ତି।

ଏୱଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଭିକ୍ଖୂହି କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ‘‘ଏୱଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ୟାଥା’’ତି ଆହ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ପନ ମଯା ଇତି ସନ୍ଦସ୍ସିତାନିସଂସଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଏୱଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସେ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ୟାଥ ଚ ପରିଯାପୁଣେଯ୍ୟାଥ ଚ ଧାରେଯ୍ୟାଥ ଚ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ୱାଚେଯ୍ୟାଥାତି। ଅତିରେକାନଯନତ୍ଥୋ ହି ଏତ୍ଥ ଚ ସଦ୍ଦୋ, ତେନାଯମତ୍ଥୋ ଆନୀତୋ ହୋତୀତି।

ଇଦାନି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦ’’ନ୍ତି ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେଯ୍ୟ, ପାରାଜିକୋ ହୋତି ଅସଂୱାସୋ’’ତି ଆହ। ଏୱଂ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜୱସେନ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ପଠମପାରାଜିକେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଅପରମ୍ପି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ ମକ୍କଟୀୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦି। ତସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ଏୱଞ୍ଚିଦଂ ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଏୱଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତି ଚ, ଇଦଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦୀତି।

ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୁଦିନ୍ନଭାଣୱାରଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ମକ୍କଟୀୱତ୍ଥୁକଥା

୪୦। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ମକ୍କଟିଂ ଆମିସେନାତି ମହାୱନେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାଦିଗୁଣାନୁଭାୱେନ ନିରାସଙ୍କଚିତ୍ତା ବହୂ ମିଗମୋରକୁକ୍କୁଟମକ୍କଟାଦଯୋ ତିରଚ୍ଛାନା ପଧାନାଗାରଟ୍ଠାନେସୁ ୱିଚରନ୍ତି। ତତ୍ର ଏକଂ ମକ୍କଟିଂ ଆମିସେନ ଯାଗୁଭତ୍ତଖଜ୍ଜକାଦିନା ଉପଲାପେତ୍ୱା, ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ସାତି ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ପଟିସେୱତୀତି ପଚୁରପଟିସେୱନୋ ହୋତି; ପଚୁରତ୍ଥେ ହି ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ। ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ସୋ ମେଥୁନଧମ୍ମପଟିସେୱନକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତାତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଗନ୍ତୁକା ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନାଯ ଆଗତା ପାତୋୱ ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତାନି ଲଭିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିୱାସନଟ୍ଠାନାନି ପସ୍ସିସ୍ସାମାତି ୱିଚରିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତା’’ତି। ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ତିରଚ୍ଛାନଗତା ନାମ ଏକଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସୁପି ତାଦିସଞ୍ଞେୱ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ତସ୍ମା ସା ମକ୍କଟୀ ଯେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେନୁପସଙ୍କମି; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚ ଅତ୍ତନୋ ୱିସ୍ସାସିକଭିକ୍ଖୁସ୍ସେୱ ତେସମ୍ପି ତଂ ୱିକାରଂ ଦସ୍ସେସି।

ଛେଜ୍ଜନ୍ତି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ। ଓଜ୍ଝୀତି ଅଭିମୁଖଂ ଠପେସି। ନିମିତ୍ତମ୍ପି ଅକାସୀତି ଯେନ ନିଯାମେନ ଯାଯ କିରିଯାଯ ମେଥୁନାଧିପ୍ପାଯଂ ତେ ଜାନନ୍ତି ତଂ ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ । ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଯସ୍ସାଯଂ ୱିହାରୋ। ଏକମନ୍ତଂ ନିଲୀଯିଂସୂତି ଏକସ୍ମିଂ ଓକାସେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଅଚ୍ଛିଂସୁ।

୪୧ ।ସଚ୍ଚଂ, ଆୱୁସୋତି ସହୋଢ଼ଗ୍ଗହିତୋ ଚୋରୋ ୱିଯ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଚୋଦିତତ୍ତା ''କିଂ ୱା ମଯା କତ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ସଚ୍ଚଂ, ଆୱୁସୋ''ତି ଆହ। ନନୁ, ଆୱୁସୋ, ତଥେୱ ତଂ ହୋତୀତି ଆୱୁସୋ ଯଥା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା, ନନୁ ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଯାପି ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତଥେୱ ହୋତି। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯାପି ହି ଦସ୍ସନମ୍ପି ଗହଣମ୍ପି ଆମସନମ୍ପି ଫୁସନମ୍ପି ଘଟ୍ଟନମ୍ପି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲମେୱ। ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଯାପି ତଂ ସବ୍ବଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲମେୱ। କୋ ଏତ୍ଥ ୱିସେସୋ? ଅଲେସଟ୍ଠାନେ ଦ୍ୱଂ ଲେସଂ ଓଡ୍ଡେସୀତି।

୪୨ ।ଅନ୍ତମସୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତାଯପି ପାରାଜିକୋ ହୋତି ଅସଂୱାସୋତି ତିରଚ୍ଛାନଗତାଯପି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତ୍ୱା ପାରାଜିକୋ ଯେୱ ହୋତୀତି ଦଳ୍ହତରଂ ସିକ୍ଖାପଦମକାସି। ଦୁୱିଧଞ୍ହି ସିକ୍ଖାପଦଂ – ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱ ହୋତି, ତଂ ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ନାମ। ସେସଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ। ତତ୍ଥ ଲୋକୱଜ୍ଜେ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ରୁନ୍ଧନ୍ତୀ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୀ ସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦମାନା ଗାଳ୍ହତରଂ କରୋନ୍ତୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଧିମାନା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁପିନନ୍ତାତି ଅଯଂ ପନ ୱୀତିକ୍କମାଭାୱା ଅବ୍ବୋହାରିକତ୍ତା ଚ ୱୁତ୍ତା। ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜେ ଅକତେ ୱୀତିକ୍କମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ସିଥିଲଂ କରୋନ୍ତୀ ମୋଚେନ୍ତୀ ଦ୍ୱାରଂ ଦଦମାନା ଅପରାପରମ୍ପି ଅନାପତ୍ତିଂ କୁରୁମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଗଣଭୋଜନପରମ୍ପରଭୋଜନାଦୀସୁ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ୱିଯ। ''ଅନ୍ତମସୋ ତଙ୍ଖଣିକାଯପୀ''ତି ଏୱରୂପା ପନ କତେ ୱୀତିକ୍କମେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତିଗତିକାୱ ହୋତି। ଇଦଂ ପନ ପଠମସିକ୍ଖାପଦଂ ଯସ୍ମା ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ; ତସ୍ମା ଅଯମନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ରୁନ୍ଧନ୍ତୀ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୀ ସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦମାନା ଗାଳ୍ହତରଂ କରୋନ୍ତୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ଏୱଂ ଦ୍ୱେପି ୱତ୍ଥୂନି ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜୱସେନ ଦଳ୍ହତରଂ କତ୍ୱା ପଠମପାରାଜିକେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଅପରମ୍ପି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦି। ତସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏୱଞ୍ଚିଦଂ ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି । ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଏୱଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତି ଚ ଇଦଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦୀତି।

ମକ୍କଟୀୱତ୍ଥୁକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସନ୍ଥତଭାଣୱାରୋ

ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୪୩-୪୪। ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାପି ଅଯମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ୱେସାଲିକାତି ୱେସାଲିୱାସିନୋ। ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାତି ୱଜ୍ଜିରଟ୍ଠେ ୱେସାଲିଯଂ କୁଲାନଂ ପୁତ୍ତା। ସାସନେ କିର ଯୋ ଯୋ ଉପଦ୍ଦୱୋ ଆଦୀନୱୋ ଅବ୍ବୁଦମୁପ୍ପଜ୍ଜି, ସବ୍ବଂ ତଂ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକେ ନିସ୍ସାଯ। ତଥା ହି ଦେୱଦତ୍ତୋପି ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକେ ପକ୍ଖେ ଲଭିତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦି। ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଏୱ ଚ ୱସ୍ସସତପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଦୀପେସୁଂ। ଇମେପି ତେସଂ ଯେୱ ଏକଚ୍ଚେ ଏୱଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେପି ସିକ୍ଖାପଦେ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ…ପେ… ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିଂସୂତି।

ଞାତିବ୍ୟସନେନପୀତି ଏତ୍ଥ ଅସନଂ ବ୍ୟସନଂ ୱିକ୍ଖେପୋ ୱିଦ୍ଧଂସନଂ ୱିନାସୋତି ସବ୍ବମେତଂ ଏକତ୍ଥଂ। ଞାତୀନଂ ବ୍ୟସନଂ ଞାତିବ୍ୟସନଂ, ତେନ ଞାତିବ୍ୟସନେନ, ରାଜଦଣ୍ଡବ୍ୟାଧିମରଣୱିପ୍ପୱାସନିମିତ୍ତେନ ଞାତିୱିନାସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ଦୁତିଯପଦେପି। ତତିଯପଦେ ପନ ଆରୋଗ୍ୟୱିନାସକୋ ରୋଗୋ ଏୱ ରୋଗବ୍ୟସନଂ। ସୋ ହି ଆରୋଗ୍ୟଂ ବ୍ୟସତି ୱିକ୍ଖିପତି ୱିନାସେତୀତି ବ୍ୟସନଂ। ରୋଗୋୱ ବ୍ୟସନଂ ରୋଗବ୍ୟସନଂ, ତେନ ରୋଗବ୍ୟସନେନ। ଫୁଟ୍ଠାତି ଅଧିପନ୍ନା ଅଭିଭୂତା ସମନ୍ନାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ନ ମଯଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ବୁଦ୍ଧଗରହିନୋତି ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ମଯଂ ନ ବୁଦ୍ଧଂ ଗରହାମ, ନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦୋସଂ ଦେମ। ନ ଧମ୍ମଗରହିନୋ, ନ ସଙ୍ଘଗରହିନୋ। ଅତ୍ତଗରହିନୋ ମଯନ୍ତି ଅତ୍ତାନମେୱ ମଯଂ ଗରହାମ, ଅତ୍ତନୋ ଦୋସଂ ଦେମ। ଅଲକ୍ଖିକାତି ନିସ୍ସିରିକା। ଅପ୍ପପୁଞ୍ଞାତି ପରିତ୍ତପୁଞ୍ଞା। ୱିପସ୍ସକା କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନନ୍ତି ଯେ ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣେସୁ ୱିଭତ୍ତା କୁସଲା ଧମ୍ମା, ତେସଂ ୱିପସ୍ସକା; ତତୋ ତତୋ ଆରମ୍ମଣତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ତେୱ ଧମ୍ମେ ୱିପସ୍ସମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବରତ୍ତାପରରତ୍ତନ୍ତି ରତ୍ତିଯା ପୁବ୍ବଂ ପୁବ୍ବରତ୍ତଂ, ରତ୍ତିଯା ଅପରଂ ଅପରରତ୍ତଂ, ପଠମଯାମଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମଯାମଞ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ବୋଧିପକ୍ଖିକାନନ୍ତି ବୋଧିସ୍ସ ପକ୍ଖେ ଭୱାନଂ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣସ୍ସ ଉପକାରକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାୱନାନୁଯୋଗନ୍ତି

ୱତ୍ଥୁନାନୁଯୋଗଂ। ଅନୁଯୁତ୍ତା ୱିହରେୟ୍ୟାମାତି ଗିହିପଲିବୋଧଂ ଆୱାସପଲିବୋଧଞ୍ଚ ପହାଯ ୱିୱିତ୍ତେସୁ ସେନାସନେସୁ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତା ଅନନ୍ଞ୍ଞକିଚ୍ଚା ୱିହରେୟ୍ୟାମ।

ଏୱମାୱୁସୋତି ଥେରୋ ଏତେସଂ ଆସଯଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଇଦଂ ନେସଂ ମହାଗଜ୍ଜିତଂ ସୁତ୍ୱା ''ସଚେ ଇମେ ଇଦିସା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ସାଧୂ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋତି ଉଭଯମ୍ପେତଂ କାରଣପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ। କାରଣଞ୍ହି ଯସ୍ମା ତତ୍ଥ ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିଭାୱେନ ଫଲଂ ତିଟ୍ଠତି। ଯସ୍ମା ଚସ୍ସ ତଂ ଓକାସୋ ହୋତି ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିଭାୱେନ, ତସ୍ମା ''ଠାନଞ୍ଚ ଅୱକାସୋ ଚା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ – ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆନନ୍ଦ , ଅନୱକାସୋ''ତି। ଏତଂ ଠାନଂ ୱା ଓକାସୋ ୱା ନତ୍ଥି। ଯଂ ତଥାଗତୋତି ଯେନ ତଥାଗତୋ ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱା…ପେ… ସମୂହନେୟ୍ୟ, ତଂ କାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦି ହି ଭଗୱା ଏତେସଂ ''ଲଭେୟ୍ୟାମ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି ଯାଚନ୍ତାନଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଦଦେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ''ପାରାଜିକୋ ହୋତି ଅସଂୱାସୋ''ତି ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୂହନେୟ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନେତଂ ନ ସମୂହନତି, ତସ୍ମା ''ଅଟ୍ଠାନମେତ''ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ସୋ ଆଗତୋ ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋତି ''ଯଦି ହି ଏୱଂ ଆଗତୋ ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭେୟ୍ୟ, ସାସନେ ଅଗାରୱୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ପନ ଠିତୋ ସଗାରୱୋ ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ଅତ୍ତତ୍ଥଞ୍ଚ କରିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ଭଗୱା ଆହ – ''ସୋ ଆଗତୋ ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ''ତି। ସୋ ଆଗତୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋତି ଏୱଂ ଆଗତୋ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ଠତ୍ୱା ଅୱିପନ୍ନସୀଲତାଯ ସାସନେ ସଗାରୱୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସୋ ସତି ଉପନିସ୍ସଯେ ନଚିରସ୍ସେୱ ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀତି ଞତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋତି ଆହ।

ଏୱଂ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତ୍ୱା ଆଗତେସୁ ଅନୁପସମ୍ପାଦେତବ୍ବଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତୀଣିପି ୱତ୍ଥୂନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତୁକାମୋ ''ଏୱଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଉଦ୍ଦିସେୟ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ଅସଂୱାସୋ''ତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି।

ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁବ୍ବିଧୱିନଯକଥା

୪୫। ଇଦାନିସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ''ଯୋ ପନାତି, ଯୋ ଯାଦିସୋ''ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ମିଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦେ ଚ ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗେ ଚ ସକଲେ ଚ ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯେ କୋସଲ୍ଲଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ୱିନଯୋ ଜାନିତବ୍ବୋ –

ଚତୁବ୍ବିଧଞ୍ହି ୱିନଯଂ, ମହାଥେରା ମହିଦ୍ଧିକା;

ନୀହରିତ୍ୱା ପକାସେସୁଂ, ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକା ପୁରା।

କତମଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ? ସୁତ୍ତଂ, ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ, ଆଚରିଯୱାଦଂ, ଅତ୍ତନୋମତିନ୍ତି। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଆହଚ୍ଚପଦେନ ରସେନ ଆଚରିଯୱଂସେନ ଅଧିପ୍ପାଯା''ତି, ଏତ୍ଥ ହି ଆହଚ୍ଚପଦନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ରସୋତି ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ, ଆଚରିଯୱଂସୋତି ଆଚରିଯୱାଦୋ, ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଅତ୍ତନୋମତି।

ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂନାମ ସକଲେ ୱିନଯପିଟକେ ପାଳି।

ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ନାମ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା; ଯେ ଭଗୱତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା – ''ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ମଯା 'ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀ'ତି ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତଂ ଚେ ଅକପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି; କପ୍ପିଯଂ ପଟିବାହତି, ତଂ ୱୋ ନ କପ୍ପତି। ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା 'ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀ'ତି ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତଂ ଚେ କପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି; ଅକପ୍ପିଯଂ ପଟିବାହତି, ତଂ ୱୋ କପ୍ପତି। ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ମଯା 'ଇଦଂ କପ୍ପତୀ'ତି ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ଚେ ଅକପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି, କପ୍ପିଯଂ ପଟିବାହତି; ତଂ ୱୋ ନ କପ୍ପତି। ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା 'ଇଦଂ କପ୍ପତୀ'ତି ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ଚେ କପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି, ଅକପ୍ପିଯଂ ପଟିବାହତି; ତଂ ୱୋ କପ୍ପତୀ''ତି (ମହାୱ। ୩୦୫)।

ଆଚରିଯୱାଦୋ ନାମ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ପଞ୍ଚହି ଅରହନ୍ତସତେହି ଠପିତା ପାଳିୱିନିମୁତ୍ତା ଓକ୍କନ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯପ୍ପୱତ୍ତା ଅଟ୍ଠକଥାତନ୍ତି।

ଅତ୍ତନୋମତି ନାମ ସୁତ୍ତ-ସୁତ୍ତାନୁଲୋମ-ଆଚରିଯୱାଦେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅନୁମାନେନ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧିଯା ନଯଗ୍ଗାହେନ ଉପଟ୍ଠିତାକାରକଥନଂ।

ଅପିଚ ସୁତ୍ତନ୍ତାଭିଧମ୍ମୱିନଯଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତୋ ସବ୍ବୋପି ଥେରୱାଦୋ ''ଅତ୍ତନୋମତି'' ନାମ। ତଂ ପନ ଅତ୍ତନୋମତିଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେନ୍ତେନ ନ ଦଳ୍ହଗ୍ଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୋହରିତବ୍ବଂ। କାରଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅତ୍ଥେନ ପାଳିଂ, ପାଳିଯା ଚ ଅତ୍ଥଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋମତି ଆଚରିଯୱାଦେ ଓତାରେତବ୍ବା। ସଚେ ତତ୍ଥ ଓତରତି ଚେୱ ସମେତି ଚ, ଗହେତବ୍ବା। ସଚେ ନେୱ ଓତରତି ନ ସମେତି, ନ ଗହେତବ୍ବା। ଅଯଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋମତି ନାମ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲା। ଅତ୍ତନୋମତିତୋ ଆଚରିଯୱାଦୋ ବଲୱତରୋ।

ଆଚରିଯୱାଦୋପି ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଓତାରେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଓତରନ୍ତୋ ସମେନ୍ତୋଯେୱ ଗହେତବ୍ବୋ, ଇତରୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଆଚରିଯୱାଦତୋ ହି ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ବଲୱତରଂ।

ସୁତ୍ତାନୁଲୋମମ୍ପି ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଓତରନ୍ତଂ ସମେନ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ଇତରଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ହି ସୁତ୍ତମେୱ ବଲୱତରଂ। ସୁତ୍ତଞ୍ହି ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ କାରକସଙ୍ଘସଦିସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଠିତକାଲସଦିସଂ। ତସ୍ମା ଯଦା ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ସାକଚ୍ଛନ୍ତି, ସକୱାଦୀ ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୱାଦୀ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ। ତେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖେପଂ ୱା ଗରହଂ ୱା ଅକତ୍ୱା ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ, ନ ଗହେତବ୍ବଂ; ସୁତ୍ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ। ଅଥାଯଂ ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ଆଚରିଯୱାଦଂ। ତେହିପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖେପଂ ୱା ଗରହଂ ୱା ଅକତ୍ୱା ଆଚରିଯୱାଦୋ ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବୋ। ଅନୋତରନ୍ତୋ ଅସମେନ୍ତୋ ଚ ଗାରୟ୍ହାଚରିଯୱାଦୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ; ସୁତ୍ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ଅତ୍ତନୋମତିଂ। ତେହିପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖେପଂ ୱା ଗରହଂ ୱା ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋମତି ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବା। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବା। ନୋ ଚେ, ନ ଗହେତବ୍ବା। ସୁତ୍ତସ୍ମିଂ ଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥ ପନାଯଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ସୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ଆରୂଳ୍ହଂ ପାଳିଆଗତଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ତଥା ପଞ୍ଞାଯତି ନ ଓତରତି ନ ସମେତି, ବାହିରକସୁତ୍ତଂ ୱା ହୋତି ସିଲୋକୋ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଗାରୟ୍ହସୁତ୍ତଂ ଗୁଳ୍ହୱେସ୍ସନ୍ତରଗୁଳ୍ହୱିନଯୱେଦଲ୍ଲାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରତୋ ଆଗତଂ, ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମସ୍ମିଂଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ଆଚରିଯୱାଦଂ। ଆଚରିଯୱାଦୋ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଓତାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବୋ। ନୋ ଚେ, ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ଅତ୍ତନୋମତିଂ। ଅତ୍ତନୋମତି ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଓତାରେତବ୍ବା। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବା। ନୋ ଚେ, ନ ଗହେତବ୍ବା। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥ ପନାଯଂ ଆଚରିଯୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ସୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତଂ ଆଚରିଯୱାଦେ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ଇତରଂ ଗାରୟ୍ହସୁତ୍ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଆଚରିଯୱାଦେଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ଆଚରିଯୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଆଚରିଯୱାଦେ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ଓତରନ୍ତଂ ସମେନ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ଇତରଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଆଚରିଯୱାଦେଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ଆଚରିଯୱାଦଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ଅତ୍ତନୋମତିଂ। ଅତ୍ତନୋମତି ଆଚରିଯୱାଦେ ଓତାରେତବ୍ବା। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବା। ନୋ ଚେ, ନ ଗହେତବ୍ବା। ଆଚରିଯୱାଦେଯେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥ ପନାଯଂ ଅତ୍ତନୋମତିଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ସୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋମତିଯଂ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ଇତରଂ ଗାରୟ୍ହସୁତ୍ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋମତିଯମେୱ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ଅତ୍ତନୋମତିଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଅତ୍ତନୋମତିଯଂ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ଓତରନ୍ତଂ ସମେନ୍ତମେୱ

ଗହେତବ୍ବଂ, ଇତରଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋମତିୟମେଓ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ଅତ୍ତନୋମତିଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ଆଚରିୟଓ୍ୱାଦଂ। ଆଚରିୟଓ୍ୱାଦୋ ଅତ୍ତନୋମତିୟଂ ଓତାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ଓତରତି ସମେତି, ଗହେତବ୍ବୋ; ଇତରୋ ଗାରୟ୍ହଚରିୟଓ୍ୱାଦୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅତ୍ତନୋମତିୟମେଓ ଠାତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ଗହଣମେଓ ବଲିୟଂ କାତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ଚ ଖେପୋ ଓ୍ୱା ଗରହା ଓ୍ୱା ନ କାତବ୍ବାତି।

ଅଥ ପନାଯଂ ‘‘କପ୍ପିୟ’’ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ‘‘ଅକପ୍ପିୟ’’ନ୍ତି। ସୁତ୍ତେ ଚ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଚ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ କପ୍ପିୟଂ ହୋତି, କପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅକପ୍ପିୟଂ, ଅକପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ତସ୍ସ କପ୍ପିୟଭାଓ୍ୱସାଧକଂ ସୁତ୍ତତୋ ବହୁଂ କାରଣଞ୍ଚ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ପରୋ କାରଣଂ ନ ଓ୍ୱିନ୍ଦତି। କପ୍ପିୟେଓ ଠାତବ୍ବଂ। ଅଥ ପରୋ ତସ୍ସ ଅକପ୍ପିୟଭାଓ୍ୱସାଧକଂ ସୁତ୍ତତୋ ବହୁଂ କାରଣଞ୍ଚ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ଅନେନ ଅତ୍ତନୋ ଗହଣନ୍ତି କତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ଆଦାୟ ନ ଠାତବ୍ବଂ। ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅକପ୍ପିୟେଓ ଠାତବ୍ବଂ। ଅଥ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି କାରଣଚ୍ଛାୟା ଦିସ୍ସତି, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାଓ୍ୱୋୟେଓ ସାଧୁ, ଅକପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ। ଓ୍ୱିନୟଞ୍ହି ପତ୍ୱା କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟଓ୍ୱିଚାରଣମାଗମ୍ମ ରୁନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ଗାଳ୍ହଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ, ଗରୁକଭାଓ୍ୱେୟେଓ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥ ପନାଯଂ ‘‘ଅକପ୍ପିୟ’’ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୋ ‘‘କପ୍ପିୟ’’ନ୍ତି। ସୁତ୍ତେ ଚ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଚ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ କପ୍ପିୟଂ ହୋତି, କପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅକପ୍ପିୟଂ, ଅକପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ।

ଅଥାଯଂ ବହୂହି ସୁତ୍ତଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟକାରଣେହି ଅକପ୍ପିୟଭାଓ୍ୱଂ ଦସ୍ସେତି, ପରୋ କାରଣଂ ନ ଓ୍ୱିନ୍ଦତି, ଅକପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ। ଅଥ ପରୋ ବହୂହି ସୁତ୍ତଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟକାରଣେହି କପ୍ପିୟଭାଓ୍ୱଂ ଦସ୍ସେତି, ଅୟଂ କାରଣଂ ନ ଓ୍ୱିନ୍ଦତି, କପ୍ପିୟେ ଠାତବ୍ବଂ। ଅଥ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି କାରଣଚ୍ଛାୟା ଦିସ୍ସତି, ଅତ୍ତନୋ ଗହଣଂ ନ ଓ୍ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚାଯଂ କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟେ ଅକପ୍ପିୟକପ୍ପିୟେ ଚ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ; ଏଓ୍ୱଂ ଅନାପତ୍ତିଆପତ୍ତିଓ୍ୱାଦେ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଓ୍ୱାଦେ ଚ, ଲହୁକଗରୁକାପତ୍ତିଓ୍ୱାଦେ ଗରୁକଲହୁକାପତ୍ତିଓ୍ୱାଦେ ଚାପି ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନାମମତ୍ତଂୟେଓ ହି ଏତ୍ଥ ନାନଂ, ଯୋଜନାନୟେ ନାନଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନ ଓ୍ୱିତ୍ଥାରିତଂ।

ଏଓ୍ୱଂ କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟାଦିଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଯୋ ସୁତ୍ତ-ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଆଚରିୟଓ୍ୱାଦଅତ୍ତନୋମତୀସୁ ଅତିରେକକାରଣଂ ଲଭତି, ତସ୍ସ ଓ୍ୱାଦେ ଠାତବ୍ବଂ। ସବ୍ବସୋ ପନ କାରଣଂ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ସୁତ୍ତଂ ନ ଜହିତବ୍ବଂ, ସୁତ୍ତସ୍ମିଂୟେଓ ଠାତବ୍ବନ୍ତି। ଏଓ୍ୱଂ ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଚ ସିକ୍ଖାପଦଓ୍ୱିଭଙ୍ଗେ ଚ ସକଲେ ଚ ଓ୍ୱିନୟଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟେ କୋସଲ୍ଲଂ ପତ୍ଥୟନ୍ତେନ ଅୟଂ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଓ୍ୱିନୟୋ ଜାନିତବ୍ବୋ।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଓ୍ୱିନୟଂ ଞତ୍ୱାପି ଓ୍ୱିନୟଧରେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ତିଲକ୍ଖଣସମନ୍ନାଗତେନ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବଂ। ତୀଣି ହି ଓ୍ୱିନୟଧରସ୍ସ ଲକ୍ଖଣାନି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାନି। କତମାନି ତୀଣି? ‘‘ସୁତ୍ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଗତଂ ହୋତି ସୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତି ସୁଓ୍ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ସୁତ୍ତତୋ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ’’ତି ଇଦମେକଂ ଲକ୍ଖଣଂ। ‘‘ଓ୍ୱିନୟେ ଖୋ ପନ ଠିତୋ ହୋତି ଅସଂହୀରୋ’’ତି ଇଦଂ ଦୁତିୟଂ। ‘‘ଆଚରିୟପରମ୍ପରା ଖୋ ପନସ୍ସ ସୁଗ୍ଗହିତା ହୋତି ସୁମନସିକତା ସୂପଧାରିତା’’ତି ଇଦଂ ତତିୟଂ।

ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ ନାମ ସକଲଂ ଓ୍ୱିନୟପିଟକଂ। ତଞ୍ଚସ୍ସ ସ୍ୱାଗତଂ ହୋତୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ଆଗତଂ। ସୁପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ପଓ୍ୱତ୍ତଂ ପଗୁଣଂ ଓ୍ୱାଚୁଗ୍ଗତଂ ସୁଓ୍ୱିନିଚ୍ଛିତଂ। ସୁତ୍ତତୋ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନତୋତି ପାଳିତୋ ଚ ପରିପୁଚ୍ଛତୋ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁଓ୍ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ହୋତି, କଙ୍ଖଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତଂ।

ଓ୍ୱିନୟେ ଖୋ ପନ ଠିତୋ ହୋତୀତି ଓ୍ୱିନୟେ ଲଜ୍ଜୀଭାଓ୍ୱେନ ପତିଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଅଲଜ୍ଜୀ ହି ବହୁସ୍ସୁତୋପି ସମାନୋ ଲାଭଗରୁତାୟ ତନ୍ତିଂ ଓ୍ୱିସଂଓ୍ୱାଦେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନୟଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଦୀପେତ୍ୱା ସାସନେ ମହନ୍ତଂ ଉପଦ୍ଦଓ୍ୱଂ କରୋତି। ସଙ୍ଘଭେଦମ୍ପି ସଙ୍ଘରାଜିମ୍ପି ଉପ୍ପାଦେତି। ଲଜ୍ଜୀ ପନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ ଜୀଓ୍ୱିତହେତୁପି ତନ୍ତିଂ ଅଓ୍ୱିସଂଓ୍ୱାଦେତ୍ୱା ଧମ୍ମମେଓ ଓ୍ୱିନୟମେଓ ଚ ଦୀପେତି, ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଠପେତି। ତଥା ହି ପୁବ୍ବେ ମହାଥେରା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଓ୍ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସୁଂ – ‘‘ଅନାଗତେ ଲଜ୍ଜୀ ରକ୍ଖିସ୍ସତି, ଲଜ୍ଜୀ ରକ୍ଖିସ୍ସତି, ଲଜ୍ଜୀ ରକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏଓ୍ୱଂ ଯୋ ଲଜ୍ଜୀ, ସୋ ଓ୍ୱିନୟଂ ଅଓ୍ୱିଜହନ୍ତୋ ଅଓ୍ୱୋକ୍କମନ୍ତୋ ଲଜ୍ଜୀଭାଓ୍ୱେନ ଓ୍ୱିନୟେ ଠିତୋ ହୋତି ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋତି। ଅସଂହୀରୋତି ସଂହୀରୋ ନାମ ଯୋ ପାଳିୟଂ ଓ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଓ୍ୱା ହେଟ୍ଠତୋ ଓ୍ୱା ଉପରିତୋ ଓ୍ୱା ପଦପଟିପାଟିୟା ଓ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିୟମାନୋ ଓ୍ୱିତ୍ଥୁନତି ଓ୍ୱିପ୍ଫନ୍ଦତି ସନ୍ତିଟ୍ଠିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି; ଯଂ ଯଂ ପରେନ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ତଂ ତଂ ଅନୁଜାନାତି; ସକଓ୍ୱାଦଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପରଓ୍ୱାଦଂ ଗଣ୍ହାତି। ଯୋ ପନ ପାଳିୟଂ ଓ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଥାୟ ଓ୍ୱା ହେଟ୍ଠୁପରିୟେନ ଓ୍ୱା ପଦପଟିପାଟିୟା ଓ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିୟମାନୋ ନ ଓ୍ୱିତ୍ଥୁନତି ନ ଓ୍ୱିପ୍ଫନ୍ଦତି, ଏକେକଲୋମଂ ସଣ୍ଡାସେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଓ୍ୱିୟ ‘‘ଏଓ୍ୱଂ ମୟଂ ଓ୍ୱଦାମ; ଏଓ୍ୱଂ ନୋ ଆଚରିୟା ଓ୍ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ଓ୍ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି; ୟମ୍ହି ପାଳି ଚ ପାଳିଓ୍ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଚ ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣଭାଜନେ ପକ୍ଖିତ୍ତସୀହଓ୍ୱସା ଓ୍ୱିୟ ପରିକ୍ଖୟଂ ପରିୟାଦାନଂ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଅୟଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ଅସଂହୀରୋ’’ତି।

ଆଚରିଯପରମ୍ପରା ଖୋ ପନସ୍ସ ସୁଗ୍ଗହିତା ହୋତୀତି ଥେରପରମ୍ପରା ୱଂସପରମ୍ପରା ଚସ୍ସ ସୁଡ ଗହିତା ହୋତି। ସୁମନସିକତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ମନସିକତା; ଆୱଜ୍ଜିତମତ୍ତେ ଉଜ୍ଜଲିତପଦୀପୋ ୱିଯ ହୋତି। ସୂପଧାରିତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଧାରିତା ପୁବ୍ବାପରାନୁସନ୍ଧିତୋ ଅତ୍ଥତୋ କାରଣତୋ ଚ ଉପଧାରିତା; ଅତ୍ତନୋ ମତିଂ ପହାଯ ଆଚରିଯସୁଦ୍ଧିଯା ୱତ୍ତା ହୋତି ''ମଯ୍ହଂ ଆଚରିଯୋ ଅସୁକାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ସୋ ଅସୁକସ୍ସା''ତି ଏୱଂ ସବ୍ବଂ ଆଚରିଯପରମ୍ପରଂ ଥେରୱାଦଙ୍ଗଂ ଆହରିତ୍ୱା ଯାୱ ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହୀତି ପାପେତ୍ୱା ଠପେତି। ତତୋପି ଆହରିତ୍ୱା ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ଦାସକତ୍ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଉପାଲିତ୍ଥେରସ୍ସ, ସୋଣକତ୍ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଦାସକତ୍ଥେରସ୍ସ, ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସୋଣକତ୍ଥେରସ୍ସ, ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସିଗ୍ଗୱତ୍ଥେରସ୍ସ ଚଣ୍ଡୱଜ୍ଜିତ୍ଥେରସ୍ସ ଚାତି। ଏୱଂ ସବ୍ବଂ ଆଚରିଯପରମ୍ପରଂ ଥେରୱାଦଙ୍ଗଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଠପେତି। ଏୱଂ ଉଗ୍ଗହିତା ହି ଆଚରିଯପରମ୍ପରା ସୁଗ୍ଗହିତା ହୋତି। ଏୱଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ପନ ଅୱସ୍ସଂ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପରିୱଟ୍ଟା ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବା। ସବ୍ବପଚ୍ଛିମେନ ହି ନଯେନ ଯଥା ଆଚରିଯୋ ଚ ଆଚରିଯାଚରିଯୋ ଚ ପାଳିଞ୍ଚ ପରିପୁଚ୍ଛଞ୍ଚ ୱଦନ୍ତି, ତଥା ଞାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଇମେହି ଚ ପନ ତୀହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ୱିନଯଧରେନ ୱତ୍ଥୁୱିନିଚ୍ଛଯତ୍ଥଂ ସନ୍ନିପତିତେ ସଙ୍ଘେ ଓତିଣ୍ଣେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚୋଦକେନ ଚ ଚୁଦିତକେନ ଚ ୱୁତ୍ତେ ୱତ୍ତବ୍ବେ ସହସା ଅୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱାୱ ଛ ଠାନାନି ଓଲୋକେତବ୍ବାନି। କତମାନି ଛ? ୱତ୍ଥୁ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ, ମାତିକା ଓଲୋକେତବ୍ବା, ପଦଭାଜନୀଯଂ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ, ତିକପରିଚ୍ଛେଦୋ ଓଲୋକେତବ୍ବୋ, ଅନ୍ତରାପତ୍ତି ଓଲୋକେତବ୍ବା, ଅନାପତ୍ତି ଓଲୋକେତବ୍ବାତି।

ୱତ୍ଥୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ହି ''ତିଣେନ ୱା ପଣ୍ଣେନ ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ନଗ୍ଗେନ ଆଗନ୍ତବ୍ବଂ; ଯୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ପାରା। ୫୧୭) ଏୱଂ ଏକଚ୍ଚଂ ଆପତ୍ତିଂ ପସ୍ସତି। ସୋ ତଂ ସୁତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି।

ମାତିକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ''ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୨) ନଯେନ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆପତ୍ତିଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ତଂ ସୁତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି।

ପଦଭାଜନୀଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ''ଅକ୍ଖଯିତେ ସରୀରେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ। ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଖଯିତେ ସରୀରେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା''ତିଆଦିନା (ପାରା। ୫୯ ଆଦଯୋ, ଅତ୍ଥତୋ ସମାନଂ) ନଯେନ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆପତ୍ତିଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ପଦଭାଜନୀଯତୋ ସୁତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି।

ତିକପରିଚ୍ଛେଦଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ତିକସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ୱା ତିକପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱା ତିକଦୁକ୍କଟଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଆପତ୍ତିଂ ତିକପରିଚ୍ଛେଦେ ପସ୍ସତି, ସୋ ତତୋ ସୁତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି।

ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ''ପଟିଲାତଂ ଉକ୍ଖିପତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ପାଚି। ୩୫୫) ଏୱଂ ଯା ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତରେସୁ ଅନ୍ତରାପତ୍ତି ହୋତି ତଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ତଂ ସୁତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି।

ଅନାପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋପି ''ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ଅସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ, ଅଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତସ୍ସ, ନ ମରଣାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ, ଅନୁଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ, ନ ମୋଚନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ, ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ, ଅସ୍ସତିଯା, ଅଜାନନ୍ତସ୍ସା''ତି (ପାରା। ୭୨ ଆଦଯୋ) ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଅନାପତ୍ତିଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ତଂ ସୁତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି।

ଯୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁବ୍ବିଧୱିନଯକୋୱିଦୋ ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଇମାନି ଛ ଠାନାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେସ୍ସତି, ତସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯୋ, ବୁଦ୍ଧେନ ସଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛିତସଦିସୋ ହୋତି। ତଂ ଚେୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକୁସଲଂ ଭିକ୍ଖୁଂ କୋଚି କତସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ; ତେନ ସାଧୁକଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସଚେ ଅନାପତ୍ତି ହୋତି, ''ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ''ଆପତ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସା ଦେସନାଗାମିନୀ ଚେ, ''ଦେସନାଗାମିନୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀ ଚେ, ''ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଥସ୍ସ ପାରାଜିକଚ୍ଛାଯା ଦିସ୍ସତି, ''ପାରାଜିକାପତ୍ତୀ''ତି ନ ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ମେଥୁନଧମ୍ମୱୀତିକ୍କମୋ ହି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୱୀତିକ୍କମୋ ଚ ଓଳାରିକୋ। ଅଦିନ୍ନାଦାନମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହୱୀତିକ୍କମା ପନ ସୁଖୁମା ଚିତ୍ତଲହୁକା। ତେ ସୁଖୁମେନେୱ ଆପଜ୍ଜତି , ସୁଖୁମେନ ରକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ୱିସେସେନ ତଂୱତ୍ଥୁକଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛିଯମାନୋ ''ଆପତ୍ତୀ''ତି ଅୱତ୍ୱା ସଚସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ଧରତି, ତତୋ ତେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯଂ ପୁଚ୍ଛା''ତି ପେସେତବ୍ବୋ। ସଚେ ସୋ ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ସୁତ୍ତତୋ ନଯତୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା 'ସତେକିଚ୍ଛୋ'ତି ମଂ ଆହା''ତି ୱଦତି, ତତୋ ଅନେନ ସୋ ''ସାଧୁ

ସୁଟ୍ଠୁ ଯଂ ଆଚରିଯୋ ଭଣତି ତଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅଥ ପନସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ନତ୍ଥି, ସଦ୍ଧିଂ ଉଗ୍ଗହିତତ୍ଥେରୋ ପନ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତବ୍ବୋ – ‘‘ଅମ୍ହେହି ସହ ଉଗ୍ଗହିତତ୍ଥେରୋ ଗଣପାମୋକ୍ଖୋ, ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛା’’ତି। ତେନାପି ‘‘ସତେକିଚ୍ଛୋ’’ତି ୱିନିଚ୍ଛିତେ ‘‘ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ତସ୍ସ ୱଚନଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅଥ ସଦ୍ଧିଂ ଉଗ୍ଗହିତତ୍ଥେରୋପି ନତ୍ଥି, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତବ୍ବୋ – ‘‘ଅସୁକଦହରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛା’’ତି। ତେନାପି ‘‘ସତେକିଚ୍ଛୋ’’ତି ୱିନିଚ୍ଛିତେ ‘‘ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ତସ୍ସ ୱଚନଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅଥ ଦହରସ୍ସାପି ପାରାଜିକଚ୍ଛାଯାୱ ଉପଟ୍ଠାତି, ତେନାପି ‘‘ପାରାଜିକୋସୀ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଦୁଲ୍ଲଭୋ ହି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ, ତତୋ ଦୁଲ୍ଲଭତରା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ। ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘ୱିୱିତ୍ତଂ ଓକାସଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୀଲାନି ସୋଧେତ୍ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରଂ ତାୱ ମନସି କରୋହୀ’’ତି। ସଚେ ତସ୍ସ ଅରୋଗଂ ସୀଲଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଘଟଯତି, ସଙ୍ଖାରା ପାକଟା ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଉପଚାରପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ଚିତ୍ତମ୍ପି ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ଦିୱସଂ ଅତିକ୍କନ୍ତମ୍ପି ନ ଜାନାତି। ସୋ ଦିୱସାତିକ୍କମେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତୋ ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘କୀଦିସା ତେ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତୀ’’ତି। ଆରୋଚିତାଯ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଯା ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧତ୍ଥାଯ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି।

ଯସ୍ସ ପନ ସୀଲଂ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ଘଟଯତି, ପତୋଦାଭିତୁନ୍ନଂ ୱିଯ ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି, ୱିପ୍ପଟିସାରଗ୍ଗିନା ଡଯ୍ହତି, ତତ୍ତପାସାଣେ ନିସିନ୍ନୋ ୱିଯ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ୱୁଟ୍ଠାତି। ସୋ ଆଗତୋ ‘‘କା ତେ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ଆରୋଚିତାଯ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଯା ‘‘ନତ୍ଥି ଲୋକେ ରହୋ ନାମ ପାପକମ୍ମଂ ପକୁବ୍ବତୋ। ସବ୍ବପଠମଞ୍ହି ପାପଂ କରୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତନା ଜାନାତି, ଅଥସ୍ସ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ପରଚିତ୍ତୱିଦୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଞ୍ଞା ଚ ଦେୱତା ଜାନନ୍ତି, ତ୍ୱଂଯେୱ ଦାନି ତୱ ସୋତ୍ଥିଂ ପରିଯେସାହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ନିଟ୍ଠିତା ଚତୁବ୍ବିଧୱିନଯକଥା

ୱିନଯଧରସ୍ସ ଚ ଲକ୍ଖଣାଦିକଥା।

ଭିକ୍ଖୁପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା

ଇଦାନି ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ଯୋ ପନାତି ଯୋ ଯାଦିସୋତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ଯୋ ପନାତି ୱିଭଜିତବ୍ବପଦଂ; ଯୋ ଯାଦିସୋତିଆଦୀନି ତସ୍ସ ୱିଭଜନପଦାନି। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ପନାତି ନିପାତମତ୍ତଂ; ଯୋତି ଅତ୍ଥପଦଂ; ତଞ୍ଚ ଅନିଯମେନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୀପେତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅନିଯମେନ ପୁଗ୍ଗଲଦୀପକଂ ଯୋ ସଦ୍ଦମେୱ ଆହ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ଯୋ ପନାତି ଯୋ ଯୋକୋଚୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯସ୍ମା ପନ ଯୋ ଯୋକୋଚି ନାମ, ସୋ ଅୱସ୍ସଂ ଲିଙ୍ଗ-ଯୁତ୍ତ-ଜାତି-ନାମ-ଗୋତ୍ତ-ସୀଲ-ୱିହାର-ଗୋଚରୱଯେସୁ ଏକେନାକାରେନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ତଂ ତଥା ଞାପେତୁଂ ତଂ ପଭେଦଂ ପକାସେନ୍ତୋ ‘‘ଯାଦିସୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯାଦିସୋତି ଲିଙ୍ଗୱସେନ ଯାଦିସୋ ୱା ତାଦିସୋ ୱା ହୋତୁ; ଦୀଘୋ ୱା ରସ୍ସୋ ୱା କାଳୋ ୱା ଓଦାତୋ ୱା ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱି ୱା କିସୋ ୱା ଥୂଲୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଯୁତ୍ତୋତି ଯୋଗୱସେନ ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ଯୁତ୍ତୋ ହୋତୁ; ନୱକମ୍ମଯୁତ୍ତୋ ୱା ଉଦ୍ଦେସଯୁତ୍ତୋ ୱା ୱାସଧୁରଯୁତ୍ତୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଜଚ୍ଚୋତି ଜାତିୱସେନ ଯଂଜଚ୍ଚୋ ୱା ତଂଜଚ୍ଚୋ ୱା ହୋତୁ; ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାନାମୋତି ନାମୱସେନ ଯଥାନାମୋ ୱା ତଥାନାମୋ ୱା ହୋତୁ; ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ୱା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ୱା ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଗୋତ୍ତୋତି ଗୋତ୍ତୱସେନ ଯଥାଗୋତ୍ତୋ ୱା ତଥାଗୋତ୍ତୋ ୱା ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ଗୋତ୍ତେନ ହୋତୁ; କଚ୍ଚାଯନୋ ୱା ୱାସିଟ୍ଠୋ ୱା କୋସିଯୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାସୀଲୋତି ସୀଲେସୁ ଯଥାସୀଲୋ ୱା ତଥାସୀଲୋ ୱା ହୋତୁ; ନୱକମ୍ମସୀଲୋ ୱା ଉଦ୍ଦେସସୀଲୋ ୱା ୱାସଧୁରସୀଲୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାୱିହାରୀତି ୱିହାରେସୁପି ଯଥାୱିହାରୀ ୱା ତଥାୱିହାରୀ ୱା ହୋତୁ; ନୱକମ୍ମୱିହାରୀ ୱା ଉଦ୍ଦେସୱିହାରୀ ୱା ୱାସଧୁରୱିହାରୀ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଗୋଚରୋତି ଗୋଚରେସୁପି ଯଥାଗୋଚରୋ ୱା ତଥାଗୋଚରୋ ୱା ହୋତୁ; ନୱକମ୍ମଗୋଚରୋ ୱା ଉଦ୍ଦେସଗୋଚରୋ ୱା ୱାସଧୁରଗୋଚରୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରୋ ୱାତି ଆଦୀସୁ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢାଦୀସୁ ଯୋ ୱା ସୋ ୱା ହୋତୁ; ପରିପୁଣ୍ଣଦସୱସ୍ସତାଯ ଥେରୋ ୱା ଉନପଞ୍ଚୱସ୍ସତାଯ ନୱୋ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚୱସ୍ସତାଯ ମଜ୍ଝିମୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବୋୱ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଏସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ଯୋ ପନା’’ତି।

ଭିକ୍ଖୁନିଦ୍ଦେସେ ଭିକ୍ଖତୀତି ଭିକ୍ଖକୋ; ଲଭନ୍ତୋ ୱା ଅଲଭନ୍ତୋ ୱା ଅରିଯାଯ ଯାଚନାଯ ଯାଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଅଜ୍ଝୁପଗତଂ ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତତ୍ତା ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତୋ ନାମ। ଯୋ ହି କୋଚି ଅପ୍ପଂ ୱା ମହନ୍ତଂ ୱା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଂ ପହାଯ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ, ସୋ କସିଗୋରକ୍ଖାଦୀହି ଜୀୱିକକପ୍ପନଂ ହିତ୍ୱା ଲିଙ୍ଗସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେନେୱ ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ପରପଟିବଦ୍ଧଜୀୱିକତ୍ତା ୱା ୱିହାରମଜ୍ଝେ କାଜଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜମାନୋପି ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତୋତି ଭିକ୍ଖୁ; ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପଭୋଜନଂ ନିସ୍ସାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଉସ୍ସାହଜାତତ୍ତା ୱା ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଅଜ୍ଝୁପଗତୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଅଗ୍ଘଫସ୍ସୱଣ୍ଣଭେଦେନ ଭିନ୍ନଂ ପଟଂ ଧାରେତୀତି ଭିନ୍ନପଟଧରୋ। ତତ୍ଥ ସତ୍ଥକଚ୍ଛେଦନେନ ଅଗ୍ଘଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସହସ୍ସଗ୍ଗନକୋପି ହି ପଟୋ ସତ୍ଥକେନ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛିନ୍ନୋ ଭିନ୍ନଗ୍ଘୋ ହୋତି। ପୁରିମଗ୍ଗତୋ ଉପଡ୍ଢମ୍ପି ନ ଅଗ୍ଘତି। ସୁତ୍ତସଂସିଙ୍ଗନେନ ଫସ୍ସଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସୋପି ହି ପଟୋ ସୁତ୍ତେହି ସଂସିଙ୍ଗିତୋ ଭିନ୍ନଫସ୍ସୋ ହୋତି। ଖରସମ୍ଫସ୍ସତଂ ପାପୁଣାତି। ସୂଚିମଲାଦୀହି ୱଣ୍ଣଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୁପରିସୁଦ୍ଧୋପି ହି ପଟୋ ସୂଚିକମ୍ମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୂଚିମଲେନ, ହତ୍ଥସେଦମଲଜଲ୍ଲିକାହି, ଅୱସାନେ ରଜନକପ୍ପକରଣେହି ଚ ଭିନ୍ନୱଣ୍ଣୋ ହୋତି; ପକତିୱଣ୍ଣଂ ୱିଜହତି। ଏୱଂ ତୀହାକାରେହି ଭିନ୍ନପଟଧାରଣତୋ ଭିନ୍ନପଟଧରୋତି ଭିକ୍ଖୁ। ଗିହିୱତ୍ଥୱିସଭାଗାନଂ ୱା କାସାୱାନଂ ଧାରଣମତ୍ତେନେୱ ଭିନ୍ନପଟଧରୋତି ଭିକ୍ଖୁ।

ସମଞ୍ଞାଯାତି ପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ୱୋହାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଞ୍ଞାଯ ଏୱ ହି ଏକଚ୍ଚୋ ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି ପଞ୍ଞାଯତି। ତଥା ହି ନିମନ୍ତନାଦିମ୍ହି ଭିକ୍ଖୂସୁ ଗଣିଯମାନେସୁ ସାମଣେରେପି ଗହେତ୍ୱା ''ସତଂ ଭିକ୍ଖୂ ସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ୱଦନ୍ତି। ପଟିଞ୍ଞାଯାତି ଅତ୍ତନୋ ପଟିଜାନନେନ ପଟିଞ୍ଞାଯପି ହି ଏକଚ୍ଚୋ ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି ପଞ୍ଞାଯତି। ତସ୍ସ ''କୋ ଏତ୍ଥାତି? ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୂ''ତି (ଅ॰ ନି॰ ୧୦।୯୬) ଏୱମାଦୀସୁ ସମ୍ଭୱୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ । ଅଯଂ ପନ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତା ଧମ୍ମିକା ପଟିଞ୍ଞା। ରତ୍ତିଭାଗେ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲାପି ପଟିପଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ''କୋ ଏତ୍ଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଧମ୍ମିକାଯ ପଟିଞ୍ଞାଯ ଅଭୂତାଯ ''ମଯଂ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ୱଦନ୍ତି।

ଏହି ଭିକ୍ଖୂତି ଏହି ଭିକ୍ଖୁ ନାମ ଭଗୱତୋ ''ଏହି ଭିକ୍ଖୂ''ତି ୱଚନମତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦଂ ପତ୍ତୋ। ଭଗୱା ହି ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱାଯ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦିସ୍ୱା ରତ୍ତପଂସୁକୂଲନ୍ତରତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ନୀହରିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଘୋସଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୋ ''ଏହି, ଭିକ୍ଖୁ, ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯା''ତି ୱଦତି। ତସ୍ସ ସହେୱ ଭଗୱତୋ ୱଚନେନ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ ରୁହତି। ଭଣ୍ଡୁ କାସାଯୱସନୋ ହୋତି। ଏକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଏକଂ ଅଂସେ ଠପେତ୍ୱା ୱାମଂସକୂଟେ ଆସତ୍ତନୀଲୁପ୍ପଲୱଣ୍ଣମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ –

''ତିଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତୋ ଚ, ୱାସି ସୂଚି ଚ ବନ୍ଧନଂ;

ପରିସ୍ସାୱନେନ ଅଟ୍ଠେତେ, ଯୁତ୍ତଯୋଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ''ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି ପରିକ୍ଖାରେହି ସରୀରେ ପଟିମୁକ୍କେହିଯେୱ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସିକତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧାଚରିଯକୋ ବୁଦ୍ଧୁପଜ୍ଝାଯକୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦମାନୋଯେୱ ତିଟ୍ଠତି। ଭଗୱା ହି ପଠମବୋଧିଯଂ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦାଯ ଏୱ ଉପସମ୍ପାଦେତି। ଏୱଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନାନି ଚ ସହସ୍ସୁପରି ଏକଚତ୍ତାଲୀସୁତ୍ତରାନି ତୀଣି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଅହେସୁଂ; ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯତ୍ଥେରା, ଯସୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ପରିୱାରା ଚତୁପଣ୍ଣାସ ସହାଯକା, ତିଂସ ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିୟା, ସହସ୍ସପୁରାଣଜଟିଲା, ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱୀହି ଅଗ୍ଗସାୱକେହି ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତା ପରିବ୍ବାଜକା, ଏକୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ –

''ତୀଣି ସତଂ ସହସ୍ସଞ୍ଚ, ଚତ୍ତାଲୀସଂ ପୁନାପରେ;

ଏକୋ ଚ ଥେରୋ ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ସବ୍ବେ ତେ ଏହିଭିକ୍ଖୁକା''ତି।

ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତେ ଏୱ, ଅଞ୍ଞେପି ବହୂ ସନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ତିସତପରିୱାରୋ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ସହସ୍ସପରିୱାରୋ ମହାକପ୍ପିନୋ, ଦସସହସ୍ସା କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସିନୋ କୁଲପୁତ୍ତା, ସୋଳସସହସ୍ସା ପାରାଯନିକବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଏୱମାଦଯୋ। ତେ ପନ ୱିନଯପିଟକେ ପାଳିଯଂ ନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ନ ୱୁତ୍ତା। ଇମେ ତତ୍ଥ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ୱୁତ୍ତାତି।

''ସତ୍ତୱୀସ ସହସ୍ସାନି, ତୀଣିଯେୱ ସତାନି ଚ;

ଏତେପି ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାତା, ସବ୍ବେ ତେ ଏହିଭିକ୍ଖୁକା''ତି।

ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ''ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱାଚଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେହି ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅଯଞ୍ହି ଉପସମ୍ପଦା ନାମ ଅଟ୍ଠୱିଧା – ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦା, ସରଣଗମନୂପସମ୍ପଦା, ୱୋୱାଦପଟିଗ୍ଗହଣୂପସମ୍ପଦା, ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣୂପସମ୍ପଦା, ଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣୂପସମ୍ପଦା, ଦୂତେନୂପସମ୍ପଦା, ଅଟ୍ଠୱାଚିକୂପସମ୍ପଦା, ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମୂପସମ୍ପଦାତି। ତତ୍ଥ ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦା, ସରଣଗମନୂପସମ୍ପଦା ଚ ୱୁତ୍ତା ଏୱ।

ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗହଣୂପସମ୍ପଦା ନାମ ''ତସ୍ମାତିହ ତେ, କସ୍ସପ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ତିବ୍ବଂ ମେ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ଭୱିସ୍ସତି ଥେରେସୁ ନୱେସୁ ମଜ୍ଝିମେସୁ ଚା'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, କସ୍ସପ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମାତିହ ତେ, କସ୍ସପ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ଯଂ କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମି କୁସଲୂପସଂହିତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମୀ'ତି। ଏୱଂ ହି ତେ, କସ୍ସପ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମାତିହ ତେ, କସ୍ସପ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – 'ସାତସହଗତା ଚ ମେ କାଯଗତାସତି ନ ୱିଜହିସ୍ସତୀ'ତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ, କସ୍ସପ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୫୪) ଇମିନା ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗହଣେନ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତୋପସମ୍ପଦା।

ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣୂପସମ୍ପଦା ନାମ ସୋପାକସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତୋପସମ୍ପଦା। ଭଗୱା କିର ପୁବ୍ବାରାମେ ଅନୁଚଙ୍କମନ୍ତଂ ସୋପାକସାମଣେରଂ '''ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞା'ତି ୱା, ସୋପାକ, 'ରୂପସଞ୍ଞା'ତି ୱା ଇମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା ନାନାବ୍ୟଞ୍ଜନା , ଉଦାହୁ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନ''ନ୍ତି ଦସ ଅସୁଭନିସ୍ସିତେ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତେ ବ୍ୟାକାସି। ଭଗୱା ତସ୍ସ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ''କତିୱସ୍ସୋସି ତ୍ୱଂ, ସୋପାକା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସତ୍ତୱସ୍ସୋହଂ, ଭଗୱା''ତି। ''ସୋପାକ, ତ୍ୱଂ ମମ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ହେ ବ୍ୟାକାସୀ''ତି ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଉପସମ୍ପଦଂ ଅନୁଜାନି। ଅଯଂ ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣୂପସମ୍ପଦା।

ଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣୂପସମ୍ପଦା ନାମ ମହାପଜାପତିଯା ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣେନ ଅନୁଞ୍ଞାତୋପସମ୍ପଦା।

ଦୂତେନୂପସମ୍ପଦା ନାମ ଅଡ୍ଢକାସିଯା ଗଣିକାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତୋପସମ୍ପଦା।

ଅଟ୍ଠୱାଚିକୂପସମ୍ପଦା ନାମ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘତୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘତୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନାତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କମ୍ମେହି ଉପସମ୍ପଦା।

ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମୂପସମ୍ପଦା ନାମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତରହି ଉପସମ୍ପଦା। ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଉପସମ୍ପଦାସୁ ''ଯା ସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପସମ୍ପଦା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତଂ ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ ପଟିକ୍ଖିପାମି। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପାଦେତୁ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୬୯) ଏୱଂ ଅନୁଞ୍ଞାତାଯ ଇମାଯ ଉପସମ୍ପଦାଯ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଭଦ୍ରୋତି ଅପାପକୋ। କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନାଦଯୋ ହି ଯାୱ ଅରହା, ତାୱ ଭଦ୍ରେନ ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ''ଭଦ୍ରୋ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସାରୋତି ତେହିଯେୱ ସୀଲସାରାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ନୀଲସମନ୍ନାଗମେନ ନୀଲୋ ପଟୋ ୱିଯ ''ସାରୋ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିଗତକିଲେସଫେଗ୍ଗୁଭାୱତୋ ୱା ଖୀଣାସୱୋୱ ''ସାରୋ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେଖୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତ ଅରିଯା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖନ୍ତୀତି ସେଖା। ତେସୁ ଯୋ କୋଚି ''ସେଖୋ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନ ସିକ୍ଖତୀତି ଅସେଖୋ। ସେକ୍ଖଧମ୍ମେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଗ୍ଗଫଲେ ଠିତୋ, ତତୋ ଉତ୍ତରି ସିକ୍ଖିତବ୍ବାଭାୱତୋ ଖୀଣାସୱୋ ''ଅସେଖୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନାତି ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଯାଯେନ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗକରଣୀଯେ କମ୍ମେ ଯାୱତିକା ଭିକ୍ଖୂ କମ୍ମପ୍ପତ୍ତା, ତେସଂ ଆଗତତ୍ତା ଛନ୍ଦାରହାନଂ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଆହଟତ୍ତା, ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସନତୋ ଏକସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ସମଗ୍ଗଭାୱଂ ଉପଗତେନ। ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନାତି ତୀହି ଅନୁସ୍ସାୱନାହି ଏକାଯ ଚ ଞତ୍ତିଯା କାତବ୍ବେନ। କମ୍ମେନାତି ଧମ୍ମିକେନ ୱିନଯକମ୍ମେନ। ଅକୁପ୍ପେନାତି ୱତ୍ଥୁ-ଞତ୍ତି-ଅନୁସ୍ସାୱନ-ସୀମା-ପରିସସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅକୋପେତବ୍ବତଂ ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବତଞ୍ଚ ଉପଗତେନ। ଠାନାରହେନାତି କାରଣାରହେନ ସତ୍ଥୁସାସନାରହେନ। ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାମ ଉପରିଭାୱଂ ସମାପନ୍ନୋ, ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ହି ଉପରିଭାୱୋ, ତଞ୍ଚେସ ଯଥାୱୁତ୍ତେନ କମ୍ମେନ ସମାପନ୍ନତ୍ତା ''ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମଂ ଏକମେୱ ଆଗତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନୀହରିତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେତବ୍ବାନୀତି ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ତାନି ଚ ''ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମଂ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମ''ନ୍ତି ପଟିପାଟିଯା ଠପେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ଖନ୍ଧକତୋ ପରିୱାରାୱସାନେ କମ୍ମୱିଭଙ୍ଗତୋ ଚ ପାଳିଂ ଆହରିତ୍ୱା କଥିତାନି। ତାନି ମଯଂ ପରିୱାରାୱସାନେ କମ୍ମୱିଭଙ୍ଗେଯେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା ଚ ନ ଭାରିଯା ଭୱିସ୍ସତି; ଯଥାଠିତାଯ ଚ ପାଳିଯା ୱଣ୍ଣନା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଭୱିସ୍ସତି। ତାନି ଚ ଠାନାନି ଅସୁଞ୍ଞାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି; ତସ୍ମା ଅନୁପଦୱଣ୍ଣନମେୱ କରୋମ।

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ''ଭିକ୍ଖକୋ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ। ଯ୍ୱାଯଂ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ। ସମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନ…ପେ… ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ଅଟ୍ଠସୁ ଉପସମ୍ପଦାସୁ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନେୱ କମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଅଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ''ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତ୍ୱା ପାରାଜିକୋ ହୋତୀ''ତି ଅତ୍ଥେ ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଇତରେ ପନ ''ଭିକ୍ଖକୋ''ତି ଆଦଯୋ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ତେସୁ ଚ ''ଭିକ୍ଖକୋ''ତି ଆଦଯୋ ନିରୁତ୍ତିୱସେନ ୱୁତ୍ତା, ''ସମଞ୍ଞାଯ ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିଞ୍ଞାଯ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅଭିଲାପୱସେନ ୱୁତ୍ତା, ''ଏହି ଭିକ୍ଖୂ''ତି

ବୁଦ୍ଧେନ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ପଟିଲଦ୍ଧୋପସମ୍ପଦାୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ସରଣଗମନଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାୟ କମ୍ମୱାଚାୟ ଉପସମ୍ପଦାୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ, ‘‘ଭଦ୍ରୋ’’ତିଆଦୟୋ ଗୁଣୱସେନ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଭିକ୍ଖୁପଦଭାଜନୀୟଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସିକ୍ଖାସାଜୀୱପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା

ଇଦାନି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ପଦଂ ୱିସେସତ୍ଥାଭାୱତୋ ଅୱିଭଜିତ୍ୱା ୟଂ ସିକ୍ଖଞ୍ଚ ସାଜୀୱଞ୍ଚ ସମାପନ୍ନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ ହୋତି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତବ୍ବାତି ସିକ୍ଖା। ତିସ୍ସୋତି ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ । ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାତି ଅଧିକଂ ଉତ୍ତମଂ ସୀଲନ୍ତି ଅଧିସୀଲଂ; ଅଧିସୀଲଞ୍ଚ ତଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ସିକ୍ଖା ଚାତି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଏସ ନୟୋ ଅଧିଚିତ୍ତ-ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାସୁ।

କତମଂ ପନେତ୍ଥ ସୀଲଂ, କତମଂ ଅଧିସୀଲଂ, କତମଂ ଚିତ୍ତଂ, କତମଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ, କତମା ପଞ୍ଞା, କତମା ଅଧିପଞ୍ଞାତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ପଞ୍ଚଙ୍ଗଦସଙ୍ଗସୀଲଂ ତାୱ ସୀଲମେୱ। ତଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅନୁପ୍ପନ୍ନେପି ଲୋକେ ପୱତ୍ତତି। ଉପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ତସ୍ମିଂ ସୀଲେ ବୁଦ୍ଧାପି ସାୱକାପି ମହାଜନଂ ସମାଦପେନ୍ତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ କମ୍ମୱାଦିନୋ ଚ ଧମ୍ମିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଚ ମହାରାଜାନୋ ମହାବୋଧିସତ୍ତା ଚ ସମାଦପେନ୍ତି। ସାମମ୍ପି ପଣ୍ଡିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମାଦିୟନ୍ତି। ତେ ତଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋନ୍ତି। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ପନ ‘‘ଅଧିସୀଲ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଞ୍ହି ସୂରିୟୋ ୱିୟ ପଜ୍ଜୋତାନଂ ସିନେରୁ ୱିୟ ପବ୍ବତାନଂ ସବ୍ବଲୋକିୟସୀଲାନଂ ଅଧିକଞ୍ଚେୱ ଉତ୍ତମଞ୍ଚ, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେୟେୱ ଚ ପୱତ୍ତତି, ନ ୱିନା ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦା। ନ ହି ତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ସତ୍ତୋ ଠପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ବୁଦ୍ଧାୟେୱ ପନ ସବ୍ବସୋ କାୟୱଚୀଦ୍ୱାରଅଜ୍ଝାଚାରସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ତଂ ସୀଲସଂୱରଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରତୋପି ଚ ମଗ୍ଗଫଲସମ୍ପୟୁତ୍ତମେୱ ସୀଲଂ ଅଧିସୀଲଂ, ତଂ ପନ ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତଂ। ନ ହି ତଂ ସମାପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତି।

କାମାୱଚରାନି ପନ ଅଟ୍ଠ କୁସଲଚିତ୍ତାନି, ଲୋକିୟଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତାନି ଚ ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦାନୁପ୍ପାଦେ ଚସ୍ସ ପୱତ୍ତି, ସମାଦପନଂ ସମାଦାନଞ୍ଚ ସୀଲେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱିପସ୍ସନାପାଦକଂ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତଂ ପନ ‘‘ଅଧିଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଞ୍ହି ଅଧିସୀଲଂ ୱିୟ ସୀଲାନଂ ସବ୍ବଲୋକିୟଚିତ୍ତାନଂ ଅଧିକଞ୍ଚେୱ ଉତ୍ତମଞ୍ଚ, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେୟେୱ ଚ ହୋତି, ନ ୱିନା ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦା। ତତୋପି ଚ ମଗ୍ଗଫଲଚିତ୍ତମେୱ ଅଧିଚିତ୍ତଂ, ତଂ ପନ ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତଂ। ନ ହି ତଂ ସମାପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତି।

‘‘ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ଅତ୍ଥି ୟିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି (ଧ। ସ। ୧୩୭୧; ୱିଭ। ୭୯୩; ମ। ନି। ୩।୯୨) -ଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତଂ ପନ କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣଂ ପଞ୍ଞା, ସା ହି ବୁଦ୍ଧେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅନୁପ୍ପନ୍ନେପି ଲୋକେ ପୱତ୍ତତି। ଉପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ତସ୍ସା ପଞ୍ଞାୟ ବୁଦ୍ଧାପି ବୁଦ୍ଧସାୱକାପି ମହାଜନଂ ସମାଦପେନ୍ତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ କମ୍ମୱାଦିନୋ ଚ ଧମ୍ମିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଚ ମହାରାଜାନୋ ମହାବୋଧିସତ୍ତା ଚ ସମାଦପେନ୍ତି। ସାମମ୍ପି ପଣ୍ଡିତା ସତ୍ତା ସମାଦିୟନ୍ତି। ତଥା ହି ଅଙ୍କୁରୋ ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ମହାଦାନଂ ଅଦାସି। ୱେଲାମୋ, ୱେସ୍ସନ୍ତରୋ, ଅଞ୍ଞେ ଚ ବହୂ ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସା ମହାଦାନାନି ଅଦଂସୁ। ତେ ତଂ କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିଂସୁ। ତିଲକ୍ଖଣାକାରପରିଚ୍ଛେଦକଂ ପନ ୱିପସ୍ସନାଞ୍ଞାଣଂ ‘‘ଅଧିପଞ୍ଞା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ହି ଅଧିସୀଲ-ଅଧିଚିତ୍ତାନି ୱିୟ ସୀଲଚିତ୍ତାନଂ ସବ୍ବଲୋକିୟପଞ୍ଞାନଂ ଅଧିକା ଚେୱ ଉତ୍ତମା ଚ, ନ ଚ ୱିନା ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦା ଲୋକେ ପୱତ୍ତତି। ତତୋପି ଚ ମଗ୍ଗଫଲପଞ୍ଞାୱ ଅଧିପଞ୍ଞା, ସା ପନ ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତା। ନ ହି ତଂ ସମାପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱତୀତି।

ତତ୍ରାତି ତାସୁ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ। ୟାୟଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାତି ୟା ଅୟଂ ପାତିମୋକ୍ଖସୀଲସଙ୍ଖାତା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ଏତଂ ସାଜୀୱଂ ନାମାତି ଏତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଭଗୱତା ୱିନୟେ ଠପିତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ, ୟସ୍ମା ଏତ୍ଥ ନାନାଦେସଜାତିଗୋତ୍ତାଦିଭେଦଭିନ୍ନା ଭିକ୍ଖୂ ସହ ଜୀୱନ୍ତି ଏକଜୀୱିକା ସଭାଗଜୀୱିକା ସଭାଗୱୁତ୍ତିନୋ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ସାଜୀୱ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖତୀତି ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିକରଣଂ କତ୍ୱା ‘‘ୟଥାସିକ୍ଖାପଦଂ ନୁ ଖୋ ସିକ୍ଖାମି ନ ସିକ୍ଖାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚାୟମେତସ୍ମିଂ ସାଜୀୱସଙ୍ଖାତେ ସିକ୍ଖାପଦେୟେୱ ସିକ୍ଖତି, ସିକ୍ଖାୟପି ସିକ୍ଖତି, ‘‘ଏତଂ ସାଜୀୱଂ ନାମା’’ତି ଇମସ୍ସ ପନ ଅନନ୍ତରସ୍ସ ପଦସ୍ସ ୱସେନ ‘‘ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ତଂ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ତସ୍ସା ଚ ସିକ୍ଖାୟ ସିକ୍ଖଂ ପରିପୂରେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦେ ଅୱୀତିକ୍କମନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତୀତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋତି ଇଦମ୍ପି ଅନନ୍ତରସ୍ସ ସାଜୀୱପଦସ୍ସେୱ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ୟସ୍ମା ପନ ସୋ ସିକ୍ଖମ୍ପି ସମାପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ସିକ୍ଖାସମାପନ୍ନୋତିପି ଅତ୍ଥତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ‘‘ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ’’ତି ଏତସ୍ସ ପଦସ୍ସ ପଦଭାଜନମ୍ପି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି।

ସିକ୍ଖାସାଜୀୱପଦଭାଜନୀଯଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା

ସିକ୍ଖଂଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱାତି ସିକ୍ଖଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଭାୱଞ୍ଚ ଅପ୍ପକାସେତ୍ୱା। ଯସ୍ମା ଚ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟେ ଆୱିକତେପି ସିକ୍ଖା ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି, ସିକ୍ଖାଯ ପନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାଯ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଆୱିକତମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ''ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ପଦେନ ନ କୋଚି ୱିସେସତ୍ଥୋ ଲବ୍ଭତି। ଯଥା ପନ ''ଦିରତ୍ତତିରତ୍ତଂ ସହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେଯ୍ୟା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଦିରତ୍ତୱଚନେନ ନ କୋଚି ୱିସେସତ୍ଥୋ ଲବ୍ଭତି, କେୱଲଂ ଲୋକୱୋହାରୱସେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତାଯ ମୁଖାରୂଳ୍ହତାଯ ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱମିଦମ୍ପି ୱୋହାରୱସେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତାଯ ମୁଖାରୂଳ୍ହତାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଯସ୍ମା ୱା ଭଗୱା ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ତସ୍ମା ''ସିକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯା''ତି ଇମିନା ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ''ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସମ୍ପାଦେତି। ପରିୱାରକପଦୱିରହିତଞ୍ହି ଏକମେୱ ଅତ୍ଥପଦଂ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ପରିୱାରୱିରହିତୋ ରାଜା ୱିଯ, ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରୱିରହିତୋ ୱିଯ ଚ ପୁରିସୋ ନ ସୋଭତି; ପରିୱାରକେନ ପନ ଅତ୍ଥାନୁଲୋମେନ ସହାଯପଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ସୋଭତୀତି।

ଯସ୍ମା ୱା ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସ ଏକଚ୍ଚଂ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ସିକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯା''ତିପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱିୱରନ୍ତୋ ''ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା''ତି ଆହ।

ତତ୍ଥ ସିଯା ଯସ୍ମା ନ ସବ୍ବଂ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମଂ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ, ତସ୍ମା ''ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱା''ତି ପଠମଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥନିଯମନତ୍ଥଂ ''ସିକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ନ; କସ୍ମା? ଅତ୍ଥାନୁକ୍କମାଭାୱତୋ। ''ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ''ତି ହି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯଂ ସିକ୍ଖଂ ସମାପନ୍ନୋ, ତଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯାତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅନୁକ୍କମେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଥା। ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

ଅପିଚ ଅନୁପଟିପାଟିଯାପି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କଥଂ? ''ସିକ୍ଖାସାଜୀୱସମାପନ୍ନୋ''ତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ସିକ୍ଖଂ ସମାପନ୍ନୋ ତଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଯଞ୍ଚ ସାଜୀୱଂ ସମାପନ୍ନୋ ତତ୍ଥ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟଂ ଅନାୱିକତ୍ୱାତି।

ଇଦାନି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମାନଂ ୱିସେସାୱିସେସଂ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅତ୍ଥି ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦୀନି ଦ୍ୱେ ମାତିକାପଦାନି; ତାନି ୱିଭଜନ୍ତୋ ''କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – କଥନ୍ତି କେନ ଆକାରେନ। ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମଞ୍ଚାତି ଦୁବ୍ବଲ୍ୟସ୍ସ ଆୱିକମ୍ମଞ୍ଚ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋତି ଅନଭିରତିଯା ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ କିଚ୍ଛଜୀୱିକପ୍ପତ୍ତୋ। ଅଥ ୱା ଅଜ୍ଜ ଯାମି, ସ୍ୱେ ଯାମି, ଇତୋ ଯାମି, ଏତ୍ଥ ଯାମୀତି ଉଦ୍ଧଂ କଣ୍ଠଂ କତ୍ୱା ୱିହରମାନୋ, ୱିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନେକଗ୍ଗୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନଭିରତୋତି ସାସନେ ଅଭିରତିୱିରହିତୋ।

ସାମଞ୍ଞା ଚୱିତୁକାମୋତି ସମଣଭାୱତୋ ଅପଗନ୍ତୁକାମୋ। ଭିକ୍ଖୁଭାୱନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱେନ। କରଣତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ''କଣ୍ଠେ ଆସତ୍ତେନ ଅଟ୍ଟୀଯେଯ୍ୟା''ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୧୬୨) ପନ ଯଥାଲକ୍ଖଣଂ କରଣୱଚନେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଟୀଯମାନୋତି ଅଟ୍ଟଂ ପୀଳିତଂ ଦୁକ୍ଖିତଂ ୱିଯ ଅତ୍ତାନଂ ଆଚରମାନୋ; ତେନ ୱା ଭିକ୍ଖୁଭାୱେନ ଅଟ୍ଟୋ କରିଯମାନୋ ପୀଳିଯମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ହରାଯମାନୋତି ଲଜ୍ଜମାନୋ। ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋତି ଅସୁଚିଂ ୱିଯ ତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ। ଗିହିଭାୱଂ ପତ୍ଥଯମାନୋତିଆଦୀନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନିଯେୱ। ଯଂନୂନାହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଂନୂନାତି ପରିୱିତକ୍କଦସ୍ସନେ ନିପାତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ସଚାହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ୟଂ, ସାଧୁ ୱତ ମେ ସିଯା''ତି। ୱଦତି ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଏତେହି ୱା ଅଞ୍ଞେହି ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱଦତି ଚେୱ, ଯସ୍ସ ଚ ୱଦତି, ତଂ ୱିଞ୍ଞାପେତି ଜାନାପେତି। ଏୱମ୍ପୀତି ଉପରିମତ୍ଥସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ ପିକାରୋ। ଏୱମ୍ପି ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମଞ୍ଚେୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା, ଅଞ୍ଞଥାପି।

ଇଦାନି ତଂ ଅଞ୍ଞଥାପି ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମଂ ସିକ୍ଖାଯ ଚ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅଥ ୱା ପନା''ତିଆଦିମାହ। ତଂ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ଥତୋ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପଦତୋ ପନେତ୍ଥ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ''ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ୟଂ, ଧମ୍ମଂ, ସଙ୍ଘଂ, ସିକ୍ଖଂ, ୱିନଯଂ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ, ଉଦ୍ଦେସଂ, ଉପଜ୍ଝାଯଂ, ଆଚରିଯଂ, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ, ଅନ୍ତେୱାସିକଂ, ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକଂ, ସମାନାଚରିଯକଂ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ପଦାନି ପଚ୍ଚକ୍ଖାନାକାରେନ ୱୁତ୍ତାନି।

ଗିହୀ ଅସ୍ସନ୍ତିଆଦୀନି ''ଗିହୀ, ଉପାସକୋ, ଆରାମିକୋ, ସାମଣେରୋ, ତିତ୍ଥିଯୋ, ତିତ୍ଥିଯସାୱକୋ, ଅସ୍ସମଣୋ, ଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋ ଅସ୍ସ''ନ୍ତି ଇମାନି

ଅଟ୍ଠ ପଦାନି ‘‘ଅସ୍ସ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଭାଓଓିକପ୍ପାକାରେନ ୱୁତ୍ତାନି। ଏୱଂ ‘‘ଯଂନୂନାହ’’ନ୍ତି ଇମିନା ପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି ଦ୍ୱାୱୀସତି ପଦାନି।

୪୬। ଯଥା ଚ ଏତାନି, ଏୱଂ ‘‘ଯଦି ପନାହଂ, ଅପାହଂ, ହନ୍ଦାହଂ, ହୋତି ମେ’’ତି ଇମେସୁ ଏକମେକେନ ପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି ଦ୍ୱାୱୀସତୀତି ସଦ୍ବାନେୱ ସତଞ୍ଚ ଦସ ଚ ପଦାନି ହୋନ୍ତି।

୪୭। ତତୋ ପରଂ ସରିତଦ୍ଦୱତ୍ଥୁଦସ୍ସନନଯେନ ପୱତ୍ତାନି ‘‘ମାତରଂ ସରାମୀ’’ତିଆଦୀନି ସତ୍ତରସ ପଦାନି। ତତ୍ଥ ଖେତ୍ତନ୍ତି ସାଲିଖେତ୍ତାଦିଂ। ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣସାକଫଲାଫଲସମୁଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ। ସିପ୍ପନ୍ତି କୁମ୍ଭକାରପେସକାରସିପ୍ପାଦିକଂ।

୪୮। ତତୋ ପରଂ ସକିଞ୍ଚନସପଲିବୋଧଭାୱଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତାନି ‘‘ମାତା ମେ ଅତ୍ଥି, ସା ମଯା ପୋସେତବ୍ବା’’ତିଆଦୀନି ନୱ ପଦାନି।

୪୯। ତତୋ ପରଂ ସନିସ୍ସଯସପ୍ପତିଟ୍ଠଭାୱଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତାନି ‘‘ମାତା ମେ ଅତ୍ଥି, ସା ମଂ ପୋସେସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନି ସୋଳସ ପଦାନି।

୫୦। ତତୋ ପରଂ ଏକଭତ୍ତଏକସେଯ୍ୟବ୍ରହ୍ମଚରିଯାନଂ ଦୁକ୍କରଭାୱଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତାନି ‘‘ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଅଟ୍ଠ ପଦାନି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କରନ୍ତି ଏକଭତ୍ତାଦୀନଂ କରଣେ ଦୁକ୍କରତଂ ଦସ୍ସେତି। ନ ସୁକରନ୍ତି ସୁକରଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଏୱଂ ଦୁଚ୍ଚରଂ ନ ସୁଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥ। ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ତତ୍ଥ ଉସ୍ସାହାଭାୱଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତଂ ଦସ୍ସେତି। ନ ୱିସହାମୀତି ଅସଯ୍ହତଂ ଦସ୍ସେତି। ନ ରମାମୀତି ରତିଯା ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ନାଭିରମାମୀତି ଅଭିରତିଯା ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ଇମାନି ଚ ପଞ୍ଚଞ୍ଞାସ, ପୁରିମାନି ଚ ଦସୁତ୍ତରସତନ୍ତି ସଟ୍ଠିସତଂ ପଦାନି ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମୱାରେ ୱୁତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୫୧। ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱାରେପି ‘‘କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି ଆଦି ସବ୍ବଂ ଅତ୍ଥତୋ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପଦତୋ ପନେତ୍ଥାପି ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ଧମ୍ମଂ, ସଙ୍ଘଂ, ସିକ୍ଖଂ, ୱିନଯଂ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ, ଉଦ୍ଦେସଂ, ଉପଜ୍ଝାଯଂ, ଆଚରିଯଂ, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ, ଅନ୍ତେୱାସିକଂ, ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକଂ, ସମାନାଚରିଯକଂ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ପଦାନି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱଚନସମ୍ବନ୍ଧେନ ପୱତ୍ତାନି। ସବ୍ବପଦେସୁ ଚ ‘‘ୱଦତି ୱିଞ୍ଞାପେତୀ’’ତି ୱଚନସ୍ସ ଅଯମତ୍ଥୋ – ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱଦତି, ଯସ୍ସ ଚ ୱଦତି ତଂ ତେନେୱ ୱଚୀଭେଦେନ ‘‘ଅଯଂ ସାସନଂ ଜହିତୁକାମୋ ସାସନତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଚଜିତୁକାମୋ ଇମଂ ୱାକ୍ୟଭେଦଂ କରୋତୀ’’ତି ୱିଞ୍ଞାପେତି ସାୱେତି ଜାନାପେତି।

ସଚେ ପନାଯଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ୱତ୍ତୁକାମୋ ପଦପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ‘‘ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି ବୁଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ୱା ୱଦେଯ୍ୟ। ମିଲକ୍ଖଭାସାସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରଭାସାଯ ତମତ୍ଥଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ୱତ୍ତୁକାମୋ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ‘‘ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ୱା ୱଦେଯ୍ୟ, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୱିଭଙ୍ଗେ ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜାମୀ’’ତି ୱତ୍ତୁକାମୋ ‘‘ଦୁତିଯଂ ଝାନ’’ନ୍ତି ୱଦତି, ସଚେ ଯସ୍ସ ୱଦତି ସୋ ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଚଜିତୁକାମୋ ଏତମତ୍ଥଂ ୱଦତୀ’’ତି ଏତ୍ତକମତ୍ତମ୍ପି ଜାନାତି, ୱିରଦ୍ଧଂ ନାମ ନତ୍ଥି; ଖେତ୍ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣଂ, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ସବ୍ବତ୍ତା ୱା ବ୍ରହ୍ମତ୍ତା ୱା ଚୁତସତ୍ତୋ ୱିଯ ଚୁତୋୱ ହୋତି ସାସନା।

ସଚେ ପନ ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖି’’ନ୍ତି ୱା, ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା, ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ୱାତି ଅତୀତାନାଗତପରିକପ୍ପୱଚନେହି ୱଦତି, ଦୂତଂ ୱା ପହିଣାତି, ସାସନଂ ୱା ପେସେତି, ଅକ୍ଖରଂ ୱା ଛିନ୍ଦତି, ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାରୋଚନଂ ପନ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯପି ସୀସଂ ଏତି। ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ମନୁସ୍ସଜାତିକସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱଚୀଭେଦଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ସୀସଂ ଏତି। ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋପି ଚ ଯଦି ‘‘ଅଯମେୱ ଜାନାତୂ’’ତି ଏକଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଆରୋଚେତି, ତଞ୍ଚ ସୋଯେୱ ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଅଥ ସୋ ନ ଜାନାତି, ଅଞ୍ଞୋ ସମୀପେ ଠିତୋ ଜାନାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଅଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ନିଯମେତ୍ୱା ‘‘ଏତେସଂ ଆରୋଚେମୀ’’ତି ୱଦତି, ତେସୁ ଏକସ୍ମିଂ ଜାନନ୍ତେପି ଦ୍ୱୀସୁ ଜାନନ୍ତେସୁପି ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଏୱଂ ସମ୍ବହୁଲେସୁପି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସଚେ ପନ ଅନଭିରତିଯା ପୀଳିତୋ ସଭାଗେ ଭିକ୍ଖୂ ପରିସଙ୍କମାନୋ ‘‘ଯୋ କୋଚି ଜାନାତୂ’’ତି ଉଚ୍ଚସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ୱଦତି, ତଞ୍ଚ ଅୱିଦୂରେ ଠିତୋ ନୱକମ୍ମିକୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା ସମଯଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ଅଯଂ ସମଣୋ ଗିହିଭାୱଂ ପତ୍ଥେତି, ସାସନତୋ ଚୁତୋ’’ତି ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ପନ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଦୁଜ୍ଜାନଂ, ସଚେ ଆୱଜ୍ଜନସମଯେ ଜାନାତି; ଯଥା ପକତିଯା ଲୋକେ ମନୁସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଜାନନ୍ତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଅଥ ଅପରଭାଗେ ‘‘କିଂ ଇମିନା ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି କଙ୍ଖନ୍ତୋ ଚିରେନ ଜାନାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଇଦଞ୍ହି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଞ୍ଚ ଉପରି ଅଭୂତାରୋଚନଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚା-ଅତ୍ତକାମଦୁଟ୍ଠଦୋସଭୂତା-ରୋଚନସିକ୍ଖାପଦାନି ଚ

ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନି। ଆୱଜ୍ଜନସମଯେ ଞାତେ ଏୱ ସୀସଂ ଏନ୍ତି, ‘‘କିଂ ଅଯଂ ଭଣତୀ’’ତି କଙ୍ଖତା ଚିରେନ ଞାତେ ସୀସଂ ନ ଏନ୍ତି। ଯଥା ଚାଯଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ପଦେ ୱିନିଚ୍ଛଯେ ୱୁତ୍ତୋ; ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯସ୍ମା ଚ ଯଦା ସିକ୍ଖା ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି, ତଦା ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ଯ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଅୱଦତାପି ଦୁବ୍ବଲ୍ଯଂ ଆୱିକତମେୱ ହୋତି; ତସ୍ମା ସବ୍ବେସଂ ପଦାନଂ ଅୱସାନେ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏୱମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁବ୍ବଲ୍ଯାୱିକମ୍ମଞ୍ଚେୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା’’ତି।

ତତୋ ପରଂ ଗିହୀତି ମଂ ଧାରେହୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେପି ‘‘ଗିହୀ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ଗିହୀ ହୋମୀ’’ତି ୱା ‘‘ଗିହୀ ଜାତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱା ‘‘ଗିହିମ୍ହୀ’’ତି ୱା ୱଦତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ସଚେ ପନ ‘‘ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ ଗିହୀତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ୱା ‘‘ଜାନାହୀ’’ତି ୱା ‘‘ସଞ୍ଜାନାହୀ’’ତି ୱା ‘‘ମନସି କରୋହୀ’’ତି ୱା ୱଦତି, ଅରିଯକେନ ୱା ୱଦତି ମିଲକ୍ଖକେନ ୱା; ଏୱମେତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ୱୁତ୍ତେ ଯସ୍ସ ୱଦତି, ସଚେ ସୋ ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି ‘‘ଉପାସକୋ’’ତିଆଦୀସୁ ସତ୍ତସୁ ପଦେସୁ। ଏୱଂ ଇମାନି ଚ ଅଟ୍ଠ, ପୁରିମାନି ଚ ଚୁଦ୍ଦସାତି ଦ୍ୱାୱୀସତି ପଦାନି ହୋନ୍ତି।

୫୨। ଇତୋ ପରଂ ପୁରିମାନେୱ ଚୁଦ୍ଦସ ପଦାନି ‘‘ଅଲଂ ମେ, କିନ୍ନୁ ମେ, ନ ମମତ୍ଥୋ, ସୁମୁତ୍ତାହ’’ନ୍ତି ଇମେହି ଚତୂହି ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତାନି ଛପ୍ପଞ୍ଞାସ ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଲନ୍ତି ହୋତୁ, ପରିଯତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂନୁ ମେତି କିଂ ମଯ୍ହଂ କିଚ୍ଚଂ, କିଂ କରଣୀଯଂ, କିଂ ସାଧେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ମମତ୍ଥୋତି ନତ୍ଥି ମମ ଅତ୍ଥୋ। ସୁମୁତ୍ତାହନ୍ତି ସୁମୁତ୍ତୋ ଅହଂ। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଏୱଂ ଇମାନି ଚ ଛପ୍ପଞ୍ଞାସ ପୁରିମାନି ଚ ଦ୍ୱାୱୀସତୀତି ଅଟ୍ଠସତ୍ତତି ପଦାନି ସରୂପେନେୱ ୱୁତ୍ତାନି।

୫୩। ଯସ୍ମା ପନ ତେସଂ ୱେୱଚନେହିପି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ଯାନି ୱା ପନଞ୍ଞାନିପୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯାନି ୱା ପନଞ୍ଞାନିପୀତି ପାଳିଯଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଆଗତପଦାନି ଠପେତ୍ୱା ଯାନି ଅଞ୍ଞାନି ଅତ୍ଥି। ବୁଦ୍ଧୱେୱଚନାନି ୱାତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱା ପରିଯାଯନାମାନି…ପେ… ଅସକ୍ଖପୁତ୍ତିଯସ୍ସ ୱା। ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣପଟ୍ଠାନେ ଆଗତଂ ନାମସହସ୍ସଂ ଉପାଲିଗାଥାସୁ (ମ। ନି। ୨।୭୬) ନାମସତଂ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଗୁଣତୋ ଲଦ୍ଧନାମାନି ନାମାନି ‘‘ବୁଦ୍ଧୱେୱଚନାନୀ’’ତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସବ୍ବାନିପି ଧମ୍ମସ୍ସ ନାମାନି ଧମ୍ମୱେୱଚନାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ଯଥାରୁତମେୱ। ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ଅନନ୍ତବୁଦ୍ଧିଂ, ଅନୋମବୁଦ୍ଧିଂ, ବୋଧିପଞ୍ଞାଣଂ, ଧୀରଂ, ୱିଗତମୋହଂ, ପଭିନ୍ନଖୀଲଂ, ୱିଜିତୱିଜଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱମାଦିବୁଦ୍ଧୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ।

ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ, ଯଥାରୁତମେୱ। ‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ, ଅକାଲିକଂ, ଏହିପସ୍ସିକଂ, ଓପନେଯ୍ୟିକଂ, ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞୂହି ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି। ଅସଙ୍ଖତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି; ୱିରାଗଂ, ନିରୋଧଂ, ଅମତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ଦୀଘନିକାଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ବ୍ରହ୍ମଜାଲଂ ମଜ୍ଝିମନିକାଯଂ, ମୂଲପରିଯାଯଂ, ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯଂ, ଓଘତରଣଂ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯଂ, ଚିତ୍ତପରିଯାଦାନଂ, ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯଂ, ଜାତକଂ, ଅଭିଧମ୍ମଂ, କୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଂ ଧମ୍ମଂ, ଅବ୍ଯାକତଂ ଧମ୍ମଂ, ସତିପଟ୍ଠାନଂ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନଂ, ଇଦ୍ଧିପାଦଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ବଲଂ, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ, ମଗ୍ଗଂ, ଫଲଂ, ନିବ୍ବାନଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସେସୁ ଏକଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସପି ନାମଂ ଧମ୍ମୱେୱଚନମେୱ। ଏୱଂ ଧମ୍ମୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନଂ, ଞାଯପ୍ପଟିପନ୍ନଂ, ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘଂ, ଚତୁପୁରିସଯୁଗଂ ସଙ୍ଘଂ, ଅଟ୍ଠପୁରିସପୁଗ୍ଗଲଂ ସଙ୍ଘଂ, ଆହୁନେଯ୍ୟଂ ସଙ୍ଘଂ, ପାହୁନେଯ୍ୟଂ, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ, ଅଞ୍ଜଲିକରଣୀଯଂ, ଅନୁତ୍ତରଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଘୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ଭିକ୍ଖୁନୀସିକ୍ଖଂ, ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖଂ, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖଂ, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ସିକ୍ଖାୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ୱିନଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁୱିନଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି, ଭିକ୍ଖୁନୀୱିନଯଂ, ପଠମଂ ପାରାଜିକଂ, ଦୁତିଯଂ ତତିଯଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ପାରାଜିକଂ, ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ପାଟିଦେସନୀଯଂ, ଦୁକ୍କଟଂ, ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱମାଦିୱିନଯୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ପାତିମୋକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁପାତିମୋକ୍ଖଂ ଭିକ୍ଖୁନୀପାତିମୋକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ପାତିମୋକ୍ଖୱେୱଚନେନ

ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଉଦ୍ଦେସଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ, ଭିକ୍ଖୁନୀପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ , ପଠମଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ, ଦୁତିଯଂ ତତିଯଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚମଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୁଦ୍ଦେସଂ, ଅନନ୍ତବୁଦ୍ଧିଉଦ୍ଦେସଂ, ଅନୋମବୁଦ୍ଧିଉଦ୍ଦେସଂ, ବୋଧିପଞ୍ଞାଣୁଦ୍ଦେସଂ, ଧୀରୁଦ୍ଦେସଂ, ୱିଗତମୋହୁଦ୍ଦେସଂ, ପଭିନ୍ନଖୀଲୁଦ୍ଦେସଂ, ୱିଜିତୱିଜଯୁଦ୍ଦେସଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱମାଦିଉଦ୍ଦେସୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଉପଜ୍ଝାଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଯୋ ମଂ ପବ୍ବାଜେସି, ଯୋ ମଂ ଉପସମ୍ପାଦେସି, ଯସ୍ସ ମୂଲେନାହଂ ପବ୍ବଜିତୋ, ଯସ୍ସ ମୂଲେନାହଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ, ଯସ୍ସମୂଲିକା ମଯ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଯସ୍ସମୂଲିକା ମଯ୍ହଂ ଉପସମ୍ପଦା ତାହଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପଜ୍ଝାଯୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଆଚରିଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଯୋ ମଂ ପବ୍ବାଜେସି, ଯୋ ମଂ ଅନୁସ୍ସାୱେସି, ଯାହଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସାମି, ଯାହଂ ଉଦ୍ଦିସାପେମି, ଯାହଂ ପରିପୁଚ୍ଛାମି, ଯୋ ମଂ ଉଦ୍ଦିସତି, ଯୋ ମଂ ପରିପୁଚ୍ଛାପେତି ତାହଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଆଚରିଯୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଯାହଂ ପବ୍ବାଜେସିଂ, ଯାହଂ ଉପସମ୍ପାଦେସିଂ, ମଯ୍ହଂ ମୂଲେନ ଯୋ ପବ୍ବଜିତୋ, ମଯ୍ହଂ ମୂଲେନ ଯୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ, ମଯ୍ହଂମୂଲିକା ଯସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ମଯ୍ହଂ ମୂଲିକା ଯସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା ତାହଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଅନ୍ତେୱାସିକଂପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଯାହଂ ପବ୍ବାଜେସିଂ, ଯାହଂ ଅନୁସ୍ସାୱେସିଂ, ଯୋ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସତି, ଯୋ ମଂ ଉଦ୍ଦିସାପେତି, ଯୋ ମଂ ପରିପୁଚ୍ଛତି, ଯସ୍ସାହଂ ଉଦ୍ଦିସାମି, ଯାହଂ ପରିପୁଚ୍ଛାପେମି ତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଅନ୍ତେୱାସିକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ମଯ୍ହଂ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଯଂ ପବ୍ବାଜେସି, ଯଂ ଉପସମ୍ପାଦେସି, ଯୋ ତସ୍ସ ମୂଲେନ ପବ୍ବଜିତୋ, ଯୋ ତସ୍ସ ମୂଲେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ, ଯସ୍ସ ତମ୍ମୂଲିକା ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଯସ୍ସ ତମ୍ମୂଲିକା ଉପସମ୍ପଦା ତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ସମାନୁପଜ୍ଝାଯକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସମାନାଚରିଯକଂପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ମଯ୍ହଂ ଆଚରିଯୋ ଯଂ ପବ୍ବାଜେସି, ଯଂ ଅନୁସ୍ସାୱେସି, ଯୋ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସତି, ଯୋ ତଂ ଉଦ୍ଦିସାପେତି ପରିପୁଚ୍ଛତି, ଯସ୍ସ ମେ ଆଚରିଯୋ ଉଦ୍ଦିସତି, ଯଂ ପରିପୁଚ୍ଛାପେତି ତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ସମାନାଚରିଯକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଯେନାହଂ ସଦ୍ଧିଂ ଅଧିସୀଲଂ ସିକ୍ଖାମି, ଅଧିଚିତ୍ତଂ ଅଧିପଞ୍ଞଂ ସିକ୍ଖାମି ତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଏୱଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଗିହୀତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଆଗାରିକୋତି ମଂ ଧାରେହି, କସ୍ସକୋ, ୱାଣିଜୋ, ଗୋରକ୍ଖୋ, ଓକଲ୍ଲକୋ, ମୋଳିବଦ୍ଧୋ, କାମଗୁଣିକୋତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱଂ ଗିହିୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଉପାସକୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଦ୍ୱେୱାଚିକୋ ଉପାସକୋତି ମଂ ଧାରେହି, ତେୱାଚିକୋ ଉପାସକୋ, ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଗମନିକୋ, ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଘଂ ସରଣଗମନିକୋ, ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦିକୋ ଦସସିକ୍ଖାପଦିକୋ ଉପାସକୋତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପାସକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଆରାମିକୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘କପ୍ପିଯକାରକୋତି ମଂ ଧାରେହି, ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ, ଅପ୍ପହରିତକାରକୋ, ଯାଗୁଭାଜକୋ, ଫଲଭାଜକୋ, ଖଜ୍ଜକଭାଜକୋତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱଂ ଆରାମିକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ସାମଣେରୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘କୁମାରକୋତି ମଂ ଧାରେହି, ଚେଲ୍ଲକୋ, ଚେଟକୋ, ମୋଳିଗଲ୍ଲୋ,

ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ’ତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱଂ ସାମଣେରୱେଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ତିତ୍ଥିୟୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ନିଗଣ୍ଠୋତି ମଂ ଧାରେହି, ଆଜୀୱକୋ, ତାପସୋ, ପରିବ୍ବାଜକୋ, ପଣ୍ଡରଙ୍ଗୋତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱଂ ତିତ୍ଥିୟୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ତିତ୍ଥିୟସାୱକୋତିମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ନିଗଣ୍ଠସାୱକୋତି ମଂ ଧାରେହି’’ ଆଜୀୱକ ତାପସ ପରିବ୍ବାଜକ ପଣ୍ଡରଙ୍ଗସାୱକୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ଏୱଂ ତିତ୍ଥିୟସାୱକୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଅସ୍ସମଣୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ଦୁସ୍ସୀଲୋତି ମଂ ଧାରେହି, ପାପଧମ୍ମୋ, ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ, ଅସ୍ସମଣୋ ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ, ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ, ଅନ୍ତୋପୂତି, ଅୱସ୍ସୁତୋ, କସମ୍ବୁଜାତୋ, କୋଣ୍ଠୋ’ତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱଂ ଅସ୍ସମଣୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟୋତି ମଂ ଧାରେହୀତି ନ ୱେୱଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ। ‘‘ନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତୋତି ମଂ ଧାରେହି, ନ ଅନନ୍ତବୁଦ୍ଧିପୁତ୍ତୋ, ନ ଅନୋମବୁଦ୍ଧିପୁତ୍ତୋ, ନ ବୋଧିପଞ୍ଞାଣପୁତ୍ତୋ, ନ ଧୀରପୁତ୍ତୋ, ନ ୱିଗତମୋହପୁତ୍ତୋ, ନ ପଭିନ୍ନଖୀଲପୁତ୍ତୋ , ନ ୱିଜିତୱିଜୟପୁତ୍ତୋତି ମଂ ଧାରେହୀ’’ତି ଏୱମାଦିଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟୱେୱଚନେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି।

ତେହି ଆକାରେହି ତେହି ଲିଙ୍ଗେହି ତେହି ନିମିତ୍ତେହୀତି ତେହି ‘‘ବୁଦ୍ଧୱେୱଚନାନି ୱା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତେହି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ୱେୱଚନେହି। ୱେୱଚନାନି ହି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସ କାରଣତ୍ତା ଆକାରାନି, ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ସଣ୍ଠାନଦୀପନତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସଣ୍ଠାନତ୍ତା ଏୱ ୱା ଲିଙ୍ଗାନି, ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସ ସଞ୍ଜାନନହେତୁତୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ତିଲକାଦୀନି ୱିୟ ନିମିତ୍ତାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱଂ ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେତି ଇତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନକାରଣସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ନିୟମେନ୍ତୋ ଆହ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ, ଏୱମେୱ ଦୁବ୍ବଲ୍ୟାୱିକମ୍ମଞ୍ଚେୱ ହୋତି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଞ୍ଚ, ନ ଇତୋ ପରଂ କାରଣମତ୍ଥୀତି।

୫୪। ଏୱଂ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାନେ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ତସ୍ସେୱ ଚ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଲକ୍ଖଣସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲାଦିୱସେନ ୱିପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯେହି ଆକାରେହୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଉମ୍ମତ୍ତକୋତି ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱା ପିତ୍ତୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱା ଯୋ କୋଚି ୱିପରୀତସଞ୍ଞୋ, ସୋ ସଚେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସାତି ତାଦିସସ୍ସେୱ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ; ତାଦିସସ୍ସ ହି ସନ୍ତିକେ ସଚେ ପକତତ୍ତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ନ ଜାନାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁରିମପଦେ ପନ ଉମ୍ମତ୍ତକସାମଞ୍ଞେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱା ପିତ୍ତୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱା’’ତି। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ୱିସେସୋ ଅନାପତ୍ତିୱାରେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି । ଏୱଂ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାପି ତସ୍ମିଂ ଅଜାନନ୍ତେ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି।

ୱେଦନାଟ୍ଟୋତି ବଲୱତିଯା ଦୁକ୍ଖୱେଦନାୟ ଫୁଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଛାପରେତୋ; ତେନ ୱିଲପନ୍ତେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାପି ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାପି ତସ୍ମିଂ ଅଜାନନ୍ତେ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି।

ଦେୱତାୟ ସନ୍ତିକେତି ଭୁମ୍ମଦେୱତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠଦେୱତାୟ ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାପି ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି। ତିରଚ୍ଛାନଗତସ୍ସାତି ନାଗମାଣୱକସ୍ସ ୱା ସୁପଣ୍ଣମାଣୱକସ୍ସ ୱା କିନ୍ନର-ହତ୍ଥି-ମକ୍କଟାଦୀନଂ ୱା ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାପି ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି । ତତ୍ର ଉମ୍ମତ୍ତକାଦୀନଂ ସନ୍ତିକେ ଅଜାନନଭାୱେନ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାତି ଆହ। ଦେୱତାୟ ସନ୍ତିକେ ଅତିଖିପ୍ପଂ ଜାନନଭାୱେନ। ଦେୱତା ନାମ ମହାପଞ୍ଞା ତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକା ଅତିଖିପ୍ପଂ ଜାନନ୍ତି, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ନାମେତଂ ଲହୁପରିୱତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଚିତ୍ତଲହୁକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚିତ୍ତୱସେନେୱ ‘‘ମା ଅତିଖିପ୍ପଂ ୱିନାସୋ ଅହୋସୀ’’ତି ଦେୱତାୟ ସନ୍ତିକେ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ପଟିକ୍ଖିପି।

ମନୁସ୍ସେସୁ ପନ ନିୟମୋ ନତ୍ଥି। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସଭାଗସ୍ସ ୱା ୱିସଭାଗସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ୱିଞ୍ଞୁସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ ସୋ ନ ଜାନାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତୀତି ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅରିୟକେନା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅରିୟକଂ ନାମ ଅରିୟୱୋହାରୋ, ମାଗଧଭାସା। ମିଲକ୍ଖକଂ ନାମ ଯୋ କୋଚି ଅନରିୟକୋ ଅନ୍ଧଦମିଳାଦି। ସୋ ଚ ନ ପଟିୱିଜାନାତୀତି ଭାସନ୍ତରେ ୱା ଅନଭିଞ୍ଞତାୟ, ବୁଦ୍ଧସମୟେ ୱା ଅକୋୱିଦତାୟ ‘‘ଇଦଂ ନାମ ଅତ୍ଥଂ ଏସ ଭଣତୀ’’ତି ନପ୍ପଟିୱିଜାନାତି। ଦୱାଯାତି ସହସା ଅଞ୍ଞଂ ଭଣିତୁକାମୋ ସହସା ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ଭଣତି। ରୱାଯାତି ରୱାଭଞ୍ଞେନ, ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଭଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଞ୍ଞଂ ଭଣନ୍ତୋ। ପୁରିମେନ କୋ ୱିସେସୋତି ଚେ? ପୁରିମଂ ପଣ୍ଡିତସ୍ସାପି ସହସାୱସେନ ଅଞ୍ଞଭଣନଂ। ଇଦଂ ପନ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ଅପକତଞ୍ଞୁତା ପକ୍ଖଲନ୍ତସ୍ସ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଭଣିସ୍ସାମୀ’’ତି

ଅଞ୍ଞଭଣନଂ।

ଅସାଓ୍ୱେତୁକାମୋ ସାଓ୍ୱେତୀତି ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପାଳିଂ ୱାଚେତି ପରିପୁଚ୍ଛତି ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି ୱଣ୍ଣେତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ''ଅସାଓ୍ୱେତୁକାମୋ ସାଓ୍ୱେତୀ''ତି। ସାଓ୍ୱେତୁକାମୋ ନ ସାଓ୍ୱେତୀତି ଦୁବ୍ବଲଭାଓ୍ୱଂ ଆୱିକତ୍ୱା ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖନ୍ତୋ ୱଚୀଭେଦଂ ନ କରୋତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ''ସାଓ୍ୱେତୁକାମୋ ନ ସାଓ୍ୱେତୀ''ତି। ଅୱିଞ୍ଞୁସ୍ସ ସାଓ୍ୱେତୀତି ମହଲ୍ଲକସ୍ସ ୱା ପୋତ୍ଥକରୂପସଦିସସ୍ସ, ଗରୁମେଧସ୍ସ ୱା ସମଯେ ଅକୋୱିଦସ୍ସ, ଗାମଦାରକାନଂ ୱା ଅୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତାନଂ ସାଓ୍ୱେତି। ୱିଞ୍ଞୁସ୍ସ ନ ସାଓ୍ୱେତୀତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଞାତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ନ ସାଓ୍ୱେତି। ସବ୍ବସୋ ୱା ପନାତି ''ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ''ତିଆଦୀସୁ ଯେନ ଯେନ ପରିଯାଯେନ ସିକ୍ଖା ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି, ତତୋ ଏକମ୍ପି ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ନ ସାଓ୍ୱେତି। ଏୱଂ ଖୋତି ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଲକ୍ଖଣଂ ନିଯମେତି। ଅଯଂ ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ''ଏୱମେୱ ସିକ୍ଖା ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନା''ତି।

ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱିଭଙ୍ଗଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ମୂଲପଞ୍ଞତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୫୫। ଇଦାନି ''ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେଯ୍ୟା''ତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମାତି ଇଦଂ ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବସ୍ସ ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସପଦଂ। ଅସଦ୍ଧମ୍ମୋତି ଅସତଂ ନୀଚଜନାନଂ ଧମ୍ମୋ। ଗାମଧମ୍ମୋତି ଗାମୱାସୀନଂ ସେୱନଧମ୍ମୋ। ୱସଲଧମ୍ମୋତି ୱସଲାନଂ ଧମ୍ମୋ; କିଲେସୱସ୍ସନତୋ ୱା ସଯମେୱ ୱସଲୋ ଧମ୍ମୋତି ୱସଲଧମ୍ମୋ। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲନ୍ତି ଦୁଟ୍ଠଞ୍ଚ କିଲେସେହି ଦୁଟ୍ଠତ୍ତା, ଥୂଲଞ୍ଚ ଅନିପୁଣଭାଓ୍ୱତୋତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ତୀସୁ ପଦେସୁ ''ଯୋ ସୋ''ତି ଇଦଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ''ଯଂ ତ''ନ୍ତି କତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ – ''ଯଂ ତଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ, ଯଂ ତଂ ଓଦକନ୍ତିକଂ, ଯଂ ତଂ ରହସ୍ସ''ନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପରିୱାରଭୂତଂ ଦସ୍ସନମ୍ପି ଗହଣମ୍ପି ଆମସନମ୍ପି ଫୁସନମ୍ପି ଘଟ୍ଟନମ୍ପି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ, ତସ୍ମାପି ତଂ କମ୍ମଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ। ଯଂ ତଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ସୋ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ଉଦକଂ ଅସ୍ସ ଅନ୍ତେ ସୁଦ୍ଧତ୍ଥଂ ଆଦୀଯତୀତି ଉଦକନ୍ତଂ, ଉଦକନ୍ତମେୱ ଓଦକନ୍ତିକଂ; ଯଂ ତଂ ଓଦକନ୍ତିକଂ , ସୋ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ। ରହୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଓକାସେ କତ୍ତବ୍ବତାଯ ରହସ୍ସଂ। ଯଂ ତଂ ରହସ୍ସଂ, ସୋ ମେଥୁନଧମ୍ମୋତି ଏୱଂ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଦ୍ୱଯେନ ଦ୍ୱଯେନ ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯୋଜନା – ''ଯା ସା ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତି ସୋ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମା''ତି। ଇଧ ପନ ତଂ ସବ୍ବଂ ଏକତ୍ଥଂ ନିଗମେନ୍ତୋ ଆହ ''ଏସୋ ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମା''ତି। କିଂ କାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋତି? ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନଂ ସାରତ୍ତାନଂ ଅୱସ୍ସୁତାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସଦିସାନଂ ଧମ୍ମୋତି, ତଂ କାରଣା ୱୁଚ୍ଚତି ମେଥୁନଧମ୍ମୋତି।

ପଟିସେୱତି ନାମାତି ଇଦଂ ''ପଟିସେୱେଯ୍ୟା''ତି ଏତ୍ଥ ଯେନାକାରେନ ପଟିସେୱେଯ୍ୟାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସାକାରସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ମାତିକାପଦଂ। ଯୋ ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଯା ନିମିତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତଂ, ଇତ୍ଥିଯା ଅଙ୍ଗଜାତେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପମାଣେନ ଏକତିଲବୀଜମତ୍ତମ୍ପି ୱାତେନ ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠେ ଅଲ୍ଲୋକାସେ ପୱେସେତି, ଏସୋ ପଟିସେୱତି ନାମ; ଏତ୍ତକେନ ସୀଲଭେଦଂ ପାପୁଣାତି, ପାରାଜିକୋ ହୋତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି, ୱେମଜ୍ଝଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ପୁରିସନିମିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି, ମଜ୍ଝଂ, ଉପରିଚାତି ଛ। ତସ୍ମା ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେ ହେଟ୍ଠା ପୱେସେନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ଉପରିତୋ ପୱେସେନ୍ତୋପି, ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ପୱେସେନ୍ତୋପି ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ମଜ୍ଝେନ ପୱେସେନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ପୁରିସନିମିତ୍ତଂ ପନ ହେଟ୍ଠାଭାଗେନ ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ଉପରିଭାଗେନ ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋପି, ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋପି, ମଜ୍ଝେନେୱ ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋପି ସମଞ୍ଛିତଙ୍ଗୁଲିଂ ୱିଯ ମଜ୍ଝିମପବ୍ବପିଟ୍ଠିଯା ସଙ୍କୋଚେତ୍ୱା ଉପରିଭାଗେନ ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ତୁଲାଦଣ୍ଡସଦିସଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାପି ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି, ମଜ୍ଝଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି; ସଙ୍କୋଚେତ୍ୱା ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାପି ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି, ଉପରିଭାଗମଜ୍ଝଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି – ଏୱଂ ସବ୍ବାନିପି ପୁରିସନିମିତ୍ତେ ଦସ ଠାନାନି ହୋନ୍ତି।

ନିମିତ୍ତେ ଜାତଂ ଅନଟ୍ଠକାଯପ୍ପସାଦଂ ଚମ୍ମଖୀଲଂ ୱା ପିଳକଂ ୱା ପୱେସେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ। ନଟ୍ଠକାଯପ୍ପସାଦଂ ମତଚମ୍ମଂ ୱା ସୁକ୍ଖପିଳକଂ ୱା ପୱେସେତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ମେଥୁନସ୍ସାଦେନ ଲୋମଂ ୱା ଅଙ୍ଗୁଲି-ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠବୀଜାଦୀନି ୱା ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଅଯଞ୍ଚ ମେଥୁନକଥା ନାମ ଯସ୍ମା ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲା କଥା ଅସବ୍ଭିକଥା, ତସ୍ମା ଏତଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ୱିନଯେ ଈଦିସଂ ଠାନଂ କଥେନ୍ତେନ ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରଞ୍ଚ ସମଣସଞ୍ଞଞ୍ଚ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଗାରୱଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅସମକାରୁଣିକସ୍ସ ଲୋକନାଥସ୍ସ କରୁଣାଗୁଣଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ। ସୋ ହି ନାମ ଭଗୱା

ସଙ୍ଗସୋ କାମେହି ୱିନିୱତ୍ତମାନସୋପି ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯାଯ ଲୋକାନୁକମ୍ପାଯ ସଉେସୁ କାରୁଞ୍ଞତଂ ପଟିଚ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞାପନତ୍ଥାଯ ଇଦିସଂ କଥଂ କଥେସି। ‘‘ଅହୋ ସତ୍ଥୁ କରୁଣାଗୁଣୋ’’ତି ଏୱଂ ଲୋକନାଥସ୍ସ କରୁଣାଗୁଣଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ।

ଅପିଚ ଯଦି ଭଗୱା ସବ୍ବାକାରେନ ଇଦିସଂ କଥଂ ନ କଥେଯ୍ୟ, କୋ ଜାନେଯ୍ୟ ‘‘ଏତ୍ତକେସୁ

ଠାନେସୁ ପାରାଜିକଂ, ଏତ୍ତକେସୁ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଏତ୍ତକେସୁ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୁଣନ୍ତେନପି କଥେନ୍ତେନପି ବୀଜନେନ ମୁଖଂ ଅପିଧାଯ ଦନ୍ତୱିଦଂସକଂ ହସମାନେନ ନ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାପି ଇଦିସଂ କଥିତ’’ନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଗବ୍ଭିତେନ ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନେନ ସତ୍ଥୁପଟିଭାଗେନ ହୁତ୍ୱା କଥେତବ୍ବନ୍ତି।

ମୂଲପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରେ – ଅନ୍ତମସୋତି ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ। ତିରଚ୍ଛାନଗତାଯପୀତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ତିରଚ୍ଛାନେସୁ ଗତାଯପି। ପଗେୱ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯାତି ପଠମତରଂ ମନୁସ୍ସଜାତିକାଯ ଇତ୍ଥିଯା। ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଭୂତା ଏୱ ଚେତ୍ଥ ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥୀ ତିରଚ୍ଛାନଗତାତି ଗହେତବ୍ବା, ନ ସବ୍ବା। ତତ୍ରାଯଂ ପରିଚ୍ଛେଦୋ –

ଅପଦାନଂ ଅହି ମଚ୍ଛା, ଦ୍ୱିପଦାନଞ୍ଚ କୁକ୍କୁଟୀ;

ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ମଜ୍ଜାରୀ, ୱତ୍ଥୁ ପାରାଜିକସ୍ସିମାତି।

ତତ୍ଥ ଅହିଗ୍ଗହଣେନ ସବ୍ବାପି ଅଜଗରଗୋନସାଦିଭେଦା ଦୀଘଜାତି ସଙ୍ଗହିତା। ତସ୍ମା ଦୀଘଜାତୀସୁ ଯତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସକ୍କା ତିଲଫଲମତ୍ତମ୍ପି ପୱେସେତୁଂ, ସା ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ। ଅୱସେସା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୂତି ୱେଦିତବ୍ବା। ମଚ୍ଛଗ୍ଗହଣେନ ସବ୍ବାପି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପମଣ୍ଡୂକାଦିଭେଦା ଓଦକଜାତି ସଙ୍ଗହିତା। ତତ୍ରାପି ଦୀଘଜାତିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ ଚ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ପତଙ୍ଗମୁଖମଣ୍ଡୂକା ନାମ ହୋନ୍ତି ତେସଂ ମୁଖସଣ୍ଠାନଂ ମହନ୍ତଂ, ଛିଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପକଂ, ତତ୍ଥ ପୱେସନଂ ନପ୍ପହୋତି; ମୁଖସଣ୍ଠାନଂ ପନ ୱଣସଙ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ତଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯୱତ୍ଥୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କୁକ୍କୁଟିଗ୍ଗହଣେନ ସବ୍ବାପି କାକକପୋତାଦିଭେଦା ପକ୍ଖିଜାତି ସଙ୍ଗହିତା। ତତ୍ରାପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ ଚ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଜାରିଗ୍ଗହଣେନ ସବ୍ବାପି ରୁକ୍ଖସୁନଖ-ମୁଙ୍ଗୁସ-ଗୋଧାଦିଭେଦା ଚତୁପ୍ପଦଜାତି ସଙ୍ଗହିତା। ତତ୍ରାପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ ଚ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପାରାଜିକୋତି ପରାଜିତୋ, ପରାଜଯଂ ଆପନ୍ନୋ। ଅଯଞ୍ହି ପାରାଜିକସଦ୍ଦୋ ସିକ୍ଖାପଦାପତ୍ତିପୁଗ୍ଗଲେସୁ ୱତ୍ତତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ତଥାଗତୋ ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାନଂ ୱା କାରଣା ସାୱକାନଂ ପାରାଜିକଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୂହନେଯ୍ୟା’’ତି (ପାରା। ୪୩) ଏୱଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ୱତ୍ତମାନୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ଆପତ୍ତିଂ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଆପନ୍ନୋ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୬୭) ଏୱଂ ଆପତ୍ତିଯଂ। ‘‘ନ ମଯଂ ପାରାଜିକା, ଯୋ ଅୱହଟୋ ସୋ ପାରାଜିକୋ’’ତି (ପାରା। ୧୫୫) ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ୱତ୍ତମାନୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ପାରାଜିକେନ ଧମ୍ମେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେଯ୍ୟା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୩୮୪) ପନ ଧମ୍ମେ ୱତ୍ତତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି କତ୍ଥଚି ଆପତ୍ତି , କତ୍ଥଚି ସିକ୍ଖାପଦମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତସ୍ମା ସୋ ୱିସୁଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଯୋ ତଂ ଅତିକ୍କମତି, ତଂ ପରାଜେତି, ତସ୍ମା ‘‘ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆପତ୍ତି ପନ ଯୋ ନଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜତି, ତଂ ପରାଜେତି, ତସ୍ମା ‘‘ପାରାଜିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯସ୍ମା ପରାଜିତୋ ପରାଜଯମାପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ‘‘ପାରାଜିକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତମେୱ ହି ଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ପରିୱାରେପି –

‘‘ପାରାଜିକନ୍ତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସୁଣୋହି ଯଥାତଥଂ;

ଚୁତୋ ପରଦ୍ଧୋ ଭଟ୍ଠୋ ଚ, ସଦ୍ଧମ୍ମା ହି ନିରଙ୍କତୋ;

ସଂୱାସୋପି ତହିଂ ନତ୍ଥି, ତେନେତଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। (ପରି। ୩୩୯);

ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ‘‘ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତୋ ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ଆପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚୁତୋ ହୋତୀତି ସବ୍ବଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯେନ

କାରଣେନ ଅସ୍ସମଣୋ ହୋତି ଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟୋ ପରିଭଟ୍ଠୋ ଛିନ୍ନୋ ପରାଜିତୋ ସାସନତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି। କିନ୍ତି? ‘‘ପାରାଜିକୋ ହୋତୀ’’ତି।

ସହ ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସଂୱାସୋ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସଂୱାସୋ ନାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଏକକମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାୟଂ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜନାୟ ୱଣ୍ଣନା – ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ସୀମାପରିଚ୍ଛିନ୍ନେହି ପକତତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଏକତୋ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ଏକକମ୍ମଂ ନାମ। ତଥା ପଞ୍ଚୱିଧୋପି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ ଏକତୋ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବତ୍ତା ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ନାମ। ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ସବ୍ବେହିପି ଲଜ୍ଜୀପୁଗ୍ଗଲେହି ସମଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଭାୱତୋ ସମସିକ୍ଖତା ନାମ। ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ସବ୍ବେପି ଲଜ୍ଜିନୋ ଏତେସୁ କମ୍ମାଦୀସୁ ସହ ୱସନ୍ତି, ନ ଏକୋପି ତତୋ ବହିଦ୍ଧା ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ତାନି ସବ୍ବାନିପି ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଏସୋ ସଂୱାସୋ ନାମା’’ତି ଆହ। ସୋ ଚ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ସଂୱାସୋ ତେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ନତ୍ଥି, ତେନ କାରଣେନ ସୋ ପାରାଜିକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସଂୱାସୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

୫୬। ଏୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ପଦାନୁକ୍କମେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ‘‘ପଟିସେୱେୟ୍ୟା’’ତି ଏତ୍ଥ ଯେନାକାରେନ ପଟିସେୱେୟ୍ୟାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସାକାରସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ପଟିସେୱତି ନାମା’’ତି ଇଦଂ ମାତିକାପଦଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଜାତେନ ଅଙ୍ଗଜାତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ନ କେୱଲଂ ଇତ୍ଥିୟା ଏୱ ନିମିତ୍ତଂ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ, ନ ଚ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିୟା ଏୱ, ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିମୟାନଞ୍ଚ ଇତ୍ଥୀନମ୍ପି ନିମିତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁମେୱ ନ ହୋତି; ତସ୍ମା ଯଂ ଯଂ ୱତ୍ଥୁ ହୋତି, ତଂ ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତିସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିୟୋ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ଯେସଂ ନିମିତ୍ତାନି ୱତ୍ଥୂନି ହୋନ୍ତି, ତେ ସତ୍ତେ ୱତ୍ୱା ‘‘ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିୟା ତୟୋ ମଗ୍ଗେ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ତାନି ୱତ୍ଥୂନି ଆହ।

ତତ୍ଥ ତିସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିୟୋ, ତୟୋ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକା, ତୟୋ ପଣ୍ଡକା, ତୟୋ ପୁରିସାତି ପାରାଜିକୱତ୍ଥୂନଂ ନିମିତ୍ତାନଂ ନିସ୍ସୟା ଦ୍ୱାଦସ ସତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଇତ୍ଥିପୁରିସା ପାକଟା ଏୱ । ପଣ୍ଡକୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକଭେଦୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାୟଂ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତି।

ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିୟା ତୟୋ ମଗ୍ଗେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଚ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିୟା ତୀସୁ ମଗ୍ଗେସୂତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। ସବ୍ବେ ଏୱ ଚେତେ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିୟା ତୟୋ ମଗ୍ଗା, ଅମନୁସ୍ସିତ୍ଥିୟା ତୟୋ, ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିୟା ତୟୋତି ନୱ; ମନୁସ୍ସୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକାଦୀନଂ ନୱ; ମନୁସ୍ସପଣ୍ଡକାଦୀନଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ କତ୍ୱା ଛ; ତଥା ମନୁସ୍ସପୁରିସାଦୀନନ୍ତି ସମତିଂସ ମଗ୍ଗା ହୋନ୍ତି। ଏତେସୁ ନିମିତ୍ତସଙ୍ଖାତେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ତିଲଫଲମତ୍ତମ୍ପି ପୱେସେତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତୋ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ପଠମଚତୁକ୍କକଥାୱଣ୍ଣନା

୫୭। ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ପନ ଯସ୍ମା ସେୱନଚିତ୍ତେନେୱ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ୱିନା ତେନ; ତସ୍ମା ତଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସେୱନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠିତେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି ମେଥୁନସେୱନକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ। ସେୱନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠିତେତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ସେୱନଚିତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାତି ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ୱଚ୍ଚଂ ନିକ୍ଖମତି ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପୁରିସନିମିତ୍ତଂ ତିଲଫଲମତ୍ତମ୍ପି ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ। ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକା ଅସ୍ସ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଆପତ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜନଂ ହୋତି। ପାରାଜିକସ୍ସାତି ପାରାଜିକଧମ୍ମସ୍ସ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୫୮ । ଏୱଂ ସେୱନଚିତ୍ତେନେୱ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତଂ ପୱେସନଂ ନାମ ନ କେୱଲଂ ଅତ୍ତୂପକ୍କମେନେୱ, ପରୂପକ୍କମେନାପି ହୋତି । ତତ୍ରାପି ଚ ସାଦିୟନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି ପଟିସେୱନଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିସ୍ସ, ନ ଇତରସ୍ସ। ତସ୍ମା ଯେ ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତା କୁଲପୁତ୍ତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନକା ପରୂପକ୍କମେନ ପୱେସନେପି ସତି ନ ସାଦିୟନ୍ତି, ତେସଂ ରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥି’’ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ପଟିପକ୍ଖଂ ଅତ୍ଥୟନ୍ତି ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, ଭିକ୍ଖୂ ଏୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା; ୱିସଭାଗାନଂ ୱେରିଭିକ୍ଖୂନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆନେତ୍ୱାତି ଇସ୍ସାପକତା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ନାସେତୁକାମା ଆମିସେନ ୱା ଉପଲାପେତ୍ୱା ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସେନ ୱା ‘‘ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା କଞ୍ଚି ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱସନୋକାସଂ ଆନେତ୍ୱା। ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଅଭିନିସୀଦେନ୍ତୀତି ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ହତ୍ଥପାଦସୀସାଦୀସୁ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ନିପ୍ପରିପ୍ଫନ୍ଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିୟା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଅଭିନିସୀଦେନ୍ତି; ସମ୍ପୟୋଜେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ଚେତିଆଦୀସୁ ସୋ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତସ୍ସ ପୱେସନଂ ସାଦିୟତି ଅଧିୱାସେତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସେୱନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ପୱିଟ୍ଠଂ ସାଦିୟତି ଅଧିୱାସେତି, ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ସେୱନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ଠିତଂ ସାଦିୟତି ଅଧିୱାସେତି, ଠାନପ୍ପତ୍ତକାଲେ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିସମୟେ ସେୱନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ଉଦ୍ଧରଣଂ ସାଦିୟତି ଅଧିୱାସେତି, ନୀହରଣକାଲେ ପଟିସେୱନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି। ଏୱଂ ଚତୂସୁ

ଠାନେସୁ ସାଦିଯନ୍ତୋ ''ମମ ୱେରିସମଣେହି ଇଦଂ କତ''ନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ଲଭତି, ପାରାଜିକାପତ୍ତିମେୱ ଆପଜ୍ଜତି। ଯଥା ଚ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ସାଦିଯନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି; ଏୱଂ ପୁରିମଂ ଏକଂ ଅସାଦିଯିତ୍ୱା ତୀଣି ସାଦିଯନ୍ତୋପି, ଦ୍ୱେ ଅସାଦିଯିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ସାଦିଯନ୍ତୋପି, ତୀଣି ଅସାଦିଯିତ୍ୱା ଏକଂ ସାଦିଯନ୍ତୋପି ଆପଜ୍ଜତିଯେୱ। ସବ୍ବସୋ ପନ ଅସାଦିଯନ୍ତୋ ଆସୀୱିସମୁଖଂ ୱିଯ ଅଙ୍ଗାରକାସୁଂ ୱିଯ ଚ ପୱିଟ୍ଠଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ନାପଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ପୱେସନଂ ନ ସାଦିଯତି…ପେ… ଉଦ୍ଧରଣଂ ନ ସାଦିଯତି, ଅନାପତ୍ତୀ''ତି। ଇମଞ୍ହି ଏୱରୂପଂ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକଂ କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖଂ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାନି ଚ ସବ୍ବାଯତନାନି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱିଯ ଚ ୱଧକେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପସ୍ସନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଭଗୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଞ୍ଚସ୍ସ ମନୋରଥୱିଘାତଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ''ପୱେସନଂ ନ ସାଦିଯତୀ''ତିଆଦିକଂ ଚତୁକ୍କଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଠପେସୀତି।

ପଠମଚତୁକ୍କକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଏକୂନସତ୍ତତିଦ୍ୱିସତଚତୁକ୍କକଥା

୫୯-୬୦। ଏୱଂ ପଠମଚତୁକ୍କଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଇତ୍ଥିଂ ଆନେତ୍ୱା ନ କେୱଲଂ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନେୱ ଅଭିନିସୀଦେନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେନପି ମୁଖେନପି। ଇତ୍ଥିଂ ଆନେନ୍ତାପି ଚ କେଚି ଜାଗରନ୍ତିଂ ଆନେନ୍ତି, କେଚି ସୁତ୍ତଂ, କେଚି ମତ୍ତଂ, କେଚି ଉମ୍ମତ୍ତଂ, କେଚି ପମତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞୱିହିତଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ମତଂ ଅକ୍ଖାଯିତଂ, ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀହି ଅକ୍ଖାଯିତନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ମତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତଂ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତା ନାମ ଯସ୍ସା ନିମିତ୍ତେ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେ ମୁଖେ ୱା ବହୁତରୋ ଓକାସୋ ଅକ୍ଖାଯିତୋ ହୋତି। କେଚି ମତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖାଯିତଂ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖାଯିତା ନାମ ଯସ୍ସା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗାଦିକେ ନିମିତ୍ତେ ବହୁଂ ଖାଯିତଂ ହୋତି, ଅପ୍ପଂ ଅକ୍ଖାଯିତଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିମେୱ ଆନେନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଅମନୁସ୍ସିତ୍ଥିମ୍ପି ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିମ୍ପି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଇତ୍ଥିମେୱ, ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକମ୍ପି ପଣ୍ଡକମ୍ପି ପୁରିସମ୍ପି ଆନେନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ୱସେନ ଅଞ୍ଞାନିପି ଚତୁକ୍କାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଂ ଜାଗରନ୍ତି''ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ପାଳିଯା ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଚତୁକ୍କାନି ଏୱଂ ସଙ୍ଖ୍ୟାତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି – ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ୱସେନ ତୀଣି ସୁଦ୍ଧିକଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ଜାଗରନ୍ତୀଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ସୁତ୍ତଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ମତ୍ତଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ଉମ୍ମତ୍ତଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ପମତ୍ତଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ମତଅକ୍ଖାଯିତଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତଚତୁକ୍କାନି, ତୀଣି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖାଯିତଚତୁକ୍କାନୀତି ସତ୍ତୱୀସତି ଚତୁକ୍କାନି। ତଥା ଅମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା; ତଥା ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଯାତି ଇତ୍ଥିୱାରେ ଏକାସୀତି ଚତୁକ୍କାନି। ଯଥା ଚ ଇତ୍ଥିୱାରେ ଏୱଂ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୱାରେ। ପଣ୍ଡକପୁରିସୱାରେସୁ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ୱସେନ ଚତୁପଣ୍ଣାସ ଚତୁପଣ୍ଣାସ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସବ୍ବାନିପି ଦ୍ୱେସତାନି, ସତ୍ତତି ଚ ଚତୁକ୍କାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନିଯେୱ।

ସବ୍ବୱାରେସୁ ପନେତ୍ଥ ''ମତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତଂ ଖାଯିତ''ନ୍ତି ଏତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ କିର ଦ୍ୱେ ୱିନଯଧରା ସମାନାଚରିଯକା ଥେରା ଅହେସୁଂ – ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଚ, ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ଚ। ତେ ମହାଭଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱିନଯପିଟକଂ ପରିହରନ୍ତା ରକ୍ଖିଂସୁ। ତେସୁ ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ବ୍ୟତ୍ତତରୋ। ତସ୍ସାପି ଦ୍ୱେ ଅନ୍ତେୱାସିକା ଅହେସୁଂ – ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ଚ ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ଚ। ତେସୁ ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ନକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱିନଯପିଟକଂ ଅସ୍ସୋସି, ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନୱକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ୱିସୁଞ୍ଚ ଏକକୋୱ ନୱକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅସ୍ସୋସି; ଅଯମେୱ ତେସୁ ବ୍ୟତ୍ତତରୋ । ତେସୁ ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ନୱକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱିନଯପିଟକଂ ସୁତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅପରଗଙ୍ଗଂ ଅଗମାସି। ତତୋ ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ – ''ସୂରୋ ୱତ, ରେ, ଏସ ୱିନଯଧରୋ ଯୋ ଧରମାନକଂଯେୱ ଆଚରିଯଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞତି। ନନୁ ଆଚରିଯେ ଧରମାନେ ୱିନଯପିଟକଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥା ଚ ଅନେକକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଗହେତ୍ୱାପି ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବଂ, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ସୋତବ୍ବଂ, ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ସଜ୍ଝାଯିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱିନଯଗରୁକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ କାଲେ ଏକଦିୱସଂ ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ମହାପଦୁମତ୍ଥେରପ୍ପମୁଖାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକସତାନଂ ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦେ ଇମଂ ପଦେସଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ତଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ''ଭନ୍ତେ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତେ ପାରାଜିକଂ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖାଯିତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଉପଡ୍ଢକ୍ଖାଯିତେ କେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି? ଥେରୋ ଆହ – ''ଆୱୁସୋ, ବୁଦ୍ଧା ନାମ ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତା ନ ସାୱସେସଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ଅନୱସେସଂଯେୱ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପାରାଜିକମେୱ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଇଦଞ୍ହି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ। ତସ୍ମା ଯଦି ଉପଡ୍ଢକ୍ଖାଯିତେ ପାରାଜିକଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ପଞ୍ଞପେଯ୍ୟ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ପାରାଜିକଚ୍ଛାଯା ପନେତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ ଦିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅପିଚ ମତସରୀରେ ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଭଗୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତେ ଠପେସି ''ତତୋ ପରଂ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖାଯିତେ ଠପେସି ''ତତୋ ପରଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ଦସ୍ସେତୁନ୍ତିପି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଖାଯିତାଖାଯିତଞ୍ଚ ନାମେତଂ

ମତସରୀରସ୍ମିଂଯେଭ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ନ ଜୀୱମାନେ। ଜୀୱମାନେ ହି ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣେପି ଛୱିମଂସେ ୱା ନ୍ହାରୁମ୍ହି ୱା ସତି ପାରାଜିକମେୱ ହୋତି। ଯଦିପି ନିମିତ୍ତଂ ସବ୍ବସୋ ଖାଯିତଂ ଛୱିଚମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ନିମିତ୍ତସଣ୍ଠାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ପୱେସନଂ ଜାଯତି, ପାରାଜିକମେୱ। ନିମିତ୍ତସଣ୍ଠାନଂ ପନ ଅନୱସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟିତେ ୱଣସଙ୍ଖେପୱସେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ନିମିତ୍ତତୋ ପତିତାଯ ମଂସପେସିଯା ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ମତସରୀରେ ପନ ଯଦିପି ସବ୍ବଂ ସରୀରଂ ଖାଯିତଂ ହୋତି, ଯଦିପି ଅକ୍ଖାଯିତଂ, ତଥୋ ପନ ମଗ୍ଗା ଅକ୍ଖାଯିତା, ତେସୁ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତେ ପାରାଜିକମେୱ। ଉପଡ୍ଢକ୍ଖାଯିତେ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଖାଯିତେ ଚ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ।

ମନୁସ୍ସାନଂ ଜୀୱମାନକସରୀରେ ଅକ୍ଖିନାସକଣ୍ଣଚ୍ଛିଦ୍ଦୱତ୍ଥିକୋସେସୁ ସତ୍ଥକାଦୀହି କତୱଣେ ୱା ମେଥୁନରାଗେନ ତିଲଫଲମତ୍ତମ୍ପି ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ। ଅୱସେସସରୀରେ ଉପକଚ୍ଛକାଦୀସୁ ଦୁକ୍କଟଂ। ମତେ ଅଲ୍ଲସରୀରେ ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଦୁକ୍କଟକ୍ଖେତ୍ତେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯଦା ପନ ସରୀରଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ ହୋତି କୁଥିତଂ ନୀଲମକ୍ଖିକସମାକିଣ୍ଣଂ କିମିକୁଲସମାକୁଲଂ ନୱହି ୱଣମୁଖେହି ପଗ୍ଘଳିତପୁବ୍ବକୁଣପଭାୱେନ ଉପଗନ୍ତୁମ୍ପି ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ, ତଦା ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ୱିଜହତି; ତାଦିସେ ସରୀରେ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଉପକ୍କମତୋ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ହତ୍ଥି-ଅସ୍ସ-ଗୋଣ-ଗଦ୍ରଭ-ଓଟ୍ଠମହିଂସାଦୀନଂ ନାସାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ୱତ୍ଥିକୋସେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ। ସବ୍ବେସମ୍ପି ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ଅକ୍ଖିକଣ୍ଣୱଣେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅୱସେସସରୀରେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ମତାନଂ ଅଲ୍ଲସରୀରେ ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଦୁକ୍କଟକ୍ଖେତ୍ତେ ଦୁକ୍କଟଂ।

କୁଥିତକୁଣପେ ପନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ୱା ମେଥୁନରାଗେନ ୱା ଜୀୱମାନକପୁରିସସ୍ସ ୱତ୍ଥିକୋସଂ ଅପ୍ପୱେସେନ୍ତୋ ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଂ ଛୁପତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ମେଥୁନରାଗେନ ଇତ୍ଥିଯା ଅପ୍ପୱେସେନ୍ତୋ ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଂ ଛୁପତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ମେଥୁନରାଗେନ ମୁଖେନ ଛୁପତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚମ୍ପକ୍ଖନ୍ଧକେ ''ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ଅଚିରୱତିଯା ନଦିଯା ଗାୱୀନଂ ତରନ୍ତୀନଂ ୱିସାଣେସୁପି ଗଣ୍ହନ୍ତି, କଣ୍ଣେସୁପି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗୀୱାଯପି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଛେପ୍ପାଯପି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ପିଟ୍ଠିମ୍ପି ଅଭିରୁହନ୍ତି, ରତ୍ତଚିତ୍ତାପି ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଛୁପନ୍ତୀ''ତି (ମହାୱ। ୨୫୨) ଇମିସ୍ସା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଛୁପିତବ୍ବଂ, ଯୋ ଛୁପେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା''ତି (ମହାୱ। ୨୫୨)। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଯଥା ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି ତଥା ଗହେତବ୍ବଂ। କଥଞ୍ଚ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି? ଯଂ ତାୱ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ମେଥୁନରାଗେନ ମୁଖେନ ଛୁପତୀ''ତି। ତତ୍ର କିର ନିମିତ୍ତମୁଖଂ ମୁଖନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ''ମେଥୁନରାଗେନା''ତି ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତାପି ଅଯମେୱ ତତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନ ହି ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେ ପକତିମୁଖେନ ମେଥୁନୁପକ୍କମୋ ହୋତି। ଖନ୍ଧକେପି ଯେ ପିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହନ୍ତା ମେଥୁନରାଗେନ ଅଙ୍ଗଜାତେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଛୁପିଂସୁ, ତେ ସନ୍ଧାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତରଥା ହି ଦୁକ୍କଟଂ ସିଯା। କେଚି ପନାହୁ ''ଖନ୍ଧକେପି ମୁଖେନେୱ ଛୁପନଂ ସନ୍ଧାଯ ଓଳାରିକତ୍ତା କମ୍ମସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ତଂ ସନ୍ଧାଯଭାସିତଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ମେଥୁନରାଗେନ ମୁଖେନ ଛୁପତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ୱିନିଚ୍ଛଯେସୁ ଯୋ ଯୁତ୍ତତରୋ ସୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ୱିନଯଞ୍ଞୂ ପନ ପୁରିମଂ ପସଂସନ୍ତି। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ପନ ପକତିମୁଖେନ ୱା ନିମିତ୍ତମୁଖେନ ୱା ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଯା ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗଂ ନିମିତ୍ତମୁଖେନ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି।

ଏକୂନସତ୍ତତିଦ୍ୱିସତଚତୁକ୍କକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସନ୍ଥତଚତୁକ୍କଭେଦକଥା

୬୧-୬୨। ଏୱଂ ଭଗୱା ପଟିପନ୍ନକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ସତ୍ତତିଦ୍ୱିସତଚତୁକ୍କାନି ନୀହରିତ୍ୱା ''ଇଦାନି ଯେ ଅନାଗତେ ପାପଭିକ୍ଖୂ 'ସନ୍ଥତଂ ଇମଂ ନ କିଞ୍ଚି ଉପାଦିନ୍ନକଂ ଉପାଦିନ୍ନକେନ ଫୁସତି, କୋ ଏତ୍ଥ ଦୋସୋ'ତି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଲେସଂ ଓଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତି, ତେସଂ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠା ଏୱ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ତେସୁ ସତ୍ତତିଦ୍ୱିସତଚତୁକ୍କେସୁ ଏକମେକଂ ଚତୁକ୍କଂ ଚତୂହି ସନ୍ଥତାଦିଭେଦେହି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆନେତ୍ୱା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେନ ମୁଖେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଅଭିନିସୀଦେନ୍ତି ସନ୍ଥତାଯ ଅସନ୍ଥତସ୍ସାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସନ୍ଥତାଯ ଅସନ୍ଥତସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ସନ୍ଥତାଯ ଇତ୍ଥିଯା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେନ ମୁଖେନ ଅସନ୍ଥତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଅଭିନିସୀଦେନ୍ତୀତି ଇମିନା ନଯେନ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ସନ୍ଥତା ନାମ ଯସ୍ସା ତୀସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଯୋ କୋଚି ମଗ୍ଗୋ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ୱା ଅନ୍ତୋ ୱା ପୱେସେତ୍ୱା ଯେନ କେନଚି ୱତ୍ଥେନ ୱା ପଣ୍ଣେନ ୱା ୱାକପଟ୍ଟେନ ୱା ଚମ୍ମେନ ୱା ତିପୁସୀସାଦୀନଂ ପଟ୍ଟେନ ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ। ସନ୍ଥତୋ ନାମ ଯସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ତେସଂଯେୱ ୱତ୍ଥାଦୀନଂ ଯେନ କେନଚି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ତତ୍ଥ ଉପାଦିନ୍ନକେନ ୱା ଅନୁପାଦିନ୍ନକଂ ଘଟ୍ଟିଯତୁ, ଅନୁପାଦିନ୍ନକେନ ୱା ଉପାଦିନ୍ନକଂ, ଅନୁପାଦିନ୍ନକେନ ୱା ଅନୁପାଦିନ୍ନକଂ, ଉପାଦିନ୍ନକେନ ୱା ଉପାଦିନ୍ନକଂ, ସଚେ ଯତ୍ତକେ ପୱିଟ୍ଠେ ପାରାଜିକଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ତକଂ ପୱିସତି,

ସଙ୍ଖେ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ; ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଦୁକ୍କଟକ୍ଖେତ୍ତେ ଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତି। ସଚେ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ଖାଣୁଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥତଂ, ଖାଣୁଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ପୁରିସନିମିତ୍ତଂ ଖାଣୁଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥତଂ, ଖାଣୁଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ଉଭଯଂ ଖାଣୁଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥତଂ, ଖାଣୁନା ଖାଣୁଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେ ୱେଳୁନଳପଟ୍ଟାଦୀନଂ କିଞ୍ଚି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗଂ ଚେପି ଫୁସନ୍ତୋ ତିଲଫଲମତ୍ତଂ ପୱେସେତି, ପାରାଜିକଂ। ଉପରିଭାଗଂ ଚେପି ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଏକପସ୍ସଂ ଚେପି ଫୁସନ୍ତୋ ପୱେସେତି, ପାରାଜିକଂ। ଚତ୍ତାରିପି ପସ୍ସାନି ଅଫୁସନ୍ତୋ ପୱେସେତ୍ୱା ତସ୍ସ ତଲଂ ଚେପି ଫୁସତି, ପାରାଜିକଂ। ଯଦି ପନ ପସ୍ସେସୁ ୱା ତଲେ ୱା ଅଫୁସନ୍ତୋ ଆକାସଗତମେୱ କତ୍ୱା ପୱେସେତ୍ୱା ନୀହରତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ବହିଦ୍ଧା ଖାଣୁକେ ଫୁସତି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଯଥା ଚ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେ ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ସଙ୍ଖେ ଲକ୍ଖଣଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

ସନ୍ଥତଚତୁକ୍କଭେଦକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକଚତୁକ୍କଭେଦୱଣ୍ଣନା

୬୩-୬୪। ଏୱଂ ସନ୍ଥତଚତୁକ୍କଭେଦଂ ୱତ୍ୱା ଇଦାନି ଯସ୍ମା ନ କେୱଲଂ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଆଦିକେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଏୱ ସନ୍ତିକେ ଆନେନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁମ୍ପି ତାସଂ ସନ୍ତିକେ ଆନେନ୍ତି, ତସ୍ମା ତପ୍ପଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଭିକ୍ଖୁଂ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା ସନ୍ତିକେ''ତି ଆଦିନା ନଯେନ ସଙ୍କାନି ତାନି ଚତୁକ୍କାନି ପୁନପି ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ତେସୁ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକୱସେନ ଚତୁକ୍କଭେଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକାଦିଚତୁକ୍କଭେଦକଥା

୬୫। ଯସ୍ମା ପନ ନ ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଏୱ ଏୱଂ କରୋନ୍ତି, ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକାଦଯୋପି କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତମ୍ପି ପଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ରାଜାନୋ ଏୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ତେ ଚ ସଯଂ ଆନେନ୍ତାପି ଅଞ୍ଞେହି ଆଣାପେନ୍ତାପି ଆନେନ୍ତିଯେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଚୋରା ଏୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଚୋରପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ଧୁତ୍ତାତି ମେଥୁନୁପସଂହିତଖିଡ୍ଡାପସୁତା ନାଗରିକକେରାଟିଯପୁରିସା, ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତସୁରାଧୁତ୍ତାଦଯୋ ୱା; ଧୁତ୍ତା ଏୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଧୁତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ଗନ୍ଧନ୍ତି ହଦଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଲଗନ୍ଧା, ଉପ୍ପଲଗନ୍ଧା ଏୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଉପ୍ପଲଗନ୍ଧପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ଏତେ କିର ନ କସିୱଣିଜ୍ଜାଦୀହି ଜୀୱନ୍ତି, ପନ୍ଥଘାତଗାମଘାତାଦୀନି କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେନ୍ତି। ତେ କମ୍ମସିଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥଯମାନା ଦେୱତାନଂ ଆଯାଚେତ୍ୱା ତାସଂ ବଲିକମ୍ମତ୍ଥଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ହଦଯଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତି। ସବ୍ବକାଲେ ଚ ମନୁସ୍ସା ଦୁଲ୍ଲଭା। ଭିକ୍ଖୂ ପନ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତା ସୁଲଭା ହୋନ୍ତି। ତେ ସୀଲୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗହେତ୍ୱା ''ସୀଲୱତୋ ୱଧୋ ନାମ ଭାରିଯୋ ହୋତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନା ତସ୍ସ ସୀଲୱିନାସନତ୍ଥଂ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଆଦିକେ ୱା ଆନେନ୍ତି; ତଂ ୱା ତତ୍ଥ ନେନ୍ତି। ଅଯମେତ୍ଥ ୱିସେସୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକୱାରେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଚ ଇମେସୁ ଚତୂସୁପି ୱାରେସୁ ଚତୁକ୍କାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ପାଳିଯଂ ପନ ସଂଖିତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତାନି।

ସବ୍ବାକାରେନ ଚତୁକ୍କଭେଦକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନା

୬୬। ଇଦାନି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା ତଯୋ ମଗ୍ଗେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତସ୍ସା''ତିଆଦି, ଏତ୍ଥ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ''ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଇତ୍ଥିଯା ତୀସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ମଗ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପୱେସେତି ଅଥ ୱା ସମ୍ଭିନ୍ନେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେନ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନ ୱା ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗଂ ପୱେସେତି। ମଗ୍ଗେନ ଅମଗ୍ଗନ୍ତି ପସ୍ସାୱାଦିମଗ୍ଗେନ ପୱେସେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସାମନ୍ତା ୱଣେନ ନୀହରତି। ଅମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗନ୍ତି ମଗ୍ଗସାମନ୍ତେନ ୱଣେନ ପୱେସେତ୍ୱା ମଗ୍ଗେନ ନୀହରତି। ଅମଗ୍ଗେନ ଅମଗ୍ଗନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ସମ୍ଭିନ୍ନୱଣେସୁ ଏକେନ ୱଣେନ ପୱେସେତ୍ୱା ଦୁତିଯେନ ନୀହରତି। ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁଲୋମୱସେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱଣସଙ୍ଖେପେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇଦାନି ଯଂ ପରତୋ ୱକ୍ଖତି ''ଅନାପତ୍ତି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅସାଦିଯନ୍ତସ୍ସା''ତି, ତତ୍ଥ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ''ଭିକ୍ଖୁ ସୁତ୍ତଭିକ୍ଖୁମ୍ହୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଯୋ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ସାଦିଯତି ସୋ ''ସୁତ୍ତମ୍ହି ମଯି ଏସୋ ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜି, ନାହଂ ଜାନାମୀ''ତି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଉଭୋ ନାସେତବ୍ବାତି ଚେତ୍ଥ ଦ୍ୱେପି ଲିଙ୍ଗନାସନେନ ନାସେତବ୍ବା। ତତ୍ର ଦୂସକସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞାକରଣଂ ନତ୍ଥି, ଦୂସିତୋ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞାଯ ନାସେତବ୍ବୋ। ସଚେ ନ ସାଦିଯତି, ନ ନାସେତବ୍ବୋ। ଏସ ନଯୋ ସାମଣେରୱାରେପି।

ଏୱଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତଂ ତଂ ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ଅନାପତ୍ତିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅନାପତ୍ତିମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅନାପତ୍ତି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଜାନନ୍ତୋ ନାମ ଯୋ ମହାନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ପରେନ କତଂ ଉପକ୍କମମ୍ପି ନ ଜାନାତି ୱେସାଲିଯଂ ମହାୱନେ ଦିୱାୱିହାରଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିଯ। ଏୱରୂପସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – '''ନାହଂ ଭଗୱା ଜାନାମୀ'ତି; 'ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁ, ଅଜାନନ୍ତସ୍ସା'''ତି (ପାରା। ୭୫)। ଅସାଦିଯନ୍ତୋ ନାମ ଯୋ ଜାନିତ୍ୱାପି ନ ସାଦିଯତି, ତଥେୱ ସହସା ୱୁଟ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ୱିଯ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – '''ନାହଂ ଭଗୱା ସାଦିଯି'ନ୍ତି। 'ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁ, ଅସାଦିଯନ୍ତସ୍ସା''ତି।

ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ନାମ ପିତ୍ତୁମ୍ମତ୍ତକୋ। ଦୁୱିଧଞ୍ହି ପିତ୍ତଂ – ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ, ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଞ୍ଚାତି। ତତ୍ଥ ଅବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ୱିଯ ସବ୍ବଙ୍ଗଗତଂ, ତମ୍ହି କୁପିତେ ସତ୍ତାନଂ କଣ୍ଡୁକଚ୍ଛୁସରୀରକମ୍ପାଦୀନି ହୋନ୍ତି। ତାନି ଭେସଜ୍ଜକିରିଯାଯ ୱୂପସମନ୍ତି। ବଦ୍ଧପିତ୍ତଂ ପନ ପିତ୍ତକୋସକେ ଠିତଂ। ତମ୍ହି କୁପିତେ ସତ୍ତା ଉମ୍ମତ୍ତକା ହୋନ୍ତି ୱିପଲ୍ଲତ୍ଥସଞ୍ଞା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅସାରୁପ୍ପାଚାରଂ ଚରନ୍ତି। ଲହୁକଗରୁକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ମଦ୍ଦନ୍ତାପି ନ ଜାନନ୍ତି। ଭେସଜ୍ଜକିରିଯାଯପି ଅତେକିଚ୍ଛା ହୋନ୍ତି। ଏୱରୂପସ୍ସ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ନାମ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯକ୍ଖା କିର ଭେରୱାନି ୱା ଆରମ୍ମଣାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମୁଖେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତ୍ୱା ହଦଯରୂପଂ ୱା ମଦ୍ଦନ୍ତା ସତ୍ତେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତେ ୱିପଲ୍ଲତ୍ଥସଞ୍ଞେ କରୋନ୍ତି। ଏୱରୂପସ୍ସ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ତେସଂ ପନ ଉଭିନ୍ନଂ ଅଯଂ ୱିସେସୋ – ପିତ୍ତୁମ୍ମତ୍ତକୋ ନିଚ୍ଚମେୱ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ହୋତି, ପକତିସଞ୍ଞଂ ନ ଲଭତି। ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ପକତିସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତୀତି। ଇଧ ପନ ପିତ୍ତୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱା ହୋତୁ ଯକ୍ଖୁମ୍ମତ୍ତକୋ ୱା, ଯୋ ସବ୍ବସୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି କିଞ୍ଚି ନ ଜାନାତି, ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ସୁୱଣ୍ଣମ୍ପି ଗୂଥମ୍ପି ଚନ୍ଦନମ୍ପି ଏକସଦିସଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋୱ ୱିଚରତି, ଏୱରୂପସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଞତ୍ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ପନ ଆପତ୍ତିଯେୱ।

ୱେଦନାଟ୍ଟୋ ନାମ ଯୋ ଅଧିମତ୍ତାଯ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯ ଆତୁରୋ କିଞ୍ଚି ନ ଜାନାତି, ଏୱରୂପସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଆଦିକମ୍ମିକୋ ନାମ ଯୋ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ଆଦିଭୂତୋ। ଇଧ ପନ ସୁଦିନ୍ନତ୍ଥେରୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅୱସେସାନଂ ମକ୍କଟୀସମଣୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାଦୀନଂ ଆପତ୍ତିଯେୱାତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦେ କୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ଇଦଂ ପକିଣ୍ଣକଂୱେଦିତବ୍ବଂ –

''ସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କିରିଯା, ଅଥୋ ସଞ୍ଞା ସଚିତ୍ତକଂ;

ଲୋକୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କମ୍ମଞ୍ଚ, କୁସଲଂ ୱେଦନାଯ ଚା''ତି।

ତତ୍ଥ ''ସମୁଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱସେନ ଛ ସିକ୍ଖାପଦସମୁଟ୍ଠାନାନି। ତାନି ପରିୱାରେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ସମାସତୋ ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ନାମ – ଅତ୍ଥି ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଅତ୍ଥି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଅତ୍ଥି ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଅତ୍ଥି କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଅତ୍ଥି ଏଳକଲୋମସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଅତ୍ଥି ଧୁରନିକ୍ଖେପାଦିସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି।

ତତ୍ରାପି କିଞ୍ଚି କିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିଞ୍ଚି ଅକିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିଞ୍ଚି କିରିଯାକିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିଞ୍ଚି ସିଯା କିରିଯତୋ, ସିଯା ଅକିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିଞ୍ଚି ସିଯା କିରିଯତୋ ସିଯା କିରିଯାକିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି।

ତତ୍ରାପି ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅତ୍ଥି ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ। ତତ୍ଥ ଯଂ ଚିତ୍ତଙ୍ଗଂ ଲଭତିଯେୱ, ତଂ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ; ଇତରଂ ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ।

ପୁନ ଅତ୍ଥି ସଚିତ୍ତକଂ, ଅତ୍ଥି ଅଚିତ୍ତକଂ। ଯଂ ସହେୱ ଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ସଚିତ୍ତକଂ; ଯଂ ୱିନାପି ଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ଅଚିତ୍ତକଂ । ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ। ତେସଂ ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

କମ୍ମକୁସଲୱେଦନାୱସେନାପି ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ସିକ୍ଖାପଦଂ କାଯକମ୍ମଂ, ଅତ୍ଥି ୱଚୀକମ୍ମଂ। ତତ୍ଥ ଯଂ କାଯଦ୍ୱାରିକଂ, ତଂ କାଯକମ୍ମଂ; ଯଂ ୱଚୀଦ୍ୱାରିକଂ, ତଂ

ୱଚୀକମ୍ମନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅତ୍ଥି ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ କୁସଲଂ, ଅତ୍ଥି ଅକୁସଲଂ, ଅତ୍ଥି ଅବ୍ୟାକତଂ। ଦ୍ୱତିଂସେୱ ହି ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତାନି – ଅଟ୍ଠ କାମାୱଚରକୁସଲାନି, ଦ୍ୱାଦସ ଅକୁସଲାନି, ଦସ କାମାୱଚରକିରିୟଚିତ୍ତାନି, କୁସଲତୋ ଚ କିରିୟତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଭିଞ୍ଞାଚିତ୍ତାନୀତି। ତେସୁ ୟଂ କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ କୁସଲଂ; ଇତରେହି ଇତରଂ। ଅତ୍ଥି ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତିୱେଦନଂ, ଅତ୍ଥି ଦ୍ୱିୱେଦନଂ, ଅତ୍ଥି ଏକୱେଦନଂ। ତତ୍ଥ ୟଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ତୀସୁ ୱେଦନାସୁ ଅଞ୍ଞତରୱେଦନାସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ତିୱେଦନଂ; ୟଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ସୁଖସମଙ୍ଗୀ ୱା ଉପେକ୍ଖାସମଙ୍ଗୀ ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ଦ୍ୱିୱେଦନଂ; ୟଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାସମଙ୍ଗୀୟେୱ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ଏକୱେଦନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ –

''ସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କିରିୟା, ଅଥୋ ସଞ୍ଞା ସଚିତ୍ତକଂ;

ଲୋକୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କମ୍ମଞ୍ଚ, କୁସଲଂ ୱେଦନାୟ ଚା''ତି।

ଇମଂ ପକିଣ୍ଣକଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତେସୁ ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ସମୁଟ୍ଠାନତୋ ଏକସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଅଙ୍ଗୱସେନ ଦୁକସମୁଟ୍ଠାନଂ, କାୟଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିୟସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୋୟେୱ ହି ଏତଂ ଆପଜ୍ଜତି। ମେଥୁନପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ କାମସଞ୍ଞାୟ ଅଭାୱେନ ମୁଚ୍ଚନତୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ। ''ଅନାପତ୍ତି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅସାଦିୟନ୍ତସ୍ସା''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ମେଥୁନଚିତ୍ତେନେୱ ନଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ୱିନା ଚିତ୍ତେନାତି ସଚିତ୍ତକଂ। ରାଗୱସେନେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ଲୋକୱଜ୍ଜଂ। କାୟଦ୍ୱାରେନେୱ ସମୁଟ୍ଠାନତୋ କାୟକମ୍ମଂ। ଚିତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ଅଙ୍ଗମତ୍ତଂ ହୋତି, ନ ତସ୍ସ ୱସେନ କମ୍ମଭାୱୋ ଲବ୍ଭତି। ଲୋଭଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ। ସୁଖସମଙ୍ଗୀ ୱା ଉପେକ୍ଖାସମଙ୍ଗୀ ୱା ତଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଦ୍ୱିୱେଦନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ଆପତ୍ତିୟଂ ୟୁଜ୍ଜତି। ସିକ୍ଖାପଦସୀସେନ ପନ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଦେସନା ଆରୂଳ୍ହା, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ପକିଣ୍ଣକକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

ମକ୍କଟୀୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତା ଚ…ପେ… ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ ମିଗୋତି ଇଦଂ କିଂ? ଇମା ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନଂ ଭଗୱତା ସୟଂ ୱିନିଚ୍ଛିତାନଂ ତେସଂ ତେସଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ଉଦ୍ଦାନଗାଥା ନାମ। ତାନି ୱତ୍ଥୂନି ''ସୁଖଂ ୱିନୟଧରା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ଠପିତାନି। ୱତ୍ଥୁଗାଥା ପନ ଧରମାନେୟେୱ ଭଗୱତି ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ଠପିତା ''ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ଆୟତିଂ ୱିନୟଧରା ୱିନୟଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ସାଧୁକଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପଠମସିକ୍ଖାପଦଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ଦୁତିୟାଦୀନଞ୍ଚ ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଦୁତିୟାଦୀନି। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନି ହି ସିପ୍ପିକାନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକରୂପାନି ୱିୟ ୱିନୟଧରାନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକୱତ୍ଥୂନି ହୋନ୍ତୀତି।

୬୭। ତତ୍ଥ ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ୱତ୍ଥୂନି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂୟେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନି। ତତିୟେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଗିହିଲିଙ୍ଗେନାତି ଗିହିୱେସେନ ଓଦାତୱତ୍ଥୋ ହୁତ୍ୱା। ଚତୁତ୍ଥେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତତୋ ପରେସୁ ସତ୍ତସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ କୁସଚୀରନ୍ତି କୁସେ ଗନ୍ଥେତ୍ୱା କତଚୀରଂ। ୱାକଚୀରଂ ନାମ ତାପସାନଂ ୱକ୍କଲଂ। ଫଲକଚୀରଂ ନାମ ଫଲକସଣ୍ଠାନାନି ଫଲକାନି ସିବ୍ବିତ୍ୱା କତଚୀରଂ। କେସକମ୍ବଲୋତି କେସେହି ତନ୍ତେ ୱାୟିତ୍ୱା କତକମ୍ବଲୋ। ୱାଲକମ୍ବଲୋତି ଚମରୱାଲେହି ୱାୟିତ୍ୱା କତକମ୍ବଲୋ। ଉଲୂକପକ୍ଖିକନ୍ତି ଉଲୂକସକୁଣସ୍ସ ପକ୍ଖେହି କତନିୱାସନଂ। ଅଜିନକ୍ଖିପନ୍ତି ସଲୋମଂ ସଖୁରଂ ଅଜିନମିଗଚମ୍ମଂ। ଦ୍ୱାଦସମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସାରତ୍ତୋତି କାୟସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ସାରତ୍ତୋ; ତଂ ରାଗଂ ଞତ୍ୱା ଭଗୱା ''ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସା''ତି ଆହ।

୬୮। ତେରସମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାତି ସା ଥେରୀ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ସେଟ୍ଠିଧୀତା ସତସହସ୍ସକପ୍ପେ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନା। ତସ୍ସା ପକତିୟାପି ଅତିଦସ୍ସନୀୟା ନୀଲୁପ୍ପଲୱଣ୍ଣା କାୟଚ୍ଛୱି, ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ କିଲେସସନ୍ତାପସ୍ସ ଅଭାୱେନ ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚତି। ସା ତାୟେୱ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ''ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା''ତି ନାମଂ ଲଭି। ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ଗିହିକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରତ୍ତଚିତ୍ତୋ; ସୋ କିର ତସ୍ସା ଞାତିଦାରକୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋତି ଅନନ୍ତରତ୍ଥେ ନିପାତୋ; ମଞ୍ଚକେ ନିସିନ୍ନାନନ୍ତରମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦିୱା ବାହିରତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାୟ ନିସିନ୍ନାନଞ୍ହି ପଠମଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ହୋତି। ସୋ ୟାୱସ୍ସା ତଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ନ ନସ୍ସତି, ତାୱଦେୱ ଏୱମକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୂସେସୀତି ପଧଂସେସି। ଥେରୀ ପନ ଅନୱଜ୍ଜା ଅତ୍ତନୋ ସମଣସଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅସାଦିୟନ୍ତୀ ନିସୀଦି ଅସଦ୍ଧମ୍ମାଧିପ୍ପାୟେନ ପରାମଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧ-ସିଲାଥମ୍ଭ-ଖଦିରସାରଖାଣୁକା ୱିୟ। ସୋପି ଅତ୍ତନୋ ମନୋରଥଂ ପୂରେତ୍ୱା ଗତୋ। ତସ୍ସା ଥେରିୟା ଦସ୍ସନପଥଂ ୱିଜହନ୍ତସ୍ସେୱ ଅୟଂ ମହାପଥୱୀ ସିନେରୁପବ୍ବତଂ ଧାରେତୁଂ ସମତ୍ଥାପି ତଂ ପାପପୁରିସଂ କୁମ୍ମମତ୍ତକଳେୱରଂ ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ୱିୟ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିୱରମଦାସି। ସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଅୱୀଚିଜାଲାନଂ ଇନ୍ଧନଭାୱଂ ଅଗମାସି। ଭଗୱା ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସାଦିୟନ୍ତିୟା''ତି ୱତ୍ୱା ଥେରିଂ ସନ୍ଧାୟ ଧମ୍ମପଦେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ୱାରି ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେୱ, ଆରଗ୍ଗେରିୱ ସାସପୋ;

ଯୋ ନ ଲିମ୍ପତି କାମେସୁ, ତମହଂ ବ୍ରୂମି ବ୍ରାହ୍ମଣ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୪୦୧);

୬୯। ତୁଦ୍ଦସମେ ୱଚ୍ଛୁମ୍ହି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁଭୂତନ୍ତି ରତ୍ତିଭାଗେ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତସ୍ସ ପୁରିସସଣ୍ଠାନଂ ମସ୍ସୁଦାଠିକାଦି ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ଇତ୍ଥିସଣ୍ଠାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ତମେୱ ଉପଜ୍ଝଂ ତମେୱ ଉପସମ୍ପଦନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଗହିତୌପଜ୍ଝାଯମେୱ ପୁବ୍ବେ କତୌପସମ୍ପଦମେୱ ଅନୁଜାନାମି। ପୁନ ଉପଜ୍ଝା ନ ଗହେତବ୍ବା; ଉପସମ୍ପଦା ନ କାତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ତାନିୟେୱୱସ୍ସାନୀତି ଭିକ୍ଖୁଉପସମ୍ପଦତୋ ପଭୁତି ଯାୱ ୱସ୍ସଗଣନା, ତଂୟେୱ ୱସ୍ସଗଣନଂ ଅନୁଜାନାମି। ନ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱସ୍ସଗଣନା କାତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଙ୍ଗମିତୁନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍ଗମିତୁଂ ସଙ୍ଗନ୍ତୁଂ ସମଙ୍ଗୀ ଭୱିତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଦାନିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂନଂ ମଜ୍ଝେ ୱସିତୁଂ, ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱସତୂତି। ଯା ଆପତ୍ତିଯୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସାଧାରଣାତି ଯା ଦେସନାଗାମିନିଯୋ ୱା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିଯୋ ୱା ଆପତ୍ତିଯୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସାଧାରଣା। ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ୱୁଟ୍ଠାତୁନ୍ତି ତା ସବ୍ବାପି ଭିକ୍ଖୁନୀହି କାତବ୍ବଂ ୱିନଯକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାହି ଆପତ୍ତୀହି ଅନାପତ୍ତୀତି ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅସାଧାରଣା ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି-ଆଦିକା ଆପତ୍ତିଯୋ, ତାହି ଅନାପତ୍ତି। ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନେନ ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ୱୁଟ୍ଠିତାୱ ହୋନ୍ତି। ପୁନ ପକତିଲିଙ୍ଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ତାହି ଆପତ୍ତୀହି ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିୟେୱାତି ଅଯଂ ତାୱେତ୍ଥ ପାଳିୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଅଯଂ ପନ ପାଳିମୁତ୍ତୋ ଓକ୍କନ୍ତିକୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ଇମେସୁ ତାୱ ଦ୍ୱୀସୁ ଲିଙ୍ଗେସୁ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ଉତ୍ତମଂ, ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ହୀନଂ; ତସ୍ମା ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ବଲୱଅକୁସଲେନ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ଦୁବ୍ବଲକୁସଲେନ ପତିଟ୍ଠାତି। ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ପନ ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତଂ ଦୁବ୍ବଲଅକୁସଲେନ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ବଲୱକୁସଲେନ ପତିଟ୍ଠାତି। ଏୱଂ ଉଭଯମ୍ପି ଅକୁସଲେନ ଅନ୍ତରଧାଯତି, କୁସଲେନ ପଟିଲବ୍ଭତି।

ତତ୍ଥ ସଚେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏକତୋ ସଜ୍ଝାଯଂ ୱା ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛଂ ୱା କତ୍ୱା ଏକାଗାରେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତାନଂ ଏକସ୍ସ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁଭୱତି, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସହସେଯ୍ୟାପତ୍ତି ହୋତି। ସୋ ଚେ ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଦୁକ୍ଖୀ ଦୁମ୍ମନୋ ରତ୍ତିଭାଗେୟେୱ ଇତରସ୍ସ ଆରୋଚେଯ୍ୟ, ତେନ ସମସ୍ସାସେତବ୍ବୋ – ‘‘ହୋତୁ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ। ୱଟ୍ଟସ୍ସେୱେସୋ ଦୋସୋ। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଦ୍ୱାରଂ ଦିନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ହୋତୁ ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା, ଅନାୱଟୋ ଧମ୍ମୋ ଅୱାରିତୋ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗୋ’’ତି। ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଚ ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ – ‘‘ତୁମ୍ହେହି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅତ୍ଥି ୱୋ କାଚି ସନ୍ଦିଟ୍ଠା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ’’ତି। ସଚସ୍ସା ହୋନ୍ତି ତାଦିସା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅତ୍ଥୀତି, ନୋ ଚେ ହୋନ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ୱତ୍ୱା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘ମମ ସଙ୍ଗହଂ କରୋଥ; ଇଦାନି ମଂ ପଠମଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ନେଥା’’ତି। ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଚ ନ ଏକକେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଜୋତିକଞ୍ଚ କତ୍ତରଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସଂୱିଦହନଂ ପରିମୋଚେତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ଅସୁକଂ ନାମ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ବହିଗାମେ ଦୂରେ ୱିହାରୋ ହୋତି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗାମନ୍ତର-ନଦୀପାର-ରତ୍ତିୱିପ୍ପୱାସ-ଗଣଓହୀଯନାପତ୍ତୀହି ଅନାପତ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱତ୍ତବ୍ବା – ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୁଂ ଜାନାଥା’’ତି? ‘‘ଆମ, ଅଯ୍ୟା’’ତି। ‘‘ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁଭୂତଂ, ସଙ୍ଗହଂ ଦାନିସ୍ସ କରୋଥା’’ତି। ତା ଚେ ‘‘ସାଧୁ, ଅଯ୍ୟା, ଇଦାନି ମଯମ୍ପି ସଜ୍ଝାଯିସ୍ସାମ, ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମ, ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତି, ଆରାଧିକା ଚ ହୋନ୍ତି ସଙ୍ଗାହିକା ଲଜ୍ଜିନିଯୋ, ତା କୋପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଗଚ୍ଛତି ଚେ, ଗାମନ୍ତର-ନଦୀପାର-ରତ୍ତିୱିପ୍ପୱାସ-ଗଣଓହୀଯନାପତ୍ତୀହି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ପନ ଲଜ୍ଜିନିଯୋ ହୋନ୍ତି, ନ ସଙ୍ଗାହିକାଯୋ; ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ଲବ୍ଭତି। ସଚେପି ଅଲଜ୍ଜିନିଯୋ ହୋନ୍ତି, ସଙ୍ଗହଂ ପନ କରୋନ୍ତି; ତାପି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ ଲବ୍ଭତି। ସଚେ ଲଜ୍ଜିନିଯୋ ଚ ସଙ୍ଗାହିକା ଚ, ଞାତିକା ନ ହୋନ୍ତି, ଆସନ୍ନଗାମେ ପନ ଅଞ୍ଞା ଞାତିକାଯୋ ହୋନ୍ତି ପଟିଜଗ୍ଗନିକା, ତାସମ୍ପି ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚେ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେପି ନିସ୍ସଯପଟିପନ୍ନୋ, ପତିରୂପାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ମାତିକା ୱା ୱିନଯୋ ୱା ଉଗ୍ଗହିତୋ ସୁଗ୍ଗହିତୋ, ପୁନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନକାରଣଂ ନତ୍ଥି। ସଚେ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ପରିସାୱଚରୋ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେୟେୱ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ସୁପସମ୍ପନ୍ନା। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ପୁବ୍ବେ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସନ୍ତେହିପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେୟେୱ ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସସାମଣେରେନାପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେୟେୱ ଉପଜ୍ଝା ଗହେତବ୍ବା।

ଯଂ ପନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ଅଧିଟ୍ଠିତଂ ତିଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତୋ ଚ, ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଜହତି, ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ସଙ୍କଚ୍ଚିକା ଚ ଉଦକସାଟିକା ଚ ଗହେତବ୍ବା। ଯଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ୱା ଅତିରେକପତ୍ତୋ ୱା ୱିନଯକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଠପିତୋ ହୋତି, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ୱିନଯକମ୍ମଂ ୱିଜହତି, ପୁନ କାତବ୍ବଂ। ପଟିଗ୍ଗହିତତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀନିପି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହନ୍ତି। ସଚେ ପଟିଗ୍ଗହଣତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଲିଙ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତତି, ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁକାଲେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତକଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ, ତଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତି। ଯଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସାଧାରଣଂ ଅୱିଭଜିତ୍ୱା ଠପିତଂ, ତଂ ପକତତ୍ତୋ ରକ୍ଖତି। ଯଂ ପନ ୱିଭତ୍ତଂ ଏତସ୍ସେୱ ସନ୍ତକଂ, ତଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ପରିୱାରେ –

‘‘ତେଲଂ ମଧୁଂ ଫାଣିତଞ୍ଚାପି ସପ୍ପିଂ;

ସାମଂ ଗହେତ୍ୱାନ ନିକ୍ଖିପେୟ୍ୟ;

ଅୱୀତିୱତ୍ତେ ସତ୍ତାହେ;

ସତି ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି;

ପଞ୍ହା ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା’’ତି। (ପରି। ୪୮୦);

ଇଦଞ୍ହି ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନାମ ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନେନ, କାଲଂକିରିୟାୟ, ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେନ, ହୀନାୟାୱତ୍ତନେନ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦାନେନ, ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହଣେନ ଚ ୱିଜହତି। ତସ୍ମା ସଚେପି ହରୀତକଖଣ୍ଡମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠପିତମତ୍ଥି, ସବ୍ବମସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି। ଭିକ୍ଖୁୱିହାରେ ପନ ଯଂକିଞ୍ଚିସ୍ସା ସନ୍ତକଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱା ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱା ଠପିତଂ, ସବ୍ବସ୍ସ ସାୱ ଇସ୍ସରା, ଆହରାପେତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଥାୱରଂ ତସ୍ସା ସନ୍ତକଂ ସେନାସନଂ ୱା ଉପରୋପକା ୱା, ତେ ଯସ୍ସିଚ୍ଛତି ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବା। ତେରସସୁ ସମ୍ମୁତୀସୁ ଯା ଭିକ୍ଖୁକାଲେ ଲଦ୍ଧା ସମ୍ମୁତି, ସବ୍ବା ସା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ପୁରିମିକାୟ ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସଚେ ପଚ୍ଛିମିକାୟ ସେନାସନେ ଗହିତେ ଲିଙ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତତି, ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ଚସ୍ସା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଲାଭଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତି, ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋ। ସଚେ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସାଧାରଣାୟ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ ଆପତ୍ତିୟା ପରିୱସନ୍ତସ୍ସ ଲିଙ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତତି, ପକ୍ଖମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ମାନତ୍ତଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ ପରିୱତ୍ତତି, ପୁନ ପକ୍ଖମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଚିଣ୍ଣମାନତ୍ତସ୍ସ ପରିୱତ୍ତତି, ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅବ୍ଭାନକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅକୁସଲୱିପାକେ ପରିକ୍ଖୀଣେ ପକ୍ଖମାନତ୍ତକାଲେ ପୁନଦେୱ ଲିଙ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତତି, ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଚିଣ୍ଣେ ପକ୍ଖମାନତ୍ତେ ପରିୱତ୍ତତି, ଭିକ୍ଖୂହି ଅବ୍ଭାନକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି।

ଅନନ୍ତରେ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଇଧ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସଚେପି ଭିକ୍ଖୁନିକାଲେ ଆପନ୍ନା ସଞ୍ଚରିତ୍ତାପତ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି, ପରିୱାସଦାନଂ ନତ୍ଥି, ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପକ୍ଖମାନତ୍ତଂ ଚରନ୍ତିୟା ଲିଙ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତତି, ନ ତେନତ୍ଥୋ, ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଚିଣ୍ଣମାନତ୍ତାୟ ପରିୱତ୍ତତି, ପୁନ ମାନତ୍ତଂ ଅଦତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଅବ୍ଭେତବ୍ବୋ। ଅଥ ଭିକ୍ଖୂହି ମାନତ୍ତେ ଅଦିନ୍ନେ ପୁନ ଲିଙ୍ଗଂ ପରିୱତ୍ତତି, ଭିକ୍ଖୁନୀହି ପକ୍ଖମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ଅଥ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ ପୁନ ପରିୱତ୍ତତି, ପକ୍ଖମାନତ୍ତମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ଚିଣ୍ଣମାନତ୍ତସ୍ସ ପନ ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତେ ଜାତେ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅବ୍ଭାନକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ । ପୁନ ପରିୱତ୍ତେ ଚ ଲିଙ୍ଗେ ଭିକ୍ଖୁନିଭାୱେ ଠିତାୟପି ଯା ଆପତ୍ତିୟୋ ପୁବ୍ବେ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା, ତା ସୁପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା ଏୱାତି।

୭୦। ଇତୋ ପରାନି ‘‘ମାତୁୟା ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଚତ୍ତାରି ୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନିୟେୱ।

୭୧। ମୁଦୁପିଟ୍ଠିକୱତ୍ଥୁମ୍ହି ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ନଟପୁବ୍ବକୋ। ତସ୍ସ ସିପ୍ପକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ପରିକମ୍ମକତା ପିଟ୍ଠି ମୁଦୁକା ଅହୋସି। ତସ୍ମା ଏୱଂ କାତୁଂ ଅସକ୍ଖି।

ଲମ୍ବୀୱତ୍ଥୁମ୍ହି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଦୀଘଂ ହୋତି ଲମ୍ବତି, ତସ୍ମା ଲମ୍ବୀତି ୱୁତ୍ତୋ।

ଇତୋ ପରାନି ଦ୍ୱେ ୱଣୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନାନେୱ। ଲେପଚିତ୍ତୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଲେପଚିତ୍ତଂ ନାମ ଚିତ୍ତକମ୍ମରୂପଂ।

ଦାରୁଧୀତଲିକୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଦାରୁଧୀତଲିକା ନାମ କଟ୍ଠରୂପଂ। ଯଥା ଚ ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଦନ୍ତରୂପ-ପୋତ୍ଥକରୂପ-ଲୋହରୂପାଦୀସୁ ଅନୁପାଦିନ୍ନକେସୁ ଇତ୍ଥିରୂପେସୁ ନିମିତ୍ତେ ମେଥୁନରାଗେନ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତୁ ୱା ମା ୱା, ଦୁକ୍କଟମେୱ। କାୟସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସାପି ତଥେୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ମୋଚନରାଗେନ ପନ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ମୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଅମୁତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟନ୍ତି।

୭୨। ସୁନ୍ଦରୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅୟଂ ସୁନ୍ଦରୋ ନାମ ରାଜଗହେ କୁଲଦାରକୋ ସଦ୍ଧାୟ ପବ୍ବଜିତୋ; ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅଭିରୂପତାୟ ‘‘ସୁନ୍ଦରୋ’’ତି ନାମଂ ଲଭି। ତଂ ରଥିକାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନଛନ୍ଦରାଗା ସା ଇତ୍ଥୀ ଇମଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଅକାସି। ଥେରୋ ପନ ଅନାଗାମୀ। ତସ୍ମା ସୋ ନ ସାଦିୟି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ଅୱିସୟୋ ଏସୋ।

ଇତୋ ପରେସୁ ଚତୂସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଜଳା ଦୁମ୍ମେଧା ମାତୁଗାମସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ତଥା କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟିଂସୁ।

୭୩। ଅକ୍ଖାୟିତାଦୀନି ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ଦ୍ୱୀସୁ ଛିନ୍ନସୀସୱତ୍ଥୂସୁ ଅୟଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ – ୱଟ୍ଟକତେ ମୁଖେ ୱିୱଟେ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପୱେସେନ୍ତୋ ସଚେ ହେଟ୍ଠା ୱା ଉପରି ୱା ଉଭୟପସ୍ସେହି ୱା ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେତି, ପାରାଜିକଂ। ଚତୂହିପି ପସ୍ସେହି ଅଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ତାଲୁକଂ ଛୁପତି, ପାରାଜିକମେୱ। ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି ତାଲୁକଞ୍ଚ ଅଛୁପନ୍ତୋ ଆକାସଗତମେୱ କତ୍ୱା ପୱେସେତି ଚ ନୀହରତି ଚ, ଦୁକ୍କଟଂ। ଯଦି ପନ ଦନ୍ତା ସୁଫୁସିତା, ଅନ୍ତୋମୁଖେ ଓକାସୋ ନତ୍ଥି, ଦନ୍ତା ଚ ବହି ଓଟ୍ଠମଂସେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା, ତତ୍ଥ ୱାତେନ ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠଂ ଅଲ୍ଲୋକାସଂ ତିଲଫଲମତ୍ତମ୍ପି ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱ। ଉପ୍ପାଟିତେ ପନ ଓଟ୍ଠମଂସେ ଦନ୍ତେସୁୟେୱ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ୟୋପି ଦନ୍ତୋ ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି , ନ ସକ୍କା ଓଟ୍ଠେହି ପିଦହିତୁଂ। ତତ୍ଥ ଉପକ୍କମନ୍ତେପି ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତଜିୱ୍ହାୟ ଉପକ୍କମନ୍ତେପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମେୱ। ଜୀୱମାନକସରୀରେପି ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତଜିୱ୍ହାୟ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମେୱ। ଯଦି ପନ ବହିଜିୱ୍ହାୟ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋମୁଖଂ ପୱେସେତି, ପାରାଜିକମେୱ। ଉପରିଗୀୱାୟ ଛିନ୍ନସୀସସ୍ସପି ଅଧୋଭାଗେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ତାଲୁକଂ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱ।

ଅଟ୍ଠିକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୁସାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଟ୍ଠିକାନି ସଙ୍କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସାପି, ନିମିତ୍ତେ ମେଥୁନରାଗେନ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସାପି, କାୟସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସାପି, ମୁଚ୍ଚତୁ ୱା ମା ୱା, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ମୋଚନରାଗେନ ପନ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ମୁଚ୍ଚନ୍ତେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଅମୁଚ୍ଚନ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମେୱ।

ନାଗୀୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନାଗମାଣୱିକା ୱା ହୋତୁ କିନ୍ନରୀଆଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରା, ସବ୍ବତ୍ଥ ପାରାଜିକଂ।

ୟକ୍ଖୀୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସବ୍ବାପି ଦେୱତା ୟକ୍ଖୀୟେୱ।

ପେତୀୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହିକାଦିପେତିୟୋ ଅଲ୍ଲୀୟିତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କା। ୱିମାନପେତିୟୋ ପନ ଅତ୍ଥି; ୟାସଂ କାଳପକ୍ଖେ ଅକୁସଲଂ ୱିପଚ୍ଚତି, ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ଦେୱତା ୱିୟ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋନ୍ତି। ଏୱରୂପାୟ ପେତିୟା ୱା ୟକ୍ଖିୟା ୱା ସଚେ ଦସ୍ସନ-ଗହଣ-ଆମସନ-ଫୁସନ-ଘଟ୍ଟନାନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଥାପି ଦସ୍ସନଂ ନତ୍ଥି, ଇତରାନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ପାରାଜିକମେୱ। ଅଥ ଦସ୍ସନଗହଣାନି ନ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ଆମସନଫୁସନଘଟ୍ଟନେହି ପଞ୍ଞାୟମାନେହି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱିସଞ୍ଞିଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମନୋରଥଂ ପୂରେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଅୟଂ ଅୱିସୟୋ ନାମ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଅୱିସୟତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁ ପାକଟମେୱ।

ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିୟୋତି ଉପହତକାୟପ୍ପସାଦୋ ଖାଣୁକଣ୍ଟକମିୱ ସୁଖଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ନ ୱେଦୟତି। ଅୱେଦୟନ୍ତସ୍ସାପି ସେୱନଚିତ୍ତୱସେନ ଆପତ୍ତି।

ଛୁପିତମତ୍ତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୟୋ ''ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିସ୍ସାମୀ''ତି ମାତୁଗାମଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମେଥୁନେ ୱିରଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋତି, ଦୁକ୍କଟମେୱସ୍ସ ହୋତି। ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ହି ପୁବ୍ବପୟୋଗା ହତ୍ଥଗ୍ଗାହାଦୟୋ ୟାୱ ସୀସଂ ନ ପାପୁଣାତି, ତାୱ ଦୁକ୍କଟେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ସୀସେ ପତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ ହୋତି। ପଠମପାରାଜିକସ୍ସ ହି ଦୁକ୍କଟମେୱ ସାମନ୍ତଂ। ଇତରେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ଅୟଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଧମ୍ମେ ୱିରଜ୍ଜିତ୍ୱା କାୟସଂସଗ୍ଗଂ ସାଦିୟୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନାହ ଭଗୱା – ''ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସା''ତି।

୭୪। ଭଦ୍ଦିୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦିୟଂ ନାମ ତଂ ନଗରଂ। ଜାତିୟାୱନଂ ନାମ ଜାତିପୁପ୍ଫଗୁମ୍ବାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତାୟ ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମଂ; ତଂ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଉପଚାରେ ୱନଂ ହୋତି। ସୋ ତତ୍ଥ ନିପନ୍ନୋ ତେନ ୱାତୁପତ୍ଥମ୍ଭେନ ମହାନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଏକରସଂ ଭୱଙ୍ଗମେୱ ୱତ୍ତତି। କିଲିନ୍ନଂ ପସ୍ସିତ୍ୱାତି ଅସୁଚିକିଲିଟ୍ଠଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା।

୭୫। ଇତୋ ପରାନି ସାଦିୟନପଟିସଂୟୁତ୍ତାନି ଚତ୍ତାରି ୱତ୍ଥୂନି, ଅଜାନନୱତ୍ଥୁ ଚାତି ପଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୭୬। ଦ୍ୱୀସୁ ଅସାଦିୟନୱତ୍ଥୂସୁ ସହସା ୱୁଟ୍ଠାସୀତି ଆସୀୱିସେନ ଦଟ୍ଠୋ ୱିୟ ଅଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୋ ୱିୟ ଚ ତୁରିତଂ ୱୁଟ୍ଠାସି। ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପୱତ୍ତେସୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ଖିପ୍ପଂ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତୋୱ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ୱଟ୍ଟେନ୍ତୋ ପରିୱଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିହେଠେନ୍ତୋ ପାତେସି। ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକେନ ହି ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଅୟଞ୍ଚ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସଙ୍ଗାମସୀସୟୋଧୋ ଭିକ୍ଖୁ।

୭୭। ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଦିୱା ପଟିସଲ୍ଲୀୟନ୍ତେନାତି ଦିୱା ନିପଜ୍ଜନ୍ତେନ। ଦ୍ୱାରଂ ସଂୱରିତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲୀୟିତୁନ୍ତି ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ପାଳିୟଂ ''ଅୟଂ ନାମ ଆପତ୍ତୀ''ତି ନ ୱୁତ୍ତା। ୱିୱରିତ୍ୱା ନିପନ୍ନଦୋସେନ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦିୱା ପଟିସଲ୍ଲୀୟନ୍ତେନ ଦ୍ୱାରଂ ସଂୱରିତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲୀୟିତୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅସଂୱରିତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲୀୟନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଭଗୱତୋ ହି ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଞତ୍ୱା

ଉପାଲିତ୍ଥେରାଦୀହି ଅଟ୍ଠକଥା ଠପିତା। ''ଅନ୍ତାପତ୍ତି ଦିୱା ଆପଜ୍ଜତି ନୋ ରତ୍ତି''ନ୍ତି (ପରି। ୩୨୩) ଇମିନାପି ଚେତଂ ସିଦ୍ଧଂ।

କୀଦିସଂ ପନ ଦ୍ୱାରଂ ସଂୱରିତବ୍ବଂ, କୀଦିସଂ ନ ସଂୱରିତବ୍ବଂ? ରୁକ୍ଖପଦରୱେଳୁପଦରକିଲଞ୍ଜପଣ୍ଣାଦୀନଂ ଯେନ କେନଚି କୱାଟଂ କତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଉଦୁକ୍ଖଲେ ଉପରି ଉତ୍ତରପାସକେ ଚ ପୱେସେତ୍ୱା କତଂ ପରିୱତ୍ତକଦ୍ୱାରମେୱ ସଂୱରିତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଂ ଗୋରୂପାନଂ ୱଜେସୁ ୱିଯ ରୁକ୍ଖସୂଚିକଣ୍ଟକଦ୍ୱାରଂ, ଗାମଥକନକଂ ଚକ୍କଲକଯୁତ୍ତଦ୍ୱାରଂ, ଫଲକେସୁ ୱା କିଟିକାସୁ ୱା ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚକ୍କଲକାନି ଯୋଜେତ୍ୱା କତଂ ସଂସରଣକିଟିକଦ୍ୱାରଂ, ଆପଣେସୁ ୱିଯ କତଂ ଉଗ୍ଘାଟନକିଟିକଦ୍ୱାରଂ, ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ୱେଣୁସଲାକା ଗୋପ୍ଫେତ୍ୱା ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ କତଂ ସଲାକହତ୍ଥକଦ୍ୱାରଂ, ଦୁସ୍ସସାଣିଦ୍ୱାରନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଦ୍ୱାରଂ ନ ସଂୱରିତବ୍ବଂ। ପତ୍ତହତ୍ଥସ୍ସ କୱାଟପ୍ପଣାମନେ ପନ ଏକଂ ଦୁସ୍ସସାଣିଦ୍ୱାରମେୱ ଅନାପତ୍ତିକରଂ, ଅୱସେସାନି ପଣାମେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି। ଦିୱା ପଟିସଲ୍ଲୀଯନ୍ତସ୍ସ ପନ ପରିୱତ୍ତକଦ୍ୱାରମେୱ ଆପତ୍ତିକରଂ, ସେସାନି ସଂୱରିତ୍ୱା ୱା ଅସଂୱରିତ୍ୱା ୱା ନିପନ୍ନସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି। ସଂୱରିତ୍ୱା ପନ ନିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏତଂ ୱତ୍ତଂ।

ପରିୱତ୍ତକଦ୍ୱାରଂ ପନ କିତ୍ତକେନ ସଂୱୁତଂ ହୋତି? ସୂଚିଘଟିକାଦୀସୁ ଦିନ୍ନାସୁ ସଂୱୁତମେୱ ହୋତି। ଅପିଚ ଖୋ ସୂଚିମତ୍ତେପି ଦିନ୍ନେ ୱଟ୍ଟତି। ଘଟିକମତ୍ତେପି ଦିନ୍ନେ ୱଟ୍ଟତି। ଦ୍ୱାରବାହଂ ଫୁସିତ୍ୱା ପିହିତମତ୍ତେପି ୱଟ୍ଟତି। ଈସକଂ ଅଫୁସିତେପି ୱଟ୍ଟତି। ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ୱିଧିନା ଯାୱତା ସୀସଂ ନପ୍ପୱିସତି ତାୱତା ଅଫୁସିତେପି ୱଟ୍ଟତୀତି। ସଚେ ବହୂନଂ ୱଳଞ୍ଜନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ସାମଣେରଂ ୱା ''ଦ୍ୱାରଂ, ଆୱୁସୋ, ଜଗ୍ଗାହୀ''ତି ୱତ୍ୱାପି ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଥ ଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରକମ୍ମଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି କରୋନ୍ତା ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତି, ''ଏତେ ଦ୍ୱାରଂ ଜଗ୍ଗିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱାପି ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଉପାସକମ୍ପି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା, 'ଏସ ଜଗ୍ଗିସ୍ସତୀ'ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ମାତୁଗାମଂ ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ଦ୍ୱାରସ୍ସ ଉଦୁକ୍ଖଲଂ ୱା ଉତ୍ତରପାସକୋ ୱା ଭିନ୍ନୋ ୱା ହୋତି ଅଟ୍ଠପିତୋ ୱା, ସଂୱରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ନୱକମ୍ମତ୍ଥଂ ୱା ପନ ଇଟ୍ଠକପୁଞ୍ଜୋ ୱା ମତ୍ତିକାଦୀନଂ ୱା ରାସି ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାରେ କତୋ ହୋତି, ଅଟ୍ଟଂ ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି, ଯଥା ସଂୱରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି; ଏୱରୂପେ ଅନ୍ତରାଯେ ସତି ଅସଂୱରିତ୍ୱାପି ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ପନ କୱାଟଂ ନତ୍ଥି, ଲଦ୍ଧକପ୍ପମେୱ। ଉପରି ସଯନ୍ତେନ ନିସ୍ସେଣିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସଚେ ନିସ୍ସେଣିମତ୍ଥକେ ଥକନକଂ ହୋତି, ଥକେତ୍ୱାପି ନିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଗବ୍ଭେ ନିପଜ୍ଜନ୍ତେନ ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରଂ ୱା ପମୁଖଦ୍ୱାରଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ସଂୱରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ଏକକୁଟ୍ଟକେ ଗେହେ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଦ୍ୱାରାନି କତ୍ୱା ୱଳଞ୍ଜନ୍ତି, ଦ୍ୱେପି ଦ୍ୱାରାନି ଜଗ୍ଗିତବ୍ବାନି।

ତିଭୂମକେପି ପାସାଦେ ଦ୍ୱାରଂ ଜଗ୍ଗିତବ୍ବମେୱ। ସଚେ ଭିକ୍ଖାଚାରା ପଟିକ୍କମ୍ମ ଲୋହପାସାଦସଦିସଂ ପାସାଦଂ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଦିୱାୱିହାରତ୍ଥଂ ପୱିସନ୍ତି, ସଙ୍ଘତ୍ଥେରେନ ଦ୍ୱାରପାଲସ୍ସ ''ଦ୍ୱାରଂ ଜଗ୍ଗାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱା ''ଦ୍ୱାରଜଗ୍ଗନଂ ଏତସ୍ସ ଭାରୋ''ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ । ଯାୱ ସଙ୍ଘନୱକେନ ଏୱମେୱ କତ୍ତବ୍ବଂ। ପୁରେ ପୱିସନ୍ତାନଂ ''ଦ୍ୱାରଜଗ୍ଗନଂ ନାମ ପଚ୍ଛିମାନଂ ଭାରୋ''ତି ଏୱଂ ଆଭୋଗଂ କାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅନାପୁଚ୍ଛା ୱା ଆଭୋଗଂ ୱା ଅକତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭେ ୱା ଅସଂୱୁତଦ୍ୱାରେ ବହି ୱା ନିପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ଆପତ୍ତି। ଗବ୍ଭେ ୱା ବହି ୱା ନିପଜ୍ଜନକାଲେପି ''ଦ୍ୱାରଜଗ୍ଗନଂ ନାମ ମହାଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରପାଲସ୍ସ ଭାରୋ''ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ଲୋହପାସାଦାଦୀସୁ ଆକାସତଲେ ନିପଜ୍ଜନ୍ତେନାପି ଦ୍ୱାରଂ ସଂୱରିତବ୍ବମେୱ।

ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ – ଇଦଂ ଦିୱାପଟିସଲ୍ଲୀଯନଂ ଯେନ କେନଚି ପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ସଦ୍ୱାରବନ୍ଧେ ଠାନେ କଥିତଂ। ତସ୍ମା ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା ମଣ୍ଡପେ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ସଦ୍ୱାରବନ୍ଧେ ନିପଜ୍ଜନ୍ତେନ ଦ୍ୱାରଂ ସଂୱରିତ୍ୱାୱ ନିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସଚେ ମହାପରିୱେଣଂ ହୋତି, ମହାବୋଧିଯଙ୍ଗଣଲୋହପାସାଦଙ୍ଗଣସଦିସଂ ବହୂନଂ ଓସରଣଟ୍ଠାନଂ, ଯତ୍ଥ ଦ୍ୱାରଂ ସଂୱୁତମ୍ପି ସଂୱୁତଟ୍ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ଦ୍ୱାରଂ ଅଲଭନ୍ତା ପାକାରଂ ଆରୁହିତ୍ୱାପି ୱିଚରନ୍ତି, ତତ୍ଥ ସଂୱରଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ରତ୍ତିଂ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ଉଟ୍ଠହତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପୁନ ସୁପତି, ଆପତ୍ତି। ଯୋ ପନ ''ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ଦ୍ୱାରଂ ଅସଂୱରିତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ନିପଜ୍ଜତି, ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦମେୱ ଚ ନ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯେୱ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ''ଏୱଂ ନିପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅନାଦରିଯଦୁକ୍କଟାପି ନ ମୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଯୋ ପନ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଅଦ୍ଧାନଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱା କିଲନ୍ତରୂପୋ ମଞ୍ଚେ ନିସିନ୍ନୋ ପାଦେ ଭୂମିତୋ ଅମୋଚେତ୍ୱାୱ ନିଦ୍ଦାୱସେନ ନିପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ଓକ୍କନ୍ତନିଦ୍ଦୋ ଅଜାନନ୍ତୋପି ପାଦେ ମଞ୍ଚକଂ ଆରୋପେତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅପସ୍ସାଯ ସୁପନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଯୋପି ଚ ''ନିଦ୍ଦଂ ୱିନୋଦେସ୍ସାମୀ''ତି ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ପତିତ୍ୱା ସହସାୱ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି। ଯୋ ପନ ପତିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଯତି, ନ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି।

କୋ ମୁଚ୍ଚତି, କୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି? ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ତାୱ ''ଏକଭଙ୍ଗେନ ନିପନ୍ନକୋଯେୱ ମୁଚ୍ଚତି। ପାଦେ ପନ ଭୂମିତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଯକ୍ଖଗହିତକୋପି ୱିସଞ୍ଞୀଭୂତୋପି ନ ମୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପିତୋୱ ମୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଯୋ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ମୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପତିତୋ ତତ୍ଥେୱ ସୁପତି, ତସ୍ସାପି ଅୱିସଯତ୍ତା ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତି। ଆଚରିଯା ପନ ଏୱଂ ନ କଥଯନ୍ତି। ତସ୍ମା

ଆପତ୍ତିୟେୱାତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱେ ପନ ଜନା ଆପତ୍ତିତୋ ମୁଚ୍ଚନ୍ତିୟେୱ, ୟୋ ଚ ୟକ୍ଖଗହିତକୋ, ୟୋ ଚ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପିତୋ''ତି।

୭୮। ଭାରୁକଚ୍ଛକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅନାପତ୍ତି ସୁପିନନ୍ତେନାତି ୟସ୍ମା ସୁପିନନ୍ତେ ଅୱିସୟତ୍ତା ଏୱଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ଭଗୱତା ଅୱିନିଚ୍ଛିତପୁବ୍ବମ୍ପି ଇମଂ ୱତ୍ଥୁଂ ନୟଗ୍ଗାହେନ ୱିନିଚ୍ଛିନି। ଭଗୱାପି ଚ ସୁତ୍ୱା ''ସୁକଥିତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପାଲିନା; ଅପଦେ ପଦଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୟ, ଆକାସେ ପଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିୟ ଉପାଲି ଇମଂ ପଞ୍ହଂ କଥେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଥେରଂ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି – ''ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିନୟଧରାନଂ ୟଦିଦଂ ଉପାଲୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୧୯, ୨୨୮)। ଇତୋ ପରାନି ସୁପକ୍କାଦୀନି ୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୮୦। ଭିକ୍ଖୁନୀସମ୍ପୟୋଜନାଦୀସୁ ତେ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା ଖିଡ୍ଡାପସୁତା ଅତ୍ତନୋ ଅନାଚାରେନ ଏୱଂ ଅକଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ୱିନାସୋ ଏୱ ଉଦପାଦି।

୮୨। ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଦସ୍ସନଂ ଅଗମାସୀତି ଅନୁକମ୍ପାୟ ''ତଂ ଦକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ଗେହଂ ଅଗମାସି। ଅଥସ୍ସ ସା ଅତ୍ତନୋ ଚ ଦାରକାନଞ୍ଚ ନାନପ୍ପକାରେହି ଅନାଥଭାୱଂ ସଂୱଣ୍ଣେସି। ଅନପେକ୍ଖଞ୍ଚ ନଂ ଞତ୍ୱା କୁପିତା ''ଏହି ୱିବ୍ଭମାହୀ''ତି ବଲକ୍କାରେନ ଅଗ୍ଗହେସି। ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେତୁଂ ପଟିକ୍କମନ୍ତୋ ଜରାଦୁବ୍ବଲତାୟ ଉତ୍ତାନୋ ପରିପତି। ତତୋ ସା ଅତ୍ତନୋ ମନଂ ଅକାସି। ସୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମୀ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନକାମରାଗୋ ତସ୍ମା ନ ସାଦିୟୀତି।

୮୩। ମିଗପୋତକୱତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନାୟ

ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତତ୍ରିଦଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ସମନ୍ତପାସାଦିକତ୍ତସ୍ମିଂ –

ଆଚରିୟପରମ୍ପରତୋ, ନିଦାନୱତ୍ଥୁପ୍ପଭେଦଦୀପନତୋ;

ପରସମୟୱିୱଜ୍ଜନତୋ, ସକସମୟୱିସୁଦ୍ଧିତୋ ଚେୱ।

ବ୍ୟଞ୍ଜନପରିସୋଧନତୋ, ପଦତ୍ଥତୋ ପାଳିୟୋଜନକ୍କମତୋ;

ସିକ୍ଖାପଦନିଚ୍ଛୟତୋ, ୱିଭଙ୍ଗନୟଭେଦଦସ୍ସନତୋ।

ସମ୍ପସ୍ସତଂ ନ ଦିସ୍ସତି, କିଞ୍ଚି ଅପାସାଦିକଂ ୟତୋ ଏତ୍ଥ;

ୱିଞ୍ଞୂନମୟଂ ତସ୍ମା, ସମନ୍ତପାସାଦିକାତ୍ୱେୱ।

ସଂୱଣ୍ଣନା ପୱତ୍ତା, ୱିନୟସ୍ସ ୱିନେୟ୍ୟଦମନକୁସଲେନ;

ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଲୋକନାଥେନ, ଲୋକମନୁକମ୍ପମାନେନାତି।

ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିୟପାରାଜିକଂ

ଦୁତିୟଂ ଅଦୁତିୟେନ, ୟଂ ଜିନେନ ପକାସିତଂ;

ପାରାଜିକଂ ତସ୍ସ ଦାନି, ପତ୍ତୋ ସଂୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ।

ଯସ୍ମା ତସ୍ମା ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ, ଯଂ ପୁବ୍ବେ ଚ ପକାସିତଂ;

ତଂ ସବ୍ବଂ ୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱାନ, ହୋତି ସଂୱଣ୍ଣନା ଅୟଂ।

ଧନିୟୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୮୪।ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ରାଜଗହେ ୱିହରତି ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେତି ତତ୍ଥ ରାଜଗହେତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ, ତଞ୍ହି ମନ୍ଧାତୁ-ମହାଗୋୱିନ୍ଦାଦୀହି ପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ''ରାଜଗହ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଞ୍ଞେପେତ୍ଥ ପକାରେ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତି। କିଂ ତେହି! ନାମମେତଂ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ। ତଂ ପନେତଂ ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଚ ଚକ୍କୱତ୍ତିକାଲେ ଚ ନଗରଂ ହୋତି। ସେସକାଲେ ସୁଞ୍ଞଂ ହୋତି ଯକ୍ଖପରିଗ୍ଗହିତଂ, ତେସଂ ୱସନ୍ତୱନଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଏୱଂ ଗୋଚରଗାମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନିୱାସନଟ୍ଠାନମାହ – ଗିଜ୍ଝକୂଟେ ପବ୍ବତେତି। ସୋ ଚ ଗିଜ୍ଝା ତସ୍ସ କୂଟେସୁ ୱସିଂସୁ, ଗିଜ୍ଝସଦିସାନି ୱା ତସ୍ସ କୂଟାନି; ତସ୍ମା ଗିଜ୍ଝକୂଟୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସମ୍ବହୁଲାତି ୱିନୟପରିୟାୟେନ ତୟୋ ଜନା ସମ୍ବହୁଲାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ସଙ୍ଘୋ। ସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟେନ ତୟୋ ତୟୋ ଏୱ, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମ୍ବହୁଲା। ଇଧ ପନ ତେ ସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟେନ ସମ୍ବହୁଲାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସନ୍ଦିଟ୍ଠାତି ନାତିୱିସ୍ସାସିକା ନ ଦଳ୍ହମିତ୍ତା; ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗମ୍ମ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ହି ତେ ସନ୍ଦିଟ୍ଠାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସମ୍ଭତ୍ତାତି ଅତିୱିସ୍ସାସିକା ଦଳ୍ହମିତ୍ତା; ତେ ହି ସୁଟ୍ଠୁ ଭତ୍ତା ଭଜମାନା ଏକସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗାତି କତ୍ୱା ''ସମ୍ଭତ୍ତା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇସିଗିଲିପସ୍ସେତି ଇସିଗିଲି ନାମ ପବ୍ବତୋ, ତସ୍ସ ପସ୍ସେ। ପୁବ୍ବେ କିର ପଞ୍ଚସତମତ୍ତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା କାସିକୋସଲାଦୀସୁ ଜନପଦେସୁ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିୟା ୱୀତିନାମେନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା ତେ ପୱିସନ୍ତେୱ ପସ୍ସନ୍ତି ନ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ। ତତୋ ଆହଂସୁ – ''ଅୟଂ ପବ୍ବତୋ ଇମେ ଇସୟୋ ଗିଲତୀ''ତି। ତଦୁପାଦାୟ ତସ୍ସ ''ଇସିଗିଲି''ତ୍ୱେୱ ସମଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ତସ୍ସ ପସ୍ସେ ପବ୍ବତପାଦେ।

ତିଣକୁଟିୟୋ କରିତ୍ୱାତି ତିଣଚ୍ଛଦନା ସଦ୍ୱାରବନ୍ଧା କୁଟିୟୋ କତ୍ୱା। ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ହି ନାଳକପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେନାପି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଛନ୍ନେୟେୱ ସଦ୍ୱାରବନ୍ଧେ ସେନାସନେ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସେନାସନିକେନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଯୋ ଉପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ମହାୱ। ୨୦୪)। ତସ୍ମା ୱସ୍ସକାଲେ ସଚେ ସେନାସନଂ ଲଭତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ; ନୋ ଚେ ଲଭତି, ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ପରିୟେସିତ୍ୱାପି କାତବ୍ବଂ। ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ସାମମ୍ପି କାତବ୍ବଂ। ନ ତ୍ୱେୱ ଅସେନାସନିକେନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅୟମନୁଧମ୍ମତା। ତସ୍ମା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତିଣକୁଟିୟୋ କରିତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାଦୀନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତିକୱତ୍ତାନି ଚ ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନି ଚ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖମାନା ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂସୁ।

ଆୟସ୍ମାପି ଧନିୟୋତି ନ କେୱଲଂ ତେ ଥେରାୱ ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଆଦିକମ୍ମିକୋ ଆୟସ୍ମା ଧନିୟୋପି। କୁମ୍ଭକାରପୁତ୍ତୋତି କୁମ୍ଭକାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ; ତସ୍ସ ହି ନାମଂ ଧନିୟୋ, ପିତା କୁମ୍ଭକାରୋ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଧନିୟୋ କୁମ୍ଭକାରପୁତ୍ତୋ''ତି। ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛୀତି ତେହି ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଟ୍ଠାନେୟେୱ ତିଣକୁଟିକଂ କରିତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାତି ପୁରିମିକାୟ ଉପଗତା ମହାପୱାରଣାୟ ପୱାରିତା ପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ''ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱଂ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା।

ତିଣକୁଟିୟୋ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ନ ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରାଦୀହି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା, ୱତ୍ତସୀସେନ ପନ ତିଣଞ୍ଚ ଦାରୁୱଲ୍ଲି-ଆଦୀନି ଚ ଓରୋପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେନ ହି ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ କୁଟି କତା ହୋତି, ତେନ ସଚେ ଆୱାସିକା ଭିକ୍ଖୂ ହୋନ୍ତି, ତେ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବା। ''ସଚେ ଇମଂ କୁଟିଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା କୋଚି ୱସିତୁଂ ଉସ୍ସହତି, ତସ୍ସ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିତବ୍ବଂ। ଯେନ ଅରଞ୍ଞେ ୱା କତା ହୋତି , ପଟିଜଗ୍ଗନକଂ ୱା ନ ଲଭତି, ତେନ ''ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ପରିଭୋଗଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପଟିସାମେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତେ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ଅରଞ୍ଞେ କୁଟିୟୋ କତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନକଂ ଅଲଭନ୍ତା ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ପଟିସାମେତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ଚ ଠପିତଂ ତଂ ଉପଚିକାହି ନ ଖଜ୍ଜତି , ଅନୋୱସ୍ସକଞ୍ଚ ହୋତି, ତଥା ଠପେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିତୁକାମାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଉପକାରାୟ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଗମିୟୱତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା।

ଜନପଦଚାରିକଂ ପକ୍କମିଂସୂତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲଂ ଜନପଦଂ ଅଗମଂସୁ। ଆୟସ୍ମା ପନ ଧନିୟୋ କୁମ୍ଭକାରପୁତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସ୍ସଂ ୱସୀତିଆଦି ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଯାୱତତିୟକନ୍ତି ଯାୱତତିୟୱାରଂ। ଅନୱୟୋତି ଅନୁଅୱୟୋ, ସନ୍ଧିୱସେନ ଉକାରଲୋପୋ। ଅନୁ ଅନୁ ଅୱୟୋ, ଯଂ ଯଂ କୁମ୍ଭକାରେହି କତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୂନୋ ପରିପୁଣ୍ଣସିପ୍ପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସକେତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେ। ଆଚରିୟକେତି ଆଚରିୟକମ୍ମେ।

କୁମ୍ଭକାରକମ୍ମେତି କୁମ୍ଭକାରାନଂ କମ୍ମେ; କୁମ୍ଭକାରେହି କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ସବ୍ବଂ ଆଚରିୟକଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ପରିୟୋଦାତସିପ୍ପୋତି ପରିସୁଦ୍ଧସିପ୍ପୋ। ଅନୱୟଜେପି ସତି ଅଞ୍ଞେହି ଅସଦିସସିପ୍ପୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ସବ୍ବମତ୍ତିକାମୟନ୍ତି ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟକକୱାଟସୂଚିଘଟିକୱାତପାନକୱାଟମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଭିତ୍ତିଛଦନିଟ୍ଠକଥମ୍ଭାଦିଭେଦଂ ସବ୍ବଂ ଗେହସମ୍ଭାରଂ ମତ୍ତିକାମୟମେୱ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ଗୋମୟଞ୍ଚ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ତଂ କୁଟିକଂ ପଚୀତି ତଂ ସବ୍ବମତ୍ତିକାମୟଂ କତ୍ୱା ପାଣିକାୟ ଘଂସିତ୍ୱା ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ତେଲତମ୍ବମତ୍ତିକାୟ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ତିଣାଦୀହି ପୂରେତ୍ୱା ୟଥା ପକ୍କା ସୁପକ୍କା ହୋତି, ଏୱଂ ପଚି। ଏୱଂ ପକ୍କା ଚ ପନ ସା ଅହୋସି କୁଟିକା । ଅଭିରୂପାତି ସୁରୂପା। ପାସାଦିକାତି ପସାଦଜନିକା। ଲୋହିତିକାତି ଲୋହିତୱଣ୍ଣା। କିଙ୍କଣିକସଦ୍ଦୋତି କିଙ୍କଣିକଜାଲସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ। ୟଥା କିର ନାନାରତନେହି କତସ୍ସ କିଙ୍କଣିକଜାଲସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତସ୍ସା କୁଟିକାୟ ୱାତପାନନ୍ତରିକାଦୀହି ପୱିଟ୍ଠେନ ୱାତେନ ସମାହତାୟ ସଦ୍ଦୋ ଅହୋସି। ଏତେନସ୍ସା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ସୁପକ୍କଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ‘‘କିଙ୍କଣିକା’’ତି କଂସଭାଜନଂ, ତସ୍ମା ୟଥା ଅଭିହତସ୍ସ କଂସଭାଜନସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ, ଏୱମସ୍ସା ୱାତପ୍ପହତାୟ ସଦ୍ଦୋ ଅହୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୮୫।କିଂ ଏତଂ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଏତ୍ଥ ଜାନନ୍ତୋୱ ଭଗୱା କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି। ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁନ୍ତି ସବ୍ବମତ୍ତିକାମୟାୟ କୁଟିକାୟ କରଣଭାୱଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। କଥଞ୍ହି ନାମ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… କୁଟିକଂ କରିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ ଅତୀତତ୍ଥେ ଅନାଗତୱଚନଂ; ଅକାସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥତୋ ପରିୟେସିତବ୍ବଂ। ନ ହି ନାମ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତସ୍ସ ମୋଘପୁରିସସ୍ସ ପାଣେସୁ ଅନୁଦ୍ଦୟା ଅନୁକମ୍ପା ଅୱିହେସା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁଦ୍ଦୟାତି ଅନୁରକ୍ଖଣା; ଏତେନ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନୁକମ୍ପାତି ପରଦୁକ୍ଖେନ ଚିତ୍ତକମ୍ପନା। ଅୱିହେସାତି ଅୱିହିଂସନା; ଏତେହି କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ , ତସ୍ସ ମୋଘପୁରିସସ୍ସ ପଥୱୀଖଣନଚିକ୍ଖଲ୍ଲମଦ୍ଦନଅଗ୍ଗିଦାନେସୁ ବହୂ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକେ ପାଣେ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତସ୍ସ ୱିନାସେନ୍ତସ୍ସ ତେସୁ ପାଣେସୁ ମେତ୍ତାକରୁଣାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗମତ୍ତାପି ଅନୁଦ୍ଦୟା ଅନୁକମ୍ପା ଅୱିହେସା ନ ହି ନାମ ଭୱିସ୍ସତି ଅପ୍ପମତ୍ତକାପି ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ମା ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ପାଣେସୁ ପାତବ୍ୟତଂ ଆପଜ୍ଜୀତି ପଚ୍ଛିମୋ ଜନସମୂହୋ ପାଣେସୁ ପାତବ୍ୟଭାୱଂ ମା ଆପଜ୍ଜି। ‘‘ବୁଦ୍ଧକାଲେପି ଭିକ୍ଖୂହି ଏୱଂ କତଂ, ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ପାଣାତିପାତଂ କରୋନ୍ତାନଂ ନତ୍ଥି ଦୋସୋ’’ତି ମଞ୍ଞିତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନା ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ମା ପାଣେସୁ ପାତବ୍ୟେ ଘଂସିତବ୍ବେ ଏୱଂ ମଞ୍ଞୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ଧନିୟଂ ଗରହିତ୍ୱା ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବମତ୍ତିକାମୟା କୁଟିକା କାତବ୍ବାତି ଆୟତିଂ ତାଦିସାୟ କୁଟିକାୟ କରଣଂ ପଟିକ୍ଖିପି; ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚ ‘‘ୟୋ କରେୟ୍ୟ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ସବ୍ବମତ୍ତିକାମୟକୁଟିକାକରଣେ ଆପତ୍ତିଂ ଠପେସି। ତସ୍ମା ୟୋପି ପଥୱୀଖଣନାଦିନା ପାଣେସୁ ପାତବ୍ୟତଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ତାଦିସଂ କୁଟିକଂ କରୋତି, ସୋପି ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ପଥୱୀଖଣନାଦୀହି ପନ ପାଣେସୁ ପାତବ୍ୟତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ୟଂ ୟଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱୀତିକ୍କମତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତମେୱ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଧନିୟତ୍ଥେରସ୍ସ ଆଦିକମ୍ମିକତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ସେସାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା କରୋନ୍ତାନମ୍ପି କତଂ ଲଭିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତାନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଦବ୍ବସମ୍ଭାରମିସ୍ସକା ପନ ୟଥା ୱା ତଥା ୱା ମିସ୍ସା ହୋତୁ, ୱଟ୍ଟତି। ସୁଦ୍ଧମତ୍ତିକାମୟାୱ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସାପି ଇଟ୍ଠକାହି ଗିଞ୍ଜକାୱସଥସଙ୍ଖେପେନ କତା ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ ଭନ୍ତେତି ଖୋ…ପେ… ତଂ କୁଟିଂ ଭିନ୍ଦିଂସୂତି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା କଟ୍ଠେହି ଚ ପାସାଣେହି ଚ ତଂ କୁଟିକଂ ୱିକିରନ୍ତା ଭିନ୍ଦିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଧନିୟୋତିଆଦିମ୍ହି ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଧନିୟୋ ଏକପସ୍ସେ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋ ତେନ ସଦ୍ଦେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ‘‘କିସ୍ସ ମେ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, କୁଟିଂ ଭିନ୍ଦଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଭଗୱା ଭେଦାପେତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ସୁବ୍ବଚତାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଇମିନା ଅତିମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ଅତ୍ତନୋ ୱସନତ୍ଥଂ କତଂ କୁଟିକଂ ଭେଦାପେସି, ନନୁ ଏତସ୍ସେତ୍ଥ ୱୟକମ୍ମମ୍ପି ଅତ୍ଥୀତି? କିଞ୍ଚାପି ଅତ୍ଥି, ଅଥ ଖୋ ନଂ ଭଗୱା ଅକପ୍ପିୟାତି ଭିନ୍ଦାପେସି, ତିତ୍ଥିୟଧଜୋତି ଭିନ୍ଦାପେସି। ଅୟମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଅଞ୍ଞାନିପି କାରଣାନି ୱୁତ୍ତାନି – ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟାୟ, ପତ୍ତଚୀୱରଗୁତ୍ତତ୍ଥାୟ, ସେନାସନବାହୁଲ୍ଲପଟିସେଧନାୟାତିଆଦୀନି। ତସ୍ମା ଇଦାନିପି ୟୋ ଭିକ୍ଖୁ ବହୁସ୍ସୁତୋ ୱିନୟଞ୍ଞୂ ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅକପ୍ପିୟଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଛିନ୍ଦାପେୟ୍ୟ ୱା ଭିନ୍ଦାପେୟ୍ୟ ୱା ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ , ସୋ ନେୱ ଚୋଦେତବ୍ବୋ ନ ସାରେତବ୍ବୋ; ନ ତଂ ଲବ୍ଭା ୱତ୍ତୁଂ ‘‘ମମ ପରିକ୍ଖାରୋ ତୟା ନାସିତୋ, ତଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି।

ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛୟୋ

ତତ୍ରାୟଂ ପାଳିମୁତ୍ତକୋ କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟପରିକ୍ଖାରୱିନିଚ୍ଛୟୋ – କେଚି ତାଲପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋ ୱା ବହି ୱା ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେନ ସୁତ୍ତେନ ସିବ୍ବନ୍ତା ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏକୱଣ୍ଣେନ ପନ ନୀଲେନ ୱା ପୀତକେନ ୱା ୟେନ କେନଚି ସୁତ୍ତେନ ଅନ୍ତୋ ୱା ବହି ୱା ସିବ୍ବିତୁଂ ଛତ୍ତଦଣ୍ଡଗ୍ଗାହକଂ

ସଲାକପଞ୍ଜରଂ ୱା ୱିନନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଥିରକରଣତ୍ଥଂ, ନ ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠତ୍ଥାଯ। ଛତ୍ତପଣ୍ଣକେସୁ ମକରଦନ୍ତକଂ ୱା ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦକଂ ୱା ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଛତ୍ତଦଣ୍ଡେ ଗେହଥମ୍ଭେସୁ ୱିଯ ଘଟକୋ ୱା ୱାଳରୂପକଂ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେପି ସବ୍ବତ୍ଥ ଆରଗ୍ଗେନ ଲେଖା ଦିନ୍ନା ହୋତି, ସାପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ଘଟକମ୍ପି ୱାଳରୂପମ୍ପି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଧାରେତବ୍ବଂ। ଲେଖାପି ଘଂସିତ୍ୱା ୱା ଅପନେତବ୍ବା, ସୁତ୍ତକେନ ୱା ଦଣ୍ଡୋ ୱେଠେତବ୍ବୋ। ଦଣ୍ଡବୁନ୍ଦେ ପନ ଅହିଛତ୍ତକସଣ୍ଠାନଂ ୱଟ୍ଟତି। ୱାତପ୍ପହାରେନ ଅଚଲନତ୍ଥଂ ଛତ୍ତମଣ୍ଡଲିକଂ ରଜ୍ଜୁକେହି ଗାହେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡେ ବନ୍ଧନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ବନ୍ଧନଟ୍ଠାନେ ୱଲଯମିୱ ଉକ୍କିରିତ୍ୱା ଲେଖଂ ଠପେନ୍ତି, ସା ୱଟ୍ଟତି।

ଚୀୱରମଣ୍ଡନତ୍ଥାଯ ନାନାସୁତ୍ତକେହି ସତପଦୀସଦିସଂ ସିବ୍ବନ୍ତା ଆଗନ୍ତୁକପଟ୍ଟଂ ଠପେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଯଂକିଞ୍ଚି ସୂଚିକମ୍ମୱିକାରଂ କରୋନ୍ତି, ପଟ୍ଟମୁଖେ ୱା ପରିଯନ୍ତେ ୱା ୱେଣିଂ ୱା ସଙ୍ଖଲିକଂ ୱା, ଏୱମାଦି ସବ୍ବଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ପକତିସୂଚିକମ୍ମମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଗଣ୍ଠିକପଟ୍ଟକଞ୍ଚ ପାସକପଟ୍ଟଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକୋଣମ୍ପି ସୋଳସକୋଣମ୍ପି କରୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଘିଯଗଯମୁଗ୍ଗରାଦୀନି ଦସ୍ସେନ୍ତି, କକ୍କଟକ୍ଖୀନି ଉକ୍କିରନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଚତୁକୋଣମେୱ ୱଟ୍ଟତି। କୋଣସୁତ୍ତପିଳକା ଚ ଚୀୱରେ ରତ୍ତେ ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟରୂପା ୱଟ୍ଟନ୍ତି। କଞ୍ଜିକପିଟ୍ଠଖଲିଆଦୀସୁ ଚୀୱରଂ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଚୀୱରକମ୍ମକାଲେ ପନ ହତ୍ଥମଲସୂଚିମଲାଦୀନଂ ଧୋୱନତ୍ଥଂ କିଲିଟ୍ଠକାଲେ ଚ ଧୋୱନତ୍ଥଂ ୱଟ୍ଟତି। ଗନ୍ଧଂ ୱା ଲାଖଂ ୱା ତେଲଂ ୱା ରଜନେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ଚୀୱରଂ ରଜିତ୍ୱା ସଙ୍ଖେନ ୱା ମଣିନା ୱା ଯେନ କେନଚି ନ ଘଟ୍ଟେତବ୍ବଂ। ଭୂମିଯଂ ଜାଣୁକାନି ନିହନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ଦୋଣିଯମ୍ପି ନ ଘଂସିତବ୍ବଂ। ଦୋଣିଯଂ ୱା ଫଲକେ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଅନ୍ତେ ଗାହାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ପହରିତୁଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି; ତମ୍ପି ମୁଟ୍ଠିନା ନ କାତବ୍ବଂ। ପୋରାଣକତ୍ଥେରା ପନ ଦୋଣିଯମ୍ପି ନ ଠପେସୁଂ। ଏକୋ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି; ଅପରୋ ହତ୍ଥେ କତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ପହରତି। ଚୀୱରସ୍ସ କଣ୍ଣସୁତ୍ତକଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ରଜିତକାଲେ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, କଣ୍ଣସୁତ୍ତକ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୪୪) ଏୱଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ଅନୁୱାତେ ପାସକଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ ରଜନକାଲେ ଲଗ୍ଗନତ୍ଥାଯ। ଗଣ୍ଠିକେପି ସୋଭାକରଣତ୍ଥଂ ଲେଖା ୱା ପିଳକା ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି, ନାସେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ପତ୍ତେ ୱା ଥାଲକେ ୱା ଆରଗ୍ଗେନ ଲେଖଂ କରୋନ୍ତି, ଅନ୍ତୋ ୱା ବହି ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି। ପତ୍ତଂ ଭମଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଚନ୍ତି – ‘‘ମଣିୱଣ୍ଣଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି, ନ ୱଟ୍ଟତି; ତେଲୱଣ୍ଣୋ ପନ ୱଟ୍ଟତି। ପତ୍ତମଣ୍ଡଲେ ଭିତ୍ତିକମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ମକରଦନ୍ତକଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି।

ଧମକରଣଛତ୍ତକସ୍ସ ଉପରି ୱା ହେଟ୍ଠା ୱା ଧମକରଣକୁଚ୍ଛିଯଂ ୱା ଲେଖା ନ ୱଟ୍ଟତି, ଛତ୍ତମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ପନସ୍ସ ଲେଖା ୱଟ୍ଟତି।

କାଯବନ୍ଧନସ୍ସ ସୋଭନତ୍ଥଂ ତହିଂ ତହିଂ ଦିଗୁଣଂ ସୁତ୍ତଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତି, କକ୍କଟଚ୍ଛୀନି ଉଟ୍ଠପେନ୍ତି, ନ ୱଟ୍ଟତି। ଉଭୋସୁ ପନ ଅନ୍ତେସୁ ଦସାମୁଖସ୍ସ ଥିରଭାୱାଯ ଦିଗୁଣଂ କୋଟ୍ଟେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଦସାମୁଖେ ପନ ଘଟକଂ ୱା ମକରମୁଖଂ ୱା ଦେଡ୍ଡୁଭସୀସଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ୱିକାରରୂପଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛୀନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମାଦୀନି ୱା କତ୍ୱା କୋଟ୍ଟିତକାଯବନ୍ଧନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ଉଜୁକମେୱ ପନ ମଚ୍ଛକଣ୍ଟକଂ ୱା ଖଜ୍ଜୁରିପତ୍ତକଂ ୱା ମଟ୍ଠପଟ୍ଟିକଂ ୱା କତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କାଯବନ୍ଧନସ୍ସ ଦସା ଏକା ୱଟ୍ଟତି, ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରିପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି; ତତୋ ପରଂ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ରଜ୍ଜୁକକାଯବନ୍ଧନଂ ଏକମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପାମଙ୍ଗସଣ୍ଠାନଂ ପନ ଏକମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ଦସା ପନ ପାମଙ୍ଗସଣ୍ଠାନାପି ୱଟ୍ଟତି। ବହୁରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଏକେନ ନିରନ୍ତରଂ ୱେଠେତ୍ୱା କତଂ ବହୁରଜ୍ଜୁକନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ୱଟ୍ଟତି।

କାଯବନ୍ଧନୱିଧେ ଅଟ୍ଠମଙ୍ଗଲାଦିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱିକାରରୂପଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖାମତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ୱିଧକସ୍ସ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଥିରକରଣତ୍ଥାଯ ଘଟକଂ କରୋନ୍ତି, ଅଯମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ଅଞ୍ଜନିଯଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସଚତୁପ୍ପଦସକୁଣରୂପଂ ୱା ମାଲାକମ୍ମ-ଲତାକମ୍ମମକରଦନ୍ତକ-ଗୋମୁତ୍ତକଅଡ୍ଢଚନ୍ଦକାଦିଭେଦଂ ୱା ୱିକାରରୂପଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଘଂସିତ୍ୱା ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ଯଥା ୱା ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତଥା ସୁତ୍ତେନ ୱେଠେତ୍ୱା ୱଳଞ୍ଜେତବ୍ବା। ଉଜୁକମେୱ ପନ ଚତୁରଂସା ୱା ଅଟ୍ଠଂସା ୱା ସୋଳସଂସା ୱା ଅଞ୍ଜନୀ ୱଟ୍ଟତି। ହେଟ୍ଠତୋ ପିସ୍ସା ଦ୍ୱେ ୱା ତିସ୍ସୋ ୱା ୱଟ୍ଟଲେଖାଯୋ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଗୀୱାଯମ୍ପିସ୍ସା ପିଧାନକବନ୍ଧନତ୍ଥଂ ଏକା ୱଟ୍ଟଲେଖା ୱଟ୍ଟତି।

ଅଞ୍ଜନିସଲାକାଯପି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠକମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଜନିତ୍ଥୱିକାଯମ୍ପି ଯଂକିଞ୍ଚି ନାନାୱଣ୍ଣେନ ସୁତ୍ତେନ ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠକମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏସେୱ ନଯୋ କୁଞ୍ଚିକାକୋସକେପି। କୁଞ୍ଚିକାଯ ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠକମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଥା ସିପାଟିକାଯଂ। ଏକୱଣ୍ଣସୁତ୍ତେନ ପନେତ୍ଥ ଯେନ କେନଚି ସିବ୍ବିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଆରକଣ୍ଟକେପି ୱଟ୍ଟମଣିକଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଗୀୱାଯଂ ପନ ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖା ୱଟ୍ଟତି। ପିପ୍ଫଲିକେପି ମଣିକଂ ୱା ପିଳକଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଉଟ୍ଠପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଦଣ୍ଡକେ ପନ ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖା ୱଟ୍ଟତି। ନଖଚ୍ଛେଦନଂ ୱଲିତକଂଯେୱ କରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉତ୍ତରାରଣିଯଂ ୱା ଅଧରାରଣିଯଂ ୱା ଅରଣିଧନୁକେ ୱା ଉପରିପେଲ୍ଲନଦଣ୍ଡକେ ୱା ମାଲାକମ୍ମାଦିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ପେଲ୍ଲନଦଣ୍ଡକସ୍ସ ପନ ୱେମଜ୍ଝେ

ମଣ୍ଡଲଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖାମତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୂଚିସଣ୍ଡାସଂ କରୋନ୍ତି, ଯେନ ସୂଚିଂ ଡଂସାପେତ୍ୱା ଘଂସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ମକରମୁଖାଦିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସୂଚିଡଂସନଦ୍ଧଂ ପନ ମୁଖମତ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଦନ୍ତକଟ୍ଠଚ୍ଛେଦନୱାସିଯମ୍ପି ଯଂକିଞ୍ଚି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଉଜୁକମେୱ କପ୍ପିଯଲୋହେନ ଉଭୋସୁ ୱା ପସ୍ସେସୁ ଚତୁରଂସଂ ୱା ଅଟ୍ଠଂସଂ ୱା ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କତ୍ତରଦଣ୍ଡେପି ଯଂକିଞ୍ଚି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ହେଟ୍ଠା ଏକା ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ୱଟ୍ଟଲେଖା ଉପରି ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକମକୁଳମତ୍ତଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତି।

ତେଲଭାଜନେସୁ ୱିସାଣେ ୱା ନାଳିଯଂ ୱା ଅଲାବୁକେ ୱା ଆମଣ୍ଡସାରକେ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିରୂପଂ ପୁରିସରୂପଞ୍ଚ ଅୱସେସଂ ସବ୍ବମ୍ପି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠକମ୍ମଂ ୱଟ୍ଟତି।

ମଞ୍ଚପୀଠେ ଭିସିବିମ୍ବୋହନେ ଭୂମତ୍ଥରଣେ ପାଦପୁଞ୍ଛନେ ଚଙ୍କମନଭିସିଯା ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଯଂ କଚୱରଛଡ୍ଡନକେ ରଜନଦୋଣିକାଯ ପାନୀଯୌଳୁଙ୍କେ ପାନୀଯଘଟେ ପାଦକଥଲିକାଯ ଫଲକପୀଠକେ ୱଲଯାଧାରକେ ଦଣ୍ଡାଧାରକେପତ୍ତପିଧାନେ ତାଲୱଣ୍ଟେ ୱୀଜନେତି – ଏତେସୁ ସବ୍ବଂ ମାଲାକମ୍ମାଦିୱଣ୍ଣମଟ୍ଠକମ୍ମଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେନାସନେ ପନ ଦ୍ୱାରକୱାଟୱାତପାନକୱାଟାଦୀସୁ ସବ୍ବରତନମଯମ୍ପି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠକମ୍ମଂ ୱଟ୍ଟତି।

ସେନାସନେ କିଞ୍ଚି ପଟିସେଧେତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିରୁଦ୍ଧସେନାସନା। ୱିରୁଦ୍ଧସେନାସନଂ ନାମ ଅଞ୍ଞେସଂ ସୀମାଯ ରାଜୱଲ୍ଲଭେହି କତସେନାସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଯେ ତାଦିସଂ ସେନାସନଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ୱତ୍ତବ୍ବା – ''ମା ଅମ୍ହାକଂ ସୀମାଯ ସେନାସନଂ କରୋଥା''ତି। ଅନାଦିଯିତ୍ୱା କରୋନ୍ତିଯେୱ, ପୁନପି ୱତ୍ତବ୍ବା – ''ମା ଏୱଂ ଅକତ୍ଥ, ମା ଅମ୍ହାକଂ ଉପୋସଥପୱାରଣାନଂ ଅନ୍ତରାଯମକତ୍ଥ, ମା ସାମଗ୍ଗିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଥ, ତୁମ୍ହାକଂ ସେନାସନଂ କତମ୍ପି କତଟ୍ଠାନେ ନ ଠସ୍ସତୀ''ତି। ସଚେ ବଲକ୍କାରେନ କରୋନ୍ତିଯେୱ, ଯଦା ତେସଂ ଲଜ୍ଜିପରିସା ଉସ୍ସନ୍ନା ହୋତି, ସକ୍କା ଚ ହୋତି ଲଦ୍ଧୁଂ ଧମ୍ମିକୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ, ତଦା ତେସଂ ପେସେତବ୍ବଂ – ''ତୁମ୍ହାକଂ ଆୱାସଂ ହରଥା''ତି। ସଚେ ଯାୱ ତତିଯଂ ପେସିତେ ହରନ୍ତି, ସାଧୁ; ନୋ ଚେ ହରନ୍ତି, ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିଞ୍ଚ ଚେତିଯଞ୍ଚ ଅୱସେସସେନାସନାନି ଭିନ୍ଦିତବ୍ବାନି, ନୋ ଚ ଖୋ ଅପରିଭୋଗଂ କରୋନ୍ତେହି, ପଟିପାଟିଯା ପନ ଛଦନ-ଗୋପାନସୀ-ଇଟ୍ଠକାଦୀନି ଅପନେତ୍ୱା ତେସଂ ପେସେତବ୍ବଂ – ''ତୁମ୍ହାକଂ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେ ହରଥା''ତି। ସଚେ ହରନ୍ତି, ସାଧୁ; ନୋ ଚେ ହରନ୍ତି, ଅଥ ତେସୁ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେସୁ ହିମୱସ୍ସୱାତାତପାଦୀହି ପୂତିଭୂତେସୁ ୱା ଚୋରେହି ୱା ହଟେସୁ ଅଗ୍ଗିନା ୱା ଦଡ୍ଢେସୁ ସୀମସାମିକା ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପୱଜ୍ଜା, ନ ଲବ୍ଭା ଚୋଦେତୁଂ ''ତୁମ୍ହେହି ଅମ୍ହାକଂ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରା ନାସିତା''ତି ୱା ''ତୁମ୍ହାକଂ ଗୀୱା''ତି ୱା। ଯଂ ପନ ସୀମସାମିକେହି ଭିକ୍ଖୂହି କତଂ, ତଂ ସୁକତମେୱ ହୋତୀତି।

ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୮୬। ଏୱଂ ଭିନ୍ନାଯ ପନ କୁଟିକାଯ ଧନିଯସ୍ସ ପରିୱିତକ୍କଞ୍ଚ ପୁନ କୁଟିକରଣତ୍ଥାଯ ଉସ୍ସାହଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦାରୁଗହେ ଗଣକୋତି ରଞ୍ଞୋ ଦାରୁଭଣ୍ଡାଗାରେ ଦାରୁଗୋପକୋ। ଦେୱଗହଦାରୂନୀତି ଦେୱେନ ଗହିତଦାରୂନି। ରାଜପଟିଗ୍ଗହିତଭୂତାନି ଦାରୂନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନଗରପଟିସଙ୍ଖାରିକାନୀତି ନଗରସ୍ସ ପଟିସଙ୍ଖାରୂପକରଣାନି। ଆପଦତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି ଅଗ୍ଗିଦାହେନ ୱା ପୁରାଣଭାୱେନ ୱା ପଟିରାଜୂପରୁନ୍ଧନାଦିନା ୱା ଗୋପୁରଟ୍ଟାଲକରାଜନ୍ତେପୁରହତ୍ଥିସାଲାଦୀନଂ ୱିପତ୍ତି ଆପଦାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦତ୍ଥଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛେଦାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ କୁଟିଯା ପମାଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଗ୍ଗେ କିଞ୍ଚି ମଜ୍ଝେ କିଞ୍ଚି ମୂଲେ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ କରୋନ୍ତୋ ଛେଦାପେସି।

୮୭।ୱସ୍ସକାରୋତି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ନାମଂ। ମଗଧମହାମତ୍ତୋତି ମଗଧରଟ୍ଠେ ମହାମତ୍ତୋ, ମହତିଯା ଇସ୍ସରିଯମତ୍ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ, ମଗଧରଞ୍ଞୋ ୱା ମହାମତ୍ତୋ; ମହାଅମଚ୍ଚୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନୁସଞ୍ଞାଯମାନୋତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ। ଭଣେତି ଇସ୍ସରାନଂ ନୀଚଟ୍ଠାନିକପୁରିସାଲପନଂ। ବନ୍ଧଂ ଆଣାପେସୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପକତିଯାପି ତସ୍ମିଂ ଇସ୍ସାପକତୋୱ। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ''ଆଣାପେହୀ''ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଯସ୍ମା ''ପକ୍କୋସାପେହୀ''ତି ରଞ୍ଞୋ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ''ନଂ ହତ୍ଥେସୁ ଚ ପାଦେସୁ ଚ ବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଆଣାପେସ୍ସାମୀ''ତି ବନ୍ଧଂ ଆଣାପେସି। ଅଦ୍ଦସ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧନିଯୋତି କଥଂ ଅଦ୍ଦସ? ସୋ କିର ଅତ୍ତନା ଲେସେନ ଦାରୂନଂ ହଟଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ନିସ୍ସଂସଯଂ ଏସ ଦାରୂନଂ କାରଣା ରାଜକୁଲତୋ ୱଧଂ ୱା ବନ୍ଧଂ ୱା ପାପୁଣିସ୍ସତି, ତଦା ନଂ ଅହମେୱ ମୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତୋଯେୱ ୱିଚରତି। ତସ୍ମା ତଖଣଞ୍ଞେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଦ୍ଦସ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଧନିଯୋ''ତି। ଦାରୂନଂ କିଚ୍ଚାତି ଦାରୂନଂ କାରଣା। ପୁରାହଂ ହଞ୍ଞାମୀତି ଅହଂ ପୁରା ହଞ୍ଞାମି; ଯାୱ ଅହଂ ନ ହଞ୍ଞାମି, ତାୱ ତ୍ୱଂ ଏଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୮୮।ଇଙ୍ଘ, ଭନ୍ତେ, ସରାପେହୀତି ଏତ୍ଥ ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ପଠମାଭିସିତ୍ତୋତି ଅଭିସିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଠମଂ। ଏୱରୂପିଂ ୱାଚଂ ଭାସିତାତି

''ଦିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୂ''ତି ଇମଂ ଏୱରୂପିଂ ୱାଚଂ ଅଭିସିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଠମମେୱ ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅଭାସି, ତଂ ସଯମେୱ ଭାସିତ୍ୱା ଇଦାନି ସରସି, ନ ସରସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରାଜାନୋ କିର ଅଭିସିତ୍ତମତ୍ତାଯେୱ ଧମ୍ମଭେରିଂ ଚରାପେନ୍ତି – ''ଦିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୂ''ତି ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏସ ୱଦତି। ତେସଂ ମଯା ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତନ୍ତି ତେସଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତାନଂ ସମିତବାହିତପାପାନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକହରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ମଯା ଏତଂ ଭାସିତଂ; ନ ତୁମ୍ହାଦିସାନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅରଞ୍ଞେ ଅପରିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ତଞ୍ଚ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକଂ ଯଂ ଅରଞ୍ଞେ ଅପରିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି; ଏତଂ ସନ୍ଧାଯ ମଯା ଭାସିତନ୍ତି ଦୀପେତି।

ଲୋମେନ ତ୍ୱଂ ମୁଚ୍ଚୋସୀତି ଏତ୍ଥ ଲୋମମିୱ ଲୋମଂ, କିଂ ପନ ତଂ? ପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗଂ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଯଥା ନାମ ଧୁତ୍ତା ''ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମା''ତି ମହଗ୍ଘଲୋମଂ ଏଳକଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ। ତମେନଂ ଅଞ୍ଞୋ ୱିଞ୍ଞୁପୁରିସୋ ଦିସ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ଏଳକସ୍ସ ମଂସଂ କହାପଣମତ୍ତଂ ଅଗ୍ଘତି। ଲୋମାନି ପନ ଲୋମୱାରେ ଲୋମୱାରେ ଅନେକେ କହାପଣେ ଅଗ୍ଘନ୍ତୀ''ତି ଦ୍ୱେ ଅଲୋମକେ ଏଳକେ ଦତ୍ୱା ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ। ଏୱଂ ସୋ ଏଳକୋ ୱିଞ୍ଞୁପୁରିସମାଗମ୍ମ ଲୋମେନ ମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ। ଏୱମେୱ ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ୱଧବନ୍ଧନାରହୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଅରହଦ୍ଧଜୋ ସବ୍ଭି ଅୱଜ୍ଝରୂପୋ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା ଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗଭୂତଂ ଅରହଦ୍ଧଜଂ ଧାରେସି। ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇମିନା ପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗଲୋମେନ ଏଳକୋ ୱିଯ ୱିଞ୍ଞୁପୁରିସମାଗମ୍ମ ମୁଚ୍ଚୋସୀତି।

ମନୁସ୍ସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ରଞ୍ଞୋ ପରିସତି ଭାସମାନସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ଚ ପରମ୍ମୁଖା ଚ ସୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ଅୱଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ଅୱଜାନନ୍ତା ତଂ ଝାଯନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତି ଲାମକତୋ ୱା ଚିନ୍ତେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖିଯ୍ୟନ୍ତୀତି ତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତି ପକାସେନ୍ତି। ୱିପାଚେନ୍ତୀତି ୱିତ୍ଥାରିକଂ କରୋନ୍ତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ପତ୍ଥରନ୍ତି; ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ସଦ୍ଦସତ୍ଥାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଯୋଜନା – ''ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଇମେ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା''ତିଆଦୀନି ଚିନ୍ତେନ୍ତା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ''ନତ୍ଥି ଇମେସଂ ସାମଞ୍ଞ''ନ୍ତିଆଦୀନି ଭଣନ୍ତା ଖିଯ୍ୟନ୍ତି। ''ଅପଗତା ଇମେ ସାମଞ୍ଞା''ତିଆଦୀନି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତା ୱିପାଚେନ୍ତୀତି। ଏତେନ ନଯେନ ଇମେସଂ ପଦାନଂ ଇତୋ ପରମ୍ପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତପଦାନୁରୂପେନ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋତି ସେଟ୍ଠଚାରିନୋ। ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ସମଣଭାୱୋ। ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞନ୍ତି ସେଟ୍ଠଭାୱୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ରଞ୍ଞୋ ଦାରୂନୀତିଆଦିମ୍ହି ''ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିସ୍ସତୀ''ତି ଅଯଂ ଉଜ୍ଝାଯନତ୍ଥୋ। ଯଂ ପନେତଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ରଞ୍ଞୋ ଦାରୂନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତି ୱଚନଭେଦେ ଅସମ୍ମୁଯ୍ହନ୍ତେହି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୁରାଣୱୋହାରିକୋ ମହାମତ୍ତୋତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱତୋ ପୁରାଣେ ଗିହିକାଲେ ୱିନିଚ୍ଛଯୱୋହାରେ ନିଯୁତ୍ତତ୍ତା ''ୱୋହାରିକୋ''ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ ମହାଅମଚ୍ଚୋ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚାତି ଭଗୱା ସାମଂଯେୱ ଲୋକୱୋହାରମ୍ପି ଜାନାତି, ଅତୀତବୁଦ୍ଧାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିମ୍ପି ଜାନାତି – ''ପୁବ୍ବେପି ବୁଦ୍ଧା ଏତ୍ତକେନ ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ଏତ୍ତକେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଏତ୍ତକେନ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସଚେ ଅଞ୍ଞେହି ଲୋକୱୋହାରୱିଞ୍ଞୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଅସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦମତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେଯ୍ୟ, ତେନସ୍ସ ସିଯୁଂ ୱତ୍ତାରୋ ''ସୀଲସଂୱରୋ ନାମ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି ଅପ୍ପମେଯ୍ୟୋ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟୋ ମହାପଥୱୀ-ସମୁଦ୍ଦ-ଆକାସାନି ୱିଯ ଅତିୱିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ, କଥଞ୍ହି ନାମ ଭଗୱା ପାଦମତ୍ତକେନ ନାସେସୀ''ତି! ତତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଞାଣବଲଂ ଅଜାନନ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦଂ କୋପେଯ୍ୟୁଂ, ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଯଥାଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ। ଲୋକୱୋହାରୱିଞ୍ଞୂହି ପନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ସୋ ଉପୱାଦୋ ନ ହୋତି। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଏୱଂ ୱତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତି – ''ଇମେହି ନାମ ଅଗାରିକାପି ପାଦମତ୍ତେନ ଚୋରଂ ହନନ୍ତିପି ବନ୍ଧନ୍ତିପି ପବ୍ବାଜେନ୍ତିପି। କସ୍ମା ଭଗୱା ପବ୍ବଜିତଂ ନ ନାସେସ୍ସତି; ଯେନ ପରସନ୍ତକଂ ତିଣସଲାକମତ୍ତମ୍ପି ନ ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତି! ତଥାଗତସ୍ସ ଚ ଞାଣବଲଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅକୁପ୍ପଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଥାଠାନେ ଠସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଲୋକୱୋହାରୱିଞ୍ଞୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେତୁକାମୋ ସବ୍ବାୱନ୍ତଂ ପରିସଂ ଅନୁୱିଲୋକେନ୍ତୋ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏତଦୱୋଚ ''କିତ୍ତକେନ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ରାଜା ମାଗଧୋ ସେନିଯୋ ବିମ୍ବିସାରୋ ଚୋରଂ ଗହେତ୍ୱା ହନତି ୱା ବନ୍ଧତି ୱା ପବ୍ବାଜେତି ୱା''ତି।

ତତ୍ଥ ମାଗଧୋତି ମଗଧାନଂ ଇସ୍ସରୋ। ସେନିଯୋତି ସେନାଯ ସମ୍ପନ୍ନୋ। ବିମ୍ବିସାରୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ପବ୍ବାଜେତି ୱାତି ରଟ୍ଠତୋ ନିକ୍ଖାମେତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ପଞ୍ଚମାସକୋ ପାଦୋତି ତଦା ରାଜଗହେ ୱୀସତିମାସକୋ କହାପଣୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚମାସକୋ ପାଦୋ। ଏତେନ ଲକ୍ଖଣେନ ସବ୍ବଜନପଦେସୁ କହାପଣସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥୋ ଭାଗୋ ''ପାଦୋ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ପୋରାଣସ୍ସ ନୀଲକହାପଣସ୍ସ ୱସେନ, ନ ଇତରେସଂ ରୁଦ୍ରଦାମକାଦୀନଂ। ତେନ ହି ପାଦେନ ଅତୀତବୁଦ୍ଧାପି ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେସୁଂ, ଅନାଗତାପି ପଞ୍ଞପେସ୍ସନ୍ତି। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱା ପାରାଜିକେ ୱା ନାନତ୍ତଂ ନତ୍ଥି। ଇମାନେୱ ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକୱତ୍ଥୂନି । ଇମାନେୱ ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନି। ଇତୋ ଊନଂ ୱା ଅତିରେକଂ ୱା ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଭଗୱାପି ଧନିଯଂ ୱିଗରହିତ୍ୱା ପାଦେନେୱ ଦୁତିଯପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତ''ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଏୱଂ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜୱସେନ ଦଲ୍ହଂ କତ୍ୱା ଦୁତିଯପାରାଜିକେ ପଞ୍ଚଞ୍ଚତ୍ତେ ଅପରମ୍ପି ଅନୁପଞ୍ଚଞ୍ଚତ୍ତତ୍ଥାଯ ରଜକଭଣ୍ଡିକୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦି, ତସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏୱଞ୍ଚିଦଂ ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଚତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ଚ ଅନୁପଞ୍ଚତ୍ତିସମ୍ବନ୍ଧୋ ଚ ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥା ଚ ଇଧ, ଏୱଂ ଇତୋ ପରେସୁ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ଯଂ ଯଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପରୂପରି ଅପୁବ୍ବମେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଯଦି ହି ଯଂ ଯଂ ୱୁତ୍ତନଯଂ, ତଂ ତଂ ପୁନପି ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ, କଦା ୱଣ୍ଣନାଯ ଅନ୍ତଂ ଗମିସ୍ସାମ! ତସ୍ମା ଯଂ ଯଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ସାଧୁକଂ ଉପସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଚ ଯୋଜନା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅପୁବ୍ବଂ ପନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ମଯମେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ।

ଧନିଯୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯୦। ରଜକତ୍ଥରଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ରଜକତିତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା; ତଞ୍ହି ଯସ୍ମା ତତ୍ଥ ରଜକା ୱତ୍ଥାନି ଅତ୍ଥରନ୍ତି, ତସ୍ମା ରଜକତ୍ଥରଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ରଜକଭଣ୍ଡିକନ୍ତି ରଜକାନଂ ଭଣ୍ଡିକଂ; ରଜକା ସାଯନ୍ହସମଯେ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତା ବହୂନି ୱତ୍ଥାନି ଏକେକଂ ଭଣ୍ଡିକଂ ବନ୍ଧନ୍ତି। ତତୋ ଏକଂ ଭଣ୍ଡିକଂ ତେସଂ ପମାଦେନ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅୱହରିତ୍ୱା ଥେନେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା

୯୨। ଗାମୋନାମାତି ଏୱମାଦି ''ଗାମା ୱା ଅରଞ୍ଞା ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଚ ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ପଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମିଂ ଗାମେ ଏକା ଏୱ କୁଟି, ଏକଂ ଗେହଂ ସେୟ୍ୟଥାପି ମଲଯଜନପଦେ; ଅଯଂ ଏକକୁଟିକୋ ଗାମୋ ନାମ। ଏତେନ ନଯେନ ଅପରେପି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅମନୁସ୍ସୋନାମ ଯୋ ସବ୍ବସୋ ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଭାୱେନ ଯକ୍ଖପରିଗ୍ଗହଭୂତୋ; ଯତୋ ୱା ମନୁସ୍ସା କେନଚି କାରଣେନ ପୁନପି ଆଗନ୍ତୁକାମା ଏୱ ଅପକ୍କନ୍ତା। ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋନାମ ଇଟ୍ଠକପାକାରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ କଣ୍ଟକସାଖାହିପି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଗୋନିସାଦିନିୱିଟ୍ଠୋନାମ ୱୀଥିସନ୍ନିୱେସାଦିୱସେନ ଅନିୱିସିତ୍ୱା ଯଥା ଗାୱୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ନିସୀଦନ୍ତି, ଏୱଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଘରାନି କତ୍ୱା ନିୱିଟ୍ଠୋ। ସତ୍ଥୋତି ଜଙ୍ଘସତ୍ଥସକଟସତ୍ଥାଦୀସୁ ଯୋ କୋଚି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦେ ନିଗମୋପି ନଗରମ୍ପି ଗାମଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଗାମୂପଚାରୋତିଆଦି ଅରଞ୍ଞପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଠିତସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସେୱ ଦ୍ୱେ ଇନ୍ଦଖୀଲା, ତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରିମେ ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଠିତସ୍ସ; ତସ୍ସ ହି ବାହିରୋ ଇନ୍ଦଖୀଲୋ ଆଭିଧମ୍ମିକନଯେନ ଅରଞ୍ଞସଙ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି। ଯସ୍ସ ପନ ଏକୋ, ତସ୍ସ ଗାମଦ୍ୱାରବାହାନଂ ୱେମଜ୍ଝେ ଠିତସ୍ସ। ଯତ୍ରାପି ହି ଇନ୍ଦଖୀଲୋ ନତ୍ଥି, ତତ୍ର ଗାମଦ୍ୱାରବାହାନଂ ୱେମଜ୍ଝମେୱ ''ଇନ୍ଦଖୀଲୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଗାମଦ୍ୱାରବାହାନଂ ୱେମଜ୍ଝେ ଠିତସ୍ସା''ତି। ମଜ୍ଝିମସ୍ସାତି ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ, ନୋ ପମାଣମଜ୍ଝିମସ୍ସ, ନେୱ ଅପ୍ପଥାମସ୍ସ, ନ ମହାଥାମସ୍ସ; ମଜ୍ଝିମଥାମସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଲେଡ୍ଡୁପାତୋତି ଯଥା ମାତୁଗାମୋ କାକେ ଉଡ୍ଡାପେନ୍ତୋ ଉଜୁକମେୱ ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଲେଡ୍ଡୁଂ ଖିପତି, ଯଥା ଚ ଉଦକୁକ୍ଖେପେ ଉଦକଂ ଖିପନ୍ତି, ଏୱଂ ଅଖିପିତ୍ୱା ଯଥା ତରୁଣମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତା ବାହଂ ପସାରେତ୍ୱା ଲେଡ୍ଡୁଂ ଖିପନ୍ତି, ଏୱଂ ଖିତ୍ତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁସ୍ସ ପତନଟ୍ଠାନଂ। ପତିତୋ ପନ ଲୁଠିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ନିବ୍ବକୋସସ୍ସ ଉଦକପାତଟ୍ଠାନେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସୁପ୍ପପାତୋ ୱା ମୁସଲପାତୋ ୱା ଘରୂପଚାରୋ ନାମ। ତସ୍ମିଂ ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ ଗାମୂପଚାରୋତି କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଯମ୍ପି ତାଦିସମେୱ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଘରଂ ନାମ, ଘରୂପଚାରୋ ନାମ, ଗାମୋ ନାମ, ଗାମୂପଚାରୋ ନାମା''ତି ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ନିବ୍ବକୋସସ୍ସ ଉଦକପାତଟ୍ଠାନବ୍ଭନ୍ତରଂ ଘରଂ ନାମ। ଯଂ ପନ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ମାତୁଗାମୋ ଭାଜନଧୋୱନୋଦକଂ ଛଡ୍ଡେତି, ତସ୍ସ ପତନଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ମାତୁଗାମେନେୱ ଅନ୍ତୋଗେହେ ଠିତେନ ପକତିଯା ବହି ଖିତ୍ତସ୍ସ ସୁପ୍ପସ୍ସ ୱା ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଯା ୱା ପତନଟ୍ଠାନଞ୍ଚ, ଘରସ୍ସ ପୁରତୋ ଦ୍ୱୀସୁ କୋଣେସୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ରୁକ୍ଖସୂଚିଦ୍ୱାରଂ ଠପେତ୍ୱା ଗୋରୂପାନଂ ପୱେସନନିୱାରଣତ୍ଥଂ କତପରିକ୍ଖେପୋ ଚ ଅଯଂ ସବ୍ବୋପି ଘରୂପଚାରୋ ନାମ। ତସ୍ମିଂ ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତବ୍ଭନ୍ତରଂ ଗାମୋ ନାମ। ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଗାମୂପଚାରୋ ନାମାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦମେତ୍ଥ ପମାଣଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯୋ ଯୋ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦୋ ୱା ଥେରୱାଦୋ ୱା ପଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ସୋ ପମାଣତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଯଞ୍ଚେତଂ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପାଳିଯା ୱିରୁଦ୍ଧମିୱ ଦିସ୍ସତି। ପାଳିଯଞ୍ହି – ''ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ତଂ ଲେଡ୍ଡୁପାତଂ ଗାମସଙ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଗାମୂପଚାରୋ ୱୁତ୍ତୋତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ସଚ୍ଚମେୱ ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ , ଅଧିପ୍ପାଯୋ ପନେତ୍ଥ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନମେୱ ୱିଦିତୋ। ତସ୍ମା ଯଥା ''ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସା''ତି ଏତ୍ଥ

ଘରୂପଚାରଲକ୍ଖଣଂ ପାଳିଯଂ ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତୱସେନ ଗହିତଂ। ଏୱଂ ସେସମ୍ପି ଗହେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ – ଇଧ ଗାମୋ ନାମ ଦୁୱିଧୋ ହୋତି – ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଚ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଚ। ତତ୍ର ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପୋଯେୱ ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ୱିସୁଂ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅୱତ୍ୱା "ଗାମୂପଚାରୋ ନାମ ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ"ତି ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପନ ଗାମସ୍ସ ଗାମପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଗାମପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ "ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଗାମପରିଚ୍ଛେଦେ ଚ ଦସ୍ସିତେ ଗାମୂପଚାରଲକ୍ଖଣଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସକ୍କା ଞାତୁନ୍ତି ପୁନ "ତତ୍ଥ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ"ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯୋ ପନ ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତଂଯେୱ "ଗାମୂପଚାରୋ"ତି ୱଦତି, ତସ୍ସ ଘରୂପଚାରୋ ଗାମୋତି ଆପଜ୍ଜତି। ତତୋ ଘରଂ, ଘରୂପଚାରୋ, ଗାମୋ , ଗାମୂପଚାରୋତି ଏସ ୱିଭାଗୋ ସଙ୍କରୀଯତି। ଅସଙ୍କରତୋ ଚେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱେସନାଦୀସୁ। ତସ୍ମା ପାଳିଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱେତ୍ଥ ଗାମୋ ଚ ଗାମୂପଚାରୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯୋପି ଚ ଗାମୋ ପୁବ୍ବେ ମହା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କୁଲେସୁ ନଟ୍ଠେସୁ ଅପ୍ପକୋ ହୋତି, ସୋ ଘରୂପଚାରତୋ ଲେଡ୍ଡୁପାତେନେୱ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ। ପୁରିମପରିଚ୍ଛେଦୋ ପନସ୍ସ ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସାପି ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସାପି ଅପ୍ପମାଣମେୱାତି।

ଅରଞ୍ଞଂ ନାମ ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚାତି ଇମଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନସିକ୍ଖାପଦେ ଅୱସେସଂ "ଅରଞ୍ଞଂ" ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଭିଧମ୍ମେ ପନ "ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲା ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞ"ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୨୯) ୱୁତ୍ତଂ। ଆରଞ୍ଞକସିକ୍ଖାପଦେ "ଆରଞ୍ଞକଂ ନାମ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ପଚ୍ଛିମ"ନ୍ତି (ପାରା। ୬୫୪) ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆରୋପିତେନ ଆଚରିଯଧନୁନା ପଞ୍ଚଧନୁସତପ୍ପମାଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଭଗୱତା "ଗାମା ୱା ଅରଞ୍ଞା ୱା"ତି ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱିଭଜନ୍ତେନ "ଘରଂ, ଘରୂପଚାରୋ, ଗାମୋ, ଗାମୂପଚାରୋ ଅରଞ୍ଞ"ନ୍ତି ପାପଭିକ୍ଖୂନଂ ଲେସୋକାସନିସେଧନତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚ କୋଟ୍ଠାସା ଦସ୍ସିତା। ତସ୍ମା ଘରେ ୱା ଘରୂପଚାରେ ୱା ଗାମେ ୱା ଗାମୂପଚାରେ ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱା ପାଦଗ୍ଘନକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସସ୍ସାମିକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇଦାନି "ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିଯେଯ୍ୟା"ତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ "ଅଦିନ୍ନଂ ନାମା"ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଦିନ୍ନନ୍ତି ଦନ୍ତପୋନସିକ୍ଖାପଦେ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମ୍ପି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତକଂ କପ୍ପିଯଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣୀଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ଯଂକିଞ୍ଚି ପରପରିଗ୍ଗହିତଂ ସସ୍ସାମିକଂ ଭଣ୍ଡଂ, ତଦେତଂ ତେହି ସାମିକେହି କାଯେନ ୱା ୱାଚାଯ ୱା ନ ଦିନ୍ନନ୍ତି ଅଦିନ୍ନଂ। ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥତୋ ୱା ଯଥାଠିତଟ୍ଠାନତୋ ୱା ନ ନିସ୍ସଟ୍ଠନ୍ତି ଅନିସ୍ସଟ୍ଠଂ। ଯଥାଠାନେ ଠିତମ୍ପି ଅନପେକ୍ଖତାଯ ନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତନ୍ତି ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ। ଆରକ୍ଖସଂୱିଧାନେନ ରକ୍ଖିତତ୍ତା ରକ୍ଖିତଂ। ମଞ୍ଜୂସାଦୀସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗୋପିତତ୍ତା ଗୋପିତଂ। "ମମ ଇଦ"ନ୍ତି ତଣ୍ହାମମତ୍ତେନ ମମାଯିତତ୍ତା ମମାଯିତଂ। ତାହି ଅପରିଚ୍ଚାଗରକ୍ଖଣଗୋପନାହି ତେହି ଭଣ୍ଡସାମିକେହି ପରେହି ପରିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ପରପରିଗ୍ଗହିତଂ। ଏତଂ ଅଦିନ୍ନଂ ନାମ।

ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଥେନୋତି ଚୋରୋ, ଥେନସ୍ସ ଭାୱୋ ଥେଯ୍ୟଂ; ଅୱହରଣଚିତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। "ସଙ୍ଖା, ସଙ୍ଖାତ"ନ୍ତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ; କୋଟ୍ଠାସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ, "ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା"ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୮୮୦) ୱିଯ। ଥେଯ୍ୟଞ୍ଚ ତଂ ସଙ୍ଖାତଞ୍ଚାତି ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତୋ ଏକୋ ଚିତ୍ତକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ତସ୍ମା ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତେନାତି ଅତ୍ଥତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯୋ ଚ ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତେନ ଆଦିଯତି, ସୋ ଯସ୍ମା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ଥମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଅୱହରଣଚିତ୍ତୋତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଦିଯେଯ୍ୟ, ହରେଯ୍ୟ, ଅୱହରେଯ୍ୟ, ଇରିଯାପଥଂ ୱିକୋପେଯ୍ୟ, ଠାନା ଚାୱେଯ୍ୟ, ସଙ୍କେତଂ ୱୀତିନାମେଯ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ପନ ପଠମପଦଂ ଅଭିଯୋଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଦୁତିଯପଦଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଭଣ୍ଡଂ ହରନ୍ତସ୍ସ ଗଚ୍ଛତୋ ୱସେନ, ତତିଯପଦଂ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡୱସେନ, ଚତୁତ୍ଥଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକୱସେନ, ପଞ୍ଚମଂ ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତାଦିୱସେନ, ଛଟ୍ଠଂ ପରିକପ୍ପୱସେନ ୱା ସୁଙ୍କଘାତୱସେନ ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋଜନା ପନେତ୍ଥ ଏକଭଣ୍ଡୱସେନପି ନାନାଭଣ୍ଡୱସେନପି ହୋତି। ଏକଭଣ୍ଡୱସେନ ଚ ସୱିଞ୍ଞାଣକେନେୱ ଲବ୍ଭତି, ନାନାଭଣ୍ଡୱସେନ ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକମିସ୍ସକେନ।

ତତ୍ଥ ନାନାଭଣ୍ଡୱସେନ ତାୱ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ଆଦିଯେଯ୍ୟାତି ଆରାମଂ ଅଭିଯୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ସାମିକସ୍ସ ୱିମତିଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ସାମିକୋ "ନ ମଯ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ।

ହରେଯ୍ୟାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭଣ୍ଡଂ ହରନ୍ତୋ ସୀସେ ଭାରଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଆମସତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ଫନ୍ଦାପେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଖନ୍ଧଂ ଓରୋପେତି,

ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ।

ଅୱହରେୟ୍ୟାତି ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ‘‘ଦେହି ମେ ଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ‘‘ନାହଂ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ଭଣତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ସାମିକସ୍ସ ୱିମତିଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ସାମିକୋ ‘‘ନ ମୟ୍ହଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ ।

ଇରିଯାପଥଂୱିକୋପେୟ୍ୟାତି ‘‘ସହଭଣ୍ଡହାରକଂ ନେସ୍ସାମୀ’’ତି ପଠମଂ ପାଦଂ ସଙ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଦୁତିଯଂ ପାଦଂ ସଙ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ।

ଠାନା ଚାୱେୟ୍ୟାତି ଥଲଟ୍ଠଂ ଭଣ୍ଡଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଆମସତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ଫନ୍ଦାପେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଠାନା ଚାୱେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ।

ସଙ୍କେତଂ ୱୀତିନାମେୟ୍ୟାତି ପରିକପ୍ପିତଟ୍ଠାନଂ ପଠମଂ ପାଦଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଦୁତିଯଂ ପାଦଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ। ଅଥ ୱା ପଠମଂ ପାଦଂ ସୁଙ୍କଘାତଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। ଦୁତିଯଂ ପାଦଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି – ଅଯମେତ୍ଥ ନାନାଭଣ୍ଡୱସେନ ଯୋଜନା।

ଏକଭଣ୍ଡୱସେନ ପନ ସସ୍ସାମିକଂ ଦାସଂ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଂ ୱା ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ଅଭିଯୋଗାଦିନା ନଯେନ ଆଦିଯତି ୱା ହରତି ୱା ଅୱହରତି ୱା ଇରିଯାପଥଂ ୱା ୱିକୋପେତି, ଠାନା ୱା ଚାୱେତି, ପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱା ଅତିକ୍କାମେତି – ଅଯମେତ୍ଥ ଏକଭଣ୍ଡୱସେନ ଯୋଜନା।

ପଞ୍ଚୱୀସତିଅୱହାରକଥା

ଅପିଚ ଇମାନି ଛ ପଦାନି ୱଣ୍ଣେନ୍ତେନ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅୱହାରା ଦସ୍ସେତବ୍ବା। ଏୱଂ ୱଣ୍ଣଯତା ହି ଇଦଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନପାରାଜିକଂ ସୁୱଣ୍ଣିତଂ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଠାନେ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥା ଆକୁଲା ଲୁଳିତା ଦୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୱିନିଚ୍ଛଯା। ତଥା ହି ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଯାନି ତାନି ପାଳିଯଂ ‘‘ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ, ପରପରିଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅୱହାରଙ୍ଗାନି ୱୁତ୍ତାନି, ତାନିପି ଗହେତ୍ୱା କତ୍ଥଚି ଏକଂ ପଞ୍ଚକଂ ଦସ୍ସିତଂ, କତ୍ଥଚି ‘‘ଛହାକାରେହୀ’’ତି ଆଗତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ପଞ୍ଚକାନି ଦସ୍ସିତାନି। ଏତାନି ଚ ପଞ୍ଚକାନି ନ ହୋନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ହି ଏକେକେନ ପଦେନ ଅୱହାରୋ ସିଜ୍ଝତି, ତଂ ପଞ୍ଚକଂ ନାମ ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତ୍ଥ ପନ ସବ୍ବେହିପି ପଦେହି ଏକୋୟେୱ ଅୱହାରୋ। ଯାନି ଚ ତତ୍ଥ ଲବ୍ଭମାନାନିୟେୱ ପଞ୍ଚକାନି ଦସ୍ସିତାନି, ତେସମ୍ପି ନ ସବ୍ବେସଂ ଅତ୍ଥୋ ପକାସିତୋ। ଏୱମିମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥା ଆକୁଲା ଲୁଳିତା ଦୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୱିନିଚ୍ଛଯା। ତସ୍ମା ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକେସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସିଯମାନା ଇମେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅୱହାରା ସାଧୁକଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବା।

ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକାନି ନାମ – ନାନାଭଣ୍ଡପଞ୍ଚକଂ, ଏକଭଣ୍ଡପଞ୍ଚକଂ, ସାହତ୍ଥିକପଞ୍ଚକଂ, ପୁବ୍ବପଯୋଗପଞ୍ଚକଂ , ଥେୟ୍ୟାୱହାରପଞ୍ଚକନ୍ତି। ତତ୍ଥ ନାନାଭଣ୍ଡପଞ୍ଚକଞ୍ଚ ଏକଭଣ୍ଡପଞ୍ଚକଞ୍ଚ ‘‘ଆଦିଯେୟ୍ୟ, ହରେୟ୍ୟ, ଅୱହରେୟ୍ୟ, ଇରିଯାପଥଂ ୱିକୋପେୟ୍ୟ, ଠାନା ଚାୱେୟ୍ୟା’’ତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ୱସେନ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତାନି ପୁବ୍ବେ ଯୋଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଯଂ ପନେତଂ ‘‘ସଙ୍କେତଂ ୱୀତିନାମେୟ୍ୟା’’ତି ଛଟ୍ଠଂ ପଦଂ, ତଂ ପରିକପ୍ପାୱହାରସ୍ସ ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାୱହାରସ୍ସ ଚ ସାଧାରଣଂ। ତସ୍ମା ତଂ ତତିଯପଞ୍ଚମେସୁ ପଞ୍ଚକେସୁ ଲବ୍ଭମାନପଦୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଂ ନାନାଭଣ୍ଡପଞ୍ଚକଞ୍ଚ ଏକଭଣ୍ଡପଞ୍ଚକଞ୍ଚ।

କତମଂ ସାହତ୍ଥିକପଞ୍ଚକଂ? ପଞ୍ଚ ଅୱହାରା – ସାହତ୍ଥିକୋ, ଆଣତ୍ତିକୋ, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୋ, ଅତ୍ଥସାଧକୋ, ଧୁରନିକ୍ଖେପୋତି। ତତ୍ଥ ସାହତ୍ଥିକୋ ନାମ ପରସ୍ସ ଭଣ୍ଡଂ ସହତ୍ଥା ଅୱହରତି। ଆଣତ୍ତିକୋ ନାମ ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରା’’ତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତି। ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୋ ନାମ ଅନ୍ତୋସୁଙ୍କଘାତେ ଠିତୋ ବହିସୁଙ୍କଘାତଂ ପାତେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି, ଇମିନା ଚ ସଦ୍ଧିଂ ‘‘ସଙ୍କେତଂ ୱୀତିନାମେୟ୍ୟା’’ତି ଇଦଂ ପଦଯୋଜନଂ ଲଭତି। ଅତ୍ଥସାଧକୋ ନାମ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଭଣ୍ଡଂ ଯଦା ସକ୍କୋସି, ତଦା ଅୱହରା’’ତି ଆଣାପେତି। ତତ୍ଥ ସଚେ ପରୋ ଅନନ୍ତରାଯିକୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଅୱହରତି, ଆଣାପକୋ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେୱ ପାରାଜିକୋ ହୋତି, ଅୱହାରକୋ ପନ ଅୱହଟକାଲେ। ଅଯଂ ଅତ୍ଥସାଧକୋ। ଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ପନ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ସାହତ୍ଥିକପଞ୍ଚକଂ।

କତମଂ ପୁବ୍ବପଯୋଗପଞ୍ଚକଂ? ଅପରେପି ପଞ୍ଚ ଅୱହାରା – ପୁବ୍ବପଯୋଗୋ, ସହପଯୋଗୋ, ସଂୱିଦାୱହାରୋ, ସଙ୍କେତକମ୍ମଂ, ନିମିତ୍ତକମ୍ମନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆଣତ୍ତିୱସେନ ପୁବ୍ବପଯୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଠାନା ଚାୱନୱସେନ ସହପଯୋଗୋ। ଇତରେ ପନ ତଯୋ ପାଳିଯଂ (ପାରା। ୧୧୮-୧୨୦) ଆଗତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି। ଇଦଂ ପୁବ୍ବପଯୋଗପଞ୍ଚକଂ।

କତମଂ ଥେଯ୍ୟାୱହାରପଞ୍ଚକଂ? ଅପରେପି ପଞ୍ଚ ଅୱହାରା – ଥେଯ୍ୟାୱହାରୋ, ପସୟ୍ହାୱହାରୋ, ପରିକପ୍ପାୱହାରୋ , ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୱହାରୋ, କୁସାୱହାରୋତି। ତେ ପଞ୍ଚପି ''ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚୀୱରେ ଭାଜିଯମାନେ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ କୁସଂ ସଙ୍କାମେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଅଗ୍ଗହେସୀ''ତି (ପାରା। ୧୩୮) ଏତସ୍ମିଂ କୁସସଙ୍କାମନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଇଦଂ ଥେଯ୍ୟାୱହାରପଞ୍ଚକଂ। ଏୱମିମାନି ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚକାନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଇମେ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଅୱହାରା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇମେସୁ ଚ ପନ ପଞ୍ଚସୁ ପଞ୍ଚକେସୁ କୁସଲେନ ୱିନଯଧରେନ ଓତିଣ୍ଣଂ ୱତ୍ଥୁଂ ସହସା ଅୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱାୱ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ଓଲୋକେତବ୍ବାନି। ଯାନି ସନ୍ଧାଯ ପୋରାଣା ଆହୁ –

''ୱତ୍ଥୁଂ କାଲଞ୍ଚ ଦେସଞ୍ଚ, ଅଗ୍ଘଂ ପରିଭୋଗପଞ୍ଚମଂ;

ତୁଲଯିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଠାନାନି, ଧାରେଯ୍ୟତ୍ଥଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ଭଣ୍ଡଂ; ଅୱହାରକେନ ହି ''ମଯା ଇଦଂ ନାମ ଅୱହଟ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି ଆପତ୍ତିଂ ଅନାରୋପେତ୍ୱାୱ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ସସ୍ସାମିକଂ ୱା ଅସ୍ସାମିକଂ ୱାତି ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସସ୍ସାମିକେପି ସାମିକାନଂ ସାଲଯଭାୱୋ ୱା ନିରାଲଯଭାୱୋ ୱା ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବୋ। ସଚେ ତେସଂ ସାଲଯକାଲେ ଅୱହଟଂ, ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା ଆପତ୍ତି କାତବ୍ବା। ସଚେ ନିରାଲଯକାଲେ , ନ ପାରାଜିକେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଭଣ୍ଡସାମିକେସୁ ପନ ଭଣ୍ଡଂ ଆହରାପେନ୍ତେସୁ ଭଣ୍ଡଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ସାମୀଚି।

ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥମିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଭାତିଯରାଜକାଲେ କିର ମହାଚେତିଯପୂଜାଯ ଦକ୍ଖିଣଦିସତୋ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ତହତ୍ଥଂ ପଣ୍ଡୁକାସାୱଂ ଅଂସେ କରିତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ପାୱିସି; ତଙ୍ଖଣମେୱ ଚ ରାଜାପି ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥଂ ଆଗତୋ। ତତ୍ଥ ଉସ୍ସାରଣାଯ ୱତ୍ତମାନାଯ ମହାଜନସମ୍ମଦ୍ଦୋ ଅହୋସି। ଅଥ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଜନସମ୍ମଦ୍ଦପୀଳିତୋ ଅଂସତୋ ପତନ୍ତଂ କାସାୱଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ; ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚ କାସାୱଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କୋ ଇଦିସେ ଜନସମ୍ମଦ୍ଦେ କାସାୱଂ ଲଚ୍ଛତି, ନ ଦାନି ତଂ ମଯ୍ହ''ନ୍ତି ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ଗତୋ। ଅଥଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଛା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତଂ କାସାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ''ଅସ୍ସମଣୋ ଦାନିମ୍ହି, ୱିବ୍ଭମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ''ୱିନଯଧରେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଞସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଚୂଳସୁମନତ୍ଥେରୋ ନାମ ସବ୍ବପରିଯତ୍ତିଧରୋ ୱିନଯାଚରିଯପାମୋକ୍ଖୋ ମହାୱିହାରେ ପଟିୱସତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ତେନ ଭଟ୍ଟେ ଜନକାଯେ ପଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ଅତ୍ଥି ଦାନି ଏତ୍ଥ ଓକାସୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ – ''ସଚେ କାସାୱସାମିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆନେଯ୍ୟାସି, ସକ୍କା ଭୱେଯ୍ୟ ତୱ ପତିଟ୍ଠା କାତୁ''ନ୍ତି। ''କଥାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଦକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି? ''ତହିଂ ତହିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓଲୋକେହୀ''ତି। ସୋ ପଞ୍ଚପି ମହାୱିହାରେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ନେୱ ଅଦ୍ଦକ୍ଖି। ତତୋ ନଂ ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି – ''କତରାଯ ଦିସାଯ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି? ''ଦକ୍ଖିଣଦିସାଯ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''ତେନ ହି କାସାୱଂ ଦୀଘତୋ ଚ ତିରିଯଞ୍ଚ ମିନିତ୍ୱା ଠପେହି। ଠପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦିସାଯ ୱିହାରପଟିପାଟିଯା ୱିଚିନିତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆନେହୀ''ତି। ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆନେସି। ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି – ''ତୱେଦଂ କାସାୱ''ନ୍ତି? ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''କୁହିଂ ତେ ପାତିତ''ନ୍ତି? ସୋ ସବ୍ବଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଥେରୋ ପନ ତେନ କତଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ତଯା ଇଦଂ କୁହିଂ ଦିସ୍ୱା ଗହିତ''ନ୍ତି? ସୋପି ସବ୍ବଂ ଆରୋଚେସି। ତତୋ ନଂ ଥେରୋ ଆହ – ''ସଚେ ତେ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗହିତଂ ଅଭୱିସ୍ସ, ଅନାପତ୍ତିଯେୱ ତେ ଅସ୍ସ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପନ ଗହିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ଆପନ୍ନୋସି। ତଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅନାପତ୍ତିକୋ ହୋହି। ଇଦଞ୍ଚ କାସାୱଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କତ୍ୱା ଏତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେହୀ''ତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅମତେନେୱ ଅଭିସିତ୍ତୋ ପରମସ୍ସାସପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସୀତି। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ।

କାଲୋତି ଅୱହାରକାଲୋ। ତଦେୱ ହି ଭଣ୍ଡଂ କଦାଚି ସମଗ୍ଘଂ ହୋତି, କଦାଚି ମହଗ୍ଘଂ। ତସ୍ମା ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଅୱହଟଂ, ତସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ଯୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଘୋ ହୋତି, ତେନ ଅଗ୍ଘେନ ଆପତ୍ତି କାରେତବ୍ବା। ଏୱଂ କାଲୋ ଓଲୋକେତବ୍ବୋ।

ଦେସୋତି ଅୱହାରଦେସୋ। ତଞ୍ହି ଭଣ୍ଡଂ ଯସ୍ମିଂ ଦେସେ ଅୱହଟଂ, ତସ୍ମିଂଯେୱ ଦେସେ ଯୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଘୋ ହୋତି, ତେନ ଅଗ୍ଘେନ ଆପତ୍ତି କାରେତବ୍ବା। ଭଣ୍ଡୁଟ୍ଠାନଦେସେ ହି ଭଣ୍ଡଂ ସମଗ୍ଘଂ ହୋତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ମହଗ୍ଘଂ।

ଇମସ୍ସାପି ଚ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥମିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଅନ୍ତରସମୁଦ୍ଦେ କିର ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୁସଣ୍ଠାନଂ ନାଳିକେରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଭମଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖଥାଲକସଦିସଂ ମନୋରମଂ ପାନୀଯଥାଲକଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଠପେତ୍ୱା ଚେତିଯଗିରିଂ ଅଗମାସି। ଅଥଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରସମୁଦ୍ଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ

ୱିହାରେ ପଟିୱସନ୍ତୋ ତଂ ଥାଲକଂ ଦିସ୍ୱା ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା ଚେତିଯଗିରିମେୱ ଆଗତୋ। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଯାଗୁଂ ପିୱନ୍ତସ୍ସ ତଂ ଥାଲକଂ ଦିସ୍ୱା ଥାଲକସାମିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହ – ''କୁତୋ ତେ ଇଦଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି? ''ଅନ୍ତରସମୁଦ୍ଦତୋ ମେ ଆନୀତ''ନ୍ତି। ସୋ ତଂ ''ନେତଂ ତୱ ସନ୍ତକଂ, ଥେୟ୍ୟାଯ ତେ ଗହିତ''ନ୍ତି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ଆକଡ୍ଢି। ତତ୍ଥ ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ମହାୱିହାରଂ ଅଗମିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଭେରିଂ ପହରାପେତ୍ୱା ମହାଚେତିଯସମୀପେ ସନ୍ନିପାତଂ କତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଆରଭିଂସୁ। ୱିନଯଧରତ୍ଥେରା ଅୱହାରଂ ସଞ୍ଞାପେସୁଂ।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସନ୍ନିପାତେ ଆଭିଧମ୍ମିକଗୋଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ନାମ ୱିନଯକୁସଲୋ ହୋତି। ସୋ ଏୱମାହ – ''ଇମିନା ଇଦଂ ଥାଲକଂ କୁହିଂ ଅୱହଟ''ନ୍ତି? ''ଅନ୍ତରସମୁଦ୍ଦେ ଅୱହଟ''ନ୍ତି। ''ତତ୍ରିଦଂ କିଂ ଅଗ୍ଘତୀ''ତି? ''ନ କିଞ୍ଚି ଅଗ୍ଘତି। ତତ୍ର ହି ନାଳିକେରଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିଞ୍ଜଂ ଖାଦିତ୍ୱା କପାଲଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତି, ଦାରୁଅତ୍ଥଂ ପନ ଫରତୀ''ତି। ''ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏତ୍ଥ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ କିଂ ଅଗ୍ଘତୀ''ତି? ''ମାସକଂ ୱା ଊନମାସକଂ ୱା''ତି। ''ଅତ୍ଥି ପନ କତ୍ଥଚି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ମାସକେନ ୱା ଊନମାସକେନ ୱା ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ''ସାଧୁ! ସାଧୁ! ସୁକଥିତଂ ସୁୱିନିଚ୍ଛିତ''ନ୍ତି ଏକସାଧୁକାରୋ ଅହୋସି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଭାତିଯରାଜାପି ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥଂ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''କିଂ ଇଦ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ପଟିପାଟିଯା ସୁତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ''ମଯି ସନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀନମ୍ପି ଗିହୀନମ୍ପି ଅଧିକରଣଂ ଆଭିଧମ୍ମିକଗୋଦତ୍ତତ୍ଥେରେନ ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ସୁୱିନିଚ୍ଛିତଂ, ତସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯେ ଅତିଟ୍ଠମାନଂ ରାଜାଣାଯ ଠପେମୀ''ତି। ଏୱଂ ଦେସୋ ଓଲୋକେତବ୍ବୋ।

ଅଗ୍ଘୋତି ଭଣ୍ଡଗ୍ଘୋ। ନୱଭଣ୍ଡସ୍ସ ହି ଯୋ ଅଗ୍ଘୋ ହୋତି, ସୋ ପଚ୍ଛା ପରିହାଯତି; ଯଥା ନୱଧୋତୋ ପତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠ ୱା ଦସ ୱା ଅଗ୍ଘତି, ସୋ ପଚ୍ଛା ଭିନ୍ନୋ ୱା ଛିଦ୍ଦୋ ୱା ଆଣିଗଣ୍ଠିକାହତୋ ୱା ଅପ୍ପଗ୍ଘୋ ହୋତି ତସ୍ମା ନ ସବ୍ବଦା ଭଣ୍ଡଂ ପକତିଅଗ୍ଘେନେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି। ଏୱଂ ଅଗ୍ଘୋ ଓଲୋକେତବ୍ବୋ।

ପରିଭୋଗୋତି ଭଣ୍ଡପରିଭୋଗୋ। ପରିଭୋଗେନାପି ହି ୱାସିଆଦିଭଣ୍ଡସ୍ସ ଅଗ୍ଘୋ ପରିହାଯତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ସଚେ କୋଚି କସ୍ସଚି ପାଦଗ୍ଘନକଂ ୱାସିଂ ହରତି, ତତ୍ର ୱାସିସାମିକୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ – ''ତଯା ଅଯଂ ୱାସି କିତ୍ତକେନ କୀତା''ତି? ''ପାଦେନ, ଭନ୍ତେ''ତି। ''କିଂ ପନ ତେ କିଣିତ୍ୱାୱ ଠପିତା, ଉଦାହୁ ତଂ ୱଳଞ୍ଜେସୀ''ତି? ସଚେ ୱଦତି ''ଏକଦିୱସଂ ମେ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ୱା ରଜନଛଲ୍ଲିଂ ୱା ପତ୍ତପଚନକଦାରୁଂ ୱା ଛିନ୍ନଂ, ଘଂସିତ୍ୱା ୱା ନିସିତା''ତି। ଅଥସ୍ସା ପୋରାଣୋ ଅଗ୍ଘୋ ଭଟ୍ଠୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥା ଚ ୱାସିଯା ଏୱଂ ଅଞ୍ଜନିଯା ୱା ଅଞ୍ଜନିସଲାକାଯ ୱା କୁଞ୍ଚିକାଯ ୱା ପଲାଲେନ ୱା ଥୁସେହି ୱା ଇଟ୍ଠକଚୁଣ୍ଣେନ ୱା ଏକୱାରଂ ଘଂସିତ୍ୱା ଧୋୱନମତ୍ତେନାପି ଅଗ୍ଘୋ ଭସ୍ସତି। ତିପୁମଣ୍ଡଲସ୍ସ ମକରଦନ୍ତଚ୍ଛେଦନେନାପି ପରିମଜ୍ଜିତମତ୍ତେନାପି, ଉଦକସାଟିକାଯ ସକିଂ ନିୱାସନପାରୁପନେନାପି ପରିଭୋଗସୀସେନ ଅଂସେ ୱା ସୀସେ ୱା ଠପନମତ୍ତେନାପି, ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନଂ ପପ୍ଫୋଟନେନାପି ତତୋ ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଅପନଯନେନାପି, ଅନ୍ତମସୋ ଏକଂ ପାସାଣସକ୍ଖରଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତମତ୍ତେନାପି, ସପ୍ପିତେଲାଦୀନଂ ଭାଜନନ୍ତରପଅୱତ୍ତନେନାପି, ଅନ୍ତମସୋ ତତୋ ମକ୍ଖିକଂ ୱା କିପିଲ୍ଲିକଂ ୱା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତମତ୍ତେନାପି, ଗୁଳପିଣ୍ଡକସ୍ସ ମଧୁରଭାୱଜାନନତ୍ଥଂ ନଖେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଣୁମତ୍ତଂ ଗହିତମତ୍ତେନାପି ଅଗ୍ଘୋ ଭସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଯଂକିଞ୍ଚି ପାଦଗ୍ଘନକଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସାମିକେହି ପରିଭୋଗେନ ଊନଂ କତଂ ହୋତି, ନ ତଂ ଅୱହଟୋ ଭିକ୍ଖୁ ପାରାଜିକେନ କାତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ପରିଭୋଗୋ ଓଲୋକେତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଇମାନି ତୁଲଯିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ଧାରେୟ୍ୟତ୍ଥଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋ, ଆପତ୍ତିଂ ୱା ଅନାପତ୍ତିଂ ୱା ଗରୁକଂ ୱା ଲହୁକଂ ୱା ଆପତ୍ତିଂ ଯଥାଠାନେ ଠପେୟ୍ୟାତି।

ନିଟ୍ଠିତୋ ''ଆଦିଯେୟ୍ୟ…ପେ… ସଙ୍କେତଂ ୱୀତିନାମେୟ୍ୟା''ତି।

ଇମେସଂ ପଦାନଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଇଦାନି ଯଦିଦଂ ''ଯଥାରୂପେ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ''ତିଆଦୀନି ୱିଭଜନ୍ତେନ ''ଯଥାରୂପଂ ନାମା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯଥାରୂପନ୍ତି ଯଥାଜାତିକଂ। ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ପାଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ପାଦଂ ୱା ପାଦାରହଂ ୱା ଅତିରେକପାଦଂ ୱା''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ପାଦେନ କହାପଣସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗଂ ଅକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡମେୱ ଦସ୍ସେତି। ପାଦାରହେନ ପାଦଗ୍ଘନକଂ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ। ଅତିରେକପାଦେନ ଉଭଯମ୍ପି। ଏତ୍ତାୱତା ସବ୍ବାକାରେନ ଦୁତିଯପାରାଜିକପ୍ପହୋନକୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି।

ପଥବ୍ୟା ରାଜାତି ସକଲପଥୱିଯା ରାଜା ଦୀପଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଅସୋକସଦିସୋ, ଯୋ ୱା ପନଞ୍ଞୋପି ଏକଦୀପେ ରାଜା, ସୀହଳରାଜସଦିସୋ। ପଦେସରାଜାତି ଏକଦୀପସ୍ସ ପଦେସିସ୍ସରୋ, ବିମ୍ବିସାର-ପସେନଦି-ଆଦଯୋ ୱିଯ। ମଣ୍ଡଲିକା ନାମ ଯେ ଦୀପପଦେସେପି ଏକମେକଂ ମଣ୍ଡଲଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଅନ୍ତରଭୋଗିକା ନାମ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ଅନ୍ତରା କତିପଯଗାମସାମିକା। ଅକ୍ଖଦସ୍ସାତି ଧମ୍ମୱିନିଚ୍ଛନକା, ତେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅପରାଧାନୁରୂପଂ ଚୋରାନଂ ହତ୍ଥପାଦଚ୍ଛେଜ୍ଜାଦିଂ ଅନୁସାସନ୍ତି। ଯେ ପନ ଠାନନ୍ତରପ୍ପତ୍ତା ଅମଚ୍ଚା ୱା ରାଜକୁମାରା ୱା କତାପରାଧା ହୋନ୍ତି, ତେ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେନ୍ତି, ଗରୁକଂ ଠାନଂ ସଯଂ ନ ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତି। ମହାମତ୍ତାତି ଠାନନ୍ତରପ୍ପତ୍ତା ମହାଅମଚ୍ଚା; ତେପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା

ନିସୀଦିତ୍ୱା ରାଜକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି। ଯେ ୱା ପନାତି ଅଞ୍ଞେପି ଯେ ରାଜକୁଲନିସ୍ସିତା ୱା ସକିସ୍ସରିଯନିସ୍ସିତା ୱା ହୁତ୍ୱା ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତି, ସବ୍ବେପି ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ''ରାଜାନୋ''ତି ଦସ୍ସେତି।

ହନେଯ୍ୟୁନ୍ତି ପୋଥେଯ୍ୟୁଞ୍ଚେୱ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟୁଞ୍ଚ। ପବ୍ବାଜେଯ୍ୟୁନ୍ତି ନୀହରେଯ୍ୟୁଂ। ଚୋରୋସୀତି ଏୱମାଦୀନି ଚ ୱତ୍ୱା ପରିଭାସେଯ୍ୟୁଂ; ତେନେୱାହ – ''ପରିଭାସୋ ଏସୋ''ତି। ପୁରିମଂ ଉପାଦାଯାତି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତ୍ୱା ପାରାଜିକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉପାଦାଯ। ସେସଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନପଦତ୍ଥତ୍ତା ଚ ପାକଟମେୱାତି।

୯୩। ଏୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ପଦାନୁକ୍କମେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଂ ତଂ ଆଦିଯେଯ୍ୟାତିଆଦୀହି ଛହି ପଦେହି ସଙ୍ଖେପତୋ ଆଦାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଙ୍ଖେପତୋଏୱ ''ପାଦଂ ୱା ପାଦାରହଂ ୱା ଅତିରେକପାଦଂ ୱା''ତି ଆଦାତବ୍ବଭଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସିତଂ, ତଂ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଠିତଂ, ଯଥା ଯଥା ଆଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅନାଗତେ ପାପଭିକ୍ଖୂନଂ ଲେସୋକାସନିରୁନ୍ଧନତ୍ଥଂ ତଥା ତଥା ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭୂମଟ୍ଠଂ ଥଲଟ୍ଠ''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ''ଭୂମଟ୍ଠଂ ନାମ ଭଣ୍ଡଂ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ତସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗଂ ଆହ।

ପଞ୍ଚୱୀସତିଅୱହାରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭୂମଟ୍ଠକଥା

୯୪। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା। ନିଖାତନ୍ତି ଭୂମିଯଂ ଖଣିତ୍ୱା ଠପିତଂ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ପଂସୁଇଟ୍ଠକାଦୀହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ଭୂମଟ୍ଠଂ ଭଣ୍ଡଂ…ପେ… ଗଚ୍ଛତି ୱା, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ତଂ ଏୱଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ୱା ଠପିତତ୍ତା ଭୂମିଯଂ ଠିତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ କେନଚିଦେୱ ଉପାଯେନ ଞତ୍ୱା ''ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପତ୍ୱାପି ସବ୍ବକାଯୱଚୀୱିକାରେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। କଥଂ? ସୋ ହି ତସ୍ସ ଆହରଣତ୍ଥାଯ ଉଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଯଂ ଯଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ଫନ୍ଦାପେତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ନିୱାସନପାରୁପନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ହତ୍ଥୱାରେ ହତ୍ଥୱାରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ''ମହନ୍ତଂ ନିଧାନଂ ନ ସକ୍କା ଏକେନ ଆହରିତୁଂ, ଦୁତିଯଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀ''ତି କସ୍ସଚି ସହାଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରତି, ପଦୱାରେ ଚ ହତ୍ଥୱାରେ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ। ଦ୍ୱାରପିଦହନେ ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱା ଗମନସ୍ସ ଅନୁପକାରେ ଅନାପତ୍ତି। ତସ୍ସ ନିପନ୍ନୋକାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମା''ତି ପକ୍କୋସତି, ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଏହି ଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱଦତି, ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଉଟ୍ଠହତି, ତସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟଂ। ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ନିୱାସନପାରୁପନଂ ସଣ୍ଠପେତି, ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସମୀପଂ ଗଚ୍ଛତି, ହତ୍ଥୱାରପଦୱାରେସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ। ସୋ ତଂ ପୁଚ୍ଛତି ''ଅସୁକୋ ଚ ଅସୁକୋ ଚ କୁହିଂ, ଅସୁକଞ୍ଚ ଅସୁକଞ୍ଚ ପକ୍କୋସାହୀ''ତି, ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ସବ୍ବେ ସମାଗତେ ଦିସ୍ୱା ''ମଯା ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ଏୱରୂପୋ ନିଧି ଉପଲଦ୍ଧୋ, ଗଚ୍ଛାମ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞାନି ଚ କରିସ୍ସାମ, ସୁଖଞ୍ଚ ଜୀୱିସ୍ସାମା''ତି ୱଦତି, ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ଦୁକ୍କଟମେୱ।

ଏୱଂ ଲଦ୍ଧସହାଯୋ କୁଦାଲଂ ପରିଯେସତି। ସଚେ ପନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କୁଦାଲୋ ଅତ୍ଥି, ''ତଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚ ଆହରନ୍ତୋ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ହତ୍ଥୱାରପଦୱାରେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି । ସଚେ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଗହଟ୍ଠଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାଚତି, ଯାଚନ୍ତୋ ଚ ସଚେ ''କୁଦାଲଂ ମେ ଦେହି, କୁଦାଲେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ , କିଞ୍ଚି କାତବ୍ବମତ୍ଥି, ତଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚାହରିସ୍ସାମୀ''ତି ମୁସା ଅଭଣନ୍ତୋ ଯାଚତି, ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ''ମାତିକା ସୋଧେତବ୍ବା ଅତ୍ଥି, ୱିହାରେ ଭୂମିକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ମୁସାପି ଭଣତି, ଯଂ ଯଂ ୱଚନଂ ମୁସା, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସବ୍ବେପି ଅଲିକେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପମାଦଲିଖିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ପୁବ୍ବପଯୋଗେ ପାଚିତ୍ତିଯଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ସଚେ ପନ କୁଦାଲସ୍ସ ଦଣ୍ଡୋ ନତ୍ଥି, ''ଦଣ୍ଡଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱାସିଂ ୱା ଫରସୁଂ ୱା ନିସେତି, ତଦତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁକ୍ଖକଟ୍ଠଂ ଛିନ୍ଦତି ତଚ୍ଛତି ଆକୋଟେତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ହତ୍ଥୱାରପଦୱାରେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଲ୍ଲରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦତି, ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ତତୋ ପରଂ ସବ୍ବପଯୋଗେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ମହାପଚ୍ଚରିଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଜାତକକଟ୍ଠଲତାଛେଦନତ୍ଥଂ ୱାସିଫରସୁଂ ପରିଯେସନ୍ତାନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ତେସଂ ଏୱଂ ହୋତି ''ୱାସିଫରସୁକୁଦାଲେ ଯାଚନ୍ତା ଆସଙ୍କିତା ଭୱିସ୍ସାମ, ଲୋହଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କରୋମା''ତି। ତତୋ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଲୋହବୀଜତ୍ଥଂ ପଥୱିଂ ଖଣନ୍ତି, ଅକପ୍ପିଯପଥୱିଂ ଖଣନ୍ତାନଂ ଦୁକ୍କଟେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାଚିତ୍ତିଯାନୀତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଇଧ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିଯଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତି। କପ୍ପିଯପଥୱିଂ ଖଣନ୍ତାନଂ ଦୁକ୍କଟାନିଯେୱ। ବୀଜଂ ପନ ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ସବ୍ବକିରିଯାସୁ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ।

ପିଟକପରିଯେସନେପି ହତ୍ଥୱାରପଦୱାରେସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପିଟକଂ କାତୁକାମତାଯ ୱଲ୍ଲିଚ୍ଛେଦନେ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଗଚ୍ଛତି ୱା ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ପରିଯିଟ୍ଠସହାଯକୁଦାଲପିଟକୋ ନିଧିଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ

ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଇମଂ ନିଧିଂ ଲଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧପୂଜଂ ୱା ଧମ୍ମପୂଜଂ ୱା ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ୱା କରିସ୍ସାମୀ''ତି କୁସଲଂ ଉପ୍ପାଦେତି, କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଗମନେ ଅନାପତ୍ତି। କସ୍ମା? ''ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ୱା…ପେ… ଗଚ୍ଛତି ୱା, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଯଥା ଚ ଇଧ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମ୍ମ ନିଧାନଟ୍ଠାନଂ ଗମନତ୍ଥାୟ ମଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତୋ ଭୂତଗାମଂ ଛିନ୍ଦତି, ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ସୁକ୍ଖକଟ୍ଠଂ ଛିନ୍ଦତି, ଦୁକ୍କଟଂ।

ତତ୍ଥଜାତକନ୍ତି ଚିରନିହିତାୟ କୁମ୍ଭିୟା ଉପରି ଜାତକଂ। କଟ୍ଠଂ ୱା ଲତଂ ୱାତି ନ କେୱଲଂ କଟ୍ଠଲତମେୱ, ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଲ୍ଲଂ ୱା ସୁକ୍ଖଂ ୱା ତିଣରୁକ୍ଖଲତାଦିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ସହପୟୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତି।

ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ହେତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଥେରେହି ଦସ୍ସିତଂ – ପୁବ୍ବପୟୋଗଦୁକ୍କଟଂ , ସହପୟୋଗଦୁକ୍କଟଂ, ଅନାମାସଦୁକ୍କଟଂ, ଦୁରୁପଚିଣ୍ଣଦୁକ୍କଟଂ, ୱିନୟଦୁକ୍କଟଂ, ଞାତଦୁକ୍କଟଂ, ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟଂ, ପଟିସ୍ସୱଦୁକ୍କଟନ୍ତି। ତତ୍ଥ ''ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ୱା କୁଦାଲଂ ୱା ପିଟକଂ ୱା ପରିୟେସତି ଗଚ୍ଛତି ୱା, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବପୟୋଗଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ଏତ୍ଥ ହି ଦୁକ୍କଟଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ପାଚିତ୍ତିୟଟ୍ଠାନେ ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ ହୋତି। ''ତତ୍ଥଜାତକଂ କଟ୍ଠଂ ୱା ଲତଂ ୱା ଛିନ୍ଦତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ସହପୟୋଗଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ଏତ୍ଥ ପନ ପାଚିତ୍ତିୟୱତ୍ଥୁ ଚ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ଚ ଦୁକ୍କଟଟ୍ଠାନେୟେୱ ତିଟ୍ଠତି। କସ୍ମା? ଅୱହାରସ୍ସ ସହପୟୋଗତ୍ତାତି। ଯଂ ପନ ଦସୱିଧଂ ରତନଂ, ସତ୍ତୱିଧଂ ଧଞ୍ଞଂ, ସବ୍ବଞ୍ଚ ଆୱୁଧଭଣ୍ଡାଦିଂ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଅନାମାସଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ଯଂ କଦଲିନାଳିକେରାଦୀନଂ ତତ୍ଥଜାତକଫଲାନି ଆମସନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଦୁରୁପଚିଣ୍ଣଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ଯଂ ପନ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତେ ରଜେ ପତିତେ ପତ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଧୋୱିତ୍ୱା ୱା ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ୱିନୟଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ''ସୁତ୍ୱା ନ ୱଦନ୍ତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ପାରା। ୪୧୯) ଇଦଂ ଞାତଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ଯଂ ଏକାଦସସୁ ସମନୁଭାସନାସୁ ''ଞତ୍ତିୟା ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି (ପାରା। ୪୧୪) ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ''ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁରିମିକା ଚ ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ପଟିସ୍ସୱେ ଚ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ମହାୱ। ୨୦୭) ଇଦଂ ପଟିସ୍ସୱଦୁକ୍କଟଂ ନାମ। ଇଦଂ ପନ ସହପୟୋଗଦୁକ୍କଟଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଲ୍ଲଂ ୱା ସୁକ୍ଖଂ ୱା ତିଣରୁକ୍ଖଲତାଦିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ସହପୟୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତୀ''ତି।

ସଚେ ପନସ୍ସ ତତ୍ଥଜାତକେ ତିଣରୁକ୍ଖଲତାଦିମ୍ହି ଛିନ୍ନେପି ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମୋ ଓକ୍କମତି, ସଂୱରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଛେଦନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱା ସୌସ୍ସାହୋୱ ପଂସୁଂ ଖଣତି, ଛେଦନଦୁକ୍କଟଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ଖଣନଦୁକ୍କଟେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଅକପ୍ପିୟପଥୱିଂ ଖଣନ୍ତୋପି ହି ଇଧ ସହପୟୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ପନସ୍ସ ସବ୍ବଦିସାସୁ ଖଣିତ୍ୱା କୁମ୍ଭିମୂଲଂ ପତ୍ତସ୍ସାପି ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମୋ ଓକ୍କମତି, ଖଣନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି।

ବ୍ୟୂହତି ୱାତି ଅଥ ପନ ସୌସ୍ସାହୋୱ ପଂସୁଂ ୱିୟୂହତି, ଏକପସ୍ସେ ରାସିଂ କରୋତି, ଖଣନଦୁକ୍କଟଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ୱିୟୂହନଦୁକ୍କଟେ ପତିଟ୍ଠାତି। ତଞ୍ଚ ପଂସୁଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପୁଞ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୋ ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ପନ ରାସିଂ କତ୍ୱାପି ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କରୋତି, ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଆପଜ୍ଜତି , ୱିୟୂହନଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ଉଦ୍ଧରତି ୱାତି ଅଥ ପନ ସୌସ୍ସାହୋୱ ପଂସୁଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ବହି ପାତେତି, ୱିୟୂହନଦୁକ୍କଟଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ଉଦ୍ଧରଣଦୁକ୍କଟେ ପତିଟ୍ଠାତି। ପଂସୁଂ ପନ କୁଦାଲେନ ୱା ହତ୍ଥେହି ୱା ପଚ୍ଛିୟା ୱା ତହିଂ ତହିଂ ପାତେନ୍ତୋ ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ପନ ସବ୍ବଂ ପଂସୁଂ ନୀହରିତ୍ୱା କୁମ୍ଭିଂ ଥଲଟ୍ଠଂ କତ୍ୱାପି ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଉଦ୍ଧରଣଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ପନ ସୌସ୍ସାହୋୱ କୁମ୍ଭିଂ ଆମସତି, ଉଦ୍ଧରଣଦୁକ୍କଟଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ଆମସନଦୁକ୍କଟେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଆମସିତ୍ୱାପି ଚ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆମସନଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ସୌସ୍ସାହୋୱ କୁମ୍ଭିଂ ଫନ୍ଦାପେତି, ଆମସନଦୁକ୍କଟଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ''ଫନ୍ଦାପେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟେ ପତିଟ୍ଠାତି।

ତତ୍ରାୟଂ ଦୁକ୍କଟଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାନଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୱଚନତ୍ଥୋ – ପଠମଂ ତାୱେତ୍ଥ ଦୁଟ୍ଠୁ କତଂ ସତ୍ଥାରା ୱୁତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ୱିରାଧେତ୍ୱା କତନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଥ ୱା ଦୁଟ୍ଠଂ କତଂ, ୱିରୂପା ସା କିରିୟା ଭିକ୍ଖୁକିରିୟାନଂ ମଜ୍ଝେ ନ ସୋଭତୀତି ଏୱମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚେତଂ –

''ଦୁକ୍କଟଂ ଇତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସୁଣୋହି ଯଥାତଥଂ;

ଅପରଦ୍ଧଂ ୱିରଦ୍ଧଞ୍ଚ, ଖଲିତଂ ଯଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟଂ।

''ଯଂ ମନୁସ୍ସୋ କରେ ପାପଂ, ଆୱି ୱା ଯଦି ୱା ରହୋ;

ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ପୱେଦେନ୍ତି, ତେନେତଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। (ପରି। ୩୩୯);

ଇତରଂ ପନ ଥୂଲତ୍ତା, ଅଚ୍ଚଯତ୍ତା ଚ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ‘‘ସମ୍ପରାଯେ ଚ ଦୁଗ୍ଗତି’’ (ସଂ। ନି। ୧।୪୯), ‘‘ଯଂ ହୋତି କଟୁକପ୍ଫଲ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ପ। ୬୬; ନେତ୍ତି। ୯୧) ୱିଯ ଚେତ୍ଥ ସଂଯୋଗଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଦେସେତବ୍ବେସୁ ହି ଅଚ୍ଚଯେସୁ ତେନ ସମୋ ଥୂଲୋ ଅଚ୍ଚଯୋ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଥୂଲତ୍ତା ଅଚ୍ଚଯତ୍ତା ଚ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚେତଂ –

‘‘ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସୁଣୋହି ଯଥାତଥଂ;

ଏକସ୍ସ ମୂଲେ ଯୋ ଦେସେତି, ଯୋ ଚ ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହତି;

ଅଚ୍ଚଯୋ ତେନ ସମୋ ନତ୍ଥି, ତେନେତଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। (ପରି। ୩୩୯);

ଫନ୍ଦାପେନ୍ତସ୍ସ ଚ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଫନ୍ଦାପେତ୍ୱାପି ଚ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସହପଯୋଗତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ଚେତ୍ଥ ପୁରିମା ପୁରିମା ଆପତ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସହପଯୋଗଂ ପନ ଅକତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଓକ୍କନ୍ତେନ ଯା ପୁବ୍ବପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟପାଚିତ୍ତିଯା ଆପନ୍ନା, ସବ୍ବା ତା ଦେସେତବ୍ବା। ସହପଯୋଗେ ଚ ତତ୍ଥଜାତକଚ୍ଛେଦନେ ବହୁକାନିପି ଦୁକ୍କଟାନି ପଂସୁଖଣନଂ ପତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ଏକଂ ଖଣନଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତି। ଖଣନେ ବହୁକାନିପି ୱିଯୂହନଂ, ୱିଯୂହନେ ବହୁକାନିପି ଉଦ୍ଧରଣଂ, ଉଦ୍ଧରଣେ ବହୁକାନିପି ଆମସନଂ, ଆମସନେ ବହୁକାନିପି ଫନ୍ଦାପନଂ ପତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି। ପଂସୁଖଣନାଦୀସୁ ଚ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ବହୁକାପି ଆପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୁ, ଏକମେୱ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତୀତି କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁରିମାପତ୍ତିପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ଚ ନାମେସା ‘‘ଞତ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ଦ୍ୱୀହି କମ୍ମୱାଚାହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀ’’ତି (ପାରା। ୪୧୪) ଏୱଂ ଅନୁସାୱନାସୁତ୍ତେସୁଯେୱ ଆଗତା। ଇଧ ପନ ଦୁତିଯପାରାଜିକେ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯପ୍ପମାଣେନ ଗହେତବ୍ବାତି।

ଠାନାଚାୱେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି ଯୋ ପନ ଫନ୍ଦାପେତ୍ୱାପି ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱାୱ ତଂ କୁମ୍ଭିଂ ଠାନତୋ ଅନ୍ତମସୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଚାୱେତି, ପାରାଜିକମେୱ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଠାନା ଚାୱନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଛହି ଆକାରେହି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କଥଂ? କୁମ୍ଭିଂ ମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ଇମିନା ଅନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ପାରିମନ୍ତେନ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ତଥେୱ ଗହେତ୍ୱା ପରତୋ ପେଲ୍ଲେନ୍ତୋ ପାରିମନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଇମିନା ଅନ୍ତେନ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ୱାମତୋ ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ୱା ଅପନାମେନ୍ତୋ ୱାମନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଦକ୍ଖିଣନ୍ତେନ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ଦକ୍ଖିଣନ୍ତେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ୱାମନ୍ତେନ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ଉଦ୍ଧଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଭୂମିତୋ ମୋଚେତି, ପାରାଜିକଂ। ଖଣିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠତୋ ଓସୀଦେନ୍ତୋ ବୁନ୍ଦେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ମୁଖୱଟ୍ଟିଯା ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକନ୍ତି ଏୱଂ ଏକଟ୍ଠାନେ ଠିତାଯ କୁମ୍ଭିଯା। ଯଦି ପନ କୁମ୍ଭିମୁଖୱଟ୍ଟିଯା ପାସଂ କତ୍ୱା ଲୋହଖାଣୁଂ ୱା ଖଦିରସାରାଦିଖାଣୁଂ ୱା ପଥୱିଯଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖଲିକାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି, ଏକିସ୍ସା ଦିସାଯ ଏକାଯ ସଙ୍ଖଲିକାଯ ବଦ୍ଧାଯ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି, ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତୂହି ସଙ୍ଖଲିକାହି ବଦ୍ଧାଯ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏକଖାଣୁକେ ବଦ୍ଧକୁମ୍ଭିଯା ପଠମଂ ଖାଣୁକଂ ୱା ଉଦ୍ଧରତି, ସଙ୍ଖଲିକଂ ୱା ଛିନ୍ଦତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ତତୋ କୁମ୍ଭିଂ ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଠାନା ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ପଠମଂ କୁମ୍ଭିଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ତତୋ ଖାଣୁକଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଠାନା ଚାୱେତି, ସଙ୍ଖଲିକଂ ୱା ଛିନ୍ଦତି, ପାରାଜିକଂ। ଏତେନ ଉପାଯେନ ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ ଚତୂସୁ ଖାଣୁକେସୁ ବଦ୍ଧକୁମ୍ଭିଯାପି ପଚ୍ଛିମେ ଠାନାଚାୱନେ ପାରାଜିକଂ। ସେସେସୁ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସଚେ ଖାଣୁ ନତ୍ଥି, ସଙ୍ଖଲିକାଯ ଅଗ୍ଗେ ୱଲଯଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥଜାତକେ ମୂଲେ ପୱେସିତଂ ହୋତି, ପଠମଂ କୁମ୍ଭିଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମୂଲଂ ଛେତ୍ୱା ୱଲଯଂ ନୀହରତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ମୂଲଂ ଅଚ୍ଛେତ୍ୱା ୱଲଯଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସାରେତି, ରକ୍ଖତି। ସଚେ ପନ ମୂଲତୋ ଅନୀହରିତ୍ୱାପି ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଗତଂ କରୋତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ୱିସେସୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

କେଚି ପନ ନିମିତ୍ତତ୍ଥାଯ କୁମ୍ଭିମତ୍ଥକେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖାଦୀନି ରୋପେନ୍ତି, ମୂଲାନି କୁମ୍ଭିଂ ୱିନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତାନି ହୋନ୍ତି, ‘‘ମୂଲାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କୁମ୍ଭିଂ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓକାସଂ କତ୍ୱା କୁମ୍ଭିଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଠାନା ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ମୂଲାନି ଛିନ୍ଦତୋୱ ଲୁଠିତ୍ୱା କୁମ୍ଭୀ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଗତା, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ଗତଟ୍ଠାନତୋ ଉଦ୍ଧରତି, ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଛିନ୍ନେସୁ ମୂଲେସୁ ଏକମୂଲମତ୍ତେନ କୁମ୍ଭୀ ତିଟ୍ଠତି, ସୋ ଚ ତଂ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ମୂଲେ ଛିନ୍ନେ ପତିସ୍ସତୀ’’ତି ଛିନ୍ଦତି, ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ଏକମୂଲେନେୱ ପାସେ ବଦ୍ଧସୂକରୋ ୱିଯ ଠିତା ହୋତି, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଲଗ୍ଗନକଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମିମ୍ପି ମୂଲେ ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ କୁମ୍ଭିମତ୍ଥକେ ମହାପାସାଣୋ ଠପିତୋ ହୋତି, ତଂ ଦଣ୍ଡେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅପନେତୁକାମୋ କୁମ୍ଭିମତ୍ଥକେ ଜାତରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ତସ୍ସା ସମୀପେ ଜାତକଂ ଛେତ୍ୱା ଆହରତି, ଅତତ୍ଥଜାତକତ୍ତା ତଂ ଛିନ୍ଦତୋ

ପାଚିତ୍ତିୟଂ।

ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନନ୍ତି ସଚେ ପନ କୁମ୍ଭିଂ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କୁମ୍ଭିଗତଭଣ୍ଡଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନଂ ପବେସେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋକୁମ୍ଭିୟଂ ପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅଗ୍ଘନକଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଆମସତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଚେତ୍ଥ ପାରାଜିକନିୟମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପନ ଊନପଞ୍ଚମାସକମ୍ପି ଆମସନ୍ତୋ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତିୟେୱ।

ଫନ୍ଦାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ଯାୱ ଏକାବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନଂ ପବେସେତି, ତାୱ ଫନ୍ଦାପେତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପି ଚ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଅପବ୍ୟୂହନ୍ତୋପି ଫନ୍ଦାପେତିୟେୱ, ସୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯଦା ପନ ଏକାବଦ୍ଧଭାୱୋ ଛିନ୍ନୋ, କୁମ୍ଭିଗତଂ କୁମ୍ଭିୟମେୱ, ଭାଜନଗତମ୍ପି ଭାଜନେୟେୱ ହୋତି, ତଦା ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନଗତଂ ନାମ ହୋତି। ଏୱଂ କତ୍ୱା କୁମ୍ଭିତୋ ଅନୀହଟେପି ଚ ଭାଜନେ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ମୁଟ୍ଠିଂ ୱା ଛିନ୍ଦତୀତି ଏତ୍ଥ ଯଥା ଅଙ୍ଗୁଲନ୍ତରେହି ନିକ୍ଖନ୍ତକହାପଣା କୁମ୍ଭିଗତେ କହାପଣେ ନ ସମ୍ଫୁସନ୍ତି, ଏୱଂ ମୁଟ୍ଠିଂ କରୋନ୍ତୋ ମୁଟ୍ଠିଂ ଛିନ୍ଦତି ନାମ; ସୋପି ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ସୁତ୍ତାରୂଳ୍ହନ୍ତି ସୁତ୍ତେ ଆରୂଳ୍ହଂ; ସୁତ୍ତେନ ଆୱୁତସ୍ସାପି ସୁତ୍ତମୟସ୍ସାପି ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ । ପାମଙ୍ଗାଦୀନିହି ସୋୱଣ୍ଣମୟାନିପି ହୋନ୍ତି ରୂପିୟମୟାନିପି ସୁତ୍ତମୟାନିପି, ମୁତ୍ତାୱଲିଆଦୟୋପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଗତା। ୱେଠନନ୍ତି ସୀସୱେଠନପଟୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଆମସତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଫନ୍ଦାପେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ପାମଙ୍ଗାଦୀନି କୋଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଟ୍ଠଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଉଚ୍ଚାରେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ।

ଘଂସନ୍ତୋ ନୀହରତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣାୟ କୁମ୍ଭିୟା ଉପରି ସମତିତ୍ତିକଂ କୁମ୍ଭିଂ କତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱା ଏକଂ କୋଟିଂ ବୁନ୍ଦେ ଏକଂ କୋଟିଂ ମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ କତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱା ଘଂସନ୍ତସ୍ସ ନୀହରତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। କୁମ୍ଭିମୁଖା ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଯଂ ପନ ଉପଡ୍ଢକୁମ୍ଭିୟଂ ୱା ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିୟଂ ୱା ଠପିତଂ, ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋୱ ଠାନଂ, ନ ସକଲା କୁମ୍ଭୀ, ତସ୍ମା ତଂ ଘଂସନ୍ତସ୍ସାପି ନୀହରତୋ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତେ ମୁତ୍ତେ ପାରାଜିକମେୱ। କୁମ୍ଭିୟା ପନ ପରିପୁଣ୍ଣାୟ ୱା ଊନାୟ ୱା ଉଜୁକମେୱ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମକୋଟିୟା ପତିଟ୍ଠିତୋକାସା ମୁତ୍ତମତ୍ତେୱ ପାରାଜିକଂ। ଅନ୍ତୋକୁମ୍ଭିୟଂ ଠପିତଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ପାରାଜିକପ୍ପହୋନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ସକଲକୁମ୍ଭିୟଂ ଚାରେନ୍ତସ୍ସ, ପାମଙ୍ଗାଦିଞ୍ଚ ଘଂସିତ୍ୱା ନୀହରନ୍ତସ୍ସ ଯାୱ ମୁଖୱଟ୍ଟିଂ ନାତିକ୍କମତି, ତାୱ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମେୱ। ତସ୍ସ ହି ସବ୍ବାପି କୁମ୍ଭୀ ଠାନନ୍ତି ସଙ୍ଖେପମହାପଚ୍ଚରିୟାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ''ଠପିତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ, ନ ସକଲା କୁମ୍ଭୀ। ତସ୍ମା ଯଥାଠିତଟ୍ଠାନତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପମାଣଂ। ଇତରଂ ପନ ଆକାସଗତଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଚୀୱରୱଂସେ ଠପିତଚୀୱରୱେଠନକନୟେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ୱିନୟୱିନିଚ୍ଛୟେ ହି ଆଗତେ ଗରୁକେ ଠାତବ୍ବଂ, ଏସା ୱିନୟଧମ୍ମତା। ଅପିଚ ''ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନଗତଂ ୱା କରୋତି, ମୁଟ୍ଠିଂ ୱା ଛିନ୍ଦତୀ''ତି ୱଚନତୋ ପେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଥା ଅନ୍ତୋକୁମ୍ଭିୟଂ ଠିତସ୍ସ ନ ସବ୍ବା କୁମ୍ଭୀ ଠାନନ୍ତି।

ସପ୍ପିଆଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ପିୱତୋ ଏକପୟୋଗେନ ପୀତମତ୍ତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟାଦୀସୁ ପନ ଅୟଂ ୱିଭାଗୋ ଦସ୍ସିତୋ – ''ମୁଖଂ ଅନପନେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ପିୱତୋ ସଚେ ପରଗଲଗତଂ ପାଦଂ ନ ଅଗ୍ଘତି, ମୁଖଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଘତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। କଣ୍ଠେନ ପନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲେୟେୱ ପାରାଜିକଂ ହୋତି। ସଚେପି ଓଟ୍ଠେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଓଟ୍ଠେ ପିଦହତି, ପାରାଜିକମେୱ।
ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡୱେଳୁନାଳିନଳନାଳିଆଦୀହି ପିୱନ୍ତସ୍ସାପି ସଚେ ପରଗଲଗତମେୱ ପାଦଂ ଅଗ୍ଘତି, ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ସହ ମୁଖଗତେନ ଅଗ୍ଘତି, ନ ତାୱ ପାରାଜିକଂ ହୋତି। ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡାଦିଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧଭାୱଂ କୋପେତ୍ୱା ଓଟ୍ଠେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡାଦିଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଘତି, ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡାଦୀନଂ ବୁନ୍ଦେ ଅଙ୍ଗୁଲିୟାପି ପିହିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପାଦଗ୍ଘନକେ ପରଗଲଂ ଅପ୍ପୱିଟ୍ଠେ ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡାଦୀସୁ ଚ ମୁଖେ ଚ ଅତିରେକପାଦାରହମ୍ପି ଏକାବଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରକ୍ଖତିୟେୱା''ତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଯସ୍ମା ''ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନଗତଂ ୱା କରୋତି , ମୁଟ୍ଠିଂ ୱା ଛିନ୍ଦତୀ''ତି ଇମଂ ନୟଂ ଭଜତି, ତସ୍ମା ସୁଦସ୍ସିତମେୱ। ଏସ ତାୱ ଏକାବଦ୍ଧେ ନୟୋ।

ସଚେ ପନ ହତ୍ଥେନ ୱା ପତ୍ତେନ ୱା ଥାଲକାଦିନା ୱା କେନଚି ଭାଜନେନ ଗହେତ୍ୱା ପିୱତି, ଯସ୍ମିଂ ପୟୋଗେ ପାଦଗ୍ଘନକଂ ପୂରେତି, ତସ୍ମିଂ ଗତେ ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ମହଗ୍ଘଂ ହୋତି, ସିପ୍ପିକାୟପି ଏକପୟୋଗେନେୱ ପାଦଗ୍ଘନକଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି, ଏକୁଦ୍ଧାରେୟେୱ ପାରାଜିକଂ। ଭାଜନଂ ପନ ନିମୁଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଯାୱ ଏକାବଦ୍ଧଂ ହୋତି, ତାୱ ରକ୍ଖତି। ମୁଖୱଟ୍ଟିପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱା ଉଦ୍ଧାରେନ ୱା ପାରାଜିକଂ। ଯଦା ପନ ସପ୍ପିଂ ୱା ତେଲଂ ୱା ଅଚ୍ଛଂ ତେଲସଦିସମେୱ ମଧୁଫାଣିତଂ ୱା କୁମ୍ଭିଂ ଆୱିଞ୍ଛେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନେ ପବେସେତି, ତଦା ତେସଂ ଅଚ୍ଛତାୟ ଏକାବଦ୍ଧତା ନତ୍ଥୀତି ପାଦଗ୍ଘନକେ ମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ଗଳିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ପଚିତ୍ୱା ଠପିତଂ ପନ ମଧୁଫାଣିତଂ ସିଲେସୋ ୱିଯ ଚିକ୍କନଂ ଆକଡ୍ଢନୱିକଡ୍ଢନଯୋଗ୍ଗଂ ହୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚେ ଏକାବଦ୍ଧମେୱ ହୁତ୍ୱା ପଟିନୀହରିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଏତଂ ମୁଖୱଟ୍ଟିଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭାଜନେ ପୱିଟ୍ଠମ୍ପି ବାହିରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧତ୍ତା ରକ୍ଖତି, ମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପନ ପାରାଜିକଂ। ଯୋପି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରସ୍ସ କୁମ୍ଭିଯା ପାଦଗ୍ଘନକଂ ସପ୍ପିଂ ୱା ତେଲଂ ୱା ଅୱସ୍ସପିୱନକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଦୁକୂଲସାଟକଂ ୱା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ପକ୍ଖିପତି, ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିଯା ''ଇଦାନି ତେଲଂ ଆକିରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଭଣ୍ଡଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ପକ୍ଖିପତି, ତଂ ଚେ ତତ୍ଥ ତେଲେ ଆକିଣ୍ଣେ ପଞ୍ଚମାସକଅଗ୍ଘନକଂ ପିୱତି, ପୀତମତ୍ତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପନ ତତ୍ଥେୱ ସୁକ୍ଖତଳାକେ ସୁକ୍ଖମାତିକାଯ ଉଜୁକରଣୱିନିଚ୍ଛଯେନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ଅୱହାରଲକ୍ଖଣଞ୍ହେତ୍ଥ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ ପନ ତସ୍ସ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଯୁତ୍ତଂ।

ପରସ୍ସ ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିଯା ସଙ୍ଗୋପନତ୍ଥାଯ ଭଣ୍ଡଂ ଠପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତେଲେ ଆକିଣ୍ଣେ ''ସଚେ ଅଯଂ ଜାନିସ୍ସତି, ମଂ ପଲିବୁଦ୍ଧିସ୍ସତୀ''ତି ଭୀତୋ ପାଦଗ୍ଘନକଂ ତେଲଂ ପୀତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଉଦ୍ଧରତି, ପାରାଜିକଂ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଉଦ୍ଧରତି, ପରେ ଆହରାପେନ୍ତେ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ନାମ ଯଂ ପରସ୍ସ ନଟ୍ଠଂ, ତସ୍ସ ମୂଲଂ ୱା ତଦେୱ ୱା ଭଣ୍ଡଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନୋ ଚେ ଦେତି, ସାମିକସ୍ସ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପରସ୍ସ କୁମ୍ଭିଯା ଅଞ୍ଞୋ ସପ୍ପିଂ ୱା ତେଲଂ ୱା ଆକିରତି, ତତ୍ର ଚାଯଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ତେଲପିୱନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ପକ୍ଖିପତି, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକଂ। ଅତ୍ତନୋ ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିଯା ପରସ୍ସ ସପ୍ପିଂ ୱା ତେଲଂ ୱା ଆକିରଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଭଣ୍ଡଂ ନିକ୍ଖିପତି, ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଉଦ୍ଧରତି, ପାରାଜିକମେୱ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋୱ ଉଦ୍ଧରତି, ନେୱ ଅୱହାରୋ, ନ ଗୀୱା; ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ଅନାପତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। '''କିସ୍ସ ମମ କୁମ୍ଭିଯଂ ତେଲଂ ଆକିରସୀ'ତି କୁପିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତି, ନୋ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା କୁମ୍ଭିଂ ଆୱିଞ୍ଛତି ତେଲଂ ଗଳେତୁକାମୋ, ପାଦଗ୍ଘନକେ ଗଳିତେ ପାରାଜିକଂ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନେୱ ଜଜ୍ଜରଂ କରୋତି ''ସୱିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତୀ''ତି ପାଦଗ୍ଘନକେ ସୱିତ୍ୱା ଗତେ ପାରାଜିକଂ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନେୱ ଛିଦ୍ଦଂ କରୋତି ଓମଟ୍ଟଂ ୱା ଉମ୍ମଟ୍ଟଂ ୱା ୱେମଟ୍ଟଂ ୱା, ଇଦଂ ପନ ସମ୍ମୋହଟ୍ଠାନଂ; ତସ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲେକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ଓମଟ୍ଟଂ ନାମ ଅଧୋମୁଖଛିଦ୍ଦଂ; ଉମ୍ମଟ୍ଟଂ ନାମ ଉଦ୍ଧଂମୁଖଛିଦ୍ଦଂ; ୱେମଟ୍ଟଂ ନାମ ଉଳୁଙ୍କସ୍ସେୱ ଉଜୁଗତଛିଦ୍ଦଂ। ତତ୍ର ଓମଟ୍ଟସ୍ସ ବହି ପଟ୍ଠାଯ କତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରନ୍ତତୋ ପାଦଗ୍ଘନକେ ତେଲେ ଗଳିତେ ବହି ଅନିକ୍ଖନ୍ତେପି ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ତତୋ ଗଳିତମତ୍ତମେୱ ବହିଗତଂ ନାମ ହୋତି, ନ କୁମ୍ଭିଗତସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଲଭତି। ଅନ୍ତୋ ପଟ୍ଠାଯ କତସ୍ସ ବାହିରନ୍ତତୋ ପାଦଗ୍ଘନକେ ଗଳିତେ ପାରାଜିକଂ। ଉମ୍ମଟ୍ଟସ୍ସ ଯଥା ତଥା ୱା କତସ୍ସ ବାହିରନ୍ତତୋ ପାଦଗ୍ଘନକେ ଗଳିତେ ପାରାଜିକଂ। ତଞ୍ହି ଯାୱ ବାହିରନ୍ତତୋ ନ ଗଳତି, ତାୱ କୁମ୍ଭିଗତମେୱ ହୋତି। ''ୱେମଟ୍ଟସ୍ସ ଚ କପାଲମଜ୍ଝତୋ ଗଳିତୱସେନ କାରେତବ୍ବୋ''ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପନ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ପଟ୍ଠାଯ ମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱା କତଛିଦ୍ଦେ ତଳାକସ୍ସ ଚ ମରିଯାଦଭେଦେନ ସମେତି। ଅନ୍ତୋ ପଟ୍ଠାଯ କତେ ପନ ବାହିରନ୍ତେନ, ବହି ପଟ୍ଠାଯ କତେ ଅବ୍ଭନ୍ତରନ୍ତେନ କାରେତବ୍ବୋତି ଇଦମେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତଂ। ଯୋ ପନ ''ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ''ତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ କୁମ୍ଭିଯା ଆଧାରକଂ ୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଲେଡ୍ଡୁକେ ୱା ଅପନେତି, ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଗତାଯ ପାରାଜିକଂ। ତେଲାକିରଣଭାୱଂ ପନ ଞତ୍ୱା ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିଯା ଜଜ୍ଜରଭାୱେ ୱା ଛିଦ୍ଦେସୁ ୱା କତେସୁ ପଚ୍ଛା ନିକ୍ଖନ୍ତତେଲପ୍ପମାଣେନ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ହୋତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ କତ୍ଥଚି ପାରାଜିକନ୍ତିପି ଲିଖିତଂ, ତଂ ପମାଦଲିଖିତଂ।

ପରିପୁଣ୍ଣାଯ କୁମ୍ଭିଯା ଉପରି କଥଲଂ ୱା ପାସାଣଂ ୱା ''ପତିତ୍ୱା ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି, ତତୋ ତେଲଂ ପଗ୍ଘରିସ୍ସତୀ''ତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଦୁବ୍ବନ୍ଧଂ ୱା କରୋତି, ଦୁଟ୍ଠପିତଂ ୱା ଠପେତି, ଅୱସ୍ସପତନକଂ ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସ କତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ରିତ୍ତକୁମ୍ଭିଯା ଉପରି କରୋତି, ତଂ ପଚ୍ଛା ପୁଣ୍ଣକାଲେ ପତିତ୍ୱା ଭିନ୍ଦତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଇଦିସେସୁ ହି ଠାନେସୁ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ନତ୍ଥିକାଲେ କତପଯୋଗତ୍ତା ଆଦିତୋୱ ପାରାଜିକଂ ନ ହୋତି। ଭଣ୍ଡୱିନାସଦ୍ୱାରସ୍ସ ପନ କତତ୍ତା ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ହୋତି। ଆହରାପେନ୍ତେସୁ ଅଦଦତୋ ସାମିକାନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ପାରାଜିକଂ।

ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ମାତିକଂ ଉଜୁକଂ କରୋତି ''ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ୱା ଗମିସ୍ସତି, ୱେଲଂ ୱା ଉତ୍ତରାପେସ୍ସତୀ''ତି ; ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ୱା ଗଚ୍ଛତୁ, ୱେଲଂ ୱା ଉତ୍ତରତୁ, ଉଜୁକରଣକାଲେ ପାରାଜିକଂ। ଇଦିସା ହି ପଯୋଗା ପୁବ୍ବପଯୋଗାୱହାରେ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୁକ୍ଖମାତିକାଯ ଉଜୁକତାଯ ପଚ୍ଛା ଉଦକେ ଆଗତେ ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ୱା ଗଚ୍ଛତୁ, ୱେଲଂ ୱା ଉତ୍ତରତୁ, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। କସ୍ମା? ଠାନା ଚାୱନପଯୋଗସ୍ସ ଅଭାୱା। ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ ନାୱଟ୍ଠେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ତତ୍ଥେୱ ଭିନ୍ଦତି ୱାତିଆଦୀସୁ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ତାୱ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଭିନ୍ଦତି ୱାତି ମୁଗ୍ଗରେନ ପୋଥେତ୍ୱା ଭିନ୍ଦତି। ଛଡ୍ଡେତି ୱାତି ଉଦକଂ ୱା ୱାଲିକଂ ୱା ଆକିରିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାପେତି। ଝାପେତି ୱାତି ଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ଝାପେତି। ଅପରିଭୋଗଂ ୱା କରୋତୀତି ଅଖାଦିତବ୍ବଂ ୱା ଅପାତବ୍ବଂ ୱା କରୋତି; ଉଚ୍ଚାରଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା ୱିସଂ ୱା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠଂ ୱା କୁଣପଂ ୱା ପାତେସି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଠାନାଚାୱନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଦୁକ୍କଟଂ, ବୁଦ୍ଧୱିସଯୋ ନାମେସୋ। କିଞ୍ଚାପି ଦୁକ୍କଟଂ, ଆହରାପେନ୍ତେ ପନ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମଦ୍ୱଯଂ ନ ସମେତି। ତଞ୍ହି କୁମ୍ଭିଜଜ୍ଜରକରଣେନ ଚ ମାତିକାଉଜୁକରଣେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ

ଏକଲକ୍ଖଣଂ। ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ଦ୍ୱଯଂ ଠାନା ଅଚାୱେନ୍ତେନାପି ସକ୍କା କାତୁଂ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ୱଦନ୍ତି – ''ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ କିର 'ଠାନା ଚାୱନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଦୁକ୍କଟ'ନ୍ତି ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଠାନା ଚାୱନଂ ଅକରୋନ୍ତୋଯେୱ ହି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ୱା ୱିନାସେତୁକାମତାଯ ୱା ଝାପେଯ୍ୟପି, ଅପରିଭୋଗମ୍ପି କରେଯ୍ୟ। ପୁରିମଦ୍ୱଯେ ପନ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଭିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ୱା ଛଡ୍ଡେନ୍ତସ୍ସ ୱା ଠାନା ଚାୱନଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସ ୱିନାସେତୁକାମତାଯ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକ''ନ୍ତି। ପାଳିଯଂ ''ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ? ନ; ଅଞ୍ଞଥା ଗହେତବ୍ବତ୍ଥତୋ। ପାଳିଯଞ୍ହି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତପକ୍ଖେ ''ଭିନ୍ଦତି ୱାତି ଉଦକେନ ସମ୍ଭିନ୍ଦତି, ଛଡ୍ଡେତି ୱାତି ତତ୍ଥ ୱମତି ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା ଛଡ୍ଡେତୀ''ତି ଏୱମେକେ ୱଦନ୍ତି।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସାରୋ – ୱିନୀତୱତ୍ଥୁମ୍ହି ତିଣଜ୍ଝାପକୋ ୱିଯ ଠାନା ଅଚାୱେତୁକାମୋୱ କେୱଲଂ ଭିନ୍ଦତି, ଭିନ୍ନତ୍ତା ପନ ତେଲାଦୀନି ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ଯଂ ୱା ପନେତ୍ଥ ପକ୍ଖିନ୍ନଂ, ତଂ ଏକାବଦ୍ଧମେୱ ତିଟ୍ଠତି। ଅଛଡ୍ଡେତୁକାମୋଯେୱ ଚ କେୱଲଂ ତତ୍ଥ ଉଦକୱାଲିକାଦୀନି ଆକିରତି, ଆକିଣ୍ଣତ୍ତା ପନ ତେଲଂ ଛଡ୍ଡୀଯତି। ତସ୍ମା ୱୋହାରୱସେନ ''ଭିନ୍ଦତି ୱା ଛଡ୍ଡେତି ୱା''ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଏୱମେତେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ନାସେତୁକାମତାପକ୍ଖେ ପନ ଇତରଥାପି ଯୁଜ୍ଜତି। ଏୱଞ୍ହି କଥିଯମାନେ ପାଳି ଚ ଅଟ୍ଠକଥା ଚ ପୁବ୍ବାପରେନ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା କଥିତା ହୋନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତାପି ଚ ସନ୍ତୋସଂ ଅକତ୍ୱା ଆଚରିଯେ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ଭୂମଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଥଲଟ୍ଠକଥା

୯୫। ଥଲଟ୍ଠେ ଥଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଭୂମିତଲେ ୱା ପାସାଣତଲପବ୍ବତତଲାଦୀସୁ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ୱା ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ୱା ଠପିତଂ ଥଲଟ୍ଠନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ସଚେ ରାସିକତଂ ହୋତି, ଅନ୍ତୋକୁମ୍ଭିଯଂ ଭାଜନଗତକରଣମୁଟ୍ଠିଚ୍ଛେଦନୱିନିଚ୍ଛଯେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଏକାବଦ୍ଧଂ ସିଲେସନିଯ୍ୟାସାଦି ପକ୍କମଧୁଫାଣିତୱିନିଚ୍ଛଯେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଗରୁକଂ ହୋତି ଭାରବଦ୍ଧଂ ଲୋହପିଣ୍ଡି-ଗୁଳପିଣ୍ଡି-ତେଲମଧୁଘଟାଦି ୱା, କୁମ୍ଭିଯଂ ଠାନାଚାୱନୱିନିଚ୍ଛଯେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ସଙ୍ଖଲିକବଦ୍ଧସ୍ସ ଚ ଠାନଭେଦୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବୋ। ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠପିତଂ ପନ ପାୱାରତ୍ଥରଣସାଟକାଦିଂ ଉଜୁକଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢତି, ପାରିମନ୍ତେ ଓରିମନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଏୱଂ ସବ୍ବଦିସାସୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ୱେଠେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରତି, କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଆକାସଗତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ଥଲଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆକାସଟ୍ଠକଥା

୯୬। ଆକାସଟ୍ଠେ ମୋରସ୍ସ ଛହି ଆକାରେହି ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ପୁରତୋ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ, ପଚ୍ଛତୋ କଲାପଗ୍ଗେନ, ଉଭଯପସ୍ସେସୁ ପକ୍ଖପରିଯନ୍ତେହି, ଅଧୋ ପାଦନଖସିଖାଯ, ଉଦ୍ଧଂ ସିଖଗ୍ଗେନାତି। ଭିକ୍ଖୁ ''ସସ୍ସାମିକଂ ଆକାସଟ୍ଠଂ ମୋରଂ ଗହେସ୍ସାମୀ''ତି ପୁରତୋ ୱା ତିଟ୍ଠତି, ହତ୍ଥଂ ୱା ପସାରେତି, ମୋରୋ ଆକାସେଯେୱ ପକ୍ଖେ ଚାରେତି, ୱାତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଗମନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁକ୍କଟଂ। ତଂ ଅଫନ୍ଦେନ୍ତୋ ହତ୍ଥେନ ଆମସତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଠାନା ଅଚାୱେନ୍ତୋ ଫନ୍ଦାପେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ହତ୍ଥେନ ପନ ଗହେତ୍ୱା ୱା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ କଲାପଗ୍ଗଂ, କଲାପଗ୍ଗେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡକଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ତଥା ୱାମପକ୍ଖପରିଯନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଦକ୍ଖିଣପକ୍ଖପରିଯନ୍ତଂ, ଦକ୍ଖିଣପକ୍ଖପରିଯନ୍ତେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ୱାମପକ୍ଖପରିଯନ୍ତଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ତଥା ପାଦନଖସିଖାଯ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ସିଖଗ୍ଗଂ, ସିଖଗ୍ଗେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ପାଦନଖସିଖଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ।

ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମୋରୋ ସୀସାଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ ଅଙ୍ଗେ ନିଲୀଯତି, ତଂ ତସ୍ସ ଠାନଂ। ତସ୍ମା ତଂ ହତ୍ଥେ ନିଲୀନଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ କରୋନ୍ତୋପି ଫନ୍ଦାପେତିଯେୱ, ଯଦି ପନ ଇତରେନ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଠାନା ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ । ଇତରଂ ହତ୍ଥଂ ଉପନେତି, ମୋରୋ ସଯମେୱ ଉଡ୍ଡେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିଲୀଯତି, ଅନାପତ୍ତି । ଅଙ୍ଗେ ନିଲୀନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଏକଂ ପଦୱାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଦୁତିଯେ ପାରାଜିକଂ।

ଭୂମିଯଂ ଠିତମୋରୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ପାଦାନଂ କଲାପସ୍ସ ଚ ୱସେନ ତୀଣି ଠାନାନି ଲଭତି। ତଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ଯାୱ ଏକମ୍ପି ଠାନଂ ପଥୱିଂ ଫୁସତି, ତାୱ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ପଥୱିଯା ମୋଚିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପଞ୍ଜରେ ଠିତଂ ସହ ପଞ୍ଜରେନ ଉଦ୍ଧରତି, ପାରାଜିକଂ। ଯଦି ପନ ପାଦଂ ନ ଅଗ୍ଘତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଗ୍ଘୱସେନ କାତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଚରନ୍ତଂ ମୋରଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପଦସା ବହିୱତ୍ଥୁଂ ନୀହରନ୍ତୋ ଦ୍ୱାରପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ୱଜେ ଠିତବଲୀବଦ୍ଦସ୍ସ ହି ୱଜୋ ୱିଯ ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁ ତସ୍ସ ଠାନଂ। ହତ୍ଥେନ ପନ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଆକାସଗତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ

ପାରାଜିକମେୱ। ଅନ୍ତୋଗାମେ ଚରନ୍ତମ୍ପି ଗାମପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ । ସଯମେୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗାମୂପଚାରେ ୱା ୱତ୍ଥୂପଚାରେ ୱା ଚରନ୍ତଂ ପନ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ କଟ୍ଟେନ ୱା କଥଲାଯ ୱା ଉତ୍ରାସେତ୍ୱା ଅଟୱିମୁଖଂ କରୋତି, ମୋରୋ ଉଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱା ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱା ଛଦନପିଟ୍ଠେ ୱା ନିଲୀଯତି, ରକ୍ଖତି। ସଚେ ପନ ଅଟୱିମୁଖେ ଉଡ୍ଡେତି ୱା ଗଚ୍ଛତି ୱା ''ଅଟୱିଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଗହେସ୍ସାମୀ''ତି ପରିକପ୍ପେ ଅସତି ପଥୱିତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଉଡ୍ଡିତମତ୍ତେ ୱା ଦୁତିଯପଦୱାରେ ୱା ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଗାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ ହୋତି। କପିଞ୍ଜରାଦୀସୁପି ଅଯମେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ସାଟକଂ ୱାତି ୱାତୱେଗୁକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଥୱିତଲେ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠପିତମ୍ପି ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଖଲିବଦ୍ଧଂ ସାଟକଂ ଅଭିମୁଖାଗତଂ ହତ୍ଥେନ ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ଗଣ୍ହାତି, ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଠାନଂ ଅୱିକୋପେନ୍ତୋଯେୱ ଗମନୁପଚ୍ଛେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଠାନାଚାୱନଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଚାଲେତି, ଫନ୍ଦାପନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଠାନା ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ଚସ୍ସ ମୋରସ୍ସେୱ ଛହି ଆକାରେହି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅବଦ୍ଧସାଟକୋ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ଗହିତମତ୍ତେୱ ଦୁତିଯେନନ୍ତେନ ପତିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ହୋନ୍ତି – ହତ୍ଥୋ ଚେୱ ଭୂମି ଚ। ତଂ ଯଥାଗହିତମେୱ ପଠମଂ ଗହିତୋକାସପ୍ପଦେସତୋ ଚାଲେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ପଚ୍ଛା ଭୂମିତୋ ଦୁତିଯହତ୍ଥେନ ୱା ପାଦେନ ୱା ଉକ୍ଖିପତି, ପାରାଜିକଂ। ପଠମଂ ୱା ଭୂମିତୋ ଉଦ୍ଧରତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ପଚ୍ଛା ଗହିତୋକାସପ୍ପଦେସତୋ ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ଗହଣଂ ୱା ଅମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଉଜୁକମେୱ ହତ୍ଥଂ ଓନାମେତ୍ୱା ଭୂମିଗତଂ କତ୍ୱା ତେନେୱ ହତ୍ଥେନ ଉକ୍ଖିପତି, ପାରାଜିକଂ। ୱେଠନେପି ଅଯମେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ହିରଞ୍ଞଂୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା ଛିଜ୍ଜମାନନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଲଙ୍କରୋନ୍ତାନଂ ଗୀୱେଯ୍ୟକାଦିପିଲନ୍ଧନଂ ୱା ସୁୱଣ୍ଣସଲାକଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତାନଂ ସୁୱଣ୍ଣକାରାନଂ ସୁୱଣ୍ଣଖଣ୍ଡଂ ୱା ଛିଜ୍ଜମାନଂ ପତତି, ତଞ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଆକାସେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ହତ୍ଥେନ ଗଣ୍ହାତି, ଗହଣମେୱ ଠାନଂ। ଗହିତପ୍ପଦେସତୋ ହତ୍ଥଂ ଅପନେତି, ପାରାଜିକଂ। ଚୀୱରେ ପତିତଂ ହତ୍ଥେନ ଉକ୍ଖିପତି, ପାରାଜିକଂ। ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱାୱ ଯାତି, ଦୁତିଯେ ପଦୱାରେ ପାରାଜିକଂ। ପତ୍ତେ ପତିତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସୀସେ ୱା ମୁଖେ ୱା ପାଦେ ୱା ପତିଟ୍ଠିତଂ ହତ୍ଥେନ ଗଣ୍ହାତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ଯାତି, ଦୁତିଯେ ପଦୱାରେ ପାରାଜିକଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପତତି, ତସ୍ସ ପତିତୋକାସୋୱ ଠାନଂ, ନ ସବ୍ବଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ୱାତି।

ଆକାସଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱେହାସଟ୍ଠକଥା

୯୭। ୱେହାସଟ୍ଠେ ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀସୁ ଠପିତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଆମାସଂ ୱା ହୋତୁ ଅନାମାସଂ ୱା, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ମଞ୍ଚପୀଠେସୁ ଠପିତଭଣ୍ଡେସୁ ପନେତ୍ଥ ଥଲଟ୍ଠେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସଚେ ଖଲିଯା ବଦ୍ଧସାଟକୋ ମଞ୍ଚେ ୱା ପୀଠେ ୱା ପତ୍ଥଟୋ ମଜ୍ଝେନ ମଞ୍ଚତଲଂ ନ ଫୁସତି, ମଞ୍ଚପାଦେୱ ଫୁସତି, ତେସଂ ୱସେନ ଠାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପାଦାନଂ ଉପରି ଫୁଟ୍ଠୋକାସମେୱ ହି ଅତିକ୍କମିତମତ୍ତେନ ତତ୍ଥ ପାରାଜିକଂ ହୋତି। ସହ ମଞ୍ଚପୀଠେହି ହରନ୍ତସ୍ସ ପନ ମଞ୍ଚପୀଠପାଦାନଂ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସୱସେନ ଠାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଚୀୱରୱଂସେ ୱାତି ଚୀୱରଠପନତ୍ଥାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତେ ୱଂସେ ୱା କଟ୍ଟଦଣ୍ଡକେ ୱା। ତତ୍ଥ ସଂହରିତ୍ୱା ପାରତୋ ଅନ୍ତଂ ଓରତୋ ଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଠପିତଚୀୱରସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋୱ ଠାନଂ, ନ ସବ୍ବୋ ଚୀୱରୱଂସୋ। ତସ୍ମା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ତଂ ଭୋଗେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ପାରତୋ ୱଂସେ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସଂ ଓରତୋ ଚୀୱରେନ ୱଂସସ୍ସ ଫୁଟ୍ଠପ୍ପଦେସଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତସ୍ସ ଏକଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତାକଡ୍ଢନେନେୱ ପାରାଜିକଂ। ଅନ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥେୱ ପନ ଚୀୱରୱଂସେ ୱାମତୋ ୱା ଦକ୍ଖିଣତୋ ୱା ସାରେନ୍ତସ୍ସ ୱାମନ୍ତେନ ଦକ୍ଖିଣନ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦକ୍ଖିଣନ୍ତେନ ୱା ୱାମନ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ଦସଦ୍ୱାଦସଙ୍ଗୁଲମତ୍ତସାରଣେନେୱ ପାରାଜିକଂ। ଉଦ୍ଧଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ କେସଗ୍ଗମତ୍ତୁକ୍ଖିପନେନ ପାରାଜିକଂ। ଚୀୱରୱଂସଂ ଫୁସନ୍ତଂ ୱା ଅଫୁସନ୍ତଂ ୱା ରଜ୍ଜୁକେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଚୀୱରଂ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମୁତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ମୁତ୍ତମତ୍ତମେୱ ହି ତଂ ''ଠାନା ଚୁତ''ନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ୱଂସେ ୱେଠେତ୍ୱା ଠପିତଂ ନିବ୍ବେଠେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ନିବ୍ବେଠିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ୱଲଯଂ କତ୍ୱା ଠପିତେ ୱଲଯଂ ଛିନ୍ଦତି ୱା ମୋଚେତି ୱା ଏକଂ ୱା ୱଂସକୋଟିଂ ମୋଚେତ୍ୱା ନୀହରତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ । ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ନୀହଟମତ୍ତେ ଚ ପାରାଜିକଂ। ତଥା ଅକତ୍ୱାୱ ଚୀୱରୱଂସେ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସାରେତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ୱଲଯସ୍ସ ହି ସବ୍ବୋପି ଚୀୱରୱଂସୋ ଠାନଂ। କସ୍ମା? ତତ୍ଥ ସଂସରଣଧମ୍ମତାଯ। ଯଦା ପନ ନଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସଗତଂ କରୋତି, ପାରାଜିକଂ। ପସାରେତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋୱ ଠାନଂ। ତତ୍ଥ ସଂହରିତ୍ୱା ଠପିତେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଂ ପନ ଏକେନନ୍ତେନ ଭୂମିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଚୀୱରୱଂସେ ଚ ଭୂମିଯଞ୍ଚ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସୱସେନ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି। ତତ୍ଥ ଭୂମିଯଂ ଏକେନନ୍ତେନ ପତିଟ୍ଠିତେ ଅବଦ୍ଧସାଟକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚୀୱରରଜ୍ଜୁଯାପି ଅଯମେୱ

ୱିନିଚ୍ଛୟୋ।

ଅଙ୍କୁସକେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଠପିତଭଣ୍ଡଂ ପନ ଭେସଜ୍ଜଘଟୋ ୱା ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥୱିକା ୱା ସଚେ ଭିତ୍ତିଂ ୱା ଭୂମିଂ ୱା ଅଫୁସିତ୍ୱା ଠପିତଂ ଲଗ୍ଗନକଂ ଘଂସନ୍ତସ୍ସ ନୀହରତୋ ଅଙ୍କୁସକୋଟିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଲଗ୍ଗନକଂ ବଦ୍ଧଂ ହୋତି, ବୁନ୍ଦେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆକାସଗତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅଙ୍କୁସକୋଟିତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତେପି ପାରାଜିକଂ। ଭିତ୍ତିନିସ୍ସିତଂ ହୋତି, ପଠମଂ ଅଙ୍କୁସକୋଟିତୋ ନୀହରତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ପଚ୍ଛା ଭିତ୍ତିଂ ମୋଚେତି, ପାରାଜିକଂ। ପଠମଂ ଭିତ୍ତିଂ ମୋଚେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଙ୍କୁସତୋ ନୀହରନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଚେ ପନ ଭାରିୟଂ ଭଣ୍ଡଂ ନୀହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସୟଂ ଭିତ୍ତିନିସ୍ସିତଂ କତ୍ୱା ଅଙ୍କୁସତୋ ନୀହରତି, ପୁନ ଭିତ୍ତିଂ ଅମୋଚେତ୍ୱାପି ଅଙ୍କୁସତୋ ନୀହଟମତ୍ତେୟେୱ ପାରାଜିକଂ। ଅତ୍ତନା କତଟ୍ଠାନଞ୍ହି ଠାନଂ ନ ହୋତି। ଭୂମିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱେ ଏୱ ଠାନାନି। ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ । ଯଂ ପନ ସିକ୍କାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଲଗ୍ଗିତଂ ହୋତି, ତଂ ସିକ୍କାତୋ ନୀହରନ୍ତସ୍ସାପି ସହ ସିକ୍କାୟ ଅଙ୍କୁସତୋ ନୀହରନ୍ତସ୍ସାପି ପାରାଜିକଂ। ଭିତ୍ତିଭୂମିସନ୍ନିସ୍ସିତୱସେନ ଚେତ୍ଥ ଠାନଭେଦୋପି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭିତ୍ତିଖୀଲୋତି ଉଜୁକଂ କତ୍ୱା ଭିତ୍ତିୟଂ ଆକୋଟିତୋ ୱା ତତ୍ଥଜାତକୋ ଏୱ ୱା; ନାଗଦନ୍ତୋ ପନ ୱଙ୍କୋ ଆକୋଟିତୋ ଏୱ। ତେସୁ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଠପିତଂ ଅଙ୍କୁସକେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ଦ୍ୱୀସୁ ତୀସୁ ପନ ପଟିପାଟିୟା ଠିତେସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ଠପିତଂ କୁନ୍ତଂ ୱା ଭିନ୍ଦିୱାଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗେ ୱା ବୁନ୍ଦେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢତି, ଏକମେକସ୍ସ ଫୁଟ୍ଠୋକାସମତ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଫୁଟ୍ଠୋକାସମତ୍ତମେୱ ହି ତେସଂ ଠାନଂ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେ ଖୀଲା ୱା ନାଗଦନ୍ତା ୱା। ଭିତ୍ତିଅଭିମୁଖୋ ଠତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢତି, ଓରିମନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ପାରିମନ୍ତେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପରତୋ ପେଲ୍ଲେନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଆକାସଗତଂ କରୋତି, ପାରାଜିକଂ। ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ଠପିତଂ ଭିତ୍ତିଂ ଘଂସନ୍ତୋ ଆକଡ୍ଢତି, ଅଗ୍ଗେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ବୁନ୍ଦଂ, ବୁନ୍ଦେନ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ । ଭିତ୍ତିଅଭିମୁଖୋ ଠତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ଏକେନନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅପରନ୍ତଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ଉଜୁକଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଆକାସଗତଂ କରୋତି, ପାରାଜିକଂ।

ରୁକ୍ଖେ ୱା ଲଗ୍ଗିତନ୍ତି ତାଲରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ଲଗ୍ଗିତେ ଅଙ୍କୁସକାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥଜାତକଂ ପନ ତାଲପିଣ୍ଡିଂ ଚାଲେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ୟସ୍ମିଂ ଫଲେ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପିଣ୍ଡିଂ ଛିନ୍ଦତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଗ୍ଗେନ ପଣ୍ଣନ୍ତରଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଠପିତା ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ଲଭତି – ଠପିତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ୱଣ୍ଟଟ୍ଠାନଞ୍ଚ; ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୟୋ ପନ ''ଛିନ୍ନମତ୍ତା ପତମାନା ସଦ୍ଦଂ କରେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି ଭୟେନ ସୟଂ ଅଗ୍ଗେନ ପଣ୍ଣନ୍ତରଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦତି, ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ । ଅତ୍ତନା କତଟ୍ଠାନଞ୍ହି ଠାନଂ ନ ହୋତି। ଏତେନ ଉପାୟେନ ସବ୍ବରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲେସୁ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପତ୍ତାଧାରକେପୀତି ଏତ୍ଥ ରୁକ୍ଖାଧାରକୋ ୱା ହୋତୁ ୱଲୟାଧାରକୋ ୱା ଦଣ୍ଡାଧାରକୋ ୱା ୟଂକିଞ୍ଚି ପତ୍ତଟ୍ଠପନକଂ ପଚ୍ଛିକାପି ହୋତୁ ପତ୍ତାଧାରକୋ ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ ଠପିତପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋ ଏୱ ଠାନଂ। ତତ୍ଥ ରୁକ୍ଖାଧାରକେ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଠିତଂ ପତ୍ତଂ ମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ୟତୋ କୁତୋଚି କଡ୍ଢନ୍ତୋ ଏକେନନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅପରନ୍ତଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ଉଦ୍ଧଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଉକ୍ଖିପତୋ ପାରାଜିକଂ। ସହାଧାରକେନ ହରନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନୟୋତି।

ୱେହାସଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଦକଟ୍ଠକଥା

୯୮। ଉଦକଟ୍ଠେ – ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ରାଜଭୟାଦିଭୀତେହି ଉଦକେନ ଅୱିନସ୍ସନଧମ୍ମେସୁ ତମ୍ବଲୋହଭାଜନାଦୀସୁ ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୀସୁ ଅସନ୍ଦନକେ ଉଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସୋୟେୱ ଠାନଂ, ନ ସବ୍ବଂ ଉଦକଂ। ଗଚ୍ଛତି ୱା ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଅଗମ୍ଭୀରେ ଉଦକେ ପଦସା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଗମ୍ଭୀରେ ହତ୍ଥେହି ୱା ପାଦେହି ୱା ପୟୋଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥୱାରେହି ୱା ପଦୱାରେହି ୱା ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏସେୱ ନୟୋ କୁମ୍ଭିଗହଣତ୍ଥଂ ନିମୁଜ୍ଜନୁମ୍ମୁଜ୍ଜନେସୁ। ସଚେ ପନ ଅନ୍ତରା କିଞ୍ଚି ଉଦକସପ୍ପଂ ୱା ୱାଳମଚ୍ଛଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ପଲାୟତି, ଅନାପତ୍ତି। ଆମସନାଦୀସୁ ଭୂମିଗତାୟ କୁମ୍ଭିୟା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ । ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ତତ୍ଥ ଭୂମିଂ ଖଣିତ୍ୱା କଡ୍ଢତି, ଇଧ କଦ୍ଦମେ ଓସାରେତି। ଏୱଂ ଛହାକାରେହି ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ହୋତି।

ଉପ୍ପଲାଦୀସୁ ୟସ୍ମିଂ ପୁପ୍ଫେ ୱତ୍ଥୁଂ ପୂରେତି, ତସ୍ମିଂ ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଉପ୍ପଲଜାତିକାନଞ୍ହେତ୍ଥ ୟାୱ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ପସ୍ସେ ୱାକୋ ନ ଛିଜ୍ଜତି, ତାୱ ରକ୍ଖତି।

ପଦୁମଜାତିକାନଂ ପନ ଦଣ୍ଡେ ଛିନ୍ନେ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସୁଭଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନମ୍ପି ନ ରକ୍ଖତି। ସାମିକେହି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଠପିତାନି ଉପ୍ପଲାଦୀନି ହୋନ୍ତି, ଯଂ ୱତ୍ଥୁଂ ପୂରେତି, ତସ୍ମିଂ ଉଦ୍ଧଟେ ପାରାଜିକଂ। ହତ୍ଥକବଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି, ଯସ୍ମିଂ ହତ୍ଥକେ ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ ଉଦ୍ଧଟେ ପାରାଜିକଂ। ଭାରବଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି, ତଂ ଭାରଂ ଛନ୍ନଂ ଆକାରାନଂ ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ଠାନା ଚାୱେନ୍ତସ୍ସ ଭୂମଟ୍ଠକୁମ୍ଭିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପାରାଜିକଂ। ଦୀଘନାଳାନି ଉପ୍ପଲାଦୀନି ହୋନ୍ତି, ପୁପ୍ଫେସୁ ୱା ନାଳେସୁ ୱା ୱେଣିଂ କତ୍ୱା ଉଦକପିଟ୍ଠେ ରଜ୍ଜୁକେସୁ ତିଣାନି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି ୱା, ତେସଂ ଦୀଘତୋ ପୁପ୍ଫଗ୍ଗେନ ଚ ନାଳନ୍ତେନ ଚ ତିରିଯଂ ପରିଯନ୍ତେହି ହେଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠିତୋକାସେନ ଉଦ୍ଧଂ ଉପରି ଠିତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଯାତି ଛହାକାରେହି ଠାନା ଚାୱନପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯୋପି ଉଦକପିଟ୍ଠିଯଂ ଠପିତପୁପ୍ଫକଲାପଂ ଉଦକଂ ଚାଲେତ୍ୱା ୱୀଚିଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଯଥାଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ପନ ପରିକପ୍ପେତି "ଏତ୍ଥ ଗତଂ ଗହେସ୍ସାମୀ"ତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ; ଗତଟ୍ଠାନେ ପନ ଉଦ୍ଧରତୋ ପାରାଜିକଂ। ଉଦକତୋ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗତସ୍ସ ପୁପ୍ଫସ୍ସ ସକଲମୁଦକଂ ଠାନଂ, ତଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ନାଳନ୍ତେ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଉଦକତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପୁପ୍ଫେ ଗହେତ୍ୱା ଅପନାମେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ଉପ୍ପାଟେତି, ନ ଉଦକଂ ଠାନଂ, ଉପ୍ପାଟିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। କଲାପବଦ୍ଧାନି ପୁପ୍ଫାନି ଉଦକଟ୍ଠାନେ ୱା ରୁକ୍ଖେ ୱା ଗଚ୍ଛେ ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି, ବନ୍ଧନଂ ଅମୋଚେତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ବନ୍ଧନେ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପଠମଂ ବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ହରତି, ଏତ୍ଥ ଛହାକାରେହି ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋତି ଇଦଂ ଉଭଯଂ ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ପଦୁମିନିଯଂ ପୁପ୍ଫାନି ସହ ପଦୁମିନିଂଯା ଗଣ୍ହିତୁକାମସ୍ସ ପୁପ୍ଫନାଳେହି ଚ ପତ୍ତନାଳେହି ଚ ଫୁଟ୍ଠୋଦକଓସେନ ଉଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ତିରିଯଞ୍ଚ ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଂ ପନସ୍ସ ପଦୁମିନିଂ ଅନୁପ୍ପାଟେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ୱା ପତ୍ତାନି ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଉପ୍ପାଟିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ପୁପ୍ଫପତ୍ତନାଳେ ଠାନତୋ ଅଚାୱେତ୍ୱାପି ପଠମଂ ପଦୁମିନିଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ପଚ୍ଛା ପୁପ୍ଫପତ୍ତନାଳେସୁ ଠାନା ଚାୱିତେସୁ ପାରାଜିକଂ। ଉପ୍ପାଟିତାଯ ପଦୁମିନିଯା ପୁପ୍ଫଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପନ ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ। ବହି ଠପିତେ ରାସିକତକଲାପବଦ୍ଧଭାରବଦ୍ଧପୁପ୍ଫେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଭିସଂ ୱା ମୁଳାଳଂ ୱା ଯେନ ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। କଦ୍ଦମେ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୱସେନ ଚେତ୍ଥ ଠାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ। ତାନି ଉପ୍ପାଟେନ୍ତସ୍ସ ସୁଖୁମମ୍ପି ମୂଲଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ ହୋତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ଭିସପବ୍ବେ ଜାତଂ ପତ୍ତଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱା ହୋତି, ତମ୍ପି ରକ୍ଖତୀତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଭିସଗଣ୍ଠିମ୍ହି ପନ କଣ୍ଟକୋ ହୋତି ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତାନଂ ମୁଖପିଳକା ୱିଯ, ଅଯଂ ଅଦୀଘତ୍ତା ନ ରକ୍ଖତି। ସେସଂ ଉପ୍ପଲାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପାନଂ ସସ୍ସାମିକାନଂ ୱାପିଆଦୀସୁ ସକଲମୁଦକଂ ଠାନଂ। ତସ୍ମା ଯୋ ପଟିଜଗ୍ଗନଟ୍ଠାନେ ସସ୍ସାମିକଂ ମଚ୍ଛଂ ବଳିସେନ ୱା ଜାଲେନ ୱା କୁମନେନ ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ଯେନ ମଚ୍ଛେନ ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକତୋ ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। କୋଚି ମଚ୍ଛୋ ଗଯ୍ହମାନୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଧାୱତି, ଆକାସଂ ୱା ଉପ୍ପତତି, ତୀରେ ୱା ପତତି, ଆକାସେ ୱା ଠିତଂ ତୀରେ ୱା ପତିତଂ ଗଣ୍ହତୋପି ପାରାଜିକମେୱ। କଚ୍ଛପମ୍ପି ବହି ଗୋଚରତ୍ଥଂ ଗତଂ ଗଣ୍ହତୋ ଏସେୱ ନଯୋ। ଉଦକଟ୍ଠଂ ପନ ଉଦକା ମୋଚଯତୋ ପାରାଜିକଂ।

ତେସୁ ତେସୁ ପନ ଜନପଦେସୁ ସବ୍ବସାଧାରଣସ୍ସ ମହାତଳାକସ୍ସ ନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବଂ ନିସ୍ସାଯ ସବ୍ବସାଧାରଣମେୱ କୁନ୍ନଦୀସଦିସଂ ଉଦକୱାହକଂ ଖଣନ୍ତି। ତତୋ ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାଯୋ ନୀହରିତ୍ୱା ମାତିକାକୋଟିଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱଳଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଆୱାଟେ ଖଣନ୍ତି। ତେସଂ ପନ ଯଦା ଉଦକେନ ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ତଦା ଆୱାଟେ ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାଯୋ ଉଦକୱାହକଞ୍ଚ ସୋଧେତ୍ୱା ନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବଂ ଉଗ୍ଘାଟେନ୍ତି। ତତୋ ଉଦକେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଚ୍ଛା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଆୱାଟେ ପତ୍ୱା ୱସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତଳାକେ ଚ ଉଦକୱାହକେସୁ ଚ ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ନ ୱାରେନ୍ତି। ଖୁଦ୍ଦକାସୁ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ମାତିକାସୁ ଉଦକଆୱାଟେସୁ ଚ ପୱିଟ୍ଠମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ୱାରେନ୍ତି; ତତ୍ଥ ଯୋ ତଳାକେ ୱା ନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବେ ୱା ଉଦକୱାହକେ ୱା ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହାତି, ଅୱହାରେନ ସୋ ନ କାରେତବ୍ବୋ। ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାସୁ ପନ ଆୱାଟେସୁ ୱା ପୱିଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଗହିତସ୍ସ ଅଗ୍ଘୱସେନ କାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ତତୋ ଗଯ୍ହମାନୋ ମଚ୍ଛୋ ଆକାସେ ୱା ଉପ୍ପତତି, ତୀରେ ୱା ପତତି, ତଂ ଆକାସଟ୍ଠଂ ୱା ତୀରଟ୍ଠଂ ୱା ଉଦକୱିନିମୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠାନେ ଠିତସ୍ସେୱ ତେ ସାମିକା। ଏୱରୂପା ହି ତତ୍ଥ କତିକା। କଚ୍ଛପେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ସଚେ ପନ ମଚ୍ଛୋ ଗଯ୍ହମାନୋ ଆୱାଟତୋ ଖୁଦ୍ଦକମାତିକଂ ଆରୁହତି, ତତ୍ଥ ନଂ ଗଣ୍ହତୋପି ଅୱହାରୋୟେୱ। ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାତୋ ପନ ଉଦକୱାହକଂ, ତତୋ ଚ ତଳାକଂ ଆରୂଳ୍ହଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ଯୋ ଆୱାଟତୋ ଭତ୍ତସିତ୍ଥେହି ପଲୋଭେତ୍ୱା ମାତିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ଅୱହାରୋୱ। ତତୋ ପନ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଉଦକୱାହକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। କେଚି ପନ କୁତୋଚିଦେୱ ସବ୍ବସାଧାରଣଟ୍ଠାନତୋ ମଚ୍ଛେ ଆନେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମୱତ୍ଥୁଭାଗେ ଉଦକାୱାଟେ ଖିପିତ୍ୱା ପୋସେତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗତ୍ଥାଯ ମାରେନ୍ତି। ଏୱରୂପଂ ମଚ୍ଛଂ ଉଦକେ ୱା ଆକାସେ ୱା ତୀରେ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଠିତଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ ଏୱ। କଚ୍ଛପେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ନିଦାଘକାଲେ ପନ ନଦିଯା ସୋତେ ପଚ୍ଛିନ୍ନେ କତ୍ଥଚି ନିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଉଦକଂ ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ମଚ୍ଛାନଂ ୱିନାସାଯ ମଦନଫଲୱସାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା

ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମଚ୍ଛା ତାନି ଖାଦନ୍ତା ମରିତ୍ୱା ଉତ୍ତାନା ଉଦକେ ପ୍ଲୱନ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଯୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଯାୱ ସାମିକା ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାୱିମେ ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଗଣ୍ହାତି, ଅଗ୍ଗୱସେନ କାରେତବ୍ବୋ। ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାୟ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ଆହରାପେନ୍ତେ ପନ ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ। ମଚ୍ଛୱସେଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗତମନୁସ୍ସା ଭାଜନାନି ଆହରିତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଯାୱ ''ପୁନପି ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା''ତି ସାଲୟା ହୋନ୍ତି, ତାୱ ତେ ସସ୍ସାମିକମଚ୍ଛାୱ। ଯଦା ପନ ତେ ''ଅଲଂ ଅମ୍ହାକ''ନ୍ତି ନିରାଲୟା ପକ୍କମନ୍ତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞିସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଯଥା ଚ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେସୁ, ଏୱଂ ସବ୍ବାୟପି ଓଦକଜାତିୟା ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ଉଦକଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ନାୱଟ୍ଠକଥା

୯୯। ନାୱଟ୍ଠେ – ପଠମଂ ତାୱ ନାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ନାୱା ନାମ ଯାୟ ତରତୀ''ତି ଆହ। ତସ୍ମା ଇଧ ଅନ୍ତମସୋ ରଜନଦୋଣିକାପି ୱେଣୁକଲାପକୋପି ''ନାୱା''ତ୍ୱେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୀମାସମ୍ମନନେ ପନ ଧୁୱନାୱା ଅନ୍ତୋ ଖଣିତ୍ୱା ୱା ଫଲକେହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱା କତା ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ତିଣ୍ଣଂ ୱାହନିକା ଏୱ ୱଟ୍ଟତି। ଇଧ ପନ ଏକସ୍ସପି ୱାହନିକା ''ନାୱା'' ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ନାୱାୟ ନିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଇନ୍ଦ୍ରିୟବଦ୍ଧଂ ୱା ଅନିନ୍ଦ୍ରିୟବଦ୍ଧଂ ୱା; ତସ୍ସ ଅୱହାରଲକ୍ଖଣଂ ଥଲଟ୍ଠେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନାୱଂ ଅୱହରିସ୍ସାମୀତିଆଦିମ୍ହି ଚ ଦୁତିୟପରିୟେସନଗମନଆମସନଫନ୍ଦାପନାନି ୱୁତ୍ତନୟାନେୱ। ବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯା ବନ୍ଧନେ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ଠାନା ନ ଚୱତି, ତସ୍ସା ବନ୍ଧନଂ ଯାୱ ନ ମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତାୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ମୁତ୍ତେ ପନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମ୍ପି ପାରାଜିକମ୍ପି ହୋତି, ତଂ ପରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅୟଂ ତାୱ ପାଳିୱଣ୍ଣନା।

ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛୟୋ – ଚଣ୍ଡସୋତେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତନାୱାୟ ଏକଂ ଠାନଂ ବନ୍ଧନମେୱ , ତସ୍ମିଂ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ତତ୍ଥ ଯୁତ୍ତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତା ଏୱ। ୱିପ୍ପନଟ୍ଠା ନାୱା ପନ ଯଂ ଯଂ ଉଦକପ୍ପଦେସଂ ଫରିତ୍ୱା ଠିତା ହୋତି, ସ୍ୱାସ୍ସା ଠାନଂ। ତସ୍ମା ତଂ ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଉଚ୍ଚାରେନ୍ତସ୍ସ, ଅଧୋ ୱା ଓପିଲାପେନ୍ତସ୍ସ, ଚତୂସୁ ୱା ଦିସାସୁ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତସ୍ସ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ନିଚ୍ଚଲେ ଉଦକେ ଅବନ୍ଧନଂ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଠିତନାୱଂ ପୁରତୋ ୱା ପଚ୍ଛତୋ ୱା ୱାମଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋ ୱା କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ଏକେନନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅପରେନ ଉଦକେ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଉଦ୍ଧଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଉଦକତୋ ମୋଚିତେ ଅଧୋ ନାୱାତଲେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ମୁଖୱଟ୍ଟିଂ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ତୀରେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲେ ଉଦକେ ଠପିତନାୱାୟ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ ଠିତୋକାସୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି। ତଂ ପଠମଂ ବନ୍ଧନା ମୋଚେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ପଚ୍ଛା ଛନ୍ନଂ ଆକାରାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଠାନା ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ପଠମଂ ଠାନା ଚାୱେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ବନ୍ଧନମୋଚନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଥଲେ ଉସ୍ସାଦେତ୍ୱା ଉକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠପିତନାୱାୟ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋୱ ଠାନଂ। ତସ୍ସା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଠାନପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠପିତନାୱାୟ ପନ ମୁଖୱଟ୍ଟିୟା ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋୱ ଠାନଂ, ତସ୍ସାପି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଠାନପରିଚ୍ଛେଦଂ ଞତ୍ୱା ଯତୋ କୁତୋଚି ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଥଲେ ପନ ଉସ୍ସାଦେତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦାରୁଘଟିକାନଂ ଉପରି ଠପିତନାୱାୟ ଦାରୁଘଟିକାନଂ ଫୁଟ୍ଠୋକାସୋୟେୱ ଠାନଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ମଞ୍ଚପାଦମତ୍ଥକେସୁୟେୱ ପତ୍ତଟବନ୍ଧସାଟକେ ନାଗଦନ୍ତେସୁ ଠପିତଭିନ୍ଦିୱାଲେ ଚ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୟୋତ୍ତବଦ୍ଧାୟ ପନ ନାୱାୟ ସଟ୍ଠିସତ୍ତତିବ୍ୟାମପ୍ପମାଣଂ ୟୋତ୍ତଂ ଅମୋଚେତ୍ୱାୱ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା

ପଥୱିଲଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ସହ ୟୋତ୍ତେନ ଥଲେ ଠପିତାୟ ନାୱାୟ ନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସମତ୍ତମେୱ ଠାନଂ। ଅଥ ଖୋ ୟୋତ୍ତକୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ନାୱାୟ ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତୋ ତାୱ ଦୀଘତୋ, ତିରିୟଂ ପନ ନାୱାୟ ଚ ୟୋତ୍ତସ୍ସ ଚ ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତପରିୟନ୍ତପ୍ପମାଣଂ ଠାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ଦୀଘତୋ ୱା ତିରିୟତୋ ୱା କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ଏକେନନ୍ତେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅପରେନ ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ, ଉଦ୍ଧଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ସହ ୟୋତ୍ତେନ ପଥୱିତୋ ମୋଚିତେ ପାରାଜିକଂ। ୟୋ ପନ ତିତ୍ଥେ ଠିତନାୱଂ ଆରୁହିତ୍ୱା ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଅରିତ୍ତେନ ୱା ଫିୟେନ ୱା ପାଜେତି, ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ଛତ୍ତଂ ୱା ପଣାମେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ୱା ପାଦେହି ଅକ୍କମିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଲଙ୍କାରସଦିସଂ କତ୍ୱା ୱାତଂ ଗଣ୍ହାପେତି, ବଲୱା ଚ ୱାତୋ ଆଗମ୍ମ ନାୱଂ ହରତି, ୱାତେନେୱ ସା ହଟା ହୋତି; ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋ। ପୟୋଗୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ପନ ଠାନା ଚାୱନପୟୋଗୋ ନ ହୋତି। ଯଦି ପନ ତଂ ନାୱଂ ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ପକତିଗମନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଦିସାଭାଗଂ ନେତି, ପାରାଜିକଂ। ସୟମେୱ ଯଂକିଞ୍ଚି ଗାମତିତ୍ଥଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ଠାନା ଅଚାୱେନ୍ତୋୱ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ନେୱ ଅତ୍ଥି ଅୱହାରୋ। ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ ପନ ହୋତୀତି।

ନାୱଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଯାନଟ୍ଠକଥା

୧୦୦। ଯାନଟ୍ଠେ – ଯାନଂ ତାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଯାନଂ ନାମ ୱୟ୍ହ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉପରି ମଣ୍ଡପସଦିସଂ ପଦରଚ୍ଛନ୍ନଂ ସବ୍ବପଲିଗୁଣ୍ଠିମଂ ୱା ଛାଦେତ୍ୱା କତଂ ୱୟ୍ହଂ। ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିମଯା ଗୋପାନସିଯୋ ଦତ୍ୱା ଗରୁଳପକ୍ଖକନଯେନ କତା ସନ୍ଦମାନିକା। ରଥୋ ଚ ସକଟଞ୍ଚ ପାକଟମେୱ। ତେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ୱା ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ୱା ରାସିଆଦିୱସେନ ଠପିତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଠାନା ଚାୱେନ୍ତସ୍ସ ନାୱଟ୍ଠେ ଚ ଥଲଟ୍ଠେ ଚ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଯାନଟ୍ଠଂ ତଣ୍ଡୁଲାଦିଭଣ୍ଡଂ ପିଟକେନ ଗଣ୍ହତୋ ପିଟକେ ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତେପି ପିଟକଂ ଅପହରିତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନଂ ଏକାବଦ୍ଧଭାୱେ ୱିକୋପିତେ ପାରାଜିକଂ। ଥଲଟ୍ଠାଦୀସୁପି ଅଯଂ ନଯୋ ଲବ୍ଭତି। ଯାନଂ ଅୱହରିସ୍ସାମୀତିଆଦିମ୍ହି ଦୁତିଯପରିଯେସନାଦୀନି ୱୁତ୍ତନଯାନେୱ। ଠାନା ଚାୱେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦୁକଯୁତ୍ତସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗୋଣାନଂ ଅଟ୍ଠ ପାଦା, ଦ୍ୱେ ଚ ଚକ୍କାନୀତି ଦସ ଠାନାନି। ତଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତସ୍ସ ଧୁରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାଜଯତୋ ଗୋଣାନଂ ପାଦୁଦ୍ଧାରେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଚକ୍କାନଂ ପନ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତପ୍ପଦେସତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ଗୋଣା ‘‘ନାଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ସାମିକୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ଧୁରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ୱା ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱା, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ଗୋଣେ ପୁନ ଉଜୁକଂ ପଟିପାଦେତ୍ୱା ଧୁରଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ପାଚନେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାଜେନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତେସଂ ପାଦୁଦ୍ଧାରେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଚକ୍କାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ।

ସଚେପି ସକଦ୍ଦମେ ମଗ୍ଗେ ଏକଂ ଚକ୍କଂ କଦ୍ଦମେ ଲଗ୍ଗଂ ହୋତି, ଦୁତିଯଂ ଚକ୍କଂ ଗୋଣା ପରିୱତ୍ତେନ୍ତା ପୱତ୍ତେନ୍ତି, ଏକସ୍ସ ଠିତତ୍ତା ନ ତାୱ ଅୱହାରୋ ହୋତି । ଗୋଣେ ପନ ପୁନ ଉଜୁକଂ ପଟିପାଦେତ୍ୱା ପାଜେନ୍ତସ୍ସ ଠିତଚକ୍କେ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଚତୁଯୁତ୍ତକସ୍ସ ପନ ଅଟ୍ଠାରସ ଠାନାନି, ଅଟ୍ଠଯୁତ୍ତକସ୍ସ ଚତୁତ୍ତିଂସାତି – ଏତେନୁପାଯେନ ଯୁତ୍ତଯାନସ୍ସ ଠାନଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯଂ ପନ ଅଯୁତ୍ତକଂ ଧୁରେ ଏକାଯ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଦ୍ୱୀହି ଉପତ୍ଥମ୍ଭିନୀହି ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ଠପିତଂ, ତସ୍ସ ତିଣ୍ଣଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିନୀନଂ ଚକ୍କାନଞ୍ଚ ୱସେନ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି। ସଚେ ଧୁରେ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିନୀ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ କପ୍ପକତା ହୋତି, ଛ ଠାନାନି। ପଚ୍ଛତୋ ପନ ଅନୁପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ଧୁରେ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତସ୍ସେୱ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିନୀୱସେନ ତୀଣି ୱା ଚତ୍ତାରି ୱା ଠାନାନି। ଧୁରେନ ଫଲକସ୍ସ ୱା ଦାରୁକସ୍ସ ୱା ଉପରି ଠପିତସ୍ସ ତୀଣି ଠାନାନି। ତଥା ପଥୱିଯଂ ଠପିତସ୍ସ। ତଂ ଧୁରଂକଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଠାନା ଚାୱେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଚକ୍କାନଂ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନେ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଚକ୍କାନି ଅପନେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ଅକ୍ଖସୀସେହି ଦାରୂନଂ ଉପରି ଠପିତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି। ତଂ କଡ୍ଢନ୍ତୋ ୱା ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ଭୂମିଯଂ ଠପିତସ୍ସ ଧୁରେନ ଚ ଚତୂହି ଚ ଅକ୍ଖୁଦ୍ଧୀହି ପତିଟ୍ଠିତୱସେନ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି। ତଂ ଧୁରେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢତୋ ଉଦ୍ଧୀନଂ ପଚ୍ଛିମନ୍ତେହି ପୁରିମନ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଉଦ୍ଧୀସୁ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢତୋ ଉଦ୍ଧୀନଂ ପୁରିମନ୍ତେହି ପଚ୍ଛିମନ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପସ୍ସେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢତୋ ଉଦ୍ଧୀନଂଯେୱ ତିରିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅତିକ୍କମେନ ପାରାଜିକଂ। ମଜ୍ଝେ ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ପଥୱିତୋ ମୁତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ଉଦ୍ଧିଖାଣୁକା ନ ହୋନ୍ତି, ସମମେୱ ବାହଂ କତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅକ୍ଖସୀସାନି ପୱେସିତାନି ହୋନ୍ତି, ତଂ ହେଟ୍ଠିମତଲସ୍ସ ସମନ୍ତା ସବ୍ବଂ ପଥୱିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତତ୍ଥ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନାତିକ୍କମୱସେନ ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଭୂମିଯଂ ନାଭିଯା ଠପିତଚକ୍କସ୍ସ ଏକମେୱ ଠାନଂ, ତସ୍ସ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ପରିଚ୍ଛେଦୋ। ନେମିପସ୍ସେନ ଚ ନାଭିଯା ଚ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି। ନେମିଯା ଉଟ୍ଠିତଭାଗଂ ପାଦେନ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଫୁସାପେତ୍ୱା ଅରେସୁ ୱା ନେମିଯା ୱା ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନା କତଟ୍ଠାନଂ ଠାନଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ଠିତେପି ଅୱସେସଟ୍ଠାନେ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଠପିତଚକ୍କସ୍ସାପି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି। ତତ୍ଥ ପଠମଂ ଭିତ୍ତିତୋ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ପଚ୍ଛା ପଥୱିତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତୁଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ପଠମଂ ଭୂମିତୋ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ପନ ସଚେ ଭିତ୍ତିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ ନ କୁପ୍ପତି, ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଥ ଅରେସୁ ଗହେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ଭିତ୍ତିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତୋକାସସ୍ସ ଉପରିମୋ ଅନ୍ତୋ ହେଟ୍ଠିମଂ ଅତିକ୍କମତି, ପାରାଜିକଂ। ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନେ ଯାନେ ଯାନସାମିକୋ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ଓରୋହିତ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି, ଅଥଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିପଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆରକ୍ଖସୁଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା, ‘‘ଯାନଂ ଅୱହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆରୋହତି, ତସ୍ସ ପଯୋଗଂ ୱିନାଯେୱ ଗୋଣା ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତା, ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ସେସଂ ନାୱାଯଂ ୱୁତ୍ତସଦିସନ୍ତି।

ଯାନଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭାରଟ୍ଠକଥା

୧୦୧। ଇତୋ ପରଂ ଭାରୋଯେଵ ଭାରଟ୍ଠଂ। ସୋ ସୀସଭାରାଦିଵସେନ ଚତୁଧା ଦସ୍ସିତୋ। ତତ୍ଥ ସୀସଭାରାଦୀସୁ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ସୀସାଦୀନଂ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସୀସସ୍ସ ତାଵ ପୁରିମଗଲେ ଗଲଵାଟକୋ, ପିଟ୍ଠିଗଲେ କେସଞ୍ଜି କେସନ୍ତେ ଆଵଟ୍ଟୋ ହୋତି, ଗଲସ୍ସେଵ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ କେସଞ୍ଜି କେସା ଓରୁଯ୍ହ ଜାଯନ୍ତି, ଯେ କଣ୍ଣଚୂଳିକାତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେସଂ ଅଧୋଭାଗୋ ଚାତି ଅଯଂ ହେଟ୍ଠିମପରିଚ୍ଛେଦୋ, ତତୋ ଉପରି ସୀସଂ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଠିତଭାରୋ ସୀସଭାରୋ ନାମ।

ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ କଣ୍ଣଚୂଳିକାହି ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠା, କପ୍ପରେହି ପଟ୍ଠାଯ ଉପରି, ପିଟ୍ଠିଗଲାଵଟ୍ଟତୋ ଚ ଗଲଵାଟକତୋ ଚ ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠା, ପିଟ୍ଠିଵେମଜ୍ଝାଵଟ୍ଟତୋ ଚ ଉରପରିଚ୍ଛେଦମଜ୍ଝେ ହଦଯଆଵାଟତୋ ଚ ପଟ୍ଠାଯ ଉପରି ଖନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଠିତଭାରୋ ଖନ୍ଧଭାରୋ ନାମ।

ପିଟ୍ଠିଵେମଜ୍ଝାଵଟ୍ଟତୋ ପନ ହଦଯଆଵାଟତୋ ଚ ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠା ଯାଵ ପାଦନଖସିଖା, ଅଯଂ କଟିପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ସମନ୍ତତୋ ସରୀରେ ଠିତଭାରୋ କଟିଭାରୋ ନାମ।

କପ୍ପରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ହେଟ୍ଠା ଯାଵ ହତ୍ଥନଖସିଖା, ଅଯଂ ଓଲମ୍ବକପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଠିତଭାରୋ ଓଲମ୍ବକୋ ନାମ।

ଇଦାନି ସୀସେ ଭାରନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ଅପୁବ୍ବଵିନିଚ୍ଛଯୋ – ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଇଦଂ ଗହେତ୍ଵା ଏତ୍ଥ ଯାହୀ’’ତି ସାମିକେହି ଅନାଣତ୍ତୋ ସଯମେଵ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଇଦଂ ନାମ ଦେଥ, ଅହଂ ଵୋ ଭଣ୍ଡଂ ଵହାମୀ’’ତି ତେସଂ ଭଣ୍ଡଂ ସୀସେନ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଆମସତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଯଥାଵୁତ୍ତସୀସପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନତିକ୍କାମେନ୍ତୋଵ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଘଂସନ୍ତୋ ସାରେତିପି ପଚ୍ଚାସାରେତିପି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଖନ୍ଧଂ ଓରୋପିତମତ୍ତେ କିଞ୍ଚାପି ସାମିକାନଂ ‘‘ଵହତୂ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ତେହି ପନ ଅନାଣତ୍ତତ୍ତା ପାରାଜିକଂ। ଖନ୍ଧଂ ପନ ଅନୋରୋପେତ୍ଵାପି ସୀସତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଯମକଭାରସ୍ସ ପନ ଏକୋ ଭାରୋ ସୀସେ ପତିଟ୍ଠାତି, ଏକୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ, ତତ୍ଥ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଠାନାନଂ ଵସେନ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ପନ ସୁଦ୍ଧସୀସଭାରାଦୀନଂଯେଵ ଵସେନ ଦେସନା ଆରଦ୍ଧା। ଯୋ ଚାଯଂ ସୀସଭାରେ ଵୁତ୍ତୋ, ଖନ୍ଧଭାରାଦୀସୁପି ଅଯମେଵ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ।

ହତ୍ଥେଭାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ହତ୍ଥେନ ଗହିତତ୍ତା ଓଲମ୍ବକୋ ‘‘ହତ୍ଥେ ଭାରୋ’’ତି ଵୁତ୍ତୋ।

ସୋ ପଠମଂଯେଵ ଭୂମିତୋ ଵା ଗହିତୋ ହୋତୁ, ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ସୀସାଦୀହି ଵା, ‘‘ହତ୍ଥେ ଭାରୋ’’ ତ୍ଵେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି । ତଂ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ତାଦିସଂ ଗହନଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ଵା ଭୂମିଯଂ ଵା ଗଚ୍ଛାଦୀସୁ ଵା ନିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଭୂମିତୋ ଗଣ୍ହାତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ତେସଂ ଭାରାନଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ପାତରାସାଦିକାରଣା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ପୁନ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ କେସଗ୍ଗମତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକନ୍ତି।

ଭାରଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆରାମଟ୍ଠକଥା

୧୦୨। ଆରାମଟ୍ଠେପି – ଆରାମଂ ତାଵ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଆରାମୋ ନାମ ପୁପ୍ଫାରାମୋ ଫଲାରାମୋ’’ତି ଆହ। ତେସୁ ଵସ୍ସିକାଦୀନଂ ପୁପ୍ଫନକୋ ପୁପ୍ଫାରାମୋ। ଅମ୍ବଫଲାଦୀନଂ ଫଲନକୋ ଫଲାରାମୋ। ଆରାମେ ଚତୂହି ଠାନେହି ନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଭୂମଟ୍ଠାଦୀସୁ ଵୁତ୍ତନଯୋ ଏଵ।

ତତ୍ଥଜାତକେ ପନ ମୂଲନ୍ତି ଉସୀରହିରିଵେରାଦିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ମୂଲଂ, ତଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ଵା ଵା ଉପ୍ପାଟିତଂ ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଯେନ ମୂଲେନ ଵତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ ଗହିତେ ପାରାଜିକଂ। କନ୍ଦୋପି ମୂଲେନେଵ ସଙ୍ଗହିତୋ। ଉପ୍ପାଟେନ୍ତସ୍ସ ଚେତ୍ଥ ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ଅଚ୍ଛିନ୍ନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେଵ। ତତ୍ଥ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଭିସେ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ତଚନ୍ତି ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ଵା ରଜନତ୍ଥାଯ ଵା ଉପଯୋଗଗମନୂପଗଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ରୁକ୍ଖତ୍ତଚଂ; ତଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ଵା ଵା ଉପ୍ପାଟିତଂ ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ମୂଲେ ଵୁତ୍ତନଯେନ ପାରାଜିକଂ। ପୁପ୍ଫନ୍ତି ଵସ୍ସିକମଲ୍ଲିକାଦିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫଂ, ତଂ ଓଚିନିତ୍ଵା ଵା ଓଚିନିତଂ ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଲପଦୁମେସୁ ଵୁତ୍ତନଯେନ ପାରାଜିକଂ। ପୁପ୍ଫାନମ୍ପି ହି ଵଣ୍ଟଂ ଵା ବନ୍ଧନଂ ଵା ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ ରକ୍ଖତି। ଵଣ୍ଟବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ କେସଞ୍ଚି ସୂଚିକା ହୋତି, ସା ନ ରକ୍ଖତି। ଫଲନ୍ତି ଅମ୍ବଫଲତାଲଫଲାଦିକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି, ତଂ ରୁକ୍ଖତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ ରୁକ୍ଖେ ଲଗ୍ଗିତକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତୋ। ଅପନେତ୍ଵା ଠପିତଂ ଭୂମଟ୍ଠାଦିସଙ୍ଗହିତମେଵ।

ଆରାମଂ ଅଭିଯୁଞ୍ଜତୀତି ପରସନ୍ତକଂ ‘‘ମମ ସନ୍ତକୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ମୁସା ଭଣିତ୍ଵା ଅଭିଯୁଞ୍ଜତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ପଯୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ। ସାମିକସ୍ସ

ୱିମତିଂଉପ୍ପାଦେତୀତି ୱିନିଚ୍ଛୟକୁସଲତାୟ ବଲୱନିସ୍ସିତାଦିଭାୱେନ ୱା ଆରାମସାମିକସ୍ସ ସଂସୟଂ ଜନେତି। କଥଂ? ତଞ୍ହି ତଥା ୱିନିଚ୍ଛୟପ୍ପସୁତଂ ଦିସ୍ୱା ସାମିକୋ ଚିନ୍ତେତି – ''ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମଂ ଆରାମଂ ଅତ୍ତନୋ କାତୁଂ, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ''ତି। ଏୱଂ ତସ୍ସ ୱିମତି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ତେନ ଉପ୍ପାଦିତା ହୋତି, ତସ୍ମା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ଧୁରଂନିକ୍ଖିପତୀତି ଯଦା ପନ ସାମିକୋ ''ଅୟଂ ଥଦ୍ଧୋ କକ୍ଖଳୋ ଜୀୱିତବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତରାୟମ୍ପି ମେ କରେୟ୍ୟ, ଅଲଂ ଦାନି ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ଆରାମେନା''ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ଅଭିୟୁଞ୍ଜକୋ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ସୟମ୍ପି କତଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ହୋତି, ଅଥ ଚ ପନ ସାମିକେନ ଧୁରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତେପି ଅଭିୟୁଞ୍ଜକୋ ଧୁରଂ ଅନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ''ଇମଂ ସୁଟ୍ଠୁ ପୀଳେତ୍ୱା ମମ ଆଣାପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କିଙ୍କାରପ୍ପଟିସ୍ସାୱିଭାୱେ ନଂ ଠପେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଦାତବ୍ବଭାୱେ ସଉସ୍ସାହୋ ହୋତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ଅଥାପି ଅଭିୟୁଞ୍ଜକୋ ''ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନ ଦାନି ନଂ ଇମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସାମିକୋ ପନ ନ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ପକ୍ଖଂ ପରିୟେସତି, କାଲଂ ଆଗମେତି, ''ଲଜ୍ଜିପରିସଂ ତାୱ ଲଭାମି, ପଚ୍ଛା ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁନ ଗହଣେୟେୱ ସଉସ୍ସାହୋ ହୋତି, ରକ୍ଖତିୟେୱ। ଯଦା ପନ ସୋପି ''ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି, ସାମିକୋପି ''ନ ଲଚ୍ଛାମୀ''ତି – ଏୱଂ ଉଭୋପି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ତଦା ଅଭିୟୁଞ୍ଜକସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ପନ ଅଭିୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଂ କୁରୁମାନୋ ଅନିଟ୍ଠିତେ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ସାମିକେନପି ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ଅକତେ ଅତ୍ତନୋ ଅସ୍ସାମିକଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋୟେୱ ତତୋ କିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ।

ଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତୋତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ୱା ରାଜକୁଲେ ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟଂ କରୋନ୍ତୋ। ସାମିକଂ ପରାଜେତୀତି ୱିନିଚ୍ଛୟିକାନଂ ଉକ୍କୋଟଂ ଦତ୍ୱା କୂଟସକ୍ଖିଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଆରାମସାମିକଂ ଜିନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି ନ କେୱଲଂ ତସ୍ସେୱ, ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସାଧନେ ପୱତ୍ତାନଂ କୂଟୱିନିଚ୍ଛୟିକାନମ୍ପି କୂଟସକ୍ଖୀନମ୍ପି ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ସାମିକସ୍ସ ଧୁରନିକ୍ଖେପୱସେନେୱ ପରାଜୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ ହି ଅପରାଜିତୋୱ ହୋତି। ଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତୋ ପରଜ୍ଜତୀତି ସଚେପି ଧମ୍ମେନ ୱିନୟେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ୱିନିଚ୍ଛୟସ୍ସ ପୱତ୍ତତ୍ତା ସୟଂ ପରାଜୟଂ ପାପୁଣାତି; ଏୱମ୍ପି ମୁସାୱାଦେନ ସାମିକାନଂ ପୀଳାକରଣପଚ୍ଚୟା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି।

ଆରାମଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱିହାରଟ୍ଠକଥା

୧୦୩। ୱିହାରଟ୍ଠେପି – ଚତୂହି ଠାନେହି ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅଭିୟୋଗେପି ଚେତ୍ଥ ଚାତୁଦ୍ଦିସଂ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦିନ୍ନଂ ୱିହାରଂ ୱା ପରିୱେଣଂ ୱା ଆୱାସଂ ୱା ମହନ୍ତମ୍ପି ଖୁଦ୍ଦକମ୍ପି ଅଭିୟୁଞ୍ଜତୋ ଅଭିୟୋଗୋ ନ ରୁହତି। ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କୋତି। କସ୍ମା? ସବ୍ବେସଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପାଭାୱତୋ। ନ ହେତ୍ଥ ସବ୍ବେ ଚାତୁଦ୍ଦିସା ଭିକ୍ଖୂ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତୀତି । ଦୀଘଭାଣକାଦିଭେଦସ୍ସ ପନ ଗଣସ୍ସ ଏକପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ସନ୍ତକଂ ଅଭିୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସକ୍କୋତି ତେ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପାପେତୁଂ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଆରାମେ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ୱିହାରଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଖେତ୍ତଟ୍ଠକଥା

୧୦୪। ଖେତ୍ତଟ୍ଠେପି – ଖେତ୍ତଂ ତାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଖେତ୍ତଂ ନାମ ଯତ୍ଥ ପୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ୱା ଅପରଣ୍ଣଂ ୱା ଜାୟତୀ''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବଣ୍ଣନ୍ତି ସାଲିଆଦୀନି ସତ୍ତ ଧଞ୍ଞାନି; ଅପରଣ୍ଣନ୍ତି ମୁଗ୍ଗମାସାଦୀନି; ଉଚ୍ଛୁଖେତ୍ତାଦିକମ୍ପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗହିତଂ। ଇଧାପି ଚତୂହି ଠାନେହି ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ତତ୍ଥଜାତକେ ପନ ସାଲିସୀସାଦୀନି ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ୱା ଏକମେକଂ ହତ୍ଥେନେୱ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ଅସିତେନ ଲାୟିତ୍ୱା ୱା ବହୂନି ଏକତୋ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଯସ୍ମିଂ ବୀଜେ ୱା ସୀସେ ୱା ମୁଟ୍ଠିୟଂ ୱା ମୁଗ୍ଗମାସାଦିଫଲେ ୱା ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ ବନ୍ଧନା ମୋଚିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜମାନୋ ପନ ଦଣ୍ଡକୋ ୱା ୱାକୋ ୱା ତଚୋ ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ରକ୍ଖତି।

ୱୀହିନାଳଂ ଦୀଘମ୍ପି ହୋତି, ଯାୱ ଅନ୍ତୋନାଳତୋ ୱୀହିସୀସଦଣ୍ଡକୋ ନ ନିକ୍ଖମତି, ତାୱ ରକ୍ଖତି। କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ନାଳତୋ ଦଣ୍ଡକସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଅସିତେନ ଲାୟିତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୋ ପନ ମୁଟ୍ଠିଗତେସୁ ହେଟ୍ଠା ଛିନ୍ନେସୁପି ସଚେ ସୀସାନି ଜଟିତାନି, ରକ୍ଖନ୍ତି ତାୱ। ୱିଜଟେତ୍ୱା ପନ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଉକ୍ଖିପତୋ ସଚେ ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ପାରାଜିକଂ। ସାମିକେହି ପନ ଲାୟିତ୍ୱା ଠପିତଂ ସଭୁସଂ ୱା ଅଭୁସଂ ୱା କତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୋ ଯେନ ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ ଗହିତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପରିକପ୍ପେତି ''ଇଦଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ସାରମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ରକ୍ଖତି ତାୱ। ମଦ୍ଦନପପ୍ଫୋଟନେସୁ ଠାନା ଚାୱେନ୍ତସ୍ସାପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଛା ଭାଜନଗତେ କତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଅଭିୟୋଗୋ ପନେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟୋ ଏୱ।

ଖୀଲସଙ୍କମନାଦୀସୁ ପଥଓୀ ନାମ ଅନଗ୍ଘା। ତସ୍ମା ସଚେ ଏକେନେଓ ଖୀଲେନ ଇତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ପଥୱିପ୍ପଦେସଂ ସାମିକାନଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ୱା ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କରୋତି, ତସ୍ମିଂ ଖୀଲେ ନାମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ସଙ୍କାମିତମତ୍ତେ ତସ୍ସ ଚ, ଯେ ଚସ୍ସ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା, ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ଦ୍ୱୀହି ଖୀଲେହି ଗହେତବ୍ବଂ ହୋତି, ପଠମେ ଖୀଲେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ; ଦୁତିଯେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ତୀହି ଗହେତବ୍ବଂ ହୋତି, ପଠମେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଦୁତିଯେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ତତିଯେ ପାରାଜିକଂ। ଏୱଂ ବହୁକେସୁପି ଅୱସାନେ ଦ୍ୱେ ଠପେତ୍ୱା ପୁରିମେହି ଦୁକ୍କଟଂ, ଅୱସାନେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଏକେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଇତରେନ ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ସାମିକାନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ରଜ୍ଜୁଂ ୱାତି ''ମମ ସନ୍ତକଂ ଇଦ''ନ୍ତି ଞାପେତୁକାମୋ ରଜ୍ଜୁଂ ୱା ପସାରେତି, ଯଟ୍ଠିଂ ୱା ପାତେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ''ଇଦାନି ଦ୍ୱୀହି ପଯୋଗେହି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତେସଂ ପଠମେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଦୁତିଯେ ପାରାଜିକଂ।

ୱତିଂ ୱାତି ପରସ୍ସ ଖେତ୍ତଂ ପରିକ୍ଖେପୱସେନ ଅତ୍ତନୋ କାତୁକାମୋ ଦାରୂନି ନିଖଣତି, ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏକସ୍ମିଂ ଅନାଗତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ତତ୍ତକେନ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସାଖାପରିୱାରେନେୱ ଅତ୍ତନୋ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ସାଖାପାତନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏୱଂ ଯେନ ଯେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଠମପଯୋଗେହି ଦୁକ୍କଟଂ। ଅୱସାନେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଏକେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଇତରେନ ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ମରିଯାଦଂ ୱାତି ପରସ୍ସ ଖେତ୍ତଂ ''ମମ ଇଦ''ନ୍ତି ଞାପେତୁକାମୋ ଅତ୍ତନୋ ଖେତ୍ତମରିଯାଦଂ

କେଦାରପାଳିଂ ଯଥା ପରସ୍ସ ଖେତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମତି, ଏୱଂ ସଙ୍କାମେତି, ପଂସୁମତ୍ତିକାଦୀହି ୱା ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥତଂ କରୋତି, ଅକତଂ ୱା ପନ ପତିଟ୍ଠାପେତି, ପୁରିମପଯୋଗେହି ଦୁକ୍କଟଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଚ୍ଛିମାନଂ ଏକେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଇତରେନ ପାରାଜିକନ୍ତି।

ଖେତ୍ତଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠକଥା

୧୦୫। ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠେପି – ୱତ୍ଥୁଂ ତାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱତ୍ଥୁ ନାମ ''ଆରାମୱତ୍ଥୁ ୱିହାରୱତ୍ଥୂ''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ବୀଜଂ ୱା ଉପରୋପକେ ୱା ଅରୋପେତ୍ୱାୱ କେୱଲଂ ଭୂମିଂ ସୋଧେତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ପାକାରାନଂ ଯେନ କେନଚି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ଅପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ପୁପ୍ଫାରାମାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଠପିତୋ ଭୂମିଭାଗୋ ଆରାମୱତ୍ଥୁ ନାମ। ଏତେନେୱ ନଯେନ ଏକୱିହାରପରିୱେଣଆୱାସାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଠପିତୋ ଭୂମିଭାଗୋ ୱିହାରୱତ୍ଥୁ ନାମ। ଯୋପି ପୁବ୍ବେ ଆରାମୋ ଚ ୱିହାରୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱିନସ୍ସିତ୍ୱା ଭୂମିମତ୍ତୋ ଠିତୋ, ଆରାମୱିହାରକିଚ୍ଚଂ ନ କରୋତି, ସୋପି ଆରାମୱିହାରୱତ୍ଥୁସଙ୍ଗହେନେୱ ସଙ୍ଗହିତୋ। ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ପନେତ୍ଥ ଖେତ୍ତଟ୍ଠେ ୱୁତ୍ତସଦିସୋଯେୱାତି।

ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦୬। ଗାମଟ୍ଠେ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠକଥା

୧୦୭। ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠେ – ଅରଞ୍ଞଂ ତାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅରଞ୍ଞଂ ନାମ ଯଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି, ତଂ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅରଞ୍ଞଂ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଅପରିଗ୍ଗହିତମ୍ପି; ଇଧ ପନ ଯଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ସାରକ୍ଖଂ, ଯତୋ ନ ୱିନା ମୂଲେନ କଟ୍ଠଲତାଦୀନି ଗହେତୁଂ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତସ୍ମା ''ଯଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ''ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି – ''ନ ପରିଗ୍ଗହିତଭାୱୋ ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ। ଯଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅରଞ୍ଞଲକ୍ଖଣେନ ଅରଞ୍ଞଂ ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ପରିଗ୍ଗହିତଂ, ତଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଆରାମଟ୍ଠାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତସଦିସୋ।

ତତ୍ରଜାତକେସୁ ପନେତ୍ଥ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ମହଗ୍ଘରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଲତଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଚ ୱେତ୍ତୋପି ଲତାପି ଲତା ଏୱ; ତତ୍ଥ ଯୋ ୱେତ୍ତୋ ୱା ଲତା ୱା ଦୀଘା ହୋତି, ମହାରୁକ୍ଖେ ଚ ଗଚ୍ଛେ ଚ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱା ୱେଠେତ୍ୱା ୱା ଗତା, ସା ମୂଲେ ଛିନ୍ନାପି ଅୱହାରଂ ନ ଜନେତି ଅଗ୍ଗେ ଛିନ୍ନାପି, ଯଦା

ପନ ଅଗ୍ଗେପି ମୂଲେପି ଛିନ୍ନା ହୋତି, ତଦା ଅୱହାରଂ ଜନେତି। ସଚେ ପନ ୱେଠେତ୍ୱା ଠିତା ହୋତି, ୱେଠେତ୍ୱା ଠିତା ପନ ରୁକ୍ଖତୋ ମୋଚିତମତ୍ତା ଅୱହାରଂ ଜନେତି।

ତିଣଂୱାତି ଏତ୍ଥ ତିଣଂ ୱା ହୋତୁ ପଣ୍ଣଂ ୱା, ସଙ୍କଂ ତିଣଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତଂ; ତଂ ଗେହଚ୍ଛଦନାଦୀନମତ୍ଥାଯ ପରେହି ଛିନ୍ନଂ ୱା ଅତ୍ତନା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତିଣପଣ୍ଣମେୱ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଯଂକିଞ୍ଚି ୱାକଛଲ୍ଲି ଆଦି, ଯତ୍ଥ ସାମିକା ସାଲଯା, ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଠପିତୋ ଅଦ୍ଧଗତୋପି ରୁକ୍ଖୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଯୋ ପନ ଅଗ୍ଗେ ଚ ମୂଲେ ଚ ଛିନ୍ନୋ ହୋତି, ସାଖାପିସ୍ସ ପୂତିକା ଜାତା, ଛଲ୍ଲିଯୋପି ଗଳିତା, ‘‘ଅଯଂ ସାମିକେହି ଛଡ୍ଡିତୋ’’ତି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଲକ୍ଖଣଛିନ୍ନସ୍ସାପି ଯଦା ଲକ୍ଖଣଂ ଛଲ୍ଲିଯା ପରିଯୋନଦ୍ଧଂ ହୋତି, ତଦା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଗେହାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଯଦା ତାନି କତାନି ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥାନି ଚ ହୋନ୍ତି, ଦାରୂନିପି ଅରଞ୍ଞେ ୱସ୍ସେନ ଚ ଆତପେନ ଚ ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ଈଦିସାନିପି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଛଡ୍ଡିତାନୀ’’ତି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅରଞ୍ଞସାମିକା ଏତେସଂ ଅନିସ୍ସରା। ଯେହି ଅରଞ୍ଞସାମିକାନଂ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ଦତ୍ୱା ଛିନ୍ନାନି, ତେ ଏୱ ଇସ୍ସରା, ତେହି ଚ ତାନି ଛଡ୍ଡିତାନି, ନିରାଲଯା ତତ୍ଥ ଜାତାତି।

ଯୋପି ଭିକ୍ଖୁ ପଠମଂଯେୱ ଅରଞ୍ଞପାଲାନଂ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ଦତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିତେ ରୁକ୍ଖେ ଗାହାପେତି, ତସ୍ସ ତେସଂ ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱାପି ଯଥାରୁଚିତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଥାପି ପୱିସନ୍ତୋ ଅଦତ୍ୱା ‘‘ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ରୁକ୍ଖେ ଗାହାପେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ତେସଂ ଦାତବ୍ବଂ ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଅଥାପି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ‘‘ଦେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି, ‘‘ଦେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଦାତବ୍ବମେୱ। ସଚେ କୋଚି ଅତ୍ତନୋ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଗନ୍ତୁଂ ଦେଥା’’ତି ୱଦତି, ଲଦ୍ଧକପ୍ପମେୱ, ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ କୋଚି ଇସ୍ସରଜାତିକୋ ଧନଂ ଅଦତ୍ୱାୱ ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭାଗଂ ମା ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱାରେତି, ଅରଞ୍ଞପାଲା ଚ ‘‘ମଯଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତାପସାନଞ୍ଚ ଭାଗଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତା କୁତୋ ଲଚ୍ଛାମ, ଦେଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ଦାତବ୍ବମେୱ।

ଯୋ ପନ ଅରଞ୍ଞପାଲେସୁ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତେସୁ ୱା କୀଳାପସୁତେସୁ ୱା କତ୍ଥଚି ପକ୍କନ୍ତେସୁ ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କୁହିଂ ଅରଞ୍ଞପାଲା’’ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱାପି ଅଦିସ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ। ଯୋପି ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନାଦୀନି ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୱା ଅଞ୍ଞୱିହିତୋ ୱା ଅସ୍ସତିଯା ଅତିକ୍କମତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯମେୱ। ଯସ୍ସାପି ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଚୋରୋ ୱା ହତ୍ଥୀ ୱା ୱାଳମିଗୋ ୱା ମହାମେଘୋ ୱା ୱୁଟ୍ଠହତି, ସୋ ଚ ତମ୍ହା ଉପଦ୍ଦୱା ମୁଚ୍ଚିତୁକମ୍ଯତାଯ ସହସା ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ ପନ ହୋତି। ଇଦଂ ପନ ଅରଞ୍ଞେ ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଂ ନାମ ସୁଙ୍କଘାତତୋପି ଗରୁକତରଂ। ସୁଙ୍କଘାତସ୍ସ ହି ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱା ଦୂରତୋୱ ପରିହରନ୍ତୋ ଦୁକ୍କଟମେୱ ଆପଜ୍ଜତି। ଇଦଂ ପନ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ପରିହରନ୍ତସ୍ସ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛତୋପି ପାରାଜିକମେୱ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି।

ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଦକକଥା

୧୦୮। ଉଦକେ ପନ – ଭାଜନଗତନ୍ତି ଉଦକଦୁଲ୍ଲଭକାଲେ ଉଦକମଣିକାଦୀସୁ ଭାଜନେସୁ ସଙ୍ଗୋପେତ୍ୱା ଠପିତଂ; ତଂ ଯସ୍ମିଂ ଭାଜନେ ଠପିତଂ ହୋତି, ତଂ ଭାଜନଂ ଆୱିଞ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ୱା ତତ୍ଥ ପୋକ୍ଖରଣୀତଳାକେସୁ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସପ୍ପିତେଲେସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ମରିଯାଦଚ୍ଛେଦନେ ପନ ତତ୍ଥ ଜାତକଭୂତଗାମେନ ସଦ୍ଧିମ୍ପି ମରିଯାଦଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଅଦିନ୍ନାଦାନପଯୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ। ତଞ୍ଚ ପନ ପହାରେ ପହାରେ ହୋତି। ଅନ୍ତୋଠତ୍ୱା ବହିମୁଖୋ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ବହି ଅନ୍ତେନ କାରେତବ୍ବୋ। ବହି ଠତ୍ୱା ଅନ୍ତୋମୁଖୋ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋଅନ୍ତେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ମଜ୍ଝେନ କାରେତବ୍ବୋ। ମରିଯାଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ଗାୱୋ ପକ୍କୋସତି, ଗାମଦାରକେହି ୱା ପକ୍କୋସାପେତି, ତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖୁରେହି ମରିଯାଦଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ତେନେୱ ଛିନ୍ନା ହୋତି। ମରିଯାଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ଗାୱୋ ଉଦକେ ପୱେସେତି, ଗାମଦାରକେହି ୱା ପୱେସାପେତି, ତାହି ଉଟ୍ଠାପିତୱୀଚିଯୋ ମରିଯାଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଗାମଦାରକେ ୱା ‘‘ଉଦକେ କୀଳଥା’’ତି ୱଦତି, କୀଳନ୍ତେ ୱା ଉତ୍ତାସେତି, ତେହି ଉଟ୍ଠାପିତୱୀଚିଯୋପି ମରିଯାଦଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅନ୍ତୋଉଦକେ ଜାତରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦତି, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଛିନ୍ଦାପେତି, ତେନପି ପତନ୍ତେନ ଉଟ୍ଠାପିତୱୀଚିଯୋ ମରିଯାଦଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେନେୱ ଛିନ୍ନା ହୋତି। ମରିଯାଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ତଳାକରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ତଳାକତୋ ନିଦ୍ଧମନୌଦକଂ ୱା ନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବଂ ୱା ପିଦହତି, ଅଞ୍ଞତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ୱା ଉଦକଂ ଯଥା ଏତ୍ଥ ପୱିସତି, ଏୱଂ ପାଳିଂ ୱା ବନ୍ଧତି, ମାତିକଂ ୱା ଉଜୁକଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ଠିତଂ ଅତ୍ତନୋ ତଳାକଂ ୱା ଭିନ୍ଦତି, ଉସ୍ସନ୍ନଂ ଉଦକଂ ମରିଯାଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତେନେୱ ଛିନ୍ନା ହୋତି। ସଚେତ୍ଥ

ନିକ୍ଖନ୍ତୋଦକଗ୍ଗାନୁରୂପେନ ଅୱହାରେନ କାରେତବ୍ବୋ।

ନିଦ୍ଧମନପନାଳିଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ନୀହରନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଚେ ପନ ତେନ ମରିୟାଦାୟ ଦୁବ୍ବଲାୟ କତାୟ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱା ଅନାଣତ୍ତେହି ଗାମଦାରକେହି ଆରୋପିତା ୱା ଗାୱିୟୋ ଖୁରେହି ମରିୟାଦଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋୟେୱ ଧମ୍ମତାୟ ଅନାଣତ୍ତେହି ୱା ଗାମଦାରକେହି ଉଦକେ ପୱେସିତା ୱୀଚିୟୋ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତି, ଗାମଦାରକା ୱା ସୟମେୱ ପୱିସିତ୍ୱା କୀଳନ୍ତା ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତି ଅନ୍ତୋଉଦକେ ୱା ରୁକ୍ଖୋ ଅଞ୍ଞେନ ଛିଜ୍ଜମାନୋ ପତିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେତି, ଉଟ୍ଠାପିତା ୱୀଚିୟୋ ମରିୟାଦଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ସଚେପି ମରିୟାଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ସୁକ୍ଖତଳାକସ୍ସ ଉଦକନିବ୍ବହନଟ୍ଠାନଂ ୱା ଉଦକନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବଂ ୱା ପିଦହତି, ଅଞ୍ଞତୋ ଗମନମଗ୍ଗେ ୱା ପାଳିଂ ବନ୍ଧତି, ସୁକ୍ଖମାତିକଂ ୱା ଉଜୁକଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛା ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ଉଦକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମରିୟାଦଂ ଭିନ୍ଦତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ।

ୟୋ ପନ ନିଦାଘେ ସୁକ୍ଖୱାପିୟା ମରିୟାଦଂ ୟାୱ ତଲଂ ପାପେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦତି, ପଚ୍ଛା ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ଆଗତାଗତଂ ଉଦକଂ ପଲାୟତି, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ। ୟତ୍ତକଂ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ସସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତୋ ପାଦମତ୍ତଗ୍ଘନକମ୍ପି ଅଦେନ୍ତୋ ସାମିକାନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ଅସ୍ସମଣୋ ହୋତି।

ୟଂ ପନ ସବ୍ବସାଧାରଣଂ ତଳାକଂ ହୋତି; ତଳାକେ ଉଦକସ୍ସ ସବ୍ବେପି ମନୁସ୍ସା ଇସ୍ସରା। ହେଟ୍ଠତୋ ପନସ୍ସ ସସ୍ସାନି କରୋନ୍ତି, ସସ୍ସପାଲନତ୍ଥଂ ତଳାକତୋ ମହାମାତିକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଖେତ୍ତମଜ୍ଝେନ ୟାତି, ସାପି ସଦା ସନ୍ଦନକାଲେ ସବ୍ବସାଧାରଣା। ତତୋ ପନ ଖୁଦ୍ଦକମାତିକା ନୀହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କେଦାରେସୁ ଉଦକଂ ପୱେସେନ୍ତି। ତଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଗହେତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି। ନିଦାଘସମୟେୱ ଉଦକେ ମନ୍ଦୀଭୂତେ ୱାରେନ ଉଦକଂ ଦେନ୍ତି, ୟୋ ଉଦକୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ନ ଲଭତି, ତସ୍ସ ସସ୍ସାନି ମିଲାୟନ୍ତି; ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞେସଂ ୱାରେ ଅଞ୍ଞୋ ଗହେତୁଂ ନ ଲଭତି। ତତ୍ଥ ୟୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରେସଂ ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାତୋ ୱା କେଦାରତୋ ୱା ଉଦକଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରସ୍ସ ୱା ମାତିକଂ ୱା କେଦାରଂ ୱା ପୱେସେତି, ଅଟ୍ଟୱିମୁଖଂ ୱା ୱାହେତି, ଅୱହାରୋ ୱସ୍ସ ହୋତି।

ୟୋପି "ଚିରେନ ମେ ଉଦକୱାରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦଞ୍ଚ ସସ୍ସଂ ମିଲାୟତୀ"ତି ପରେସଂ କେଦାରେ

ପୱିସନ୍ତସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ପୱିସନମଗ୍ଗଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କେଦାରଂ ପୱେସେତି, ଅୱହାରୋ ଏୱ। ସଚେ ପନ ତଳାକତୋ ଅନିଗ୍ଗତେ ପରେସଂ ମାତିକାମୁଖଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେୱ ଉଦକେ ସୁକ୍ଖମାତିକଂୟେୱ ୟଥା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଉଦକଂ ଅଞ୍ଞେସଂ କେଦାରେ ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋୟେୱ କେଦାରଂ ପୱିସତି, ଏୱଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବନ୍ଧତି। ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଦ୍ଧା ସୁବଦ୍ଧା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଦ୍ଧା, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ। ତଳାକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୟମେୱ ନିଦ୍ଧମନପନାଳିଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କେଦାରଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାପି ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋ। କସ୍ମା? ତଳାକଂ ନିସ୍ସାୟ ଖେତ୍ତସ୍ସ କତତ୍ତା। କୁରୁନ୍ଦିୟାଦୀସୁ ପନ "ଅୱହାରୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ "ୱତ୍ଥୁଂ କାଲଞ୍ଚ ଦେସଞ୍ଚା"ତି ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ନ ସମେତି। ତସ୍ମା ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତମେୱ ୟୁତ୍ତନ୍ତି।

ଉଦକକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦନ୍ତପୋନକଥା

୧୦୯। ଦନ୍ତପୋଣଂ ଆରାମଟ୍ଠକୱିନିଚ୍ଛୟେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ୟୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱେତନଭତୋ ହୁତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ୱା ପକ୍ଖମାସୱାରେନ ୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଆହରତି, ସୋ ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାପି ୟାୱ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତି, ତାୱ ତସ୍ସେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥଜାତକଂ ପନ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ, ତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ରକ୍ଖିତଗୋପିତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଏସେୱ ନୟୋ ଗଣପୁଗ୍ଗଲଗିହିମନୁସ୍ସସନ୍ତକେପି ଛିନ୍ନକେ ଅଚ୍ଛିନ୍ନକେ ଚ। ତେସଂ ଆରାମୁୟ୍ୟାନଭୂମୀସୁ ଜାତଂ ସାମଣେରା ୱାରେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଆହରନ୍ତା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନମ୍ପି ଆହରନ୍ତି, ତଂ ୟାୱ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ନ ପଟିଚ୍ଛାପେନ୍ତି, ତାୱ ସବ୍ବଂ ତେସଂୟେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ତମ୍ପି ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ୟଦା ପନ ତେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠମାଳକେ ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, "ୟଥାସୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ"ତି; ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ୱତ୍ତଂ ପନ ଜାନିତବ୍ବଂ। ୟୋ ହି ଦେୱସିକଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସରତି, ତେନ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକମେୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ୟୋ ପନ ଦେୱସିକଂ ନ ଓସରତି, ପଧାନଘରେ ୱସିତ୍ୱା ଧମ୍ମସୱନେ ୱା ଉପୋସଥଗ୍ଗେ ୱା ଦିସ୍ସତି, ତେନ ପମାଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଖାଦିତବ୍ବାନି। ତେସୁ ଖୀଣେସୁ ସଚେ ପୁନପି ଦନ୍ତକଟ୍ଠମାଳକେ ବହୂନି ହୋନ୍ତିୟେୱ, ପୁନପି ଆହରିତ୍ୱା ଖାଦିତବ୍ବାନି। ୟଦି ପନ ପମାଣଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଆହରତି, ତେସୁ ଅକ୍ଖୀଣେସୁୟେୱ ମାଳକେ ଖୀୟନ୍ତି, ତତୋ କେଚି ଥେରା "ୟେହି ଗହିତାନି, ତେ ପଟିଆହରନ୍ତୂ"ତି ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, କେଚି "ଖାଦନ୍ତୁ, ପୁନ ସାମଣେରା ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି, ତସ୍ମା ୱିୱାଦପରିହରଣତ୍ଥଂ ପମାଣଂ

ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ଗହଣେ ପନ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନାପି ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଥଓିକାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

ଦନ୍ତପୋନକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱନପ୍ପତିକଥା

୧୧୦। ୱନସ୍ସ ପତୀତି ୱନପ୍ପତି; ୱନଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇଧ ପନ ସବ୍ବୋପି ମନୁସ୍ସେହି ପରିଗ୍ଗହିତରୁକ୍ଖୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ ଅମ୍ବଲବୁଜପନସାଦିକୋ। ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ମରିଚୱଲ୍ଲିଆଦୀନି ଆରୋପେନ୍ତି, ସୋ ଛିଜ୍ଜମାନୋ ସଚେ ଏକାଯପି ଛଲ୍ଲିଯା ୱା ୱାକେନ ୱା ସକଲିକାଯ ୱା ଫେଗ୍ଗୁନା ୱା ସମ୍ବଦ୍ଧୋୱ ହୁତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପତତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ।

ଯୋ ପନ ଛିନ୍ନୋପି ୱଲ୍ଲୀହି ୱା ସାମନ୍ତରୁକ୍ଖସାଖାହି ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୋ ସନ୍ଧାରିତତ୍ତା ଉଜୁକମେୱ ତିଟ୍ଠତି, ପତନ୍ତୋ ୱା ଭୂମିଂ ନ ପାପୁଣାତି, ନତ୍ଥି ତତ୍ଥ ପରିହାରୋ, ଅୱହାରୋ ଏୱ ହୋତି। ଯୋପି କକଚେନ ଛିନ୍ନୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ତଥେୱ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯୋ ପନ ରୁକ୍ଖଂ ଦୁହଲଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଚାଲେତ୍ୱା ପାତେତି, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଚାଲାପେତି; ଅଞ୍ଞଂ ୱାସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି, ପରେନ ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରାପେତି; ମକ୍କଟେ ୱା ପରିପାତେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଆରୋପେତି, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଆରୋପାପେତି; ୱଗ୍ଗୁଲିଯୋ ୱା ତତ୍ଥ ଆରୋପେତି, ପରେନ ୱା ଆରୋପାପେତି; ତା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ପାତେନ୍ତି, ତସ୍ସେୱ ଅୱହାରୋ।

ସଚେ ପନ ତେନ ରୁକ୍ଖେ ଦୁହଲେ କତେ ଅଞ୍ଞୋ ଅନାଣତ୍ତୋ ଏୱ ତଂ ଚାଲେତ୍ୱା ପାତେତି,

ରୁକ୍ଖେନ ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି, ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ମକ୍କଟା ୱା ୱଗ୍ଗୁଲିଯୋ ୱା ଆରୋହନ୍ତି, ପରୋ ୱା ଅନାଣତ୍ତୋ ଆରୋପେତି, ସଯଂ ୱା ଏସ ୱାତମୁଖଂ ସୋଧେତି, ବଲୱୱାତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ପାତେତି; ସବ୍ବତ୍ଥ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ୱାତମୁଖସୋଧନଂ ପନେତ୍ଥ ଅସମ୍ପତ୍ତେ ୱାତେ ସୁକ୍ଖମାତିକାଯ ଉଜୁକରଣାଦୀହି ସମେତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥା। ରୁକ୍ଖଂ ଆୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସତ୍ଥେନ ୱା ଆକୋଟେତି, ଅଗ୍ଗିଂ ୱା ଦେତି, ମଣ୍ଡୁକକଣ୍ଟକଂ ୱା ୱିସଂ ୱା ଆକୋଟେତି, ଯେନ ସୋ ମରତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱାତି।

ୱନପ୍ପତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ହରଣକକଥା

୧୧୧। ହରଣକେ – ଅଞ୍ଞସ୍ସ ହରଣକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଆମସତୀତି ପରଂ ସୀସଭାରାଦୀହି ଭଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏତଂ ହରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆମସତି, ଏତ୍ତାୱତା ଅସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଫନ୍ଦାପେତୀତି ଆକଡ୍ଢନୱିକଡ୍ଢନଂ କରୋତି, ସାମିକୋ ନ ମୁଞ୍ଚତି, ତେନସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଠାନା ଚାୱେତୀତି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୋଚେତି, ତେନସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ତଂ ଭଣ୍ଡସାମିକୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ମୋଚାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ଭିକ୍ଖୁ ପଠମଗ୍ଗହଣେନେୱ ପାରାଜିକୋ। ସୀସତୋ ୱା କଣ୍ଣତୋ ୱା ଗୀୱତୋ ୱା ହତ୍ଥତୋ ୱା ଅଲଙ୍କାରଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ମୋଚେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସୀସାଦୀହି ମୋଚିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ହତ୍ଥେ ପନ ୱଲଯଂ ୱା କଟକଂ ୱା ଅନୀହରିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗବାହଂ ଘଂସନ୍ତୋୱ ଅପରାପରଂ ୱା ସାରେତି, ଆକାସଗତଂ ୱା କରୋତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ରୁକ୍ଖମୂଲଚୀୱରୱଂସେସୁ ୱଲଯମିୱ ନ ପାରାଜିକଂ ଜନେତି। କସ୍ମା? ସୱିଞ୍ଞାଣକତ୍ତା। ସୱିଞ୍ଞାଣକକୋଟ୍ଠାସଗତଞ୍ହି ଯାୱ ତତୋ ନ ନୀହଟଂ, ତାୱ ତତ୍ଥେୱ ହୋତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକପାଦକଟକକଟୂପଗପିଲନ୍ଧନେସୁ।

ଯୋ ପନ ପରସ୍ସ ନିୱତ୍ଥସାଟକଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ପରୋ ଚ ସଲଜ୍ଜିତାଯ ସହସା ନ ମୁଞ୍ଚତି, ଏକେନନ୍ତେନ ଚୋରୋ କଡ୍ଢତି, ଏକେନନ୍ତେନ ପରୋ, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ପରସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଅଥାପି ତଂ କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକଦେସୋ ହତ୍ଥଗତୋ ହୋତି, ସୋ ଚ ପାଦଂ ଅଗ୍ଘତି ପାରାଜିକମେୱ। ସହଭଣ୍ଡହାରକନ୍ତି ''ସଭଣ୍ଡହାରକଂ ଭଣ୍ଡଂ ନେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଇତୋ ଯାହୀ''ତି ଭଣ୍ଡହାରକଂ ତଜ୍ଜେତି, ସୋ ଭୀତୋ ଚୋରେନ ଅଧିପ୍ପେତଦିସାଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ପାଦଂ ସଙ୍କାମେତି, ଚୋରସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ; ଦୁତିଯେ ପାରାଜିକଂ। ପାତାପେତୀତି ଅଥାପି ଚୋରୋ ଭଣ୍ଡହାରକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଆୱୁଧଂ ଦିସ୍ୱା ସାସଙ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ପାତାପେତ୍ୱା ଗହେତୁକାମୋ ଏକମନ୍ତଂ ପଟିକ୍କମ୍ମ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପାତାପେତି, ପରସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ପାତାପେତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତିଆଦି ପନ ପରିକପ୍ପଓସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯୋ ହି ଭଣ୍ଡଂ ପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ଯଂ ମମ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ପାତାପେତି, ତସ୍ସ ପାତାପନେ ଚ ଆମସନେ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ, ଫନ୍ଦାପନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ପାଦଗ୍ଘନକସ୍ସ ଠାନା ଚାୱନେ ପାରାଜିକଂ। ତଂ ପଚ୍ଛା ପଟିପାଟିଯମାନସ୍ସ ମୁଞ୍ଚତୋପି ନତ୍ଥିଯେୱ ସମଣଭାୱୋ। ଯୋପି ଭଣ୍ଡହାରକଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ‘‘ଟିଟ୍ଟ, ଟିଟ୍ଟ, ଭଣ୍ଡଂ ପାତେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପାତାପେତି, ତସ୍ସାପି ତେନ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ଯୋ ପନ ‘‘ଟିଟ୍ଟ ଟିଟ୍ଟା’’ତି ୱଦତି, ‘‘ପାତେହୀ’’ତି ନ ୱଦତି; ଇତରୋ ଚ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଏସ ମଂ ପାପୁଣେଯ୍ଯ, ଘାତେଯ୍ଯାପି ମ’’ ନ୍ତି ସାଲଯୋୱ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହନଟ୍ଠାନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍କମତି, ପାତନପଚ୍ଚଯା ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହତୋ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ପନସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ମଯା ପାତାପେନ୍ତେନେୱ ଇଦଂ ମମ ସନ୍ତକଂ କତ’’ନ୍ତି ତତୋ ନଂ ସକସଞ୍ଞାଯ ଗଣ୍ହାତି; ଗହଣେ ରକ୍ଖତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ ପନ ହୋତି। ‘‘ଦେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଦେନ୍ତସ୍ସ ସାମିକାନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ପାରାଜିକଂ। ‘‘ସୋ ଇମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗତୋ, ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକଂ ଦାନି ଇଦ’’ନ୍ତି ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଗଣ୍ହତୋପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଥ ପନ ସାମିକୋ ‘‘ଟିଟ୍ଟ ଟିଟ୍ଟା’’ତି ୱୁତ୍ତମତ୍ତେନେୱ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନ ଦାନି ଇଦଂ ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ନିରାଲଯୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯତି, ତଂ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହତୋ ଉଦ୍ଧାରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଆହରାପେନ୍ତେ ଦାତବ୍ବଂ, ଅଦେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ତସ୍ସ ପଯୋଗେନ ଛଡ୍ଡିତତ୍ତାତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେସୁ ପନ ୱିଚାରଣା ଏୱ ନତ୍ଥି। ପୁରିମନଯେନେୱ ସକସଞ୍ଞାଯ ୱା ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତେପି ଅଯମେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି।

ହରଣକକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପନିଧିକଥା

୧୧୨। ଉପନିଧିମ୍ହି – ନାହଂ ଗଣ୍ହାମୀତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେପି ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ପଯୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ। ‘‘କିଂ ତୁମ୍ହେ ଭଣଥ? ନେୱିଦଂ ମଯ୍ହଂ ଅନୁରୂପଂ, ନ ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ‘‘ରହୋ ମଯା ଏତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପିତଂ, ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଜାନାତି, ‘ଦସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ମେ ନୋ’’’ତି ସାମିକୋ ୱିମତିଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ତସ୍ସ ଫରୁସାଦିଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ସାମିକୋ ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ତତ୍ର ସଚାଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘କିଲମେତ୍ୱା ନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଦାନେ ସଉସ୍ସାହୋ, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ସଚେପି ସୋ ଦାନେ ନିରୁସ୍ସାହୋ, ଭଣ୍ଡସ୍ସାମିକୋ ପନ ଗହଣେ ସଉସ୍ସାହୋ , ରକ୍ଖତେୱ। ଯଦି ପନ ସୋ ଦାନେ ନିରୁସ୍ସାହୋ ଭଣ୍ଡସାମିକୋପି ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ଏୱଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାରାଜିକଂ । ଯଦିପି ମୁଖେନ ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦତି, ଚିତ୍ତେନ ପନ ଅଦାତୁକାମୋ, ଏୱମ୍ପି ସାମିକସ୍ସ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ପାରାଜିକଂ। ତଂ ପନ ଉପନିଧି ନାମ ସଙ୍ଗୋପନତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେ ପରେହି ଠପିତଭଣ୍ଡଂ, ଅଗୁତ୍ତଦେସତୋ ଠାନା ଚାୱେତ୍ୱା ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପନତ୍ଥାଯ ହରତୋ ଅନାପତ୍ତି। ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନପି ଠାନା ଚାୱେନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ ପନ ହୋତି। ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତାୱକାଲିକଗ୍ଗହଣେପି ତଥେୱ। ଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଅଯଂ ତାୱ ପାଳିୱଣ୍ଣନା।

ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯୋ ପନେତ୍ଥ ପତ୍ତଚତୁକ୍କାଦିୱସେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ – ଏକୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ପରସ୍ସ ମହଗ୍ଘେ ପତ୍ତେ ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ହରିତୁକାମୋ ଠପିତଟ୍ଠାନମସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋପି ପତ୍ତଂ ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ଠପେସି। ସୋ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ୱାଚାପେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯମାନଂ ମହାଥେରମାହ – ‘‘ୱନ୍ଦାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି? ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଗନ୍ତୁକଭିକ୍ଖୁ, କାଲସ୍ସେୱମ୍ହି ଗନ୍ତୁକାମୋ, ଅସୁକସ୍ମିଞ୍ଚ ମେ ଠାନେ ଇଦିସେନ ନାମ ଅଂସବଦ୍ଧକେନ ଇଦିସାଯ ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଯ ପତ୍ତୋ ଠପିତୋ। ସାଧାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ଲଭେଯ୍ଯ’’ନ୍ତି ଥେରୋ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହି। ଉଦ୍ଧାରେଯେୱ ଚୋରସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କୋସି ତ୍ୱଂ ଅୱେଲାଯ ଆଗତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଭୀତୋ ପଲାଯତି, ପାରାଜିକଂ ପତ୍ୱାୱ ପଲାଯତି। ଥେରସ୍ସ ପନ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ଥେରୋ ‘‘ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହି, ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯଂ ପନ ଅଞ୍ଞଂ ତାଦିସମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଯୁଜ୍ଜତି, ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହେ ଆଣତ୍ତସଦିସଓକ୍କସ୍ମିଂ ୱିଯ। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ‘‘ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅତାଦିସମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଯୁଜ୍ଜତି।

ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଚୋରସ୍ସ ସାମିକେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ପନ ଗହିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ। ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଚୋରସ୍ସେୱ ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଇଧାପି ଚୋରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତ୍ତା ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ପନ ଗହିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଥେରସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଅପରୋ ‘‘ପତ୍ତଂ ଚୋରେସ୍ସାମୀ’’ତି ତଥେୱ ନିଦ୍ଦାଯମାନଂ ଥେରଂ ୱନ୍ଦି। ‘‘କୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଗିଲାନଭିକ୍ଖୁ, ଏକଂ ତାୱ ମେ ପତ୍ତଂ ଦେଥ, ଗାମଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ଇଧ ଗିଲାନୋ ନତ୍ଥି, ଚୋରୋ ଅଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ହରତୂ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱେରିଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଉଦ୍ଧାରେଯେୱ ପାରାଜିକଂ। ‘‘ୱେରିଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପତ୍ତୋ’’ତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସଚେ ପନ ‘‘ୱେରିସ୍ସାଯ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ଚୋରସ୍ସେୱ ପତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦେତି, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଥେରସ୍ସ ପାରାଜିକଂ, ଚୋରସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଥ ‘‘ୱେରିସ୍ସାଯ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଂ ଦେତି, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ।

ଏକୋ ମହାଥେରୋ ଉପଟ୍ଠାକଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହ, ଅସୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ଦହରୋ ଗହେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସଚେ ସୀସେ ଭାରଂ ଖନ୍ଧେ କରୋତି, ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ଆଣତ୍ତିଯା ଗହିତତ୍ତା। ସଚେ ପନ ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମ୍ମ ଅଟୱିଂ ପୱିସତି, ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଅଥ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱିହାରାଭିମୁଖୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଉପଚାରାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ। ଅଥାପି ମହାଥେରସ୍ସ ନିୱାସନପରିୱତ୍ତନଟ୍ଠାନତୋ ଗାମାଭିମୁଖୋ ପଲାଯତି, ଗାମୂପଚାରାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ। ଯଦି ପନ ଉଭୋପି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ଗହେତ୍ୱା ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ଥେରୋ ଚ ପୁନପି ତଂ ୱଦତି – ‘‘ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହ, ୱିହାରଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି। ତତ୍ର ଚେ ସୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ସୀସେ ଭାରଂ ଖନ୍ଧେ କରୋତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ଅଟୱିଂ ପୱିସତି, ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗାମାଭିମୁଖୋ ଏୱ ପଲାଯତି, ଗାମୂପଚାରାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ। ପୁରତୋ ୱିହାରାଭିମୁଖୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ୱିହାରେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଅନିସୀଦିତ୍ୱା ଅୱୂପସନ୍ତେନେୱ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଚ୍ଛତି, ଉପଚାରାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ। ଯୋ ପନ ଅନାଣତ୍ତୋ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ସୀସେ ଭାରଂ ଖନ୍ଧେ କରଣାଦୀସୁପି ପାରାଜିକଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ଯୋ ପନ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ୱା ଏହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସପି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସୀସେ ଭାରଂ ଖନ୍ଧେ କରଣାଦୀସୁ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମନେ ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ତଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଜୀରାପେତି, ଚୋରା ୱା ତସ୍ସ ତଂ ହରନ୍ତି, ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ପନ ହୋତି। ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତୋପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯୋ ପନ ଅନାଣତ୍ତୋ ଥେରେନ ନିମିତ୍ତେ ୱା କତେ ସଯମେୱ ୱା କିଲିଟ୍ଠଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଦେଥ, ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରଂ; ଅସୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି; ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସୀସେ ଭାରଂ ଖନ୍ଧେ କରଣାଦୀସୁ ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ଅନାଣତ୍ତିଯା ଗହିତତ୍ତା। ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମତୋପି ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତମେୱ ୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରସୀମଂ ଅତିକ୍କମତୋପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକଂ। ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୋପି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଏସେୱ ନଯୋ। ସଚେ ପନ ଯତ୍ଥ ଗତୋ, ତତ୍ଥ ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱିହାରେ ୱା ତମେୱ ୱିହାରଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ୱା ଉପଚାରସୀମଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱସନ୍ତୋ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଜୀରାପେତି, ଚୋରା ୱା ତସ୍ସ ତଂ ହରନ୍ତି, ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ନସ୍ସତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଉପଚାରସୀମଂ ଅତିକ୍କମତୋ ପନ ପାରାଜିକଂ।

ଯୋ ପନ ଥେରେନ ନିମିତ୍ତେ କଯିରମାନେ ‘‘ଦେଥ, ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ରଜିତ୍ୱା ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଭନ୍ତେ, ରଜାମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଥେରୋ ଚ ନଂ ‘‘ଯତ୍ଥ ଇଚ୍ଛସି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜାହୀ’’ତି ୱଦତି, ଅଯଂ ‘‘ୱିସ୍ସଟ୍ଠଦୂତୋ’’ ନାମ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପଲାଯନ୍ତୋପି ନ ଅୱହାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପନ ପଲାଯତୋପି ପରିଭୋଗେନ ୱା ଅଞ୍ଞଥା ୱା ନାସଯତୋପି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ହତ୍ଥେ କିଞ୍ଚି ପରିକ୍ଖାରଂ ପହିଣତି – ‘‘ଅସୁକୱିହାରେ ଅସୁକଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି, ତସ୍ସ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍କେଟ୍ଠାନେସୁ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ୱା ଏହୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସଦିସୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଅପରୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣିତୁକାମୋ ନିମିତ୍ତଂ କରୋତି – ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି, ତତ୍ର ଚେ ଏକୋ – ‘‘ଦେଥ, ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍କେଟ୍ଠାନେସୁ ‘‘ଦେଥ, ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରଂ, ଅସୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସଦିସୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ଥେରେନ ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ୱତ୍ଥଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେ ଠପିତଂ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ୱତ୍ଥଂ ହରିତୁକାମୋ ତତ୍ର ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତଂ କିର ୱତ୍ଥଂ ଦେଥା’’ତି ଥେରେନ ପେସିତୋ ୱିଯ ୱଦତି; ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଉପାସକେନ ଠପିତଂ ଉପାସିକା ୱା, ଉପାସିକାଯ ଠପିତଂ ଉପାସକୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା, କୋଚି ନୀହରିତ୍ୱା ଦେତି, ଉଦ୍ଧାରେଯେୱସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକେହି ‘‘ଇମଂ ଥେରସ୍ସ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱତ୍ଥଂ ଠପିତଂ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ତଂ ହରିତୁକାମୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଥେରସ୍ସ କିର ୱତ୍ଥଂ ଦାତୁକାମତ୍ଥ, ତଂ ଦେଥା’’ତି ୱଦତି। ତେ ଚସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଭୋଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମାତି ଠପଯିମ୍ହ, ହନ୍ଦ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଦେନ୍ତି। ସାମିକେହି

ଦିନତ୍ତା ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ପନ ଗହିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଞ୍ଚ ହୋତି।

ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱତ୍ୱା ଗାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ମମ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦସ୍ସତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଠପେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ''ସାଧୂ''ତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନ ଦିନ୍ନଂ ମହଗ୍ଘସାଟକଂ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧେନ ଅପ୍ପଗ୍ଘସାଟକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଠପେତ୍ୱା ତେନ ଆଗତେନ ଅତ୍ତନୋ ମହଗ୍ଘସାଟକସ୍ସ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱା ଅଞତ୍ୱା ୱା ''ଦେହି ମେ ୱସ୍ସାୱାସିକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ ''ତୱ ଥୂଲସାଟକୋ ଲଦ୍ଧୋ, ମୟ୍ହଂ ପନ ସାଟକୋ ମହଗ୍ଘୋ, ଦ୍ୱେପି ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଠପିତା, ପୱିସିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱଦତି। ତେନ ପୱିସିତ୍ୱା ଥୂଲସାଟକେ ଗହିତେ ଇତରସ୍ସ ଇତରଂ ଗଣ୍ହତୋ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ଅଥାପି ତସ୍ସ ସାଟକେ ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ସାଟକେ ତସ୍ସ ନାମଂ ଲିଖିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ନାମଂ ୱାଚେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱଦତି, ତତ୍ରାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଯୋ ପନ ଅତ୍ତନା ଚ ତେନ ଚ ଲଦ୍ଧସାଟକେ ଏକତୋ ଠପେତ୍ୱା ତଂ ଏୱଂ ୱଦତି – ''ତୟା ଚ ମୟା ଚ ଲଦ୍ଧସାଟକା ଦ୍ୱେପି ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭେ ଠପିତା, ଗଚ୍ଛ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ''ତି। ସୋ ଚ ଲଜ୍ଜାୟ ଆୱାସିକେନ ଲଦ୍ଧଂ ଥୂଲସାଟକମେୱ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ତତ୍ରାୱାସିକସ୍ସ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଗହିତାୱସେସଂ ଇତରଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅନାପତ୍ତି। ଆଗନ୍ତୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆୱାସିକାନଂ ଚୀୱରକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ ସମୀପେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଠପେତ୍ୱା ''ଏତେ ସଙ୍ଗୋପେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ନ୍ହାୟିତୁଂ ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱା ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ନଂ ଆୱାସିକା ସଙ୍ଗୋପେନ୍ତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ, ନଟ୍ଠେ ଗୀୱା ନ ହୋତି। ସଚେପି ସୋ ''ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଠପେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଇତରେ ଚ ସକିଚ୍ଚପ୍ପସୁତତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଏସେୱ ନୟୋ। ଅଥାପି ତେ ''ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଠପେଥା''ତି ୱୁତ୍ତା ''ମୟଂ ବ୍ୟାୱଟା''ତି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି, ଇତରୋ ଚ ''ଅୱସ୍ସଂ ଠପେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଅନାଦିୟିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଏସେୱ ନୟୋ। ସଚେ ପନ ତେନ ଯାଚିତା ୱା ଅୟାଚିତା ୱା ''ମୟଂ ଠପେସ୍ସାମ, ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛା''ତି ୱଦନ୍ତି; ତଂ ସଙ୍ଗୋପିତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ସଙ୍ଗୋପେନ୍ତି, ନଟ୍ଠେ ଗୀୱା। କସ୍ମା? ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା।

ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଏୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ତଚୀୱରାନି ହେଟ୍ଠାପାସାଦଂ ଓରୋପେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଅପିଦହିତ୍ୱା ତେସମ୍ପି ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ଦୂରେ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତି; ତାନି ଚେ ଚୋରା ହରନ୍ତି, ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ''ଓରୋପେଥ, ଭନ୍ତେ, ପତ୍ତଚୀୱରାନି; କାଲୋ ସଲାକଗ୍ଗହଣସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତୋ ''ସମାଗତତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ସମାଗତମ୍ହା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପତ୍ତଚୀୱରାନି ନୀହରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡାଗାରଦ୍ୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ପତ୍ତଚୀୱରାନି ଗହେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାପାସାଦଦ୍ୱାରଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ର ଚେକୋ ଅଲସଜାତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଗତେସୁ ପଚ୍ଛା ଅକ୍ଖୀନି ପୁଞ୍ଛନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉଦକଟ୍ଠାନଂ ମୁଖଧୋୱନତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଖଣଂ ଦିସ୍ୱା ଚୋରା ତସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ହରନ୍ତି, ସୁହଟଂ। ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ଗୀୱା ନ ହୋତି।

ସଚେପି କୋଚି ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ଭଣ୍ଡାଗାରେ ଅତ୍ତନୋ ପରିକ୍ଖାରଂ ଠପେତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ନଟ୍ଠେ ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ଗୀୱା ନ ହୋତି। ସଚେ ପନ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଟ୍ଠାନେ ଠପିତ''ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଠପେତି, ନଟ୍ଠେ ତସ୍ସ ଗୀୱା। ସଚେପି ଠପିତଭିକ୍ଖୁନା ''ମୟା, ଭନ୍ତେ, ଈଦିସୋ ନାମ ପରିକ୍ଖାରୋ ଠପିତୋ, ଉପଧାରେୟ୍ୟାଥା''ତି ୱୁତ୍ତୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତି, ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ''ନାହଂ ଜାନାମୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ପନ ନତ୍ଥି ଗୀୱା। ଯୋପି ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଠପେତି, ଭଣ୍ଡାଗାରିକଞ୍ଚ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତି , ନଟ୍ଠଂ ସୁନଟ୍ଠମେୱ। ସଚେ ତଂ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଠପେତି, ନଟ୍ଠେ ଗୀୱା। ସଚେ ଭଣ୍ଡାଗାରଂ ସୁଗୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଚେତିୟସ୍ସ ଚ ପରିକ୍ଖାରୋ ତତ୍ଥେୱ ଠପୀୟତି, ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଚ ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥଂ ୱା ସୋତୁଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି କାତୁଂ କତ୍ଥଚି ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଖଣଂ ଦିସ୍ୱା ଯତ୍ତକଂ ଚୋରା ହରନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସ ଗୀୱା। ଭଣ୍ଡାଗାରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଚଙ୍କମନ୍ତସ୍ସ ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ସରୀରଂ ଉତୁଂ ଗାହାପେନ୍ତସ୍ସ ୱା ତତ୍ଥେୱ ସମଣଧମ୍ମାନୁଯୋଗେନ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା କେନଚି କମ୍ମେନ ବ୍ୟାୱଟସ୍ସ ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱପୀଳିତସ୍ସାପି ତତୋ ତତ୍ଥେୱ ଉପଚାରେ ୱିଜ୍ଜମାନେ ବହି ଗଚ୍ଛତୋ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କେନଚି ଆକାରେନ ପମତ୍ତସ୍ସ ସତୋ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ୱା ୱିୱଟମେୱ ପୱିସିତ୍ୱା ୱା ସନ୍ଧିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ଯତ୍ତକଂ ତସ୍ସ ପମାଦପଚ୍ଚୟା ଚୋରା ହରନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ଉଣ୍ହସମୟେ ପନ ୱାତପାନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଉଚ୍ଚାରପୀଳିତସ୍ସ ପନ ତସ୍ମିଂ ଉପଚାରେ ଅସତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଗିଲାନପକ୍ଖେ ଠିତତ୍ତା ଅୱିସୟୋ; ତସ୍ମା ଗୀୱା ନ ହୋତି।

ଯୋ ପନ ଅନ୍ତୋ ଉଣ୍ହପୀଳିତୋ ଦ୍ୱାରଂ ସୁଗୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ବହି ନିକ୍ଖମତି, ଚୋରା ଚ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରା''ତି ୱଦନ୍ତି, ଯାୱ ତତିୟଂ ନ ୱିୱରିତବ୍ବଂ। ଯଦି ପନ ତେ ଚୋରା ''ସଚେ ନ ୱିୱରସି, ତଞ୍ଚ ମାରେସ୍ସାମ, ଦ୍ୱାରଞ୍ଚ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରଂ ହରିସ୍ସାମା''ତି ଫରସୁଆଦୀନି ଉକ୍ଖିପନ୍ତି। ''ମୟି ଚ ମତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ସେନାସନେ ୱିନଟ୍ଠେ ଗୁଣୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱିୱରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇଧାପି ଅୱିସୟତ୍ତା ଗୀୱା ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି। ସଚେ କୋଚି ଆଗନ୍ତୁକୋ କୁଞ୍ଚିକଂ ୱା ଦେତି, ଦ୍ୱାରଂ ୱା ୱିୱରତି, ଯତ୍ତକଂ ଚୋରା ହରନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସ ଗୀୱା। ସଙ୍ଘେନ ଭଣ୍ଡାଗାରଗୁତ୍ତତ୍ଥାୟ ସୂଚିୟନ୍ତକଞ୍ଚ କୁଞ୍ଚିକମୁଦ୍ଦିକା ଚ ଯୋଜେତ୍ୱା ଦିନ୍ନା ହୋତି, ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଘଟିକମତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତି, ଚୋରା ୱିୱରିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରଂ ହରନ୍ତି, ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ସୂଚିୟନ୍ତକଞ୍ଚ କୁଞ୍ଚିକମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ ଯୋଜେତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ପନେତଂ ସଚେ ଚୋରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ୱିୱରା''ତି ୱଦନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପୁରିମନୟେନେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଗୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ନିପନ୍ନେ ପନ ସଚେ ଭିତ୍ତିଂ ୱା ଛଦନଂ ୱା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉମଙ୍ଗେନ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ହରନ୍ତି, ନ ତସ୍ସ ଗୀୱା। ସଚେ ଭଣ୍ଡାଗାରେ ଅଞ୍ଞେପି ଥେରା

ୱସନ୍ତି, ୱିୱଟେ ଦ୍ୱାରେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିକ୍ଖାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ତେସୁ ଗତେସୁ ଦ୍ୱାରଂ ନ ଜଗ୍ଗତି, ସଚେ ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଅୱହରୀଯତି, ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ଇସ୍ସରତାଯ ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ଥେରେହି ପନ ସହାଯେହି ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ତତ୍ଥ ସାମୀଚି।

ଯଦି ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ ବହି ଠତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ଗଣ୍ହଥ, ମା ପୱିସିତ୍ଥା’’ତି ୱଦତି, ତେସଞ୍ଚ ଏକୋ ଲୋଲମହାଥେରୋ ସାମଣେରେହି ଚେୱ ଉପଟ୍ଠାକେହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଭଣ୍ଡାଗାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦତି ଚେୱ ନିପଜ୍ଜତି ଚ, ଯତ୍ତକଂ ଭଣ୍ଡଂ ନସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସ ଗୀୱା। ଭଣ୍ଡାଗାରିକେନ ପନ ଅୱସେସତ୍ଥେରେହି ଚ ସହାଯେହି ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଥ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋୱ ଲୋଲସାମଣେରେ ଚ ଉପଟ୍ଠାକେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡାଗାରେ ନିସୀଦତି ଚେୱ ନିପଜ୍ଜତି ଚ, ଯଂ ତତ୍ଥ ନସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ତସ୍ମା ଭଣ୍ଡାଗାରିକେନେୱ ତତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ। ଅୱସେସେହି ଅପ୍ପେୱ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱସିତବ୍ବଂ, ନ ଚ ଭଣ୍ଡାଗାରେତି।

ଯେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସଭାଗଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସନଗବ୍ଭେସୁ ପରିକ୍ଖାରଂ ଠପେନ୍ତି, ପରିକ୍ଖାରେ ନଟ୍ଠେ ଯେହି ଠପିତୋ, ତେସଂଯେୱ ଗୀୱା। ଇତରେହି ପନ ସହାଯେହି ଭୱିତବ୍ବଂ। ଯଦି ପନ ସଙ୍ଘୋ ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ୱିହାରେଯେୱ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଦାପେତି, ସୋ ଚ ଭିକ୍ଖାଚାରତ୍ଥାଯ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ନଟ୍ଠଂ ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା। ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପୱିସନ୍ତେହି ଅତିରେକଚୀୱରରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଠପିତୱିହାରୱାରିକସ୍ସାପି ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ୱା ନିୱାପଂ ୱା ଲଭମାନସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତୋ ଯଂ ତତ୍ଥ ନସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ଗୀୱା। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତ୍ତକମେୱ, ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ୱିଯ ଯଂ ତସ୍ସ ପମାଦପଚ୍ଚଯା ନସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ଗୀୱା।

ସଚେ ୱିହାରୋ ମହା ହୋତି, ଅଞ୍ଞଂ ପଦେସଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହରନ୍ତି, ଅୱିସଯତ୍ତା ଗୀୱା ନ ହୋତି। ଈଦିସେ ପନ ୱିହାରେ ୱେମଜ୍ଝେ ସବ୍ବେସଂ ଓସରଣଟ୍ଠାନେ ପରିକ୍ଖାରେ ଠପେତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ୱିହାରୱାରିକା ୱା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଠପେତବ୍ବା। ସଚେ ତେସଂ ଅପ୍ପମତ୍ତାନଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ରକ୍ଖତଂଯେୱ କିଞ୍ଚି ନସ୍ସତି, ଗୀୱା ନ ହୋତି। ୱିହାରୱାରିକେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ହରିତଭଣ୍ଡମ୍ପି ଚୋରାନଂ ପଟିପଥଂ ଗତେସୁ ଅଞ୍ଞେନ ମଗ୍ଗେନ ହରିତଭଣ୍ଡମ୍ପି ନ ତେସଂ ଗୀୱା। ସଚେ ୱିହାରୱାରିକାନଂ ୱିହାରେ ଦାତବ୍ବଂ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ୱା ନିୱାପୋ ୱା ନ ହୋତି, ତେହି ପତ୍ତବ୍ବଲାଭତୋ ଅତିରେକା ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଯାଗୁସଲାକା, ତେସଂ ପହୋନକଭତ୍ତସଲାକା ଚ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନିବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ପନ ନ ଠପେତବ୍ବା, ମନୁସ୍ସା ହି ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ହୋନ୍ତି, ‘‘ୱିହାରୱାରିକାଯେୱ ଅମ୍ହାକଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଠପେତବ୍ବା। ସଚେ ତେସଂ ସଭାଗା ସଲାକଭତ୍ତାନି ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ; ନୋ ଚେ ଦେନ୍ତି, ୱାରଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେତବ୍ବାନି। ସଚେ ୱିହାରୱାରିକୋ ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଯାଗୁସଲାକା, ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ସଲାକଭତ୍ତାନି ଚ ଲଭମାନୋୱ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ୱିଯ ସବ୍ବଂ ନଟ୍ଠଂ ଗୀୱା ହୋତି। ସଚେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିହାରପାଲାନଂ ଦାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ ୱା ନିୱାପୋ ୱା ନତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୂ ୱିହାରୱାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସିତକେ ଜଗ୍ଗେନ୍ତି, ସମ୍ପତ୍ତୱାରଂ ଅଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ କରୋନ୍ତି, ତଥେୱ କାତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୂହି ପନ ଅସହାଯକସ୍ସ ୱା ଅତ୍ତଦୁତିଯସ୍ସ ୱା ଯସ୍ସ ସଭାଗୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭତ୍ତଂ ଆନେତ୍ୱା ଦାତା ନତ୍ଥି, ଏୱରୂପସ୍ସ ୱାରୋ ନ ପାପେତବ୍ବୋ।

ଯମ୍ପି ପାକୱତ୍ତତ୍ଥାଯ ୱିହାରେ ଠପେନ୍ତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପଜୀୱନ୍ତେନ ଠାତବ୍ବଂ। ଯୋ ତଂ ନ ଉପଜୀୱତି , ସୋ ୱାରଂ ନ ଗାହାପେତବ୍ବୋ। ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯପି ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୁଂ ଠପେନ୍ତି, ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଗୋପେତ୍ୱା ଫଲୱାରେନ ଭାଜେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ଯୋ ତାନି ଖାଦତି, ତେନ ଠାତବ୍ବଂ। ଅନୁପଜୀୱନ୍ତୋ ନ ଗାହାପେତବ୍ବୋ। ସେନାସନମଞ୍ଚପୀଠପଚ୍ଚତ୍ଥରଣରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯପି ଠପେନ୍ତି, ଆୱାସେ ୱସନ୍ତେନ ଠାତବ୍ବଂ। ଅବ୍ଭୋକାସିକୋ ପନ ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ୱା ନ ଗାହାପେତବ୍ବୋ।

ଏକୋ ନୱକୋ ହୋତି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ପନ ବହୂନଂ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେତି, ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଦେତି, ପାଳିଂ ୱଣ୍ଣେତି, ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତି, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭାରଂ ନିତ୍ଥରତି, ଅଯଂ ଲାଭଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋପି ଆୱାସେ ୱସନ୍ତୋପି ୱାରଂ ନ ଗାହେତବ୍ବୋ। ‘‘ପୁରିସୱିସେସୋ ନାମ ଞାତବ୍ବୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

ଉପୋସଥାଗାରପଟିମାଘରଜଗ୍ଗକସ୍ସ ପନ ଦିଗୁଣଂ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଦେୱସିକଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳି ସଂୱଚ୍ଛରେ ତିଚୀୱରଂ, ଦସୱୀସଗ୍ଘନକଂ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଞ୍ଚ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ତସ୍ସ ତଂ ଲଭମାନସ୍ସେୱ ପମାଦେନ ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ନସ୍ସତି, ସବ୍ବଂ ଗୀୱା। ବନ୍ଧିତ୍ୱା ବଲକ୍କାରେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ ପନ ନ ଗୀୱା। ତତ୍ଥ ଚେତିଯସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ସନ୍ତକେନ ଚେତିଯସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ରକ୍ଖାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଚେତିଯସ୍ସ ସନ୍ତକେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ରକ୍ଖାପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ପନ ଚେତିଯସ୍ସ ସନ୍ତକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଠପିତଂ ହୋତି, ତଂ ଚେତିଯସନ୍ତକେ ରକ୍ଖାପିତେ ରକ୍ଖିତମେୱ ହୋତୀତି ଏୱଂ ୱଟ୍ଟତି। ପକ୍ଖୱାରେନ ଉପୋସଥାଗାରାଦୀନି ରକ୍ଖତୋପି ପମାଦୱସେନ ନଟ୍ଠଂ ଗୀୱାଯେୱାତି।

ଉପନିଧିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୁଙ୍କଘାତକଥା

୧୧୩। ସୁଙ୍କଂ ତତୋ ହନନ୍ତୀତି ସୁଙ୍କଘାତଂ; ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଞ୍ହି ଯସ୍ମା ତତୋ ସୁଙ୍କାରହଂ ଭଣ୍ଡଂ ସୁଙ୍କଂ ଅଦତ୍ୱା ନୀହରନ୍ତା ରଞ୍ଞୋ ସୁଙ୍କଂ ହନନ୍ତି ୱିନାସେନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୁଙ୍କଘାତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ର ପୱିସିତ୍ୱାତି ତତ୍ର ପବ୍ବତଖଣ୍ଡାଦୀସୁ ରଞ୍ଞା ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଠପିତେ ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନେ ପୱିସିତ୍ୱା। ରାଜଗ୍ଗଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ରାଜାରହଂ ଭଣ୍ଡଂ; ଯତୋ ରଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅଗ୍ଘନକଂ ସୁଙ୍କଂ ଦାତବ୍ବଂ ହୋତି, ତଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜକନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋତି ''ଇତୋ ରଞ୍ଞୋ ସୁଙ୍କଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଆମସତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଠପିତଟ୍ଠାନତୋ ଗହେତ୍ୱା ଥୱିକାଯ ୱା ପକ୍ଖିପତି, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ୱା ଊରୁନା ସଦ୍ଧିଂ ବନ୍ଧତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଠାନାଚାୱନଂ ନ ହୋତି। ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦୁତିଯଂ ପାଦଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ।

ବହିସୁଙ୍କଘାତଂ ପାତେତୀତି ରାଜପୁରିସାନଂ ଅଞ୍ଞୱିହିତଭାୱଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଠିତୋୱ ବହି ପତନତ୍ଥାଯ ଖିପତି। ତଞ୍ଚେ ଅୱସ୍ସଂ ପତନକଂ, ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ତଞ୍ଚେ ରୁକ୍ଖେ ୱା ଖାଣୁମ୍ହି ୱା ପଟିହତଂ ବଲୱୱାତୱେଗୁକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଅନ୍ତୋଯେୱ ପତତି, ରକ୍ଖତି। ପୁନ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଖିପତି, ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପାରାଜିକଂ। ଭୂମିଯଂ ପତିତ୍ୱା ୱଟ୍ଟନ୍ତଂ ପୁନ ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି, ପାରାଜିକମେୱ। କୁରୁନ୍ଦୀସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ''ସଚେ ବହି ପତିତଂ ଠତ୍ୱା ୱଟ୍ଟନ୍ତଂ ପୱିସତି, ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଅତିଟ୍ଠମାନଂଯେୱ ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ପୱିସତି ରକ୍ଖତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅନ୍ତୋ ଠତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ପାଦେନ ୱା ଯଟ୍ଠିଯା ୱା ୱଟ୍ଟେତି, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ୱଟ୍ଟାପେତି, ସଚେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ୱଟ୍ଟମାନଂ ଗତଂ, ପାରାଜିକଂ। ଅନ୍ତୋ ଠତ୍ୱା ବହି ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ରକ୍ଖତି, ''ୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତୀ''ତି ୱା ''ଅଞ୍ଞୋ ନଂ ୱଟ୍ଟେସ୍ସତୀ''ତି ୱା ଅନ୍ତୋ ଠପିତଂ ପଚ୍ଛା ସଯଂ ୱା ୱଟ୍ଟମାନଂ ଅଞ୍ଞେନ ୱା ୱଟ୍ଟିତଂ ବହି ଗଚ୍ଛତି, ରକ୍ଖତିଯେୱ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଠପିତେ ପନ ତଥା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଦ୍ୱେ ପୁଟକେ ଏକାବଦ୍ଧେ କତ୍ୱା ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନସୀମନ୍ତରେ ଠପେତି, କିଞ୍ଚାପି ବହିପୁଟକେ ସୁଙ୍କଂ ପାଦଂ ଅଗ୍ଘତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧତାଯ ପନ ଅନ୍ତୋ ପୁଟକୋ ରକ୍ଖତି। ସଚେ ପନ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରିମଂ ବହି ଠପେତି, ପାରାଜିକଂ। କାଜେପି ଏକବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଠପିତେ ଏସେୱ ନଯୋ। ସଚେ ପନ ଅବନ୍ଧିତ୍ୱା କାଜକୋଟିଯଂ ଠପିତମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ପାରାଜିକଂ।

ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଯାନେ ୱା ଅସ୍ସପିଟ୍ଠିଆଦୀସୁ ୱା ଠପେତି ''ବହି ନୀହରିସ୍ସତୀ''ତି ନୀହଟେପି ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମ୍ପି ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ''ଅତ୍ର ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ସୁଙ୍କଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୁ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇଦଞ୍ଚ ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନସ୍ସ ବହି ଠିତଂ, ନ ଚ ତେନ ନୀତଂ, ତସ୍ମା ନେୱ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ନ ପାରାଜିକଂ।

ଠିତଯାନାଦୀସୁ ଠପିତେ ୱିନା ତସ୍ସ ପଯୋଗଂ ଗତେସୁ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେପି ସତି ନେୱତ୍ଥି ଅୱହାରୋ। ଯଦି ପନ ଠପେତ୍ୱା ଯାନାଦୀନି ପାଜେନ୍ତୋ ଅତିକ୍କାମେତି , ହତ୍ଥିସୁତ୍ତାଦୀସୁ ୱା କତପରିଚଯତ୍ତା ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା ''ଏହି, ରେ''ତି ପକ୍କୋସତି, ସୀମାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ। ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦେ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଞ୍ଞଂ ହରାପେତି, ଅନାପତ୍ତି, ଇଧ ପାରାଜିକଂ। ତତ୍ର ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଯାନେ ୱା ଭଣ୍ଡେ ୱା ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତିଯୋଜନଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି ହୋନ୍ତୀତି ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଇଧ ଅନାପତ୍ତି।

ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନେ ସୁଙ୍କଂ ଦତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏକୋ ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ''ସଚେ 'ସୁଙ୍କଂ ଦେହୀ'ତି ୱକ୍ଖନ୍ତି, ଦସ୍ସାମି; ନୋ ଚେ ୱକ୍ଖନ୍ତି, ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ସୁଙ୍କିକୋ ''ଏସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଚ୍ଛତି, ଗଣ୍ହଥ ନଂ ସୁଙ୍କ''ନ୍ତି ୱଦତି, ଅପରୋ ''କୁତୋ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ସୁଙ୍କଂ, ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ୱଦତି, ଲଦ୍ଧକପ୍ପଂ ହୋତି, ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ''ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୁଙ୍କଂ ଅଦତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଗଣ୍ହ ଉପାସକା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ''ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସୁଙ୍କଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେହି ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ତେନ, ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ଲଦ୍ଧକପ୍ପମେୱ। ସଚେପି ସୁଙ୍କିକା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତି ୱା, ଜୂତଂ ୱା କୀଳନ୍ତି, ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱା ଗତା, ଅଯଞ୍ଚ ''କୁହିଂ ସୁଙ୍କିକା''ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱାପି ନ ପସ୍ସତି, ଲଦ୍ଧକପ୍ପମେୱ। ସଚେପି ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୱିହିତୋ, କିଞ୍ଚି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ୱା ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ୱା ମନସିକାରଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱା ଚୋରହତ୍ଥିସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦୀହି ସହସା ୱୁଟ୍ଠାଯ ସମନୁବଦ୍ଧୋ ୱା, ମହାମେଘଂ ଉଟ୍ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରତୋ ସାଲଂ ପୱିସିତୁକାମୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମତି, ଲଦ୍ଧକପ୍ପମେୱ।

ସୁଙ୍କଂପରିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା କିଞ୍ଚାପି ପରିହରତି, ଅୱହାରୋଯେୱାତି

କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂପନ '''ପରିହରନ୍ତଂ ରାଜପୁରିସା ୱିହେଠେନ୍ତୀ'ତି କେୱଲଂ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ପରିହରତୋ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱା ପରିହରତୋ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଂ ପାଳିଯା ସମେତି। ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହି ଲେଡ୍ଡୁପାତେହି ଉପଚାରୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋତି।

ସୁଙ୍କଘାତକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଣକଥା

୧୧୪। ଇତୋ ପରସ୍ମିଂ ଏକଂସେନ ଅୱହାରପ୍ପହୋନକପାଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ମନୁସ୍ସପାଣୋ’’ତି ଆହ। ତମ୍ପି ଭୁଜିସ୍ସଂ ହରନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ଯୋପି ଭୁଜିସ୍ସୋ ମାତରା ୱା ପିତରା ୱା ଆଠପିତୋ ହୋତି, ଅତ୍ତନା ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉପରି କତ୍ୱା ପଞ୍ଞାସଂ ୱା ସଟ୍ଠିଂ ୱା ଅଗ୍ଗହେସି, ତମ୍ପି ହରନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି; ଧନଂ ପନ ଗତଟ୍ଠାନେ ୱଡ୍ଢତି। ଅନ୍ତୋଜାତକ-ଧନକ୍କୀତ-କରମରାନୀତପ୍ପଭେଦଂ ପନ ଦାସଂଯେୱ ହରନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ହୋତି। ତମେୱ ହି ସନ୍ଧାୟ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପାଣୋ ନାମ ମନୁସ୍ସପାଣୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଗେହଦାସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଦାସସ୍ସ ଜାତୋ ଅନ୍ତୋଜାତକୋ, ଧନେନ କୀତୋ ଧନକ୍କୀତୋ, ପରଦେସତୋ ପହରିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ଦାସବ୍ୟଂ ଉପଗମିତୋ କରମରାନୀତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱରୂପଂ ପାଣଂ ‘‘ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆମସତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ହତ୍ଥେ ୱା ପାଦେ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଫନ୍ଦାପେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଲାଯିତୁକାମୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। କେସେସୁ ୱା ହତ୍ଥେସୁ ୱା ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢତି, ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ।

ପଦସାନେସ୍ସାମୀତି ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ୱା ପହରନ୍ତୋ ୱା ‘‘ଇତୋ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ୱଦତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଦିସାଭାଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଦୁତିଯପଦୱାରେନ ପାରାଜିକଂ। ଯେପି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ଏକକ୍ଖଣେ ପାରାଜିକଂ। ଭିକ୍ଖୁ ଦାସଂ ଦିସ୍ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ପଲାଯିତ୍ୱା ସୁଖଂ ଜୀୱା’’ତି ୱଦତି, ସୋ ଚେ ପଲାଯତି, ଦୁତିଯପଦୱାରେ ପାରାଜିକଂ। ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସମୀପଂ ଆଗତଂ ଅଞ୍ଞୋ ‘‘ପଲାଯା’’ତି ୱଦତି, ସଚେ ଭିକ୍ଖୁସତଂ ପଟିପାଟିଯା ଅତ୍ତନୋ ସମୀପମାଗତଂ ୱଦତି, ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ଯୋ ପନ ୱେଗସା ପଲାଯନ୍ତଂଯେୱ ‘‘ପଲାଯ, ଯାୱ ତଂ ସାମିକା ନ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ’’ତି ଭଣତି, ଅନାପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ। ସଚେ ପନ ସଣିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଭଣତି, ସୋ ଚ ତସ୍ସ ୱଚନେନ ସୀଘଂ ଗଚ୍ଛତି, ପାରାଜିକଂ। ପଲାଯିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ୱା ଦେସଂ ୱା ଗତଂ ଦିସ୍ୱା ତତୋପି ପଲାପେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱ।

ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ନାମ ପରିଯାଯେନ ମୁଚ୍ଚତି। ଯୋ ହି ଏୱଂ ୱଦତି – ‘‘ତ୍ୱଂ ଇଧ କିଂ କରୋସି,

କିଂ ତେ ପଲାଯିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱା, କିଂ କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖଂ ଜୀୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱା, ଦାସଦାସିଯୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅମୁକଂ ନାମ ପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖଂ ଜୀୱନ୍ତୀ’’ତି ୱା, ସୋ ଚ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପଲାଯତି, ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ଯୋପି ‘‘ମଯଂ ଅମୁକଂ ନାମ ପଦେସଂ ଗଚ୍ଛାମ, ତତ୍ରାଗତା ସୁଖଂ ଜୀୱନ୍ତି, ଅମ୍ହେହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେପି ପାଥେଯ୍ୟାଦୀହି କିଲମଥୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସୁଖଂ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ମଗ୍ଗଗମନୱସେନ, ନ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ; ନେୱତ୍ଥି ଅୱହାରୋ। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଚ ଚୋରେସୁ ଉଟ୍ଠିତେସୁ ‘‘ଅରେ! ଚୋରା ଉଟ୍ଠିତା, ୱେଗେନ ପଲାଯ, ଏହି ଯାହୀ’’ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସାପି ଚୋରନ୍ତରାଯ ମୋଚନତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅୱହାରଂ ନ ୱଦନ୍ତୀତି।

ପାଣକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅପଦକଥା

ଅପଦେସୁ ଅହି ନାମ ସସ୍ସାମିକୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକାଦୀହି ଗହିତସପ୍ପୋ; ଯଂ କୀଳାପେନ୍ତା

ଅଡ୍ଢମ୍ପି ପାଦମ୍ପି କହାପଣମ୍ପି ଲଭନ୍ତି, ମୁଞ୍ଚନ୍ତାପି ହିରଞ୍ଞଂ ୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା ଗହେତ୍ୱାୱ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି। ତେ କସ୍ସଚି ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିସିନ୍ନୋକାସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସପ୍ପକରଣ୍ଡଂ ଠପେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତି ୱା, କତ୍ଥଚି ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ର ଚେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ତଂ କରଣ୍ଡଂ ଆମସତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଫନ୍ଦାପେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଠାନା ଚାୱେତି, ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ କରଣ୍ଡକଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ସପ୍ପଂ ଗୀୱାଯ ଗଣ୍ହାତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଉଦ୍ଧରତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଉଜୁକଂ କତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ କରଣ୍ଡତଲତୋ ସପ୍ପସ୍ସ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ କେସଗ୍ଗମତ୍ତେ ମୁତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଘଂସିତ୍ୱା କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ । କରଣ୍ଡମୁଖଂ ଈସକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପହାରଂ ୱା ଦତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ରେ’’ତି ନାମେନ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ନିକ୍ଖାମେତି, ପାରାଜିକଂ । ତଥେୱ ୱିୱରିତ୍ୱା ମଣ୍ଡୂକସଦ୍ଦଂ ୱା ମୂସିକସଦ୍ଦଂ ୱା ଲାଜାୱିକିରଣଂ ୱା କତ୍ୱା ନାମେନ ପକ୍କୋସତି, ଅଚ୍ଛରଂ ୱା ପହରତି, ଏୱଂ ନିକ୍ଖନ୍ତେପି ପାରାଜିକଂ। ମୁଖଂ ଅୱିୱରିତ୍ୱାପି ଏୱଂ କତେ ଛାତୋ ସପ୍ପୋ ସୀସେନ କରଣ୍ଡପୁଟଂ ଆହଚ୍ଚ ଓକାସଂ କତ୍ୱା ପଲାଯତି, ପାରାଜିକମେୱ। ସଚେ ପନ ମୁଖେ ୱିୱରିତେ ସଯମେୱ ସପ୍ପୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାଯତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଅଥାପି ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ୱା ଅୱିୱରିତ୍ୱା ୱା କେୱଲଂ ମଣ୍ଡୂକମୂସିକସଦ୍ଦଂ ଲାଜାୱିକିରଣମେୱ ଚ କରୋତି, ନ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କୋସତି, ନ ଅଚ୍ଛରଂ ୱା ପହରତି, ସପ୍ପୋ ଚ ଛାତତ୍ତା ‘‘ମଣ୍ଡୂକାଦୀନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାଯତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ। ମଚ୍ଛୋ କେୱଲଂ ଇଧ ଅପଦଗ୍ଗହଣେନ ଆଗତୋ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଉଦକଟ୍ଠେ ୱୁତ୍ତମେୱାତି।

ଅପଦକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦ୍ୱିପଦକଥା

୧୧୫। ଦ୍ୱିପଦେସୁ – ଯେ ଅୱହରିତୁଂ ସକ୍କା, ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ମନୁସ୍ସା ପକ୍ଖଜାତା''ତି ଆହ। ଦେୱତା ପନ ଅୱହରିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ପକ୍ଖା ଜାତା ଏତେସନ୍ତି ପକ୍ଖଜାତା। ତେ ଲୋମପକ୍ଖା ଚମ୍ମପକ୍ଖା ଅଟ୍ଠିପକ୍ଖାତି ତିୱିଧା। ତତ୍ଥ ମୋରକୁକ୍କୁଟାଦଯୋ ଲୋମପକ୍ଖା, ୱଗ୍ଗୁଲିଆଦଯୋ ଚମ୍ମପକ୍ଖା, ଭମରାଦଯୋ ଅଟ୍ଠିପକ୍ଖାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତେ ସବ୍ବେପି ମନୁସ୍ସା ଚ ପକ୍ଖଜାତା ଚ କେୱଲଂ ଇଧ ଦ୍ୱିପଦଗ୍ଗହଣେନ ଆଗତା। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଆକାସଟ୍ଠେ ଚ ପାଣେ ଚ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ଦ୍ୱିପଦକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁପ୍ପଦକଥା

୧୧୬। ଚତୁପ୍ପଦେସୁ – ପସୁକାତି ପାଳିଯଂ ଆଗତାୱସେସା ସବ୍ବା ଚତୁପ୍ପଦଜାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ହତ୍ଥିଆଦଯୋ ପାକଟାଯେୱ। ତତ୍ଥ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ହତ୍ଥିଂ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ, ଫନ୍ଦାପେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଯୋ ପନ ମହାବଲୋ ବଲମଦେନ ତରୁଣଂ ଭିଙ୍କଚ୍ଛାପଂ ନାଭିମୂଲେ ସୀସେନ ଉଚ୍ଚାରେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ, ସୋଣ୍ଡଂ ଚ ଭୂମିତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ମୋଚେତି, ପାରାଜିକଂ। ହତ୍ଥୀ ପନ କୋଚି ହତ୍ଥିସାଲାଯଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତୋ ହୋତି, କୋଚି ଅବଦ୍ଧୋୱ ତିଟ୍ଠତି, କୋଚି ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମ୍ହି ତିଟ୍ଠତି, କୋଚି ରାଜଙ୍ଗଣେ ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ଥ ହତ୍ଥିସାଲାଯଂ ଗୀୱାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ଗୀୱାବନ୍ଧନଞ୍ଚ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ପାଦାତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ହୋନ୍ତି। ଗୀୱାଯ ଚ ଏକସ୍ମିଞ୍ଚ ପାଦେ ଅଯସଙ୍ଖଲିକାଯ ବଦ୍ଧସ୍ସ ଛ ଠାନାନି। ଗୀୱାଯ ଚ ଦ୍ୱୀସୁ ଚ ପାଦେସୁ ବଦ୍ଧସ୍ସ ସତ୍ତ ଠାନାନି। ତେସଂ ୱସେନ ଫନ୍ଦାପନଠାନାଚାୱନାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅବଦ୍ଧସ୍ସ ସକଲା ହତ୍ଥିସାଲା ଠାନଂ। ତତୋ ଅତିକ୍କମନେ, ପାରାଜିକଂ। ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଠିତସ୍ସ ସକଲଂ ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମେୱ ଠାନଂ। ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାତିକ୍କମନେ ପାରାଜିକଂ। ରାଜଙ୍ଗଣେ ଠିତସ୍ସ ସକଲନଗରଂ ଠାନଂ। ତସ୍ସ ନଗରଦ୍ୱାରାତିକ୍କମନେ ପାରାଜିକଂ। ବହିନଗରେ ଠିତସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ। ତଂ ହରନ୍ତୋ ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ନିପନ୍ନସ୍ସ ଏକମେୱ ଠାନଂ। ତଂ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତସ୍ସ ଉଟ୍ଠିତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଅସ୍ସେପି ଅଯମେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ସଚେ ପନ ସୋ ଚତୂସୁ ପାଦେସୁ ବଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଅଟ୍ଠ ଠାନାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏସ ନଯୋ ଓଟ୍ଠେପି।

ଗୋଣୋପି କୋଚି ଗେହେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତୋ ହୋତି। କୋଚି ଅବଦ୍ଧୋୱ ତିଟ୍ଠତି, କୋଚି ପନ ୱଜେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତୋ ହୋତି, କୋଚି ଅବଦ୍ଧୋୱ ତିଟ୍ଠତି। ତତ୍ଥ ଗେହେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପାଦା, ବନ୍ଧନଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି; ଅବଦ୍ଧସ୍ସ ସକଲଂ ଗେହଂ। ୱଜେପି ବଦ୍ଧସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି। ଅବଦ୍ଧସ୍ସ ସକଲୋ ୱଜୋ। ତଂ ୱଜଦ୍ୱାରଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ୱଜଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ହରନ୍ତୋ ଖଣ୍ଡଦ୍ୱାରଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ଦ୍ୱାରଂ ୱା ୱିୱରିତ୍ୱା ୱଜଂ ୱା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବହି ଠିତୋ ନାମେନ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ନିକ୍ଖାମେତି, ପାରାଜିକଂ। ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଦ୍ୱାରଂ ଅୱିୱରିତ୍ୱା ୱଜଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଚାଲେତ୍ୱା ପକ୍କୋସତି, ଗୋଣୋ ଛାତତାଯ ୱଜଂ ଲଙ୍ଘେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତି, ପାରାଜିକମେୱ। ସଚେ ପନ ଦ୍ୱାରେ ୱିୱରିତେ ୱଜେ ୱା ଭିନ୍ନେ ସଯମେୱ ନିକ୍ଖମତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ। ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ୱା ଅୱିୱରିତ୍ୱା ୱା ୱଜମ୍ପି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା କେୱଲଂ ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ଚାଲେତି, ନ ପକ୍କୋସତି, ଗୋଣୋ ଛାତତାଯ ପଦସା ୱା ଲଙ୍ଘେତ୍ୱା ୱା ନିକ୍ଖମତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯମେୱ। ଏକୋ ମଜ୍ଝେ ଗାମେ ବଦ୍ଧୋ ଠିତୋ, ଏକୋ ନିପନ୍ନୋ। ଠିତଗୋଣସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ହୋନ୍ତି, ନିପନ୍ନସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି; ତେସଂ ୱସେନ ଫନ୍ଦାପନଠାନାଚାୱନାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଯୋ ପନ ନିପନ୍ନଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଘାତେତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ। ସୁପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପନ ଦ୍ୱାରଯୁତ୍ତେ ଗାମେ ଠିତଗୋଣସ୍ସ ସକଲଗାମୋ ଠାନଂ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଠିତସ୍ସ ୱା ଚରନ୍ତସ୍ସ ୱା ପାଦେହି ଅକ୍କନ୍ତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ ଗଦ୍ରଭପସୁକାସୁପି ଅଯମେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି।

ଚତୁପ୍ପଦକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ବହୁପ୍ପଦକଥା

୧୧୭। ବହୁପ୍ପଦେସୁ – ସଚେ ଏକାଯ ସତପଦିଯା ୱତ୍ଥୁ ପୂରତି, ତଂ ପଦସା ନେନ୍ତସ୍ସ ନୱନୱୁତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାନି, ଏକଂ ପାରାଜିକଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ବହୁପ୍ପଦକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଓଚରକକଥା

୧୧୮। ଓଚରତୀତି ଓଚରକୋ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅନ୍ତୋ ଅନୁପଵିସତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଓଚରିତ୍ଵାତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା, ଉପଧାରେତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଚିକ୍ଖତୀତି ପରକୁଲେସୁ ଵା ଵିହାରାଦୀସୁ ଵା ଦୁଟ୍ଠପିତଂ ଅସଂଵିହିତାରକ୍ଖଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚୋରକମ୍ମଂ କାତୁଂ ପଟିବଲସ୍ସ ଆରୋଚେତି। ଆପତ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକସ୍ସାତି ଅଵସ୍ସଂ ହାରିଯେ ଭଣ୍ଡେ ଓଚରକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଇତରସ୍ସ ଠାନାଚାଵନେତି ଏଵଂ ଆପତ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକସ୍ସ। ଯୋ ପନ ‘‘ପୁରିସୋ ଗେହେ ନତ୍ଥି, ଭଣ୍ଡଂ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ପଦେସେ ଠପିତଂ ଅସଂଵିହିତାରକ୍ଖଂ, ଦ୍ଵାରଂ ଅସଂଵୁତଂ, ଗତମତ୍ତେନେଵ ସକ୍କା ହରିତୁଂ, ନତ୍ଥି ନାମ କୋଚି ପୁରିସକାରୂପଜୀଵୀ, ଯୋ ତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ହରେଯ୍ଯା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ପରିଯାଯକଥଂ କରୋତି, ତଞ୍ଚ ସୁତ୍ଵା ଅଞ୍ଞୋ ‘‘ଅହଂ ଦାନି ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ଵା ହରତି, ତସ୍ସ ଠାନାଚାଵନେ ପାରାଜିକଂ, ଇତରସ୍ସ ପନ ଅନାପତ୍ତି। ପରିଯାଯେନ ହି ଅଦିନ୍ନାଦାନତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି।

ଓଚରକକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଓଣିରକ୍ଖକଥା

ଓଣିଂ ରକ୍ଖତୀତି ଓଣିରକ୍ଖୋ। ଯୋ ପରେନ ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନେ ଆଭତଂ ଭଣ୍ଡଂ ‘‘ଇଦଂ

ତାଵ, ଭନ୍ତେ, ମୁହୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେଥ, ଯାଵ ଅହଂ ଇଦଂ ନାମ କିଚ୍ଚଂ କତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଵୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖତି, ତସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ। ତେନେଵାହ – ‘‘ଓଣିରକ୍ଖୋ ନାମ ଆହଟଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗୋପେନ୍ତୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ଓଣିରକ୍ଖୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ଲଗ୍ଗେତ୍ଵା ଠପିତଭଣ୍ଡଂ ଅମୋଚେତ୍ଵାଵ ହେଟ୍ଠା ପସିବ୍ବକଂ ଵା ପୁଟକଂ ଵା ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା କିଞ୍ଚିମତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ସିବ୍ବନାଦିଂ ପୁନ ପାକତିକଂ କରୋତି, ‘‘ଏଵଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆମସନାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନୁରୂପା ଆପତ୍ତିଯୋ ଵେଦିତବ୍ବାତି।

ଓଣିରକ୍ଖକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଂଵିଦାଵହାରକଥା

ସଂଵିଧାଯ ଅଵହାରୋ ସଂଵିଦାଵହାରୋ; ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସଞ୍ଞତ୍ତିଯା କତାଵହାରୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସଂଵିଦହିତ୍ଵାତି ଏକଚ୍ଛନ୍ଦତାଯ ଏକଜ୍ଝାସଯତାଯ ସମ୍ମନ୍ତଯିତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରାଯଂ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ – ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ଵା, ଛଦନଂ ଵା ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା, ସନ୍ଧିଂ ଵା ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଭଣ୍ଡଂ ହରିସ୍ସାମା’’ତି ସଂଵିଦହିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସୁ ଏକୋ ଭଣ୍ଡଂ ଅଵହରତି। ତସ୍ସୁଦ୍ଧାରେ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ପରିଵାରେପି ଚେତଂ ଵୁତ୍ତଂ –

‘‘ଚତୁରୋ ଜନା ସଂଵିଧାଯ, ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଅଵାହରୁଂ;

ତଯୋ ପାରାଜିକା, ଏକୋ ନ ପାରାଜିକୋ;

ପଞ୍ହା ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା’’ତି। (ପରି। ୪୭୯);

ତସ୍ସାଯଂ ଅତ୍ଥୋ – ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଆଚରିଯନ୍ତେଵାସିକା ଛମାସକଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଆହରିତୁକାମା ଜାତା। ତତ୍ଥ ଆଚରିଯୋ ‘‘ତ୍ଵଂ ଏକଂ ମାସକଂ ହର, ତ୍ଵଂ ଏକଂ, ତ୍ଵଂ ଏକଂ, ଅହଂ ତଯୋ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଅନ୍ତେଵାସିକେସୁ ପନ ପଠମୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ତଯୋ ହରଥ, ତ୍ଵଂ ଏକଂ ହର, ତ୍ଵଂ ଏକଂ, ଅହଂ ଏକଂ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଇତରେପି ଦ୍ଵେ ଏଵମେଵ ଆହଂସୁ। ତତ୍ଥ ଅନ୍ତେଵାସିକେସୁ ଏକମେକସ୍ସ ଏକେକୋ ମାସକୋ ସାହତ୍ଥିକୋ ହୋତି, ତେନ ନେସଂ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯୋ; ପଞ୍ଚ ଆଣତ୍ତିକା, ତେହି ତିଣ୍ଣମ୍ପି ପାରାଜିକଂ। ଆଚରିଯସ୍ସ ପନ ତଯୋ ସାହତ୍ଥିକା, ତେହିସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ତଯୋ ଆଣତ୍ତିକା, ତେହିପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେଵ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଅଦିନ୍ନାଦାନସିକ୍ଖାପଦେ ସାହତ୍ଥିକଂ ଵା ଆଣତ୍ତିକସ୍ସ, ଆଣତ୍ତିକଂ ଵା ସାହତ୍ଥିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି। ସାହତ୍ଥିକଂ ପନ ସାହତ୍ଥିକେନେଵ କାରେତବ୍ବଂ, ଆଣତ୍ତିକଂ ଆଣତ୍ତିକେନେଵ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଚତୁରୋ ଜନା ସଂଵିଧାଯ…ପେ… ପଞ୍ହା ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା’’ତି।

ଅପିଚ ସଂୱିଦାୱହାରେ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ‘‘ଏକଭଣ୍ଡଂ ଏକଟ୍ଠାନଂ, ଏକଭଣ୍ଡଂ ନାନାଠାନଂ; ନାନାଭଣ୍ଡଂ ଏକଟ୍ଠାନଂ, ନାନାଭଣ୍ଡଂ ନାନାଠାନ’’ନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ଚତୁକ୍କଂ ଅତ୍ଥତୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଏକଭଣ୍ଡଂ ଏକଟ୍ଠାନନ୍ତି ଏକକୁଲସ୍ସ ଆପଣଫଲକେ ପଞ୍ଚମାସକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଦୁଟ୍ଠପିତଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଏକଂ ଆଣାପେନ୍ତି ‘‘ଗଚ୍ଛେତଂ ଆହରା’’ତି, ତସ୍ସୁଦ୍ଧାରେ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ଏକଭଣ୍ଡଂ ନାନାଠାନନ୍ତି ଏକକୁଲସ୍ସ ପଞ୍ଚସୁ ଆପଣଫଲକେସୁ ଏକେକମାସକଂ ଦୁଟ୍ଠପିତଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ବହୁଲା ଏକଂ ଆଣାପେନ୍ତି ‘‘ଗଚ୍ଛେତେ ଆହରା’’ତି, ପଞ୍ଚମସ୍ସ ମାସକସ୍ସ ଉଦ୍ଧାରେ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ନାନାଭଣ୍ଡଂ ଏକଟ୍ଠାନନ୍ତି ବହୂନଂ ସନ୍ତକଂ ପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅଗ୍ଘନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦୁଟ୍ଠପିତଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ବହୁଲା ଏକଂ ଆଣାପେନ୍ତି ‘‘ଗଚ୍ଛେତଂ ଆହରା’’ତି, ତସ୍ସୁଦ୍ଧାରେ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ନାନାଭଣ୍ଡଂ ନାନାଠାନନ୍ତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କୁଲାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ଆପଣଫଲକେସୁ ଏକେକମାସକଂ ଦୁଟ୍ଠପିତଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ବହୁଲା ଏକଂ ଆଣାପେନ୍ତି ‘‘ଗଚ୍ଛେତେ ଆହରା’’ତି, ପଞ୍ଚମସ୍ସ ମାସକସ୍ସ ଉଦ୍ଧାରେ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକନ୍ତି।

ସଂୱିଦାୱହାରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍କେତକମ୍ମକଥା

୧୧୯।ସଙ୍କେତକମ୍ମନ୍ତି ସଞ୍ଜାନନକମ୍ମଂ; କାଲପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ସଞ୍ଞାଣକରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅୱହରା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଜ୍ଜ ୱା ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅୱହରତୁ, ସ୍ୱେ ୱା, ଅନାଗତେ ୱା ସଂୱଚ୍ଛରେ, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ; ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଓଚରକେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ‘‘ଅଜ୍ଜ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅୱହରା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସ୍ୱେ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅୱହରତି, ‘‘ଅଜ୍ଜା’’ତି ନିୟାମିତଂ ତଂ ସଙ୍କେତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଚ୍ଛା ଅୱହଟଂ ହୋତି। ସଚେ ‘‘ସ୍ୱେ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅୱହରା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଜ୍ଜ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅୱହରତି , ‘‘ସ୍ୱେ’’ତି ନିୟାମିତଂ ତଂ ସଙ୍କେତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ପୁରେ ଅୱହଟଂ ହୋତି; ଏୱଂ ଅୱହରନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରକସ୍ସେୱ ପାରାଜିକଂ, ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ‘‘ସ୍ୱେ ପୁରେଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ତଦହେୱ ୱା ସ୍ୱେ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱା ହରନ୍ତୋପି ତଂ ସଙ୍କେତଂ ପୁରେ ଚ ପଚ୍ଛା ଚ ହରତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏସ ନୟୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁପି। ପୁରିମୟାମ-ମଜ୍ଝିମୟାମ-ପଚ୍ଛିମୟାମ-କାଳଜୁଣ୍ହ-ମାସ-ଉତୁ-ସଂୱଚ୍ଛରାଦିୱସେନାପି ଚେତ୍ଥ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ‘‘ପୁରେଭତ୍ତଂ ହରା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ପୁରେଭତ୍ତମେୱ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱାୟମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ହୋତି; ଏତ୍ଥ କଥନ୍ତି? ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ତାୱ ଆହ – ‘‘ପୁରେଭତ୍ତପୟୋଗୋୱ ଏସୋ, ତସ୍ମା ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ୱିସଙ୍କେତଂ, ତସ୍ମା ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ସଙ୍କେତକମ୍ମକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିମିତ୍ତକମ୍ମକଥା

୧୨୦।ନିମିତ୍ତକମ୍ମନ୍ତି ସଞ୍ଞୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ କସ୍ସଚି ନିମିତ୍ତସ୍ସ କରଣଂ, ତଂ ‘‘ଅକ୍ଖିଂ ୱା ନିଖଣିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ତିଧା ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ପନେତ୍ଥ ହତ୍ଥଲଙ୍ଘନ-ପାଣିପ୍ପହାରଅଙ୍ଗୁଲିଫୋଟନ-ଗୀୱୁନ୍ନାମନ-ଉକ୍କାସନାଦିଅନେକପ୍ପକାରଂ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ସଙ୍କେତକମ୍ମେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱାତି।

ନିମିତ୍ତକମ୍ମକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆଣତ୍ତିକଥା

୧୨୧। ଇଦାନି ଏତେସ୍ୱେୱ ସଙ୍କେତକମ୍ମନିମିତ୍ତକମ୍ମେସୁ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେତୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୋ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତନ୍ତି ସୋ ଅୱହାରକୋ ଯଂ ଆଣାପକେନ ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଏତନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ତମେୱ ଅୱହରତି, ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକଂ। ସୋ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଯଂ ଅୱହରାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଏତନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞଂ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ଠପିତଂ ଅୱହରତି, ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅଞ୍ଞଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତନ୍ତି ଆଣାପକେନ ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଭଣ୍ଡଂ ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ, ଇଦଂ ଅଞ୍ଞଂ ତସ୍ସେୱ ସମୀପେ ଠପିତଂ ସାରଭଣ୍ଡନ୍ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତମେୱ ଅୱହରତି, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପାରାଜିକଂ। ଅଞ୍ଞଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ପୁରିମନୟେନେୱ ଇଦଂ ଅଞ୍ଞଂ ତସ୍ସେୱ ସମୀପେ ଠପିତଂ ସାରଭଣ୍ଡନ୍ତି ମଞ୍ଞତି, ତଞ୍ଚେ ଅଞ୍ଞମେୱ ହୋତି, ତସ୍ସେୱ ପାରାଜିକଂ।

ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାୱଦାତିଆଦୀସୁ ଏକୋ ଆଚରିୟୋ ତୟୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତ-ଧମ୍ମରକ୍ଖିତ-ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତନାମକା ଅନ୍ତେୱାସିକା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେତୀତି ଆଚରିୟୋ କିଞ୍ଚି ଭଣ୍ଡଂ କତ୍ଥଚି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତସ୍ସ ହରଣତ୍ଥାୟ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତଂ ଆଣାପେତି। ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାୱଦାତି ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତ,

ଏତମତ୍ଥଂ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ପାୱଦ। ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାୱଦତୂତି ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋପି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ପାୱଦତୁ। ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତୂତି ଏୱଂ ତଯା ଆଣତ୍ତେନ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତେନ ଆଣତ୍ତୋ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତୁ, ସୋ ହି ଅମ୍ହେସୁ ୱୀରଜାତିକୋ ପଟିବଲୋ ଇମସ୍ମିଂ କମ୍ମେତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ଆଣାପେନ୍ତସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ତାୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ପନ ସା ଆଣତ୍ତି ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯଂ ପରତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ତଦେୱ ହୋତି। ଅଥ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱସ୍ସଂ ହାରିଯଂ ହୋତି, ଯଂ ପରତୋ ''ସଙ୍ଘେସଂ ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତୋ ଇମସ୍ସ ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକଂ ହୋତୀତି ଅଯଂ ଯୁତ୍ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସୋ ଇତରସ୍ସ ଆରୋଚେତୀତି ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ, ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ଚ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଏୱଂ ୱଦତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ କିର ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହର, ତ୍ୱଂ କିର ଅମ୍ହେସୁ ଚ ୱୀରପୁରିସୋ'''ତି ଆରୋଚେତି, ଏୱଂ ତେସମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ। ଅୱହାରକୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ''ସାଧୁ ହରିସ୍ସାମୀ''ତି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସାତି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତେନ ପଟିଗ୍ଗହିତମତ୍ତେ ଆଚରିଯସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମହାଜନୋ ହି ତେନ ପାପେ ନିଯୋଜିତୋତି। ସୋ ତଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ସୋ ଚେ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତି, ସବ୍ବେସଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ପାରାଜିକଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନଂ, ଏତେନ ଉପାଯେନ ୱିସଙ୍କେତଂ ଅକତ୍ୱା ପରମ୍ପରାଯ ଆଣାପେନ୍ତଂ ସମଣସତଂ ସମଣସହସ୍ସଂ ୱା ହୋତୁ, ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକମେୱ।

ଦୁତିଯୱାରେ – ସୋ ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତୀତି ସୋ ଆଚରିଯେନ ଆଣତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତଂ ଅଦିସ୍ୱା ୱା ଅୱତ୍ତୁକାମୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତମେୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଏୱମାହ – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ କିର ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରା'''ତି ଆଣାପେତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଆଣତ୍ତିଯା ତାୱ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେୱ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ସୋ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଚ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସ, ଅୱହାରକସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସାତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପାରାଜିକଂ। ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ପନ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱିସଙ୍କେତତ୍ତା ପାରାଜିକେନ ଅନାପତ୍ତି। ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ଅଜାନନତାଯ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅନାପତ୍ତି। ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ନଟ୍ଠୋ।

ଇତୋ ପରେସୁ ଚତୂସୁ ଆଣତ୍ତିୱାରେସୁ ପଠମେ ତାୱ ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଆରକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଅୱହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଯଦା ସକ୍କୋସି, ତଦାତି କିଂ ଅଜ୍ଜେୱ ଅୱହଟଂ ହୋତି? ଗଚ୍ଛ ଯଦା ସକ୍କୋସି ତଦା ନଂ ଅୱହରାତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ପୁନ ଆଣତ୍ତିଯାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱସ୍ସଂ ହାରିଯଂ ହୋତି, ଅତ୍ଥସାଧକଚେତନା ନାମ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲସଦିସା, ତସ୍ମା ଅଯଂ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକୋ। ସଚେପି ଅୱହାରକୋ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସାତିକ୍କମେନ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତି, ଆଣାପକୋ ଚ ଅନ୍ତରାଯେୱ କାଲଂ ୱା କରୋତି, ହୀନାଯ ୱା ଆୱତ୍ତତି; ଅସ୍ସମଣୋୱ ହୁତ୍ୱା କାଲଂ ୱା କରିସ୍ସତି, ହୀନାଯ ୱା ଆୱତ୍ତିସ୍ସତି, ଅୱହାରକସ୍ସ ପନ ଅୱହାରକ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକଂ।

ଦୁତିଯୱାରେ – ଯସ୍ମା ତଂ ସଣିକଂ ୱା ଭଣନ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱା ବଧିରତାଯ ''ମା ଅୱହରୀ''ତି

ଏତଂ ୱଚନଂ ନ ସାୱେତି, ତସ୍ମା ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁତ୍ତୋ। ତତିଯୱାରେ – ପନ ସାୱିତତ୍ତା ମୁତ୍ତୋ। ଚତୁତ୍ଥୱାରେ – ତେନ ଚ ସାୱିତତ୍ତା, ଇତରେନ ଚ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଓରତତ୍ତା ଉଭୋପି ମୁତ୍ତାତି।

ଆଣତ୍ତିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆପତ୍ତିଭେଦଂ

୧୨୨। ଇଦାନି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଠାନା ଚାୱନୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ୱତ୍ଥୁଭେଦେନ ଚ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହୀତି ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି; ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯନ୍ତସ୍ସ ''ପରପରିଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ପାରାଜିକଂ ହୋତି, ନ ତତୋ ଊନେହୀତି। ତତ୍ରିମେ ପଞ୍ଚ ଆକାରା – ପରପରିଗ୍ଗହିତଂ, ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞିତା , ପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ଗରୁକଭାୱୋ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ, ଠାନାଚାୱନନ୍ତି। ଇତୋ ପରେହି ପନ ଦ୍ୱୀହି ୱାରେହି ଲହୁକେ ପରିକ୍ଖାରେ ୱତ୍ଥୁଭେଦେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ଦସ୍ସିତଂ।

୧୨୫।''ଛହାକାରେହୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତୱାରତ୍ତଯେ ପନ ନ ସକସଞ୍ଞିତା, ନ ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହିତା, ନ ତାୱକାଲିକତା, ପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ଗରୁକଭାୱୋ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ, ଠାନାଚାୱନନ୍ତି ଏୱଂ ଛ ଆକାରା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱତ୍ଥୁଭେଦେନ ପନେତ୍ଥାପି ପଠମୱାରେ ପାରାଜିକଂ। ଦୁତିଯତତିଯେସୁ

ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦୁକ୍କଟାନି ୱୁତ୍ତାନି। ତତୋ ପରେସୁ ପନ ତୀସୁ ୱାରେସୁ ୱିଜମାନେପି ୱତ୍ଥୁଭେଦେ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପରେହି ଅପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ର ଯଦେତଂ ''ନ ଚ ପରପରିଗ୍ଗହିତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକଂ ୱା ହୋତୁ ଛଡ୍ଡିତଂ ଛିନ୍ନମୂଲକଂ ଅସ୍ସାମିକୱତ୍ଥୁ, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ୱା, ଉଭଯମ୍ପି ''ନ ଚ ପରପରିଗ୍ଗହିତ''ନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞା ଚ ଅତ୍ଥି, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଚ ଗହିତଂ, ତସ୍ମା ଅନାପତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତାତି।

ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଅନାପତ୍ତିଭେଦଂ

୧୩୧। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଚ ଚିତ୍ତୱସେନ ଚ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅନାପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅନାପତ୍ତି ସସଞ୍ଞିସ୍ସା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସସଞ୍ଞିସ୍ସାତି ସକସଞ୍ଞିସ୍ସ, ''ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ ଇଦଂ ଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି ଏୱଂ ସସଞ୍ଞିସ୍ସ ପରଭଣ୍ଡମ୍ପି ଗଣ୍ହତୋ ଗହଣେ ଅନାପତ୍ତି, ଗହିତଂ ପନ ପୁନ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ସାମିକେହି ''ଦେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ନ ଦେତି, ତେସଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ପାରାଜିକଂ।

ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହେତି ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗହଣେପି ଅନାପତ୍ତି। ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣଂ ପନ ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ଜାନିତବ୍ବଂ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ୱିସ୍ସାସଂ ଗହେତୁଂ – ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଚ ହୋତି, ସମ୍ଭତ୍ତୋ ଚ, ଆଲପିତୋ ଚ, ଜୀୱତି ଚ, ଗହିତେ ଚ ଅତ୍ତମନୋ''ତି (ମହାୱ। ୩୫୬)। ତତ୍ଥ ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଦିଟ୍ଠମତ୍ତକମିତ୍ତୋ, ସମ୍ଭତ୍ତୋତି ଦଲ୍ହମିତ୍ତୋ, ଆଲପିତୋତି ''ମମ ସନ୍ତକଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସି, ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗହଣେ କାରଣଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଜୀୱତୀତି ଅନୁଟ୍ଠାନସେୟ୍ୟାଯ ସଯିତୋପି ଯାୱ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦଂ ନ ପାପୁଣାତି। ଗହିତେ ଚ ଅତ୍ତମନୋତି ଗହିତେ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ହୋତି, ଏୱରୂପସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ''ଗହିତେ ମେ ଅତ୍ତମନୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଜାନନ୍ତେନ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନୱସେସପରିଯାଦାନୱସେନ ଚେତାନି ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ୱୁତ୍ତାନି। ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହୋ ପନ ତୀହି ଅଙ୍ଗେହି ରୁହତି – ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଜୀୱତି, ଗହିତେ ଅତ୍ତମନୋ; ସମ୍ଭତ୍ତୋ, ଜୀୱତି, ଗହିତେ ଅତ୍ତମନୋ; ଆଲପିତୋ, ଜୀୱତି, ଗହିତେ ଅତ୍ତମନୋତି।

ଯୋ ପନ ନ ଜୀୱତି, ନ ଚ ଗହିତେ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି; ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହେନ ଗହିତମ୍ପି ପୁନ ଦାତବ୍ବଂ। ଦଦମାନେନ ଚ ମତକଧନଂ ତାୱ ଯେ ତସ୍ସ ଧନେ ଇସ୍ସରା ଗହଟ୍ଠା ୱା ପବ୍ବଜିତା ୱା, ତେସଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅନତ୍ତମନସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ତସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ପଠମଂଯେୱ ''ସୁଟ୍ଠୁ କତଂ ତଯା ମମ ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନା''ତି ୱଚୀଭେଦେନ ୱା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନ ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କେନଚି କାରଣେନ କୁପିତୋ, ପଚ୍ଚାହରାପେତୁଂ ନ ଲଭତି। ଯୋପି ଅଦାତୁକାମୋ ଚିତ୍ତେନ ପନ ଅଧିୱାସେତି, ନ କିଞ୍ଚି ୱଦତି, ସୋପି ପୁନ ପଚ୍ଚାହରାପେତୁଂ ନ ଲଭତି। ଯୋ ପନ ''ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକଂ ଗହିତଂ ୱା ପରିଭୁତ୍ତଂ ୱା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଗହିତଂ ୱା ହୋତୁ ପରିଭୁତ୍ତଂ ୱା, ମଯା ପନ ତଂ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ଠପିତଂ, ପାକତିକଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦତି। ଅଯଂ ପଚ୍ଚାହରାପେତୁଂ ଲଭତି।

ତାୱକାଲିକେତି ''ପଟିଦସ୍ସାମି ପଟିକରିସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ତାୱକାଲିକେପି ଗହଣେ ଅନାପତ୍ତି। ଗହିତଂ ପନ ସଚେ ଭଣ୍ଡସାମିକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ଗଣୋ ୱା ''ତୁଯ୍ହେୱେତଂ ହୋତୂ''ତି ଅନୁଜାନାତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଅନୁଜାନାତି, ଆହରାପେନ୍ତେ ଦାତବ୍ବଂ। ସଙ୍ଘସନ୍ତକଂ ପନ ପଟିଦାତୁମେୱ ୱଟ୍ଟତି।

ପେତପରିଗ୍ଗହେତି ଏତ୍ଥ ପନ ପେତ୍ତିୱିସଯେ ଉପପନ୍ନାପି କାଲଂ କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ଚାତୁମହାରାଜିକାଦଯୋ ଦେୱାପି ସବ୍ବେ ''ପେତା'' ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତା, ତେସଂ ପରିଗ୍ଗହେ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେପି ହି ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଆପଣଂ ପସାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକମ୍ପି ସାଟକଂ ତସ୍ସ ''ମା ଗଣ୍ହ, ମା ଗଣ୍ହା''ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସାପି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ୱଟ୍ଟତି। ଦେୱତା ପନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେହି ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଲଗ୍ଗିତସାଟକେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି।

ତିରଚ୍ଛାନଗତପରିଗ୍ଗହେତି ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହେ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେପି ହି ନାଗରାଜା ୱା ସୁପଣ୍ଣମାଣୱକୋ ୱା ମନୁସ୍ସରୂପେନ ଆପଣଂ ପସାରେତି, ତତୋ ଚସ୍ସ ସନ୍ତକଂ କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ପୁରିମନଯେନେୱ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ୱଟ୍ଟତି। ସୀହୋ ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ୱା ମିଗମହିଂସାଦଯୋ ୱଧିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତୋ ଜିଘଚ୍ଛାପୀଳିତୋ ଆଦିତୋୱ ନ ୱାରେତବ୍ବୋ। ଅନତ୍ଥମ୍ପି ହି କରେଯ୍ୟ। ଯଦି ପନ ଥୋକେ ଖାଯିତେ ୱାରେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ୱାରେତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେନାଦଯୋପି ଆମିସଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପାତାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞିସ୍ସାତି ଅସ୍ସାମିକଂ ''ଇଦଂ ପଂସୁକୂଲ''ନ୍ତି ଏୱଂସଞ୍ଞିସ୍ସାପି ଗହଣେ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ପନ ତଂ ସସ୍ସାମିକଂ ହୋତି, ଆହରାପେନ୍ତେ ଦାତବ୍ବଂ । ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସାତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି। ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି ଇଧ ଧନିଯୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଅୱସେସାନଂ ପନ ରଜକଭଣ୍ଡିକାଦିଚୋରାନଂ ଛଢଗ୍ଗିଯାଦୀନଂ ଆପତ୍ତିଯେୱାତି।

ଅନାପତ୍ତିଭେଦଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପକିଣ୍ଣକକଥା

ସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କିରିଯା, ଅଥୋ ସଞ୍ଞା ସଚିତ୍ତକଂ;

ଲୋକୱଜ୍ଜଞ୍ଚ କମ୍ମଞ୍ଚ, କୁସଲଂ ୱେଦନାଯ ଚାତି।

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ପକିଣ୍ଣକେ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ – ସାହତ୍ଥିକଂ କାଯତୋ ଚ ଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, ଆଣତ୍ତିକଂ ୱାଚତୋ ଚ ଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, ସାହତ୍ଥିକାଣତ୍ତିକଂ କାଯତୋ ଚ ୱାଚତୋ ଚ ଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ, କରୋନ୍ତୋଯେୱ ହି ଏତଂ ଆପଜ୍ଜତି ନ ଅକରୋନ୍ତୋ। ‘‘ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯାମୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱେନ ମୁଚ୍ଚନତୋ ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ , ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ତୁଟ୍ଠୋ ୱା ଭୀତୋ ୱା ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ୱା ତଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ତିୱେଦନନ୍ତି ସଙ୍ଗଂ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପକିଣ୍ଣକକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୩୨। ୱିନୀତୱତ୍ଥୁକଥାସୁ ଛଢଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଦୁତିଯୱତ୍ଥୁମ୍ହି – ଚିତ୍ତଂ ନାମ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ରାଗାଦିୱସେନ ପକତିଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଧାୱତି ସନ୍ଧାୱତି ୱିଧାୱତି। ସଚେ ଭଗୱା କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରଭେଦଂ ୱିନାପି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନ ଆପତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞପେଯ୍ୟ, କୋ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ ଅନାପତ୍ତିକଂ ଅତ୍ତାନଂ କାତୁଂ! ତେନାହ – ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେ’’ତି। ଚିତ୍ତୱସିକେନ ପନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ପଟିସଙ୍ଖାନବଲେନ ଚିତ୍ତଂ ନିୱାରେତବ୍ବମେୱାତି।

୧୩୩-୪। ଆମସନ-ଫନ୍ଦାପନ-ଠାନାଚାୱନୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ତତୋ ପରାନି ଚ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଭୂମିତୋ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ୱତ୍ଥୁପରିଯୋସାନାନି।

୧୩୫। ନିରୁତ୍ତିପଥୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୧।୩୨୯ ଆଦିଯୀତି ଗଣ୍ହି, ‘‘ଚୋରୋସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପରାମସି। ଇତରୋ ପନ ‘‘କେନ ଅୱହଟ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମଯା ଅୱହଟ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାସଭାଗେନ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ଯଦି ହି ଇତରେନ ‘‘କେନ ଗହିତଂ, କେନ ଅପନୀତଂ, କେନ ଠପିତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ଅଭୱିସ୍ସ, ଅଥ ଅଯମ୍ପି ‘‘ମଯା ଗହିତଂ, ଅପନୀତଂ, ଠପିତ’’ନ୍ତି ୱା ୱଦେଯ୍ୟ। ମୁଖଂ ନାମ ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଚ କଥନତ୍ଥାଯ ଚ କତଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ପନ ୱିନା ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ନିରୁତ୍ତିପଥେ’’ତି। ୱୋହାରୱଚନମତ୍ତେ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ପରଂ ୱେଠନୱତ୍ଥୁ ପରିଯୋସାନଂ ସଙ୍ଗଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୧୩୭। ଅଭିନ୍ନସରୀରୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଧିୱତ୍ଥୋତି ସାଟକତଣ୍ହାଯ ତସ୍ମିଂଯେୱ ସରୀରେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଅନାଦିଯନ୍ତୋତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ଆଦରଂ ୱା ଅକରୋନ୍ତୋ। ତଂ ସରୀରଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ପେତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତଂ ସରୀରଂ ଉଟ୍ଠାପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତଂ ସରୀରଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା’’ତି। ଦ୍ୱାରଂ ଥକେସୀତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସୁସାନସମୀପେଯେୱ ୱିହାରୋ, ତସ୍ମା ଭୀରୁକଜାତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଖିପ୍ପମେୱ ତତ୍ଥ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଥକେସି। ତତ୍ଥେୱ ପରିପତୀତି ଦ୍ୱାରେ ଥକିତେ ପେତୋ ସାଟକେ ନିରାଲଯୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ସରୀରଂ ପହାଯ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ସରୀରଂ ତତ୍ଥେୱ ପରିପତି, ପତିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଭିନ୍ନେ ସରୀରେତି ଅବ୍ଭୁଣ୍ହେ ଅଲ୍ଲସରୀରେ ପଂସୁକୂଲଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ, ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଏୱରୂପା ଉପଦ୍ଦୱା ହୋନ୍ତି, ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି। ଭିନ୍ନେ ପନ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କିତ୍ତାୱତା ପନ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି? କାକ-କୁଲଲ-ସୋଣ-ସିଙ୍ଗାଲାଦୀହି ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ୱା ଦାଠାଯ ୱା ଈସକଂ ଫାଲିତମତ୍ତେନାପି। ଯସ୍ସ ପନ ପତତୋ ଘଂସନେନ ଛୱିମତ୍ତଂ ଛିନ୍ନଂ ହୋତି, ଚମ୍ମଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ, ଏତଂ ଅଭିନ୍ନମେୱ; ଚମ୍ମେ ପନ ଛିନ୍ନେ ଭିନ୍ନଂ। ଯସ୍ସାପି ସଜୀୱକାଲେଯେୱ ପଭିନ୍ନା

ଗଣ୍ଡକୁଟ୍ଠପିଳକା ୱା ୱଣୋ ୱା ହୋତି, ଇଦମ୍ପି ଭିନ୍ନଂ। ତତିଯଦିୱସତୋ ପଭୁତି ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦିଭାୱେନ କୁଣପଭାୱଂ ଉପଗତମ୍ପି ଭିନ୍ନମେୱ। ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ପନ ଅଭିନ୍ନେପି ସୁସାନଗୋପକେହି ୱା ଅଞ୍ଞେହି ୱା ମନୁସ୍ସେହି ଗାହାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନୋ ଚେ ଅଞ୍ଞଂ ଲଭତି, ସତ୍ଥକେନ ୱା କେନଚି ୱା ୱଣଂ କତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ୱିସଭାଗସରୀରେ ପନ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସମଣସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ସୀସେ ୱା ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠିଯଂ ୱା ୱଣଂ କତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

କୁସସଙ୍କାମନୱତ୍ଥୁକଥା

୧୩୮। ତଦନନ୍ତରେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କୁସଂ ସଙ୍କାମେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ପୁବ୍ବେ "ଆଦିଯେଯ୍ୟା"ତି ଇମସ୍ସ ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯଂ ନାମମତ୍ତେନ ଦସ୍ସିତେସୁ ଥେଯ୍ୟାୱହାର-ପସଯ୍ହାୱହାର-ପରିକପ୍ପାୱହାରପଅଛନ୍ନାୱହାର-କୁସାୱହାରେସୁ କୁସାୱହାରେନ ଅୱହରୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇମେସଂ ପନ ଅୱହାରାନଂ ଏୱଂ ନାନତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ଯୋ ହି କୋଚି ସସ୍ସାମିକଂ ଭଣ୍ଡଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ୱା ଦିୱସଭାଗେ ୱା ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦାଦୀନି କତ୍ୱା ଅଦିସ୍ସମାନୋ ଅୱହରତି, କୂଟମାନକୂଟକହାପଣାଦୀହି ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସେୱଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ "ଥେଯ୍ୟାୱହାରୋ"ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯୋ ପନ ପରେ ପସଯ୍ହ ବଲସା ଅଭିଭୁଯ୍ୟ, ଅଥ ୱା ପନ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାତି, ପନ୍ଥଘାତ-ଗାମଘାତାଦୀନି କରୋନ୍ତା ଦାମରିକଚୋରା ୱିଯ କୋଧୱସେନ ପରଘରୱିଲୋପଂ କରୋନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତବଲିତୋ ଚ ଅଧିକଂ ବଲକ୍କାରେନ ଗଣ୍ହନ୍ତା ରାଜ-ରାଜମହାମତ୍ତାଦଯୋ ୱିଯ; ତସ୍ସେୱଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ "ପସଯ୍ହାୱହାରୋ"ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୋ ପନ ଅୱହାରୋ "ପରିକପ୍ପାୱହାରୋ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ଭଣ୍ଡପରିକପ୍ପ-ଓକାସପରିକପ୍ପୱସେନ ଦୁୱିଧୋ । ତତ୍ରାଯଂ ଭଣ୍ଡପରିକପ୍ପୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସାଟକତ୍ଥିକୋ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା "ସଚେ ସାଟକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି; ସଚେ ସୁତ୍ତଂ, ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତି ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ଅନ୍ଧକାରେ ପସିବ୍ବକଂ ଗଣ୍ହାତି, ସାଟକୋ ଚେ ତତ୍ର ହୋତି, ଉଦ୍ଧାରେଯେୱ ପାରାଜିକଂ। ସୁତ୍ତଂ ଚେ ହୋତି, ରକ୍ଖତି। ବହି ନୀହରିତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା "ସୁତ୍ତ"ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ପୁନ ଆହରିତ୍ୱା ଯଥାଠାନେ ଠପେତି, ରକ୍ଖତିଯେୱ। "ସୁତ୍ତ"ନ୍ତି ଞତ୍ୱାପି "ଯଂ ଲଦ୍ଧଂ, ତଂ ଗହେତବ୍ବ"ନ୍ତି ଗଚ୍ଛତି, ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। "ଚୋରୋ, ଚୋରୋ"ତି ସାମିକେହି ପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯତି, ରକ୍ଖତି। ସାମିକା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ଅଞ୍ଞୋ ଚେ କୋଚି ଗଣ୍ହାତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଅଥ ନିୱତ୍ତେସୁ ସାମିକେସୁ ସଯମେୱ ତଂ ଦିସ୍ୱା "ପଗେୱେତଂ ମଯା ନୀହଟଂ, ମମ ଦାନି ସନ୍ତକ"ନ୍ତି ଗଣ୍ହାତି, ରକ୍ଖତି; ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ପନ ହୋତି। "ସଚେ ସୁତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି; ସଚେ ସାଟକୋ, ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି। ସଚେ ସପ୍ପି ଭୱିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି; ସଚେ ତେଲଂ, ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତିଆଦିନା ନଯେନ ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ ପନ "ସାଟକତ୍ଥିକୋପି ସାଟକପସିବ୍ବକମେୱ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ବହି ଠତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା 'ସାଟକୋ ଅଯ'ନ୍ତି ଦିସ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଦୁଦ୍ଧାରେନେୱ କାରେତବ୍ବୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ପନ "ସଚେ ସାଟକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତି ପରିକପ୍ପିତତ୍ତା ପରିକପ୍ପୋ ଦିସ୍ସତି, ଦିସ୍ୱା ହଟତ୍ତା ପରିକପ୍ପାୱହାରୋ ନ ଦିସ୍ସତି। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଯଂ ପରିକପ୍ପିତଂ ତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ପରିକପ୍ପିତଭାୱେ ଠିତଂଯେୱ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ପରିକପ୍ପାୱହାରୋ ଦିସ୍ସତି। "ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତଂ ଅୱହରୀ"ତି ପାଳିଯା ଚ ସମେତୀତି। ତତ୍ଥ ଯ୍ୱାଯଂ "ସଚେ ସାଟକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତୋ ପରିକପ୍ପୋ, ଅଯଂ "ଭଣ୍ଡପରିକପ୍ପୋ" ନାମ।

ଓକାସପରିକପ୍ପୋ ପନ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ପରପରିୱେଣଂ ୱା କୁଲଘରଂ ୱା ଅରଞ୍ଞେ କମ୍ମନ୍ତସାଲଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ କଥାସଲ୍ଲାପେନ ନିସିନ୍ନୋ କିଞ୍ଚି ଲୋଭନେଯ୍ୟଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ଓଲୋକେତି, ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଚ ପନ ଦିସ୍ୱା ଦ୍ୱାରପମୁଖହେଟ୍ଠାପାସାଦପରିୱେଣଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକରୁକ୍ଖମୂଲାଦିୱସେନ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା "ସଚେ ମଂ ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଦଟ୍ଠୁକାମତାଯ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋ ୱିଯ ଏତେସଂଯେୱ ଦସ୍ସାମି; ନୋ ଚେ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ହରିସ୍ସାମୀ"ତି ପରିକପ୍ପେତି। ତସ୍ସ ତଂ ଆଦାଯ ପରିକପ୍ପିତପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଉପଚାରସୀମଂ ପରିକପ୍ପେତି, ତଦଭିମୁଖୋୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନାଦୀନି ମନସି କରୋନ୍ତୋ ୱା ଅଞ୍ଞୱିହିତୋ ୱା ଅସତିଯା ଉପଚାରସୀମଂ ଅତିକ୍କମତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଅଥାପିସ୍ସ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଚୋରୋ ୱା ହତ୍ଥୀ ୱା ୱାଳମିଗୋ ୱା ମହାମେଘୋ ୱା ୱୁଟ୍ଠହତି, ସୋ ଚ ତମ୍ହା ଉପଦ୍ଦୱା ମୁଚ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାଯ ସହସା ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ। କେଚି ପନେତ୍ଥ "ଯସ୍ମା ମୂଲେୱ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗହିତଂ, ତସ୍ମା ନ ରକ୍ଖତି, ଅୱହାରୋଯେୱା"ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଯଂ ତାୱ ମହାଅଟ୍ଠକଥାନଯୋ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ "ସଚେପି ସୋ ଅନ୍ତୋପରିଚ୍ଛେଦେ ହତ୍ଥିଂ ୱା ଅସ୍ସଂ ୱା ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ତଂ ନେୱ ପାଜେତି, ନ ପାଜାପେତି; ପରିଚ୍ଛେଦେ ଅତିକ୍କନ୍ତେପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱା"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ର ଯ୍ୱାଯଂ "ସଚେ ମଂ

ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଦତ୍ଵୁକାମତାଯ ଗହେତ୍ଵା ଓିଚରନ୍ତୋ ଓିଯ ଏତେସଂଯେଓ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପଓତ୍ତୋ ପରିକପ୍ପୋ, ଅଯଂ ‘‘ଓକାସପରିକପ୍ପୋ’’ ନାମ।

ଏଓମିମେସଂ ଦ୍ଵିନ୍ନମ୍ପି ପରିକପ୍ପାନଂ ଓସେନ ପରିକପ୍ପେତ୍ଵା ଗଣ୍ହତୋ ଅଓହାରୋ ‘‘ପରିକପ୍ପାଓହାରୋ’’ତି ଓେଦିତଵ୍ଵୋ।

ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ପନ ଅଓହରଣଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଓହାରୋ। ସୋ ଏଓଂ ଓେଦିତଵ୍ଵୋ – ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉଯ୍ୟାନାଦୀସୁ କୀଳନ୍ତାନଂ ଓା ପଓିସନ୍ତାନଂ ଓା ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଠପିତଂ ଅଲଙ୍କାରଭଣ୍ଡଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ସଚେ ଓନମିତ୍ଵା ଗହେସ୍ସାମି, ‘କିଂ ସମଣୋ ଗଣ୍ହାତୀ’ତି ମଂ ଜାନିତ୍ଵା ଓିହେଠେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ପଂସୁନା ଓା ପଣ୍ଣେନ ଓା ପଟିଚ୍ଛାଦେତି – ‘‘ପଚ୍ଛା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି, ତସ୍ସ ଏତ୍ତାଓତା ଉଦ୍ଧାରୋ ନତ୍ଥୀତି ନ ତାଓ ଅଓହାରୋ ହୋତି। ଯଦା ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ଅନ୍ତୋଗାମଂ ପଓିସିତୁକାମା ତଂ ଭଣ୍ଡକଂ ଓିଚିନନ୍ତାପି ଅପସ୍ସିତ୍ଵା ‘‘ଇଦାନି ଅନ୍ଧକାରୋ, ସ୍ଵେ ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ସାଲଯା ଏଓ ଗତା ହୋନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ତଂ ଉଦ୍ଧରତୋ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ‘‘ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାଲେଯେଓ ତଂ ମମ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ସକସଞ୍ଞାଯ ଓା ‘‘ଗତା ଦାନି ତେ, ଛଡ୍ଡିତଭଣ୍ଡଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଓା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପନ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ତେସୁ ଦୁତିଯଦିଓସେ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଓିଚିନିତ୍ଵା ଅଦିସ୍ଵା ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ଵା ଗତେସୁପି ଗହିତଂ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେଓ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ତସ୍ସ ପଯୋଗେନ ତେହି ନ ଦିଟ୍ଠଂ, ଯୋ ପନ ତଥାରୂପଂ ଭଣ୍ଡଂ ଦିସ୍ଵା ଯଥାଠାନେ ଠିତଂଯେଓ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୋ ପାଦେନ ଅକ୍କମିତ୍ଵା କଦ୍ଦମେ ଓା ଓାଲିକାଯ ଓା ପଓେସେତି, ତସ୍ସ ପଓେସିତମତ୍ତେଯେଓ ପାରାଜିକଂ।

କୁସଂ ସଙ୍କାମେତ୍ଵା ପନ ଅଓହରଣଂ ‘‘କୁସାଓହାରୋ’’ତି ଓୁଚ୍ଚତି। ସୋପି ଏଓଂ ଓେଦିତଵ୍ଵୋ – ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ କୁସଂ ପାତେତ୍ଵା ଚୀଓରେ ଭାଜିଯମାନେ ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ସମୀପେ ଠିତଂ ଅପ୍ପଗ୍ଘତରଂ ଓା ମହଗ୍ଘତରଂ ଓା ସମସମଂ ଓା ଅଗ୍ଘେନ ପରସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସଂ ହରିତୁକାମୋ ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସେ ପତିତଂ କୁସଦଣ୍ଡକଂ ପରସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସେ ପାତେତୁକାମୋ ଉଦ୍ଧରତି, ରକ୍ଖତି ତାଓ। ପରସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସେ ପାତେତି, ରକ୍ଖତେଓ। ଯଦା ପନ ତସ୍ମିଂ ପତିତେ ପରସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସତୋ ପରସ୍ସ କୁସଦଣ୍ଡକଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତେ ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ସଚେ ପଠମତରଂ ପରକୋଟ୍ଠାସତୋ କୁସଦଣ୍ଡକଂ ଉଦ୍ଧରତି ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସେ ପାତେତୁକାମତାଯ ଉଦ୍ଧାରେ ରକ୍ଖତି , ପାତନେ ରକ୍ଖତି। ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସତୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ କୁସଦଣ୍ଡକଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଉଦ୍ଧାରେଯେଓ ରକ୍ଖତି। ତଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ଵା ପରକୋଟ୍ଠାସେ ପାତେନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ।

ସଚେ ପନ ଦ୍ଵୀସୁପି କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପତିତଦଣ୍ଡକେ ଅଦସ୍ସନଂ ଗମେତି, ତତୋ ଅଓସେସଭିକ୍ଖୂସୁ ଗତେସୁ ଇତରୋ ‘‘‘ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦଣ୍ଡକୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତୀ’ତି। ‘ମଯ୍ହମ୍ପି, ଆଓୁସୋ, ନ ପଞ୍ଞାଯତୀ’ତି। ‘କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ଭାଗୋ’ତି? ‘ଅଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ଭାଗୋ’’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଭାଗଂ ଦସ୍ସେତି, ତସ୍ମିଂ ଓିଓଦିତ୍ଵା ଓା ଅଓିଓଦିତ୍ଵା ଓା ତଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଗତେ ଇତରୋ ତସ୍ସ ଭାଗଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେପି ତେନ ‘‘ଅହଂ ମମ ଭାଗଂ ତୁଯ୍ହଂ ନ ଦେମି, ତ୍ଵଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗଂ ଞତ୍ଵା ଗଣ୍ହା’’ତି ଓୁତ୍ତେ ‘‘ନାଯଂ ମମା’’ତି ଜାନନ୍ତୋପି ତସ୍ସେଓ ଭାଗଂ ଗଣ୍ହାତି, ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ଇତରୋ ‘‘ଅଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ଭାଗୋ, ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ଭାଗୋତି କିଂ ଇମିନା ଓିଓାଦେନା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଓା ପତ୍ତୋ ହୋତୁ, ତୁମ୍ହାକଂ ଓା, ଯୋ ଓରଭାଗୋ ତଂ ତୁମ୍ହେ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓଦତି, ଦିନ୍ନକଂ ନାମ ଗହିତଂ ହୋତି, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଅଓହାରୋ। ସଚେପି ସୋ ଓିଓାଦଭୀରୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ଓୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଂ ଓରଭାଗଂ ଠପେତ୍ଵା ଲାମକଂଯେଓ ଗହେତ୍ଵା ଗଚ୍ଛତି, ତତୋ ଇତରସ୍ସ ଓିଚିନିତାଓସେସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଅଓହାରୋ ନତ୍ଥେଓାତି।

ଅଟ୍ଠକଥାସୁପନ ଓୁତ୍ତଂ – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କୁସସଙ୍କାମନଓସେନ ଚୀଓରଭାଜନୀଯମେଓ ଏକଂ ଆଗତଂ, ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ପନ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ଭାଜନୀଯଞ୍ଚ ନୀହରିତ୍ଵା ଦସ୍ସେତଵ୍ଵ’’ନ୍ତି ଏଓଞ୍ଚ ଓତ୍ଵା ଚୀଓରକ୍ଖନ୍ଧକେ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଓା ସୀଓେଯ୍ୟକଂ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ; ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଗହପତିଚୀଓରଂ ଅନୁଜାନାତୂ’’ତି (ମହାଓ। ୩୩୭) ଇଦଂ ଜୀଓକଓତ୍ଥୁଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ଉପ୍ପନ୍ନଚୀଓରକଥା, ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରାଜଗହଂ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ହୋତି, ମନୁସ୍ସା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ କାତୁଂ, ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନଂ ସଲାକଭତ୍ତଂ ପକ୍ଖିକଂ ଉପୋସଥିକଂ ପାଟିପଦିକଂ କାତୁ’’ନ୍ତି (ଚୂଳଓ। ୩୨୫) ଇଦଂ ସୁତ୍ତମାଦିଂ କତ୍ଵା ପିଣ୍ଡପାତକଥା, ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେଯେଓ ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସତ୍ତରସଓଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଂ ମହାଓିହାରଂ ପଟିସଙ୍ଖରୋନ୍ତି – ‘ଇଧ ମଯଂ ଓସ୍ସଂ ଓସିସ୍ସାମା’ତି। ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଖୋ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ତରସଓଗ୍ଗିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଓିହାରଂ ପଟିସଙ୍ଖରୋନ୍ତେ’’ତି (ଚୂଳଓ। ୩୧୬) ଇଦଂ ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯଓତ୍ଥୁଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ଆଗତସେନାସନକଥା, ତଦଓସାନେ ଚ ସପ୍ପିଆଦିଭେସଜ୍ଜକଥା ଓିତ୍ଥାରେନ କଥିତା। ମଯଂ ପନ ତଂ ସଙ୍ଗଂ ଆଗତାଗତଟ୍ଠାନେଯେଓ କଥଯିସ୍ସାମ; ଏଓଂ କଥନେ କାରଣଂ ପୁବ୍ବେ ଓୁତ୍ତମେଓ।

କୁସସଙ୍କାମନଓତ୍ଥୁକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩୯। ଇତୋ ପରଂ ଜନ୍ତାଘରଓତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓ।

୧୪୦। ପଞ୍ଚସୁ ୱିଘାସଓତ୍ଥୂସୁ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ କପ୍ପିଯଂ କାରାପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ୱିଘାସଂ ପନ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଖାଦିତାଓସେସଂ ଛଡ୍ଡିତଂ ଗହେତଙ୍କଂ। ଯଦି ସକ୍କୋତି ଖାଦନ୍ତେ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ, ଏତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅଭୁଗୁଭ୍ତାଯ ପନ ପରାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ଚ ନ ଗହେତଙ୍କଂ।

୧୪୧। ଓଦନଖାଦନୀଯପୂୱୌଚ୍ଛୁତିମ୍ବରୁସକଭାଜନୀଯଓତ୍ଥୂସୁ ଅପରସ୍ସ ଭାଗଂ ଦେହୀତି ଅସନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଆହ। ଅମୂଲକଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ସାମିକେସୁ ଦେନ୍ତେସୁ ଏୱଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ପାରାଜିକସ୍ସାତି ସାମିକେହି ଦିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗହେସି; ତେନସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଆପତ୍ତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସାତି ଯୋ ପନାନେନ ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଆହ; ପରତୋ ତେକଟୁଲଯାଗୁଓତ୍ଥୁମ୍ହି ୱିଯ। ଗହଣେ ପନ ଅଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ସମ୍ମତେନ ୱା ଆଣତ୍ତେହି ୱା ଆରାମିକାଦୀହି ଦିଯ୍ୟମାନଂ, ଗିହୀନଞ୍ଚ ସନ୍ତକଂ ସାମିକେନ ୱା ଆଣତ୍ତେନ ୱା ଦିଯ୍ୟମାନଂ ‘‘ଅପରସ୍ସ ଭାଗଂ ଦେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୋ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଅଞ୍ଞେନ ଦିଯ୍ୟମାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଅସମ୍ମତେନ ୱା ଅନାଣତ୍ତେନ ୱା ଦିଯ୍ୟମାନେ ‘‘ଅପରମ୍ପି ଭାଗଂ ଦେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ୱା କୂଟୱସ୍ସାନି ଗଣେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଞ୍ଚତ୍ତୁକ୍କେ ୱିଯ ତସ୍ସୁଦ୍ଧାରେଯେୱ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଇତରେହି ଦିଯ୍ୟମାନଂ ଏୱଂ ଗଣ୍ହତୋ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ସାମିକେନ ପନ ‘‘ଇମସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି ଦାପିତଂ ୱା ସଯଂ ଦିନ୍ନଂ ୱା ସୁଦିନ୍ନନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାୱିନିଚ୍ଛଯତୋ ସାରୋ।

୧୪୨-୩। ଓଦନିଯଘରାଦିଓତ୍ଥୂସୁ – ଓଦନିଯଘରଂ ନାମ ୱିକ୍କାଯିକଭତ୍ତପଚନଘରଂ। ସୂନଘରଂ ନାମ ୱିକ୍କାଯିକମଂସପଚନଘରଂ। ପୂୱଘରଂ ନାମ ୱିକ୍କାଯିକଖଜ୍ଜକପଚନଘରଂ। ସେସମେତ୍ଥ, ପରିକ୍ଖାରଓତ୍ଥୂସୁ ଚ ପାକଟମେୱ।

୧୪୪। ପୀଠଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ‘‘ଏତଂ ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ସଙ୍କାମେସି। ତେନସ୍ସ ସଙ୍କାମନେ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ସଙ୍କାମେତ୍ୱା ପନ ପରିକପ୍ପିତୋକାସତୋ ଗହଣେ ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ହରନ୍ତୋ ଚ ଯଦି ପୀଠକେ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ଥୱିକଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ। ଅଥ ପୀଠକେପି ଅତ୍ଥି, ଉଭୋ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋତି। ଭିସିଆଦୀନି ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି ପାକଟାନେୱ।

୧୪୬। ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହାଦୀସୁ ତୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଗହଣେ ଅନାପତ୍ତି, ଆହରାପେନ୍ତେସୁ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ପଟିୱିସୋ ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତସ୍ସେୱ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ପନ ଦାଯକା ‘‘ବହିଉପଚାରଟ୍ଠାନମ୍ପି ଭନ୍ତେ, ଭାଗଂ ଗଣ୍ହଥ, ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ଏୱଂ ଅନ୍ତୋଗାମଟ୍ଠାନମ୍ପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୧୪୮-୯। ସତ୍ତସୁ ଅମ୍ବଚୋରକାଦିଓତ୍ଥୂସୁ ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଗହଣେ ଅନାପତ୍ତି, ଆହରାପେନ୍ତେସୁ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୋଗେ ପାରାଜିକଂ। ତତ୍ରାଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ସାମିକାପି ସାଲଯା, ଚୋରାପି ସାଲଯା, ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଖାଦନ୍ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହତୋ ଉଦ୍ଧାରେଯେୱ ଅୱହାରୋ, ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ। ସାମିକା ସାଲଯା, ଚୋରା ନିରାଲଯା, ଏସେୱ ନଯୋ। ସାମିକା ନିରାଲଯା, ଚୋରା ସାଲଯା; ‘‘ପୁନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଗହନଟ୍ଠାନେ ଖିପିତ୍ୱା ଗତା, ଏସେୱ ନଯୋ। ଉଭୋପି ନିରାଲଯା, ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଖାଦତୋ ଅନାପତ୍ତି, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଦୁକ୍କଟଂ।

ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅମ୍ବାଦୀସୁ ପନ ସଙ୍ଘାରାମେ ଜାତଂ ୱା ହୋତୁ, ଆନେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ୱା ପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚମାସକଂ ୱା ଅଗ୍ଘନକଂ ଅୱହରନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଚୋରୁପଦ୍ଦୱେନ ଗାମେସୁ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂପି ୱିହାରେ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘ପୁନ ଆୱସନ୍ତେ ଜନପଦେ ଆଗମିସ୍ସାମା’’ତି ସୌସ୍ସାହାୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ତାଦିସଂ ୱିହାରଂ ପତ୍ୱା ଅମ୍ବପକ୍କାଦୀନି ‘‘ଛଡ୍ଡିତକାନୀ’’ତି ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଅନାପତ୍ତି; ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋ ଅୱହାରୋ ହୋତି, ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ।

ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଛଡ୍ଡିତୱିହାରେ ପନ ଫଲାଫଲଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋ ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ଆଗତାନାଗତାନଂ ସନ୍ତକତ୍ତା’’ତି। ଗଣସନ୍ତକେ ପନ ପୁଗ୍ଗଲିକେ ଚ ସୌସ୍ସାହମତ୍ତମେୱ ପମାଣଂ। ସଚେ ପନ ତତୋ ଅମ୍ବପକ୍କାଦିଂ କୁଲସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଦେତି, କୁଲଦୂସକଦୁକ୍କଟଂ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଦେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ସଙ୍ଘିକେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସେନାସନତ୍ଥାଯ ନିଯମିତଂ କୁଲସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଦଦତୋ ଦୁକ୍କଟଂ, ଇସ୍ସରୱତାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ। ନୋ ଚେ ୱତ୍ଥୁ ପହୋତି, ଅଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ବହି ଉପଚାରସୀମାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଇସ୍ସରୱତାଯ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋ ଗୀୱା। ଘଣ୍ଟିଂ ପହରିତ୍ୱା କାଲଂ ଘୋସେତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଖାଦିତଂ ସୁଖାଦିତଂ। ଘଣ୍ଟିଂ ଅପହରିତ୍ୱା କାଲମେୱ ଘୋସେତ୍ୱା, ଘଣ୍ଟିମେୱ ପହରିତ୍ୱା କାଲଂ ଅଘୋସେତ୍ୱା, ଘଣ୍ଟିମ୍ପି ଅପହରିତ୍ୱା କାଲମ୍ପି ଅଘୋସେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ନତ୍ଥିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଖାଦିତମ୍ପି ସୁଖାଦିତମେୱ। ପୁପ୍ଫାରାମଓତ୍ଥୁଦ୍ୱଯଂ ପାକଟମେୱ।

୧୫୦। ଊଉଓ୍ୱାଦକଓ୍ୱତ୍ଥୁଉଯେ ୱୁଡ୍ଢୋ ଓ୍ୱଜ୍ଜେମୀତି ତଯା ୱୁଡ୍ଢୋ ହୁତ୍ୱା ''ତଓ୍ୱ ଓ୍ୱଚନେନ ଓ୍ୱଦାମୀ''ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ପାରାଜିକସ୍ସାତି ସାମିକେହି ଦିନ୍ନତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ''ୱୁଡ୍ଢୋ ଓ୍ୱଜ୍ଜେମୀ''ତି ଓ୍ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ''ଅହଂ ତଯା ୱୁଡ୍ଢୋ ହୁତ୍ୱା ତଓ୍ୱ ଓ୍ୱଚନେନ ଓ୍ୱଦାମୀ''ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନ ଓ୍ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଚ୍ଛେଦଂ ପନ କତ୍ୱା ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ତଓ୍ୱ ଓ୍ୱଚନେନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଓ୍ୱତ୍ତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ୱୁଡ୍ଢୋ ଓ୍ୱଜ୍ଜେହୀତି ମଯା ୱୁଡ୍ଢୋ ହୁତ୍ୱା ମମ ଓ୍ୱଚନେନ ଓ୍ୱଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଇମେସୁପି ଚ ଦ୍ୱୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଓ୍ୱତ୍ତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ଏତ୍ତାଓ୍ୱତା ହି ଉପାରମ୍ଭା ମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି।

୧୫୧-୨। ମଣିଓ୍ୱତ୍ଥୁଉଯସ୍ସ ମଜ୍ଝିମେ ଓ୍ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ନାହଂ ଅକଲ୍ଲକୋତି ନାହଂ ଗିଲାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ପାକଟମେୱ।

୧୫୩। ସୂକରଓ୍ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱଯେ – କିଞ୍ଚାପି ପଠମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଛାତଜ୍ଝତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞେନ ମୋଚିତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ସାମିକେସୁ ପନ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ତାଓ୍ୱ ମହନ୍ତୋ ୱା ମତସୂକରୋ ଆହରିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋ, ତଦଗ୍ଘନକଂ ୱା ଭଣ୍ଡଂ। ସଚେ ପାସସାମିକେ କୁହିଞ୍ଚିପି ନ ପସ୍ସତି, ପାସସାମନ୍ତା ତଦଗ୍ଘନକଂ ସାଟକଂ ୱା କାସାଓ୍ୱଂ ୱା ଥାଲକଂ ୱା ଯଥା ତେ ଆଗତା ପସ୍ସନ୍ତି, ଇଦିସେ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱାଓ୍ୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପନ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱ। ଏତ୍ଥ ଚ କୋଚି ସୂକରୋ ପାସଂ ପାଦେନ କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାସେ ଠାନାଚାଓ୍ୱନଧମ୍ମେନ ଠାନେନ ଠିତୋ ହୋତି ଚଣ୍ଡସୋତେ ବନ୍ଧନାୱା ୱିଯ। କୋଚି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଠିତୋ, କୋଚି ନିପନ୍ନୋ, କୋଚି କୂଟପାସେନ ବଦ୍ଧୋ ହୋତି। କୂଟପାସୋ ନାମ ଯସ୍ସ ଅନ୍ତେ ଧନୁକଂ ୱା ଅଙ୍କୁସକୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ଦଣ୍ଡକୋ ବଦ୍ଧୋ ହୋତି, ଯୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ସୂକରସ୍ସ ଗମନଂ ନିୱାରେତି। ତତ୍ର ପାସଂ କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଏକମେୱ ଠାନଂ ପାସବନ୍ଧନଂ, ସୋ ହି ପାସେ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ୱା ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ୱା ପଲାଯତି। ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଠିତସ୍ସ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ପାଦାତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି। ନିପନ୍ନସ୍ସ ବନ୍ଧନଞ୍ଚ ସଯନଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି। କୂଟପାସବଦ୍ଧସ୍ସ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ତଦେୱ ଠାନଂ। ତସ୍ମା ତଂ ତତୋ ତତୋ ମୋଚେନ୍ତୋ ଦସପି ୱୀସତିପି ସତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ଏକମେୱ ଦାସଂ ପଲାପେନ୍ତୋ ୱିଯ।

ପୁରିମାନଂ ପନ ତିଣ୍ଣଂ ଚତୁପ୍ପଦକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଫନ୍ଦାପନଠାନାଚାଓ୍ୱନାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସୁନଖଦଟ୍ଠଂ ସୂକରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେନ୍ତସ୍ସାପି କାରୁଞ୍ଞାଧିପ୍ପାଯେନ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ। ପାସଟ୍ଠାନଂ ପନ ସୁନଖସମୀପଂ ୱା ଅସମ୍ପତ୍ତଂ ପଟିପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମମେୱ ପଲାପେନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ଯୋପି ବଦ୍ଧସୂକରସ୍ସ ଘାସଞ୍ଚ ପାନୀଯଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ବଲଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରୋତି – ''ଉତ୍ରସ୍ତୋ ପଲାଯିସ୍ସତୀ''ତି; ସୋ ଚେ ପଲାଯତି, ପାରାଜିକଂ। ପାସଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସଦ୍ଦେନ ପଲାପେନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯୋ ପନ ଘାସଞ୍ଚ ପାନୀଯଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ''ବଲଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯିସ୍ସତୀ''ତି; ସୋ ଚେ ପଲାଯତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ପାସଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପାସସନ୍ତିକେ ସତ୍ଥଂ ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ୱା ଠପେତି ''ଛିନ୍ନେ ୱା ଦଡ୍ଢେ ୱା ପଲାଯିସ୍ସତୀ''ତି। ସୂକରୋ ପାସଂ ଚାଲେନ୍ତୋ ଛିନ୍ନେ ୱା ଦଡ୍ଢେ ୱା ପଲାଯତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ। ପାସଂ ଯଟ୍ଠିଯା ସହ ପାତେତି, ପଚ୍ଛା ସୂକରୋ ତଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି , ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ସୂକରୋ ଅଦୂହଲପାସାଣେହି ଅକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି, ତଂ ପଲାପେତୁକାମସ୍ସ ଅଦୂହଲଂ କାରୁଞ୍ଞେନ ଉକ୍ଖିପତୋ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଉକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ। ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିତଂ ଅଦୂହଲଂ ପାତେତି, ପଚ୍ଛା ସୂକରୋ ତଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଓପାତେ ପତିତସୂକରମ୍ପି କାରୁଞ୍ଞେନ ଉଦ୍ଧରତୋ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ। ଓପାତଂ ପୂରେତ୍ୱା ନାସେତି, ପଚ୍ଛା ସୂକରୋ ତଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ସୂଲେ ୱିଦ୍ଧଂ କାରୁଞ୍ଞେନ ଉଦ୍ଧରତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ। ସୂଲଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ।

ୱିହାରଭୂମିଯଂ ପନ ପାସେ ୱା ଅଦୂହଲଂ ୱା ଓଡ୍ଡେନ୍ତା ୱାରେତବ୍ବା – ''ମିଗରୂପାନଂ ପଟିସରଣଟ୍ଠାନମେତଂ, ମା ଇଧ ଏୱଂ କରୋଥା''ତି। ସଚେ ''ହରାପେଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱଦନ୍ତି, ହରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଥ ସଯଂ ହରନ୍ତି, ସୁନ୍ଦରମେୱ। ଅଥ ନେୱ ହରନ୍ତି, ନ ହରିତୁଂ ଦେନ୍ତି, ରକ୍ଖଂ ଯାଚିତ୍ୱା ହରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମନୁସ୍ସା ସସ୍ସରକ୍ଖଣକାଲେ ଖେତ୍ତେସୁ ପାସେ ଚ ଅଦୂହଲପାସାଣାଦୀନି ଚ କରୋନ୍ତି – ''ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତା ସସ୍ସାନି ରକ୍ଖିସ୍ସାମା''ତି। ୱୀତିଓ୍ୱତ୍ତେ ସସ୍ସକାଲେ ତେସୁ ଅନାଲଯେସୁ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧଂ ୱା ପତିତଂ ୱା ମୋଚେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି।

ମିଗଓ୍ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱଯେପି ସୂକରଓ୍ୱତ୍ଥୂସୁ ୱୁତ୍ତସଦିସୋଯେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ମଚ୍ଛଓ୍ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – କୁମୀନମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ୱା ପଚ୍ଛାପୁଟକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱା ପସ୍ସେନ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ୱା କୁମୀନତୋ ମଚ୍ଛେ ପୋଥେତ୍ୱା ପଲାପେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଭତ୍ତସିତ୍ଥାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏୱଂ ପଲାପେନ୍ତସ୍ସାପି ପାରାଜିକଂ। ସହ କୁମୀନେନ ଉଦ୍ଧରତୋପି ପାରାଜିକଂ। କେୱଲଂ କୁମୀନମୁଖଂ ୱିୱରତି, ପଚ୍ଛାପୁଟକଂ ମୁଞ୍ଚତି, ଛିଦ୍ଦଂ ୱା କରୋତି, ମଚ୍ଛା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପଲାଯନ୍ତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଏୱଂ କତ୍ୱା ଭତ୍ତସିତ୍ଥାନି ଦସ୍ସେତି, ମଚ୍ଛା ଗୋଚରତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ। ମୁଖଂ ଅୱିୱରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାପୁଟକଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପସ୍ସେନ ଛିଦ୍ଦଂ ଅକତ୍ୱା

କେଓଲଂ ଭଉସିକ୍ଖାନି ଦସ୍ସେତି, ମଚ୍ଛା ପନ ଛାତଜ୍ଝତ୍ତା ସୀସେନ ପହରିତ୍ୱା ଓକାସଂ କତ୍ୱା ଗୋଚରଟ୍ଠାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାୟନ୍ତି, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟମେୱ। ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭୀନମ୍ପି ମୁଖଂ ୱା ୱିୱରତି, ପଚ୍ଛାପୁଟକଂ ୱା ମୁଞ୍ଚତି, ଛିଦ୍ଦଂ ୱା କରୋତି, ଆଗତାଗତା ମଚ୍ଛା ଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ତା ପୁଟକଚ୍ଛିଦ୍ଦେହି ପଲାୟନ୍ତି, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟମେୱ। ତୁଚ୍ଛକୁମ୍ଭୀନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗୁମ୍ବେ ଖିପତି, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟମେୱାତି। ଯାନେ ଭଣ୍ଡଂ ପୀଠେ ଥୱିକାୟ ସଦିସଂ।

ମଂସପେସିୱତ୍ଥୁମ୍ହି – ସଚେ ଆକାସେ ଗଣ୍ହାତି, ଗହିତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ। ତଂ ଛହୋକାରେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଠାନାଚାୱନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଦାରୁଗୋପାଲକରଜକସାଟକୱତ୍ଥୂସୁ ଚ ଅମ୍ବଚୋରକାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ।

୧୫୫। କୁମ୍ଭିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଯୋ ସପ୍ପିତେଲାଦୀନି ଅପାଦଗ୍ଘନକାନି ଗହେତ୍ୱା ''ନ ପୁନ ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସଂୱରେ ଠତ୍ୱା ଦୁତିୟଦିୱସାଦୀସୁପି ପୁନ ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଏୱମେୱ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ସଚେପି ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ନେୱତ୍ଥି ପାରାଜିକଂ। ଦୁକ୍କଟଂ ୱା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ ପନ ହୋତି। ଅୟମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁ ଏୱମେୱମକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ପାରାଜିକସ୍ସା''ତି। ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ପନ ଅକତ୍ୱା ''ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଥୋକଂ ଥୋକମ୍ପି ପରିଭୁଞ୍ଜତୋ ଯସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପାଦଗ୍ଘନକଂ ପୂରତି, ତସ୍ମିଂ ପାରାଜିକଂ।

ସଂୱିଦାୱହାରୱତ୍ଥୂନି ସଂୱିଦାୱହାରେ, ମୁଟ୍ଠିୱତ୍ଥୂନି ଓଦନିୟଘରାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ଦ୍ୱେ ୱିଘାସୱତ୍ଥୂନି ଅମ୍ବଚୋରକାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ୱୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛୟନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଦ୍ୱେ ତିଣୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୧୫୬। ଅମ୍ବଭାଜାପନାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏକଂ ଗାମକାୱାସଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଭିକ୍ଖୁକଂ ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ଫଲାଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନାପି ତେସୁ ଆଗତେସୁ ''ଥେରାନଂ ଫଲାନି ଦେଥା''ତି କପ୍ପିୟକାରକେ ନ ଅୱୋଚୁଂ। ଅଥ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ''କିଂ ସଙ୍ଘିକଂ ଅମ୍ହାକଂ ନ ପାପୁଣାତୀ''ତି ଘଣ୍ଟିଂ ପହରିତ୍ୱା ଭାଜାପେତ୍ୱା ତେସମ୍ପି ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଭାଗଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ତେନ ନେସଂ ଭଗୱା ''ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟା''ତି ଆହ। ତସ୍ମା ଇଦାନିପି ଯତ୍ଥ ଆୱାସିକା ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଫଲୱାରେ ଚ ସମ୍ପତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଚୋରିକାୟ ଅତ୍ତନାୱ ଖାଦନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକେହି ଘଣ୍ଟିଂ ପହରିତ୍ୱା ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଯତ୍ଥ ପନ ଆୱାସିକା ରୁକ୍ଖେ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଫଲୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଭାଜେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି, ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚୟେସୁ ସମ୍ମା ଉପନେନ୍ତି, ଅନିସ୍ସରା ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକା। ଯେପି ରୁକ୍ଖା ଚୀୱରତ୍ଥାୟ ନିୟମେତ୍ୱା ଦିନ୍ନା, ତେସୁପି ଆଗନ୍ତୁକା ଅନିସ୍ସରା। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସପଚ୍ଚୟତ୍ଥାୟ ନିୟମେତ୍ୱା ଦିନ୍ନେସୁପି।

ଯେ ପନ ତଥା ଅନିୟମିତା, ଆୱାସିକା ଚ ତେ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଗୋପେତ୍ୱା ଚୋରିକାୟ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ନ ତେସୁ ଆୱାସିକାନଂ କତିକାୟ ଠାତବ୍ବଂ। ଯେ ଫଲପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନା, ଆୱାସିକାପି ନେ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଗୋପେତ୍ୱା ସମ୍ମା ଉପନେନ୍ତି, ତେସୁଯେୱ ତେସଂ କତିକାୟ ଠାତବ୍ବଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ନିୟମେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ। ପରିଭୋଗୱସେନେୱ ତଂ ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ସେନାସନତ୍ଥାୟ ନିୟମିତଂ, ତଂ ପରିଭୋଗୱସେନେୱ ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଞ୍ଚା''ତି।

ଓଦିସ୍ସ ଚୀୱରତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନଂ ଚୀୱରେୟେୱ ଉପନେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡପାତେନ କିଲମନ୍ତି, ଚୀୱରଂ ପନ ସୁଲଭଂ, ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାୟ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତେପି ଉପନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେନାସନେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟେନ ୱା କିଲମନ୍ତେସୁ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାୟ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତଦତ୍ଥାୟପି ଉପନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଓଦିସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତତ୍ଥାୟ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟତ୍ଥାୟ ଚ ଦିନ୍ନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଓଦିସ୍ସ ସେନାସନତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନଂ ପନ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ହୋତି, ତଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଗୋପେତ୍ୱା ତଦତ୍ଥମେୱ ଉପନେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଂ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡପାତେନ ନ ଯାପେନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ରାଜରୋଗଚୋରଭୟାଦୀହି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ୱିହାରା ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତି, ତାଲନାଳିକେରାଦିକେ ୱିନାସେନ୍ତି, ସେନାସନପଚ୍ଚୟଂ ପନ ନିସ୍ସାୟ ଯାପେତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି। ଏୱରୂପେ କାଲେ ସେନାସନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱାପି ସେନାସନଜଗ୍ଗନତ୍ଥାୟ ପରିଭୋଗୋ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ। ତସ୍ମା ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ୱରସେନାସନାନି ଠପେତ୍ୱା ଇତରାନି ଲାମକକୋଟିୟା ପିଣ୍ଡପାତତ୍ଥାୟ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମୂଲୱତ୍ଥୁଚ୍ଛେଦଂ ପନ କତ୍ୱା ନ ଉପନେତବ୍ବଂ ।

ଯୋ ପନ ଆରାମୋ ଚତୁପ୍ପଚ୍ଚୟତ୍ଥାୟ ନିୟମେତ୍ୱା ଦିନ୍ନୋ, ତତ୍ଥ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ନ କାତବ୍ବଂ। ଯେନ ପନ ପଚ୍ଚୟେନ ଊନଂ, ତଦତ୍ଥଂ ଉପନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଆରାମୋ ଜଗ୍ଗିତବ୍ବୋ, ୱେତନଂ ଦତ୍ୱାପି ଜଗ୍ଗାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯେ ପନ ୱେତନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆରାମେୟେୱ ଗେହଂ କତ୍ୱା ୱସନ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତି, ତେ ଚେ ଆଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନାଳିକେରଂ ୱା ତାଲପକ୍କଂ ୱା ଦେନ୍ତି, ଯଂ ତେସଂ ସଙ୍ଘେନ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ହୋତି – ''ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଖାଦଥା''ତି ତଦେୱ ତେ ଦାତୁଂ ଲଭନ୍ତି; ତତୋ ଉତ୍ତରି ତେସଂ ଦଦନ୍ତାନମ୍ପି ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ଯୋ ପନ ଆରାମଂ କେଣିଯା ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତୁପ୍ପଚ୍ଚଯଵତ୍ଥାଯ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡମେଵ ଦେତି, ଅଯଂ ବହୁକମ୍ମି ଦାତୁଂ ଲଭତି। ଚେତିଯସ୍ସ ପଦୀପଵତ୍ଥାଯ ଵା ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପଟିସଙ୍ଖରଣତ୍ଥାଯ ଵା ଦିନ୍ନୋ ଆରାମୋପି ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବୋ; ଵେତନଂ ଦତ୍ୱାପି ଜଗ୍ଗାପେତବ୍ବୋ। ଵେତନଞ୍ଚ ପନେତ୍ଥ ଚେତିଯସନ୍ତକମ୍ପି ସଙ୍ଘସନ୍ତକମ୍ପି ଦାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏତମ୍ପି ଆରାମଂ ଵେତନେନ ତତ୍ଥେଵ ଵସିତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତାନଞ୍ଚ କେଣିଯା ଗହେତ୍ୱା କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଦାଯକାନଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଜାତକଫଲଦାନଂ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

ଅମ୍ବପାଲକାଦିଵତ୍ଥୂସୁ – ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଗୋପକସ୍ସ ଦାନେତି ଏତ୍ଥ କତରଂ ପନ ଗୋପକଦାନଂ ଵଟ୍ଟତି, କତରଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି? ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ତାଵ ଆହ – ''ଯଂ ଗୋପକସ୍ସ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ହୋତି – 'ଏତ୍ତକଂ ଦିଵସେ ଦିଵସେ ଗଣ୍ହା'ତି ତଦେଵ ଵଟ୍ଟତି; ତତୋ ଉତ୍ତରି ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ''କିଂ ଗୋପକାନଂ ପଣ୍ଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଵା କତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଅତ୍ଥି, ଏତେସଂ ହତ୍ଥେ ଵିସ୍ସଟ୍ଠକସ୍ସ ଏତେ ଇସ୍ସରା, ତସ୍ମା ଯଂ ତେ ଦେନ୍ତି ତଂ ବହୁକମ୍ପି ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଵୁତ୍ତଂ – ''ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରାମଂ ଵା ଅଞ୍ଞଂ ଵା ଫଲାଫଲଂ ଦାରକା ରକ୍ଖନ୍ତି, ତେହି ଦିନ୍ନଂ ଵଟ୍ଟତି । ଆହରାପେତ୍ୱା ପନ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ସଙ୍ଘିକେ ପନ ଚେତିଯସନ୍ତକେ ଚ କେଣିଯା ଗହେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସେଵ ଦାନଂ ଵଟ୍ଟତି। ଵେତନେନ ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗମତ୍ତଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ''ଯଂ ଗିହୀନଂ ଆରାମରକ୍ଖକା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେନ୍ତି, ଏତଂ ଵଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପନ ଆରାମଗୋପକା ଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଭତିଯା ଖଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଏତଂ ଵଟ୍ଟତି। ଯୋପି ଉପଡ୍ଢାରାମଂ ଵା କେଚିଦେଵ ରୁକ୍ଖେ ଵା ଭତିଂ ଲଭିତ୍ୱା ରକ୍ଖତି, ତସ୍ସାପି ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତରୁକ୍ଖତୋଯେଵ ଦାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। କେଣିଯା ଗହେତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ପନ ସବ୍ବମ୍ପି ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଏତଂ ପନ ସବ୍ବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ନାନଂ, ଅତ୍ଥତୋ ଏକମେଵ; ତସ୍ମା ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ଦାରୁଵତ୍ଥୁମ୍ହି – ତାଵକାଲିକୋ ଅହଂ ଭଗଵାତି ତାଵକାଲିକଚିତ୍ତୋ ଅହଂ ଭଗଵାତି ଵତ୍ତୁକାମେନ ଵୁତ୍ତଂ, ତାଵକାଲିକଚିତ୍ତୋତି ''ପୁନ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏଵଂଚିତ୍ତୋ ଅହନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭଗଵା ''ତାଵକାଲିକେ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ଆହ।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ପାଳିମୁତ୍ତକଵିନିଚ୍ଛଯୋ – ସଚେ ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘିକଂ କମ୍ମଂ କାରେତି ଉପୋସଥାଗାରଂ ଵା ଭୋଜନସାଲଂ ଵା, ତତୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାଵକାଲିକଂ ହରିତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ସଙ୍ଘିକୋ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରୋ ଅଗୁତ୍ତୋ ଦେଵେ ଵସ୍ସନ୍ତେ ତେମେତି, ଆତପେନ ସୁକ୍ଖତି, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଵାସେ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ସଙ୍ଘୋ ଆହରାପେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଵା ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେନ ମୂଲେନ ଵା ସଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ନ ସକ୍କା ଚେ ହୋତି ସଞ୍ଞାପେତୁଂ, ''ସଙ୍ଘିକେନ, ଭନ୍ତେ, କତଂ ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗେନ ଵଳଞ୍ଜଥା''ତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ସେନାସନସ୍ସ ପନ ଅଯମେଵ ଭିକ୍ଖୁ ଇସ୍ସରୋ। ସଚେପି ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭୋ ଵା ରୁକ୍ଖତ୍ଥମ୍ଭୋ ଵା କଵାଟଂ ଵା ଵାତପାନଂ ଵା ନପ୍ପହୋତି, ସଙ୍ଘିକଂ ତାଵକାଲିକଂ ଆହରିତ୍ୱା ପାକତିକଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏସ ନଯୋ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେସୁତି।

ଉଦକଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଯଦା ଉଦକଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ହୋତି, ଯୋଜନତୋପି ଅଡ୍ଢଯୋଜନତୋପି ଆହରୀଯତି, ଏଵରୂପେ ପରିଗ୍ଗହିତୌଦକେ ଅଵହାରୋ। ଯତୋପି ଆହରିମତୋ ଵା ପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୀସୁ ଠିତତୋ ଵା କେଵଲଂ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତି, ପାନୀଯପରିଭୋଗଞ୍ଚ କରୋନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ ମହାପରିଭୋଗଂ, ତମ୍ପି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହତୋ ଅଵହାରୋ। ଯତୋ ପନ ଏକଂ ଵା ଦ୍ୱେ ଵା ଘଟେ ଗହେତ୍ୱା ଆସନଂ ଧୋଵିତୁଂ, ବୋଧିରୁକ୍ଖେ ସିଞ୍ଚିତୁଂ ଉଦକପୂଜଂ କାତୁଂ, ରଜନଂ ପଚିତୁଂ ଲବ୍ଭତି, ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସ କତିକଵସେନେଵ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଅତିରେକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ମତ୍ତିକାଦୀନି ଵା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ।

ସଚେ ଆଵାସିକା କତିକଵତ୍ତଂ ଦଳ୍ହଂ କରୋନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଭଣ୍ଡକଂ ଧୋଵିତୁଂ ଵା ରଜିତୁଂ ଵା ନ ଦେନ୍ତି, ଅତ୍ତନା ପନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ କତିକାଯ ନ ଠାତବ୍ବଂ। ଯତ୍ତକଂ ତେ ଧୋଵନ୍ତି, ତତ୍ତକଂ ଧୋଵିତବ୍ବଂ। ସଚେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ପୋକ୍ଖରଣିଯୋ ଵା ଉଦକସୋଣ୍ଡିଯୋ ଵା ହୋନ୍ତି, କତିକା ଚ କତା ''ଏତ୍ଥ ନ୍ହାଯିତବ୍ବଂ, ଇତୋ ପାନୀଯଂ ଗହେତବ୍ବଂ, ଇଧ ସବ୍ବପରିଭୋଗୋ କାତବ୍ବୋ''ତି। କତିକଵତ୍ତେନେଵ ସବ୍ବଂ କାତବ୍ବଂ। ଯତ୍ଥ କତିକା ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ସବ୍ବପରିଭୋଗୋ ଵଟ୍ଟତୀତି।

ମତ୍ତିକାଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଯତ୍ଥ ମତ୍ତିକା ଦୁଲ୍ଲଭା ହୋତି, ନାନପ୍ପକାରା ଵା ଵଣ୍ଣମତ୍ତିକା ଆହରିତ୍ୱା ଠପିତା, ତତ୍ଥ ଥୋକାପି ପଞ୍ଚମାସକଂ ଅଗ୍ଘତି, ତସ୍ମା ପାରାଜିକଂ। ସଙ୍ଘିକେ ପନ କମ୍ମେ ଚେତିଯକମ୍ମେ ଚ ନିଟ୍ଠିତେ ସଙ୍ଘଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଵା ତାଵକାଲିକଂ ଵା ଗହେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ସୁଧାଯପି ଚିତ୍ତକମ୍ମଵଣ୍ଣେସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ।

ତିଣଵତ୍ଥୂସୁ – ଝାପିତତିଣେ ଠାନାଚାଵନସ୍ସ ଅଭାଵା ଦୁକ୍କଟଂ, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ପନ ହୋତି। ସଙ୍ଘୋ ତିଣଵତ୍ଥୁଂ ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ସଙ୍ଘିକଂ ଆଵାସଂ ଛାଦେତି, ପୁନ କଦାଚି ଜଗ୍ଗିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥଞ୍ଞୋ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଵତ୍ତସୀସେନ ଜଗ୍ଗତି, ସଙ୍ଘସ୍ସେଵେତଂ। ନୋ ଚେ ଜଗ୍ଗତି, ସଙ୍ଘେନେକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଵତ୍ତବ୍ବୋ

‘‘ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଦେହୀ’’ତି। ସୋ ଚେ ଭାଗଂ ଇଚ୍ଛତି, ଭାଗଂ ଦତ୍ୱାପି ଜଗ୍ଗାପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଭାଗଂ ଓଦ୍ଦେତି, ଦାତବ୍ବମେଓ। ଓଦ୍ଦେତିଯେଓ, ‘‘ଗଚ୍ଛ ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ସେନାସନଂ ଛାଦେହୀ’’ତି ଓତ୍ତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ନଟ୍ଠେ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି। ଦଦନ୍ତେହି ପନ ସଓଣ୍ଣୁକଂ ନ ଦାତବ୍ବଂ , ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ହୋତି; ତିଣମତ୍ତଂ ପନ ଦାତବ୍ବଂ। ତସ୍ମିଂ ଚେ ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନଂ ଛାଦେନ୍ତେ ପୁନ ସଙ୍ଘୋ ଜଗ୍ଗିତୁଂ ପହୋତି, ‘‘ତ୍ୱଂ ମା ଜଗ୍ଗି, ସଙ୍ଘୋ ଜଗ୍ଗିସ୍ସତୀ’’ତି ଓତ୍ତବ୍ବୋତି।

ମଞ୍ଚାଦୀନି ସତ୍ତ ଓତ୍ଥୂନି ପାକଟାନେଓ। ପାଳିଯଂ ପନ ଅନାଗତମ୍ପି ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭଂ ଓା ରୁକ୍ଖତ୍ଥମ୍ଭଂ ଓା ଅଞ୍ଞଂ ଓା କିଞ୍ଚି ପାଦଗ୍ଘନକଂ ହରନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେଓ। ପଧାନଘରାଦୀସୁ ଛଡ୍ଡିତପତିତାନଂ ପରିଓେଣାଦୀନଂ କୁଟ୍ଟମ୍ପି ପାକାରମ୍ପି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଇଟ୍ଠକାଦୀନି ଅଓହରନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେଓ ନଯୋ। କସ୍ମା? ସଙ୍ଘିକଂ ନାମ କଦାଚି ଅଜ୍ଝାଓସନ୍ତି, କଦାଚି ନ ଅଜ୍ଝାଓସନ୍ତି। ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଚୋରଭଯେନ ଜନପଦେ ଓୁଟ୍ଠହନ୍ତେ ଛଡ୍ଡିତଓିହାରାଦୀସୁ କିଞ୍ଚି ପରିକ୍ଖାରଂ ହରନ୍ତସ୍ସାପି ଏସେଓ ନଯୋ। ଯେ ପନ ତତୋ ତାଓକାଲିକଂ ହରନ୍ତି, ପୁନ ଆଓସିତେସୁ ଚ ଓିହାରେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ଆହରାପେନ୍ତି, ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେପି ତତୋ ଆହରିତ୍ୱା ସେନାସନଂ କତଂ ହୋତି, ତଂ ଓା ତଦଗ୍ଘନକଂ ଓା ଦାତବ୍ବମେଓ। ‘‘ପୁନ ଆଓସିସ୍ସାମା’’ତି ଆଳଯଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓୁଟ୍ଠିତେସୁ ଜନପଦେସୁ ଗଣସନ୍ତକଂ ଓା ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଓା ଗହିତଂ ହୋତି; ତେ ଚେ ଅନୁଜାନନ୍ତି, ପଟିକମ୍ମେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ସଙ୍ଘିକଂ ପନ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ, ତସ୍ମା ପଟିକମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବମେଓ।

୧୫୭। ଓିହାରପରିଭୋଗଓତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓ।

ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଓେ, ତାଓକାଲିକଂ ହରିତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘିକଂ ମଞ୍ଚଂ ଓା ପୀଠଂ ଓା ତାଓକାଲିକଂ ହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ଏକମ୍ପି ଦ୍ୱେପି ମାସେ ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଆଗତାଗତାନଂ ଓୁଡ୍ଢତରାନଂ ଦେତି, ନପ୍ପଟିବାହତି , ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ନଟ୍ଠେପି ଜିଣ୍ଣେପି ଚୋରାଓହଟେପି ଗୀଓା ନ ହୋତି। ଓସିତ୍ୱା ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଯଥାଠାନେ ଠପେତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ପୁଗ୍ଗଲିକପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଆଗତାଗତାନଂ ଓୁଡ୍ଢତରାନଂ ନ ଦେତି, ତସ୍ମିଂ ନଟ୍ଠେ ତସ୍ସ ଗୀଓା ହୋତି। ଅଞ୍ଞଂ ପନ ଆଓାସଂ ହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ସଚେ ତତ୍ଥ ଓୁଡ୍ଢତରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓୁଟ୍ଠାପେତି, ‘‘ମଯା ଇଦଂ ଅସୁକାଓାସତୋ ନାମ ଆହଟଂ, ଗଚ୍ଛାମି, ନଂ ପାକତିକଂ କରୋମୀ’’ତି ଓତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଅହଂ ପାକତିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଓଦତି, ତସ୍ସ ଭାରଂ କତ୍ୱାପି ଗନ୍ତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଂ ଓୁତ୍ତଂ।

ଚମ୍ପାଓତ୍ଥୁମ୍ହି – ତେକଟୁଲଯାଗୁତି ତିଲତଣ୍ଡୁଲମୁଗ୍ଗେହି ଓା ତିଲତଣ୍ଡୁଲମାସେହି ଓା ତିଲତଣ୍ଡୁଲକୁଲତ୍ଥେହି ଓା ତିଲତଣ୍ଡୁଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଅପରଣ୍ଣଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତୀହି କତା, ଏତଂ କିର ଇମେହି ତୀହି ଚତୁଭାଗୌଦକସମ୍ଭିନ୍ନେ ଖୀରେ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଦୀହି ଯୋଜେତ୍ୱା କରୋନ୍ତି।

ରାଜଗହଓତ୍ଥୁମ୍ହି – ମଧୁଗୋଳକୋତି ଅତିରସକପୂଓୋ ଓୁଚ୍ଚତି; ‘‘ମଧୁସୀସକ’’ନ୍ତିପି ଓଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଓତ୍ଥୁଦ୍ୱଯେପି ଓଦନଭାଜନୀଯଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓୁତ୍ତନଯେନେଓ ଓେଦିତବ୍ବଂ।

୧୫୮। ଅଜ୍ଜୁକଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଏତଦଓୋଚାତି ଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ଅଓୋଚ। ଆଯସ୍ମା ଉପାଲି ଆଯସ୍ମତୋ ଅଜ୍ଜୁକସ୍ସ ପକ୍ଖୋତି ନ ଅଗତିଗମନଓସେନ ପକ୍ଖୋ, ଅପି ଚ ଖୋ ଅନାପତ୍ତିସଞ୍ଞିତାଯ ଲଜ୍ଜୀଅନୁଗ୍ଗହେନ ଓିନଯାନୁଗ୍ଗହେନ ଚ ଥେରୋ ପକ୍ଖୋତି ଓେଦିତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ।

୧୫୯। ବାରାଣସୀଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଚୋରେହି ଉପଦ୍ଦୁତନ୍ତି ଚୋରେହି ଓିଲୁତ୍ତଂ। ଇଦ୍ଧିଯା ଆନେତ୍ୱା ପାସାଦେ ଠପେସୀତି ଥେରୋ କିର ତଂ କୁଲଂ ସୋକସଲ୍ଲସମପ୍ପିତଂ ଆଓଚ୍ଚନ୍ତଂ ଓିଓଚ୍ଚନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପସାଦାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହେନ ଅତ୍ତନୋ ଇଦ୍ଧିଯା ‘‘ତେସଂଯେଓ ପାସାଦଂ ଦାରକାନଂ ସମୀପେ ହୋତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ଦାରକା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପାସାଦୋ’’ତି ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଅଭିରୁହିଂସୁ। ତତୋ ଥେରୋ ଇଦ୍ଧିଂ ପଟିସଂହରି, ପାସାଦୋପି ସକଟ୍ଠାନେଯେଓ ଅଟ୍ଠାସି। ଓୋହାରଓସେନ ପନ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ତେ ଦାରକେ ଇଦ୍ଧିଯା ଆନେତ୍ୱା ପାସାଦେ ଠପେସୀ’’ତି। ଇଦ୍ଧିଓିସଯେତି ଈଦିସାଯ ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧିଯା ଅନାପତ୍ତି। ଓିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ପନ ନ ଓଟ୍ଟତି।

୧୬୦-୧। ଅଓସାନେ ଓତ୍ଥୁଦ୍ୱଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓାତି।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ଓିନଯସଂଓଣ୍ଣନାଯ

ଦୁତିଯପାରାଜିକଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁସାସନୀ –

ଦୁତିଯଂ ଅଦୁତିଯେନ, ଯଂ ଜିନେନ ପକାସିତଂ;

ପରାଜିତକିଲେସେନ, ପାରାଜିକମିଦଂ ଇଧ।

ସିକ୍ଖାପଦଂ ସମଂ ତେନ, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅନେକନଯୱୋକିଣ୍ଣଂ, ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ।

ତସ୍ମା ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଓତିଣ୍ଣେ, ଭିକ୍ଖୁନା ୱିନଯଞ୍ଞୁନା;

ୱିନଯାନୁଗ୍ଗହେନେତ୍ଥ, କରୋନ୍ତେନ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ।

ପାଳିଂ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚେୱ, ସାଧିପ୍ପାଯମସେସତୋ;

ଓଗଯ୍ହ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ, କରଣୀଯୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଆପତ୍ତିଦସ୍ସନୁସ୍ସାହୋ, ନ କତ୍ତବ୍ବୋ କୁଦାଚନଂ;

ପସ୍ସିସ୍ସାମି ଅନାପତ୍ତି-ମିତି କଯିରାଥ ମାନସଂ।

ପସ୍ସିତ୍ୱାପି ଚ ଆପତ୍ତିଂ, ଅୱତ୍ୱାୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ;

ୱୀମଂସିତ୍ୱାଥ ୱିଞ୍ଞୂହି, ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଚ ତଂ ୱଦେ।

କପ୍ପିଯେପି ଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁୱତ୍ତିନୋ;

ୱସେନ ସାମଞ୍ଞଗୁଣା, ଚୱନ୍ତୀଧ ପୁଥୁଜ୍ଜନା।

ତସ୍ମା ପରପରିକ୍ଖାରଂ, ଆସୀୱିସମିୱୋରଗଂ;

ଅଗ୍ଗିଂ ୱିଯ ଚ ସମ୍ପସ୍ସଂ, ନାମସେଯ୍ଯ ୱିଚକ୍ଖଣୋତି।

ପାରାଜିକକଣ୍ଡ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ପଠମୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିନଯପିଟକେ

ପାରାଜିକକଣ୍ଡ-ଅଟ୍ଠକଥା (ଦୁତିଯୋ ଭାଗୋ)

୩। ତତିଯପାରାଜିକଂ

ତତିଯଂ ଯୀହି ସୁଦ୍ଧେନ, ଯଂ ବୁଦ୍ଧେନ ୱିଭାୱିତଂ;

ପାରାଜିକଂ ତସ୍ସ ଦାନି, ପତ୍ତୋ ସଂୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ।

ଯସ୍ମା ତସ୍ମା ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ, ଯଂ ପୁବ୍ବେ ଚ ପକାସିତଂ;

ତଂ ୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱା ଅସ୍ସାପି, ହୋତି ସଂୱଣ୍ଣନା ଅୟଂ।

ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିନିଦାନୱଣ୍ଣନା

୧୬୨।ତେନସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱେସାଲିୟନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ପୱତ୍ତୱୋହାରେ ନଗରେ। ତଞ୍ହି ନଗରଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପାକାରପରିକ୍ଖେପୱଡ୍ଢନେନ ୱିସାଲୀଭୂତତ୍ତା ''ୱେସାଲୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଦମ୍ପି ଚ ନଗରଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତପ୍ପତ୍ତେୟେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ସବ୍ବାକାରେନ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଗୋଚରଗାମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନିୱାସଟ୍ଠାନ ମାହ – ''ମହାୱନେ କୂଟାଗାରସାଲାୟ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମହାୱନଂ ନାମ ସୟଂଜାତଂ ଅରୋପିମଂ ସପରିଚ୍ଛେଦଂ ମହନ୍ତଂ ୱନଂ। କପିଲୱତ୍ଥୁସାମନ୍ତା ପନ ମହାୱନଂ ହିମୱନ୍ତେନ ସହ ଏକାବଦ୍ଧଂ ଅପରିଚ୍ଛେଦଂ ହୁତ୍ୱା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତଂ। ଇଦଂ ତାଦିସଂ ନ ହୋତି, ସପରିଚ୍ଛେଦଂ ମହନ୍ତଂ ୱନନ୍ତି ମହାୱନଂ। କୂଟାଗାରସାଲା ପନ ମହାୱନଂ ନିସ୍ସାୟ କତେ ଆରାମେ କୂଟାଗାରଂ ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା ହଂସୱଟ୍ଟକଚ୍ଛଦନେନ କତା ସବ୍ବାକାରସମ୍ପନ୍ନା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଗନ୍ଧକୁଟି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅନେକପରିୟାୟେନ ଅସୁଭକଥଂ କଥେତୀତି ଅନେକେହି କାରଣେହି ଅସୁଭାକାରସନ୍ଦସ୍ସନପ୍ପୱତ୍ତଂ କାୟୱିଚ୍ଛନ୍ଦନିୟକଥଂ କଥେତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ''ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ କେସା ଲୋମା…ପେ… ମୁତ୍ତ''ନ୍ତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେୱରେ ସବ୍ବାକାରେନପି ୱିଚିନନ୍ତୋ ନ କୋଚି କିଞ୍ଚି ମୁତ୍ତଂ ୱା ମଣିଂ ୱା ୱେଳୁରିୟଂ ୱା ଅଗରୁଂ ୱା ଚନ୍ଦନଂ ୱା କୁଙ୍କୁମଂ ୱା କପ୍ପୂରଂ ୱା ୱାସଚୁଣ୍ଣାଦୀନି ୱା ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ସୁଚିଭାୱଂ ପସ୍ସତି। ଅଥ ଖୋ ପରମଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ଜେଗୁଚ୍ଛଂ ଅସ୍ସିରୀକଦସ୍ସନଂ କେସଲୋମାଦିନାନପ୍ପକାରଂ ଅସୁଚିଂୟେୱ ପସ୍ସତି। ତସ୍ମା ନ ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋ ୱା ରାଗୋ ୱା କରଣୀୟୋ। ୟେପି ହି ଉତ୍ତମଙ୍ଗେ ସିରସ୍ମିଂ ଜାତା କେସା ନାମ, ତେପି ଅସୁଭା ଚେୱ ଅସୁଚିନୋ ଚ ପଟିକ୍କୂଲା ଚ। ସୋ ଚ ନେସଂ ଅସୁଭାସୁଚିପଟିକ୍କୂଲଭାୱୋ ୱଣ୍ଣତୋପି ସଣ୍ଠାନତୋପି ଗନ୍ଧତୋପି ଆସୟତୋପି ଓକାସତୋପୀତି ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଲୋମାଦୀନନ୍ତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୮୨) ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତି ଭଗୱା ଏକମେକସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚପ୍ପଭେଦେନ ଅନେକପରିୟାୟେନ ଅସୁଭକଥଂ କଥେତି।

ଅସୁଭାୟ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀତି ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦିୱସେନ ଅସୁଭମାତିକଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଦଭାଜନୀୟେନ ତଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଅସୁଭାୟ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି। ଅସୁଭଭାୱନାୟ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀତି ୟା ଅୟଂ କେସାଦୀସୁ ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀସୁ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାୱତ୍ଥୂସୁ ଅସୁଭାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭାୱନା ୱଡ୍ଢନା ଫାତିକମ୍ମଂ, ତସ୍ସା ଅସୁଭଭାୱନାୟ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଗୁଣଂ ପରିକିତ୍ତେତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ''ଅସୁଭଭାୱନାଭିୟୁତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଭିକ୍ଖୁ କେସାଦୀସୁ ୱା ୱତ୍ଥୂସୁ ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀସୁ ୱା ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପଠମଂ ଝାନଂ ପଟିଲଭତି। ସୋ ତଂ ପଠମଜ୍ଝାନସଙ୍ଖାତଂ ଚିତ୍ତମଞ୍ଜୂସଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତୀ''ତି।

ତତ୍ରିମାନି ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଦସ ଲକ୍ଖଣାନି – ପାରିପନ୍ଥିକତୋ ଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧି, ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ସମାଧିନିମିତ୍ତସ୍ସ ପଟିପତ୍ତି, ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତପକ୍ଖନ୍ଦନଂ, ୱିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଂ, ସମଥପ୍ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଂ, ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଂ, ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନାତି।

ତତ୍ରାୟଂ ପାଳି – ''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ? ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଆଦିସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ଆଦିସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି – ୟୋ ତସ୍ସ ପରିପନ୍ଥୋ ତତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ୟଞ୍ଚ ପରିପନ୍ଥତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ୟଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚିତ୍ତଂ ମଜ୍ଝିମଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ୟଞ୍ଚ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦି, ଆଦିସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – 'ପଠମଂ ଝାନଂ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ'।

''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ମଜ୍ଝସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ମଜ୍ଝସ୍ସ ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି – ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ସମଥପ୍ପଟିପନ୍ନଂ

ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ଯଞ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି , ଯଞ୍ଚ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ, ମଜ୍ଝସ୍ସ ଇମାନି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – 'ପଠମଂ ଝାନଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ'।

''ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ, ପରିୟୋସାନସ୍ସ କତି ଲକ୍ଖଣାନି? ପରିୟୋସାନସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି – ତତ୍ଥ ଜାତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନତିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଏକରସଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ତଦୁପଗୱୀରିୟୱାହନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା, ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା। ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ସମ୍ପହଂସନା ପରିୟୋସାନଂ, ପରିୟୋସାନସ୍ସ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଲକ୍ଖଣାନି । ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – 'ପଠମଂ ଝାନଂ ପରିୟୋସାନକଲ୍ୟାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଚତୁଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ। ''ଏୱଂ ତିୱିଧତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣକଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ୱିତକ୍କସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚେୱ ହୋତି ୱିଚାରସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପୀତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସୁଖସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସତିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନଞ୍ଚା''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୮)।

ଆଦିସ୍ସ ଆଦିସ୍ସ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିୟା ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀତି ''ଏୱମ୍ପି ଇତ୍ଥମ୍ପୀ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୱତ୍ଥାନଂ କତ୍ୱା ଆଦିସନ୍ତୋ ଅସୁଭସମାପତ୍ତିୟା ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଆନିସଂସଂ କଥେତି, ଗୁଣଂ ପରିକିତ୍ତେତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ''ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପଟିଲୀୟତି ପଟିକୁଟତି ପଟିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରୀୟତି, ଉପେକ୍ଖା ୱା ପାଟିକୁଲ୍ୟତା ୱା ସଣ୍ଠାତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁକ୍କୁଟପତ୍ତଂ ୱା ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲଂ ୱା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଟିଲୀୟତି ପଟିକୁଟତି ପଟିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରୀୟତି; ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁଭସଞ୍ଞାପରିଚିତେନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚେତସା ବହୁଲଂ ୱିହରତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ପଟିଲୀୟତି ପଟିକୁଟତି ପଟିୱତ୍ତତି, ନ ସମ୍ପସାରୀୟତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୭।୪୯)।

ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଦ୍ଧମାସଂ ପଟିସଲ୍ଲୀୟିତୁନ୍ତି ଅହଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଏକଂ ଅଦ୍ଧମାସଂ ପଟିସଲ୍ଲୀୟିତୁଂ ନିଲୀୟିତୁଂ ଏକୋୱ ହୁତ୍ୱା ୱିହରିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନମ୍ହି କେନଚି ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଏକେନ ପିଣ୍ଡପାତନୀହାରକେନାତି ଯୋ ଅତ୍ତନା ପୟୁତ୍ତୱାଚଂ ଅକତ୍ୱା ମମତ୍ଥାୟ ସଦ୍ଧେସୁ କୁଲେସୁ ପଟିୟତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଉପନାମେତି, ତଂ ପିଣ୍ଡପାତନୀହାରକଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଠପେତ୍ୱା ନମ୍ହି ଅଞ୍ଞେନ କେନଚି ଭିକ୍ଖୁନା ୱା ଗହଟ୍ଠେନ ୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋତି।

କସ୍ମା ପନ ଏୱମାହାତି? ଅତୀତେ କିର ପଞ୍ଚସତା ମିଗଲୁଦ୍ଦକା ମହତୀହି ଦଣ୍ଡୱାଗୁରାହି ଅରଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଏକତୋୟେୱ ଯାୱଜୀୱଂ ମିଗପକ୍ଖିଘାତକମ୍ମେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ନିରୟେ ଉପପନ୍ନା; ତେ ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ କତେନ କେନଚିଦେୱ କୁସଲକମ୍ମେନ ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପପନ୍ନା କଲ୍ୟାଣୂପନିସ୍ସୟୱସେନ ସବ୍ବେପି ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଲଭିଂସୁ; ତେସଂ ତତୋ ମୂଲାକୁସଲକମ୍ମତୋ ଅୱିପକ୍କୱିପାକା ଅପରାପରଚେତନା ତସ୍ମିଂ ଅଦ୍ଧମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ଅତ୍ତୂପକ୍କମେନ ଚ ପରୂପକ୍କମେନ ଚ ଜୀୱିତୁପଚ୍ଛେଦାୟ ଓକାସମକାସି, ତଂ ଭଗୱା ଅଦ୍ଦସ। କମ୍ମୱିପାକୋ ନାମ ନ ସକ୍କା କେନଚି ପଟିବାହିତୁଂ। ତେସୁ ଚ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନାପି ଅତ୍ଥି ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମୀଅନାଗାମୀଖୀଣାସୱାପି। ତତ୍ଥ ଖୀଣାସୱା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକା, ଇତରେ ଅରିୟସାୱକା ନିୟତଗତିକା ସୁଗତିପରାୟଣା, ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ପନ ଗତି ଅନିୟତା। ଅଥ ଭଗୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଛନ୍ଦରାଗେନ ମରଣଭୟଭୀତା ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଗତିଂ ୱିସୋଧେତୁଂ, ହନ୍ଦ ନେସଂ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନାୟ ଅସୁଭକଥଂ କଥେମି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିଗତଚ୍ଛନ୍ଦରାଗତାୟ ଗତିୱିସୋଧନଂ କତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ନେସଂ ମମ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜା ସାତ୍ଥିକା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତୋ ତେସଂ ଅନୁଗ୍ଗହାୟ ଅସୁଭକଥଂ କଥେସି କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନ, ନୋ ମରଣୱଣ୍ଣସଂୱଣ୍ଣନାଧିପ୍ପାୟେନ। କଥେତ୍ୱା ଚ ପନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ସଚେ ମଂ ଇମଂ ଅଦ୍ଧମାସଂ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, 'ଅଜ୍ଜ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ମତୋ, ଅଜ୍ଜ ଦ୍ୱେ…ପେ… ଅଜ୍ଜ ଦସା'ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେସ୍ସନ୍ତି। ଅୟଞ୍ଚ କମ୍ମୱିପାକୋ ନ ସକ୍କା ମୟା ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ପଟିବାହିତୁଂ। ସ୍ୱାହଂ ତଂ ସୁତ୍ୱାପି କିଂ କରିସ୍ସାମି? କିଂ ମେ ଅନତ୍ଥକେନ ଅନୟବ୍ୟସନେନ ସୁତେନ? ହନ୍ଦାହଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଦସ୍ସନଂ ଉପଗଚ୍ଛାମୀ''ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ – ''ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଦ୍ଧମାସଂ ପଟିସଲ୍ଲୀୟିତୁଂ; ନମ୍ହି କେନଚି ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଏକେନ ପିଣ୍ଡପାତନୀହାରକେନା''ତି।

ଅପରେ ପନାହୁ – ''ପରୂପୱାଦୱିୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ''ତି। ପରେ କିର ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପୱଦିସ୍ସନ୍ତି – ''ଅୟଂ 'ସବ୍ବଞ୍ଞୂ, ଅହଂ ସଦ୍ଧମ୍ମୱରଚକ୍କୱତ୍ତୀ'ତି ପଟିଜାନମାନୋ ଅତ୍ତନୋପି ସାୱକେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘାତେନ୍ତେ ନିୱାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। କିମଞ୍ଞଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି? ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ୱକ୍ଖନ୍ତି – ''ଭଗୱା ପଟିସଲ୍ଲାନମନୁୟୁତ୍ତୋ ନୟିମଂ ପୱତ୍ତିଂ ଜାନାତି, କୋଚିସ୍ସ ଆରୋଚୟିତାପି ନତ୍ଥି, ସଚେ ଜାନେୟ୍ୟ ଅଦ୍ଧା ନିୱାରେୟ୍ୟା''ତି। ଇଦଂ ପନ ଇଚ୍ଛାମତ୍ତଂ, ପଠମମେୱେତ୍ଥ କାରଣଂ। ନାସ୍ସୁଧାତି ଏତ୍ଥ ''ଅସ୍ସୁଧା''ତି ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ଅୱଧାରଣତ୍ଥେ ୱା ନିପାତୋ; ନେୱ କୋଚି

ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନେକେହି ଵଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦୀହି କାରଣେହି ଵୋକାରୋ ଅସ୍ସାତି ଅନେକାକାରଵୋକାରୋ; ଅନେକାକାରଵୋକିଣ୍ଣୋ ଅନେକକାରଣସମ୍ମିସ୍ସୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୋ ସୋ? ଅସୁଭଭାଵନାନୁୟୋଗୋ, ତଂ ଅନେକାକାରଵୋକାରଂ ଅସୁଭଭାଵନାନୁୟୋଗଂ ଅନୁୟୁତ୍ତା ଵିହରନ୍ତୀତି ୟୁତ୍ତପୟୁତ୍ତା ଵିହରନ୍ତି। ଅଟ୍ଟୀୟନ୍ତୀତି ସକେନ କାୟେନ ଅଟ୍ଟା ଦୁକ୍ଖିତା ହୋନ୍ତି । ହରାୟନ୍ତୀତି ଲଜ୍ଜନ୍ତି। ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସଞ୍ଜାତଜିଗୁଚ୍ଛା ହୋନ୍ତି। ଦହରୋତି ତରୁଣୋ। ୟୁଵାତି ୟୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମଣ୍ଡନକଜାତିକୋତି ମଣ୍ଡନକପକତିକୋ। ସୀସଂନ୍ହାତୋତି ସୀସେନ ସଦ୍ଧିଂ ନ୍ହାତୋ। ଦହରୋ ୟୁଵାତି ଚେତ୍ଥ ଦହରଵଚନେନ ପଠମୟୋବ୍ବନଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ପଠମୟୋବ୍ବନେ ହି ସତ୍ତା ଵିସେସେନ ମଣ୍ଡନକଜାତିକା ହୋନ୍ତି। ସୀସଂନ୍ହାତୋତି ଇମିନା ମଣ୍ଡନାନୁୟୋଗକାଲଂ। ୟୁଵାପି ହି କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କତ୍ଵା ସଂକିଲିଟ୍ଠସରୀରୋ ନ ମଣ୍ଡନାନୁୟୁତ୍ତୋ ହୋତି; ସୀସଂନ୍ହାତୋ ପନ ସୋ ମଣ୍ଡନମେଵାନୁୟୁଞ୍ଜତି। ଅହିକୁଣପାଦୀନି ଦଟ୍ଠୁମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛତି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅହିକୁଣପେନ ଵା କୁକ୍କୁରକୁଣପେନ ଵା ମନୁସ୍ସକୁଣପେନ ଵା କଣ୍ଠେ ଆସତ୍ତେନ କେନଚିଦେଵ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେନ ଆନେତ୍ଵା କଣ୍ଠେ ବଦ୍ଧେନ ପଟିମୁକ୍କେନ ୟଥା ଅଟ୍ଟୀୟେୟ୍ୟ ହରାୟେୟ୍ୟ ଜିଗୁଚ୍ଛେୟ୍ୟ; ଏଵମେଵ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସକେନ କାୟେନ ଅଟ୍ଟୀୟନ୍ତା ହରାୟନ୍ତା ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତା ସୋ ଵିୟ ପୁରିସୋ ତଂ କୁଣପଂ ଵିଗତଚ୍ଛନ୍ଦରାଗତାୟ ଅତ୍ତନୋ କାୟଂ ପରିଚ୍ଚଜିତୁକାମା ହୁତ୍ଵା ସତ୍ଥଂ ଆଦାୟ ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେନ୍ତି। ''ତ୍ଵଂ ମଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେହି; ଅହଂ ତ''ନ୍ତି ଏଵଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ପି ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେନ୍ତି।

ମିଗଲଣ୍ଡିକମ୍ପି ସମଣକୁତ୍ତକନ୍ତି ମିଗଲଣ୍ଡିକୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ; ସମଣକୁତ୍ତକୋତି ସମଣଵେସଧାରକୋ। ସୋ କିର ସିଖାମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ଵା ସୀସଂ ମୁଣ୍ଡେତ୍ଵା ଏକଂ କାସାଵଂ ନିଵାସେତ୍ଵା ଏକଂ ଅଂସେ କତ୍ଵା ଵିହାରଂଯେଵ ଉପନିସ୍ସାୟ ଵିଘାସାଦଭାଵେନ ଜୀଵତି। ତମ୍ପି ମିଗଲଣ୍ଡିକଂ ସମଣକୁତ୍ତକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଏଵଂ ଵଦନ୍ତି। ସାଧୂତି ଆୟାଚନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ନୋତି ଉପୟୋଗବହୁଵଚନଂ, ସାଧୁ ଆଵୁସୋ ଅମ୍ହେ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେହୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅରିୟା ନେଵ ପାଣାତିପାତଂ କରିଂସୁ ନ ସମାଦପେସୁଂ, ନ ସମନୁଞ୍ଞା ଅହେସୁଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନା ପନ ସବ୍ବମକଂସୁ। ଲୋହିତକନ୍ତି ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ। ୟେନ ଵଗ୍ଗୁମୁଦାନଦୀତି ଵଗ୍ଗୁମତା ଲୋକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସମ୍ମତା ନଦୀ। ସୋପି କିର ''ତଂ ପାପଂ ତତ୍ଥ ପଵାହେସ୍ସାମୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ଗତୋ, ନଦିୟା ଆନୁଭାଵେନ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ପାପଂ ପହୀନଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

୧୬୩।ଅହୁଦେଵ କୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି ତେସୁ କିର ଭିକ୍ଖୂସୁ କେନଚିପି କାୟଵିକାରୋ ଵା ଵଚୀଵିକାରୋ ଵା ନ କତୋ, ସବ୍ବେ ସତା ସମ୍ପଜାନା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତଂ ଅନୁସ୍ସରତୋ ତସ୍ସ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅହୋସିୟେଵ। ଅହୁ ଵିପ୍ପଟିସାରୋତି ତସ୍ସେଵ କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ସଭାଵନିୟମନତ୍ଥମେତଂ ଵୁତ୍ତଂ । ଵିପ୍ପଟିସାରକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅହୋସି, ନ ଵିନୟକୁକ୍କୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅଲାଭା ଵତ ମେତିଆଦି କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପଵତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଲାଭା ଵତ ମେତି ଆୟତିଂ ଦାନି ମମ ହିତସୁଖଲାଭା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଅନୁତ୍ଥୁନାତି। ''ନ ଵତ ମେ ଲାଭା''ତିଇମିନା ପନ ତମେଵତ୍ଥଂ ଦଳ୍ହଂ କରୋତି। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ସଚେପି କୋଚି ''ଲାଭା ତେ''ତି ଵଦେୟ୍ୟ, ତଂ ମିଚ୍ଛା, ନ ଵତ ମେ ଲାଭାତି। ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ଵତ ମେତି କୁସଲାନୁଭାଵେନ ଲଦ୍ଧମ୍ପି ଇଦଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ ଵତ ମେ। ନ ଵତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତିଇମିନା ପନ ତମେଵତ୍ଥଂ ଦଳ୍ହଂ କରୋତି। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ସଚେପି କୋଚି ''ସୁଲଦ୍ଧଂ ତେ''ତି ଵଦେୟ୍ୟ, ତଂ ମିଚ୍ଛା; ନ ଵତ ମେ ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତି। ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତନ୍ତି ଅପୁଞ୍ଞଂ ଉପଚିତଂ ଜନିତଂ ଵା। କସ୍ମାତି ଚେ? ୟୋହଂ ଭିକ୍ଖୂ...ପେ... ଵୋରୋପେସିନ୍ତି । ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟୋ ଅହଂ ସୀଲଵନ୍ତେ ତାୟ ଏଵ ସୀଲଵନ୍ତତାୟ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେ ଉତ୍ତମଧମ୍ମେ ସେଟ୍ଠଧମ୍ମେ ଭିକ୍ଖୂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେସିନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତରା ମାରକାୟିକାତି ନାମଵସେନ ଅପାକଟା ଏକା ଭୁମ୍ମଦେଵତା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ମାରପକ୍ଖିକା ମାରସ୍ସାନୁଵତ୍ତିକା ''ଏଵମୟଂ ମାରଧେୟ୍ୟଂ ମାରଵିସୟଂ ନାତିକ୍କମିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ସବ୍ବାଭରଣଵିଭୂସିତା ହୁତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାଵଂ ଦସ୍ସୟମାନା ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ଉଦକେ ପଥଵୀତଲେ ଚଙ୍କମମାନା ଵିୟ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ମିଗଲଣ୍ଡିକଂ ସମଣକୁତ୍ତକଂ ଏତଦଵୋଚ। ସାଧୁ ସାଧୂତି ସମ୍ପହଂସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ; ତସ୍ମା ଏଵ ଦ୍ଵିଵଚନଂ କତଂ। ଅତିଣ୍ଣେ ତାରେସୀତି ସଂସାରତୋ ଅତିଣ୍ଣେ ଇମିନା ଜୀଵିତାଵୋରୋପନେନ ତାରେସି ପରିମୋଚେସୀତି। ଅୟଂ କିର ଏତିସ୍ସା ଦେଵତାୟ ବାଲାୟ ଦୁମ୍ମେଧାୟ ଲଦ୍ଧି ''ୟେ ନ ମତା, ତେ ସଂସାରତୋ ନ ମୁତ୍ତା। ୟେ ମତା, ତେ ମୁତ୍ତା''ତି। ତସ୍ମା ସଂସାରମୋଚକମିଲକ୍ଖୂ ଵିୟ ଏଵଂଲଦ୍ଧିକା ହୁତ୍ଵା ତମ୍ପି ତତ୍ଥ ନିୟୋଜେନ୍ତୀ ଏଵମାହ। ଅଥ ଖୋ ମିଗଲଣ୍ଡିକୋ ସମଣକୁତ୍ତକୋ ତାଵ ଭୁସଂ ଉପ୍ପନ୍ନଵିପ୍ପଟିସାରୋପି ତଂ ଦେଵତାୟ ଆନୁଭାଵଂ ଦିସ୍ଵା ''ଅୟଂ ଦେଵତା ଏଵମାହ – ଅଦ୍ଧା ଇମିନା ଅତ୍ଥେନ ଏଵମେଵ ଭଵିତବ୍ବ''ନ୍ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ''ଲାଭା କିର ମେ''ତିଆଦୀନି ପରିକିତ୍ତୟନ୍ତୋ। ଵିହାରେନ ଵିହାରଂ ପରିଵେଣେନ ପରିଵେଣଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଏଵଂ ଵଦେତୀତି ତଂ ତଂ ଵିହାରଞ୍ଚ ପରିଵେଣଞ୍ଚ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଦ୍ଵାରଂ ଵିଵରିତ୍ଵା ଅନ୍ତୋ ପଵିସିତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୂ ଏଵଂ ଵଦତି – ''କୋ ଅତିଣ୍ଣୋ, କଂ ତାରେମୀ''ତି?

ହୋତିୟେଵଭୟନ୍ତି ମରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସୋ ହୋତି। ହୋତି ଛମ୍ଭିତତ୍ତନ୍ତି ହଦୟମଂସଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ତସ୍ମା ସରୀରଚଲନଂ ହୋତି; ଅତିଭୟେନ ଥଦ୍ଧସରୀରତ୍ତନ୍ତିପି ଏକେ, ଅମ୍ଭିତତ୍ତଞ୍ଚ ଛମ୍ଭିତତ୍ତନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଲୋମହଂସୋତି ଉଦ୍ଧଂଠିତଲୋମତା, ଖୀଣାସଵା ପନ ସତ୍ତସୁଞ୍ଞତାୟ ସୁଦିଟ୍ଠତ୍ତା

ମରଣକସଭୂମେଓ ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ସଙ୍କମୈତଂ ନାହୋସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁଂ ଦ୍ୱେପି…ପେ… ସଟ୍ଠିମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂ ଏକାହେନ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୀତି ଏୱଂ ଗଣନୱସେନ ସଟ୍ଠିମ୍ପି ତାନି ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି।

୧୬୪।ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ତେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟପଭୂଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତୋ ଏକୀଭାୱତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ ଜାନନ୍ତୋପି ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିୟ କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି। କିଂ ନୁ ଖୋ ଆନନ୍ଦ ତନୁଭୂତୋ ୱିୟ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋତି ଆନନ୍ଦ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଏକତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉଦ୍ଦେସଂ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ସଜ୍ଝାୟନ୍ତି, ଏକପଜ୍ଜୋତୋ ୱିୟ ଆରାମୋ ଦିସ୍ସତି, ଇଦାନି ପନ ଅଦ୍ଧମାସମତ୍ତସ୍ସ ଅଚ୍ଚୟେନ ତନୁଭୂତୋ ୱିୟ ତନୁକୋ ମନ୍ଦୋ ଅପ୍ପକୋ ୱିରଳୱିରଳୋ ୱିୟ ଜାତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ। କିନ୍ନୁ ଖୋ କାରଣଂ, କିଂ ଦିସାସୁ ପକ୍କନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂତି?

ଅଥାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ କମ୍ମୱିପାକେନ ତେସଂ ଜୀୱିତକ୍ଖୟପ୍ପତ୍ତିଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁୟୋଗପଚ୍ଚୟା ପନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ''ତଥା ହି ପନ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା''ତିଆଦିଂ ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିୟା ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଯାଚନ୍ତୋ ''ସାଧୁ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା''ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସାଧୁ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖତୁ, ଯେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହେୟ୍ୟ; ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଓରୋହଣତିତ୍ଥାନି ୱିୟ ହି ଅଞ୍ଞାନିପି ଦସାନୁସ୍ସତିଦସକସିଣଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନବ୍ରହ୍ମୱିହାରାନାପାନସତିପ୍ପଭେଦାନି ବହୂନି ନିବ୍ବାନୋରୋହଣକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ସନ୍ତି। ତେସୁ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖତୂତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅଥ ଭଗୱା ତଥା କାତୁକାମୋ ଥେରଂ ଉୟ୍ୟୋଜେନ୍ତୋ ''ତେନହାନନ୍ଦା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାୟାତି ୱେସାଲିଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ସମନ୍ତା ଗାୱୁତେପି ଅଦ୍ଧୟୋଜନେପି ଯାୱତିକା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି , ତେ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପାତେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ସବ୍ବେ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାୟଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନା ଗନ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ସୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଦହରଭିକ୍ଖୂ ପହିଣିତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ଅନୱସେସେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପଟ୍ଠାନସାଲାୟଂ ସମୂହଂ କତ୍ୱା। ଯସ୍ସ ଦାନି ଭନ୍ତେ ଭଗୱା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀତି ଏତ୍ଥ ଅୟମଧିପ୍ପାୟୋ – ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତିତୋ ଏସ କାଲୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମକଥଂ କାତୁଂ, ଅନୁସାସନିଂ ଦାତୁଂ, ଇଦାନି ଯସ୍ସ ତୁମ୍ହେ କାଲଂ ଜାନାଥ, ତଂ କରୋଥାତି।

ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିକଥା

୧୬୫। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା…ପେ… ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ଅୟମ୍ପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେତି ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଚ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିୟା ପୁବ୍ବେ ଆଚିକ୍ଖିତଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପରିୟାୟଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ''ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧୀ''ତି ଆହ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତପଣୀତକମ୍ମଟ୍ଠାନଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ଅୟଂ ପାଳି ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ଅପରିହାପେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୟୋଜନାକ୍କମଂ ଏତ୍ଥ ୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମି। ତତ୍ର ''ଅୟମ୍ପି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେ''ତି ଇମସ୍ସ ତାୱ ପଦସ୍ସ ଅୟଂ ଯୋଜନା – ଭିକ୍ଖୱେ ନ କେୱଲଂ ଅସୁଭଭାୱନାୟେୱ କିଲେସପ୍ପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତତି, ଅପିଚ ଅୟମ୍ପି ଖୋ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି…ପେ… ୱୂପସମେତୀତି।

ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା – ଆନାପାନସ୍ସତୀତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ –

''ଆନନ୍ତି ଅସ୍ସାସୋ, ନୋ ପସ୍ସାସୋ। ଅପାନନ୍ତି ପସ୍ସାସୋ, ନୋ ଅସ୍ସାସୋ। ଅସ୍ସାସୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି, ପସ୍ସାସୱସେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି। ଯୋ ଅସ୍ସସତି ତସ୍ସୁପଟ୍ଠାତି, ଯୋ ପସ୍ସସତି ତସ୍ସୁପଟ୍ଠାତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୦)।

ସମାଧୀତି ତାୟ ଆନାପାନପରିଗ୍ଗାହିକାୟ ସତିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପନ୍ନା ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା; ସମାଧିସୀସେନ ଚାୟଂ ଦେସନା, ନ ସତିସୀସେନ। ତସ୍ମା ଆନାପାନସ୍ସତିୟା ଯୁତ୍ତୋ ସମାଧି ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି, ଆନାପାନସ୍ସତିୟଂ ୱା ସମାଧି ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଭାୱିତୋତି ଉପ୍ପାଦିତୋ ୱଡ୍ଢିତୋ ଚ। ବହୁଲୀକତୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କତୋ। ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚାତି ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚେୱ, ଉଭୟତ୍ଥ ଏୱସଦ୍ଦେନ ନିୟମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଅୟଞ୍ହି ଯଥା ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କେୱଲଂ ପଟିୱେଧୱସେନ ସନ୍ତଞ୍ଚ ପଣୀତଞ୍ଚ ଓଳାରିକାରମ୍ମଣତ୍ତା ପନ ପଟିକୂଲାରମ୍ମଣତ୍ତା ଚ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ନେୱ ସନ୍ତଂ ନ ପଣୀତଂ, ନ ଏୱଂ କେନଚି ପରିୟାୟେନ ଅସନ୍ତୋ ୱା ଅପ୍ପଣୀତୋ ୱା, ଅପିଚ ଖୋ ଆରମ୍ମଣସନ୍ତତାୟପି ସନ୍ତୋ ୱୂପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ ପଟିୱେଧସଙ୍ଖାତଅଙ୍ଗସନ୍ତତାୟପି ଆରମ୍ମଣପ୍ପଣୀତତାୟପି ପଣୀତୋ ଅତିତ୍ତିକରୋ ଅଙ୍ଗପ୍ପଣୀତତାୟପୀତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସନ୍ତୋ ଚେୱ ପଣୀତୋ ଚା''ତି।

ଅସେଚନକୋ ଚ ସୁଖୋ ଚ ୱିହାରୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ନାସ୍ସ ସେଚନନ୍ତି ଅସେଚନକୋ ଅନାସିତ୍ତକୋ ଅବ୍ୟୋକିଣ୍ଣୋ ପାଟେକ୍କୋ ଆୱେଣିକୋ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ

ପରିକମ୍ମେନ ୱା ଉପଚାରେନ ୱା ସନ୍ତତା ଆଦିମନସିକାରତୋ ପଭୁତି ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ସନ୍ତୋ ଚ ପଣୀତୋ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ଅସେଚନକୋତି ଅନାସିତ୍ତକୋ ଓଜୱନ୍ତୋ ସଭାୱେନେୱ ମଧୁରୋତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱମୟଂ ଅସେଚନକୋ ଚ ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେ କାୟିକଚେତସିକସୁଖପ୍ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତନତୋ ସୁଖୋ ଚ ୱିହାରୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେତି ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେ ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେ। ପାପକେତି ଲାମକେ। ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେତି ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତେ ଧମ୍ମେ। ଠାନସୋ ଅନ୍ତରଧାପେତୀତି ଖଣେନେୱ ଅନ୍ତରଧାପେତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି। ୱୂପସମେତୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପସମେତି, ନିବ୍ବେଧଭାଗିୟତ୍ତା ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅରିୟମଗ୍ଗୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ।

ସେୟ୍ୟଥାପୀତି ଓପମ୍ମନିଦସ୍ସନମେତଂ। ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେତି ଆସାଳ୍ହମାସେ। ଉହତଂ ରଜୋଜଲ୍ଲନ୍ତି ଅଟ୍ଠମାସେ ୱାତାତପସୁକ୍ଖାୟ ଗୋମହିଂସାଦିପାଦପ୍ପହାରସମ୍ଭିନ୍ନାୟ ପଥୱିୟା ଉଦ୍ଧଂ ହତଂ ଉହତଂ ଆକାସେ ସମୁଟ୍ଠିତଂ ରଜଞ୍ଚ ରେଣୁଞ୍ଚ। ମହା ଅକାଲମେଘୋତି ସବ୍ବଂ ନଭଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତୋ ଆସାଳ୍ହଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ସକଲଂ ଅଡ୍ଢମାସଂ ୱସ୍ସନକମେଘୋ। ସୋ ହି ଅସମ୍ପତ୍ତେ ୱସ୍ସକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅକାଲମେଘୋତି ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ। ଠାନସୋ ଅନ୍ତରଧାପେତି ୱୂପସମେତୀତି ଖଣେନେୱ ଅଦସ୍ସନଂ ନେତି, ପଥୱିୟଂ ସନ୍ନିସୀଦାପେତି। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନମେତଂ। ତତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଇଦାନି କଥଂ ଭାୱିତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧୀତି ଏତ୍ଥ କଥନ୍ତି ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତୁକମ୍ୟତାପୁଚ୍ଛା। ଭାୱିତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧୀତି ନାନପ୍ପକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତୁକମ୍ୟତାୟ ପୁଟ୍ଠଧମ୍ମନିଦସ୍ସନଂ । ଏସ ନୟୋ ଦୁତିୟପଦେପି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ କେନପକାରେନ କେନାକାରେନ କେନ ୱିଧିନା ଭାୱିତୋ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧି କେନପକାରେନ ବହୁଲୀକତୋ ସନ୍ତୋ ଚେୱ…ପେ… ୱୂପସମେତୀତି।

ଇଦାନି ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ''ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୂତି ଭିକ୍ଖୱେ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୁ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଇଧସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବପ୍ପକାରଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିନିବ୍ବତ୍ତକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ନିସ୍ସୟଭୂତସାସନପରିଦୀପନୋ ଅଞ୍ଞସାସନସ୍ସ ତଥାଭାୱପଟିସେଧନୋ ଚ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ଇଧେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣୋ…ପେ… ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ସମଣେଭି ଅଞ୍ଞେହୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୩୯)। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୁ''ତି।

ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା…ପେ… ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱାତି ଇଦମସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନାନୁରୂପସେନାସନପରିଗ୍ଗହପରିଦୀପନଂ। ଇମସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅନୁୱିସଟଂ ଚିତ୍ତଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଆରମ୍ମଣଂ ଅଭିରୁହିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି। କୂଟଗୋଣୟୁତ୍ତରଥୋ ୱିୟ ଉପ୍ପଥମେୱ ଧାୱତି। ତସ୍ମା ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଗୋପୋ କୂଟଧେନୁୟା ସବ୍ବଂ ଖୀରଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତଂ କୂଟୱଚ୍ଛଂ ଦମେତୁକାମୋ ଧେନୁତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ମହନ୍ତଂ ଥମ୍ଭଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୟୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧେୟ୍ୟ। ଅଥସ୍ସ ସୋ ୱଚ୍ଛୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତମେୱ ଥମ୍ଭଂ ଉପନିସୀଦେୟ୍ୟ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ୱା; ଏୱମେୱ ଇମିନାପି ଭିକ୍ଖୁନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାରମ୍ମଣାଦିରସପାନୱଡ୍ଢିତଂ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ଦମେତୁକାମେନ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ୱା…ପେ… ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ୱା ପୱେସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଥମ୍ଭେ ସତିୟୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଏୱମସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱାପି ପୁବ୍ବେ ଆଚିଣ୍ଣାରମ୍ମଣଂ ଅଲଭମାନଂ ସତିୟୋତ୍ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ତମେୱାରମ୍ମଣଂ ଉପଚାରପ୍ପନାୱସେନ ଉପନିସୀଦତି ଚେୱ ଉପନିପଜ୍ଜତି ଚ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ୟଥା ଥମ୍ଭେ ନିବନ୍ଧେୟ୍ୟ, ୱଚ୍ଛଂ ଦମ୍ମଂ ନରୋ ଇଧ;

ବନ୍ଧେୟ୍ୟେୱଂ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ, ସତିୟାରମ୍ମଣେ ଦଳ୍ହ''ନ୍ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୧୭; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୭୪; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦୭; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨। ୧।୧୬୩);

ଏୱମସ୍ସେତଂ ସେନାସନଂ ଭାୱନାନୁରୂପଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଇଦମସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନାନୁରୂପସେନାସନପରିଗ୍ଗହପରିଦୀପନ''ନ୍ତି।

ଅଥ ୱା ୟସ୍ମା ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନପ୍ପଭେଦେ ମୁଦ୍ଧଭୂତଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ୱିସେସାଧିଗମଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରପଦଟ୍ଠାନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିସଦ୍ଦସମାକୁଲଂ ଗାମନ୍ତଂ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ନ ସୁକରଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ, ସଦ୍ଦକଣ୍ଟକତ୍ତା ଝାନସ୍ସ। ଅଗାମକେ

ପନ ଅରଞ୍ଞେ ସୁକରଂ ଯୋଗାଵଚରେନ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ତଦେଵ ଚ ପାଦକଂ କତ୍ଵା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ଵା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ, ତସ୍ମାସ୍ସ ଅନୁରୂପଂସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗଵା ''ଅରଞ୍ଞଗତୋ ଵା''ତିଆଦିମାହ।

ଵତ୍ଥୁଵିଜ୍ଜାଚରିଯୋ ଵିଯ ହି ଭଗଵା, ସୋ ଯଥା ଵତ୍ଥୁଵିଜ୍ଜାଚରିଯୋ ନଗରଭୂମିଂ ପସ୍ସିତ୍ଵା ସୁଟ୍ଠୁ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ଵା ''ଏତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେଥା''ତି ଉପଦିସତି, ସୋତ୍ଥିନା ଚ ନଗରେ ନିଟ୍ଠିତେ ରାଜକୁଲତୋ ମହାସକ୍କାରଂ ଲଭତି; ଏଵମେଵ ଯୋଗାଵଚରସ୍ସ ଅନୁରୂପସେନାସନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ଵା ଏତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଉପଦିସତି। ତତୋ ତତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁତ୍ତେନ ଯୋଗିନା କମେନ ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ତେ ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଵତ ସୋ ଭଗଵା''ତି ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଲଭତି। ଅଯଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ''ଦୀପିସଦିସୋ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ହି ମହାଦୀପିରାଜା ଅରଞ୍ଞେ ତିଣଗହନଂ ଵା ଵନଗହନଂ ଵା ପବ୍ବତଗହନଂ ଵା ନିସ୍ସାଯ ନିଲୀଯିତ୍ଵା ଵନମହିଂସଗୋକଣ୍ଣସୂକରାଦଯୋ ମିଗେ ଗଣ୍ହାତି; ଏଵମେଵାଯଂ ଅରଞ୍ଞାଦୀସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାକ୍କମେନ ସୋତାପତ୍ତିସକଦାଗାମିଅନାଗାମିଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ଚେଵ ଅରିଯଫଲଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାତୀତି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଯଥାପି ଦୀପିକୋ ନାମ, ନିଲୀଯିତ୍ଵା ଗଣ୍ହତୀ ମିଗେ;

ତଥେଵାଯଂ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତୋ, ଯୁତ୍ତଯୋଗୋ ଵିପସ୍ସକୋ;

ଅରଞ୍ଞଂ ପଵିସିତ୍ଵାନ, ଗଣ୍ହାତି ଫଲମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି। (ମି। ପ। ୬।୧।୫);

ତେନସ୍ସ ପରକ୍କମଜଵଯୋଗ୍ଗଭୂମିଂ ଅରଞ୍ଞସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗଵା ''ଅରଞ୍ଞଗତୋ ଵା''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ଵାତି ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ''ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲା ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି (ଵିଭ। ୫୨୯) ଚ ''ଆରଞ୍ଞକଂ ନାମ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ପଚ୍ଛିମ''ନ୍ତି (ପାରା। ୬୫୩) ଚ ଏଵଂ ଵୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେସୁ ଅରଞ୍ଞେସୁ ଅନୁରୂପଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ପଵିଵେକସୁଖଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ। ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ଵାତି ରୁକ୍ଖସମୀପଂ ଗତୋ। ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ଵାତି ସୁଞ୍ଞଂ ଵିଵିତ୍ତୋକାସଂ ଗତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଠପେତ୍ଵା ଅରଞ୍ଞଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖମୂଲଞ୍ଚ ଅଵସେସସତ୍ତଵିଧସେନାସନଗତୋପି ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋତି ଵତ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏଵମସ୍ସ ଉତୁତ୍ତଯାନୁକୂଲଂ ଧାତୁଚରିଯାନୁକୂଲଞ୍ଚ ଆନାପାନସ୍ସତିଭାଵନାନୁରୂପଂ ସେନାସନଂ ଉପଦିସିତ୍ଵା ଅଲୀନାନୁଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖିକଂ ସନ୍ତମିରିଯାପଥଂ ଉପଦିସନ୍ତୋ ''ନିସୀଦତୀ''ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ନିସଜ୍ଜାଯ ଦଳ୍ହଭାଵଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ପଵତ୍ତନସୁଖତଂ ଆରମ୍ମଣପରିଗ୍ଗହୂପାଯଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ଵା''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ପଲ୍ଲଙ୍କନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଊରୁବଦ୍ଧାସନଂ। ଆଭୁଜିତ୍ଵାତି ଆବନ୍ଧିତ୍ଵା। ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯାତି ଉପରିମଂ ସରୀରଂ ଉଜୁକଂ ଠପେତ୍ଵା, ଅଟ୍ଠାରସ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ କୋଟିଯା କୋଟିଂ ପଟିପାଦେତ୍ଵା। ଏଵଞ୍ହି ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚମ୍ମମଂସନ୍ହାରୂନି ନ ପଣମନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଯା ତେସଂ ପଣମନପଚ୍ଚଯା ଖଣେ ଖଣେ ଵେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ତା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତାସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜମାନାସୁ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି। କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ପରିପତତି। ଵୁଡ୍ଢିଂ ଫାତିଂ ଉପଗଚ୍ଛତି।

ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିମୁଖଂ ସତିଂ ଠପଯିତ୍ଵା। ଅଥ ଵା ''ପରୀ''ତି ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ; ''ମୁଖ''ନ୍ତି ନିଯ୍ୟାନଟ୍ଠୋ; ''ସତୀ''ତି ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ; ତେନ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା''ତି। ଏଵଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୪-୧୬୫) ଵୁତ୍ତନଯେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପୋ – ''ପରିଗ୍ଗହିତନିଯ୍ୟାନଂ ସତିଂ କତ୍ଵା''ତି। ସୋ ସତୋଵ ଅସ୍ସସତୀତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏଵଂ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଏଵଞ୍ଚ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା ତଂ ସତିଂ ଅଵିଜହନ୍ତୋ ସତୋଏଵ ଅସ୍ସସତି, ସତୋ ପସ୍ସସତି, ସତୋକାରୀ ହୋତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ଯେହାକାରେହି ସତୋକାରୀ ହୋତି, ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଦୀଘଂ ଵା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ''ତିଆଦିମାହ। ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ – ''ସୋ ସତୋଵ ଅସ୍ସସତି, ସତୋ ପସ୍ସସତୀ''ତି ଏତସ୍ସେଵ ଵିଭଙ୍ଗେ –

''ବାତ୍ତିଂସାଯ ଆକାରେହି ସତୋକାରୀ ହୋତି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋକାରୀ ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଵସେନ...ପେ... ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସଵସେନ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ପସ୍ସାସଵସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅଵିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସତୋକାରୀ ହୋତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୫)।

ତତ୍ଥ ଦୀଘଂ ଵା ଅସ୍ସସନ୍ତୋତି ଦୀଘଂ ଵା ଅସ୍ସାସଂ ପଵତ୍ତେନ୍ତୋ। ''ଅସ୍ସାସୋ''ତି ବହି ନିକ୍ଖମନଵାତୋ। ''ପସ୍ସାସୋ''ତି ଅନ୍ତୋ ପଵିସନଵାତୋ।

ସୁତ୍ତନ୍ତଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଉପ୍ପଟିପାଟିୟା ଆଗତଂ।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ପଠମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୱାତୋ ବହି ନିକ୍ଖମତି। ପଚ୍ଛା ବାହିରୱାତୋ ସୁଖୁମଂ ରଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚ ନିବ୍ବାୟତି। ଏୱଂ ତାୱ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ୱେଦିତବ୍ବା। ଯା ପନ ତେସଂ ଦୀଘରସ୍ସତା, ସା ଅଦ୍ଧାନୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥା ହି ଓକାସଦ୍ଧାନଂ ଫରିତ୍ୱା ଠିତଂ ଉଦକଂ ୱା ୱାଲିକା ୱା ‘‘ଦୀଘମୁଦକଂ ଦୀଘା ୱାଲିକା, ରସ୍ସମୁଦକଂ ରସ୍ସା ୱାଲିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣାପି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ହତ୍ଥିସରୀରେ ଅହିସରୀରେ ଚ ତେସଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଦୀଘଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ସଣିକଂ ପୂରେତ୍ୱା ସଣିକମେୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ଦୀଘା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସୁନଖସସାଦୀନଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ରସ୍ସଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ସୀଘଂ ପୂରେତ୍ୱା ସୀଘମେୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ରସ୍ସା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ମନୁସ୍ସେସୁ ପନ କେଚି ହତ୍ଥିଅହିଆଦୟୋ ୱିୟ କାଲଦ୍ଧାନୱସେନ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତି ଚ ପସ୍ସସନ୍ତି ଚ। କେଚି ସୁନଖସସାଦୟୋ ୱିୟ ରସ୍ସଂ। ତସ୍ମା ତେସଂ କାଲୱସେନ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ପୱିସନ୍ତା ଚ ତେ ଦୀଘା। ଇତ୍ତରମଦ୍ଧାନଂ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ପୱିସନ୍ତା ଚ ‘‘ରସ୍ସା’’ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ରାୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ନୱହାକାରେହି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ‘‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମି ପସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି। ଏୱଂ ପଜାନତୋ ଚସ୍ସ ଏକେନାକାରେନ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥାହ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ –

‘‘କଥଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀ’ତି ପଜାନାତି, ଦୀଘଂ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ‘ଦୀଘଂ ପସ୍ସସାମୀ’ତି ପଜାନାତି? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ପସ୍ସସତି, ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ଛନ୍ଦୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି; ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତି, ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସଂ…ପେ… ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତିପି ପସ୍ସସତିପି। ପାମୋଜ୍ଜୱସେନ ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୋପି ପସ୍ସସତୋପି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଚିତ୍ତଂ ୱିୱତ୍ତତି, ଉପେକ୍ଖା ସଣ୍ଠାତି। ଇମେହି ନୱହି ଆକାରେହି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାୟୋ; ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି; ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ; କାୟୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି; ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତାୟ ସତିୟା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାୟଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୬)।

ଏସେୱ ନୟୋ ରସ୍ସପଦେପି। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ‘‘ଯଥା ଏତ୍ଥ ‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ’ତି ୱୁତ୍ତଂ; ଏୱମିଧ ‘ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସଂ ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ସସତୀ’’ତି ଆଗତଂ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ୱସେନ ଯାୱ ‘‘ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି ତାୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏୱମୟଂ ଅଦ୍ଧାନୱସେନ ଇତ୍ତରୱସେନ ଚ ଇମେହାକାରେହି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ପଜାନନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତି…ପେ… ରସ୍ସଂ ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋ ‘‘ରସ୍ସଂ ପସ୍ସସାମୀ’’ତି ପଜାନାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ପଜାନତୋ ଚସ୍ସ –

‘‘ଦୀଘୋ ରସ୍ସୋ ଚ ଅସ୍ସାସୋ;

ପସ୍ସାସୋପି ଚ ତାଦିସୋ;

ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା ୱତ୍ତନ୍ତି;

ନାସିକଗ୍ଗେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ’’ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୧୯; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧।୧୬୩);

ସବ୍ବକାୟପ୍ପଟିସଂୱେଦୀଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀତି ସକଲସ୍ସ ଅସ୍ସାସକାୟସ୍ସ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ସକଲସ୍ସ ପସ୍ସାସକାୟସ୍ସ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଞାଣସମ୍ପୟୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଅସ୍ସସତି ଚେୱ ପସ୍ସସତି ଚ; ତସ୍ମା ‘‘ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏକସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣୱିସଟେ ଅସ୍ସାସକାୟେ ପସ୍ସାସକାୟେ ୱା ଆଦି ପାକଟୋ ହୋତି, ନ ମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ। ସୋ ଆଦିମେୱ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ମଜ୍ଝପରିୟୋସାନେ କିଲମତି। ଏକସ୍ସ ମଜ୍ଝଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ନ ଆଦିପରିୟୋସାନଂ।

ସୋ ମଜ୍ଝମେଵ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଆଦିପରିୟୋସାନେ କିଲମତି। ଏକସ୍ସ ପରିୟୋସାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ନ ଆଦିମଜ୍ଝଂ। ସୋ ପରିୟୋସାନଂୟେଵ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଆଦିମଜ୍ଝେ କିଲମତି। ଏକସ୍ସ ସବ୍ବମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତି, ସୋ ସବ୍ବମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ କତ୍ଥଚି କିଲମତି। ତାଦିସେନ ଭଵିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ – ''ସବ୍ବକାୟପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖତୀତି ଏଵଂ ଘଟତି ଵାୟମତି। ୟୋ ଵା ତଥାଭୂତସ୍ସ ସଂଵରୋ; ଅୟମେତ୍ଥ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା। ୟୋ ତଥାଭୂତସ୍ସ ସମାଧି; ଅୟଂ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ୟା ତଥାଭୂତସ୍ସ ପଞ୍ଞା; ଅୟଂ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାତି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାୟୋ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ତାୟ ସତିୟା ତେନ ମନସିକାରେନ ସିକ୍ଖତି ଆସେଵତି ଭାଵେତି ବହୁଲୀକରୋତୀତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମା ପୁରିମନୟେ କେଵଲଂ ଅସ୍ସସିତବ୍ବଂ ପସ୍ସସିତବ୍ବମେଵ ଚ, ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କାତବ୍ବଂ; ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ଞାଣୁପ୍ପାଦନାଦୀସୁ ୟୋଗୋ କରଣୀୟୋ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ''ଅସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି ପସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି''ଚ୍ଚେଵ ଵତ୍ତମାନକାଲଵସେନ ପାଳିଂ ଵତ୍ଵା ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଞାଣୁପ୍ପାଦନାଦିନୋ ଆକାରସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ସବ୍ବକାୟପଟିସଂଵେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀ''ତିଆଦିନା ନୟେନ ଅନାଗତଵଚନଵସେନ ପାଳି ଆରୋପିତାତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ପସ୍ସମ୍ଭୟଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀତି ଓଳାରିକଂ କାୟସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ଵୂପସମେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି।

ତତ୍ରେଵଂ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ଚ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଚ ଵେଦିତବ୍ବା। ଇମସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ କାୟୋ ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ସଦରଥା ହୋନ୍ତି। ଓଳାରିକାନଂ କାୟଚିତ୍ତାନଂ ଓଳାରିକତ୍ତେ ଅଵୂପସନ୍ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାପି ଓଳାରିକା ହୋନ୍ତି, ବଲଵତରା ହୁତ୍ଵା ପଵତ୍ତନ୍ତି, ନାସିକା ନପ୍ପହୋତି, ମୁଖେନ ଅସ୍ସସନ୍ତୋପି ପସ୍ସସନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି। ୟଦା ପନସ୍ସ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହିତା ହୋନ୍ତି, ତଦା ତେ ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି ଵୂପସନ୍ତା। ତେସୁ ଵୂପସନ୍ତେସୁ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ସୁଖୁମା ହୁତ୍ଵା ପଵତ୍ତନ୍ତି, ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ଵିଚେତବ୍ବାକାରପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁରିସସ୍ସ ଧାଵିତ୍ଵା ପବ୍ବତା ଵା ଓରୋହିତ୍ଵା ମହାଭାରଂ ଵା ସୀସତୋ ଓରୋପେତ୍ଵା ଠିତସ୍ସ ଓଳାରିକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ହୋନ୍ତି, ନାସିକା ନପ୍ପହୋତି, ମୁଖେନ ଅସ୍ସସନ୍ତୋପି ପସ୍ସସନ୍ତୋପି ତିଟ୍ଠତି। ୟଦା ପନେସ ତଂ ପରିସ୍ସମଂ ଵିନୋଦେତ୍ଵା ନ୍ହତ୍ଵା ଚ ପିଵିତ୍ଵା ଚ ଅଲ୍ଲସାଟକଂ ହଦୟେ କତ୍ଵା ସୀତାୟ ଛାୟାୟ ନିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଅଥସ୍ସ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ସୁଖୁମା ହୋନ୍ତି, ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ଵିଚେତବ୍ବାକାରପ୍ପତ୍ତା। ଏଵମେଵ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ କାୟୋ ଚ… ପେ… ଵିଚେତବ୍ବାକାରପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି। ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ତଥା ହିସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ''ଓଳାରିକୋଳାରିକେ କାୟସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେମୀ''ତି ଆଭୋଗସମନ୍ନାହାରମନସିକାରପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣା ନତ୍ଥି, ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପନ ଅତ୍ଥି। ତେନସ୍ସ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲତୋ ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ କାୟସଙ୍ଖାରୋ ସୁଖୁମୋ ହୋତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ସାରଦ୍ଧେ କାୟେ ଚିତ୍ତେ ଚ, ଅଧିମତ୍ତଂ ପଵତ୍ତତି;

ଅସାରଦ୍ଧମ୍ହି କାୟମ୍ହି, ସୁଖୁମଂ ସମ୍ପଵତ୍ତତୀ''ତି। (ଵିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୨୦; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧।୧୬୩);

ପରିଗ୍ଗହେପି ଓଳାରିକୋ, ପଠମଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ସୁଖୁମୋ; ତସ୍ମିମ୍ପି ଓଳାରିକୋ ପଠମଜ୍ଝାନେ ସୁଖୁମୋ। ପଠମଜ୍ଝାନେ ଚ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ଚ ଓଳାରିକୋ, ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେ ସୁଖୁମୋ। ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେ ଚ ତତିୟଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ଚ ଓଳାରିକୋ, ତତିୟଜ୍ଝାନେ ସୁଖୁମୋ। ତତିୟଜ୍ଝାନେ ଚ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ଚ ଓଳାରିକୋ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ଅତିସୁଖୁମୋ ଅପ୍ପଵତ୍ତିମେଵ ପାପୁଣାତି। ଇଦଂ ତାଵ ଦୀଘଭାଣକସଂୟୁତ୍ତଭାଣକାନଂ ମତଂ।

ମଜ୍ଝିମଭାଣକା ପନ ''ପଠମଜ୍ଝାନେ ଓଳାରିକୋ, ଦୁତିୟଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ସୁଖୁମୋ''ତି ଏଵଂ ହେଟ୍ଠିମହେଟ୍ଠିମଜ୍ଝାନତୋ ଉପରୂପରିଜ୍ଝାନୂପଚାରେପି ସୁଖୁମତରଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ସବ୍ବେସଂୟେଵ ପନ ମତେନ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପଵତ୍ତକାୟସଙ୍ଖାରୋ ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପରିଗ୍ଗହିତକାଲେ ପଵତ୍ତକାୟସଙ୍ଖାରୋ ପଠମଜ୍ଝାନୂପଚାରେ…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ପଵତ୍ତକାୟସଙ୍ଖାରୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ଅୟଂ ତାଵ ସମଥେ ନୟୋ।

ଵିପସ୍ସନାୟଂ ପନ ଅପରିଗ୍ଗହେ ପଵତ୍ତୋ କାୟସଙ୍ଖାରୋ ଓଳାରିକୋ, ମହାଭୂତପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ଉପାଦାରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ସକଲରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ଅରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ରୂପାରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ସପ୍ପଚ୍ଚୟନାମରୂପପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଓଳାରିକୋ, ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣିକଵିପସ୍ସନାୟ ସୁଖୁମୋ। ସୋପି ଦୁବ୍ବଲଵିପସ୍ସନାୟ ଓଳାରିକୋ, ବଲଵଵିପସ୍ସନାୟ ସୁଖୁମୋ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତନୟେନେଵ

ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମେନ ପଚ୍ଛିମେନ ପସ୍ସଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱମେତ୍ଥ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ଚ ପସ୍ସଦ୍ଧି ଚ ୱେଦିତବ୍ବା।

ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ପନସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ଚୋଦନାସୋଧନାହି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ – ‘‘କଥଂ ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିକ୍ଖତି? କତମେ କାଯସଙ୍ଖାରା? ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସା କାଯିକା ଏତେ ଧମ୍ମା କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧା କାଯସଙ୍ଖାରା, ତେ କାଯସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସା କାଯିକା ଏତେ ଧମ୍ମା…ପେ… ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସା…ପେ… ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସା… ସବ୍ବକାଯପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସା… ସବ୍ବକାଯପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସା କାଯିକା ଏତେ ଧମ୍ମା କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧା କାଯସଙ୍ଖାରା, ତେ କାଯସଙ୍ଖାରେ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ ନିରୋଧେନ୍ତୋ ୱୂପସମେନ୍ତୋ ସିକ୍ଖତି।

ଯଥାରୂପେହି କାଯସଙ୍ଖାରେହି ଯା କାଯସ୍ସ ଆନମନା ୱିନମନା ସନ୍ନମନା ପଣମନା ଇଞ୍ଜନା ଫନ୍ଦନା ଚଲନା କମ୍ପନା ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି।

ଯଥାରୂପେହି କାଯସଙ୍ଖାରେହି ଯା କାଯସ୍ସ ନ ଆନମନା ନ ୱିନମନା ନ ସନ୍ନମନା ନ ପଣମନା ଅନିଞ୍ଜନା ଅଫନ୍ଦନା ଅଚଲନା ଅକମ୍ପନା, ସନ୍ତଂ ସୁଖୁମଂ ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି।

ଇତି କିର ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି, ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯା ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଚ ପଭାୱନା ନ ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ନ ନ ହୋତି, ନ ଚ ନଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି।

ଇତି କିର ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ତଞ୍ଚ ନଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି।

ଯଥା କଥଂ ୱିଯ? ସେଯ୍ୟଥାପି କଂସେ ଆକୋଟିତେ ପଠମଂ ଓଳାରିକା ସଦ୍ଦା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଓଳାରିକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ଓଳାରିକେ ସଦ୍ଦେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକା ସଦ୍ଦା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ସୁଖୁମକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ସୁଖୁମକେ ସଦ୍ଦେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି; ଏୱମେୱ ପଠମଂ ଓଳାରିକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଓଳାରିକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ଓଳାରିକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମକା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ସୁଖୁମକାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ସୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁମନସିକତତ୍ତା ସୂପଧାରିତତ୍ତା ନିରୁଦ୍ଧେପି ସୁଖୁମକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପି ଚିତ୍ତଂ ନ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଞ୍ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିଯା ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିସ୍ସ ଚ ପଭାୱନା ହୋତି, ତଞ୍ଚ ନଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପଣ୍ଡିତା ସମାପଜ୍ଜନ୍ତିପି ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତିପି।

ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କାଯୋ, ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତି, ଅନୁପସ୍ସନା ଞାଣଂ। କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନୋ ସତି, ସତି ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ, ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ତଂ କାଯଂ ଅନୁପସ୍ସତି। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି – ‘‘କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୧)।

ଅଯଂ ତାୱେତ୍ଥ କାଯାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମଚତୁକ୍କସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା।

ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଇଦମେୱ ଚତୁକ୍କଂ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରାନି ପନ ତୀଣି ଚତୁକ୍କାନି ଏତ୍ଥ ପତ୍ତଜ୍ଝାନସ୍ସ ୱେଦନାଚିତ୍ତଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି, ତସ୍ମା ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଆନାପାନସ୍ସତିଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନପଦଟ୍ଠାନାଯ ୱିପସ୍ସନାଯ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁକାମେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ଯଂ କାତବ୍ବଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ଇଧେୱ ତାୱ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ଆଦିତୋ ପଭୁତି ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଚତୁବ୍ବିଧଂ ତାୱ ସୀଲଂ ୱିସୋଧେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ତିୱିଧା ୱିସୋଧନା – ଅନାପଜ୍ଜନଂ, ଆପନ୍ନୱୁଟ୍ଠାନଂ, କିଲେସେହି ଚ ଅପ୍ପଟିପୀଳନଂ। ଏୱଂ ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ହି ଭାୱନା ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଯମ୍ପିଦଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ ବୋଧିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ ଉପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତଂ ଆଚରିଯୱତ୍ତଂ ଜନ୍ତାଘରୱତ୍ତଂ ଉପୋସଥାଗାରୱତ୍ତଂ ଦ୍ୱେଅସୀତି ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନି ଚୁଦ୍ଦସୱିଧଂ ମହାୱତ୍ତନ୍ତି ଇମେସଂ ୱସେନ ଆଭିସମାଚାରିକସୀଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତମ୍ପି ସାଧୁକଂ

ପରିପୂରେତବ୍ବଂ। ଯୋ ହି ‘‘ଅହଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖାମି, କିଂ ଆଭିସମାଚାରିକେନ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ୱଦେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ସୀଲଂ ପରିପୂରେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ଆଭିସମାଚାରିକୱତ୍ତେ ପନ ପରିପୂରେ ସୀଲଂ ପରିପୂରତି, ସୀଲେ ପରିପୂରେ ସମାଧି ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା – ‘‘ସୋ ୱତ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅପରିପୂରେତ୍ୱା ‘ସୀଲାନି ପରିପୂରେସ୍ସତୀ’ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୫।୨୧) ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ତେନ ଯମ୍ପିଦଂ ଚେତିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦି ଆଭିସମାଚାରିକସୀଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତମ୍ପି ସାଧୁକଂ ପରିପୂରେତବ୍ବଂ। ତତୋ –

‘‘ଆୱାସୋ ଚ କୁଲଂ ଲାଭୋ, ଗଣୋ କମ୍ମଞ୍ଚ ପଞ୍ଚମଂ;

ଅଦ୍ଧାନଂ ଞାତି ଆବାଧୋ, ଗନ୍ଥୋ ଇଦ୍ଧୀତି ତେ ଦସା’’ତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ଦସସୁ ପଲିବୋଧେସୁ ଯୋ ପଲିବୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନପଲିବୋଧେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ତମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ହୋତି – ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ପାରିହାରିୟକମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘାଦୀସୁ ମେତ୍ତା ମରଣସ୍ସତି ଚ ଅସୁଭସଞ୍ଞାତିପି ଏକେ। କମ୍ମଟ୍ଠାନିକେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ପଠମଂ ତାୱ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୀମଟ୍ଠକଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ମେତ୍ତା ଭାୱେତବ୍ବା; ତତୋ ସୀମଟ୍ଠକଦେୱତାସୁ, ତତୋ ଗୋଚରଗାମେ ଇସ୍ସରଜନେ, ତତୋ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସେ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ। ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ମେତ୍ତାୟ ସହୱାସୀନଂ ମୁଦୁଚିତ୍ତତଂ ଜନେତି, ଅଥସ୍ସ ସୁଖସଂୱାସତା ହୋତି। ସୀମଟ୍ଠକଦେୱତାସୁ ମେତ୍ତାୟ ମୁଦୁକତଚିତ୍ତାହି ଦେୱତାହି ଧମ୍ମିକାୟ ରକ୍ଖାୟ ସୁସଂୱିହିତାରକ୍ଖୋ ହୋତି। ଗୋଚରଗାମେ ଇସ୍ସରଜନେ ମେତ୍ତାୟ ମୁଦୁକତଚିତ୍ତସନ୍ତାନେହି ଇସ୍ସରେହି ଧମ୍ମିକାୟ ରକ୍ଖାୟ ସୁରକ୍ଖିତପରିକ୍ଖାରୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସେସୁ ମେତ୍ତାୟ ପସାଦିତଚିତ୍ତେହି ତେହି ଅପରିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରତି। ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାୟ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅପ୍ପଟିହତଚାରୋ ହୋତି।

ମରଣସ୍ସତିୟା ପନ ‘‘ଅୱସ୍ସଂ ମରିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଅନେସନଂ ପହାୟ ଉପରୂପରିୱଡ୍ଢମାନସଂୱେଗୋ ଅନୋଲୀନୱୁତ୍ତିକୋ ହୋତି। ଅସୁଭସଞ୍ଞାୟ ଦିବ୍ବେସୁପି ଆରମ୍ମଣେସୁ ତଣ୍ହା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନସ୍ସେତଂ ତୟଂ ଏୱଂ ବହୂପକାରତ୍ତା ‘‘ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୟିତବ୍ବଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବ’’ନ୍ତି କତ୍ୱା ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ ଚ ଯୋଗାନୁୟୋଗକମ୍ମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନତ୍ତା ‘‘ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣେସୁ ପନ ଯଂ ଯସ୍ସ ଚରିତାନୁକୂଲଂ, ତଂ ତସ୍ସ ନିଚ୍ଚଂ ପରିହରିତବ୍ବତ୍ତା ଯଥାୱୁତ୍ତେନେୱ ନୟେନ ‘‘ପାରିହାରିୟକମ୍ମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ଇଦମେୱ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ‘‘ପାରିହାରିୟକମ୍ମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ସୀଲୱିସୋଧନକଥଂ ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦକଥଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗତୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ୱିସୁଦ୍ଧସୀଲେନ ପନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନପଲିବୋଧେନ ଚ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଇମିନାୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନେନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ତଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ଅନାଗାମିସ୍ସ, ତମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତେନ ସକଦାଗାମିସ୍ସ, ତମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତେନ ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ, ତମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତେନ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଲାଭିସ୍ସ, ତମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତେନ ପାଳିୟା ଅଟ୍ଠକଥାୟ ଚ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛୟାଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ଅରହନ୍ତାଦୟୋ ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତମଗ୍ଗମେୱ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ଅୟଂ ପନ ଗହନପଦେସେ ମହାହତ୍ଥିପଥଂ ନୀହରନ୍ତୋ ୱିୟ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ସପ୍ପାୟାସପ୍ପାୟଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କଥେତି।

ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଲ୍ଲହୁକୱୁତ୍ତିନା ୱିନୟାଚାରସମ୍ପନ୍ନେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମାଚରିୟଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିୟା ଆରାଧିତଚିତ୍ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ତତ୍ରିମେ ପଞ୍ଚ ସନ୍ଧୟୋ – ଉଗ୍ଗହୋ, ପରିପୁଚ୍ଛା, ଉପଟ୍ଠାନଂ, ଅପ୍ପନା, ଲକ୍ଖଣନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଉଗ୍ଗହୋ’’ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ‘‘ପରିପୁଚ୍ଛା’’ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରିପୁଚ୍ଛନା, ‘‘ଉପଟ୍ଠାନଂ’’ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ, ‘‘ଅପ୍ପନା’’ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନପ୍ପନା, ‘‘ଲକ୍ଖଣଂ’’ ନାମ କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ। ‘‘ଏୱଂଲକ୍ଖଣମିଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସଭାୱୂପଧାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତନାପି ନ କିଲମତି, ଆଚରିୟମ୍ପି ନ ୱିହେଠେତି; ତସ୍ମା ଥୋକଂ ଉଦ୍ଦିସାପେତ୍ୱା ବହୁକାଲଂ ସଜ୍ଝାୟିତ୍ୱା ଏୱଂ ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସଚେ ତତ୍ଥ ସପ୍ପାୟଂ ହୋତି, ତତ୍ଥେୱ ୱସିତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ତତ୍ଥ ସପ୍ପାୟଂ ହୋତି, ଆଚରିୟଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଚେ ମନ୍ଦପଞ୍ଞୋ ଯୋଜନପରମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସଚେ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ଦୂରମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସସେନାସନଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତଂ, ପଞ୍ଚସେନାସନଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ସେନାସନଂ ଉପଗମ୍ମ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧେନ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚେନ ଭତ୍ତସମ୍ମଦଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା ରତନତ୍ତୟଗୁଣାନୁସ୍ସରଣେନ

ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଆଚରିୟକୁଲ୍ଲହତୋ ଏକପଦମ୍ପି ଅସମ୍ମୁସ୍ସନ୍ତେନ ଇଦଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଇମଂ କଥାମଗ୍ଗଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗତୋ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୫୫) ଗହେତବ୍ବୋ।

ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଇଦଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକାତବ୍ବ''ନ୍ତି ତତ୍ରାୟଂ ମନସିକାରୱିଧି –

''ଗଣନା ଅନୁବନ୍ଧନା, ଫୁସନା ଠପନା ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା;

ୱିୱଟ୍ଟନା ପାରିସୁଦ୍ଧି, ତେସଞ୍ଚ ପଟିପସ୍ସନା''ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୨୩; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧।୧୬୩);

''ଗଣନା''ତି ଗଣନାୟେୱ। ''ଅନୁବନ୍ଧନା''ତି ଅନୁୱହନା। ''ଫୁସନା''ତି ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ। ''ଠପନା''ତି ଅପ୍ପନା। ''ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା''ତି ୱିପସ୍ସନା। ''ୱିୱଟ୍ଟନା''ତି ମଗ୍ଗୋ। ''ପାରିସୁଦ୍ଧୀ''ତି ଫଲଂ। ''ତେସଞ୍ଚ ପଟିପସ୍ସନା''ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା। ତତ୍ଥ ଇମିନା ଆଦିକମ୍ମିକକୁଲପୁତ୍ତେନ ପଠମଂ ଗଣନାୟ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଗଣେନ୍ତେନ ଚ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହେଟ୍ଠା ନ ଠପେତବ୍ବଂ, ଦସନ୍ନଂ ଉପରି ନ ନେତବ୍ବଂ, ଅନ୍ତରେ ଖଣ୍ଡଂ ନ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହେଟ୍ଠା ଠପେନ୍ତସ୍ସ ହି ସମ୍ବାଧେ ଓକାସେ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ୱିପ୍ଫନ୍ଦତି, ସମ୍ବାଧେ ୱଜେ ସନ୍ନିରୁଦ୍ଧଗୋଗଣୋ ୱିୟ। ଦସନ୍ନଂ ଉପରି ନେନ୍ତସ୍ସ ଗଣନାନିସ୍ସିତୋୱ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ଅନ୍ତରା ଖଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେନ୍ତସ୍ସ ''ସିଖାପ୍ପତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ମେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ନୋ''ତି ଚିତ୍ତଂ ୱିକମ୍ପତି। ତସ୍ମା ଏତେ ଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗଣେତବ୍ବଂ।

ଗଣେନ୍ତେନ ଚ ପଠମଂ ଦନ୍ଧଗଣନାୟ ଧଞ୍ଞମାପକଗଣନାୟ ଗଣେତବ୍ବଂ। ଧଞ୍ଞମାପକୋ ହି ନାଳିଂ ପୂରେତ୍ୱା ''ଏକ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଓକିରତି। ପୁନ ପୂରେନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି କଚୱରଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଛଡ୍ଡେନ୍ତୋ ''ଏକଂ ଏକ''ନ୍ତି ୱଦତି। ଏସ ନୟୋ ''ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ''ତିଆଦୀସୁ। ଏୱମେୱ ଇମିନାପି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଯୋ ଉପଟ୍ଠାତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଏକଂ ଏକ''ନ୍ତି ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ''ଦସ ଦସା''ତି ପୱତ୍ତମାନଂ ପୱତ୍ତମାନଂ ଉପଲକ୍ଖେତ୍ୱାୱ ଗଣେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱଂ ଗଣୟତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତା ଚ ପୱିସନ୍ତା ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପାକଟା ହୋନ୍ତି।

ଅଥାନେନ ତଂ ଦନ୍ଧଗଣନଂ ଧଞ୍ଞମାପକଗଣନଂ ପହାୟ ସୀଘଗଣନାୟ ଗୋପାଲକଗଣନାୟ ଗଣେତବ୍ବଂ । ଛେକୋ ହି ଗୋପାଲକୋ ସକ୍ଖରାୟୋ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେନ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁଦଣ୍ଡହତ୍ଥୋ ପାତୋୱ ୱଜଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗାୱୋ ପିଟ୍ଠିୟଂ ପହରିତ୍ୱା ପଲିଘତ୍ଥମ୍ଭମତ୍ଥକେ ନିସିନ୍ନୋ ଦ୍ୱାରଂ ପତ୍ତଂ ପତ୍ତଂୟେୱ ଗାୱଂ ''ଏକୋ ଦ୍ୱେ''ତି ସକ୍ଖରଂ ଖିପିତ୍ୱା ଖିପିତ୍ୱା ଗଣେତି। ତିୟାମରତ୍ତିଂ ସମ୍ବାଧେ ଓକାସେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୁଟ୍ଠଗୋଗଣୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପନିଘଂସନ୍ତୋ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ପୁଞ୍ଜୋ ପୁଞ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତି। ସୋ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ''ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଦସା''ତି ଗଣେତିୟେୱ। ଏୱମିମସ୍ସାପି ପୁରିମନୟେନ ଗଣୟତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପାକଟା ହୁତ୍ୱା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତି। ତତୋ ତେନ ''ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂୟେୱ ଗହେତ୍ୱା ''ଏକୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ , ଏକୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଛ, ଏକୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଛ ସତ୍ତ…ପେ… ଅଟ୍ଠ… ନୱ… ଦସା''ତି ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗଣେତବ୍ବମେୱ। ଗଣନାପଟିବଦ୍ଧେ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଗଣନାବଲେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି ଅରିତ୍ତୂପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ ଚଣ୍ଡସୋତେ ନାୱାଠପନମିୱ।

ତସ୍ସେୱଂ ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗଣୟତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନିରନ୍ତରପ୍ପୱତ୍ତଂ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଅଥ ''ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ୱାତଂ ଅପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁରିମନୟେନେୱ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ଗଣେତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତୋପୱିସନୱାତେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱେସୟତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ୱାତବ୍ଭାହତଂ ମେଦପୂରିତଂ ୱିୟ ହୋତି, ବହିନିକ୍ଖମନୱାତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ନୀହରତୋ ବହିଦ୍ଧା ପୁଥୁତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିପତି। ଫୁଟ୍ଠୋକାସେ ପନ ସତିଂ ଠପେତ୍ୱା ଭାୱେନ୍ତସ୍ସେୱ ଭାୱନା ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ୱାତଂ ଅପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପୁରିମନୟେନେୱ ୱେଗେନ ୱେଗେନ ଗଣେତବ୍ବ''ନ୍ତି।

କୀୱ ଚିରଂ ପନେତଂ ଗଣେତବ୍ବନ୍ତି? ଯାୱ ୱିନା ଗଣନାୟ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାରମ୍ମଣେ ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି। ବହି ୱିସଟୱିତକ୍କୱିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାରମ୍ମଣେ ସତି ସଣ୍ଠପନତ୍ଥଂୟେୱ ହି ଗଣନାତି।

ଏୱଂ ଗଣନାୟ ମନସିକତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧନାୟ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଅନୁବନ୍ଧନା ନାମ ଗଣନଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ସତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଅନୁଗମନଂ; ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନାନୁଗମନୱସେନ। ବହିନିକ୍ଖମନୱାତସ୍ସ ହି ନାଭି ଆଦି, ହଦୟଂ ମଜ୍ଝଂ, ନାସିକଗ୍ଗଂ ପରିୟୋସାନଂ। ଅବ୍ଭନ୍ତରପୱିସନୱାତସ୍ସ ନାସିକଗ୍ଗଂ ଆଦି, ହଦୟଂ ମଜ୍ଝଂ, ନାଭି ପରିୟୋସାନଂ। ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ୱିକ୍ଖେପଗତଂ ଚିତ୍ତଂ ସାରଦ୍ଧାୟ ଚେୱ ହୋତି ଇଞ୍ଜନାୟ ଚ। ଯଥାହ –

‘‘ଅସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ। ପସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚା’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୭)।

ତସ୍ମା ଅନୁବନ୍ଧନାୟ ମନସିକରୋନ୍ତେନ ନ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନୱସେନ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ଖୋ ଫୁସନାୱସେନ ଚ ଠପନାୱସେନ ଚ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଗଣନାନୁବନ୍ଧନାୱସେନ ୱିୟ ହି ଫୁସନାଠପନାୱସେନ ୱିସୁଂ ମନସିକାରୋ ନତ୍ଥି। ଫୁଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେୟେୱ ପନ ଗଣେନ୍ତୋ ଗଣନାୟ ଚ ଫୁସନାୟ ଚ ମନସି କରୋତି। ତତ୍ଥେୱ ଗଣନଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ତେ ସତିୟା ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ଅପ୍ପନାୱସେନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ଠପେନ୍ତୋ ‘‘ଅନୁବନ୍ଧନାୟ ଚ ଫୁସନାୟ ଚ ଠପନାୟ ଚ ମନସି କରୋତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସ୍ୱାୟମତ୍ଥୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତପଙ୍ଗୁଳଦୋୱାରିକୋପମାହି ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ ୱୁତ୍ତକକଚୋପମାୟ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ରାୟଂ ପଙ୍ଗୁଳୋପମା – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ପଙ୍ଗୁଳୋ ଦୋଲାୟ କୀଳତଂ ମାତାପୁତ୍ତାନଂ ଦୋଲଂ ଖିପିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଦୋଲତ୍ଥମ୍ଭମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ କମେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଚ ଦୋଲାଫଲକସ୍ସ ଉଭୋ କୋଟିୟୋ ମଜ୍ଝଞ୍ଚ ପସ୍ସତି, ନ ଚ ଉଭୋକୋଟିମଜ୍ଝାନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ବ୍ୟାୱଟୋ ହୋତି। ଏୱମେୱାୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ସତିୱସେନ ଉପନିବନ୍ଧନତ୍ଥମ୍ଭମୂଲେ ଠତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଦୋଲଂ ଖିପିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିମିତ୍ତେ ସତିୟା ନିସିନ୍ନୋ କମେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଂ ସତିୟା ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଚ ଚିତ୍ତଂ ଠପେନ୍ତୋ ପସ୍ସତି, ନ ଚ ତେସଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ବ୍ୟାୱଟୋ ହୋତି। ଅୟଂ ପଙ୍ଗୁଳୋପମା।

ଅୟଂ ପନ ଦୋୱାରିକୋପମା – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି ଦୋୱାରିକୋ ନଗରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ପୁରିସେ ‘କୋ ତ୍ୱଂ, କୁତୋ ୱା ଆଗତୋ, କୁହିଂ ୱା ଗଚ୍ଛସି, କିଂ ୱା ତେ ହତ୍ଥେ’ତି ନ ୱୀମଂସତି, ନ ହି ତସ୍ସ ତେ ଭାରା। ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂ ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତଂୟେୱ ପନ ୱୀମଂସତି; ଏୱମେୱ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠୱାତା ଚ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତୱାତା ଚ ନ ଭାରା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତା ଦ୍ୱାରପ୍ପତ୍ତାୟେୱ ଭାରାତି। ଅୟଂ ଦୋୱାରିକୋପମା।

କକଚୋପମା ପନ ଆଦିତୋପଭୁତି ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଅଜାନତୋ ଚ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନାନୁପଲବ୍ଭତି।

‘‘ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଜାନତୋ ଚ ତୟୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ଉପଲବ୍ଭତୀ’’ତି। (ପଟି। ମ। ୧।୧୫୯);

କଥଂ ଇମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ନ ହୋନ୍ତି, ନ ଚିମେ ତୟୋ ଧମ୍ମା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି ? ସେୟ୍ୟଥାପି ରୁକ୍ଖୋ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ତମେନଂ ପୁରିସୋ କକଚେନ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ରୁକ୍ଖେ ଫୁଟ୍ଠକକଚଦନ୍ତାନଂ ୱସେନ ପୁରିସସ୍ସ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା କକଚଦନ୍ତେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା କକଚଦନ୍ତା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି।

ୟଥା ରୁକ୍ଖୋ ସମେ ଭୂମିଭାଗେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ; ଏୱଂ ଉପନିବନ୍ଧନନିମିତ୍ତଂ। ୟଥା କକଚଦନ୍ତା; ଏୱଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା। ୟଥା ରୁକ୍ଖେ ଫୁଟ୍ଠକକଚଦନ୍ତାନଂ ୱସେନ ପୁରିସସ୍ସ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା କକଚଦନ୍ତେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା କକଚଦନ୍ତା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ନାସିକଗ୍ଗେ ୱା ମୁଖନିମିତ୍ତେ ୱା ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ନ ଆଗତେ ୱା ଗତେ ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ମନସି କରୋତି, ନ ଆଗତା ୱା ଗତା ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାୟତି, ପୟୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି।

ପଧାନନ୍ତି କତମଂ ପଧାନଂ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ କାୟୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି କମ୍ମନିୟଂ ହୋତି – ଇଦଂ ପଧାନଂ। କତମୋ ପୟୋଗୋ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସା ପହୀୟନ୍ତି, ୱିତକ୍କା ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି – ଅୟଂ ପୟୋଗୋ। କତମୋ ୱିସେସୋ? ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସ ସଂୟୋଜନା ପହୀୟନ୍ତି, ଅନୁସୟା ବ୍ୟନ୍ତୀ

ହୋନ୍ତି – ଅଯଂ ୱିସେସୋ। ଏୱଂ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଏକଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣା ନ ହୋନ୍ତି, ନ ଚିମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଧାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞାଯତି, ପଯୋଗଞ୍ଚ ସାଧେତି, ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତି।

''ଆନାପାନସ୍ସତୀ ଯସ୍ସ, ପରିପୁଣ୍ଣା ସୁଭାୱିତା;

ଅନୁପୁବ୍ବଂ ପରିଚିତା, ଯଥା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତା;

ସୋ ଇମଂ ଲୋକଂ ପଭାସେତି, ଅବ୍ଭା ମୁତ୍ତୋୱ ଚନ୍ଦିମା''ତି। (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୦);

ଅଯଂ କକଚୋପମା। ଇଧ ପନସ୍ସ ଆଗତାଗତୱସେନ ଅମନସିକାରମତ୍ତମେୱ ପଯୋଜନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋତୋ କସ୍ସଚି ନଚିରେନେୱ ନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅୱସେସଜ୍ଝାନଙ୍ଗପଟିମଣ୍ଡିତା ଅପ୍ପନାସଙ୍ଖାତା ଠପନା ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। କସ୍ସଚି ପନ ଗଣନାୱସେନେୱ ମନସିକାରକାଲତୋପଭୁତି ଅନୁକ୍କମତୋ ଓଳାରିକଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିରୋଧୱସେନ କାଯଦରଥେ ୱୂପସନ୍ତେ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଲହୁକଂ ହୋତି, ସରୀରଂ ଆକାସେ ଲଙ୍ଘନାକାରପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି। ଯଥା ସାରଦ୍ଧକାଯସ୍ସ ମଞ୍ଚେ ୱା ପୀଠେ ୱା ନିସୀଦତୋ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଓନମତି, ୱିକୂଜତି, ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ୱଲିଂ ଗଣ୍ହାତି। ଅସାରଦ୍ଧକାଯସ୍ସ ପନ ନିସୀଦତୋ ନେୱ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଓନମତି, ନ ୱିକୂଜତି, ନ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ୱଲିଂ ଗଣ୍ହାତି, ତୂଲପିଚୁପୂରିତଂ ୱିଯ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ହୋତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅସାରଦ୍ଧୋ କାଯୋ ଲହୁକୋ ହୋତି; ଏୱମେୱ ଗଣନାୱସେନ ମନସିକାରକାଲତୋପଭୁତି ଅନୁକ୍କମତୋ ଓଳାରିକଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିରୋଧୱସେନ କାଯଦରଥେ ୱୂପସନ୍ତେ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଲହୁକଂ ହୋତି, ସରୀରଂ ଆକାସେ ଲଙ୍ଘନାକାରପ୍ପତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି।

ତସ୍ସ ଓଳାରିକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ନିରୁଦ୍ଧେ ସୁଖୁମଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ନିରୁଦ୍ଧେ ଅପରାପରଂ ତତୋ ସୁଖୁମତରସୁଖୁମତମନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ପୱତ୍ତତିଯେୱ। କଥଂ? ଯଥା ପୁରିସୋ ମହତିଯା ଲୋହସଲାକାଯ କଂସତାଳଂ ଆକୋଟେଯ୍ୟ, ଏକପ୍ପହାରେନ ମହାସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ଓଳାରିକସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ନିରୁଦ୍ଧେ ଓଳାରିକେ ସଦ୍ଦେ ଅଥ ପଚ୍ଛା ସୁଖୁମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ, ତସ୍ମିମ୍ପି ନିରୁଦ୍ଧେ ଅପରାପରଂ ତତୋ ସୁଖୁମତରସୁଖୁମତମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତେୱ; ଏୱନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ସେଯ୍ୟଥାପି କଂସେ ଆକୋଟିତେ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୧) ୱିତ୍ଥାରୋ।

ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞାନି କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଉପରୂପରି ୱିଭୂତାନି ହୋନ୍ତି, ନ ତଥା ଇଦଂ। ଇଦଂ ପନ ଉପରୂପରି ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ସୁଖୁମତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉପଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ନ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। କିଂ କାତବ୍ବଂ? ''ଆଚରିଯଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ୱା ''ନଟ୍ଠଂ ଦାନି ମେ କମ୍ମଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ୱା ନ ୱୁଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ଇରିଯାପଥଂ ୱିକୋପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୋ ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନୱନୱମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଥାନିସିନ୍ନେନେୱ ଦେସତୋ ଆହରିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ଆହରଣୂପାଯୋ। ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନୁପଟ୍ଠହନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ''ଇମେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ନାମ କତ୍ଥ ଅତ୍ଥି, କତ୍ଥ ନତ୍ଥି, କସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥି, କସ୍ସ ୱା ନତ୍ଥୀ''ତି। ଅଥେୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତା ''ଇମେ ଅନ୍ତୋମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ନତ୍ଥି, ଉଦକେ ନିମୁଗ୍ଗାନଂ ନତ୍ଥି, ତଥା ଅସଞ୍ଞୀଭୂତାନଂ ମତାନଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପନ୍ନାନଂ ରୂପାରୂପଭୱସମଙ୍ଗୀନଂ ନିରୋଧସମାପନ୍ନାନ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଏୱଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତା ପଟିଚୋଦେତବ୍ବୋ – ''ନନୁ ତ୍ୱଂ, ପଣ୍ଡିତ, ନେୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ, ନ ଉଦକେ ନିମୁଗ୍ଗୋ, ନ ଅସଞ୍ଞୀଭୂତୋ, ନ ମତୋ, ନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମଆପନ୍ନୋ, ନ ରୂପାରୂପଭୱସମଙ୍ଗୀ, ନ ନିରୋଧସମାପନ୍ନୋ, ଅତ୍ଥିଯେୱ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ମନ୍ଦପଞ୍ଞତାଯ ପନ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋସୀ''ତି। ଅଥାନେନ ପକତିଫୁଟ୍ଠୱସେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଇମେ ହି ଦୀଘନାସିକସ୍ସ ନାସା ପୁଟଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତା ପୱତ୍ତନ୍ତି, ରସ୍ସନାସିକସ୍ସ ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠଂ। ତସ୍ମାନେନ ଇମଂ ନାମ ଠାନଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୀତି ନିମିତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ। ଇମମେୱ ହି ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା – ''ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିଭାୱନଂ ୱଦାମୀ''ତି (ମ। ନି। ୩।୧୪୯; ସଂ। ନି। ୫।୯୯୨)। କିଞ୍ଚାପି ହି ଯଂକିଞ୍ଚି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସତସ୍ସ ସମ୍ପଜାନସ୍ସେୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପନ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ପାକଟଂ ହୋତି। ଇଦଂ ପନ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗରୁକଂ ଗରୁକଭାୱନଂ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତାନଂ ମହାପୁରିସାନମେୱ ମନସିକାରଭୂମିଭୂତଂ, ନ ଚେୱ ଇତ୍ତରଂ, ନ ଚ ଇତ୍ତରସତ୍ତସମାସେୱିତଂ। ଯଥା ଯଥା ମନସି କରୀଯତି, ତଥା ତଥା ସନ୍ତଞ୍ଚେୱ ହୋତି ସୁଖୁମଞ୍ଚ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ବଲୱତୀ ସତି ଚ ପଞ୍ଞା ଚ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା।

ଯଥା ହି ମଟ୍ଠସାଟକସ୍ସ ତୁନ୍ନକରଣକାଲେ ସୂଚିପି ସୁଖୁମା ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା, ସୂଚିପାସୱେଧନମ୍ପି ତତୋ ସୁଖୁମତରଂ; ଏୱମେୱ ମଟ୍ଠସାଟକସଦିସସ୍ସ ଇମସ୍ସ

କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଭାଵନାକାଲେ ସୂଚିପଟିଭାଗା ସତିପି ସୂଚିପାସୱେଧନପଟିଭାଗା ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ପଞ୍ଞାପି ବଲଵତୀ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ତାହି ଚ ପନ ସତିପଞ୍ଞାହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅଞ୍ଞତ୍ର ପକତିଫୁଟ୍ଠୋକାସା ପରିଯେସିତବ୍ବା।

ଯଥା ପନ କସ୍ସକୋ କସିଂ କସିତ୍ୱା ବଲିବଦ୍ଦେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଗୋଚରାଭିମୁଖେ କତ୍ୱା ଛାଯାଯ ନିସିନ୍ନୋ ୱିସ୍ସମେଯ୍ଯ, ଅଥସ୍ସ ତେ ବଲିବଦ୍ଦା ୱେଗେନ ଅଟୱିଂ ପୱିସେଯ୍ୟୁଂ। ଯୋ ହୋତି ଛେକୋ କସ୍ସକୋ ସୋ ପୁନ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଯୋଜେତୁକାମୋ ନ ତେସଂ ଅନୁପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟୱିଂ ଆହିଣ୍ଡତି। ଅଥ ଖୋ ରସ୍ମିଞ୍ଚ ପତୋଦଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ତେସଂ ନିପାତତିତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି ୱା ନିପଜ୍ଜତି ୱା। ଅଥ ତେ ଗୋଣେ ଦିୱସଭାଗଂ ଚରିତ୍ୱା ନିପାତତିତ୍ଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ରସ୍ମିଯା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପତୋଦେନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତ୍ୱା ପୁନ କମ୍ମଂ କରୋତି; ଏୱମେୱ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନ ତେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ଅଞ୍ଞତ୍ର ପକତିଫୁଟ୍ଠୋକାସା ପରିଯେସିତବ୍ବା। ସତିରସ୍ମିଂ ପନ ପଞ୍ଞାପତୋଦଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ପକତିଫୁଟ୍ଠୋକାସେ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ମନସିକାରୋ ପୱତ୍ତେତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହିସ୍ସ ମନସିକରୋତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ତେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ନିପାତତିତ୍ଥେ ୱିଯ ଗୋଣା। ତତୋ ତେନ ସତିରସ୍ମିଯା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଯୋଜେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପତୋଦେନ ୱିଜ୍ଝନ୍ତେନ ପୁନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ; ତସ୍ସେୱମନୁଯୁଞ୍ଜତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ତଂ ପନେତଂ ନ ସବ୍ବେସଂ ଏକସଦିସଂ ହୋତି ; ଅପିଚ ଖୋ କସ୍ସଚି ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦଯମାନୋ ତୂଲପିଚୁ ୱିଯ, କପ୍ପାସପିଚୁ ୱିଯ, ୱାତଧାରା ୱିଯ ଚ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଏକଚ୍ଚେ ଆହୁ।

ଅଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ଇଦଞ୍ହି କସ୍ସଚି ତାରକରୂପଂ ୱିଯ, ମଣିଗୁଳିକା ୱିଯ, ମୁତ୍ତାଗୁଳିକା ୱିଯ ଚ କସ୍ସଚି ଖରସମ୍ଫସ୍ସଂ ହୁତ୍ୱା କପ୍ପାସଟ୍ଠି ୱିଯ, ସାରଦାରୁସୂଚି ୱିଯ ଚ କସ୍ସଚି ଦୀଘପାମଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ ୱିଯ, କୁସୁମଦାମଂ ୱିଯ, ଧୂମସିଖା ୱିଯ ଚ କସ୍ସଚି ୱିତ୍ଥତ ମକ୍କଟକସୁତ୍ତଂ ୱିଯ, ୱଲାହକପଟଲଂ ୱିଯ, ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ୱିଯ, ରଥଚକ୍କଂ ୱିଯ, ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ, ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ ୱିଯ ଚ ଉପଟ୍ଠାତି। ତଞ୍ଚ ପନେତଂ ଯଥା ସମ୍ବହୁଲେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ଏକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ କୀଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ମହତୀ ପବ୍ବତେଯ୍ଯା ନଦୀ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି ଆହ। ଅପରୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଏକା ୱନରାଜି ୱିଯ’’। ଅଞ୍ଞୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ସୀତଚ୍ଛାଯୋ ସାଖାସମ୍ପନ୍ନୋ ଫଲଭାରଭରିତରୁକ୍ଖୋ ୱିଯା’’ତି। ତେସଞ୍ହି ତଂ ଏକମେୱ ସୁତ୍ତଂ ସଞ୍ଞାନାନତାଯ ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ଏୱଂ ଏକମେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସଞ୍ଞାନାନତାଯ ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତି। ସଞ୍ଞଜଞ୍ହି ଏତଂ ସଞ୍ଞାନିଦାନଂ ସଞ୍ଞାପ୍ପଭୱଂ ତସ୍ମା ସଞ୍ଞାନାନତାଯ ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଅଞ୍ଞମେୱ ଅସ୍ସାସାରମ୍ମଣଂ ଚିତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପସ୍ସାସାରମ୍ମଣଂ, ଅଞ୍ଞଂ ନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ଯସ୍ସ ହି ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନେୱ ଅପ୍ପନଂ ନ ଉପଚାରଂ ପାପୁଣାତି। ଯସ୍ସ ପନିମେ ତଯୋ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅପ୍ପନଞ୍ଚ ଉପଚାରଞ୍ଚ ପାପୁଣାତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଅଜାନତୋ ଚ ତଯୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନାନୁପଲବ୍ଭତି।

‘‘ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା, ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସ;

ଜାନତୋ ଚ ତଯୋ ଧମ୍ମେ, ଭାୱନା ଉପଲବ୍ଭତୀ’’ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୩୧);

ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠିତେ ପନ ନିମିତ୍ତେ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଆଚରିଯସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତବ୍ବଂ – ‘‘ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଏୱରୂପଂ ନାମ ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି। ଆଚରିଯେନ ପନ ‘‘ଏତଂ ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ନ ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱା ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ‘‘ଏୱଂ ହୋତି, ଆୱୁସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ପନ ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସି କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ‘‘ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ୱୋସାନଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ; ‘‘ନ ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ନିରାସୋ ୱିସୀଦେଯ୍ଯ। ତସ୍ମା ତଦୁଭଯମ୍ପି ଅୱତ୍ୱା ମନସିକାରେଯେୱ ନିଯୋଜେତବ୍ବୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ଦୀଘଭାଣକା। ମଜ୍ଝିମଭାଣକା ପନାହୁ – ‘‘ନିମିତ୍ତମିଦଂ, ଆୱୁସୋ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସି କରୋହି ସପ୍ପୁରିସାତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ’’ତି। ଅଥାନେନ ନିମିତ୍ତେଯେୱ ଚିତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ଏୱମସ୍ସାଯଂ ଇତୋ ପଭୁତି ଠପନାୱସେନ ଭାୱନା ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପୋରାଣେହି –

‘‘ନିମିତ୍ତେ ଠପଯଂ ଚିତ୍ତଂ, ନାନାକାରଂ ୱିଭାୱଯଂ;

ଧୀରୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ, ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ନିବନ୍ଧତୀ’’ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୩୨; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧।୧୬୩);

ତସ୍ସେୱଂ ନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନତୋ ପଭୁତି ନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାନେୱ ହୋନ୍ତି କିଲେସା ସନ୍ନିସିନ୍ନାୱ ସତି ଉପଟ୍ଠିତାଯେୱ, ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତମେୱ। ଇଦଞ୍ହି

ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ ନାମ ହୋହି – ଉପଚାରଭୂମିଯଂ ୱା ନୀୱରଣପ୍ପହାନେନ, ପଟିଲାଭଭୂମିଯଂ ୱା ଅଙ୍ଗପାତୁଭାୱେନ। ତତ୍ଥ "ଉପଚାରଭୂମୀ"ତି ଉପଚାରସମାଧି; "ପଟିଲାଭଭୂମୀ"ତି ଅପ୍ପନାସମାଧି। ତେସଂ କିଂ ନାନାକରଣଂ? ଉପଚାରସମାଧି କୁସଲୱୀଥିଯଂ ଜୱିତ୍ୱା ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତରତି, ଅପ୍ପନାସମାଧି ଦିୱସଭାଗେ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଦିୱସଭାଗମ୍ପି କୁସଲୱୀଥିଯଂ ଜୱତି, ନ ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତରତି। ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ସମାଧୀସୁ ନିମିତ୍ତପାତୁଭାୱେନ ଉପଚାରସମାଧିନା ସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି । ଅଥାନେନ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ନେୱ ୱଣ୍ଣତୋ ମନସିକାତବ୍ବଂ, ନ ଲକ୍ଖଣତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ଖୋ ଖତ୍ତିଯମହେସିଯା ଚକ୍କୱତ୍ତିଗବ୍ଭୋ ୱିଯ କସ୍ସକେନ ସାଲିଯୱଗବ୍ଭୋ ୱିଯ ଚ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ; ରକ୍ଖିତଂ ହିସ୍ସ ଫଲଦଂ ହୋତି।

"ନିମିତ୍ତଂ ରକ୍ଖତୋ ଲଦ୍ଧ, ପରିହାନି ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଆରକ୍ଖମ୍ହି ଅସନ୍ତମ୍ହି, ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ୱିନସ୍ସତୀ"ତି।

ତତ୍ରାଯଂ ରକ୍ଖଣୂପାଯୋ – ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଆୱାସୋ, ଗୋଚରୋ, ଭସ୍ସଂ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ଭୋଜନଂ, ଉତୁ, ଇରିଯାପଥୋତି ଇମାନି ସତ୍ତ ଅସପ୍ପାଯାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ତାନେୱ ସତ୍ତ ସପ୍ପାଯାନି ସେୱନ୍ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ସପ୍ପାଯସେୱନେନ ନିମିତ୍ତଂ ଥିରଂ କତ୍ୱା ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ଗମଯିତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନତା, ନିମିତ୍ତକୁସଲତା, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ସପଗ୍ଗହେତବ୍ବ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତପଗ୍ଗଣ୍ହନା, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତନିଗ୍ଗଣ୍ହନା, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପହଂସେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମ୍ପହଂସେତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତସମ୍ପହଂସନା, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା, ଅସମାହିତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନା, ସମାହିତପୁଗ୍ଗଲସେୱନା, ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି ଇମାନି ଦସ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲାନି ଅୱିଜହନ୍ତେନ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ।

ତସ୍ସେୱଂ ଅନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ୱିହରତୋ ଇଦାନି ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଭୱଙ୍ଗଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣଂ ମନୋଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ନିରୁଦ୍ଧେ ତଦେୱାରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ୱା ଜୱନାନି, ଯେସଂ ପଠମଂ ପରିକମ୍ମଂ, ଦୁତିଯଂ ଉପଚାରଂ, ତତିଯଂ ଅନୁଲୋମଂ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଗୋତ୍ରଭୁ , ପଞ୍ଚମଂ ଅପ୍ପନାଚିତ୍ତଂ। ପଠମଂ ୱା ପରିକମ୍ମଞ୍ଚେୱ ଉପଚାରଞ୍ଚ, ଦୁତିଯଂ ଅନୁଲୋମଂ, ତତିଯଂ ଗୋତ୍ରଭୁ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଅପ୍ପନାଚିତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଚତୁତ୍ଥମେୱ ହି ପଞ୍ଚମଂ ୱା ଅପ୍ପେତି, ନ ଛଟ୍ଠଂ ସତ୍ତମଂ ୱା ଆସନ୍ନଭୱଙ୍ଗପାତତ୍ତା।

ଆଭିଧମ୍ମିକଗୋଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ପନାହ – "ଆସେୱନପଚ୍ଚଯେନ କୁସଲା ଧମ୍ମା ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି; ତସ୍ମା ଛଟ୍ଠଂ ସତ୍ତମଂ ୱା ଅପ୍ପେତୀ"ତି। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବଭାଗଚିତ୍ତାନି କାମାୱଚରାନି ହୋନ୍ତି, ଅପ୍ପନାଚିତ୍ତଂ ପନ ରୂପାୱଚରଂ। ଏୱମନେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନଂ, ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ, ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ, ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣଂ, ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି। ସୋ ତସ୍ମିଂଯେୱାରମ୍ମଣେ ୱିତକ୍କାଦଯୋ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାନି ପାପୁଣାତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଠପନାୱସେନ ଭାୱନାଯ ପରିଯୋସାନପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପକଥା। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗତୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ପତ୍ତଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୋ ପନେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣାୱିୱଟ୍ଟନାୱସେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତୁକାମୋ ତଦେୱ ଝାନଂ ଆୱଜ୍ଜନସମାପଜ୍ଜନଅଧିଟ୍ଠାନୱୁଟ୍ଠାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସଙ୍ଖାତେହି ପଞ୍ଚହାକାରେହି ୱସିପ୍ପତ୍ତଂ ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା ଅରୂପପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱା ରୂପଂ, ରୂପପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ୱା ଅରୂପନ୍ତି ରୂପାରୂପଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତି। କଥଂ? ସୋ ହି ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଝାନଙ୍ଗାନି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ନିସ୍ସଯଂ ହଦଯୱତ୍ଥୁଂ ତଂ ନିସ୍ସଯାନି ଚ ଭୂତାନି ତେସଞ୍ଚ ନିସ୍ସଯଂ ସକଲମ୍ପି କରଜକାଯଂ ପସ୍ସତି। ତତୋ "ଝାନଙ୍ଗାନି ଅରୂପଂ, ୱତ୍ଥାଦୀନି ରୂପ"ନ୍ତି ରୂପାରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତି।

ଅଥ ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା କେସାଦୀସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପଥୱୀଧାତୁଆଦିୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଭୂତାନି ତଂନିସ୍ସିତରୂପାନି ଚ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଯଥାପରିଗ୍ଗହିତରୂପାରମ୍ମଣଂ ଯଥାପରିଗ୍ଗହିତରୂପୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣଂ ୱା ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ପସ୍ସତି। ତତୋ "ଭୂତାଦୀନି ରୂପଂ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅରୂପ"ନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତି।

ଅଥ ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସମୁଦଯୋ କରଜକାଯୋ ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚାତି ପସ୍ସତି। ଯଥା ହି କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରିଯା ଧମମାନାଯ ଭସ୍ତଞ୍ଚ ପୁରିସସ୍ସ ଚ ତଜ୍ଜଂ ୱାଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱାତୋ ସଞ୍ଚରତି; ଏୱମେୱ କାଯଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାତି। ତତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ଚ କାଯଞ୍ଚ ରୂପଂ, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେ ଚ ଅରୂପନ୍ତି ୱୱତ୍ଥପେତି।

ଏୱଂ ନାମରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଂ ପରିଯେସତି, ପରିଯେସନ୍ତୋ ଚ ତଂ ଦିସ୍ୱା ତୀସୁପି ଅଦ୍ଧାସୁ ନାମରୂପସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ କଙ୍ଖଂ ୱିତରତି। ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖୋ କଲାପସମ୍ମସନୱସେନ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସନାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଓଭାସାଦଯୋ ଦସ ୱିପସ୍ସନୁପକ୍କିଲେସେ ପହାଯ ଉପକ୍କିଲେସୱିମୁତ୍ତଂ ପଟିପଦାଞାଣଂ "ମଗ୍ଗୋ"ତି ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଉଦଯଂ ପହାଯ ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନଂ ପତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନେନ ଭଯତୋ ଉପଟ୍ଠିତେସୁ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ଯଥାକ୍କମଂ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ପାପୁଣିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଏକୂନୱୀସତିଭେଦସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣସ୍ସ ପରିଯନ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚସ୍ସ ଗଣନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାପରିଯୋସାନା ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଭାୱନା ଚ ସମତ୍ତା ହୋତୀତି।

ଅଯଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ପଠମଚତୁକ୍କୱଣ୍ଣନା।

ଇତରେସୁ ପନ ତୀସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ଯସ୍ମା ୱିସୁଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱନାନଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି; ତସ୍ମା ଅନୁପଦୱଣ୍ଣନାନଯେନେୱ ନେସଂ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୀତିପ୍ପଟିସଂୱେଦୀତି ପୀତିଂ ପଟିସଂୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତୋ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି – ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଚ।

କଥଂ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଝାନପଟିଲାଭେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସଂୱିଦିତତ୍ତା।

କଥଂ ଅସମ୍ମୋହତୋ? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତକପୀତିଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ମସତି, ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ –

"ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନ...ପେ... ରସ୍ସଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ... ରସ୍ସଂ ପସ୍ସାସୱସେନ... ସବ୍ବକାଯପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସାସୱସେନ... ସବ୍ବକାଯପ୍ପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସାସୱସେନ... ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ... ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ କାଯସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ତାଯ ସତିଯା ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଆୱଜ୍ଜତୋ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି ଜାନତୋ... ପସ୍ସତୋ... ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ... ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହତୋ... ସଦ୍ଧାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚତୋ... ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ... ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପଯତୋ... ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହତୋ... ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନତୋ... ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ଅଭିଜାନତୋ... ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ପରିଜାନତୋ... ପହାତବ୍ବଂ ପଜହତୋ... ଭାୱେତବ୍ବଂ ଭାୱଯତୋ... ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୋ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ଏୱଂ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତୀ"ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୨)।

ଏତେନେୱ ନଯେନ ଅୱସେସପଦାନିପି ଅତ୍ଥତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ୱିସେସମତ୍ତଂ। ତିଣ୍ଣଂ ଝାନାନଂ ୱସେନ ସୁଖପଟିସଂୱେଦିତା ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ୱସେନ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦିତା ୱେଦିତବ୍ବା। "ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରୋ"ତି ୱେଦନାଦଯୋ ଦ୍ୱେ ଖନ୍ଧା। ସୁଖପ୍ପଟିସଂୱେଦିପଦେ ଚେତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନାଭୂମିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ "ସୁଖନ୍ତି ଦ୍ୱେ ସୁଖାନି – କାଯିକଞ୍ଚ ସୁଖଂ ଚେତସିକଞ୍ଚା"ତି ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଓଳାରିକଂ ଓଳାରିକଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରଂ ପସ୍ସମ୍ଭେନ୍ତୋ, ନିରୋଧେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ୱିତ୍ଥାରତୋ କାଯସଙ୍ଖାରେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ପୀତିପଦେ ପୀତିସୀସେନ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା। ସୁଖପଦେ ସରୂପେନେୱ ୱେଦନା । ଦ୍ୱୀସୁ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଦେସୁ "ସଞ୍ଞା ଚ ୱେଦନା ଚ ଚେତସିକା ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା"ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୪; ମ। ନି। ୧।୪୬୩) ୱଚନତୋ ସଞ୍ଞାସମ୍ପଯୁତ୍ତା ୱେଦନାତି। ଏୱଂ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାନଯେନ ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ଭାସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତିଯଚତୁକ୍କେପି ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ ୱସେନ ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦିତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ମୋଦେନ୍ତୋ ପମୋଦେନ୍ତୋ ହାସେନ୍ତୋ ପହାସେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଅଭିପ୍ପମୋଦୋ ହୋତି – ସମାଧିୱସେନ ଚ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଚ।

କଥଂ ସମାଧିୱସେନ? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜତି, ସୋ ସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ପୀତିଯା ଚିତ୍ତଂ ଆମୋଦେତି ପମୋଦେତି। କଥଂ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତକପୀତିଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ମସତି; ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତକପୀତିଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଆମୋଦେତି ପମୋଦେତି। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ "ଅଭିପ୍ପମୋଦଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି

ସିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ସମଂ ଆଦହନ୍ତୋ ସମଂ ଠପେନ୍ତୋ ତାନି ୱା ପନ ଝାନାନି ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତକଚିତ୍ତଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ପସତୋ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଖଣିକଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା; ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଖଣିକଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାଯ ୱସେନପି ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ସମଂ ଆଦହନ୍ତୋ ସମଂ ଠପେନ୍ତୋ ‘‘ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନେନ ନୀୱରଣେହି ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ୱିମୋଚେନ୍ତୋ, ଦୁତିଯେନ ୱିତକ୍କୱିଚାରେହି, ତତିଯେନ ପୀତିଯା, ଚତୁତ୍ଥେନ ସୁଖଦୁକ୍ଖେହି ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ୱିମୋଚେନ୍ତୋ। ତାନି ୱା ପନ ଝାନାନି ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତକଚିତ୍ତଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ପସତି। ସୋ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାତୋ ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ୱିମୋଚେନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଖସଞ୍ଞାତୋ, ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାତୋ, ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନନ୍ଦିତୋ, ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନାଯ ରାଗତୋ, ନିରୋଧାନୁପସ୍ସନାଯ ସମୁଦଯତୋ, ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦାନତୋ ଚିତ୍ତଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ୱିମୋଚେନ୍ତୋ ଅସ୍ସସତି ଚେୱ ପସ୍ସସତି ଚ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ୱିମୋଚଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ’’ତି। ଏୱଂ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ଭାସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଚତୁତ୍ଥଚତୁକ୍କେ ପନ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ତାୱ ଅନିଚ୍ଚଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଅନିଚ୍ଚତା ୱେଦିତବ୍ବା, ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା ୱେଦିତବ୍ବା , ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ‘‘ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା। କସ୍ମା? ଉପ୍ପାଦୱଯଞ୍ଞଥତ୍ତଭାୱା। ‘‘ଅନିଚ୍ଚତା’’ତି ତେସଞ୍ଞେୱ ଉପ୍ପାଦୱଯଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱୋ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ତେନେୱାକାରେନ ଅଠତ୍ୱା ଖଣଭଙ୍ଗେନ ଭେଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନା’’ତି ତସ୍ସା ଅନିଚ୍ଚତାଯ ୱସେନ ରୂପାଦୀସୁ ‘‘ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ଅନୁପସ୍ସନା; ‘‘ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ’’ତି ତାଯ ଅନୁପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ; ତସ୍ମା ଏୱଂ ଭୂତୋ ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ଇଧ ‘‘ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି, ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦ୍ୱେ ୱିରାଗା – ଖଯୱିରାଗୋ ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିରାଗୋ ଚ। ତତ୍ଥ ‘‘ଖଯୱିରାଗୋ’’ତି ସଙ୍ଖାରାନଂ ଖଣଭଙ୍ଗୋ; ‘‘ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିରାଗୋ’’ତି ନିବ୍ବାନଂ; ‘‘ୱିରାଗାନୁପସ୍ସନା’’ତି ତଦୁଭଯଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତା ୱିପସ୍ସନା ଚ ମଗ୍ଗୋ ଚ। ତାଯ ଦୁୱିଧାଯପି ଅନୁପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ‘‘ୱିରାଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀ’’ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନିରୋଧାନୁପସ୍ସୀପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥାପି ଦ୍ୱେ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗା – ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋୟେୱ ଅନୁପସ୍ସନା ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନା; ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ୱିପସ୍ସନା ହି ତଦଙ୍ଗୱସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଖନ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରେହି କିଲେସେ ପରିଚ୍ଚଜତି, ସଙ୍ଖତଦୋସଦସ୍ସନେନ ଚ ତବ୍ବିପରୀତେ ନିବ୍ବାନେ ତନ୍ନିନ୍ନତାଯ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚେୱ ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମଗ୍ଗୋ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଖନ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରେହି କିଲେସେ ପରିଚ୍ଚଜତି, ଆରମ୍ମଣକରଣେନ ଚ ନିବ୍ବାନେ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ପରିଚ୍ଚାଗପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚେୱ ପକ୍ଖନ୍ଦନପଟିନିସ୍ସଗୋ ଚାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉଭଯମ୍ପି ପନ ପୁରିମପୁରିମଞ୍ଞାଣାନଂ ଅନୁଅନୁ ପସ୍ସନତୋ ଅନୁପସ୍ସନାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାଯ ଦୁୱିଧାଯ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଚ ପଟିନିସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଭାୱିତୋତି ଏୱଂ ସୋଳସହି ଆକାରେହି ଭାୱିତୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୬୭।ଅଥଖୋ ଭଗୱାତିଆଦିମ୍ହି ପନ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଭଗୱା ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିକଥାଯ ଭିକ୍ଖୂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଅଥ ଯଂ ତଂ ତତିଯପାରାଜିକପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ନିଦାନଞ୍ଚେୱ ପକରଣଞ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନଂ, ଏତସ୍ମିଂ ନିଦାନେ ଏତସ୍ମିଂ ପକରଣେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିଗରହିତ୍ୱା ଚ ଯସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନଂ ମିଗଲଣ୍ଡିକେନ ଚ ୱୋରୋପାପନଂ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ ନ ହୋତି; ତସ୍ମା ତଂ ଠପେତ୍ୱା ପାରାଜିକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭୂତଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନମେୱ ଗହେତ୍ୱା ପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲମିସ୍ସକତ୍ତା ପନେତ୍ଥ ‘‘ମୋଘପୁରିସା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ତେ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜୱସେନ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ତତିଯପାରାଜିକେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଅପରମ୍ପି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ ମରଣୱଣ୍ଣସଂୱଣ୍ଣନୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦି,

ତସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥଂ ‘‘ଏୱଞ୍ହିଦଂ ଭଗୱତା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୬୮। ତତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତାତି ଛନ୍ଦରାଗେନ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା; ସାରତ୍ତା ଅପେକ୍ଖୱନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମରଣୱଣ୍ଣଂ ସଂୱଣ୍ଣେମାତି ଜୀୱିତେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମରଣସ୍ସ ଗୁଣଂ ୱଣ୍ଣେମ; ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେମାତି। କତକଲ୍ଯାଣୋତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ପଦତ୍ଥୋ – କଲ୍ଯାଣଂ ସୁଚିକମ୍ମଂ କତଂ ତଯାତି ତ୍ୱଂ ଖୋ ଅସି କତକଲ୍ଯାଣୋ। ତଥା କୁସଲଂ ଅନୱଜ୍ଜକମ୍ମଂ କତଂ ତଯାତି କତକୁସଲୋ। ମରଣକାଲେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଯା ସତ୍ତାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଭଯସଙ୍ଖାତା ଭୀରୁତା, ତତୋ ତାଯନଂ ରକ୍ଖଣକମ୍ମଂ କତଂ ତଯାତି କତଭୀରୁତ୍ତାଣୋ ପାପଂ। ଲାମକକମ୍ମଂ ଅକତଂ ତଯାତି ଅକତପାପୋ। ଲୁଦ୍ଦଂ ଦାରୁଣଂ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯକମ୍ମଂ ଅକତଂ ତଯାତି ଅକତଲୁଦ୍ଦୋ। କିବ୍ବିସଂ ସାହସିକକମ୍ମଂ ଲୋଭାଦିକିଲେସୁସ୍ସଦଂ ଅକତଂ ତଯାତି ଅକତକିବ୍ବିସୋ। କସ୍ମା ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି? ଯସ୍ମା ସବ୍ବପ୍ପକାରମ୍ପି କତଂ ତଯା କଲ୍ଯାଣଂ, ଅକତଂ ତଯା ପାପଂ; ତେନ ତଂ ୱଦାମ – ‘‘କିଂ ତୁଯ୍ହଂ ଇମିନା ରୋଗାଭିଭୂତତ୍ତା ଲାମକେନ ପାପକେନ ଦୁକ୍ଖବହୁଲତ୍ତା ଦୁଜ୍ଜୀୱିତେନ’’। ମତଂ ତେ ଜୀୱିତା ସେଯ୍ଯୋତି ତୱ ମରଣଂ ଜୀୱିତା ସୁନ୍ଦରତରଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଇତୋ ତ୍ୱଂ କାଲଙ୍କତୋ କତକାଲୋ ହୁତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ମରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯସ୍ସ ଭେଦା…ପେ… ଉପପଜ୍ଜିସ୍ସସି। ଏୱଂ ଉପପନ୍ନୋ ଚ ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବେହି ଦେୱଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ମନାପିଯରୂପାଦିକେହି ପଞ୍ଚହି ୱତ୍ଥୁକାମକୋଟ୍ଠାସେହି ସମପ୍ପିତୋ ସମଙ୍ଗୀଭୂତୋ ପରିଚରିସ୍ସସି ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ସମୋଧାନଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଚରିସ୍ସସି, ୱିଚରିସ୍ସସି ଅଭିରମିସ୍ସସି ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୬୯।ଅସପ୍ପାଯାନୀତି ଅହିତାନି ଅୱୁଡ୍ଢିକରାନି ଯାନି ଖିପ୍ପମେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେନ୍ତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା

୧୭୨।ସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ଅଯଂ ‘‘ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହ’’ନ୍ତି ମାତିକାଯ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚପଦସ୍ସ ଉଦ୍ଧାରୋ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତି ଉପସଗ୍ଗୋ, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉସ୍ସୁକ୍କୱଚନମେତଂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ; ତସ୍ସ ସଞ୍ଚେତେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଚେତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଯୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୋରୋପେତି, ସୋ ଜାନନ୍ତୋ ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ହୋତି, ତଞ୍ଚସ୍ସ ୱୋରୋପନଂ ଚେଚ୍ଚ ଅଭିୱିତରିତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ବ୍ଯଞ୍ଜନେ ଆଦରଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ଥମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଜାନନ୍ତୋ ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ଚେଚ୍ଚ ଅଭିୱିତରିତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମୋ’’ତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତୋତି ‘‘ପାଣୋ’’ତି ଜାନନ୍ତୋ। ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋତି ‘‘ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେମୀ’’ତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ; ତେନେୱ ପାଣଜାନନାକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜାନନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚେଚ୍ଚାତି ୱଧକଚେତନାୱସେନ ଚେତେତ୍ୱା ପକପ୍ପେତ୍ୱା। ଅଭିୱିତରିତ୍ୱାତି ଉପକ୍କମୱସେନ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ନିରାସଙ୍କଚିତ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା। ୱୀତିକ୍କମୋତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତସ୍ସ ଯୋ ୱୀତିକ୍କମୋ ଅଯଂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚସଦ୍ଦସ୍ସ ସିଖାପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ‘‘ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଯ୍ଯା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହୋ ନାମା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗବ୍ଭସେଯ୍ଯକାନଂ ୱସେନ ସବ୍ବସୁଖୁମଅତ୍ତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ଯଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମି’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଠମଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ। ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଜାତଂ। ପଠମଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପାତୁଭୂତନ୍ତି ଇଦଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ‘‘ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଠମଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଚନେନ ଚେତ୍ଥ ସକଲାପି ପଞ୍ଚୱୋକାରପଟିସନ୍ଧି ଦସ୍ସିତା ହୋତି। ତସ୍ମା ତଞ୍ଚ ପଠମଂ ଚିତ୍ତଂ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚ ତଯୋ ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧା ତେନ ସହ ନିବ୍ବତ୍ତଞ୍ଚ କଲଲରୂପନ୍ତି ଅଯଂ ସବ୍ବପଠମୋ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ ‘‘କଲଲରୂପ’’ନ୍ତି ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ କାଯୱତ୍ଥୁଭାୱଦସକୱସେନ ସମତିଂସ ରୂପାନି, ନପୁଂସକାନଂ କାଯୱତ୍ଥୁଦସକୱସେନ ୱୀସତି। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ କଲଲରୂପଂ ଜାତିଉଣ୍ଣାଯ ଏକେନ ଅଂସୁନା ଉଦ୍ଧଟତେଲବିନ୍ଦୁମତ୍ତଂ ହୋତି ଅଚ୍ଛଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ –

‘‘ତିଲତେଲସ୍ସ ଯଥା ବିନ୍ଦୁ, ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ ଅନାୱିଲୋ;

ଏୱଂୱଣ୍ଣପ୍ପଟିଭାଗଂ କଲଲନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୨୬ ପକିଣ୍ଣକକଥା; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୩୫);

ଏୱଂ ପରିତ୍ତକଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ପକତିଯା ୱୀସୱସ୍ସସତାଯୁକସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଯାୱ ମରଣକାଲା ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଏସୋ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହୋ ନାମ।

ଜୀୱିତାୱୋରୋପେଯ୍ଯାତି କଲଲକାଲେପି ତାପନମଦ୍ଦନେହି ୱା ଭେସଜ୍ଜସମ୍ପଦାନେନ ୱା ତତୋ ୱା ଉଦ୍ଧମ୍ପି ତଦନୁରୂପେନ ଉପକ୍କମେନ ଜୀୱିତା ୱିଯୋଜେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନଂ ନାମ ଅତ୍ଥତୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦନମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏତସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି ଉପରୋଧେତି ସନ୍ତତିଂ ୱିକୋପେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ପୱେଣିଘଟନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଉପରୋଧେନ୍ତୋ ଚ ‘‘ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି ଉପରୋଧେତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସ୍ୱାଯମତ୍ଥୋ ‘‘ସନ୍ତତିଂ ୱିକୋପେତୀ’’ତିପଦେନ ଦସ୍ସିତୋ। ୱିକୋପେତୀତି ୱିଯୋଜେତି।

ତତ୍ଥ ଦୁୱିଧଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ – ରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଅରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚ। ତେସୁ ଅରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯେ ଉପକ୍କମୋ ନତ୍ଥି, ତଂ ୱୋରୋପେତୁଂ ନ ସକ୍କା। ରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯେ ପନ ଅତ୍ଥି, ତଂ ୱୋରୋପେତୁଂ ସକ୍କା। ତଂ ପନ ୱୋରୋପେନ୍ତୋ ଅରୂପଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯମ୍ପି ୱୋରୋପେତି। ତେନେୱ ହି ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ନିରୁଜ୍ଝତି ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତୋ। ତଂ ପନ ୱୋରୋପେନ୍ତୋ କିଂ ଅତୀତଂ ୱୋରୋପେତି, ଅନାଗତଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି? ନେୱ ଅତୀତଂ, ନ ଅନାଗତଂ, ତେସୁ ହି ଏକଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ଏକଂ ଅନୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଉଭଯମ୍ପି ଅସନ୍ତଂ, ଅସନ୍ତତ୍ତା ଉପକ୍କମୋ ନତ୍ଥି, ଉପକ୍କମସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଏକମ୍ପି ୱୋରୋପେତୁଂ ନ ସକ୍କା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଅତୀତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିତ୍ଥ, ନ ଜୀୱତି; ନ ଜୀୱିସ୍ସତି। ଅନାଗତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିସ୍ସତି, ନ ଜୀୱିତ୍ଥ; ନ ଜୀୱତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱତି, ନ ଜୀୱିତ୍ଥ; ନ ଜୀୱିସ୍ସତୀ''ତି (ମହାନି। ୧୦)।

ତସ୍ମା ଯସ୍ମିଂ ଜୀୱତି ତତ୍ଥ ଉପକ୍କମୋ ଯୁତ୍ତୋତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱୋରୋପେତି।

ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ନାମେତଂ ଖଣପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଅଦ୍ଧାପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ତିୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ''ଖଣପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ'' ନାମ ଉପ୍ପାଦଜରାଭଙ୍ଗସମଙ୍ଗି, ତଂ ୱୋରୋପେତୁଂ ନ ସକ୍କା। କସ୍ମା? ସଯମେୱ ନିରୁଜ୍ଝନତୋ। ''ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ'' ନାମ ସତ୍ତରସଏକୂନୱୀସତିୱାରମତ୍ତଂ ସଭାଗସନ୍ତତିୱସେନ ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନକଂ, ଯାୱ ୱା ଉଣ୍ହତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓୱରକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅନ୍ଧକାରଂ ହୋତି, ସୀତତୋ ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓୱରକେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଯାୱ ୱିସଭାଗୌତୁପାତୁଭାୱେନ ପୁରିମକୋ ଉତୁ ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ''ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି । ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପନ ଯାୱ ଚୁତି, ଏତଂ ''ଅଦ୍ଧାପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ'' ନାମ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ୱୋରୋପେତୁଂ ସକ୍କା। କଥଂ? ତସ୍ମିଞ୍ହି ଉପକ୍କମେ କତେ ଲଦ୍ଧୁପକ୍କମଂ ଜୀୱିତନୱକଂ ନିରୁଜ୍ଝମାନଂ ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ ପରିହୀନୱେଗସ୍ସ ସନ୍ତାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ତତୋ ସନ୍ତତିପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଅଦ୍ଧାପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ କାଲଂ ଅପତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୱ ନିରୁଜ୍ଝତି । ଏୱଂ ତଦୁଭଯମ୍ପି ୱୋରୋପେତୁଂ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ତଦେୱ ସନ୍ଧାଯ ''ସନ୍ତତିଂ ୱିକୋପେତୀ''ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇମସ୍ସ ପନତ୍ଥସ୍ସ ଆୱିଭାୱତ୍ଥଂ ପାଣୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ପାଣାତିପାତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ପାଣାତିପାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ, ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପଯୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ''ପାଣୋ''ତି ୱୋହାରତୋ ସତ୍ତୋ, ପରମତ୍ଥତୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ହି ଅତିପାତେନ୍ତୋ ''ପାଣଂ ଅତିପାତେତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି ତଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେୱ। ''ପାଣାତିପାତୋ''ତି ଯାଯ ଚେତନାଯ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦକଂ ପଯୋଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ସା ୱଧକଚେତନା ''ପାଣାତିପାତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ପାଣାତିପାତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଚେତନାସମଙ୍ଗି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ''ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପଯୋଗୋ''ତି ପାଣାତିପାତସ୍ସ ଛପଯୋଗା – ସାହତ୍ଥିକୋ, ଆଣତ୍ତିକୋ, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୋ, ଥାୱରୋ, ୱିଜ୍ଜାମଯୋ, ଇଦ୍ଧିମଯୋତି।

ତତ୍ଥ ''ସାହତ୍ଥିକୋ''ତି ସଯଂ ମାରେନ୍ତସ୍ସ କାଯେନ ୱା କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ ୱା ପହରଣଂ। ''ଆଣତ୍ତିକୋ''ତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେନ୍ତସ୍ସ ''ଏୱଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱା ପହରିତ୍ୱା ୱା ମାରେହୀ''ତି ଆଣାପନଂ। ''ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୋ''ତି ଦୂରେ ଠିତଂ ମାରେତୁକାମସ୍ସ କାଯେନ ୱା କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ ୱା ଉସୁସତ୍ତିଯନ୍ତପାସାଣାଦୀନଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ''ଥାୱରୋ''ତି ଅସଞ୍ଚାରିମେନ ଉପକରଣେନ ମାରେତୁକାମସ୍ସ ଓପାତଅପସ୍ସେନୌପନିକ୍ଖିପନଂ ଭେସଜ୍ଜସଂୱିଧାନଂ। ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ପରତୋ ପାଳିୱଣ୍ଣନାଯମେୱ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆୱିଭୱିସ୍ସନ୍ତି।

ୱିଜ୍ଜାମଯିଦ୍ଧିମଯା ପନ ପାଳିଯଂ ଅନାଗତା। ତେ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା। ସଙ୍ଖେପତୋ ହି ମାରଣତ୍ଥଂ ୱିଜ୍ଜାପରିଜପ୍ପନଂ ୱିଜ୍ଜାମଯୋ ପଯୋଗୋ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ''କତମୋ ୱିଜ୍ଜାମଯୋ ପଯୋଗୋ? ଆଥବ୍ବଣିକା ଆଥବ୍ବଣଂ ପଯୋଜେନ୍ତି; ନଗରେ ୱା ରୁଦ୍ଧେ ସଙ୍ଗାମେ ୱା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ପଟିସେନାଯ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେସୁ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେସୁ ଈତିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ଉପଦ୍ଦୱଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ରୋଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ପଜ୍ଜରକଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ସୂଚିକଂ କରୋନ୍ତି, ୱିସୂଚିକଂ କରୋନ୍ତି, ପକ୍ଖନ୍ଦିଯଂ କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଆଥବ୍ବଣିକା ଆଥବ୍ବଣଂ ପଯୋଜେନ୍ତି। ୱିଜ୍ଜାଧାରା ୱିଜ୍ଜଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ନଗରେ ୱା ରୁଦ୍ଧେ…ପେ… ପକ୍ଖନ୍ଦିଯଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ୱିଜ୍ଜାମଯଂ ପଯୋଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଆଥବ୍ବଣିକେହି ଚ ୱିଜ୍ଜାଧରେହି ଚ ମାରିତାନଂ ବହୂନି ୱତ୍ଥୂନି ୱୁତ୍ତାନି, କିଂ ତେହି! ଇଦମେତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣଂ ମାରଣାଯ ୱିଜ୍ଜାପରିଜପ୍ପନଂ ୱିଜ୍ଜାମଯୋ ପଯୋଗୋତି।

କମ୍ମୱିପାକଜାଯ ଇଦ୍ଧିଯା ପଯୋଜନଂ ଇଦ୍ଧିମଯୋ ପଯୋଗୋ। କମ୍ମୱିପାକଜିଦ୍ଧି ଚ ନାମେସା ନାଗାନଂ ନାଗିଦ୍ଧି, ସୁପଣ୍ଣାନଂ ସୁପଣ୍ଣିଦ୍ଧି, ଯକ୍ଖାନଂ ଯକ୍ଖିଦ୍ଧି, ଦେୱାନଂ ଦେୱିଦ୍ଧି, ରାଜୂନଂ ରାଜିଦ୍ଧୀତି ବହୁୱିଧା। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଦଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠୱିସାନଂ ନାଗାନଂ ଦିସ୍ୱା ଡଂସିତ୍ୱା ଫୁସିତ୍ୱା ଚ ପରୂପଘାତକରଣେ ''ନାଗିଦ୍ଧି'' ୱେଦିତବ୍ବା। ସୁପଣ୍ଣାନଂ ମହାସମୁଦ୍ଦତୋ ଦ୍ୱିଯାମସତପ୍ପମାଣନାଗୁଦ୍ଧରଣେ ''ସୁପଣ୍ଣିଦ୍ଧି'' ୱେଦିତବ୍ବା। ଯକ୍ଖା ପନ ନେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ନ ପହରନ୍ତା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତେହି ପହଟସତ୍ତା ପନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ମରନ୍ତି, ତତ୍ର ତେସଂ ''ଯକ୍ଖିଦ୍ଧି'' ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ସୋତାପନ୍ନକାଲତୋ ପୁବ୍ବେ

ନଯନାୱୁଧେନ ଓଲୋକିତକୁମ୍ଭଣ୍ଡାନଂ ମରଣେ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଦେୱାନଂ ଯଥାସକଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେ ‘‘ଦେୱିଦ୍ଧି’’ ୱେଦିତବ୍ବା। ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ସପରିସସ୍ସ ଆକାସଗମନାଦୀସୁ, ଅସୋକସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଉପରି ଚ ଯୋଜନେ ଆଣାପୱତ୍ତନାଦୀସୁ, ପିତୁରଞ୍ଞୋ ଚ ସୀହଳନରିନ୍ଦସ୍ସ ଦାଠାକୋଟନେନ ଚୂଳସୁମନକୁଟୁମ୍ବିଯସ୍ସମରଣେ ‘‘ରାଜିଦ୍ଧି’’ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି।

କେଚି ପନ ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞିସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଗତଂ ଗବ୍ଭଂ ପାପକେନ ମନସାଅନୁପେକ୍ଖିତା ହୋତି ‘ଅହୋ ୱତାଯଂ କୁଚ୍ଛିଗତୋ ଗବ୍ଭୋ ନ ସୋତ୍ଥିନା ଅଭିନିକ୍ଖମେଯ୍ଯା’ତି। ଏୱମ୍ପି ଭିକ୍ଖୱେ କୁଲୁମ୍ବସ୍ସ ଉପଘାତୋ ହୋତୀ’’ତି ଆଦିକାନି ସୁତ୍ତାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଭାୱନାମଯିଦ୍ଧିଯାପି ପରୂପଘାତକମ୍ମଂ ୱଦନ୍ତି; ସହ ପରୂପଘାତକରଣେନ ଚ ଆଦିତ୍ତଘରୂପରିଖିତ୍ତସ୍ସ ଉଦକଘଟସ୍ସ ଭେଦନମିୱ ଇଦ୍ଧିୱିନାସଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛନ୍ତି; ତଂ ତେସଂ ଇଚ୍ଛାମତ୍ତମେୱ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା କୁସଲୱେଦନାୱିତକ୍କପରିତ୍ତତ୍ତିକେହି ନ ସମେତି। କଥଂ? ଅଯଞ୍ହି ଭାୱନାମଯିଦ୍ଧି ନାମ କୁସଲତ୍ତିକେ କୁସଲା ଚେୱ ଅବ୍ଯାକତା ଚ, ପାଣାତିପାତୋ ଅକୁସଲୋ। ୱେଦନାତ୍ତିକେ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖସମ୍ପଯୁତ୍ତା ପାଣାତିପାତୋ ଦୁକ୍ଖସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ। ୱିତକ୍କତ୍ତିକେ ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରା, ପାଣାତିପାତୋ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୋ। ପରିତ୍ତତ୍ତିକେ ମହଗ୍ଗତା, ପାଣାତିପାତୋ ପରିତ୍ତୋତି।

ସତ୍ଥହାରକଂ ୱାସ୍ସ ପରିଯେସେଯ୍ଯାତି ଏତ୍ଥ ହରତୀତି ହାରକଂ। କିଂ ହରତି? ଜୀୱିତଂ। ଅଥ ୱା ହରିତବ୍ବନ୍ତି ହାରକଂ; ଉପନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ଥଞ୍ଚ ତଂ ହାରକଞ୍ଚାତି ସତ୍ଥହାରକଂ। ଅସ୍ସାତି ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହସ୍ସ। ପରିଯେସେଯ୍ଯାତି ଯଥା ଲଭତି ତଥା କରେଯ୍ଯ; ଉପନିକ୍ଖିପେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ଥାୱରପ୍ପଯୋଗଂ ଦସ୍ସେତି। ଇତରଥା ହି ପରିଯିଟ୍ଠିମତ୍ତେନେୱ ପାରାଜିକୋ ଭୱେଯ୍ଯ; ନ ଚେତଂ ଯୁତ୍ତଂ। ପାଳିଯଂ ପନ ସବ୍ବଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଯଂ ଏତ୍ଥ ଥାୱରପ୍ପଯୋଗସଙ୍ଗହିତଂ ସତ୍ଥଂ, ତଦେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅସିଂ ୱା…ପେ… ରଜ୍ଜୁଂ ୱା’’ତି ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସତ୍ଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତାୱସେସଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ସମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଲଗୁଳପାସାଣୱିସରଜ୍ଜୂନଞ୍ଚ ଜୀୱିତୱିନାସନଭାୱତୋ ସତ୍ଥସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ମରଣୱଣ୍ଣଂୱାତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ‘‘କିଂ ତୁଯ୍ହିମିନା ପାପକେନ ଦୁଜ୍ଜୀୱିତେନ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ନ ଲଭସି ପଣୀତାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଜୀୱିତେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋପି ‘‘ତ୍ୱଂ ଖୋସି ଉପାସକ କତକଲ୍ଯାଣୋ…ପେ… ଅକତଂ ତଯା ପାପଂ, ମତଂ ତେ ଜୀୱିତା ସେଯ୍ଯୋ, ଇତୋ ତ୍ୱଂ କାଲଙ୍କତୋ ପରିଚରିସ୍ସସି ଅଚ୍ଛରାପରିୱୁତୋ ନନ୍ଦନୱନେ ସୁଖପ୍ପତ୍ତୋ ୱିହରିସ୍ସସୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ମରଣେ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣନ୍ତୋପି ମରଣୱଣ୍ଣମେୱ ସଂୱଣ୍ଣେତି। ତସ୍ମା ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଜୀୱିତେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତି, ମରଣେ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣତୀ’’ତି।

ମରଣାଯ ୱା ସମାଦପେଯ୍ଯାତି ମରଣତ୍ଥାଯ ଉପାଯଂ ଗାହାପେଯ୍ଯ। ସତ୍ଥଂ ୱା ଆହରାତି ଆଦୀସୁ ଚ ଯମ୍ପି ନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୋବ୍ଭେ ୱା ନରକେ ୱା ପପାତେ ୱା ପପତା’’ତିଆଦି, ତଂ ସବ୍ବଂ ପରତୋ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଅତ୍ଥତୋ ୱୁତ୍ତମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ସକ୍କା ସବ୍ବଂ ସରୂପେନେୱ ୱତ୍ତୁଂ।

ଇତିଚିତ୍ତମନୋତି ଇତିଚିତ୍ତୋ ଇତିମନୋ; ‘‘ମତଂ ତେ ଜୀୱିତା ସେଯ୍ଯୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତମରଣଚିତ୍ତୋ ମରଣମନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ମନୋ ଚିତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପନେତଂ ଉଭଯମ୍ପି ଏକମେୱ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥତୋ ଅଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ତଂ ମନୋ, ଯଂ ମନୋ ତଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତିସଦ୍ଦଂ ପନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାପି ନ ତାୱ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଚିତ୍ତସଙ୍କପ୍ପୋତି ଇମସ୍ମିଂ ପଦେ ଅଧିକାରୱସେନ ଇତିସଦ୍ଦୋ ଆହରିତବ୍ବୋ। ଇଦଞ୍ହି ‘‘ଇତିଚିତ୍ତସଙ୍କପ୍ପୋ’’ତି ଏୱଂ ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ଅଧିକାରତୋ ୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଥା ହିସ୍ସ ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ମରଣସଞ୍ଞୀ’’ତିଆଦିମାହ। ଯସ୍ମା ଚେତ୍ଥ ‘‘ସଙ୍କପ୍ପୋ’’ତି ନଯିଦଂ ୱିତକ୍କସ୍ସ ନାମଂ। ଅଥ ଖୋ ସଂୱିଦହନମତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଞ୍ଚ ସଂୱିଦହନଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ସଞ୍ଞାଚେତନାଧିପ୍ପାଯେହି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ଚିତ୍ତୋ ନାନପ୍ପକାରକୋ ସଙ୍କପ୍ପୋ ଅସ୍ସାତି ଚିତ୍ତସଙ୍କପ୍ପୋତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଥା ହିସ୍ସ ପଦଭାଜନମ୍ପି ସଞ୍ଞାଚେତନାଧିପ୍ପାଯୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅଧିପ୍ପାଯୋ’’ତି ୱିତକ୍କୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉଚ୍ଚାୱଚେହି ଆକାରେହୀତି ମହନ୍ତାମହନ୍ତେହି ଉପାଯେହି। ତତ୍ଥ ମରଣୱଣ୍ଣସଂୱଣ୍ଣନେ ତାୱ ଜୀୱିତେ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନୱସେନ ଅୱଚାକାରତା ମରଣେ ୱଣ୍ଣଭଣନୱସେନ ଉଚ୍ଚାକାରତା ୱେଦିତବ୍ବା। ସମାଦପନେ ପନ ମୁଟ୍ଠିଜାଣୁନିପ୍ପୋଠନାଦୀହି ମରଣସମାଦପନୱସେନ ଉଚ୍ଚାକାରତା, ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ନଖେ ୱିସଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମରଣାଦିସମାଦପନୱସେନ ଅୱଚାକାରତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ସୋବ୍ଭେ ୱା ନରକେ ୱା ପପାତେ ୱାତି ଏତ୍ଥ ସୋବ୍ଭୋ ନାମ ସମନ୍ତତୋ ଛିନ୍ନତଟୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଆୱାଟୋ। ନରକୋ ନାମ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଫଲନ୍ତିଯା ଭୂମିଯା ସଯମେୱ ନିବ୍ବତ୍ତା ମହାଦରୀ, ଯତ୍ଥ ହତ୍ଥୀପି ପତନ୍ତି, ଚୋରାପି ନିଲୀନା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ପପାତୋତି ପବ୍ବତନ୍ତରେ ୱା ଥଲନ୍ତରେ ୱା ଏକତୋ ଛିନ୍ନୋ ହୋତି। ପୁରିମେ ଉପାଦାଯାତି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନଞ୍ଚ ଆଦିଯିତ୍ୱା ପାରାଜିକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଉପାଦାଯ। ସେସଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥତ୍ତା ଚ ପାକଟମେୱାତି।

୧୭୪। ଏୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ପଦାନୁକ୍କମେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯସ୍ମା ହେଟ୍ଠା ପଦଭାଜନୀଯମ୍ହି ସଙ୍ଖେପେନେୱ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକଂ ଦସ୍ସିତଂ, ନ ୱିତ୍ଥାରେନ ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତନ୍ତି ଠପିତା। ସଙ୍ଖେପଦସ୍ସିତେ ଚ ଅତ୍ଥେ ନ ସବ୍ବାକାରେନେୱ ଭିକ୍ଖୂ ନଯଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଅନାଗତେ ଚ ପାପପୁଗ୍ଗଲାନମ୍ପି ଓକାସୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ସବ୍ବାକାରେନ ନଯଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଅନାଗତେ ଚ ପାପପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଓକାସପଟିବାହନତ୍ଥଂ ପୁନ ‘‘ସାମଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରତୋ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସାମନ୍ତି ସଯଂ ହନତୀ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା – କାଯେନାତି ହତ୍ଥେନ ୱା ପାଦେନ ୱା ମୁଟ୍ଠିନା ୱା ଜାଣୁନା ୱା ଯେନ କେନଚି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେନ। କାଯପଟିବଦ୍ଧେନାତି କାଯତୋ ଅମୋଚିତେନ ଅସିଆଦିନା ପହରଣେନ। ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନାତି କାଯତୋ ଚ କାଯପଟିବଦ୍ଧତୋ ଚ ମୋଚିତେନ ଉସୁସତ୍ତିଆଦିନା। ଏତ୍ତାୱତା ସାହତ୍ଥିକୋ ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ପଯୋଗା ୱୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏକମେକୋ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାନୁଦ୍ଦିସ୍ସଭେଦତୋ ଦୁୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଦେସିକେ ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପହରତି, ତସ୍ସେୱ ମରଣେନ କମ୍ମୁନା ବଜ୍ଝତି। ‘‘ଯୋ କୋଚି ମରତୂ’’ତି ଏୱଂ ଅନୁଦ୍ଦେସିକେ ପହାରପ୍ପଚ୍ଚଯା ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ମରଣେନ କମ୍ମୁନା ବଜ୍ଝତି। ଉଭଯଥାପି ଚ ପହରିତମତ୍ତେ ୱା ମରତୁ ପଚ୍ଛା ୱା ତେନେୱ ରୋଗେନ, ପହରିତମତ୍ତେଯେୱ କମ୍ମୁନା ବଜ୍ଝତି। ମରଣାଧିପ୍ପାଯେନ ଚ ପହାରଂ ଦତ୍ୱା ତେନ ଅମତସ୍ସ ପୁନ ଅଞ୍ଞଚିତ୍ତେନ ପହାରେ ଦିନ୍ନେ ପଚ୍ଛାପି ଯଦି ପଠମପ୍ପହାରେନେୱ ମରତି, ତଦା ଏୱ କମ୍ମୁନା ବଦ୍ଧୋ। ଅଥ ଦୁତିଯପ୍ପହାରେନ ମରତି, ନତ୍ଥି ପାଣାତିପାତୋ। ଉଭଯେହି ମତେପି ପଠମପ୍ପହାରେନେୱ କମ୍ମୁନା ବଦ୍ଧୋ। ଉଭଯେହି ଅମତେ ନେୱତ୍ଥି ପାଣାତିପାତୋ। ଏସ ନଯୋ ବହୂହିପି ଏକସ୍ସ ପହାରେ ଦିନ୍ନେ। ତତ୍ରାପି ହି ଯସ୍ସ ପହାରେନ ମରତି, ତସ୍ସେୱ କମ୍ମୁନା ବଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି।

କମ୍ମାପତ୍ତିବ୍ୟତ୍ତିଭାୱତ୍ଥଞ୍ଚେତ୍ଥ ଏଳକଚତୁକ୍କମ୍ପି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋ ହି ଏଳକଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିପନ୍ନଂ ଉପଧାରେତି ‘‘ରତ୍ତିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱଧିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଏଳକସ୍ସ ଚ ନିପନ୍ନୋକାସେ ତସ୍ସ ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଅରହା ୱା ପଣ୍ଡୁକାସାୱଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ହୋତି। ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଏଳକଂ ମାରେମୀ’’ତି ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ଅରହନ୍ତଂ ୱା ମାରେତି। ‘‘ଇମଂ ୱତ୍ଥୁଂ ମାରେମୀ’’ତି ଚେତନାଯ ଅତ୍ଥିଭାୱତୋ ଘାତକୋ ଚ ହୋତି, ଅନନ୍ତରିଯକମ୍ମଞ୍ଚ ଫୁସତି, ପାରାଜିକଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି । ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଆଗନ୍ତୁକୋ ନିପନ୍ନୋ ହୋତି , ‘‘ଏଳକଂ ମାରେମୀ’’ତି ତଂ ମାରେତି, ଘାତକୋ ଚ ହୋତି ପାରାଜିକଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି, ଆନନ୍ତରିଯଂ ନ ଫୁସତି। ଯକ୍ଖୋ ୱା ପେତୋ ୱା ନିପନ୍ନୋ ହୋତି, ‘‘ଏଳକଂ ମାରେମୀ’’ତି ତଂ ମାରେତି ଘାତକୋୱ ହୋତି, ନ ଚାନନ୍ତରିଯଂ ଫୁସତି, ନ ଚ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ପନ ହୋତି। ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ନିପନ୍ନୋ ନତ୍ଥି, ଏଳକୋୱ ହୋତି ତଂ ମାରେତି, ଘାତକୋ ଚ ହୋତି, ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି। ‘‘ମାତାପିତୁଅରହନ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମାରେମୀ’’ତି ତେସଂଯେୱ ଅଞ୍ଞତରଂ ମାରେତି, ଘାତକୋ ଚ ହୋତି, ଆନନ୍ତରିଯଞ୍ଚ ଫୁସତି, ପାରାଜିକଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି। ‘‘ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ମାରେତି, ଯକ୍ଖଂ ୱା ପେତଂ ୱା ମାରେତି, ଏଳକଂ ୱା ମାରେତି, ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ଚେତନା ଦାରୁଣା ହୋତୀତି।

ଅଞ୍ଞାନିପି ଏତ୍ଥ ପଲାଲପୁଞ୍ଜାଦିୱତ୍ଥୂନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଯୋ ହି ‘‘ଲୋହିତକଂ ଅସିଂ ୱା ସତ୍ତିଂ ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଲାଲପୁଞ୍ଜେ ପୱେସେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ନିପନ୍ନଂ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ଅରହନ୍ତଂ ୱା ଆଗନ୍ତୁକପୁରିସଂ ୱା ଯକ୍ଖଂ ୱା ପେତଂ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତଂ ୱା ମାରେତି, ୱୋହାରୱସେନ ‘‘ଘାତକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ୱଧକଚେତନାଯ ପନ ଅଭାୱତୋ ନେୱ କମ୍ମଂ ଫୁସତି, ନ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯୋ ପନ ଏୱଂ ପୱେସେନ୍ତୋ ସରୀରସମ୍ଫସ୍ସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ତୋ ମଞ୍ଞେ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତୋ ମରତୂ’’ତି ପୱେସେତ୍ୱା ମାରେତି, ତସ୍ସ ତେସଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ଅନୁରୂପେନ କମ୍ମବଦ୍ଧୋ ଚ ଆପତ୍ତି ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ଏସ ନଯୋ ତତ୍ଥ ନିଦହନତ୍ଥଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାପି ୱନପ୍ପଗୁମ୍ବାଦୀସୁ ଖିପନ୍ତସ୍ସାପି।

ଯୋପି ‘‘ଚୋରଂ ମାରେମୀ’’ତି ଚୋରୱେସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପିତରଂ ମାରେତି, ଆନନ୍ତରିଯଞ୍ଚ ଫୁସତି, ପାରାଜିକୋ ଚ ହୋତି। ଯୋ ପନ ପରସେନାଯ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଯୋଧଂ ପିତରଞ୍ଚ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଯୋଧସ୍ସ ଉସୁଂ ଖିପତି, ‘‘ଏତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମମ ପିତରଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସତୀ’’ତି ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଗତେ ପିତୁଘାତକୋ ହୋତି। ‘‘ଯୋଧେ ୱିଦ୍ଧେ ମମ ପିତା ପଲାଯିସ୍ସତୀ’’ତି ଖିପତି, ଉସୁ ଅଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଂ ମାରେତି, ୱୋହାରୱସେନ ‘‘ପିତୁଘାତକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି; ଆନନ୍ତରିଯଂ ପନ ନତ୍ଥୀତି।

ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ସମୀପେ ଠତ୍ୱା। ଆଣାପେତୀତି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱା ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ୱା ଆଣାପେତି। ତତ୍ଥ ପରସେନାଯ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତାଯ ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସେୱ ‘‘ଏୱଂ ୱିଜ୍ଝ , ଏୱଂ ପହର, ଏୱଂ ଘାତେହୀ’’ତି ଆଣତ୍ତେ ଯତ୍ତକେ ଆଣତ୍ତୋ ଘାତେତି, ତତ୍ତକା ଉଭିନ୍ନଂ ପାଣାତିପାତା। ସଚେ ତତ୍ଥ ଆଣାପକସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ହୋନ୍ତି, ଆନନ୍ତରିଯମ୍ପି ଫୁସତି। ସଚେ ଆଣତ୍ତସ୍ସେୱ ମାତାପିତରୋ, ସୋୱ ଆନନ୍ତରିଯଂ ଫୁସତି। ସଚେ ଅରହା ହୋତି, ଉଭୋପି ଆନନ୍ତରିଯଂ ଫୁସନ୍ତି। ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ପନ ‘‘ଏତଂ ଦୀଘଂ ରସ୍ସଂ ରତ୍ତକଞ୍ଚୁକଂ ନୀଲକଞ୍ଚୁକଂ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ନିସିନ୍ନଂ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନଂ ୱିଜ୍ଝ ପହର ଘାତେହୀ’’ତି ଆଣତ୍ତେ ସଚେ ସୋ ତମେୱ ଘାତେତି, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପାଣାତିପାତୋ; ଆନନ୍ତରିଯୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଚ ଆନନ୍ତରିଯଂ। ସଚେ ଅଞ୍ଞଂ ମାରେତି, ଆଣାପକସ୍ସ ନତ୍ଥି ପାଣାତିପାତୋ।

ଏତେନ ଆଣତ୍ତିକୋ ପଯୋଗୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ –

ୱତ୍ଥୁଂ କାଲଞ୍ଚ ଓକାସଂ, ଆୱୁଧଂ ଇରିଯାପଥଂ;

ତୁଲଯିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଠାନାନି, ଧାରେଯ୍ଯତ୍ଥଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋ।

ଅପରୋ ନଯୋ –

ୱତ୍ଥୁ କାଲୋ ଚ ଓକାସୋ, ଆୱୁଧଂ ଇରିଯାପଥୋ;

କିରିଯାୱିସେସୋତି ଇମେ, ଛ ଆଣତ୍ତିନିଯାମକା।

ତତ୍ଥ ‘‘ୱତ୍ଥୂ’’ତି ମାରେତବ୍ବୋ ସତ୍ତୋ। ‘‘କାଲୋ’’ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହସାଯନ୍ହାଦିକାଲୋ ଚ ଯୋବ୍ବନଥାୱରିଯାଦିକାଲୋ ଚ। ‘‘ଓକାସୋ’’ତି ଗାମୋ ୱା ୱନଂ ୱା ଗେହଦ୍ୱାରଂ ୱା ଗେହମଜ୍ଝଂ ୱା ରଥିକା ୱା ସିଙ୍ଘାଟକଂ ୱାତି ଏୱମାଦି। ‘‘ଆୱୁଧ’’ନ୍ତି ଅସି ୱା ଉସୁ ୱା ସତ୍ତି ୱାତି ଏୱମାଦି। ‘‘ଇରିଯାପଥୋ’’ତି ମାରେତବ୍ବସ୍ସ ଗମନଂ ୱା ନିସଜ୍ଜା ୱାତି ଏୱମାଦି। ‘‘କିରିଯାୱିସେସୋ’’ତି ୱିଜ୍ଝନଂ ୱା ଛେଦନଂ ୱା ଭେଦନଂ ୱା ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡକଂ ୱାତି ଏୱମାଦି।

ଯଦି ହି ୱତ୍ଥୁଂ ୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ‘‘ଯଂ ମାରେହୀ’’ତି ଆଣତ୍ତୋ ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ମାରେତି, ‘‘ପୁରତୋ ପହରିତ୍ୱା ମାରେହୀ’’ତି ୱା ଆଣତ୍ତୋ ପଚ୍ଛତୋ ୱା ପସ୍ସତୋ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱା ପଦେସେ ପହରିତ୍ୱା ମାରେତି। ଆଣାପକସ୍ସ ନତ୍ଥି କମ୍ମବନ୍ଧୋ; ଆଣତ୍ତସ୍ସେୱ କମ୍ମବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱତ୍ଥୁଂ ଅୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ଯଥାଣତ୍ତିଯା ମାରେତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଆଣତ୍ତସ୍ସ ଚ ମାରଣକ୍ଖଣେତି ଉଭଯେସମ୍ପି କମ୍ମବନ୍ଧୋ। ୱତ୍ଥୁୱିସେସେନ ପନେତ୍ଥ କମ୍ମୱିସେସୋ ଚ ଆପତ୍ତିୱିସେସୋ ଚ ହୋତୀତି। ଏୱଂ ତାୱ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

କାଲେ ପନ ଯୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ସ୍ୱେ’’ତି ଅନିଯମେତ୍ୱା ‘‘ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ମାରେହୀ’’ତି ଆଣତ୍ତୋ ଯଦା କଦାଚି ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ। ଯୋ ପନ ‘‘ଅଜ୍ଜ ପୁବ୍ବଣ୍ହେ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ମଜ୍ଝନ୍ହେ ୱା ସାଯନ୍ହେ ୱା ସ୍ୱେ ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ମାରେତି। ୱିସଙ୍କେତୋ ହୋତି, ଆଣାପକସ୍ସ ନତ୍ଥି କମ୍ମବନ୍ଧୋ। ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ମାରେତୁଂ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝନ୍ହେ ଜାତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତେନ ନଯେନ ସବ୍ବକାଲପ୍ପଭେଦେସୁ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଓକାସେପି ଯୋ ‘‘ଏତଂ ଗାମେ ଠିତଂ ମାରେହୀ’’ତି ଅନିଯମେତ୍ୱା ଆଣତ୍ତୋ ତଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ। ଯୋ ପନ ‘‘ଗାମେଯେୱା’’ତି ନିଯମେତ୍ୱା ଆଣତ୍ତୋ ୱନେ ମାରେତି, ତଥା ‘‘ୱନେ’’ତି ଆଣତ୍ତୋ ଗାମେ ମାରେତି। ‘‘ଅନ୍ତୋଗେହଦ୍ୱାରେ’’ତି ଆଣତ୍ତୋ ଗେହମଜ୍ଝେ ମାରେତି, ୱିସଙ୍କେତୋ। ଏତେନ ନଯେନ ସବ୍ବୋକାସଭେଦେସୁ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଆୱୁଧେପି ଯୋ ‘‘ଅସିନା ୱା ଉସୁନା ୱା’’ତି ଅନିଯମେତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁଧେନ ମାରେହୀ’’ତି ଆଣତ୍ତୋ ଯେନ କେନଚି ଆୱୁଧେନ ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ। ଯୋ ପନ ‘‘ଅସିନା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଉସୁନା, ‘‘ଇମିନା ୱା ଅସିନା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଅସିନା ମାରେତି। ଏତସ୍ସେୱ ୱା ଅସିସ୍ସ ‘‘ଇମାଯ ଧାରାଯ ମାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଇତରାଯ ୱା ଧାରାଯ ତଲେନ ୱା ତୁଣ୍ଡେନ ୱା ଥରୁନା ୱା ମାରେତି, ୱିସଙ୍କେତୋ। ଏତେନ ନଯେନ ସବ୍ବଆୱୁଧଭେଦେସୁ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇରିଯାପଥେ ପନ ଯୋ ‘‘ଏତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ମାରେହୀ’’ତି ୱଦତି, ଆଣତ୍ତୋ ଚ ନଂ ସଚେ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ। ‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତମେୱ ମାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ପନ ସଚେ ନିସିନ୍ନଂ ମାରେତି। ‘‘ନିସିନ୍ନମେୱ ୱା ମାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ମାରେତି, ୱିସଙ୍କେତୋ ହୋତି। ଏତେନ ନଯେନ ସବ୍ବେରିଯାପଥଭେଦେସୁ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

କିରିଯାୱିସେସେପି ଯୋ ‘‘ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ। ଯୋ ପନ ‘‘ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମାରେତି, ୱିସଙ୍କେତୋ। ଏତେନ ନଯେନ ସବ୍ବକିରିଯାୱିସେସଭେଦେସୁ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯୋ ପନ ଲିଙ୍ଗୱସେନ ‘‘ଦୀଘଂ ରସ୍ସଂ କାଳଂ ଓଦାତଂ କିସଂ ଥୂଲଂ ମାରେହୀ’’ତି ଅନିଯମେତ୍ୱା ଆଣାପେତି, ଆଣତ୍ତୋ ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ତାଦିସଂ ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକଂ। ଅଥ ପନ ସୋ ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାଯ ଆଣାପେତି, ଆଣତ୍ତୋ ଚ ‘‘ଅଯମେୱ ଈଦିସୋ’’ତି ଆଣାପକମେୱ ମାରେତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ, ୱଧକସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଆଣାପକୋ ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାଯ ଆଣାପେତି, ଇତରୋ ଅଞ୍ଞଂ ତାଦିସଂ ମାରେତି, ଆଣାପକୋ

ମୁଚ୍ଚତି, ଓଧିକସ୍ସେଓ ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ଓକାସସ୍ସ ଅନିୟମିତତ୍ତା। ସଚେ ପନ ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ଧାୟ ଆଣାପେନ୍ତୋପି ଓକାସଂ ନିୟମେତି, ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ୱା ଥେରାସନେ ୱା ନୱାସନେ ୱା ମଜ୍ଝିମାସନେ ୱା ନିସିନ୍ନଂ ଏୱରୂପଂ ନାମ ମାରେହୀ''ତି। ତତ୍ଥ ଚ ଅଞ୍ଞୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ସଚେ ଆଣତ୍ତୋ ତଂ ମାରେତି, ନେୱ ଓଧିକୋ ମୁଚ୍ଚତି ନ ଆଣାପକୋ। କସ୍ମା? ଓକାସସ୍ସ ନିୟମିତତ୍ତା। ସଚେ ପନ ନିୟମିତୋକାସତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ମାରେତି, ଆଣାପକୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଅୟଂ ନୟୋ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ନ ଅନାଦରିୟଂ କାତବ୍ବନ୍ତି।

ଅଧିଟ୍ଠାୟାତି ମାତିକାୱସେନ ଆଣତ୍ତିକପୟୋଗକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇଦାନି ଯେ ଦୂତେନାତି ଇମସ୍ସ ମାତିକାପଦସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେତୀ''ତିଆଦୟୋ ଚତ୍ତାରୋ ୱାରା ୱୁତ୍ତା। ତେସୁ ସୋ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋତି ସୋ ଆଣତ୍ତୋ ଯୋ ଆଣାପକେନ ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ''ତି ଅକ୍ଖାତୋ, ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତମେୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକଂ। ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ''ୟଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞଂ ତାଦିସଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅଞ୍ଞଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତନ୍ତି ଯୋ ଆଣାପକେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ବଲୱସହାୟଂ ସମୀପେ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ବଲେନାୟଂ ଗଜ୍ଜତି, ଇମଂ ତାୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେମୀ''ତି ପହରନ୍ତୋ ଇତରମେୱ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତଂ ''ସହାୟୋ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକଂ। ଅଞ୍ଞଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞନ୍ତି ପୁରିମନୟେନେୱ ''ଇମଂ ତାୱସ୍ସ ସହାୟଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେମୀ''ତି ସହାୟମେୱ ୱୋରୋପେତି, ତସ୍ସେୱ ପାରାଜିକଂ।

ଦୂତପରମ୍ପରାପଦସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସୱାରେ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାୱଦାତିଆଦୀସୁ ଏକୋ ଆଚରିୟୋ ତୟୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତଧମ୍ମରକ୍ଖିତସଙ୍ଘରକ୍ଖିତନାମକା ଅନ୍ତେୱାସିକା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେତୀତି ଆଚରିୟୋ କଞ୍ଚି ପୁଗ୍ଗଲଂ ମାରାପେତୁକାମୋ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତଂ ଆଣାପେତି। ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାୱଦାତି ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତ, ଏତମତ୍ଥଂ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ପାୱଦ। ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାୱଦତୂତି ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋପି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ପାୱଦତୁ। ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୂତି ଏୱଂ ତୟା ଆଣତ୍ତେନ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତେନ ଆଣତ୍ତୋ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁ; ସୋ ହି ଅମ୍ହେସୁ ୱୀରଜାତିକୋ ପଟିବଲୋ ଇମସ୍ମିଂ କମ୍ମେତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ଆଣାପେନ୍ତସ୍ସ ଆଚରିୟସ୍ସ ତାୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ସୋ ଇତରସ୍ସ ଆରୋଚେତୀତି ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ, ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ଚ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟୋ ଏୱଂ ୱଦତି – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ କିର ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେହୀ'ତି। ତ୍ୱଂ କିର ଅମ୍ହେସୁ ୱୀରପୁରିସୋ''ତି ଆରୋଚେତି; ଏୱଂ ତେସମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ। ୱଧକୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ''ସାଧୁ ୱୋରୋପେସ୍ସାମୀ''ତି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟସ୍ସାତି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତେନ ପଟିଗ୍ଗହିତମତ୍ତେ ଆଚରିୟସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ମହାଜନୋ ହି ତେନ ପାପେ ନିୟୋଜିତୋତି। ସୋ ତନ୍ତି ସୋ ଚେ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ସବ୍ବେସଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ପାରାଜିକଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନଂ, ଏତେନୂପାୟେନ ୱିସଙ୍କେତଂ ଅକତ୍ୱା ପରମ୍ପରାୟ ଆଣାପେନ୍ତଂ ସମଣସତଂ ସମଣସହସ୍ସଂ ୱା ହୋତୁ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକମେୱ।

ୱିସକ୍କିୟଦୂତପଦନିଦ୍ଦେସେ ସୋ ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତୀତି ସୋ ଆଚରିୟେନ ଆଣତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତଂ ଅଦିସ୍ୱା ୱା ଅୱତ୍ତୁକାମୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତମେୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟୋ ଏୱମାହ – 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ କିର ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେହୀ''ତି ୱିସଙ୍କେତଂ କରୋନ୍ତୋ ଆଣାପେତି। ୱିସଙ୍କେତକରଣେନେୱ ହି ଏସ ''ୱିସକ୍କିୟଦୂତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଆଣତ୍ତିୟା ତାୱ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେୱ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଆପତ୍ତିଯେୱ ନ ସିୟା, ସଞ୍ଚରିତ୍ତ ପଟିଗ୍ଗହଣମରଣାଭିନନ୍ଦନେସୁପି ଚ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ମରଣପଟିଗ୍ଗହଣେ କଥଂ ନ ସିୟା ତସ୍ମା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସେୱେତଂ ଦୁକ୍କଟଂ। ତେନେୱେତ୍ଥ ''ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସା''ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁରିମନୟେପି ଚେତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ୱେଦିତବ୍ବମେୱ; ଓକାସାଭାୱେନ ପନ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଯୋ ଯୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ଆପତ୍ତିଯେୱାତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ୟଥା ଚେତ୍ଥ ଏୱଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନେପୀତି।

ସଚେ ପନ ସୋ ତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଚ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସ ୱୋରୋପକସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସାତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପାରାଜିକଂ। ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ପନ ଆଚରିୟସ୍ସ ୱିସଙ୍କେତତ୍ତା ପାରାଜିକେନ ଅନାପତ୍ତି। ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ଅଜାନନତାୟ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅନାପତ୍ତି। ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ନଟ୍ଠୋତି।

ଗତପଚ୍ଚାଗତଦୂତନିଦ୍ଦେସେ – ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ତସ୍ସ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତବ୍ବସ୍ସ ସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁସଂୱିହିତାରକ୍ଖତ୍ତା ତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ୟଦା ସକ୍କୋସି ତଦାତି କିଂ ଅଜ୍ଜେୱ ମାରିତୋ ମାରିତୋ ହୋତି, ଗଚ୍ଛ ୟଦା ସକ୍କୋସି, ତଦା ନଂ ଜୀୱିତା

ୱୋରୋପେହୀତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ପୁନ ଆଣତ୍ତିଯାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ ସୋ ଅୱସ୍ସଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତବ୍ବୋ ହୋତି, ଅତ୍ଥସାଧକଚେତନା ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲସଦିସା, ତସ୍ମା ଅଯଂ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକୋ। ସଚେପି ଓଧକୋ ସଚ୍ଚିୱସ୍ସାତିକ୍କମେନ ତଂ ଓଧତି, ଆଣାପକୋ ଚ ଅନ୍ତରାୱ କାଲଙ୍କରୋତି, ହୀନାଯ ୱା ଆୱତ୍ତତି, ଅସ୍ସମଣୋୱ ହୁତ୍ୱା କାଲଞ୍ଚ କରିସ୍ସତି, ହୀନାଯ ୱା ଆୱତ୍ତିସ୍ସତି। ସଚେ ଆଣାପକୋ ଗିହିକାଲେ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ଅରହନ୍ତଂ ୱା ସନ୍ଧାଯ ଏୱଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜତି, ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବଜିତେ ଆଣତ୍ତୋ ତଂ ମାରେତି, ଆଣାପକୋ ଗିହିକାଲେଯେୱ ମାତୁଘାତକୋ ପିତୁଘାତକୋ ଅରହନ୍ତଘାତକୋ ୱା ହୋତି, ତସ୍ମା ନେୱସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା , ନ ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତି। ସଚେପି ମାରେତବ୍ବପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ, ଯଦା ପନ ନଂ ଆଣତ୍ତୋ ମାରେତି ତଦା ଅରହା ହୋତି, ଆଣତ୍ତତୋ ୱା ପହାରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖମୂଲିକଂ ସଦ୍ଧଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିପସ୍ସନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ତେନେୱାବାଧେନ କାଲଂକରୋତି, ଆଣାପକୋ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ଅରହନ୍ତଘାତକୋ। ଓଧକୋ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉପକ୍କମକରଣକ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକୋତି।

ଇଦାନି ଯେ ସବ୍ବେସୁଯେୱ ଇମେସୁ ଦୂତୱସେନ ୱୁତ୍ତମାତିକାପଦେସୁ ସଙ୍କେତୱିସଙ୍କେତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ

ୱୁତ୍ତା ତଯୋ ୱାରା, ତେସୁ ପଠମୱାରେ ତାୱ – ଯସ୍ମା ତଂ ସଣିକଂ ୱା ଭଣନ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱା ବଧିରତାଯ ‘‘ମା ଘାତେହୀ’’ତି ଏତଂ ୱଚନଂ ନ ସାୱେତି, ତସ୍ମା ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁତ୍ତୋ। ଦୁତିଯୱାରେ – ସାୱିତତ୍ତା ମୁତ୍ତୋ। ତତିଯୱାରେ ପନ ତେନ ଚ ସାୱିତତ୍ତା ଇତରେନ ଚ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଓରତତ୍ତା ଉଭୋପି ମୁତ୍ତାତି।

ଦୂତକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୭୫। ଅରହୋ ରହୋସଞ୍ଞୀନିଦ୍ଦେସାଦୀସୁ ଅରହୋତି ସମ୍ମୁଖୋ। ରହୋତି ପରମ୍ମୁଖୋ। ତତ୍ଥ ଯୋ ଉପଟ୍ଠାନକାଲେ ୱେରିଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନେଯେୱ ଅନ୍ଧକାରଦୋସେନ ତସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ଅହୋ ୱତ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ହତୋ ଅସ୍ସ, ଚୋରାପି ନାମ ତଂ ନ ହନନ୍ତି, ସପ୍ପୋ ୱା ନ ଡଂସତି, ନ ସତ୍ଥଂ ୱା ୱିସଂ ୱା ଆହରତୀ’’ତି ତସ୍ସ ମରଣଂ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଇଦିସାନି ୱଚନାନି ଉଲ୍ଲପତି, ଅଯଂ ଅରହୋ ରହୋସଞ୍ଞୀ ଉଲ୍ଲପତି ନାମ। ସମ୍ମୁଖେୱ ତସ୍ମିଂ ପରମ୍ମୁଖସଞ୍ଞୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ପନ ତଂ ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଉପଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଗତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଗତେପି ତସ୍ମିଂ ‘‘ଇଧେୱ ସୋ ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ଉଲ୍ଲପତି, ଅଯଂ ରହୋ ଅରହୋସଞ୍ଞୀ ଉଲ୍ଲପତି ନାମ। ଏତେନେୱୁପାଯେନ ଅରହୋ ଅରହୋସଞ୍ଞୀ ଚ ରହୋ ରହୋସଞ୍ଞୀ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଚ ଏତେସଂ ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇଦାନି ମରଣୱଣ୍ଣସଂୱଣ୍ଣନାଯ ୱିଭାଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ କାଯେନ ସଂୱଣ୍ଣନାଦିମାତିକାନିଦ୍ଦେସେସୁ – କାଯେନ ୱିକାରଂ କରୋତୀତି ଯଥା ସୋ ଜାନାତି ‘‘ସତ୍ଥଂ ୱା ଆହରିତ୍ୱା ୱିସଂ ୱା ଖାଦିତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁଯା ୱା ଉବ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୋବ୍ଭାଦୀସୁ ୱା ପପତିତ୍ୱା ଯୋ ମରତି ସୋ କିର ଧନଂ ୱା ଲଭତି, ଯସଂ ୱା ଲଭତି, ସଗ୍ଗଂ ୱା ଗଚ୍ଛତୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଏତେନ ୱୁତ୍ତୋ’’ତି ତଥା ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଦୀହି ଦସ୍ସେତି। ୱାଚାଯ ଭଣତୀତି ତମେୱତ୍ଥଂ ୱାକ୍ଯଭେଦଂ କତ୍ୱା ଭଣତି। ତତିଯୱାରୋ ଉଭଯୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱଣ୍ଣନାଯ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯଂ ସଂୱଣ୍ଣକସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନା କତା, ତସ୍ମିଂ ମତେ ସଂୱଣ୍ଣନକ୍ଖଣେଯେୱ ସଂୱଣ୍ଣକସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସୋ ତଂ ନ ଜାନାତି ଅଞ୍ଞୋ ଞତ୍ୱା ‘‘ଲଦ୍ଧୋ ୱତ ମେ ସୁଖୁପ୍ପତ୍ତିଉପାଯୋ’’ତି ତାଯ ସଂୱଣ୍ଣନାଯ ମରତି, ଅନାପତ୍ତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନାଯ କତାଯ ଏକୋ ଞତ୍ୱା ମରତି, ପାରାଜିକଂ। ଦ୍ୱେପି ମରନ୍ତି, ପାରାଜିକଞ୍ଚ ଅକୁସଲରାସି ଚ। ଏସ ନଯୋ ସମ୍ବହୁଲେସୁ। ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ମରଣଂ ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଆହିଣ୍ଡତି, ଯୋ ଯୋ ତଂ ସଂୱଣ୍ଣନଂ ଞତ୍ୱା ମରତି, ସବ୍ବୋ ତେନ ମାରିତୋ ହୋତି।

ଦୂତେନ ସଂୱଣ୍ଣନାଯଂ ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଗେହଂ ୱା ଗାମଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଏୱଂ ମରଣୱଣ୍ଣଂ ସଂୱଣ୍ଣେହୀ’’ତି ସାସନେ ଆରୋଚିତମତ୍ତେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ପହିତୋ ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯା ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମରଣେନ ପାରାଜିକଂ। ଦୂତୋ ‘‘ଞାତୋ ଦାନି ଅଯଂ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗୋ’’ତି ତସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଞାତିସ୍ସ ୱା ସାଲୋହିତସ୍ସ ୱା ଆରୋଚେତି, ତସ୍ମିଂ ମତେ ୱିସଙ୍କେତୋ ହୋତି, ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତି। ଦୂତୋ ତଥେୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସଯଂ ସଂୱଣ୍ଣନାଯ ୱୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ମରତି, ୱିସଙ୍କେତୋୱ। ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ପନ ସାସନେ ଆରୋଚିତେ ଯତ୍ତକା ଦୂତସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନାଯ ମରନ୍ତି, ତତ୍ତକା ପାଣାତିପାତା। ସଚେ ମାତାପିତରୋ ମରନ୍ତି, ଆନନ୍ତରିଯମ୍ପି ହୋତି।

୧୭୬। ଲେଖାସଂୱଣ୍ଣନାଯ – ଲେଖଂ ଛିନ୍ଦତୀତି ପଣ୍ଣେ ୱା ପୋତ୍ଥକେ ୱା ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖତି – ‘‘ଯୋ ସତ୍ଥଂ ୱା ଆହରିତ୍ୱା ପପାତେ ୱା ପପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେହି ୱା ଅଗ୍ଗିପ୍ପୱେସନୌଦକପ୍ପୱେସନାଦୀହି ଉପାଯେହି ମରତି, ସୋ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଲଭତୀ’’ତି ୱା ‘‘ତସ୍ସ ଧମ୍ମୋ ହୋତୀ’’ତି ୱାତି। ଏତ୍ଥାପି

ଦୁକ୍କଟଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଲିଖିତେ ପନ ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଲିଖିତଂ ତସ୍ସେୱ ମରଣେନ ପାରାଜିକଂ। ବହୂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଲିଖିତେ ଯତ୍ତକା ମରନ୍ତି, ତତ୍ତକା ପାଣାତିପାତା। ମାତାପିତୂନଂ ମରଣେନ ଆନନ୍ତରିଯଂ। ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ଲିଖିତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। "ବହୂ ମରନ୍ତୀ"ତି ୱିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଂ ପୋତ୍ଥକଂ ଝାପେତ୍ୱା ୱା ଯଥା ୱା ଅକ୍ଖରାନି ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି ତଥା କତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ସୋ ପରସ୍ସ ପୋତ୍ଥକୋ ହୋତି, ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଲିଖିତୋ ୱା ହୋତି ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ଲିଖିତୋ ୱା, ଗହିତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ମୂଲେନ କୀତୋ ହୋତି, ପୋତ୍ଥକସ୍ସାମିକାନଂ ପୋତ୍ଥକଂ, ଯେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମୂଲଂ ଗହିତଂ, ତେସଂ ମୂଲଂ ଦତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ସମ୍ବହୁଲା "ମରଣୱଣ୍ଣଂ ଲିଖିସ୍ସାମା"ତି ଏକଜ୍ଝାସଯା ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ତାଲରୁକ୍ଖଂ ଆରୋହିତ୍ୱା ପଣ୍ଣଂ ଛିନ୍ଦତି, ଏକୋ ଆହରତି, ଏକୋ ପୋତ୍ଥକଂ କରୋତି, ଏକୋ ଲିଖତି, ଏକୋ ସଚେ କଣ୍ଟକଲେଖା ହୋତି, ମସିଂ ମକ୍ଖେତି, ମସିଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ତଂ ପୋତ୍ଥକଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସଙ୍ଘେୱ ସଭାଯଂ ୱା ଆପଣେ ୱା ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ଲେଖାଦସ୍ସନକୋତୂହଲକା ବହୂ ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଠପେନ୍ତି। ତଂ ୱାଚେତ୍ୱା ସଚେପି ଏକୋ ମରତି, ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ବହୁକା ମରନ୍ତି, ୱୁତ୍ତସଦିସୋୱ ନଯୋ। ୱିପ୍ପଟିସାରେ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଂ ପୋତ୍ଥକଂ ସଚେପି ମଞ୍ଜୂସାଯଂ ଗୋପେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞୋ ଚ ତଂ ଦିସ୍ୱା ନୀହରିତ୍ୱା ପୁନ ବହୂନଂ ଦସ୍ସେତି, ନେୱ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତିଟ୍ଠତୁ ମଞ୍ଜୂସା, ସଚେପି ତଂ ପୋତ୍ଥକଂ ନଦିଯଂ ୱା ସମୁଦ୍ଦେ ୱା ଖିପନ୍ତି ୱା ଧୋୱନ୍ତି ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ୱା ଝାପେନ୍ତି, ଯାୱ ସଙ୍ଘଟିତେପି ଦୁଦ୍ଧୋତେ ୱା ଦୁଜ୍ଝାପିତେ ୱା ପତ୍ତେ ଅକ୍ଖରାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତାୱ ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯଥା ପନ ଅକ୍ଖରାନି ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି ତଥେୱ କତେ ମୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି।

ଇଦାନି ଥାୱରପଯୋଗସ୍ସ ୱିଭାଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ଓପାତାଦିମାତିକାନିଦ୍ଦେସେସୁ ମନୁସ୍ସଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଓପାତଂ ଖନତୀତି "ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ"ତି କଞ୍ଚି ମନୁସ୍ସଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ସୋ ଏକତୋ ୱିଚରତି, ତତ୍ଥ ଆୱାଟଂ ଖନତି, ଖନନ୍ତସ୍ସ ତାୱ ସଚେପି ଜାତପଥୱିଯା ଖନତି, ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପଯୋଗତ୍ତା ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଖନତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମରଣେନ ପାରାଜିକଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପତିତ୍ୱା ମତେ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ "ଯୋ କୋଚି ମରିସ୍ସତୀ"ତି ଖତୋ ହୋତି, ଯତ୍ତକା ପତିତ୍ୱା ମରନ୍ତି, ତତ୍ତକା ପାଣାତିପାତା। ଆନନ୍ତରିଯୱତ୍ଥୂସୁ ଚ ଆନନ୍ତରିଯଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୂସୁ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯାନି।

ବହୂ ତତ୍ଥ ଚେତନା; କତମାଯ ପାରାଜିକଂ ହୋତୀତି? ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ତାୱ ୱୁତ୍ତଂ – "ଆୱାଟଂ ଗମ୍ଭୀରତୋ ଚ ଆଯାମୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ଖନିତ୍ୱା ପମାଣେ ଠପେତ୍ୱା ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପଂସୁପଚ୍ଛିଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ସନ୍ନିଟ୍ଠାପିକା ଅତ୍ଥସାଧକଚେତନା ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲସଦିସା। ସଚେପି ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ପତିତ୍ୱା ଅୱସ୍ସଂ ମରଣକସତ୍ତୋ ହୋତି, ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନାଯମେୱ ପାରାଜିକ"ନ୍ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ – "ଇମସ୍ମିଂ ଆୱାଟେ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀତି ଏକସ୍ମିମ୍ପି କୁଦ୍ଦାଲପ୍ପହାରେ ଦିନ୍ନେ ସଚେ କୋଚି ତତ୍ଥ ପକ୍ଖଲିତୋ ପତିତ୍ୱା ମରତି, ପାରାଜିକମେୱ। ସୁତ୍ତନ୍ତିକତ୍ଥେରା ପନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକୋ "ଓପାତଂ ଖନିତ୍ୱା ଅସୁକଂ ନାମ ଆନେତ୍ୱା ଇଧ ପାତେତ୍ୱା ମାରେହୀ"ତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତି, ସୋ ତଂ ପାତେତ୍ୱା ମାରେତି, ଉଭିନ୍ନଂ ପାରାଜିକଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପାତେତ୍ୱା ମାରେତି, ସଯଂ ପତିତ୍ୱା ମରତି, ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପତିତ୍ୱା ମରତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିସଙ୍କେତୋ ହୋତି, ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତି। "ଅସୁକୋ ଅସୁକଂ ଆନେତ୍ୱା ଇଧ ମାରେସ୍ସତୀ"ତି ଖତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ମରିତୁକାମା ଇଧ ମରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଖନତି, ଏକସ୍ସ ମରଣେ ପାରାଜିକଂ। ବହୁନ୍ନଂ ମରଣେ ଅକୁସଲରାସି , ମାତାପିତୂନଂ ମରଣେ ଆନନ୍ତରିଯଂ, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୂସୁ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯାନି।

"ଯେ କେଚି ମାରେତୁକାମା, ତେ ଇଧ ପାତେତ୍ୱା ମାରେସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ଖନତି, ତତ୍ଥ ପାତେତ୍ୱା ମାରେନ୍ତି , ଏକସ୍ମିଂ ମତେ ପାରାଜିକଂ, ବହୂସୁ ଅକୁସଲରାସି, ଆନନ୍ତରିଯାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ଆନନ୍ତରିଯାଦୀନି। ଇଧେୱ ଅରହନ୍ତାପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପୁରିମନଯେ ପନ "ତେସଂ ମରିତୁକାମତାଯ ପତନଂ ନତ୍ଥୀ"ତି ତେ ନ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ଦ୍ୱୀସୁପି ନଯେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପତିତ୍ୱା ମତେ ୱିସଙ୍କେତୋ। "ଯେ କେଚି ଅତ୍ତନୋ ୱେରିକେ ଏତ୍ଥ ପାତେତ୍ୱା ମାରେସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ଖନତି, ତତ୍ଥ ଚ ୱେରିକା ୱେରିକେ ପାତେତ୍ୱା ମାରେନ୍ତି, ଏକସ୍ମିଂ ମାରିତେ ପାରାଜିକଂ, ବହୂସୁ ଅକୁସଲରାସି, ମାତରି ୱା ପିତରି ୱା ଅରହନ୍ତେ ୱା ୱେରିକେହି ଆନେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମାରିତେ ଆନନ୍ତରିଯଂ। ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପତିତ୍ୱା ମତେସୁ ୱିସଙ୍କେତୋ।

ଯୋ ପନ "ମରିତୁକାମା ୱା ଅମରିତୁକାମା ୱା ମାରେତୁକାମା ୱା ଅମାରେତୁକାମା ୱା ଯେ କେଚି ଏତ୍ଥ ପତିତା ୱା ପାତିତା ୱା ମରିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ସବ୍ବଥାପି ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସେୱ ଖନତି। ଯୋ ଯୋ ମରତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ମରଣେନ ଯଥାନୁରୂପଂ କମ୍ମଞ୍ଚ ଫୁସତି, ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ଗବ୍ଭିନୀ ପତିତ୍ୱା ସଗବ୍ଭା ମରତି, ଦ୍ୱେ ପାଣାତିପାତା। ଗବ୍ଭୋଯେୱ ୱିନସ୍ସତି, ଏକୋ। ଗବ୍ଭୋ ନ ୱିନସ୍ସତି, ମାତା ମରତି, ଏକୋଯେୱ। ଚୋରେହି ଅନୁବଦ୍ଧୋ ପତିତ୍ୱା ମରତି, ଓପାତଖନକସ୍ସେୱ ପାରାଜିକଂ। ଚୋରା ତତ୍ଥ ପାତେତ୍ୱା ମାରେନ୍ତି, ପାରାଜିକମେୱ। ତତ୍ଥ ପତିତଂ ବହି ନୀହରିତ୍ୱା ମାରେନ୍ତି, ପାରାଜିକମେୱ। କସ୍ମା? ଓପାତେ ପତିତପ୍ପଯୋଗେନ ଗହିତତ୍ତା। ଓପାତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତେନେୱ ଆବାଧେନ ମରତି, ପାରାଜିକମେୱ। ବହୂନି ୱସ୍ସାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନ କୁପିତେନ ତେନେୱାବାଧେନ ମରତି, ପାରାଜିକମେୱ। ଓପାତେ ପତନପ୍ପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପନ୍ନରୋଗେନ ଗିଲାନସ୍ସେୱ ଅଞ୍ଞୋ ରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି,

ଓପାତରୋଗୋ ବଲଓତରୋ ହୋତି, ତେନ ମତେପି ଓପାତଖଣକୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ପଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନରୋଗୋ ବଲୱା ହୋତି, ତେନ ମତେ ମୁଚ୍ଚତି। ଉଭୋହି ମତେ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଓପାତେ ଓପପାତିକମନୁସ୍ସୋ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମରତି, ପାରାଜିକମେୱ। ମନୁସ୍ସଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଖତେ ଯକ୍ଖାଦୀସୁ ପତିତ୍ୱା ମତେସୁ ଅନାପତ୍ତି। ଯକ୍ଖାଦଯୋ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଖତେ ମନୁସ୍ସାଦୀସୁ ମରନ୍ତେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯକ୍ଖାଦଯୋ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଖନନ୍ତସ୍ସ ପନ ଖନନେପି ତେସଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯମ୍ପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ମରଣେ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱା। ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ଖତେ ଓପାତେ ଯକ୍ଖରୂପେନ ୱା ପେତରୂପେନ ୱା ପତତି, ତିରଚ୍ଛାନରୂପେନ ମରତି, ପତନରୂପଂ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ। ମରଣରୂପଂ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ। ତିରଚ୍ଛାନରୂପେନ ପତିତ୍ୱା ଯକ୍ଖପେତରୂପେନ ମତେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଓପାତଖନକୋ ଓପାତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱିକ୍କିଣାତି ୱା ମୁଧା ୱା ଦେତି, ଯୋ ଯୋ ପତିତ୍ୱା ମରତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି ଚ କମ୍ମବନ୍ଧୋ ଚ। ଯେନ ଲଦ୍ଧୋ ସୋ ନିଦ୍ଦୋସୋ। ଅଥ ସୋପି ''ଏୱଂ ପତିତା ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ସୁଉଦ୍ଧରା ୱା ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତଂ ଓପାତଂ ଗମ୍ଭୀରତରଂ ୱା ଉତ୍ତାନତରଂ ୱା ଦୀଘତରଂ ୱା ରସ୍ସତରଂ ୱା ୱିତ୍ଥତତରଂ ୱା ସମ୍ବାଧତରଂ ୱା କରୋତି, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଆପତ୍ତି ଚ କମ୍ମବନ୍ଧୋ ଚ। ବହୂ ମରନ୍ତୀତି ୱିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଓପାତଂ ପଂସୁନା ପୂରେତି, ସଚେ କୋଚି ପଂସୁମ୍ହି ପତିତ୍ୱା ମରତି, ପୂରେତ୍ୱାପି ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ କଦ୍ଦମୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ମତେପି। ରୁକ୍ଖୋ ୱା ପତନ୍ତୋ ୱାତୋ ୱା ୱସ୍ସୋଦକଂ ୱା ପଂସୁଂ ହରତି, କନ୍ଦମୂଲତ୍ଥଂ ୱା ପଥୱିଂ ଖନନ୍ତା ତତ୍ଥ ଆୱାଟଂ କରୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସଚେ କୋଚି ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ୱା ପତିତ୍ୱା ୱା ମରତି, ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଓକାସେ ମହନ୍ତଂ ତଳାକଂ ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ୱା କାରେତ୍ୱା ଚେତିଯଂ ୱା ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ବୋଧିଂ ୱା ରୋପେତ୍ୱା ଆୱାସଂ ୱା ସକଟମଗ୍ଗଂ ୱା କାରେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ଯଦାପି ଥିରଂ କତ୍ୱା ପୂରିତେ ଓପାତେ ରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ମୂଲାନି ମୂଲେହି ସଂସିବ୍ବିତାନି ହୋନ୍ତି , ଜାତପଥୱୀ ଜାତା, ତଦାପି ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେପି ନଦୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓପାତଂ ହରତି, ଏୱମ୍ପି ମୁଚ୍ଚତୀତି। ଅଯଂ ତାୱ ଓପାତକଥା।

ଓପାତସ୍ସେୱ ପନ ଅନୁଲୋମେସୁ ପାସାଦୀସୁପି ଯୋ ତାୱ ପାସଂ ଓଡ୍ଡେତି ''ଏତ୍ଥ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ସତ୍ତା ମରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଅୱସ୍ସଂ ବଜ୍ଝନକସତ୍ତାନଂ ୱସେନ ହତ୍ଥା ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକାନନ୍ତରିଯଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତେ ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଓଡ୍ଡିତୋ, ତତୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ବନ୍ଧନେ ଅନାପତ୍ତି। ପାସେ ମୂଲେନ ୱା ମୁଧା ୱା ଦିନ୍ନେପି ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେୱ କମ୍ମବନ୍ଧୋ। ସଚେ ଯେନ ଲଦ୍ଧୋ ସୋ ଉଗ୍ଗଳିତଂ ୱା ପାସଂ ସଣ୍ଠପେତି, ପସ୍ସେନ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ୱତିଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖେ ପଓେସେତି, ଥଦ୍ଧତରଂ ୱା ପାସଯଟ୍ଠିଂ ଠପେତି, ଦଲ୍ହତରଂ ୱା ପାସରଜ୍ଜୁଂ ବନ୍ଧତି, ଥିରତରଂ ୱା ଖାଣୁକଂ ୱା ଆକୋଟେତି, ଉଭୋପି ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସଚେ ୱିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାସଂ ଉଗ୍ଗଳାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞେ ସଣ୍ଠପେନ୍ତି, ବଦ୍ଧା ବଦ୍ଧା ମରନ୍ତି, ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି।

ସଚେ ପନ ତେନ ପାସଯଟ୍ଠି ସଯଂ ଅକତା ହୋତି, ଗହିତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ରଜାତକଯଟ୍ଠିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଯଂ କତଯଟ୍ଠିଂ ପନ ଗୋପେନ୍ତୋପି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଯଦି ହି ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପାସଂ ସଣ୍ଠପେତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ମରନ୍ତେସୁ ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ତଂ ଝାପେତ୍ୱା ଅଲାତଂ କତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତି, ତେନ ଅଲାତେନ ପହାରଂ ଲଦ୍ଧା ମରନ୍ତେସୁପି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସବ୍ବସୋ ପନ ଝାପେତ୍ୱା ୱା ନାସେତ୍ୱା ୱା ମୁଚ୍ଚତି, ପାସରଜ୍ଜୁମ୍ପି ଅଞ୍ଞେହି ଚ ୱଟ୍ଟିତଂ ଗହିତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ରଜ୍ଜୁକେ ଲଭିତ୍ୱା ସଯଂ ୱଟ୍ଟିତଂ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱାକେ ଲଭିତ୍ୱା ୱଟ୍ଟିତଂ ହୀରଂ ହୀରଂ କତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ଅରଞ୍ଞତୋ ପନ ସଯଂ ୱାକେ ଆହରିତ୍ୱା ୱଟ୍ଟିତଂ ଗୋପେନ୍ତୋପି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସବ୍ବସୋ ପନ ଝାପେତ୍ୱା ୱା ନାସେତ୍ୱା ୱା ମୁଚ୍ଚତି।

ଅଦୂହଲଂ ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଚତୂସୁ ପାଦେସୁ ଅଦୂହଲମଞ୍ଚଂ ଠପେତ୍ୱା ପାସାଣେ ଆରୋପେତି, ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ସବ୍ବସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ଅୱସ୍ସଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତବ୍ବକସତ୍ତାନଂ ୱସେନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକାନୁଦ୍ଦିସ୍ସକାନୁରୂପେନ ପାରାଜିକାଦୀନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅଦୂହଲେ ମୂଲେନ ୱା ମୁଧା ୱା ଦିନ୍ନେପି ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେୱ କମ୍ମବନ୍ଧୋ। ସଚେ ଯେନ ଲଦ୍ଧଂ ସୋ ପତିତଂ ୱା ଉକ୍ଖିପତି, ଅଞ୍ଞେପି ପାସାଣେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗରୁକତରଂ ୱା କରୋତି, ପସ୍ସେନ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ୱତିଂ କତ୍ୱା ଅଦୂହଲେ ପଓେସେତି, ଉଭୋପି ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସଚେପି ୱିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅଦୂହଲଂ ପାତେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ସଣ୍ଠପେତି, ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ପାସାଣେ ପନ ଗହିତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଅଦୂହଲପାଦେ ଚ ପାସଯଟ୍ଠିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଗହିତଟ୍ଠାନେ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଝାପେତ୍ୱା ୱା ମୁଚ୍ଚତି।

ସୂଲଂ ରୋପେନ୍ତସ୍ସାପି ସବ୍ବସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ସୂଲମୁଖେ ପତିତ୍ୱା ଅୱସ୍ସଂ ମରଣକସତ୍ତାନଂ ୱସେନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାନୁଦ୍ଦିସ୍ସାନୁରୂପତୋ ପାରାଜିକାଦୀନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସୂଲେ ମୂଲେନ ୱା ମୁଧା ୱା ଦିନ୍ନେପି ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେୱ କମ୍ମବନ୍ଧୋ। ସଚେ ଯେନ ଲଦ୍ଧଂ ସୋ ''ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ମରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତିଖିଣତରଂ ୱା କରୋତି, ''ଦୁକ୍ଖଂ ମରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି କୁଣ୍ଠତରଂ ୱା କରୋତି, ''ଉଚ୍ଚ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ନୀଚତରଂ ୱା ''ନୀଚ''ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଉଚ୍ଚତରଂ ୱା ପୁନ ରୋପେତି, ୱଙ୍କଂ ୱା ଉଜୁକଂ ଅତିଉଜୁକଂ ୱା ଈସକଂ ପୋଣଂ କରୋତି, ଉଭୋପି ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସଚେ ପନ ''ଅଟ୍ଠାନେ ଠିତ''ନ୍ତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତି, ତଂ ଚେ ମାରଣତ୍ଥାଯ ଆଦିତୋ ପଭୁତି ପରିଯେସିତ୍ୱା କତଂ ହୋତି, ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଅପରିଯେସିତ୍ୱା ପନ କତମେୱ

ଲଭିତ୍ୱା ରୋପିତେ ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତି। ୱିସ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାସଯଟ୍ଠିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଗହିତଟ୍ଠାନେ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଝାପେତ୍ୱା ୱା ମୁଚ୍ଚତି।

୧୭୭। ଅପସ୍ସେନେ ସଙ୍ଖଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅପସ୍ସେନଂ ନାମ ନିଚ୍ଚପରିଭୋଗୋ ମଞ୍ଚୋ ୱା ପୀଠଂ ୱା ଅପସ୍ସେନଫଲକଂ ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦନ୍ତସ୍ସ ଅପସ୍ସେନକତ୍ଥମ୍ଭୋ ୱା ତତ୍ଥଜାତକରୁକ୍ଖୋ ୱା ଚଙ୍କମେ ଅପସ୍ସାଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତସ୍ସ ଆଲମ୍ବନରୁକ୍ଖୋ ୱା ଆଲମ୍ବନଫଲକଂ ୱା ସଙ୍ଖେପତୋ ଅପସ୍ସଯନୀଯଟ୍ଠେନ ଅପସ୍ସେନଂ ନାମ; ତସ୍ମିଂ ଅପସ୍ସେନେ ଯଥା ଅପସ୍ସଯନ୍ତଂ ୱିଜ୍ଝତି ୱା ଛିନ୍ଦତି ୱା ତଥା କତ୍ୱା ୱାସିଫରସୁସତ୍ତିଆରକଣ୍ଟକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ସଙ୍ଖଂ ଠପେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଧୁୱପରିଭୋଗଟ୍ଠାନେ ନିରାସଙ୍କସ୍ସ ନିସୀଦତୋ ୱା ନିପଜ୍ଜତୋ ୱା ଅପସ୍ସଯନ୍ତସ୍ସ ୱା ସତ୍ଥସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମରଣେନ ପାରାଜିକଂ। ତଂ ଚେ ଅଞ୍ଞୋପି ତସ୍ସ ୱେରିଭିକ୍ଖୁ ୱିହାରଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ମଞ୍ଞେ ମରଣତ୍ଥାଯ ଇଦଂ ନିଖିତ୍ତଂ, ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ମରତୂ''ତି ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ପନ ସୋପି ତତ୍ଥ ''ଏୱଂ କତେ ସୁକତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତିଖିଣତରାଦିକରଣେନ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ସାପି ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ''ଅଟ୍ଠାନେ ଠିତ''ନ୍ତି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତି ତଦତ୍ଥମେୱ କତ୍ୱା ଠପିତେ ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ପାକତିକଂ ଲଭିତ୍ୱା ଠପିତଂ ହୋତି, ମୁଚ୍ଚତି। ତଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ତିଖିଣତରଂ ଠପେତି ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତେୱ।

ୱିସମକ୍ଖନେପି ଯାୱ ମରଣାଭିନନ୍ଦନେ ଦୁକ୍କଟଂ ତାୱ ଏସେୱ ନଯୋ। ସଚେ ପନ ସୋପି ଖୁଦ୍ଦକଂ ୱିସମଣ୍ଡଲନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମହନ୍ତତରଂ ୱା କରୋତି , ମହନ୍ତଂ ୱା ''ଅତିରେକଂ ହୋତୀ''ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ କରୋତି, ତନୁକଂ ୱା ବହଲଂ; ବହଲଂ ୱା ତନୁକଂ କରୋତି, ଅଗ୍ଗିନା ତାପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱା ଉପରି ୱା ସଞ୍ଚାରେତି, ତସ୍ସାପି ପାରାଜିକଂ। ''ଇଦଂ ଅଠାନେ ଠିତ''ନ୍ତି ସଙ୍କମେୱ ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତି, ଅତ୍ତନା ଭେସଜ୍ଜାନି ଯୋଜେତ୍ୱା କତେ ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି , ଅତ୍ତନା ଅକତେ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ପନ ସୋ ''ଇଦଂ ୱିସଂ ଅତିପରିତ୍ତ''ନ୍ତି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଆନେତ୍ୱା ପକ୍ଖିପତି, ଯସ୍ସ ୱିସେନ ମରତି, ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସନ୍ତକେନ ମରତି, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ପାରାଜିକଂ। ''ଇଦଂ ୱିସଂ ନିଙ୍ଖିସ''ନ୍ତି ତଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିସମେୱ ଠପେତି, ତସ୍ସେୱ ପାରାଜିକଂ ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତି।

ଦୁବ୍ବଲଂ ୱା କରୋତୀତି ମଞ୍ଚପୀଠଂ ଅଟନିଯା ହେଟ୍ଠାଭାଗେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିଦଲେହି ୱା ରଜ୍ଜୁକେହି ୱା ଯେହି ୱୀତଂ ହୋତି, ତେ ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପାୱସେସମେୱ କତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଆୱୁଧଂ ନିକ୍ଖିପତି ''ଏତ୍ଥ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ''ତି। ଅପସ୍ସେନଫଲକାଦୀନମ୍ପି ଚଙ୍କମେ ଆଲମ୍ବନରୁକ୍ଖଫଲକପରିଯୋସାନାନଂ ପରଭାଗଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଆୱୁଧଂ ନିକ୍ଖିପତି, ସୋବ୍ଭାଦୀସୁ ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା ଅପସ୍ସେନଫଲକଂ ୱା ଆନେତ୍ୱା ଠପେତି, ଯଥା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନମତ୍ତୋ ୱା ଅପସ୍ସିତମତ୍ତୋ ୱା ପତତି, ସୋବ୍ଭାଦୀସୁ ୱା ସଞ୍ଚରଣସେତୁ ହୋତି, ତଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କରୋତି; ଏୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କରଣେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଇତରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମରଣେ ପାରାଜିକଂ। ଭିକ୍ଖୁଂ ଆନେତ୍ୱା ସୋବ୍ଭାଦୀନଂ ତଟେ ଠପେତି ''ଦିସ୍ୱା ଭଯେନ କମ୍ପେନ୍ତୋ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ''ତି ଦୁକ୍କଟଂ। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ପତତି, ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମରଣେ ପାରାଜିକଂ। ସଯଂ ୱା ପାତେତି, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ପାତାପେତି, ଅଞ୍ଞୋ ଅୱୁତ୍ତୋ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପାତେତି, ଅମନୁସ୍ସୋ ପାତେତି, ୱାତପ୍ପହାରେନ ପତତି, ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପତତ୍ତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ମରଣେ ପାରାଜିକଂ। କସ୍ମା? ତସ୍ସ ପଯୋଗେନ ସୋବ୍ଭାଦିତଟେ ଠିତତ୍ତା।

ଉପନିକ୍ଖିପନଂ ନାମ ସମୀପେ ନିକ୍ଖିପନଂ। ତତ୍ଥ ''ଯୋ ଇମିନା ଅସିନା ମତୋ ସୋ ଧନଂ ୱା ଲଭତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ମରଣୱଣ୍ଣଂ ୱା ସଂୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ''ଇମିନା ମରଣତ୍ଥିକା ମରନ୍ତୁ, ମାରଣତ୍ଥିକା ମାରେନ୍ତୂ''ତି ୱା ୱତ୍ୱା ଅସିଂ ଉପନିକ୍ଖିପତି, ତସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖିପନେ ଦୁକ୍କଟଂ। ମରିତୁକାମୋ ୱା ତେନ ଅତ୍ତାନଂ ପହରତୁ , ମାରେତୁକାମୋ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପହରତୁ, ଉଭଯଥାପି ପରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଉପନିକ୍ଖେପକସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମରଣେ ପାରାଜିକଂ। ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ନିକ୍ଖିତ୍ତେ ବହୂନଂ ମରଣେ ଅକୁସଲରାସି। ପାରାଜିକାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ପାରାଜିକାଦୀନି। ୱିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅସିଂ ଗହିତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। କିଣିତ୍ୱା ଗହିତୋ ହୋତି, ଅସିସ୍ସାମିକାନଂ ଅସିଂ, ଯେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମୂଲଂ ଗହିତଂ, ତେସଂ ମୂଲଂ ଦତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ଲୋହପିଣ୍ଡିଂ ୱା ଫାଲଂ ୱା କୁଦାଲଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଅସି କାରାପିତୋ ହୋତି, ଯଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା କାରିତୋ, ତଦେୱ କତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ କୁଦାଲଂ ଗହେତ୍ୱା କାରିତଂ ୱିନାସେତ୍ୱା ଫାଲଂ କରୋତି, ଫାଲେନ ପହାରଂ ଲଭିତ୍ୱା ମରନ୍ତେସୁପି ପାଣାତିପାତତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ପନ ଲୋହଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉପନିକ୍ଖିପନତ୍ଥମେୱ କାରିତୋ ହୋତି, ଅରେନ ଘଂସିତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣେ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେପି ସଂୱଣ୍ଣନାପୋତ୍ଥକୋ ୱିଯ ବହୂହି ଏକଜ୍ଝାସଯେହି କତୋ ହୋତି, ପୋତ୍ଥକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କମ୍ମବନ୍ଧୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏସ ନଯୋ ସତ୍ତିଭେଣ୍ଡୀସୁ। ଲଗୁଳେ ପାସଯଟ୍ଠିସଦିସୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ତଥା ପାସାଣେ। ସତ୍ଥେ ଅସିସଦିସୋୱ। ୱିସଂ ୱାତି ୱିସଂ ଉପନିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାନୁଦ୍ଦିସ୍ସାନୁରୂପତୋ ପାରାଜିକାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ପାରାଜିକାଦୀନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। କିଣିତ୍ୱା ଠପିତେ ପୁରିମନଯେନ ପଟିପାକତିକଂ କତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ସଯଂ ଭେସଜ୍ଜେହି ଯୋଜିତେ ଅୱିସଂ କତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି। ରଜ୍ଜୁଯା ପାସରଜ୍ଜୁସଦିସୋୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଭେସଜ୍ଜେ – ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱେରିଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପଜ୍ଜରକେ ୱା ୱିସଭାଗରୋଗେ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅସପ୍ପାଯାନିପି ସପ୍ପିଆଦୀନି ସପ୍ପାଯାନୀତି ମରଣାଧିପ୍ପାଯୋ ଦେତି,

ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଂ ୱା କିଞ୍ଚି କନ୍ଦମୂଲଫଲଂ ତସ୍ସ ଏୱଂ ଭେସଜ୍ଜଦାନେ ଦୁକ୍କଟଂ। ପରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିୟଂ ମରଣେ ଚ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟପାରାଜିକାନି, ଆନନ୍ତରିୟୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଆନନ୍ତରିୟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୭୮। ରୂପୂପହାରେ – ଉପସଂହରତୀତି ପରଂ ୱା ଅମନାପରୂପଂ ତସ୍ସ ସମୀପେ ଠପେତି, ଅତ୍ତନା ୱା ଯକ୍ଖପେତାଦିୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ସ ଉପସଂହାରମତ୍ତେ ଦୁକ୍କଟଂ। ପରସ୍ସ ତଂ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଭୟୁପ୍ପତ୍ତିୟଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ, ମରଣେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ତଦେୱ ରୂପଂ ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ମନାପଂ ହୋତି, ଅଲାଭକେନ ଚ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରତି, ୱିସଙ୍କେତୋ। ମନାପିୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ପନ ୱିସେସେନ ଇତ୍ଥୀନଂ ପୁରିସରୂପଂ ପୁରିସାନଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିରୂପଂ ମନାପଂ ତଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଉପସଂହରତି, ଦିଟ୍ଠମତ୍ତକମେୱ କରୋତି, ଅତିଚିରଂ ପସ୍ସିତୁମ୍ପି ନ ଦେତି, ଇତରୋ ଅଲାଭକେନ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରତି, ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ମରତି , ୱିସଙ୍କେତୋ। ଅଥ ପନ ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ୱା ଅଲାଭକେନ ୱାତି ଅୱିଚାରେତ୍ୱା ‘‘କେୱଲଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ଉପସଂହରତି, ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ୱା ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ମତେ ପାରାଜିକମେୱ। ଏତେନେୱୂପାୟେନ ସଦ୍ଦୂପହାରାଦୟୋପି ୱେଦିତବ୍ବା। କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ଅମନୁସ୍ସସଦ୍ଦାଦୟୋ ଉତ୍ରାସଜନକା ଅମନାପସଦ୍ଦା, ପୁରିସାନଂ ଇତ୍ଥିସଦ୍ଦମଧୁରଗନ୍ଧବ୍ବସଦ୍ଦାଦୟୋ ଚିତ୍ତସ୍ସାଦକରା ମନାପସଦ୍ଦା। ହିମୱନ୍ତେ ୱିସରୁକ୍ଖାନଂ ମୂଲାଦିଗନ୍ଧା କୁଣପଗନ୍ଧା ଚ ଅମନାପଗନ୍ଧା, କାଳାନୁସାରୀମୂଲଗନ୍ଧାଦୟୋ ମନାପଗନ୍ଧା । ପଟିକୂଲମୂଲରସାଦୟୋ ଅମନାପରସା, ଅପ୍ପଟିକୂଲମୂଲରସାଦୟୋ ମନାପରସା। ୱିସଫସ୍ସମହାକଚ୍ଛୁଫସ୍ସାଦୟୋ ଅମନାପଫୋଟ୍ଠବ୍ବା, ଚୀନପଟହଂସପୂପୁତୂଲିକଫସ୍ସାଦୟୋ ମନାପଫୋଟ୍ଠବ୍ବାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଧମ୍ମୂପହାରେ – ଧମ୍ମୋତି ଦେସନାଧମ୍ମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦେସନାୱସେନ ୱା ନିରୟେ ଚ ସଗ୍ଗେ ଚ ୱିପତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଭେଦଂ ଧମ୍ମାରମ୍ମଣମେୱ। ନେରୟିକସ୍ସାତି ଭିନ୍ନସଂୱରସ୍ସ କତପାପସ୍ସ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତନାରହସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନକମ୍ମକରଣାଦିନିରୟକଥଂ କଥେତି। ତଂ ଚେ ସୁତ୍ୱା ସୋ ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ମରତି, କଥିକସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ସୋ ସୁତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ମରତି, ଅନାପତ୍ତି। ‘‘ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ପାପଂ ନ କରିସ୍ସତି ଓରମିସ୍ସତି ୱିରମିସ୍ସତୀ’’ତି ନିରୟକଥଂ କଥେତି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ମରତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଗ୍ଗକଥନ୍ତି ଦେୱନାଟକାଦୀନଂ ନନ୍ଦନୱନାଦୀନଞ୍ଚ ସମ୍ପତ୍ତିକଥଂ; ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ସଗ୍ଗାଧିମୁତ୍ତୋ ସୀଘଂ ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପାପୁଣିତୁକାମୋ ସତ୍ଥାହରଣୱିସଖାଦନଆହାରୁପଚ୍ଛେଦ-ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସସନ୍ନିରୁନ୍ଧନାଦୀହି ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତି, କଥିକସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ, ମରତି ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ପନ ସୋ ସୁତ୍ୱାପି ଯାୱତାୟୁକଂ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ମରତି, ଅନାପତ୍ତି । ‘‘ଇମଂ ସୁତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞାନି କରିସ୍ସତୀ’’ତି କଥେତି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ଅଧିମୁତ୍ତୋ କାଲଂକରୋତି, ଅନାପତ୍ତି।

୧୭୯। ଆଚିକ୍ଖନାୟଂ – ପୁଟ୍ଠୋ ଭଣତୀତି ‘‘ଭନ୍ତେ କଥଂ ମତୋ ଧନଂ ୱା ଲଭତି ସଗ୍ଗେ ୱା ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଭଣତି।

ଅନୁସାସନିୟଂ – ଅପୁଟ୍ଠୋତି ଏୱଂ ଅପୁଚ୍ଛିତୋ ସାମଞ୍ଞେୱ ଭଣତି।

ସଙ୍କେତକମ୍ମନିମିତ୍ତକମ୍ମାନି ଅଦିନ୍ନାଦାନକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଏୱଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅନାପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ‘‘ଇମିନା ଉପକ୍କମେନ ଇମଂ ମାରେମୀ’’ତି ଅଚେତେତ୍ୱା। ଏୱଞ୍ହି ଅଚେତେତ୍ୱା କତେନ ଉପକ୍କମେନ ପରେ ମତେପି ଅନାପତ୍ତି, ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚା’’ତି। ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ‘‘ଇମିନା ଅୟଂ ମରିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କମେନ ପରେ ମତେପି ଅନାପତ୍ତି, ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ୱିସଗତପିଣ୍ଡପାତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସା’’ତି। ନମରଣାଧିପ୍ପାୟସ୍ସାତି ମରଣଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ। ଯେନ ହି ଉପକ୍କମେନ ପରୋ ମରତି, ତେନ ଉପକ୍କମେନ ତସ୍ମିଂ ମାରିତେପି ନମରଣାଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ନମରଣାଧିପ୍ପାୟସ୍ସା’’ତି। ଉମ୍ମତ୍ତକାଦୟୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟା ଏୱ। ଇଧ ପନ ଆଦିକମ୍ମିକା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତଭିକ୍ଖୂ, ତେସଂ ଅନାପତ୍ତି। ଅୱସେସାନଂ ମରଣୱଣ୍ଣସଂୱଣ୍ଣନକାଦୀନଂ ଆପତ୍ତିୟେୱାତି।

ପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ – ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ; କାୟଚିତ୍ତତୋ ଚ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ କାୟୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିୟଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାୟକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ। ସଚେପି ହି ସିରିସୟନଂ ଆରୂଳ୍ହୋ ରଜ୍ଜସମ୍ପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ରାଜା ‘‘ଚୋରୋ ଦେୱ ଆନୀତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ମାରେଥା’’ତି ହସମାନୋୱ ଭଣତି, ଦୋମନସ୍ସଚିତ୍ତେନେୱ ଭଣତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୁଖୱୋକିଣ୍ଣତ୍ତା ପନ ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧାଭାୱା ଚ ଦୁଜ୍ଜାନମେତଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନେହୀତି।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୮୦। ୱିନୀତୱତ୍ଥୁକଥାସୁ ପଠମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – କାରୁଞ୍ଞେନାତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଗେଲଞ୍ଞଦୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ସୀଲୱା ତ୍ୱଂ କତକୁସଲୋ, କସ୍ମା ମୀୟମାନୋ ଭାୟସି, ନନୁ ସୀଲୱତୋ ସଗ୍ଗୋ ନାମ ମରଣମତ୍ତପଟିବଦ୍ଧୋୟେୱା’’ତି ଏୱଂ ମରଣତ୍ଥିକାୱ ହୁତ୍ୱା ମରଣତ୍ଥିକଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତା ମରଣୱଣ୍ଣଂ ସଂୱଣ୍ଣେସୁଂ। ସୋପି ଭିକ୍ଖୁ ତେସଂ ସଂୱଣ୍ଣନାୟ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୱ କାଲମକାସି। ତସ୍ମା ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନା। ୱୋହାରୱସେନ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କାରୁଞ୍ଞେନ ମରଣୱଣ୍ଣଂ ସଂୱଣ୍ଣେସୁ’’ନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଦାନିପି ପଣ୍ଡିତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଗିଲାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏୱଂ ମରଣୱଣ୍ଣୋ ନ ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବୋ। ସଚେ ହି ତସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣନଂ ସୁତ୍ୱା ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦାଦିନା ଉପକ୍କମେନ ଏକଜୱନୱାରାୱସେସେପି ଆୟୁସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରା କାଲଂକରୋତି, ଇମିନାୱ ମାରିତୋ ହୋତି। ଇମିନା ପନ ନୟେନ ଅନୁସିଟ୍ଠି ଦାତବ୍ବା – ‘‘ସୀଲୱତୋ ନାମ ଅନଚ୍ଛରିୟା ମଗ୍ଗଫଲୁପ୍ପତ୍ତି, ତସ୍ମା ୱିହାରାଦୀସୁ ଆସତ୍ତିଂ ଅକତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗତଂ ଧମ୍ମଗତଂ ସଙ୍ଘଗତଂ କାୟଗତଞ୍ଚ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମନସିକାରେ ଅପ୍ପମାଦୋ କାତବ୍ବୋ’’ତି। ମରଣୱଣ୍ଣେ ଚ ସଂୱଣ୍ଣିତେପି ଯୋ ତାୟ ସଂୱଣ୍ଣନାୟ କଞ୍ଚି ଉପକ୍କମଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ୟଥାୟୁନା ୟଥାନୁସନ୍ଧିନାୱ ମରତି, ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ସଂୱଣ୍ଣକୋ ଆପତ୍ତିୟା ନ କାରେତବ୍ବୋତି।

ଦୁତିୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ନ ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଅପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ କୀଦିସଂ ଆସନଂ ପଟିୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ , କୀଦିସଂ ନ ପଟିୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ? ୟଂ ସୁଦ୍ଧଂ ଆସନମେୱ ହୋତି ଅପଚ୍ଚତ୍ଥରଣକଂ, ୟଞ୍ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତାନଂ ପସ୍ସତଂୟେୱ ଅତ୍ଥରୀୟତି, ତଂ ନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ , ନିସୀଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ୟମ୍ପି ମନୁସ୍ସା ସୟଂ ହତ୍ଥେନ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ଭନ୍ତେ ନିସୀଦଥା’’ତି ଦେନ୍ତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ସଚେପି ପଠମମେୱାଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ପଚ୍ଛା ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅଧୋ ୱା ସଙ୍କମନ୍ତି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ୟମ୍ପି ତନୁକେନ ୱତ୍ଥେନ ୟଥା ତଲଂ ଦିସ୍ସତି, ଏୱଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ୟଂ ପନ ପଟିକତ୍ଥେୱ ପାୱାରକୋଜୱାଦୀହି ଅତ୍ଥତଂ ହୋତି, ତଂ ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ‘‘ଘନସାଟକେନାପି ଅତ୍ଥତେ ୟସ୍ମିଂ ୱଲି ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ତଂ ନପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ମୁସଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚୋତି ଅୱଧକଚେତନୋ ୱିରଦ୍ଧପୟୋଗୋ ହି ସୋ। ତେନାହ ‘‘ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚୋ ଅହ’’ନ୍ତି। ଉଦୁକ୍ଖଲୱତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନମେୱ। ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୱତ୍ଥୂସୁପଠମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପଟିବନ୍ଧଂ ମା ଅକାସୀ’’ତି ପଣାମେସି। ଦୁତିୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେପି ଗଣମଜ୍ଝେପି ‘‘ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ତେନ ୱଚନେନ ଅଟ୍ଟୀୟମାନୋ ‘‘ମରତୁ ଅୟ’’ନ୍ତି ପଣାମେସି। ତତିୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ।

୧୮୧। ତତୋ ପରାନି ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ୱିସଗତପିଣ୍ଡପାତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ସାରାଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଦତ୍ୱାୱ ଭୁଞ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଗ୍ଗକାରିକଂ ଅଦାସୀ’’ତି। ଅଗ୍ଗକାରିକନ୍ତି ଅଗ୍ଗକିରିୟଂ; ପଠମଂ ଲଦ୍ଧପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଗ୍ଗଗ୍ଗଂ ୱା ପଣୀତପଣୀତଂ ପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୟା ପନ ତସ୍ସ ଦାନସଙ୍ଖାତା ଅଗ୍ଗକିରିୟା, ସା ନ ସକ୍କା ଦାତୁଂ, ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ହି ସୋ ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଦାସି। ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ତେ ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରିଭୁତ୍ତପିଣ୍ଡପାତା ଭିକ୍ଖୂ; ତେ କିର ସବ୍ବେପି କାଲମକଂସୁ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅସ୍ସଦ୍ଧେସୁ ପନ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକେସୁ କୁଲେସୁ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ନେୱ ଅତ୍ତନା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ନ ପରେସଂ ଦାତବ୍ବଂ। ୟମ୍ପି ଆଭିଦୋସିକଂ ଭତ୍ତଂ ୱା ଖଜ୍ଜକଂ ୱା ତତୋ ଲଭତି, ତମ୍ପି ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଅପିହିତୱତ୍ଥୁମ୍ପି ହି ସପ୍ପୱିଚ୍ଛିକାଦୀହି ଅଧିସୟିତଂ ଛଡ୍ଡନୀୟଧମ୍ମଂ ତାନି କୁଲାନି ଦେନ୍ତି। ଗନ୍ଧହଲିଦ୍ଦାଦିମକ୍ଖିତୋପି ତତୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ସରୀରେ ରୋଗଟ୍ଠାନାନି ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଠପିତଭତ୍ତମ୍ପି ହି ତାନି ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି।

ୱୀମଂସନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ୱୀମଂସମାନୋ ଦ୍ୱେ ୱୀମଂସତି – ‘‘ସକ୍କୋତି ନୁ ଖୋ ଇମଂ ମାରେତୁଂ ନୋ’’ତି ୱିସଂ ୱା ୱୀମଂସତି, ‘‘ମରେୟ୍ୟ ନୁ ଖୋ ଅୟଂ ଇମଂ ୱିସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ନୋ’’ତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱା। ଉଭୟଥାପି ୱୀମଂସାଧିପ୍ପାୟେନ ଦିନ୍ନେ ମରତୁ ୱା ମା ୱା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ‘‘ଇଦଂ ୱିସଂ ଏତଂ ମାରେତୂ’’ତି ୱା ‘‘ଇଦଂ ୱିସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅୟଂ ମରତୂ’’ତି ୱା ଏୱଂ ଦିନ୍ନେ ପନ ସଚେ ମରତି, ପାରାଜିକଂ; ନୋ ଚେ, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ।

୧୮୨-୩। ଇତୋ ପରାନି ତୀଣି ସିଲାୱତ୍ଥୂନି ତୀଣି ଇଟ୍ଠକୱାସିଗୋପାନସୀୱତ୍ଥୂନି ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ସିଲାଦୀନଂୟେୱ ୱସେନ ଅୟଂ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଭେଦୋ ହୋତି, ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରନିଖାଦନୱେମାଦୀନମ୍ପି ୱସେନ ହୋତିୟେୱ, ତସ୍ମା ପାଳିୟଂ ଅନାଗତମ୍ପି ଆଗତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଟ୍ଟକୱତ୍ଥୂସୁ – ଅଟ୍ଟକୋତି ୱେହାସମଞ୍ଚୋ ୱୁଚ୍ଚତି; ୟଂ ସେତକମ୍ମମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ବନ୍ଧନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆୱୁସୋ ଅତ୍ରଟ୍ଠିତୋ ବନ୍ଧାହୀତି ମରଣାଧିପ୍ପାୟୋ ୟତ୍ର ଠିତୋ ପତିତ୍ୱା ଖାଣୁନା ୱା ଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ସୋବ୍ଭପପାତାଦୀସୁ ୱା ମରେୟ୍ୟ , ତାଦିସଂ ଠାନଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଏତ୍ଥ ଚ କୋଚି ଉପରିଠାନଂ ନିୟାମେତି ‘‘ଇତୋ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ’’ତି, କୋଚି ହେଟ୍ଠା ଠାନଂ ‘‘ଇଧ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ’’ତି, କୋଚି ଉଭୟମ୍ପି ‘‘ଇତୋ ଇଧ ପତିତ୍ୱା ମରିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତ୍ର ଯୋ ଉପରି ନିୟମିତଟ୍ଠାନା ଅପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତୋ ପତତି, ହେଟ୍ଠା ନିୟମିତଟ୍ଠାନେ ୱା ଅପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପତତି,

ଉଭଯନିଯାମେ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ୱିରାଧେତ୍ୱା ପତତି, ତସ୍ମିଂ ମତେ ୱିସଙ୍କେତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ୱିହାରଚ୍ଛାଦନୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅନଭିରତିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ କାମୱିତକ୍କାଦୀନଂ ସମୁଦାଚାରଂ ଦିସ୍ୱା ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସାସନେ ଅନଭିରତୋ ଗିହିଭାୱାଭିମୁଖୋ ଜାତୋ। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଯାୱ ସୀଲଭେଦଂ ନ ପାପୁଣାମି ତାୱ ମରିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ତଂ ପଦ୍ଧତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପପାତେ ପପତନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱିଲୀୱକାରଂ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ମାରେସି। ୱିଲୀୱକାରନ୍ତି ୱେଣୁକାରଂ। ନ ଚ ଭିକ୍ଖୱେ ଅତ୍ତାନଂ ପାତେତବ୍ବନ୍ତି ନ ଅତ୍ତା ପାତେତବ୍ବୋ। ୱିଭତ୍ତିବ୍ଯତ୍ତଯେନ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ନ କେୱଲଂ ନ ପାତେତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞେନପି ଯେନ କେନଚି ଉପକ୍କମେନ ଅନ୍ତମସୋ ଆହାରୁପଚ୍ଛେଦେନପି ନ ମାରେତବ୍ବୋ। ଯୋପି ହି ଗିଲାନୋ ୱିଜ୍ଜମାନେ ଭେସଜ୍ଜେ ଚ ଉପଟ୍ଠାକେସୁ ଚ ମରିତୁକାମୋ ଆହାରଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଯସ୍ସ ପନ ମହାଆବାଧୋ ଚିରାନୁବଦ୍ଧୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା କିଲମନ୍ତି ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି ''କଦା ନୁ ଖୋ ଗିଲାନତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମା''ତି ଅଟ୍ଟୀଯନ୍ତି। ସଚେ ସୋ ''ଅଯଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ପଟିଜଗ୍ଗିଯମାନୋପି ନ ତିଟ୍ଠତି, ଭିକ୍ଖୂ ଚ କିଲମନ୍ତୀ''ତି ଆହାରଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଭେସଜ୍ଜଂ ନ ସେୱତି ୱଟ୍ଟତି। ଯୋ ପନ ''ଅଯଂ ରୋଗୋ ଖରୋ, ଆଯୁସଙ୍ଖାରା ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅଯଞ୍ଚ ମେ ୱିସେସାଧିଗମୋ ହତ୍ଥପ୍ପତ୍ତୋ ୱିଯ ଦିସ୍ସତୀ''ତି ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ଅଗିଲାନସ୍ସାପି ଉପ୍ପନ୍ନସଂୱେଗସ୍ସ ''ଆହାରପରିଯେସନଂ ନାମ ପପଞ୍ଚୋ, କମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ୱଟ୍ଟତି। ୱିସେସାଧିଗମଂ ବ୍ଯାକରିତ୍ୱା ଆହାରଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଭାଗାନଞ୍ହି ଲଜ୍ଜୀଭିକ୍ଖୂନଂ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ସିଲାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଦୱାଯାତି ଦୱେନ ହସ୍ସେନ; ଖିଡ୍ଡାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସିଲାତି ପାସାଣୋ; ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପାସାଣୋ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଯଂକିଞ୍ଚି ଦାରୁଖଣ୍ଡଂ ୱା ଇଟ୍ଠକାଖଣ୍ଡଂ ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ଯନ୍ତେନ ୱା ପୱିଜ୍ଝିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଚେତିଯାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ପାସାଣାଦଯୋ ହସନ୍ତା ହସନ୍ତା ପୱଟ୍ଟେନ୍ତିପି ଖିପନ୍ତିପି ଉକ୍ଖିପନ୍ତିପି କମ୍ମସମଯୋତି ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଈଦିସଂ ନୱକମ୍ମଂ ୱା କରୋନ୍ତା ଭଣ୍ଡକଂ ୱା ଧୋୱନ୍ତା ରୁକ୍ଖଂ ୱା ଧୋୱନଦଣ୍ଡକଂ ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗକାଲାଦୀସୁ କାକେ ୱା ସୋଣେ ୱା କଟ୍ଠଂ ୱା କଥଲଂ ୱା ଖିପିତ୍ୱା ପଲାପେତି, ୱଟ୍ଟତି।

୧୮୪।ସେଦନାଦିୱତ୍ଥୂନି ସଦ୍ଧାନେୱ ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅହଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋତି ନ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାନଂ ନ କାତବ୍ବଂ, ହିତକାମତାଯ ସବ୍ବଂ ଗିଲାନସ୍ସ ବଲାବଲଞ୍ଚ ରୁଚିଞ୍ଚ ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯଞ୍ଚ ଉପଲକ୍ଖେତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ।

୧୮୫। ଜାରଗବ୍ଭିନିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ପୱୁତ୍ଥପତିକାତି ପୱାସଂ ଗତପତିକା। ଗବ୍ଭପାତନନ୍ତି ଯେନ ପରିଭୁତ୍ତେନ ଗବ୍ଭୋ ପତତି, ତାଦିସଂ ଭେସଜ୍ଜଂ। ଦ୍ୱେ ପଜାପତିକୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ଗବ୍ଭମଦ୍ଦନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ''ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପାତେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେନ ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ପାତେତି, ୱିସଙ୍କେତଂ। ''ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ପାତାପେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ସଯଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପାତେତି, ୱିସଙ୍କେତମେୱ। ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହେ ପରିଯାଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ''ଗବ୍ଭୋ ନାମ ମଦ୍ଦିତେ ପତତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସା ସଯଂ ୱା ମଦ୍ଦତୁ, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ମଦ୍ଦାପେତ୍ୱା ପାତେତୁ, ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥି; ପାରାଜିକମେୱ ତାପନୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ୱଞ୍ଝିତ୍ଥିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ୱଞ୍ଝିତ୍ଥୀ ନାମ ଯା ଗବ୍ଭଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଗବ୍ଭଂ ଅଗଣ୍ହନକିତ୍ଥୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯସ୍ସା ପନ ଗହିତୋପି ଗବ୍ଭୋ ନ ସଣ୍ଠାତି, ତଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉତୁସମଯେ କିର ସଦ୍ଧିତ୍ଥିଯୋ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଯା ପନାଯଂ ''ୱଞ୍ଝା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତସତ୍ତାନଂ ଅକୁସଲୱିପାକୋ ସମ୍ପାପୁଣାତି। ତେ ପରିତ୍ତକୁସଲୱିପାକେନ ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକା ଅକୁସଲୱିପାକେନ ଅଧିଭୂତା ୱିନସ୍ସନ୍ତି। ଅଭିନୱପଟିସନ୍ଧିଯଂଯେୱ ହି କମ୍ମାନୁଭାୱେନ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଗବ୍ଭୋ ନ ସଣ୍ଠାତି – ୱାତେନ ୱା ପାଣକେହି ୱା। ୱାତୋ ସୋସେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାପେତି, ପାଣକା ଖାଦିତ୍ୱା। ତସ୍ସ ପନ ୱାତସ୍ସ ପାଣକାନଂ ୱା ପଟିଘାତାଯ ଭେସଜ୍ଜେ କତେ ଗବ୍ଭୋ ସଣ୍ଠହେଯ୍ଯ; ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଅକତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଖରଭେସଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ତେନ ସା କାଲମକାସି। ଭଗୱା ଭେସଜ୍ଜସ୍ସ କଟତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ପଞ୍ଞାପେସି।

ଦୁତିଯୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତସ୍ମା ଆଗତାଗତସ୍ସ ପରଜନସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ ନ କାତବ୍ବଂ, କରୋନ୍ତୋ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପନ ସହଧମ୍ମିକାନଂ କାତବ୍ବଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସିକ୍ଖମାନାଯ ସାମଣେରସ୍ସ ସାମଣେରିଯାତି। ସମସୀଲସଦ୍ଧାପଞ୍ଞାନଞ୍ହି ଏତେସଂ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଯୁତ୍ତାନଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଅକାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତି, କରୋନ୍ତେନ ଚ ସଚେ ତେସଂ ଅତ୍ଥି, ତେସଂ ସନ୍ତକଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋଜେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅତ୍ତନୋପି ନତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ୱା ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ୱା ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ଅଲଭନ୍ତେନ ଗିଲାନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯାପି ଆହରିତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ।

ଅପରେସମ୍ପି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି – ମାତୁ, ପିତୁ, ତଦୁପଟ୍ଠାକାନଂ, ଅତ୍ତନୋ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚକରସ୍ସ, ପଣ୍ଡୁପଲାସସ୍ସାତି। ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ନାମ ଯୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖୋ ଯାୱ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଯାଦିଯତି ତାୱ ୱିହାରେ ୱସତି। ତେସୁ ସଚେ ମାତାପିତରୋ ଇସ୍ସରା ହୋନ୍ତି, ନ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି, ଅକାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ରଜ୍ଜେପି ଠିତା ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି, ଅକାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଭେସଜ୍ଜଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତାନଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦାତବ୍ବଂ, ଯୋଜେତୁଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ

ଯୋଜେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସବ୍ବେସଂ ଅଭାଵେ ସହଧମ୍ମିକେସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନେଵ ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ମାତରଂ ୱିହାରେ ଆନେତ୍ୱା ଜଗ୍ଗତି, ସବ୍ବଂ ପରିକମ୍ମଂ ଅନାମସନ୍ତେନ କାତବ୍ବଂ। ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ସହତ୍ଥା ଦାତବ୍ବଂ। ପିତା ପନ ଯଥା ସାମଣେରୋ ଏୱଂ ସହତ୍ଥେନ ନ୍ହାପନସମ୍ବାହନାଦୀନି କତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବୋ। ଯେ ଚ ମାତାପିତରୋ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ଏୱମେୱ କାତବ୍ବଂ। ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ ନାମ ଯୋ ୱେତନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଦାରୂନି ୱା ଛିନ୍ଦତି, ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ରୋଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଯାୱ ଞାତକା ନ ପସ୍ସନ୍ତି ତାୱ ଭେସଜ୍ଜଂ କାତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁନିସ୍ସିତକୋୱ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବକମ୍ମାନି କରୋତି, ତସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ କାତବ୍ବମେୱ। ପଣ୍ଡୁପଲାସେପି ସାମଣେରେ ୱିଯ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ଅପରେସମ୍ପି ଦସନ୍ନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି – ଜେଟ୍ଠଭାତୁ, କନିଟ୍ଠଭାତୁ, ଜେଟ୍ଠଭଗିନିଯା, କନିଟ୍ଠଭଗିନିଯା, ଚୂଳମାତୁଯା, ମହାମାତୁଯା, ଚୂଳପିତୁନୋ, ମହାପିତୁନୋ, ପିତୁଚ୍ଛାଯ, ମାତୁଲସ୍ସାତି। ତେସଂ ପନ ସବ୍ବେସମ୍ପି କରୋନ୍ତେନ ତେସଂଯେୱ ସନ୍ତକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା କେୱଲଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ନପ୍ପହୋନ୍ତି, ଯାଚନ୍ତି ଚ ''ଦେଥ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଟିଦସ୍ସାମା''ତି ତାୱକାଲିକଂ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେପି ନ ଯାଚନ୍ତି, ''ଅମ୍ହାକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଅତ୍ଥି, ତାୱକାଲିକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ୱା ''ଯଦା ନେସଂ ଭୱିସ୍ସତି ତଦା ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଆଭୋଗଂ ୱା କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପଟିଦେନ୍ତି, ଗହେତବ୍ବଂ, ନୋ ଚେ ଦେନ୍ତି, ନ ଚୋଦେତବ୍ବା। ଏତେ ଦସ ଞାତକେ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ନ କାତବ୍ବଂ।

ଏତେସଂ ପୁତ୍ତପରମ୍ପରାଯ ପନ ଯାୱ ସତ୍ତମୋ କୁଲପରିୱଟ୍ଟୋ ତାୱ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଆହରାପେନ୍ତସ୍ସ ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ ୱା କୁଲଦୂସକାପତ୍ତି ୱା ନ ହୋତି। ସଚେ ଭାତୁଜାଯା ଭଗିନିସାମିକୋ ୱା ଗିଲାନା ହୋନ୍ତି, ଞାତକା ଚେ, ତେସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞାତକା ଚେ, ଭାତୁ ଚ ଭଗିନିଯା ଚ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ, ''ତୁମ୍ହାକଂ ଜଗ୍ଗନଟ୍ଠାନେ ଦେଥା''ତି। ଅଥ ୱା ତେସଂ ପୁତ୍ତାନଂ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ, ''ତୁମ୍ହାକଂ ମାତାପିତୂନଂ ଦେଥା''ତି। ଏତେନୁପାଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁପି ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତେସଂ ଅତ୍ଥାଯ ଚ ସାମଣେରେହି ଅରଞ୍ଞତୋ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆହରାପେନ୍ତେନ ଞାତିସାମଣେରେହି ୱା ଆହରାପେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱା ଆହରାପେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ତେହିପି ''ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଆହରାମା''ତି ୱତ୍ତସୀସେନ ଆହରିତବ୍ବଂ। ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଗିଲାନା ୱିହାରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଚ ଦିସାପକ୍କନ୍ତୋ ହୋତି, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦାତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ଅତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋ ଭେସଜ୍ଜଂ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋପି ଅସନ୍ତେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସନ୍ତକଂ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ଉପଜ୍ଝାଯେନପି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ମାତାପିତୂସୁ ଏୱମେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଏସ ନଯୋ ଆଚରିଯନ୍ତେୱାସିକେସୁପି। ଅଞ୍ଞୋପି ଯୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ୱା ଚୋରୋ ୱା ଯୁଦ୍ଧପରାଜିତୋ ଇସ୍ସରୋ ୱା ଞାତକେହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ କପଣୋ ୱା ଗମିଯମନୁସ୍ସୋ ୱା ଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସତି, ସବ୍ବେସଂ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନ ଭେସଜ୍ଜଂ କାତବ୍ବଂ।

ସଦ୍ଧଂ କୁଲଂ ହୋତି ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠାଯକଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମାତାପିତୁଟ୍ଠାନିଯଂ, ତତ୍ର ଚେ କୋଚି ଗିଲାନୋ ହୋତି, ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ୱିସ୍ସାସେନ ''ଭେସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଭନ୍ତେ ଦେଥା''ତି ୱଦନ୍ତି, ନେୱ ଦାତବ୍ବଂ ନ କାତବ୍ବଂ। ଅଥ ପନ କପ୍ପିଯଂ ଞତ୍ୱା ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ''ଭନ୍ତେ, ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ରୋଗସ୍ସ କିଂ ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି? ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା କରୋନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ''ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ମାତା ଗିଲାନା, ଭେସଜ୍ଜଂ ତାୱ ଆଚିକ୍ଖଥା''ତି ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତେ ପନ ନ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପନ କଥା କାତବ୍ବା – ''ଆୱୁସୋ, ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇମସ୍ମିଂ ରୋଗେ କିଂ ଭେସଜ୍ଜଂ କରିଂସୂ''ତି? ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଭନ୍ତେ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ମାତୁ ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋତି, ୱଟ୍ଟତେୱ।

ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋପି କିର ୱସଭରଞ୍ଞୋ ଦେୱିଯା ରୋଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଏକାଯ ଇତ୍ଥିଯା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତୋ ''ନ ଜାନାମୀ''ତି ଅୱତ୍ୱା ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଲ୍ଲପେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ଭେସଜ୍ଜମକଂସୁ। ୱୂପସନ୍ତେ ଚ ରୋଗେ ତିଚୀୱରେନ ତୀହି ଚ କହାପଣସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭେସଜ୍ଜଚଙ୍କୋଟକଂ ପୂରେତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରୋଥା''ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ''ଆଚରିଯଭାଗୋ ନାମାଯ''ନ୍ତି କପ୍ପିଯୱସେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପୂଜଂ ଅକାସି। ଏୱଂ ତାୱ ଭେସଜ୍ଜେ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ପରିତ୍ତେ ପନ ''ଗିଲାନସ୍ସ ପରିତ୍ତଂ କରୋଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ନ କାତବ୍ବଂ, ''ଭଣଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପିସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ''ମନୁସ୍ସା ନାମ ନ ଜାନନ୍ତି, ଅକଯିରମାନେ ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି କାତବ୍ବଂ; ''ପରିତ୍ତୋଦକଂ ପରିତ୍ତସୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦେଥା''ତି ୱୁତ୍ତେନ ପନ ତେସଂଯେୱ ଉଦକଂ ହତ୍ଥେନ ଚାଲେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଂ ପରିମଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେ ୱିହାରତୋ ଉଦକଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ୱା ସୁତ୍ତଂ ଦେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ମନୁସ୍ସା ଉଦକଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ପରିତ୍ତଂ ଭଣଥା''ତି ୱଦନ୍ତି, କାତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ଜାନନ୍ତି, ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିସିନ୍ନାନଂ ପାଦେସୁ ଉଦକଂ ଆକିରିତ୍ୱା ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ''ପରିତ୍ତଂ କରୋଥ, ପରିତ୍ତଂ ଭଣଥା''ତି ନ ପାଦା ଅପନେତବ୍ବା। ମନୁସ୍ସା ହି ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ହୋନ୍ତି। ଅନ୍ତୋଗାମେ ଗିଲାନସ୍ସତ୍ଥାଯ ୱିହାରଂ ପେସେନ୍ତି, ''ପରିତ୍ତଂ ଭଣନ୍ତୂ''ତି ଭଣିତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତୋଗାମେ ରାଜଗେହାଦୀସୁ ରୋଗେ ୱା ଉପଦ୍ଦୱେ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ

ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଭଣାପେନ୍ତି, ଆଟାନାଟିୟସୁତ୍ତାଦୀନି ଭଣିତଵ୍ଵାନି। ‘‘ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗିଲାନସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦେନ୍ତୁ, ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୁ। ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଵା ଅମଚ୍ଚଗେହେ ଵା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦେନ୍ତୁ, ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୂ’’ତି ପେସିତେପି ଗନ୍ତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦାତଵ୍ଵାନି, ଧମ୍ମୋ କଥେତଵ୍ଵୋ। ‘‘ମତାନଂ ପରିଵାରତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ପକ୍କୋସନ୍ତି, ନ ଗନ୍ତଵ୍ଵଂ। ସୀଵଥିକଦସ୍ସନେ ଅସୁଭଦସ୍ସନେ ଚ ମରଣସ୍ସତିଂ ପଟିଲଭିସ୍ସାମୀତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନ ଗନ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏଵଂ ପରିତ୍ତେ ପଟିପଜ୍ଜିତଵ୍ଵଂ।

ପିଣ୍ଡପାତେ ପନ – ଅନାମଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତୋ କସ୍ସ ଦାତଵ୍ଵୋ, କସ୍ସ ନ ଦାତଵ୍ଵୋ? ମାତାପିତୂନଂ ତାଵ ଦାତଵ୍ଵୋ। ସଚେପି କହାପଣଗ୍ଘନକୋ ହୋତି, ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟଵିନିପାତନଂ ନତ୍ଥି। ମାତାପିତୁଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଵେୟ୍ୟାଵଚ୍ଚକରସ୍ସ ପଣ୍ଡୁପଲାସସ୍ସାତି ଏତେସମ୍ପି ଦାତଵ୍ଵୋ। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡୁପଲାସସ୍ସ ଥାଲକେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାପି ଦାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ଆଗାରିକାନଂ ମାତାପିତୂନମ୍ପି ନ ଵଟ୍ଟତି। ପବ୍ବଜିତପରିଭୋଗୋ ହି ଆଗାରିକାନଂ ଚେତିୟଟ୍ଠାନିୟୋ। ଅପିଚ ଅନାମଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତୋ ନାମେସ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଦାମରିକଚୋରସ୍ସାପି ଇସ୍ସରସ୍ସାପି ଦାତଵ୍ଵୋ। କସ୍ମା? ତେ ହି ଅଦୀୟମାନେପି ‘‘ନ ଦେନ୍ତୀ’’ତି ଆମସିତ୍ୱା ଦୀୟମାନେପି ‘‘ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ଦେନ୍ତୀ’’ତି କୁଜ୍ଝନ୍ତି। କୁଦ୍ଧା ଜୀଵିତାପି ଵୋରୋପେନ୍ତି, ସାସନସ୍ସାପି ଅନ୍ତରାୟଂ କରୋନ୍ତି। ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ଥୟମାନସ୍ସ ଵିଚରତୋ ଚୋରନାଗସ୍ସ ଵତ୍ଥୁ ଚେତ୍ଥ କଥେତଵ୍ଵଂ। ଏଵଂ ପିଣ୍ଡପାତେ ପଟିପଜ୍ଜିତଵ୍ଵଂ।

ପଟିସନ୍ଥାରୋ ପନ କସ୍ସ କାତଵ୍ଵୋ, କସ୍ସ ନ କାତଵ୍ଵୋ? ପଟିସନ୍ଥାରୋ ନାମ ଵିହାରଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଵା ଦଲିଦ୍ଦସ୍ସ ଵା ଚୋରସ୍ସ ଵା ଇସ୍ସରସ୍ସ ଵା କାତଵ୍ଵୋଯେଵ। କଥଂ? ଆଗନ୍ତୁକଂ ତାଵ ଖୀଣପରିବ୍ବଯଂ ଵିହାରଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପାନୀୟଂ ଦାତଵ୍ଵଂ, ପାଦମକ୍ଖନତେଲଂ ଦାତଵ୍ଵଂ। କାଲେ ଆଗତସ୍ସ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ, ଵିକାଲେ ଆଗତସ୍ସ ସଚେ ତଣ୍ଡୁଲା ଅତ୍ଥି; ତଣ୍ଡୁଲା ଦାତବ୍ବା। ଅଵେଲାୟଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ ‘‘ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବୋ। ସୟନଟ୍ଠାନଂ ଦାତଵ୍ଵଂ। ସବ୍ବଂ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନେଵ କାତଵ୍ଵଂ। ‘‘ମନୁସ୍ସା ନାମ ଚତୁପଚ୍ଚୟଦାୟକା ଏଵଂ ସଙ୍ଗହେ କୟିରମାନେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପସୀଦିତ୍ୱା ଉପକାରଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପାଦେତଵ୍ଵଂ। ଚୋରାନଂ ପନ ସଙ୍ଘିକମ୍ପି ଦାତଵ୍ଵଂ।

ପଟିସନ୍ଥାରାନିସଂସଦୀପନତ୍ଥଞ୍ଚ ଚୋରନାଗଵତ୍ଥୁ, ଭାତରା ସଦ୍ଧିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଗତସ୍ସ ମହାନାଗରଞ୍ଞୋ ଵତ୍ଥୁ, ପିତୁରାଜସ୍ସ ରଜ୍ଜେ ଚତୁନ୍ନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଵତ୍ଥୁ, ଅଭୟଚୋରଵତ୍ଥୂତି ଏଵମାଦୀନି ବହୂନି ଵତ୍ଥୂନି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଵିତ୍ଥାରତୋ ଵୁତ୍ତାନି।

ତତ୍ରାୟଂ ଏକଵତ୍ଥୁଦୀପନା – ସୀହଳଦୀପେ କିର ଅଭୟୋ ନାମ ଚୋରୋ ପଞ୍ଚସତପରିଵାରୋ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଖନ୍ଧାଵାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ତିୟୋଜନଂ ଉବ୍ବାସେତ୍ୱା ଵସତି। ଅନୁରାଧପୁରଵାସିନୋ କଦମ୍ବନଦିଂ ନ ଉତ୍ତରନ୍ତି, ଚେତିୟଗିରିମଗ୍ଗେ ଜନସଞ୍ଚାରୋ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନୋ। ଅଥେକଦିଵସଂ ଚୋରୋ ‘‘ଚେତିୟଗିରିଂ ଵିଲୁମ୍ପିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଗମାସି। ଆରାମିକା ଦିସ୍ୱା ଦୀଘଭାଣକଅଭୟତ୍ଥେରସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଥେରୋ ‘‘ସପ୍ପିଫାଣିତାଦୀନି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ଚୋରାନଂ ଦେଥ, ତଣ୍ଡୁଲା ଅତ୍ଥୀ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘସ୍ସତ୍ଥାୟ ଆହଟା ତଣ୍ଡୁଲା ଚ ପତ୍ତସାକଞ୍ଚ ଗୋରସୋ ଚା’’ତି। ‘‘ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚୋରାନଂ ଦେଥା’’ତି। ଆରାମିକା ତଥା କରିଂସୁ। ଚୋରା ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘କେନାୟଂ ପଟିସନ୍ଥାରୋ କତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଅୟ୍ୟେନ ଅଭୟତ୍ଥେରେନା’’ତି। ଚୋରା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହଂସୁ – ‘‘ମୟଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଚେତିୟସ୍ସ ଚ ସନ୍ତକଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହେସ୍ସାମାତି ଆଗତା, ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ଇମିନା ପଟିସନ୍ଥାରେନମ୍ହ ପସନ୍ନା, ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାୟ ଵିହାରେ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖା ଅମ୍ହାକଂ ଆୟତ୍ତା ହୋତୁ, ନାଗରା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେନ୍ତୁ, ଚେତିୟଂ ଵନ୍ଦନ୍ତୂ’’ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ ନାଗରେ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ନଦୀତୀରେଯେଵ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତା ଵିହାରଂ ନେନ୍ତି, ଵିହାରେପି ଦାନଂ ଦେନ୍ତାନଂ ରକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତେପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭୁତ୍ତାଵସେସଂ ଚୋରାନଂ ଦେନ୍ତି। ଗମନକାଲେପି ତେ ଚୋରା ନଦୀତୀରଂ ପାପେତ୍ୱା ନିଵତ୍ତନ୍ତି।

ଅଥେକଦିଵସଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଖୀୟନକକଥା ଉପ୍ପନ୍ନା ‘‘ଥେରୋ ଇସ୍ସରଵତାୟ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଚୋରାନଂ ଅଦାସୀ’’ତି। ଥେରୋ ସନ୍ନିପାତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଚୋରା ସଙ୍ଘସ୍ସ ପକତିଵଟ୍ଟଞ୍ଚ ଚେତିୟସନ୍ତକଞ୍ଚ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ଆଗମିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ମୟା ଏଵଂ ନ ହରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ତକୋ ନାମ ପଟିସନ୍ଥାରୋ କତୋ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଅଗ୍ଘାପେଥ। ତେନ କାରଣେନ ଅଵିଲୁତ୍ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଅଗ୍ଘାପେଥାତି। ତତୋ ସବ୍ବମ୍ପି ଥେରେନ ଦିନ୍ନକଂ ଚେତିୟଘରେ ଏକଂ ଵରପୋତ୍ଥକଚିତ୍ତତ୍ଥରଣଂ ନ ଅଗ୍ଘତି। ତତୋ ଆହଂସୁ – ‘‘ଥେରେନ କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ସୁକତୋ ଚୋଦେତୁଂ ଵା ସାରେତୁଂ ଵା ନ ଲବ୍ଭା, ଗୀଵା ଵା ଅଵହାରୋ ଵା ନତ୍ଥୀ’’ତି। ଏଵଂ ମହାନିସଂସୋ ପଟିସନ୍ଥାରୋତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବୋ ପଣ୍ଡିତେନ ଭିକ୍ଖୁନାତି।

୧୮୭। ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଉତ୍ତନ୍ତୋତି କିଲମନ୍ତୋ। ଅନସ୍ସାସକୋତି ନିରସ୍ସାସୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଯାୟ ଆପତ୍ତିୟା ଭଵିତବ୍ବଂ ସା ‘‘ଖୁଦ୍ଦକେସୁ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା’’ତି ଇଧ ନ ଵୁତ୍ତା।

ତଦନନ୍ତରେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଓତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଅକ୍କମିତ୍ୱା। ସୋ କିର ତେହି ଆକଡ୍ଢିଯମାନୋ ପତିତୋ। ଏକୋ ତସ୍ସ ଉଦରଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ସେସାପି ପନ୍ନରସ ଜନା ପଥୱିଯଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଅଦୂହଲପାସାଣା ୱିଯ ମିଗଂ ମାରେସୁଂ। ଯସ୍ମା ପନ ତେ କମ୍ମାଧିପ୍ପାଯା, ନ ମରଣାଧିପ୍ପାଯା; ତସ୍ମା ପାରାଜିକଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଭୂତୱେଜ୍ଜକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଯକ୍ଖଂ ମାରେସୀତି ଭୂତୱିଜ୍ଜାକପାଠକା ଯକ୍ଖଗହିତଂ ମୋଚେତୁକାମା ଯକ୍ଖଂ ଆୱାହେତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚାତି ୱଦନ୍ତି। ନୋ ଚେ ମୁଞ୍ଚତି, ପିଟ୍ଠେନ ୱା ମତ୍ତିକାଯ ୱା ରୂପଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଯଂ ଯଂ ତସ୍ସ ଛିଜ୍ଜତି ତଂ ତଂ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଛିନ୍ନମେୱ ହୋତି। ସୀସେ ଛିନ୍ନେ ଯକ୍ଖୋପି ମରତି । ଏୱଂ ସୋପି ମାରେସି; ତସ୍ମା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଯକ୍ଖମେୱ, ଯୋପି ହି ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜଂ ମାରେଯ୍ଯ, ସୋପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ ଆପଜ୍ଜତି।

ୱାଳଯକ୍ଖୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ୱାଳଯକ୍ଖୱିହାରନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱାଳୋ ଚଣ୍ଡୋ ଯକ୍ଖୋ ୱସତି, ତଂ ୱିହାରଂ। ଯୋ ହି ଏୱରୂପଂ ୱିହାରଂ ଅଜାନନ୍ତୋ କେୱଲଂ ୱସନତ୍ଥାଯ ପେସେତି, ଅନାପତ୍ତି। ଯୋ ମରଣାଧିପ୍ପାଯୋ ପେସେତି, ସୋ ଇତରସ୍ସ ମରଣେନ ପାରାଜିକଂ, ଅମରଣେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯଥା ଚ ୱାଳଯକ୍ଖୱିହାରଂ; ଏୱଂ ଯତ୍ଥ ୱାଳସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିମିଗା ୱା ଅଜଗରକଣ୍ହସପ୍ପାଦଯୋ ଦୀଘଜାତିକା ୱା ୱସନ୍ତି, ତଂ ୱାଳୱିହାରଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ପାଳିମୁତ୍ତକନଯୋ। ଯଥା ଚ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱାଳଯକ୍ଖୱିହାରଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସ; ଏୱଂ ୱାଳଯକ୍ଖମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏସେୱ ନଯୋ ୱାଳକନ୍ତାରାଦିୱତ୍ଥୂସୁପି। କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ଯସ୍ମିଂ କନ୍ତାରେ ୱାଳମିଗା ୱା ଦୀଘଜାତିକା ୱା ଅତ୍ଥି, ସୋ ୱାଳକନ୍ତାରୋ। ଯସ୍ମିଂ ଚୋରା ଅତ୍ଥି, ସୋ ଚୋରକନ୍ତାରୋତି ଏୱଂ ପଦତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ନାନଂ। ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକଞ୍ଚ ନାମେତଂ ସଣ୍ହଂ, ପରିଯାଯକଥାଯ ନ ମୁଚ୍ଚତି; ତସ୍ମା ଯୋ ୱଦେଯ୍ଯ ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ଚୋରୋ ନିସିନ୍ନୋ , ଯୋ ତସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହରତି, ସୋ ରାଜତୋ ସକ୍କାରୱିସେସଂ ଲଭତୀ’’ତି। ତସ୍ସ ଚେତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା କୋଚି ନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାରେତି, ଅଯଂ ପାରାଜିକୋ ହୋତୀତି।

୧୮୮। ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋତି ଆଦୀସୁ ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ୱେରିଭିକ୍ଖୁଂ ମାରେତୁକାମୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ ମେ ଦିୱା ମାରେନ୍ତସ୍ସ ନ ସୁକରଂ ଭୱେଯ୍ଯ ସୋତ୍ଥିନା ଗନ୍ତୁଂ, ରତ୍ତିଂ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଆଗମ୍ମ ବହୂନଂ ସଯିତଟ୍ଠାନେ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତମେୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି। ଅପରୋ ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞଂ, ଅପରୋ ଅଞ୍ଞଂ ତସ୍ସେୱ ସହାଯଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତଂ, ଅପରୋ ଅଞ୍ଞଂ ତସ୍ସେୱ ସହାଯଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅଞ୍ଞଂ ତସ୍ସ ସହାଯମେୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି। ସବ୍ବେସମ୍ପି ପାରାଜିକମେୱ।

ଅମନୁସ୍ସଗହିତୱତ୍ଥୂସୁ ପଠମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଯକ୍ଖଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ପହାରଂ ଅଦାସି, ଇତରୋ ‘‘ନ ଦାନାଯଂ ୱିରଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ମାରେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି । ଏତ୍ଥ ଚ ନମରଣାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି। ନ ଏତ୍ତକେନେୱ ଅମନୁସ୍ସଗହିତସ୍ସ ପହାରୋ ଦାତବ୍ବୋ, ତାଳପଣ୍ଣଂ ପନ ପରିତ୍ତସୁତ୍ତଂ ୱା ହତ୍ଥେ ୱା ପାଦେ ୱା ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ରତନସୁତ୍ତାଦୀନି ପରିତ୍ତାନି ଭଣିତବ୍ବାନି, ‘‘ମା ସୀଲୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱିହେଠେହୀ’’ତି ଧମ୍ମକଥା କାତବ୍ବାତି। ସଗ୍ଗକଥାଦୀନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନି। ଯଞ୍ହେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୧୮୯। ରୁକ୍ଖଚ୍ଛେଦନୱତ୍ଥୁ ଅଟ୍ଟବନ୍ଧନୱତ୍ଥୁସଦିସଂ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଯୋ ରୁକ୍ଖେନ ଓତ୍ଥତୋପି ନ ମରତି , ସକ୍କା ଚ ହୋତି ଏକେନ ପସ୍ସେନ ରୁକ୍ଖଂ ଛେତ୍ୱା ପଥୱିଂ ୱା ଖନିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତୁଂ, ହତ୍ଥେ ଚସ୍ସ ୱାସି ୱା କୁଠାରୀ ୱା ଅତ୍ଥି, ତେନ ଅପି ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବଂ, ନ ଚ ରୁକ୍ଖୋ ୱା ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ନ ପଥୱୀ ୱା ଖଣିତବ୍ବା। କସ୍ମା? ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ହି ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଆପଜ୍ଜତି, ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆଣଂ ଭଞ୍ଜତି, ନ ଜୀୱିତପରିଯନ୍ତଂ ସୀଲଂ କରୋତି। ତସ୍ମା ଅପି ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବଂ, ନ ଚ ସୀଲନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନ ଏୱଂ କାତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୁକ୍ଖଂ ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ୱା ଖନିତ୍ୱା ତଂ ନୀହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ଉଦୁକ୍ଖଲଯନ୍ତକେନ ରୁକ୍ଖଂ ପୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ନୀହରିତବ୍ବୋ ହୋତି, ତଂଯେୱ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦୁକ୍ଖଲଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ। ସୋବ୍ଭାଦୀସୁ ପତିତସ୍ସାପି ନିସ୍ସେଣିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉତ୍ତାରଣେ ଏସେୱ ନଯୋ। ଅତ୍ତନା ଭୂତଗାମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସ୍ସେଣୀ ନ କାତବ୍ବା, ଅଞ୍ଞେସଂ କତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି।

୧୯୦। ଦାଯାଲିମ୍ପନୱତ୍ଥୂସୁ – ଦାଯଂ ଆଲିମ୍ପେସୁନ୍ତି ୱନେ ଅଗ୍ଗିଂ ଅଦଂସୁ। ଏତ୍ଥ ପନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାନୁଦ୍ଦିସ୍ସୱସେନ ପାରାଜିକାନନ୍ତରିଯଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିୱତ୍ଥୂନଂ ଅନୁରୂପତୋ ପାରାଜିକାଦୀନି ଅକୁସଲରାସିଭାୱୋ ଚ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ଅଲ୍ଲତିଣୱନପ୍ପଗୁମ୍ବାଦଯୋ ଡଯ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଆଲିମ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ଚ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ‘‘ଦବ୍ବୂପକରଣାନି ୱିନସ୍ସନ୍ତୂ’’ତି ଆଲିମ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଖିଡ୍ଡାଧିପ୍ପାଯେନାପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଲ୍ଲସୁକ୍ଖଂ ସୈନ୍ଦ୍ରିଯାନିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଡଯ୍ହତୂ’’ତି ଆଲିମ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପାରାଜିକଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯପାଚିତ୍ତିଯଦୁକ୍କଟାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ପଟଗ୍ଗିଦାନଂ ପନ ପରିତ୍ତକରଣଞ୍ଚ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତସ୍ମା ଅରଞ୍ଞେ ୱନକମ୍ମିକେହି ୱା ଦିନ୍ନଂ ସଯଂ ୱା ଉଟ୍ଠିତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତିଣକୁଟିଯୋ ମା ୱିନସ୍ସନ୍ତୂ’’ତି ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗିନୋ ପଟିଅଗ୍ଗିଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ନିରୁପାଦାନୋ ନିବ୍ବାତି।

ପରିତ୍ତମ୍ପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ତିଣକୁଟିକାନଂ ସମନ୍ତା ଭୂମିତଚ୍ଛନଂ ପରିଖାଖଣନଂ ୱା, ଯଥା ଆଗତୋ ଅଗ୍ଗି ଉପାଦାନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନିବ୍ବାତି। ଏତଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଉଟ୍ଠିତେଯେୱ ଅଗ୍ଗିସ୍ମିଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନୁଟ୍ଠିତେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ କାରେତବ୍ବଂ। ଉଦକେନ ପନ ନିବ୍ବାପେନ୍ତେହି ଅପ୍ପାଣକମେୱ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚିତବ୍ବଂ।

୧୯୧।ଆଘାତନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଯଥା ଏକପ୍ପହାରୱଚନେ; ଏୱଂ ‘‘ଦ୍ୱୀହି ପହାରେହୀ’’ତି ଆଦିୱଚନେସୁପି ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଦ୍ୱୀହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଚ ଏକେନ ପହାରେନ ମାରିତେପି ଖେତ୍ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ପାରାଜିକଂ, ତୀହି ମାରିତେ ପନ ୱିସଙ୍କେତଂ। ଇତି ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ ୱା ଅୱିସଙ୍କେତଂ, ପରିଚ୍ଛେଦାତିକ୍କମେ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିସଙ୍କେତଂ ହୋତି, ଆଣାପକୋ ମୁଚ୍ଚତି, ୱଧକସ୍ସେୱ ଦୋସୋ। ଯଥା ଚ ପହାରେସୁ; ଏୱଂ ପୁରିସେସୁପି ‘‘ଏକୋ ମାରେତୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକେନେୱ ମାରିତେ ପାରାଜିକଂ, ଦ୍ୱୀହି ମାରିତେ ୱିସଙ୍କେତଂ। ‘‘ଦ୍ୱେ ମାରେନ୍ତୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏକେନ ୱା ଦ୍ୱୀହି ୱା ମାରିତେ ପାରାଜିକଂ, ତୀହି ମାରିତେ ୱିସଙ୍କେତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକୋ ସଙ୍ଗାମେ ୱେଗେନ ଧାୱତୋ ପୁରିସସ୍ସ ସୀସଂ ଅସିନା ଛିନ୍ଦତି, ଅସୀସକଂ କବନ୍ଧଂ ଧାୱତି, ତମଞ୍ଞୋ ପହରିତ୍ୱା ପାତେସି, କସ୍ସ ପାରାଜିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଉପଡ୍ଢୋ ଥେରା ‘‘ଗମନୂପଚ୍ଛେଦକସ୍ସା’’ତି ଆହଂସୁ। ଆଭିଧମ୍ମିକଗୋଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ‘‘ସୀସଚ୍ଛେଦକସ୍ସା’’ତି। ଏୱରୂପାନିପି ୱତ୍ଥୂନି ଇମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଅତ୍ଥଦୀପନେ ୱୁତ୍ତାନୀତି।

୧୯୨।ତକ୍କୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ଅନିଯମେତ୍ୱା ‘‘ତକ୍କଂ ପାଯେଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ତକ୍କଂ ପାଯେତ୍ୱା ମାରିତେ ପାରାଜିକଂ। ନିଯମେତ୍ୱା ପନ ‘‘ଗୋତକ୍କଂ ମହିଂସତକ୍କଂ ଅଜିକାତକ୍କ’’ନ୍ତି ୱା, ‘‘ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ଧୂପିତଂ ଅଧୂପିତ’’ନ୍ତି ୱା ୱୁତ୍ତେ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପାଯେତ୍ୱା ମାରିତେ ୱିସଙ୍କେତଂ।

ଲୋଣସୋୱୀରକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ– ଲୋଣସୋୱୀରକଂ ନାମ ସବ୍ବରସାଭିସଙ୍ଖତଂ ଏକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ। ତଂ କିର କରୋନ୍ତା ହରୀତକାମଲକୱିଭୀତକକସାୱେ ସବ୍ବଧଞ୍ଞାନି ସବ୍ବଅପରଣ୍ଣାନି ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ଧଞ୍ଞାନଂ ଓଦନଂ କଦଲିଫଲାଦୀନି ସବ୍ବଫଲାନି ୱେତ୍ତକେତକଖଜ୍ଜୂରିକଳୀରାଦଯୋ ସବ୍ବକଳୀରେ ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡାନି ଅନେକାନି ଚ ମଧୁଫାଣିତସିନ୍ଧୱଲୋଣନିକଟୁକାଦୀନି ଭେସଜ୍ଜାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁମ୍ଭିମୁଖଂ ଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଠପେନ୍ତି, ତଂ ପରିପଚ୍ଚିତ୍ୱା ଜମ୍ବୁରସୱଣ୍ଣଂ ହୋତି। ୱାତକାସକୁଟ୍ଠପଣ୍ଡୁଭଗନ୍ଦରାଦୀନଂ ସିନିଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତାନଞ୍ଚ ଉତ୍ତରପାନଂ ଭତ୍ତଜୀରଣକଭେସଜ୍ଜଂ ତାଦିସଂ ନତ୍ଥି। ତଂ ପନେତଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଗିଲାନାନଂ ପାକତିକମେୱ, ଅଗିଲାନାନଂ ପନ ଉଦକସମ୍ଭିନ୍ନଂ ପାନପରିଭୋଗେନାତି।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ତତିଯପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକଂ

ଚତୁସଚ୍ଚୱିଦୂ ସତ୍ଥା, ଚତୁତ୍ଥଂ ଯଂ ପକାସଯି;

ପାରାଜିକଂ ତସ୍ସ ଦାନି, ପତ୍ତୋ ସଂୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ।

ଯସ୍ମା ତସ୍ମା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ, ଯଂ ପୁବ୍ବେ ଚ ପକାସିତଂ;

ତଂ ୱଜ୍ଜଯିତ୍ୱା ଅସ୍ସାପି, ହୋତି ସଂୱଣ୍ଣନା ଅଯଂ।

ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୯୩।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେସାଲିଯଂ ୱିହରତି…ପେ… ଗିହୀନଂ କମ୍ମନ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠେମାତି ଗିହୀନଂ ଖେତ୍ତେସୁ ଚେୱ ଆରାମାଦୀସୁ ଚ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅଧିଟ୍ଠାମ; ‘‘ଏୱଂ କାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖାମ ଚେୱ ଅନୁସାସାମ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୂତେଯ୍ୟନ୍ତି ଦୂତକମ୍ମଂ। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସାତି ମନୁସ୍ସେ ଉତ୍ତିଣ୍ଣଧମ୍ମସ୍ସ; ମନୁସ୍ସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ ୱା ନିବ୍ବାନଂ ୱା ପାପନକଧମ୍ମସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ସେଟ୍ଠପୁରିସାନଂ ଝାଯୀନଞ୍ଚ ଅରିଯାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମସ୍ସ। ଅସୁକୋ ଭିକ୍ଖୁତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ତନା ଏୱଂ ମନ୍ତଯିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଗିହୀନଂ ଭାସନ୍ତା ‘‘ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ, ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ଦୁତିଯସ୍ସା’’ତି ଏୱଂ ନାମୱସେନେୱ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିଂସୂତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଏସୋୟେୱ ଖୋ ଆୱୁସୋ

ସେଯ୍ୟୋତି କମ୍ମନ୍ତାଧିଟ୍ଠାନଂ ଦୂତେୟ୍ୟହରଣଞ୍ଚ ବହୁସପତ୍ତଂ ମହାସମାରମ୍ଭଂ ନ ଚ ସମଣସାରୁପ୍ପଂ। ତତୋ ପନ ଉଭଯତୋପି ଏସୋ ଏଵ ସେଯ୍ୟୋ ପାସଂସତରୋ ସୁନ୍ଦରତରୋ ଯୋ ଅମ୍ହାକଂ ଗିହୀନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ। କିଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଇରିଯାପଥଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଂ ଵା ଚଙ୍କମନ୍ତଂ ଵା ପୁଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଵା ଅପୁଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଵା ଗିହୀନଂ “ଅଯଂ ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ପଠମସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ”ତି ଏଵମାଦିନା ନଯେନ ଯୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସ ଵଣ୍ଣୋ ଭାସିତୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଏସୋ ଏଵ ସେଯ୍ୟୋତି। ଅନାଗତସମ୍ବନ୍ଧେ ପନ ଅସତି ନ ଏତେହି ସୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଭାସିତୋଵ ଯସ୍ମା ନ ଯୁଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅନାଗତସମ୍ବନ୍ଧଂ କତ୍ଵା “ଯୋ ଏଵଂ ଭାସିତୋ ଭଵିସ୍ସତି, ସୋ ଏଵ ସେଯ୍ୟୋ”ତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଲକ୍ଖଣଂ ପନ ସଦ୍ଦସତ୍ଥତୋ ପରିଯେସିତବ୍ବଂ।

୧୯୪। ଵଣ୍ଣଵା ଅହେସୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞେଯେଵ ନେସଂ ଅଭିନଵୋ ସରୀରଵଣ୍ଣୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତେନ ଵଣ୍ଣେନ ଵଣ୍ଣଵନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ। ପୀଣିନ୍ଦ୍ରିଯାତି ପଞ୍ଚହି ପସାଦେହି ଅଭିନିଵିଟ୍ଠୋକାସସ୍ସ ପରିପୁଣ୍ଣତ୍ତା ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅମିଲାତଭାଵେନ ପୀଣିନ୍ଦ୍ରିଯା। ପସନ୍ନମୁଖଵଣ୍ଣାତି କିଞ୍ଚାପି ଅଵିସେସେନ ଵଣ୍ଣଵନ୍ତୋ ସରୀରଵଣ୍ଣତୋ ପନ ନେସଂ ମୁଖଵଣ୍ଣୋ ଅଧିକତରଂ ପସନ୍ନୋ; ଅଚ୍ଛୋ ଅନାଵିଲୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଵିପ୍ପସନ୍ନଛଵିଵଣ୍ଣାତି ଯେନ ଚ ତେ ମହାକଣିକାରପୁପ୍ଫାଦିସଦିସେନ ଵଣ୍ଣେନ ଵଣ୍ଣଵନ୍ତୋ, ତାଦିସୋ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ମନୁସ୍ସାନଂ ଵଣ୍ଣୋ ଅତ୍ଥି। ଯଥା ପନ ଇମେସଂ; ଏଵଂ ନ ତେସଂ ଛଵିଵଣ୍ଣୋ ଵିପ୍ପସନ୍ନୋ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – “ଵିପ୍ପସନ୍ନଛଵିଵଣ୍ଣା”ତି। ଇତିହ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ନେଵ ଉଦ୍ଦେସଂ ନ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତା। ଅଥ ଖୋ କୁହକତାଯ ଅଭୂତଗୁଣସଂଵଣ୍ଣନାଯ ଲଦ୍ଧାନି ପଣୀତଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଯଥାସୁଖଂ ନିଦ୍ଦାରାମତଂ ସଙ୍ଗଣିକାରାମତଞ୍ଚ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତା ଇମଂ ସରୀରସୋଭଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ଯଥା ତଂ ବାଲା ଭନ୍ତମିଗପ୍ପଟିଭାଗାତି।

ଵଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯାତି ଵଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରଵାସିନୋ। କଚ୍ଚି ଭିକ୍ଖଵେ ଖମନୀଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖଵେ କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହାକଂ ଇଦଂ ଚତୁଚକ୍କଂ ନଵଦ୍ଵାରଂ ସରୀରଯନ୍ତଂ ଖମନୀଯଂ ସକ୍କା ଖମିତୁଂ ସହିତୁଂ ପରିହରିତୁଂ ନ କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି। କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯନ୍ତି କଚ୍ଚି ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ଯାପେତୁଂ ଗମେତୁଂ ସକ୍କା, ନ କିଞ୍ଚି ଅନ୍ତରାଯଂ ଦସ୍ସେତୀତି। କୁଚ୍ଛି ପରିକନ୍ତୋତି କୁଚ୍ଛି ପରିକନ୍ତିତୋ ଵରଂ ଭଵେଯ୍ଯ; “ପରିକତ୍ତୋ”ତିପି ପାଠୋ ଯୁଜ୍ଜତି। ଏଵଂ ଵଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯେ ଅନେକପରିଯାଯେନ ଵିଗରହିତ୍ଵା ଇଦାନି ଯସ୍ମା ତେହି କତକମ୍ମଂ ଚୋରକମ୍ମଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଆଯତିଂ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଏଵରୂପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଅକରଣତ୍ଥଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି।

୧୯୫। ଆମନ୍ତେତ୍ଵା ଚ ପନ “ପଞ୍ଚିମେ ଭିକ୍ଖଵେ ମହାଚୋରା”ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତୋ ସଂଵିଜ୍ଜମାନାତି ଅତ୍ଥି ଚେଵ ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି ଚାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ତଲୋକେ। ଏଵଂ ହୋତୀତି ଏଵଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କୁଦାସ୍ସୁ ନାମାହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁଇତି ନିପାତୋ; କୁଦା ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନାତି ସୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଏଵଂ ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଅନୁକ୍କମେନ ପରିସଂ ଵଡ୍ଢେନ୍ତୋ ପନ୍ଥଦୂହନକମ୍ମଂ ପଚ୍ଚନ୍ତିମଗାମଵିଲୋପନ୍ତି ଏଵମାଦୀନି କତ୍ଵା ଵେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତପରିସୋ ହୁତ୍ଵା ଗାମେପି ଅଗାମେ, ଜନପଦେପି ଅଜନପଦେ କରୋନ୍ତୋ ହନନ୍ତୋ ଘାତେନ୍ତୋ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଛେଦାପେନ୍ତୋ ପଚନ୍ତୋ ପାଚେନ୍ତୋ।

ଇତି ବାହିରକମହାଚୋରଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ତେନ ସଦିସେ ସାସନେ ପଞ୍ଚ ମହାଚୋରେ ଦସ୍ସେତୁଂ “ଏଵମେଵ ଖୋ”ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପାପଭିକ୍ଖୂନୋତି ଅଞ୍ଞେସୁ ଠାନେସୁ ମୂଲଚ୍ଛିନ୍ନୋ ପାରାଜିକପ୍ପତ୍ତୋ “ପାପଭିକ୍ଖୂ”ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ପାରାଜିକଂ ଅନାପନ୍ନୋ ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଠିତୋ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ମଦ୍ଦିତ୍ଵା ଵିଚରନ୍ତୋ “ପାପଭିକ୍ଖୂ”ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ସାପି ବାହିରକଚୋରସ୍ସ ଵିଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଏଵଂ ହୋତି – “କୁଦାସ୍ସୁ ନାମାହଂ… ପେ… ପରିକ୍ଖାରାନ”ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସକ୍କତୋତି ସକ୍କାରପ୍ପତ୍ତୋ। ଗରୁକତୋତି ଗରୁକାରପ୍ପତ୍ତୋ। ମାନିତୋତି ମନସା ପିଯାଯିତୋ। ପୂଜିତୋତି ଚତୁପଚ୍ଚଯାଭିହାରପୂଜାଯ ପୂଜିତୋ। ଅପଚିତୋତି ଅପଚିତିପ୍ପତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ସକ୍କରିତ୍ଵା ସୁଟ୍ଠୁ ଅଭିସଙ୍ଖତେ ପଣୀତପଣୀତେ କତ୍ଵା ଦେନ୍ତି, ସୋ ସକ୍କତୋ। ଯସ୍ମିଂ ଗରୁଭାଵଂ ପଚ୍ଚୁପେତ୍ଵା ଦେନ୍ତି, ସୋ ଗରୁକତୋ। ଯଂ ମନସା ପିଯାଯନ୍ତି, ସୋ ମାନିତୋ। ଯସ୍ସ ସବ୍ବମ୍ପେତଂ କରୋନ୍ତି, ସୋ ପୂଜିତୋ। ଯସ୍ସ ଅଭିଵାଦନପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମାଦିଵସେନ ପରମନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତି, ସୋ ଅପଚିତୋ। ଇମସ୍ସ ଚ ପନ ସବ୍ବମ୍ପି ଇମଂ ଲୋକାମିସଂ ପତ୍ଥଯମାନସ୍ସ ଏଵଂ ହୋତି।

ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନାତି ସୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଏଵଂ ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଅନୁକ୍କମେନ ସିକ୍ଖାଯ ଅତିବ୍ବଗାରଵେ ଉଦ୍ଧତେ ଉନ୍ନଳେ ଚପଲେ ମୁଖରେ ଵିକିଣ୍ଣଵାଚେ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ଅସମ୍ପଜାନେ ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯେ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତକେ ଲାଭଗରୁକେ ପାପଭିକ୍ଖୂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଇରିଯାପଥସଣ୍ଠପନାଦୀନି କୁହକଵତ୍ତାନି ସିକ୍ଖାପେତ୍ଵା “ଅଯଂ ଥେରୋ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ସେନାସନେ ଵସ୍ସଂ ଉପଗମ୍ମ ଵତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରଯମାନୋ ଵସ୍ସଂ ଵସିତ୍ଵା ନିଗ୍ଗତୋ”ତି ଲୋକସମ୍ମତସେନାସନସଂଵଣ୍ଣନାଦୀହି ଉପାଯେହି ଲୋକଂ ପରିପାଚେତୁଂ ପଟିବଲେହି ଜାତକାଦୀସୁ କତପରିଚଯେହି ସରସମ୍ପନ୍ନେହି ପାପଭିକ୍ଖୂହି ସଂଵଣ୍ଣିଯମାନଗୁଣୋ ହୁତ୍ଵା ସତେନ ଵା ସହସ୍ସେନ ଵା ପରିଵୁତୋ…ପେ… ଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନଂ। ଅଯଂ ଭିକ୍ଖଵେ ପଠମୋ ମହାଚୋରୋତି ଅଯଂ

ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦାଦିଚୋରକୋ ୱିଯ ନ ଏକଂ କୁଲଂ ନ ଦ୍ୱେ, ଅଥ ଖୋ ମହାଜନଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଚତୁପଚ୍ଚଯଗହଣତୋ ''ପଠମୋ ମହାଚୋରୋ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯେ ପନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ୱା ଆଭିଧମ୍ମିକା ୱା ୱିନଯଧରା ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖାଚାରେ ଅସମ୍ମୁଞ୍ଜମାନେ ପାଳିଂ ୱାଚେନ୍ତା ଅଟ୍ଠକଥଂ କଥେନ୍ତା ଅନୁମୋଦନାଯ ଧମ୍ମକଥାଯ ଇରିଯାପଥସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଲୋକଂ ପସାଦେନ୍ତା ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତି ସକ୍କତା ଗରୁକତା ମାନିତା ପୂଜିତା ଅପଚିତା, ତେ ''ତନ୍ତିପୱେଣିଘଟନକା ସାସନଜୋତକା''ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତନ୍ତି ତଥାଗତେନ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖକତଂ ଜାନାପିତଂ ୱା। ଅତ୍ତନୋ ଦହତୀତି ପରିସମଜ୍ଝେ ପାଳିଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ମଧୁରେନ ସରେନ ପସାଦନୀଯଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ କଥେତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥାୱସେନ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଜାତେନ ୱିଞ୍ଞୂଜନେନ ''ଅହୋ, ଭନ୍ତେ, ପାଳି ଚ ଅଟ୍ଠକଥା ଚ ସୁପରିସୁଦ୍ଧା, କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ''କୋ ଅମ୍ହାଦିସେ ଉଗ୍ଗହାପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ''ତି ଆଚରିଯଂ ଅନୁଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ସଯମ୍ଭୁଞାଣାଧିଗତଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ପୱେଦେତି। ଅଯଂ ତଥାଗତେନ ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାନି ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା କିଚ୍ଛେନ କସିରେନ ପଟିୱିଦ୍ଧଧମ୍ମତ୍ଥେନକୋ ଦୁତିଯୋ ମହାଚୋରୋ।

ସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନ୍ତି ଖୀଣାସୱଭିକ୍ଖୁଂ। ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତନ୍ତି ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ ସେଟ୍ଠଚରିଯଂ ଚରନ୍ତଂ; ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱା ଅନାଗାମିଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ସୀଲୱନ୍ତଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନଂ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଦିୱତ୍ଥୁକଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତଂ। ଅମୂଲକେନ ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୀତି ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅୱିଜ୍ଜମାନେନ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ଅନୁୱଦତି ଚୋଦେତି; ଅଯଂ ୱିଜ୍ଜମାନଗୁଣମକ୍ଖୀ ଅରିଯଗୁଣତ୍ଥେନକୋ ତତିଯୋ ମହାଚୋରୋ।

ଗରୁଭଣ୍ଡାନି ଗରୁପରିକ୍ଖାରାନୀତି ଯଥା ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ''ଚତୁରୋ ଜନା ସଂୱିଧାଯ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ଅୱାହରୁ''ନ୍ତି (ପରି। ୪୭୯) ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚମାସକଗ୍ଘନକଂ ''ଗରୁଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଇଧ ପନ ନ ଏୱଂ। ଅଥ ଖୋ ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିଯାନି ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବାନି ସଙ୍ଘେନ ୱା ଗଣେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେନ ୱା। ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାନିପି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାନି ହୋନ୍ତି। ଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଆରାମୋ, ଆରାମୱତ୍ଥୁ...ପେ... ଦାରୁଭଣ୍ଡଂ, ମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଗରୁଭଣ୍ଡାନି। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱେଭଙ୍ଗିଯାନି ନ ୱିଭଜିତବ୍ବାନି ସଙ୍ଘେନ ୱା ଗଣେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେନ ୱା। ୱିଭତ୍ତାନିପି ଅୱିଭତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ଯୋ ୱିଭଜେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ। କତମାନି ପଞ୍ଚ? ଆରାମୋ, ଆରାମୱତ୍ଥୁ...ପେ... ଦାରୁଭଣ୍ଡଂ, ମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୩୨୨) ୱଚନତୋ ଅୱେଭଙ୍ଗିଯତ୍ତା ସାଧାରଣପରିକ୍ଖାରଭାୱେନ ଗରୁପରିକ୍ଖାରାନି। ଆରାମୋ ଆରାମୱତ୍ଥୁତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିଯାନୀ''ତି ଖନ୍ଧକେ ଆଗତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯମେୱ ଭଣିସ୍ସାମ। ତେହି ଗିହୀ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ତାନି ଦତ୍ୱା ଦତ୍ୱା ଗିହୀଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହତି ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଉପଲାପେତୀତି ''ଅହୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟୋ''ତି ଏୱଂ ଲପନକେ ଅନୁବନ୍ଧନକେ ସସ୍ନେହେ କରୋତି। ଅଯଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିଯଂ ଅୱେଭଙ୍ଗିଯଞ୍ଚ ଗରୁପରିକ୍ଖାରଂ ତଥାଭାୱତୋ ଥେନେତ୍ୱା ଗିହି ସଙ୍ଗଣ୍ହନକୋ ଚତୁତ୍ଥୋ ମହାଚୋରୋ। ସୋ ଚ ପନାଯଂ ଇମଂ ଗରୁଭଣ୍ଡଂ କୁଲସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ କୁଲଦୂସକଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମାରହୋ ଚ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଇସ୍ସରୱତାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋତି।

ଅଯଂ ଅଗ୍ଗୋ ମହାଚୋରୋତି ଅଯଂ ଇମେସଂ ଚୋରାନଂ ଜେଟ୍ଠଚୋରୋ; ଇମିନା ସଦିସୋ ଚୋରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯୋ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯଗ୍ଗହଣାତୀତଂ ଅତିସଣ୍ହସୁଖୁମଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଥେନେତି। କିଂ ପନ ସକ୍କା ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ୱିଯ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଥେନେତ୍ୱା ଗହେତୁନ୍ତି? ନ ସକ୍କା, ତେନେୱାହ – ''ଯୋ ଅସନ୍ତଂ ଅଭୂତଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଉଲ୍ଲପତୀ''ତି। ଅଯଞ୍ହି ଅତ୍ତନି ଅସନ୍ତଂ ତଂ ଧମ୍ମଂ କେୱଲଂ ''ଅତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ଏସୋ''ତି ଉଲ୍ଲପତି, ନ ପନ ସକ୍କୋତି ଠାନା ଚାୱେତୁଂ, ଅତ୍ତନି ୱା ସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ କାତୁଂ। ଅଥ କସ୍ମା ଚୋରୋତି ୱୁତ୍ତୋତି? ଯସ୍ମା ତଂ ଉଲ୍ଲପିତ୍ୱା ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନାଯ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଚ୍ଚଯେ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଞ୍ହି ଗଣ୍ହତା ତେ ପଚ୍ଚଯା ସୁଖୁମେନ ଉପାଯେନ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଥେନେତ୍ୱା ଗହିତା ହୋନ୍ତି। ତେନେୱାହ – ''ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଥେଯ୍ୟାଯ ୱୋ ଭିକ୍ଖୱେ ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋ ଭୁତ୍ତୋ''ତି। ଅଯଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଯଂ ଅୱୋଚୁମ୍ହ – ''ଅଯଂ ଅଗ୍ଗୋ ମହାଚୋରୋ, ଯୋ ଅସନ୍ତଂ ଅଭୂତଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଉଲ୍ଲପତୀ''ତି । ତଂ କିସ୍ସ ହେତୂତି କେନ କାରଣେନ ଏତଂ ଅୱୋଚୁମ୍ହାତି ଚେ। ''ଥେଯ୍ୟାଯ ୱୋ ଭିକ୍ଖୱେ ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋ ଭୁତ୍ତୋ''ତି ଭିକ୍ଖୱେ ଯସ୍ମା ସୋ ତେନ ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡୋ ଥେଯ୍ୟାଯ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଭୁତ୍ତୋ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ହି ୱୋକାରୋ ''ଯେ ହି ୱୋ ଅରିଯା ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନୀ''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୫-୩୬) ୱିଯ ପଦପୂରଣମତ୍ତେ ନିପାତୋ। ତସ୍ମା ''ତୁମ୍ହେହି ଭୁତ୍ତୋ''ତି ଏୱମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଇଦାନି ତମେୱତ୍ଥଂ ଗାଥାହି ୱିଭୂତତରଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତନ୍ତି ଅପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରାଦିକେନ ଅଞ୍ଞେନାକାରେନ ସନ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ଯୋ ପୱେଦଯେତି ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରାଦିକେନ ଅଞ୍ଞେନ ଆକାରେନ ଯୋ ପୱେଦେଯ୍ୟ। ''ପରମପରିସୁଦ୍ଧୋ ଅହଂ, ଅତ୍ଥି ମେ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ''ତି ଏୱଂ ଜାନାପେଯ୍ୟ। ପୱେଦେତ୍ୱା ଚ ପନ ତାଯ ପୱେଦନାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ

ଭୋଜନଂ ଅରହା ୱିଯ ଭୁଞ୍ଜତି। ନିକଚ୍ଚ କିତୱସ୍ସେୱ ଭୁତ୍ତଂ ଥେଯ୍ୟେନ ତସ୍ସ ତନ୍ତି ନିକଚ୍ଚାତି ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞଥା ଦସ୍ସେତ୍ୱା। ଅଗୁମ୍ବଅଗଚ୍ଛଭୂତମେୱ ସାଖାପଲାସପଲ୍ଲୱାଦିଚ୍ଛାଦନେନ ଗୁମ୍ବମିୱ ଗଚ୍ଛମିୱ ଚ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା। କିତୱସ୍ସେୱାତି ୱଞ୍ଚକସ୍ସ କେରାଟିକସ୍ସ ଗୁମ୍ବଗଚ୍ଛସଞ୍ଞାଯ ଅରଞ୍ଞେ ଆଗତାଗତେ ସକୁଣେ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିତକପ୍ପକସ୍ସ ସାକୁଣିକସ୍ସେୱ। ଭୁତ୍ତଂ ଥେଯ୍ୟେନ ତସ୍ସ ତନ୍ତି ତସ୍ସାପି ଅନରହନ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ଅରହନ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତୋ; ଯଂ ତଂ ଭୁତ୍ତଂ ତଂ ଯଥା ସାକୁଣିକକିତୱସ୍ସ ନିକଚ୍ଚ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ସକୁଣଗ୍ଗହଣଂ, ଏୱଂ ମନୁସ୍ସେ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧସ୍ସ ଭୋଜନସ୍ସ ଭୁତ୍ତତ୍ତା ଥେଯ୍ୟେନ ଭୁତ୍ତଂ ନାମ ହୋତି।

ଇମଂ ପନ ଅତ୍ଥୱସଂ ଅଜାନନ୍ତା ଯେ ଏୱଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, କାସାୱକଣ୍ଠା…ପେ… ନିରଯଂ ତେ ଉପପଜ୍ଜରେ କାସାୱକଣ୍ଠାତି କାସାୱେନ ୱେଠିତକଣ୍ଠା। ଏତ୍ତକମେୱ ଅରିଯଦ୍ଧଜଧାରଣମତ୍ତଂ, ସେସଂ ସାମଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ''ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନାନନ୍ଦ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଗୋତ୍ରଭୁନୋ କାସାୱକଣ୍ଠା''ତି (ମ। ନି। ୩।୩୮୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପାପଧମ୍ମାତି ଲାମକଧମ୍ମା। ଅସଞ୍ଞତାତି କାଯାଦୀହି ଅସଞ୍ଞତା। ପାପାତି ଲାମକପୁଗ୍ଗଲା। ପାପେହି କମ୍ମେହୀତି ତେହି କରଣକାଲେ ଆଦୀନୱଂ ଅଦିସ୍ୱା କତେହି ପରୱଞ୍ଚନାଦୀହି ପାପକମ୍ମେହି। ନିରଯଂ ତେ ଉପପଜ୍ଜରେତି ନିରସ୍ସାଦଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ତେ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତି; ତସ୍ମା ସେଯ୍ୟୋ ଅଯୋଗୁଳୋତି ଗାଥା। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସଚାଯଂ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଅସଞ୍ଞତୋ ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଠିତୋ କୁହନାଯ ଲୋକଂ ୱଞ୍ଚକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗିସିଖୂପମଂ ଅଯୋଗୁଳଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯ ଅଜ୍ଝୋହରେଯ୍ଯ, ତସ୍ସ ଯଞ୍ଚେତଂ ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯ, ଯଞ୍ଚେତଂ ଅଯୋଗୁଳଂ, ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅଯୋଗୁଳୋୱ ଭୁତ୍ତୋ ସେଯ୍ୟୋ ସୁନ୍ଦରତରୋ ପଣୀତତରୋ ଚ ଭୱେଯ୍ଯ, ନ ହି ଅଯୋଗୁଳସ୍ସ ଭୁତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ପରାଯେ ସଙ୍କଞ୍ଛିତଞାଣେନାପି ଦୁଜ୍ଜାନପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱତି। ଏୱଂ ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ରଟ୍ଠପିଣ୍ଡସ୍ସ ଭୁତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ପରାଯେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି, ଅଯଞ୍ହି କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଜୀୱୋତି।

ଏୱଂ ପାପକିରିଯାଯ ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସାୱୀନଂ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନେକପରିଯାଯେନ ୱିଗରହିତ୍ୱା ଦୁବ୍ଭରତାଯ ଦୁପ୍ପୋସତାଯ…ପେ… ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ଯାଥା''ତି ଚ ୱତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଅନଭିଜାନ''ନ୍ତି ଆଦିମାହ।

ଏୱଂ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜୱସେନ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଅପରମ୍ପି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ ଅଧିମାନୱତ୍ଥୁ ଉଦପାଦି। ତସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥଂ ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏୱଞ୍ଚିଦଂ ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି।

ଅଧିମାନୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୯୬। ତତ୍ଥ ଅଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋତି ଅରହତ୍ତେ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା ଅଦିଟ୍ଠେଯେୱ ''ଦିଟ୍ଠଂ ଅମ୍ହେହି ଅରହତ୍ତ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା। ଏସ ନଯୋ ଅପ୍ପତ୍ତାଦୀସୁ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଅପ୍ପତ୍ତେତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଅପ୍ପତ୍ତେ। ଅନଧିଗତେତି ମଗ୍ଗଭାୱନାଯ ଅନଧିଗତେ; ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧେତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଅସଚ୍ଛିକତେତି ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସେନ ୱା ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖକତେ। ଅଧିମାନେନାତି ଅଧିଗତମାନେନ; ''ଅଧିଗତା ମଯ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନମାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଅଧିକମାନେନ ୱା ଥଦ୍ଧମାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରିଂସୂତି ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରିଂସୁ; ''ପତ୍ତଂ ଆୱୁସୋ ଅମ୍ହେହି ଅରହତ୍ତଂ, କତଂ କରଣୀଯ''ନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେସଂ ମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନକିଲେସତ୍ତା କେୱଲଂ ସମଥୱିପସ୍ସନାବଲେନ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକିଲେସାନଂ ଅପରେନ ସମଯେନ ତଥାରୂପପଚ୍ଚଯସମାଯୋଗେ ରାଗାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତି; ରାଗତ୍ଥାଯ ନମତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ଇତରେସୁ।

ତଞ୍ଚଖୋ ଏତଂ ଅବ୍ୟୋହାରିକନ୍ତି ତଞ୍ଚ ଖୋ ଏତଂ ତେସଂ ଅଞ୍ଞବ୍ୟାକରଣଂ ଅବ୍ୟୋହାରିକଂ ଆପତ୍ତିପଞ୍ଞାପନେ ୱୋହାରଂ ନ ଗଚ୍ଛତି; ଆପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କସ୍ସ ପନାଯଂ ଅଧିମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କସ୍ସ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି? ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ତାୱ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋ ହି ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନପହୀନକିଲେସଅୱସିଟ୍ଠକିଲେସପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସୋ ଅରିଯଗୁଣପଟିୱେଧେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ। ତସ୍ମା ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ''ଅହଂ ସକଦାଗାମୀ''ତିଆଦିୱସେନ ଅଧିମାନୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ହି ଅରିଯଗୁଣାଧିଗମେ ନିରାସୋୱ। ସୀଲୱତୋପି ପରିଚ୍ଚତ୍ତକମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ନିଦ୍ଦାରାମତାଦିମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୁପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ନାମରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେନ ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖସ୍ସ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଚ ସୁଦ୍ଧସମଥଲାଭିଂ ୱା ସୁଦ୍ଧୱିପସ୍ସନାଲାଭିଂ ୱା ଅନ୍ତରା ଠପେତି, ସୋ ହି ଦସପି ୱୀସତିପି ତିଂସମ୍ପି ୱସ୍ସାନି କିଲେସସମୁଦାଚାରଂ ଅପସ୍ସିତ୍ୱା ''ଅହଂ ସୋତାପନ୍ନୋ''ତି ୱା

''ସକଦାଗାମୀ''ତି ୱା ''ଅନାଗାମୀ''ତି ୱା ମଞ୍ଞତି। ସମଥୱିପସ୍ସନାଲାଭିଂ ପନ ଅରହତ୍ତେଯେୱ ଠପେତି। ତସ୍ସ ହି ସମାଧିବଲେନ କିଲେସା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା, ୱିପସ୍ସନାବଲେନ ସଙ୍ଖାରା ସୁପରିଗ୍ଗହିତା, ତସ୍ମା ସଟ୍ଠିମ୍ପି ୱସ୍ସାନି ଅସୀତିମ୍ପି ୱସ୍ସାନି ୱସ୍ସସତମ୍ପି କିଲେସା ନ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ଖୀଣାସୱସ୍ସେୱ ଚିତ୍ତଚାରୋ ହୋତି। ସୋ ଏୱଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ କିଲେସସମୁଦାଚାରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନ୍ତରା ଅଠତ୍ୱାୱ ''ଅରହା ଅହ''ନ୍ତି ମଞ୍ଞତୀତି।

ସୱିଭଙ୍ଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୯୭ ।ଅନଭିଜାନନ୍ତି ନ ଅଭିଜାନଂ। ଯସ୍ମା ପନାଯଂ ଅନଭିଜାନଂ ସମୁଦାଚରତି, ସ୍ୱସ୍ସ ସନ୍ତାନେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନୋ ଞାଣେନ ଚ ଅସଚ୍ଛିକତୋତି ଅଭୂତୋ ହୋତି। ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ''ଅସନ୍ତଂ ଅଭୂତଂ ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ଅଜାନନ୍ତୋ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ ।

ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମନ୍ତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସାନଂ ଝାଯୀନଞ୍ଚେୱ ଅରିଯାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ। ଅତ୍ତୁପନାଯିକନ୍ତି ଅତ୍ତନି ତଂ ଉପନେତି, ଅତ୍ତାନଂ ୱା ତତ୍ଥ ଉପନେତୀତି ଅତ୍ତୁପନାଯିକୋ, ତଂ ଅତ୍ତୁପନାଯିକଂ; ଏୱଂ କତ୍ୱା ସମୁଦାଚରେଯ୍ଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ଯସ୍ମା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ ନାମ ଝାନଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ସମାଧି ସମାପତ୍ତି ଞାଣଦସ୍ସନଂ...ପେ... ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ଅଭିରତୀତି ଏୱଂ ଝାନାଦଯୋ ଅନେକଧମ୍ମା ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ତେସଂ ସବ୍ବେସଂ ୱସେନ ଅତ୍ତୁପନାଯିକଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ତେ ୱା କୁସଲେ ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନି ଉପନେତୀ''ତି ବହୁୱଚନନିଦ୍ଦେସଂ ଅକାସି। ତତ୍ଥ ''ଏତେ ଧମ୍ମା ମଯି ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସମୁଦାଚରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନି ଉପନେତି। ''ଅହଂ ଏତେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ସମୁଦାଚରନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ତେସୁ ଉପନେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରା ପଞ୍ଞା ଜାନନଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠମିୱ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖକରଣତୋ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଦସ୍ସନନ୍ତି ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ଅରିଯଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଉତ୍ତମଂ ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଅରିଯଞାଣଦସ୍ସନଂ। ଅଲଂ ପରିଯତ୍ତଂ କିଲେସୱିଦ୍ଧଂସନସମତ୍ଥଂ ଅରିଯଞାଣଦସ୍ସନମେତ୍ଥ, ଝାନାଦିଭେଦେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଅଲଂ ୱା ଅରିଯଞାଣଦସ୍ସନମସ୍ସାତି ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୋ, ତଂ ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମନ୍ତି ଏୱଂ ପଦତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଯେନ ଞାଣଦସ୍ସନେନ ସୋ ଅଲମରିଯଞାଣଦସ୍ସନୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଞାଣନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା, ଦସ୍ସନନ୍ତି ଯଂ ଞାଣଂ ତଂ ଦସ୍ସନଂ; ଯଂ ଦସ୍ସନଂ ତଂ ଞାଣ''ନ୍ତି ୱିଜ୍ଜାସୀସେନ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହଗ୍ଗତଲୋକୁତ୍ତରା ପନେତ୍ଥ ସବ୍ବାପି ପଞ୍ଞା ''ଞାଣ''ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସମୁଦାଚରେଯ୍ଯାତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେତଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତୁପନାଯିକଂ କତ୍ୱା ଆରୋଚେଯ୍ଯ। ଇତ୍ଥିଯା ୱାତିଆଦି ପନ ଆରୋଚେତବ୍ବପୁଗ୍ଗଲନିଦସ୍ସନଂ। ଏତେସଞ୍ହି ଆରୋଚିତେ ଆରୋଚିତଂ ହୋତି ନ ଦେୱମାରବ୍ରହ୍ମାନଂ, ନାପି ପେତଯକ୍ଖତିରଚ୍ଛାନଗତାନନ୍ତି। ଇତି ଜାନାମି ଇତି ପସ୍ସାମୀତି ସମୁଦାଚରଣାକାରନିଦସ୍ସନମେତଂ। ପଦଭାଜନେ ପନସ୍ସ ''ଜାନାମହଂ ଏତେ ଧମ୍ମେ, ପସ୍ସାମହଂ ଏତେ ଧମ୍ମେ''ତି ଇଦଂ ତେସୁ ଝାନାଦୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଜାନନପସ୍ସନାନଂ ପୱତ୍ତିଦୀପନଂ, ''ଅତ୍ଥି ଚ ମେ ଏତେ ଧମ୍ମା''ତିଆଦି ଅତ୍ତୁପନାଯିକଭାୱଦୀପନଂ ।

୧୯୮ ।ତତୋ ଅପରେନ ସମଯେନାତି ଆପତ୍ତିପଟିଜାନନସମଯଦସ୍ସନମେତଂ। ଅଯଂ ପନ ଆରୋଚିତକ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଆପତ୍ତିଂ ପନ ଆପନ୍ନୋ ଯସ୍ମା ପରେନ ଚୋଦିତୋ ୱା ଅଚୋଦିତୋ ୱା ପଟିଜାନାତି; ତସ୍ମା ''ସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନୋ ୱା ଅସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନୋ ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନେ ତାୱ – କିଂ ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି ଅଧିଗମପୁଚ୍ଛା; ଝାନୱିମୋକ୍ଖାଦୀସୁ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାଦୀସୁ ୱା କିଂ ତଯା ଅଧିଗତନ୍ତି। କିନ୍ତି ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି ଉପାଯପୁଚ୍ଛା। ଅଯଞ୍ହି ଏତ୍ଥାଧିପ୍ପାଯୋ – କିଂ ତଯା ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଅଧିଗତଂ, ଦୁକ୍ଖାନତ୍ତଲକ୍ଖଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା? କିଂ ୱା ସମାଧିୱସେନ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା, ଉଦାହୁ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ? ତଥା କିଂ ରୂପେ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା, ଉଦାହୁ ଅରୂପେ? କିଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା, ଉଦାହୁ ବହିଦ୍ଧାତି? କଦା ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି କାଲପୁଚ୍ଛା। ପୁବ୍ବଣ୍ହମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀସୁ କତରସ୍ମିଂ କାଲେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? କତ୍ଥ ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି ଓକାସପୁଚ୍ଛା। କତରସ୍ମିଂ ଓକାସେ, କିଂ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ, ଦିୱାଟ୍ଠାନେ, ରୁକ୍ଖମୂଲେ, ମଣ୍ଡପେ, କତରସ୍ମିଂ ୱା ୱିହାରେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କତମେ ତେ କିଲେସା ପହୀନାତି ପହୀନକିଲେସପୁଚ୍ଛା। କତରମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା ତୱ କିଲେସା ପହୀନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀତି ପଟିଲଦ୍ଧଧମ୍ମପୁଚ୍ଛା। ପଠମମଗ୍ଗାଦୀସୁ କତମେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ତ୍ୱଂ ଲାଭୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତସ୍ମା ଇଦାନି ଚେପି କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାଧିଗମଂ ବ୍ଯାକରେଯ୍ଯ, ନ ସୋ ଏତ୍ତାୱତାୱ ସକ୍କାତବ୍ବୋ। ଇମେସୁ ପନ ଛସୁ ଠାନେସୁ ସୋଧନତ୍ଥଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ''କିଂ ତେ ଅଧିଗତଂ, କିଂ ଝାନଂ, ଉଦାହୁ ୱିମୋକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତର''ନ୍ତି? ଯୋ ହି ଯେନ ଅଧିଗତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୋ ତସ୍ସ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ ''ଇଦଂ ନାମ ମେ ଅଧିଗତ''ନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ ''କିନ୍ତି ତେ ଅଧିଗତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ''ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣାଦୀସୁ କିଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠତିଂସାଯ ୱା ଆରମ୍ମଣେସୁ ରୂପାରୂପଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଦିଭେଦେସୁ ୱା ଧମ୍ମେସୁ କେନ ମୁଖେନ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା''ତି ଯୋ ହି ଯସ୍ସାଭିନିୱେସୋ, ସୋ

ତସ୍ସ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ ‘‘ଅଯଂ ନାମ ମେ ଅଭିନିୱେସୋ ଏୱଂ ମଯା ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ ‘‘କଦା ତେ ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ‘‘କିଂ ପୁବ୍ବଣ୍ହେ, ଉଦାହୁ ମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାଲେ’’ତି ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅଭ୍ତନା ଅଧିଗତକାଲୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ କାଲେ ଅଧିଗତନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ ‘‘କତ୍ଥ ତେ ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ‘‘କିଂ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ, ଉଦାହୁ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଓକାସେ’’ତି ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତୋକାସୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ମେ ଓକାସେ ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ୱଦେତି, ତତୋ ‘‘କତମେ ତେ କିଲେସା ପହୀନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ‘‘କିଂ ପଠମମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା, ଉଦାହୁ ଦୁତିଯାଦିମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା’’ତି ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତମଗ୍ଗେନ ପହୀନକିଲେସା ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ସଚେ ‘‘ଇମେ ନାମ ମେ କିଲେସା ପହୀନା’’ତି ୱଦତି, ତତୋ ‘‘କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ , ‘‘କିଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ, ଉଦାହୁ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସା’’ତି ସବ୍ବେସଂ ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଧମ୍ମା ପାକଟା ହୋନ୍ତି। ସଚେ ‘‘ଇମେସଂ ନାମାହଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀ’’ତି ୱଦତି, ଏତ୍ତାୱତାପିସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଂ, ବହୁସ୍ସୁତା ହି ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାକୁସଲା ଭିକ୍ଖୂ ଇମାନି ଛ ଠାନାନି ସୋଧେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ଇମସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆଗମନପଟିପଦା ସୋଧେତବ୍ବା। ଯଦି ଆଗମନପଟିପଦା ନ ସୁଜ୍ଝତି, ‘‘ଇମାଯ ପଟିପଦାଯ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ନାମ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ଅପନେତବ୍ବୋ। ଯଦି ପନସ୍ସ ଆଗମନପଟିପଦା ସୁଜ୍ଝତି, ‘‘ଦୀଘରତ୍ତଂ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଜାଗରିଯମନୁଯୁତ୍ତୋ ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ଅଲଗ୍ଗୋ ଆକାସେ ପାଣିସମେନ ଚେତସା ୱିହରତୀ’’ତି ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ୟାକରଣଂ ପଟିପଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦତି। ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ଯମୁନୋଦକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି; ଏୱମେୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ତେନ ଭଗୱତା ସାୱକାନଂ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପଟିପଦା ସଂସନ୍ଦତି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପଟିପଦା ଚା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୯୬) ୱୁତ୍ତସଦିସଂ ହୋତି।

ଅପିଚ ଖୋ ନ ଏତ୍ତକେନାପି ସକ୍କାରୋ କାତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସାପି ସତୋ ଖୀଣାସୱପଟିପତ୍ତିସଦିସା ପଟିପଦା ହୋତି, ତସ୍ମା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେହି ତେହି ଉପାଯେହି ଉତ୍ତାସେତବ୍ବୋ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନାମ ଅସନିଯାପି ମତ୍ଥକେ ପତମାନାଯ ଭଯଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା ନ ହୋତି। ସଚସ୍ସ ଭଯଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଅରହା’’ତି ଅପନେତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ହୁତ୍ୱା ସୀହୋ ୱିଯ ନିସୀଦତି, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପନ୍ନୱେଯ୍ୟାକରଣୋ ସମନ୍ତା ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀହି ପେସିତଂ ସକ୍କାରଂ ଅରହତୀତି।

ପାପିଚ୍ଛୋତି ଯା ସା ‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋୱ ସମାନୋ ସୀଲୱାତି ମଂ ଜନୋ ଜାନାତୂତି ଇଚ୍ଛତୀ’’ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୮୫୧) ନଯେନ ୱୁତ୍ତା ପାପିଚ୍ଛା ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଇଚ୍ଛାପକତୋତି ତାଯ ପାପିକାଯ ଇଚ୍ଛାଯ ଅପକତୋ ଅଭିଭୂତୋ ପାରାଜିକୋ ହୁତ୍ୱା।

ୱିସୁଦ୍ଧାପେକ୍ଖୋତି ଅତ୍ତନୋ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପେକ୍ଖମାନୋ ଇଚ୍ଛମାନୋ ପତ୍ଥଯମାନୋ। ଅଯଞ୍ହି ଯସ୍ମା ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ଠତ୍ୱା ଅଭବ୍ବୋ ଝାନାଦୀନି ଅଧିଗନ୍ତୁଂ, ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ହିସ୍ସ ସଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋ ଚେୱ ହୋତି ମଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋ ଚ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ସାମଞ୍ଞଂ ଦୁପ୍ପରାମଟ୍ଠଂ ନିରଯାଯୁପକଡ୍ଢତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୩୧୧)। ଅପରମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସିଥିଲୋ ହି ପରିବ୍ବାଜୋ, ଭିଯ୍ୟୋ ଆକିରତେ ରଜ’’ନ୍ତି (ଧ। ପ। ୩୧୩)। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ୱିସୁଦ୍ଧି ନାମ ନ ହୋତି । ଯସ୍ମା ପନ ଗିହୀ ୱା ଉପାସକୋ ୱା ଆରାମିକୋ ୱା ସାମଣେରୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଦାନସରଣସୀଲସଂୱରାଦୀହି ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ୱା ଝାନୱିମୋକ୍ଖାଦୀହି ମୋକ୍ଖମଗ୍ଗଂ ୱା ଆରାଧେତୁଂ ଭବ୍ବୋ ହୋତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ଗିହିଆଦିଭାୱୋ ୱିସୁଦ୍ଧି ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ଅପେକ୍ଖନତୋ ‘‘ୱିସୁଦ୍ଧାପେକ୍ଖୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନେୱ ଚସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ଗିହୀ ୱା ହୋତୁକାମୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟାତି ଏୱଂ ଭଣେଯ୍ୟ। କଥଂ? ‘‘ଅଜାନମେୱଂ ଆୱୁସୋ ଅୱଚଂ ଜାନାମି, ଅପସ୍ସଂ ପସ୍ସାମୀ’’ତି। ପଦଭାଜନେ ପନ ‘‘ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟା’’ତି ଇଦଂ ପଦଂ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱାୱ ଯଥା ୱଦନ୍ତୋ ‘‘ଅଜାନମେୱଂ ଆୱୁସୋ ଅୱଚଂ ଜାନାମି, ଅପସ୍ସଂ ପସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦତି ନାମାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନାହଂ ଏତେ ଧମ୍ମେ ଜାନାମୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତୁଚ୍ଛଂ ମୁସା ୱିଲପିନ୍ତି ଅହଂ ୱଚନତ୍ଥୱିରହତୋ ତୁଚ୍ଛଂ ୱଞ୍ଚନାଧିପ୍ପାଯତୋ ମୁସା ୱିଲପିଂ, ଅଭଣିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଦଭାଜନେ ପନସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଅତ୍ଥମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତୁଚ୍ଛକଂ ମଯା ଭଣିତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ପୁରିମେ ଉପାଦାଯାତି ପୁରିମାନି ତୀଣି ପାରାଜିକାନି ଆପନ୍ନେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଉପାଦାଯ। ସେସଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥତ୍ତା ଚ ପାକଟମେୱାତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା

୧୯୯। ଏୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ପଦାନୁକ୍କମେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯସ୍ମା ହେଟ୍ଠା ପଦଭାଜନୀଯମ୍ହି ‘‘ଝାନଂ ୱିମୋକ୍ଖଂ ସମାଧି ସମାପତ୍ତି ଞାଣଦସ୍ସନଂ…ପେ… ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ଅଭିରତୀ’’ତି ଏୱଂ ସଂଖିତ୍ତେନେୱ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ୱିତ୍ଥାରେନ ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତନ୍ତି ଠପିତା। ସଙ୍ଖେପଦସ୍ସିତେ ଚ ଅତ୍ଥେ ନ ସବ୍ବେ ସବ୍ବାକାରେନ ନଯଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବାକାରେନ ନଯଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ପୁନ ତଦେୱ ପଦଭାଜନଂ

ମାତିକାଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ୱିଜ୍ଜାରତୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ''ଝାନନ୍ତି ପଠମଂ ଝାନଂ, ଦୁତିଯଂ ଝାନ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀହି ମେତ୍ତାଝାନାଦୀନିପି ଅସୁଭଜ୍ଝାନାଦୀନିପି ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଜ୍ଝାନମ୍ପି ଲୋକିଯଜ୍ଝାନମ୍ପି ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତମେୱ। ତସ୍ମା ''ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିନ୍ତିପି…ପେ… ଚତୁତ୍ଥଂ ଜ୍ଝାନଂ, ମେତ୍ତାଝାନଂ, ଉପେକ୍ଖାଝାନଂ ଅସୁଭଜ୍ଝାନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିଜ୍ଝାନଂ , ଲୋକିଯଜ୍ଝାନଂ, ଲୋକୁତ୍ତରଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି''ନ୍ତିପି ଭଣନ୍ତୋ ପାରାଜିକୋୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସୁଟ୍ଠୁ ମୁତ୍ତୋ ୱିୱିଧେହି ୱା କିଲେସେହି ମୁତ୍ତୋତି ୱିମୋକ୍ଖୋ। ସୋ ପନାଯଂ ରାଗଦୋସମୋହେହି ସୁଞ୍ଞତ୍ତା ସୁଞ୍ଞତୋ। ରାଗଦୋସମୋହନିମିତ୍ତେହି ଅନିମିତ୍ତତ୍ତା ଅନିମିତ୍ତୋ। ରାଗଦୋସମୋହପଣିଧୀନଂ ଅଭାୱତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଚିତ୍ତଂ ସମଂ ଆଦହତି ଆରମ୍ମଣେ ଠପେତୀତି ସମାଧି। ଅରିଯେହି ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ସମାପତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିମୋକ୍ଖତ୍ତିକେନ ଚ ସମାଧିତ୍ତିକେନ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ସମାପତ୍ତିତ୍ତିକେନ ପନ ଫଲସମାପତ୍ତି। ତେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକମ୍ପି ପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଅହଂ ଇମସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ଭଣନ୍ତୋ ପାରାଜିକୋୱ ହୋତି।

ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜାତି ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ, ଆସୱାନଂ ଖଯେ ଞାଣନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଏକିସ୍ସାପି ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଅହଂ ଇମିସ୍ସା ୱିଜ୍ଜାଯ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ଭଣନ୍ତୋ ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ୱିଜ୍ଜାନଂ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ଭଣନ୍ତୋପି 'ତିସ୍ସନ୍ନଂ ୱିଜ୍ଜାନଂ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ଭଣନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମଗ୍ଗଭାୱନାପଦଭାଜନେ ୱୁତ୍ତା ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଲୋକୁତ୍ତରାୱ ଇଧାଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ମା ଲୋକୁତ୍ତରାନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାନଂ ଇଦ୍ଧିପାଦାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ବଲାନଂ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅରିଯସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀତି ୱଦତୋ ପାରାଜିକନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ ପନ ''ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ଏୱଂ ଏକେକକୋଟ୍ଠାସୱସେନାପି 'କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ଏୱଂ ତତ୍ଥ ଏକେକଧମ୍ମୱସେନାପି ୱଦତୋ ପାରାଜିକମେୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ ତମ୍ପି ସମେତି। କସ୍ମା? ମଗ୍ଗକ୍ଖଣୁପ୍ପନ୍ନେଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯପି ଏକେକଫଲୱସେନ ପାରାଜିକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ରାଗସ୍ସ ପହାନନ୍ତିଆଦିତ୍ତିକେ କିଲେସପ୍ପହାନମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ମଗ୍ଗେନ ୱିନା ନତ୍ଥି, ତତିଯମଗ୍ଗେନ ହି କାମରାଗଦୋସାନଂ ପହାନଂ, ଚତୁତ୍ଥେନ ମୋହସ୍ସ, ତସ୍ମା ''ରାଗୋ ମେ ପହୀନୋ''ତିଆଦୀନି ୱଦତୋପି ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣତାତିଆଦିତ୍ତିକେ ଲୋକୁତ୍ତରଚିତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ''ରାଗା ମେ ଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱଦତୋପି ପାରାଜିକମେୱ।

ସୁଞ୍ଞାଗାରପଦଭାଜନେ ପନ ଯସ୍ମା ଝାନେନ ଅଘଟେତ୍ୱା ''ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ଅଭିରମାମୀ''ତି ୱଚନମତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ ନାଧିପ୍ପେତଂ, ତସ୍ମା ''ପଠମେନ ଝାନେନ ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ଅଭିରତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଯୋ ଝାନେନ ଘଟେତ୍ୱା ''ଇମିନା ନାମ ଝାନେନ ସୁଞ୍ଞାଗାରେ ଅଭିରମାମୀ''ତି ୱଦତି, ଅଯମେୱ ପାରାଜିକୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯାଚ ''ଞାଣ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତାଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୫୪ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତାସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ୱିଜ୍ଜାସୁ ୱିପସ୍ସନାଞାଣମନୋମଯିଦ୍ଧିଇଦ୍ଧିୱିଧଦିବ୍ବସୋତଚେତୋପରିଯଞାଣଭେଦା ପଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜା ନ ଆଗତା, ତାସୁ ଏକା ୱିପସ୍ସନାୱ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁ ନ ହୋତି, ସେସା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ମା ''ୱିପସ୍ସନାଯ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତିପି ''ୱିପସ୍ସନାଞାଣସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତିପି ୱଦତୋ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ପନ ଭଣତି – ''ଇତରାପି ଚତସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଞାଣେନ ଅଘଟିତା ପାରାଜିକୱତ୍ଥୂ ନ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା 'ମନୋମଯସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହି, ଇଦ୍ଧିୱିଧସ୍ସ, ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା, ଚେତୋପରିଯସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ୱଦତୋପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥୀ''ତି। ତଂ ତସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକେହେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ – ''ଆଚରିଯୋ ନ ଆଭିଧମ୍ମିକୋ ଭୁମ୍ମନ୍ତରଂ ନ ଜାନାତି, ଅଭିଞ୍ଞା ନାମ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନପାଦକୋୱ ମହଗ୍ଗତଧମ୍ମୋ, ଝାନେନେୱ ଇଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ମନୋମଯସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ୱା 'ମନୋମଯଞାଣସ୍ସ ଲାଭୀମ୍ହୀ'ତି ୱା ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ୱଦତୁ ପାରାଜିକମେୱା''ତି। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ନିବ୍ବାନଂ ପାଳିଯା ଅନାଗତଂ, ଅଥ ଖୋ ''ନିବ୍ବାନଂ ମେ ପତ୍ତ''ନ୍ତି ୱା ''ସଚ୍ଛିକତ''ନ୍ତି ୱା ୱଦତୋ ପାରାଜିକମେୱ। କସ୍ମା? ନିବ୍ବାନସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିତଲୋକୁତ୍ତରତ୍ତା। ତଥା ''ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝିଂ ପଟିୱିଦ୍ଧାନି ମଯା''ତି ୱଦତୋପି ପାରାଜିକମେୱ। କସ୍ମା? ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋତି ହି ମଗ୍ଗସ୍ସ ପରିଯାଯୱଚନଂ। ଯସ୍ମା ପନ ''ତିସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା କାମାୱଚରକୁସଲତୋ ଚତୂସୁ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେସୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, କ୍ରିଯତୋ ଚତୂସୁ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେସୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦା ଏତେସୁ ଚେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଚତୂସୁ ଫଲେସୁ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୭୪୬) ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ''ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ୱା, ''ନିରୁତ୍ତି…ପେ… ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ୱା ''ଲୋକିଯଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ୱା ୱୁତ୍ତେପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। ''ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ନ ତାୱ ସୀସଂ ଓତରତି। ''ଲୋକୁତ୍ତରଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଯ ଲାଭୀମ୍ହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ପାରାଜିକଂ ହୋତି। ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତୋମ୍ହୀତି ଅୱିସେସେନାପି ୱଦତୋ ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ। କୁରୁନ୍ଦିଯମ୍ପି ''ନ ମୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ‘‘ଏତ୍ତାୱତା ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଏତ୍ତାୱତା ସୀସଂ ନ ଓତରତି, ଏତ୍ତାୱତା ନ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି ୱିଚାରିତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଅଞ୍ଞଂ ପମାଣଂ କାତୁନ୍ତି।

‘‘ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ଲାଭୀମ୍ହାହଂ ତସ୍ସା’’ତି ୱା ୱଦତୋପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୟା ନେୱ ଲୋକିୟତ୍ତା ନ ଲୋକୁତ୍ତରତ୍ତାତି। ସଚେ ପନସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ନିରୋଧଂ ନାମ ଅନାଗାମୀ ୱା ଖୀଣାସୱୋ ୱା ସମାପଜ୍ଜତି, ତେସଂ ମଂ ଅଞ୍ଞତରୋତି ଜାନିସ୍ସତୀ’’ତି ୱ୍ୟାକରୋତି, ସୋ ଚ ନଂ ତଥା ଜାନାତି, ପାରାଜିକନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରିସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

‘‘ଅତୀତଭୱେ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ସୋତାପନ୍ନୋମ୍ହୀ’’ତି ୱଦତୋପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। ଅତୀତକ୍ଖନ୍ଧାନଞ୍ହି ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ସୀସଂ ନ ଓତରତୀତି। ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ‘‘ଅତୀତେ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭୀମ୍ହୀ’’ତି ୱଦତୋ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, କୁପ୍ପଧମ୍ମତ୍ତା ଇଧ ପନ ‘‘ଅତ୍ଥି ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମତ୍ତାତି କେଚି ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ‘‘ଅତୀତତ୍ତଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ କଥେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ନ ହୋତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନତ୍ତଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ହୋତୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ।

ସୁଦ୍ଧିକୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୦। ଏୱଂ ଝାନାଦୀନି ଦସ ମାତିକାପଦାନି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଇଦାନି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଉଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଯଂ ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦଂ ଭଣତି, ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ୱିତ୍ଥାରସ୍ସ ୱସେନ ଚକ୍କପେୟ୍ୟାଲଂ ବନ୍ଧନ୍ତୋ ଉଲ୍ଲପନାକାରଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିଭେଦଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତୀହାକାରେହୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧିକୱାରୋ ୱତ୍ଥୁକାମୱାରୋ ପଚ୍ଚୟପଟିସଂୟୁତ୍ତୱାରୋତି ତୟୋ ମହାୱାରା। ତେସୁ ସୁଦ୍ଧିକୱାରେ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣପଦଂ, ତାୱ ଏକମେକସ୍ମିଂ ପଦେ ସମାପଜ୍ଜିଂ, ସମାପଜ୍ଜାମି, ସମାପନ୍ନୋ, ଲାଭୀମ୍ହି, ୱସୀମ୍ହି, ସଚ୍ଛିକତଂ ମୟାତି ଇମେସୁ ଛସୁ ପଦେସୁ ଏକମେକଂ ପଦଂ ତୀହାକାରେହି, ଚତୂହି, ପଞ୍ଚହି, ଛହି, ସତ୍ତହାକାରେହୀତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧିକନୟୋ ନାମ ୱୁତ୍ତୋ। ତତୋ ପଠମଞ୍ଚ ଝାନଂ, ଦୁତିୟଞ୍ଚ ଝାନନ୍ତି ଏୱଂ ପଠମଜ୍ଝାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକମେକଂ ପଦଂ ଘଟେନ୍ତେନ ସବ୍ବପଦାନି ଘଟେତ୍ୱା ତେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ ଖଣ୍ଡଚକ୍କଂ ନାମ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ପୁନ ଆନେତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀହି ନ ଯୋଜିତଂ, ତସ୍ମା ‘‘ଖଣ୍ଡଚକ୍କ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋ ଦୁତିୟଞ୍ଚ ଝାନଂ, ତତିୟଞ୍ଚ ଝାନନ୍ତି ଏୱଂ ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକମେକଂ ପଦଂ ଘଟେତ୍ୱା ପୁନ ଆନେତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ ବଦ୍ଧଚକ୍କଂ ନାମ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ଯଥା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେନ ସଦ୍ଧିଂ, ଏୱଂ ତତିୟଜ୍ଝାନାଦୀହିପି ସଦ୍ଧିଂ, ଏକମେକଂ ପଦଂ ଘଟେତ୍ୱା ପୁନ ଆନେତ୍ୱା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତେନେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅଞ୍ଞାନିପି ଏକୂନତିଂସ ବଦ୍ଧଚକ୍କାନି ୱତ୍ୱା ଏକମୂଲକନୟୋ ନିଟ୍ଠାପିତୋ। ପାଠୋ ପନ ସଙ୍ଖେପେନ ଦସ୍ସିତୋ, ସୋ ଅସମ୍ମୁୟ୍ହନ୍ତେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯଥା ଚ ଏକମୂଲକୋ, ଏୱଂ ଦୁମୂଲକାଦୟୋପି ସବ୍ବମୂଲକପରିୟୋସାନା ଚତୁନ୍ନଂ ସତାନଂ ଉପରି ପଞ୍ଚତିଂସ ନୟା ୱୁତ୍ତା। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଦ୍ୱିମୂଲକା ଏକୂନତିଂସ, ତିମୂଲକା ଅଟ୍ଠୱୀସ, ଚତୁମୂଲକା ସତ୍ତୱୀସ; ଏୱଂ ପଞ୍ଚମୂଲକାଦୟୋପି ଏକେକଂ ଊନଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ତିଂସମୂଲକା, ତାୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ପାଠେ ପନ ତେସଂ ନାମମ୍ପି ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ସବ୍ବମୂଲକ’’ନ୍ତି ତିଂସମୂଲକନୟୋ ଏକୋ ଦସ୍ସିତୋ। ଯସ୍ମା ଚ ସୁଞ୍ଞାଗାରପଦଂ ଝାନେନ ଅଘଟିତଂ ସୀସଂ ନ ଓତରତି, ତସ୍ମା ତଂ ଅନାମସିତ୍ୱା ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣପଦପରିୟୋସାନାୟେୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯୋଜନା ଦସ୍ସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନି ପଟିପାଟିୟା ୱା ଉପ୍ପଟିପାଟିୟା ୱା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନାଦୀହି ଘଟେତ୍ୱା ୱା ଅଘଟେତ୍ୱା ୱା ସମାପଜ୍ଜିନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଉଲ୍ଲପତୋ ମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି, ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତିୟେୱାତି।

ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତେ ଚ ପନେତସ୍ମିଂ ସୁଦ୍ଧିକମହାୱାରେ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା – ତୀହାକାରେହୀତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦସ୍ସ ଅଙ୍ଗଭୂତେହି ତୀହି କାରଣେହି। ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତୀତି ପୁବ୍ବଭାଗେୟେୱ ଅସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତି। ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତୀତି ଭଣମାନସ୍ସ ହୋତି। ଭଣିତସ୍ସ ହୋତୀତି ଭଣିତେ ଅସ୍ସ ହୋତି, ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ତେ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଭଣିତସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତୱତୋ ନିଟ୍ଠିତୱଚନସ୍ସ ହୋତୀତି। ଯୋ ଏୱଂ ପୁବ୍ବଭାଗେପି ଜାନାତି, ଭଣନ୍ତୋପି ଜାନାତି, ପଚ୍ଛାପି ଜାନାତି, ‘‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’’ନ୍ତି ସୋ ‘‘ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି’’ନ୍ତି ଭଣନ୍ତୋ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। କିଞ୍ଚାପି ଦସ୍ସିତୋ, ଅଥ ଖୋ ଅୟମେତ୍ଥ ୱିସେସୋ – ପୁଚ୍ଛା ତାୱ ହୋତି ‘‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’ନ୍ତି ପୁବ୍ବଭାଗୋ ଅତ୍ଥି, ‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’ନ୍ତି ପଚ୍ଛାଭାଗୋ ନତ୍ଥି, ୱୁତ୍ତମତ୍ତମେୱ ହି କୋଚି ପମୁସ୍ସତି, କିଂ ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ହୋତି, ନ ହୋତୀ’’ତି? ସା ଏୱଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା – ପୁବ୍ବଭାଗେ ‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଚ ଭଣନ୍ତସ୍ସ ‘‘ମୁସା ଭଣାମୀ’’ତି ଚ ଜାନତୋ ପଚ୍ଛାଭାଗେ ‘‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’’ନ୍ତି ନ ସକ୍କା ନ ଭୱିତୁଂ। ସଚେପି ନ ହୋତି ପାରାଜିକମେୱ। ପୁରିମମେୱ ହି ଅଙ୍ଗଦ୍ୱୟଂ ପମାଣଂ। ଯସ୍ସାପି ପୁବ୍ବଭାଗେ ‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଆଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଭଣନ୍ତୋ ପନ ‘‘ମୁସା ଭଣାମୀ’’ତି ଜାନାତି, ଭଣିତେପି ‘‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’’ନ୍ତି ଜାନାତି, ସୋ ଆପତ୍ତିୟା ନ

କାରେତବ୍ବୋ। ପୁବ୍ବଭାଗୋ ହି ପମାଣତରୋ। ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଦୱା ଭଣିତଂ ୱା ରୱା ଭଣିତଂ ୱା ହୋତୀ’’ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ତଂଞ୍ଜାଣତା ଚ ଞ୍ଜାଣସମୋଧାନଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛଜିତବ୍ବଂ। ତଂଞ୍ଜାଣତା ପରିଚ୍ଛଜିତବ୍ବାତି ଯେନ ଚିତ୍ତେନ ‘‘ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଜାନାତି, ତେନେୱ ‘‘ମୁସା ଭଣାମୀ’’ତି ଚ ‘‘ମୁସା ମୟା ଭଣିତ’’ନ୍ତି ଚ ଜାନାତୀତି ଏୱଂ ଏକଚିତ୍ତେନେୱ ତୀସୁ ଖଣେସୁ ଜାନାତୀତି ଅୟଂ ତଂଞ୍ଜଣତା ପରିଚ୍ଛଜିତବ୍ବା, ନ ହି ସକ୍କା ତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଜାନିତୁଂ ଯଥା ନ ସକ୍କା ତେନେୱ ଅସିନା ସୋ ଅସି ଛିନ୍ଦିତୁନ୍ତି। ପୁରିମଂ ପୁରିମଂ ପନ ଚିତ୍ତଂ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତଥା ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟୋ ହୁତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝତି। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ପମାଣଂ ପୁବ୍ବଭାଗୋୱ, ତସ୍ମିଂ ସତି ନ ହେସ୍ସତି;

ସେସଦ୍ୱୟନ୍ତି ନତ୍ଥେତ, ମିତି ୱାଚା ତିୱଙ୍ଗିକା’’ତି।

‘‘ଞ୍ଜାଣସମୋଧାନଂ ପରିଚ୍ଛଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏତାନି ତୀଣି ଚିତ୍ତାନି ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ନ ଗହେତବ୍ବାନି। ଇଦଞ୍ହି ଚିତ୍ତଂ ନାମ –

ଅନିରୁଦ୍ଧମ୍ହି ପଠମେ, ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପଚ୍ଛିମଂ;

ନିରନ୍ତରୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ, ଏକଂ ୱିୟ ପକାସତି।

ଇତୋ ପରଂ ପନ ୟ୍ୱାୟଂ ‘‘ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି’’ନ୍ତି ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭଣତି, ୟସ୍ମା ସୋ ‘‘ନତ୍ଥି ମେ ପଠମଂ ଝାନ’’ନ୍ତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥେୱାୟଂ ଲଦ୍ଧି। ତଥା ‘‘ନତ୍ଥି ମେ ପଠମଂ ଝାନ’’ନ୍ତି ଏୱମସ୍ସ ଖମତି ଚେୱ ରୁଚ୍ଚତି ଚ। ଏୱଂସଭାୱମେୱ ଚସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ‘‘ନତ୍ଥି ମେ ପଠମଂ ଝାନ’’ନ୍ତି। ୟଦା ପନ ମୁସା ୱତ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ତଦା ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିୟା ସହ ଖନ୍ତିଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିଖନ୍ତୀହି ସଦ୍ଧିଂ ରୁଚିଂ ୱା, ଦିଟ୍ଠିଖନ୍ତିରୁଚୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଭାୱଂ ୱା ୱିନିଧାୟ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଭୂତଂ କତ୍ୱା ଭଣତି, ତସ୍ମା ତେସମ୍ପି ୱସେନ ଅଙ୍ଗଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଚତୂହାକାରେହୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପରିୱାରେ ଚ ‘‘ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମୁସାୱାଦୋ’’ତି (ପରି। ୩୨୮) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଅଞ୍ଞୋପି ଇଧ ‘‘ଅଟ୍ଠହାକାରେହୀ’’ତି ଏକୋ ନୟୋ ୟୋଜେତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ୱିନିଧାୟ ଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ବଲୱଧମ୍ମୱିନିଧାନୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନିଧାୟ ଖନ୍ତିନ୍ତିଆଦୀନି ତତୋ ଦୁବ୍ବଲଦୁବ୍ବଲାନଂ ୱିନିଧାନୱସେନ। ୱିନିଧାୟ ସଞ୍ଞନ୍ତି ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲଧମ୍ମୱିନିଧାନଂ। ସଞ୍ଞାମତ୍ତମ୍ପି ନାମ ଅୱିନିଧାୟ ସମ୍ପଜାନମୁସା ଭାସିସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି। ୟସ୍ମା ପନ ‘‘ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିନା ଅନାଗତୱଚନେନ ପାରାଜିକଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ସମାପଜ୍ଜି’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଅତୀତୱତ୍ତମାନପଦାନେୱ ପାଠେ ୱୁତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୨୦୭। ଇତୋ ପରଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ସୁଦ୍ଧିକମହାୱାରେ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ନ ହେତ୍ଥ ତଂ ଅତ୍ଥି – ୟଂ ଇମିନା ୱିନିଚ୍ଛୟେନ ନ ସକ୍କା ଭୱେୟ୍ୟ ୱିଞ୍ଞାତୁଂ, ଠପେତ୍ୱା କିଲେସପ୍ପହାନପଦସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ରାଗୋ ମେ ଚତ୍ତୋ ୱନ୍ତୋ’’ତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥଂ। ସ୍ୱାୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି – ଏତ୍ଥ ହି ଚତ୍ତୋତି ଇଦଂ ସକଭାୱପରିଚ୍ଚଜନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ୱନ୍ତୋତି ଇଦଂ ପୁନ ଅନାଦିୟନଭାୱଦସ୍ସନୱସେନ। ମୁତ୍ତୋତି ଇଦଂ ସନ୍ତତିତୋ ୱିମୋଚନୱସେନ। ପହୀନୋତି ଇଦଂ ମୁତ୍ତସ୍ସାପି କ୍ୱଚି ଅନୱଟ୍ଠାନଦସ୍ସନୱସେନ। ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠୋତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବେ ଆଦିନ୍ନପୁବ୍ବସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଦସ୍ସନୱସେନ। ଉକ୍ଖେଟିତୋତି ଇଦଂ ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ଉତ୍ତାସିତତ୍ତା ପୁନ ଅନଲ୍ଲୀୟନଭାୱଦସ୍ସନୱସେନ। ସ୍ୱାୟମତ୍ଥୋ ସଦ୍ଦସତ୍ଥତୋ ପରିୟେସିତବ୍ବୋ । ସମୁକ୍ଖେଟିତୋତି ଇଦଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ଅଣୁସହଗତସ୍ସାପି ପୁନ ଅନଲ୍ଲୀୟନଭାୱଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

ସୁଦ୍ଧିକୱାରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱତ୍ତୁକାମୱାରକଥା

୨୧୫। ୱତ୍ତୁକାମୱାରେପି ‘‘ତୀହାକାରେହୀ’’ତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୋ, ୱାରପେୟ୍ୟାଲପ୍ପଭେଦୋ ଚ ସବ୍ବୋ ଇଧ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କେୱଲଞ୍ହି ୟଂ ‘‘ମୟା ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ତୁକାମେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ନତ୍ଥି ମୟ୍ହଂ ଆପତ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ଓକାସଗୱେସକାନଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଓକାସନିସେଧନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ। ୟଥେୱ ହି ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତି ୱତ୍ତୁକାମୋ ‘‘ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ’’ତିଆଦୀସୁ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନପଦେସୁ ୟଂ ୱା ତଂ ୱା

ୱଦନ୍ତୋପି ଖେତ୍ତେ ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାତକୋୱ ହୋତି; ଏୱଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀସୁ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମପଦେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ୱଦନ୍ତୋପି ଖେତ୍ତେ ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ପାରାଜିକୋୱ ହୋତି। ସଚେ ଯସ୍ସ ୱଦତି, ସୋ ତମତ୍ଥଂ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଜାନାତି। ଜାନନଲକ୍ଖଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ସୀସଂ ନ ଓତରତି। ଇଦଂ ଅଭୂତାରୋଚନଂ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯପି ଓତରତି। ଯୋ ହି ହତ୍ଥୱିକାରାଦୀହିପି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଚୋପନେହି ଅଭୂତଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଥେ ଠିତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆରୋଚେତି, ସୋ ଚ ତମତ୍ଥଂ ଜାନାତି, ପାରାଜିକୋୱ ହୋତି। ଅଥ ପନ ଯସ୍ସ ଆରୋଚେତି, ସୋ ନ ଜାନାତି ''କି ଅଯଂ ଭଣତୀ''ତି, ସଂସଯଂ ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ଚିରଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ୱା ପଚ୍ଛା ଜାନାତି, ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତୋ ଇଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ହୋତି। ଯୋ ପନ ଝାନାଦୀନି ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଗମୱସେନ ୱା ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାଦିୱସେନ ୱା ନ ଜାନାତି, କେୱଲଂ ଝାନନ୍ତି ୱା ୱିମୋକ୍ଖୋତି ୱା ୱଚନମତ୍ତମେୱ ସୁତଂ ହୋତି, ସୋପି ତେନ ୱୁତ୍ତେ ''ଝାନଂ କିର ସମାପଜ୍ଜିନ୍ତି ଏସ ୱଦତୀ''ତି ଯଦି ଏତ୍ତକମତ୍ତମ୍ପି ଜାନାତି, ଜାନାତିଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତେ ପାରାଜିକମେୱ। ସେସୋ ଏକସ୍ସ ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ବହୂନଂ ୱା ନିଯମିତାନିଯମିତୱସେନ ୱିସେସୋ ସବ୍ବୋ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି।

ୱତ୍ତୁକାମୱାରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଚ୍ଚଯପଟିସଂଯୁତ୍ତୱାରକଥା

୨୨୦। ପଚ୍ଚଯପଟିସଂଯୁତ୍ତୱାରେପି – ସବ୍ବଂ ୱାରପେଯ୍ୟାଲଭେଦଂ ପୁବ୍ବେ ଆଗତପଦାନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଞତ୍ୱା ପାଳିକ୍କମୋ ତାୱ ଏୱଂ ଜାନିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ହି ''ଯୋ ତେ ୱିହାରେ ୱସି, ଯୋ ତେ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ଯୋ ତେ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ଯୋ ତେ ସେନାସନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ଯୋ ତେ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜୀ''ତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନୱାରା, ''ଯେନ ତେ ୱିହାରୋ ପରିଭୁତ୍ତୋ''ତିଆଦଯୋ ପଞ୍ଚ କରଣୱଚନୱାରା, ''ଯଂ ତ୍ୱଂ ଆଗମ୍ମ ୱିହାରଂ ଅଦାସୀ''ତିଆଦଯୋ ପଞ୍ଚ ଉପଯୋଗୱଚନୱାରା ୱୁତ୍ତା , ତେସଂ ୱସେନ ଇଧ ୱୁତ୍ତେନ ସୁଞ୍ଞାଗାରପଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତେସୁ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀସୁ ସବ୍ବପଦେସୁ ୱାରପେଯ୍ୟାଲଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ''ଯୋ ତେ ୱିହାରେ, ଯେନ ତେ ୱିହାରୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଆଗମ୍ମ ୱିହାର''ନ୍ତି ଏୱଂ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ''ଅହ''ନ୍ତି ଚ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତେପି ଇଧ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଅପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଅନାପତ୍ତିଭେଦକଥା

ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରୱସେନ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅନାପତ୍ତି ଅଧିମାନେନା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଧିମାନେନାତି ଅଧିଗତମାନେନ ସମୁଦାଚରନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅନୁଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସାତି କୋହଞ୍ଞେ ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଅଠତ୍ୱା ଅନୁଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ସନ୍ତିକେ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଉମ୍ମତ୍ତକାଦଯୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯାଏୱ। ଇଧ ପନ ଆଦିକମ୍ମିକା ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିଯା ଭିକ୍ଖୂ। ତେସଂ ଅନାପତ୍ତୀତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ – ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସ କାଯଚିତ୍ତତୋ, ୱଚୀଭେଦେନ ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ, ଉଭଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନଂ ହସନ୍ତୋପି ହି ସୋମନସ୍ସିକୋ ଉଲ୍ଲପତି ଭାଯନ୍ତୋପି ମଜ୍ଝତ୍ତୋପୀତି।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୨୨୩। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ – ଅଧିମାନୱତ୍ଥୁ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଦୁତିଯୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ପଣିଧାଯାତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା। ଏୱଂ ମଂ ଜନୋ ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତଂ ମଂ ଜନୋ ଅରହତ୍ତେ ୱା ସେକ୍ଖଭୂମିଯଂ ୱା ସମ୍ଭାୱେସ୍ସତି, ତତୋ ଲୋକସ୍ସ ସକ୍କତୋ ଭୱିସ୍ସାମି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏୱଂ ପଣିଧାଯ ''ଅରଞ୍ଞେ

ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ତଥା ଅରଞ୍ଞେ କୁଟିକରଣଚଙ୍କମନନିସୀଦନନିୱାସନପାୱୁରଣାଦୀସୁ ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ତସ୍ମା ଏୱଂ ଅରଞ୍ଞେ ନ ୱସିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ୱସନ୍ତୋ ହି ସମ୍ଭାୱନଂ ଲଭତୁ ୱା ମା ୱା ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯୋ ପନ ସମାଦିନ୍ନଧୁତଙ୍ଗୋ ‘‘ଧୁତଙ୍ଗଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ଗାମନ୍ତେ ମେ ୱସତୋ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିପତି, ଅରଞ୍ଞଂ ସପ୍ପାଯ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଅରଞ୍ଞେ ତିଣ୍ଣଂ ୱିୱେକାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ନ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ଅରଞ୍ଞୱାସୋ ନାମ ଭଗୱତା ପସତ୍ଥୋ, ମଯି ଚ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତେ ବହୂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଗାମନ୍ତଂ ହିତ୍ୱା ଆରଞ୍ଞକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱା ଏୱଂ ଅନୱଜ୍ଜୱାସଂ ୱସିତୁକାମୋ ହୋତି, ତେନ ୱସିତବ୍ବଂ।

ତତିଯୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି – ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତାଦୀନି ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିୱାସନପାରୁପନକିଚ୍ଚତୋ ପଭୁତି ଯାୱ ଭୋଜନପରିଯୋସାନଂ ତାୱ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ସମ୍ଭାୱନଂ ଲଭତୁ ୱା ମା ୱା ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଖନ୍ଧକୱତ୍ତସେଖିଯୱତ୍ତପରିପୂରଣତ୍ଥଂ ପନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଆପଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ୱା ପାସାଦିକେହି ଅଭିକ୍କମପଟିକ୍କମାଦୀହି ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତୋ ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ ୱିଞ୍ଞୂନନ୍ତି।

ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମୱତ୍ଥୂସୁ – ‘‘ଯୋ ତେ ୱିହାରେ ୱସୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ‘‘ଅହ’’ନ୍ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି। ଅତ୍ତୁପନାଯିକମେୱ ହି ସମୁଦାଚରନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଣିଧାଯ ଚଙ୍କମୀତିଆଦୀନି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯାନେୱ।

ସଂଯୋଜନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ସଂଯୋଜନା ପହୀନାତିପି ‘‘ଦସ ସଂଯୋଜନା ପହୀନା’’ତିପି ‘‘ଏକଂ ସଂଯୋଜନଂ ପହୀନ’’ନ୍ତିପି ୱଦତୋ କିଲେସପ୍ପହାନମେୱ ଆରୋଚିତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପାରାଜିକଂ।

୨୨୪। ରହୋୱତ୍ଥୂସୁ – ରହୋ ଉଲ୍ଲପତୀତି ‘‘ରହୋଗତୋ ଅରହା ଅହ’’ନ୍ତି ୱଦତି, ନ ମନସା ଚିନ୍ତିତମେୱ କରୋତି। ତେନେତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିହାରୱତ୍ଥୁଉପଟ୍ଠାନୱତ୍ଥୂ ଚ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୨୨୫। ନ ଦୁକ୍କରୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଯଂ ଲଦ୍ଧି – ‘‘ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାୱ ଭଗୱତୋ ସାୱକା’’ତି। ତେନାହ – ‘‘ଯେ ଖୋ ତେ ଭଗୱତୋ ସାୱକା ତେ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ଯସ୍ମା ଚସ୍ସ ଅଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ‘‘ସୀଲୱତା ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକେନ ନ ଦୁକ୍କରଂ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକାତୁଂ, ପଟିବଲୋ ସୋ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁ’’ନ୍ତି। ତସ୍ମା ‘‘ଅନୁଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯୋ ଅହ’’ନ୍ତି ଆହ।

ୱୀରିଯୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆରାଧନୀଯୋତି ସକ୍କା ଆରାଧେତୁଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ମଚ୍ଚୁୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଯସ୍ସ ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ଭାଯେୟ୍ୟ। ମୟ୍ହଂ ପନ ଅୱିପ୍ପଟିସାରୱତ୍ଥୁକାନି ପରିସୁଦ୍ଧାନି ସୀଲାନି, ସ୍ୱାହଂ କିଂ ମରଣସ୍ସ ଭାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏତମତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ‘‘ନାହଂ ଆୱୁସୋ ମଚ୍ଚୁନୋ ଭାଯାମୀ’’ତି ଆହ। ତେନସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ୱିପ୍ପଟିସାରୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତୋ ପରାନି ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି ୱୀରିଯୱତ୍ଥୁସଦିସାନେୱ।

ୱେଦନାୱତ୍ଥୁସୁପଠମସ୍ମିଂ ତାୱ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିସଙ୍ଖାନବଲେନ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଯଂ ଠତ୍ୱା ‘‘ନାୱୁସୋ ସକ୍କା ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ଅଧିୱାସେତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ତେନସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଦୁତିଯେ ପନ ଅତ୍ତୁପନାଯିକଂ ଅକତ୍ୱା ‘‘ନାୱୁସୋ ସକ୍କା ପୁଥୁଜ୍ଜନେନା’’ତି ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ।

୨୨୬।ବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁସୁସୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ କେୱଲଂ ‘‘ଆଯନ୍ତୁ ଭୋନ୍ତୋ ଅରହନ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ଯଂ ଯଂ ପନସ୍ସ ୱଚନଂ ମୁଖତୋ ନିଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ସବ୍ବଂ ‘‘ଅରହନ୍ତାନଂ ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେଥ, ପାଦୋଦକଂ ଦେଥ, ଅରହନ୍ତୋ ପାଦେ ଧୋୱନ୍ତୂ’’ତି ଅରହନ୍ତୱାଦପଟିସଂଯୁତ୍ତଂଯେୱ। ତଂ ପନସ୍ସ ପସାଦଭଞ୍ଞଂ ସଦ୍ଧାଚରିତତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାବଲେନ ସମୁସ୍ସାହିତସ୍ସ ୱଚନଂ। ତସ୍ମା ଭଗୱା ‘‘ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପସାଦଭଞ୍ଞେ’’ତି ଆହ। ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚମାନେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ନ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠେନେୱ ପଚ୍ଚଯା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା, ‘‘ଅରହତ୍ତସମ୍ପାପିକଂ ପଟିପଦଂ ପରିପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋତି।

ଅଜ୍ଝତ୍ତବ୍ଭାକରଣଓକ୍ଥନିସଂଯୋଜନଓକ୍ଥସଦିସାନେଓ। ଅଗାରଓକ୍ଥସ୍ମିଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହିଭାଓେ ଅନକ୍ଥିକତାଯ ଅନପେକ୍ଖତାଯ ''ଅଭବ୍ଲୋ ଖୋ ଆଓୁସୋ ମାଦିସୋ''ତି ଆହ, ନ ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯେନ। ତେନସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

୨୨୭।ଆଓଟକାମଓକ୍ଥସ୍ମିଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଓକ୍ଥୁକାମେସୁ ଚ କିଲେସକାମେସୁ ଚ ଲୋକିଯେନେଓ ଆଦୀନଓଦସ୍ସନେନ ନିରପେକ୍ଖୋ। ତସ୍ମା ''ଆଓଟା ମେ ଆଓୁସୋ କାମା''ତି ଆହ। ତେନସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଆଓଟାତି ଆଓାରିତା ନିଓାରିତା, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭିରତିଓକ୍ଥସ୍ମିଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସାସନେ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତଭାଓେନ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଦୀସୁ ଚ ଅଭିରତଭାଓେନ ''ଅଭିରତୋ ଅହଂ ଆଓୁସୋ ପରମାଯ ଅଭିରତିଯା''ତି ଆହ, ନ ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯେନ। ତେନସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ପକ୍କମନଓକ୍ଥସ୍ମିଂ ଯୋ ଇମମ୍ହା ଆଓାସା ପଠମଂ ପକ୍କମିସ୍ସତୀତି ଏଓଂ ଆଓାସଂ ଓା ମଣ୍ଡପଂ ଓା ସୀମଂ ଓା ଯଂକିଞ୍ଚି ଠାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତାଯ କତିକାଯ ଯୋ ''ମଂ ଅରହାତି ଜାନନ୍ତୂ''ତି ତମ୍ହା ଠାନା ପଠମଂ ପକ୍କମତି, ପାରାଜିକୋ ହୋତି। ଯୋ ପନ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ଓା କିଚ୍ଚେନ ମାତାପିତୂନଂ ଓା କେନଚିଦେଓ କରଣୀଯେନ ଭିକ୍ଖାଚାରତ୍ଥଂ ଓା ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାନଂ ଓା ଅତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞେନ ଓା ତାଦିସେନ କରଣୀଯେନ ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେପିସ୍ସ ଏଓଂ ଗତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ଇଚ୍ଛାଚାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ''ନ ଦାନାହଂ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି ଏଓଂ ମଂ ଅରହାତି ସମ୍ଭାଓେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଅନାପତ୍ତିଯେଓ।

ଯୋପି କେନଚିଦେଓ କରଣୀଯେନ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ସଜ୍ଝାଯମନସିକାରାଦିଓସେନ ଅଞ୍ଞଓିହିତୋ ଓା ହୁତ୍ୱା ଚୋରାଦୀହି ଓା ଅନୁବଦ୍ଧୋ ମେଘଂ ଓା ଉଟ୍ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୋଓସ୍ସକଂ ପଓିସିତୁକାମୋ ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମତି, ଅନାପତ୍ତି। ଯାନେନ ଓା ଇଦ୍ଧିଯା ଓା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ପାରାଜିକଂ ନାପଜ୍ଜତି, ପଦଗମନେନେଓ ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମିଂ ଯେହି ସହ କତିକା କତା, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅପୁବ୍ବଂଅଚରିମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାପଜ୍ଜତି। ଏଓଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ହି ସବ୍ବେପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରକ୍ଖନ୍ତି। ସଚେପି ମଣ୍ଡପରୁକ୍ଖମୂଲାଦୀସୁ କିଞ୍ଚି ଠାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଯୋ ଏତ୍ଥ ନିସୀଦତି ଓା ଚଙ୍କମତି ଓା, ତଂ ଅରହାତି ଜାନିସ୍ସାମ'' ପୁପ୍ଫାନି ଓା ଠପେତ୍ୱା ''ଯୋ ଇମାନି ଗହେତ୍ୱା ପୂଜଂ କରିସ୍ସତି, ତଂ ଅରହାତି ଜାନିସ୍ସାମା''ତିଆଦିନା ନଯେନ କତିକା କତା ହୋତି, ତତ୍ରାପି ଇଚ୍ଛାଚାରଓସେନ ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେଓ। ସଚେପି ଉପାସକେନ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଓିହାରୋ ଓା କତୋ ହୋତି, ଚୀଓରାଦୀନି ଓା ଠପିତାନି ହୋନ୍ତି, ''ଯେ ଅରହନ୍ତୋ ତେ ଇମସ୍ମିଂ ଓିହାରେ ଓସନ୍ତୁ, ଚୀଓରାଦୀନି ଚ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି। ତତ୍ରାପି ଇଚ୍ଛାଚାରଓସେନ ଓସନ୍ତସ୍ସ ଓା ଚୀଓରାଦୀନି ଓା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେଓ । ଏତଂ ପନ ଅଧମ୍ମିକକତିକଓତ୍ତଂ , ତସ୍ମା ନ କାତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଓା ଏଓରୂପଂ ''ଇମସ୍ମିଂ ତେମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ସବ୍ବେଓ ଆରଞ୍ଞକା ହୋନ୍ତୁ, ପିଣ୍ଡପାତିକଙ୍ଗାଦିଅଓସେସଧୁତଙ୍ଗଧରା ଓା ଅଥ ଓା ସବ୍ବେଓ ଖୀଣାସଓା ହୋନ୍ତୂ''ତି ଏଓମାଦି। ନାନାଓେରଜ୍ଜକା ହି ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ତତ୍ଥ କେଚି ଦୁବ୍ବଲା ଅପ୍ପଥାମା ଏଓରୂପଂ ଓତ୍ତଂ ଅନୁପାଲେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏଓରୂପମ୍ପି ଓତ୍ତଂ ନ କାତବ୍ବଂ। ''ଇମଂ ତେମାସଂ ସବ୍ବେହେଓ ନ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବଂ, ନ ପରିପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବଂ, ମୂଗବ୍ବତଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ, ବହି ସୀମଟ୍ଠସ୍ସାପି ସଙ୍ଘଲାଭୋ ଦାତବ୍ବୋ''ତି ଏଓମାଦିକଂ ପନ ନ କାତବ୍ବମେଓ।

୨୨୮।ଲକ୍ଖଣସଂଯୁତ୍ତେ ଯ୍ୱାଯଂ ଆଯସ୍ମା ଚ ଲକ୍ଖଣୋତି ଲକ୍ଖଣତ୍ଥେରୋ ଓୁତ୍ତୋ, ଏସ ଜଟିଲସହସ୍ସସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଏହିଭିକ୍ଖୁପସମ୍ପଦାଯ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ଆଦିତ୍ତପରିଯାଯାଓସାନେ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ଏକୋ ମହାସାଓକୋତି ଓେଦିତବ୍ବୋ। ଯସ୍ମା ପନେସ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନେନ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରେନ ବ୍ରହ୍ମସମେନ ଅତ୍ତଭାଓେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ଲକ୍ଖଣୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପନ ପବ୍ବଜିତଦିଓସତୋ ସତ୍ତମେ ଦିଓସେ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ଦୁତିଯୋ ଅଗ୍ଗସାଓକୋ।

ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି ମନ୍ଦହସିତଂ ପାତୁଅକାସି, ପକାସଯି ଦସ୍ସେସୀତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିଂ ପନ ଦିସ୍ୱା ଥେରୋ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି? ଉପରି ପାଳିଯଂ ଆଗତଂ ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକଂ ଏକଂ ପେତଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା, ନ ପସାଦଚକ୍ଖୁନା। ପସାଦଚକ୍ଖୁସ୍ସ ହି ଏତେ ଅତ୍ତଭାଓା ନ ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏଓରୂପଂ ପନ ଅତ୍ତଭାଓଂ ଦିସ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞେ କାତବ୍ବେ କସ୍ମା ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି? ଅତ୍ତନୋ ଚ ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ଚ ସମ୍ପତ୍ତିସମନୁସ୍ସରଣତୋ। ତଞ୍ହି ଦିସ୍ୱା ଥେରୋ ''ଅଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚେନ ନାମ ପୁଗ୍ଗଲେନ ପଟିଲଭିତବ୍ବା ଏଓରୂପା ଅତ୍ତଭାଓା ମୁତ୍ତୋ ଅହଂ, ଲାଭା ଓତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ଓତ ମେ''ତି ଅତ୍ତନୋ ଚ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ''ଅହୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଓତୋ ଞାଣସମ୍ପତ୍ତି, ଯୋ 'କମ୍ମଓିପାକୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅଚିନ୍ତେଯ୍ୟୋ; ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବୋ'ତି (ଅ। ନି। ୪।୭୭) ଦେସେସି, ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଓତ କତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧା ଦେସେନ୍ତି, ସୁପ୍ପଟିଓିଦ୍ଧା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମଧାତୂ''ତି ଏଓଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ସରିତ୍ୱା ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସୀତି। ଯସ୍ମା ପନ ଖୀଣାସଓା ନାମ ନ ଅକାରଣା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ଲକ୍ଖଣତ୍ଥେରୋ ପୁଚ୍ଛି – ''କୋ ନୁ ଖୋ ଆଓୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାଯା''ତି। ଥେରୋ ପନ ଯସ୍ମା ଯେହି ଅଯଂ ଉପପତ୍ତି ସାମଂ ଅଦିଟ୍ଠା, ତେ ଦୁସ୍ସଦ୍ଧାପଯା

ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ବ୍ୟାକାତୁକାମତାଯ ‘‘ଅକାଲୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦିମାହ । ତତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଇଧାହଂ ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ବ୍ୟାକାସି।

ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକନ୍ତି ସେତଂ ନିମ୍ମଂସଲୋହିତଂ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାତଂ। ଗିଜ୍ଝାପି କାକାପି କୁଲଲାପୀତି ଏତେପି ଯକ୍ଖଗିଜ୍ଝା ଚେୱ ଯକ୍ଖକାକା ଚ ଯକ୍ଖକୁଲଲା ଚ ପଚ୍ଚେତବ୍ବା। ପାକତିକାନଂ ପନ ଗିଜ୍ଝାଦୀନଂ ଆପାଥମ୍ପି ଏତଂ ରୂପଂ ନାଗଚ୍ଛତି। ଅନୁପତିତ୍ୱା ଅନୁପତିତ୍ୱାତି ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା। ୱିତୁଡେନ୍ତୀତି ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିତୁଦେନ୍ତୀତି ୱା ପାଠୋ, ଅସିଧାରୂପମେହି ତିଖିଣେହି ଲୋହତୁଣ୍ଡେହି ୱିଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ସୁଦଂ ଅଟ୍ଟସ୍ସରଂ କରୋତୀତି ଏତ୍ଥ ସୁଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ସା ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକା ଅଟ୍ଟସ୍ସରଂ ଆତୁରସ୍ସରଂ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକୁସଲୱିପାକାନୁଭୱନତ୍ଥଂ କିର ଯୋଜନପ୍ପମାଣାପି ତାଦିସା ଅତ୍ତଭାୱା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ପସାଦୁସ୍ସଦା ଚ ହୋନ୍ତି ପକ୍କଗଣ୍ଡସଦିସା; ତସ୍ମା ସା ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକା ବଲୱୱେଦନାତୁରା ତାଦିସଂ ସରମକାସୀତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ‘‘ୱଟ୍ଟଗାମିକସତ୍ତା ନାମ ଏୱରୂପା ଅତ୍ତଭାୱା ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି ସତ୍ତେସୁ କାରୁଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଧମ୍ମସଂୱେଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ଆୱୁସୋ ଏତଦହୋସି; ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଭୋ’’ତିଆଦିମାହ।

ଭିକ୍ଖୂ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ଯେସଂ ସା ପେତୂପପତ୍ତି ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖା, ତେ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି । ଭଗୱା ପନ ଥେରସ୍ସାନୁଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ‘‘ଚକ୍ଖୁଭୂତା ୱତ ଭିକ୍ଖୱେ ସାୱକା ୱିହରନ୍ତୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁ ଭୂତଂ ଜାତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଯେସନ୍ତି ଚକ୍ଖୁଭୂତା; ଭୂତଚକ୍ଖୁକା ଉପ୍ପନ୍ନଚକ୍ଖୁକା, ଚକ୍ଖୁଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା, ୱିହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଏତ୍ଥ ଯତ୍ରାତି କାରଣୱଚନଂ। ତତ୍ରାଯମତ୍ଥଯୋଜନା; ଯସ୍ମା ନାମ ସାୱକୋପି ଏୱରୂପଂ ଞସ୍ସତି ୱା ଦକ୍ଖତି ୱା ସକ୍ଖିଂ ୱା କରିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅୱୋଚୁମ୍ହ – ‘‘ଚକ୍ଖୁଭୂତା ୱତ ଭିକ୍ଖୱେ ସାୱକା ୱିହରନ୍ତି, ଞାଣଭୂତା ୱତ ଭିକ୍ଖୱେ ସାୱକା ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

ପୁବ୍ବେୱ ମେ ସୋ ଭିକ୍ଖୱେ ସତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋତି ବୋଧିମଣ୍ଡେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପ୍ପଟିୱେଧେନ ଅପ୍ପମାଣେସୁ ଚକ୍କୱାଳେସୁ ଅପ୍ପମାଣେ ସତ୍ତନିକାଯେ ଭୱଗତିଯୋନିଠିତିନିୱାସେ ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତେନ ମଯା ପୁବ୍ବେୱ ସୋ ସତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋତି ୱଦତି।

ଗୋଘାତକୋତି ଗାୱୋ ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିତୋ ମଂସଂ ମୋଚେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱିକକପ୍ପନକସତ୍ତୋ। ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନାତି ତସ୍ସ ନାନାଚେତନାହି ଆଯୂହିତସ୍ସ ଅପରାପରିଯକମ୍ମସ୍ସ। ତତ୍ର ହି ଯାଯ ଚେତନାଯ ନରକେ ପଟିସନ୍ଧି ଜନିତା, ତସ୍ସା ୱିପାକେ ପରିକ୍ଖୀଣେ ଅୱସେସକମ୍ମଂ ୱା କମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ୱା ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପୁନ ପେତାଦୀସୁ ପଟିସନ୍ଧି ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସା ପଟିସନ୍ଧି କମ୍ମସଭାଗତାଯ ୱା ଆରମ୍ମଣସଭାଗତାଯ ୱା ‘‘ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଯଞ୍ଚ ସତ୍ତୋ ଏୱଂ ଉପପନ୍ନୋ। ତେନାହ – ‘‘ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନା’’ତି। ତସ୍ସ କିର ନରକା ଚୱନକାଲେ ନିମ୍ମଂସକତାନଂ ଗୁନ୍ନଂ ଅଟ୍ଠିରାସି ଏୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ସୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମ୍ପି ତଂ କମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ପାକଟଂ ୱିଯ କରୋନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଖଲିକପେତୋ ଜାତୋ।

୨୨୯। ମଂସପେସିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଗୋଘାତକୋତି ଗୋମଂସପେସିଯୋ କତ୍ୱା ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ୱଲ୍ଲୂରୱିକ୍କଯେନ ଅନେକାନି ୱସ୍ସାନି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତେନସ୍ସ ନରକା ଚୱନକାଲେ ମଂସପେସିଯେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ସୋ ମଂସପେସିପେତୋ ଜାତୋ।

ମଂସପିଣ୍ଡୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ସାକୁଣିକୋ ସକୁଣେ ଗହେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣନକାଲେ ନିପ୍ପକ୍ଖଚମ୍ମେ ମଂସପିଣ୍ଡମତ୍ତେ କତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତେନସ୍ସ ନରକା ଚୱନକାଲେ ମଂସପିଣ୍ଡୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ସୋ ମଂସପିଣ୍ଡପେତୋ ଜାତୋ।

ନିଚ୍ଛୱିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ତସ୍ସ ଓରବ୍ଭିକସ୍ସ ଏଳକେ ୱଧିତ୍ୱା ନିଚ୍ଚମ୍ମେ କତ୍ୱା କପ୍ପିତଜୀୱିକସ୍ସ ପୁରିମନଯେନେୱ ନିଚ୍ଚମ୍ମଂ ଏଳକସରୀରଂ ନିମିତ୍ତମହୋସି। ସୋ ନିଚ୍ଛୱିପେତୋ ଜାତୋ।

ଅସିଲୋମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ସୂକରିକୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ନିୱାପପୁଟ୍ଠେ ସୂକରେ ଅସିନା ୱଧିତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଦୀଘରତ୍ତଂ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତେନସ୍ସ ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକଭାୱୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ଅସିଲୋମପେତୋ ଜାତୋ।

ସତ୍ତିଲୋମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ମାଗୱିକୋ ଏକଂ ମିଗଞ୍ଚ ସତ୍ତିଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ସମୀପଂ ଆଗତାଗତେ ମିଗେ ସତ୍ତିଯା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରେସି, ତସ୍ସ ସତ୍ତିଯା ୱିଜ୍ଝନକଭାୱୋଯେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ସତ୍ତିଲୋମପେତୋ ଜାତୋ।

ଉସୁଲୋମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କାରଣିକୋତି ରାଜାପରାଧିକେ ଅନେକାହି କାରଣାହି ପୀଳେତ୍ୱା ଅୱସାନେ କଣ୍ଡେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାରଣକପୁରିସୋ। ସୋ କିର

ଅସୁକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ୱିନ୍ଦୋ ମରତୀତି ଞତ୍ୱାଓ ୱିଜ୍ଝତି। ତସ୍ସେୱଂ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ନରକେ ଉପ୍ପନସ୍ସ ତତୋ ପକ୍କାଓସେସେନ ଇଧୂପପତ୍ତିକାଲେ ଉସୁନା ୱିଜ୍ଝନଭାୱୋଯେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ଉସୁଲୋମପେତୋ ଜାତୋ।

ସୂଚିଲୋମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସାରଥୀତି ଅସ୍ସଦମକୋ। ଗୋଦମକୋତିପି କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଟକଥାଯଂୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ପତୋଦସୂଚିଯା ୱିଜ୍ଝନଭାୱୋଯେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ସୂଚିଲୋମପେତୋ ଜାତୋ।

ଦୁତିଯସୂଚିଲୋମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୂଚକୋତି ପେସୁଞ୍ଞକାରକୋ । ସୋ କିର ମନୁସ୍ସେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭିନ୍ଦି। ରାଜକୁଲେ ଚ "ଇମସ୍ସ ଇମଂ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଇମିନା ଇଦଂ ନାମ କତ"ନ୍ତି ସୂଚେତ୍ୱା ସୂଚେତ୍ୱା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେସି। ତସ୍ମା ଯଥାନେନ ସୂଚେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଭିନ୍ନା, ତଥା ସୂଚୀହି ଭେଦନଦୁକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚନୁଭୋତୁଂ କମ୍ମମେୱ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୂଚିଲୋମପେତୋ ଜାତୋ।

ଅଣ୍ଡଭାରିତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଗାମକୂଟୋତି ୱିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚୋ। ତସ୍ସ କମ୍ମସଭାଗତାଯ କୁମ୍ଭମତ୍ତା ମହାଘଟପ୍ପମାଣା ଅଣ୍ଡା ଅହେସୁଂ। ସୋ ହି ଯସ୍ମା ରହୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନ ଠାନେ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା କୂଟୱିନିଚ୍ଛଯେନ ପାକଟଂ ଦୋସଂ କରୋନ୍ତୋ ସାମିକେ ଅସ୍ସାମିକେ ଅକାସି। ତସ୍ମାସ୍ସ ରହସ୍ସଂ ଅଙ୍ଗଂ ପାକଟଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ଦଣ୍ଡଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ପରେସଂ ଅସଯ୍ହଂ ଭାରଂ ଆରୋପେସି, ତସ୍ମାସ୍ସ ରହସ୍ସଙ୍ଗଂ ଅସଯ୍ହଭାରୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତେନ ସମେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ଠତ୍ୱା ୱିସମୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମାସ୍ସ ରହସ୍ସଙ୍ଗେ ୱିସମା ନିସଜ୍ଜା ଅହୋସୀତି।

ପାରଦାରିକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ସତ୍ତୋ ପରସ୍ସ ରକ୍ଖିତଂ ଗୋପିତଂ ସସ୍ସାମିକଂ ଫସ୍ସଂ ଫୁସନ୍ତୋ ମୀଳ୍ହସୁଖେନ କାମସୁଖେନ ଚିତ୍ତଂ ରମଯିତ୍ୱା କମ୍ମସଭାଗତାଯ ଗୂଥଫସ୍ସଂ ଫୁସନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱିତୁଂ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଦୁଟ୍ଠବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁ ପାକଟମେୱ।

୨୩୦।ନିଚ୍ଛୱିତ୍ଥିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଯସ୍ମା ମାତୁଗାମୋ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଫସ୍ସେ ଅନିସ୍ସରୋ, ସା ଚ ତଂ ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଫସ୍ସଂ ଥେନେତ୍ୱା ପରେସଂ ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେସି, ତସ୍ମା କମ୍ମସଭାଗତାଯ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସା ଧଂସିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସଂ ଅନୁଭୱିତୁଂ ନିଚ୍ଛୱିତ୍ଥୀ ହୁତ୍ୱା ଉପପନ୍ନା।

ମଙ୍ଗୁଲିତ୍ଥିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମଙ୍ଗୁଲିନ୍ତି ୱିରୂପଂ ଦୁଦ୍ଦସିକଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ, ସା କିର ଇକ୍ଖଣିକାକମ୍ମଂ ଯକ୍ଖଦାସିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ "ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ ଏୱଂ ବଲିକମ୍ମେ କତେ ଅଯଂ ନାମ ତୁମ୍ହାକଂ ୱଡ୍ଢି ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ମହାଜନସ୍ସ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ୱଞ୍ଚନାଯ ଗହେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠିଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାପେସି, ତସ୍ମା ତାଯ କମ୍ମସଭାଗତାଯ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନଂ ଥେନିତତ୍ତା ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା ଦୁଦ୍ଦସ୍ସନସ୍ସ ଗାହିତତ୍ତା ଦୁଦ୍ଦସିକା ୱିରୂପା ବୀଭଚ୍ଛା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା।

ଓକିଲିନିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉପ୍ପକ୍କଂ ଓକିଲିନିଂ ଓକିରିନିନ୍ତି ସା କିର ଅଙ୍ଗାରଚିତକେ ନିପନ୍ନା ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନା ୱିପରିୱତ୍ତମାନା ପଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଉପ୍ପକ୍କା ଚେୱ ହୋତି ଖରେନ ଅଗ୍ଗିନା ପକ୍କସରୀରା; ଓକିଲିନୀ ଚ କିଲିନ୍ନସରୀରା ବିନ୍ଦୁବିନ୍ଦୂନି ହିସ୍ସା ସରୀରତୋ ପଗ୍ଘରନ୍ତି। ଓକିରିନୀ ଚ ଅଙ୍ଗାରସମ୍ପରିକିଣ୍ଣା, ତସ୍ସା ହି ହେଟ୍ଠତୋପି କିଂସୁକପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣା ଅଙ୍ଗାରା, ଉଭଯପସ୍ସେସୁପି , ଆକାସତୋପିସ୍ସା ଉପରି ଅଙ୍ଗାରା ପତନ୍ତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – "ଉପ୍ପକ୍କଂ ଓକିଲିନିଂ ଓକିରିନି"ନ୍ତି। ସା ଇସ୍ସାପକତା ସପତ୍ତିଂ ଅଙ୍ଗାରକଟାହେନ ଓକିରୀତି ତସ୍ସା କିର କଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଏକା ନାଟକିନୀ ଅଙ୍ଗାରକଟାହଂ ସମୀପେ ଠପେତ୍ୱା ଗତ୍ତତୋ ଉଦକଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଛତି, ପାଣିନା ଚ ସେଦଂ କରୋତି। ରାଜାପି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ କଥଞ୍ଚ କରୋତି, ପରିତୁଟ୍ଠାକାରଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଅଗ୍ଗମହେସୀ ତଂ ଅସହମାନା ଇସ୍ସାପକତା ହୁତ୍ୱା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ତଂ ଅଙ୍ଗାରକଟାହଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଉପରି ଅଙ୍ଗାରେ ଓକିରି। ସା ତଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତାଦିସଂଯେୱ ୱିପାକଂ ପଚ୍ଚନୁଭୱିତୁଂ ପେତଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା।

ଚୋରଘାତକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଆଣାଯ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଚୋରାନଂ ସୀସାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପେତଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୋ ଅସୀସକଂ କବନ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପାପଭିକ୍ଖୂତି ଲାମକଭିକ୍ଖୁ। ସୋ କିର ଲୋକସ୍ସ ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରେହି ଅସଂ ଯତୋ ଭିନ୍ନାଜୀୱୋ ଚିତ୍ତକେଳିଂ କୀଳନ୍ତୋ ୱିଚରି। ତତୋ ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ନିରଯେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ପେତଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଦିସେନେୱ ଅତ୍ତଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁନୀ-ସିକ୍ଖମାନା-ସାମଣେର-ସାମଣେରୀୱତ୍ଥୂସୁପି ଅଯମେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

୨୩୧। ତପୋଦାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଚ୍ଛୋଦକୋତି ପସନ୍ନୋଦକୋ। ସୀତୋଦକୋତି ସୀତଲୋଦକୋ। ସାତୋଦକୋତି ମଧୁରୋଦକୋ। ସେତକୋତି ପରିସୁଦ୍ଧୋ ନିସ୍ସେୱାଲପଣକକଦ୍ଦମୋ। ସୁପ୍ପତିତ୍ଥୋତି ସୁନ୍ଦରେହି ତିତ୍ଥେହି ଉପପନ୍ନୋ। ରମଣୀଯୋତି ରତିଜନକୋ। ଚକ୍କମତ୍ତାନୀତି ରଥଚକ୍କପ୍ପମାଣାନି। କୁଥିତା ସନ୍ଦତୀତି ତତ୍ରା ସନ୍ତତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଦତି। ଯତାଯଂ ଭିକ୍ଖୱେତି ଯତୋ ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୱେ। ସୋ ଦହୋତି ସୋ ରହଦୋ। କୁତୋ ପନାଯଂ ସନ୍ଦତୀତି? ୱେଭାରପବ୍ବତସ୍ସ କିର ହେଟ୍ଠା ଭୁମ୍ମଟ୍ଠକନାଗାନଂ ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକଂ ନାଗଭୱନଂ ଦେୱଲୋକସଦିସଂ ମଣିମଯେନ ତଲେନ

ଆରାମୁଯ୍ୟାନେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ; ତତ୍ଥ ନାଗାନଂ କୀଳନଟ୍ଠାନେ ସୋ ଉଦକଦହୋ, ତତୋ ଅୟଂ ତପୋଦା ସନ୍ଦତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାନିରଯାନଂ ଅନ୍ତରିକାଯ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ରାଜଗହନଗରଂ କିର ଆୱିଜ୍ଝେତ୍ୱା ମହାପେତଲୋକୋ, ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାଲୋହକୁମ୍ଭିନିରଯାନଂ ଅନ୍ତରେନ ଅୟଂ ତପୋଦା ଆଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା କୁଥିତା ସନ୍ଦତୀତି।

ଯୁଦ୍ଧୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନନ୍ଦୀ ଚରତୀତି ୱିଜଯଭେରୀ ଆହିଣ୍ଡତି। ରାଜା ଆୱୁସୋ ଲିଚ୍ଛୱୀହୀତି ଥେରୋ କିର ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ଚ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଚ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଲିଚ୍ଛୱଯୋ କତହତ୍ଥା କତୂପାସନା, ରାଜା ଚ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପହାରଂ ଦେତୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ରାଜାନଂ ପରାଜିତଂ ପଲାଯମାନଂ ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ରାଜା ଆୱୁସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଲିଚ୍ଛୱୀହି ପଭଗ୍ଗୋ''ତି ଆହ। ସଚ୍ଚଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଆହାତି ପରାଜିକକାଲେ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯଂ ଦିଟ୍ଠଂ ତଂ ଭଣନ୍ତୋ ସଚ୍ଚଂ ଆହ।

୨୩୨। ନାଗୋଗାହୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସପ୍ପିନିକାଯାତି ଏୱଂନାମିକାଯ। ଆନେଞ୍ଜଂ ସମାଧିନ୍ତି ଅନେଜଂ ଅଚଲଂ କାଯୱାଚାୱିପ୍ଫନ୍ଦୱିରହିତଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧିଂ। ନାଗାନନ୍ତି ହତ୍ଥୀନଂ। ଓଗଯ୍ହ ଉତ୍ତରନ୍ତାନନ୍ତି ଓଗଯ୍ହ ଓଗାହେତ୍ୱା ପୁନ ଉତ୍ତରନ୍ତାନଂ। ତେ କିର ଗମ୍ଭୀରଂ ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନ୍ହତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ ସୋଣ୍ଡାଯ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଲୋଲେନ୍ତା ଉତ୍ତରନ୍ତି, ତେସଂ ଏୱଂ ଓଗଯ୍ହ ଉତ୍ତରନ୍ତାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୋଞ୍ଚଂ କରୋନ୍ତାନନ୍ତି ନଦୀତୀରେ ଠତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୋଞ୍ଚନାଦଂ କରୋନ୍ତାନଂ। ସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସିନ୍ତି ତଂ କୋଞ୍ଚନାଦସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସିଂ। ଅତ୍ଥେସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧି ସୋ ଚ ଖୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥି ଏସୋ ସମାଧି ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ, ସୋ ଚ ଖୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ନ ହୋତି। ଥେରୋ କିର ପବ୍ବଜିତତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତଦହୁଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଅନାଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱୋ ସମାଧିପରିପନ୍ଥକେ ଧମ୍ମେ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ପରିସୋଧେତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନସମାପଜ୍ଜନାଧିଟ୍ଠାନୱୁଟ୍ଠାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନଂ ସଞ୍ଞାମତ୍ତକମେୱ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ, ଝାନଙ୍ଗେହି ୱୁଟ୍ଠାଯ ନାଗାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ଅସ୍ସୋସି''ନ୍ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅତ୍ଥେସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧି; ସୋ ଚ ଖୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୋ''ତି।

ସୋଭିତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଚ କପ୍ପସତାନି ଅନୁସ୍ସରାମୀତି ଏକାୱଜ୍ଜନେନ ଅନୁସ୍ସରାମୀତି ଆହ। ଇତରଥା ହି ଅନଚ୍ଛରିଯଂ ଅରିଯସାୱକାନଂ ପଟିପାଟିଯା ନାନାୱଜ୍ଜନେନ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତୀତେ ନିୱାସସ୍ସ ଅନୁସ୍ସରଣନ୍ତି ନ ଭିକ୍ଖୂ ଉଜ୍ଝାଯେୟ୍ୟୁଂ। ଯସ୍ମା ପନେସ ''ଏକାୱଜ୍ଜନେନ ଅନୁସ୍ସରାମୀ''ତି ଆହ, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂ ଉଜ୍ଝାଯିଂସୁ। ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋଭିତସ୍ସ, ସା ଚ ଖୋ ଏକାଯେୱ ଜାତୀତି ଯଂ ସୋଭିତୋ ଜାତିଂ ଅନୁସ୍ସରାମୀତି ଆହ, ଅତ୍ଥେସା ଜାତି ସୋଭିତସ୍ସ, ସା ଚ ଖୋ ଏକାଯେୱ ଅନନ୍ତରା ନ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ଅନୁସ୍ସରିତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

କଥଂ ପନାଯଂ ଏତଂ ଅନୁସ୍ସରୀତି? ଅଯଂ କିର ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କପ୍ପସତାନଂ ଉପରି ତିତ୍ଥାଯତନେ

ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅସଞ୍ଞସମାପତ୍ତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଅସଞ୍ଞଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଅୱସାନେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ସଚ୍ଛାକାସି। ସୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରମାନୋ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଦିସ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ତତିଯେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଚୁତିମେୱ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥ ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରା ଅଚିତ୍ତକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ନଯତୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି – ''ଅଦ୍ଧାଅହଂ ଅସଞ୍ଞଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି। ଏୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନ ପନାନେନ ଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ସତଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ୱାଲସ୍ସ କୋଟିଯା କୋଟି ପଟିୱିଦ୍ଧା, ଆକାସେ ପଦଂ ଦସ୍ସିତଂ। ତସ୍ମା ନଂ ଭଗୱା ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି – ''ଏତଦଗ୍ଗଂ ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତାନଂ ଯଦିଦଂ ସୋଭିତୋ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୧୯, ୨୨୭)।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନୱଣ୍ଣନା

୨୩୩।ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ପାରାଜିକା ଧମ୍ମାତି ଇଦଂ ଇଧ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପାରାଜିକପରିଦୀପନମେୱ। ସମୋଧାନେତ୍ୱା ପନ ସବ୍ବାନେୱ ଚତୁୱୀସତି ପାରାଜିକାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। କତମାନି ଚତୁୱୀସତି? ପାଳିଯଂ ଆଗତାନି ତାୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚତ୍ତାରି, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅସାଧାରଣାନି ଚତ୍ତାରୀତି ଅଟ୍ଠ। ଏକାଦସ ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲା, ତେସୁ ପଣ୍ଡକତିରଚ୍ଛାନଗତଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକା, ତଯୋ ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନା ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକା, ତେସଂ ସଗ୍ଗୋ ଅୱାରିତୋ ମଗ୍ଗୋ ପନ ୱାରିତୋ, ଅଭବ୍ବା ହି ତେ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିଲାଭାଯ ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନତ୍ତାତି। ପବ୍ବଜ୍ଜାପି ନେସଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା, ତସ୍ମା ତେପି ପାରାଜିକା। ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ, ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକୋ, ମାତୁଘାତକୋ, ପିତୁଘାତକୋ, ଅରହନ୍ତଘାତକୋ, ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋ, ଲୋହିତୁପ୍ପାଦକୋ, ସଙ୍ଘଭେଦକୋତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଅତ୍ତନୋ କିରିଯାଯ ୱିପନ୍ନତ୍ତା ଅଭବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତାତି ପାରାଜିକାୱ। ତେସୁ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ, ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକୋ, ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋତି ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ସଗ୍ଗୋ

ଅୱାରିତୋ ମଗ୍ଗୋ ପନ ୱାରିତୋୱ। ଇତରେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉଭଯମ୍ପି ୱାରିତଂ। ତେ ହି ଅନନ୍ତରଭୱେ ନରକେ ନିବ୍ବତ୍ତନକସତ୍ତା। ଇତି ଇମେ ଚ ଏକାଦସ, ପୁରିମା ଚ ଅଟ୍ଠାତି ଏକୂନୱୀସତି। ତେ ଗିହିଲିଙ୍ଗେ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗିହିନିୱାସନନିୱତ୍ଥାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱୀସତି। ସା ହି ଅଜ୍ଝାଚାରୱୀତିକ୍କମଂ ଅକତ୍ୱାପି ଏତ୍ତାୱତାୱ ଅସ୍ସମଣୀତି ଇମାନି ତାୱ ୱୀସତି ପାରାଜିକାନି।

ଅପରାନିପି – ଲମ୍ବୀ, ମୁଦୁପିଟ୍ଠିକୋ, ପରସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ମୁଖେନ ଗଣ୍ହାତି, ପରସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତେ ଅଭିନିସୀଦତୀତି ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଅନୁଲୋମପାରାଜିକାନୀତି ୱଦନ୍ତି। ଏତାନି ହି ଯସ୍ମା ଉଭିନ୍ନଂ ରାଗୱସେନ ସଦିସଭାୱୂପଗତାନଂ ଧମ୍ମୋ ‘‘ମେଥୁନଧମ୍ମୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମା ଏତେନ ପରିଯାଯେନ ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ଅପ୍ପଟିସେୱିତ୍ୱାଯେୱ କେୱଲଂ ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପ୍ପୱେସନୱସେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକସ୍ସ ଅନୁଲୋମେନ୍ତୀତି ଅନୁଲୋମପାରାଜିକାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇତି ଇମାନି ଚ ଚତ୍ତାରି ପୁରିମାନି ଚ ୱୀସତୀତି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ସବ୍ବାନେୱ ଚତୁୱୀସତି ପାରାଜିକାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ନ ଲଭତି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସନ୍ତି ଉପୋସଥ-ପୱାରଣ-ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସ-ସଙ୍ଘକମ୍ମପ୍ପଭେଦଂ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ ନ ଲଭତି। ଯଥା ପୁରେ ତଥା ପଚ୍ଛାତି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଗିହିକାଲେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ଚ ପଚ୍ଛା ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନୋପି ତଥେୱ ଅସଂୱାସୋ ହୋତି। ନତ୍ଥି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥପୱାରଣପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସସଙ୍ଘକମ୍ମପ୍ପଭେଦୋ ସଂୱାସୋତି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ ନ ଲଭତି। ତତ୍ଥାଯସ୍ମନ୍ତେ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ତେସୁ ଚତୂସୁ ପାରାଜିକେସୁ ଆଯସ୍ମନ୍ତେ ‘‘କଚ୍ଚିତ୍ଥ ପରିସୁଦ୍ଧା’’ତି ପୁଚ୍ଛାମି। କଚ୍ଚିତ୍ଥାତି କଚ୍ଚି ଏତ୍ଥ; ଏତେସୁ ଚତୂସୁ ପାରାଜିକେସୁ କଚ୍ଚି ପରିସୁଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା କଚ୍ଚିତ୍ଥ ପରିସୁଦ୍ଧାତି କଚ୍ଚି ପରିସୁଦ୍ଧା ଅତ୍ଥ, ଭୱଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡଂ

୧। ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ପାରାଜିକକଣ୍ଡସ୍ସ, ସଙ୍ଗୀତଂ ସମନନ୍ତରଂ;

ତସ୍ସ ତେରସକସ୍ସାୟମପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା।

୨୩୪। ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ସେଯ୍ୟସକୋ ଅନଭିରତୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରତୀତି ଏତ୍ଥ ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନଂ। ସେଯ୍ୟସକୋତି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନାମଂ। ଅନଭିରତୋତି ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ କାମରାଗପରିଳାହେନ ପରିଡୟ୍ହମାନୋ ନ ପନ ଗିହିଭାୱଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ। ସୋ ତେନ କିସୋ ହୋତୀତି ସୋ ସେଯ୍ୟସକୋ ତେନ ଅନଭିରତଭାୱେନ କିସୋ ହୋତି।

ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆୟସ୍ମା ଉଦାୟୀତି ଏତ୍ଥ ଉଦାୟୀତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ, ଅୟଞ୍ହି ସେଯ୍ୟସକସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଲାଳୁଦାୟୀ ନାମ ଭନ୍ତମିଗସପ୍ପଟିଭାଗୋ ନିଦ୍ଦାରାମତାଦିମନୁଯୁତ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ। କଚ୍ଚି ନୋ ତ୍ୱନ୍ତି କଚ୍ଚି ନୁ ତ୍ୱଂ। ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜାତିଆଦୀସୁ ଯାୱତା ଅତ୍ଥୋତି ଯାୱଦତ୍ଥଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯାୱତା ତେ ଭୋଜନେନ ଅତ୍ଥୋ ଯତ୍ତକଂ ତ୍ୱଂ ଇଚ୍ଛସି ତତ୍ତକଂ ଭୁଞ୍ଜ, ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ ରତ୍ତିଂ ୱା ଦିୱା ୱା ସୁପିତୁଂ ଇଚ୍ଛସି ତତ୍ତକଂ ସୁପ, ମତ୍ତିକାଦୀହି କାୟଂ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ଘଂସିତ୍ୱା ଯତ୍ତକଂ ନ୍ହାନଂ ଇଚ୍ଛସି ତତ୍ତକଂ ନ୍ହାୟ, ଉଦ୍ଦେସେନ ୱା ପରିପୁଚ୍ଛାୟ ୱା ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିୟା ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନେନ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀତି। ଯଦା ତେ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ତୱ କାମରାଗୱସେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତତା ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୀତି କାମରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଧଂସେତି ପଧଂସେତି ୱିକ୍ଖିପତି ଚେୱ ମିଲାପେତି ଚ। ତଦା ହତ୍ଥେନ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ଅସୁଚିଂ ମୋଚେହୀତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ହତ୍ଥେନ ୱାୟମିତ୍ୱା ଅସୁଚିମୋଚନଂ କରୋହି, ଏୱଞ୍ହି ତେ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଭୱିସ୍ସତି। ଇତି ତଂ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଅନୁସାସି ଯଥା ତଂ ବାଲୋ ବାଲଂ ମଗୋ ମଗଂ।

୨୩୫।ତେସଂ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀନଂ ଅସମ୍ପଜାନାନଂ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମନ୍ତାନନ୍ତି ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପହାୟ ନିଦ୍ଦଂ ଓତରନ୍ତାନଂ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମନ୍ତାନଂ ଅବ୍ୟାକତୋ ଭୱଙ୍ଗୱାରୋ ପୱତ୍ତତି, ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞୱାରୋ ଗଳତି, ତଥାପି ସୟନକାଲେ ମନସିକାରୋ କାତବ୍ବୋ। ଦିୱା ସୁପନ୍ତେନ ଯାୱ ନ୍ହାତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କେସା ନ ସୁକ୍ଖନ୍ତି ତାୱ ସୁପିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି ସୌସ୍ସାହେନ ସୁପିତବ୍ବଂ। ରତ୍ତିଂ ସୁପନ୍ତେନ ଏତ୍ତକଂ ନାମ ରତ୍ତିଭାଗଂ ସୁପିତ୍ୱା ଚନ୍ଦେନ ୱା ତାରକାୟ ୱା ଇଦଂ ନାମ ଠାନଂ ପତ୍ତକାଲେ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି ସୌସ୍ସାହେନ ସୁପିତବ୍ବଂ। ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିଆଦୀସୁ ଚ ଦସସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ଏକଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଚିତ୍ତରୁଚିୟଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ନିଦ୍ଦା ଓକ୍କମିତବ୍ବା। ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ହି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିଞ୍ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅୱିଜହିତ୍ୱାୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ବାଲା ଲୋଲା ଭନ୍ତମିଗସପ୍ପଟିଭାଗା ନ ଏୱମକଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତେସଂ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀନଂ ଅସମ୍ପଜାନାନଂ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମନ୍ତାନ’’ନ୍ତି।

ଅତ୍ଥି ଚେତ୍ଥ ଚେତନା ଲବ୍ଭତୀତି ଏତ୍ଥ ଚ ସୁପିନନ୍ତେ ଅସ୍ସାଦଚେତନା ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭତି। ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତନା; ସା ଚ ଖୋ ଅବ୍ବୋହାରିକାତି ଭିକ୍ଖୱେ ଏସା ଅସ୍ସାଦଚେତନା ଅତ୍ଥି, ସା ଚ ଖୋ ଅୱିସୟେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅବ୍ବୋହାରିକା, ଆପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି। ଇତି ଭଗୱା ସୁପିନନ୍ତେ ଚେତନାୟ ଅବ୍ବୋହାରିକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଏୱଞ୍ଚ ପନ ଭିକ୍ଖୱେ ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ୟାଥ, ସଞ୍ଚେତନିକା ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁପିନନ୍ତା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ’’ତି ସାନୁପଞ୍ଞତ୍ତିକଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେସି।

୨୩୬-୨୩୭। ତତ୍ଥ ସଂୱିଜ୍ଜତି ଚେତନା ଅସ୍ସାତି ସଞ୍ଚେତନା, ସଞ୍ଚେତନାୱ ସଞ୍ଚେତନିକା, ସଞ୍ଚେତନା ୱା ଅସ୍ସା ଅତ୍ଥୀତି ସଞ୍ଚେତନିକା। ଯସ୍ମା ପନ ଯସ୍ସ ସଞ୍ଚେତନିକା ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ହୋତି ସୋ ଜାନନ୍ତୋ ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ହୋତି, ସା ଚସ୍ସ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ଚେଚ୍ଚ ଅଭିୱିତରିତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ଆଦରଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ଥମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଜାନନ୍ତୋ ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ ଚେଚ୍ଚ ଅଭିୱିତରିତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମୋ’’ତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତୋତି ଉପକ୍କମାମୀତି ଜାନନ୍ତୋ। ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋତି ସୁକ୍କଂ ମୋଚେମୀତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତୋ, ତେନେୱ ଉପକ୍କମଜାନନାକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜାନନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚେଚ୍ଚାତି ମୋଚନସ୍ସାଦଚେତନାୱସେନ ଚେତେତ୍ୱା ପକପ୍ପେତ୍ୱା। ଅଭିୱିତରିତ୍ୱାତି ଉପକ୍କମୱସେନ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ନିରାସଙ୍କଚିତ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା। ୱୀତିକ୍କମୋତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତସ୍ସ ଯୋ ୱୀତିକ୍କମୋ ଅୟଂ ସଞ୍ଚେତନିକାସଦ୍ଦସ୍ସ ସିଖାପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ସ ସୁକ୍କସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠି ତଂ ତାୱ ସଙ୍ଖ୍ୟାତୋ ୱଣ୍ଣଭେଦତୋ ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସୁକ୍କନ୍ତି ଦସ ସୁକ୍କାନୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁକ୍କାନଂ ଆସଯଭେଦତୋ ଧାତୁନାନତ୍ତତୋ ଚ ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିସ୍ସଟ୍ଠୀତି ୱିସ୍ସଗ୍ଗୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପନେତଂ ଠାନାଚାୱନଂ ହୋତି, ତେନାହ – ‘‘ୱିସ୍ସଟ୍ଠୀତି ଠାନତୋଚାୱନା ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥିସୀସଂ କଟି କାଯୋତି ତିଧା ସୁକ୍କସ୍ସ ଠାନଂ ପକପ୍ପେନ୍ତି, ଏକୋ କିରାଚରିଯୋ ‘‘ୱତ୍ଥିସୀସଂ ସୁକ୍କସ୍ସ ଠାନ’’ନ୍ତି ଆହ। ଏକୋ ‘‘କଟୀ’’ତି, ଏକୋ ‘‘ସକଲୋ କାଯୋ’’ତି, ତେସୁ ତତିଯସ୍ସ ଭାସିତଂ ସୁଭାସିତଂ। କେସଲୋମନଖଦନ୍ତାନଞ୍ହି ମଂସୱିନିମୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଥଦ୍ଧସୁକ୍ଖଚମ୍ମାନି ଚ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅୱସେସୋ ଛୱିମଂସଲୋହିତାନୁଗତୋ ସବ୍ବୋପି କାଯୋ କାଯପ୍ପସାଦଭାୱଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାବଦ୍ଧପିତ୍ତାନଂ ସମ୍ଭୱସ୍ସ ଚ ଠାନମେୱ। ତଥା ହି ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠାନେନାଭିଭୂତାନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ଉଭୋହି କଣ୍ଣଚୂଳିକାହି ସମ୍ଭୱୋ ନିକ୍ଖମତି, ମହାସେନରାଜା ଚ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ ସମ୍ଭୱୱେଗଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥେନ ବାହୁସୀସଂ ଫାଲେତ୍ୱା ୱଣମୁଖେନ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ସମ୍ଭୱଂ ଦସ୍ସେସୀତି।

ଏତ୍ଥ ପନ ପଠମସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ୱାଦେ ମୋଚନସ୍ସାଦେନ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମତୋ ଯତ୍ତକଂ ଏକା ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକା ପିୱେଯ୍ୟ ତତ୍ତକେ ଅସୁଚିମ୍ହି ୱତ୍ଥିସୀସତୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦକସୋତଂ ଓତିଣ୍ଣମତ୍ତେ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତେ ୱା ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଦୁତିଯସ୍ସ ୱାଦେ ତଥେୱ କଟିତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଦକସୋତଂ ଓତିଣ୍ଣମତ୍ତେ, ତତିଯସ୍ସ ୱାଦେ ତଥେୱ ସକଲକାଯଂ ସଙ୍ଖୋଭେତ୍ୱା ତତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଦକସୋତଂ ଓତିଣ୍ଣମତ୍ତେ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତେ ୱା ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଦକସୋତୋରୋହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ଅନ୍ତରା ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଠାନା ଚୁତଞ୍ହି ଅୱସ୍ସଂ ଦକସୋତଂ ଓତରତି। ତସ୍ମା ଠାନା ଚାୱନମତ୍ତେନେୱେତ୍ଥ ଆପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା, ସା ଚ ଖୋ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସେୱ ହତ୍ଥପରିକମ୍ମପାଦପରିକମ୍ମଗତ୍ତପରିକମ୍ମକରଣେନ ସଚେପି ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ଅଯଂ ସବ୍ବାଚରିଯସାଧାରଣୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁପିନନ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ସୁପିନୋ ଏୱ ସୁପିନନ୍ତୋ, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅପନେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ପନ ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚତୂହି କାରଣେହି ପସ୍ସତି ଧାତୁକ୍ଖୋଭତୋ ୱା ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବତୋ ୱା ଦେୱତୋପସଂହାରତୋ ୱା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତତୋ ୱାତି।

ତତ୍ଥ ପିତ୍ତାଦୀନଂ ଖୋଭକରଣପଚ୍ଚଯଯୋଗେନ ଖୁଭିତଧାତୁକୋ ଧାତୁକ୍ଖୋଭତୋ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚ ନାନାୱିଧଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି – ପବ୍ବତା ପତନ୍ତୋ ୱିଯ, ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ, ୱାଳମିଗହତ୍ଥୀଚୋରାଦୀହି ଅନୁବଦ୍ଧୋ ୱିଯ ହୋତି। ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପସ୍ସତି। ଦେୱତୋପସଂହାରତୋ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଦେୱତା ଅତ୍ଥକାମତାଯ ୱା ଅନତ୍ଥକାମତାଯ ୱା ଅତ୍ଥାଯ ୱା ଅନତ୍ଥାଯ ୱା ନାନାୱିଧାନି ଆରମ୍ମଣାନି ଉପସଂହରନ୍ତି, ସୋ ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ତାନି ଆରମ୍ମଣାନି ପସ୍ସତି। ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତତୋ ପସ୍ସନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁକାମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱା ଅନତ୍ଥସ୍ସ ୱା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଭୂତଂ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସମାତା ୱିଯ ପୁତ୍ତପଟିଲାଭନିମିତ୍ତଂ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ୱିଯ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନେ (ଅ। ନି। ୫।୧୯୬), କୋସଲରାଜା ୱିଯ ସୋଳସ ସୁପିନେତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଧାତୁକ୍ଖୋଭତୋ ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବତୋ ଚ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି ନ ତଂ ସଚ୍ଚଂ ହୋତି। ଯଂ ଦେୱତୋପସଂହାରତୋ ପସ୍ସତି ତଂ ସଚ୍ଚଂ ୱା ହୋତି ଅଲୀକଂ ୱା, କୁଦ୍ଧା ହି ଦେୱତା ଉପାଯେନ ୱିନାସେତୁକାମା ୱିପରୀତମ୍ପି କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଯଂ ପନ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତତୋ ପସ୍ସତି ତଂ ଏକନ୍ତସଚ୍ଚମେୱ ହୋତି। ଏତେସଞ୍ଚ ଚତୁନ୍ନଂ ମୂଲକାରଣାନଂ ସଂସଗ୍ଗଭେଦତୋପି ସୁପିନଭେଦୋ ହୋତିଯେୱ।

ତଞ୍ଚ ପନେତଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି ସୁପିନଂ ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାୱ ପସ୍ସନ୍ତି ଅପ୍ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସତ୍ତା, ଅସେକ୍ଖା ପନ ନ ପସ୍ସନ୍ତି ପହୀନୱିପଲ୍ଲାସତ୍ତା। କିଂ ପନେତଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁତ୍ତୋ ପସ୍ସତି ପଟିବୁଦ୍ଧୋ, ଉଦାହୁ ନେୱ ସୁତ୍ତୋ ନ ପଟିବୁଦ୍ଧୋତି? କିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯଦି ତାୱ ସୁତ୍ତୋ ପସ୍ସତି ଅଭିଧମ୍ମୱିରୋଧୋ ଆପଜ୍ଜତି, ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତେନ ହି ସୁପତି ତଂ ରୂପନିମିତ୍ତାଦିଆରମ୍ମଣଂ ରାଗାଦିସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱା ନ ହୋତି, ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଚ ଈଦିସାନି ଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଥ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପସ୍ସତି ୱିନଯୱିରୋଧୋ ଆପଜ୍ଜତି, ଯଞ୍ହି ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପସ୍ସତି ତଂ ସବ୍ବୋହାରିକଚିତ୍ତେନ ପସ୍ସତି, ସବ୍ବୋହାରିକଚିତ୍ତେନ ଚ କତେ ୱୀତିକ୍କମେ ଅନାପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତେନ ପନ କତେପି ୱୀତିକ୍କମେ ଏକନ୍ତଂ ଅନାପତ୍ତି ଏୱ। ଅଥ ନେୱ ସୁତ୍ତୋ ନ ପଟିବୁଦ୍ଧୋ ପସ୍ସତି, କୋ ନାମ ପସ୍ସତି; ଏୱଞ୍ଚ ସତି ସୁପିନସ୍ସ ଅଭାୱୋୱ ଆପଜ୍ଜତୀତି, ନ ଅଭାୱୋ। କସ୍ମା ? ଯସ୍ମା କପିମିଦ୍ଧପରେତୋ ପସ୍ସତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘କପିମିଦ୍ଧପରେତୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସୁପିନଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି। କପିମିଦ୍ଧପରେତୋତି ମକ୍କଟନିଦ୍ଦାଯ ଯୁତ୍ତୋ। ଯଥା ହି ମକ୍କଟସ୍ସ ନିଦ୍ଦା ଲହୁପରିୱତ୍ତା ହୋତି; ଏୱଂ ଯା ନିଦ୍ଦା ପୁନପ୍ପୁନଂ କୁସଲାଦିଚିତ୍ତୱୋକିଣ୍ଣତ୍ତା ଲହୁପରିୱତ୍ତା, ଯସ୍ସା ପୱତ୍ତିଯଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୱଙ୍ଗତୋ ଉତ୍ତରଣଂ ହୋତି ତାଯ ଯୁତ୍ତୋ ସୁପିନଂ ପସ୍ସତି, ତେନାଯଂ ସୁପିନୋ କୁସଲୋପି ହୋତି ଅକୁସଲୋପି ଅବ୍ୟାକତୋପି। ତତ୍ଥ ସୁପିନନ୍ତେ ଚେତିଯୱନ୍ଦନଧମ୍ମସ୍ସୱନଧମ୍ମଦେସନାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ କୁସଲୋ, ପାଣାତିପାତାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅକୁସଲୋ, ଦ୍ୱୀହି ଅନ୍ତେହି ମୁତ୍ତୋ ଆୱଜ୍ଜନତଦାରମ୍ମଣକ୍ଖଣେ ଅବ୍ୟାକତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସ୍ୱାଯଂ ଦୁବ୍ବଲଓ୍ୱତ୍ତୁକତ୍ତା ଚେତନାଯ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ, ପଓ୍ୱତ୍ତେ ପନ ଅଞ୍ଞେହି କୁସଲାକୁସଲେହି ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ୱିପାକଂ ଦେତି। କିଞ୍ଚାପି ୱିପାକଂ ଦେତି? ଅଥ ଖୋ ଅୱିସଯେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅବୋହାରିକାଓ୍ୱ ସୁପିନନ୍ତଚେତନା। ତେନାହ – ''ଠପେତ୍ୱା ସୁପିନନ୍ତ''ନ୍ତି।

ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ଇମସ୍ସ ଆପତ୍ତିନିକାଯସ୍ସ ନାମଂ। ତସ୍ମା ଯା ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁପିନନ୍ତା ସଞ୍ଚେତନିକା ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି , ଅଯଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନାମ ଆପତ୍ତିନିକାଯୋତି ଏଓ୍ୱମେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ । ୱଚନତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଘୋ ଆଦିମ୍ହି ଚେଓ୍ୱ ସେସେ ଚ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ ଅସ୍ସାତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଇମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାତୁକାମସ୍ସ ଯଂ ତଂ ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ସ ଆଦିମ୍ହି ଚେଓ୍ୱ ପରିୱାସଦାନତ୍ଥାଯ ଆଦିତୋ ସେସେ ଚ ମଜ୍ଝେ ମାନତ୍ତଦାନତ୍ଥାଯ ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସନେନ ୱା ସହ ମାନତ୍ତଦାନତ୍ଥାଯ ଅଓ୍ୱସାନେ ଅବ୍ଭାନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ନ ହେତ୍ଥ ଏକମ୍ପି କମ୍ମଂ ୱିନା ସଙ୍ଘେନ ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି ସଙ୍ଘୋ ଆଦିମ୍ହି ଚେଓ୍ୱ ସେସେ ଚ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ ଅସ୍ସାତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପନ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ଥମେଓ୍ୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଙ୍ଘୋଓ୍ୱ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ପରିୱାସଂ ଦେତି, ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସତି, ମାନତ୍ତଂ ଦେତି, ଅବ୍ଭେତି ନ ସମ୍ବହୁଲା ନ ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ''ତି ଇଦମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ –

''ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସୁଣୋହି ଯଥାତଥଂ;

ସଙ୍ଘୋଓ୍ୱ ଦେତି ପରିୱାସଂ, ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସତି;

ମାନତ୍ତଂ ଦେତି ଅବ୍ଭେତି, ତେନେତଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। (ପରି। ୩୩୯) –

ପରିୱାରେ ୱଚନକାରଣଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ପରିୱାସଦାନାଦୀନି ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତାନି, ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ନେସଂ ସଂୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମ।

ତସ୍ସେଓ୍ୱ ଆପତ୍ତିନିକାଯସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଏଓ୍ୱ ଆପତ୍ତିସମୂହସ୍ସ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅଯଂ ଏକାଓ୍ୱ ଆପତ୍ତି, ରୂଳ୍ହିସଦ୍ଦେନ ପନ ଅଓ୍ୱଯୱେ ସମୂହୱୋହାରେନ ୱା ''ନିକାଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ – ''ଏକୋ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଏକୋ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ।

ଏଓ୍ୱଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ପଦାନୁକ୍କମେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଇମଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉପାଯଞ୍ଚ କାଲଞ୍ଚ ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଚ ଅଧିପ୍ପାଯଓ୍ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ମୋଚେତୀ''ତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥ ହି ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପାଦୀହି ଚତୂହି ପଦେହି ଉପାଯୋ ଦସ୍ସିତୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ୱା ମୋଚେନ୍ତୋ ବହିଦ୍ଧାରୂପେ ୱା ଉଭଯତ୍ଥ ୱା ଆକାସେ ୱା କଟିଂ କମ୍ପେନ୍ତୋ, ଇତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞୋ ଉପାଯୋ ନତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ରୂପେ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ମୋଚେନ୍ତୋପି ରୂପେନ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ମୋଚେନ୍ତୋପି ରୂପେ ମୋଚେତିଚ୍ଚେଓ୍ୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ରୂପେ ହି ସତି ସୋ ମୋଚେତି ନ ରୂପଂ ଅଲଭିତ୍ୱା। ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭାଦୀହି ପନ ପଞ୍ଚହି କାଲୋ ଦସ୍ସିତୋ। ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭାଦିକାଲେସୁ ହି ଅଙ୍ଗଜାତଂ କମ୍ମନିଯଂ ହୋତି, ଯସ୍ସ କମ୍ମନିଯତ୍ତେ ସତି ମୋଚେତି। ଇତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞୋ କାଲୋ ନତ୍ଥି, ନ ହି ୱିନା ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭାଦୀହି ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦଯୋ କାଲଭେଦା ମୋଚନେ ନିମିତ୍ତଂ ହୋନ୍ତି।

ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାଯାତିଆଦୀହି ଦସହି ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଦସ୍ସିତୋ, ଏଓ୍ୱରୂପେନ ହି ଅଧିପ୍ପାଯଭେଦେନ ମୋଚେତି ନ ଅଞ୍ଞଥା। ନୀଲାଦୀହି ପନ ଦସହି ନଓ୍ୱମସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସିତଂ, ୱୀମଂସନ୍ତୋ ହି ନୀଲାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱସେନ ୱୀମଂସତି ନ ତେହି ୱିନିମୁତ୍ତନ୍ତି।

୨୩୮। ଇତୋ ପରଂ ପନ ଇମେସଂଯେଓ୍ୱ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପାଦୀନଂ ପଦାନଂ ପକାସନତ୍ଥଂ ''ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପାଦିନ୍ନେ ରୂପେ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପାଦିନ୍ନେ ରୂପେତି ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥାଦିଭେଦେ ରୂପେ। ବହିଦ୍ଧା ଉପାଦିନ୍ନେତି ପରସ୍ସ ତାଦିସେଯେଓ୍ୱ। ଅନୁପାଦିନ୍ନେତି ତାଳଚ୍ଛିଦ୍ଦାଦିଭେଦେ। ତଦୁଭଯେତି ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ ରୂପେ, ଉଭଯଘଟ୍ଟନୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋ ରୂପେନ ଚ ଅନୁପାଦିନ୍ନରୂପେନ ଚ ଏକତୋ ଘଟ୍ଟନେପି ଲବ୍ଭତି। ଆକାସେ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସାତି କେନଚି ରୂପେନ ଅଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ଆକାସେଯେଓ୍ୱ କଟିକମ୍ପନପଯଓଗେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଚାଲେନ୍ତସ୍ସ।

ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେତି ରାଗସ୍ସ ବଲଓ୍ୱଭାୱେ, ରାଗେନ ୱା ଅଙ୍ଗଜାତସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେ, ଥଦ୍ଧଭାୱେ ସଞ୍ଜାତେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କମ୍ମନିଯଂ ହୋତୀତି ମୋଚନକମ୍ମକ୍ଖମଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପାଦୀସୁ ଉପକ୍କମାରହଂ ହୋତି।

ଉଚ୍ଚାଲିଙ୍ଗପାଣକଦଟ୍ଠୂପତ୍ଥମ୍ଭେତି ଉଚ୍ଚାଲିଙ୍ଗପାଣକଦଟ୍ଠେନ ଅଙ୍ଗଜାତେ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେ। ଉଚ୍ଚାଲିଙ୍ଗପାଣକା ନାମ ଲୋମସପାଣକା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଲୋମେହି ଫୁଟ୍ଠଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ କଣ୍ଡୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଥଦ୍ଧଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ତାନି ଲୋମାନି ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଡଂସନ୍ତାନି ୱିଯ ୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ଉଚ୍ଚାଲିଙ୍ଗପାଣକଦଟ୍ଠେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଉଚ୍ଚାଲିଙ୍ଗପାଣକଲୋମୱେଧନେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୩୯।ଅରୋଗୋ ଭଵିସ୍ସାମୀତି ମୋଚେତ୍ୱା ଅରୋଗୋ ଭଵିସ୍ସାମି। ସୁଖଂ ଵେଦନଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ମୋଚନେନ ଚ ମୁଚ୍ଚନୁପ୍ପତ୍ତିୟା ମୁତ୍ତପଚ୍ଚୟା ଚ ୟା ସୁଖା ଵେଦନା ହୋତି, ତଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭେସଜ୍ଜଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ ମେ ମୋଚିତଂ କିଞ୍ଚିଦେଵ ଭେସଜ୍ଜଂ ଭଵିସ୍ସତି। ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ମୋଚେତ୍ୱା କୀଟକିପିଲ୍ଲିକାଦୀନଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି। ପୁଞ୍ଜ୍ଞଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି ମୋଚେତ୍ୱା କୀଟାଦୀନଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଜ୍ଞଂ ଭଵିସ୍ସତି। ୟଞ୍ଜ୍ଞଂ ୟଜିସ୍ସାମୀତି ମୋଚେତ୍ୱା କୀଟାଦୀନଂ ୟଞ୍ଜ୍ଞଂ ୟଜିସ୍ସାମି। କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି ମନ୍ତପଦଂ ଵତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ମୋଚେତ୍ୱା କୀଟାଦୀନଂ ଦିନ୍ନଦାନେନ ଵା ପୁଞ୍ଜ୍ଞେନ ଵା ୟଞ୍ଜ୍ଞେନ ଵା ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସାମି। ବୀଜଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି କୁଲଵଂସଙ୍କୁରସ୍ସ ଦାରକସ୍ସ ବୀଜଂ ଭଵିସ୍ସତି, “ଇମିନା ବୀଜେନ ପୁତ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ”ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାୟେନ ମୋଚେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଵୀମଂସତ୍ଥାୟାତି ଜାନନତ୍ଥାୟ। ନୀଲଂ ଭଵିସ୍ସତୀତିଆଦୀସୁ ଜାନିସ୍ସାମି ତାଵ କିଂ ମେ ମୋଚିତଂ ନୀଲଂ ଭଵିସ୍ସତି ପୀତକାଦୀସୁ ଅଞ୍ଜ୍ଞତରଵଣ୍ଣନ୍ତି ଏଵମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଖିଡ୍ଡାଧିପ୍ପାୟୋତି ଖିଡ୍ଡାପସୁତୋ, ତେନ ତେନ ଅଧିପ୍ପାୟେନ କୀଳନ୍ତୋ ମୋଚେତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୪୦। ଇଦାନି ୟଦିଦଂ “ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ମୋଚେତୀ”ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ୟଥା ମୋଚେନ୍ତୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତେସଞ୍ଚ ପଦାନଂ ଵସେନ ୟତ୍ତକୋ ଆପତ୍ତିଭେଦୋ ହୋତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ “ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ଚେତେତି ଉପକ୍କମତି ମୁଚ୍ଚତି ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସା”ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଚେତେତୀତି ମୋଚନସ୍ସାଦସମ୍ପୟୁତ୍ତାୟ ଚେତନାୟ ମୁଚ୍ଚତୂତି ଚେତେତି। ଉପକ୍କମତୀତି ତଦନୁରୂପଂ ଵାୟାମଂ କରୋତି। ମୁଚ୍ଚତୀତି ଏଵଂ ଚେତେନ୍ତସ୍ସ ତଦନୁରୂପେନ ଵାୟାମେନ ଵାୟମତୋ ସୁକ୍କଂ ଠାନା ଚଵତି। ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସାତି ଇମେହି ତୀହି ଅଙ୍ଗେହି ଅସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନାମ ଆପତ୍ତିନିକାୟୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନୟୋ ବହିଦ୍ଧାରୂପେତିଆଦୀସୁପି ଅଵସେସେସୁ ଅଟ୍ଠଵୀସତିୟା ପଦେସୁ।

ଏତ୍ଥ ପନ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିସହସ୍ସାନି ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି। କଥଂ? ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ତାଵ ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାୟ ନୀଲଂ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସ ଏକା ଆପତ୍ତି, ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେୟେଵ ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାୟ ପୀତାଦୀନଂ ମୋଚନଵସେନ ଅପରା ନଵାତି ଦସ। ୟଥା ଚ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାୟ ଦସ, ଏଵଂ ସୁଖାଦୀନଂ ନଵନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଏକେକପଦେ ଦସ ଦସ କତ୍ୱା ନଵୁତି, ଇତି ଇମା ଚ ନଵୁତି ପୁରିମା ଚ ଦସାତି ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ ତାଵ ସତଂ। ୟଥା ପନ ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ ଏଵଂ ଵଚ୍ଚୂପତ୍ଥମ୍ଭାଦୀସୁପି ଚତୂସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେ ସତଂ ସତଂ କତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସତାନି, ଇତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ପୁରିମଞ୍ଚ ଏକନ୍ତି ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ତାଵ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭାନଂ ଵସେନ ପଞ୍ଚ ସତାନି। ୟଥା ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ପଞ୍ଚ, ଏଵଂ ବହିଦ୍ଧାରୂପେ ପଞ୍ଚ, ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାରୂପେ ପଞ୍ଚ, ଆକାସେ କଟିଂ କମ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚାତି ସବ୍ବାନିପି ଚତୁନ୍ନଂ ପଞ୍ଚକାନଂ ଵସେନ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିସହସ୍ସାନି ଵେଦିତବ୍ବାନି।

ଇଦାନି ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାୟାତିଆଦୀସୁ ତାଵ ଦସସୁ ପଦେସୁ ପଟିପାଟିୟା ଵା ଉପ୍ପଟିପାଟିୟା ଵା ହେଟ୍ଠା ଵା ଗହେତ୍ୱା ଉପରି ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ, ଉପରି ଵା ଗହେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ, ଉଭତୋ ଵା ଗହେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଠପେନ୍ତସ୍ସ, ମଜ୍ଝେ ଵା ଗହେତ୍ୱା ଉଭତୋ ହରନ୍ତସ୍ସ, ସବ୍ବମୂଲଂ ଵା କତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଚେତନୂପକ୍କମମୋଚନେ ସତି ଵିସଙ୍କେତୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ “ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚା”ତି ଖଣ୍ଡଚକ୍କବଦ୍ଧଚକ୍କାଦିଭେଦଵିଚିତ୍ତଂ ପାଳିମାହ।

ତତ୍ଥ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥଞ୍ଚା ତି ଏଵଂ ଆରୋଗ୍ୟପଦଂ ସବ୍ବପଦେହି ୟୋଜେତ୍ୱା ଵୁତ୍ତମେକଂ ଖଣ୍ଡଚକ୍କଂ। ସୁଖପଦାଦୀନି ସବ୍ବପଦେହି ୟୋଜେତ୍ୱା ୟାଵ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତୀତାନନ୍ତରପଦଂ ତାଵ ଆନେତ୍ୱା ଵୁତ୍ତାନି ନଵ ବଦ୍ଧଚକ୍କାନୀତି ଏଵଂ ଏକେକମୂଲକାନି ଦସ ଚକ୍କାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ଦୁମୂଲକାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଵିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଵେଦିତବ୍ବାନି। ଅତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ପାକଟୋୟେଵ।

ୟଥା ଚ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାୟାତିଆଦୀସୁ ଦସସୁ ପଦେସୁ, ଏଵଂ ନୀଲାଦୀସୁପି “ନୀଲଞ୍ଚ ପୀତକଞ୍ଚ ଚେତେତି ଉପକ୍କମତୀ”ତିଆଦିନା ନୟେନ ଦସ ଚକ୍କାନି ଵୁତ୍ତାନି, ତାନିପି ଅସମ୍ମୋହତୋ ଵିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଵେଦିତବ୍ବାନି। ଅତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ପାକଟୋୟେଵ।

ପୁନ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥଞ୍ଚ ନୀଲଞ୍ଚ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ ନୀଲଞ୍ଚ ପୀତକଞ୍ଚାତି ଏକେନେକଂ ଦ୍ୱୀହି ଦ୍ୱେ…ପେ… ଦସହି ଦସାତି ଏଵଂ ପୁରିମପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଛିମପଦାନି ୟୋଜେତ୍ୱା ଏକଂ ମିସ୍ସକଚକ୍କଂ ଵୁତ୍ତଂ।

ଇଦାନି ୟସ୍ମା “ନୀଲଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ”ତି ଚେତେତ୍ୱା ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପୀତକାଦୀସୁ ମୁତ୍ତେସୁପି ପୀତକାଦିଵସେନ ଚେତେତ୍ୱା ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଇତରେସୁ ମୁତ୍ତେସୁପି ନେଵତ୍ଥି ଵିସଙ୍କେତୋ , ତସ୍ମା ଏତମ୍ପି ନୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “ନୀଲଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀତି ଚେତେତି ଉପକ୍କମତି ପୀତକଂ ମୁଚ୍ଚତୀ”ତିଆଦିନା ନୟେନ ଚକ୍କାନି ଵୁତ୍ତାନି। ତତୋ ପରଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମପଦଂ ନୀଲାଦୀହି ନଵହି ପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ୟୋଜେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଚକ୍କଂ ନାମ ଵୁତ୍ତଂ। ତତୋ ପୀତକାଦୀନି ନଵ ପଦାନି ଏକେନ ନୀଲପଦେନେଵ ସଦ୍ଧିଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଚକ୍କଂ ନାମ ଵୁତ୍ତଂ। ତତୋ ଲୋହିତକାଦୀନି ନଵ ପଦାନି ଏକେନ ପୀତକପଦେନେଵ ସଦ୍ଧିଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ପିଟ୍ଠିଚକ୍କଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଏଵଂ ଲୋହିତକପଦାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଇତରାନି ନଵ ନଵ ପଦାନି ୟୋଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜ୍ଞାନିପି ଅଟ୍ଠ ଚକ୍କାନି

ୱୁତ୍ତାନୀତି ଏୱଂ ଦସଗତିକଂ ପିଟ୍ଟିଚକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ଖଣ୍ଡଚକ୍କାଦୀନଂ ଅନେକେସଂ ଚକ୍କାନଂ ୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଗରୁକାପତ୍ତିମେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଙ୍ଗୱସେନେୱ ଗରୁକାପତ୍ତିଞ୍ଚ ଲହୁକାପତ୍ତିଞ୍ଚ ଅନାପତ୍ତିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଚେତେତି ଉପକ୍କମତି ମୁଚ୍ଚତୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପୁରିମନଯେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପାଦୀସୁ ରାଗାଦିଉପତ୍ଥମ୍ଭେ ସତି ଆରୋଗ୍ୟାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଚେତେନ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ଅସୁଚିମୋଚନେ ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା ଗରୁକାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଦୁତିଯେନ ନଯେନ ଚେତେନ୍ତସ୍ସ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଚ ମୋଚନେ ଅସତି ଦୁୱଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା ଲହୁକା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାପତ୍ତି। ''ଚେତେତି ନ ଉପକ୍କମତି ମୁଚ୍ଚତୀ''ତିଆଦୀହି ଛହି ନଯେହି ଅନାପତ୍ତି।

ଅଯଂ ପନ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଭେଦୋ ସଣ୍ହୋ ସୁଖୁମୋ, ତସ୍ମା ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବୋ । ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛିତେନ ଆପତ୍ତି ୱା ଅନାପତ୍ତି ୱା ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବା, ୱିନଯକମ୍ମଂ ୱା କାତବ୍ବଂ। ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କରୋନ୍ତୋ ହି ରୋଗନିଦାନଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୋ ୱେଜ୍ଜୋ ୱିଯ ୱିଘାତଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଚ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ତତ୍ରାଯଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱିଧି – କୁକ୍କୁଚ୍ଚେନ ଆଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯାୱତତିଯଂ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ – ''କତରେନ ପଯୋଗେନ କତରେନ ରାଗେନ ଆପନ୍ନୋସୀ''ତି। ସଚେ ପଠମଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଞ୍ଞଂ ୱଦତି ନ ଏକମଗ୍ଗେନ କଥେତି, ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ''ତ୍ୱଂ ନ ଏକମଗ୍ଗେନ କଥେସି ପରିହରସି, ନ ସକ୍କା ତୱ ୱିନଯକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଗଚ୍ଛ ସୋଧିଂ ଗୱେସା''ତି। ସଚେ ପନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ଏକମଗ୍ଗେନେୱ କଥେତି, ଯଥାଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଆୱିକରୋତି, ଅଥସ୍ସ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଗରୁକଲହୁକାପତ୍ତିୱିନିଚ୍ଛଯତ୍ଥଂ ଏକାଦସନ୍ନଂ ରାଗାନଂ ୱସେନ ଏକାଦସ ପଯୋଗା ସମନ୍ୱେକ୍ଖିତବ୍ବା।

ତତ୍ରିମେ ଏକାଦସ ରାଗା – ମୋଚନସ୍ସାଦୋ, ମୁଚ୍ଚନସ୍ସାଦୋ, ମୁତ୍ତସ୍ସାଦୋ, ମେଥୁନସ୍ସାଦୋ, ଫସ୍ସସ୍ସାଦୋ, କଣ୍ଡୁୱନସ୍ସାଦୋ, ଦସ୍ସନସ୍ସାଦୋ, ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦୋ, ୱାଚସ୍ସାଦୋ, ଗେହସ୍ସିତପେମଂ, ୱନଭଙ୍ଗିଯନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମୋଚେତୁଂ ଅସ୍ସାଦୋ ମୋଚନସ୍ସାଦୋ, ମୁଚ୍ଚନେ ଅସ୍ସାଦୋ ମୁଚ୍ଚନସ୍ସାଦୋ, ମୁତ୍ତେ ଅସ୍ସାଦୋ ମୁତ୍ତସ୍ସାଦୋ, ମେଥୁନେ ଅସ୍ସାଦୋ ମେଥୁନସ୍ସାଦୋ, ଫସ୍ସେ ଅସ୍ସାଦୋ ଫସ୍ସସ୍ସାଦୋ, କଣ୍ଡୁୱନେ ଅସ୍ସାଦୋ କଣ୍ଡୁୱନସ୍ସାଦୋ, ଦସ୍ସନେ ଅସ୍ସାଦୋ ଦସ୍ସନସ୍ସାଦୋ, ନିସଜ୍ଜାଯ ଅସ୍ସାଦୋ ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦୋ, ୱାଚାଯ ଅସ୍ସାଦୋ ୱାଚସ୍ସାଦୋ, ଗେହସ୍ସିତଂ ପେମଂ ଗେହସ୍ସିତପେମଂ, ୱନଭଙ୍ଗିଯନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫଫଲାଦି ୱନତୋ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଆହଟଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ନୱହି ପଦେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଅସ୍ସାଦସୀସେନ ରାଗୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଏକେନ ପଦେନ ସରୂପେନେୱ, ଏକେନ ପଦେନ ୱତ୍ଥୁନା ୱୁତ୍ତୋ, ୱନଭଙ୍ଗୋ ହି ରାଗସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ନ ରାଗୋଯେୱ।

ଏତେସଂ ପନ ରାଗାନଂ ୱସେନ ଏୱଂ ପଯୋଗା ସମନ୍ୱେକ୍ଖିତବ୍ବା – ମୋଚନସ୍ସାଦେ ମୋଚନସ୍ସାଦଚେତନାଯ ଚେତେନ୍ତୋ ଚେୱ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତୋ ଚ ଉପକ୍କମତି ମୁଚ୍ଚତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ତଥେୱ ଚେତେନ୍ତୋ ଚ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତୋ ଚ ଉପକ୍କମତି ନ ମୁଚ୍ଚତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ସଚେ ପନ ସଯନକାଲେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠିତୋ ହୁତ୍ୱା ଊରୁନା ୱା ମୁଟ୍ଠିନା ୱା ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଗାଲ୍ହଂ ପୀଳେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାଯ ସୌସ୍ସାହୋୱ ସୁପତି, ସୁପନ୍ତସ୍ସ ଚସ୍ସ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ସଚେ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଅସୁଭମନସିକାରେନ ୱୂପସମେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ସୁପତି, ସୁପନ୍ତସ୍ସ ମୁତ୍ତେପି ଅନାପତ୍ତି।

ମୁଚ୍ଚନସ୍ସାଦେ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ମୁଚ୍ଚମାନଂ ଅସ୍ସାଦେତି ନ ଉପକ୍କମତି ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ପନ ମୁଚ୍ଚମାନଂ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତୋ ଉପକ୍କମତି, ତେନ ଉପକ୍କମେନ ମୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ମୁଚ୍ଚମାନେ ''ମା କାସାୱଂ ୱା ସେନାସନଂ ୱା ଦୁସ୍ସୀ''ତି ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଗହେତ୍ୱା ଜଗ୍ଗନତ୍ଥାଯ ଉଦକଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି ୱଟ୍ଟତୀତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ମୁତ୍ତସ୍ସାଦେ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ମୁତ୍ତେ ଠାନା ଚୁତେ ଅସୁଚିମ୍ହି ପଚ୍ଛା ଅସ୍ସାଦେନ୍ତସ୍ସ ୱିନା ଉପକ୍କମେନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ପୁନ ମୋଚନତ୍ଥାଯ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ମେଥୁନସ୍ସାଦେ ମେଥୁନରାଗେନ ମାତୁଗାମଂ ଗଣ୍ହାତି, ତେନ ପଯୋଗେନ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପଯୋଗତ୍ତା ପନ ତାଦିସେ ଗହଣେ ଦୁକ୍କଟଂ, ସୀସଂ ପତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ମେଥୁନରାଗେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାଯ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଫସ୍ସସ୍ସାଦେ ଦୁୱିଧୋ ଫସ୍ସୋ – ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୋ, ବାହିରୋ ଚ। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେ ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତଂ ଥଦ୍ଧଂ ମୁଦୁକନ୍ତି ଜାନିସ୍ସାମୀତି ୱା ଲୋଲଭାୱେନ ୱା କୀଳାପଯତୋ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ କୀଳାପେନ୍ତୋ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାଯ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ବାହିରଫସ୍ସେ ପନ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନି ପରାମସତୋ ଚେୱ ଆଲିଙ୍ଗତୋ ଚ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। କାଯସଂସଗ୍ଗସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ପନ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାଯ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି

ୱିସଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯାପି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

କଣ୍ଡୁୱନସ୍ସାଦେ ଦଦ୍ଦୁକଚ୍ଛୁପିଳକପାଣକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ କଣ୍ଡୁୱମାନଂ ନିମିତ୍ତଂ କଣ୍ଡୁୱନସ୍ସାଦେ ନେୱ କଣ୍ଡୁୱତୋ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। କଣ୍ଡୁୱନସ୍ସାଦେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଦସ୍ସନସ୍ସାଦେ ଦସ୍ସନସ୍ସାଦେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅନୋକାସଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟତୋ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅନୋକାସୁପନିଜ୍ଝାନେ ପନ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ଦସ୍ସନସ୍ସାଦେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ରହୋ ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦରାଗେନ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ରହୋ ନିସଜ୍ଜପଚ୍ଚୟା ପନ ଆପନ୍ନାୟ ଆପତ୍ତିୟା କାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ୱାଚସ୍ସାଦେ ୱାଚସ୍ସାଦରାଗେନ ମାତୁଗାମଂ ମେଥୁନସନ୍ନିସ୍ସିତାହି ୱାଚାହି ଓଭାସନ୍ତସ୍ସ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ପନ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ୱାଚସ୍ସାଦେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଗେହସ୍ସିତପେମେ ମାତରଂ ୱା ମାତୁପେମେନ ଭଗିନିଂ ୱା ଭଗିନିପେମେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରାମସତୋ ଚେୱ ଆଲିଙ୍ଗତୋ ଚ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ଗେହସ୍ସିତପେମେନ ପନ ଫୁସନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ଗେହସ୍ସିତପେମେନ ରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ୱନଭଙ୍ଗେ ଇତ୍ଥିପୁରିସା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚିଦେୱ ତମ୍ବୂଲଗନ୍ଧପୁପ୍ଫୱାସାଦିପ୍ପକାରଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଭାୱସ୍ସ ଦଳ୍ହଭାୱତ୍ଥାୟ ପେସେନ୍ତି ଅୟଂ ୱନଭଙ୍ଗୋ ନାମ। ତଞ୍ଚେ ମାତୁଗାମୋ କସ୍ସଚି ସଂସଟ୍ଠୱିହାରିକସ୍ସ କୁଲୂପକଭିକ୍ଖୁନୋ ପେସେତି, ତସ୍ସ ଚ ''ଅସୁକାୟ ନାମ ଇଦଂ ପେସିତ''ନ୍ତି ସାରତ୍ତସ୍ସ ପୁନପ୍ପୁନଂ ହତ୍ଥେହି ତଂ ୱନଭଙ୍ଗଂ କୀଳାପୟତୋ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ୱନଭଙ୍ଗେ ସାରତ୍ତୋ ପୁନ ଅସ୍ସାଦେତ୍ୱା ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ମୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ସଚେ ଉପକ୍କମନ୍ତେପି ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ।

ଏୱମେତେସଂ ଏକାଦସନ୍ନଂ ରାଗାନଂ ୱସେନ ଇମେ ଏକାଦସ ପୟୋଗେ ସମେଚ୍ଚେକ୍ଖିତ୍ୱା ଆପତ୍ତି ୱା ଅନାପତ୍ତି ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବା। ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସଚେ ଗରୁକା ହୋତି ''ଗରୁକା''ତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବା। ସଚେ ଲହୁକା ହୋତି ''ଲହୁକା''ତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବା। ତଦନୁରୂପଞ୍ଚ ୱିନୟକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି କତଂ ସୁକତଂ ହୋତି ରୋଗନିଦାନଂ ଞତ୍ୱା ୱେଜ୍ଜେନ କତଭେସଜ୍ଜମିୱ, ତସ୍ସ ଚ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଭାୱାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

୨୬୨।ଚେତେତି ନ ଉପକ୍କମତୀତିଆଦୀସୁ ମୋଚନସ୍ସାଦଚେତନାୟ ଚେତେତି, ନ ଉପକ୍କମତି, ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ମୋଚନସ୍ସାଦପୀଳିତୋ ''ଅହୋ ୱତ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟା''ତି ଚେତେତି, ନ ଉପକ୍କମତି, ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ମୋଚନସ୍ସାଦେନ ନ ଚେତେତି, ଫସ୍ସସ୍ସାଦେନ କଣ୍ଡୁୱନସ୍ସାଦେନ ୱା ଉପକ୍କମତି, ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ତଥେୱ ନ ଚେତେତି, ଉପକ୍କମତି, ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। କାମୱିତକ୍କଂ ୱିତକ୍କେନ୍ତୋ ମୋଚନତ୍ଥାୟ ନ ଚେତେତି, ନ ଉପକ୍କମତି, ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ପନସ୍ସ ୱିତକ୍କୟତୋପି ନ ମୁଚ୍ଚତି ଇଦଂ ଆଗତମେୱ ହୋତି, ''ନ ଚେତେତି, ନ ଉପକ୍କମତି, ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅନାପତ୍ତୀ''ତି।

ଅନାପତ୍ତିସୁପିନନ୍ତେନାତି ସୁତ୍ତସ୍ସ ସୁପିନେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତସ୍ସ ୱିୟ କାୟସଂସଗ୍ଗାଦୀନି ଆପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ୱିୟ ସୁପିନନ୍ତେନେୱ କାରଣେନ ଯସ୍ସ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ସୁପିନେ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନାୟ ଅସ୍ସାଦଚେତନାୟ ସଚସ୍ସ ୱିସୟୋ ହୋତି, ନିଚ୍ଚଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ନ ହତ୍ଥେନ ନିମିତ୍ତଂ କୀଳାପେତବ୍ବଂ, କାସାୱପଚ୍ଚତ୍ଥରଣରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ପନ ହତ୍ଥପୁଟେନ ଗହେତ୍ୱା ଜଗ୍ଗନତ୍ଥାୟ ଉଦକଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ନମୋଚନାଧିପ୍ପାୟସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜେନ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ଆଲିମ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ଉଚ୍ଚାରାଦୀନି ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ନମୋଚନାଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ମୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି। ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଦୁୱିଧସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି। ଇଧ ସେୟ୍ୟସକୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି।

ପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନଂ କାୟଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିୟା, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାୟକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦ୍ୱିୱେଦନଂ, ସୁଖମଜ୍ଝତ୍ତୱସେନାତି।

୨୬୩। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ ସୁପିନୱତ୍ଥୁ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

ୱିତକ୍କୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କାମୱିତକ୍କନ୍ତି ଗେହସ୍ସିତକାମୱିତକ୍କଂ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ଅଥ ଖୋ ୱିତକ୍କଗତିକେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଉଣ୍ହୋଦକୱତ୍ଥୂସୁ ପଠମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଦୁତିୟେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ମୋଚେତୁକାମୋ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ନିମିତ୍ତଂ ପହରିତ୍ୱା ପହରିତ୍ୱା ନ୍ହାୟି, ତେନସ୍ସ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତତିୟେ ଉପକ୍କମସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାୟ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ଭେସଜ୍ଜକଣ୍ଡୁୱନୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୨୬୪।ମଗ୍ଗୱତ୍ଥୂସୁ ପଠମସ୍ସ ଥୁଲଉରୁକସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନେ ଘଟ୍ଟନାୟ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚି, ତସ୍ସ ନମୋଚନାଧିପ୍ପାୟତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ଦୁତିୟସ୍ସ ତଥେୱ ମୁଚ୍ଚି, ମୋଚନାଧିପ୍ପାୟତ୍ତା ପନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ତତିୟସ୍ସ ନ ମୁଚ୍ଚି, ଉପକ୍କମସବ୍ଭାୱତୋ ପନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ। ତସ୍ମା ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପରିଳାହେ ନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଗମନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅସୁଭାଦିମନସିକାରେନ ଚିତ୍ତଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଠିତୋ ୱିନୋଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱିନୋଦେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଦାୟ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନେୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ୱତ୍ଥିୱତ୍ଥୂସୁ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ୱତ୍ଥିଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା ପୂରେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତା ଗାମଦାରକା ୱିୟ ପସ୍ସାୱମକଂସୁ। ଜନ୍ତାଘରୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉଦରଂ ତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୋଚନାଧିପ୍ପାୟସ୍ସାପି ଅମୋଚନାଧିପ୍ପାୟସ୍ସାପି ମୁତ୍ତେ ଅନାପତ୍ତିୟେୱ। ପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ନିମିତ୍ତଚାଲନୱସେନ ଅସୁଚି ମୁଚ୍ଚି, ତସ୍ମା ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା।

୨୬୫।ଊରୁଘଟ୍ଟାପନୱତ୍ଥୂସୁ ୟେସଂ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା ତେ ଅଙ୍ଗଜାତମ୍ପି ଫୁସାପେସୁନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ଏୱଂ କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସାମଣେରାଦିୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୨୬୬। କାୟତ୍ଥମ୍ଭନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କାୟଂ ଥମ୍ଭେନ୍ତସ୍ସାତି ଚିରଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ନୱକମ୍ମଂ ୱା କତ୍ୱା ଆଲସିୟୱିମୋଚନତ୍ଥଂ ୱିଜମ୍ଭେନ୍ତସ୍ସ।

ଉପନିଜ୍ଝାୟନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସଚେପି ପଟସତଂ ନିୱତ୍ଥା ହୋତି ପୁରତୋ ୱା ପଚ୍ଛତୋ ୱା ଠତ୍ୱା ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଅନିୱତ୍ଥାନଂ ଗାମଦାରିକାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ପନ କିମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ନିମିତ୍ତେ ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଅୱିଲୋକେତ୍ୱା ପନ ଦିୱସମ୍ପି ଏକପୟୋଗେନ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ଏକମେୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପନିଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଉମ୍ମୀଲନନିମୀଲନୱସେନ ପନ ନ କାରେତବ୍ବୋ। ସହସା ଉପନିଜ୍ଝାୟିତ୍ୱା ପୁନ ପଟିସଙ୍ଖାୟ ସଂୱରେ ତିଟ୍ଠତୋ ଅନାପତ୍ତି, ତଂ ସଂୱରଂ ପହାୟ ପୁନ ଉପନିଜ୍ଝାୟତୋ ଦୁକ୍କଟମେୱ।

୨୬୭।ତାଳଚ୍ଛିଦ୍ଦାଦିୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ। ନ୍ହାନୱତ୍ଥୂସୁ ୟେ ଉଦକସୋତଂ ନିମିତ୍ତେନ ପହରିଂସୁ ତେସଂ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଉଦଞ୍ଜଲୱତ୍ଥୂସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଉଦଞ୍ଜଲନ୍ତି ଉଦକଚିକ୍ଖଲ୍ଲୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତେନେୱ ଉପାୟେନ ଇତୋ ପରାନି ସବ୍ବାନେୱ ଉଦକେ ଧାୱନାଦିୱତ୍ଥୂନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ। ପୁପ୍ଫାୱଳିୟୱତ୍ଥୂସୁ ସଚେପି ନମୋଚନାଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି, କୀଳନପଚ୍ଚୟା ପନ ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀତି।

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। କାୟସଂସଗ୍ଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୬୯।ତେନସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି କାୟସଂସଗ୍ଗସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତୀତି ନ ଆୱେଣିକେ ଅରଞ୍ଞେ, ଜେତୱନୱିହାରସ୍ସେୱ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଏକପସ୍ସେ। ମଜ୍ଝେ ଗବ୍ଭୋତି ତସ୍ସ ଚ ୱିହାରସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଗବ୍ଭୋ ହୋତି। ସମନ୍ତା ପରିୟାଗାରୋତି ସମନ୍ତା ପନସ୍ସ ମଣ୍ଡଲମାଳପରିକ୍ଖେପୋ ହୋତି। ସୋ କିର ମଜ୍ଝେ ଚତୁରସ୍ସଂ ଗବ୍ଭଂ କତ୍ୱା ବହି ମଣ୍ଡଲମାଳପରିକ୍ଖେପେନ କତୋ, ୟଥା ସକ୍କା ହୋତି ଅନ୍ତୋୟେୱ ଆୱିଞ୍ଛନ୍ତେହି ୱିଚରିତୁଂ।

ସୁପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଠପିତଂ, ୟଥା ୟଥା ୟସ୍ମିଂ ୟସ୍ମିଞ୍ଚ ଓକାସେ ଠପିତଂ ପାସାଦିକଂ ହୋତି ଲୋକରଞ୍ଜକଂ ତଥା ତଥା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଓକାସେ ଠପିତଂ, ୱତ୍ତସୀସେନ ହି ସୋ ଏକକିଞ୍ଚିମ୍ପି ନ କରୋତି। ଏକଚ୍ଚେ ୱାତପାନେ ୱିୱରନ୍ତୋତି ୟେସୁ ୱିୱଟେସୁ ଅନ୍ଧକାରୋ ହୋତି ତାନି ୱିୱରନ୍ତୋ ୟେସୁ ୱିୱଟେସୁ ଆଲୋକୋ ହୋତି ତାନି ଥକେନ୍ତୋ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚାତି ଏୱଂ ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ପସଂସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ ସା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ''ପସନ୍ନୋ ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଟ୍ଟଜିତୁକାମୋ ମଞ୍ଞେ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ନିଗୂହିତକମ୍ମିଂ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିପ୍ପକାରଂ ପକାସେନ୍ତୀ କେୱଲଂ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାୱିଘାତାପେକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ଏତଂ ''କୁତୋ ତସ୍ସ ଉଳାରତ୍ତତା''ତିଆଦିୱଚନମୱୋଚ। ତତ୍ଥ ଉଳାରୋ ଅତ୍ତା ଅସ୍ସାତି ଉଳାରତ୍ତା, ଉଳାରତ୍ତନୋ ଭାୱୋ ଉଳାରତ୍ତତା। କୁଲିତ୍ଥୀହୀତିଆଦୀସୁ କୁଲିତ୍ଥିୟୋ ନାମ ଘରସ୍ସାମିନିୟୋ। କୁଲଧୀତରୋ ନାମ ପୁରିସନ୍ତରଗତା କୁଲଧୀତରୋ । କୁଲକୁମାରିୟୋ ନାମ ଅନିୱିଟ୍ଠା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କୁଲସୁଣ୍ହା ନାମ ପରକୁଲତୋ ଆନୀତା କୁଲଦାରକାନଂ ୱଧୁୟୋ।

୨୭୦।ଓତିଣ୍ଣୋତି ଯକ୍ଖାଦୀହି ୱିୟ ସତ୍ତା ଅନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେନ ରାଗେନ ଓତିଣ୍ଣୋ, କୂପାଦୀନି ୱିୟ ସତ୍ତା ଅସମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ରଜନୀୟେ ଠାନେ ରଜ୍ଜନ୍ତୋ ସଯଂ ୱା ରାଗଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଯସ୍ମା ପନ ଉଭଯଥାପି ରାଗସମଙ୍ଗିସ୍ସେୱେତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ତସ୍ମା ''ଓତିଣ୍ଣୋ ନାମ ସାରତ୍ତୋ ଅପେକ୍ଖୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ''ତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସାରତ୍ତୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ସୁଟ୍ଠୁ ରତ୍ତୋ। ଅପେକ୍ଖୱାତି କାଯସଂସଗ୍ଗାପେକ୍ଖାଯ ଅପେକ୍ଖୱା। ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନେୱ ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ। ୱିପରିଣତେନାତି ପରିସୁଦ୍ଧଭୱଙ୍ଗସନ୍ତତିସଙ୍ଖାତଂ ପକତିଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଥା ପୱତ୍ତେନ, ୱିରୂପଂ ୱା ପରିଣତେନ ୱିରୂପଂ ପରିୱତ୍ତେନ, ଯଥା ପରିୱତ୍ତମାନଂ ୱିରୂପଂ ହୋତି ଏୱଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଠିତେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୨୭୧। ଯସ୍ମା ପନେତଂ ରାଗାଦୀହି ସମ୍ପଯୋଗଂ ନାତିୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ''ୱିପରିଣତନ୍ତି ରତ୍ତମ୍ପି ଚିତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱତ୍ୱା ଅନ୍ତେ ଇଧାଧିପ୍ପେତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅପିଚ ରତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତଂ ୱିପରିଣତ''ନ୍ତି ଆହ।

ତଦହୁଜାତାତି ତଂଦିୱସଂ ଜାତା ଜାତମତ୍ତା ଅଲ୍ଲମଂସପେସିୱଣ୍ଣା, ଏୱରୂପାଯପି ହି ସଦ୍ଧିଂ କାଯସଂସଗ୍ଗେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ମେଥୁନୱୀତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ, ରହୋ ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ହୋତି। ପଗେୱାତି ପଠମମେୱ।

କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ହତ୍ଥଗ୍ଗହଣାଦିକାଯସମ୍ପଯୋଗଂ କାଯମିସ୍ସୀଭାୱଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଯସ୍ମା ପନେତଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଯୋ ସୋ କାଯସଂସଗ୍ଗୋ ନାମ ସୋ ଅତ୍ଥତୋ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ହୋତି, ରାଗୱସେନ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସଞ୍ଞମୱେଲଂ ଆଚାରୋ, ତସ୍ମାସ୍ସ ସଙ୍ଖେପେନ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ପଦଭାଜନମାହ।

ହତ୍ଥଗ୍ଗାହଂ ୱାତିଆଦିଭେଦଂ ପନସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥାଦୀନଂ ୱିଭାଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ହତ୍ଥୋ ନାମ କପ୍ପରଂ ଉପାଦାଯା''ତିଆଦିମାହ ତତ୍ଥ କପ୍ପରଂ ଉପାଦାଯାତି ଦୁତିଯଂ। ମହାସନ୍ଧିଂ ଉପାଦାଯ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ମଣିବନ୍ଧତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅଗ୍ଗନଖା ହତ୍ଥୋ ଇଧ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗବାହାଯ କପ୍ପରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧିପ୍ପେତୋ।

ସୁଦ୍ଧକେସା ୱାତି ସୁତ୍ତାଦୀହି ଅମିସ୍ସା ସୁଦ୍ଧା କେସାୟେୱ। ୱେଣୀତି ତୀହି କେସୱଟ୍ଟୀହି ୱିନନ୍ଧିତ୍ୱା କତକେସକଲାପସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସୁତ୍ତମିସ୍ସାତି ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେନ ସୁତ୍ତେନ କେସେ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତା। ମାଲାମିସ୍ସାତି ୱସ୍ସିକପୁପ୍ଫାଦୀହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା ତୀହି କେସୱଟ୍ଟୀହି ୱିନନ୍ଧିତ୍ୱା କତା, ଅୱିନନ୍ଧୋପି ୱା କେୱଲଂ ପୁପ୍ଫମିସ୍ସକୋ କେସକଲାପୋ ଇଧ ''ୱେଣୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ହିରଞ୍ଞମିସ୍ସାତି କହାପଣମାଲାଯ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତା। ସୁୱଣ୍ଣମିସ୍ସାତି ସୁୱଣ୍ଣଚୀରକେହି ୱା ପାମଙ୍ଗାଦୀହି ୱା ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତା। ମୁତ୍ତାମିସ୍ସାତି ମୁତ୍ତାୱଲୀହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତା। ମଣିମିସ୍ସାତି ସୁତ୍ତାରୂଳ୍ହେହି ମଣୀହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତା। ଏତାସୁ ହି ଯଂକିଞ୍ଚି ୱେଣିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋୟେୱ। ''ଅହଂ ମିସ୍ସକୱେଣିଂ ଅଗ୍ଗହେସି''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି। ୱେଣିଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ କେସାପି ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଯୋ ଏକମ୍ପି କେସଂ ଗଣ୍ହାତି ତସ୍ସପି ଆପତ୍ତିୟେୱ।

ହତ୍ଥଞ୍ଚୱେଣିଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱାତି ଇଧ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ହତ୍ଥଞ୍ଚ ସବ୍ବପ୍ପକାରଞ୍ଚ ୱେଣିଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ସରୀରଂ ''ଅଙ୍ଗ''ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେସୁ ହତ୍ଥାଦୀସୁ ହତ୍ଥସ୍ସ ଗହଣଂ ହତ୍ଥଗ୍ଗାହୋ, ୱେଣିଯା ଗହଣଂ ୱେଣିଗ୍ଗାହୋ, ଅୱସେସସସରୀରସ୍ସ ପରାମସନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱା ଅଙ୍ଗସ୍ସ ପରାମସନଂ, ଯୋ ତଂ ହତ୍ଥଗ୍ଗାହଂ ୱା ୱେଣିଗ୍ଗାହଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱା ଅଙ୍ଗସ୍ସ ପରାମସନଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନାମ ଆପତ୍ତିନିକାୟୋ ହୋତୀତି। ଅଯଂ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ।

୨୭୨। ଯସ୍ମା ପନ ଯୋ ଚ ହତ୍ଥଗ୍ଗାହୋ ଯୋ ଚ ୱେଣିଗ୍ଗାହୋ ଯଞ୍ଚ ଅୱସେସସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ପରାମସନଂ ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଭେଦତୋ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଆମସନା ପରାମସନା''ତିଆଦିନା ନଯେନସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ ''ଆମସନା ନାମ ଆମଟ୍ଠମତ୍ତା''ତି ଯଞ୍ଚ ''ଛୁପନଂ ନାମ ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତ''ନ୍ତି, ଇମେସଂ ଅଯଂ ୱିସେସୋ – ଆମସନାତି ଆମଜ୍ଜନା ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱାପି ତତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନା। ଅଯଞ୍ହି

‘‘ଆମଟ୍ଠମତ୍ତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଛୁପନନ୍ତି ଅସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତଂ।

ଯମ୍ପି ଉମ୍ମସନାଯ ଚ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନାଯ ଚ ନିଦ୍ଦେସେ ‘‘ଉଦ୍ଧଂ ଉଚ୍ଚାରଣା’’ତି ଏକମେୱ ପଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାପି ଅଯଂ ୱିସେସୋ – ପଠମଂ ଅତ୍ତନୋ କାଯସ୍ସ ଇତ୍ଥିଯା କାଯେ ଉଦ୍ଧଂ ପେସନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଦୁତିଯଂ ଇତ୍ଥିଯା କାଯଂ ଉକ୍ଖିପନୱସେନ, ସେସଂ ପାକଟମେୱ।

୨୭୩। ଇଦାନି ଯ୍ୱାଯଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିପରିଣତେନ ଚିତ୍ତେନ କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଏତେସଂ ପଦାନଂ ୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଇତ୍ଥୀ ଚ ହୋତି ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ ସାରତ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଚ ନଂ ଇତ୍ଥିଯା କାଯେନ କାଯ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ ଚ ନଂ ଇତ୍ଥିଯା କାଯେନ କାଯନ୍ତି ସୋ ସାରତ୍ତୋ ଚ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ କାଯେନ। ନନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ଏତଂ ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ହତ୍ଥାଦିଭେଦଂ କାଯଂ। ଆମସତି ପରାମସତୀତି ଏତେସୁ ଚେ ଏକେନାପି ଆକାରେନ ଅଜ୍ଝାଚରତି, ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ। ତତ୍ଥ ସକିଂ ଆମସତୋ ଏକା ଆପତ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆମସତୋ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ପରାମସନ୍ତୋପି ସଚେ କାଯତୋ ଅମୋଚେତ୍ୱାୱ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଂ ୱା କାଯଂ ୱା ସଞ୍ଚୋପେତି ହରତି ପେସେତି ଦିୱସମ୍ପି ପରାମସତୋ ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ସଚେ କାଯତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ମୋଚେତ୍ୱା ପରାମସତି ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତି।

ଓମସନ୍ତୋପି ସଚେ କାଯତୋ ଅମୋଚେତ୍ୱାୱ ଇତ୍ଥିଯା ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ପାଦପିଟ୍ଠିଂ ଓମସତି ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ସଚେ ପନ ଉଦରାଦୀସୁ ତଂ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଓମସତି ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତି। ଉମ୍ମସନାଯପି ପାଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ସୀସଂ ଉମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଏସେୱ ନଯୋ।

ଓଲଙ୍ଘନାଯ ମାତୁଗାମଂ କେସେସୁ ଗହେତ୍ୱା ନାମେତ୍ୱା ଚୁମ୍ବନାଦୀସୁ ଯଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ଇଚ୍ଛତି ତଂ କତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚତୋ ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ଉଟ୍ଠିତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନାମଯତୋ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତି। ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନାଯପି କେସେସୁ ୱା ହତ୍ଥେସୁ ୱା ଗହେତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାପଯତୋ ଏସେୱ ନଯୋ।

ଆକଡ୍ଢନାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିମୁଖଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ଯାୱ ନ ମୁଞ୍ଚତି ତାୱ ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତି। ପତିକଡ୍ଢନାଯପି ପରମ୍ମୁଖଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିପ୍ପଣାମଯତୋ ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହନାଯ ହତ୍ଥେ ୱା ବାହାଯ ୱା ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋଜନମ୍ପି ଗଚ୍ଛତୋ ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗଣ୍ହତୋ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତି। ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଫୁସତୋ ଚ ଆଲିଙ୍ଗତୋ ଚ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତୀତି ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘ମୂଲଗ୍ଗହଣମେୱ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ଯାୱ ନ ମୁଞ୍ଚତି ତାୱ ଏକା ଏୱ ଆପତ୍ତୀ’’ତି।

ଅଭିନିପ୍ପୀଳନାଯ ୱତ୍ଥେନ ୱା ଆଭରଣେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ ପୀଳଯତୋ ଅଙ୍ଗଂ ଅଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଏକପଯୋଗେନ ଏକା ଆପତ୍ତି, ନାନାପଯୋଗେନ ନାନା।

ଗହଣଛୁପନେସୁ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ୱିକାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋପି ଗହିତମତ୍ତଫୁଟ୍ଠମତ୍ତେନାପି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ଏୱମେତେସୁ ଆମସନାଦୀସୁ ଏକେନାପି ଆକାରେନ ଅଜ୍ଝାଚାରତୋ ଇତ୍ଥିଯା ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞିସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ୱେମତିକସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ପଣ୍ଡକପୁରିସତିରଚ୍ଛାନଗତସଞ୍ଞିସ୍ସାପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ। ପଣ୍ଡକେ ପଣ୍ଡକସଞ୍ଞିସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ୱେମତିକସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ପୁରିସତିରଚ୍ଛାନଗତୈତ୍ଥିସଞ୍ଞିସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ପୁରିସେ ପୁରିସସଞ୍ଞିସ୍ସାପି ୱେମତିକସ୍ସାପି ଇତ୍ଥିପଣ୍ଡକତିରଚ୍ଛାନଗତସଞ୍ଞିସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ତିରଚ୍ଛାନଗତେପି ସବ୍ବାକାରେନ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି। ଇମା ଏକମୂଲକନଯେ ୱୁତ୍ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଇମିନାୱ ଉପାଯେନ ‘‘ଦ୍ୱେ ଇତ୍ଥିଯୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଇତ୍ଥୀନ’’ନ୍ତିଆଦିୱସେନ ୱୁତ୍ତେ ଦୁମୂଲକନଯେପି ଦିଗୁଣା ଆପତ୍ତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥା ଚ ଦ୍ୱୀସୁ ଇତ୍ଥୀସୁ ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଘାଦିସେସା; ଏୱଂ ସମ୍ବହୁଲାସୁ ସମ୍ବହୁଲା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯୋ ହି ଏକତୋ ଠିତା ସମ୍ବହୁଲା ଇତ୍ଥିଯୋ ବାହାହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି ସୋ ଯତ୍ତକା ଇତ୍ଥିଯୋ ଫୁଟ୍ଠା ତାସଂ ଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସେ ଆପଜ୍ଜତି, ମଜ୍ଝଗତାନଂ ଗଣନାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ। ତା ହି ତେନ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନ ଆମଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଯୋ ପନ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ୱା କେସେ ୱା ଏକତୋ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଚ କେସେ ଚ ଅଗଣେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଯୋ ଗଣେତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସେହି କାରେତବ୍ବୋ। ଯାସଞ୍ଚ ଇତ୍ଥୀନଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ୱା କେସା ୱା ମଜ୍ଝଗତା ହୋନ୍ତି, ତାସଂ ଗଣନାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ ଆପଜ୍ଜତି। ତା ହି ତେନ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନ ଆମଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ବହୁଲା ପନ ଇତ୍ଥିଯୋ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେହି ରଜ୍ଜୁୱତ୍ଥାଦୀହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସବ୍ବାସଂଯେୱ ଅନ୍ତୋପରିକ୍ଖେପଗତାନଂ ଗଣନାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ ଆପଜ୍ଜତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ

ଅଫୁଟ୍ଠାସୁ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ପାଳିଯଂ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନ ଆମସନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ସଙ୍ଗମ୍ପି କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନେୱ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତୋ ପୁରିମନଯୋଯେୱେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତତରୋ ଦିସ୍ସତି।

ଯୋ ହି ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ଠିତାସୁ ଇତ୍ଥୀସୁ ସମସାରାଗୋ ଏକଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଗହିତିତ୍ଥିଯା ୱସେନ ଏକଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଇତରାସଂ ଗଣନାଯ ପୁରିମନଯେନେୱ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ। ସଚେ ସୋ ତଂ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେ ୱତ୍ଥେ ୱା ପୁପ୍ଫେ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ସବ୍ବାସଂ ଗଣନାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ ଆପଜ୍ଜତି। ଯଥେୱ ହି ରଜ୍ଜୁୱତ୍ଥାଦୀହି ପରିକ୍ଖିପନ୍ତେନ ସବ୍ବାପି କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନ ଆମଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ତଥା ଇଧାପି ସବ୍ବାପି କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନ ଆମଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ସଚେ ପନ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥକୋଟିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ର ଚେସୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ପଠମଂ ଇତ୍ଥିଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହାତି ଗହିତାଯ ୱସେନ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଇତରାସଂ ଗଣନାଯ ଦୁକ୍କଟାନି। ସବ୍ବାସଞ୍ହି ତାସଂ ତେନ ପୁରିମନଯେନେୱ କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଆମଟ୍ଠଂ ହୋତି। ସଚେ ପନ ସୋପି ତଂ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେଯେୱ ଗଣ୍ହାତି ତସ୍ସା ୱସେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଇତରାସଂ ଗଣନାଯ ଅନନ୍ତରନଯେନେୱ ଦୁକ୍କଟାନି।

ଯୋ ପନ ଘନୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥଂ ଇତ୍ଥିଂ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ୱତ୍ଥେ ଘଟ୍ଟେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ୱିରଳୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥଂ ଘଟ୍ଟେତି, ତତ୍ର ଚେ ୱତ୍ଥନ୍ତରେହି ଇତ୍ଥିଯା ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତଲୋମାନି ଭିକ୍ଖୁଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱା ପୱିଟ୍ଠଲୋମାନି ଇତ୍ଥିଂ ଫୁସନ୍ତି, ଉଭିନ୍ନଂ ଲୋମାନିଯେୱ ୱା ଲୋମାନି ଫୁସନ୍ତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଉପାଦିନ୍ନକେନ ହି କମ୍ମଜରୂପେନ ଉପାଦିନ୍ନକଂ ୱା ଅନୁପାଦିନ୍ନକଂ ୱା ଅନୁପାଦିନ୍ନକେନପି କେନଚି କେସାଦିନା ଉପାଦିନ୍ନକଂ ୱା ଅନୁପାଦିନ୍ନକଂ ୱା ଫୁସନ୍ତୋପି ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜତିଯେୱ।

ତତ୍ଥ କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ''ଲୋମାନି ଗଣେତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଲୋମାନି ଗଣେତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଯା ନ କାରେତବ୍ବୋ, ଏକମେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଙ୍ଘିକମଞ୍ଚେ ପନ ଅପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଲୋମାନି ଗଣେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ , ତଦେୱ ଯୁତ୍ତଂ। ଇତ୍ଥିୱସେନ ହି ଅଯଂ ଆପତ୍ତି, ନ କୋଟ୍ଠାସୱସେନାତି।

ଏତ୍ଥାହ ''ଯୋ ପନ 'କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି କାଯଂ ଗଣ୍ହାତି, 'କାଯଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ କିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି। ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ତାୱ ''ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱା''ତି ୱଦତି। ଅଯଂ କିରସ୍ସ ଲଦ୍ଧି –

''ୱତ୍ଥୁ ସଞ୍ଞା ଚ ରାଗୋ ଚ, ଫସ୍ସପ୍ପଟିୱିଜାନନା;

ଯଥାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସେ, ଗରୁକଂ ତେନ କାରଯେ''ତି।

ଏତ୍ଥ ''ୱତ୍ଥୂ''ତି ଇତ୍ଥୀ। ''ସଞ୍ଞା''ତି ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞା। ''ରାଗୋ''ତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗୋ। ''ଫସ୍ସପ୍ପଟିୱିଜାନନା''ତି କାଯସଂସଗ୍ଗଫସ୍ସଜାନନା। ତସ୍ମା ଯୋ ଇତ୍ଥିଯା ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ''କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗହେସ୍ସାମୀ''ତି ପୱତ୍ତୋପି କାଯଂ ଫୁସତି, ଗରୁକଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂଯେୱ ଆପଜ୍ଜତି। ଇତରୋପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ –

''ସଞ୍ଞାଯ ୱିରାଗିତମ୍ହି, ଗହଣେ ଚ ୱିରାଗିତେ;

ଯଥାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସେ, ଗରୁକଂ ତତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅସ୍ସାପାଯଂ ଲଦ୍ଧି ଇତ୍ଥିଯା ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞିନୋ ହି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଇମିନା ଚ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞା ୱିରାଗିତା କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧସଞ୍ଞା ଉପ୍ପାଦିତା, ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଚ ଗହଣମ୍ପି ୱିରାଗିତଂ ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଇତ୍ଥୀ ଗହିତା, ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱତୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନ ଦିସ୍ସତି, କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧସ୍ସ ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ନ ଦିସ୍ସତି, କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଫୁଟ୍ଠତ୍ତା ପନ ଦୁକ୍କଟଂ। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ହି ଇମଂ ନାମ ୱତ୍ଥୁଂ ଫୁସତୋ ଅନାପତ୍ତୀତି ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟମେୱାତି।

ଇଦଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଇଦଂ ଚତୁକ୍କମାହ। ''ସାରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି ସାରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, 'ୱିରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି ୱିରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି ଦୁକ୍କଟଂ, 'ସାରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି ୱିରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି ଦୁକ୍କଟଂ, 'ୱିରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି ସାରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି ଦୁକ୍କଟମେୱା''ତି। କିଞ୍ଚାପି ଏୱମାହ? ଅଥ ଖୋ ମହାସୁମତ୍ଥେରୱାଦୋଯେୱେତ୍ଥ ''ଇତ୍ଥି ଚ ହୋତି ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ ସାରତ୍ତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଚ ନଂ ଇତ୍ଥିଯା କାଯେନ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଆମସତି ପରାମସତି…

ପେ… ଗଣ୍ହାତି ଛୁପତି ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା’’ତି ଇମାଯ ପାଳିଯା ‘‘ଯୋ ହି ଏକତୋ ଠିତା ସମ୍ବହୁଲା ଇତ୍ଥିଯୋ ବାହାହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଯତ୍ତକା ଇତ୍ଥିଯୋ ଫୁଟ୍ଠା ତାସଂ ଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସେ ଆପଜ୍ଜତି, ମଜ୍ଝଗତାନଂ ଗଣନାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ’’ତିଆଦୀହି ଅଟ୍ଠକଥାୱିନିଚ୍ଛଯେହି ଚ ସମେତି। ଯଦି ହି ସଞ୍ଞାଦିୱିରାଗେନ ୱିରାଗିତଂ ନାମ ଭୱେଯ୍ଯ ‘‘ପଣ୍ଡକୋ ଚ ହୋତି ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ‘‘କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଞ୍ଚ ହୋତି କାଯସଞ୍ଞୀ ଚା’’ତିଆଦିନାପି ନଯେନ ପାଳିଯଂ ୱିସେସଂ ୱଦେଯ୍ଯ। ଯସ୍ମା ପନ ସୋ ନ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଇତ୍ଥିଯା ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞାଯ ସତି ଇତ୍ଥିଂ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତକମେୱ ଯୁଜ୍ଜତି।

ମହାପଚ୍ଚରିଯମ୍ପି ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ନୀଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସଯିତାଯ କାଳିତ୍ଥିଯା କାଯଂ ଘଟ୍ଟେସ୍ସାମୀ’ତି କାଯଂ ଘଟ୍ଟେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ; ‘କାଯଂ ଘଟ୍ଟେସ୍ସାମୀ’ତି ନୀଲଂ ଘଟ୍ଟେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ; ‘ନୀଲଂ ଘଟ୍ଟେସ୍ସାମୀ’ତି କାଯଂ ଘଟ୍ଟେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ; ‘ନୀଲଂ ଘଟ୍ଟେସ୍ସାମୀ’ତି ନୀଲଂ ଘଟ୍ଟେତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତି। ଯୋପାଯଂ ‘‘ଇତ୍ଥୀ ଚ ପଣ୍ଡକୋ ଚା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱତ୍ଥୁମିସ୍ସକନଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମିମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ ସଞ୍ଞାୱିମତିୱସେନ ୱୁତ୍ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ପାଳିଯଂ ଅସମ୍ମୁଯ୍ହନ୍ତେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

କାଯେନକାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧୱାରେ ପନ ଇତ୍ଥିଯା ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞିସ୍ସ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ସେସେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ। କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନକାଯୱାରେପି ଏସେୱ ନଯୋ। କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନକଆଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧୱାରେ ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନକାଯୱାରାଦୀସୁ ଚସ୍ସ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟମେୱ।

‘‘ଇତ୍ଥୀ ଚ ହୋତି ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ ସାରତ୍ତୋ ଚ ଇତ୍ଥୀ ଚ ନଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ କାଯେନ କାଯ’’ନ୍ତିଆଦିୱାରୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ମାତୁଗାମସ୍ସ ରାଗୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥୀ ଚ ନଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ କାଯେନ କାଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ସାରତ୍ତା ଇତ୍ଥୀ ତସ୍ସ ନିସିନ୍ନୋକାସଂ ୱା ନିପନ୍ନୋକାସଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କାଯେନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ କାଯଂ ଆମସତି…ପେ… ଛୁପତି। ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋ କାଯେନ ୱାଯମତି, ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତୀତି ଏୱଂ ତାଯ ଆମଟ୍ଠୋ ୱା ଛୁପିତୋ ୱା ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋ ହୁତ୍ୱା ସଚେ ଫସ୍ସପ୍ପଟିୱିଜାନନତ୍ଥଂ ଇସକମ୍ପି କାଯଂ ଚାଲେତି ଫନ୍ଦେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ଦ୍ୱେଇତ୍ଥିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଘାଦିସେସେ ଆପଜ୍ଜତି, ଇତ୍ଥିଯା ଚ ପଣ୍ଡକେ ଚ ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ସହ ଦୁକ୍କଟଂ । ଏତେନ ଉପାଯେନ ଯାୱ ‘‘ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ଆମସତି, ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋ କାଯେନ ୱାଯମତି ନ ଚ ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ତାୱ ପୁରିମନଯେନେୱ ଆପତ୍ତିଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ କାଯେନ ୱାଯମତି ନ ଚ ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତୀତି ଅତ୍ତନା ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ଇତ୍ଥିଂ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ପୁପ୍ଫେନ ୱା ଫଲେନ ୱା ପହରନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା କାଯେନ ୱିକାରଂ କରୋତି, ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ୱା ଚାଲେତି, ଭମୁକଂ ୱା ଉକ୍ଖିପତି, ଅକ୍ଖିଂ ୱା ନିଖଣତି, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଏୱରୂପଂ ୱିକାରଂ କରୋତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘କାଯେନ ୱାଯମତି ନ ଚ ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତୀ’’ତି। ଅଯମ୍ପି କାଯେନ ୱାଯମିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଦ୍ୱୀସୁ ଇତ୍ଥୀସୁ ଦ୍ୱେ, ଇତ୍ଥୀପଣ୍ଡକେସୁପି ଦ୍ୱେ ଏୱ ଦୁକ୍କଟେ ଆପଜ୍ଜତି।

୨୭୯। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଲକ୍ଖଣୱସେନ ସଙ୍ଖେପତୋ ଆପତ୍ତିଭେଦଞ୍ଚ ଅନାପତ୍ତିଭେଦଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପୁରିମନଯେ ଇତ୍ଥିଯା ଫୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋ କାଯେନ ୱାଯମତି, ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତୀତି ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଦୁତିଯେ ନଯେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାମସନେ ୱିଯ ୱାଯମିତ୍ୱା ଅଛୁପନେ ୱିଯ ଚ ଫସ୍ସସ୍ସ ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନତୋ ଦୁୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ। ତତିଯେ କାଯେନ ଅୱାଯମତୋ ଅନାପତ୍ତି। ଯୋ ହି ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋପି ନିଚ୍ଚଲେନ କାଯେନ କେୱଲଂ ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତି ସାଦିଯତି ଅନୁଭୋତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେ ଆପତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ଅନାପତ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥେ ପନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାମସନେ ୱିଯ ଫସ୍ସପ୍ପଟିୱିଜାନନାପି ନତ୍ଥି, କେୱଲଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତମେୱ, ତସ୍ମା ଅନାପତ୍ତି। ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ସବ୍ବାକାରେସୁ ଅନାପତ୍ତିଯେୱ।

ଏତ୍ଥ ପନ ଯୋ ଇତ୍ଥିଯା ଗହିତୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରା ମୋଚେତୁକାମୋ ପଟିପ୍ପଣାମେତି ୱା ପହରତି ୱା ଅଯଂ କାଯେନ ୱାଯମତି ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତି। ଯୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତତୋ ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ପଲାପେତି, ଅଯଂ କାଯେନ ୱାଯମତି ନ ଚ ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତି। ଯୋ ତାଦିସଂ ଦୀଘଜାତିଂ କାଯେ ଆରୁଳ୍ହଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଣିକଂ ଗଚ୍ଛତୁ ଘଟ୍ଟିଯମାନା ଅନତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ଯା’’ତି ନ ଘଟ୍ଟେତି, ଇତ୍ଥିମେୱ ୱା ଅଙ୍ଗଂ ଫୁସମାନଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଏସା ‘ଅନତ୍ଥିକୋ ଅଯଂ ମଯା’ତି ସଯମେୱ ପକ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋତି, ବଲୱିତ୍ଥିଯା ୱା ଗାଳ୍ହଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଗହିତୋ ଦହରଭିକ୍ଖୁ ପଲାଯିତୁକାମୋପି ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତତ୍ତା ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋତି, ଅଯଂ ନ ଚ କାଯେନ ୱାଯମତି, ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତି। ଯୋ ପନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଆଗଚ୍ଛତୁ ତାୱ ତତୋ ନଂ ପହରିତ୍ୱା ୱା ପଣାମେତ୍ୱା ୱା ପକ୍କମିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋତି, ଅଯଂ ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯୋ ନ ଚ କାଯେନ ୱାଯମତି, ନ ଚ ଫସ୍ସଂ ପଟିୱିଜାନାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୮୦।ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ଇମିନା ଉପାଯେନ ଇମଂ ଫୁସିସ୍ସାମୀତି ଅଚେତେତ୍ୱା, ଏୱଞ୍ହି ଅଚେତେତ୍ୱା ପତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣାଦୀସୁ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅଙ୍ଗେ ଫୁଟ୍ଠେପି ଅନାପତ୍ତି।

ଅସତିଯାତି ଅଞ୍ଞୱିହିତୋ ହୋତି ମାତୁଗାମଂ ଫୁସାମୀତି ସତି ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ଅସତିଯା ହତ୍ଥପାଦପସାରଣାଦିକାଲେ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ଦାରକୱେସେନ ଠିତଂ ଦାରିକଂ ''ଇତ୍ଥୀ''ତି ଅଜାନନ୍ତୋ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ଫୁସତି, ଏୱଂ ''ଇତ୍ଥୀ''ତି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଫୁସତୋ ଅନାପତ୍ତି।

ଅସାଦିଯନ୍ତସ୍ସାତି କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ଅସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ, ତସ୍ସ ବାହାପରମ୍ପରାଯ ନୀତଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱିଯ ଅନାପତ୍ତି। ଉମ୍ମତ୍ତକାଦଯୋ ୱୁତ୍ତନଯାଏୱ। ଇଧ ପନ ଉଦାଯିତ୍ଥେରୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନଂ କାଯଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦ୍ୱିୱେଦନଂ, ସୁଖମଜ୍ଝତ୍ତୱସେନାତି।

୨୮୧। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ – ମାତୁଯା ମାତୁପେମେନାତି ମାତୁପେମେନ ମାତୁଯା କାଯଂ ଆମସି। ଏସ ନଯୋ ଧୀତୁଭଗିନିୱତ୍ଥୂସୁ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ମାତା ୱା ହୋତୁ ଧୀତା ୱା ଇତ୍ଥୀ ନାମ ସବ୍ବାପି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ପାରିପନ୍ଥିକାୱ। ତସ୍ମା ''ଅଯଂ ମେ ମାତା ଅଯଂ ଧୀତା ଅଯଂ ମେ ଭଗିନୀ''ତି ଗେହସ୍ସିତପେମେନ ଆମସତୋପି ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ।

ଇମଂ ପନ ଭଗୱତୋ ଆଣଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତେନ ସଚେପି ନଦୀସୋତେନ ୱୁଯ୍ହମାନଂ ମାତରଂ ପସ୍ସତି ନେୱ ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତବ୍ବା। ପଣ୍ଡିତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ନାୱା ୱା ଫଲକଂ ୱା କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱା ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱା ଉପସଂହରିତବ୍ବୋ। ତସ୍ମିଂ ଅସତି କାସାୱମ୍ପି ଉପସଂହରିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠପେତବ୍ବଂ, ''ଏତ୍ଥ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ପନ ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। ଗହିତେ ପରିକ୍ଖାରଂ କଡ୍ଢାମୀତି କଡ୍ଢନ୍ତେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଭାଯତି ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମା ଭାଯୀ''ତି ସମସ୍ସାସେତବ୍ବା। ସଚେ ଭାଯମାନା ପୁତ୍ତସ୍ସ ସହସା ଖନ୍ଧେ ୱା ଅଭିରୁହତି, ହତ୍ଥେ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ନ ''ଅପେହି ମହଲ୍ଲିକେ''ତି ନିଦ୍ଧୁନିତବ୍ବା, ଥଲଂ ପାପେତବ୍ବା। କଦ୍ଦମେ ଲଗ୍ଗାଯପି କୂପେ ପତିତାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ତତ୍ରପି ହି ଯୋତ୍ତଂ ୱା ୱତ୍ଥଂ ୱା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଗହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବା, ନତ୍ୱେୱ ଆମସିତବ୍ବା। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସରୀରମେୱ ଅନାମାସଂ, ନିୱାସନପାରୁପନମ୍ପି ଆଭରଣଭଣ୍ଡମ୍ପି ତିଣଣ୍ଡୁପକଂ ୱା ତାଲପଣ୍ଣମୁଦ୍ଦିକଂ ୱା ଉପାଦାଯ ଅନାମାସମେୱ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ନିୱାସନପାରୁପନଂ ପିଲନ୍ଧନତ୍ଥାଯ ଠପିତମେୱ। ସଚେ ପନ ନିୱାସନଂ ୱା ପାରୁପନଂ ୱା ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ପାଦମୂଲେ ଠପେତି ୱଟ୍ଟତି। ଆଭରଣଭଣ୍ଡେସୁ ପନ ସୀସପସାଧନକଦନ୍ତସୂଚିଆଦିକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ''ଇମଂ ଭନ୍ତେ ତୁମ୍ହାକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଦିଯ୍ୟମାନଂ ସିପାଟିକାସୂଚିଆଦିଉପକରଣତ୍ଥାଯ ଗହେତବ୍ବଂ। ସୁୱଣ୍ଣରଜତମୁତ୍ତାଦିମଯଂ ପନ ଅନାମାସମେୱ ଦୀଯ୍ୟମାନମ୍ପି ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତାସଂ ସରୀରୂପଗମେୱ ଅନାମାସଂ, ଇତ୍ଥିସଣ୍ଠାନେନ କତଂ କଟ୍ଠରୂପମ୍ପି ଦନ୍ତରୂପମ୍ପି ଅଯରୂପମ୍ପି ଲୋହରୂପମ୍ପି ତିପୁରୂପମ୍ପି ପୋତ୍ଥକରୂପମ୍ପି ସବ୍ବରତନରୂପମ୍ପି ଅନ୍ତମସୋ ପିଟ୍ଠମଯରୂପମ୍ପି ଅନାମାସମେୱ। ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ପନ ''ଇଦଂ ତୁମ୍ହାକଂ ହୋତୂ''ତି ଲଭିତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବରତନମଯଂ ଅୱସେସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପକରଣାରହଂ ଉପକରଣେ ପରିଭୋଗାରହଂ ପରିଭୋଗେ ଉପନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଯଥା ଚ ଇତ୍ଥିରୂପକଂ; ଏୱଂ ସତ୍ତୱିଧମ୍ପି ଧଞ୍ଞଂ ଅନାମାସଂ। ତସ୍ମା ଖେତ୍ତମଜ୍ଝେନ ଗଚ୍ଛତା ତତ୍ଥଜାତକମ୍ପି ଧଞ୍ଞଫଲଂ ନ ଆମସନ୍ତେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଘରଦ୍ୱାରେ ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱା ଧଞ୍ଞଂ ପସାରିତଂ ହୋତି ପସ୍ସେନ ଚ ମଗ୍ଗୋ ଅତ୍ଥି ନ ମଦ୍ଦନ୍ତେନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଗମନମଗ୍ଗେ ଅସତି ମଗ୍ଗଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତରଘରେ ଧଞ୍ଞସ୍ସ ଉପରି ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି ନିସୀଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କେଚି ଆସନସାଲାଯଂ ଧଞ୍ଞଂ ଆକିରନ୍ତି, ସଚେ ସକ୍କା ହୋତି ହରାପେତୁଂ ହରାପେତବ୍ବଂ, ନୋ ଚେ ଏକମନ୍ତଂ ଧଞ୍ଞଂ ଅମଦ୍ଦନ୍ତେନ ପୀଠକଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଓକାସୋ ନ ହୋତି, ମନୁସ୍ସା ଧଞ୍ଞମଜ୍ଝେଯେୱ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥଜାତକାନି ମୁଗ୍ଗମାସାଦୀନି ଅପରଣ୍ଣାନିପି ତାଲପନସାଦୀନି ୱା ଫଲାନି କୀଳନ୍ତେନ ନ ଆମସିତବ୍ବାନି। ମନୁସ୍ସେହି ରାସିକତେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅରଞ୍ଞେ ପନ ରୁକ୍ଖତୋ ପତିତାନି ଫଲାନି ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ମୁତ୍ତା , ମଣି, ୱେଳୁରିୟୋ, ସଙ୍ଖୋ, ସିଲା, ପୱାଳଂ, ରଜତଂ, ଜାତରୂପଂ, ଲୋହିତଙ୍କୋ, ମସାରଗଲ୍ଲନ୍ତି ଇମେସୁ ଦସସୁ ରତନେସୁ ମୁତ୍ତା ଅଧୋତା ଅନିୱିଦ୍ଧା ଯଥାଜାତାୱ ଆମସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେସା ଅନାମାସାତି ୱଦନ୍ତି। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ''ମୁତ୍ତା ଧୋତାପି ଅଧୋତାପି ଅନାମାସା ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥାୟ ଚ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, କୁଟ୍ଠରୋଗସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ପନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନ୍ତମସୋ ଜାତିଫଲିକଂ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବୋପି ନୀଲପୀତାଦିୱଣ୍ଣଭେଦୋ ମଣି ଧୋତୱିଦ୍ଧୱଟ୍ଟିତୋ ଅନାମାସୋ, ଯଥାଜାତୋ ପନ ଆକରମୁତ୍ତୋ ପତ୍ତାଦିଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ସୋପି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ପଚିତ୍ୱା କତୋ କାଚମଣିୟେୱେକୋ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତୋ। ୱେଳୁରିୟେପି ମଣିସଦିସୋୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ।

ସଙ୍ଖୋ ଧମନସଙ୍ଖୋ ଚ ଧୋତୱିଦ୍ଧୋ ଚ ରତନମିସ୍ସୋ ଅନାମାସୋ। ପାନୀୟସଙ୍ଖୋ ଧୋତୋପି ଅଧୋତୋପି ଆମାସୋୱ ସେସଞ୍ଚ ଅଞ୍ଜନାଦିଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାୟପି ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥାୟପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସିଲା ଧୋତୱିଦ୍ଧା ରତନସଂଯୁତ୍ତା ମୁଗ୍ଗୱଣ୍ଣାୱ ଅନାମାସା। ସେସା ସତ୍ଥକନିସାନାଦିଅତ୍ଥାୟ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏତ୍ଥ ଚ ରତନସଂଯୁତ୍ତାତି ସୁୱଣ୍ଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା କତାତି ୱଦନ୍ତି। ପୱାଳଂ ଧୋତୱିଦ୍ଧଂ ଅନାମାସଂ। ସେସଂ ଆମାସଂ ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥଞ୍ଚ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ''ଧୋତମ୍ପି ଅଧୋତମ୍ପି ସବ୍ବଂ ଅନାମାସଂ, ନ ଚ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ରଜତଂ ଜାତରୂପଞ୍ଚ କତଭଣ୍ଡମ୍ପି ଅକତଭଣ୍ଡମ୍ପି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନାମାସଞ୍ଚ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିୟଞ୍ଚ, ଉତ୍ତରରାଜପୁତ୍ତୋ କିର ସୁୱଣ୍ଣଚେତିୟଂ କାରେତ୍ୱା ମହାପଦୁମତ୍ଥେରସ୍ସ ପେସେସି। ଥେରୋ ''ନ କପ୍ପତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ଚେତିୟଘରେ ସୁୱଣ୍ଣପଦୁମସୁୱଣ୍ଣବୁବ୍ବୁଳକାଦୀନି ହୋନ୍ତି, ଏତାନିପି ଅନାମାସାନି। ଚେତିୟଘରଗୋପକା ପନ ରୂପିୟଛଡ୍ଡକଟ୍ଠାନେ ଠିତା, ତସ୍ମା ତେସଂ କେଳାପୟିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ପନ ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ସୁୱଣ୍ଣଚେତିୟେ କଚୱରମେୱ ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ତକମେୱ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ଆରକୂଟଲୋହମ୍ପି ଜାତରୂପଗତିକମେୱ ଅନାମାସନ୍ତି ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସେନାସନପରିଭୋଗୋ ପନ ସବ୍ବକପ୍ପିୟୋ, ତସ୍ମା ଜାତରୂପରଜତମୟା ସବ୍ବେପି ସେନାସନପରିକ୍ଖାରା ଆମାସା। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମୱିନୟୱଣ୍ଣନଟ୍ଠାନେ ରତନମଣ୍ଡପେ କରୋନ୍ତି ଫଲିକତ୍ଥମ୍ଭେ ରତନଦାମପଟିମଣ୍ଡିତେ, ତତ୍ଥ ସବ୍ବୂପକରଣାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଲୋହିତଙ୍କମସାରଗଲ୍ଲା ଧୋତୱିଦ୍ଧା ଅନାମାସା, ଇତରେ ଆମାସା, ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥାୟ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତା। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ''ଧୋତାପି ଅଧୋତାପି ସବ୍ବସୋ ଅନାମାସା ନ ଚ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସବ୍ବଂ ଆୱୁଧଭଣ୍ଡଂ ଅନାମାସଂ, ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥାୟ ଦୀୟମାନମ୍ପି ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ସତ୍ଥୱଣିଜ୍ଜା ନାମ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସୁଦ୍ଧଧନୁଦଣ୍ଡୋପି ଧନୁଜିୟାପି ପତୋଦୋପି ଅଙ୍କୁସୋପି ଅନ୍ତମସୋ ୱାସିଫରସୁଆଦୀନିପି ଆୱୁଧସଙ୍ଖେପେନ କତାନି ଅନାମାସାନି। ସଚେ କେନଚି ୱିହାରେ ସତ୍ତି ୱା ତୋମରୋ ୱା ଠପିତୋ ହୋତି, ୱିହାରଂ ଜଗ୍ଗନ୍ତେନ ''ହରନ୍ତୂ''ତି ସାମିକାନଂ ପେସେତବ୍ବଂ। ସଚେ ନ ହରନ୍ତି, ତଂ ଅଚାଲେନ୍ତେନ ୱିହାରୋ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବୋ। ଯୁଦ୍ଧଭୂମିୟଂ ପତିତଂ ଅସିଂ ୱା ସତ୍ତିଂ ୱା ତୋମରଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ପାସାଣେନ ୱା କେନଚି ୱା ଅସିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥକତ୍ଥାୟ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇତରାନିପି ୱିଯୋଜେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ସତ୍ଥକତ୍ଥାୟ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି କିଞ୍ଚି କତ୍ତରଦଣ୍ଡାଦିଅତ୍ଥାୟ। ''ଇଦଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଦୀୟମାନଂ ପନ ''ୱିନାସେତ୍ୱା କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସବ୍ବମ୍ପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ମଚ୍ଛଜାଲପକ୍ଖିଜାଲାଦୀନିପି ଫଲକଜାଲିକାଦୀନି ସରପରିତ୍ତାନାନୀପି ସବ୍ବାନି ଅନାମାସାନି। ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଲବ୍ଭମାନେସୁ ପନ ଜାଲଂ ତାୱ ''ଆସନସ୍ସ ୱା ଚେତିୟସ୍ସ ୱା ଉପରି ବନ୍ଧିସ୍ସାମି, ଛତ୍ତଂ ୱା ୱେଠେସ୍ସାମୀ''ତି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସରପରିତ୍ତାନଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପରୂପରୋଧନିୱାରଣଞ୍ହି ଏତଂ ନ ଉପରୋଧକରନ୍ତି ଫଲକଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଭାଜନଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଚମ୍ମୱିନଦ୍ଧାନି ୱୀଣାଭେରିଆଦୀନି ଅନାମାସାନି। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ପନ ''ଭେରିସଙ୍ଘାଟୋପି ୱୀଣାସଙ୍ଘାଟୋପି ତୁଚ୍ଛପୋକ୍ଖରମ୍ପି ମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଆରୋପିତଚମ୍ମମ୍ପି ୱୀଣାଦଣ୍ଡକୋପି ସବ୍ବଂ ଅନାମାସ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଓନହିତୁଂ ୱା ଓନହାପେତୁଂ ୱା ୱାଦେତୁଂ ୱା ୱାଦାପେତୁଂ ୱା ନ ଲବ୍ଭତିୟେୱ। ଚେତିୟଙ୍ଗଣେ ପୂଜଂ କତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେହି ଛଡ୍ଡିତଂ ଦିସ୍ୱାପି ଅଚାଲେତ୍ୱାୱ ଅନ୍ତରନ୍ତରେ ସମ୍ମଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, କଚୱରଛଡ୍ଡନକାଲେ ପନ କଚୱରନିୟାମେନେୱ ହରିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଭଣ୍ଡମୂଲତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଲବ୍ଭମାନେସୁ ପନ ୱୀଣାଦୋଣିକଞ୍ଚ ଭେରିପୋକ୍ଖରଞ୍ଚ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଭାଜନଂ କରିସ୍ସାମ ଚମ୍ମଂ ସତ୍ଥକକୋସକନ୍ତି ଏୱଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖାରସ୍ସ ଉପକରଣତ୍ଥାୟ ଗହେତ୍ୱା ତଥା ତଥା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ପୁରାଣଦୁତିୟିକାୱତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଯକ୍ଖିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସଚେପି ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିଦେୱିୟା କାୟସଂସଗ୍ଗଂ ସମାପଜ୍ଜତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମେୱ। ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁ ଚ

ସୁତ୍ତିତ୍ଥିୱତ୍ଥୁ ଚ ପାକଟମେୱ। ମତିତ୍ଥିୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପାରାଜିକପ୍ପହୋନକକାଲେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ତତୋ ପରଂ ଦୁକ୍କଟଂ। ତିରଚ୍ଛାନଗତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନାଗମାଣୱିକାଯପି ସୁପଣ୍ଣମାଣୱିକାଯପି କିନ୍ନରିଯାପି ଗାୱିଯାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଦାରୁଧୀତଲିକାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନ କେୱଲଂ ଦାରୁନା ଏୱ, ଅନ୍ତମସୋ ଚିତ୍ତକମ୍ମଲିଖିତେପି ଇତ୍ଥିରୂପେ ଦୁକ୍କଟମେୱ।

୨୮୨।ସମ୍ପୀଳନୱତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ସଙ୍କମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଏକପଦିକସଙ୍କମୋ ୱା ହୋତୁ ସକଟମଗ୍ଗସଙ୍କମୋ ୱା, ଚାଲେସ୍ସାମୀତି ପଯୋଗେ କତମତ୍ତେୱ ଚାଲେତୁ ୱା ମା ୱା, ଦୁକ୍କଟଂ। ମଗ୍ଗୱତ୍ଥୁ ପାକଟମେୱ। ରୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖୋ ମହନ୍ତୋ ୱା ହୋତୁ ମହାଜମ୍ବୁପ୍ପମାଣୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱା, ତଂ ଚାଲେତୁଂ ସକ୍କୋତୁ ୱା ମା ୱା, ପଯୋଗମତ୍ତେନ ଦୁକ୍କଟଂ। ନାୱାୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ରଜ୍ଜୁୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଯଂ ରଜ୍ଜୁଂ ଆୱିଞ୍ଛନ୍ତୋ ଠାନା ଚାଲେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଯା ମହାରଜ୍ଜୁ ହୋତି, ଇସକମ୍ପି ଠାନା ନ ଚଲତି, ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ। ଦଣ୍ଡେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଭୂମିଯଂ ପତିତମହାରୁକ୍ଖୋପି ହି ଦଣ୍ଡଗ୍ଗହଣେନେୱ ଇଧ ଗହିତୋ। ପତ୍ତୱତ୍ଥୁ ପାକଟମେୱ। ୱନ୍ଦନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଇତ୍ଥୀ ପାଦେ ସମ୍ବାହିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁକାମା ୱାରେତବ୍ବା ପାଦା ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବା, ନିଚ୍ଚଲେନ ୱା ଭୱିତବ୍ବଂ। ନିଚ୍ଚଲସ୍ସ ହି ଚିତ୍ତେନ ସାଦିଯତୋପି ଅନାପତ୍ତି। ଅୱସାନେ ଗହଣୱତ୍ଥୁପାକଟମେୱାତି।

କାଯସଂସଗ୍ଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୮୩।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଆଦିସ୍ସାତି ଅପଦିସିତ୍ୱା। ୱଣ୍ଣମ୍ପି ଭଣତୀତିଆଦୀନି ପରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଛିନ୍ନିକାତି ଛିନ୍ନଓତ୍ତପ୍ପା। ଧୁତ୍ତିକାତି ସଠା। ଅହିରିକାଯୋତି ନିଲ୍ଲଜ୍ଜା । ଉହସନ୍ତୀତି ସିତଂ କତ୍ୱା ମନ୍ଦହସିତଂ ହସନ୍ତି। ଉଲ୍ଲପନ୍ତୀତି ‘‘ଅହୋ ଅଯ୍ୟୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଉଚ୍ଚକରଣିଂ ନାନାୱିଧଂ ପଲୋଭନକଥଂ କଥେନ୍ତି। ଉଜ୍ଜଗ୍ଘନ୍ତୀତି ମହାହସିତଂ ହସନ୍ତି। ଉପ୍ପଣ୍ଡେନ୍ତୀତି ‘‘ପଣ୍ଡକୋ ଅଯଂ, ନାଯଂ ପୁରିସୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ପରିହାସଂ କରୋନ୍ତି।

୨୮୫।ସାରତ୍ତୋତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚସ୍ସାଦରାଗେନ ସାରତ୍ତୋ। ଅପେକ୍ଖୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତନଯମେୱ, କେୱଲଂ ଇଧ ୱାଚସ୍ସାଦରାଗୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ମାତୁଗାମଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାହି ୱାଚାହୀତି ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତଂ ମାତୁଗାମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ମାତୁଗାମୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞୂ ପଟିବଲା ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ଆଜାନିତୁନ୍ତି ଯା ପଣ୍ଡିତା ସାତ୍ଥକନିରତ୍ଥକକଥଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସଦ୍ଧମ୍ମପଟିସଂଯୁତ୍ତକଥଞ୍ଚ ଜାନିତୁଂ ପଟିବଲା, ଅଯଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ଯା ପନ ମହଲ୍ଲିକାପି ବାଲା ଏଳମୂଗା ଅଯଂ ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତାତି ଦସ୍ସେତି।

ଓଭାସେଯ୍ୟାତି ଅୱଭାସେଯ୍ୟ ନାନାପ୍ପକାରକଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୱଚନଂ ୱଦେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନେୱଂ ଓଭାସନ୍ତସ୍ସ ଯୋ ସୋ ଓଭାସୋ ନାମ, ସୋ ଅତ୍ଥତୋ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ହୋତି ରାଗୱସେନ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସଞ୍ଞମୱେଲଂ ଆଚାରୋ, ତସ୍ମା ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଓଭାସେଯ୍ୟାତି ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଆହ। ଯଥା ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଯଥା ଯୁୱା ଯୁୱତିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ ଆଦିସ୍ସାତିଆଦି ଯେନାକାରେନ ଓଭାସତୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେତି ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଞ୍ଚ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗଞ୍ଚ। ସେସଂ ଉଦ୍ଦେସେ ତାୱ ପାକଟମେୱ। ନିଦ୍ଦେସେ ପନ ଥୋମେତୀତି ‘‘ଇତ୍ଥିଲକ୍ଖଣେନ ସୁଭଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତାସୀ’’ତି ୱଦତି, ନ ତାୱ ସୀସଂ ଏତି। ‘‘ତୱ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗୋ ଚ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗୋ ଚ ଈଦିସୋ ତେନ ନାମ ଈଦିସେନ ଇତ୍ଥିଲକ୍ଖଣେନ ସୁଭଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତାସୀ’’ତି ୱଦତି, ସୀସଂ ଏତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ୱଣ୍ଣେତି ପସଂସତୀତି ଇମାନି ପନ ଥୋମନପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି।

ଖୁଂସେତୀତି ୱାଚାପତୋଦେନ ଘଟ୍ଟେତି। ୱମ୍ଭେତୀତି ଅପସାଦେତି। ଗରହତୀତି ଦୋସଂ ଦେତି। ପରତୋ ପନ ପାଳିଯା ଆଗତେହି ‘‘ଅନିମିତ୍ତାସୀ’’ତିଆଦୀହି ଏକାଦସହି ପଦେହି ଅଘଟିତେ ସୀସଂ ନ ଏତି, ଘଟିତେପି ତେସୁ ସିଖରଣୀସି ସମ୍ଭିନ୍ନାସି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନାସୀତି ଇମେହି ତୀହି ଘଟିତେଯେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଦେହି ମେତି ଯାଚନାଯପି ଏତ୍ତକେନେୱ ସୀସଂ ନ ଏତି, ‘‘ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେହୀ’’ତି ଏୱଂ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଘଟିତେ ଏୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

କଦା ତେ ମାତା ପସୀଦିସ୍ସତୀତିଆଦୀସୁ ଆଯାଚନୱଚନେସୁପି ଏତ୍ତକେନେୱ ସୀସଂ ନ ଏତି, ‘‘କଦା ତେ ମାତା ପସୀଦିସ୍ସତି, କଦା ତେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ତୱ ମାତରି ପସନ୍ନାଯ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ଆଦିନା ପନ ନଯେନ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଘଟିତେଯେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

କଥଂ ଙ୍ଖ ସାମିକସ୍ସ ଦେସୀତିଆଦୀସୁ ପୁଚ୍ଛାୱଚନେସୁପି ମେଥୁନଧମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତେଯେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ନ ଇତରଥା। ଏୱଂ କିର ଙ୍ଖ ସାମିକସ୍ସ ଦେସୀତି ପଟିପୁଚ୍ଛାୱଚନେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଆଚିକ୍ଖନାଯ ପୁଟ୍ଠୋ ଭଣତୀତି "କଥଂ ଦଦମାନା ସାମିକସ୍ସ ପିଯା ହୋତୀ"ତି ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଆଚିକ୍ଖତି। ଏତ୍ଥ ଚ "ଏୱଂ ଦେହି ଏୱଂ ଦଦମାନା"ତି ୱୁତ୍ତେପି ସୀସଂ ନ ଏତି। "ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ଏୱଂ ଦେହି ଏୱଂ ଉପନେହି ଏୱଂ ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ଦଦମାନା ଉପନଯମାନା ପିଯା ହୋତୀ"ତିଆଦିନା ପନ ନଯେନ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଘଟିତେଯେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଅନୁସାସନୀୱଚନେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅକ୍କୋସନିଦ୍ଦେସେ – ଅନିମିତ୍ତାସୀତି ନିମିତ୍ତରହିତାସି, କୁଞ୍ଚିକପଣାଲିମତ୍ତମେୱ ତୱ ଦକସୋତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ନିମିତ୍ତମତ୍ତାସୀତି ତୱ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣଂ ସଞ୍ଜାମତ୍ତମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଲୋହିତାତି ସୁକ୍ଖସୋତା। ଧୁୱଲୋହିତାତି ନିଚ୍ଚଲୋହିତା କିଲିନ୍ନଦକସୋତା। ଧୁୱଚୋଳାତି ନିଚ୍ଚପକ୍ଖିତ୍ତାଣିଚୋଳା, ସଦା ଆଣିଚୋଳକଂ ସେୱସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଗ୍ଘରନ୍ତୀତି ସୱନ୍ତୀ; ସଦା ତେ ମୁତ୍ତଂ ସୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସିଖରଣୀତି ବହିନିକ୍ଖନ୍ତଆଣିମଂସା। ଇତ୍ଥିପଣ୍ଡକାତି ଅନିମିତ୍ତାୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ୱେପୁରିସିକାତି ସମସ୍ସୁଦାଠିକା ପୁରିସରୂପା ଇତ୍ଥୀ। ସମ୍ଭିନ୍ନାତି ସମ୍ଭିନ୍ନୱଚ୍ଚମଗ୍ଗପସ୍ସାୱମଗ୍ଗା। ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନାତି ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେନ ଚ ପୁରିସନିମିତ୍ତେନ ଚାତି ଉଭୋହି ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ସମନ୍ନାଗତା।

ଇମେସୁ ଚ ପନ ଏକାଦସସୁ ପଦେସୁ ସିଖରଣୀସି ସମ୍ଭିନ୍ନାସି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନାସୀତି ଇମାନିଯେୱ ତୀଣି ପଦାନି ସୁଦ୍ଧାନି ସୀସଂ ଏନ୍ତି। ଇତି ଇମାନି ଚ ତୀଣି ପୁରିମାନି ଚ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗପସ୍ସାୱମଗ୍ଗମେଥୁନଧମ୍ମପଦାନି ତୀଣୀତି ଛ ପଦାନି ସୁଦ୍ଧାନି ଆପତ୍ତିକରାନି। ସେସାନି ଅନିମିତ୍ତାତିଆଦୀନି "ଅନିମିତ୍ତେ ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ମେ ଦେହୀ"ତି ୱା "ଅନିମିତ୍ତାସି ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ମେ ଦେହୀ"ତି ୱା ଆଦିନା ନଯେନ ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଘଟିତାନେୱ ଆପତ୍ତିକରାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୨୮୬। ଇଦାନି ଯ୍ୱାଯଂ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିପରିଣତେନ ଚିତ୍ତେନ ଓଭାସତି, ତସ୍ସ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେ ଆଦିସ୍ସ ଏତେସଂ ୱଣ୍ଣଭଣନାଦୀନଂ ୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ "ଇତ୍ଥୀ ଚ ହୋତି ଇତ୍ଥିସଞ୍ଜୀ"ତିଆଦିମାହ। ତେସଂ ଅତ୍ଥୋ କାଯସଂସଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଅଧକ୍ଖକନ୍ତି ଅକ୍ଖକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧୋ। ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଦ୍ଧଂ। ଉବ୍ଭକ୍ଖକନ୍ତି ଅକ୍ଖକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଦ୍ଧଂ। ଅଧୋ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଜାଣୁମଣ୍ଡଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧୋ। ଅକ୍ଖକଂ ପନ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଞ୍ଚ ଏତ୍ଥେୱ ଦୁକ୍କଟକ୍ଖେତ୍ତେ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନିଯା କାଯସଂସଗ୍ଗେ ୱିଯ। ନ ହି ବୁଦ୍ଧା ଗରୁକାପତ୍ତିଂ ସାୱସେସଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀତି। କାଯପଟିବଦ୍ଧନ୍ତି ୱତ୍ଥଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଆଭରଣଂ ୱା।

୨୮୭।ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସାତି ଅନିମିତ୍ତାତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ, ଅଟ୍ଠକଥଂ ୱା ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ।

ଧମ୍ମପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସାତି ପାଳିଂ ୱାଚେନ୍ତସ୍ସ ୱା ସଜ୍ଝାଯନ୍ତସ୍ସ ୱା। ଏୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଚ ଧମ୍ମପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଚ ଅନାପତ୍ତି।

ଅନୁସାସନିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସାତି "ଇଦାନିପି ଅନିମିତ୍ତାସି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନାସି ଅପ୍ପମାଦଂ ଇଦାନି କରେଯ୍ୟାସି, ଯଥା ଆଯତିମ୍ପି ଏୱରୂପା ନ ହୋହିସୀ"ତି ଏୱଂ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଅନୁସାସନିପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପାଳିଂ ୱାଚେନ୍ତୋ ପକତିୱାଚନାମଗ୍ଗଂ ପହାଯ ହସନ୍ତୋ ହସନ୍ତୋ "ସିଖରଣୀସି ସମ୍ଭିନ୍ନାସି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନାସୀ"ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭଣତି, ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯେୱ। ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଇଧ ଆଦିକମ୍ମିକୋ ଉଦାଯିତ୍ଥେରୋ, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ କାଯଚିତ୍ତତୋ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିରିଯଂ, ସଞ୍ଜାୱିମୋକ୍ଖଂ , ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦ୍ୱିୱେଦନନ୍ତି।

୨୮୮। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ ଲୋହିତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଯା ଲୋହିତକଂ ନିମିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ – ଇତରା ନ ଅଞ୍ଞାସି, ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟଂ।

କକ୍କସଲୋମନ୍ତି ରସ୍ସଲୋମେହି ବହୁଲୋମଂ। ଆକିଣ୍ଣଲୋମନ୍ତି ଜଟିତଲୋମଂ। ଖରଲୋମନ୍ତି ଥଦ୍ଧଲୋମଂ। ଦୀଘଲୋମନ୍ତି ଅରସ୍ସଲୋମଂ। ସଦ୍ଧଂ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୮୯।ୱାପିତଂ ଖୋ ତେତି ଅସନ୍ଧନ୍ନଂ ସନ୍ଧାଯାହ, ସା ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ନୋ ଚ ଖୋ ପଟିୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ। ପଟିୱୁତ୍ତଂ ନାମ ଉଦକଓସ୍ସେ ବୀଜେହି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋକାସେ ପାଣକେହି ୱିନାସିତବୀଜେ ୱା ଓକାସେ ପୁନ ବୀଜଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଦକେନ ଆସିତ୍ତଂ, ଥଲଓସ୍ସେ ୱିସମପତିତାନଂ ୱା ବୀଜାନଂ ସମକରଣତ୍ଥାଯ ପୁନ ଅଟ୍ଠଦନ୍ତକେନ ସମୀକତଂ, ତେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ଧାଯ ଏସା ଆହ।

ମଗ୍ଗୱଚ୍ଚସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗୋ ସଂସୀଦତୀତି ଅଙ୍ଗଜାତମଗ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୯୦।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଅତ୍ତକାମସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ କୁଲୂପକୋତି କୁଲପଯିରୁପାସନକୋ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅତ୍ଥାଯ କୁଲୂପସଙ୍କମନେ ନିଚ୍ଚପ୍ପଯୁତ୍ତୋ।

ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ଚୀୱରଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ ସେନାସନଞ୍ଚ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରଞ୍ଚ। ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ପତିକରଣଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚଯୋ, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସପ୍ପାଯସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଭିସକ୍କସ୍ସ କମ୍ମଂ ତେନ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତାତି ଭେସଜ୍ଜଂ। ଗିଲାନପଚ୍ଚଯୋୱ ଭେସଜ୍ଜଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜଂ, ଯଂକିଞ୍ଚି ଗିଲାନସ୍ସ ସପ୍ପାଯଂ ଭିସକ୍କକମ୍ମଂ ତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପରିକ୍ଖାରୋତି ପନ ''ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୭।୬୭) ପରିୱାରୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ''ରଥୋ ସୀସପରିକ୍ଖାରୋ ଝାନକ୍ଖୋ ଚକ୍କୱୀରିଯୋ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୫।୪) ଅଲଙ୍କାରୋ। ''ଯେ ଚିମେ ପବ୍ବଜିତେନ ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରା ସମୁଦାନେତବ୍ବା''ତିଆଦୀସୁ (ରୋ। ନି। ୧।୧।୧୯୧) ସମ୍ଭାରୋ। ଇଧ ପନ ସମ୍ଭାରୋପି ପରିୱାରୋପି ୱଟ୍ଟତି। ତଞ୍ହି ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ପରିୱାରୋପି ହୋତି ଜୀୱିତୱିନାସକାବାଧୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅନ୍ତରଂ ଅଦତ୍ୱା ରକ୍ଖଣତୋ, ସମ୍ଭାରୋପି ଯଥା ଚିରଂ ପୱତ୍ତତି ଏୱମସ୍ସ କାରଣଭାୱତୋ, ତସ୍ମା ପରିକ୍ଖାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜଞ୍ଚ ତଂ ପରିକ୍ଖାରୋ ଚାତି ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରୋ, ତଂ ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ୱସଲନ୍ତି ହୀନଂ ଲାମକଂ। ଅଥ ୱା ୱସ୍ସତୀତି ୱସଲୋ, ପଗ୍ଘରତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ତଂ ୱସଲଂ, ଅସୁଚିପଗ୍ଘରଣକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନିଟ୍ଠୁହିତ୍ୱାତି ଖେଳଂ ପାତେତ୍ୱା।

କସ୍ସାହଂ କେନ ହାଯାମୀତି ଅହଂ କସ୍ସା ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା କେନ ଭୋଗେନ ୱା ଅଲଙ୍କାରେନ ୱା ରୂପେନ ୱା ପରିହାଯାମି, କା ନାମ ମଯା ଉତ୍ତରିତରାତି ଦୀପେତି।

୨୯୧।ସନ୍ତିକେତି ଉପଚାରେ ଠତ୍ୱା ସାମନ୍ତା ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟହତ୍ଥେ, ପଦଭାଜନେପି ଅଯମେୱତ୍ଥୋ ଦୀପିତୋ । ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯାଯାତି ମେଥୁନଧମ୍ମସଙ୍ଖାତେନ କାମେନ ପାରିଚରିଯା କାମପାରିଚରିଯା। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ କାମପାରିଚରିଯା ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯା, ଅତ୍ତନା ୱା କାମିତା ଇଚ୍ଛିତାତି ଅତ୍ତକାମା, ସଯଂ ମେଥୁନରାଗୱସେନ ପତ୍ଥିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତକାମା ଚ ସା ପାରିଚରିଯା ଚାତି ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯା, ତସ୍ସା ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯାଯ। ୱଣ୍ଣଂ ଭାସେଯ୍ୟାତି ଗୁଣଂ ଆନିସଂସଂ ପକାସେଯ୍ୟ।

ତତ୍ର ଯସ୍ମା ''ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ କାମପାରିଚରିଯା''ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ କାମୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ ପାରିଚରିଯା ଚ ଅତ୍ଥୋ, ସେସଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ''ଅତ୍ତକାମା ଚ ସା ପାରିଚରିଯା ଚାତି ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯା''ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଚେୱ ପାରିଚରିଯା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ, ସେସଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ତସ୍ମା ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ଆଦରଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅତ୍ତନୋ କାମଂ ଅତ୍ତନୋ ହେତୁଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅତ୍ତନୋ ପାରିଚରିଯ''ନ୍ତି ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅତ୍ତନୋ କାମଂ ଅତ୍ତନୋ ହେତୁଂ ଅତ୍ତନୋ ପାରିଚରିଯ''ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା ''ଏତ୍ତାୱତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ କାମପାରିଚରିଯା ୱୁତ୍ତା''ତି। ''ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅତ୍ତନୋ ପାରିଚରିଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି ଜାନିସ୍ସନ୍ତି ''ଏତ୍ତାୱତା ଅତ୍ତନା ଇଚ୍ଛିତକାମିତଟ୍ଠେନ ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯା ୱୁତ୍ତା''ତି।

ଇଦାନି ତସ୍ସା ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିୟାୟ ୱଣ୍ଣଭାସନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଏତଦଗ୍ଗ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତଂ ଉଦ୍ଦେସତୋପି ନିଦ୍ଦେସତୋପି ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ପଦସମ୍ବନ୍ଧୋ ଚ ଆପତ୍ତିୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଚ – ଏତଦଗ୍ଗଂ…ପେ… ପରିଚରେୟ୍ୟାତି ଯା ମାଦିସଂ ସୀଲୱନ୍ତଂ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ ଏତେନ ଧମ୍ମେନ ପରିଚରେୟ୍ୟ, ତସ୍ସା ଏୱଂ ମାଦିସଂ ପରିଚରନ୍ତିୟା ଯା ଅୟଂ ପାରିଚରିୟା ନାମ, ଏତଦଗ୍ଗଂ ପାରିଚରିୟାନନ୍ତି।

ମେଥୁନୁପସଂହିତେନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ଏୱଂ ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିୟାୟ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତୋ ଚ ମେଥୁନୁପସଂହିତେନ ମେଥୁନଧମ୍ମପଟିସଂୟୁତ୍ତେନେୱ ୱଚନେନ ଯୋ ଭାସେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି।

ଇଧାନି ଯସ୍ମା ମେଥୁନୁପସଂହିତେନେୱ ଭାସନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ‘‘ଅହମ୍ପି ଖତ୍ତିୟୋ, ତ୍ୱମ୍ପି ଖତ୍ତିୟା, ଅରହତି ଖତ୍ତିୟା ଖତ୍ତିୟସ୍ସ ଦାତୁଂ ସମଜାତିକତ୍ତା’’ତି ଏୱମାଦୀହି ୱଚନେହି ପାରିଚରିୟାୟ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସମାନସ୍ସାପି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନତ୍ଥି। ‘‘ଅହମ୍ପି ଖତ୍ତିୟୋ’’ତିଆଦିକେ ପନ ବହୂପି ପରିୟାୟେ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅରହସି ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ଦାତୁ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ମେଥୁନପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତେନେୱ ଭାସମାନସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି।

ଇତ୍ଥୀଚ ହୋତୀତିଆଦି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଇଧ ଉଦାୟିତ୍ଥେରୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦି ସବ୍ବଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସଦିସଂ। ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱାତି।

ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସଞ୍ଚରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୯୬।ତେନସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତାତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତା ଗତିମନ୍ତା। ବ୍ୟତ୍ତାତି ୱେୟ୍ୟତ୍ତିୟେନ ସମନ୍ନାଗତା, ଉପାୟେନ ସମନ୍ନାଗତା ଉପାୟଞ୍ଞୂ ୱିସାରଦା। ମେଧାୱିନୀତି ମେଧାୟ ସମନ୍ନାଗତା, ଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠଂ କରୋତି। ଦକ୍ଖାତି ଛେକା। ଅନଲସାତି ଉଟ୍ଠାନୱୀରିୟସମ୍ପନ୍ନା। ଛନ୍ନାତି ଅନୁଚ୍ଛୱିକା।

କିସ୍ମିଂ ୱିୟାତି କିଚ୍ଛଂ ୱିୟ କିଲେସୋ ୱିୟ, ହିରି ୱିୟ ଅମ୍ହାକଂ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କୁମାରିକାୟ ୱତ୍ତୁନ୍ତି ‘‘ଇମଂ ତୁମ୍ହେ ଗଣ୍ହଥା’’ତି କୁମାରିକାୟ କାରଣା ୱତ୍ତୁଂ।

ଆୱାହାଦୀସୁ ଆୱାହୋତି ଦାରକସ୍ସ ପରକୁଲତୋ ଦାରିକାୟ ଆହରଣଂ। ୱିୱାହୋତି ଅତ୍ତନୋ ଦାରିକାୟ ପରକୁଲପେସନଂ। ୱାରେୟ୍ୟନ୍ତି ‘‘ଦେଥ ନୋ ଦାରକସ୍ସ ଦାରିକ’’ନ୍ତି ଯାଚନଂ, ଦିୱସନକ୍ଖତ୍ତମୁହୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦକରଣଂ ୱା।

୨୯୭।ପୁରାଣଗଣକିୟାତି ଏକସ୍ସ ଗଣକସ୍ସ ଭରିୟାୟ, ସା ତସ୍ମିଂ ଜୀୱମାନେ ଗଣକୀତି ପଞ୍ଞାୟିତ୍ଥ, ମତେ ପନ ପୁରାଣଗଣକୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗତା। ତିରୋଗାମୋତି ବହିଗାମୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଗାମୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ମନୁସ୍ସାତି ଉଦାୟିସ୍ସ ଇମଂ ସଞ୍ଚରିତ୍ତକମ୍ମେ ଯୁତ୍ତପୟୁତ୍ତଭାୱଂ ଜାନନକମନୁସ୍ସା।

ସୁଣିସଭୋଗେନାତି ଯେନ ଭୋଗେନ ସୁଣିସା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା ହୋତି ରନ୍ଧାପନପଚାପନପଅୱେସନାଦିନା, ତେନ ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ତତୋ ଅପରେନ ଦାସିଭୋଗେନାତି ମାସାତିକ୍କମେ ଯେନ ଭୋଗେନ ଦାସୀ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା ହୋତି ଖେତ୍ତକମ୍ମକଚୱରଛଡ୍ଡନୌଦକାହରଣାଦିନା, ତେନ ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ଦୁଗ୍ଗତାତି ଦଲିଦ୍ଦା, ଯତ୍ଥ ୱା ଗତା ଦୁଗ୍ଗତା ହୋତି ତାଦିସଂ କୁଲଂ ଗତା। ମାୟ୍ୟୋ ଇମଂ କୁମାରିକନ୍ତି ମା ଅୟ୍ୟୋ ଇମଂ କୁମାରିକଂ। ଆହାରୂପହାରୋତି ଆହାରୋ ଚ ଉପହାରୋ ଚ ଗହଣଞ୍ଚ ଦାନଞ୍ଚ, ନ ଅମ୍ହେହି କିଞ୍ଚି ଆହଟଂ ନ ଉପାହଟଂ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ କୟୱିକ୍କୟୋ ୱୋହାରୋ ଅମ୍ହାକଂ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେନ୍ତି। ସମଣେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ଅବ୍ୟାୱଟେନ, ସମଣୋ ଅସ୍ସ ସୁସମଣୋତି ସମଣେନ ନାମ ଇଦିସେସୁ କମ୍ମେସୁ ଅବ୍ୟାୱଟେନ ଅବ୍ୟାପାରେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭୱନ୍ତୋ ହି ସମଣୋ ସୁସମଣୋ ଅସ୍ସାତି, ଏୱଂ ନଂ ଅପସାଦେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ନ ମୟଂ ତଂ ଜାନାମା’’ତି ଆହଂସୁ।

୨୯୮।ସଜ୍ଜିତୋତି ସବ୍ବୂପକରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ମଣ୍ଡିତପସାଧିତୋ ୱା।

୩୦୦।ଧୁତ୍ତାତି ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତା। ପରିଚାରେନ୍ତାତି ମନାପିୟେସୁ ରୂପାଦୀସୁ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସମନ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଚାରେନ୍ତା, କୀଳନ୍ତା ଅଭିରମନ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅବ୍ଭୁତମକଂସୂତି ଯଦି କରିସ୍ସତି ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ ଜିତୋ, ଯଦି ନ କରିସ୍ସତି ଅହଂ ଏତ୍ତକନ୍ତି ପଣମକଂସୁ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ଅବ୍ଭୁତଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯୋ କରୋତି ପରାଜିତେନ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ।

କଥଞ୍ଚି ନାମ ଅଞ୍ଞୋ ଉଦାଯୀ ତଙ୍ଖଣିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତଙ୍ଖଣୋତି ଅଚିରକାଲୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଙ୍ଖଣିକନ୍ତି ଅଚିରକାଲାଧିକାରିକଂ।

୩୦୧ ।ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ସଞ୍ଚରଣଭାୱଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତେନ କେନଚି ପେସିତେନ କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ପରତୋ ଚ ''ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସମତି''ନ୍ତି ଆଦିୱଚନତୋ ଇଧ ଇତ୍ଥିପୁରିସା ଅଧିପ୍ପେତା, ତସ୍ମା ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପହିତୋ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗଚ୍ଛତି, ପୁରିସେନ ୱା ପହିତୋ ଇତ୍ଥିଯା ସନ୍ତିକେ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସମତିଂ ପୁରିସସ୍ସ ୱା ଇତ୍ଥିମତିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆରୋଚେଯ୍ଯାତି ପାଠସେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ତେନେୱସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ''ପୁରିସସ୍ସ ମତିଂ ଇତ୍ଥିଯା ଆରୋଚେତି, ଇତ୍ଥିଯା ମତିଂ ପୁରିସସ୍ସ ଆରୋଚେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ତଂ ତେସଂ ମତିଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଛନ୍ଦଂ ରୁଚିଂ ଆରୋଚେତି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଜାଯତ୍ତନେ ୱା ଜାରତ୍ତନେ ୱା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଜାଯତ୍ତନେତି ଜାଯାଭାୱେ। ଜାରତ୍ତନେତି ଜାରଭାୱେ। ପୁରିସସ୍ସ ହି ମତିଂ ଇତ୍ଥିଯା ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଜାଯତ୍ତନେ ଆରୋଚେତି, ଇତ୍ଥିଯା ମତିଂ ପୁରିସସ୍ସ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଜାରତ୍ତନେ ଆରୋଚେତି; ଅପିଚ ପୁରିସସ୍ସେୱ ମତିଂ ଇତ୍ଥିଯା ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଜାଯତ୍ତନେ ୱା ଆରୋଚେତି ନିବଦ୍ଧଭରିଯାଭାୱେ, ଜାରତ୍ତନେ ୱା ମିଚ୍ଛାଚାରଭାୱେ। ଯସ୍ମା ପନେତଂ ଆରୋଚେନ୍ତେନ ''ତ୍ୱଂ କିରସ୍ସ ଜାଯା ଭୱିସ୍ସସୀ''ତିଆଦି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ୱତ୍ତବ୍ବତାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଜାଯତ୍ତନେ ୱାତି ଜାଯା ଭୱିସ୍ସସି, ଜାରତ୍ତନେ ୱାତି ଜାରୀ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ଅସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନେୱ ଚ ଉପାଯେନ ଇତ୍ଥିଯା ମତିଂ ପୁରିସସ୍ସ ଆରୋଚନେପି ପତି ଭୱିସ୍ସସି, ସାମିକୋ ଭୱିସ୍ସସି, ଜାରୋ ଭୱିସ୍ସସୀତି ୱତ୍ତବ୍ବତାକାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅନ୍ତମସୋ ତଙ୍ଖଣିକାଯପୀତି ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଯା ଅଯଂ ତଙ୍ଖଣେ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତେ ପଟିସଂୱସିତବ୍ବତୋ ତଙ୍ଖଣିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ମୁହୁତ୍ତିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସାପି ''ମୁହୁତ୍ତିକା ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ଏୱଂ ପୁରିସମତିଂ ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଏତେନେୱୁପାଯେନ ''ମୁହୁତ୍ତିକୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ଏୱଂ ପୁରିସସ୍ସ ଇତ୍ଥିମତିଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋପି ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୦୩। ଇଦାନି ''ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପୁରିସମତି''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତା ଇତ୍ଥିଯୋ ପଭେଦତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତାସୁ ସଞ୍ଚରିତ୍ତୱସେନ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଦସ ଇତ୍ଥିଯୋ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମାତୁରକ୍ଖିତାତି ମାତରା ରକ୍ଖିତା। ଯଥା ପୁରିସେନ ସଂୱାସଂ ନ କପ୍ପେତି, ଏୱଂ ମାତରା ରକ୍ଖିତା, ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେପି ୱୁତ୍ତଂ – ''ମାତା ରକ୍ଖତି ଗୋପେତି ଇସ୍ସରିଯଂ କାରେତି ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀ''ତି। ତତ୍ଥ ରକ୍ଖତୀତି କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେତି। ଗୋପେତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତି। ଇସ୍ସରିଯଂ କାରେତୀତି ସେରିୱିହାରମସ୍ସା ନିସେଧେନ୍ତୀ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତତି। ୱସଂ ୱତ୍ତେତୀତି ''ଇଦଂ କରୋହି, ଇଦଂ ମା ଅକାସୀ''ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ତସ୍ସା ଉପରି ୱତ୍ତେତି। ଏତେନୁପାଯେନ ପିତୁରକ୍ଖିତାଦଯୋପି ଞାତବ୍ବା। ଗୋତ୍ତଂ ୱା ଧମ୍ମୋ ୱା ନ ରକ୍ଖତି, ସଗୋତ୍ତେହି ପନ ସହଧମ୍ମିକେହି ଚ ଏକଂ ସତ୍ଥାରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତେହି ଏକଗଣପରିଯାପନ୍ନେହି ଚ ରକ୍ଖିତା ''ଗୋତ୍ତରକ୍ଖିତା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ପଦାନଂ ''ସଗୋତ୍ତା ରକ୍ଖନ୍ତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ସହ ଆରକ୍ଖେନାତି ସାରକ୍ଖା। ସହ ପରିଦଣ୍ଡେନାତି ସପରିଦଣ୍ଡା। ତାସଂ ନିଦ୍ଦେସା ପାକଟାୱ। ଇମାସୁ ଦସସୁ ପଚ୍ଛିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମେୱ ପୁରିସନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନଂ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ହୋତି, ନ ଇତରାସଂ।

ଧନକ୍କୀତାଦୀସୁ ଅପ୍ପେନ ୱା ବହୁନା ୱା ଧନେନ କୀତା ଧନକ୍କୀତା। ଯସ୍ମା ପନ ସା ନ କୀତମତ୍ତା ଏୱ ସଂୱାସତ୍ଥାଯ ପନ କୀତତ୍ତା ଭରିଯା, ତସ୍ମାସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସେ ଧନେନ କିଣିତ୍ୱା ୱାସେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଛନ୍ଦେନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ୱସତୀତି ଛନ୍ଦୱାସିନୀ। ଯସ୍ମା ପନ ସା ନ ଅତ୍ତନୋ ଛନ୍ଦମତ୍ତେନେୱ ଭରିଯା ହୋତି ପୁରିସେନ ପନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା, ତସ୍ମାସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସେ ''ପିଯୋ ପିଯଂ ୱାସେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଭୋଗେନ ୱସତୀତି ଭୋଗୱାସିନୀ। ଉଦୁକ୍ଖଲମୁସଲାଦିଘରୂପକରଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ଭରିଯାଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଜନପଦିତ୍ଥିଯା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ପଟେନ ୱସତୀତି ପଟୱାସିନୀ। ନିୱାସନମତ୍ତମ୍ପି ପାରୁପଣମତ୍ତମ୍ପି ଲଭିତ୍ୱା ଭରିଯାଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଦଲିଦ୍ଦିତ୍ଥିଯା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଓଦପତ୍ତକିନୀତି ଉଭିନ୍ନଂ ଏକିସ୍ସା ଉଦକପାତିଯା ହତ୍ଥେ ଓତାରେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଉଦକଂ ୱିଯ ସଂସଟ୍ଠା ଅଭେଜ୍ଜା ହୋଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗହିତାଯ ୱୋହାରନାମମେତଂ, ନିଦ୍ଦେସେପିସ୍ସ ''ତାଯ ସହ ଉଦକପତ୍ତଂ ଆମସିତ୍ୱା ତଂ ୱାସେତୀ''ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଓଭଟଂ ଓରୋପିତଂ ଚୁମ୍ବଟମସ୍ସାତି ଓଭଟଚୁମ୍ବଟା, କଟୁହାରିକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରା, ଯସ୍ସା ସୀସତୋ ଚୁମ୍ବଟଂ ଓରୋପେତ୍ୱା ଘରେ ୱାସେତି, ତସ୍ସା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଦାସୀ ଚାତି ଅତ୍ତନୋଯେୱ ଦାସୀ ଚ ହୋତି ଭରିଯା ଚ।

କମ୍ମକାରୀ ନାମ ଗେହେ ଭତିଯା କମ୍ମଂ କରୋତି, ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ କୋଚି ଘରାୱାସଂ କପ୍ପେତି ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯାଯ ଅନତ୍ଥିକୋ ହୁତ୍ୱା। ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି "କମ୍ମକାରୀ ଚ ଭରିଯା ଚା"ତି।

ଧଜେନ ଆହଟା ଧଜାହଟା, ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜାଯ ସେନାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରୱିସଯଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଆନୀତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ କୋଚି ଭରିଯଂ କରୋତି, ଅଯଂ ଧଜାହଟା ନାମ। ମୁହୁତ୍ତିକା ୱୁତ୍ତନଯାଏୱ, ଏତାସଂ ଦସନ୍ନମ୍ପି ପୁରିସନ୍ତରଗମନେ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ହୋତି। ପୁରିସାନଂ ପନ ୱୀସତିଯାପି ଏତାସୁ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚ ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ହୋତୀତି।

୩୦୫। ଇଦାନି ପୁରିସୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣତୀତିଆଦୀସୁ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ "ଗଚ୍ଛ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ମାତୁରକ୍ଖିତଂ ବ୍ରୂହି, ହୋହି କିର ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ଧନକ୍କୀତା"ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ "ସାଧୁ ଉପାସକା"ତି ୱା "ହୋତୂ"ତି ୱା "ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ"ତି ୱା ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱା ସୀସକମ୍ପନାଦୀହି ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ୱୀମଂସତୀତି ଏୱଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସାସନଂ ଆରୋଚେତି। ପଚ୍ଚାହରତୀତି ତେନ ଆରୋଚିତେ ସା ଇତ୍ଥୀ "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୁ ୱା ପଟିକ୍ଖିପତୁ ୱା ଲଜ୍ଜାଯ ୱା ତୁଣ୍ହୀ ହୋତୁ, ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଇମାଯ ପଟିଗ୍ଗହଣାରୋଚନପଚ୍ଚାହରଣସଙ୍ଖାତାଯ ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତି। ସା ପନ ତସ୍ସ ଭରିଯା ହୋତୁ ୱା ମା ୱା, ଅକାରଣମେତଂ। ସଚେ ପନ ସୋ ମାତୁରକ୍ଖିତାଯ ସନ୍ତିକଂ ପେସିତୋ ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ତସ୍ସା ମାତୁଯା ତଂ ସାସନଂ ଆରୋଚେତି, ବହିଦ୍ଧା ୱିମଟ୍ଠଂ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱିସଙ୍କେତନ୍ତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ। ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ମାତା ୱା ହୋତୁ ପିତା ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଗେହଦାସୀପି ଅଞ୍ଞୋ ୱାପି ଯୋ କୋଚି ତଂ କିରିଯଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସତି, ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତେପି ୱିମଟ୍ଠଂ ନାମ ନ ହୋତି, ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିକାଲେ ଆପତ୍ତିଯେୱ।

ନନୁ ଯଥା "ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ"ତି ୱତ୍ତୁକାମୋ ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା "ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ"ତି ୱଦେନ୍ତୋପି ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱସ୍ସ ସିକ୍ଖା। ଯଥା ୱା "ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜାମୀ"ତି ୱତ୍ତୁକାମୋ ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା "ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜାମୀ"ତି ୱଦେନ୍ତୋପି ଆପନ୍ନୋୱସ୍ସ ପାରାଜିକଂ। ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦନ୍ତି ଆହ। ତଂ ପନେତଂ "ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଅନ୍ତେୱାସିଂ ୱୀମଂସାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ପଚ୍ଚାହରତି, ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସା"ତି ଇମିନା ସମେତି, ତସ୍ମା ସୁଭାସିତଂ।

ଯଥା ଚ "ମାତୁରକ୍ଖିତଂ ବ୍ରୂହୀ"ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆରୋଚେତୁଂ ସମତ୍ଥାନଂ ମାତାଦୀନମ୍ପି ୱଦତୋ ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥି, ଏୱମେୱ "ହୋହି କିର ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ଧନକ୍କୀତା"ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ "ହୋହି କିର ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ଛନ୍ଦୱାସିନୀ"ତି ଏୱଂ ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ଛନ୍ଦୱାସିନିଆଦୀସୁ ୱଚନେସୁ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ୱା ଅୱୁତ୍ତେସୁପି "ହୋହି କିର ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ଜାଯା ପଜାପତି ପୁତ୍ତମାତା ଘରଣୀ ଘରସାମିନୀ ଭତ୍ତରକ୍ଖିକା ସୁସ୍ସୂସିକା ପରିଚାରିକା"ତିଏୱମାଦୀସୁ ସଂୱାସପରିଦୀପକେସୁ ୱଚନେସୁ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ୱା ୱଦନ୍ତସ୍ସାପି ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥି ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଆପତ୍ତିଯେୱ। "ମାତୁରକ୍ଖିତଂ ବ୍ରୂହୀ"ତି ପେସିତସ୍ସ ପନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାସୁ ପିତୁରକ୍ଖିତାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ୱିସଙ୍କେତଂ। ଏସ ନଯୋ "ପିତୁରକ୍ଖିତଂ ବ୍ରୂହୀ"ତିଆଦୀସୁପି।

କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ଏକମୂଲକଦୁମୂଲକାଦିୱସେନ "ପୁରିସସ୍ସ ମାତା ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣତି, ମାତୁରକ୍ଖିତାଯ ମାତା ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣତୀ"ତି ଏୱମାଦୀନଂ ମୂଲଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ୱସେନ ପେଯ୍ୟାଲଭେଦୋୟେୱ ୱିସେସୋ । ସୋପି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ପାଳିଅନୁସାରେନେୱ ସକ୍କା ଜାନିତୁନ୍ତି ନାସ୍ସ ୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆଦରଂ କରିମ୍ହ।

୩୩୮। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତିଆଦୀସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ପଠମଚତୁକ୍କେ ଆଦିପଦେନ ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ମଜ୍ଝେ ଦ୍ୱୀହି ଦୁୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଅନ୍ତେ ଏକେନ ଏକଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ। ଦୁତିଯଚତୁକ୍କେ ଆଦିପଦେନ ଦୁୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ମଜ୍ଝେ ଦ୍ୱୀହି ଏକଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ଅନ୍ତେ ଏକେନ ଅଙ୍ଗାଭାୱତୋ ଅନାପତ୍ତି। ତତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଆଣାପକସ୍ସ ସାସନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱୀମଂସତୀତି ପହିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆରୋଚେତି। ପଚ୍ଚାହରତୀତି ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଆରୋଚେତି।

ନ ପଚ୍ଚାହରତୀତି ଆରୋଚେତ୍ୱା ଏତ୍ତୋୱ ପଚ୍ଚମତି। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନ ୱୀମଂସତୀତି ପୁରିସେନ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରୂହୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତସ୍ସ ସାସନଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତଂ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ଅପ୍ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା ୱା ଅଞ୍ଞେନ କରଣୀଯେନ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କିଞ୍ଚିଦେୱ କଥଂ କଥେନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ଏତ୍ତାୱତା ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନ ୱୀମଂସତି ନାମା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ନଂ ସା ଇତ୍ଥୀ ସଯମେୱ ୱଦତି ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ କିର ଉପଟ୍ଠାକୋ ମଂ ଗେହେ କାତୁକାମୋ’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଚ ‘‘ଅହଂ ତସ୍ସ ଭରିଯା ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ‘‘ନ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱା ୱଦତି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତି, ଏତ୍ତାୱତା ‘‘ନ ୱୀମଂସତି ପଚ୍ଚାହରତି ନାମା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନ ୱୀମଂସତି ନ ପଚ୍ଚାହରତୀତି କେୱଲଂ ସାସନାରୋଚନକାଲେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତିଯେୱ, ଇତରଂ ପନ ଦ୍ୱଯଂ ନ କରୋତି।

ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ୱୀମଂସତି ପଚ୍ଚାହରତୀତି କୋଚି ପୁରିସୋ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନେ ୱା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ୱା ତଥାରୂପିଂ କଥଂ କଥେତି, ଭିକ୍ଖୁ ତେନ ଅପ୍ପହିତୋପି ପହିତୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ହୋହି କିର ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ତସ୍ସା ରୁଚିଂ ୱା ଅରୁଚିଂ ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ଆରୋଚେତି। ତେନେୱ ନଯେନ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଅପଚ୍ଚାହରନ୍ତୋ ‘‘ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ୱୀମଂସତି ନ ପଚ୍ଚାହରତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନେୱ ନଯେନ ଗତୋ ଅୱୀମଂସିତ୍ୱା ତାଯ ସମୁଟ୍ଠାପିତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପଠମଚତୁକ୍କସ୍ସ ତତିଯପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ‘‘ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନ ୱୀମଂସତି ପଚ୍ଚାହରତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଚତୁତ୍ଥପଦଂ ପାକଟମେୱ।

ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଆଣାପେତୀତିଆଦିନଯା ପାକଟାଯେୱ। ଯଥା ପନ ସମ୍ବହୁଲାପି ଏକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱଂ ଏକସ୍ସପି ସମ୍ବହୁଲୱତ୍ଥୂସୁ ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। କଥଂ? ପୁରିସୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେତି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଭନ୍ତେ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ପାସାଦେ ସଟ୍ଠିମତ୍ତା ୱା ସତ୍ତତିମତ୍ତା ୱା ଇତ୍ଥିଯୋ ଠିତା ତା ୱଦେହି, ହୋଥ କିର ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯାଯୋ’’ତି। ସୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ସାସନଂ ପଚ୍ଚାହରତି। ଯତ୍ତକା ଇତ୍ଥିଯୋ ତତ୍ତକା ଆପତ୍ତିଯୋ ଆପଜ୍ଜତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପେତଂ ପରିୱାରେପି –

‘‘ପଦୱୀତିହାରମତ୍ତେନ, ୱାଚାଯ ଭଣିତେନ ଚ;

ସବ୍ବାନି ଗରୁକାନି ସପ୍ପଟିକମ୍ମାନି;

ଚତୁସଟ୍ଠି ଆପତ୍ତିଯୋ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଏକତୋ;

ପଞ୍ହାମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା’’ତି। (ପରି। ୪୮୦);

ଇମଂ କିର ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ୱୁତ୍ତୋ। ୱଚନସିଲିଟ୍ଠତାଯ ଚେତ୍ଥ ‘‘ଚତୁସଟ୍ଠି ଆପତ୍ତିଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ପନ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଯଥା ଚ ଏକେନ ପେସିତସ୍ସ ଏକସ୍ସ ସମ୍ବହୁଲାସୁ ଇତ୍ଥୀସୁ ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋ, ଏୱଂ ଏକୋ ପୁରିସୋ ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଏକିସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ପେସେତି, ସବ୍ବେସଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଏକୋ ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତି, ଇତ୍ଥିଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସା। ସମ୍ବହୁଲା ପୁରିସା ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏକିସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତି, ପୁରିସଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସା। ସମ୍ବହୁଲା ଏକଂ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସା। ସମ୍ବହୁଲା ସମ୍ବହୁଲେ ଏକିସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସା। ସମ୍ବହୁଲା ପୁରିସା ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସା। ଏସ ନଯୋ ‘‘ଏକା ଇତ୍ଥୀ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁପି। ଏତ୍ଥ ଚ ସଭାଗୱିଭାଗତା ନାମ ଅପ୍ପମାଣଂ, ମାତାପିତୁନମ୍ପି ପଞ୍ଚସହଧମ୍ମିକାନମ୍ପି ସଞ୍ଚରିତ୍ତକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯେୱ।

ପୁରିସୋଭିକ୍ଖୁଂ ଆଣାପେତି ଗଚ୍ଛ ଭନ୍ତେତି ଚତୁକ୍କଂ ଅଙ୍ଗୱସେନ ଆପତ୍ତିଭେଦ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମପଦେ ଅନ୍ତେୱାସୀ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ପଚ୍ଚାହରତୀତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଏତ୍ତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଆରୋଚେତି। ଆପତ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସାତି ଆଚରିଯସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଚ ୱୀମଂସାପିତତ୍ତା ଚ ଦ୍ୱୀହଙ୍ଗେହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱୀମଂସିତତ୍ତା ଚ ପଚ୍ଚାହଟତ୍ତା ଚ ଦ୍ୱୀହଙ୍ଗେହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ସେସଂ ପାକଟମେୱ।

୩୩୯।ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସମ୍ପାଦେତୀତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ଚେୱ ୱୀମଂସତି ଚ। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିସଂୱାଦେତୀତି ନ ପଚ୍ଚାହରତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିସଂୱାଦେତୀତି ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସମ୍ପାଦେତୀତି ୱୀମଂସତି ଚେୱ ପଚ୍ଚାହରତି ଚ। ଏୱଂ ଉଭଯତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହଙ୍ଗେହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ତତିଯପଦେ ଆପତ୍ତି, ଚତୁତ୍ଥେ ଅନାପତ୍ତି।

୩୪୦ ।ଅନାପତ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଚେତିୟସ୍ସ ୱା ଗିଲାନସ୍ସ ୱା କରଣୀୟେନ ଗଚ୍ଛତି ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପୋସଥାଗାରଂ ୱା କିଞ୍ଚି ୱା ୱିପ୍ପକତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ କାରୁକାନଂ ଭତ୍ତୱେତନତ୍ଥାୟ ଉପାସକୋ ୱା ଉପାସିକାୟ ସନ୍ତିକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣେୟ୍ୟ, ଉଂପାସିକା ୱା ଉପାସକସ୍ସ, ଏୱରୂପେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ କରଣୀୟେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଚେତିୟକମ୍ମେ କୟିରମାନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଗିଲାନସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାୟପି ଉପାସକେନ ୱା ଉପାସିକାୟ ସନ୍ତିକଂ ଉପାସିକାୟ ୱା ଉପାସକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପହିତସ୍ସ ଗଚ୍ଛତୋ ଅନାପତ୍ତି। ଉମ୍ମତ୍ତକଆଦିକମ୍ମିକା ୱୁତ୍ତନୟା ଏୱ।

ପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, ସୀସୁକ୍ଖିପନାଦିନା କାୟୱିକାରେନ ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାୟ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାୟ ଏୱ ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସ କାୟତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। ଆସନସାଲାୟ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମା ଆଗମିସ୍ସତି, ତସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ଜାନେୟ୍ୟାଥା’’ତି କେନଚି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ଆଗତଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗତାୟ ପୁନ ତସ୍ମିଂ ପୁରିସେ ଆଗତେ ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସ ୱାଚତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। ୱାଚାୟ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ କରଣୀୟେନ ତସ୍ସା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱା ଗମନକାଲେ ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱଚୀଭେଦେନେୱ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞେନେୱ କରଣୀୟେନ ତତୋ ଅପକ୍କମ୍ମ କଦାଚିଦେୱ ତଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସାପି ୱାଚତୋୱ ସମୁଟ୍ଠାତି। ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ପନ ଖୀଣାସୱସ୍ସାପି କାୟୱାଚତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। କଥଂ? ସଚେ ହିସ୍ସ ମାତାପିତରୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଲଂୱଚନୀୟା ହୋନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁଂ ଘରଂ ଉପଗତଂ ଥେରପିତା ୱଦତି ‘‘ମାତା ତେ ତାତ ମଂ ମହଲ୍ଲକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଞାତିକୁଲଂ ଗତା, ଗଚ୍ଛ ତଂ ମଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ପେସେହୀ’’ତି। ସୋ ଚେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ପିତୁନୋ ତସ୍ସା ଆଗମନଂ ୱା ଅନାଗମନଂ ୱା ଆରୋଚେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଇମାନି ତୀଣି ଅଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନାନି।

ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ପନ ଜାନିତ୍ୱା ଏତେହେୱ ତୀହି ନୟେହି ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ସମାପଜ୍ଜତୋ କାୟଚିତ୍ତତୋ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ କାୟୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି। ଇମାନି ତୀଣି ପଣ୍ଣତ୍ତିଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନାନି। କିରିୟଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାୟକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, କୁସଲାଦିୱସେନ ଚେତ୍ଥ ତୀଣି ଚିତ୍ତାନି, ସୁଖାଦିୱସେନ ତିସ୍ସୋ ୱେଦନାତି।

୩୪୧ । ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ ଆଦିତୋ ୱତ୍ଥୁପଞ୍ଚକେ ପଟିଗ୍ଗହିତମତ୍ତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ।

କଲହୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ ଅକାସୀତି ତଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପୁନ ଗେହଗମନୀୟଂ

ଅକାସି। ନାଲଂୱଚନୀୟାତି ନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟା ହି ୟଥା ୟଥା ୟେସୁ ୟେସୁ ଜନପଦେସୁ ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ପରିଚ୍ଚତ୍ତାୱ ହୋତି, ଭରିୟାଭାୱଂ ଅତିକ୍କମତି, ଅୟଂ ‘‘ଅଲଂୱଚନୀୟା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏସା ପନ ନ ଅଲଂୱଚନୀୟା କେନଚିଦେୱ କାରଣେନ କଲହଂ କତ୍ୱା ଗତା, ତେନେୱେତ୍ଥ ଭଗୱା ‘‘ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ୟସ୍ମା ପନ କାୟସଂସଗ୍ଗେ ୟକ୍ଖିୟା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାଦୀସୁପି ୟକ୍ଖିପେତିୟୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟୱତ୍ଥୁମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନେତଂ ନ ୱିଚାରିତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ସଞ୍ଚରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୪୨ ।ତେନ ସମୟେନାତି କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଆଳୱକାତି ଆଳୱିରଟ୍ଠେ ଜାତା ଦାରକା ଆଳୱକା ନାମ, ତେ ପବ୍ବଜିତକାଲେପି ‘‘ଆଳୱକା’’ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାୟିଂସୁ। ତେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆଳୱକା ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। ସଞ୍ଞାଚିକାୟୋତି ସୟଂ ୟାଚିତ୍ୱା ଗହିତୂପକରଣାୟୋ। କାରାପେନ୍ତୀତି କରୋନ୍ତିପି କାରାପେନ୍ତିପି, ତେ କିର ସାସନେ ୱିପସ୍ସନାଧୁରଞ୍ଚ ଗନ୍ଥଧୁରଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେପି ଧୁରାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନୱକମ୍ମମେୱ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ପଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଅସ୍ସାମିକାୟୋତି ଅନିସ୍ସରାୟୋ, କାରେତା ଦାୟକେନ ୱିରହିତାୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକାୟୋତି ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଆରଦ୍ଧାୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପମାଣିକାୟୋତି ‘‘ଏତ୍ତକେନ ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନପ୍ପମାଣାୟୋ, ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପମାଣାୟୋ ୱା ମହନ୍ତପ୍ପମାଣାୟୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ୟାଚନା ଏୱ ବହୁଲା ଏତେସଂ ମନ୍ଦଂ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମନ୍ତି ୟାଚନବହୁଲା। ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅତ୍ଥତୋ ପନେତ୍ଥ ନାନାକରଣଂ ନତ୍ଥି, ଅନେକକ୍ଖତ୍ତୁଂ ‘‘ପୁରିସଂ ଦେଥ, ପୁରିସତ୍ଥକରଂ ଦେଥା’’ତି ୟାଚନ୍ତାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତତ୍ଥ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟ ପୁରିସଂ ୟାଚିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସହାୟତ୍ଥାୟ

କମ୍ମକରଣତ୍ଥାୟ ‘‘ପୁରିସଂ ଦେଥା’’ତି ଯାଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୁରିସତ୍ଥକରନ୍ତି ପୁରିସେନ କାତବ୍ବଂ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଯାଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ନାମ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ଥୁ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଠପେତ୍ୱା ମିଗଲୁଦ୍ଦକମଚ୍ଛବନ୍ଧକାଦୀନଂ ସକକମ୍ମଂ ଅୱସେସଂ ସବ୍ବଂ କପ୍ପିୟଂ। ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଗତତ୍ଥ କେନ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତେ ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତେ ୱା ଯାଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଚ୍ଚୟା ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ମିଗଲୁଦ୍ଦକାଦୟୋ ସକକମ୍ମଂ ନ ଯାଚିତବ୍ବା, ‘‘ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଦେଥା’’ତି ଅନିୟମେତ୍ୱାପି ନ ଯାଚିତବ୍ବା; ଏୱଂ ଯାଚିତା ହି ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଭିକ୍ଖୂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ମିଗେପି ମାରେତ୍ୱା ଆହରେୟ୍ୟୁଂ। ନିୟମେତ୍ୱା ପନ ‘‘ୱିହାରେ କିଞ୍ଚି କତ୍ତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଦେଥା’’ତି ଯାଚିତବ୍ବା। ଫାଲନଙ୍ଗଲାଦୀନି ଉପକରଣାନି ଗହେତ୍ୱା କସିତୁଂ ୱା ୱପିତୁଂ ୱା ଲାୟିତୁଂ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସକିଚ୍ଚପସୁତମ୍ପି କସ୍ସକଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଯାଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତେୱ। ଯୋ ପନ ୱିଘାସାଦୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ନିକ୍କମ୍ମୋ ନିରତ୍ଥକକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତୋ ୱା ୱିହରତି, ଏୱରୂପଂ ଅୟାଚିତ୍ୱାପି ‘‘ଏହି ରେ ଇଦଂ ୱା ଇଦଂ ୱା କରୋହୀ’’ତି ଯଦିଚ୍ଛକଂ କାରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ହତ୍ଥକମ୍ମସ୍ସ ପନ ସବ୍ବକପ୍ପିୟଭାୱଦୀପନତ୍ଥଂ ଇମଂ ନୟଂ କଥେନ୍ତି। ସଚେ ହି ଭିକ୍ଖୁ ପାସାଦଂ କାରେତୁକାମୋ ହୋତି, ଥମ୍ଭତ୍ଥାୟ ପାସାଣକୋଟ୍ଟକାନଂ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ ‘‘ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଉପାସକା’’ତି। କିଂ କାତବ୍ବଂ, ଭନ୍ତେ,ତି? ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବାତି। ସଚେ ତେ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱା ଦେନ୍ତି, ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ଥମ୍ଭେ ୱା ଦେନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ଅଥାପି ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ହତ୍ଥକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଖଣୋ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞଂ ଉଦ୍ଧରାପେଥ, ତସ୍ସ ମୂଲଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଉଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ‘‘ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭେ ଉଦ୍ଧଟମନୁସ୍ସାନଂ ମୂଲଂ ଦେଥା’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏତେନେୱୁପାୟେନ ପାସାଦଦାରୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱଡ୍ଢକୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ଇଟ୍ଠକତ୍ଥାୟ ଇଟ୍ଠକୱଡ୍ଢକୀନଂ ଛଦନତ୍ଥାୟ ଗେହଚ୍ଛାଦକାନଂ ଚିତ୍ତକମ୍ମତ୍ଥାୟ ଚିତ୍ତକାରାନନ୍ତି ଯେନ ଯେନ ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ତେସଂ ତେସଂ ସିପ୍ପକାରକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଯାଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ହତ୍ଥକମ୍ମଯାଚନୱସେନ ଚ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟ ୱା ଭତ୍ତୱେତନାନୁପ୍ପଦାନେନ ୱା ଲଦ୍ଧମ୍ପି ସବ୍ବଂ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅରଞ୍ଞତୋ ଆହରାପେନ୍ତେନ ଚ ସବ୍ବଂ ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକଂ ଆହରାପେତବ୍ବଂ।

ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପାସାଦଂ କାରେତୁକାମେନ ମଞ୍ଚପୀଠପତ୍ତପରିସ୍ସାୱନଧମକରକଚୀୱରାଦୀନି କାରାପେତୁକାମେନାପି ଦାରୁଲୋହସୁତ୍ତାଦୀନି ଲଭିତ୍ୱା ତେ ତେ ସିପ୍ପକାରକେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଯାଚିତବ୍ବଂ। ହତ୍ଥକମ୍ମଯାଚନୱସେନ ଚ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟ ୱା ଭତ୍ତୱେତନାନୁପ୍ପଦାନେନ ୱା ଲଦ୍ଧମ୍ପି ସବ୍ବଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ କାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଭତ୍ତୱେତନଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି, ଅକପ୍ପିୟକହାପଣାଦି ନ ଦାତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ପରିୟେସିତ୍ୱା ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ହତ୍ଥକମ୍ମୱସେନ ପତ୍ତଂ କାରେତ୍ୱା ତଥେୱ ପାଚେତ୍ୱା ନୱପକ୍କସ୍ସ ପତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଛନତେଲତ୍ଥାୟ ଅନ୍ତୋଗାମଂ ପୱିଟ୍ଠେନ ‘‘ଭିକ୍ଖାୟ ଆଗତୋ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଯାଗୁୟା ୱା ଭତ୍ତେ ୱା ଆନୀତେ ହତ୍ଥେନ ପତ୍ତୋ ପିଧାତବ୍ବୋ। ସଚେ ଉପାସିକା ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ପୁଚ୍ଛତି, ‘‘ନୱପକ୍କୋ ପତ୍ତୋ ପୁଞ୍ଛନତେଲେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ସା ‘‘ଦେହି, ଭନ୍ତେ’’ତି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତେଲେନ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଯାଗୁୟା ୱା ଭତ୍ତସ୍ସ ୱା ପୂରେତ୍ୱା ଦେତି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ନ ହୋତି, ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି।

ଭିକ୍ଖୂ ପଗେୱ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଆସନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆସନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତତ୍ର ଚେ ଉପାସକା ଭିକ୍ଖୂ ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ସୟମେୱ ଆସନାନି ଆହରାପେନ୍ତି, ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅନାପୁଚ୍ଛା ଗତାନମ୍ପି ନଟ୍ଠଂ ଗୀୱା ନ ହୋତି, ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗମନଂ ପନ ୱତ୍ତଂ। ସଚେ ଭିକ୍ଖୂହି ‘‘ଆସନାନି ଆହରଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେହି ଆହଟାନି ହୋନ୍ତି, ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅନାପୁଚ୍ଛା ଗତାନଂ ୱତ୍ତଭେଦୋ ଚ ନଟ୍ଠଞ୍ଚ ଗୀୱାତି। ଅତ୍ଥରଣକୋଜୱାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ମକ୍ଖିକାୟୋ ବହୁକା ହୋନ୍ତି, ‘‘ମକ୍ଖିକାବୀଜନିଂ ଆହରଥା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପୁଚିମନ୍ଦସାଖାଦୀନି ଆହରନ୍ତି, କପ୍ପିୟଂ କାରାପେତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବାନି। ଆସନସାଲାୟ ଉଦକଭାଜନଂ ରିତ୍ତଂ ହୋତି, ‘‘ଧମକରଣଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଧମକରକଞ୍ହି ରିତ୍ତଭାଜନେ ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟ ‘‘ନଦିଂ ୱା ତଳାକଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ଉଦକଂ ଆହରା’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ଗେହତୋ ଆହରା’’ତି ନେୱ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ଆହଟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଆସନସାଲାୟଂ ୱା ଅରଞ୍ଞକେ ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତେହି ତତ୍ଥଜାତକଂ ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗାରହଂ ପତ୍ତଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ସଚେ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତଂ ଆହରାପେତି, ହତ୍ଥକମ୍ମୱସେନ ଆହରାପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଲଜ୍ଜୀହି ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ୱା ସାମଣେରେହି ୱା ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ନ କାରେତବ୍ବଂ। ଅୟଂ ତାୱ ପୁରିସତ୍ଥକରେ ନୟୋ।

ଗୋଣଂ ପନ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ଆହରାପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଆହରାପେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋପି ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟ ଯାଚିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତାୱକାଲିକନୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ ଆହରାପିତଞ୍ଚ ଗୋଣଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ସାମିକା ପଟିଚ୍ଛାପେତବ୍ବା। ସଚସ୍ସ ପାଦୋ ୱା ସିଙ୍ଗଂ ୱା ଭିଜ୍ଜତି ୱା ନସ୍ସତି ୱା ସାମିକା ଚେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି, ଗୀୱା ହୋତି। ସଚେ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂୟେୱ ଦେମା’’ତି ୱଦନ୍ତି ନ

ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତଙ୍କଂ। ‘‘ୱିହାରସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ‘‘ଆରାମିକାନଂ ଆଚିକ୍ଖଥ ଜଗ୍ଗନତ୍ଥାଯା’’ତି ଓଉଙ୍କଂ।

‘‘ସକଟଂ ଦେଥା’’ତିପି ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତେ ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଏୱ ହୋତି ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ପନ ୱଟ୍ଟତି, ତାୱକାଲିକଂ ୱଟ୍ଟତି କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଦାତଙ୍କଂ। ସଚେ ନେମିଯାଦୀନି ଭିଜ୍ଜନ୍ତି ପାକତିକାନି କତ୍ୱା ଦାତଙ୍କଂ। ନଟ୍ଠେ ଗୀୱା ହୋତି। ‘‘ତୁମ୍ହାକମେୱ ଦେମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଦାରୁଭଣ୍ଡଂ ନାମ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏସ ନଯୋ ୱାସିଫରସୁକୁଠାରୀକୁଦାଲନିଖାଦନେସୁ। ୱଲ୍ଲିଆଦୀସୁ ଚ ପରପରିଗ୍ଗହିତେସୁ। ଗରୁଭଣ୍ଡପ୍ପହୋନକେସୁଯେୱ ଚ ୱଲ୍ଲିଆଦୀସୁ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ହୋତି, ନ ତତୋ ଓରଂ।

ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକଂ ପନ ଯଂକିଞ୍ଚି ଆହରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ରକ୍ଖିତଗୋପିତଟ୍ଠାନେଯେୱ ହି ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ଦ୍ୱୀସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସେନାସନପଚ୍ଚଯେ ପନ ‘‘ଆହର ଦେହୀ’’ତି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି , ପରିକଥୋଭାସନିମିତ୍ତକମ୍ମାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉପୋସଥାଗାରଂ ୱା ଭୋଜନସାଲଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ସେନାସନଂ ଇଚ୍ଛତୋ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱତ ଓକାସେ ଏୱରୂପଂ ସେନାସନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱା ‘‘ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ଅନୁରୂପ’’ନ୍ତି ୱାତିଆଦିନା ନଯେନ ୱଚନଂ ପରିକଥା ନାମ। ‘‘ଉପାସକା ତୁମ୍ହେ କୁହିଂ ୱସଥା’’ତି? ‘‘ପାସାଦେ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘କିଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ଉପାସକା ପାସାଦୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଏୱମାଦିୱଚନଂ ଓଭାସୋ ନାମ। ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା ରଜ୍ଜୁଂ ପସାରେତି, ଖୀଲେ ଆକୋଟାପେତି। ‘‘କିଂ ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଇଧ ଆୱାସଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଏୱମାଦିକରଣଂ ପନ ନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିଲାନପଚ୍ଚଯେ ପନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପି ୱଟ୍ଟତି, ପଗେୱ ପରିକଥାଦୀନି।

ମନୁସ୍ସା ଉପଦ୍ଦୁତା ଯାଚନାଯ ଉପଦ୍ଦୁତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯାତି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତାଯ ଯାଚନାଯ ଚ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଚ ପୀଳିତା। ଉବ୍ବିଜ୍ଜନ୍ତିପୀତି ‘‘କିଂ ନୁ ଆହରାପେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଉବ୍ବେଗଂ ଇଞ୍ଜନଂ ଚଲନଂ ପଟିଲଭନ୍ତି। ଉତ୍ତସନ୍ତିପୀତି ଅହିଂ ୱିଯ ଦିସ୍ୱା ସହସା ତସିତ୍ୱା ଉକ୍କମନ୍ତି। ପଲାଯନ୍ତିପୀତି ଦୂରତୋୱ ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ପଲାଯନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେନପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନା ତଂ ପହାଯ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱାମଂ ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଦ୍ୱାରମ୍ପି ଥକେନ୍ତି।

୩୪୪।ଭୂତପୁବ୍ବଂ ଭିକ୍ଖୱେତି ଇତି ଭଗୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗରହିତ୍ୱା ତଦନୁରୂପଞ୍ଚ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା ପୁନପି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଦୋସଂ ପାକଟଂ କୁରୁମାନୋ ଇମିନା ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି ଦସ୍ସେସି। ତତ୍ଥ ମଣିକଣ୍ଠୋତି ସୋ କିର ନାଗରାଜା ସବ୍ବକାମଦଦଂ ମହଗ୍ଘଂ ମଣିଂ କଣ୍ଠେ ପିଲନ୍ଧିତ୍ୱା ଚରତି, ତସ୍ମା ‘‘ମଣିକଣ୍ଠୋ’’ ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଉପରିମୁଦ୍ଧନି ମହନ୍ତଂ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସୀତି ସୋ କିର ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଇସୀନଂ କନିଟ୍ଠୋ ଇସି ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ନାଗରାଜା ନଦିତୋ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଦେୱୱଣ୍ଣଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ କତ୍ୱା ତଂ ଦେୱୱଣ୍ଣଂ ପହାଯ ସକୱଣ୍ଣମେୱ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଇସିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପସନ୍ନାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଉପରିମୁଦ୍ଧନି ମହନ୍ତଂ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ୱିଯ ଧାରଯମାନୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ପକ୍କମତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପରିମୁଦ୍ଧନି ମହନ୍ତଂ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସୀ’’ତି। ମଣିମସ୍ସ କଣ୍ଠେ ପିଲନ୍ଧନନ୍ତି ମଣିଂ ଅସ୍ସ କଣ୍ଠେ ପିଲନ୍ଧିତଂ, ଆମୁକ୍କନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସୀତି ତେନ ଦେୱୱଣ୍ଣେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତାପସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅଟ୍ଠାସି।

ମମନ୍ନପାନନ୍ତି ମମ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ। ୱିପୁଲନ୍ତି ବହୁଲଂ। ଉଳାରନ୍ତି ପଣୀତଂ । ଅତିଯାଚକୋସୀତି ଅତିୱିଯ ଯାଚକୋ, ଅସି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁସୂତି ତରୁଣୋ, ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତପୁରିସୋ। ସକ୍ଖରା ୱୁଚ୍ଚତି କାଳସିଲା, ତତ୍ଥ ଧୋତୋ ଅସି ‘‘ସକ୍ଖରଧୋତୋ ନାମା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସକ୍ଖରଧୋତୋ ପାଣିମ୍ହି ଅସ୍ସାତି ସକ୍ଖରଧୋତପାଣି, ପାସାଣେ ଧୋତନିସିତଖଗ୍ଗହତ୍ଥୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ସୋ ଅସିହତ୍ଥୋ ପୁରିସୋ ତାସେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ତାସେସି ମଂ ସେଲଂ ଯାଚମାନୋ, ମଣିଂ ଯାଚନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ନ ତଂ ଯାଚେତି ତଂ ନ ଯାଚେଯ୍ୟ। କତରଂ? ଯସ୍ସ ପିଯଂ ଜିଗୀସେତି ଯଂ ଅସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ପିଯନ୍ତି ଜାନେଯ୍ୟ।

କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମନୁସ୍ସଭୂତାନନ୍ତି ମନୁସ୍ସଭୂତାନଂ ଅମନାପାତି କିମେୱେତ୍ଥ ୱତ୍ତଙ୍କଂ।

୩୪୫।ସକୁଣସଙ୍ଘସ୍ସ ସଦ୍ଦେନ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋତି ସୋ କିର ସକୁଣସଙ୍ଘୋ ପଠମଯାମଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମଯାମଞ୍ଚ ନିରନ୍ତରଂ ସଦ୍ଦମେୱ କରୋତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପୀଳିତୋ ହୁତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତେନାହ – ‘‘ଯେନାହଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀ’’ତି।

କୁତୋ ଚ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଆଗଚ୍ଛସୀତି ଏତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଆଗଚ୍ଛତି ୱତ୍ତମାନସମୀପେ ପନ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ଲବ୍ଭତି। ତେନାହ – ‘‘କୁତୋ ଚ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଆଗଚ୍ଛସୀ’’ତି, କୁତୋ ଆଗତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ଅହଂ ଭଗୱା ଆଗଚ୍ଛାମୀତି ଏତ୍ଥାପି ସୋ ଏୱ ନଯୋ। ଉବ୍ବାଳ୍ହୋତି ପୀଳିତୋ, ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋ

ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ସକୁଣସଙ୍ଘୋ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ପତ୍ତଂ ଯାଚତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ନ ତେ ସକୁଣା ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱଚନଂ ଜାନନ୍ତି, ଭଗୱା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଯଥା ଜାନନ୍ତି ତଥା ଅକାସି।

୩୪୬।ଅପାହଂ ତେ ନ ଜାନାମୀତି ଅପି ଅହଂ ତେ ଜନେ ‘‘କେ ୱା ଇମେ, କସ୍ସ ୱା ଇମେ’’ତି ନ ଜାନାମି। ସଙ୍ଗମ୍ମ ଯାଚନ୍ତୀତି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଯାଚନ୍ତି। ଯାଚକୋ ଅପ୍ପିୟୋ ହୋତୀତି ଯୋ ଯାଚତି ସୋ ଅପ୍ପିୟୋ ହୋତି। ଯାଚଂ ଅଦଦମପ୍ପିୟୋତି ଯାଚନ୍ତି ଯାଚିତଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଯାଚିତମତ୍ଥଂ ଅଦଦନ୍ତୋପି ଅପ୍ପିୟୋ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଯାଚନ୍ତି ଯାଚନ୍ତସ୍ସ, ଅଦଦମପ୍ପିୟୋତି ଅଦେନ୍ତୋ ଅପ୍ପିୟୋ ହୋତି। ମା ମେ ୱିଦେସ୍ସନା ଅହୂତି ମା ମେ ଅପ୍ପିୟଭାୱୋ ଅହୁ, ଅହଂ ୱା ତୱ, ତ୍ୱଂ ୱା ମମ ୱିଦେସ୍ସୋ ଅପ୍ପିୟୋ ମା ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୭।ଦୁସ୍ସଂହରାନୀତି କସିଗୋରକ୍ଖାଦୀହି ଉପାୟେହି ଦୁକ୍ଖେନ ସଂହରଣୀୟାନି।

୩୪୮-୯।ସଞ୍ଞାଚିକାୟ ପନ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଏତ୍ଥ ସଞ୍ଞାଚିକା ନାମ ସୟଂ ପୱତ୍ତିତଯାଚନା ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ‘‘ସଞ୍ଞାଚିକାୟା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଯାଚନାୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ସୟଂ ଯାଚିତକେହି ଉପକରଣେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନ ସା ସୟଂଯାଚିତକେହି କୟିରମାନା ସୟଂ ଯାଚିତ୍ୱା କୟିରମାନା ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ଅତ୍ଥପରିୟାୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସୟଂ ଯାଚିତ୍ୱା ପୁରିସତ୍ଥୀ’’ତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଉଲ୍ଲିତ୍ତାତି ଅନ୍ତୋଲିତ୍ତା। ଅୱଲିତ୍ତାତି ବହିଲିତ୍ତା। ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତାତି ଅନ୍ତରବାହିରଲିତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

କାରୟମାନେନାତି ଇମସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘କାରାପେନ୍ତେନା’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, ଏୱଞ୍ହି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସମେତି। ଯସ୍ମା ପନ ସଞ୍ଞାଚିକାୟ କୁଟିଂ କରୋନ୍ତେନାପି ଇଧ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା କରୋନ୍ତୋ ୱା ହୋତୁ କାରାପେନ୍ତୋ ୱା ଉଭୋପେତେ ‘‘କାରୟମାନେନା’’ତି ଇମିନାୱ ପଦେନ ସଙ୍ଗହିତାତି ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘କରୋନ୍ତୋ ୱା କାରାପେନ୍ତୋ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ପନ କରୋନ୍ତେନ ୱା କାରାପେନ୍ତେନ ୱାତି ୱଦେୟ୍ୟ, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱିଲୋମିତଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ନ ହି କାରାପେନ୍ତୋ କରୋନ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱେତ୍ଥ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସନ୍ତି ‘‘ମୟ୍ହଂ ଏସା’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତା ଉଦ୍ଦେସୋ ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସା, ତଂ ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଯସ୍ସା ଅତ୍ତା ଉଦ୍ଦେସୋ ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ଥପରିୟାୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟା’’ତି ଆହ। ପମାଣିକା କାରେତବ୍ବାତି ପମାଣଯୁତ୍ତା କାରେତବ୍ବା। ତତ୍ରିଦଂ ପମାଣନ୍ତି ତସ୍ସା କୁଟିୟା ଇଦଂ ପମାଣଂ। ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିୟାତି ସୁଗତୱିଦତ୍ଥି ନାମ ଇଦାନି ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ତିସ୍ସୋ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ଦିୟଡ୍ଢୋ ହତ୍ଥୋ ହୋତି। ବାହିରିମେନ ମାନେନାତି କୁଟିୟା ବହିକୁଟ୍ଟମାନେନ ଦ୍ୱାଦସ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ, ମିନନ୍ତେନ ପନ ସବ୍ବପଠମଂ ଦିନ୍ନୋ ମହାମତ୍ତିକପରିୟନ୍ତୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଥୁସପିଣ୍ଡପରିୟନ୍ତେନ ମିନିତବ୍ବଂ। ଥୁସପିଣ୍ଡସ୍ସୋପରି ସେତକମ୍ମଂ ଅବ୍ବୋହାରିକଂ। ସଚେ ଥୁସପିଣ୍ଡେନ ଅନତ୍ଥିକୋ ମହାମତ୍ତିକାୟ ଏୱ ନିଟ୍ଠାପେତି, ମହାମତ୍ତିକାୱ ପରିଚ୍ଛେଦୋ।

ତିରିୟନ୍ତି ୱିତ୍ଥାରତୋ। ସତ୍ତାତି ସତ୍ତ ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିୟୋ। ଅନ୍ତରାତି ଇମସ୍ସ ପନ ଅୟଂ ନିଦ୍ଦେସୋ , ‘‘ଅବ୍ଭନ୍ତରିମେନ ମାନେନା’’ତି, କୁଟ୍ଟସ୍ସ ବହି ଅନ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରିମେନ ଅନ୍ତେନ ମିନିୟମାନେ ତିରିୟଂ ସତ୍ତ ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିୟୋ ପମାଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଯୋ ପନ ଲେସଂ ଓଡ୍ଡେନ୍ତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣମେୱ କରିସ୍ସାମୀତି ଦୀଘତୋ ଏକାଦସ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ ତିରିୟଂ ଅଟ୍ଠ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ, ଦୀଘତୋ ୱା ତେରସ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ ତିରିୟଂ ଛ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ କରେୟ୍ୟ, ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏକତୋଭାଗେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମ୍ପି ହି ପମାଣଂ ଅତିକ୍କନ୍ତମେୱ ହୋତି। ତିଟ୍ଠତୁ ୱିଦତ୍ଥି, କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଦୀଘତୋ ୱା ହାପେତ୍ୱା ତିରିୟଂ ତିରିୟତୋ ୱା ହାପେତ୍ୱା ଦୀଘଂ ୱଡ୍ଢେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, କୋ ପନ ୱାଦୋ ଉଭତୋ ୱଡ୍ଢନେ? ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ଆୟାମତୋ ୱା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱା ଅନ୍ତମସୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା କରୋତି ୱା କାରାପେତି ୱା ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତିଆଦି (ପାରା। ୩୫୩)। ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣା ଏୱ ପନ ୱଟ୍ଟତି। ଯା ପନ ଦୀଘତୋ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥାପି ହୋତି ତିରିୟଂ ତିହତ୍ଥା ୱା ଊନକଚତୁହତ୍ଥା ୱା ଯତ୍ଥ ପମାଣଯୁତ୍ତୋ ମଞ୍ଚୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ନ ପରିୱତ୍ତତି, ଅୟଂ କୁଟୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ଅୟମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ପଚ୍ଛିମକୋଟିୟା ଚତୁହତ୍ଥୱିତ୍ଥାରା ୱୁତ୍ତା, ତତୋ ହେଟ୍ଠା ଅକୁଟି। ପମାଣିକାପି ପନ ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକା ୱା ସାରମ୍ଭା ୱା ଅପରିକ୍କମନା ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି। ପମାଣିକା ଦେସିତୱତ୍ଥୁକା ଅନାରମ୍ଭା ସପରିକ୍କମନାୱ ୱଟ୍ଟତି। ପମାଣତୋ ଊନତରମ୍ପି ଚତୁହତ୍ଥଂ ପଞ୍ଚହତ୍ଥମ୍ପି କରୋନ୍ତେନ ଦେସିତୱତ୍ଥୁକାୱ କାରେତବ୍ବା। ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଞ୍ଚ ପନ କରୋନ୍ତୋ ଲେପପରିୟୋସାନେ ଗରୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି।

ତତ୍ଥ ଲେପୋ ଚ ଅଲେପୋ ଚ ଲେପୋକାସୋ ଚ ଅଲେପୋକାସୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଲେପୋତି ଦ୍ୱେ ଲେପା – ମତ୍ତିକାଲେପୋ ଚ ସୁଧାଲେପୋ ଚ। ଠପେତ୍ୱା ପନ ଇମେ ଦ୍ୱେ ଲେପେ ଅୱସେସୋ ଭସ୍ମଗୋମୟାଦିଭେଦୋ ଲେପୋ, ଅଲେପୋ। ସଚେପି କଲଲଲେପୋ ହୋତି, ଅଲପୋ ଏୱ। ଲେପୋକାସୋତି ଭିତ୍ତିୟୋ ଚେୱ ଛଦନଞ୍ଚ, ଠପେତ୍ୱା ପନ ଭିତ୍ତିଚ୍ଛଦନେ ଅୱସେସୋ ଥମ୍ଭତୁଲାପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟୱାତପାନଧୂମଚ୍ଛିଦ୍ଦାଦି ଅଲେପାରହୋ ଓକାସୋ ସବ୍ବୋପି ଅଲେପୋକାସୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭିକ୍ଖୂ ଅଭିନେତବ୍ବା ୱତ୍ଥୁଦେସନାୟାତି ୟସ୍ମିଂ ଠାନେ କୁଟିଂ କାରେତୁକାମୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁଦେସନତ୍ଥାୟ ଭିକ୍ଖୂ ନେତବ୍ବା। ତେନ କୁଟିକାରକେନାତିଆଦି ପନ ୟେନ ୱିଧିନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଭିନେତବ୍ବା, ତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କୁଟିୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତ୍ୱାତି ନ ୱିସମଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ , କୁଟିୱତ୍ଥୁଂ ପନ ପଠମମେୱ ସୋଧେତ୍ୱା ସମତଲଂ ସୀମମଣ୍ଡଲସଦିସଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସଙ୍ଘଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୟାଚିତ୍ୱା ନେତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋତି ସଙ୍ଘୋ ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଅସ୍ସ। ପରତୋ ପନ ''ଦୁତିୟମ୍ପି ୟାଚିତବ୍ବା''ତି ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାୟ ବହୁୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନୋ ଚେ ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଘୋ ଉସ୍ସହତୀତି ସଚେ ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଘୋ ନ ଇଚ୍ଛତି, ସଜ୍ଝାୟମନସିକାରାଦୀସୁ ଉୟ୍ୟୁତ୍ତା ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ହୋନ୍ତି। ସାରମ୍ଭଂ ଅନାରମ୍ଭନ୍ତି ସୌପଦ୍ଦୱଂ ଅନୁପଦ୍ଦୱଂ। ସପରିକ୍କମନଂ ଅପରିକ୍କମନନ୍ତି ସୌପଚାରଂ ଅନୁପଚାରଂ।

ପତ୍ତକଲ୍ଲନ୍ତି ପତ୍ତୋ କାଲୋ ଇମସ୍ସ ଓଲୋକନସ୍ସାତି ପତ୍ତକାଲଂ, ପତ୍ତକାଲମେୱ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ। ଇଦଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁଂଓଲୋକନତ୍ଥାୟ ସମ୍ମୁତିକମ୍ମଂ ଅନୁସାୱନାନୟେନ ଓଲୋକେତ୍ୱାପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପରତୋ ପନ ୱତ୍ଥୁଦେସନାକମ୍ମଂ ୟଥାୱୁତ୍ତାୟ ଏୱ ଞତ୍ତିୟା ଚ ଅନୁସାୱନାୟ ଚ କାତବ୍ବଂ, ଓଲୋକେତ୍ୱା କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

୩୫୩।କିପିଲ୍ଲିକାନନ୍ତି ରତ୍ତକାଳପିଙ୍ଗଲାଦିଭେଦାନଂ ୟାସଂ କାସଞ୍ଚି କିପିଲ୍ଲିକାନଂ। କିପୀଲ୍ଲିକାନନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଆସୟୋତି ନିବଦ୍ଧୱସନଟ୍ଠାନଂ, ୟଥା ଚ କିପିଲ୍ଲିକାନଂ ଏୱଂ ଉପଚିକାଦୀନମ୍ପି ନିବଦ୍ଧୱସନଟ୍ଠାନଂୟେୱ ଆସୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୟତ୍ଥ ପନ ତେ ଗୋଚରତ୍ଥାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସବ୍ବେସମ୍ପି ତାଦିସୋ ସଞ୍ଚରଣପ୍ପଦେସୋ ଅୱାରିତୋ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅପନେତ୍ୱା ସୋଧେତ୍ୱା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇମାନି ତାୱ ଛ ଠାନାନିସତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟାୟ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନି।

ହତ୍ଥୀନଂ ୱାତି ହତ୍ଥୀନଂ ପନ ନିବଦ୍ଧୱସନଟ୍ଠାନମ୍ପି ନିବଦ୍ଧଗୋଚରଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ସୀହାଦୀନଂ ଆସୟୋ ଚ ଗୋଚରାୟ ପକ୍କମନ୍ତାନଂ ନିବଦ୍ଧଗମନମଗ୍ଗୋ ଚ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏତେସଂ ଗୋଚରଭୂମି ନ ଗହିତା। ୟେସଂ କେସଞ୍ଚୀତି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ୱାଳାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ । ଇମାନି ସତ୍ତ ଠାନାନି ସପ୍ପଟିଭୟାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଗ୍ୟତ୍ଥାୟ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନି। ସେସାନି ନାନାଉପଦ୍ଦୱେହି ସୌପଦ୍ଦୱାନି। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବଣ୍ଣନିସ୍ସିତନ୍ତି ପୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ନିସ୍ସିତଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧଞ୍ଞାନଂ ୱିରୁହନକଖେତ୍ତସାମନ୍ତା ଠିତଂ। ଏସେୱ ନୟୋ ଅପରଣ୍ଣନିସ୍ସିତାଦୀସୁପି। ଏତ୍ଥ ପନ ଅବ୍ଭାଘାତନ୍ତି କାରଣାଘରଂ ୱେରିଘରଂ, ଚୋରାନଂ ମାରଣତ୍ଥାୟ କତନ୍ତି କୁରୁନ୍ଦିଆଦୀସୁ।

ଆଘାତନନ୍ତି ଧମ୍ମଗନ୍ଧିକା ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁସାନନ୍ତି ମହାସୁସାନଂ। ସଂସରଣନ୍ତି ଅନିବ୍ବିଜ୍ଝଗମନୀୟୋ ଗତପଚ୍ଚାଗତମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନ ସକ୍କା ହୋତି ୟଥାୟୁତ୍ତେନ ସକଟେନାତି ଦ୍ୱୀହି ବଲିବଦ୍ଦେହି ୟୁତ୍ତେନ ସକଟେନ ଏକଂ ଚକ୍କଂ ନିବ୍ବୋଦକପତନଟ୍ଠାନେ ଏକଂ ବହି କତ୍ୱା ଆୱିଞ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ପନ ''ଚତୂହି ୟୁତ୍ତେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସମନ୍ତା ନିସ୍ସେଣିୟା ଅନୁପରିଗନ୍ତୁନ୍ତି ନିସ୍ସେଣିୟଂ ଠତ୍ୱା ଗେହଂ ଛାଦେନ୍ତେହି ନ ସକ୍କା ହୋତି ସମନ୍ତା ନିସ୍ସେଣିୟା ଆୱିଞ୍ଛିତୁଂ। ଇତି ଏୱରୂପେ ସାରମ୍ଭେ ଚ ଅପରିକ୍କମନେ ଚ ଠାନେ ନ କାରେତବ୍ବା। ଅନାରମ୍ଭେ ପନ ସପରିକ୍କମନେ କାରେତବ୍ବା, ତଂ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖନୟେନ ପାଳିୟଂ ଆଗତମେୱ।

ପୁନ ସଞ୍ଞାଚିକା ନାମାତି ଏୱମାଦି ''ସାରମ୍ଭେ ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅପରିକ୍କମନେ ସଞ୍ଞାଚିକାୟ କୁଟିଂ କାରେୟ୍ୟା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସଂୟାଚିକାଦୀନଂ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏୱଂ ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକଂ ୱା ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ୱା କୁଟିଂ କାରେସ୍ସାମୀତି ଅରଞ୍ଞତୋ ରୁକ୍ଖା ହରଣତ୍ଥାୟ ୱାସିଂ ୱା ଫରସୁଂ ୱା ନିସେତି ଦୁକ୍କଟଂ, ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସତି ଦୁକ୍କଟଂ, ତତ୍ଥ ଅଲ୍ଲତିଣାନି ଛିନ୍ଦତି ଦୁକ୍କଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ସୁକ୍ଖାନି ଛିନ୍ଦତି ଦୁକ୍କଟଂ। ରୁକ୍ଖେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଭୂମିଂ ସୋଧେତି ଖଣତି, ପଂସୁଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଚିନାତି; ଏୱଂ ୟାୱ ପାଚୀରଂ ବନ୍ଧତି ତାୱ ପୁବ୍ବପୟୋଗୋ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ପୁବ୍ବପୟୋଗେ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିୟଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ଦୁକ୍କଟଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସହପୟୋଗୋ ନାମ। ତତ୍ଥ ଥମ୍ଭେହି କାତବ୍ବାୟ ଥମ୍ଭଂ ଉସ୍ସାପେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଇଟ୍ଠକାହି ଚିନିତବ୍ବାୟ ଇଟ୍ଠକଂ ଆଚିନାତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଏୱଂ ୟଂ ୟଂ ଉପକରଣଂ ୟୋଜେତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ତଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥୱାରେ ହତ୍ଥୱାରେ ତଦତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଦେ ପଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏୱଂ କତଂ ପନ ଦାରୁକୁଟିକଂ ୱା ଇଟ୍ଠକକୁଟିକଂ ୱା ସିଲାକୁଟିକଂ

ୱା ଅନ୍ତମସୋ ପଣ୍ଣସାଲମ୍ପି ସଭିତ୍ତିଚ୍ଛଦନଂ ଲିମ୍ପିସ୍ସାମୀତି ସୁଧାୟ ୱା ମତ୍ତିକାୟ ୱା ଲିମ୍ପନ୍ତସ୍ସ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଯାୱ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ନ ହୋତି, ତାୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏତଂ ପନ ଦୁକ୍କଟଂ ମହାଲେପେନେୱ ୱଚ୍ଚତି, ସେତରତ୍ତୱଣ୍ଣକରଣେ ୱା ଚିତ୍ତକମ୍ମେ ୱା ଅନାପତ୍ତି।

ଏକଂ ପିଣ୍ଡଂ ଅନାଗତେତି ଯୋ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମୋ ଏକୋ ଲେପପିଣ୍ଡୋ, ତଂ ଏକଂ ପିଣ୍ଡଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେ କୁଟିକମ୍ମେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଇଦାନି ଦ୍ୱୀହି ପିଣ୍ଡେହି ନିଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସତୀତି ତେସୁ ପଠମପିଣ୍ଡଦାନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି।

ତସ୍ମିଂ ପିଣ୍ଡେ ଆଗତେତି ଯଂ ଏକଂ ପିଣ୍ଡଂ ଅନାଗତେ କୁଟିକମ୍ମେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଅୱସାନପିଣ୍ଡେ ଆଗତେ ଦିନ୍ନେ ଠପିତେ ଲେପସ୍ସ ଘଟିତତ୍ତା ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ। ଏୱଂ ଲେମ୍ପନ୍ତସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତୋଲେପେ ୱା ଅନ୍ତୋଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭିତ୍ତିଞ୍ଚ ଛଦନଞ୍ଚ ଏକାବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଘଟିତେ ବହିଲେପେ ୱା ବହିଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଘଟିତେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ସଚେ ପନ ଦ୍ୱାରବଦ୍ଧଂ ୱା ୱାତପାନଂ ୱା ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱାୱ ମତ୍ତିକାୟ ଲିମ୍ପତି, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ତସ୍ସୋକାସଂ ପୁନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱା ଅୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱା ଠପିତେ ଲେପୋ ନ ଘଟୀଯତି ରକ୍ଖତି ତାୱ, ପୁନ ଲିମ୍ପନ୍ତସ୍ସ ପନ ଘଟିତମତ୍ତେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ସଚେ ତଂ ଠପିଯମାନଂ ପଠମଂ ଦିନ୍ନଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିରନ୍ତରମେୱ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ପଠମମେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଉପଚିକାମୋଚନତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତେନ ଅପ୍ପତ୍ତଚ୍ଛଦନଂ କତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଂ ଲିମ୍ପତି, ଅନାପତ୍ତି। ଉପଚିକାମୋଚନତ୍ଥମେୱ ହେଟ୍ଠା ପାସାଣକୁଟ୍ଟଂ କତ୍ୱା ତଂ ଅଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଉପରି ଲିମ୍ପତି, ଲେପୋ ନ ଘଟିଯତି ନାମ, ଅନାପତ୍ତିଯେୱ।

ଇଟ୍ଠକକୁଟିକାୟ ଇଟ୍ଠକାହିଯେୱ ୱାତପାନେ ଚ ଧୂମନେତ୍ତାନି ଚ କରୋତି, ଲେପଘଟନେନେୱ ଆପତ୍ତି। ପଣ୍ଣସାଲଂ ଲିମ୍ପତି, ଲେପଘଟନେନେୱ ଆପତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆଲୋକତ୍ଥାୟ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଲିମ୍ପତି, ଲେପୋ ନ ଘଟୀଯତି ନାମ, ଅନାପତ୍ତିଯେୱ। ସଚେ ''ୱାତପାନଂ ଲଦ୍ଧା ଏତ୍ଥ ଠପେସ୍ସାମୀ''ତି କରୋତି, ୱାତପାନେ ଠପିତେ ଲେପଘଟନେନ ଆପତ୍ତି। ସଚେ ମତ୍ତିକାୟ କୁଟ୍ଟଂ କରୋତି, ଛଦନଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଘଟନେ ଆପତ୍ତି। ଏକୋ ଏକପିଣ୍ଡାୱସେସଂ କତ୍ୱା ଠପେତି, ଅଞ୍ଞୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଦୁକ୍କତଂ ଇଦ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱସୀସେନ ଲିମ୍ପତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି।

୩୫୪।ଭିକ୍ଖୁ କୁଟିଂ କରୋତୀତି ଏୱମାଦୀନି ଛତ୍ତିଂସ ଚତୁକ୍କାନି ଆପତ୍ତିଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତାନି, ତତ୍ଥ ସାରମ୍ଭାୟ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅପରିକ୍କମନାୟ ଦୁକ୍କଟଂ , ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତାୟ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକାୟ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଏତେସଂ ୱସେନ ୱୋମିସ୍ସକାପତ୍ତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

୩୫୫।ଆପତ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦୁକ୍କଟାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଚ ଦ୍ୱୀହି ସଙ୍ଘାଦିସେସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦୁକ୍କଟାନନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୬୧।ସୋ ଚେ ୱିପ୍ପକତେ ଆଗଚ୍ଛତୀତିଆଦୀସୁ ପନ ଅଯଂ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ସୋତି ସମାଦିସିତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତଭିକ୍ଖୁ। ୱିପ୍ପକତେତି ଅନିଟ୍ଠିତେ କୁଟିକମ୍ମେ। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଦାତବ୍ବାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଚଜିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବା। ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ପୁନ କାତବ୍ବାତି କିତ୍ତକେନ ଭିନ୍ନା ହୋତି, ସଚେ ଥମ୍ଭା ଭୂମିଯଂ ନିଖାତା, ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବା। ସଚେ ପାସାଣାନଂ ଉପରି ଠପିତା, ଅପନେତବ୍ବା। ଇଟ୍ଠକଚିତାୟ ଯାୱ ମଙ୍ଗଲିଟ୍ଠକା ତାୱ କୁଟ୍ଟା ଅପଚିନିତବ୍ବା। ସଙ୍ଖେପତୋ ଭୂମିସମଂ କତ୍ୱା ୱିନାସିତା ଭିନ୍ନା ହୋତି, ଭୂମିତୋ ଉପରି ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତେପି ଠିତେ ଅଭିନ୍ନାୱ। ସେସଂ ସବ୍ବଚତୁକ୍କେସୁ ପାକଟମେୱ। ନ ହେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି, ଯଂ ପାଳିଅନୁସାରେନେୱ ଦୁବ୍ବିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ ସିଯା।

୩୬୩।ଅତ୍ତନା ୱିପ୍ପକତନ୍ତିଆଦୀସୁ ପନ ଅତ୍ତନା ଆରଦ୍ଧଂ କୁଟିଂ। ଅତ୍ତନା ପରିଯୋସାପେତୀତି ମହାମତ୍ତିକାୟ ୱା ଥୁସମତ୍ତିକାୟ ୱା ଯାୟ କତଂ ପରିଯୋସିତଭାୱଂ ପାପେତୁକାମୋ ହୋତି, ତାୟ ଅୱସାନପିଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତୋ ପରିଯୋସାପେତି ।

ପରେହି ପରିଯୋସାପେତୀତି ଅତ୍ତନୋୱ ଅତ୍ଥାୟ ପରେହି ପରିଯୋସାପେତି। ଅତ୍ତନା ୱା ହି ୱିପ୍ପକତା ହୋତୁ ପରେହି ୱା ଉଭଯେହି ୱା, ତଂ ଚେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଅତ୍ତନା ୱା ପରିଯୋସାପେତି, ପରେହି ୱା ପରିଯୋସାପେତି, ଅତ୍ତନା ଚ ପରେହି ଚାତି ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ୱା ପରିଯୋସାପେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋଯେୱାତି ଅଯମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

କୁରୁନ୍ଦିଯଂପନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଭିକ୍ଖୂ 'ଏକତୋ ୱସିସ୍ସାମା'ତି କରୋନ୍ତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ, ଅୱିଭତ୍ତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। 'ଇଦଂ ଠାନଂ ତୱ, ଇଦଂ ମମା'ତି ୱିଭଜିତ୍ୱା କରୋନ୍ତି ଆପତ୍ତି। ସାମଣେରୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଚ ଏକତୋ କରୋନ୍ତି, ଯାୱ ଅୱିଭତ୍ତା ତାୱ ରକ୍ଖତି। ପୁରିମନଯେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା କରୋନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପତ୍ତୀ''ତି।

୩୬୪।ଅନାପତ୍ତିଲେଣେତିଆଦୀସୁ ଲେଣଂ ମହନ୍ତମ୍ପି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ନ ହେତ୍ଥ ଲେପୋ ଘଟୀଯତି। ଗୁହମ୍ପି ଇଟ୍ଠକାଗୁହଂ ୱା ସିଲାଗୁହଂ ୱା

ଦାରୁଗୁହଂ ୱା ଭୂମିଗୁହଂ ୱା ମହନ୍ତମ୍ପି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ତିଣକୁଟିକାଯାତି ସତ୍ତଭୂମିକୋପି ପାସାଦୋ ତିଣପଣ୍ଣଚ୍ଛଦନୋ ''ତିଣକୁଟିକା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛିକଗେହନ୍ତି ଛଦନଂ ଦଣ୍ଡକେହି ଜାଲବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ତିଣେହି ୱା ପଣ୍ଣେହି ୱା ଛାଦିତକୁଟିକାୱ ୱୁତ୍ତା, ତତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି। ମହନ୍ତମ୍ପି ତିଣଚ୍ଛଦନଗେହଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଉଲ୍ଲିତ୍ତାଦିଭାୱୋ ଏୱ ହି କୁଟିଯା ଲକ୍ଖଣଂ, ସୋ ଚ ଛଦନମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚଙ୍କମନସାଲାଯଂ ତିଣଚୁଣ୍ଣଂ ପରିପତତି ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଓଗୁମ୍ଫେତ୍ୱା ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତଂ କାତୁ''ନ୍ତିଆଦୀନି (ଚୂଳୱ। ୨୬୦) ଚେତ୍ଥ ସାଧକାନି, ତସ୍ମା ଉଭତୋ ପକ୍ଖଂ ୱା କୂଟବଦ୍ଧଂ ୱା ୱଙ୍କଂ ୱା ଚତୁରସ୍ସଂ ୱା ଯଂ ''ଇମଂ ଏତସ୍ସ ଗେହସ୍ସ ଛଦନ''ନ୍ତି ଛଦନସଙ୍ଖେପେନ କତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଭିତ୍ତିଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଲେପେ ଘଟିତେ ଆପତ୍ତି। ସଚେ ପନ ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତଚ୍ଛଦନସ୍ସ ଗେହସ୍ସ ଲେପରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଉପରି ତିଣେନ ଛାଦେନ୍ତି, ଏତ୍ତାୱତା ତିଣକୁଟି ନାମ ନ ହୋତି। କିଂ ପନେତ୍ଥ ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକପ୍ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତପଚ୍ଚଯାୱ ଅନାପତ୍ତି, ଉଦାହୁ ସାରମ୍ଭଅପରିକ୍କମନପଚ୍ଚଯାପୀତି ସବ୍ବତ୍ଥାପି ଅନାପତ୍ତି। ତଥା ହି ତାଦିସଂ କୁଟିଂ ସନ୍ଧାଯ ପରିୱାରେ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଭିକ୍ଖୁ ସଞ୍ଞାଚିକାଯ କୁଟିଂ କରୋତି;

ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକଂ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ;

ସାରମ୍ଭଂ ଅପରିକ୍କମନଂ ଅନାପତ୍ତି;

ପଞ୍ହା ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା''ତି। (ପରି। ୪୭୯);

ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯାତି କୁଟିଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତମ୍ପି କୁଟିଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥାଯ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଯଂ ପନ ''ଆପତ୍ତି କାରୁକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଦୁକ୍କଟାନ''ନ୍ତିଆଦି ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଯଥାସମାଦିଟ୍ଠାଯ ଅକରଣପଚ୍ଚଯା ୱୁତ୍ତଂ।

ୱାସାଗାରଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନତ୍ଥାଯ ଅଗାରଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଉପୋସଥାଗାରଂ ୱା ଜନ୍ତାଘରଂ ୱା ଭୋଜନସାଲା ୱା ଅଗ୍ଗିସାଲା ୱା ଭୱିସ୍ସତୀତି କାରେତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେପିସ୍ସ ହୋତି ''ଉପୋସଥାଗାରଞ୍ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହଞ୍ଚ ୱସିସ୍ସାମି ଜନ୍ତାଘରଞ୍ଚ ଭୋଜନସାଲା ଚ ଅଗ୍ଗିସାଲା ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହଞ୍ଚ ୱସିସ୍ସାମୀ''ତି କାରିତେପି ଆନାପତ୍ତିଯେୱ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ''ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅତ୍ତନୋ ୱାସାଗାରତ୍ଥାଯ କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଆଦିକମ୍ମିକାନଞ୍ଚ ଆଳୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନାପତ୍ତି।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ କିରିଯଞ୍ଚ କିରିଯାକିରିଯଞ୍ଚ, ଇଦଞ୍ହି ୱତ୍ଥୁଂ ଦେସାପେତ୍ୱା ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ କରୋତୋ କିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, ୱତ୍ଥୁଂ ଅଦେସାପେତ୍ୱା କରୋତୋ କିରିଯାକିରିଯତୋ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ୱିହାରକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬୫।ତେନ ସମଯେନାତି ୱିହାରକାରସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ କୋସମ୍ବିଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ଘୋସିତାରାମେତି ଘୋସିତସ୍ସ ଆରାମେ। ଘୋସିତନାମକେନ କିର ସେଟ୍ଠିନା ସୋ କାରିତୋ, ତସ୍ମା ''ଘୋସିତାରାମୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଛନ୍ନସ୍ସାତି ବୋଧିସତ୍ତକାଲେ ଉପଟ୍ଠାକଛନ୍ନସ୍ସ। ୱିହାରୱତ୍ଥୁଂ, ଭନ୍ତେ, ଜାନାହୀତି ୱିହାରସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ, ଭନ୍ତେ, ଜାନାହି। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିହାରୋତି ନ ସକଲୱିହାରୋ, ଏକୋ ଆୱାସୋ, ତେନେୱାହ – ''ଅଯ୍ୟସ୍ସ ୱିହାରଂ କାରାପେସ୍ସାମୀ''ତି।

ଚେତିଯରୁକ୍ଖନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠେନ ଚେତିଯଂ, ପୂଜାରହାନଂ ଦେୱଟ୍ଠାନାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ''ଚେତିଯ''ନ୍ତି ସମ୍ମତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଚେତିଯରୁକ୍ଖଂ। ଗାମେନ ପୂଜିତଂ ଗାମସ୍ସ ୱା ପୂଜିତନ୍ତି ଗାମପୂଜିତଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସପଦେସୁପି। ଅପିଚେତ୍ଥ ଜନପଦୋତି ଏକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ରଜ୍ଜେ ଏକେକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ। ରଟ୍ଠନ୍ତି ସକଲରଜ୍ଜଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ସକଲରଜ୍ଜମ୍ପି ହି କଦାଚି କଦାଚି ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପୂଜଂ କରୋତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ରଟ୍ଠପୂଜିତ''ନ୍ତି। ଏକିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦନ୍ତି। ଜୀୱସଞ୍ଞିନୋତି ସତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ।

୩୬୬।ମହଲ୍ଲକନ୍ତି ସସ୍ସାମିକଭାୱେନ ସଂଯାଚିକକୁଟିତୋ ମହନ୍ତଭାୱୋ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ମହଲ୍ଲକୋ। ଯସ୍ମା ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ଦେସାପେତ୍ୱା

ପମାଣାତିକ୍କମେନପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ପମାଣମହନ୍ତତାଯପି ମହଲ୍ଲକୋ , ତଂ ମହଲ୍ଲକଂ। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ତଂ ପମାଣମହନ୍ତଂ ସସ୍ସାମିକତ୍ତାୱ ଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ମହଲ୍ଲକୋ ନାମ ୱିହାରୋ ସସ୍ସାମିକୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବଂ କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀହି। ସସ୍ସାମିକଭାୱମତ୍ତମେୱ ହି ଏତ୍ଥ କିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାନାଭାୱୋ ପମାଣନିଯମାଭାୱୋ ଚ ୱିସେସୋ, ପମାଣନିଯମାଭାୱା ଚ ଚତୁକ୍କପାରିହାନୀତି।

ୱିହାରକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ପଠମଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୦।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ୱେଳୁୱନେ କଲନ୍ଦକନିୱାପେତି ୱେଳୁୱନନ୍ତି ତସ୍ସ ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ ନାମଂ, ତଂ କିର ୱେଳୂହି ଚ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅହୋସି ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥେନ ଚ ପାକାରେନ ଗୋପୁରଟ୍ଟାଲକଯୁତ୍ତଂ ନୀଲୋଭାସଂ ମନୋରମଂ ତେନ ''ୱେଳୁୱନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, କଲନ୍ଦକାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ନିୱାପଂ ଅଦଂସୁ ତେନ ''କଲନ୍ଦକନିୱାପ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପୁବ୍ବେ କିର ଅଞ୍ଞତରୋ ରାଜା ତତ୍ଥ ଉଯ୍ୟାନକୀଳନତ୍ଥଂ ଆଗତୋ, ସୁରାମଦେନ ମତ୍ତୋ ଦିୱାସେଯ୍ୟଂ ସୁପି, ପରିଜନୋପିସ୍ସ ସୁତ୍ତୋ ରାଜାତି ପୁପ୍ଫଫଲାଦୀହି ପଲୋଭିଯମାନୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପକ୍କମି। ଅଥ ସୁରାଗନ୍ଧେନ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମା ସୁସିରରୁକ୍ଖା କଣ୍ହସପ୍ପୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଭିମୁଖୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ''ରଞ୍ଞୋ ଜୀୱିତଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି କାଳକୱେସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କଣ୍ଣମୂଲେ ସଦ୍ଦମକାସି, ରାଜା ପଟିବୁଜ୍ଝି, କଣ୍ହସପ୍ପୋ ନିୱତ୍ତୋ, ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମାଯ କାଳକାଯ ମମ ଜୀୱିତଂ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି କାଳକାନଂ ତତ୍ଥ ନିୱାପଂ ପଟ୍ଠପେସି, ଅଭଯଘୋସନଞ୍ଚ ଘୋସାପେସି , ତସ୍ମା ତଂ ତତୋପଭୁତି କଲନ୍ଦକନିୱାପନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତଂ। କଲନ୍ଦକାତି ହି କାଳକାନଂ ଏତଂ ନାମଂ।

ଦବ୍ବୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ। ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋତି ମଲ୍ଲରାଜସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ଜାତିଯା ସତ୍ତୱସ୍ସେନ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକତନ୍ତି ଥେରୋ କିର ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋୱ ସଂୱେଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ଖୁରଗ୍ଗେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଂକିଞ୍ଚି ସାୱକେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ସବ୍ବଂ ତେନ ଅନୁପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ସାୱକେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା, ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା, ଛ ଅଭିଞ୍ଞା, ନୱ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାତି ଇଦଂ ଗୁଣଜାତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ତେନ ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ ହୋତି। ନତ୍ଥି ଚସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଉତ୍ତରି କରଣୀଯନ୍ତି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ, ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି, ସୋଳସୱିଧସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ କତତ୍ତା ଇଦାନିସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଉତ୍ତରି କରଣୀଯଂ ନତ୍ଥି। କତସ୍ସ ୱା ପତିଚଯୋତି ତସ୍ସେୱ କତସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ ପୁନ ୱଡ୍ଢନମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଧୋତସ୍ସ ୱିଯ ୱତ୍ଥସ୍ସ ପଟିଧୋୱନଂ ପିସିତସ୍ସ ୱିଯ ଗନ୍ଧସ୍ସ ପଟିପିସନଂ, ପୁପ୍ଫିତସ୍ସ ୱିଯ ଚ ପୁପ୍ଫସ୍ସ ପଟିପୁପ୍ଫନନ୍ତି। ରହୋଗତସ୍ସାତି ରହସି ଗତସ୍ସ। ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସାତି ତତୋ ତତୋ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ସଲ୍ଲୀନସ୍ସ, ଏକୀଭାୱଂ ଗତସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଦବ୍ବସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଯନ୍ନୂନାହଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସେନାସନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେଯ୍ୟଂ ଭତ୍ତାନି ଚ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଥେରୋ କିର ଅତ୍ତନୋ କତକିଚ୍ଚଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହଂ ଇମଂ ଅନ୍ତିମସରୀରଂ ଧାରେମି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ୱାତମୁଖେ ଠିତ ପଦୀପୋ ୱିଯ ଅନିଚ୍ଚତାମୁଖେ ଠିତଂ, ନଚିରସ୍ସେୱ ନିବ୍ବାଯନଧମ୍ମଂ ଯାୱ ନ ନିବ୍ବାଯତି ତାୱ କିନ୍ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି – ''ତିରୋରଟ୍ଠେସୁ ବହୂ କୁଲପୁତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱାୱ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତେ ଭଗୱନ୍ତଂ 'ପସ୍ସିସ୍ସାମ ଚେୱ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମ ଚା'ତି ଦୂରତୋପି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ର ଯେସଂ ସେନାସନଂ ନପ୍ପହୋତି, ତେ ସିଲାପଟ୍ଟକେପି ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ପହୋମି ଖୋ ପନାହଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଇଚ୍ଛାୱସେନ ପାସାଦୱିହାରଅଡ୍ଢଯୋଗାଦୀନି ମଞ୍ଚପୀଠକତ୍ଥରଣାଦୀନି ଚ ସେନାସେନାନି ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଦାତୁଂ। ପୁନଦିୱସେ ଚେତ୍ଥ ଏକଚ୍ଚେ ଅତିୱିଯ କିଲନ୍ତରୂପା ହୋନ୍ତି, ତେ ଗାରୱେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା ଭତ୍ତାନିପି ନ ଉଦ୍ଦିସାପେନ୍ତି, ଅହଂ ଖୋ ପନ ନେସଂ ଭତ୍ତାନିପି ଉଦ୍ଦିସିତୁଂ ପହୋମୀ''ତି। ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ''ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଦବ୍ବସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – 'ଯନ୍ନୂନାହଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସେନାସନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେଯ୍ୟଂ ଭତ୍ତାନି ଚ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ନନୁ ଚ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ଭସ୍ସାରାମତାଦିମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଯୁତ୍ତାନି, ଅଯଞ୍ଚ ଖୀଣାସୱୋ ନିପ୍ପପଞ୍ଚାରାମୋ, ଇମସ୍ସ କସ୍ମା ଇମାନି ପଟିଭଂସୂତି? ପୁବ୍ବପତ୍ଥନାଯ ଚୋଦିତତ୍ତା। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ କିର ଇମଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ତା ସାୱକା ହୋନ୍ତିଯେୱ। ଅଯଞ୍ଚ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ଇମଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆନୁଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିଯା ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ଅନାଗତେ ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେ ଅହମ୍ପି ଇତ୍ଥନାମୋ ତୁମ୍ହାକଂ ସାୱକୋ ୱିଯ ସେନାସନପଞ୍ଞାପକୋ ଚ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକୋ ଚ ଅସ୍ସ''ନ୍ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ଭଗୱା ଅନାଗତଂସଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ, ଦିସ୍ୱା ଚ ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତଦା ତ୍ୱଂ ଦବ୍ବୋ ନାମ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଜାତିଯା ସତ୍ତୱସ୍ସୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା

ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସସି, ଇମଞ୍ଚ ଠାନନ୍ତରଂ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି ବ୍ଯାକାସି। ସୋ ତତୋପଭୁତି ଦାନସୀଲାଦୀନି ପୂରଯମାନୋ ଦେୱମନୁସ୍ସସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ତେନ ଭଗୱତା ବ୍ଯାକତସଦିସମେୱ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛାକାସି। ଅଥସ୍ସ ରହୋଗତସ୍ସ ‘‘କିନ୍ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତଯତୋ ତାଯ ପୁଵ୍ଵପତ୍ଥନାଯ ଚୋଦିତତ୍ତା ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ପଟିଭଂସୂତି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଅହଂ ଖୋ ଅନିସ୍ସରୋସ୍ମି ଅତ୍ତନି, ସଚ୍ଚାରା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଟ୍ଠାନେ ୱସାମି, ସଚେ ମଂ ଭଗୱା ଅନୁଜାନିସ୍ସତି , ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ସମାଦିଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଦଵ୍ଵୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ…ପେ… ଭତ୍ତାନି ଚ ଉଦ୍ଦିସିତୁ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ‘‘ସାଧୁ ସାଧୁ ଦଵ୍ଵା’’ତି ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଯସ୍ମା ଅରହତି ଏୱରୂପୋ ଅଗତିଗମନପରିୱାହିରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ୱିଚାରେତୁଂ, ତସ୍ମା ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ଦଵ୍ଵ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସେନାସନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେହି ଭତ୍ତାନି ଚ ଉଦ୍ଦିସା’’ତି ଆହ। ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୀତି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ପଟିଅସ୍ସୋସି ଅଭିମୁଖୋ ଅସ୍ସୋସି, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ପଠମଂ ଦଵ୍ଵୋ ଯାଚିତଵ୍ଵୋତି କସ୍ମା ଭଗୱା ଯାଚାପେତି? ଗରହମୋଚନତ୍ଥଂ। ପସ୍ସତି ହି ଭଗୱା ‘‘ଅନାଗତେ ଦଵ୍ଵସ୍ସ ଇମଂ ଠାନଂ ନିସ୍ସାଯ ମେତ୍ତିଯଭୁମଜକାନଂ ୱସେନ ମହାଉପଦ୍ଦୱୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତତ୍ର କେଚି ଗରହିସ୍ସନ୍ତି ‘ଅଯଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା କସ୍ମା ଈଦିସଂ ଠାନଂ ୱିଚାରେତୀ’ତି। ତତୋ ଅଞ୍ଞେ ୱକ୍ଖନ୍ତି ‘କୋ ଇମସ୍ସ ଦୋସୋ ଏତେହେୱ ଯାଚିତ୍ୱା ଠପିତୋ’ତି ଏୱଂ ଗରହତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏୱଂ ଗରହମୋଚନତ୍ଥଂ ଯାଚାପେତ୍ୱାପି ପୁନ ଯସ୍ମା ଅସମ୍ମତେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ କିଞ୍ଚି କଥଯମାନେ ଖିୟ୍ୟନଧମ୍ମୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ‘‘ଅଯଂ କସ୍ମା ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ କରୋତି, ଇସ୍ସରିଯଂ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି। ସମ୍ମତେ ପନ କଥେନ୍ତେ ‘‘ମାଯସ୍ମନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଅୱଚୁତ୍ଥ, ସମ୍ମତୋ ଅଯଂ, କଥେତୁ ଯଥାସୁଖ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ ଭୱନ୍ତି। ଅସମ୍ମତଞ୍ଚ ଅଭୂତେନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଲହୁକା ଆପତ୍ତି ହୋତି ଦୁକ୍କଟମତ୍ତା। ସମ୍ମତଂ ପନ ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖତୋ ଗରୁକତରା ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତି ହୋତି। ଅଥ ସମ୍ମତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଯା ଗରୁକଭାୱେନ ୱେରୀହିପି ଦୁପ୍ପଧଂସିଯତରୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସମ୍ମନ୍ନାପେତୁଂ ‘‘ବ୍ଯତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା’’ତିଆଦିମାହ। କିଂ ପନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମୁତିଯୋ ଏକସ୍ସ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି? ନ କେୱଲଂ ଦ୍ୱେ, ସଚେ ପହୋତି, ତେରସାପି ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଅପ୍ପହୋନ୍ତାନଂ ପନ ଏକାପି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ତିଣ୍ଣଂ ୱା ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୩୮୨।ସଭାଗାନନ୍ତି ଗୁଣସଭାଗାନଂ, ନ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱସଭାଗାନଂ। ତେନେୱାହ ‘‘ଯେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ତେସଂ ଏକଜ୍ଝ’’ନ୍ତିଆଦି । ଯାୱତିକା ହି ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ହୋନ୍ତି, ତେ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଏକତୋ ତେସଂ ଅନୁରୂପମେୱ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞପେତି; ଏୱଂ ସେସାନଂ। କାଯଦଳ୍ହୀବହୁଲାତି କାଯସ୍ସ ଦଳ୍ହୀଭାୱକରଣବହୁଲା, କାଯପୋସନବହୁଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମାଯପିମେ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ରତିଯାତି ଇମାଯ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗସ୍ସ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତାଯ ତିରଚ୍ଛାନକଥାରତିଯା। ଅଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି।

ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତେନେୱାଲୋକେନାତି ତେଜୋକସିଣଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣେନ ଅଙ୍ଗୁଲିଜଲନଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ତେନେୱ ତେଜୋଧାତୁସମାପତ୍ତିଜନିତେନ ଅଙ୍ଗୁଲିଜାଲାଲୋକେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନ ଥେରସ୍ସ ଆନୁଭାୱୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପାକଟୋ ଅହୋସି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ଅପିସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱିକାଲେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଦୂରେ ଅପଦିସନ୍ତୀତି ଜାନନ୍ତାୱ ଦୂରେ ଅପଦିସନ୍ତି। କଥଂ? ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆୱୁସୋ ଦଵ୍ଵ ଗିଜ୍ଝକୂଟେ’’ତି ଇମିନା ନଯେନ।

ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଜଲମାନାଯ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ସଚେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି, ସଯମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ବହୂ ହୋନ୍ତି, ବହୂ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିମ୍ମିନାତି। ସଵ୍ଵେ ଅତ୍ତନା ସଦିସା ଏୱ ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି।

ଅଯଂ ମଞ୍ଚୋତିଆଦୀସୁ ପନ ଥେରେ ‘‘ଅଯଂ ମଞ୍ଚୋ’’ତି ୱଦନ୍ତେ ନିମ୍ମିତାପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ‘‘ଅଯଂ ମଞ୍ଚୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି; ଏୱଂ ସଵ୍ଵପଦେସୁ। ଅଯଞ୍ହି ନିମ୍ମିତାନଂ ଧମ୍ମତା –

‘‘ଏକସ୍ମିଂ ଭାସମାନସ୍ମିଂ, ସଵ୍ଵେ ଭାସନ୍ତି ନିମ୍ମିତା;

ଏକସ୍ମିଂ ତୁଣ୍ହିମାସୀନେ, ସଵ୍ଵେ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱନ୍ତି ତେ’’ତି।

ଯସ୍ମିଂ ପନ ୱିହାରେ ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ନ ପରିପୂରନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ପୂରେନ୍ତି। ତେନ ନିମ୍ମିତାନଂ ଅୱତ୍ଥୁକୱଚନଂ ନ ହୋତି।

ସେନାସନଂପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପୁନଦେୱ ୱେଳୁୱନଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୀତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଜନପଦକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ନ ନିସୀଦତି, ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ

ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି।

୩୮୩।ମେଣ୍ଡିଯଭୂମଜକାତି ମେଣ୍ଡିଯୋ ଚେୱ ଭୂମଜକୋ ଚ, ଛଵଗ୍ଗିଯାନଂ ଅଗ୍ଗପୁରିସା ଏତେ। ଲାମକାନି ଚ ଭତ୍ତାନୀତି ସେନାସନାନି ତାୱ ନୱକାନଂ ଲାମକାନି ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅନଚ୍ଛରିଯମେତଂ। ଭତ୍ତାନି ପନ ସଲାକାଯୋ ପଚ୍ଛିଯଂ ୱା ଚୀୱରଭୋଗେ ୱା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆଲୋଳେତ୍ୱା ଏକମେକଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି, ତାନିପି ତେସଂ ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞତାଯ ଲାମକାନି ସଵପଚ୍ଛିମାନେୱ ପାପୁଣନ୍ତି। ଯମ୍ହି ଏକଚାରିକଭତ୍ତଂ ହୋତି, ତମ୍ହି ଏତେସଂ ପତ୍ତଦିୱସେ ଲାମକଂ ୱା ହୋତି, ଏତେ ୱା ଦିସ୍ୱାୱ ପଣୀତଂ ଅଦତ୍ୱା ଲାମକମେୱ ଦେନ୍ତି।

ଅଭିସଙ୍ଖାରିକନ୍ତି ନାନାସମ୍ଭାରେହି ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା କତଂ ସୁସଜ୍ଜିତଂ, ସୁସମ୍ପାଦିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କଣାଜକନ୍ତି ସକୁଣ୍ଡକଭତ୍ତଂ। ବିଲଙ୍ଗଦୁତିଯନ୍ତି କଞ୍ଜିକଦୁତିଯଂ।

କଲ୍ୟାଣଭତ୍ତିକୋତି କଲ୍ୟାଣଂ ସୁନ୍ଦରଂ ଅତିୱିଯ ପଣୀତଂ ଭତ୍ତମସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣଭତ୍ତିକୋ, ପଣୀତଦାଯକତ୍ତା ଭତ୍ତେନେୱ ପଞ୍ଞାତୋ। ଚତୁକ୍କଭତ୍ତଂ ଦେତୀତି ଚତ୍ତାରି ଭତ୍ତାନି ଦେତି, ତଦ୍ଧିତୱୋହାରେନ ପନ ''ଚତୁକ୍କଭତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉପତିଟ୍ଠିତ୍ୱା ପରିୱିସତୀତି ସଵକମ୍ମନ୍ତେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ପୂଜାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ପରିୱିସତି। ଓଦନେନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଓଦନହତ୍ଥା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''କିଂ ଭନ୍ତେ ଓଦନଂ ଦେମା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ କରଣତ୍ଥେଯେୱ କରଣୱଚନଂ ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ସୂପାଦୀସୁ।

ସ୍ୱାତନାଯାତି ସ୍ୱେ ଭୱୋ ଭତ୍ତପରିଭୋଗୋ ସ୍ୱାତନୋ ତସ୍ସତ୍ଥାଯ, ସ୍ୱାତନାଯ ସ୍ୱେ କତ୍ତଵସ୍ସ ଭତ୍ତପରିଭୋଗସ୍ସତ୍ଥାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ହୋତୀତି ପାପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ହୋତି। ମେଣ୍ଡିଯଭୂମଜକାନଂ ଖୋ ଗହପତୀତି ଇଦଂ ଥେରୋ ଅସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଆହ। ଏୱଂବଲୱତୀ ହି ତେସଂ ମନ୍ଦପୁଞ୍ଞତା, ଯଂ ସତିୱେପୁଲ୍ଲପତ୍ତାନମ୍ପି ଅସମନ୍ନାହାରୋ ହୋତି। ଯେ ଜେତି ଏତ୍ଥ ଜେତି ଦାସିଂ ଆଲପତି।

ହିଯ୍ୟୋ ଖୋ ଆୱୁସୋ ଅମ୍ହାକନ୍ତି ରତ୍ତିଂ ସମ୍ମନ୍ତଯମାନା ଅତୀତଂ ଦିୱସଭାଗଂ ସନ୍ଧାଯ ''ହିଯ୍ୟୋ''ତି ୱଦନ୍ତି। ନ ଚିତ୍ତରୂପନ୍ତି ନ ଚିତ୍ତାନୁରୂପଂ, ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ତକଂ ସୁପନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ସୁପିଂସୁ, ଅପ୍ପକମେୱ ସୁପିଂସୂତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ବହାରାମକୋଟ୍ଠକେତି ୱେଳୁୱନୱିହାରସ୍ସ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ। ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧାତି ପତିତକ୍ଖନ୍ଧା ଖନ୍ଧଟ୍ଠିକଂ ନାମେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା। ପଜ୍ଝାଯନ୍ତାତି ପଧୂପାଯନ୍ତା।

ଯତୋ ନିୱାତଂତତୋ ସୱାତନ୍ତି ଯତ୍ଥ ନିୱାତଂ ଅପ୍ପକୋପି ୱାତୋ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ମହାୱାତୋ ଉଟ୍ଠିତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଉଦକଂ ମଞ୍ଞେ ଆଦିତ୍ତନ୍ତି ଉଦକଂ ୱିଯ ଆଦିତ୍ତଂ।

୩୮୪।ସରସି ତ୍ୱଂ ଦଵ୍ୱ ଏୱରୂପଂ କତ୍ତାତି ତ୍ୱଂ ଦଵ୍ୱ ଏୱରୂପଂ କତ୍ୱା ସରସି। ଅଥ ୱା ସରସି ତ୍ୱଂ ଦଵ୍ୱ ଏୱରୂପଂ ଯଥାଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଆହ, କତ୍ତା ଧାସି ଏୱରୂପଂ, ଯଥାଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଆହାତି ଏୱଂ ଯୋଜେତ୍ୱାପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯେ ପନ ''କତ୍ୱା''ତି ପଠନ୍ତି ତେସଂ ଉଜୁକମେୱ।

ଯଥା ମଂ ଭନ୍ତେ ଭଗୱା ଜାନାତୀତି ଥେରୋ କିଂ ଦସ୍ସେତି। ଭଗୱା ଭନ୍ତେ ସଵଞ୍ଞୂ, ଅହଞ୍ଚ ଖୀଣାସୱୋ, ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ୱତ୍ଥୁପଟିସେୱନା, ତଂ ମଂ ଭଗୱା ଜାନାତି, ତତ୍ରାହଂ କିଂ ୱକ୍ଖାମି, ଯଥା ମଂ ଭଗୱା ଜାନାତି ତଥେୱାହଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି।

ନ ଖୋ ଦଵ୍ୱ ଦଵ୍ୱା ଏୱଂ ନିବ୍ବେଠେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ନ ଖୋ ଦଵ୍ୱ ପଣ୍ଡିତା ଯଥା ତ୍ୱଂ ପରପ୍ପଚ୍ଚଯେନ ନିବ୍ବେଠେସି, ଏୱଂ ନିବ୍ବେଠେନ୍ତି; ଅପି ଚ ଖୋ ଯଦେୱ ସାମଂ ଞାତଂ ତେନ ନିବ୍ବେଠେନ୍ତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସଚେ ତଯା କତଂ କତନ୍ତି ଇମିନା କିଂ ଦସ୍ସେତି? ନ ହି ସକ୍ଖା ପରିସବଲେନ ୱା ପକ୍ଖୁପତ୍ଥମ୍ଭେନ ୱା ଅକାରକୋ କାରକୋ କାତୁଂ, କାରକୋ ୱା ଅକାରକୋ କାତୁଂ, ତସ୍ମା ଯଂ ସଯଂ କତଂ ୱା ଅକତଂ ୱା ତଦେୱ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋପି ''ଅହଂ ଜାନାମି, ଖୀଣାସୱୋ ତ୍ୱଂ; ନତ୍ଥି ତୁଯ୍ହଂ ଦୋସୋ, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ମୁସାୱାଦିନୀ''ତି ନାୱୋଚାତି? ପରାନୁଦ୍ଦଯତାଯ। ସଚେ ହି ଭଗୱା ଯଂ ଯଂ ଜାନାତି ତଂ ତଂ ୱଦେଯ୍ୟ, ଅଞ୍ଞେନ ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନେନ ପୁଟ୍ଠେନ ''ଅହଂ ଜାନାମି ତ୍ୱଂ ପାରାଜିକୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ତତୋ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ''ଅଯଂ ପୁବ୍ବେ ଦଵ୍ୱଂ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଇଦାନି ମଂ ଅସୁଦ୍ଧଂ କରୋତି; କସ୍ସ ଦାନି କିଂ ୱଦାମି, ଯତ୍ର ସତ୍ଥାପି ସାୱକେସୁ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି; କୁତୋ ଇମସ୍ସ ସଵଞ୍ଞୁଭାୱୋ''ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅପାଯୂପଗୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ତସ୍ମା ଭଗୱା ଇମାଯ ପରାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ଜାନନ୍ତୋପି ନାୱୋଚ।

କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋ ଉପୱାଦପରିୱଜ୍ଜନତୋପି ନାୱୋଚ। ଯଦି ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଉପୱାଦୋ ଭୱେଯ୍ୟ ''ଦଵ୍ୱସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଭାରିଯଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପନ ସକ୍ଖିଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠିତୋ''ତି। ଇଦଞ୍ଚ ୱୁଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣଂ ମଞ୍ଞମାନା ''ବୁଦ୍ଧକାଲେପି ସକ୍ଖିନା ସୁଦ୍ଧି ୱା ଅସୁଦ୍ଧି ୱା ହୋତି ମଯଂ

ଜାନାମ, ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅସୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଏୱଂ ପାପଭିକ୍ଖୂ ଲଜ୍ଜିମ୍ପି ୱିନାସେଯ୍ୟୁନ୍ତି। ଅପିଚ ଅନାଗତେପି ଭିକ୍ଖୂ ଓତିଣ୍ଣେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ତଯା କତଂ, ‘କତ’ନ୍ତି ୱଦେହୀ’’ତି ଲଜ୍ଜୀନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱିନଯଲକ୍ଖଣେ ତନ୍ତିଂ ଠପେନ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ ଜାନାମୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱାୱ ‘‘ସଚେ ତଯା କତଂ, ‘କତ’ନ୍ତି ୱଦେହୀ’’ତି ଆହ।

ନାଭିଜାନାମି ସୁପିନନ୍ତେନପି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତାତି ସୁପିନନ୍ତେନପି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଅଭିଜାନାମି, ନ ପଟିସେୱିତା ଅହନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ପଟିସେୱିତା ହୁତ୍ୱା ସୁପିନନ୍ତେନପି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଜାନାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯେ ପନ ‘‘ପଟିସେୱିତ୍ୱା’’ତି ପଠନ୍ତି ତେସଂ ଉଜୁକମେୱ। ପଗେୱ ଜାଗରୋତି ଜାଗରନ୍ତୋ ପନ ପଠମଂଯେୱ ନ ଜାନାମୀତି।

ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୱେ ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥାତି ଯସ୍ମା ଦବ୍ବସ୍ସ ଚ ଇମିସ୍ସା ଚ ୱଚନଂ ନ ଘଟୀଯତି ତସ୍ମା ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତତ୍ଥ ତିସ୍ସୋ ନାସନା – ଲିଙ୍ଗନାସନା, ସଂୱାସନାସନା, ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନାତି। ତାସୁ ‘‘ଦୂସକୋ ନାସେତବ୍ବୋ’’ତି (ପାରା। ୬୬) ଅଯଂ ‘‘ଲିଙ୍ଗନାସନା’’। ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ୱା ଅପ୍ପଟିକମ୍ମେ ୱା ପାପିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେ ୱା ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଅଯଂ ‘‘ସଂୱାସନାସନା’’। ‘‘ଚର ପିରେ ୱିନସ୍ସା’’ତି (ପାଚି। ୪୨୯) ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଅଯଂ ‘‘ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନା’’। ଇଧ ପନ ଲିଙ୍ଗନାସନଂ ସନ୍ଧାଯାହ – ‘‘ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥା’’ତି।

ଇମେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥାତି ଇମିନା ଇମଂ ଦୀପେତି ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଅକାରିକା ଅଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞେହି ଉଯ୍ୟୋଜିତା, ତସ୍ମା ଯେହି ଉଯ୍ୟୋଜିତା ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥ ଗୱେସଥ ଜାନାଥା’’ତି।

କିଂ ପନ ଭଗୱତା ମେତ୍ତିଯା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପଟିଞ୍ଞାଯ ନାସିତା ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାଯ ନାସିତାତି, କିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯଦି ତାୱ ପଟିଞ୍ଞାଯ ନାସିତା, ଥେରୋ କାରକୋ ହୋତି ସଦୋସୋ? ଅଥ ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାଯ, ଥେରୋ ଅକାରକୋ ହୋତି ନିଦ୍ଦୋସୋ।

ଭାତିଯରାଜକାଲେପି ମହାୱିହାରୱାସୀନଞ୍ଚ ଅଭଯଗିରିୱାସୀନଞ୍ଚ ଥେରାନଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ପଦେ ୱିୱାଦୋ ଅହୋସି। ଅଭଯଗିରିୱାସିନୋପି ଅତ୍ତନୋ ସୁତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଥେରୋ କାରକୋ ହୋତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ମହାୱିହାରୱାସିନୋପି ଅତ୍ତନୋ ସୁତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଥେରୋ କାରକୋ ହୋତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ପଞ୍ହୋ ନ ଛିଜ୍ଜତି। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ଥେରେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଦୀଘକାରାଯନଂ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିଯଂ ଅମଚ୍ଚଂ ‘‘ଥେରାନଂ କଥଂ ସୁଣାହୀ’’ତି ଆଣାପେସି। ଅମଚ୍ଚୋ କିର ପଣ୍ଡିତୋ ଭାସନ୍ତରକୁସଲୋ ସୋ ଆହ – ‘‘ୱଦନ୍ତୁ ତାୱ ଥେରା ସୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଅଭଯଗିରିଥେରା ଅତ୍ତନୋ ସୁତ୍ତଂ ୱଦିଂସୁ – ‘‘ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସକାଯ ପଟିଞ୍ଞାଯ ନାସେଥା’’ତି। ଅମଚ୍ଚୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଥେରୋ କାରକୋ ହୋତି ସଦୋସୋ’’ତି ଆହ। ମହାୱିହାରୱାସିନୋପି ଅତ୍ତନୋ ସୁତ୍ତଂ ୱଦିଂସୁ – ‘‘ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥା’’ତି। ଅମଚ୍ଚୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଥେରୋ ଅକାରକୋ ହୋତି ନିଦ୍ଦୋସୋ’’ତି ଆହ। କିଂ ପନେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତଂ? ଯଂ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତଂ ୱିଚାରିତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯେହି, ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅମୂଲକେନ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ; ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ‘‘ମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ୱିଚାରଣା, ପୁରିମନଯେ ତାୱ ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଧିପ୍ପାଯତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ ଯୁଜ୍ଜତି। ଯଥା ସତିପି ମୁସାୱାଦେ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ସତିପି ଚ ମୁସାୱାଦେ ଅସୁଦ୍ଧଂ ସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିନୋ ଅକ୍କୋସାଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଓମସୱାଦେନେୱ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ନ ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେନ; ଏୱଂ ଇଧାପି ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଧିପ୍ପାଯତ୍ତା ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ ଯୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛିମନଯେପି ମୁସାୱାଦତ୍ତା ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ଯୁଜ୍ଜତି, ୱଚନପ୍ପମାଣତୋ ହି ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଧିପ୍ପାଯେନ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଅକ୍କୋସାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଚ ଓମସୱାଦୋ। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଦୁକ୍କଟନ୍ତିୱଚନଂ ନତ୍ଥି, ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ୱଚନମତ୍ଥି, ତସ୍ମା ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ଯୁଜ୍ଜତି।

ତତ୍ର ପନ ଇଦଂ ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବଂ – ‘‘ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଧିପ୍ପାଯେ ଅସତି ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ତସ୍ମିଂ ସତି କେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ତତ୍ର ଯସ୍ମା ମୁସା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯେ ସିଦ୍ଧେପି ଅମୂଲକେନ ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସନେ ୱିସୁଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଧିପ୍ପାଯେ ସତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ଓକାସୋ ନ ଦିସ୍ସତି, ନ ଚ ସକ୍କା ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଯା ଭୱିତୁନ୍ତି ପୁରିମନଯୋୱେତ୍ଥ ପରିସୁଦ୍ଧତରୋ ଖାଯତି। ତଥା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଅମୂଲକେନ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି ଦୁକ୍କଟଂ, ତତ୍ର ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମୀ ଦୁକ୍କଟଂ, ଦେସନାଗାମୀ ଏତେହି ନାସନା ନତ୍ଥି। ଯସ୍ମା ପନ ସା ପକତିଯାୱ ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଭିକ୍ଖୁନୀ ଇଦାନି ଚ ସଯମେୱ ‘‘ଦୁସ୍ସୀଲାମ୍ହୀ’’ତି ୱଦତି ତସ୍ମା ନଂ

ଭଗୱା ଅସୁଦ୍ଧତ୍ତାଯେୱ ନାସେସୀତି।

ଅଥଖୋ ମେତ୍ତିଯଭୂମଜକାତି ଏୱଂ ‘‘ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥ, ଇମେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ୱିହାରଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଭଗୱତି ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ‘‘ଦେଥ ଦାନି ଇମିସ୍ସା ସେତକାନୀ’’ତି ନାସିଯମାନଂ ତଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଦିସ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ମୋଚେତୁକାମତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅପରାଧଂ ଆୱିକରିଂସୁ, ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ମେତ୍ତିଯଭୂମଜକା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୮୫-୬। ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୋତି ଦୂସିତୋ ଚେୱ ଦୂସକୋ ଚ। ଉପ୍ପନ୍ନେ ହି ଦୋସେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତେନ ଦୋସେନ ଦୂସିତୋ ହୋତି ପକତିଭାୱଂ ଜହାପିତୋ, ତସ୍ମା ‘‘ଦୁଟ୍ଠୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପରଞ୍ଚ ଦୂସେତି ୱିନାସେତି, ତସ୍ମା ‘‘ଦୋସୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ‘‘ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୋ’’ତି ଏକସ୍ସେୱେତଂ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଆକାରନାନତ୍ତେନ ନିଦସ୍ସନଂ, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୋତି ଦୂସିତୋ ଚେୱ ଦୂସକୋ ଚା’’ତି ତତ୍ଥ ସଦ୍ଦଲକ୍ଖଣଂ ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ସୋ ‘‘ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୋ’’ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ ପଟିଘସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲୋ କୁପିତାଦିଭାୱେ ଠିତୋୱ ହୋତି, ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘କୁପିତୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କୁପିତୋତି କୁପ୍ପଭାୱଂ ପକତିତୋ ଚୱନଭାୱଂ ପତ୍ତୋ। ଅନତ୍ତମନୋତି ନ ସକମନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ଅଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ; ଅପିଚ ପୀତିସୁଖେହି ନ ଅତ୍ତମନୋ ନ ଅତ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଅନତ୍ତମନୋ। ଅନଭିରଦ୍ଧୋତି ନ ସୁଖିତୋ ନ ୱା ପସାଦିତୋତି ଅନଭିରଦ୍ଧୋ। ପଟିଘେନ ଆହତଂ ଚିତ୍ତମସ୍ସାତି ଆହତଚିତ୍ତୋ। ଚିତ୍ତଥଦ୍ଧଭାୱଚିତ୍ତକଚୱରସଙ୍ଖାତଂ ପଟିଘଖୀଲଂ ଜାତମସ୍ସାତି ଖିଲଜାତୋ। ଅପ୍ପତୀତୋତି ନପ୍ପତୀତୋ ପୀତିସୁଖାଦୀହି ୱଜ୍ଜିତୋ, ନ ଅଭିସଟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱସେନ ଅପ୍ପତୀତୋ ହୋତି, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତେନ ଚ କୋପେନା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ତେନ ଚ କୋପେନାତି ଯେନ ଦୁଟ୍ଠୋତି ଚ କୁପିତୋତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ ଉଭଯମ୍ପି ହେତଂ ପକତିଭାୱଂ ଜହାପନତୋ ଏକାକାରଂ ହୋତି। ତେନ ଚ ଦୋସେନାତି ଯେନ ‘‘ଦୋସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧମେୱ ଦସ୍ସେତି।

ତାଯ ଚ ଅନତ୍ତମନତାଯାତି ଯାଯ ‘‘ଅନତ୍ତମନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ତାଯ ଚ ଅନଭିରଦ୍ଧିଯାତି ଯାଯ ‘‘ଅନଭିରଦ୍ଧୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତି।

ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନାତି ଏତ୍ଥ ନାସ୍ସ ମୂଲନ୍ତି ଅମୂଲକଂ, ତଂ ପନସ୍ସ ଅମୂଲକତ୍ତଂ ଯସ୍ମା ଚୋଦକୱସେନ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ଚୁଦିତକୱସେନ। ତସ୍ମା ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପଦଭାଜନେ ‘‘ଅମୂଲକଂ ନାମ ଅଦିଟ୍ଠଂ ଅସୁତଂ ଅପରିସଙ୍କିତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତେନ ଇମଂ ଦୀପେତି ‘‘ଯଂ ପାରାଜିକଂ ଚୋଦକେନ ଚୁଦିତକମ୍ହି ପୁଗ୍ଗଲେ ନେୱ ଦିଟ୍ଠଂ ନ ସୁତଂ ନ ପରିସଙ୍କିତଂ ଇଦଂ ଏତେସଂ ଦସ୍ସନସୱନପରିସଙ୍କାସଙ୍ଖାତାନଂ ମୂଲାନଂ ଅଭାୱତୋ ଅମୂଲକଂ ନାମ, ତଂ ପନ ସୋ ଆପନ୍ନୋ ୱା ହୋତୁ ଅନାପନ୍ନୋ ୱା ଏତଂ ଇଧ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ପସାଦଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ୱା ଅଦିଟ୍ଠଂ। ଅସୁତଂ ନାମ ତଥେୱ କେନଚି ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ନ ସୁତଂ। ଅପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ ଚିତ୍ତେନ ଅପରିସଙ୍କିତଂ।

‘‘ଦିଟ୍ଠଂ’’ ନାମ ଅତ୍ତନା ୱା ପରେନ ୱା ପସାଦଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ୱା ଦିଟ୍ଠଂ। ‘‘ସୁତଂ’’ ନାମ ତଥେୱ ସୁତଂ। ‘‘ପରିସଙ୍କିତ’’ମ୍ପି ଅତ୍ତନା ୱା ପରେନ ୱା ପରିସଙ୍କିତଂ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠମେୱ, ପରେହି ଦିଟ୍ଠଂ ଅତ୍ତନା ସୁତଂ, ପରେହି ସୁତଂ, ପରେହି ପରିସଙ୍କିତନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ସବ୍ବମ୍ପି ଅତ୍ତନା ସୁତଟ୍ଠାନେଯେୱ ତିଟ୍ଠତି।

ପରିସଙ୍କିତଂ ପନ ତିୱିଧଂ – ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ, ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ, ମୁତପରିସଙ୍କିତନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱକମ୍ମେନ ଗାମସମୀପେ ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ଅଞ୍ଞତରାପି ଇତ୍ଥୀ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ତଂ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତା, ନାପି ଭିକ୍ଖୁ ଇତ୍ଥିଂ ଅଦସ; ନ ଇତ୍ଥୀ ଭିକ୍ଖୁଂ, ଅଦିସ୍ୱାୱ ଉଭୋପି ଯଥାରୁଚିଂ ପକ୍କନ୍ତା, ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉଭିନ୍ନଂ ତତୋ ନିକ୍ଖମନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମେସଂ କତଂ ୱା କରିସ୍ସନ୍ତି ୱା’’ତି ପରିସଙ୍କତି, ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ।

ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅନ୍ଧକାରେ ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ୱା ଓକାସେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତାଦିସଂ ପଟିସନ୍ଥାରୱଚନଂ ସୁଣାତି, ସମୀପେ ଅଞ୍ଞଂ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ‘‘ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀ’’ତି ନ ଜାନାତି, ସୋ ‘‘ଅଦ୍ଧା ଇମେସଂ କତଂ ୱା କରିସ୍ସନ୍ତି ୱା’’ତି ପରିସଙ୍କତି, ଇଦଂ ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ।

ମୁତପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ ସମ୍ବହୁଲା ଧୁତ୍ତା ରତ୍ତିଭାଗେ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧମଂସସୁରାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଇତ୍ଥୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଣ୍ଡପେ ୱା ଭୋଜନସାଲାଦୀସୁ ୱା ଯଥାସୁଖଂ କୀଳିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାଦୀନି ୱିକିରିତ୍ୱା ଗତା, ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ''କସ୍ସିଦଂ କମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଚିନନ୍ତି। ତତ୍ର ଚ କେନଚି ଭିକ୍ଖୁନା ପଗେୱ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୱତ୍ତସୀସେନ ମଣ୍ଡପଂ ୱା ଭୋଜନସାଲଂ ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତେନ ପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆମଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତି, କେନଚି ଉପଟ୍ଠାକକୁଲତୋ ଆଭତେହି ପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜା କତା ହୋତି, କେନଚି ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥଂ ଅରିଟ୍ଠଂ ପୀତଂ ହୋତି, ଅଥ ତେ ''କସ୍ସିଦଂ କମ୍ମ''ନ୍ତି ୱିଚିନନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ତେସଂ ହତ୍ଥଗନ୍ଧଞ୍ଚ ମୁଖଗନ୍ଧଞ୍ଚ ଘାଯିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ପରିସଙ୍କନ୍ତି, ଇଦଂ ମୁତପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ।

ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥି ସମୂଲକଂ, ଅତ୍ଥି ଅମୂଲକଂ; ଦିଟ୍ଠମେୱ ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞାସମୂଲକଂ, ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞାଅମୂଲକଂ। ଏସ ନଯୋ ସୁତେପି। ପରିସଙ୍କିତେ ପନ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ଅତ୍ଥି ସମୂଲକଂ, ଅତ୍ଥି ଅମୂଲକଂ; ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତମେୱ ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞାସମୂଲକଂ , ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞାଅମୂଲକଂ। ଏସ ନଯୋ ସୁତମୁତପରିସଙ୍କିତେସୁ। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଂ ସମୂଲକଂ ନାମ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ''ଦିଟ୍ଠୋ ମଯା''ତି ୱଦତି, ଅମୂଲକଂ ନାମ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋକାସତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ଦିଟ୍ଠୋ ମଯା''ତି ୱଦତି। ଦିଟ୍ଠମେୱ ସଞ୍ଞାସମୂଲକଂ ନାମ ଦିସ୍ୱାୱ ଦିଟ୍ଠସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଚୋଦେତି, ସଞ୍ଞାଅମୂଲକଂ ନାମ ପୁବ୍ବେ ପାରାଜିକୱୀତିକ୍କମଂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଦିଟ୍ଠସଞ୍ଞୀ ଜାତୋ, ସୋ ସଞ୍ଞାଯ ଅମୂଲକଂ କତ୍ୱା ''ଦିଟ୍ଠୋ ମଯା''ତି ଚୋଦେତି। ଏତେନ ନଯେନ ସୁତମୁତପରିସଙ୍କିତାନିପି ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଏତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବପ୍ପକାରେଣାପି ସମୂଲକେନ ୱା ସଞ୍ଞାସମୂଲକେନ ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି, ଅମୂଲକେନ ୱା ପନ ସଞ୍ଞାଅମୂଲକେନ ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି।

ଅନୁଦ୍ଧଂସେଯ୍ୟାତି ଧଂସେଯ୍ୟ ପଧଂସେଯ୍ୟ ଅଭିଭୱେଯ୍ୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରେଯ୍ୟ। ତଂ ପନ ଅନୁଦ୍ଧଂସନଂ ଯସ୍ମା ଅତ୍ତନା ଚୋଦେନ୍ତୋପି ପରେନ ଚୋଦାପେନ୍ତୋପି କରୋତିଯେୱ, ତସ୍ମାସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ''ଚୋଦେତି ୱା ଚୋଦାପେତି ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଚୋଦେତୀତି ''ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଆପନ୍ନୋସୀ''ତିଆଦୀହି ୱଚନେହି ସଯଂ ଚୋଦେତି, ତସ୍ସ ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଚୋଦାପେତୀତି ଅତ୍ତନା ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁ ଆଣାପେତି, ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନେନ ତଂ ଚୋଦେତି, ଚୋଦାପକସ୍ସେୱ ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଅଥ ସୋପି ''ମଯା ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଚୋଦେତି, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଚୋଦନାପ୍ପଭେଦକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ପନେତ୍ଥ ଏକୱତ୍ଥୁଏକଚୋଦକାଦିଚତୁକ୍କଂ ତାୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏକେନ ୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦେତି, ଇମିସ୍ସା ଚୋଦନାଯ ଏକଂ ୱତ୍ଥୁ ଏକୋ ଚୋଦକୋ। ସମ୍ବହୁଲା ଏକଂ ଏକୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦେନ୍ତି, ପଞ୍ଚସତା ମେତ୍ତିଯଭୂମଜକପ୍ପମୁଖା ଛବ୍ବଗ୍ଗିଯା ଭିକ୍ଖୂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଦବ୍ବଂ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତମିୱ, ଇମିସ୍ସା ଚୋଦନାଯ ଏକଂ ୱତ୍ଥୁ ନାନାଚୋଦକା। ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସମ୍ବହୁଲେହି ୱତ୍ଥୂହି ଚୋଦେତି, ଇମିସ୍ସା ଚୋଦନାଯ ନାନାୱତ୍ଥୂନି ଏକୋ ଚୋଦକୋ। ସମ୍ବହୁଲା ସମ୍ବହୁଲେ ସମ୍ବହୁଲେହି ୱତ୍ଥୂହି ଚୋଦେନ୍ତି, ଇମିସ୍ସା ଚୋଦନାଯ ନାନାୱତ୍ଥୂନି ନାନାଚୋଦକା।

ଚୋଦେତୁଂ ପନ କୋ ଲଭତି, କୋ ନ ଲଭତୀତି? ଦୁବ୍ବଲଚୋଦକୱଚନଂ ତାୱ ଗହେତ୍ୱା କୋଚି ନ ଲଭତି। ଦୁବ୍ବଲଚୋଦକୋ ନାମ ସମ୍ବହୁଲେସୁ କଥାସଲ୍ଲାପେନ ନିସିନ୍ନେସୁ ଏକୋ ଏକଂ ଆରବ୍ଭ ଅନୋଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଂ କଥେତି, ଅଞ୍ଞୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରସ୍ସ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତି। ସୋ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ କିର ମଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ୱଦସୀ''ତି ୱଦତି। ସୋ ''ନାହଂ ଏୱରୂପଂ ଜାନାମି, କଥାପୱତ୍ତିଯଂ ପନ ମଯା ଅନୋଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତମତ୍ଥି, ସଚେ ଅହଂ ତୱ ଇମଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ, ଏତ୍ତକମ୍ପି ନ କଥେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଅଯଂ ଦୁବ୍ବଲଚୋଦକୋ। ତସ୍ସେତଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ କୋଚି ଚୋଦେତୁଂ ନ ଲଭତି। ଏତଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଂ ୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁନୀମେୱ ଚୋଦେତୁଂ ଲଭତୀତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ। ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ''ପଞ୍ଚପି ସହଧମ୍ମିକା ଲଭନ୍ତୀ''ତି ଆହ। ଗୋଦତ୍ତତ୍ଥେରୋ ପନ ''ନ କୋଚି ନ ଲଭତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସୁତ୍ୱା ଚୋଦେତି, ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସୁତ୍ୱା ଚୋଦେତି…ପେ… ତିତ୍ଥିଯସାୱକାନଂ ସୁତ୍ୱା ଚୋଦେତୀ''ତି ଇଦଂ ସୁତ୍ତମାହରି। ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଥେରାନଂ ୱାଦେ ଚୁଦିତକସ୍ସେୱ ପଟିଞ୍ଞାଯ କାରେତବ୍ବୋ।

ଅଯଂ ପନ ଚୋଦନା ନାମ ଦୂତଂ ୱା ପଣ୍ଣଂ ୱା ସାସନଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ନ ଏତି, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ସମୀପେ ଠତ୍ୱାୱ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ୱା ୱଚୀଭେଦେନ ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ସୀସଂ ଏତି। ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନମେୱ ହି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ସୀସଂ ନ ଏତି, ଇଦଂ ପନ ଅନୁଦ୍ଧଂସନଂ ଅଭୂତାରୋଚନଞ୍ଚ ଏତିଯେୱ। ଯୋ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଏକଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଚୋଦେତି, ସୋ ଚେ ଜାନାତି, ସୀସଂ ଏତି। ଇତରୋ ଜାନାତି, ସୀସଂ ନ ଏତି। ଦ୍ୱେପି ନିଯମେତ୍ୱା ଚୋଦେତି, ଏକୋ ୱା ଜାନାତୁ ଦ୍ୱେ ୱା, ସୀସଂ ଏତିଯେୱ। ଏସୱ ନଯୋ ସମ୍ବହୁଲେସୁ। ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ଚ ଜାନନଂ ନାମ ଦୁକ୍କରଂ, ସମଯେନ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାତେ ପନ ଞାତମେୱ ହୋତି। ପଚ୍ଛା ଚେ ଜାନାତି, ସୀସଂ ନ ଏତି। ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ଅଭୂତାରୋଚନଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚା-ଅତ୍ତକାମ-ଦୁଟ୍ଠଦୋସଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ସବ୍ବାନେୱ ହି ଇମାନି ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନି।

ଏୱଂ କାଯୱାଚାୱସେନ ଚାଯଂ ଦୁୱିଧାପି ଚୋଦନା। ପୁନ ଦିଟ୍ଠଚୋଦନା, ସୁତଚୋଦନା, ପରିସଙ୍କିତଚୋଦନାତି ତିୱିଧା ହୋତି। ଅପରାପି ଚତୁବ୍ବିଧା ହୋତି – ସୀଲୱିପତ୍ତିଚୋଦନା, ଆଚାରୱିପତ୍ତିଚୋଦନା, ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିଚୋଦନା, ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିଚୋଦନାତି। ତତ୍ଥ ଗରୁକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ୱସେନ ସୀଲୱିପତ୍ତିଚୋଦନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅୱସେସାନଂ ୱସେନ ଆଚାରୱିପତ୍ତିଚୋଦନା, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିଚୋଦନା, ଆଜୀୱହେତୁ ପଞ୍ଞତ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ୱସେନ ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିଚୋଦନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅପରାପି ଚତୁବ୍ବିଧା ହୋତି – ୱତ୍ଥୁସନ୍ଦସ୍ସନା, ଆପତ୍ତିସନ୍ଦସ୍ସନା, ସଂୱାସପଟିକ୍ଖେପୋ, ସାମୀଚିପଟିକ୍ଖେପୋତି। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁସନ୍ଦସ୍ସନା ନାମ ‘‘ତ୍ୱଂ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତ୍ଥ, ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିତ୍ଥ, ମନୁସ୍ସଂ ଘାତଯିତ୍ଥ, ଅଭୂତଂ ଆରୋଚଯିତ୍ଥା’’ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା। ଆପତ୍ତିସନ୍ଦସ୍ସନା ନାମ ‘‘ତ୍ୱଂ ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ’’ତି ଏୱମାଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତା। ସଂୱାସପଟିକ୍ଖେପୋ ନାମ ‘‘ନତ୍ଥି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥୋ ୱା ପୱାରଣା ୱା ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ୱା’’ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତୋ; ଏତ୍ତାୱତା ପନ ସୀସଂ ନ ଏତି, ‘‘ଅସ୍ସମଣୋସି ଅସକ୍ଯପୁତ୍ତିଯୋସୀ’’ତିଆଦିୱଚନେହି ସଦ୍ଧିଂ ଘଟିତେଯେୱ ସୀସଂ ଏତି। ସାମୀଚିପଟିକ୍ଖେପୋ ନାମ ଅଭିୱାଦନ-ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନ-ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମ-ବୀଜନାଦିକମ୍ମାନଂ ଅକରଣଂ। ତଂ ପଟିପାଟିଯା ୱନ୍ଦନାଦୀନି କରୋତୋ ଏକସ୍ସ ଅକତ୍ୱା ସେସାନଂ କରଣକାଲେ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଚୋଦନା ନାମ ହୋତି, ଆପତ୍ତି ପନ ସୀସଂ ନ ଏତି। ‘‘କସ୍ମା ମମ ୱନ୍ଦନାଦୀନି ନ କରୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତେ ପନ ‘‘ଅସ୍ସମଣୋସି ଅସକ୍ଯପୁତ୍ତିଯୋସୀ’’ତିଆଦିୱଚନେହି ସଦ୍ଧିଂ ଘଟିତେଯେୱ ସୀସଂ ଏତି। ଯାଗୁଭତ୍ତାଦିନା ପନ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି ତଂ ଆପୁଚ୍ଛତି, ନ ତାୱତା ଚୋଦନା ହୋତି।

ଅପରାପି ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ ‘‘ଏକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଧମ୍ମିକଂ ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନଂ ଏକଂ ଧମ୍ମିକ’’ନ୍ତି ଆଦିଂ ‘‘କତ୍ୱା ଯାୱ ଦସ ଅଧମ୍ମିକାନି ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନାନି ଦସ ଧମ୍ମିକାନୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୩୮୭) ଏୱଂ ଅଧମ୍ମିକା ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସ ଧମ୍ମିକା ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସାତି ଦସୁତ୍ତରସତଂ ଚୋଦନା ୱୁତ୍ତା। ତା ଦିଟ୍ଠେନ ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଦସୁତ୍ତରସତଂ, ସୁତେନ ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଦସୁତ୍ତରସତଂ, ପରିସଙ୍କିତେନ ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଦସୁତ୍ତରସତନ୍ତି ତିଂସାନି ତୀଣି ସତାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି କାଯେନ ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ, ୱାଚାଯ ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ, କାଯୱାଚାହି ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସାତି ତିଗୁଣାନି କତାନି ନୱୁତାନି ନୱ ସତାନି ହୋନ୍ତି। ତାନି ଅତ୍ତନା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସାପି ପରେନ ଚୋଦାପେନ୍ତସ୍ସାପି ତତ୍ତକାନେୱାତି ୱୀସତିଊନାନି ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି, ପୁନ ଦିଟ୍ଠାଦିଭେଦେ ସମୂଲକାମୂଲକୱସେନ ଅନେକସହସ୍ସା ଚୋଦନା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଥାଯ ‘‘ଅତ୍ତାଦାନଂ ଆଦାତୁକାମେନ ଉପାଲି ଭିକ୍ଖୁନା ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଅତ୍ତାଦାନଂ ଆଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୩୯୮) ଚ ‘‘ଚୋଦକେନ ଉପାଲି ଭିକ୍ଖୁନା ପରଂ ଚୋଦେତୁକାମେନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରୋ ଚୋଦେତବ୍ବୋ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୩୯୯) ଚ ଏୱଂ ଉପାଲିପଞ୍ଚକାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତାନି ବହୂନି ସୁତ୍ତାନି ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତାଦାନଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଚୋଦକୱତ୍ତଞ୍ଚ ଚୁଦିତକୱତ୍ତଞ୍ଚ ସଙ୍ଘେନ କାତବ୍ବକିଚ୍ଚଞ୍ଚ ଅନୁୱିଜ୍ଜକୱତ୍ତଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥିତଂ, ତଂ ମଯଂ ଯଥାଆଗତଟ୍ଠାନେଯେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ।

ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦାସୁ ପନ ଇମାସୁ ଚୋଦନାସୁ ଯାଯ କାଯଚି ଚୋଦନାଯ ୱସେନ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସଟେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚୁଦିତକଚୋଦକା ୱତ୍ତବ୍ବା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅମ୍ହାକଂ ୱିନିଚ୍ଛଯେନ ତୁଟ୍ଠା ଭୱିସ୍ସଥା’’ତି। ସଚେ ‘‘ଭୱିସ୍ସାମା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ସଙ୍ଘେନ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ଅଥ ପନ ‘‘ୱିନିଚ୍ଛିନଥ ତାୱ, ଭନ୍ତେ, ସଚେ ଅମ୍ହାକଂ ଖମିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଚେତିଯଂ ତାୱ ୱନ୍ଦଥା’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଦୀଘସୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ତେ ଚେ ଚିରରତ୍ତଂ କିଲନ୍ତା ପକ୍କନ୍ତପରିସା ଉପଚ୍ଛିନ୍ନପକ୍ଖା ହୁତ୍ୱା ପୁନ ଯାଚନ୍ତି, ଯାୱତତିଯଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଯଦା ନିମ୍ମଦା ହୋନ୍ତି ତଦା ନେସଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତେହି ଚ ସଚେ ଅଲଜ୍ଜୁସ୍ସନ୍ନା ହୋତି, ପରିସା ଉବ୍ବାହିକାଯ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ। ସଚେ ବାଲୁସ୍ସନ୍ନା ହୋତି ପରିସା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସଭାଗେ ୱିନଯଧରେ ପରିଯେସଥା’’ତି ୱିନଯଧରେ ପରିଯେସାପେତ୍ୱା ଯେନ ଧମ୍ମେନ ଯେନ ୱିନଯେନ ଯେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମତି, ତଥା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଚ ‘‘ଧମ୍ମୋ’’ତି ଭୂତଂ ୱତ୍ଥୁ। ‘‘ୱିନଯୋ’’ତି ଚୋଦନା ସାରଣା ଚ। ‘‘ସତ୍ଥୁସାସନ’’ନ୍ତି ଞତ୍ତିସମ୍ପଦା ଚ ଅନୁସାୱନସମ୍ପଦା ଚ। ତସ୍ମା ଚୋଦକେନ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆରୋଚିତେ ଚୁଦିତକୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ ‘‘ସନ୍ତମେତଂ, ନୋ’’ତି। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତ୍ୱା ଚ ଞତ୍ତିସମ୍ପଦାଯ ଅନୁସାୱନସମ୍ପଦାଯ ଚ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତବ୍ବଂ। ତତ୍ର ଚେ ଅଲଜ୍ଜୀ ଲଜ୍ଜିଂ ଚୋଦେତି, ସୋ ଚ ଅଲଜ୍ଜୀ ବାଲୋ ହୋତି ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ନାସ୍ସ ନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘କିମ୍ହି ନଂ ଚୋଦେସୀ’’ତି? ଅଦ୍ଧା ସୋ ୱକ୍ଖତି – ‘‘କିମିଦଂ, ଭନ୍ତେ, କିମ୍ହି ନଂ ନାମା’’ତି। ତ୍ୱଂ କିମ୍ହି ନମ୍ପି ନ ଜାନାସି, ନ ଯୁତ୍ତଂ ତଯା ଏୱରୂପେନ ବାଲେନ ପରଂ ଚୋଦେତୁନ୍ତି ଉଯ୍ୟୋଜେତବ୍ବୋ ନାସ୍ସ ଅନୁଯୋଗୋ ଦାତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ ସୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ପଣ୍ଡିତୋ ହୋତି ବ୍ୟତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠେନ ୱା ସୁତେନ ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ସମ୍ପାଦେତୁଂ ସକ୍କୋତି ଏତସ୍ସ ଅନୁଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିସ୍ସେୱ ପଟିଞ୍ଞାଯ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ।

ସଚେ ଲଜ୍ଜୀ ଅଲଜ୍ଜିଂ ଚୋଦେତି, ସୋ ଚ ଲଜ୍ଜୀ ବାଲୋ ହୋତି ଅବ୍ୟତ୍ତୋ, ନ ସକ୍କୋତି ଅନୁଯୋଗଂ ଦାତୁଂ। ତସ୍ସ ନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ – ''କିମ୍ହି ନଂ ଚୋଦେସି ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା ୱା ଆଚାରୱିପତ୍ତିଆଦୀସୁ ୱା ଏକିସ୍ସା''ତି। କସ୍ମା ପନ ଇମସ୍ସେୱ ଏୱଂ ନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ, ନ ଇତରସ୍ସ? ନନୁ ନ ଯୁତ୍ତଂ ୱିନୟଧରାନଂ ଅଗତିଗମନନ୍ତି? ନ ଯୁତ୍ତମେୱ। ଇଦଂ ପନ ଅଗତିଗମନଂ ନ ହୋତି, ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହୋ ନାମ ଏସୋ ଅଲଜ୍ଜିନିଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ହି ଲଜ୍ଜିପଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ତତ୍ର ଅଲଜ୍ଜୀ ନୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତୋ ଏହୀତି, ଲଜ୍ଜୀ ପନ ନୟଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠସନ୍ତାନେନ, ସୁତେ ସୁତସନ୍ତାନେନ ପତିଟ୍ଠାୟ କଥେସ୍ସତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହୋ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ସୋ ଲଜ୍ଜୀ ପଣ୍ଡିତୋ ହୋତି ବ୍ୟତ୍ତୋ, ପତିଟ୍ଠାୟ କଥେତି, ଅଲଜ୍ଜୀ ଚ ''ଏତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଏତମ୍ପି ନତ୍ଥୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତି, ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞାୟ ଏୱ କାତବ୍ବଂ।

ତଦତ୍ଥଦୀପନତ୍ଥଞ୍ଚ ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରୋ କିର ଲୋହପାସାଦସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିନୟଂ କଥେତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ୱୁଟ୍ଠାତି, ତସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାନସମୟେ ଦ୍ୱେ ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକା କଥଂ ପୱତ୍ତେସୁଂ। ଏକୋ ''ଏତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଏତମ୍ପି ନତ୍ଥୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତି। ଅଥ ଅପ୍ପାୱସେସେ ପଠମଯାମେ ଥେରସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ''ଅୟଂ ପତିଟ୍ଠାୟ କଥେତି, ଅୟଂ ପନ ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତି, ବହୂନି ଚ ୱତ୍ଥୂନି ଓସଟାନି ଅଦ୍ଧା ଏତଂ କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଅସୁଦ୍ଧଲଦ୍ଧି ଉପ୍ପନ୍ନା। ତତୋ ବୀଜନୀଦଣ୍ଡକେନ ପାଦକଥଲିକାୟ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ''ଅହଂ ଆୱୁସୋ ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକୋ ଅଞ୍ଞେନ ୱିନିଚ୍ଛିନାପେହୀ''ତି ଆହ। କସ୍ମା ଭନ୍ତେତି? ଥେରୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି, ଚୁଦିତକପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କାୟେ ଡାହୋ ଉଟ୍ଠିତୋ, ତତୋ ସୋ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ଅନୁରୂପେନ ୱିନୟଧରେନ ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସେନେୱ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଚୋଦକେନ ଚ ଇଦିସେନେୱ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସେତକାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ''ଚିରଂ କିଲମିତତ୍ଥ ମୟା''ତି ଖମାପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଏୱଂ ଲଜ୍ଜିନା ଚୋଦିୟମାନୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ବହୂସୁପି ୱତ୍ଥୂସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତି, ସୋ ନେୱ ''ସୁଦ୍ଧୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ନ ''ଅସୁଦ୍ଧୋ''ତି। ଜୀୱମତକୋ ନାମ ଆମକପୂତିକୋ ନାମ ଚେସ।

ସଚେ ପନସ୍ସ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତାଦିସଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ନ ୱିନିଚ୍ଛିନିତବ୍ବଂ । ତଥା ନାସିତକୋୱ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ପନ ଅଲଜ୍ଜୀୟେୱ ଅଲଜ୍ଜିଂ ଚୋଦେତି, ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ''ଆୱୁସୋ ତୱ ୱଚନେନାୟଂ କିଂ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁ''ନ୍ତି ଇତରମ୍ପି ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ଉଭୋପି ''ଏକସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗା ହୁତ୍ୱା ଜୀୱଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତବ୍ବା, ସୀଲତ୍ଥାୟ ତେସଂ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ନ କାତବ୍ବୋ। ପତ୍ତଚୀୱରପରିୱେଣାଦିଅତ୍ଥାୟ ପନ ପତିରୂପଂ ସକ୍ଖିଂ ଲଭିତ୍ୱା କାତବ୍ବୋ।

ଅଥ ଲଜ୍ଜୀ ଲଜ୍ଜିଂ ଚୋଦେତି, ୱିୱାଦୋ ଚ ନେସଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଅପ୍ପମତ୍ତକେ ହୋତି, ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ''ମା ଏୱଂ କରୋଥା''ତି ଅଚ୍ଚୟଂ ଦେସାପେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତବ୍ବା। ଅଥ ପନେତ୍ଥ ଚୁଦିତକେନ ସହସା ୱିରଦ୍ଧଂ ହୋତି, ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ନତ୍ଥି। ସୋ ଚ ପକ୍ଖାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତି, ''ମୟଂ ସଦ୍ଦହାମ, ମୟଂ ସଦ୍ଦହାମା''ତି ବହୂ ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ସୋ ତେସଂ ପଟିଞ୍ଞାୟ ଏକୱାରଂ ଦ୍ୱେୱାରଂ ସୁଦ୍ଧୋ ହୋତୁ। ଅଥ ପନ ୱିରଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଯାୟ କାୟଚି ଚୋଦନାୟ ୱସେନ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସଟେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚୁଦିତକଚୋଦକେସୁ ପଟିପତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସାୟେୱ ଚୋଦନାୟ ସମ୍ପତ୍ତିୱିପତ୍ତିଜାନନତ୍ଥଂ ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନାଦୀନଂ ୱସେନ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ ଚୋଦନାୟ କୋ ଆଦି, କିଂ ମଜ୍ଝେ, କିଂ ପରିୟୋସାନଂ? ଚୋଦନାୟ ''ଅହଂ ତଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ, କରୋତୁ ମେ ଆୟସ୍ମା ଓକାସ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଓକାସକମ୍ମଂ ଆଦି, ଓତିଣ୍ଣେନ ୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ମଜ୍ଝେ, ଆପତ୍ତିୟଂ ୱା ଅନାପତ୍ତିୟଂ ୱା ପତିଟ୍ଠାପନେନ ସମଥୋ ପରିୟୋସାନଂ।

ଚୋଦନାୟ କତି ମୂଲାନି, କତି ୱତ୍ଥୂନି, କତି ଭୂମିୟୋ? ଚୋଦନାୟ ଦ୍ୱେ ମୂଲାନି – ସମୂଲିକା ୱା ଅମୂଲିକା ୱା; ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି – ଦିଟ୍ଠଂ, ସୁତଂ, ପରିସଙ୍କିତଂ; ପଞ୍ଚ ଭୂମିୟୋ – କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅକାଲେନ, ଭୂତେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅଭୂତେନ, ସଣ୍ହେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଫରୁସେନ, ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତେନ, ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଦୋସନ୍ତରୋତି। ଇମାୟ ଚ ପନ ଚୋଦନାୟ ଚୋଦକେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ''ପରିସୁଦ୍ଧକାୟସମାଚାରୋ ନୁ ଖୋମ୍ହୀ''ତିଆଦିନା (ଚୂଳୱ। ୩୯୯) ନୟେନ ଉପାଲିପଞ୍ଚକେ ୱୁତ୍ତେସୁ ପନ୍ନରସସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ଚୁଦିତକେନ ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ ପତିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଚେ ଚ ଅକୁପ୍ପେ ଚାତି।

ଅପ୍ପେୱନାମ ନଂ ଇମମ୍ହା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ଚାୱେୟ୍ୟନ୍ତି ଅପି ଏୱ ନାମ ନଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଇମମ୍ହା ସେଟ୍ଠଚରିୟା ଚାୱେୟ୍ୟଂ, ''ସାଧୁ ୱତସ୍ସ ସଚାହଂ ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଇମମ୍ହା ବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ଚାୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେୟ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂହୋତି। ପଦଭାଜନେ ପନ ''ବ୍ରହ୍ମଚରିୟା ଚାୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସେୱ ପରିୟାୟମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭିକ୍ଖୁଭାୱା ଚାୱେୟ୍ୟ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଖଣାଦୀନି ସମଯୱେୱଚନାନି। ତଂ ଖଣଂ ତଂ ଲଯଂ ତଂ ମୁହୁତ୍ତଂ ୱୀତିୱତ୍ତେତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତସ୍ମିଂ ଲଯେ ତସ୍ମିଂ ମୁହୁତ୍ତେ ୱୀତିୱତ୍ତେ। ଭୁମ୍ମପ୍ପତ୍ତିଯା ହି ଇଦଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ।

ସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନନିଦ୍ଦେସେ ଯେନ ୱତ୍ଥୁନା ଅନୁଦ୍ଧଂସିତୋ ହୋତୀତି ଚତୂସୁ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୂସୁ ଯେନ ୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦକେନ ଚୁଦିତକୋ ଅନୁଦ୍ଧଂସିତୋ ଅଭିଭୂତୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟୋ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନୋତି ତସ୍ମିଂ ଚୋଦକେନ ୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସୋ ଚୋଦକୋ ଅନୁୱିଜ୍ଜକେନ ‘‘କିଂ ତେ ଦିଟ୍ଠଂ, କିନ୍ତି ତେ ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅନୁୱିଜ୍ଜିଯମାନୋ ୱୀମଂସିଯମାନୋ ଉପପରିକ୍ଖିଯମାନୋ।

ଅସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନନିଦ୍ଦେସେ ନ କେନଚି ୱୁଚ୍ଚମାନୋତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକେନ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କେନଚି, ଅଥ ୱା ଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ କେନଚି ଅୱୁଚ୍ଚମାନୋ। ଏତେସଞ୍ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମାତିକାପଦାନଂ ପରତୋ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଚ ଦୋସଂ ପତିଟ୍ଠାତୀ’’ତିଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଏୱଂ ସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନୋ ୱା ଅସମନୁଗ୍ଗାହିଯମାନୋ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଚ ଦୋସଂ ପତିଟ୍ଠାତି ପଟିଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି ପଟିଜାନାତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ’’ତି। ଇଦଞ୍ଚ ଅମୂଲକଭାୱସ୍ସ ପାକଟକାଲଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଆପତ୍ତିଂ ପନ ଅନୁଦ୍ଧଂସିତକ୍ଖଣେଯେୱ ଆପଜ୍ଜତି।

ଇଦାନି ‘‘ଅମୂଲକଞ୍ଚେୱ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ହୋତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅମୂଲକଲକ୍ଖଣଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତଂ ଅୱତ୍ୱା ଅପୁବ୍ବମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଧିକରଣଂ ନାମା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅଧିକରଣଂ ଅଧିକରଣଟ୍ଠେନ ଏକମ୍ପି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ନାନା ହୋତି, ତେନସ୍ସ ତଂ ନାନତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ୱିୱାଦାଧିକରଣ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। କୋ ପନ ସୋ ଅଧିକରଣଟ୍ଠୋ, ଯେନେତଂ ଏକଂ ହୋତୀତି? ସମଥେହି ଅଧିକରଣୀଯତା। ତସ୍ମା ଯଂ ଅଧିକିଚ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ପଟିଚ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ସମଥା ୱତ୍ତନ୍ତି, ତଂ ‘‘ଅଧିକରଣ’’ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଧିକରଣନ୍ତି କେଚି ଗାହଂ ୱଦନ୍ତି, କେଚି ଚେତନଂ, କେଚି ଅକ୍ଖନ୍ତିଂ କେଚି ୱୋହାରଂ, କେଚି ପଣ୍ଣତ୍ତି’’ନ୍ତି। ପୁନ ଏୱଂ ୱିଚାରିତଂ ‘‘ଯଦି ଗାହୋ ଅଧିକରଣଂ ନାମ, ଏକୋ ଅତ୍ତାଦାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସଭାଗେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଯମାନୋ ତତ୍ଥ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଚଜତି, ତସ୍ସ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ସମଥପ୍ପତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି। ଯଦି ଚେତନା ଅଧିକରଣଂ, ‘‘ଇଦଂ ଅତ୍ତାଦାନଂ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନା ଚେତନା ନିରୁଜ୍ଝତି। ଯଦି ଅକ୍ଖନ୍ତି ଅଧିକରଣଂ, ଅକ୍ଖନ୍ତିଯା ଅତ୍ତାଦାନଂ ଗହେତ୍ୱାପି ଅପରଭାଗେ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଅଲଭମାନୋ ୱା ଖମାପିତୋ ୱା ଚଜତି। ଯଦି ୱୋହାରୋ ଅଧିକରଣଂ, କଥେନ୍ତୋ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି ନିରୱୋ, ଏୱମସ୍ସ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ସମଥପ୍ପତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ପଣ୍ଣତ୍ତି ଅଧିକରଣନ୍ତି।

ତଂ ପନେତଂ ‘‘ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକାପତ୍ତି ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକାପତ୍ତିଯା ତବ୍ଭାଗିଯା…ପେ… ଏୱଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ତବ୍ଭାଗିଯନ୍ତି ଚ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ସିଯା କୁସଲଂ ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ଯାକତ’’ନ୍ତି ଚ ଏୱମାଦୀହି ୱିରୁଜ୍ଝତି। ନ ହି ତେ ପଣ୍ଣତ୍ତିଯା କୁସଲାଦିଭାୱଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ଚ ‘‘ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନ ଧମ୍ମେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ଆଗତୋ ପାରାଜିକଧମ୍ମୋ ପଣ୍ଣତ୍ତି ନାମ ହୋତି। କସ୍ମା? ଅଚ୍ଚନ୍ତଅକୁସଲତ୍ତା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ – ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ଯାକତ’’ନ୍ତି (ପରି। ୩୦୩)।

ଯଞ୍ଚେତଂ ‘‘ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ଅମୂଲକଂ ପାରାଜିକଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ, ତଦେୱାଯଂ ‘‘ଅମୂଲକଞ୍ଚେୱ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ହୋତୀ’’ତି ପଟିନିଦ୍ଦେସୋ, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଯା ନ ହି ଅଞ୍ଞଂ ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପଟିନିଦ୍ଦିସତି। ଯସ୍ମା ପନ ଯାଯ ପଣ୍ଣତ୍ତିଯା ଯେନ ଅଭିଲାପେନ ଚୋଦକେନ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋତି ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ପାରାଜିକସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସ ଅମୂଲକତ୍ତା ସାପି ପଞ୍ଞତ୍ତି ଅମୂଲିକା ହୋତି, ଅଧିକରଣେ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଚ ଅଧିକରଣଂ। ତସ୍ମା ଇମିନା ପରିଯାଯେନ ପଣ୍ଣତ୍ତି ‘‘ଅଧିକରଣ’’ନ୍ତି ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଯସ୍ମା ୱା ଯଂ ଅମୂଲକଂ ନାମ ଅଧିକରଣଂ ତଂ ସଭାୱତୋ ନତ୍ଥି, ପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମାପି ପଣ୍ଣତ୍ତି ଅଧିକରଣନ୍ତି ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଇଧେୱ ନ ସବ୍ବତ୍ଥ। ନ ହି ୱିୱାଦାଦୀନଂ ପଣ୍ଣତ୍ତି ଅଧିକରଣଂ। ଅଧିକରଣଟ୍ଠୋ ପନ ତେସଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତସମଥେହି ଅଧିକରଣୀଯତା। ଇତି ଇମିନା ଅଧିକରଣଟ୍ଠେନ ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱିୱାଦୋ ୱିୱାଦୋ ଚେୱ ଅଧିକରଣଞ୍ଚାତି ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁ ।

ତତ୍ଥ ‘‘ଇଧ ଭିକ୍ଖୂ ୱିୱଦନ୍ତି ଧମ୍ମୋତି ୱା ଅଧମ୍ମୋତି ୱା’’ତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ୱିୱାଦୋ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ। ‘‘ଇଧ ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନୁୱଦନ୍ତି ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ୱା’’ତି ଏୱଂ ଚତସ୍ସୋ ୱିପତ୍ତିଯୋ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅନୁୱାଦୋ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ। ‘‘ପଞ୍ଚପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ, ସତ୍ତପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଆପତ୍ତାଧିକରଣ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଆପତ୍ତିଯେୱ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ। ‘‘ଯା ସଙ୍ଘସ୍ସ କିଚ୍ଚଯତା କରଣୀଯତା ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ ଞତ୍ତିଦୁତିଯକମ୍ମଂ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମ’’ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୨୧୫) ଏୱଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ସଙ୍ଘକିଚ୍ଚଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇମସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ ପାରାଜିକାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ସେସାନି ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି, ଏତ୍ତକା ହି ଅଧିକରଣସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥା।

ତେସୁ ପାରାଜିକମେଵ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଂ ଦିଟ୍ଠାଦୀହି ମୂଲେହି ଅମୂଲକଞ୍ଚେଵ ଅଧିକରଣଂ ହୋତି। ଅଯଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ ଦୋସଂ ପତିଟ୍ଠାତି, ପଟିଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି "ତୁଚ୍ଛକଂ ମଯା ଭଣିତ"ନ୍ତିଆଦୀନି ଵଦନ୍ତୋ ପଟିଜାନାତି। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁଦ୍ଧଂସିତକ୍ଖଣେଯେଵ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ଅଯଂ ତାଵସ୍ସ ସପଦାନୁକ୍କମନିଦ୍ଦେସସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ।

୩୮୭। ଇଦାନି ଯାନି ତାନି ସଙ୍ଖେପତୋ ଦିଟ୍ଠାଦୀନି ଚୋଦନାଵତ୍ଥୂନି ଵୁତ୍ତାନି, ତେସଂ ଵସେନ ଵିତ୍ଥାରତୋ ଆପତ୍ତିଂ ରୋପେତ୍ଵା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ "ଅଦିଟ୍ଠସ୍ସ ହୋତୀ"ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଦିଟ୍ଠସ୍ସ ହୋତୀତି ଅଦିଟ୍ଠୋ ଅସ୍ସ ହୋତି। ଏତେନ ଚୋଦକେନ ଅଦିଟ୍ଠୋ ହୋତି, ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ଅସୁତସ୍ସ ହୋତୀତିଆଦୀସୁପି।

ଦିଟ୍ଠୋ ମଯାତି ଦିଟ୍ଠୋସି ମଯାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ସୁତୋ ମଯାତିଆଦୀସୁପି। ସେସଂ ଅଦିଟ୍ଠମୂଲକେ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ। ଦିଟ୍ଠମୂଲକେ ପନ ତଞ୍ଚେ ଚୋଦେତି "ସୁତୋ ମଯା"ତି ଏଵଂ ଵୁତ୍ତାନଂ ସୁତାଦୀନଂ ଆଭାଵେନ ଅମୂଲକତ୍ତଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ସବ୍ବସ୍ମିଂଯେଵ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଚୋଦକଵାରେ ଯଥା ଇଧାଗତେସୁ "ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋସି, ଅସ୍ସମଣୋସି, ଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯୋସୀ"ତି ଇମେସୁ ଵଚନେସୁ ଏକେକସ୍ସ ଵସେନ ଵାଚାଯ ଵାଚାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତି, ଏଵଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଆଗତେସୁ "ଦୁସ୍ସୀଲୋ, ପାପଧମ୍ମୋ, ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ , ଅସ୍ସମଣୋ ସମଣପଟିଞ୍ଞୋ, ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ, ଅନ୍ତୋପୂତି, ଅଵସ୍ସୁତୋ, କସମ୍ବୁଜାତୋ"ତି ଇମେସୁପି ଵଚନେସୁ ଏକେକସ୍ସ ଵସେନ ଵାଚାଯ ଵାଚାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତିଯେଵ।

"ନତ୍ଥି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥୋ ଵା ପଵାରଣା ଵା ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ଵା"ତି ଇମାନି ପନ ସୁଦ୍ଧାନି ସୀସଂ ନ ଏନ୍ତି, "ଦୁସ୍ସୀଲୋସି ନତ୍ଥି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥୋ ଵା"ତି ଏଵଂ ଦୁସ୍ସୀଲାଦିପଦେସୁ ପନ "ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋସୀ"ତିଆଦିପଦେସୁ ଵା ଯେନ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ଘଟିତାନେଵ ସୀସଂ ଏନ୍ତି, ସଙ୍ଘାଦିସେସକରାନି ହୋନ୍ତି।

ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – "ନ କେଵଲଂ ଇଧ ପାଳିଯଂ ଅନାଗତାନି 'ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ'ତିଆଦିପଦାନେଵ ସୀସଂ ଏନ୍ତି, 'କୋଣ୍ଠୋସି ମହାସାମଣେରୋସି, ମହାଉପାସକୋସି, ଜେଟ୍ଠବ୍ବତିକୋସି, ନିଗଣ୍ଠୋସି, ଆଜୀଵକୋସି, ତାପସୋସି, ପରିବ୍ବାଜକୋସି, ପଣ୍ଡକୋସି, ଥେଯ୍ୟସଂଵାସକୋସି, ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକୋସି, ତିରଚ୍ଛାନଗତୋସି, ମାତୁଘାତକୋସି, ପିତୁଘାତକୋସି, ଅରହନ୍ତଘାତକୋସି, ସଙ୍ଘଭେଦକୋସି, ଲୋହିତୁପ୍ପାଦକୋସି, ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋସି, ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକଓସୀ'ତି ଇମାନିପି ସୀସଂ ଏନ୍ତିଯେଵା"ତି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋଯେଵ ଚ "ଦିଟ୍ଠେ ଵେମତିକୋତିଆଦୀସୁ ଯଦଗ୍ଗେନ ଵେମତିକୋ ତଦଗ୍ଗେନ ନୋ କପ୍ପେତି, ଯଦଗ୍ଗେନ ନୋ କପ୍ପେତି ତଦଗ୍ଗେନ ନସ୍ସରତି, ଯଦଗ୍ଗେନ ନସ୍ସରତି ତଦଗ୍ଗେନ ପମୁଟ୍ଠୋ ହୋତୀ"ତି ଵଦତି।

ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ଏକେକଂ ଦ୍ଵିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ପାଟେକ୍କଂ ନଯଂ ଦସ୍ସେତି। କଥଂ? ଦିଟ୍ଠେ ଵେମତିକୋତି ଅଯଂ ତାଵ ଦସ୍ସନେ ଵା ଵେମତିକୋ ହୋତି ପୁଗ୍ଗଲେ ଵା, ତତ୍ଥ "ଦିଟ୍ଠୋ ନୁଖୋ ମଯା ନ ଦିଟ୍ଠୋ"ତି ଏଵଂ ଦସ୍ସନେ ଵେମତିକୋ ହୋତି। "ଅଯଂ ନୁଖୋ ମଯା ଦିଟ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞୋ"ତି ଏଵଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଵେମତିକୋ ହୋତି। ଏଵଂ ଦସ୍ସନଂ ଵା ନୋ କପ୍ପେତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵା, ଦସ୍ସନଂ ଵା ନସ୍ସରତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵା, ଦସ୍ସନଂ ଵା ପମୁଟ୍ଠୋ ହୋତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵା। ଏତ୍ଥ ଚ ଵେମତିକୋତି ଵିମତିଜାତୋ। ନୋ କପ୍ପେତୀତି ନ ସଦ୍ଦହତି। ନସ୍ସରତୀତି ଅସାରିଯମାନୋ ନସ୍ସରତି। ଯଦା ପନ ତଂ "ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଭନ୍ତେ ଠାନେ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ କାଲେ"ତି ସାରେନ୍ତି ତଦା ସରତି। ପମୁଟ୍ଠୋତି ଯୋ ତେହି ତେହି ଉପାଯେହି ସାରିଯମାନୋପି ନସ୍ସରତିଯେଵାତି । ଏତେନେଵୁପାଯେନ ଚୋଦାପକଵାରୋପି ଵେଦିତବ୍ବୋ, କେଵଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ "ମଯା"ତି ପରିହୀନଂ, ସେସଂ ଚୋଦକଵାରସଦିସମେଵ।

୩୮୯। ତତୋ ପରଂ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଅନାପତ୍ତିଭେଦଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ "ଅସୁଦ୍ଧେ ସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠୀ"ତିଆଦିକଂ ଚତୁକ୍କଂ ଠପେତ୍ଵା ଏକମେକଂ ପଦଂ ଚତୂହି ଚତୂହି ଭେଦେହି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ପାଳିନଯେନେଵ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ। କେଵଲଂ ହେତ୍ଥାଧିପ୍ପାଯଭେଦୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଞ୍ହି ଅଧିପ୍ପାଯୋ ନାମ – ଚାଵନାଧିପ୍ପାଯୋ, ଅକ୍କୋସାଧିପ୍ପାଯୋ, କମ୍ମାଧିପ୍ପାଯୋ, ଵୁଟ୍ଠାନାଧିପ୍ପାଯୋ, ଉପୋସଥପଵାରଣଟ୍ଠପନାଧିପ୍ପାଯୋ, ଅନୁଵିଜ୍ଜନାଧିପ୍ପାଯୋ, ଧମ୍ମକଥାଧିପ୍ପାଯୋତି ଅନେକଵିଧୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମେସୁ ଚତୂସୁ ଅଧିପ୍ପାଯେସୁ ଓକାସଂ ଅକାରାପେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଓକାସଂ କାରାପେତ୍ଵାପି ଚ ସମ୍ମୁଖା ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ଅମୂଲକେନ ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଆଚାରଵିପତ୍ତିଯା ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଅକ୍କୋସାଧିପ୍ପାଯେନ ଵଦନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଅସମ୍ମୁଖା ପନ ସତ୍ତହିପି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେହି ଵଦନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଅସମ୍ମୁଖା ଏଵ ସତ୍ତଵିଧମ୍ପି କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେଵ।

କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ‘‘ୱୁଟ୍ଠାନାଧିପ୍ପାଯେନ ‘ତ୍ୱଂ ଇମଂ ନାମ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ତଂ ପଟିକରୋହୀ’ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଓକାସକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବତ୍ଥେୱ ପନ ‘‘ଉପୋସଥପୱାରଣଂ ଠପେନ୍ତସ୍ସ ଓକାସକମ୍ମଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଠପନକ୍ଖେତ୍ତଂ ପନ ଜାନିତବ୍ବଂ। ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ ସଙ୍ଘୋ ଅଜ୍ଜୁପୋସଥୋ ପନ୍ନରସୋ ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ସଙ୍ଘୋ ଉପୋସଥଂ କରେଯ୍ୟା’’ତି ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ରେ-କାରେ ଅନତିକ୍କନ୍ତେଯେୱ ଠପେତୁଂ ଲବ୍ଭତି। ତତୋ ପରଂ ପନ ଯ୍ୟ-କାରେ ପତ୍ତେ ନ ଲବ୍ଭତି। ଏସ ନଯୋ ପୱାରଣାଯ। ଅନୁୱିଜ୍ଜକସ୍ସାପି ଓସଟେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଅତ୍ଥେତଂ ତୱା’’ତି ଅନୁୱିଜ୍ଜନାଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଓକାସକମ୍ମଂ ନତ୍ଥି।

ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସାପି ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଯୋ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରୋତି, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅସ୍ସମଣୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅନୋଦିସ୍ସ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ଓକାସକମ୍ମଂ ନତ୍ଥି। ସଚେ ପନ ଓଦିସ୍ସ ନିଯମେତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକୋ ଚ ଅସୁକୋ ଚ ଅସ୍ସମଣୋ ଅନୁପାସକୋ’’ତି କଥେତି, ଧମ୍ମାସନତୋ ଓରୋହିତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଂ ଦେସେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ‘‘ଅନୋକାସଂ କାରାପେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଓକାସଂ ଅକାରାପେତ୍ୱାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ନ ହି କୋଚି ଅନୋକାସୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଯମୋକାସଂ କାରାପେତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଓକାସଂ ପନ ଅକାରାପେତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ – କାଯଚିତ୍ତତୋ, ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ, କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖୱେଦନନ୍ତି।

ପଠମଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁତିଯଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୯୧।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଦୁତିଯଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ହନ୍ଦ ମଯଂ ଆୱୁସୋ ଇମଂ ଛଗଲକଂ ଦବ୍ବଂ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତଂ ନାମ କରୋମାତି ତେ କିର ପଠମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅତ୍ତନୋ ମନୋରଥଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଲଦ୍ଧନିଗ୍ଗହା ୱିଘାତପ୍ପତ୍ତା ‘‘ଇଦାନି ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ତାଦିସଂ ୱତ୍ଥୁଂ ପରିଯେସମାନା ୱିଚରନ୍ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ହନ୍ଦ ମଯଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମଂ ଛଗଲକଂ ଦବ୍ବଂ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତଂ ନାମ କରୋମା’’ତି, ‘‘ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ନାମାଯ’’ନ୍ତି ଏୱମସ୍ସ ନାମଂ କରୋମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ମେତ୍ତିଯଂ ନାମ ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି।

ତେ ଭିକ୍ଖୂ ମେତ୍ତିଯଭୁମ୍ମଜକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଂସୂତି ଏୱଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଂସୁ –‘‘ଆୱୁସୋ, କୁହିଂ ତୁମ୍ହେହି ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ମେତ୍ତିଯାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି? ‘‘ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତପାଦେ’’ତି। ‘‘କାଯ ୱେଲାଯ’’ତି? ‘‘ଭିକ୍ଖାଚାରଗମନୱେଲାଯା’’ତି। ଆୱୁସୋ ଦବ୍ବ ଇମେ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ତ୍ୱଂ ତଦା କୁହି’’ନ୍ତି? ‘‘ୱେଳୁୱନେ ଭତ୍ତାନି ଉଦ୍ଦିସାମୀ’’ତି। ‘‘ତୱ ତାଯ ୱେଲାଯ ୱେଳୁୱନେ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ କୋ ଜାନାତୀ’’ତି? ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ଭନ୍ତେ’’ତି। ତେ ସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ‘‘ଜାନାଥ ତୁମ୍ହେ ତାଯ ୱେଲାଯ ଇମସ୍ସ ୱେଳୁୱନେ ଅତ୍ଥିଭାୱ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆମ, ଆୱୁସୋ, ଜାନାମ, ଥେରୋ ସମ୍ମୁତିଲଦ୍ଧଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱେଳୁୱନେଯେୱା’’ତି। ତତୋ ମେତ୍ତିଯଭୁମ୍ମଜକେ ଆହଂସୁ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ତୁମ୍ହାକଂ କଥା ନ ସମେତି, କଚ୍ଚି ନୋ ଲେସଂ ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱଦଥା’’ତି। ଏୱଂ ତେ ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନା ଆମ ଆୱୁସୋତି ୱତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ।

କିଂପନ ତୁମ୍ହେ, ଆୱୁସୋ, ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଦବ୍ବଂ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞଭାଗିଯସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଭାଗସ୍ସ ଇଦଂ, ଅଞ୍ଞଭାଗୋ ୱା ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଅଞ୍ଞଭାଗିଯଂ। ଅଧିକରଣନ୍ତି ଆଧାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ୱତ୍ଥୁ ଅଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯୋ ହି ସୋ ‘‘ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ନାମା’’ତି ଛଗଲକୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଯ୍ୱାଯଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଦବ୍ବସ୍ସ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାଗୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ପକ୍ଖୋ ମନୁସ୍ସଜାତି ଚେୱ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ ଚ ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭାଗସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ପକ୍ଖସ୍ସ ହୋତି ତିରଚ୍ଛାନଜାତିଯା ଚେୱ ଛଗଲକଭାୱସ୍ସ ଚ ସୋ ୱା ଅଞ୍ଞଭାଗୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞଭାଗିଯସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଲଭତି। ଯସ୍ମା ଚ ତେସଂ ‘‘ଇମଂ ମଯଂ ଦବ୍ବଂ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତଂ ନାମ କରୋମା’’ତି ୱଦନ୍ତାନଂ ତସ୍ସା ନାମକରଣସଞ୍ଞାଯ ଆଧାରୋ ୱତ୍ଥୁ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ମା ଅଧିକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଞ୍ହି ସନ୍ଧାଯ ‘‘ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞଭାଗିଯସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସା’’ତି ଆହଂସୁ, ନ ୱିୱାଦାଧିକରଣାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ। କସ୍ମା? ଅସମ୍ଭୱତୋ। ନ ହି ତେ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନଂ କସ୍ସଚି ଅଞ୍ଞଭାଗିଯସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସ କଞ୍ଚିଦେସଂ ଲେସମତ୍ତଂ ଉପାଦିଯିଂସୁ। ନ ଚ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ଲେସୋ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଜାତିଲେସାଦଯୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲାନଂଯେୱ ଲେସା ୱୁତ୍ତା, ନ ୱିୱାଦାଧିକରଣାଦୀନଂ। ଇଦଞ୍ଚ ‘‘ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ’’ତି ନାମଂ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାଗିଯାଧିକରଣଭାୱେ ଠିତସ୍ସ ଛଗଲକସ୍ସ କୋଚି ଦେସୋ ହୋତି ଥେରଂ ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୁଂ ଲେସମତ୍ତୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଦିସ୍ସତି ଅପଦିସ୍ସତି ଅସ୍ସ ଅଯନ୍ତି ୱୋହରୀଯତୀତି ଦେସୋ। ଜାତିଆଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରକୋଟ୍ଠାସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱତ୍ଥୁଂ ଲିସ୍ସତି

ସିଲିସ୍ସତି ୱୋହାରମତ୍ତେନେୱ ଇସକଂ ଅଲ୍ଲୀୟତୀତି ଲେସୋ। ଜାତିଆଦୀନଂୟେୱ ଅଞ୍ଞତରକୋଟ୍ଠାସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତତୋ ପରଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟମ୍ପି ଅୟମେୱତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ୟସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସ କିଞ୍ଚିଦେସଂ ଲେସମତ୍ତଂ ଉପାଦାୟ ପାରାଜିକେନ ଧମ୍ମେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସେୟ୍ୟ , ତଂ ୟସ୍ମା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନେୱ ଆୱିଭୂତଂ, ତସ୍ମା ନ ୱିଭତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୩୯୩। ୟାନି ପନ ଅଧିକରଣନ୍ତି ୱଚନସାମଞ୍ଞତୋ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ପୱତ୍ତାନି ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି, ତେସଂ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟତା ଚ ତବ୍ଭାଗିୟତା ଚ ୟସ୍ମା ଅପାକଟା ଜାନିତବ୍ବା ଚ ୱିନୟଧରେହି, ତସ୍ମା ୱଚନସାମଞ୍ଞତୋ ଲଦ୍ଧଂ ଅଧିକରଣଂ ନିସ୍ସାୟ ତଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ''ଅଞ୍ଞଭାଗିୟସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସାତି ଆପତ୍ତଞ୍ଞଭାଗିୟଂ ୱା ହୋତି ଅଧିକରଣଞ୍ଞଭାଗିୟଂ ୱା''ତିଆଦିମାହ। ୟା ଚ ସା ଅୱସାନେ ଆପତ୍ତଞ୍ଞଭାଗିୟସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସ ୱସେନ ଚୋଦନା ୱୁତ୍ତା, ତମ୍ପି ଦସ୍ସେତୁଂ ଅୟଂ ସବ୍ବାଧିକରଣାନଂ ତବ୍ଭାଗିୟଅଞ୍ଞଭାଗିୟତା ସମାହଟାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ଚ ଆପତ୍ତଞ୍ଞଭାଗିୟଂ ୱାତି ପଠମଂ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ''କଥଞ୍ଚ ଆପତ୍ତି ଆପତ୍ତିୟା ଅଞ୍ଞଭାଗିୟା ହୋତୀ''ତି ନିଦ୍ଦେସେ ଆରଭିତବ୍ବେ ୟସ୍ମା ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ତବ୍ଭାଗିୟୱିଚାରଣାୟଂୟେୱ ଅୟମତ୍ଥୋ ଆଗମିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ଅନାରଭିତ୍ୱା ''କଥଞ୍ଚ ଅଧିକରଣଂ ଅଧିକରଣସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟ''ନ୍ତି ପଚ୍ଛିମପଦଂୟେୱ ଗହେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସୋ ଆରଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟୱାରୋ ଉତ୍ତାନତ୍ଥୋୟେୱ। ଏକମେକଞ୍ହି ଅଧିକରଣଂ ଇତରେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ତିଣ୍ଣଂ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟଂ ଅଞ୍ଞପକ୍ଖିୟଂ ଅଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାସିୟଂ ହୋତି, ୱତ୍ଥୁୱିସଭାଗତ୍ତା, ତବ୍ଭାଗିୟୱାରେ ପନ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ତବ୍ଭାଗିୟଂ ତପ୍ପକ୍ଖିୟଂ ତଂକୋଟ୍ଠାସିୟଂ ୱତ୍ଥୁସଭାଗତ୍ତା, ତଥା ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ। କଥଂ? ବୁଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହି ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନୱିୱାଦୋ ଚ ଇଦାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକୱିୱାଦୋ ଚ ୱତ୍ଥୁସଭାଗତାୟ ଏକଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣମେୱ ହୋତି, ତଥା ବୁଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚତସ୍ସୋ ୱିପତ୍ତିୟୋ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଅନୁୱାଦୋ ଚ ଇଦାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଅନୁୱାଦୋ ଚ ୱତ୍ଥୁସଭାଗତାୟ ଏକଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣମେୱ ହୋତି। ୟସ୍ମା ପନ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ସଭାଗୱିସଭାଗୱତ୍ଥୁତୋ ସଭାଗସରିକ୍ଖାସରିକ୍ଖତୋ ଚ ଏକଂସେନ ତବ୍ଭାଗିୟଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ସିୟା ତବ୍ଭାଗିୟଂ ସିୟା ଅଞ୍ଞଭାଗିୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟସ୍ସ ପଠମଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଇଧାପି ଅଞ୍ଞଭାଗିୟମେୱ ପଠମଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ, ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟତ୍ତଞ୍ଚ ପରତୋ ତବ୍ଭାଗିୟତ୍ତଞ୍ଚ ୱୁଚ୍ଚମାନେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂକିଚ୍ଚାଧିକରଣସ୍ସ ତବ୍ଭାଗିୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ବୁଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଧିକରଣଞ୍ଚ ଇଦାନି ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଂ ଅଧିକରଣଞ୍ଚ ସଭାଗତାୟ ସରିକ୍ଖତାୟ ଚ ଏକଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣମେୱ ହୋତି। କିଂ ପନ ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଧିକରଣଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ, ଉଦାହୁ ସଙ୍ଘକମ୍ମାନମେୱେତଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି? ସଙ୍ଘକମ୍ମାନମେୱେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ନାମ ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ୟଂ କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ ମନସିକରୋତି ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ପୁରିମଂ ପୁରିମଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଚ ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଧିକରଣଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୯୪।କିଞ୍ଚି ଦେସଂ ଲେସମତ୍ତଂ ଉପାଦାୟାତି ଏତ୍ଥ ପନ ୟସ୍ମା ଦେସୋତି ୱା ଲେସମତ୍ତୋତି ୱା ପୁବ୍ବେ ୱୁଚ୍ଚମାନେନେୱ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ନାନଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ, ତସ୍ମା ''ଲେସୋ ନାମ ଦସ ଲେସା ଜାତିଲେସୋ ନାମଲେସୋ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଜାତିୟେୱ ଜାତିଲେସୋ। ଏସ ନୟୋ ସେସେସୁ।

୩୯୫। ଇଦାନି ତମେୱ ଲେସଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ୟଥା ତଂ ଉପାଦାୟ ଅନୁଦ୍ଧଂସନା ହୋତି ତଥା ସୱତ୍ଥୁକଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଜାତିଲେସୋ ନାମ ଖତ୍ତିୟୋ ଦିଟ୍ଠୋ ହୋତୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିୟୋ ଦିଟ୍ଠୋ ହୋତୀତି ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଖତ୍ତିୟଜାତିୟୋ ଇମିନା ଚୋଦକେନ ଦିଟ୍ଠୋ ହୋତି। ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋତି ମେଥୁନଧମ୍ମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ। ଅଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିୟଂ ପସ୍ସିତ୍ୱାଚୋଦେତୀତି ଅଥ ସୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତନୋ ୱେରିଂ ଖତ୍ତିୟଜାତିୟଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ତଂ ଖତ୍ତିୟଜାତିଲେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱଂ ଚୋଦେତି ''ଖତ୍ତିୟୋ ମୟା ଦିଟ୍ଠୋ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ଖତ୍ତିୟୋ, ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋସୀ'' ଅଥ ୱା ''ତ୍ୱଂ ସୋ ଖତ୍ତିୟୋ, ନ ଅଞ୍ଞୋ, ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋସି, ଅସ୍ସମଣୋସି ଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟୋସି ନତ୍ଥି ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥୋ ୱା ପୱାରଣା ୱା ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ ୱା''ତି, ଆପତ୍ତି ୱାଚାୟ ୱାଚାୟ ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ। ଏତ୍ଥ ଚ ତେସଂ ଖତ୍ତିୟାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଦିସସ୍ସ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଦୀଘାଦିନୋ ୱା ଦିଟ୍ଠାଦିନୋ ୱା ୱସେନ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟତା ଖତ୍ତିୟଜାତିପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଆଧାରୱସେନ ଅଧିକରଣତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା, ଏତେନୁପାୟେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

୪୦୦। ପତ୍ତଲେସନିଦ୍ଦେସେ ଚ ସାଟକପତ୍ତୋତି ଲୋହପତ୍ତସଦିସୋ ସୁସଣ୍ଠାନୋ ସୁଚ୍ଛୱି ସିନିଦ୍ଧୋ ଭମରୱଣ୍ଣୋ ମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁମ୍ଭକପତ୍ତୋତି ପକତିମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ।

୪୦୬। ଯସ୍ମା ପନ ଆପତ୍ତିଲେସସ୍ସ ଏକପଦେନେୱ ସଙ୍ଖେପତୋ ନିଦ୍ଦେସୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ୱିତ୍ଥାରତୋପି ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ହୋତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। କସ୍ମା ପନସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ନିଦ୍ଦେସଂ ଅୱତ୍ୱା ଇଧ ୱିତ୍ଥୁଂ ୱୁତ୍ତୋତି? ସେସନିଦ୍ଦେସେହି ଅସଭାଗତ୍ତା। ସେସନିଦ୍ଦେସା ହି ଅଞ୍ଞଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚୋଦନାୱସେନ ୱୁତ୍ତା। ଅୟଂ ପନ ଏକମେୱ ଅଞ୍ଞଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞାୟ ଆପତ୍ତିୟା ଚୋଦନାୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଦି ଏୱଂ କଥଂ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟଂ ଅଧିକରଣଂ ହୋତୀତି? ଆପତ୍ତିୟା। ତେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଏୱମ୍ପି ଆପତ୍ତଞ୍ଞଭାଗିୟଞ୍ଚ ହୋତି ଲେସୋ ଚ ଉପାଦିନ୍ନୋ''ତି। ଯଞ୍ହି ସୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆପନ୍ନୋ ତଂ ପାରାଜିକସ୍ସ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟଂ ଅଧିକରଣଂ। ତସ୍ସ ପନ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସ ଲେସୋ ନାମ ଯୋ ସୋ ସବ୍ବଖତ୍ତିୟାନଂ ସାଧାରଣୋ ଖତ୍ତିୟଭାୱୋ ୱିୟ ସବ୍ବାପତ୍ତୀନଂ ସାଧାରଣୋ ଆପତ୍ତିଭାୱୋ। ଏତେନୁପାୟେନ ସେସାପତ୍ତିମୂଲକନୟୋ ଚୋଦାପକୱାରୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୪୦୮।ଅନାପତ୍ତି ତଥାସଞ୍ଞୀ ଚୋଦେତି ୱା ଚୋଦାପେତି ୱାତି ''ପାରାଜିକଂୟେୱ ଅୟଂ ଆପନ୍ନୋ''ତି ଯୋ ଏୱଂ ତଥାସଞ୍ଞୀ ଚୋଦେତି ୱା ଚୋଦାପେତି ୱା ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନିପି ପଠମଦୁଟ୍ଠଦୋସସଦିସାନେୱାତି।

ଦୁତିୟଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୦୯।ତେନସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅଥ ଖୋ ଦେୱଦତ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ଯୋ ଚ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ଯଥା ଚ ପବ୍ବଜିତୋ, ଯେନ ଚ କାରଣେନ କୋକାଲିକାଦୟୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଏଥ ମୟଂ ଆୱୁସୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସଙ୍ଘଭେଦଂ କରିସ୍ସାମ ଚକ୍କଭେଦ''ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଘଭେଦକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୩୪୩) ଆଗତମେୱ। ପଞ୍ଚୱତ୍ଥୁଯାଚନା ପନ କିଞ୍ଚାପି ତତ୍ଥେୱ ଆଗମିସ୍ସତି। ଅଥ ଖୋ ଇଧାପି ଆଗତତ୍ତା ଯଦେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ୱତ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମ।

ସାଧୁ ଭନ୍ତେତି ଆୟାଚନା। ଭିକ୍ଖୂ ଯାୱଜୀୱଂ ଆରଞ୍ଞିକା ଅସ୍ସୁତି ଆରଞ୍ଞିକଧୁତଙ୍ଗଂ ସମାଦାୟ ସବ୍ବେପି ଭିକ୍ଖୂ ଯାୱ ଜୀୱନ୍ତି ତାୱ ଆରଞ୍ଞିକା ହୋନ୍ତୁ , ଅରଞ୍ଞେୟେୱ ୱସନ୍ତୁ। ଯୋ ଗାମନ୍ତଂ ଓସରେୟ୍ୟ ୱଜ୍ଜଂ ନଂ ଫୁସେୟ୍ୟାତି ଯୋ ଏକଭିକ୍ଖୁପି ଅରଞ୍ଞଂ ପହାୟ ନିୱାସତ୍ଥାୟ ଗାମନ୍ତଂ ଓସରେୟ୍ୟ, ୱଜ୍ଜଂ ତଂ ଫୁସେୟ୍ୟ ନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦୋସୋ ଫୁସତୁ, ଆପତ୍ତିୟା ନଂ ଭଗୱା କାରେତୂ''ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ୱଦତି। ଏସ ନୟୋ ସେସୱତ୍ଥୂସୁପି।

୪୧୦।ଜନଂ ସଞ୍ଞାପେସ୍ସାମାତି ଜନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଭାୱଂ ଜାନାପେସ୍ସାମ, ଅଥ ୱା ପରିତୋସେସ୍ସାମ ପସାଦେସ୍ସାମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇମାନି ପନ ପଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୂନି ଯାଚତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାସି ଭଗୱା ''ସଙ୍ଘଭେଦତ୍ଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅୟଂ ଯାଚତୀ''ତି। ଯସ୍ମା ପନ ତାନି ଅନୁଜାନିୟମାନାନି ବହୂନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ମଗ୍ଗନ୍ତରାୟାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭଗୱା ''ଅଲଂ ଦେୱଦତ୍ତା''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଯୋ ଇଚ୍ଛତି ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତୂ''ତିଆଦିମାହ।

ଏତ୍ଥ ପନ ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ପତିରୂପଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ''ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ମହଜ୍ଝାସୟୋ ହୋତି ମହୁସ୍ସାହୋ, ସକ୍କୋତି ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କାତୁଂ। ଏକୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ହୋତି ଅପ୍ପଥାମୋ ଅରଞ୍ଞେ ନ ସକ୍କୋତି, ଗାମନ୍ତେୟେୱ ସକ୍କୋତି। ଏକୋ ମହବ୍ବଲୋ ସମପ୍ପୱତ୍ତଧାତୁକୋ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ସମଚିତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେପି ଗାମନ୍ତେପି ସକ୍କୋତିୟେୱ। ଏକୋ ନେୱ ଗାମନ୍ତେ ନ ଅରଞ୍ଞେ ସକ୍କୋତି ପଦପରମୋ ହୋତି।

ତତ୍ର ୟ୍ୱାୟଂ ମହଜ୍ଝାସୟୋ ହୋତି ମହୁସ୍ସାହୋ, ସକ୍କୋତି ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କାତୁଂ, ସୋ ଅରଞ୍ଞେୟେୱ ୱସତୁ, ଇଦମସ୍ସ ପତିରୂପଂ। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୟୋପି ଚସ୍ସ ଅନୁସିକ୍ଖମାନା ଅରଞ୍ଞେ ୱିହାତବ୍ବମେୱ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି।

ଯୋ ପନ ଦୁବ୍ବଲୋ ହୋତି ଅପ୍ପଥାମୋ ଗାମନ୍ତେୟେୱ ସକ୍କୋତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କାତୁଂ, ନ ଅରଞ୍ଞେ ସୋ ଗାମନ୍ତେୟେୱ ୱସତୁ, ୟ୍ୱାୟଂ ମହବ୍ବଲୋ ସମପ୍ପୱତ୍ତଧାତୁକୋ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ସମଚିତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେପି ଗାମନ୍ତେପି ସକ୍କୋତିୟେୱ, ଅୟମ୍ପି ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପହାୟ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତୁ, ଇଦମସ୍ସ ପତିରୂପଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାପି ହିସ୍ସ ଅନୁସିକ୍ଖମାନା ଅରଞ୍ଞେ ୱିହାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି।

ଯୋ ପନାଯଂ ନେଓ ଗାମନ୍ତେ ନ ଅରଞ୍ଞେ ସଙ୍କୋତି ପଦପରମୋ ହୋତି। ଅଯମ୍ପି ଅରଞ୍ଞେଯେଓ ଓସତୁ। ଅଯଂ ହିସ୍ସ ଧୁତଙ୍ଗସେଓନା କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାଓନା ଚ ଆଯତିଂ ମଗ୍ଗଫଲାନଂ ଉପନିସ୍ସଯୋ ଭଓିସ୍ସତି। ସଦ୍ଧିଓିହାରିକାଦଯୋ ଚସ୍ସ ଅନୁସିକ୍ଖମାନା ଅରଞ୍ଞେ ଓିହାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତୀତି।

ଏଓଂ ଯ୍ୟାଯଂ ଦୁବ୍ବଲୋ ହୋତି ଅପ୍ପଥାମୋ ଗାମନ୍ତେଯେଓ ଓିହରନ୍ତୋ ସଙ୍କୋତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ଅରଞ୍ଞେ, ଇମଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗଓା ‘‘ଯୋ ଇଚ୍ଛତି ଗାମନ୍ତେ ଓିହରତୂ’’ତି ଆହ। ଇମିନା ଚ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଦ୍ୱାରଂ ଦିନ୍ନଂ।

ଯଦି ପନ ଭଗଓା ଦେଓଦତ୍ତସ୍ସ ଓାଦଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଯ୍ୟାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପକତିଯା ଦୁବ୍ବଲୋ ହୋତି ଅପ୍ପଥାମୋ, ଯୋପି ଦହରକାଲେ ଅରଞ୍ଞଓାସଂ ଅଭିସମ୍ଭୁଣିତ୍ୱା ଜିଣ୍ଣକାଲେ ଓା ଓାତପିତ୍ତାଦୀହି ସମୁପ୍ପନ୍ନଧାତୁକ୍ଖୋଭକାଲେ ଓା ନାଭିସମ୍ଭୁଣାତି, ଗାମନ୍ତେଯେଓ ପନ ଓିହରନ୍ତୋ ସଙ୍କୋତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କାତୁଂ, ତେସଂ ଅରିଯମଗ୍ଗୁପଚ୍ଛେଦୋ ଭଓେଯ୍ୟ, ଅରହତ୍ତଫଲାଧିଗମୋ ନ ଭଓେଯ୍ୟ, ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉଦ୍ଦିନଯଂ ଓିଲୋମଂ ଅନିଯ୍ୟାନିକଂ ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ ଭଓେଯ୍ୟ, ସତ୍ଥା ଚ ତେସଂ ଅସବ୍ବଞ୍ଞୂ ଅସ୍ସ ‘‘ସକଓାଦଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଦେଓଦତ୍ତଓାଦେ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ଗାରଯ୍ହୋ ଚ ଭଓେଯ୍ୟ। ତସ୍ମା ଭଗଓା ଏଓରୂପେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଦେଓଦତ୍ତସ୍ସ ଓାଦଂ ପଟିକ୍ଖିପି। ଏତେନେଓୂପାଯେନ ପିଣ୍ଡପାତିକଓତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ପଂସୁକୂଲିକଓତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଅଟ୍ଠ ମାସେ ରୁକ୍ଖମୂଲିକଓତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି ଓିନିଚ୍ଛଯୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ। ଚତ୍ତାରୋ ପନ ମାସେ ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେଓ।

ମଚ୍ଛମଂସଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ତିକୋଟିପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ତୀହି କୋଟୀହି ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ଦିଟ୍ଠାଦୀହି ଅପରିସୁଦ୍ଧୀହି ଓିରହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେଓାହ – ‘‘ଅଦିଟ୍ଠଂ, ଅସୁତଂ, ଅପରିସଙ୍କିତ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଅଦିଟ୍ଠଂ’’ ନାମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମିଗମଚ୍ଛେ ଓଧିତ୍ୱା ଗଯ୍ହମାନଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ। ‘‘ଅସୁତଂ’’ ନାମ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମିଗମଚ୍ଛେ ଓଧିତ୍ୱା ଗହିତନ୍ତି ଅସୁତଂ। ‘‘ଅପରିସଙ୍କିତଂ’’ ପନ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ ତଦୁଭଯଓିମୁତ୍ତପରିସଙ୍କିତଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ତବ୍ବିପକ୍ଖତୋ ଜାନିତବ୍ବଂ। କଥଂ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସନ୍ତି ମନୁସ୍ସେ ଜାଲଓାଗୁରାଦିହତ୍ଥେ ଗାମତୋ ଓା ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଅରଞ୍ଞେ ଓା ଓିଚରନ୍ତେ, ଦୁତିଯଦିଓସେ ଚ ନେସଂ ତଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଓିଟ୍ଠାନଂ ସମଚ୍ଛମଂସଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଭିହରନ୍ତି। ତେ ତେନ ଦିଟ୍ଠେନ ପରିସଙ୍କନ୍ତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୁଖୋ ଅତ୍ଥାଯ କତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ, ନାମ ଏତଂ ଗହେତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି। ଯଂ ଏଓଂ ଅପରିସଙ୍କିତଂ ତଂ ଓଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘କସ୍ମା ଭନ୍ତେ ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନଯିଦଂ ଭନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ କତଂ, ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଓା ରାଜଯୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଓା କତ’’ନ୍ତି ଓଦନ୍ତି କପ୍ପତି।

ନହେଓ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସନ୍ତି; ଅପିଚ ସୁଣନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା କିର ଜାଲଓାଗୁରାଦିହତ୍ଥା ଗାମତୋ ଓା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ଅରଞ୍ଞେ ଓା ଓିଚରନ୍ତୀ’’ତି। ଦୁତିଯଦିଓସେ ଚ ନେସଂ ତଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଓିଟ୍ଠାନଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୁଖୋ ଅତ୍ଥାଯ କତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ‘‘ସୁତପରିସଙ୍କିତଂ’’ ନାମ। ଏତଂ ଗହେତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି, ଯଂ ଏଓଂ ଅପରିସଙ୍କିତଂ ତଂ ଓଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନଯିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ କତଂ, ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଓା ରାଜଯୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଓା କତ’’ନ୍ତି ଓଦନ୍ତି କପ୍ପତି।

ନହେଓ ଖୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସନ୍ତି, ନ ସୁଣନ୍ତି; ଅପିଚ ଖୋ ତେସଂ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଓିଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଚ୍ଛମଂସଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଭିହରନ୍ତି, ତେ ପରିସଙ୍କନ୍ତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ନୁଖୋ ଅତ୍ଥାଯ କତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ‘‘ତଦୁଭଯଓିମୁତ୍ତପରିସଙ୍କିତଂ’’ ନାମ। ଏତଂ ଗହେତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି। ଯଂ ଏଓଂ ଅପରିସଙ୍କିତଂ ତଂ ଓଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନଯିଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ କତଂ ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଓା ରାଜଯୁତ୍ତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଓା କତଂ ପଓତ୍ତମଂସଂ ଓା କପ୍ପିଯମେଓ ଲଭିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସମ୍ପାଦିତ’’ନ୍ତି ଓଦନ୍ତି କପ୍ପତି। ମତାନଂ ପେତକିଚ୍ଚତ୍ଥାଯ ମଙ୍ଗଲାଦୀନଂ ଓା ଅତ୍ଥାଯ କତେପି ଏସେଓ ନଯୋ। ଯଂ ଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂନଂଯେଓ ଅତ୍ଥାଯ ଅକତଂ, ଯତ୍ଥ ଚ ନିବ୍ବେମତିକୋ ହୋତି, ତଂ ସବ୍ବଂ କପ୍ପତି।

ସଚେ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ଓିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ ହୋତି, ତେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ କତଭାଓଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ଜାନନ୍ତି। ଯେ ଜାନନ୍ତି, ତେସଂ ନ ଓଟ୍ଟତି , ଇତରେସଂ ଓଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞେ ନ ଜାନନ୍ତି, ତେଯେଓ ଜାନନ୍ତି, ତେସଂଯେଓ ନ ଓଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଓଟ୍ଟତି। ତେପି ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥାଯ କତନ୍ତି ଜାନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେପି ଏତେସଂ ଅତ୍ଥାଯ କତନ୍ତି ଜାନନ୍ତି, ସବ୍ବେସମ୍ପି ନ ଓଟ୍ଟତି, ସବ୍ବେ ନ ଜାନନ୍ତି, ସବ୍ବେସମ୍ପି ଓଟ୍ଟତି। ପଞ୍ଚସୁ ହି ସହଧମ୍ମିକେସୁ ଯସ୍ସ ଓା ତସ୍ସ ଓା ଅତ୍ଥାଯ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ, ସବ୍ବେସଂ ନ କପ୍ପତି।

ସଚେ ପନ କୋଚି ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପାଣଂ ଓଧିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦେତି, ସୋ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ କତଭାଓଂ ଜାନଂଯେଓ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେତି, ସୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଧାଯ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, କସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି? ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି। ଯଞ୍ହି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ ତସ୍ସ ଅଭୁତ୍ତତାଯ ଅନାପତ୍ତି, ଇତରସ୍ସ ଅଜାନନତାଯ। କପ୍ପିଯମଂସସ୍ସ ହି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଞ୍ଚ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ଞତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଦେସନାକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅକପ୍ପିଯମଂସଂ ପନ ଅଜାନିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତେନ ପଚ୍ଛା ଞତ୍ୱାପି ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବା, ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଞ୍ହି ଞତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୋଓ ଆପତ୍ତି। ଅକପ୍ପିଯମଂସଂ ଅଜାନିତ୍ୱା

ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତିଯେଓ। ତସ୍ମା ଆପତ୍ତିଭୀରୁକେନ ରୂପଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନପି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାଓ ମଂସଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ପରିଭୋଗକାଲେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ୱା ଗହେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାଓ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟତ୍ତା। ଅଚ୍ଛମଂସଂ ହି ସୂକରମଂସସଦିସଂ ହୋତି, ଦୀପିମଂସାଦୀନିପି ମିଗମଂସାଦିସଦିସାନି, ତସ୍ମା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗହଣମେଓ ଓତ୍ତନ୍ତି ଓଦନ୍ତି।

ହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୋତି ତୁଟ୍ଠୋ ଚେଓ ଉନ୍ନତକାଯଚିତ୍ତୋ ଚ ହୁତ୍ୱା। ସୋ କିର ''ନ ଭଗଓା ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଓତ୍ଥୂନି ଅନୁଜାନାତି, ଇଦାନି ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘଭେଦଂ କାତୁ''ନ୍ତି କୋକାଲିକସ୍ସ ଇଙ୍ଗିତାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯଥା ୱିସଂ ୱା ଖାଦିତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁଯା ୱା ଉବ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସତ୍ଥଂ ୱା ଆହରିତ୍ୱା ମରିତୁକାମୋ ପୁରିସୋ ୱିସାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଲଭିତ୍ୱା ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଆସନ୍ନମ୍ପି ମରଣଦୁକ୍ଖଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୋ ହୋତି; ଏଓମେଓ ସଙ୍ଘଭେଦପଚ୍ଚଯା ଆସନ୍ନମ୍ପି ଅୱୀଚିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପଟିସଂୱେଦନୀଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ''ଲଦ୍ଧୋ ଦାନି ମେ ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ଉପାଯୋ''ତି ହଟ୍ଠୋ ଉଦଗ୍ଗୋ ସପରିସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ତେନେଓ ହଟ୍ଠଭାୱେନ ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ତେ ମଯଂ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଓତ୍ଥୂହି ସମାଦାଯ ଓତ୍ତାମାତି ଏତ୍ଥ ପନ ''ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଓତ୍ଥୂନୀ''ତି ଓତ୍ତବ୍ବେପି ତେ ମଯଂ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଓତ୍ଥୂହି ଜନଂ ସଞ୍ଞାପେସ୍ସାମାତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପରିୱିତକ୍କଓସେନ ୱିଭତ୍ତିୱିପଲ୍ଲାସଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅଭିଣ୍ହଂ ପରିୱିତକ୍କାନୁରୂପମେଓ ''ତେ ମଯଂ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଓତ୍ଥୂହୀ''ତି ଆହ, ଯଥା ତଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ।

ଧୁତାସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିନୋତି ଯା ପଟିପଦା କିଲେସେ ଧୁନାତି, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଧୁତା। ଯା ଚ କିଲେସେ ସଲ୍ଲିଖତି, ସା ଏତେସଂ ୱୁତ୍ତୀତି ସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିନୋ।

ବାହୁଲିକୋତି ଚୀଓରାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ବହୁଲଭାୱୋ ବାହୁଲ୍ଲଂ, ତଂ ବାହୁଲ୍ଲମସ୍ସ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ୱା ବାହୁଲ୍ଲେ ନିଯୁତ୍ତୋ ଠିତୋତି ବାହୁଲିକୋ। ବାହୁଲ୍ଲାଯ ଚେତେତୀତି ବାହୁଲତ୍ତାଯ ଚେତେତି କପ୍ପେତି ପକପ୍ପେତି। କଥଞ୍ହି ନାମ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ସାଓକାନଞ୍ଚ ଚୀଓରାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ବହୁଲଭାୱୋ ଭଓେଯ୍ୟାତି ଏଓଂ ଉସ୍ସୁକ୍କମାପନ୍ନୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଚକ୍କଭେଦାଯାତି ଆଣାଭେଦାଯ।

ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱାତି ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ''ଅଲଂ, ଦେଓଦତ୍ତ, ମା ତେ ରୁଚ୍ଚି ସଙ୍ଘଭେଦୋ। ଗରୁକୋ ଖୋ, ଦେଓଦତ୍ତ, ସଙ୍ଘଭେଦୋ। ଯୋ ଖୋ, ଦେଓଦତ୍ତ, ସମଗ୍ଗଂ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତି, କପ୍ପଟ୍ଠିକଂ କିବ୍ବିସଂ ପସଓତି, କପ୍ପଂ ନିରଯମ୍ହି ପଚ୍ଚତି, ଯୋ ଚ ଖୋ, ଦେଓଦତ୍ତ, ଭିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘଂ ସମଗ୍ଗଂ କରୋତି, ବ୍ରହ୍ମଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସଓତି, କପ୍ପଂ ସଗ୍ଗମ୍ହି ମୋଦତୀ''ତି (ଚୂଳଓ। ୩୪୩) ଏଓମାଦିକଂ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଦେଓଦତ୍ତସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ତଦନୁଲୋମିକଂ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା।

୪୧୧।ସମଗ୍ଗସ୍ସାତି ସହିତସ୍ସ ଚିତ୍ତେନ ଚ ସରୀରେନ ଚ ଅୱିଯୁତ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେପି ହି ଅଯମେଓ ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। ସମାନସଂୱାସକୋତି ହି ୱଦତା ଚିତ୍ତେନ ଅୱିଯୋଗୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ସମାନସୀମାଯଂ ଠିତୋତି ୱଦତା ସରୀରେନ। କଥଂ? ସମାନସଂୱାସକୋ ହି ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକେନ ୱା କମ୍ମନାନାସଂୱାସକେନ ୱା ୱିରହିତୋ ସମଚିତ୍ତତାଯ ଚିତ୍ତେନ ଅୱିଯୁତ୍ତୋ ହୋତି। ସମାନସୀମାଯଂ ଠିତୋ କାଯସାମଗ୍ଗିଦାନତୋ ସରୀରେନ ଅୱିଯୁତ୍ତୋ।

ଭେଦନସଂଓତ୍ତନିକଂ ୱା ଅଧିକରଣନ୍ତି ଭେଦନସ୍ସ ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଓତ୍ତନିକଂ କାରଣଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଓକାସେ ''କାମହେତୁ କାମନିଦାନଂ କାମାଧିକରଣ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୧୬୮) ୱିଯ କାରଣଂ ଅଧିକରଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଞ୍ଚ ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠାରସୱିଧଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଦଭାଜନେ ''ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରଓତ୍ଥୂନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତାନି ପନ ''ଇଧୂପାଲି, ଭିକ୍ଖୁ ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋତି ଦୀପେତୀ''ତିଆଦିନା (ଚୂଳଓ। ୩୫୨) ନଯେନ ଖନ୍ଧକେ ଆଗତାନି, ତସ୍ମା ତତ୍ରେୱ ନେସଂ ଅତ୍ଥଂ ଓଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଯୋପି ଚାଯଂ ଇମାନି ଓତ୍ଥୂନି ନିସ୍ସାଯ ଅପରେହିପି କମ୍ମେନ, ଉଦ୍ଦେସେନ, ୱୋହାରେନ, ଅନୁସାଓନାଯ, ସଲାକଗ୍ଗାହେନାତି ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ସଙ୍ଘଭେଦୋ ହୋତି, ତମ୍ପି ଆଗତଟ୍ଠାନେଯେଓ ପକାସଯିସ୍ସାମ। ସଙ୍ଖେପତୋ ପନ ଭେଦନସଂଓତ୍ତନିକଂ ୱା ଅଧିକରଣଂ ସମାଦାଯାତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ସଂଓତ୍ତନିକଂ ସଙ୍ଘଭେଦନିପ୍ଫତ୍ତିସମତ୍ଥଂ କାରଣଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଏଓମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଗ୍ଗଯ୍ହାତି ପଗ୍ଗହିତଂ ଅବ୍ଭୁସ୍ସିତଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା। ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟାତି ଯଥାସମାଦିନ୍ନଂ ଯଥାପଗ୍ଗହିତମେଓ ଚ କତ୍ୱା ଅଚ୍ଛେଯ୍ୟ । ଯସ୍ମା ପନ ଏଓଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତା ଚ ତଂ ଦୀପିତଞ୍ଚେଓ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠଞ୍ଚ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଦଭାଜନେ ''ଦୀପେଯ୍ୟା''ତି ଚ ''ନପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

ଭିକ୍ଖୂହି ଏଓମସ୍ସ ଓଚନୀଯୋତି ଅଞ୍ଞେହି ଲଜ୍ଜୀହି ଭିକ୍ଖୂହି ଏଓଂ ଓତ୍ତବ୍ବୋ ଭଓେଯ୍ୟ। ପଦଭାଜନେ ଚସ୍ସ ଯେ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ଯେ ସମ୍ମୁଖା ପଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠନ୍ତଂ ପସ୍ସନ୍ତି। ଯେ ସୁଣନ୍ତୀତି ଯେପି ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୁ ଭେଦନସଂଓତ୍ତନିକଂ ଅଧିକରଣଂ ସମାଦାଯ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି ସୁଣନ୍ତି।

ସମେତାଯସ୍ମା ସଙ୍ଘେନାତି ଆଯସ୍ମା ସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମେତୁ ସମାଗଚ୍ଛତୁ ଏକଲଦ୍ଧିକୋ ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ କାରଣା? ସମଗ୍ଗୋ ହି ସଙ୍ଘୋ ସମ୍ମୋଦମାନୋ ଅୱିୱଦମାନୋ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ ଫାସୁ ୱିହରତୀତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମୋଦମାନୋତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ପୱିଯା ସଟ୍ଠୁ ମୋଦମାନୋ। ଅୱିୱଦମାନୋତି "ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ"ତି ଏୱଂ ନ ୱିୱଦମାନୋ। ଏକୋ ଉଦ୍ଦେସୋ ଅସ୍ସାତି ଏକୁଦ୍ଦେସୋ, ଏକତୋ ପୱତ୍ତପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ, ନ ୱିସୁଂତି ଅତ୍ଥୋ। ଫାସୁ ୱିହରତୀତି ସୁଖଂ ୱିହରତି।

ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲନ୍ତି ଏତଂ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ କୁସଲଂ ଖେମଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ନୋ ଚେ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତୋ ଦୁକ୍କଟଂ। ସୁତ୍ୱା ନ ୱଦନ୍ତି ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଯେ ସୁତ୍ୱା ନ ୱଦନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ। କୀୱଦୂରେ ସୁତ୍ୱା ଅୱଦନ୍ତାନଂ ଦୁକ୍କଟଂ? ଏକୱିହାରେ ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ "ସମନ୍ତା ଅଦ୍ଧଯୋଜନେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭାରୋ। ଦୂତଂ ୱା ପଣ୍ଣଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା ୱଦତୋପି ଆପତ୍ତିମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି। ସଯମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା 'ଗରୁକୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଘଭେଦୋ , ମା ସଙ୍ଘଭେଦାଯ, ପରକ୍କମୀ'ତି ନିୱାରେତବ୍ବୋ"ତି। ପହୋନ୍ତେନ ପନ ଦୂରମ୍ପି ଗନ୍ତବ୍ବଂ ଅଗିଲାନାନଞ୍ହି ଦୂରେପି ଭାରୋଯେୱ।

ଇଦାନି "ଏୱଞ୍ଚ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ"ତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ "ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝମ୍ପି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବୋ"ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝମ୍ପି ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱାତି ସଚେ ପୁରିମନଯେନ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି ହତ୍ଥେସୁ ଚ ପାଦେସୁ ଚ ଗହେତ୍ୱାପି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ପୁନପି "ମା ଆଯସ୍ମା"ତିଆଦିନା ନଯେନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ଯାୱତତିଯଂ ସମନୁଭାସିତବ୍ବୋତି ଯାୱ ତତିଯଂ ସମନୁଭାସନଂ ତାୱ ସମନୁଭାସିତବ୍ବୋ। ତୀହି ସମନୁଭାସନକମ୍ମୱାଚାହି କମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଦଭାଜନେ ପନସ୍ସ ଅତ୍ଥମେୱ ଗହେତ୍ୱା ସମନୁଭାସନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସମନୁଭାସିତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମନୁଭାସିତବ୍ବୋ"ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୪୧୪। ତତ୍ଥ ଞତ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ ଦ୍ୱୀହି କମ୍ମୱାଚାହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି ଯଞ୍ଚ ଞତ୍ତିପରିଯୋସାନେ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପନ୍ନୋ, ଯେ ଚ ଦ୍ୱୀହି କମ୍ମୱାଚାହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେ, ତା ତିସ୍ସୋପି ଆପତ୍ତିଯୋ "ଯସ୍ସ ନକ୍ଖମତି ସୋ ଭାସେଯ୍ୟା"ତି ଏୱଂ ଯ୍ୟ-କାରପ୍ପତ୍ତମତ୍ତାଯ ତତିଯକମ୍ମୱାଚାଯ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋଯେୱ ତିଟ୍ଠତି। କିଂ ପନ ଆପନ୍ନାପତ୍ତିଯୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି ଅନାପନ୍ନାତି? ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ତାୱ ୱଦତି "ଯୋ ଅୱସାନେ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିସ୍ସତି, ସୋ ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ନ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅନାପନ୍ନା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀ"ତି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତେନ ଅସାଧାରଣାପତ୍ତିଯୋ ୱିଯ ଆପନ୍ନା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି, ଅନାପନ୍ନାନଂ କିଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା"ତି ଆହ।

୪୧୫।ଧମ୍ମକମ୍ମେ ଧମ୍ମକମ୍ମସଞ୍ଞୀତି ତଞ୍ଚେ ସମନୁଭାସନକମ୍ମଂ ଧମ୍ମକମ୍ମଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମକମ୍ମସଞ୍ଞୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଇଧ ସଞ୍ଞା ନ ରକ୍ଖତି, କମ୍ମସ୍ସ ଧମ୍ମିକତ୍ତା ଏୱ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି।

୪୧୬।ଅସମନୁଭାସନ୍ତସ୍ସାତି ଅସମନୁଭାସିଯମାନସ୍ସ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଅନାପତ୍ତି।

ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି ଞତ୍ତିତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା ଞତ୍ତିକ୍ଖଣେ ୱା ଞତ୍ତିପରିଯୋସାନେ ୱା ପଠମାଯ ୱା ଅନୁସାୱନାଯ ଦୁତିଯାଯ ୱା ତତିଯାଯ ୱା ଯାୱ ଯ୍ୟ-କାରଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣାତି, ତାୱ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଅନାପତ୍ତି।

ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସାତି। ଏତ୍ଥ ପନ "ଦେୱଦତ୍ତୋ ସମଗ୍ଗସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭେଦାଯ ପରକ୍କମି, ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି"ନ୍ତି ପରିୱାରେ (ପରି। ୧୭) ଆଗତତ୍ତା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ସଙ୍ଘଭେଦାଯ ପରକ୍କମନସ୍ସେୱ, ନ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନସ୍ସ। ନ ହି ତସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ କତଂ। କଥମିଦଂ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଚେ? ସୁତ୍ତତୋ। ଯଥା ହି "ଅରିଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଦ୍ଧବାଧିପୁବ୍ବୋ ଯାୱତତିଯଂ ସମନୁଭାସନାଯ ନ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜି, ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି"ନ୍ତି ପରିୱାରେ (ପରି। ୧୨୧) ଆଗତତ୍ତା ଅରିଟ୍ଠସ୍ସ କମ୍ମଂ କତନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯତି, ନ ତଥା ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ। ଅଥାପିସ୍ସ କତେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି କୋଚି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିମତ୍ତେନ ୱଦେଯ୍ୟ, ତଥାପି ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ନ ହି ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତୋ ଅନାପତ୍ତି ନାମ ଦିସ୍ସତି। ଯମ୍ପି ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଯଂ "ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସା"ତି ପୋତ୍ଥକେସୁ ଲିଖିତଂ, ତଂ ପମାଦଲିଖିତଂ। ପମାଦଲିଖିତଭାୱୋ ଚସ୍ସ "ପଠମଂ ଅରିଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚୋଦେତବ୍ବୋ, ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତବ୍ବୋ, ସାରେତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଂ ରୋପେତବ୍ବୋ"ତି (ଚୂଳୱ। ୬୫) ଏୱଂ କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆପତ୍ତିରୋପନୱଚନତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇତି ଭେଦାଯ ପରକ୍କମନେ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଯସ୍ମା ତଂ କମ୍ମଂ ନ କତଂ, ତସ୍ମାସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯେୱ ନ ଜାତା। ସିକ୍ଖାପଦଂ ପନ ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି କତ୍ୱା ''ଆଦିକମ୍ମିକୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇତି ଆପତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋଯେୱସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ସା ପନେସା କିଞ୍ଚାପି ଅସମନୁଭାସନ୍ତସ୍ସାତି ଇମିନାୱ ସିଦ୍ଧା, ଯସ୍ମା ପନ ଅସମନୁଭାସନ୍ତୋ ନାମ ଯସ୍ସ କେୱଲଂ ସମନୁଭାସନଂ ନ କରୋନ୍ତି, ସୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ନ ଆଦିକମ୍ମିକୋ। ଅଯଞ୍ଚ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଆଦିକମ୍ମିକୋଯେୱ, ତସ୍ମା ''ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନୁପାଯେନ ଠପେତ୍ୱା ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ସବ୍ବସମନୁଭାସନାସୁ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ତିୱଙ୍ଗିକଂ ଏକସମୁଟ୍ଠାନଂ, ସମନୁଭାସନସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମମେତଂ, କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାମୀତି କାଯୱିକାରଂ ୱା ୱଚୀଭେଦଂ ୱା ଅକରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ପନ ଆପଜ୍ଜନତୋ ଅକିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖୱେଦନନ୍ତି।

ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦୁତିଯସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୧୭-୮।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଦୁତିଯସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅନୁୱତ୍ତକାତି ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଖନ୍ତିରୁଚିଗ୍ଗହଣେନ ଅନୁପଟିପଜ୍ଜନକା। ୱଗ୍ଗଂ ଅସାମଗ୍ଗିପକ୍ଖିଯୱଚନଂ ୱଦନ୍ତୀତି ୱଗ୍ଗୱାଦକା। ପଦଭାଜନେ ପନ ''ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣାଯ ପକ୍ଖାଯ ଠିତା ହୋନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ସଙ୍ଘଭେଦାଯ ପରକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣତ୍ଥାଯ ଚ ପକ୍ଖୱୁଡ୍ଢିଅତ୍ଥାଯ ଚ ଠିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ହି ୱଗ୍ଗୱାଦକା, ତେ ନିଯମେନ ଇଦିସା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ତିଣ୍ଣଂ ଉଦ୍ଧଂ କମ୍ମାରହା ନ ହୋନ୍ତି, ନ ହି ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ କମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ମା ଏକୋ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଜାନାତିନୋତି ଅମ୍ହାକଂ ଛନ୍ଦାଦୀନି ଜାନାତି। ଭାସତୀତି ''ଏୱଂ କରୋମା''ତି ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭାସତି। ଅମ୍ହାକମ୍ପେତଂ ଖମତୀତି ଯଂ ସୋ କରୋତି, ଏତଂ ଅମ୍ହାକମ୍ପି ରୁଚ୍ଚତି।

ସମେତାଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ସଙ୍ଘେନାତି ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଂ ସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମେତୁ ସମାଗଚ୍ଛତୁ, ଏକୀଭାୱଂ ଯାତୂତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା ଉତ୍ତାନତ୍ଥତ୍ତା ଚ ପାକଟମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନିପି ପଠମସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନେୱାତି।

ଦୁତିଯସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ଦୁବ୍ବଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୨୪।ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଦୁବ୍ବଚସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅନାଚାରଂ ଆଚରତୀତି ଅନେକପ୍ପକାରଂ କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରୱୀତିକ୍କମଂ କରୋତି। କିଂ ନୁ ଖୋ ନାମାତି ୱମ୍ଭନୱଚନମେତଂ। ଅହଂ ଖୋ ନାମାତି ଉକ୍କଂସୱଚନଂ। ତୁମ୍ହେ ୱଦେଯ୍ୟନ୍ତି ''ଇଦଂ କରୋଥ, ଇଦଂ ମା କରୋଥା''ତି ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ୱତ୍ତୁଂ ଅରହାମୀତି ଦସ୍ସେତି। କସ୍ମାତି ଚେ? ଯସ୍ମା ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା କଣ୍ଟକଂ ଆରୁଯ୍ହ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋତିଏୱମାଦିମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ''ଅମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମୋ''ତି ୱତ୍ୱା ପନ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଭାୱେ ଯୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତେନ ଧମ୍ମୋ ଅଭିସମିତୋ''ତି ଆହ। ଯସ୍ମା ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ, ତସ୍ମା ଧମ୍ମୋପି ଅମ୍ହାକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସଙ୍ଘଂ ପନ ଅତ୍ତନୋ ୱେରିପକ୍ଖେ ଠିତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅମ୍ହାକଂ ସଙ୍ଘୋତି ନ ୱଦତି। ଉପମଂ ପନ ୱତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ଅପସାଦେତୁକାମୋ ''ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମା''ତିଆଦିମାହ। ତିଣକଟ୍ଠପଣ୍ଣସଟନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତିତଂ ତିଣକଟ୍ଠପଣ୍ଣଂ। ଅଥ ୱା ତିଣଞ୍ଚ ନିସ୍ସାରକଂ ଲହୁକଂ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ତିଣକଟ୍ଠଂ। ପଣ୍ଣସଟନ୍ତି ପୁରାଣପଣ୍ଣଂ। ଉସ୍ସାରେଯ୍ୟାତି ରାସିଂ କରେଯ୍ୟ।

ପବ୍ବତେଯ୍ୟାତି ପବ୍ବତପ୍ପଭୱା, ସା ହି ସୀଘସୋତା ହୋତି, ତସ୍ମା ତମେୱ ଗଣ୍ହାତି। ସଙ୍ଖସେୱାଲପଣକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖୋତି ଦୀଘମୂଲକୋ ପଣ୍ଣସେୱାଲୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସେୱାଲୋତି ନୀଲସେୱାଲୋ, ଅୱସେସୋ ଉଦକପପ୍ପଟକତିଲବୀଜକାଦି ସବ୍ବୋପି ପଣକୋତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏକତୋ ଉସ୍ସାରିତାତି ଏକଟ୍ଠାନେ କେନାପି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତା ରାସୀକତାତି ଦସ୍ସେତି।

୪୨୫-୬।ଦୁଵଚଜାତିକୋତି ଦୁଵଚସଭାଵୋ ଵୁତ୍ତଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେପିସ୍ସ ଦୁଵଚୋତି ଦୁକ୍ଖେନ କିଚ୍ଛେନ ଵଦିତବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଵତ୍ତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୋଵଚସ୍ସକରଣେହୀତି ଦୁଵଚଭାଵକରଣୀୟେହି, ୟେ ଧମ୍ମା ଦୁଵଚଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କରୋନ୍ତି, ତେହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ପନ ‘‘କତମେ ଚ, ଆଵୁସୋ, ଦୋଵଚସ୍ସକରଣା ଧମ୍ମା? ଇଧାଵୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁ ପାପିଚ୍ଛୋ ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ପଟିପାଟିୟା ଅନୁମାନସୁତ୍ତେ (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୮୧) ଆଗତା ପାପିଚ୍ଛତା, ଅତ୍ତୁକ୍କଂସକପରଵମ୍ଭକତା, କୋଧନତା, କୋଧହେତୁ ଉପନାହିତା, କୋଧହେତୁଅଭିସଙ୍ଗିତା, କୋଧହେତୁକୋଧସାମନ୍ତଵାଚାନିଚ୍ଛାରଣତା, ଚୋଦକଂ ପଟିପ୍ଫରଣତା, ଚୋଦକଂ ଅପସାଦନତା, ଚୋଦକସ୍ସ ପଚ୍ଚାରୋପନତା, ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞଂପଟିଚରଣତା , ଅପଦାନେନ ନ ସମ୍ପାୟନତା, ମକ୍ଖିପଳାସିତା, ଇସ୍ସୁକୀମଚ୍ଛରିତା, ସଠମାୟାଵିତା, ଥଦ୍ଧାତିମାନିତା, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସିଆଧାନଗ୍ଗାହିଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗିତାତି ଏକୂନଵୀସତି ଧମ୍ମା ଵେଦିତବ୍ବା।

ଵଚନୀୟଂ ଵା ନକ୍ଖମତି ନ ସହତୀତି ଅକ୍ଖମୋ। ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ଅପ୍ପଟିପଜ୍ଜନତୋ ପଦକ୍ଖିଣେନ ଅନୁସାସନିଂ ନ ଗଣ୍ହାତୀତି ଅପ୍ପଦକ୍ଖିଣଗ୍ଗାହୀ ଅନୁସାସନିଂ।

ଉଦ୍ଦେସପରିୟାପନ୍ନେସୂତି ଉଦ୍ଦେସେ ପରିୟାପନ୍ନେସୁ ଅନ୍ତୋଗଧେସୁ। ‘‘ୟସ୍ସ ସିୟା ଆପତ୍ତି, ସୋ ଆଵିକରେୟ୍ୟା’’ତି ଏଵଂ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ଅନ୍ତୋ ପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଵତ୍ତମାନେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସହଧମ୍ମିକଂ ଵୁଚ୍ଚମାନୋତି ସହଧମ୍ମିକେନ ଵୁଚ୍ଚମାନୋ କରଣତ୍ଥେ ଉପୟୋଗଵଚନଂ, ପଞ୍ଚହି ସହଧମ୍ମିକେହି ସିକ୍ଖିତବ୍ବତ୍ତା ତେସଂ ଵା ସନ୍ତକତ୍ତା ସହଧମ୍ମିକନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେନ ବୁଦ୍ଧପଞ୍ଞତ୍ତେନ ସିକ୍ଖାପଦେନ ଵୁଚ୍ଚମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଵିରମଥାୟସ୍ମନ୍ତୋ ମମ ଵଚନାୟାତି ୟେନ ଵଚନେନ ମଂ ଵଦଥ, ତତୋ ମମ ଵଚନତୋ ଵିରମଥ। ମା ମଂ ତଂ ଵଚନଂ ଵଦଥାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଵଦତୁ ସହଧମ୍ମେନାତି ସହଧମ୍ମିକେନ ସିକ୍ଖାପଦେନ ସହଧମ୍ମେନ ଵା ଅଞ୍ଞେନପି ପାସାଦିକଭାଵସଂଵତ୍ତନିକେନ ଵଚନେନ ଵଦତୁ। ୟଦିଦନ୍ତି ଵୁଦ୍ଧିକାରଣନିଦସ୍ସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତେନ ‘‘ୟଂ ଇଦଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହିତଵଚନଂ ଆପତ୍ତିତୋ ଵୁଟ୍ଠାପନଞ୍ଚ ତେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଵଚନେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଵୁଟ୍ଠାପନେନ ଚ ସଂଵଦ୍ଧା ପରିସା’’ତି ଏଵଂ ପରିସାୟ ଵୁଦ୍ଧିକାରଣଂ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସଦିସାନେଵାତି।

ଦୁବ୍ବଚସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। କୁଲଦୂସକସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୪୩୧।ତେନସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵାତି କୁଲଦୂସକସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ନାମାତି ଅସ୍ସଜି ଚେଵ ପୁନବ୍ବସୁକୋ ଚ। କୀଟାଗିରିସ୍ମିନ୍ତି ଏଵଂନାମକେ ଜନପଦେ। ଆଵାସିକା ହୋନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଆଵାସୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ଆଵାସିକା। ‘‘ଆଵାସୋ’’ତି ଵିହାରୋ ଵୁଚ୍ଚତି। ସୋ ୟେସଂ ଆୟତ୍ତୋ ନଵକମ୍ମକରଣପୁରାଣପଟିସଙ୍ଖରଣାଦିଭାରହାରତାୟ, ତେ ଆଵାସିକା। ୟେ ପନ କେଵଲଂ ଵିହାରେ ଵସନ୍ତି, ତେ ନେଵାସିକାତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇମେ ଆଵାସିକା ଅହେସୁଂ। ଅଲଜ୍ଜିନୋ ପାପଭିକ୍ଖୂତି ନିଲ୍ଲଜ୍ଜା ଲାମକଭିକ୍ଖୂ, ତେ ହି ଛବ୍ବଗ୍ଗିୟାନଂ ଜେଟ୍ଠକଛବ୍ବଗ୍ଗିୟା।

ସାଵତ୍ଥିୟଂ କିର ଛ ଜନା ସହାୟକା ‘‘କସିକମ୍ମାଦୀନି ଦୁକ୍କରାନି, ହନ୍ଦ ମୟଂ ସମ୍ମା ପବ୍ବଜାମ! ପବ୍ବଜନ୍ତେହି ଚ ଉପ୍ପନ୍ନେ କିଚ୍ଚେ ନିତ୍ଥରଣକଟ୍ଠାନେ ପବ୍ବଜିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ସମ୍ମନ୍ତୟିତ୍ଵା ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାଵକାନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ତେ ପଞ୍ଚଵସ୍ସା ହୁତ୍ଵା ମାତିକଂ ପଗୁଣଂ କତ୍ଵା ମନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ଜନପଦୋ ନାମ କଦାଚି ସୁଭିକ୍ଖୋ ହୋତି କଦାଚି ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖୋ, ମୟଂ ମା ଏକଟ୍ଠାନେ ଵସିମ୍ହ, ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଵସାମା’’ତି। ତତୋ ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକେ ଆହଂସୁ – ‘‘ଆଵୁସୋ, ସାଵତ୍ଥି ନାମ ସତ୍ତପଞ୍ଞାସାୟ କୁଲସତସହସ୍ସେହି ଅଜ୍ଝାଵୁତ୍ଥା, ଅସୀତିଗାମସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତାନଂ ତିୟୋଜନସତିକାନଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ କାସିକୋସଲରଟ୍ଠାନଂ ଆୟମୁଖଭୂତା, ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ ଧୁରଟ୍ଠାନେୟେଵ ପରିଵେଣାନି କାରେତ୍ଵା ଅମ୍ବପନସନାଳିକେରାଦୀନି ରୋପେତ୍ଵା ପୁପ୍ଫେହି ଚ ଫଲେହି ଚ କୁଲାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା କୁଲଦାରକେ ପବ୍ବାଜେତ୍ଵା ପରିସଂ ଵଡ୍ଢେଥା’’ତି।

ମେତ୍ତିୟଭୂମଜକେ ଆହଂସୁ – ‘‘ଆଵୁସୋ, ରାଜଗହଂ ନାମ ଅଟ୍ଠାରସହି ମନୁସ୍ସକୋଟୀହି ଅଜ୍ଝାଵୁତ୍ଥଂ ଅସୀତିଗାମସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତାନଂ ତିୟୋଜନସତିକାନଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗମଗଧରଟ୍ଠାନଂ ଆୟମୁଖଭୂତଂ, ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ ଧୁରଟ୍ଠାନେୟେଵ…ପେ… ପରିସଂ ଵଡ୍ଢେଥା’’ତି।

ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେ ଆହଂସୁ – ‘‘ଆଵୁସୋ, କୀଟାଗିରି ନାମ ଦ୍ଵୀହି ମେଘେହି ଅନୁଗ୍ଗହିତୋ ତୀଣି ସସ୍ସାନି ପସଵନ୍ତି, ତତ୍ର ତୁମ୍ହେ ଧୁରଟ୍ଠାନେୟେଵ ପରିଵେଣାନି କାରେତ୍ଵା…ପେ… ପରିସଂ ଵଡ୍ଢେଥା’’ତି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ତେସୁ ଏକମେକସ୍ସ ପକ୍ଖସ୍ସ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ପରିଵାରା, ଏଵଂ

ସମଧିକଂ ଦିଯଡ୍ଢଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସଂ ହୋତି। ତତ୍ର ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକା ସପରିୱାରା ସୀଲୱନ୍ତୋୱ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଜନପଦଚାରିକମ୍ପି ଚରନ୍ତି, ତେ ଅକତୱତ୍ଥୁଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ ପନ ନ ମଦ୍ଦନ୍ତି, ଇତରେ ସବ୍ବେ ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଅକତୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚ ମଦ୍ଦନ୍ତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଲଜ୍ଜିନୋ ପାପଭିକ୍ଖୂ’’ତି।

ଏୱରୂପନ୍ତି ଏୱଂଜାତିକଂ। ଅନାଚାରଂ ଆଚରନ୍ତୀତି ଅନାଚରିତବ୍ବଂ ଆଚରନ୍ତି, ଅକାତବ୍ବଂ କରୋନ୍ତି। ମାଲାୱଚ୍ଛନ୍ତି ତରୁଣପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖଂ, ତରୁଣକା ହି ପୁପ୍ଫରୁକ୍ଖାପି ପୁପ୍ଫଗଚ୍ଛାପି ମାଲାୱଚ୍ଛା ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେ ଚ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ସଯମ୍ପି ରୋପେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେନପି ରୋପାପେନ୍ତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ରୋପେନ୍ତିପି ରୋପାପେନ୍ତିପୀ’’ତି। ସିଞ୍ଚନ୍ତୀତି ସଯମେୱ ଉଦକେନ ସିଞ୍ଚନ୍ତି। ସିଞ୍ଚାପେନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞେନପି ସିଞ୍ଚାପେନ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ପନ ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରୋ କପ୍ପିଯୱୋହାରୋ ପରିଯାଯୋ ଓଭାସୋ ନିମିତ୍ତକମ୍ମନ୍ତି ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଜାନିତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରୋ ନାମ ଅଲ୍ଲହରିତାନଂ କୋଟ୍ଟନଂ କୋଟ୍ଟାପନଂ, ଆୱାଟସ୍ସ ଖଣନଂ ଖଣାପନଂ, ମାଲାୱଚ୍ଛସ୍ସ ରୋପନଂ ରୋପାପନଂ, ଆଳିଯା ବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧାପନଂ, ଉଦକସ୍ସ ସେଚନଂ ସେଚାପନଂ, ମାତିକାଯ ସମ୍ମୁଖକରଣଂ କପ୍ପିଯୌଦକସିଞ୍ଚନଂ ହତ୍ଥମୁଖପାଦଧୋୱନନ୍ହାନୋଦକସିଞ୍ଚନନ୍ତି। କପ୍ପିଯୱୋହାରୋ ନାମ ‘‘ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଜାନ, ଇମଂ ଆୱାଟଂ ଜାନ, ଇମଂ ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ଜାନ, ଏତ୍ଥ ଉଦକଂ ଜାନା’’ତି ୱଚନଂ ସୁକ୍ଖମାତିକାଯ ଉଜୁକରଣଞ୍ଚ। ପରିଯାଯୋ ନାମ ‘‘ପଣ୍ଡିତେନ ନାମ ମାଲାୱଚ୍ଛାଦଯୋ ରୋପାପେତବ୍ବା ନଚିରସ୍ସେୱ ଉପକାରାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତିଆଦିୱଚନଂ। ଓଭାସୋ ନାମ କୁଦାଲଖଣିତ୍ତାଦୀନି ଚ ମାଲାୱଚ୍ଛେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ଠାନଂ, ଏୱଂ ଠିତଞ୍ହି ସାମଣେରାଦଯୋ ଦିସ୍ୱା ଥେରୋ କାରାପେତୁକାମୋତି ଗନ୍ତ୍ୱା କରୋନ୍ତି। ନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ ନାମ କୁଦାଲ-ଖଣିତ୍ତି-ୱାସି-ଫରସୁ-ଉଦକଭାଜନାନି ଆହରିତ୍ୱା ସମୀପେ ଠପନଂ।

ଇମାନି ପଞ୍ଚପି କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ରୋପନେ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଫଲପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯୱୋହାରଦ୍ୱଯମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଇତରତ୍ତଯଂ ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ‘‘କପ୍ପିଯୱୋହାରୋପି ୱଟ୍ଟତି। ଯଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ୱଟ୍ଟତି, ତଂ ଅଞ୍ଞପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଚେତିଯସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥାଯପି ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଆରାମତ୍ଥାଯ ପନ ୱନତ୍ଥାଯଚ ଛାଯତ୍ଥାଯ ଚ ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରମତ୍ତମେୱ ନ ଚ ୱଟ୍ଟତି, ସେସଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ କେୱଲଞ୍ଚ ସେସଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ମାତିକମ୍ପି ଉଜୁଂ କାତୁଂ କପ୍ପିଯୌଦକଂ ସିଞ୍ଚିତୁଂ ନ୍ହାନକୋଟ୍ଟକଂ କତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତୁଂ ହତ୍ଥପାଦମୁଖଧୋୱନୁଦକାନି ଚ ତତ୍ଥ ଛଡ୍ଡେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ ‘‘କପ୍ପିଯପଥୱିଯଂ ସଯଂ ରୋପେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାଯ ପନ ରୋପିତସ୍ସ ୱା ରୋପାପିତସ୍ସ ୱା ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ଓଚିନନଓଚିନାପନେ ପକତିଯାପି ପାଚିତ୍ତିଯଂ। କୁଲଦୂସନତ୍ଥାଯ ପନ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚେୱ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ। ଗନ୍ଥନାଦୀସୁ ଚ ଉରଚ୍ଛଦପରିଯୋସାନେସୁ କୁଲଦୂସନତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାଯ ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ । କସ୍ମା? ଅନାଚାରତ୍ତା, ‘‘ପାପସମାଚାରୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପାପସମାଚାରତ୍ତା ଚ। ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାଯ ରୁକ୍ଖରୋପନେ ୱିଯ ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାଯ କସ୍ମା ନ ଅନାପତ୍ତୀତି ଚେ? ଅନାପତ୍ତିଯେୱ। ଯଥା ହି ତତ୍ଥ କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ପରିଯାଯାଦୀହି ଚ ଅନାପତ୍ତି ତଥା ୱତ୍ଥୁପୂଜତ୍ଥାଯପି ଅନାପତ୍ତିଯେୱ।

ନନୁ ଚ ତତ୍ଥ ‘‘କପ୍ପିଯପଥୱିଯଂ ସଯଂ ରୋପେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ। ଅଥାପି ମଞ୍ଞେଯ୍ୟାସି ଇତରାସୁ ୱୁତ୍ତମ୍ପି ପମାଣଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ କପ୍ପିଯୌଦକସେଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ କଥନ୍ତି? ତମ୍ପି ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ତତ୍ର ହି ଅୱିସେସେନ ‘‘ରୁକ୍ଖଂ ରୋପେନ୍ତିପି ରୋପାପେନ୍ତିପି, ସିଞ୍ଚନ୍ତିପି ସିଞ୍ଚାପେନ୍ତିପୀ’’ତି ୱତ୍ତେ ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ଞାପେତି ‘‘କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ପୁପ୍ଫଫଲୂପଗମେୱ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ପନ ପରିଯାଯୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ପରିଯାଯଂ, ଇଧ ଚ ପରିଯାଯାଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସୁୱୁତ୍ତମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ବୁଦ୍ଧେନ ଧମ୍ମୋ ୱିନଯୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ;

ଯୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତେହି ତଥେୱ ଞାତୋ;

ସୋ ଯେହି ତେସଂ ମତିମଚ୍ଚଜନ୍ତା;

ଯସ୍ମା ପୁରେ ଅଟ୍ଠକଥା ଅକଂସୁ।

‘‘ତସ୍ମା ହି ଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ;

ତଂ ୱଜ୍ଜୟିତ୍ୱାନ ପମାଦଲେଖଂ;

ସଙ୍ଗମ୍ପି ସିକ୍ଖାସୁ ସଗାରୱାନଂ;

ଯସ୍ମା ପମାଣଂ ଇଧ ପଣ୍ଡିତାନ’’ନ୍ତି।

ସଙ୍ଗଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ସିଯା ଯଦି ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାଯପି ଗନ୍ଥନାଦୀସୁ ଆପତ୍ତି, ହରଣାଦୀସୁ କସ୍ମା ଅନାପତ୍ତୀତି? କୁଲିତ୍ଥୀଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହରଣତୋ ହରଣାଧିକାରେ ହି ୱିସେସେତ୍ୱା ତେ କୁଲିତ୍ଥୀନନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହରନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏକତୋୱଣ୍ଟିକନ୍ତି ପୁପ୍ଫାନଂ ୱଣ୍ଟେ ଏକତୋ କତ୍ୱା କତମାଲଂ। ଉଭତୋୱଣ୍ଟିକନ୍ତି ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ପୁପ୍ଫୱଣ୍ଟେ କତ୍ୱା କତମାଲଂ। ମଞ୍ଜରିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ପନ ମଞ୍ଜରୀ ୱିଯ କତା ପୁପ୍ଫୱିକତି ମଞ୍ଜରିକାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଧୂତିକାତି ସୂଚିଯା ୱା ସଲାକାଯ ୱା ସିନ୍ଦୁୱାରପୁପ୍ଫାଦୀନି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା କତା। ୱଟଂସକୋତି ୱଟଂସକୋ। ଆୱେଳାତି କଣ୍ଣିକା। ଉରଚ୍ଛଦୋତି ହାରସଦିସଂ ଉରେ ଠପନକପୁପ୍ଫଦାମଂ। ଅଯଂ ତାୱ ଏତ୍ଥ ପଦୱଣ୍ଣନା।

ଅଯଂ ପନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ ଆପତ୍ତିୱିନିଚ୍ଛଯୋ। କୁଲଦୂସନତ୍ଥାଯ ଅକପ୍ପିଯପଥୱିଯଂ ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ରୋପେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚେୱ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ, ତଥା ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ରୋପାପେନ୍ତସ୍ସ। କପ୍ପିଯପଥୱିଯଂ ରୋପନେପି ରୋପାପନେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଉଭଯତ୍ଥାପି ସକିଂ ଆଣତ୍ତିଯା ବହୁନ୍ନମ୍ପି ରୋପନେ ଏକମେୱ ସପାଚିତ୍ତିଯଦୁକ୍କଟଂ ୱା ସୁଦ୍ଧଦୁକ୍କଟଂ ୱା ହୋତି। ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ହି କପ୍ପିଯଭୂମିଯଂ ୱା ଅକପ୍ପିଯଭୂମିଯଂ ୱା କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ରୋପାପନେ ଅନାପତ୍ତି। ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାଯପି ଅକପ୍ପିଯପଥୱିଯଂ ରୋପେନ୍ତସ୍ସ ୱା ଅକପ୍ପିଯୱଚନେନ ରୋପାପେନ୍ତସ୍ସ ୱା ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଅଯଂ ପନ ନଯୋ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଭତ୍ତୋ, ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱିଭତ୍ତୋତି।

ସିଞ୍ଚନସିଞ୍ଚାପନେ ପନ ଅକପ୍ପିଯୋଦକେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, କୁଲଦୂସନପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଦୁକ୍କଟମ୍ପି। କପ୍ପିଯେନ ତେସଂଯେୱ ଦ୍ୱିନ୍ନମତ୍ଥାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ଚେତ୍ଥ କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ସିଞ୍ଚାପନେ ଅନାପତ୍ତି। ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ପନ ଧାରାୱଚ୍ଛେଦୱସେନ ପଯୋଗବହୁଲତାଯ ଆପତ୍ତିବହୁଲତା ୱେଦିତବ୍ବା।

କୁଲଦୂସନତ୍ଥାଯ ଓଚିନନେ ପୁପ୍ଫଗଣନାଯ ଦୁକ୍କଟପାଚିତ୍ତିଯାନି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିଯାନେୱ। ବହୂନି ପନ ପୁପ୍ଫାନି ଏକପଯୋଗେନ ଓଚିନନ୍ତୋ ପଯୋଗୱସେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଓଚିନାପନେ କୁଲଦୂସନତ୍ଥାଯ ସକିଂ ଆଣତ୍ତୋ ବହୁମ୍ପି ଓଚିନତି, ଏକମେୱ ସପାଚିତ୍ତିଯଦୁକ୍କଟଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ।

ଗନ୍ଥନାଦୀସୁ ସବ୍ବାପି ଛ ପୁପ୍ଫୱିକତିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା – ଗନ୍ଥିମଂ, ଗୋପ୍ଫିମଂ, ୱେଧିମଂ, ୱେଠିମଂ, ପୂରିମଂ, ୱାଯିମନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଗନ୍ଥିମଂ’’ ନାମ ସଦଣ୍ଡକେସୁ ୱା ଉପ୍ପଲପଦୁମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞେସୁ ୱା ଦୀଘୱଣ୍ଟେସୁ ପୁପ୍ଫେସୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦଣ୍ଡକେନ ଦଣ୍ଡକଂ ୱଣ୍ଟେନ ୱା ୱଣ୍ଟଂ ଗନ୍ଥେତ୍ୱା କତମେୱ ହି ଗନ୍ଥିମଂ। ତଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ୱା କାତୁମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯୱଚନେନ କାରାପେତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ ଜାନ, ଏୱଂ କତେ ସୋଭେଯ୍ୟ, ଯଥା ଏତାନି ପୁପ୍ଫାନି ନ ୱିକିରିଯନ୍ତି ତଥା କରୋହୀତିଆଦିନା ପନ କପ୍ପିଯୱଚନେନ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

‘‘ଗୋପ୍ଫିମଂ’’ ନାମ ସୁତ୍ତେନ ୱା ୱାକାଦୀହି ୱା ୱସ୍ସିକପୁପ୍ଫାଦୀନଂ ଏକତୋୱଣ୍ଟିକଉଭତୋୱଣ୍ଟିକମାଲାୱସେନ ଗୋପ୍ଫନଂ, ୱାକଂ ୱା ରଜ୍ଜୁଂ ୱା ଦିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅୱଣ୍ଟକାନି ନୀପପୁପ୍ଫାଦୀନି ପୱେସେତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ବନ୍ଧନ୍ତି, ଏତମ୍ପି ଗୋପ୍ଫିମମେୱ। ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି।

‘‘ୱେଧିମଂ’’ ନାମ ସୱଣ୍ଟକାନି ୱସ୍ସିକପୁପ୍ଫାଦୀନି ୱଣ୍ଟେସୁ, ଅୱଣ୍ଟକାନି ୱା ବକୁଲପୁପ୍ଫାଦୀନି ଅନ୍ତୋଛିଦ୍ଦେ ସୂଚିତାଲହୀରାଦୀହି ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଆୱୁନନ୍ତି, ଏତଂ ୱେଧିମଂ ନାମ, ତମ୍ପି ପୁରିମନଯେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି। କେଚି ପନ କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧମ୍ହି କଣ୍ଟକେ ୱା ତାଲହୀରାଦୀନି ୱା ପୱେସେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୁପ୍ଫାନି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି, କେଚି କଣ୍ଟକସାଖାସୁ, କେଚି ପୁପ୍ଫଚ୍ଛତ୍ତପୁପ୍ଫକୂଟାଗାରକରଣତ୍ଥଂ ଛତ୍ତେ ଚ ଭିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ପୱେସେତ୍ୱା ଠପିତକଣ୍ଟକେସୁ, କେଚି ଧମ୍ମାସନୱିତାନେ ବଦ୍ଧକଣ୍ଟକେସୁ, କେଚି କଣିକାରପୁପ୍ଫାଦୀନି ସଲାକାହି ୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ଛତ୍ତାଧିଛତ୍ତଂ ୱିଯ ଚ କରୋନ୍ତି, ତଂ ଅତିଓଳାରିକମେୱ । ପୁପ୍ଫୱିଜ୍ଝନତ୍ଥଂ ପନ ଧମ୍ମାସନୱିତାନେ କଣ୍ଟକମ୍ପି ବନ୍ଧିତୁଂ କଣ୍ଟକାଦୀହି ୱା ଏକପୁପ୍ଫମ୍ପି ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ପୁପ୍ଫେଯେୱ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ପୱେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଜାଲୱିତାନୱେଦିକ-ନାଗଦନ୍ତକ ପୁପ୍ଫପଟିଚ୍ଛକତାଲପଣ୍ଣଗୁଳକାଦୀନଂ ପନ ଛିଦ୍ଦେସୁ ଅସୋକପିଣ୍ଡିଯା ୱା ଅନ୍ତରେସୁ ପୁପ୍ଫାନି ପୱେସେତୁଂ ନ ଦୋସୋ। ଏତଂ ୱେଧିମଂ ନାମ ନ ହୋତି। ଧମ୍ମରଜ୍ଜୁଯମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ।

‘‘ୱେଠିମଂ’’ ନାମ ପୁପ୍ଫଦାମପୁପ୍ଫହତ୍ଥକେସୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କେଚି ହି ମତ୍ଥକଦାମଂ କରୋନ୍ତା ହେଟ୍ଠା ଘଟକାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁପ୍ଫେହି ୱେଠେନ୍ତି, କେଚି ଅଟ୍ଠଟ୍ଠ ୱା ଦସ ଦସ ୱା ଉପ୍ପଲପୁପ୍ଫାଦୀନି ସୁତ୍ତେନ ୱା ୱାକେନ ୱା ଦଣ୍ଡକେସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉପ୍ପଲହତ୍ଥକେ ୱା ପଦୁମହତ୍ଥକେ ୱା କରୋନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସାମଣେରେହି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଥଲେ ଠପିତୌପ୍ପଲାଦୀନି କାସାୱେନ ଭଣ୍ଡିକମ୍ପି ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେସଂୟେୱ ପନ ୱାକେନ ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ୱା ବନ୍ଧିତୁଂ ଅଂସଭଣ୍ଡିକଂ ୱା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଂସଭଣ୍ଡିକା ନାମ ଖନ୍ଧେ ଠପିତକାସାୱସ୍ସ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଆହରିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପସିବ୍ବକେ ୱିୟ ପୁପ୍ଫାନି ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଂସଭଣ୍ଡିକା, ଏତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଦଣ୍ଡକେହି ପଦୁମିନିପଣ୍ଣଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉପ୍ପଲାଦୀନି ପଣ୍ଣେନ ୱେଠେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତତ୍ରାପି ପୁପ୍ଫାନଂ ଉପରି ପଦୁମିନିପଣ୍ଣମେୱ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ହେଟ୍ଠା ଦଣ୍ଡକଂ ପନ ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

‘‘ପୂରିମଂ’’ ନାମ ମାଲାଗୁଣେ ଚ ପୁପ୍ଫପଟେ ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯୋ ହି ମାଲାଗୁଣେନ ଚେତିୟଂ ୱା ବୋଧିଂ ୱା ୱେଦିକଂ ୱା ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ପୁନ ଆନେତ୍ୱା ପୂରିମଠାନଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ଏତ୍ତାୱତାପି ପୂରିମଂ ନାମ ହୋତି। କୋ ପନ ୱାଦୋ ଅନେକକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ, ନାଗଦନ୍ତ-କନ୍ତରେହି ପୱେସେତ୍ୱା ହରନ୍ତୋ ଓଲମ୍ବକଂ କତ୍ୱା ପୁନ ନାଗଦନ୍ତକଂ ପରିକ୍ଖିପତି, ଏତମ୍ପି ପୂରିମଂ ନାମ। ନାଗଦନ୍ତକେ ପନ ପୁପ୍ଫୱଲୟଂ ପୱେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମାଲାଗୁଣେହି ପୁପ୍ଫପଟଂ କରୋନ୍ତି। ତତ୍ରାପି ଏକମେୱ ମାଲାଗୁଣଂ ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୁନ ପଚ୍ଚାହରତୋ ପୂରିମମେୱ ହୋତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି। ମାଲାଗୁଣେହି ପନ ବହୂହିପି କତଂ ପୁପ୍ଫଦାମଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆସନମତ୍ଥକାଦୀସୁ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅତିଦୀଘଂ ପନ ମାଲାଗୁଣଂ ଏକୱାରଂ ହରିତ୍ୱା ୱା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେନାପି ତଥେୱ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

‘‘ୱାୟିମଂ’’ ନାମ ପୁପ୍ଫଜାଲପୁପ୍ଫପଟପୁପ୍ଫରୂପେସୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚେତିୟେସୁ ପୁପ୍ଫଜାଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଏକମେକମ୍ପି ଜାଲଚ୍ଛିଦ୍ଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଭିତ୍ତିଚ୍ଛତ୍ତବୋଧିତ୍ଥମ୍ଭାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ପୁପ୍ଫପଟଂ ପନ ପରେହି ପୂରିତମ୍ପି ୱାୟିତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତି। ଗୋପ୍ଫିମପୁପ୍ଫେହେୱ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିରୂପକାନି କରୋନ୍ତି, ତାନିପି ୱାୟିମଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ପୁରିମନୟେନେୱ ସବ୍ବଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞେହି କତପରିଚ୍ଛେଦେ ପନ ପୁପ୍ଫାନି ଠପେନ୍ତେନ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିରୂପକମ୍ପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ କଳମ୍ବକେନ ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦକେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଅଟ୍ଠପୁପ୍ଫିକତିଯୋ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ କଳମ୍ବକୋତି ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦକନ୍ତରେ ଘଟିକଦାମଓଲମ୍ବକୋ ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦକୋ’’ତି ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦାକାରେନ ମାଲାଗୁଣପରିକ୍ଖେପୋ। ତଦୁଭୟମ୍ପି ପୂରିମେୟେୱ ପୱିଟ୍ଠଂ। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ପନ ‘‘ଦ୍ୱେ ତୟୋ ମାଲାଗୁଣେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଦାମକରଣମ୍ପି ୱାୟିମଂୟେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ଇଧ ପୂରିମଟ୍ଠାନେୟେୱ ପୱିଟ୍ଠଂ, ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପୁପ୍ଫଗୁଳଦାମମେୱ ପିଟ୍ଠମୟଦାମମ୍ପି ଗେଣ୍ଡୁକପୁପ୍ଫଦାମମ୍ପି କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଖରପତ୍ତଦାମମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ସାଧାରଣତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀନମ୍ପି ନେୱ କାତୁଂ ନ କାରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୂଜାନିମିତ୍ତଂ ପନ କପ୍ପିୟୱଚନଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପରିୟାୟଓଭାସନିମିତ୍ତକମ୍ମାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତିୟେୱ।

ତୁୱଟ୍ଟେନ୍ତୀତି ନିପଜ୍ଜନ୍ତି। ଲାସେନ୍ତୀତି ପୀତିୟା ଉପ୍ପିଲୱମାନା ୱିୟ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଲାସିୟନାଟକଂ ନାଟେନ୍ତି, ରେଚକଂ ଦେନ୍ତି। ନଚ୍ଚନ୍ତିୟାପି ନଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଯଦା ନାଟକିତ୍ଥୀ ନଚ୍ଚତି, ତଦା ତେପି ତସ୍ସା ପୁରତୋ ୱା ପଚ୍ଛତୋ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ନଚ୍ଚନ୍ତି। ନଚ୍ଚନ୍ତିୟାପି ଗାୟନ୍ତୀତି ଯଦା ସା ନଚ୍ଚତି, ତଦା ନଚ୍ଚାନୁରୂପଂ ଗାୟନ୍ତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅଟ୍ଠପଦେପି କୀଳନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠପଦଫଲକେ ଜୂତଂ କୀଳନ୍ତି। ତଥା ଦସପଦେ, ଆକାସେପୀତି ଅଟ୍ଠପଦଦସପଦେସୁ ୱିୟ ଆକାସେୟେୱ କୀଳନ୍ତି। ପରିହାରପଥେପୀତି ଭୂମିୟଂ ନାନାପଥମଣ୍ଡଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପରିହରିତବ୍ବପଥଂ ପରିହରନ୍ତା କୀଳନ୍ତି। ସନ୍ତିକାୟପି କୀଳନ୍ତୀତି ସନ୍ତିକକୀଳାୟ କୀଳନ୍ତି, ଏକଜ୍ଝଂ ଠପିତା ସାରିୟୋ ୱା ପାସାଣସକ୍ଖରାୟୋ ୱା ଅଚାଲେନ୍ତା ନଖେନେୱ ଅପନେନ୍ତି ଚ ଉପନେନ୍ତି ଚ, ସଚେ ତତ୍ଥ କାଚି ଚଲତି, ପରାଜୟୋ ହୋତି। ଖଲିକାୟାତି ଜୂତଫଲକେ ପାସକକୀଳାୟ କୀଳନ୍ତି। ଘଟିକାୟାତି ଘଟିକା ୱୁଚ୍ଚତି ଦଣ୍ଡକକୀଳା, ତାୟ କୀଳନ୍ତି। ଦୀଘଦଣ୍ଡକେନ ରସ୍ସଦଣ୍ଡକଂ ପହରନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି।

ସଲାକହତ୍ଥେନାତି ଲାଖାୟ ୱା ମଞ୍ଜଟ୍ଠିୟା ୱା ପିଟ୍ଠୌଦକେ ୱା ସଲାକହତ୍ଥଂ ତେମେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ହୋତୂ’’ତି ଭୂମିୟଂ ୱା ଭିତ୍ତିୟଂ ୱା ତଂ ପହରିତ୍ୱା ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀରୂପାନି ଦସ୍ସେନ୍ତା କୀଳନ୍ତି। ଅକ୍ଖେନାତି ଗୁଳେନ। ପଙ୍ଗଚୀରେନାତି ପଙ୍ଗଚୀରଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଣ୍ଣନାଳିକା, ତଂ ଧମନ୍ତା କୀଳନ୍ତି। ୱଙ୍କକେନାତି ଗାମଦାରକାନଂ କୀଳନକେନ ଖୁଦ୍ଦକନଙ୍ଗଲେନ। ମୋକ୍ଖଚିକାୟାତି ମୋକ୍ଖଚିକା ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ପରିୱତ୍ତକକୀଳା, ଆକାସେ ୱା ଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା, ଭୂମିୟଂ ୱା ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠୁପରିୟଭାୱେନ ପରିୱତ୍ତନ୍ତା କୀଳନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିଙ୍ଗୁଲକେନାତି ଚିଙ୍ଗୁଲକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତାଲପଣ୍ଣାଦୀହି କତଂ ୱାତପ୍ପହାରେନ ପରିବ୍ଭମନଚକ୍କଂ, ତେନ କୀଳନ୍ତି। ପତ୍ତାଳ୍ହକେନାତି ପତ୍ତାଳ୍ହକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଣ୍ଣନାଳି, ତାୟ ୱାଲିକାଦୀନି ମିନନ୍ତା କୀଳନ୍ତି। ରଥକେନାତି ଖୁଦ୍ଦକରଥେନ। ଧନୁକେନାତି ଖୁଦ୍ଦକଧନୁନା।

ଅକ୍ଖରିକାୟାତି ଅକ୍ଖରିକା ୱୁଚ୍ଚତି ଆକାସେ ୱା ପିଟ୍ଠିୟଂ ୱା ଅକ୍ଖରଜାନନକୀଳା, ତାୟ କୀଳନ୍ତି। ମନେସିକାୟାତି ମନେସିକା ୱୁଚ୍ଚତି ମନସା ଚିନ୍ତିତଜାନନକୀଳା, ତାୟ କୀଳନ୍ତି। ଯଥାୱଜ୍ଜେନାତି ଯଥାୱଜ୍ଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାଣକୁଣିକଖଞ୍ଜାଦୀନଂ ଯଂ ଯଂ ୱଜ୍ଜଂ ତଂ ତଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସନକୀଳା ତାୟ କୀଳନ୍ତି, ୱେଲମ୍ବକା ୱିୟ। ହତ୍ଥିସ୍ମିମ୍ପି ସିକ୍ଖନ୍ତୀତି ହତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ଯଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ତଂ ସିକ୍ଖନ୍ତି। ଏସେୱ ନୟୋ ଅସ୍ସାଦୀସୁ। ଧାୱନ୍ତିପୀତି ପରମ୍ମୁଖା

ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଧାୱନ୍ତି। ଆଧାୱନ୍ତିପୀତି ଯତ୍ତକଂ ଧାୱନ୍ତି, ତତ୍ତକମେୱ ଅଭିମୁଖା ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଆଧାୱନ୍ତି। ନିବ୍ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧଂ କରୋନ୍ତି। ନଲାଟିକମ୍ପି ଦେନ୍ତୀତି "ସାଧୁ, ସାଧୁ, ଭଗିନୀ"ତି ଅତ୍ତନୋ ନଲାଟେ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସା ନଲାଟେ ଠପେନ୍ତି। ୱିୱିଧମ୍ପି ଅନାଚାରଂ ଆଚରନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ପାଳିଯଂ ଅନାଗତଂ ମୁଖଡିଣ୍ଡିମାଦିୱିୱିଧଂ ଅନାଚାରଂ ଆଚରନ୍ତି।

୪୩୨।ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦାୱହେନ, ସାରୁପ୍ପେନ ସମଣାନୁଚ୍ଛୱିକେନ। ଅଭିକ୍କନ୍ତେନାତି ଗମନେନ। ପଟିକ୍କନ୍ତେନାତି ନିୱତ୍ତନେନ। ଆଲୋକିତେନାତି ପୁରତୋ ଦସ୍ସନେନ। ୱିଲୋକିତେନାତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଦସ୍ସନେନ। ସମିଞ୍ଜିତେନାତି ପବ୍ବସଙ୍କୋଚନେନ। ପସାରିତେନାତି ତେସଂଯେୱ ପସାରଣେନ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେହି ଅଭିସଙ୍ଖତତ୍ତା ପାସାଦିକ ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ପଟିକ୍କନ୍ତ-ଆଲୋକିତ-ୱିଲୋକିତ-ସମିଞ୍ଜିତ-ପସାରିତୋ ହୁତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୂତି ହେଟ୍ଠା-ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ । ଇରିଯାପଥସମ୍ପନ୍ନୋତି ତାଯ ପାସାଦିକଅଭିକ୍କନ୍ତାଦିତାଯ ସମ୍ପନ୍ନେରିଯାପଥୋ।

କ୍ୱାଯନ୍ତି କୋ ଅଯଂ। ଅବଲବଲୋ ୱିଯାତି ଅବଲୋ କିର ବୋନ୍ଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ଅତିସଯତ୍ଥେ ଚ ଇଦଂ ଆମେଡିତଂ, ତସ୍ମା ଅତିବୋନ୍ଦୋ ୱିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମନ୍ଦମନ୍ଦୋତି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଦୀନଂ ଅନୁଦ୍ଧତତାଯ ଅତିମନ୍ଦୋ। ଅତିସଣ୍ହୋତି ଏୱଂ ଗୁଣମେୱ ଦୋସତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକୋ ୱିଯାତି ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁତାଯ ଭକୁଟିଂ କତ୍ୱା ସଙ୍କୁଟିତମୁଖୋ କୁପିତୋ ୱିଯ ୱିଚରତୀତି ମଞ୍ଞମାନା ୱଦନ୍ତି। ସଣ୍ହାତି ନିପୁଣା, "ଅମ୍ମ ତାତ ଭଗିନୀ"ତି ଏୱଂ ଉପାସକଜନଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଉପନେତୁଂ ଛେକା, ନ ଯଥା ଅଯଂ; ଏୱଂ ଅବଲବଲୋ ୱିଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସଖିଲାତି ସାଖଲ୍ୟେନ ଯୁତ୍ତା। ସୁଖସମ୍ଭାସାତି ଇଦଂ ପୁରିମସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ। ଯେସଞ୍ହି ସୁଖସମ୍ଭାସା ସମ୍ମୋଦନୀଯକଥା ନେଲା ହୋତି କଣ୍ଣସୁଖା, ତେ ସଖିଲାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେନାହଂସୁ – "ସଖିଲା ସୁଖସମ୍ଭାସା"ତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟା ଉପାସକେ ଦିସ୍ୱା ମଧୁରଂ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ କଥେନ୍ତି, ତସ୍ମା ସଖିଲା ସୁଖସମ୍ଭାସା, ନ ଯଥା ଅଯଂ; ଏୱଂ ମନ୍ଦମନ୍ଦା ୱିଯାତି। ମିହିତପୁବ୍ବଙ୍ଗମାତି ମିହିତଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଏତେସଂ ୱଚନସ୍ସାତି ମିହିତପୁବ୍ବଙ୍ଗମା, ପଠମଂ ସିତଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏହିସ୍ୱାଗତୱାଦିନୋତି ଉପାସକଂ ଦିସ୍ୱା "ଏହି ସ୍ୱାଗତଂ ତୱା"ତି ଏୱଂୱାଦିନୋ, ନ ଯଥା ଅଯଂ; ଏୱଂ ସଙ୍କୁଟିତମୁଖତାଯ ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକା ୱିଯ ଏୱଂ ମିହିତପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଦିତାଯ ଅଭାକୁଟିକଭାୱଂ ଅତ୍ଥତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ସରୂପେନପି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହଂସୁ – "ଅଭାକୁଟିକା ଉତ୍ତାନମୁଖା ପୁବ୍ବଭାସିନୋ"ତି। ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ୱା ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଆକାରାନଂ ଅଭାୱଦସ୍ସନମେତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କଥଂ? ଏତ୍ଥ ହି "ଅଭାକୁଟିକା"ତି ଇମିନା ଭାକୁଟିକଭାକୁଟିକାକାରସ୍ସ ଅଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ। "ଉତ୍ତାନମୁଖା"ତି ଇମିନା ମନ୍ଦମନ୍ଦାକାରସ୍ସ, ଯେ ହି ଚକ୍ଖୂନି ଉମ୍ମିଲେତ୍ୱା ଆଲୋକନେନ ଉତ୍ତାନମୁଖା ହୋନ୍ତି, ନ ତେ ମନ୍ଦମନ୍ଦା। ପୁବ୍ବଭାସିନୋତି ଇମିନା ଅବଲବଲାକାରସ୍ସ ଅଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ, ଯେ ହି ଆଭାସନକୁସଲତାଯ "ଅମ୍ମ ତାତା"ତି ପଠମତରଂ ଆଭାସନ୍ତି, ନ ତେ ଅବଲବଲାତି।

ଏହି, ଭନ୍ତେ, ଘରଂ ଗମିସ୍ସାମାତି ସୋ କିର ଉପାସକୋ "ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ପିଣ୍ଡୋ ଲବ୍ଭତୀ"ତି ୱୁତ୍ତେ "ତୁମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖୁହିଯେୱ ଏତଂ କତଂ , ସକଲମ୍ପି ଗାମଂ ୱିଚରନ୍ତା ନ ଲଚ୍ଛଥା"ତି ୱତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦାତୁକାମୋ "ଏହି, ଭନ୍ତେ, ଘରଂ ଗମିସ୍ସାମା"ତି ଆହ। କିଂ ପନାଯଂ ପଯୁତ୍ତୱାଚା ହୋତି, ନ ହୋତୀତି? ନ ହୋତି। ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହୋ ନାମାଯଂ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମା ଇଦାନି ଚେପି ପୁବ୍ବଣ୍ହେ ୱା ସାଯନ୍ହେ ୱା ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ଭିକ୍ଖୁଂ କୋଚି ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ – "କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଚରଥା"ତି? ଯେନତ୍ଥେନ ଚରତି, ତଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା "ଲଦ୍ଧଂ ନ ଲଦ୍ଧ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ସଚେ ନ ଲଦ୍ଧଂ, "ନ ଲଦ୍ଧ"ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଯଂ ସୋ ଦେତି, ତଂ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଦୁଟ୍ଠୋତି ନ ପସାଦାଦୀନଂ ୱିନାସେନ ଦୁଟ୍ଠୋ, ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ଦୁଟ୍ଠୋ। ଦାନପଥାନୀତି ଦାନାନିଯେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅଥ ୱା ଦାନପଥାନୀତି ଦାନନିବଦ୍ଧାନି ଦାନୱତ୍ତାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପଚ୍ଛିନ୍ନାନୀତି ଦାଯକେହି ଉପଚ୍ଛିନ୍ନାନି, ନ ତେ ତାନି ଏତରହି ଦେନ୍ତି। ରିଞ୍ଚନ୍ତୀତି ୱିସୁଂ ହୋନ୍ତି ନାନା ହୋନ୍ତି, ପକ୍କମନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସଣ୍ଠହେଯ୍ୟାତି ସମ୍ମା ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ପେସଲାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତିଟ୍ଠା ଭୱେଯ୍ୟ।

ଏୱମାୱୁସୋତି ଖୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଦ୍ଧସ୍ସ ପସନ୍ନସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ସାସନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଏୱରୂପଂ କିର ସାସନଂ କପ୍ପିଯଂ ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା "ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ୱନ୍ଦଥା"ତି ୱା "ଚେତିଯଂ ପଟିମଂ ବୋଧିଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ୱନ୍ଦଥା"ତି ୱା "ଚେତିଯେ ଗନ୍ଧପୂଜଂ କରୋଥ, ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରୋଥା"ତି ୱା "ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପାତେଥ, ଦାନଂ ଦସ୍ସାମ , ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମାତି ୱା ଈଦିସେସୁ ସାସନେସୁ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ନ କାତବ୍ବଂ। କପ୍ପିଯସାସନାନି ଏତାନି ନ ଗିହୀନଂ ଗିହିକମ୍ମପଟିସଂଯୁତ୍ତାନୀତି। କୁତୋ ଚ ତ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖୁ, ଆଗଚ୍ଛସୀତି ନିସିନ୍ନୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ଆଗଚ୍ଛତି ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଆଗତୋ ହୋତି; ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ୱତ୍ତମାନସମୀପେ ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ ଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମା ନ ଦୋସୋ। ପରିଯୋସାନେ "ତତୋ ଅହଂ ଭଗୱା ଆଗଚ୍ଛାମୀ"ତି ଏତ୍ଥାପି ୱଚନେ ଏସେୱ ନଯୋ।

୪୩୩।ପଠମଂ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂ ଚୋଦେତବ୍ବାତି "ମଯଂ ତୁମ୍ହେ ୱତ୍ତୁକାମା"ତି ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁନା ଚ ଆପତ୍ତିଯା ଚ ଚୋଦେତବ୍ବା।

ଚୋଦେତ୍ୱା ୟଂ ନ ସରନ୍ତି, ତଂ ସାରେତବ୍ବା। ସଚେ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ପଟିଜାନନ୍ତି, ଆପତ୍ତିମେୱ ୱା ପଟିଜାନନ୍ତି, ନ ୱତ୍ଥୁଂ, ଆପତ୍ତିଂ ରୋପେତବ୍ବା। ଅଥ ୱତ୍ଥୁମେୱ ପଟିଜାନନ୍ତି, ନାପତ୍ତିଂ; ଏୱମ୍ପି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅୟଂ ନାମ ଆପତ୍ତୀ’’ତି ରୋପେତବ୍ବା ଏୱ। ୟଦି ନେୱ ୱତ୍ଥୁଂ, ନାପତ୍ତିଂ ପଟିଜାନନ୍ତି, ଆପତ୍ତିଂ ନ ରୋପେତବ୍ବା ଅୟମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ୟଥାପଟିଞ୍ଞାୟ ପନ ଆପତ୍ତିଂ ରୋପେତ୍ୱା; ଏୱଂ ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା’’ତିଆଦିମାହ, ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଏୱଂ ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମକତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୟସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତେନ ୟସ୍ମିଂ ଗାମେ କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱା ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱା ନ ୱସିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତେନ ସାମନ୍ତଗାମେପି ପିଣ୍ଡାୟ ନ ଚରିତବ୍ବଂ। ସାମନ୍ତୱିହାରେପି ୱସନ୍ତେନ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ନ ଚରିତବ୍ବଂ। ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ଭନ୍ତେ ନଗରଂ ନାମ ମହନ୍ତଂ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକମ୍ପି ହୋତୀ’’ତି ଅନ୍ତେୱାସିକେହି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ୟସ୍ସା ୱୀଥିୟା କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତଂ ତତ୍ଥେୱ ୱାରିତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତୋ ‘‘ୱୀଥିପି ମହତୀ ନଗରପ୍ପମାଣାୱ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ୟସ୍ସା ଘରପଟିପାଟିୟା’’ତି ଆହ, ‘‘ଘରପଟିପାଟୀପି ୱୀଥିପ୍ପମାଣାୱ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସତ୍ତ ଘରାନି ୱାରିତାନୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ପନ ସବ୍ବଂ ଥେରସ୍ସ ମନୋରଥମତ୍ତମେୱ। ସଚେପି ୱିହାରୋ ତିୟୋଜନପରମୋ ହୋତି ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନପରମଞ୍ଚ ନଗରଂ, ନେୱ ୱିହାରେ ୱସିତୁଂ ଲବ୍ଭତି, ନ ନଗରେ ଚରିତୁନ୍ତି।

୪୩୫।ତେସଙ୍ଘେନ ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମକତାତି କଥଂ ସଙ୍ଘୋ ତେସଂ କମ୍ମଂ ଅକାସି? ନ ଗନ୍ତ୍ୱାୱ ଅକ୍ଖୋହରିତ୍ୱା ଅକାସି, ଅଥ ଖୋ କୁଲେହି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ସଙ୍ଘଭତ୍ତେସୁ କୟିରମାନେସୁ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଥେରା ସମଣପଟିପଦଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସମଣୋ, ଅୟଂ ଅସ୍ସମଣୋ’’ତି ମନୁସ୍ସେ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ସୀମଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଏତେନେୱୁପାୟେନ ସବ୍ବେସଂ ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମଂ ଅକଂସୂତି। ଏୱଂ ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମକତସ୍ସ ଚ ଅଟ୍ଠାରସ ୱତ୍ତାନି ପୂରେତ୍ୱା ୟାଚନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତବ୍ବଂ। ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧକମ୍ମେନାପି ଚ ତେନ ୟେସୁ କୁଲେସୁ ପୁବ୍ବେ କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତଂ, ତତୋ ପଚ୍ଚୟା ନ ଗହେତବ୍ବା, ଆସୱକ୍ଖୟପ୍ପତ୍ତେନାପି ନ ଗହେତବ୍ବା, ଅକପ୍ପିୟାୱ ହୋନ୍ତି। ‘‘କସ୍ମା ନ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତେନ ‘‘ପୁବ୍ବେ ଏୱଂ କତତ୍ତା’’ତି ୱୁତ୍ତେ, ସଚେ ୱଦନ୍ତି ‘‘ନ ମୟଂ ତେନ କାରଣେନ ଦେମ ଇଦାନି ସୀଲୱନ୍ତତାୟ ଦେମା’’ତି ଗହେତବ୍ବା। ପକତିୟା ଦାନଟ୍ଠାନେୟେୱ କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି। ତତୋ ପକତିଦାନମେୱ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ୟଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ନ ସମ୍ମା ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ତେ ପନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଅଟ୍ଠାରସସୁ ୱତ୍ତେସୁ ସମ୍ମା ନ ୱତ୍ତନ୍ତି। ନ ଲୋମଂ ପାତେନ୍ତୀତି ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ଅପ୍ପଟିପଜ୍ଜନତାୟ ନ ପନ୍ନଲୋମା ହୋନ୍ତି। ନ ନେତ୍ଥାରଂ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ନିତ୍ଥରଣମଗ୍ଗଂ ନ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି । ନ ଭିକ୍ଖୂ ଖମାପେନ୍ତୀତି ‘‘ଦୁକ୍କଟଂ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହେହି, ନ ପୁନ ଏୱଂ କରିସ୍ସାମ, ଖମଥ ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଖମାପନଂ ନ କରୋନ୍ତି। ଅକ୍କୋସନ୍ତୀତି କାରକସଙ୍ଘଂ ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସନ୍ତି। ପରିଭାସନ୍ତୀତି ଭୟଂ ନେସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ଛନ୍ଦଗାମିତା...ପେ... ଭୟଗାମିତା ପାପେନ୍ତୀତି ଏତେ ଛନ୍ଦଗାମିନୋ ଚ...ପେ... ଭୟଗାମିନୋ ଚାତି ଏୱଂ ଛନ୍ଦଗାମିତାୟପି...ପେ... ଭୟଗାମିତାୟପି ପାପେନ୍ତି, ୟୋଜେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପକ୍କମନ୍ତୀତି ତେସଂ ପରିୱାରେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସମଣସତେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ଦିସା ପକ୍କମନ୍ତି। ୱିବ୍ଭମନ୍ତୀତି ଏକଚ୍ଚେ ଗିହୀ ହୋନ୍ତି। କଥଞ୍ହି ନାମ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ଭିକ୍ଖୂତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପମୋକ୍ଖାନଂ ୱସେନ ସବ୍ବେପି ‘‘ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା’’ତି ୱୁତ୍ତା।

୪୩୬-୭।ଗାମଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ନଗରମ୍ପି ଗାମଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତଂ। ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ଗାମୋପି ନିଗମୋପି ନଗରମ୍ପି ଗାମୋ ଚେୱ ନିଗମୋ ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅପାକାରପରିକ୍ଖେପୋ ସଆପଣୋ ନିଗମୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

କୁଲାନି ଦୂସେତୀତି କୁଲଦୂସକୋ। ଦୂସେନ୍ତୋ ଚ ନ ଅସୁଚିକଦ୍ଦମାଦୀହି ଦୂସେତି, ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ଦୁପ୍ପଟିପତ୍ତିୟା ତେସଂ ପସାଦଂ ୱିନାସେତି। ତେନେୱସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ପୁପ୍ଫେନ ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୟୋ ହରିତ୍ୱା ୱା ହରାପେତ୍ୱା ୱା ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ୱା ସୟଂ ୱା ଉପଗତାନଂ ୟଂକିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ପୁପ୍ଫଂ କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଦେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ପରସନ୍ତକଂ ଦେତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଦେତି, ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଏସେୱ ନୟୋ ସଙ୍ଘିକେପି। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ, ସେନାସନତ୍ଥାୟ ନିୟାମିତଂ ଇସ୍ସରୱତାୟ ଦଦତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ।

ପୁପ୍ଫଂ ନାମ କସ୍ସ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, କସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି? ମାତାପିତୂନ୍ନଂ ତାୱ ହରିତ୍ୱାପି ହରାପେତ୍ୱାପି ପକ୍କୋସିତ୍ୱାପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱାପି ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସେସଞ୍ଞାତକାନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱାୱ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟ, ମଣ୍ଡନତ୍ଥାୟ ପନ ସିୱଲିଙ୍ଗାଦିପୂଜନତ୍ଥାୟ ୱା କସ୍ସଚିପି ଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ହରାପେନ୍ତେନ ଞାତିସାମଣେରେହେୱ ହରାପେତବ୍ବଂ। ଇତରେ ପନ ୟଦି ସୟମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ସମ୍ମତେନ ପୁପ୍ଫଭାଜକେନ ଭାଜନକାଲେ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ସାମଣେରାନଂ ଉପଡ୍ଢଭାଗଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କୁରୁନ୍ଦିୟଂ ସମ୍ପତ୍ତଗିହୀନଂ ଉପଡ୍ଢଭାଗଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ‘‘ଚୂଳକଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅସମ୍ମତେନ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ।

ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେସୁ ସଗାରୱା ସାମଣେରା ବହୂନି ପୁପ୍ଫାନି ଆହରିତ୍ୱା ରାସିଂ କତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି, ଥେରା ପାତୋୱ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀନଂ ଉପାସକାନଂ ୱା “ତ୍ୱଂ ଇଦଂ ଗଣ୍ହ, ତ୍ୱଂ ଇଦଂ ଗଣ୍ହା”ତି ଦେନ୍ତି, ପୁପ୍ଫଦାନଂ ନାମ ନ ହୋତି। “ଚେତିଯଂ ପୂଜେସ୍ସାମା”ତି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ପୂଜଂ କରୋନ୍ତାପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଚେତିଯପୂଜନତ୍ଥାଯ ଦେନ୍ତି, ଏତମ୍ପି ପୁପ୍ଫଦାନଂ ନାମ ନ ହୋତି। ଉପାସକେ ଅକ୍କପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା “ୱିହାରେ କଣିକାରପୁପ୍ଫାଦୀନି ଅତ୍ଥି, ଉପାସକା ତାନି ଗହେତ୍ୱା ପୂଜେଥା”ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖୂ ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କତ୍ୱା ଦିୱାତରଂ ଗାମଂ ପୱିଟ୍ଠେ “କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତିଦିୱା ପୱିଟ୍ଠତ୍ଥା”ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, “ୱିହାରେ ବହୂନି ପୁପ୍ଫାନି ପୂଜଂ ଅକରିମ୍ହା”ତି ୱଦନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା “ବହୂନି କିର ୱିହାରେ ପୁପ୍ଫାନୀ”ତି ପୁନଦିୱସେ ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପୂଜଞ୍ଚ କରୋନ୍ତି, ଦାନଞ୍ଚ ଦେନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ମନୁସ୍ସା “ମଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅସୁକଦିୱସଂ ନାମ ପୂଜେସ୍ସାମା”ତି ପୁପ୍ଫୱାରଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଅନୁଞ୍ଞାତଦିୱସେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସାମଣେରେହି ଚ ପଗେୱ ପୁପ୍ଫାନି ଓଚିନିତ୍ୱା ଠପିତାନି ହୋନ୍ତି, ତେ ରୁକ୍ଖେସୁ ପୁପ୍ଫାନି ଅପସ୍ସନ୍ତା “କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁପ୍ଫାନୀ”ତି ୱଦନ୍ତି, ସାମଣେରେହି ଓଚିନିତ୍ୱା ଠପିତାନି ତୁମ୍ହେ ପନ ପୂଜେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥ, ସଙ୍ଘୋ ଅଞ୍ଞଂ ଦିୱସଂ ପୂଜେସ୍ସତୀତି। ତେ ପୂଜେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ “ଥେରା ସାମଣେରେହି ଦାପେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ସଚେ ସଯମେୱ ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ତେସଂ ଦେନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ଥେରେହି ପନ ‘ସାମଣେରେହି ଓଚିନିତ୍ୱା ଠପିତାନୀ’ତି ଏୱକମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ପୁପ୍ଫୱାରଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଅନୋଚିତେସୁ ପୁପ୍ଫେସୁ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀନି ଆଦାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସାମଣେରେ “ଓଚିନିତ୍ୱା ଦେଥା”ତି ୱଦନ୍ତି। ଞାତକସାମଣେରାନଂଯେୱ ଓଚିନିତ୍ୱା ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞାତକେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖସାଖାଯ ଠପେନ୍ତି, ନ ଓରୋହିତ୍ୱା ପଲାଯିତବ୍ବଂ, ଓଚିନିତ୍ୱା ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ କୋଚି ଧମ୍ମକଥିକୋ “ବହୂନି ଉପାସକା ୱିହାରେ ପୁପ୍ଫାନି ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀନି ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରୋଥା”ତି ୱଦତି, ତସ୍ସେୱ ନ କପ୍ପତୀତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଞ୍ଚ କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ “ଏତଂ ଅକପ୍ପିଯଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ”ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଫଲମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ମାତାପିତୂନଂଞ୍ଚ ସେସଞାତକାନଞ୍ଚ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ପନ ଦେନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେ ପରସନ୍ତକେ ସଙ୍ଘିକେ ସେନାସନତ୍ଥାଯ ନିଯାମିତେ ଚ ଦୁକ୍କଟାଦୀନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂଯେୱ ଗିଲାନମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ସମ୍ପତ୍ତିସ୍ସରାନଂ ୱା ଖୀଣପରିବ୍ବଯାନଂ ୱା ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଫଲଦାନଂ ନ ହୋତି। ଫଲଭାଜକେନାପି ସମ୍ମତେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଫଲଭାଜନକାଲେ ସମ୍ପତ୍ତମନୁସ୍ସାନଂ ଉପଡ୍ଢଭାଗଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅସମ୍ମତେନ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ। ସଙ୍ଘାରାମେପି ଫଲପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱା ରୁକ୍ଖପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱା କତିକା କାତବ୍ବା। ତତୋ ଗିଲାନମନୁସ୍ସାନଂ ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ୱା ଫଲଂ ଯାଚନ୍ତାନଂ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେନ ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଫଲାନି ଦାତବ୍ବାନି। ରୁକ୍ଖା ୱା ଦସ୍ସେତବ୍ବା “ଇତୋ ଗହେତୁଂ ଲବ୍ଭତୀ”ତି। “ଇଧ ଫଲାନି ସୁନ୍ଦରାନି, ଇତୋ ଗଣ୍ହଥା”ତି ଏୱଂ ପନ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ଚୁଣ୍ଣେନାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ସିରୀସଚୁଣ୍ଣଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା କସାୱଂ ଯଂକିଞ୍ଚି କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ଦେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ପରସନ୍ତକାଦୀସୁପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଇଧ ସଙ୍ଘସ୍ସ ରକ୍ଖିତଗୋପିତାପି ରୁକ୍ଖଚ୍ଛଲ୍ଲି ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱ। ମତ୍ତିକଦନ୍ତକଟ୍ଠୱେଳୁସୁପି ଗରୁଭଣ୍ଡୂପଗଂ ଞତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଣ୍ଡଦାନଂ ପନ ଏତ୍ଥ ନ ଆଗତଂ, ତମ୍ପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପରତୋପି ଗରୁଭଣ୍ଡୱିନିଚ୍ଛଯେ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ।

ୱେଜ୍ଜିକାଯ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମୱିଧି ତତିଯପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଜଙ୍ଘପେସନିକେନାତି ଏତ୍ଥ ଜଙ୍ଘପେସନିଯନ୍ତି ଗିହୀନଂ ଦୂତେଯ୍ୟସାସନହରଣକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ନ କାତବ୍ବଂ। ଗିହୀନଞ୍ହି ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଦେ ପଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ତଂ କମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ଅଜ୍ଝୋହାରେ ଅଜ୍ଝୋହାରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ପଠମଂ ସାସନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ପଚ୍ଛା “ଅଯଂ ଦାନି ସୋ ଗାମୋ ହନ୍ଦ ତଂ ସାସନଂ ଆରୋଚେମୀ”ତି ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସାପି ପଦେ ପଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ସାସନଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ସାସନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଗତେନ ପନ “ଭନ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ କା ପୱତ୍ତୀ”ତି ପୁଚ୍ଛିଯମାନେନ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପନ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ମାତାପିତୂନଂ ପଣ୍ଡୁପଲାସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରସ୍ସ ଚ ସାସନଂ ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଗିହୀନଞ୍ଚ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ କପ୍ପିଯସାସନଂ। ଇଦଞ୍ହି ଜଙ୍ଘପେସନିଯକମ୍ମଂ ନାମ ନ ହୋତି। ଇମେହି ପନ ଅଟ୍ଠହି କୁଲଦୂସକକମ୍ମେହି ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯା ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ସହଧମ୍ମିକାନଂ ନ କପ୍ପନ୍ତି, ଅଭୂତାରୋଚନରୂପିଯସଂୱୋହାରେହି ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯସଦିସାୱ ହୋନ୍ତି।

ପାପା ସମାଚାରା ଅସ୍ସାତି ପାପସମାଚାରୋ। ତେ ପନ ଯସ୍ମା ମାଲାୱଚ୍ଛରୋପନାଦଯୋ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା, ତସ୍ମା “ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ରୋପେନ୍ତିପୀ”ତିଆଦିନା ନଯେନସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତିରୋକ୍ଖାତି ପରମ୍ମୁଖା। କୁଲାନି ଚ ତେନ ଦୁଟ୍ଠାନୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯସ୍ମା “କୁଲାନୀ”ତି ୱୋହାରମତ୍ତମେତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ହି ମନୁସ୍ସା ତେନ ଦୁଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ପଦଭାଜନେ “ପୁବ୍ବେ ସଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା”ତିଆଦିମାହ। ଛନ୍ଦଗାମିନୋତି ଛନ୍ଦେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଛନ୍ଦଗାମିନୋ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁ। ସମନୁଭାସିତବ୍ବୋ ତସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାଯାତି ଏତ୍ଥ କୁଲଦୂସକକମ୍ମେନ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଯଂ ପନ ସୋ

ସଙ୍ଘଂ ପରିଭଓ୍ୱିତ୍ୱା ‘‘ଛନ୍ଦଗାମିନୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାୟ ସମନୁଭାସନକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନିପି ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସଦିସାନେୱାତି।

କୁଲଦୂସକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନୱଣ୍ଣନା

୪୪୨।ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଖୋ…ପେ… ଏୱମେତଂ ଧାରୟାମୀତି ଏତ୍ଥ ପଠମଂ ଆପତ୍ତି ଏତେସନ୍ତି ପଠମାପତ୍ତିକା, ପଠମଂ ୱୀତିକ୍କମକ୍ଖଣେୟେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତରେ ପନ ୟଥା ତତିୟେ ଚତୁତ୍ଥେ ଚ ଦିୱସେ ହୋତୀତି ଜରୋ ‘‘ତତିୟକୋ ଚତୁତ୍ଥକୋ’’ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି; ଏୱଂ ୟାୱତତିୟେ ସମନୁଭାସନକମ୍ମେ ହୋନ୍ତୀତି ୟାୱତତିୟକାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ୟାୱତୀହଂ ଜାନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୀତି ୟତ୍ତକାନି ଅହାନି ଜାନନ୍ତୋ ପଟିଚ୍ଛାଦେତି, ‘‘ଅହଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ’’ତି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ନାରୋଚେତି। ତାୱତୀହନ୍ତି ତତ୍ତକାନି ଅହାନି। ଅକାମା ପରିୱତ୍ଥବ୍ବନ୍ତି ନ କାମେନ, ନ ୱସେନ, ଅଥ ଖୋ ଅକାମେନ ଅୱସେନ ପରିୱାସଂ ସମାଦାୟ ୱତ୍ଥବ୍ବଂ। ଉତ୍ତରି ଛାରତ୍ତନ୍ତି ପରିୱାସତୋ ଉତ୍ତରି ଛ ରତ୍ତିୟୋ। ଭିକ୍ଖୁମାନତ୍ତାୟାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ମାନନଭାୱାୟ, ଆରାଧନତ୍ଥାୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୀସତିସଙ୍ଘୋ ଗଣୋ ଅସ୍ସାତି ୱୀସତିଗଣୋ । ତତ୍ରାତି ୟତ୍ର ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱୀସତିଗଣୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅତ୍ଥି ତତ୍ର। ଅବ୍ଭେତବ୍ବୋତି ଅଭିଏତବ୍ବୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ଅବ୍ଭାନକମ୍ମୱସେନ ଓସାରେତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି , ଅୱ୍ହାତବ୍ବୋତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ଅନବ୍ଭିତୋତି ନ ଅବ୍ଭିତୋ, ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୋ, ଅକତବ୍ଭାନକମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଅନୱ୍ହାତୋତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ସାମୀଚୀତି ଅନୁଧମ୍ମତା, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଅନୁଗତା ଓୱାଦାନୁସାସନୀ, ସାମୀଚି ଧମ୍ମତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟମେୱାତି।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନାୟ

ତେରସକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଅନିଯତକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୪୪୩।ତେନସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗଵାତି ପଠମଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ କାଲଯୁତ୍ତଂ ସମୁଲ୍ଲପନ୍ତୋତି କାଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ଯଦା ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସମୀପେନ ଗଚ୍ଛତି ଵା ଆଗଚ୍ଛତି ଵା ତଦା ତଦନୁରୂପଂ ''କଚ୍ଚି ନ ଉକ୍କଣ୍ଠସି, ନ କିଲମସି, ନ ଛାତାସୀ''ତିଆଦିକଂ ଗେହସ୍ସିତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୋ। କାଲଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣନ୍ତୋତି କାଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ଯଦା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ସମୀପେନ ଗଚ୍ଛତି ଵା ଆଗଚ୍ଛତି ଵା ତଦା ତଦନୁରୂପଂ ''ଉପୋସଥଂ କରେଯ୍ୟାସି, ସଲାକଭତ୍ତଂ ଦଦେଯ୍ୟାସୀ''ତିଆଦିକଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତୋ।

ବହୂ ଧୀତରୋ ଚ ପୁତ୍ତା ଚ ଅସ୍ସାତି ବହୁପୁତ୍ତା। ତସ୍ସା କିର ଦସ ପୁତ୍ତା ଦସ ଧୀତରୋ ଅହେସୁଂ, ବହୂ ନତ୍ତାରୋ ଅସ୍ସାତି ବହୁନତ୍ତା। ଯଥେଵ ହି ତସ୍ସା ଏଵମସ୍ସା ପୁତ୍ତଧୀତାନମ୍ପି ଵୀସତି ଵୀସତି ଦାରକା ଅହେସୁଂ, ଇତି ସା ଵୀସୁତ୍ତରଚତୁସତପୁତ୍ତନତ୍ତପରିଵାରା ଅହୋସି। ଅଭିମଙ୍ଗଲସମ୍ମତାତି ଉତ୍ତମମଙ୍ଗଲସମ୍ମତା। ଯଞ୍ଞେସୂତି ଦାନପ୍ପଦାନେସୁ। ଛଣେସୂତି ଆଵାହଵିଵାହମଙ୍ଗଲାଦୀସୁ ଅନ୍ତରୁସ୍ସଵେସୁ। ଉସ୍ସଵେସୂତି ଆସାଳ୍ହିପଵାରଣନକ୍ଖତ୍ତାଦୀସୁ ମହୁସ୍ସଵେସୁ। ପଠମଂ ଭୋଜେନ୍ତୀତି ''ଇମେପି ଦାରକା ତଯା ସମାନାଯୁକା ନିରୋଗା ହୋନ୍ତୂ''ତି ଆଯାଚନ୍ତା ପଠମଂଯେଵ ଭୋଜେନ୍ତି, ଯେପି ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ପସନ୍ନା, ତେପି ଭିକ୍ଖୂ ଭୋଜେତ୍ଵା ତଦନନ୍ତରଂ ସବ୍ବପଠମଂ ତଂଯେଵ ଭୋଜେନ୍ତି। ନାଦିଯୀତି ତସ୍ସା ଵଚନଂ ନ ଆଦିଯି, ନ ଗଣ୍ହି, ନ ଵା ଆଦରମକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୪୪-୫।ଅଲଂକମ୍ମନିଯେତି କମ୍ମକ୍ଖମଂ କମ୍ମଯୋଗ୍ଗନ୍ତି କମ୍ମନିଯଂ, ଅଲଂ ପରିଯତ୍ତଂ କମ୍ମନିଯଭାଵାଯାତି ଅଲଂକମ୍ମନିଯଂ, ତସ୍ମିଂ ଅଲଂକମ୍ମନିଯେ, ଯତ୍ଥ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ କରୋନ୍ତା ସକ୍କୋନ୍ତି, ତଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ତାଦିସେତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେଵସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ଵୁତ୍ତଂ – ''ସକ୍କା ହୋତି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେଵିତୁ''ନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ସକ୍କା ହୋତି ପଟିସେଵିତୁନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନିସଜ୍ଜଂ କପ୍ପେଯ୍ୟାତି ନିସଜ୍ଜଂ କରେଯ୍ୟ, ନିସୀଦେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନ ନିସୀଦିତ୍ଵାଵ ନିପଜ୍ଜତି, ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ଉଭଯମ୍ପି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉପନିସିନ୍ନୋତି ଉପଗନ୍ତ୍ଵା ନିସିନ୍ନୋ। ଏଵଂ ଉପନିପନ୍ନୋପି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଭିକ୍ଖୁ ନିସିନ୍ନେତି ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ନିସିନ୍ନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭୋ ଵା ନିସିନ୍ନାତି ଦ୍ଵେପି ଅପଚ୍ଛା ଅପୁରିମଂ ନିସିନ୍ନା। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ପାଳିଯଂ ''ସୋତସ୍ସ ରହୋ''ତି ଆଗତଂ, ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହେନେଵ ପନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ସଚେପି ହି ପିହିତକଵାଟସ୍ସ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଦ୍ଵାରେ ନିସିନ୍ନୋ ଵିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ହୋତି, ନେଵ ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତି। ଅପିହିତକଵାଟସ୍ସ ପନ ଦ୍ଵାରେ ନିସିନ୍ନୋ ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତି। ନ କେଵଲଞ୍ଚ ଦ୍ଵାରେ ଅନ୍ତୋଦ୍ଵାଦସହତ୍ଥେପି ଓକାସେ ନିସିନ୍ନୋ, ସଚେ ସଚକ୍ଖୁକୋ ଵିକ୍ଖିତ୍ତୋପି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋପି ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତି। ସମୀପେ ଠିତୋପି ଅନ୍ଧୋ ନ କରୋତି, ଚକ୍ଖୁମାପି ନିପଜ୍ଜିତ୍ଵା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋ ନ କରୋତି। ଇତ୍ଥୀନଂ ପନ ସତମ୍ପି ଅନାପତ୍ତିଂ ନ କରୋତିଯେଵ।

ସଦ୍ଧେଯ୍ୟଵଚସାତି ସଦ୍ଧାତବ୍ବଵଚନା। ସା ପନ ଯସ୍ମା ଅରିଯସାଵିକାଵ ହୋତି, ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ''ଆଗତଫଲା''ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆଗତଂ ଫଲଂ ଅସ୍ସାତି ଆଗତଫଲା ପଟିଲଦ୍ଧସୋତାପତ୍ତିଫଲାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିସମେତାଵିନୀତି ପଟିଵିଦ୍ଧଚତୁସଚ୍ଚା। ଵିଞ୍ଞାତଂ ସିକ୍ଖତ୍ତଯସାସନଂ ଏତାଯାତି ଵିଞ୍ଞାତସାସନା। ନିସଜ୍ଜଂ ଭିକ୍ଖୁ ପଟିଜାନମାନୋତି କିଞ୍ଚାପି ଏଵରୂପା ଉପାସିକା ଦିସ୍ଵା ଵଦତି, ଅଥ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ନିସଜ୍ଜଂ ପଟିଜାନମାନୋଯେଵ ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ କାରେତବ୍ବୋ, ନ ଅପ୍ପଟିଜାନମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯେନ ଵା ସା ସଦ୍ଧେଯ୍ୟଵଚସା ଉପାସିକା ଵଦେଯ୍ୟ ତେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ କାରେତବ୍ବୋତି ନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଆକାରେସୁ ଯେନ ଵା ଆକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ମେଥୁନଧମ୍ମାଦୀନି ଆରୋପେତ୍ଵା ସା ଉପାସିକା ଵଦେଯ୍ୟ, ପଟିଜାନମାନୋଵ ତେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ କାରେତବ୍ବୋ। ଏଵରୂପାଯପି ଉପାସିକାଯ ଵଚନମତ୍ତେନ ନ କାରେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ତଥାପି ହୋତି, ଅଞ୍ଞଥାପି ହୋତି।

ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଞ୍ଚ ଇଦଂ ଵତ୍ଥୁଂ ଉଦାହରନ୍ତି – ମଲ୍ଲାରାମଵିହାରେ କିର ଏକୋ ଖୀଣାସଵତ୍ଥେରୋ ଏକଦିଵସଂ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅନ୍ତୋଗେହେ ନିସୀଦି, ଉପାସିକାପି ସଯନପଲ୍ଲଙ୍କଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତା ହୋତି। ଅଥେକୋ ପିଣ୍ଡଚାରିକୋ ଦ୍ଵାରେ ଠିତୋ ଦିସ୍ଵା ''ଥେରୋ ଉପାସିକାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାସନେ ନିସିନ୍ନୋ''ତି ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକେସି। ଥେରୋପି ''ଅଯଂ ମଯି ଅସୁଦ୍ଧଲଦ୍ଧିକୋ ଜାତୋ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଵିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଅନ୍ତୋଵ ନିସୀଦି। ସୋପି ଭିକ୍ଖୁ ''ଥେରଂ ଚୋଦେସ୍ସାମୀ''ତି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଉକ୍କାସିତ୍ଵା ଦ୍ଵାରଂ ଵିଵରି। ଥେରୋ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ଵା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ଵା କୂଟାଗାରକଣ୍ଣିକଂ ନିସ୍ସାଯ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ସୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତୋ ପଵିସିତ୍ଵା ମଞ୍ଚଞ୍ଚ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚଞ୍ଚ ଓଲୋକେତ୍ଵା

ଥେରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେସି, ଅଥ ଆକାସେ ନିସିନ୍ନଂ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକା ନାମ ତୁମ୍ହେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାସନେ ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ୱଦାପେଥ ଏୱା''ତି ଆହ। ଥେରୋ ''ଅନ୍ତରଘରସ୍ସେୱେସୋ ଆୱୁସୋ ଦୋସୋ, ଅହଂ ପନ ତଂ ସନ୍ଧାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏୱମକାସିଂ, ରକ୍ଖେୟ୍ୟାସି ମ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଓତରୀତି।

୪୪୬। ଇତୋ ପରଂ ସା ଚେ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟାତିଆଦି ସବ୍ବଂ ପଟିଞ୍ଞାୟ କାରଣାକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ମାତୁଗାମସ୍ସ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତୋତି ମାତୁଗାମସ୍ସ ମଗ୍ଗେ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିସଜ୍ଜାୟ କାରେତବ୍ବୋତି ନିସଜ୍ଜଂ ପଟିଜାନିତ୍ୱା ମେଥୁନଧମ୍ମପଟିସେୱନଂ ଅପ୍ପଟିଜାନନ୍ତୋ ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକାପତ୍ତିୟା ଅକାରେତ୍ୱା ନିସଜ୍ଜାମତ୍ତେନ ଯଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି ତାୟ କାରେତବ୍ବୋ, ପାଚିତ୍ତିୟାପତ୍ତିୟା କାରେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ନୟେନ ସବ୍ବଚତୁକ୍କେସୁ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୪୫୧। ସିକ୍ଖାପଦପରିୟୋସାନେ ପନ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ଗମନଂ ପଟିଜାନାତୀତିଆଦୀସୁ ଗମନଂ ପଟିଜାନାତୀତି ''ରହୋନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦତ୍ଥଂ ଗତୋମ୍ହୀ''ତି ଏୱଂ ଗମନଂ ପଟିଜାନାତି, ନିସଜ୍ଜନ୍ତି ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦେନେୱ ନିସଜ୍ଜଂ ପଟିଜାନାତି। ଆପତ୍ତିନ୍ତି ତୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆପତ୍ତିଂ। ଆପତ୍ତିୟା କାରେତବ୍ବୋତି ତୀସୁ ଯଂ ପଟିଜାନାତି, ତାୟ କାରେତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଚତୁକ୍କେ ଉତ୍ତାନାଧିପ୍ପାୟମେୱ। ଦୁତିୟଚତୁକ୍କେ ପନ ଗମନଂ ନ ପଟିଜାନାତୀତି ରହୋ ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦୱସେନ ନ ପଟିଜାନାତି , ''ସଲାକଭତ୍ତାଦିନା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଗତୋମ୍ହି, ସା ପନ ମଯ୍ହଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଆଗତା''ତି ୱଦତି। ସେସମେତ୍ଥାପି ଉତ୍ତାନାଧିପ୍ପାୟମେୱ।

ଅୟଂ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ – ରହୋ ନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦୋତି ମେଥୁନଧମ୍ମସନ୍ନିସ୍ସିତକିଲେସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନସ୍ସାଦେନ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଅକ୍ଖିଂ ଅଞ୍ଜେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ନିୱାସନଂ ନିୱାସେତି, କାୟବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧତି, ଚୀୱରଂ ପାରୁପତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଗଚ୍ଛତି, ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ମାତୁଗାମେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନମତ୍ତେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ସଚେ ସା ଇତ୍ଥୀ କେନଚି କରଣୀୟେନ ଉଟ୍ଠାୟୁଟ୍ଠାୟ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିସୀଦତି, ନିସଜ୍ଜାୟ ନିସଜ୍ଜାୟ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ଗତୋ, ସା ନ ଦିଟ୍ଠା, ଅଞ୍ଞା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ଅସ୍ସାଦେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ''ଗମନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତ୍ତା ଆପତ୍ତିୟେୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ସମ୍ବହୁଲା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମାତୁଗାମଗଣନାୟ ପାଚିତ୍ତିୟାନି। ସଚେ ଉଟ୍ଠାୟୁଟ୍ଠାୟ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିସୀଦନ୍ତି, ନିସଜ୍ଜାଗଣନାୟ ପାଚିତ୍ତିୟାନି। ଅନିୟମେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠାୟ ସଦ୍ଧିଂ ରହସ୍ସାଦଂ କପ୍ପେସ୍ସାମୀତି ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସାପି ଆଗତାଗତାନଂ ୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିସଜ୍ଜାୱସେନ ଚ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଆପତ୍ତିୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ସଚେ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାୟ ଇତ୍ଥିୟା ରହସ୍ସାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅନାପତ୍ତି।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି ପଠମପାରାଜିକସଦିସାନେୱାତି।

ପଠମଅନିୟତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିୟଅନିୟତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୨।ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଦୁତିୟଅନିୟତସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଭଗୱତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତିଆଦିମ୍ହି ''ଯଂ ଏକୋ ଏକାୟ ରହୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଆସନେ ଅଲଂକମ୍ମନିୟେ ନିସଜ୍ଜଂ କପ୍ପେୟ୍ୟ, ତଂ ନିସଜ୍ଜଂ କପ୍ପେତୁଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତରଥା ହି ''ଏକସ୍ସ ଏକାୟା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, କସ୍ମା? ''ପଟିକ୍ଖିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସାମିଅତ୍ଥେ ୱା ଏତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୪୫୩।ନ ହେୱ ଖୋ ପନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯମ୍ପି ବହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋ ୱିୱଟଂ ପରିୱେଣଙ୍ଗଣାଦି, ତମ୍ପି ଅନ୍ତୋଗଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱରୂପଞ୍ହି ଠାନଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେନ୍ୟେୱ ଗହିତନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ପଠମସିକ୍ଖାପଦନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଇତ୍ଥୀପି ପୁରିସୋପି ଯୋ କୋଚି ୱିଞ୍ଞୂ ଅନନ୍ଧୋ ଅବଧିରୋ ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ ଓକାସେ ଠିତୋ ୱା ନିସିନ୍ନୋ ୱା ୱିକ୍ଖିତ୍ତୋପି ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତୋପି ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତି। ବଧିରୋ ପନ ଚକ୍ଖୁମାପି ଅନ୍ଧୋ ୱା ଅବଧିରୋପି ନ କରୋତି। ପାରାଜିକାପତ୍ତିଞ୍ଚ ପରିହାପେତ୍ୱା ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି ଅୟଂ ୱିସେସୋ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ଉଭୟତ୍ଥାପି ଉମ୍ମତ୍ତକଆଦିକମ୍ମିକାନଂ ଅନାପତ୍ତି।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂସିକ୍ଖାପଦଂ ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ – କାୟଚିତ୍ତତୋ, ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ, କାୟୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିୟଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାୟକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ସୁଖମଜ୍ଝତ୍ତୱେଦନାହି ଦ୍ୱିୱେଦନଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଦୁତିଯଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ଅନିଯତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟକଣ୍ଡଂ

୧। ଚୀୱରୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

ତିଂସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟା ଧମ୍ମା, ଯେ ୱୁତ୍ତା ସମିତାୱିନା;

ତେସଂ ଦାନି କରିସ୍ସାମି, ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନଂ।

୪୫୯। ତେନ ସମୟେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେସାଲିୟଂ ୱିହରତି ଗୋତମକେ ଚେତିୟେ। ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଭଗୱତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ତିଚୀୱରଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ତିଚୀୱରନ୍ତି ଅନ୍ତରୱାସକୋ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ ସଙ୍ଘାଟୀତି ଇଦଂ ଚୀୱରତ୍ତୟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ହୋତି। ଯତ୍ଥ ପନେତଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଯଦା ଚ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଯେନ ଚ କାରଣେନ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ ଜୀୱକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ (ମହାୱ। ୩୨୬ ଆଦୟୋ) ଆଗତମେୱ। ଅଞ୍ଞେନେୱ ତିଚୀୱରେନ ଗାମଂ ପୱିସନ୍ତୀତି ଯେନ ୱିହାରେ ଅଚ୍ଛନ୍ତି ନ୍ହାନଞ୍ଚ ଓତରନ୍ତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞେନ, ଏୱଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ନୱ ଚୀୱରାନି ଧାରେନ୍ତି।

୪୬୦।ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଦ୍ୱାରଂ ଦଦମାନଂ ପଟିଲାଭୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି, ନୋ ନିପ୍ଫତ୍ତିୱସେନ।

ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଦାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ଆୟସ୍ମା କିର ଆନନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଏୱରୂପୋ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନତ୍ଥୀତି ଗୁଣବହୁମାନେନ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ସାରିପୁତ୍ତଂ ଅତିମମାୟତି। ସୋ ସଦାପି ମନାପଂ ଚୀୱରଂ ଲଭିତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା କପ୍ପବିନ୍ଦୁଂ ଦତ୍ୱା ଥେରସ୍ସେୱ ଦେତି, ପୁରେଭତ୍ତେ ପଣୀତଂ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱା ଲଭିତ୍ୱାପି ଥେରସ୍ସେୱ ଦେତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ଲଭିତ୍ୱାପି ଥେରସ୍ସେୱ ଦେତି, ଉପଟ୍ଠାକକୁଲେହି ଦାରକେ ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱାପି ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପଜ୍ଝଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ସୟଂ ଅନୁସାୱନକମ୍ମଂ କରୋତି। ଆୟସ୍ମାପି ସାରିପୁତ୍ତୋ ''ପିତୁ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନାମ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ଭାରୋ, ତଂ ମୟା ଭଗୱତୋ କତ୍ତବ୍ବଂ କିଚ୍ଚଂ ଆନନ୍ଦୋ କରୋତି, ଅହଂ ଆନନ୍ଦଂ ନିସ୍ସାୟ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ୱିହରିତୁଂ ଲଭାମୀ''ତି ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅତିୱିୟ ମମାୟତି, ସୋପି ମନାପଂ ଚୀୱରଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସେୱ ଦେତୀତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ । ଏୱଂ ଗୁଣବହୁମାନେନ ମମାୟନ୍ତୋ ତଦା ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ତଂ ଚୀୱରଂ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଦାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ନୱମଂ ୱା ଭଗୱା ଦିୱସଂ ଦସମଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପନ ସଚେ ଭଣେୟ୍ୟ ''କଥଂ ଥେରୋ ଜାନାତୀ''ତି? ବହୂହି କାରଣେହି ଜାନାତି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ କିର ଜନପଦଚାରିକଂ ପକ୍କମନ୍ତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ପକ୍କମତି ''ଅହଂ ଏତ୍ତକେନ ନାମ କାଲେନ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଭଗୱନ୍ତଂ ମା ପମଜ୍ଜୀ''ତି। ସଚେ ସମ୍ମୁଖା ନ ଆପୁଚ୍ଛତି, ଭିକ୍ଖୂ ପେସେତ୍ୱାପି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱସ୍ସଂ ୱସତି, ଯେ ପଠମତରଂ ଭିକ୍ଖୂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ଏୱଂ ପହିଣତି ''ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ଚ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦଥ, ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଚ ଆରୋଗ୍ୟଂ ୱତ୍ୱା ମଂ 'ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ ଆଗମିସ୍ସତୀ'ତି ୱଦଥା''ତି ସଦା ଚ ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦିୱସେୟେୱ ଏତି। ଅପିଚାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅନୁମାନେନପି ଜାନାତି ''ଏତ୍ତକେ ଦିୱସେ ଭଗୱତା ୱିୟୋଗଂ ସହନ୍ତୋ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ୱସି, ଇତୋ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ ଅସୁକଂ ନାମ ଦିୱସଂ ନ ଅତିକ୍କମିସ୍ସତି ଅଦ୍ଧା ଆଗମିସ୍ସତୀ''ତି। ଯେସଂ ଯେସଞ୍ହି ପଞ୍ଞା ମହତୀ ତେସଂ ତେସଂ ଭଗୱତି ପେମଞ୍ଚ ଗାରୱୋ ଚ ମହା ହୋତୀତି ଇମିନା ନୟେନାପି ଜାନାତି। ଏୱଂ ବହୂହି କାରଣେହି ଜାନାତି। ତେନାହ – ''ନୱମଂ ୱା ଭଗୱା ଦିୱସଂ ଦସମଂ ୱା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଯସ୍ମା ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, ନ ଲୋକୱଜ୍ଜଂ; ତସ୍ମା ଆୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା…ପେ… ଧାରେତୁ''ନ୍ତି। ସଚେ ପନ ଥେରେନ ଅଦ୍ଧମାସୋ ୱା ମାସୋ ୱା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ସୋପି ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଅସ୍ସ।

୪୬୨-୩।ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରସ୍ମିନ୍ତି ଯେନ କେନଚି ନିଟ୍ଠାନେନ ନିଟ୍ଠିତେ ଚୀୱରସ୍ମିଂ। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଚୀୱରଂ କରଣେନପି ନିଟ୍ଠିତଂ ହୋତି, ନସ୍ସନାଦୀହିପି ତସ୍ମାସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚୀୱରଂ କତଂ ୱା ହୋତୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କତନ୍ତି ସୂଚିକମ୍ମପରିୟୋସାନେନ କତଂ, ସୂଚିକମ୍ମପରିୟୋସାନଂ ନାମ ଯଂକିଞ୍ଚି ସୂଚିୟା କତ୍ତବ୍ବଂ ପାସପଟ୍ଟଗଣ୍ଠିକପଟ୍ଟପରିୟୋସାନଂ କତ୍ୱା ସୂଚିୟା ପଟିସାମନଂ। ନଟ୍ଠନ୍ତି ଚୋରାଦୀହି ହଟଂ, ଏତମ୍ପି ହି କରଣପଲିବୋଧସ୍ସ ନିଟ୍ଠିତତ୍ତା ନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିନଟ୍ଠନ୍ତି ଉପଚିକାଦୀହି ଖାୟିତଂ। ଦଡ୍ଢନ୍ତି ଅଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଂ। ଚୀୱରାସା ୱା ଉପଚ୍ଛିନ୍ନାତି

‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ କୁଲେ ଚୀୱରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଯା ଚୀୱରାସା ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତି, ସା ୱା ଉପଚ୍ଛିନ୍ନା, ଏତେସମ୍ପି ହି କରଣପଲିବୋଧସ୍ସେୱ ନିଟ୍ଠିତତ୍ତା ନିଟ୍ଠିତଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉବ୍ଭତସ୍ମିଂ କଥିନେତି କଥିନେ ଚ ଉବ୍ଭତସ୍ମିଂ। ଏତେନ ଦୁତିଯସ୍ସ ପଲିବୋଧସ୍ସ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତଂ ପନ କଥିନଂ ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠସୁ ୱା ମାତିକାସୁ ଏକାଯ ଅନ୍ତରୁବ୍ଭାରେନ ୱା ଉଦ୍ଧରୀଯତି, ତେନସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସେ ‘‘ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ମାତିକାନ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ‘‘ଅଟ୍ଠିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତିକା କଥିନସ୍ସ ଉବ୍ଭାରାଯ – ପକ୍କମନନ୍ତିକା, ନିଟ୍ଠାନନ୍ତିକା, ସନ୍ନିଟ୍ଠାନନ୍ତିକା, ନାସନନ୍ତିକା, ସୱନନ୍ତିକା, ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକା, ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକା, ସହୁବ୍ଭାରା’’ତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠ ମାତିକାଯୋ କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତା। ଅନ୍ତରୁବ୍ଭାରୋପି ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ; ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ସଙ୍ଘୋ କଥିନଂ ଉଦ୍ଧରେଯ୍ୟ, ଏସା ଞତ୍ତି। ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ; ସଙ୍ଘୋ କଥିନଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଯସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଖମତି, କଥିନସ୍ସ ଉବ୍ଭାରୋ, ସୋ ତୁଣ୍ହସ୍ସ; ଯସ୍ସ ନକ୍ଖମତି, ସୋ ଭାସେଯ୍ୟ। ଉବ୍ଭତଂ ସଙ୍ଘେନ କଥିନଂ, ଖମତି ସଙ୍ଘସ୍ସ, ତସ୍ମା ତୁଣ୍ହୀ, ଏୱମେତଂ ଧାରଯାମୀ’’ତି (ପାଚି। ୯୨୬) ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତୋ। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ଆଗତଟ୍ଠାନେଯେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଇଧ ପନ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ପାଳି ଆହରିତବ୍ବା ହୋତି, ଅତ୍ଥୋପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତୋପି ଚ ନ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଅଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତତ୍ତାଯ।

ଦସାହପରମନ୍ତି ଦସ ଅହାନି ପରମୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଅସ୍ସାତି ଦସାହପରମୋ, ତଂ ଦସାହପରମଂ କାଲଂ ଧାରେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଦସାହପରମତା ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ‘‘ଦସାହପରମ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯା ଦସାହପରମତା ଦସାହପରମଭାୱୋ, ଅଯଂ ଏତ୍ତକୋ କାଲୋ ଯାୱ ନାତିକ୍କମତି ତାୱ ଧାରେତବ୍ବନ୍ତି।

ଅଧିଟ୍ଠିତୱିକପ୍ପିତେସୁ ଅପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଅତିରେକଂ ଚୀୱରନ୍ତି ଅତିରେକଚୀୱରଂ। ତେନେୱସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନଧିଟ୍ଠିତଂ ଅୱିକପ୍ପିତ’’ନ୍ତି।

ଛନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଖୋମଂ, କପ୍ପାସିକଂ, କୋସେଯ୍ୟଂ, କମ୍ବଲଂ, ସାଣଂ, ଭଙ୍ଗନ୍ତି ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ। ଏତେନ ଚୀୱରସ୍ସ ଜାତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପମାଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ୱିକପ୍ପନୁପଗଂ ପଚ୍ଛିମ’’ନ୍ତି ଆହ। ତସ୍ସ ପମାଣଂ ଦୀଘତୋ ଦ୍ୱେ ୱିଦତ୍ଥିଯୋ, ତିରିଯଂ ୱିଦତ୍ଥି। ତତ୍ରାଯଂ ପାଳି – ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଯାମେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲଂ ସୁଗତଙ୍ଗୁଲେନ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲୱିତ୍ଥତଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଚୀୱରଂ ୱିକପ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୫୮)।

ତଂଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଜାତିପ୍ପମାଣଂ ଚୀୱରଂ ଦସାହପରମଂ କାଲଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଯଥା ଅତିରେକଚୀୱରଂ ନ ହୋତି ତଥା ଅକୁବ୍ବତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ତଞ୍ଚ ଚୀୱରଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତି, ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତି ଚସ୍ସ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ, ପୁବ୍ବଭାଗେ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ୱିନଯକମ୍ମସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମିଚ୍ଚେୱ। କିନ୍ତଂ? ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ତଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ସନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱିନଯକମ୍ମଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ହୋତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ପଠମଂ ତାୱ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତୀ’’ତି ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଏକାଦସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତି, ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁନ ଯସ୍ସ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଯଥା ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକାଦସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ଦିୱସଂ ଚୀୱରଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତସ୍ସ ଯୋ ଅରୁଣୋ, ସୋ ଉପ୍ପନ୍ନଦିୱସନିସ୍ସିତୋ, ତସ୍ମା ଚୀୱରୁପ୍ପାଦଦିୱସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାଦସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଚେପି ବହୂନି ଏକଜ୍ଝଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱା ୱେଠେତ୍ୱା ୱା ଠପିତାନି ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ଅବଦ୍ଧାୱେଠିତେସୁ ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ଆପତ୍ତିଯୋ।

ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱାଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବାତି କଥଂ ଦେସେତବ୍ବା? ଯଥା ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତଂ, କଥଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ? ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ସଙ୍ଘଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀଯୋ – ‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ, ତଂ ପଟିଦେସେମୀ’’’ତି (ଚୂଳୱ। ୨୩୯)। ଇଧ ପନ ସଚେ ଏକଂ ଚୀୱରଂ ହୋତି ‘‘ଏକଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଦ୍ୱେ, ‘‘ଦ୍ୱେ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ବହୂନି ‘‘ସମ୍ବହୁଲାନୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ନିସ୍ସଜ୍ଜନେପି ସଚେ ଏକଂ ଯଥାପାଳିମେୱ ‘‘ଇଦଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଚୀୱର’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଦ୍ୱେ ୱା ବହୂନି ୱା, ‘‘ଇମାନି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରାନି ଦସାହାତିକ୍କନ୍ତାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି, ଇମାନାହଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜାମୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପାଳିଂ ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଅଞ୍ଞଥାପି ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ବ୍ୟତ୍ତେନଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନ ଆପତ୍ତି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବାତି ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନ ସଙ୍ଘୋ ଞାପେତବ୍ବୋ –

‘ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ ସଙ୍ଘୋ, ଅୟଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଂ ସରତି ୱିୱରତି ଉତ୍ତାନିଂ କରୋତି ଦେସେତି, ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ଅହଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ’ନ୍ତି।

ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ପସ୍ସସୀ’ତି? ‘ଆମ, ପସ୍ସାମୀ’ତି। ଆୟତିଂ ସଂୱରେୟ୍ୟାସୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୨୩୯)। ଦ୍ୱୀସୁ ପନ ସମ୍ବହୁଲାସୁ ୱା ପୁରିମନୟେନେୱ ୱଚନଭେଦୋ ଞାତବ୍ବୋ।

ଚୀୱରଦାନେପି ‘‘ସଙ୍ଘୋ ଇମଂ ଚୀୱରଂ ଇମାନି ଚୀୱରାନୀ’’ତି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱଚନଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଗଣସ୍ସ ଚ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚ ନିସ୍ସଜ୍ଜନେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଆପତ୍ତିଦେସନାପଟିଗ୍ଗହଣେସୁ ପନେତ୍ଥ ଅୟଂ ପାଳି – ‘‘ତେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନା ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସୁ ୱଚନୀୟା – ‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ତଂ ପଟିଦେସେମୀ’ତି। ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଞାପେତବ୍ବା –

‘ସୁଣନ୍ତୁ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତା, ଅୟଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଂ ସରତି ୱିୱରତି ଉତ୍ତାନିଂ କରୋତି ଦେସେତି। ଯଦାୟସ୍ମନ୍ତାନଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ଅହଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ’ନ୍ତି।

ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ପସ୍ସସୀ’ତି? ‘ଆମ, ପସ୍ସାମୀ’ତି। ‘ଆୟତିଂ ସଂୱରେୟ୍ୟାସୀ’ତି।

ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କରିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏୱମସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ – ‘ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ତଂ ପଟିଦେସେମୀ’ତି। ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ପସ୍ସସୀ’ତି, ଆମ ପସ୍ସାମୀତି ଆୟତିଂ ସଂୱରେୟ୍ୟାସୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୨୩୯)। ତତ୍ଥ ପୁରିମନୟେନେୱ ଆପତ୍ତିୟା ନାମଗ୍ଗହଣଂ ୱଚନଭେଦୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯଥା ଚ ଗଣସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜନେପି ପାଳି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଦି ହି ୱିସେସୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ଯଥେୱ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥଂ କାତୁଂ, ଏୱଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାତବ୍ବୋ। ବ୍ୟତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଟିବଲେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଞାପେତବ୍ବା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ‘‘ତିଣ୍ଣନ୍ନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥଂ କାତୁଂ, ଏୱଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାତବ୍ବୋ। ଥେରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୧୬୮) ନୟେନ ୱିସୁଂୟେୱ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଏୱମିଧାପି ୱିସୁଂ ପାଳିଂ ୱଦେୟ୍ୟ, ଯସ୍ମା ପନ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅୱତ୍ୱା ଗତୋତି, ଗଣସ୍ସ ୱୁତ୍ତା ପାଳିୟେୱେତ୍ଥ ପାଳି।

ଆପତ୍ତିପଟିଗ୍ଗହଣେ ପନ ଅୟଂ ୱିସେସୋ, ଯଥା ଗଣସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଆପତ୍ତିୟା ଦେସିୟମାନାୟ ଆପତ୍ତିପଟିଗ୍ଗାହକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଞତ୍ତିଂ ଠପେତି, ଏୱଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ଯଥା ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଏୱଂ ଆପତ୍ତି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବା। ଦ୍ୱିନ୍ନଞ୍ହି ଞତ୍ତିଟ୍ଠପନା ନାମ ନତ୍ଥି, ଯଦି ସିୟା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥଂ ୱିସୁଂ ନ ୱଦେୟ୍ୟ।

ନିସ୍ସଟ୍ଠଚୀୱରଦାନେପି ଯଥା ‘‘ଇମଂ ଚୀୱରଂ ଆୟସ୍ମତୋ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଏକୋ ୱଦତି, ଏୱଂ ‘‘ଇମଂ ମୟଂ ଚୀୱରଂ ଆୟସ୍ମତୋ ଦେମା’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇତୋ ଗରୁକତରାନି ହି ଞତ୍ତିଦୁତିୟକମ୍ମାନିପି ‘‘ଅପଲୋକେତ୍ୱା କାତବ୍ବାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତାନି ଅତ୍ଥି, ତେସଂ ଏତଂ ଅନୁଲୋମଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠଚୀୱରଂ ପନ ଦାତବ୍ବମେୱ ଅଦାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତି, ୱିନୟକମ୍ମମତ୍ତଞ୍ହେତଂ। ନ ତଂ ତେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଗଣସ୍ସ ୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ଦିନ୍ନମେୱ ହୋତୀତି।

୪୬୮।ଦସାହାତିକ୍କନ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତସଞ୍ଞୀତି ଦସାହଂ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଚୀୱରେ ‘‘ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ, ଦସାହେ ୱା ଅତିକ୍କନ୍ତେ ‘‘ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ଦସାହୋ’’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ନ ଇଧ ସଞ୍ଞା ରକ୍ଖତି। ଯୋପି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ, ତସ୍ସପି ତଂ ଚୀୱରଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟାପତ୍ତି ଚ। ସନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱିନୟକମ୍ମଂ ୱା ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ଉଭୋପି ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପା ଯୁଜ୍ଜନ୍ତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିତେୱିସ୍ସଜ୍ଜିତସଞ୍ଞୀତି କସ୍ସଚି ଅଦିନ୍ନେ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତେ ‘‘ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ମୟା’’ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ।

ଅନଟ୍ଠେ ନଟ୍ଠସଞ୍ଞୀତି ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରେନ ସଦ୍ଧିଂ ବହୂନି ଅଞ୍ଞେସଂ ଚୀୱରାନି ଏକତୋ ଠପିତାନି ଚୋରା ହରନ୍ତି। ତତ୍ରେସ ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରେ

ଅନଟ୍ଠେ ନଟ୍ଠସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ଅୱିନଟ୍ଠାଦୀସୁପି।

ଅୱିଲୁତ୍ତେତି ଏତ୍ଥ ପନ ଗଣ୍ଠିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପସଯ୍ହାୱହାରୱସେନ ଅୱିଲୁତ୍ତେତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ସକିଂ ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ସକିଂ ପାରୁତଂ ୱା କାଯତୋ ଅମୋଚେତ୍ୱା ଦିୱସମ୍ପି ୱିଚରତି, ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। ମୋଚେତ୍ୱା ମୋଚେତ୍ୱା ନିୱାସେତି ୱା ପାରୁପତି ୱା ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତଂ ୱା ସଣ୍ଠପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋପି ଅନାପତ୍ତି, ''ଅନାପତ୍ତି ଅଞ୍ଞେନ କତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି (ପାରା। ୫୭୦) ଆଦିୱଚନଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାଧକଂ। ଅନତିକ୍କନ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ୱେମତିକସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ ପରିଭୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୬୯।''ଅନାପତ୍ତି ଅନ୍ତୋଦସାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି, ୱିକପ୍ପେତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗଂ ୱିକପ୍ପନୁପଗଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାଯଂ ପାଳି – ଅଥ ଖୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏତଦହୋସି – ''ଯାନି ତାନି ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତାନି 'ତିଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ୱସ୍ସିକସାଟିକା'ତି ୱା 'ନିସୀଦନ'ନ୍ତି ୱା 'ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣ'ନ୍ତି ୱା 'କଣ୍ଡୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦୀ'ତି ୱା ମୁଖପୁଞ୍ଛନଚୋଳକନ୍ତି ୱା ପରିକ୍ଖାରଚୋଳନ୍ତି ୱା ସବ୍ବାନି ତାନି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାନୀତି ନୁ ଖୋ ଉଦାହୁ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବାନୀ''ତି, ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ –

''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ୱସ୍ସାନଂ ଚାତୁମାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ତତୋ ପରଂ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; ନିସୀଦନଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; କଣ୍ଡୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦିଂ ଯାୱଆବାଧା ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ତତୋ ପରଂ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; ମୁଖପୁଞ୍ଛନଚୋଳଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୫୮)।

''ତତ୍ଥ ତିଚୀୱରଂ'' ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତେନ ରଜିତ୍ୱା କପ୍ପବିନ୍ଦୁଂ ଦତ୍ୱା ପମାଣଯୁତ୍ତମେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ପମାଣଂ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦେନ ସୁଗତଚୀୱରତୋ ଊନକଂ ୱଟ୍ଟତି, ଲାମକପରିଚ୍ଛେଦେନ ସଙ୍ଘାଟିଯା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗସ୍ସ ଚ ଦୀଘତୋ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକଂ ତିରିଯଂ ମୁଟ୍ଠିତ୍ତିକଂ ପମାଣଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନ୍ତରୱାସକୋ ଦୀଘତୋ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକୋ ତିରିଯଂ ଦ୍ୱିହତ୍ଥୋପି ୱଟ୍ଟତି। ପାରୁପଣେନପି ହି ସକ୍କା ନାଭିଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁନ୍ତି। ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣତୋ ପନ ଅତିରେକଂ ଊନକଞ୍ଚ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ''ଦ୍ୱେ ଚୀୱରସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନା – କାଯେନ ୱା ଅଧିଟ୍ଠେତି, ୱାଚାଯ ୱା ଅଧିଟ୍ଠେତୀ''ତି (ପରି। ୩୨୨) ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପୁରାଣସଙ୍ଘାଟିଂ ''ଇମଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀ''ତି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନୱଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ''ଇମଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେନ ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା କାଯୱିକାରଂ କରୋନ୍ତେନ କାଯେନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ଇଦଂ କାଯେନ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ତଂ ଯେନ କେନଚି ସରୀରାୱଯୱେନ ଅଫୁସନ୍ତସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟତି। ୱାଚାଯ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପନ ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱାଚାଯ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ତତ୍ର ଦୁୱିଧଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ – ସଚେ ହତ୍ଥପାସେ ହୋତି ''ଇମଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ''ତି ୱାଚା ଭିନ୍ଦିତବ୍ବା। ଅଥ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭେ ୱା ଉପରିପାସାଦେ ୱା ସାମନ୍ତୱିହାରେ ୱା ହୋତି ଠପିତଟ୍ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ଏତଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ''ତି ୱାଚା ଭିନ୍ଦିତବ୍ବା। ଏସ ନଯୋ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେ ଅନ୍ତରୱାସକେ ଚ। ନାମମତ୍ତମେୱ ହି ୱିସେସୋ। ତସ୍ମା ସବ୍ବାନି ସଙ୍ଘାଟିଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରୱାସକନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ନାମେନେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାନି। ସଚେ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠପିତୱତ୍ଥେହି ସଙ୍ଘାଟିଆଦୀନି କରୋତି, ନିଟ୍ଠିତେ ରଜନେ ଚ କପ୍ପେ ଚ ଇମଂ ''ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀ''ତି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାନି। ଅଧିଟ୍ଠିତେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ମହନ୍ତତରମେୱ ଦୁତିଯପଟ୍ଟଂ ୱା ଖଣ୍ଡଂ ୱା ସଂସିବ୍ବନ୍ତେନ ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେୱ। ସମେ ୱା ଖୁଦ୍ଦକେ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି।

ତିଚୀୱରଂ ପନ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି? ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ କିରାହ – ''ତିଚୀୱରଂ ତିଚୀୱରମେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳାଧିଟ୍ଠାନଂ ଲଭେଯ୍ୟ ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦେ ପରିହାରୋ ନିରତ୍ଥକୋ ଭୱେଯ୍ୟା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ କିର ଅୱସେସା ଭିକ୍ଖୂ ଆହଂସୁ – ''ପରିକ୍ଖାରଚୋଳମ୍ପି ଭଗୱତାୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ ''ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ନାମ ପାଟେକ୍କଂ ନିଧାନମୁଖମେତନ୍ତି ତିଚୀୱରଂ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦେ ପନ ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିହରନ୍ତସ୍ସ ପରିହାରୋ ୱୁତ୍ତୋ''ତି। ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଭାଣକୋ ପୁଣ୍ଣୱାଲିକୱାସୀ ମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରୋପି କିର ଆହ – ''ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ମହାଥେରାନଂ ଅସ୍ସୁମ୍ହ, ଅରଞ୍ଞୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂ ରୁକ୍ଖସୁସିରାଦୀସୁ ଚୀୱରଂ ଠପେତ୍ୱା ପଧାନଂ ପଦହନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସାମନ୍ତୱିହାରେ ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥାଯ ଗତାନଞ୍ଚ ନେସଂ ସୂରିଯେ ଉଟ୍ଠିତେ ସାମଣେରା ୱା ଦହରଭିକ୍ଖୂ ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୁଖପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ତିଚୀୱରଂ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ ପୁବ୍ବେ ଆରଞ୍ଞିକା ଭିକ୍ଖୂ ଅବଦ୍ଧସୀମାଯଂ ଦୁପ୍ପରିହାରନ୍ତି ତିଚୀୱରଂ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳମେୱ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୂ''ତି।

''ଓସ୍ସିକସାଟିକା'' ଅନତିରିତ୍ତପ୍ପମାଣା ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଵୁତ୍ତନୟେନେଵ ଚତ୍ତାରୋ ଓସ୍ସିକେ ମାସେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଵିକପ୍ପେତବ୍ବା। ଵଣ୍ଣଭେଦମତ୍ତରତ୍ତାପି ଚେସା ଵଟ୍ଟତି। ଦ୍ୱେ ପନ ନ ଵଟ୍ଟନ୍ତି। ''ନିସୀଦନଂ'' ଵୁତ୍ତନୟେନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେଵ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ପମାଣୟୁତ୍ତଂ ଏକମେଵ, ଦ୍ୱେ ନ ଵଟ୍ଟନ୍ତି। ''ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣ''ମ୍ପି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେଵ, ତଂ ପନ ମହନ୍ତମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି, ଏକମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି, ବହୂନିପି ଵଟ୍ଟନ୍ତି। ନୀଲମ୍ପି ପୀତକମ୍ପି ସଦସମ୍ପି ପୁପ୍ଫଦସମ୍ପୀତି ସବ୍ବପ୍ପକାରଂ ଵଟ୍ଟତି। ସକିଂ ଅଧିଟ୍ଠିତଂ ଅଧିଟ୍ଠିତମେଵ ହୋତି। ''କଣ୍ଡୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦି'' ଯାଵ ଆବାଧୋ ଅତ୍ଥି, ତାଵ ପମାଣିକା ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ଆବାଧେ ଵୂପସନ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଵିକପ୍ପେତବ୍ବା, ଏକାଵ ଵଟ୍ଟତି । ''ମୁଖପୁଞ୍ଛନଚୋଳଂ'' ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେଵ, ଯାଵ ଏକଂ ଧୋୱିୟତି, ତାଵ ଅଞ୍ଞଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଵଟ୍ଟନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ଥେରା ''ନିଧାନମୁଖମେତଂ ବହୂନିପି ଵଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତି ଵଦନ୍ତି। ପରିକ୍ଖାରଚୋଳେ ଗଣନା ନତ୍ଥି, ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛତି ତତ୍ତକଂ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେଵ। ଥଵିକାପି ପରିସ୍ସାଵନମ୍ପି ଵିକପ୍ପନୁପଗଂ ପଚ୍ଛିମଚୀଵରପ୍ପମାଣଂ ''ପରିକ୍ଖାରଚୋଳକ''ନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେଵ। ବହୂନି ଏକତୋ କତ୍ୱା ''ଇମାନି ଚୀଵରାନି ପରିକ୍ଖାରଚୋଳାନି ଅଧିଟ୍ଠାମୀ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାତୁମ୍ପି ଵଟ୍ଟତିୟେଵ। ଭେସଜ୍ଜନଵକମ୍ମମାତାପିତୁଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଠପେନ୍ତେନପି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେଵ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ''ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ମଞ୍ଚଭିସି ପୀଠକଭିସି ବିମ୍ବୋହନଂ ପାଵାରୋ କୋଜଵୋତି ଏତେସୁ ପନ ସେନାସନପରିକ୍ଖାରତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେ ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥିୟେଵ।

ଅଧିଟ୍ଠିତଚୀଵରଂ ପନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋ କଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଵିଜହତୀତି? ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାନେନ, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହଣେନ, ଵିସ୍ସାସଗ୍ଗାହେନ, ହୀନାୟାଵତ୍ତନେନ, ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେନ , କାଲଂକିରିୟାୟ, ଲିଙ୍ଗପରିଵତ୍ତନେନ, ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣେନ, ଛିଦ୍ଦଭାଵେନାତି ଇମେହି ନଵହି କାରଣେହି ଵିଜହତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମେହି ଅଟ୍ଠହି ସବ୍ବଚୀଵରାନି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଵିଜହନ୍ତି, ଛିଦ୍ଦଭାଵେନ ପନ ତିଚୀଵରସ୍ସେଵ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅଧିଟ୍ଠାନଵିଜହନଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତଞ୍ଚ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣେନ ଛିଦ୍ଦେନ। ତତ୍ଥ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣଂ କନିଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲିନଖଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ, ଛିଦ୍ଦଞ୍ଚ ଵିନିଵିଦ୍ଧଛିଦ୍ଦମେଵ। ଛିଦ୍ଦସ୍ସ ହି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଏକତନ୍ତୁ ଚେପି ଅଚ୍ଛିନ୍ନୋ ହୋତି, ରକ୍ଖତି। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘାଟିୟା ଚ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗସ୍ସ ଚ ଦୀଘନ୍ତତୋ ଵିଦତ୍ଥିପ୍ପମାଣସ୍ସ ତିରିୟନ୍ତତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣସ୍ସ ପଦେସସ୍ସ ଓରତୋ ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭିନ୍ଦତି, ପରତୋ ନ ଭିନ୍ଦତି। ଅନ୍ତରଵାସକସ୍ସ ପନ ଦୀଘନ୍ତତୋ ଵିଦତ୍ଥିପ୍ପମାଣସ୍ସେଵ ତିରିୟନ୍ତତୋ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣସ୍ସ ପଦେସସ୍ସ ଓରତୋ ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭିନ୍ଦତି, ପରତୋ ନ ଭିନ୍ଦତି। ତସ୍ମା ଜାତେ ଛିଦ୍ଦେ ତଂ ଚୀଵରଂ ଅତିରେକଚୀଵରଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି, ସୂଚିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ''ପମାଣଚୀଵରସ୍ସ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭିନ୍ଦତି, ମହନ୍ତସ୍ସ ପନ ପମାଣତୋ ବହି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିନ୍ଦତି, ଅନ୍ତୋଜାତଂ ଭିନ୍ଦତୀ''ତି। କରଵୀକତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଆହ – ''ଖୁଦ୍ଦକଂ ମହନ୍ତଂ ନ ପମାଣଂ, ଦ୍ୱେ ଚୀଵରାନି ପାରୁପନ୍ତସ୍ସ ଵାମହତ୍ଥେ ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା ଠପିତଟ୍ଠାନେ ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିନ୍ଦତି, ଓରଭାଗେ ଭିନ୍ଦତି। ଅନ୍ତରଵାସକସ୍ସାପି ଓଵଟ୍ଟିକଂ କରୋନ୍ତେନ ସଙ୍ଘରିତଟ୍ଠାନେ ଛିଦ୍ଦଂ ନ ଭିନ୍ଦତି, ତତୋ ଓରଂ ଭିନ୍ଦତୀ''ତି। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ତିଚୀଵରେ ମହାସୁମତ୍ଥେରଵାଦଂ ପମାଣଂ କତ୍ୱା ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ''ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ରକ୍ଖତୀ''ତି। ପରିକ୍ଖାରଚୋଳେ ଦୀଘସୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲେ ସୁଗତଙ୍ଗୁଲେନ ତିରିୟଂ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲେ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଵିଜହତି। ମହନ୍ତେ ଚୋଳେ ତତୋ ପରେନ ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଵିଜହତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବେସୁ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବକେସୁ ଚୀଵରେସୂ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବକଚୀଵରାନଂ ଵିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯଞ୍ଚି ନିସୀଦନ-କଣ୍ଡୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦି-ଓସ୍ସିକସାଟିକାନଂ ପମାଣଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତଂ ଉକ୍କଟ୍ଠଂ, ତତୋ ଉତ୍ତରି ପଟିସିଦ୍ଧତ୍ତା ନ ପଚ୍ଛିମଂ ତତୋ ହେଟ୍ଠା ଅପ୍ପଟିସିଦ୍ଧତ୍ତା। ତିଚୀଵରସ୍ସାପି ସୁଗତଚୀଵରପ୍ପମାଣତୋ ଊନକତ୍ତଂ ଉକ୍କଟ୍ଠପ୍ପମାଣମେଵ। ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ଵିସୁଂ ସୁତ୍ତେ ଵୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି। ମୁଖପୁଞ୍ଛନପଚ୍ଚତ୍ଥରଣପରିକ୍ଖାରଚୋଳାନଂ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥିୟେଵ। ଵିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମେନ ପନ ପଚ୍ଛିମପରିଚ୍ଛେଦୋ ଵୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଯଂ ତାଵ ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୟଂ ''ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ରକ୍ଖତୀ''ତି ଵତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳସ୍ସେଵ ସୁଗତଙ୍ଗୁଲେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲଚତୁରଙ୍ଗୁଲପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇତରେସଂ ତିଚୀଵରାଦୀନଂ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକାଦିପଭେଦଂ ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ସନ୍ଧାୟ ''ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବେସୁ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବକେସୁଚୀଵରେସୂ''ତି ଵୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ସମେତି।

କରଵୀକତିସ୍ସତ୍ଥେରଵାଦେପି ଦୀଘନ୍ତତୋଯେଵ ଛିଦ୍ଦଂ ଦସ୍ସିତଂ, ତିରିୟନ୍ତତୋ ନ ଦସ୍ସିତଂ, ତସ୍ମା ସୋ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ। ମହାସୁମତ୍ଥେରଵାଦେ ''ପମାଣଚୀଵରସ୍ସ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭିନ୍ଦତି, ମହନ୍ତସ୍ସ ପନ ପମାଣତୋ ବହି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିନ୍ଦତୀ''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଇଦଂ ପନ ନ ଵୁତ୍ତଂ – ''ଇଦଂ ନାମ ପମାଣଚୀଵରଂ ଇତୋ ଉତ୍ତରି ମହନ୍ତଂ ଚୀଵର''ନ୍ତି। ଅପିଚେତ୍ଥ ତିଚୀଵରାଦୀନଂ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକାଦିଭେଦଂ ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତତ୍ଥ ଯଦି ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣତୋ ବହି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ଉକ୍କଟ୍ଠପତ୍ତସ୍ସାପି ମଜ୍ଝିମପତ୍ତସ୍ସ ଵା ଓମକପ୍ପମାଣତୋ ବହି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ନ ଚ ନ ଭିନ୍ଦତି। ତସ୍ମା ଅୟମ୍ପି ଵାଦୋ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ।

ଯୋ ପନାୟଂ ସବ୍ବପଠମୋ ଅଟ୍ଠକଥାଵାଦୋ, ଅୟମେଵେତ୍ଥ ପମାଣଂ। କସ୍ମା? ପରିଚ୍ଛେଦସବ୍ଭାଵତୋ। ତିଚୀଵରସ୍ସ ହି ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ଛିଦ୍ଦପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ଛିଦ୍ଦୁପ୍ପତ୍ତିଦେସପ୍ପମାଣଞ୍ଚ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁୟେଵ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଵୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ସ୍ୱେଵ ଵାଦୋ ପମାଣଂ। ଅଦ୍ଧା ହି ସୋ ଭଗଵତୋ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା

ୱୁତ୍ତୋ। ଇତରେସୁ ପନ ନେୱ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଅତ୍ଥି, ନ ପୁବ୍ବାପରଂ ସମେତୀତି।

ଯୋ ପନ ଦୁକ୍କଲଟ୍ଠାନେ ପଠମଂ ଅଗ୍ଗଳଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଦୁକ୍କଲଟ୍ଠାନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପନେତି, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିଜ୍ଜତି। ମଣ୍ଡଲପରିୱତ୍ତନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଦୁପଟ୍ଟସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ପଟଲେ ଛିଦ୍ଦେ ୱା ଜାତେ ଗଳିତେ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିଜ୍ଜତି, ଖୁଦ୍ଦକଂ ଚୀୱରଂ ମହନ୍ତଂ କରୋତି, ମହନ୍ତଂ ୱା ଖୁଦ୍ଦକଂ କରୋତି, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ଭିଜ୍ଜତି। ଉଭୋ କୋଟିୟୋ ମଜ୍ଝେ କରୋନ୍ତୋ ସଚେ ପଠମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଘଟେତି, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଅଥ ଘଟେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦତି, ନ ଭିଜ୍ଜତି, ରଜକେହି ଧୋୱାପେତ୍ୱା ସେତଂ କାରାପେନ୍ତସ୍ସାପି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନମେୱାତି । ଅୟଂ ତାୱ ''ଅନ୍ତୋଦସାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି ୱିକପ୍ପେତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ।

ୱିକପ୍ପନେ ପନ ଦ୍ୱେ ୱିକପ୍ପନା – ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ଚ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ଚ। କଥଂ ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ହୋତୀତି? ଚୀୱରାନଂ ଏକବହୁଭାୱଂ ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା '''ଇମଂ ଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ଇମାନି ଚୀୱରାନୀ'ତି ୱା 'ଏତଂ ଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ଏତାନି ଚୀୱରାନୀ'''ତି ୱା ''ତୁଯ୍ହଂ ୱିକପ୍ପେମୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅୟମେକା ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି। ''ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ, ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକାନି ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚୟଂ ୱା କରୋହୀ''ତି ଏୱଂ ପନ ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ନାମ ହୋତି। ତତୋପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦୟୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଅପରୋପି ନୟୋ – ତଥେୱ ଚୀୱରାନଂ ଏକବହୁଭାୱଂ ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ '''ଇମଂ ଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ଇମାନି ଚୀୱରାନୀ'ତି ୱା 'ଏତଂ ଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ଏତାନି ଚୀୱରାନୀ'''ତି ୱା ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଅଭିରୁଚିତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା '''ତିସ୍ସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିକପ୍ପେମୀ'ତି ୱା 'ତିସ୍ସାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା, ସିକ୍ଖମାନାୟ, ତିସ୍ସସ୍ସ ସାମଣେରସ୍ସ, ତିସ୍ସାୟ ସାମଣେରିୟା ୱିକପ୍ପେମୀ'''ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅୟଂ ଅପରାପି ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଭୋଗାଦୀସୁ ପନ ଏକମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ''ତିସ୍ସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତକଂ…ପେ… ତିସ୍ସାୟ ସାମଣେରିୟା ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚୟଂ ୱା କରୋହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ନାମ ହୋତି। ତତୋପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦୟୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

କଥଂ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ହୋତୀତି? ଚୀୱରାନଂ ତଥେୱ ଏକବହୁଭାୱଂ ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା '''ଇମଂ ଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ଇମାନି ଚୀୱରାନୀ'ତି ୱା 'ଏତଂ ଚୀୱର'ନ୍ତି ୱା 'ଏତାନି ଚୀୱରାନୀ'''ତି ୱା ୱତ୍ୱା ''ତୁଯ୍ହଂ ୱିକପ୍ପନତ୍ଥାୟ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ''କୋ ତେ ମିତ୍ତୋ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ୱା''ତି? ତତୋ ଇତରେନ ପୁରିମନୟେନେୱ ''ତିସ୍ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ୱା…ପେ… ତିସ୍ସା ସାମଣେରୀ''ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପୁନ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ''ଅହଂ ତିସ୍ସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦମ୍ମୀତି ୱା…ପେ… ତିସ୍ସାୟ ସାମଣେରିୟା ଦମ୍ମୀ''ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅୟଂ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଭୋଗାଦୀସୁ ପନ ଏକମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ଦୁତିୟସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚୟଂ ୱା କରୋହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ନାମ ହୋତି। ତତୋପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦୟୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱିକପ୍ପନାନଂ କିଂ ନାନାକରଣଂ? ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାୟଂ ସୟଂ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ପରେନ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତି । ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାୟ ପରେନେୱ ୱିକପ୍ପାପେତ୍ୱା ପରେନେୱ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତି, ଇଦମେତ୍ଥ ନାନାକରଣଂ। ସଚେ ପନ ଯସ୍ସ ୱିକପ୍ପେତି, ସୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିକୋୱିଦୋ ନ ହୋତି, ନ ଜାନାତି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତୁଂ, ତଂ ଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବ୍ୟତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତବ୍ବଂ। ୱିକପ୍ପିତୱିକପ୍ପନା ନାମେସା ୱଟ୍ଟତି। ଅୟଂ ''ୱିକପ୍ପେତୀ''ତି ଇମସ୍ମିଂ ପଦେ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ।

''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ ଚ ଇଦଂ ''ୱିକପ୍ପେତୀ''ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି, ନ ଚ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ତଥାଗତା ଭାସନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏୱମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ତିଚୀୱରଂ ତିଚୀୱରସଙ୍ଖେପେନେୱ ପରିହରତୋ ଅଧିଟ୍ଠାତୁମେୱ ଅନୁଜାନାମି, ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ। ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ପନ ଚାତୁମାସତୋ ପରଂ ୱିକପ୍ପେତୁମେୱ ନ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଯୋ ତିଚୀୱରେ ଏକେନ ଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସିତୁକାମୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ତିଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିପ୍ପୱାସସୁଖତ୍ଥଂ ୱିକପ୍ପନାୟ ଓକାସୋ ଦିନ୍ନୋ ହୋତି। ଦସାହାତିକ୍କମେ ଚ ଅନାପତ୍ତୀତି ଏତେନୁପାୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିକପ୍ପନାୟ ଅପ୍ପଟିସିଦ୍ଧଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦେତି। କଥଂ ପନ ଦିନ୍ନଂ ହୋତି, କଥଂ ଗହିତଂ? ''ଇମଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦେମି ଦଦାମି ଦଜ୍ଜାମି ଓଣୋଜେମି ପରିଚ୍ଚଜାମି ନିସ୍ସଜ୍ଜାମି ୱିସ୍ସଜ୍ଜାମୀତି ୱା ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଦେମି…ପେ… ନିସ୍ସଜ୍ଜାମୀ''ତି ୱା ୱଦତି, ସମ୍ମୁଖାପି ପରମ୍ମୁଖାପି ଦିନ୍ନଂୟେୱ ହୋତି। ''ତୁଯ୍ହଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମଯ୍ହଂ ଗଣ୍ହାମୀ''ତି ୱଦତି, ସୁଦିନ୍ନଂ ସୁଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ। ''ତୱ ସନ୍ତକଂ କରୋହି, ତୱ ସନ୍ତକଂ ହୋତୁ, ତୱ ସନ୍ତକଂ କରିସ୍ସସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମମ ସନ୍ତକଂ

କରୋମି, ମମ ସନ୍ତକଂ ହୋତୁ, ମମ ସନ୍ତକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦତି, ଦୁଦ୍ଦିନ୍ନଂ ଦୁଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ। ନେୱ ଦାତା ଦାତୁଂ ଜାନାତି, ନ ଇତରୋ ଗହେତୁଂ। ସଚେ ପନ ‘‘ତୱ ସନ୍ତକଂ କରୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ଗଣ୍ହାତି, ସୁଗ୍ଗହିତଂ। ସଚେ ପନ ‘‘ଏକୋ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱଦତି, ଇତରୋ ‘‘ନ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ପୁନ ସୋ ‘‘ଦିନ୍ନଂ ମଯା ତୁୟ୍ହଂ, ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱଦତି, ଇତରୋପି ‘‘ନ ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱଦତି। ତତୋ ପୁରିମୋପି ‘‘ମଯା ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ପଚ୍ଛିମୋପି ‘‘ମଯା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତ’’ନ୍ତି। କସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି? ନ କସ୍ସଚି ଆପତ୍ତି। ଯସ୍ସ ପନ ରୁଚ୍ଚତି, ତେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ଯୋ ପନ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ୱେମତିକୋ, ତେନ କିଂ କାତବ୍ବଂ? ୱେମତିକଭାୱଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସଚେ ଅନଧିଟ୍ଠିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱଂ ମେ କପ୍ପିଯଂ ହୋତୀତି ୱତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ନ ହି ଏୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ୱିନଯକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ମୁସାୱାଦୋ ହୋତି। କେଚି ପନ ‘‘ଏକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱିସ୍ସାସଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ଦିନ୍ନଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ନ ହି ତସ୍ସେତଂ ୱିନଯକମ୍ମଂ, ନାପି ତଂ ଏତ୍ତକେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ଥୁଂ ହୋତି।

ନସ୍ସତୀତିଆଦି ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଯୋ ନ ଦଦେୟ୍ଯ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ମୟ୍ହଂ ଦିନ୍ନଂ ଇମିନା’’ତି ଇମାଯ ସଞ୍ଞାଯ ନ ଦେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ତସ୍ସ ସନ୍ତକଭାୱଂ ପନ ଞତ୍ୱା ଲେସେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋତି।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ କାଯୱାଚାତୋ ଚ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, ଅନଧିଟ୍ଠାନେନ ଚ ଅୱିକପ୍ପନେନ ଚ ଆପଜ୍ଜନତୋ ଅକିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱେପି ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅଜାନନ୍ତୋପି ଆପଜ୍ଜତୀତି ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୭୧।ତେନସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତି ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ସନ୍ତରୁତ୍ତରେନାତି ଅନ୍ତରନ୍ତି ଅନ୍ତରୱାସକୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ଉତ୍ତରନ୍ତି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ, ସହ ଅନ୍ତରେନ ଉତ୍ତରଂ ସନ୍ତରୁତ୍ତରଂ, ତେନ ସନ୍ତରୁତ୍ତରେନ, ସହ ଅନ୍ତରୱାସକେନ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନାତି ଅତ୍ଥୋ। କଣ୍ଣକିତାନୀତି ସେଦେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସେସୁ ସଞ୍ଜାତକାଳସେତମଣ୍ଡଲାନି। ଅଦ୍ଦସ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋତି ଥେରୋ କିର ଭଗୱତି ଦିୱା ପଟିସଲ୍ଲାନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ତଂ ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି ଦାରୁଭଣ୍ଡମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡାନି ପଟିସାମେନ୍ତୋ ଅସମ୍ମଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତୋ ଗିଲାନେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସେନାସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଦ୍ଦସ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ’’ତି।

୪୭୩।ଅୱିପ୍ପୱାସସମ୍ମୁତିଂ ଦାତୁନ୍ତି ଅୱିପ୍ପୱାସେ ସମ୍ମୁତି ଅୱିପ୍ପୱାସସମ୍ମୁତି, ଅୱିପ୍ପୱାସାଯ ୱା ସମ୍ମୁତି ଅୱିପ୍ପୱାସସମ୍ମୁତି। କୋ ପନେତ୍ଥ ଆନିସଂସୋ? ଯେନ ଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସତି, ତଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ନ ହୋତି, ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ନାପଜ୍ଜତି। କିତ୍ତକଂ କାଲଂ? ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ତାୱ ଆହ – ‘‘ଯାୱ ରୋଗୋ ନ ୱୂପସମତି, ୱୂପସନ୍ତେ ପନ ରୋଗେ ସୀଘଂ ଚୀୱରଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି । ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ – ‘‘ସୀଘଂ ଆଗଚ୍ଛତୋ ରୋଗୋ ପଟିକୁପ୍ପେୟ୍ଯ, ତସ୍ମା ସଣିକଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ସତ୍ଥଂ ୱା ପରିଯେସତି, ‘ଗଚ୍ଛାମୀ’ତି ଆଭୋଗଂ ୱା କରୋତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱଟ୍ଟତି। ‘ନ ଦାନି ଗମିସ୍ସାମୀ’ତି ଏୱଂ ପନ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତବ୍ବଂ, ଅତିରେକଚୀୱରଟ୍ଠାନେ ଠସ୍ସତୀ’’ତି। ସଚେ ପନସ୍ସ ରୋଗୋ ପଟିକୁପ୍ପତି, କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି? ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ତାୱ ଆହ – ‘‘ସଚେ ସୋୟେୱ ରୋଗୋ ପଟିକୁପ୍ପତି, ସା ଏୱ ସମ୍ମୁତି, ପୁନ ସମ୍ମୁତିଦାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ଅଥଞ୍ଞୋ କୁପ୍ପତି, ପୁନ ଦାତବ୍ବା ସମ୍ମୁତୀ’’ତି। ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଆହ – ‘‘ସୋ ୱା ରୋଗୋ ହୋତୁ, ଅଞ୍ଞୋ ୱା ପୁନ ସମ୍ମୁତିଦାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି।

୪୭୫-୬।ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଇଧ ପନ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ୱିଯ ଅତ୍ଥଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠିତେ ଚୀୱରସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ଏୱଂ ସାମିୱସେନ କରଣୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କରଣୱସେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ଇଦଂ ନାମ କାତବ୍ବନ୍ତି ନତ୍ଥି। ସାମିୱସେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚୀୱରସ୍ମିଂ ନିଟ୍ଠିତେ କଥିନେ ଚ ଉବ୍ଭତେ ଏୱଂ ଛିନ୍ନପଲିବୋଧୋ ଏକରତ୍ତମ୍ପି ଚେ ଭିକ୍ଖୁ ତିଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସେୟ୍ଯାତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥୋ ଯୁଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ତିଚୀୱରେନାତି ଅଧିଟ୍ଠିତେସୁ ତୀସୁ ଚୀୱରେସୁ ଯେନ କେନଚି। ଏକେନ ୱିପ୍ପୱୁତ୍ଥୋପି ହି ତିଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱୁତ୍ଥୋ ହୋତି, ପଟିସିଦ୍ଧପରିଯାପନ୍ନେନ ୱିପ୍ପୱୁତ୍ଥତ୍ତା। ତେନେୱସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ସଙ୍ଘାଟିଯା ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପ୍ପୱସେୟ୍ଯାତି ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ୱସେୟ୍ଯ।

୪୭୭-୮।ଗାମୋ ଏକୂପଚାରୋତିଆଦି ଅୱିପ୍ପୱାସଲକ୍ଖଣୱତ୍ଥାପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ପରଂ ଯଥାକ୍କମେନ ତାନେୱ ପନ୍ନରସ ମାତିକାପଦାନି

ୱିହାରେନ୍ତୋ ‘‘ଗାମୋ ଏକୂପଚାରୋ ନାମା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏକକୁଲସ୍ସ ଗାମୋତି ଏକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱା ଭୋଜକସ୍ସ ୱା ଗାମୋ। ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଯେନ କେନଚି ପାକାରେନ ୱା ୱତିଯା ୱା ପରିକ୍ଖାଯ ୱା ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଏକକୁଲଗାମସ୍ସ ଏକୂପଚାରତା ଦସ୍ସିତା। ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱତ୍ଥବ୍ବନ୍ତି ଏୱରୂପେ ଗାମେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗାମବ୍ଭନ୍ତରେ ଯଥାରୁଚିତେ ଠାନେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଇମିନା ତସ୍ସେୱ ଗାମସ୍ସ ନାନୂପଚାରତା ଦସ୍ସିତା। ଏୱରୂପେ ଗାମେ ଯସ୍ମିଂ ଘରେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥବ୍ବଂ। ହତ୍ଥପାସା ୱା ନ ୱିଜହିତବ୍ବନ୍ତି ଅଥ ୱା ତଂ ଘରଂ ସମନ୍ତତୋ ହତ୍ଥପାସା ନ ୱିଜହିତବ୍ବଂ, ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟରତନପ୍ପମାଣପ୍ପଦେସା ଉଦ୍ଧଂ ନ ୱିଜହିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟରତନବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ ୱତ୍ଥୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତଂ ପମାଣଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସଚେପି ଇଦ୍ଧିମା ଭିକ୍ଖୁ ଆକାସେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମେୱ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମିଂ ଘରେତି ଘରପରିଚ୍ଛେଦୋ ‘‘ଏକକୁଲସ୍ସ ନିୱେସନଂ ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା (ପାରା। ୪୮୦) ଲକ୍ଖଣେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୪୭୯।ନାନାକୁଲସ୍ସଗାମୋତି ନାନାରାଜୂନଂ ୱା ଭୋଜକାନଂ ୱା ଗାମୋ, ୱେସାଲିକୁସିନାରାଦିସଦିସୋ। ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ଇମିନା ନାନାକୁଲଗାମସ୍ସ ଏକୂପଚାରତା ଦସ୍ସିତା। ସଭାଯେ ୱା ଦ୍ୱାରମୂଲେ ୱାତି ଏତ୍ଥ ସଭାଯନ୍ତି ଲିଙ୍ଗବ୍ୟତ୍ତଯେନ ସଭା ୱୁତ୍ତା। ଦ୍ୱାରମୂଲେତି ନଗରଦ୍ୱାରସ୍ସ ସମୀପେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଏୱରୂପେ ଗାମେ ଯସ୍ମିଂ ଘରେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ୱା ୱତ୍ଥବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଦସଙ୍ଘଟ୍ଟନେନ ୱା ଜନସମ୍ବାଧେନ ୱା ୱସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ସଭାଯେ ୱା ୱତ୍ଥବ୍ବଂ ନଗରଦ୍ୱାରମୂଲେ ୱା। ତତ୍ରପି ୱସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ୱସିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଅରୁଣେ ଆଗମ୍ମ ତେସଂଯେୱ ସଭାଯଦ୍ୱାରମୂଲାନଂ ହତ୍ଥପାସା ୱା ନ ୱିଜହିତବ୍ବଂ। ଘରସ୍ସ ପନ ଚୀୱରସ୍ସ ୱା ହତ୍ଥପାସେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି।

ସଭାଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ହତ୍ଥପାସେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ସଚେ ଘରେ ଅଟ୍ଟପେତ୍ୱା ସଭାଯେ ଠପେସ୍ସାମୀତି ସଭାଯଂ ଗଚ୍ଛତି, ତେନ ସଭାଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ହତ୍ଥପାସେତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ‘‘ହନ୍ଦିମଂ ଚୀୱରଂ ଠପେମୀ’’ତି ଏୱଂ ନିକ୍ଖେପସୁଖେ ହତ୍ଥପାସଗତେ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଆପଣେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ସଭାଯେ ୱା ୱତ୍ଥବ୍ବଂ ଦ୍ୱାରମୂଲେ ୱା, ହତ୍ଥପାସା ୱା ନ ୱିଜହିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ତାୱ ଆହ – ‘‘ଚୀୱରହତ୍ଥପାସେ ୱସିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱୀଥିହତ୍ଥପାସେପି ସଭାଯହତ୍ଥପାସେପି ଦ୍ୱାରହତ୍ଥପାସେପି ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘ନଗରସ୍ସ ବହୂନିପି ଦ୍ୱାରାନି ହୋନ୍ତି ବହୂନିପି ସଭାଯାନି, ତସ୍ମା ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯସ୍ସା ପନ ୱୀଥିଯା ଚୀୱରଂ ଠପିତଂ ଯଂ ତସ୍ସା ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ସଭାଯଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରଞ୍ଚ ତସ୍ସ ସଭାଯସ୍ସ ଚ ଦ୍ୱାରସ୍ସ ଚ ହତ୍ଥପାସା ନ ୱିଜହିତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ସକ୍କା ଚୀୱରସ୍ସ ପୱତ୍ତି ଜାନିତୁ’’ନ୍ତି। ସଭାଯଂ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଯସ୍ସ ଆପଣିକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ସଚେ ସୋ ତଂ ଚୀୱରଂ ଅତିହରିତ୍ୱା ଘରେ ନିକ୍ଖିପତି, ୱୀଥିହତ୍ଥପାସୋ ନ ରକ୍ଖତି, ଘରସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ୱତ୍ଥବ୍ବଂ। ସଚେ ମହନ୍ତଂ ଘରଂ ହୋତି, ଦ୍ୱେ ୱୀଥିଯୋ ଫରିତ୍ୱା ଠିତଂ ପୁରତୋ ୱା ପଚ୍ଛତୋ ୱା ହତ୍ଥପାସେଯେୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ସଭାଯେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପନ ସଭାଯେ ୱା ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ନଗରଦ୍ୱାରମୂଲେ ୱା ତେସଂଯେୱ ହତ୍ଥପାସେ ୱା ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ।

ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋତିଇମିନା ତସ୍ସେୱ ଗାମସ୍ସ ନାନୂପଚାରତା ଦସ୍ସିତା। ଏତେନେୱୁପାଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଏକୂପଚାରତା ଚ ନାନୂପଚାରତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ପାଳିଯଂ ପନ ‘‘ଗାମୋ ଏକୂପଚାରୋ ନାମା’’ତି ଏୱଂ ଆଦିମ୍ହି ‘‘ଅଜ୍ଝୋକାସୋ ଏକୂପଚାରୋ ନାମା’’ତି ଏୱଂ ଅନ୍ତେ ଚ ଏକମେୱ ମାତିକାପଦଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପଦଭାଜନଂ ୱିତ୍ଥାରିତଂ। ତସ୍ମା ତସ୍ସେୱ ପଦସ୍ସାନୁସାରେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ପରିକ୍ଖେପାଦିୱସେନ ଏକୂପଚାରତା ଚ ନାନୂପଚାରତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା।

୪୮୦-୧।ନିୱେସନାଦୀସୁଓୱରକାତି ଗବ୍ଭାନଂଯେୱେତଂ ପରିଯାଯୱଚନଂ। ହତ୍ଥପାସା ୱାତି ଗବ୍ଭସ୍ସ ହତ୍ଥପାସା। ଦ୍ୱାରମୂଲେ ୱାତି ସବ୍ବେସଂ ସାଧାରଣେ ଘରଦ୍ୱାରମୂଲେ। ହତ୍ଥପାସା ୱାତି ଗବ୍ଭସ୍ସ ୱା ଘରଦ୍ୱାରମୂଲସ୍ସ ୱା ହତ୍ଥପାସା।

୪୮୨-୭।ଉଦୋସିତୋତି ଯାନାଦୀନଂ ଭଣ୍ଡାନଂ ସାଲା। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ନିୱେସନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଟୋତି ପଟିରାଜାଦିପଟିବାହନତ୍ଥଂ ଇଟ୍ଠକାହି କତୋ ବହଲଭିତ୍ତିକୋ ଚତୁପଞ୍ଚଭୂମିକୋ ପତିସ୍ସଯୱିସେସୋ। ମାଳୋତି ଏକକୂଟସଙ୍ଗହିତୋ ଚତୁରସ୍ସପାସାଦୋ। ପାସାଦୋତି ଦୀଘପାସାଦୋ। ହମ୍ମିଯନ୍ତି ମୁଣ୍ଡଚ୍ଛଦନପାସାଦୋ।

୪୮୯।ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରାତିଏତ୍ଥ ଏକଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅଟ୍ଠୱୀସତିହତ୍ଥଂ ହୋତି। ସଚେ ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାମଂ ୱା ନଦିଂ ୱା ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଓରଞ୍ଚ ପାରଞ୍ଚ ଫରିତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି, ସତ୍ଥପରିହାରୋୱ ଲବ୍ଭତି। ଅଥ ଗାମେ ୱା ନଦିଯା ୱା ପରିଯାପନ୍ନୋ ହୋତି ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠୋ , ଗାମପରିହାରୋ ଚେୱ ନଦୀପରିହାରୋ ଚ ଲବ୍ଭତି। ସଚେ ୱିହାରସୀମଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଅନ୍ତୋସୀମାଯ ଚ ଚୀୱରଂ ହୋତି, ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିତବ୍ବଂ। ସଚେ ବହିସୀମାଯ ଚୀୱରଂ ହୋତି ସତ୍ଥସମୀପେଯେୱ ୱସିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସକଟେ ୱା ଭଗ୍ଗେ ଗୋଣେ ୱା ନଟ୍ଠେ ଅନ୍ତରା ଛିଜ୍ଜତି, ଯସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ଚୀୱରଂ ତତ୍ଥ ୱସିତବ୍ବଂ।

୪୯୦। ଏକକୁଲସ୍ସ ଖେତ୍ତେ ହତ୍ଥପାସୋ ନାମ ଚୀୱରହତ୍ଥପାସୋୟେୱ, ନାନାକୁଲସ୍ସ ଖେତ୍ତେ ହତ୍ଥପାସୋ ନାମ ଖେତ୍ତଦ୍ୱାରସ୍ସ ହତ୍ଥପାସୋ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଚୀୱରସ୍ସେୱ ହତ୍ଥପାସୋ।

୪୯୧-୪।ଧଞ୍ଞକରଣନ୍ତି ଖଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଆରାମୋତି ପୁପ୍ଫାରାମୋ ୱା ଫଲାରାମୋ ୱା। ଦ୍ୱୀସୁପି ଖେତ୍ତେ ୱୁତ୍ତସଦିସୋୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ୱିହାରୋ ନିୱେସନସଦିସୋ। ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅନ୍ତୋଛାୟାୟନ୍ତି ଛାୟାୟ ଫୁଟ୍ଠୋକାସସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଏୱ। ୱିରଳସାଖସ୍ସ ପନ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଆତପେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସେ ଠପିତଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ତାଦିସସ୍ସ ସାଖାଚ୍ଛାୟାୟ ୱା ଖନ୍ଧଚ୍ଛାୟାୟ ୱା ଠପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ସାଖାୟ ୱା ୱିଟପେ ୱା ଠପେତି, ଉପରି ଅଞ୍ଞସାଖାଚ୍ଛାୟାୟ ଫୁଟ୍ଠୋକାସେୟେୱ ଠପେତବ୍ବଂ। ଖୁଜ୍ଜରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାୟା ଦୂରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଛାୟାୟ ଗତଟ୍ଠାନେ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ଇଧାପି ହତ୍ଥପାସୋ ଚୀୱରହତ୍ଥପାସୋୟେୱ।

ଅଗାମକେ ଅରଞ୍ଞେତି ଅଗାମକଂ ନାମ ଅରଞ୍ଞଂ ୱିଞ୍ଝାଟୱୀଆଦୀସୁ ୱା ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ୱା ମଚ୍ଛବନ୍ଧାନଂ ଅଗମନପଥେ ଦୀପକେସୁ ଲବ୍ଭତି। ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରାତି ମଜ୍ଝେ ଠିତସ୍ସ ସମନ୍ତା ସବ୍ବଦିସାସୁ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରା, ୱିନିବ୍ବେଧେନ ଚୁଦ୍ଦସ ହୋନ୍ତି। ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ୱା ପଚ୍ଛିମାୟ ୱା ଦିସାୟ ପରିୟନ୍ତେ ଠପିତଚୀୱରଂ ରକ୍ଖତି। ସଚେ ପନ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନସମୟେ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଛିମାୟ ଦିସାୟ ଚୀୱରଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି। ଏସ ନୟୋ ଇତରସ୍ମିଂ। ଉପୋସଥକାଲେ ପନ ପରିସପରିୟନ୍ତେ ନିସିନ୍ନଭିକ୍ଖୁତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା ସୋଧେତବ୍ବା। ୟତ୍ତକଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ୱଡ୍ଢତି, ସୀମାପି ତତ୍ତକଂ ୱଡ୍ଢତି।

୪୯୫।ଅନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ପଧାନିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ପଧାନମନୁୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁସସମୟେ ''ନ୍ହାୟିସ୍ସାମୀ''ତି ତୀଣିପି ଚୀୱରାନି ତୀରେ ଠପେତ୍ୱା ନଦିଂ ଓତରତି, ନ୍ହାୟନ୍ତସ୍ସେୱ ଚସ୍ସ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠହତି, କିଂ କାତବ୍ବଂ। ସୋ ହି ୟଦି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ନିୱାସେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଚୀୱରଂ ଅନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଥ ନଗ୍ଗୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି? ନ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ ହି ୟାୱ ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ୱିନୟକମ୍ମଂ ନ କରୋତି, ତାୱ ତେସଂ ଚୀୱରାନଂ ଅପରିଭୋଗାରହତ୍ତା ନଟ୍ଠଚୀୱରଟ୍ଠାନେ ଠିତୋ ହୋତି। ନଟ୍ଠଚୀୱରସ୍ସ ଚ ଅକପ୍ପିୟଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଏକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନୟକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ଦୂରେ ୱିହାରୋ ହୋତି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମନୁସ୍ସା ସଞ୍ଚରନ୍ତି। ଏକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଏକଂ ଅଂସକୂଟେ ଠପେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ୱିହାରେ ସଭାଗଭିକ୍ଖୂ ନ ପସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗତା ହୋନ୍ତି, ସଙ୍ଘାଟିଂ ବହିଗାମେ ଠପେତ୍ୱା ସନ୍ତରୁତ୍ତରେନ ଆସନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନୟକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ବହିଗାମେ ଚୋରଭୟଂ ହୋତି, ପାରୁପିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଆସନସାଲା ସମ୍ବାଧା ହୋତି ଜନାକିଣ୍ଣା, ନ ସକ୍କା ଏକମନ୍ତେ ଚୀୱରଂ ଅପନେତ୍ୱା ୱିନୟକମ୍ମଂ କାତୁଂ, ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆଦାୟ ବହିଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିନୟକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଚୀୱରାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାନି।

ସଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଦହରାନଂ ହତ୍ଥେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ପଚ୍ଛିମେ ୟାମେ ସୟିତୁକାମା ହୋନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରଂ ହତ୍ଥପାସେ କତ୍ୱାୱ ସୟିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂୟେୱ ଅସମ୍ପତ୍ତେସୁ ଦହରେସୁ ଅରୁଣଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଚୀୱରଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି, ନିସ୍ସୟୋ ପନ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ଦହରାନମ୍ପି ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଥେରେସୁ ଅସମ୍ପତ୍ତେସୁ ଏସେୱ ନୟୋ। ମଗ୍ଗଂ ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅପସ୍ସନ୍ତେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଚେ ପନ ଦହରା ''ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ମୁହୁତ୍ତଂ ସୟିତ୍ୱା ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଓକାସେ ତୁମ୍ହେ ସମ୍ପାପୁଣିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ୟାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ସୟନ୍ତି, ଚୀୱରଞ୍ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି, ନିସ୍ସୟୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ଦହରେ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଥେରେସୁ ସୟନ୍ତେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଦ୍ୱେଧାପଥଂ ଦିସ୍ୱା ଥେରା ''ଅୟଂ ମଗ୍ଗୋ'' ଦହରା ''ଅୟଂ ମଗ୍ଗୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗତା, ସହ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ଚୀୱରାନି ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି , ନିସ୍ସୟୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସଚେ ଦହରା ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମ୍ମ ''ଅନ୍ତୋଅରୁଣେୟେୱ ନିୱତ୍ତିସ୍ସାମା''ତି ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅସମ୍ପତ୍ତାନଂୟେୱ ଚ ତେସଂ ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଚୀୱରାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟୋ ପନ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସଚେ ପନ ଧେନୁଭୟେନ ୱା ସୁନଖଭୟେନ ୱା ''ମୁହୁତ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମା''ତି ଠତ୍ୱା ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନ୍ତରା ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ଚୀୱରାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସଚେ ''ଅନ୍ତୋଅରୁଣେୟେୱ ଆଗମିସ୍ସାମା''ତି ଅନ୍ତୋସୀମାୟଂ ଗାମଂ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ଅନ୍ତରା ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ନେୱ ଚୀୱରାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି, ନ ନିସ୍ସୟୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସଚେ ପନ ''ୱିଭାୟତୁ ତାୱା''ତି ନିସୀଦନ୍ତି, ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେପି ନ ଚୀୱରାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟୋ ପନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ୟେପି ''ଅନ୍ତୋଅରୁଣେୟେୱ ଆଗମିସ୍ସାମା''ତି ସାମନ୍ତୱିହାରଂ ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥାୟ ସୌସ୍ସାହା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେୟେୱ ଚ ନେସଂ ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଚୀୱରାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟୋ ପନ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସଚେ ଧମ୍ମଗାରୱେନ ''ୟାୱ ପରିୟୋସାନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମା''ତି ନିସୀଦନ୍ତି, ସହ ଅରୁଣସ୍ସୁଗ୍ଗମନା ଚୀୱରାନିପି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି ହୋନ୍ତି, ନିସ୍ସୟୋପି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ଥେରେନ ଦହରଂ ଚୀୱରଧୋୱନତ୍ଥାୟ ଗାମକଂ ପେସେନ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱାୱ ଦାତବ୍ବଂ। ଦହରସ୍ସାପି ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ଠପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅସ୍ସତିୟା ଗଚ୍ଛତି,

ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦହରସ୍ସ ଚୀୱରଂ ୱିସ୍ସାସେନ ଗହେତ୍ୱା ଠପେତଙ୍ଗଂ। ସଚେ ଥେରୋ ନସ୍ସରତି, ଦହରୋ ଏୱ ସରତି, ଦହରେନ ଅତ୍ତନୋ ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଚୀୱରଂ ୱିସ୍ସାସେନ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବୋ ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଅତ୍ତନୋପି ଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତଙ୍ଗଂ। ଏୱଂ ଏକସ୍ସ ସତିଯାପି ଆପତ୍ତିମୋକ୍ଖୋ ହୋତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦେ ଅନଧିଟ୍ଠାନଂ ଅୱିକପ୍ପନଞ୍ଚ ଅକିରିଯଂ, ଇଧ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣଂ ଅଯମେୱ ୱିସେସୋ। ସେସଂ ସଦ୍ଧିଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ତତିଯକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୯୭।ତେନ ସମଯେନାତି ତତିଯକଥିନସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱିମଜ୍ଜତୀତି ''ୱଲୀସୁ ନଟ୍ଠାସୁ ଇଦଂ ମହନ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଉଦକେନ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପାଦେହି ଅକ୍କମିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ ଘଂସତି, ତଂ ଆତପେ ସୁକ୍ଖଂ ପଠମପ୍ପମାଣମେୱ ହୋତି। ସୋ ପୁନପି ତଥା କରୋତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱିମଜ୍ଜତୀ''ତି। ତଂ ଏୱଂ କିଲମନ୍ତଂ ଭଗୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନୋୱ ଦିସ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସେନାସନଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ୱିଯ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଦ୍ଦସ ଖୋ ଭଗୱା''ତିଆଦି।

୪୯୯-୫୦୦।ଏକାଦସମାସେତି ଏକଂ ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକମାସଂ ଠପେତ୍ୱା ସେସେ ଏକାଦସମାସେ। ସତ୍ତମାସେତି କତ୍ତିକମାସଂ ହେମନ୍ତିକେ ଚ ଚତ୍ତାରୋତି ପଞ୍ଚମାସେ ଠପେତ୍ୱା ସେସେ ସତ୍ତମାସେ। କାଲେପି ଆଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ''ଇଦଂ ଅକାଲଚୀୱର''ନ୍ତି ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ, ଏକପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ''ଇଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ଦିନ୍ନଂ।

ସଙ୍ଘତୋ ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଭାଗୱସେନ ସଙ୍ଘତୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଗଣତୋ ୱାତି ଇଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକଗଣସ୍ସ ଦେମ, ଇଦଂ ଆଭିଧମ୍ମିକଗଣସ୍ସାତି ଏୱଂ ଗଣସ୍ସ ଦେନ୍ତି। ତତୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଭାଗୱସେନ ଗଣତୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ।

ନୋ ଚସ୍ସ ପାରିପୂରୀତି ନୋ ଚେ ପାରିପୂରୀ ଭୱେଯ୍ଯ, ଯତ୍ତକେନ କଯିରମାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଚୀୱରଂ ପହୋତି, ତଞ୍ଚେ ଚୀୱରଂ ତତ୍ତକଂ ନ ଭୱେଯ୍ଯ, ଊନକଂ ଭୱେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଚ୍ଚାସା ହୋତି ସଙ୍ଘତୋ ୱାତିଆଦୀସୁ ଅସୁକଦିୱସଂ ନାମ ସଙ୍ଘୋ ଚୀୱରାନି ଲଭିସ୍ସତି, ଗଣୋ ଲଭିସ୍ସତି, ତତୋ ମେ ଚୀୱରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ସଙ୍ଘତୋ ୱା ଗଣତୋ ୱା ପଚ୍ଚାସା ହୋତି। ଞାତକେହି ମେ ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ପେସିତଂ, ମିତ୍ତେହି ପେସିତଂ, ତେ ଆଗତା ଚୀୱରେ ଦସ୍ସନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଞାତିତୋ ୱା ମିତ୍ତତୋ ୱା ପଚ୍ଚାସା ହୋତି। ପଂସୁକୂଲଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପନ ପଂସୁକୂଲଂ ୱା ଲଚ୍ଛାମୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚାସା ହୋତୀତି ଯୋଜେତଙ୍ଗଂ। ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧନେନାତି ଅତ୍ତନୋ କପ୍ପାସସୁତ୍ତାଦିନା ଧନେନ, ଅସୁକଦିୱସଂ ନାମ ଲଚ୍ଛାମୀତି ଏୱଂ ୱା ପଚ୍ଚାସା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ଚେ ଉତ୍ତରି ନିକ୍ଖିପେଯ୍ଯ ସତିଯାପି ପଚ୍ଚାସାଯାତି ମାସପରମତୋ ଚେ ଉତ୍ତରି ନିକ୍ଖିପେଯ୍ଯ, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ପନ ଅୱତ୍ୱା ଯସ୍ମା ଅନ୍ତରା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେ ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରେ ମୂଲଚୀୱରସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଦିୱସତୋ ଯାୱ ୱୀସତିମୋ ଦିୱସୋ ତାୱ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରଂ ମୂଲଚୀୱରଂ ଅତ୍ତନୋ ଗତିକଂ କରୋତି, ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ମୂଲଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରଂ ଅତ୍ତନୋ ଗତିକଂ କରୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ତଦହୁପ୍ପନ୍ନେ ମୂଲଚୀୱରେ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ୱିସଭାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ମୂଲଚୀୱରେତି ଯଦି ମୂଲଚୀୱରଂ ସଣ୍ହଂ, ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରଂ ଥୂଲଂ, ନ ସକ୍କା ଯୋଜେତୁଂ। ରତ୍ତିଯୋ ଚ ସେସା ହୋନ୍ତି, ନ ତାୱ ମାସୋ ପୂରତି , ନ ଅକାମା ନିଗ୍ଗହେନ ଚୀୱରଂ କାରେତଙ୍ଗଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରଂ ଲଭିତ୍ୱାଯେୱ କାଲବ୍ଭନ୍ତରେ କାରେତଙ୍ଗଂ। ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରମ୍ପି ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ଅଧିଟ୍ଠାତଙ୍ଗଂ। ଅଥ ମୂଲଚୀୱରଂ ଥୂଲଂ ହୋତି, ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରଂ ସଣ୍ହଂ, ମୂଲଚୀୱରଂ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାସାଚୀୱରମେୱ ମୂଲଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଠପେତଙ୍ଗଂ। ତଂ ପୁନ ମାସପରିହାରଂ ଲଭତି, ଏତେନୁପାଯେନ ଯାୱ ଇଚ୍ଛତି ତାୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମୂଲଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି ପଠମକଥିନସଦିସାନେୱାତି।

ତତିଯକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପୁରାଣଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୩-୫।ତେନ ସମଯେନାତି ପୁରାଣଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗାତି ପିତୁପିତା ପିତାମହୋ, ପିତାମହସ୍ସ ଯୁଗଂ ପିତାମହଯୁଗଂ। ଯୁଗନ୍ତି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିଲାପ ମତ୍ତମେୱ ଚେତଂ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପିତାମହୋଯେୱ ପିତାମହଯୁଗଂ। ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ସବ୍ବେପି ପୁବ୍ବପୁରିସା ପିତାମହଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତା। ଏୱଂ ଯାୱ ସତ୍ତମୋ ପୁରିସୋ ତାୱ ଯା ଅସମ୍ବନ୍ଧା ସା ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ଅସମ୍ବନ୍ଧାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଦେସନାମୁଖମେୱ ଚେତଂ। ''ମାତିତୋ ୱା ପିତିତୋ ୱା''ତିୱଚନତୋ ପନ ପିତାମହଯୁଗମ୍ପି ପିତାମହିଯୁଗମ୍ପି ମାତାମହଯୁଗମ୍ପି ମାତାମହିଯୁଗମ୍ପି ତେସଂ ଭାତୁଭଗିନୀଭାଗିନେଯ୍ୟପୁତ୍ତପପୁତ୍ତାଦଯୋପି ସବ୍ବେ ଇଧ ସଙ୍ଗହିତା ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ରାଯଂ ୱିତ୍ଥାରନଯୋ – ପିତା ପିତୁପିତା ତସ୍ସ ପିତା ତସ୍ସାପି ପିତାତି ଏୱଂ ଯାୱ ସତ୍ତମା ଯୁଗା, ପିତା ପିତୁମାତା ତସ୍ସା ପିତା ଚ ମାତା ଚ ଭାତା ଚ ଭଗିନୀ ଚ ପୁତ୍ତା ଚ ଧୀତରୋ ଚାତି ଏୱମ୍ପି ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ଅଧୋ ଚ ଯାୱ ସତ୍ତମା ଯୁଗା, ପିତା ପିତୁଭାତା ପିତୁଭଗିନୀ ପିତୁପୁତ୍ତା ପିତୁଧୀତରୋ ତେସମ୍ପି ପୁତ୍ତଧୀତୁପରମ୍ପରାତି ଏୱମ୍ପି ଯାୱ ସତ୍ତମା ଯୁଗା, ମାତା ମାତୁମାତା ତସ୍ସା ମାତା ତସ୍ସାପି ମାତାତି ଏୱମ୍ପି ଯାୱ ସତ୍ତମା ଯୁଗା, ମାତା ମାତୁପିତା ତସ୍ସ ମାତା ଚ ପିତା ଚ ଭାତା ଚ ଭଗିନୀ ଚ ପୁତ୍ତା ଚ ଧୀତରୋ ଚାତି, ଏୱମ୍ପି ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ଅଧୋ ଚ ଯାୱ ସତ୍ତମା ଯୁଗା, ମାତା ମାତୁଭାତା ମାତୁଭଗିନୀ ମାତୁପୁତ୍ତା ମାତୁଧୀତରୋ ତେସମ୍ପି ପୁତ୍ତଧୀତୁପରମ୍ପରାତି ଏୱମ୍ପି ଯାୱ ସତ୍ତମା ଯୁଗା, ନେୱ ମାତୁସମ୍ବନ୍ଧେନ ନ ପିତୁସମ୍ବନ୍ଧେନ ସମ୍ବନ୍ଧା, ଅଯଂ ଅଞ୍ଞାତିକା ନାମ।

ଉଭତୋ ସଙ୍ଘେତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘେ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନାତି ଅଟ୍ଠୱାଚିକୱିନଯକମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନା।

ସକିଂ ନିୱତ୍ଥମ୍ପି ସକିଂ ପାରୁତମ୍ପୀତି ରଜିତ୍ୱା କପ୍ପଂ କତ୍ୱା ଏକୱାରମ୍ପି ନିୱତ୍ଥଂ ୱା ପାରୁତଂ ୱା। ଅନ୍ତମସୋ ପରିଭୋଗସୀସେନ ଅଂସେ ୱା ମତ୍ଥକେ ୱା କତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଗତୋ ହୋତି, ଉସ୍ସୀସକଂ ୱା କତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ହୋତି, ଏତମ୍ପି ପୁରାଣଚୀୱରମେୱ। ସଚେ ପନ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣସ୍ସ ହେଟ୍ଠା କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତି, ହତ୍ଥେହି ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆକାସେ ୱିତାନଂ କତ୍ୱା ସୀସେନ ଅଫୁସନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ପରିଭୋଗୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଧୋତଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ଆଣତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଧୋୱନତ୍ଥାଯ ଉଦ୍ଧନଂ ସଜ୍ଜେତି, ଦାରୂନି ସଂହରତି, ଅଗ୍ଗିଂ କରୋତି, ଉଦକଂ ଆହରତି ଯାୱ ନଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପତି, ତାୱ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଧୋୱିତ୍ୱା ଉକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତି। ସଚେ ଦୁଦ୍ଧୋତନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ପୁନ ସିଞ୍ଚତି ୱା ଧୋୱତି ୱା ଯାୱ ନିଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ତାୱ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏସ ନଯୋ ରଜନାକୋଟନେସୁ। ରଜନଦୋଣିଯଞ୍ହି ରଜନଂ ଆକିରିତ୍ୱା ଯାୱ ସକିଂ ଚୀୱରଂ ରଜତି, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଯଂକିଞ୍ଚି ରଜନତ୍ଥାଯ କରୋତି, ପଚ୍ଛା ୱା ପଟିରଜତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏୱଂ ଆକୋଟନେପି ପଯୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୫୦୬।ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଅଞ୍ଞାତିକସଞ୍ଞୀ ପୁରାଣଚୀୱରଂ ଧୋୱାପେତୀତି ନୋ ଚେପି ''ଇମଂ ଧୋୱା''ତି ୱଦତି, ଅଥ ଖୋ ଧୋୱନତ୍ଥାଯ କାଯୱିକାରଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ହତ୍ଥେ ଦେତି, ପାଦମୂଲେ ୱା ଠପେତି, ଉପରି ୱା ଖିପତି, ସିକ୍ଖମାନାସାମଣେରୀସାମଣେରୌପାସକତିତ୍ଥିଯାଦୀନଂ ୱା ହତ୍ଥେ ପେସେତି, ନଦୀତିତ୍ଥେ ଧୋୱନ୍ତିଯା ଉପଚାରେ ୱା ଖିପତି, ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ ଓକାସେ ଠତ୍ୱା, ଧୋୱାପିତଂଯେୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଓରତୋ ଠପେତି ସା ଚେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଆନେତି, ଅନାପତ୍ତି। ସିକ୍ଖମାନାଯ ୱା ସାମଣେରିଯା ୱା ଉପାସିକାଯ ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋୱନତ୍ଥାଯ ଦେତି, ସା ଚେ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଧୋୱତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ଉପାସକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦେତି, ସୋ ଚେ ଲିଙ୍ଗେ ପରିୱତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଧୋୱତି , ଆପତ୍ତିଯେୱ। ସାମଣେରସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା ହତ୍ଥେ ଦିନ୍ନେପି ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନେ ଏସେୱ ନଯୋ।

ଧୋୱାପେତି ରଜାପେତୀତିଆଦୀସୁ ଏକେନ ୱତ୍ଥୁନା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ, ଦୁତିଯେନ ଦୁକ୍କଟଂ। ତୀଣିପି କାରାପେନ୍ତସ୍ସ ଏକେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ, ସେସେହି ଦ୍ୱେ ଦୁକ୍କଟାନି। ଯସ୍ମା ପନେତାନି ଧୋୱନାଦୀନି ପଟିପାଟିଯା ୱା ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ୱା କାରେନ୍ତସ୍ସ ମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ତୀଣି ଚତୁକ୍କାନି ୱୁତ୍ତାନି। ସଚେପି ହି ''ଇମଂ ଚୀୱରଂ ରଜିତ୍ୱା ଧୋୱିତ୍ୱା ଆନେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପଠମଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ରଜତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଏୱଂ ସବ୍ବେସୁ ୱିପରୀତୱଚନେସୁ ନଯୋ ନେତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ ''ଧୋୱିତ୍ୱା ଆନେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତା ଧୋୱତି ଚେୱ ରଜତି ଚ, ଧୋୱାପନପଚ୍ଚଯା ଏୱ ଆପତ୍ତି, ରଜନେ ଅନାପତ୍ତି। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାଧିକକରଣେ ''ଅୱୁତ୍ତା ଧୋୱତୀ''ତି ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ଅନାପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ''ଇମସ୍ମିଂ ଚୀୱରେ ଯଂ କାତବ୍ବଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ତୁଯ୍ହଂ ଭାରୋ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ପନ ଏକୱାଚାଯ ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋ ଆପଜ୍ଜତୀତି।

ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ୱେମତିକୋ ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଞାତିକସଞ୍ଞୀତି ଇମାନିପି ପଦାନି ୱୁତ୍ତାନଂଯେୱ ତିଣ୍ଣଂ ଚତୁକ୍କାନଂ ୱସେନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଏକତୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ଧୋୱାପେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ପନ ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ନାମ ପଞ୍ଚସତା ସାକିଯାନିଯୋ।

୫୦୭।ଅୱୁତ୍ତା ଧୋୱତୀତି ଉଦ୍ଦେସାଯ ୱା ଓୱାଦାଯ ୱା ଆଗତା କିଲିଟ୍ଠଂ ଚୀୱରଂ ଦିସ୍ୱା ଠପିତଟ୍ଠାନତୋ ଗହେତ୍ୱା ୱା ''ଦେଥ, ଅଯ୍ୟ, ଧୋୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ୱା ଧୋୱତି ଚେୱ ରଜତି ଚ ଆକୋଟେତି ଚ, ଅଯଂ ଅୱୁତ୍ତା ଧୋୱତି ନାମ। ଯାପି ''ଇମଂ ଚୀୱରଂ ଧୋୱା''ତି ଦହରଂ ୱା ସାମଣେରଂ ୱା ଆଣାପେନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁତ୍ୱା ''ଆହରଥଯ୍ୟ ଅହଂ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଧୋୱତି, ତାୱକାଲିକଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଧୋୱିତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ଦେତି, ଅଯମ୍ପି ଅୱୁତ୍ତା ଧୋୱତି ନାମ।

ଅଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ଉପାହନତ୍ଥୱିକପତ୍ତତ୍ଥୱିକଅଂସବଦ୍ଧକକାଯବନ୍ଧନମଞ୍ଚପୀଠଭିସିତଟ୍ଟିକାଦିଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଧୋୱାପେତି, ଅନାପତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ପନ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ପୁରାଣଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୮।ତେନ ସମଯେନାତି ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାତି ପିଣ୍ଡପାତତୋ ପଟିକ୍କନ୍ତା। ଯେନ ଅନ୍ଧୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେ ଯେନ ଅନ୍ଧୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମି। କତକମ୍ମାତି କତଚୋରିକକମ୍ମା, ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦନାଦୀହି ପରଭଣ୍ଡଂ ହରିତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଚୋରଗାମଣିକୋତି ଚୋରଜେଟ୍ଠକୋ। ସୋ କିର ପୁବ୍ବେ ଥେରିଂ ଜାନାତି, ତସ୍ମା ଚୋରାନଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ''ଇତୋ ମା ଗଚ୍ଛଥ, ସବ୍ବେ ଇତୋ ଏଥା''ତି ତେ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ମଗ୍ଗେନ ଅଗମାସି। ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଥେରୀ କିର ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୱେଲାଯଂଯେୱ ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହି। ସୋପି ତସ୍ମିଂଯେୱ ଖଣେ ଏୱଂ ଅୱଚ, ତସ୍ମା ସା ଅସ୍ସୋସି, ସୁତ୍ୱା ଚ ''ନତ୍ଥି ଦାନି ଅଞ୍ଞୋ ଏତ୍ଥ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯା''ତି ତଂ ମଂସଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଭିକ୍ଖୁନୀ''ତିଆଦି।

ଓହିଯ୍ୟକୋତି ଅୱହୀଯକୋ ଅୱସେସୋ, ୱିହାରୱାରଂ ପତ୍ୱା ଏକୋୱ ୱିହାରେ ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚେ ମେ ତ୍ୱଂ ଅନ୍ତରୱାସକଂ ଦଦେଯ୍ୟାସୀତି କସ୍ମା ଆହ? ସଣ୍ହଂ ଘନମଟ୍ଠଂ ଅନ୍ତରୱାସକଂ ଦିସ୍ୱା ଲୋଭେନ, ଅପିଚ ଅପ୍ପକୋ ତସ୍ସା ଅନ୍ତରୱାସକେ ଲୋଭୋ, ଥେରିଯା ପନ ସିଖାପ୍ପତ୍ତା କୋଟ୍ଠାସସମ୍ପତ୍ତି ତେନସ୍ସା ସରୀରପାରିପୂରିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀତି ୱିସମଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଅନ୍ତିମନ୍ତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ ସବ୍ବପରିଯନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତିମଂ, ଅନ୍ତିମନ୍ତି ପଚ୍ଛିମଂ। ଅଞ୍ଞଂ ଲେସେନାପି ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ୱା ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱା ଠପିତଂ ଚୀୱରଂ ନତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ଯଥାଅନୁଞ୍ଞାତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ ଧାରଣୱସେନେୱ ଆହ, ନ ଲୋଭେନ, ନ ହି ଖୀଣାସୱାନଂ ଲୋଭୋ ଅତ୍ଥି। ନିପ୍ପୀଳିଯମାନାତି ଉପମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗାଳ୍ହଂ ପୀଳଯମାନା।

ଅନ୍ତରୱାସକଂଦତ୍ୱା ଉପସ୍ସଯଂ ଅଗମାସୀତି ସଙ୍କଚ୍ଚିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଯଥା ତସ୍ସ ମନୋରଥୋ ନ ପୂରତି, ଏୱଂ ହତ୍ଥତଲେଯେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅଗମାସି।

୫୧୦। କସ୍ମା ପାରିୱତ୍ତକଚୀୱରଂ ଅପ୍ପଟିଗଣ୍ହନ୍ତେ ଉଜ୍ଝାଯିଂସୁ? ''ସଚେ ଏତ୍ତକୋପି ଅମ୍ହେସୁ ଅଯ୍ୟାନଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନତ୍ଥି, କଥଂ ମଯଂ ଯାପେସ୍ସାମା''ତି ୱିହତ୍ଥତାଯ ସମଭିତୁନ୍ନତ୍ତା।

ଅନୁଜାନାମି ଭିକ୍ଖୱେ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନନ୍ତି ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ସମସଦ୍ଧାନଂ ସମସୀଲାନଂ ସମଦିଟ୍ଠୀନଂ ପାରିୱତ୍ତକଂ ଗହେତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୧୨।ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଗହଣତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥପ୍ପସାରଣାଦୀସୁ ଦୁକ୍କଟଂ। ପଟିଲାଭେନାତି ପଟିଗ୍ଗହଣେନ। ତତ୍ଥ ଚ ହତ୍ଥେନ ୱା ହତ୍ଥେ ଦେତୁ, ପାଦମୂଲେ ୱା ଠପେତୁ, ଉପରି ୱା ଖିପତୁ, ସୋ ଚେ ସାଦିଯତି , ଗହିତମେୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ ସିକ୍ଖମାନାସାମଣେରସାମଣେରୀଉପାସକୌପାସିକାଦୀନଂ

ହତ୍ଥେ ପେସିତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଅନାପତ୍ତି। ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ଚତସ୍ସୋପି ପରିସା ଚୀୱରାନି ଚ ନାନାୱିରାଗୱତ୍ଥାନି ଚ ଆନେତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ଠପେନ୍ତି, ଉପଚାରେ ୱା ଠତ୍ୱା ଉପଚାରଂ ୱା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଖିପନ୍ତି, ଯଂ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତକଂ, ତଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ପାରିୱତ୍ତକା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯେୱ। ଅଥ ପନ ରତ୍ତିଭାଗେ ଖିତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ‘‘ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯା, ଇଦଂ ଅଞ୍ଞେସ’’ନ୍ତି ଞାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ପାରିୱତ୍ତକକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅଚିତ୍ତକଭାୱେନ ନ ସମେତି। ସଚେ ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦେତି, ପାରିୱତ୍ତକମେୱ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ସଙ୍କାରକୂଟାଦୀସୁ ଠପେତି, ‘‘ପଂସୁକୂଲଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ପଂସୁକୂଲଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୫୧୩।ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଅଞ୍ଞାତିକସଞ୍ଞୀତି ତିକପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଏକତୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ହତ୍ଥତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ପନ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ।

୫୧୪।ପରିତ୍ତେନ ୱା ୱିପୁଲନ୍ତି ଅପ୍ପଗ୍ଘଚୀୱରେନ ୱା ଉପାହନତ୍ଥୱିକପତ୍ତତ୍ଥୱିକଅଂସବଦ୍ଧକକାଯବନ୍ଧନାଦିନା ୱା ମହଗ୍ଘଂ ଚେତାପେତ୍ୱା ସଚେପି ଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଅନାପତ୍ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ‘‘ଅନ୍ତମସୋ ହରୀତକୀଖଣ୍ଡେନାପୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପୁଲେନ ୱା ପରିତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦିଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମଚୀୱରପ୍ପମାଣଂ ପନ ପଟପରିସ୍ସାୱନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ନେୱ ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗଂ ନ ୱିକପ୍ପନୁପଗଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେପି ମଞ୍ଚପ୍ପମାଣା ଭିସିଚ୍ଛୱି ହୋତି, ୱଟ୍ଟତିଯେୱ; କୋ ପନ ୱାଦୋ ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦୀସୁ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯାକିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ , ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୧୫।ତେନ ସମଯେନାତି ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଉପନନ୍ଦୋ ସକ୍ୟପୁତ୍ତୋତି ଅସୀତିସହସ୍ସମତ୍ତାନଂ ସକ୍ୟକୁଲା ପବ୍ବଜିତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତିକିଟ୍ଠୋ ଲୋଲଜାତିକୋ। ପଟ୍ଟୋତି ଛେକୋ ସମତ୍ଥୋ ପଟିବଲୋ ସରସମ୍ପନ୍ନୋ କଣ୍ଠମାଧୁରିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। କିସ୍ମିଂ ୱିଯାତି କିଂସୁ ୱିଯ କିଲେସୋ ୱିଯ, ହିରୋତ୍ତପ୍ପୱସେନ କମ୍ପନଂ ୱିଯ ସଙ୍କମ୍ପନଂ ୱିଯ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତଂ ଦୀଘମଗ୍ଗଂ, ନ ନଗରୱୀଥିମଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିଂସୂତି ମୁସିଂସୁ, ପତ୍ତଚୀୱରାନି ନେସଂ ହରିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁଯୁଞ୍ଜାହୀତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱଜାନନତ୍ଥାଯ ପୁଚ୍ଛ। ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନାତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଉପସମ୍ପଦାପତ୍ତଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନାଦୀନି ପୁଚ୍ଛିଯମାନା। ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ଯୋ ‘‘ସାକେତା ସାୱତ୍ଥିଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତୋ, ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ।

୫୧୭।ଅଞ୍ଞାତକଂ ଗହପତିଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ଯଂ ପରତୋ ‘‘ତିଣେନ ୱା ପଣ୍ଣେନ ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଏୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବକଥା ୱେଦିତବ୍ବା। ସଚେ ଚୋରେ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଦହରା ପତ୍ତଚୀୱରାନି ଗହେତ୍ୱା ପଲାତା, ଚୋରା ଥେରାନଂ ନିୱାସନପାରୁପନମତ୍ତଂଯେୱ ହରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଥେରେହି ନେୱ ତାୱ ଚୀୱରଂ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବଂ, ନ ସାଖାପଲାସଂ ଭଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଅଥ ଦହରା ସବ୍ବଂ ଭଣ୍ଡକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାତା, ଚୋରା ଥେରାନଂ ନିୱାସନପାରୁପନଂ ତଞ୍ଚ ଭଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଦହରେହି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସନପାରୁପନାନି ନ ତାୱ ଥେରାନଂ ଦାତବ୍ବାନି, ନ ହି ଅନଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ସାଖାପଲାସଂ ଭଞ୍ଜିତୁଂ ଲଭନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରାନଂ ପନ ଅତ୍ଥାଯ ଲଭନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରାୱ ଅତ୍ତନୋପି ପରେସମ୍ପି ଅତ୍ଥାଯ ଲଭନ୍ତି। ତସ୍ମା ଥେରେହି ୱା ସାଖାପଲାସଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱାକାଦୀହି ଗନ୍ଥେତ୍ୱା ଦହରାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ଦହରେହି ୱା ଥେରାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗନ୍ଥେତ୍ୱା ତେସଂ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ୱା ଅଦତ୍ୱା ୱା ଅତ୍ତନା ନିୱାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସନପାରୁପନାନି ଥେରାନଂ ଦାତବ୍ବାନି, ନେୱ ଭୂତଗାମପାତବ୍ୟତାଯ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ହୋତି, ନ ତେସଂ ଧାରଣେ ଦୁକ୍କଟଂ।

ସଚେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ରଜକତ୍ଥରଣଂ ୱା ହୋତି, ଅଞ୍ଞେ ୱା ତାଦିସେ ମନୁସ୍ସେ ପସ୍ସନ୍ତି, ଚୀୱରଂ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବଂ। ଯାନି ଚ ନେସଂ ତେ ୱା ୱିଞ୍ଞତ୍ତମନୁସ୍ସା ଅଞ୍ଞେ ୱା ସାଖାପଲାସନିୱାସନେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ଉସ୍ସାହଜାତା ୱତ୍ଥାନି ଦେନ୍ତି, ତାନି ସଦସାନି ୱା ହୋନ୍ତୁ ଅଦସାନି ୱା ନୀଲାଦିନାନାୱଣ୍ଣାନି ୱା କପ୍ପିଯାନିପି ଅକପ୍ପିଯାନିପି ସବ୍ବାନି ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ତେସଂ ନିୱାସେତୁଞ୍ଚ ପାରୁପିତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପିହେତଂ ପରିୱାରେ –

‘‘ଅକପ୍ପକତଂ ନାପି ରଜନାଯ ରତ୍ତଂ;

ତେନ ନିୱତ୍ଥୋ ଯେନ କାମଂ ୱଜେଯ୍ୟ;

ନ ଚସ୍ସ ହୋତି ଆପତ୍ତି;

ସୋ ଚ ଧମ୍ମୋ ସୁଗତେନ ଦେସିତୋ;

ପଞ୍ଞ୍ଚ ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା’’ତି। (ପରି। ୪୮୧);

ଅଯଞ୍ହି ପଞ୍ଚୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋ। ଅଥ ପନ ତିତ୍ଥିଯେହି ସହଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ଚ ନେସଂ କୁସଚୀରୱାକଚୀରଫଲକଚୀରାନି ଦେନ୍ତି, ତାନିପି ଲଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିୱାସେତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ନିୱାସେତ୍ୱାପି ଲଦ୍ଧି ନ ଗହେତବ୍ବା।

ଇଦାନି ‘‘ଯଂ ଆୱାସଂ ପଠମଂ ଉପଗଚ୍ଛତି, ସଚେ ତତ୍ଥ ହୋତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିହାରଚୀୱରଂ ୱା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିହାରଚୀୱରଂ ନାମ ମନୁସ୍ସା ଆୱାସଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ଚତ୍ତାରୋପି ପଚ୍ଚଯା ଅମ୍ହାକଂଯେୱ ସନ୍ତକା ପରିଭୋଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ତିଚୀୱରଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କାରାପିତେ ଆୱାସେ ଠପେନ୍ତି, ଏତଂ ୱିହାରଚୀୱରଂ ନାମ। ଉତ୍ତରତ୍ଥରଣନ୍ତି ମଞ୍ଚକସ୍ସ ଉପରି ଅତ୍ଥରଣକଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଭୁମତ୍ଥରଣନ୍ତି ପରିକମ୍ମକତାଯ ଭୂମିଯା ରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଚିମିଲିକାହି କତଅତ୍ଥରଣଂ ତସ୍ସ ଉପରି ତଟ୍ଟିକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନ୍ତି। ଭିସିଚ୍ଛୱୀତି ମଞ୍ଚଭିସିଯା ୱା ପୀଠଭିସିଯା ୱା ଛୱି, ସଚେ ପୂରିତା ହୋତି ୱିଧୁନିତ୍ୱାପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱମେତେସୁ ୱିହାରଚୀୱରାଦୀସୁ ଯଂ ତତ୍ଥ ଆୱାସେ ହୋତି, ତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାପି ଗହେତ୍ୱା ନିୱାସେତୁଂ ୱା ପାରୁପିତୁଂ ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଲବ୍ଭତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଲଭିତ୍ୱା ଓଦହିସ୍ସାମି ପୁନ ଠପେସ୍ସାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ନ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାଯ। ଲଭିତ୍ୱା ଚ ପନ ଞାତିତୋ ୱା ଉପଟ୍ଠାକତୋ ୱା ଅଞ୍ଞତୋ ୱା କୁତୋଚି ପାକତିକମେୱ କାତବ୍ବଂ। ୱିଦେସଗତେନ ଏକସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘିକେ ଆୱାସେ ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଠପେତବ୍ବଂ। ସଚସ୍ସ ପରିଭୋଗେନେୱ ତଂ ଜୀରତି ୱା ନସ୍ସତି ୱା ଗୀୱା ନ ହୋତି। ସଚେ ପନ ଏତେସଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନଂ ଗିହିୱତ୍ଥାଦୀନଂ ଭିସିଚ୍ଛୱିପରିଯନ୍ତାନଂ କିଞ୍ଚି ନ ଲବ୍ଭତି, ତେନ ତିଣେନ ୱା ପଣ୍ଣେନ ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

୫୧୯।ଯେହିକେହିଚି ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯମ୍ପି ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯା ଅଞ୍ଞେ ‘‘ଆହରଥ, ଆୱୁସୋ, ଚୀୱର’’ନ୍ତି ଯାଚିତ୍ୱା ୱା ୱିସ୍ସାସେନ ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତମ୍ପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି।

ପରିଭୋଗଜିଣ୍ଣଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଚ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରାନଂ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାଦୀନଂ ଅତ୍ତନା ତିଣପଣ୍ଣେହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଚୀୱରମ୍ପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ଏୱଞ୍ହି ତେ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରଟ୍ଠାନେ ନଟ୍ଠଚୀୱରଟ୍ଠାନେ ଚ ଠିତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେନ ନେସଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ ଅକପ୍ପିଯଚୀୱରପରିଭୋଗେ ଚ ଅନାପତ୍ତି ଅନୁରୂପା ଭୱିସ୍ସତି।

୫୨୧।ଞାତକାନଂ ପୱାରିତାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଏତେସଂ ସନ୍ତକଂ ଦେଥା’’ତି ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଯାଚନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନ ହି ଞାତକପୱାରିତାନଂ ଆପତ୍ତି ୱା ଅନାପତ୍ତି ୱା ହୋତି। ଅତ୍ତନୋ ଧନେନାତି ଏତ୍ଥାପି ଅତ୍ତନୋ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡେନ କପ୍ପିଯୱୋହାରେନେୱ ଚୀୱରଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ପରିୱତ୍ତାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପୱାରିତାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚ ସଙ୍ଘୱସେନ ପୱାରିତେସୁ ପମାଣମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପୁଗ୍ଗଲିକପୱାରଣାଯ ଯଂ ଯଂ ପୱାରେତି, ତଂ ତଂଯେୱ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବଂ। ଯୋ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ପୱାରେତ୍ୱା ସଯମେୱ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କାଲାନୁକାଲଂ ଚୀୱରାନି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀନୀତି ଏୱଂ ଯେନ ଯେନତ୍ଥୋ ତଂ ତଂ ଦେତି, ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ଯୋ ପନ ପୱାରେତ୍ୱା ବାଲତାଯ ୱା ସତିସମ୍ମୋସେନ ୱା ନ ଦେତି, ସୋ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ଯୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଗେହଂ ପୱାରେମୀ’’ତି ୱଦତି, ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ ନିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ‘‘ଯଂ ମଯ୍ହଂ ଗେହେ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପୱାରେମୀ’’ତି ୱଦତି। ଯଂ ତତ୍ଥ କପ୍ପିଯଂ, ତଂ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବଂ, ଗେହେ ପନ ନିସୀଦିତୁଂ ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱା ନ ଲବ୍ଭତୀତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଞାତକପୱାରିତେ ନ କେୱଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ, ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଯମେକୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନ ଦୁତିଯୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଯେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଞାତକପୱାରିତା, ତେ ତସ୍ସେୱ ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସା’’ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରସ୍ସ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦମ୍ପି ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ତତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୨୨-୪।ତେନସମଯେନାତି ତତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅଭିହଟ୍ଠୁନ୍ତି ଅଭୀତି ଉପସଗ୍ଗୋ, ହରିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଗଣ୍ହିତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୱାରେଯ୍ଯାତି ଇଚ୍ଛାପେଯ୍ଯ, ଇଚ୍ଛଂ ରୁଚିଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ଯ, ୱଦେଯ୍ଯ ନିମନ୍ତେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିହଟ୍ଠୁଂ ପୱାରେନ୍ତେନ ପନ ଯଥା ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଆକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଯାୱତକଂ ଇଚ୍ଛସି ତାୱତକଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଏୱମସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ଯଥା ''ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଦଟ୍ଠୁ ଖେମତୋ''ତି (ସୁ॰ ନି॰ ୪୨୬, ୧୧୦୪; ଚୂଳନି॰ ଜତୁକଣ୍ଣିମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୬୭) ଏତ୍ଥ ଦିସ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ, ଏୱମିଧାପି ''ଅଭିଅଟ୍ଠୁଂ ପୱାରେଯ୍ଯା''ତି ଅଭିହରିତ୍ୱା ପୱାରେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ କାଯାଭିହାରୋ ୱାଚାଭିହାରୋତି ଦୁୱିଧୋ ଅଭିହାରୋ, କାଯେନ ୱା ହି ୱତ୍ଥାନି ଅଭିହରିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ''ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛସି ତତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ପୱାରେଯ୍ଯ, ୱାଚାଯ ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଦୁସ୍ସକୋଟ୍ଠାଗାରଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ, ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛସି ତତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ପୱାରେଯ୍ଯ, ତଦୁଭଯମ୍ପି ଏକଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ''ଅଭିହଟ୍ଠୁଂ ପୱାରେଯ୍ଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସନ୍ତରୁତ୍ତରପରମନ୍ତି ସଅନ୍ତରଂ ଉତ୍ତରଂ ପରମଂ ଅସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସାତି ସନ୍ତରୁତ୍ତରପରମଂ, ନିୱାସନେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାରୁପନଂ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୋ ଅସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତୋ ଚୀୱରଂ ସାଦିତବ୍ବନ୍ତି ତତୋ ଅଭିହଟଚୀୱରତୋ ଏତ୍ତକଂ ଚୀୱରଂ ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ଇତୋ ପରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଅଚ୍ଛିନ୍ନସବ୍ବଚୀୱରେନ ତିଚୀୱରିକେନେୱ ଭିକ୍ଖୁନା ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞଥାପି, ତସ୍ମା ତଂ ୱିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଚେ ତୀଣି ନଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ଯସ୍ସ ତୀଣି ନଟ୍ଠାନି, ତେନ ଦ୍ୱେ ସାଦିତବ୍ବାନି, ଏକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସଭାଗଟ୍ଠାନତୋ ପରିଯେସିସ୍ସତି। ଯସ୍ସ ଦ୍ୱେ ନଟ୍ଠାନି, ତେନ ଏକଂ ସାଦିତବ୍ବଂ। ସଚେ ପକତିଯାୱ ସନ୍ତରୁତ୍ତରେନ ଚରତି, ଦ୍ୱେ ସାଦିତବ୍ବାନି। ଏୱଂ ଏକଂ ସାଦିଯନ୍ତେନେୱ ସମୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଯସ୍ସ ତୀସୁ ଏକଂ ନଟ୍ଠଂ, ନ ସାଦିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଏକଂ ନଟ୍ଠଂ, ଏକଂ ସାଦିତବ୍ବଂ। ଯସ୍ସ ଏକଂଯେୱ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ନଟ୍ଠଂ, ଦ୍ୱେ ସାଦିତବ୍ବାନି। ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପନ ପଞ୍ଚସୁପି ନଟ୍ଠେସୁ ଦ୍ୱେ ସାଦିତବ୍ବାନି। ଚତୂସୁ ନଟ୍ଠେସୁ ଏକଂ ସାଦିତବ୍ବଂ, ତୀସୁ ନଟ୍ଠେସୁ କିଞ୍ଚି ନ ସାଦିତବ୍ବଂ, କୋ ପନ ୱାଦୋ ଦ୍ୱୀସୁ ୱା ଏକସ୍ମିଂ ୱା। ଯେନ କେନଚି ହି ସନ୍ତରୁତ୍ତରପରମତାଯ ଠାତବ୍ବଂ, ତତୋ ଉତ୍ତରି ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଇଦମେତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣଂ।

୫୨୬।ସେସକଂ ଆହରିସ୍ସାମୀତି ଦ୍ୱେ ଚୀୱରାନି କତ୍ୱା ସେସଂ ପୁନ ଆହରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଅଚ୍ଛିନ୍ନକାରଣାତି ବାହୁସଚ୍ଚାଦିଗୁଣୱସେନ ଦେନ୍ତି। ଞାତକାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଞାତକାନଂ ଦେନ୍ତାନଂ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ପୱାରିତାନଂ ଦେନ୍ତାନଂ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଧନେନ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ''ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ପକତିଯା ବହୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନକାରଣା ପମାଣମେୱ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପାଳିଯା ନ ସମେତି। ଯସ୍ମା ପନିଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂଯେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଇଧ ''ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯା''ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦମ୍ପି ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ତତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ପଠମଉପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୨୭।ତେନସମଯେନାତି ଉପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛାୱୁସୋ ମଂ ସୋ ଉପଟ୍ଠାକୋତି ଆୱୁସୋ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଭଣସି, ଅତ୍ଥି ଏୱରୂପୋ ସୋ ମମ ଉପଟ୍ଠାକୋତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଅପି ମେଯ୍ଯ ଏୱଂ ହୋତୀତି ଅପି ମେ ଅଯ୍ଯ ଏୱଂ ହୋତି, ଅପି ମଯ୍ହା ଏୱନ୍ତିପି ପାଠୋ।

୫୨୮-୯।ଭିକ୍ଖୁଂ ପନେୱ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ଅପଦିସ୍ସ ଆରବ୍ଭ। ଯସ୍ମା ପନ ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଉପକ୍ଖଟଂ ହୋତି, ତଂ ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ଉପକ୍ଖଟଂ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମାସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ''ଭିକ୍ଖୁସ୍ସତ୍ଥାଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୁଂ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା, ଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଉପକ୍ଖଟଂ, ତଂ ନିଯମେନେୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା ଉପକ୍ଖଟଂ ହୋତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ

– ‘‘ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭଣଂ କରିତ୍ୱା’’ତି। ପଟ୍ଠୋପି ହି ‘‘ଲଭତି ମାରୋ ଆରମ୍ମଣ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୪।୨୪୩) ଆରମ୍ମଣନ୍ତି ଆଗତୋ। ଇଦାନି ‘‘ଉଦ୍ଦିସ୍ସା’’ତି ଏତ୍ଥ ଯୋ କତ୍ତା, ତସ୍ସ ଆକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଚ୍ଛାଦେତୁକାମୋ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଚ୍ଛାଦେତୁକାମେନ ହି ତେନ ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଉପକ୍ଖଟଂ, ନ ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନ। ଇତି ସୋ ଅଚ୍ଛାଦେତୁକାମୋ ହୋତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ – ‘‘ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଚ୍ଛାଦେତୁକାମୋ’’ତି।

ଅଞ୍ଞାତକସ୍ସଗହପତିସ୍ସ ଵାତି ଅଞ୍ଞାତକେନ ଗହପତିନା ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। କରଣତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ସାମିଵଚନଂ। ପଦଭାଜନେ ପନ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅଵିଚାରେତ୍ୱା ଅତ୍ଥମତ୍ତମେଵ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଞ୍ଞାତକୋ ନାମ…ପେ… ଗହପତି ନାମା’’ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ।

ଚୀଵରଚେତାପନ୍ନନ୍ତି ଚୀଵରମୂଲଂ, ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ହିରଞ୍ଞାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଦଭାଜନେ ‘‘ହିରଞ୍ଞଂ ଵା’’ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ଉପକ୍ଖଟଂ ହୋତୀତି ସଜ୍ଜିତଂ ହୋତି, ସଂହରିତ୍ୱା ଠପିତଂ, ଯସ୍ମା ପନ ‘‘ହିରଞ୍ଞଂ ଵା’’ତିଆଦିନା ଵଚନେନେଵସ୍ସ ଉପକ୍ଖଟଭାଵୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ଉପକ୍ଖଟଂ ନାମା’’ତି ପଦଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଵିସୁଂ ପଦଭାଜନଂ ନ ଵୁତ୍ତଂ। ଇମିନାତି ଉପକ୍ଖଟଂ ସନ୍ଧାଯାହ, ତେନେଵସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେନା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ହି ଉପକ୍ଖଟଂ ସଂହରିତ୍ୱା ଠପିତଂ, ତଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତୀତି। ଅଚ୍ଛାଦେସ୍ସାମୀତି ଵୋହାରଵଚନମେତଂ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ତେନେଵସ୍ସ ପଦଭାଜନେପି ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ର ଚେ ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଯତ୍ର ସୋ ଗହପତି ଵା ଗହପତାନୀ ଵା ତତ୍ର ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପଵାରିତୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚୀଵରେ ଵିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ଚେତି ଅଯମେତ୍ଥ ପଦସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱାତି ଇମସ୍ସ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଇମିନାଵ ଅତ୍ଥେ ସିଦ୍ଧେ ପଚୁରଵୋହାରଵସେନ ‘‘ଘର’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ର ପନ ସୋ ଦାଯକୋ ତତ୍ର ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅଯମେଵେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ, ତସ୍ମା ପୁନପି ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା’’ତି। ଵିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ଵିସିଟ୍ଠକପ୍ପଂ ଅଧିକଵିଧାନଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ପଦଭାଜନେ ପନ ଯେନାକାରେନ ଵିକପ୍ପଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି ତମେଵ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଆଯତଂ ଵା’’ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ସାଧୂତି ଆଯାଚନେ ନିପାତୋ। ଵତାତି ପରିଵିତକ୍କେ। ମନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ଆଯସ୍ମାତି ପରଂ ଆଲପତି ଆମନ୍ତେତି। ଯସ୍ମା ପନିଦଂ ସବ୍ବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତମେଵ, ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ, ତସ୍ମାସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ଅତ୍ଥୋ ନ ଵୁତ୍ତୋ। କଲ୍ୟାଣକମ୍ୟତଂ ଉପାଦାଯାତି ସୁନ୍ଦରକାମତଂ ଵିସିଟ୍ଠକାମତଂ ଚିତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା, ତସ୍ସ ‘‘ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ ଚେ’’ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଯୋ କଲ୍ୟାଣକମ୍ୟତଂ ଉପାଦାଯ ଆପଜ୍ଜତି, ସୋ ସାଧତ୍ଥିକୋ ମହଗ୍ଘତ୍ଥିକୋ ହୋତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପହାଯ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥମେଵ ଦସ୍ସେତୁଂ ତଦେଵ ଵଚନଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ନ ଇମସ୍ସ ଆପଜ୍ଜନମତ୍ତେନେଵ ଆପତ୍ତି ସୀସଂ ଏତି, ତସ୍ମା ‘‘ତସ୍ସ ଵଚନେନା’’ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ।

୫୩୧ ।ଅନାପତ୍ତି ଞାତକାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଞାତକାନଂ ଚୀଵରେ ଵିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଏଵମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ମହଗ୍ଘଂ ଚେତାପେତୁକାମସ୍ସ ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ ଚେତାପେତୀତି ଗହପତିସ୍ସ ଵୀସତିଅଗ୍ଘନକଂ ଚୀଵରଂ ଚେତାପେତୁକାମସ୍ସ ‘‘ଅଲଂ ମଯ୍ହଂ ଏତେନ, ଦସଗ୍ଘନକଂ ଵା ଅଟ୍ଠଗ୍ଘନକଂ ଵା ଦେହୀ’’ତି ଵଦତି ଅନାପତ୍ତି। ଅପ୍ପଗ୍ଘନ୍ତି ଇଦଞ୍ଚ ଅତିରେକନିଵାରଣତ୍ଥମେଵ ଵୁତ୍ତଂ, ସମକେପି ପନ ଅନାପତ୍ତି , ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅଗ୍ଘଵସେନେଵ ନ ପମାଣଵସେନ, ଅଗ୍ଘଵଡ୍ଢନକଞ୍ହି ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ। ତସ୍ମା ଯୋ ଵୀସତିଅଗ୍ଘନକଂ ଅନ୍ତରଵାସକଂ ଚେତାପେତୁକାମୋ , ‘‘ତଂ ଏତ୍ତକମେଵ ମେ ଅଗ୍ଘନକଂ ଚୀଵରଂ ଦେହୀ’’ତି ଵତ୍ତୁମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନିପି ତତ୍ତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନେଵାତି।

ପଠମୋପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁତିଯୋପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୩୨। ଦୁତିଯୋପକ୍ଖଟେପି ଇମିନାଵ ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଞ୍ହି ଇମସ୍ସ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିସଦିସଂ। କେଵଲଂ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଏକସ୍ସ ପୀଳା କତା, ଦୁତିଯେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ, ଅଯମେଵେତ୍ଥ ଵିସେସୋ। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ପଠମସଦିସମେଵ। ଯଥା ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ, ଏଵଂ ବହୂନଂ ପୀଳଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୋପି ଆପତ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବାତି।

ଦୁତିଯୋପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ରାଜସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୩୭।ତେନ ସମୟେନାତି ରାଜସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଉପାସକଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱାତି ଜାନାପେତ୍ୱା, ‘‘ଇମିନା ମୂଲେନ ଚୀୱରଂ କିଣିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପଞ୍ଞାସବନ୍ଧୋତି ପଞ୍ଞାସକହାପଣଦଣ୍ଡୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଞାସଂ ବଦ୍ଧୋତିପି ପାଠୋ, ପଞ୍ଞାସଂ ଜିତୋ ପଞ୍ଞାସଂ ଦାପେତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅଜ୍ଜଣ୍ହୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଗମେହୀତି ଭନ୍ତେ, ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ ଅମ୍ହାକଂ ତିଟ୍ଠ, ଅଧିୱାସେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରାମସୀତି ଗଣ୍ହି। ଜୀନୋସୀତି ଜିତୋସି।

୫୩୮-୯।ରାଜଭୋଗ୍ଗୋତି ରାଜତୋ ଭୋଗ୍ଗଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଅସ୍ସତ୍ଥୀତି ରାଜଭୋଗ୍ଗୋ, ରାଜଭୋଗୋତିପି ପାଠୋ, ରାଜତୋ ଭୋଗୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପହିଣେୟ୍ୟାତି ପେସେୟ୍ୟ, ଉତ୍ତାନତ୍ଥତ୍ତା ପନସ୍ସ ପଦଭାଜନଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଏତସ୍ସ, ଏୱଂ ‘‘ଚୀୱରଂ ଇଦ୍ଧନାମଂ ଭିକ୍ଖୁ’’ନ୍ତିଆଦୀନମ୍ପି ପଦାନଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥତ୍ତାୟେୱ ପଦଭାଜନଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ଆଭତନ୍ତି ଆନୀତଂ। କାଲେନକପ୍ପିୟନ୍ତି ଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲେନ, ଯଦା ନୋ ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ତଦା କପ୍ପିୟଂ ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋତି କିଚ୍ଚକରୋ, କପ୍ପିୟକାରକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଞ୍ଞତ୍ତୋ ସୋ ମୟାତି ଆଣତ୍ତୋ ସୋ ମୟା, ଯଥା ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରେନ ଅତ୍ଥେ ସତି ଚୀୱରଂ ଦସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥୋ ମେ ଆୱୁସୋ ଚୀୱରେନାତି ଚୋଦନାଲକ୍ଖଣନିଦସ୍ସନମେତଂ, ଇଦଞ୍ହି ୱଚନଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଯାୟ କାୟଚି ଭାସାୟ; ଇଦଂ ଚୋଦନାଲକ୍ଖଣଂ। ‘‘ଦେହି ମେ ଚୀୱର’’ନ୍ତିଆଦୀନି ପନ ନୱତ୍ତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତାନି, ଏତାନି ହି ୱଚନାନି ଏତେସଂ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଯାୟ କାୟଚି ଭାସାୟ ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ଦୁତିୟମ୍ପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ତତିୟମ୍ପି ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ‘‘ଅତ୍ଥୋ ମେ ଆୱୁସୋ ଚୀୱରେନା’’ତି ଇଦମେୱ ଯାୱତତିୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି। ଏୱଂ ‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦେତବ୍ବୋ ସାରେତବ୍ବୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଚୋଦନାପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦୟମାନୋ ସାରୟମାନୋ ତଂ ଚୀୱରଂ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେୟ୍ୟ, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସଚେ ଅଭିନିପ୍ଫାଦେତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ଆହ। ଏୱଂ ଯାୱତତିୟଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ତଂ ଚୀୱରଂ ଯଦି ନିପ୍ଫାଦେତି, ସଙ୍କୋତି ଅତ୍ତନୋ ପଟିଲାଭୱସେନ ନିପ୍ଫାଦେତୁଂ, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ସୁନ୍ଦରଂ।

ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଛକ୍ଖତ୍ତୁପରମଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଠାନଲକ୍ଖଣନିଦସ୍ସନମେତଂ। ଛକ୍ଖତ୍ତୁପରମନ୍ତି ଚ ଭାୱନପୁଂସକୱଚନମେତଂ, ଛକ୍ଖତ୍ତୁପରମଞ୍ହି ଏତେନ ଚୀୱରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନ ଠାତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କାତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ଠାନଲକ୍ଖଣଂ। ତତ୍ଥ ଯୋ ସବ୍ବଟ୍ଠାନାନଂ ସାଧାରଣୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ, ତଂ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ପଦଭାଜନେ ‘‘ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନ ଆସନେ ନିସୀଦିତବ୍ବନ୍ତି ‘‘ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ନିସୀଦଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେନାପି ନ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ନ ଆମିସଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଯାଗୁଖଜ୍ଜକାଦିଭେଦଂ କିଞ୍ଚି ଆମିସଂ ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଯାଚିୟମାନେନାପି ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ନ ଧମ୍ମୋ ଭାସିତବ୍ବୋତି ମଙ୍ଗଲଂ ୱା ଅନୁମୋଦନଂ ୱା ଭାସଥାତି ଯାଚିୟମାନେନାପି କିଞ୍ଚି ନ ଭାସିତବ୍ବଂ, କେୱଲଂ ‘‘କିଂ କାରଣା ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିୟମାନେନ ‘‘ଜାନାସି, ଆୱୁସୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ପୁଚ୍ଛିୟମାନୋତି ଇଦଞ୍ହି କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଅଥ ୱା ପୁଚ୍ଛଂ କୁରୁମାନୋ ପୁଚ୍ଛିୟମାନୋତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯୋ ହି ପୁଚ୍ଛଂ କରୋତି, ସୋ ଏତ୍ତକଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଠାନଂ ଭଞ୍ଜତୀତି ଆଗତକାରଣଂ ଭଞ୍ଜତି।

ଇଦାନି ଯା ତିସ୍ସୋ ଚୋଦନା, ଛ ଚ ଠାନାନି ୱୁତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିଞ୍ଚ ହାନିଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦେତ୍ୱା’’ତିଆଦିମାହ। ଯସ୍ମା ଚ ଏତ୍ଥ ଏକଚୋଦନାୱୁଡ୍ଢିୟା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଠାନାନଂ ହାନି ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ‘‘ଏକା ଚୋଦନା ଦିଗୁଣଂ ଠାନ’’ନ୍ତି ଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ଇତି ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଠାତବ୍ବଂ, ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଠାତବ୍ବଂ, ସକିଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଠାତବ୍ବନ୍ତି। ଯଥା ଚ ‘‘ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ନ ଠାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ‘‘ଦ୍ୱାଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଠତ୍ୱା ନ ଚୋଦେତବ୍ବ’’ନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ସଚେ ଚୋଦେତିୟେୱ ନ ତିଟ୍ଠତି, ଛ ଚୋଦନା ଲବ୍ଭନ୍ତି। ସଚେ ତିଟ୍ଠତିୟେୱ ନ ଚୋଦେତି, ଦ୍ୱାଦସ ଠାନାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ସଚେ ଚୋଦେତିପି ତିଟ୍ଠତିପି, ଏକାୟ ଚୋଦନାୟ ଦ୍ୱେ ଠାନାନି ହାପେତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ଯୋ ଏକଦିୱସମେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୋଦେତି, ସକିଂୟେୱ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥୋ ମେ, ଆୱୁସୋ, ଚୀୱରେନା’’ତି ଛକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱଦତି। ତଥା ଏକଦିୱସମେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତିଟ୍ଠତି, ସକିଂୟେୱ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ର ତତ୍ର ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି, ସୋପି ସବ୍ବଚୋଦନାୟୋ ସବ୍ବଟ୍ଠାନାନି ଚ ଭଞ୍ଜତି। କୋ ପନ ୱାଦୋ ନାନାଦିୱସେସୁ ଏୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଏୱମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯତସ୍ସ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ଆଭତନ୍ତି ଯତୋ ରାଜତୋ ୱା ରାଜଭୋଗ୍ଗତୋ ୱା ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ଆନୀତଂ। ଯତ୍ୱସ୍ସାତିପି ପାଠୋ। ଅୟମେୱତ୍ଥୋ। ‘‘ଯତ୍ଥସ୍ସା’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅସ୍ସ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ପେସିତନ୍ତି ଚ ଅତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତି, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପନ ନ ସମେତି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସ

ରଞ୍ଞୋ ୱା ରାଜଭୋଗ୍ଗସ୍ସ ୱା ସନ୍ତିକେ; ସମୀପତ୍ଥେ ହି ଇଦଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ନ ତଂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କିଞ୍ଚି ଅହଂ ଅନୁଭୋତୀତି ତଂ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କିଞ୍ଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କମ୍ମଂ ନ ନିପ୍ଫାଦେତି। ଯୁଞ୍ଜନ୍ତାଯସ୍ମନ୍ତୋ ସକନ୍ତି ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ପାପୁଣନ୍ତୁ। ମା ୱୋ ସକଂ ୱିନସ୍ସାତି ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକଂ ମା ୱିନସ୍ସତୁ। ଯୋ ପନ ନେୱ ସାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୂତଂ ପାହେତି, ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି।

କିଂ ପନ ସବ୍ବକପ୍ପିଯକାରକେସୁ ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି? ନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ହି କପ୍ପିଯକାରକୋ ନାମ ସଙ୍ଖେପତୋ ଦୁୱିଧୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଚ ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଚ। ତତ୍ଥ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଦୁୱିଧୋ – ଭିକ୍ଖୁନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଦୂତେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି। ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋପି ଦୁୱିଧୋ – ମୁଖୱେୱଟିକ କପ୍ପିଯକାରକୋ, ପରମ୍ମୁଖକପ୍ପିଯକାରକୋତି। ତେସୁ ଭିକ୍ଖୁନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ସମ୍ମୁଖାସମ୍ମୁଖୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତଥା ଦୂତେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋପି।

କଥଂ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ଦୂତେନ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ପହିଣତି, ଦୂତୋ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମେନ ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ପହିତଂ, ଗଣ୍ହଥ ନ''ନ୍ତି ୱଦତି, ଭିକ୍ଖୁ ''ନଯିଦଂ କପ୍ପତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପତି, ଦୂତୋ ''ଅତ୍ଥି ପନ ତେ, ଭନ୍ତେ, ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ''ତି ପୁଚ୍ଛତି, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକେହି ଚ ଉପାସକେହି ''ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋଥା''ତି ଆଣତ୍ତା ୱା, ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠା ସମ୍ଭତ୍ତା କେଚି ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ନିଦ୍ଦିସତି ''ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ''ତି। ଦୂତୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ଦତ୍ୱା ''ଥେରସ୍ସ ଚୀୱରଂ କିଣିତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁନା ସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ।

ନୋ ଚେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଅପିଚ ଖୋ ଭିକ୍ଖୁ ନିଦ୍ଦିସତି – ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଗାମେ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ''ତି, ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ଦତ୍ୱା ''ଥେରସ୍ସ ଚୀୱରଂ କିଣିତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ୟାସୀ''ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଅଯମେକୋ ଭିକ୍ଖୁନା ଅସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ।

ନ ହେୱ ଖୋ ସୋ ଦୂତୋ ଅତ୍ତନା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତି, ଅପିଚ ଖୋ ଅଞ୍ଞଂ ପହିଣତି ''ଦିନ୍ନଂ ମଯା, ଭନ୍ତେ, ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ, ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା''ତି, ଅଯଂ ଦୁତିଯୋ ଭିକ୍ଖୁନା ଅସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ।

ନ ହେୱ ଖୋ ଅଞ୍ଞଂ ପହିଣତି, ଅପିଚ ଖୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ୱଦତି ''ଅହଂ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ଦସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା''ତି, ଅଯଂ ତତିଯୋ ଭିକ୍ଖୁନା ଅସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଏୱଂ ଏକୋ ସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ତଯୋ ଅସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୁନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା ନାମ। ଏତେସୁ ଇମସ୍ମିଂ ରାଜସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ଅପରୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୁରିମନଯେନେୱ ଦୂତେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ନତ୍ଥିତାଯ ୱା, ଅୱିଚାରେତୁକାମତାଯ ୱା ''ନତ୍ଥମ୍ହାକଂ କପ୍ପିଯକାରକୋ''ତି ୱଦତି, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ କୋଚି ମନୁସ୍ସୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଦୂତୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ଦତ୍ୱା ''ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ଦୂତେନ ସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ।

ଅପରୋ ଦୂତୋ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଅଭିରୁଚିତସ୍ସ କସ୍ସଚି ହତ୍ଥେ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ଦତ୍ୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତି, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପହିଣତି, ''ଅହଂ ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ହତ୍ଥେ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ଦସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ତତିଯୋ ଦୂତେନ ଅସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଏୱଂ ଏକୋ ସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ତଯୋ ଅସମ୍ମୁଖାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଦୂତେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା ନାମ। ଏତେସୁ ମେଣ୍ଡକସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମନୁସ୍ସା ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା, ତେ କପ୍ପିଯକାରକାନଂ ହତ୍ଥେ ହିରଞ୍ଞଂ ଉପନିକ୍ଖିପନ୍ତି – 'ଇମିନା ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଯଂ କପ୍ପିଯଂ ତଂ ଦେଥା'ତି। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ତତୋ କପ୍ପିଯଂ ତଂ ସାଦିତୁଂ, ନ ତ୍ୱେୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କେନଚି ପରିଯାଯେନ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିତବ୍ବଂ ପରିଯେସିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମୀ''ତି (ମହାୱ। ୨୯୯)। ଏତ୍ଥ ଚ ଚୋଦନାଯ ପମାଣଂ ନତ୍ଥି, ମୂଲଂ ଅସାଦିଯନ୍ତେନ ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ଚୋଦନାଯ ୱା ଠାନେନ ୱା କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ସାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନୋ ଚେ ଦେତି, ଅଞ୍ଞଂ କପ୍ପିଯକାରକଂ ଠପେତ୍ୱାପି ଆହରାପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଇଚ୍ଛତି ମୂଲସାମିକାନମ୍ପି କଥେତବ୍ବଂ; ନୋ ଚେ ଇଚ୍ଛତି ନ କଥେତବ୍ବଂ।

ଅପରୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୁରିମନଯେନେୱ ଦୂତେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ''ନତ୍ଥମ୍ହାକଂ କପ୍ପିଯକାରକୋ''ତି ୱଦତି, ତଦଞ୍ଞୋ ସମୀପେ ଠିତୋ ସୁତ୍ୱା ''ଆହର ଭୋ ଅହଂ ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଚୀୱରଂ ଚେତାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱଦତି। ଦୂତୋ ''ହନ୍ଦ ଭୋ ଦଦେଯ୍ୟାସୀ''ତି ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ମୁଖୱେୱଟିକକପ୍ପିଯକାରକୋ। ଅପରୋ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପଟ୍ଠାକସ୍ସ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ହତ୍ଥେ ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ଦତ୍ୱା ''ଥେରସ୍ସ ଚୀୱରଂ ଦଦେଯ୍ୟାସୀ''ତି ଏତ୍ତୋୱ ପକ୍କମତି, ଅଯଂ ପରମ୍ମୁଖକପ୍ପିଯକାରକୋତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକପ୍ପିଯକାରକା ନାମ। ଏତେସୁ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତେସୁ ୱିଯ

ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସଚେ ସୟମେଵ ଚୀଵରଂ ଆନେତ୍ଵା ଦଦନ୍ତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ, କିଞ୍ଚି ନ ଵତ୍ତବ୍ବା। ଦେସନାମତ୍ତମେଵ ଚେତଂ ''ଦୂତେନ ଚୀଵରଚେତାପନ୍ନଂ ପହିଣେୟ୍ୟା''ତି ସୟଂ ଆହରିତ୍ଵାପି ପିଣ୍ଡପାତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଦଦନ୍ତେସୁପି ଏସେଵ ନୟୋ। ନ କେଵଲଞ୍ଚ ଅଵୁତ୍ତନୋଯେଵ ଅତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି, ସଚେପି କୋଚି ଜାତରୂପରଜତଂ ଆନେତ୍ଵା ''ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମି, ଆରାମଂ ଵା କରୋଥ ଚେତିୟଂ ଵା ଭୋଜନସାଲାଦୀନଂ ଵା ଅଞ୍ଞତରଂ''ନ୍ତି ଵଦତି, ଇଦମ୍ପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ହି ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ଵୁତ୍ତଂ।

ସଚେ ପନ ''ନୟିଦଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେ ''ଵଡ୍ଢକୀନଂ ଵା କମ୍ମକରାନଂ ଵା ହତ୍ଥେ ଭଵିସ୍ସତି, କେଵଲଂ ତୁମ୍ହେ ସୁକତଦୁକ୍କଟଂ ଜାନାଥା''ତି ଵତ୍ଵା ତେସଂ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ଵା ପକ୍କମତି, ଵଟ୍ଟତି। ଅଥାପି ''ମମ ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥେ ଭଵିସ୍ସତି ମୟ୍ହମେଵ ଵା ହତ୍ଥେ ଭଵିସ୍ସତି, କେଵଲଂ ତୁମ୍ହେ ୟଂ ୟସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ, ତଦତ୍ଥାୟ ପେସେୟ୍ୟାଥା''ତି ଵଦତି, ଏଵମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି।

ସଚେ ପନ ସଙ୍ଘଂ ଵା ଗଣଂ ଵା ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵା ଅନାମସିତ୍ଵା ''ଇଦଂ ହିରଞ୍ଞସୁଵଣ୍ଣଂ ଚେତିୟସ୍ସ ଦେମ, ଵିହାରସ୍ସ ଦେମ, ନଵକମ୍ମସ୍ସ ଦେମା''ତି ଵଦନ୍ତି, ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ''ଇମେ ଇଦଂ ଭଣନ୍ତୀ''ତି କପ୍ପିୟକାରକାନଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ''ଚେତିୟାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ତୁମ୍ହେ ଗହେତ୍ଵା ଠପେଥା''ତି ଵୁତ୍ତେନ ପନ ''ଅମ୍ହାକଂ ଗହେତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ।

ସଚେ ପନ କୋଚି ବହୁଂ ହିରଞ୍ଞସୁଵଣ୍ଣଂ ଆନେତ୍ଵା ''ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମି, ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଵଦତି, ତଂ ଚେ ସଙ୍ଘୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ପଟିଗ୍ଗହଣେପି ପରିଭୋଗେପି ଆପତ୍ତି। ତତ୍ର ଚେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ''ନୟିଦଂ କପ୍ପତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପତି, ଉପାସକୋ ଚ ''ୟଦି ନ କପ୍ପତି, ମୟ୍ହମେଵ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ''ତୟା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଲାଭନ୍ତରାୟୋ କତୋ''ତି ନ କେନଚି କିଞ୍ଚି ଵତ୍ତବ୍ବୋ। ୟୋ ହି ତଂ ଚୋଦେତି, ସ୍ଵେଵ ସାପତ୍ତିକୋ ହୋତି, ତେନ ପନ ଏକେନ ବହୂ ଅନାପତ୍ତିକା କତା। ସଚେ ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ''ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେ ''କପ୍ପିୟକାରକାନଂ ଵା ହତ୍ଥେ ଭଵିସ୍ସତି, ମମ ପୁରିସାନଂ ଵା ମୟ୍ହଂ ଵା ହତ୍ଥେ ଭଵିସ୍ସତି, କେଵଲଂ ତୁମ୍ହେ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଵଦତି, ଵଟ୍ଟତି।

ଚତୁପଚ୍ଚୟତ୍ଥାୟ ଚ ଦିନ୍ନଂ ୟେନ ୟେନ ପଚ୍ଚୟେନ ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ତଦତ୍ଥଂ ଉପନେତବ୍ବଂ, ଚୀଵରତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନଂ ଚୀଵରେୟେଵ ଉପନେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଚୀଵରେନ ତାଦିସୋ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ପିଣ୍ଡପାତାଦୀହି ସଙ୍ଘୋ କିଲମତି, ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାୟ ଅପଲୋକେତ୍ଵା ତଦତ୍ଥାୟପି ଉପନେତବ୍ବଂ। ଏସ ନୟୋ ପିଣ୍ଡପାତଗିଲାନପଚ୍ଚୟତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନେପି, ସେନାସନତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନଂ ପନ ସେନାସନସ୍ସ ଗରୁଭଣ୍ଡତ୍ତା ସେନାସନେୟେଵ ଉପନେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ଭିକ୍ଖୂସୁ ସେନାସନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ଗତେସୁ ସେନାସନଂ ଵିନସ୍ସତି, ଈଦିସେ କାଲେ ସେନାସନଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵାପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିଭୋଗୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ତସ୍ମା ସେନାସନଜଗ୍ଗନତ୍ଥଂ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜଂ ଅକତ୍ଵା ୟାପନମତ୍ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ନ କେଵଲଞ୍ଚ ହିରଞ୍ଞସୁଵଣ୍ଣମେଵ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଖେତ୍ତଵତ୍ଥାଦି ଅକପ୍ପିୟଂ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ। ସଚେ ହି କୋଚି ''ମୟ୍ହଂ ତିସସ୍ସସମ୍ପାଦନକଂ ମହାତଳାକଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମୀ''ତି ଵଦତି, ତଂ ଚେ ସଙ୍ଘୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ପଟିଗ୍ଗହଣେପି ପରିଭୋଗେପି ଆପତ୍ତିୟେଵ। ୟୋ ପନ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପତି, ସୋ ପୁରିମନୟେନେଵ ନ କେନଚି କିଞ୍ଚି ଵତ୍ତବ୍ବୋ। ୟୋ ହି ତଂ ଚୋଦେତି, ସ୍ଵେଵ ସାପତ୍ତିକୋ ହୋତି, ତେନ ପନ ଏକେନ ବହୂ ଅନାପତ୍ତିକା କତା।

ୟୋ ପନ ''ତାଦିସଂୟେଵ ତଳାକଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ଵତ୍ଵା ଭିକ୍ଖୂହି ''ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଵଦତି ''ଅସୁକଞ୍ଚ ଅସୁକଞ୍ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ତଳାକଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ କଥଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। ସୋ ଵତ୍ତବ୍ବୋ – ''କପ୍ପିୟଂ କତ୍ଵା ଦିନ୍ନଂ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି। କଥଂ ଦିନ୍ନଂ କପ୍ପିୟଂ ହୋତୀତି? ''ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଵତ୍ଵା ଦିନ୍ନନ୍ତି। ସୋ ସଚେ ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ସଙ୍ଘୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ''ତି ଦେତି, ଵଟ୍ଟତି। ଅଥାପି ''ତଳାକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଵତ୍ଵା ''ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ''କପ୍ପିୟକାରକୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ନତ୍ଥୀ''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ଇଦଂ ଅସୁକୋ ନାମ ଵିଚାରେସ୍ସତି, ଅସୁକସ୍ସ ଵା ହତ୍ଥେ, ମୟ୍ହଂ ଵା ହତ୍ଥେ ଭଵିସ୍ସତି, ସଙ୍ଘୋ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ''ତି ଵଦତି, ଵଟ୍ଟତି। ସଚେପି ''ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ''ଉଦକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ଭଣ୍ଡକଂ ଧୋଵିସ୍ସତି, ମିଗପକ୍ଖିନୋ ପିଵିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଵଦତି, ଏଵମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି। ଅଥାପି ''ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଵଦତି ''କପ୍ପିୟସୀସେନ ଗଣ୍ହଥା''ତି। ''ସାଧୁ, ଉପାସକ, ସଙ୍ଘୋ ପାନୀୟଂ ପିଵିସ୍ସତି, ଭଣ୍ଡକଂ ଧୋଵିସ୍ସତି, ମିଗପକ୍ଖିନୋ ପିଵିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଵତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି।

ଅଥାପି ''ମମ ତଳାକଂ ଵା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଵା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମୀ''ତି ''ଵୁତ୍ତେ, ସାଧୁ, ଉପାସକ, ସଙ୍ଘୋ ପାନୀୟଂ ପିଵିସ୍ସତୀ''ତିଆଦୀନି ଵତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଵଟ୍ଟତିୟେଵ। ୟଦି ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ୟାଚିତ୍ଵା ସହତ୍ଥେନ ଚ କପ୍ପିୟପଥଵିଂ ଖନିତ୍ଵା ଉଦକପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ତଳାକଂ କାରିତଂ ହୋତି, ତଂ ଚେ ନିସ୍ସାୟ ସସ୍ସଂ ନିପ୍ଫାଦେତ୍ଵା ମନୁସ୍ସା ଵିହାରେ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତି, ଵଟ୍ଟତି। ଅଥ ମନୁସ୍ସା ଏଵ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପକାରତ୍ଥାୟ ସଙ୍ଘିକଭୂମିଂ ଖନିତ୍ଵା ତଂ ନିସ୍ସାୟ ନିପ୍ଫନ୍ନସସ୍ସତୋ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତି, ଏଵମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି। ''ଅମ୍ହାକଂ ଏକଂ କପ୍ପିୟକାରକଂ ଠପେଥା''ତି ଵୁତ୍ତେ ଚ ଠପେତୁମ୍ପି ଲବ୍ଭତି। ଅଥ ପନ ତେ ମନୁସ୍ସା ରାଜବଲିନା ଉପଦ୍ଦୁତା ପକ୍କମନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ କିଞ୍ଚି ଦେନ୍ତି, ଉଦକଂ ଵାରେତୁଂ ଲବ୍ଭତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ କସିକମ୍ମକାଲେୟେଵ, ନ

ସଙ୍ଘକାଲେ। ସଚେ ତେ ୱଦନ୍ତି “ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେପି ମନୁସ୍ସା ଇମଂ ନିସ୍ସାୟ ସସ୍ସଂ ଅକଂସୂ”ତି । ତତୋ ୱତ୍ତବ୍ବା – “ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଇମଞ୍ଚ ଇମଞ୍ଚ ଉପକାରଂ ଅକଂସୁ, ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ଅଦଂସୂ”ତି। ସଚେ ୱଦନ୍ତି – “ମୟମ୍ପି ଦସ୍ସାମା”ତି, ଏୱମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ସଚେ ପନ କୋଚି ଅବ୍ୟତ୍ତୋ ଅକପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ତଳାକଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ୱା କାରେତି ୱା, ତଂ ଭିକ୍ଖୂହି ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଲଦ୍ଧଂ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡମ୍ପି ଅକପ୍ପିୟମେୱ। ସଚେ ଭିକ୍ଖୂହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସାମିକୋ ୱା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ୱଂସେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ପୁନ କପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ଦେତି, ୱଟ୍ଟତି। ପଚ୍ଛିନ୍ନେ କୁଲୱଂସେ ଯୋ ତସ୍ସ ଜନପଦସ୍ସ ସାମିକୋ, ସୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଦେତି, ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତେ ଭିକ୍ଖୁନା ନୀହଟଉଦକୱାହକଂ ଅଳନାଗରାଜମହେସୀ ୱିୟ, ଏୱମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

କପ୍ପିୟୱୋହାରେପି ଉଦକୱସେନ ପଟିଗ୍ଗହିତତଳାକେ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ମତ୍ତିକୁଦ୍ଧରଣପାଳିବନ୍ଧନାଦୀନି ଚ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତଂ ନିସ୍ସାୟ ପନ ସସ୍ସଂ କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା କପ୍ପିୟକାରକଂ ଠପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ତେ ସୟମେୱ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ଦେନ୍ତି, ନ ଚୋଦେତବ୍ବଂ, ନ ସାରେତବ୍ବଂ। ପଚ୍ଚୟୱସେନ ପଟିଗ୍ଗହିତତଳାକେ କପ୍ପିୟକାରକଂ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମତ୍ତିକୁଦ୍ଧରଣପାଳିବନ୍ଧନାଦୀନି ପନ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ କପ୍ପିୟକାରକା ସୟମେୱ କରୋନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ଅବ୍ୟତ୍ତେନ ପନ ଲଜ୍ଜିଭିକ୍ଖୁନା କାରାପିତେସୁ କିଞ୍ଚାପି ପଟିଗ୍ଗହଣେ କପ୍ପିୟଂ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପୟୋଗପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପନ୍ନେନ ମିସ୍ସକତ୍ତା ୱିସଗତପିଣ୍ଡପାତୋ ୱିୟ ଅକପ୍ପିୟମଂସରସମିସ୍ସକଭୋଜନଂ ୱିୟ ଚ ଦୁବ୍ବିନିବ୍ଭୋଗଂ ହୋତି, ସବ୍ବେସଂ ଅକପ୍ପିୟମେୱ।

ସଚେ ପନ “ଉଦକସ୍ସ ଓକାସୋ ଅତ୍ଥି, ତଳାକସ୍ସ ପାଳି ଥିରା, ଯଥା ବହୁଂ ଉଦକଂ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱଂ କରୋହି, ତୀରସମୀପେ ଉଦକଂ କରୋହୀ”ତି ଏୱଂ ଉଦକମେୱ ୱିଚାରେତି, ୱଟ୍ଟତି। ଉଦ୍ଧନେ ଅଗ୍ଗିଂ ନ ପାତେନ୍ତି, “ଉଦକକମ୍ମଂ ଲବ୍ଭତୁ ଉପାସକା”ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। “ସସ୍ସଂ କତ୍ୱା ଆହରଥା”ତି ୱତ୍ତୁଂ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପନ ତଳାକେ ଅତିବହୁଂ ଉଦକଂ ଦିସ୍ୱା ପସ୍ସତୋ ୱା ପିଟ୍ଠିତୋ ୱା ମାତିକଂ ନୀହରାପେତି, ୱନଂ ଛିନ୍ଦାପେତ୍ୱା କେଦାରେ କାରାପେତି, ପୋରାଣକେଦାରେସୁ ୱା ପକତିଭାଗଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅତିରେକଂ ଗଣ୍ହାତି, ନୱସସ୍ସେ ୱା ଅକାଲସସ୍ସେ ୱା ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଭାଗେ “ଏତ୍ତକେ କହାପଣେ ଦେଥା”ତି କହାପଣେ ଉଟ୍ଠାପେତି, ସବ୍ବେସଂ ଅକପ୍ପିୟଂ।

ଯୋ ପନ “କସ୍ସଥ ୱପଥା”ତି ଅୱତ୍ୱା “ଏତ୍ତକାୟ ଭୂମିୟା, ଏତ୍ତକୋ ନାମ ଭାଗୋ”ତି ଏୱଂ ଭୂମିଂ ୱା ପତିଟ୍ଠପେତି, “ଏତ୍ତକେ ଭୂମିଭାଗେ ଅମ୍ହେହି ସସ୍ସଂ କତଂ, ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଭାଗଂ ଗଣ୍ହଥା”ତି ୱଦନ୍ତେସୁ କସ୍ସକେସୁ ଭୂମିପ୍ପମାଣଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ରଜ୍ଜୁୟା ୱା ଦଣ୍ଡେନ ୱା ମିନାତି, ଖଲେ ୱା ଠତ୍ୱା ରକ୍ଖତି, ଖଲତୋ ୱା ନୀହରାପେତି, କୋଟ୍ଠାଗାରେ ୱା ପଟିସାମେତି, ତସ୍ସେୱ ତଂ ଅକପ୍ପିୟଂ।

ସଚେ କସ୍ସକା କହାପଣେ ଆହରିତ୍ୱା “ଇମେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆହଟା”ତି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ “ନ ସଙ୍ଘୋ କହାପଣେ ଖାଦତୀ”ତି ସଞ୍ଞାୟ “ଏତ୍ତକେହି କହାପଣେହି ସାଟକେ ଆହର, ଏତ୍ତକେହି ଯାଗୁଆଦୀନି ସମ୍ପାଦେହୀ”ତି ୱଦତି। ଯଂ ତେ ଆହରନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ଅକପ୍ପିୟଂ। କସ୍ମା? କହାପଣାନଂ ୱିଚାରିତତ୍ତା।

ସଚେ ଧଞ୍ଞଂ ଆହରିତ୍ୱା ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆହଟନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ପୁରିମନୟେନେୱ “ଏତ୍ତକେହି ୱୀହୀହି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଆହରଥା”ତି ୱଦତି। ଯଂ ତେ ଆହରନ୍ତି, ତସ୍ସେୱ ଅକପ୍ପିୟଂ। କସ୍ମା? ଧଞ୍ଞସ୍ସ ୱିଚାରିତତ୍ତା।

ସଚେ ତଣ୍ଡୁଲଂ ୱା ଅପରଣ୍ଣଂ ୱା ଆହରିତ୍ୱା “ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆହଟ”ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତରୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ପୁରିମନୟେନେୱ “ଏତ୍ତକେହି ତଣ୍ଡୁଲେହି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଆହରଥା”ତି ୱଦତି। ଯଂ ତେ ଆହରନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ କପ୍ପିୟଂ। କସ୍ମା? କପ୍ପିୟାନଂ ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନଂ ୱିଚାରିତତ୍ତା। କୟୱିକ୍କୟେପି ଅନାପତ୍ତି, କପ୍ପିୟକାରକସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତତ୍ତା।

ପୁବ୍ବେ ପନ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁସାଲଦ୍ୱାରେ “ଅହୋ ୱତ ସ୍ୱେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଏତ୍ତକପ୍ପମାଣେ ପୂୱେ ପଚେୟ୍ୟୁ”ନ୍ତି ଆରାମିକାନଂ ସଞ୍ଞାଜନନତ୍ଥଂ ଭୂମିୟଂ ମଣ୍ଡଲଂ ଅକାସି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଛେକୋ ଆରାମିକୋ ତଥେୱ କତ୍ୱା ଦୁତିୟଦିୱସେ ଭେରିୟା ଆକୋଟିତାୟ ସନ୍ନିପତିତେ ସଙ୍ଘେ ପୂୱଂ ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ଆହ – “ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହେହି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ନେୱ ପିତୂନଂ ନ ପିତାମହାନଂ ଏୱରୂପଂ ସୁତପୁବ୍ବଂ, ଏକେନ ଅୟ୍ୟେନ ଚତୁସ୍ସାଲଦ୍ୱାରେ ପୂୱତ୍ଥାୟ ସଞ୍ଞା କତା, ଇତୋ ଦାନି ପଭୁତି ଅୟ୍ୟା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତାନୁରୂପଂ ୱଦନ୍ତୁ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଫାସୁୱିହାରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ”ତି। ମହାଥେରୋ ତତୋୱ ନିୱତ୍ତି, ଏକଭିକ୍ଖୁନାପି ପୂୱୋ ନ ଗହିତୋ। ଏୱଂ ପୁବ୍ବେ ତତ୍ରୁପ୍ପାଦମ୍ପି ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ତସ୍ମା –

ସଲ୍ଲେଖଂ ଅଚ୍ଚଜନ୍ତେନ, ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା;

କପ୍ପିଯେପି ନ କାତବ୍ବା, ଆମିସଗ୍ଗାହୟ ଲୋଲତାତି।

ଯୋ ଚାଯଂ ତଳାକେ ୱୁତ୍ତୋ, ପୋକ୍ଖରଣୀ-ଉଦକୱାହକମାତିକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣୌଚ୍ଛୁଫଲାଫଲାଦୀନଂ ୱିରୁହନଟ୍ଠାନଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଖେତ୍ତଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଦମ୍ମୀତି ୱୁତ୍ତେପି ''ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଳାକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଯଦା କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ''ଚତୁପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱଦତି, ତଦା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ''ୱନଂ ଦମ୍ମି, ଅରଞ୍ଞଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ମନୁସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂହି ଅନାଣତ୍ତାଯେୱ ତତ୍ଥ ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପରଣ୍ଣାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭାଗଂ ଦେନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି; ଅଦେନ୍ତା ନ ଚୋଦେତବ୍ବା। ସଚେ କେନଚିଦେୱ ଅନ୍ତରାଯେନ ତେସୁ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ଅଞ୍ଞେ କରୋନ୍ତି, ନ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ କିଞ୍ଚି ଦେନ୍ତି, ତେ ୱାରେତବ୍ବା। ସଚେ ୱଦନ୍ତି – ''ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେପି ମନୁସ୍ସା ଇଧ ସସ୍ସାନି ଅକଂସୂ''ତି, ତତୋ ତେ ୱତ୍ତବ୍ବା – ''ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଅଦଂସୂ''ତି। ସଚେ ୱଦନ୍ତି – ''ମଯମ୍ପି ଦସ୍ସାମା''ତି ଏୱଂ ୱଟ୍ଟତି।

କଞ୍ଚି ସସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ ସନ୍ଧାୟ ''ସୀମଂ ଦେମା''ତି ୱଦନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ସୀମା ପରିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ପନ ଥମ୍ଭା ୱା ପାସାଣା ୱା ସଯଂ ନ ଠପେତବ୍ବା। କସ୍ମା? ଭୂମି ନାମ ଅନଗ୍ଘା ଅପ୍ପକେନାପି ପାରାଜିକୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଆରାମିକାନଂ ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ – ''ଇମିନା ଠାନେନ ଅମ୍ହାକଂ ସୀମା ଗତା''ତି। ସଚେପି ହି ତେ ଅଧିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ପରିଯାଯେନ କଥିତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ଯଦି ପନ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦଯୋ ସଯମେୱ ଥମ୍ଭେ ଠପାପେତ୍ୱା ''ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଦେନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

ସଚେ କୋଚି ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ତଳାକଂ ଖନତି, ୱିହାରମଜ୍ଝେନ ୱା ମାତିକଂ ନେତି, ଚେତିଯଙ୍ଗଣବୋଧିଯଙ୍ଗଣାଦୀନି ଦୁସ୍ସନ୍ତି, ୱାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ସଙ୍ଘୋ କିଞ୍ଚି ଲଭିତ୍ୱା ଆମିସଗରୁକତାୟ ନ ୱାରେତି, ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱାରେତି, ସୋୱ ଭିକ୍ଖୁ ଇସ୍ସରୋ। ସଚେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱାରେତି, ''ନେଥ ତୁମ୍ହେ''ତି ତେସଂଯେୱ ପକ୍ଖୋ ହୋତି, ସଙ୍ଘୋ ୱାରେତି, ସଙ୍ଘୋୱ ଇସ୍ସରୋ। ସଙ୍ଘିକେସୁ ହି କମ୍ମେସୁ ଯୋ ଧମ୍ମକମ୍ମଂ କରୋତି, ସୋୱ ଇସ୍ସରୋ। ସଚେ ୱାରିଯମାନୋପି କରୋତି, ହେଟ୍ଠା ଗହିତଂ ପଂସୁଂ ହେଟ୍ଠା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ଉପରି ଗହିତଂ ପଂସୁଂ ଉପରି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବା।

ସଚେ କୋଚି ଯଥାଜାତମେୱ ଉଚ୍ଛୁଂ ୱା ଅପରଣ୍ଣଂ ୱା ଅଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡାଦିକଂ ୱା ୱଲ୍ଲିଫଲଂ ଦାତୁକାମୋ ''ଏତଂ ସବ୍ବଂ ଉଚ୍ଛୁଖେତ୍ତଂ ଅପରଣ୍ଣୱତ୍ଥୁଂ ୱଲ୍ଲିଫଲାୱାଟଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱଦତି, ସହ ୱତ୍ଥୁନା ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ''ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ''ଅଭିଲାପମତ୍ତମେତଂ ସାମିକାନଂଯେୱ ହି ସୋ ଭୂମିଭାଗୋ ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ।

''ଦାସଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱଦତି, ନ ୱଟ୍ଟତି। ''ଆରାମିକଂ ଦମ୍ମି, ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରଂ ଦମ୍ମି, କପ୍ପିଯକାରକଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ସୋ ଆରାମିକୋ ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତମ୍ପି ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ କମ୍ମଂ କରୋତି, ସାମଣେରସ୍ସ ୱିଯ ସବ୍ବଂ ଭେସଜ୍ଜପଟିଜଗ୍ଗନମ୍ପି ତସ୍ସ କାତବ୍ବଂ। ସଚେ ପୁରେଭତ୍ତମେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ କମ୍ମଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କରୋତି, ସାଯଂ ନିୱାପୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ। ଯେପି ପଞ୍ଚଦିୱସୱାରେନ ୱା ପକ୍ଖୱାରେନ ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସେସକାଲେ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତେସମ୍ପି କରଣକାଲେଯେୱ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ନିୱାପୋ ଚ ଦାତବ୍ବୋ। ସଚେ ସଙ୍ଘସ୍ସ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ତନୋଯେୱ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତି, ତେ ଚେ ହତ୍ଥକମ୍ମମୂଲଂ ଆନେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଗହେତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ଦେନ୍ତି, ନ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବା। ଯଂ କିଞ୍ଚି ରଜକଦାସମ୍ପି ପେସକାରଦାସମ୍ପି ଆରାମିକନାମେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ସଚେ ''ଗାୱୋ ଦେମା''ତି ୱଦନ୍ତି, ''ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବା। ଇମା ଗାୱୋ କୁତୋତି ପଣ୍ଡିତେହି ପଞ୍ଚ ଗୋରସପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନାତି, ''ମଯମ୍ପି ପଞ୍ଚଗୋରସପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଦେମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟତି। ଅଜିକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ''ହତ୍ଥିଂ ଦେମ, ଅସ୍ସଂ ମହିସଂ କୁକ୍କୁଟଂ ସୂକରଂ ଦେମା''ତି ୱଦନ୍ତି, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ କେଚି ମନୁସ୍ସା ''ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ହୋଥ, ମଯଂ ଇମେ ଗହେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସାମା''ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି। ''କୁକ୍କୁଟସୂକରା ସୁଖଂ ଜୀୱନ୍ତୂ''ତି ଅରଞ୍ଞେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ''ଇମଂ ତଳାକଂ, ଇମଂ ଖେତ୍ତଂ, ଇମଂ ୱତ୍ଥୁଂ, ୱିହାରସ୍ସ ଦେମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦମ୍ପି ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ , ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ରାଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଚୀୱରୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। କୋସିଯଵଗ୍ଗୋ

୧। କୋସିଯସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୪୨।ତେନସମଯେନାତି କୋସିଯସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ସନ୍ଥରିତ୍ଵା କତଂ ହୋତୀତି ସମେ ଭୂମିଭାଗେ କୋସିଯଂସୂନି ଉପରୂପରି ସନ୍ଥରିତ୍ଵା କଞ୍ଜିକାଦୀହି ସିଞ୍ଚିତ୍ଵା କତଂ ହୋତି। ଏକେନପି କୋସିଯଂସୁନା ମିସ୍ସିତ୍ଵାତି ତିଟ୍ଟୁ ଅଭନୋ ରୁଚିଵସେନ ମିସ୍ସିତଂ, ସଚେପି ତସ୍ସ କରଣଟ୍ଠାନେ ଵାତୋ ଏକଂ କୋସିଯଂସୁଂ ଆନେତ୍ଵା ପାତେତି, ଏଵମ୍ପି ମିସ୍ସେତ୍ଵା କତମେଵ ହୋତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାଵିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିଵଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଵଚୀକମ୍ମଂ,

ତିଚିତ୍ତଂ, ତିଵେଦନନ୍ତି।

କୋସିଯସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସୁଦ୍ଧକାଳକସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୪୭।ତେନ ସମଯେନାତି ସୁଦ୍ଧକାଳକସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧକାଳକାନନ୍ତି ସୁଦ୍ଧାନଂ କାଳକାନଂ , ଅଞ୍ଞେହି ଅମିସ୍ସିତକାଳକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ। ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନିପି କୋସିଯସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନେଵାତି।

ସୁଦ୍ଧକାଳକସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଦ୍ଵେଭାଗସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୫୨।ତେନ ସମଯେନାତି ଦ୍ଵେଭାଗସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅନ୍ତେ ଆଦିଯିତ୍ଵାତି ସନ୍ଥତସ୍ସ ଅନ୍ତେ ଅନୁଵାତଂ ଵିଯ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଓଦାତଂ ଅଲ୍ଲିଯାପେତ୍ଵା।

ଦ୍ଵେ ଭାଗାତି ଦ୍ଵେ କୋଟ୍ଠାସା। ଆଦାତବ୍ବାତି ଗହେତବ୍ବା। ଗୋଚରିଯାନନ୍ତି କପିଲଵଣ୍ଣାନଂ। ଦ୍ଵେ ତୁଲା ଆଦାତବ୍ବାତି ଚତୂହି ତୁଲାହି କାରେତୁକାମଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଯତ୍ତକେହି ଏଳକଲୋମେହି କାତୁକାମୋ ହୋତି, ତେସୁ ଦ୍ଵେ କୋଟ୍ଠାସା କାଳକାନଂ ଏକୋ ଓଦାତାନଂ, ଏକୋ ଗୋଚରିଯାନନ୍ତି ଇଦମେଵ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନିପି କୋସିଯସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନେଵ। କେଵଲଂ ଇଦଂ ଆଦାଯ ଅନାଦାଯ ଚ କରଣତୋ କିରିଯାକିରିଯଂ ଵେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

ଦ୍ଵେଭାଗସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଛବ୍ବସ୍ସସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୫୭।ତେନସମଯେନାତି ଛବ୍ବସ୍ସସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଊହଦନ୍ତିପି ଉମ୍ମିହନ୍ତିପୀତି ସନ୍ଥତାନଂ ଉପରି ଵଚ୍ଚମ୍ପି ପସ୍ସାଵମ୍ପି କରୋନ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଦିନ୍ନା ସଙ୍ଘେନ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ଥତସମ୍ମୁତୀତି ଏଵଂ ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯାଵ ରୋଗୋ ନ ଵୂପସମ୍ମତି, ତାଵ ଯଂ ଯଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସନ୍ଥତଂ କାତୁଂ ଲଭତି। ସଚେ ଅରୋଗୋ ହୁତ୍ଵା ପୁନ ମୂଲବ୍ଯାଧିନାଵ ଗିଲାନୋ ହୋତି, ସୋଯେଵ ପରିହାରୋ, ନତ୍ଥଞ୍ଞଂ ସମ୍ମୁତିକିଚ୍ଚନ୍ତି ଫୁସ୍ସଦେଵତ୍ଥେରୋ ଆହ। ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପନ ''ସୋ ଵା ବ୍ଯାଧି ପଟିକୁପ୍ପତୁ, ଅଞ୍ଞୋ ଵା, 'ସକିଂ ଗିଲାନୋ'ତି ନାମଂ ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧମେଵ, ପୁନ ସମ୍ମୁତିକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ଆହ।

ଓରେନଚେ ଛନ୍ନଂ ଵସ୍ସାନନ୍ତି ଛନ୍ନଂ ଵସ୍ସାନଂ ଓରିମଭାଗେ, ଅନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ସଙ୍ଖ୍ଯାମତ୍ତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଊନକଛବ୍ବସ୍ସାନୀ''ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ଅନାପତ୍ତି ଛବ୍ବସ୍ସାନି କରୋତୀତି ଯଦା ଛବ୍ବସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ହୋନ୍ତି, ତଦା ସନ୍ଥତଂ କରୋତି। ଦୁତିଯପଦେପି ''ଯଦା ଅତିରେକଛବ୍ବସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି,

ତଦା କରୋତୀ''ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନ ହି ସୋ ଛଦ୍ଦସ୍ସାନି କରୋତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି କୋସିୟସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନେୱାତି।

ଛଦ୍ଦସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ନିସୀଦନସନ୍ଥତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୬୫।ତେନ ସମୟେନାତି ନିସୀଦନସନ୍ଥତସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଛାମହଂ ଭିକ୍ଖୱେତି ଭଗୱା କିର ତଂ ତେମାସଂ ନ କିଞ୍ଚି ବୋଧନେୟ୍ୟସତ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତନ୍ତିୱସେନ ଧମ୍ମଦେସନା କତ୍ତବ୍ବା ସିୟା। ୟସ୍ମା ପନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ମୟି ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲୀନେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଧମ୍ମିକଂ କତିକୱତ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ ଉପସେନୋ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି। ଅହଂ ତସ୍ସ ପସୀଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦସ୍ସନଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସାମି, ତତୋ ମଂ ପସ୍ସିତୁକାମା ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ଧୁତଙ୍ଗାନି ସମାଦିୟିସ୍ସନ୍ତି, ଅହଞ୍ଚ ତେହି ଉଜ୍ଝିତସନ୍ଥତପଚ୍ଚୟା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ''ତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଏୱଂ ବହୂନି ହି ଏତ୍ଥ ଆନିସଂସାନୀତି।

ସପରିସୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଥେରୋ କିର ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଊନଦସୱସ୍ସେନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ୟୋ ଉପସମ୍ପାଦେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ମହାୱ। ୭୫) ଇମସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକସିକ୍ଖାପଦେ ''କଥଞ୍ହି ନାମ ତ୍ୱଂ ମୋଘପୁରିସ ଅଞ୍ଞେହି ଓୱଦିୟୋ ଅନୁସାସିୟୋ ଅଞ୍ଞଂ ଓୱଦିତୁଂ ଅନୁସାସିତୁଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସସୀ''ତି ଏୱମାଦିନା ନୟେନ ଗରହଂ ଲଭିତ୍ୱା ''ସତ୍ଥା ମୟ୍ହଂ ପରିସଂ ନିସ୍ସାୟ ଗରହଂ ଅଦାସି, ସୋ ଦାନାହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ତେନେୱ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସସ୍ସିରୀକେନ ସବ୍ବାକାରପରିପୁଣ୍ଣେନ ମୁଖେନ ବ୍ରହ୍ମଘୋସଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ପରିସଂୟେୱ ନିସ୍ସାୟ ସାଧୁକାରଂ ଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି ସୁହଦୟୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅତିରେକୟୋଜନସତଂ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ପରିସଂ ଚିନିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ପରିୱୁତୋ ପୁନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସପରିସୋ ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀ''ତି। ନ ହି ସକ୍କା ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଞ୍ଞଥା ଆରାଧେତୁଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିୟା।

ଭଗୱତୋଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋତି ୱତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିୟା ପରିସୁଦ୍ଧଭାୱେନ ନିରାସଙ୍କୋ ସୀହୋ ୱିୟ କଞ୍ଚନପବ୍ବତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ। ଏତଦୱୋଚାତି କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ଏତଂ ଅୱୋଚ। ମନାପାନି ତେ ଭିକ୍ଖୁ ପଂସୁକୂଲାନୀତି ଭିକ୍ଖୁ ତୱ ଇମାନି ପଂସୁକୂଲାନି ମନାପାନି, ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ଖନ୍ତିୟା ଗହିତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ମନାପାନୀତି, ଭନ୍ତେ ନ ମୟା ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ଗହିତାନି, ଗଲଗ୍ଗାହେନ ୱିୟ ମତ୍ଥକତାଳନେନ ୱିୟ ଚ ଗାହିତୋମ୍ହୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତୀତି ପଞ୍ଞାତୋ ଅଭିଞ୍ଞାତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ମୟଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମାତି ମୟଂ ସାୱକା ନାମ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମ, ବୁଦ୍ଧୱିସୟୋ ହି ଏସୋ ୟଦିଦଂ ''ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଅପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞପନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ ୱା। ସମାଦାୟାତି ତଂ ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ସମାଦିୟିତ୍ୱା, ''ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ୟଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସିକ୍ଖିସ୍ସାମାତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସ ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ପୁନପି ''ସାଧୁ ସାଧୂ''ତି ସାଧୁକାରମଦାସି।

୫୬୬।ଅନୁଞ୍ଞାତାୱୁସୋତି ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଆୱୁସୋ। ପିହେନ୍ତାତି ପିହୟନ୍ତା। ସନ୍ଥତାନି ଉଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ସନ୍ଥତେ ଚତୁତ୍ଥଚୀୱରସଞ୍ଞିତାୟ ସବ୍ବସନ୍ଥତାନି ଉଜ୍ଝିତ୍ୱା। ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଭଗୱା ସନ୍ଥତାନି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି ଦିସ୍ୱା ''ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟୱିନିପାତନେ କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ପରିଭୋଗୁପାୟଂ ନେସଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ''ତି ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି।

୫୬୭।ସକିଂ ନିୱତ୍ଥମ୍ପି ସକିଂ ପାରୁତମ୍ପୀତି ସକିଂ ନିସିନ୍ନଞ୍ଚେୱ ନିପନ୍ନଞ୍ଚ। ସାମନ୍ତାତି ଏକପସ୍ସତୋ ୱଟ୍ଟଂ ୱା ଚତୁରସ୍ସଂ ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହିତଟ୍ଠାନଂ ୟଥା ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଗହେତବ୍ବଂ, ସନ୍ଥରନ୍ତେନ ପନ ପାଳିୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଏକଦେସେ ୱା ସନ୍ଥରିତବ୍ବଂ, ୱିଜଟେତ୍ୱା ୱା ମିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥରିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଥିରତରଂ ହୋତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି କିରିୟାକିରିୟତ୍ତା ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଦ୍ୱେଭାଗସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନୀତି।

ଇମେସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁ ସନ୍ଥତେସୁ ପୁରିମାନି ତୀଣି ୱିନୟକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ପଚ୍ଛିମାନି ଦ୍ୱେ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି।

ନିସୀଦନସନ୍ଥତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୭୧।ତେନସମଯେନାତି ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଣ୍ଡେସୁନ୍ତି ‘‘କିତ୍ତକେନ, ଭନ୍ତେ, କୀତାନୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତା ଅୱହସିଂସୁ। ଠିତକୋୱ ଆସୁମ୍ଭୀତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା ଅରଞ୍ଞତୋ ମହନ୍ତଂ ଦାରୁଭାରଂ ଆନେତ୍ୱା କିଲନ୍ତା ଠିତକାୱ ପାତେନ୍ତି, ଏୱଂ ପାତେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୭୨।ସହତ୍ଥାତି ସହତ୍ଥେନ, ଅତ୍ତନା ହରିତବ୍ବାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ବହିତିଯୋଜନଂ ପାତେତୀତି ତିଯୋଜନତୋ ବହି ପାତେତି। ଅନନ୍ତରାଯେନ ପତନକେ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ଲୋମଗଣନାଯ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯାନି। ସଚେ ବହିତିଯୋଜନେ ରୁକ୍ଖେ ୱା ଥମ୍ଭେ ୱା ପଟିହଞ୍ଞିତ୍ୱା ପୁନ ଅନ୍ତୋ ପତନ୍ତି, ଅନାପତ୍ତି । ଭୂମିଯଂ ପତିତ୍ୱା ଠତ୍ୱା ଠତ୍ୱା ୱଟ୍ଟମାନା ଏଳକଲୋମଭଣ୍ଡିକା ପୁନ ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ଅନ୍ତୋ ଠତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ପାଦେନ ୱା ଯଟ୍ଠିଯା ୱା ୱଟ୍ଟେତି ଠତ୍ୱା ୱା ଅଠତ୍ୱା ୱା ୱଟ୍ଟମାନା ଭଣ୍ଡିକା ଗଚ୍ଛତୁ, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ‘‘ଅଞ୍ଞୋ ହରିସ୍ସତୀ’’ତି ଠପେତି, ତେନ ହରିତେପି ଆପତ୍ତିଯେୱ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଠପିତଂ ୱାତୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ବହି ପାତେତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ସୌସ୍ସାହତ୍ତା ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା ଚ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। କୁରୁନ୍ଦିଯାଦୀସୁ ପନ ‘‘ଏତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା, ସା ଅନାପତ୍ତି ପାଳିଯା ନ ସମେତି। ଉଭତୋଭଣ୍ଡିକଂ ଏକାବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଏକଂ ଭଣ୍ଡିକଂ ଅନ୍ତୋସୀମାଯ ଏକଂ ବହିସୀମାଯ କରୋନ୍ତୋ ଠପେତି, ରକ୍ଖତି ତାୱ। ଏକାବଦ୍ଧେ କାଜେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯଦି ପନ ଅବନ୍ଧିତ୍ୱା କାଜକୋଟିଯଂ ଠପିତମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ନ ରକ୍ଖତି। ଏକାବଦ୍ଧେପି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଠପିତେ ଆପତ୍ତିଯେୱ।

ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଯାନେ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଯାନେ ୱା ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଆଦୀସୁ ୱା ସାମିକସ୍ସ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ହରିସ୍ସତୀତି ଠପେତି, ତସ୍ମିଂ ତିଯୋଜନଂ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଆପତ୍ତି। ଅଗଚ୍ଛନ୍ତେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସଚେ ପନ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଯାନେ ୱା ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଯାଦୀସୁ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସାରେତି, ହେଟ୍ଠା ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚୋଦେତି, ପକ୍କୋସନ୍ତୋ ୱା ଅନୁବନ୍ଧାପେତି, ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ହରାପେତୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଅନାପତ୍ତି। କୁରୁନ୍ଦିଯାଦୀସୁ ପନ ‘‘ଆପତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ହରାପେତୀ’’ତି ଇମିନା ନ ସମେତି। ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ପନ ସୁଙ୍କଘାତେ ଆପତ୍ତି ହୋତି। ଯା ହି ତତ୍ଥ ଆପତ୍ତି, ସା ଇଧ ଅନାପତ୍ତି। ଯା ଇଧ ଆପତ୍ତି, ସା ତତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି। ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୱିହିତୋ ୱା ଚୋରାଦୀହି ୱା ଉପଦ୍ଦୁତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଲୋମଗଣନାଯ ଆପତ୍ତିପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୫୭୫। ତିଯୋଜନଂ ୱାସାଧିପ୍ପାଯୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ହରତୀତି ଯତ୍ଥ ଗତୋ, ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଦୀନଂ ୱା ପଚ୍ଚଯାଦୀନଂ ୱା ଅଲାଭେନ ତତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତି, ତତୋପି ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଏୱଂ ଯୋଜନସତମ୍ପି ହରନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି ଚୋରା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିରତ୍ଥକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଟିଦେନ୍ତି, ତଂ ହରନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି ୱିନଯକମ୍ମକତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

କତଭଣ୍ଡନ୍ତି କତଂଭଣ୍ଡଂ କମ୍ବଲକୋଜୱସନ୍ଥତାଦିଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅନ୍ତମସୋ ସୁତ୍ତକେନ ବଦ୍ଧମତ୍ତମ୍ପି। ଯୋ ପନ ତନୁକପତ୍ତତ୍ଥୱିକନ୍ତରେ ୱା ଆଯୋଗଅଂସବଦ୍ଧକକାଯବନ୍ଧନାଦୀନଂ ଅନ୍ତରେସୁ ୱା ପିପ୍ଫଲିକାଦୀନଂ ମଲରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ସିପାଟିକାଯ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ୱାତାବାଧିକୋ କଣ୍ଣଚ୍ଛିଦ୍ଦେପି ଲୋମାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ସୁତ୍ତକେନ ପନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତଂ କତଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି, ୱେଣିଂ କତ୍ୱା ହରତି, ଇଦଂ ନିଧାନମୁଖଂ ନାମ, ଆପତ୍ତିଯେୱାତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଇଦଂ ଏଳକଲୋମସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ, କାଯତୋ ଚ କାଯଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୭୬।ତେନ ସମଯେନାତି ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ରିଞ୍ଚନ୍ତୀତି ଉଜ୍ଝନ୍ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରାଣଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀହୀତି।

ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ରୂପିୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୮୨।ତେନ ସମୟେନାତି ରୂପିୟସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି କୋଟ୍ଠାସୋ।

୫୮୩-୪।ଜାତରୂପରଜତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜାତରୂପନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ନାମଂ। ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ୱଣ୍ଣସଦିସଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ସତ୍ଥୁୱଣ୍ଣୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ପଦଭାଜନେ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ‘‘ଯୋ ସତ୍ଥୁୱଣ୍ଣୋ ଲୋହୱିସେସୋ, ଇଦଂ ଜାତରୂପଂ ନାମା’’ତି ରଜତଂ ପନ ‘‘ସଙ୍ଖୋ, ସିଲା, ପୱାଳ, ରଜତଂ, ଜାତରୂପ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୫୦୬) ରୂପିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱୋହାରଗମନୀୟଂ କହାପଣାଦି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତେନେୱସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘କହାପଣୋ ଲୋହମାସକୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କହାପଣୋତି ସୋୱଣ୍ଣମୟୋ ୱା ରୂପିୟମୟୋ ୱା ପାକତିକୋ ୱା। ଲୋହମାସକୋତି ତମ୍ବଲୋହାଦୀହି କତମାସକୋ। ଦାରୁମାସକୋତି ସାରଦାରୁନା ୱା ୱେଳୁପେସିକାୟ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ତାଲପଣ୍ଣେନାପି ରୂପଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତମାସକୋ। ଜତୁମାସକୋତି ଲାଖାୟ ୱା ନିୟ୍ୟାସେନ ୱା ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କତମାସକୋ। ‘‘ଯେ ୱୋହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ପନ ପଦେନ ଯୋ ଯୋ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଜନପଦେ ଯଦା ଯଦା ୱୋହାରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅନ୍ତମସୋ ଅଟ୍ଠିମୟୋପି ଚମ୍ମମୟୋପି ରୁକ୍ଖଫଲବୀଜମୟୋପି ସମୁଟ୍ଠାପିତରୂପୋପି ଅସମୁଟ୍ଠାପିତରୂପୋପି ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଗହିତୋ।

ଇଚ୍ଚେତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ଜାତରୂପମାସକୋ, ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦୋ ସବ୍ବୋପି ରଜତମାସକୋତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁ ହୋତି। ମୁତ୍ତା, ମଣି, ୱେଳୁରିୟୋ, ସଙ୍ଖୋ, ସିଲା, ପୱାଳ, ଲୋହିତଙ୍କୋ, ମସାରଗଲ୍ଲଂ, ସତ୍ତ ଧଞ୍ଞାନି, ଦାସିଦାସଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପୁପ୍ଫାରାମଫଲାରାମାଦୟୋତି ଇଦଂ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ। ସୁତ୍ତଂ ଫାଲୋ ପଟକୋ କପ୍ପାସୋ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଅପରଣ୍ଣଂ ସପ୍ପିନୱନୀତତେଲମଧୁଫାଣିତାଦିଭେସଜ୍ଜଞ୍ଚ ଇଦଂ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁ। ତତ୍ଥ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲଚେତିୟାନଂ ୱା ଅତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ହୋତି, ସେସାନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଦୁକ୍କଟଂ। ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୋ ଦୁକ୍କଟମେୱ। କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅନାପତ୍ତି। ସବ୍ବମ୍ପି ନିକ୍ଖିପନତ୍ଥାୟ ଭଣ୍ଡାଗାରିକସୀସେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୋ ଉପରି ରତନସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତୱସେନ ପାଚିତ୍ତିୟଂ।

ଉଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାତି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ। ଯସ୍ମା ପନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତେନସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ‘‘ସୟଂ ଗଣ୍ହାତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏସ ନୟୋ ସେସପଦେସୁପି।

ତତ୍ଥ ଜାତରୂପରଜତଭଣ୍ଡେସୁ କହାପଣମାସକେସୁ ଚ ଏକଂ ଗଣ୍ହତୋ ୱା ଗଣ୍ହାପୟତୋ ୱା ଏକା ଆପତ୍ତି। ସହସ୍ସଂ ଚେପି ଏକତୋ ଗଣ୍ହାତି, ଗଣ୍ହାପେତି, ୱତ୍ଥୁଗଣନାୟ ଆପତ୍ତିୟୋ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ କୁରୁନ୍ଦିୟଞ୍ଚ ସିଥିଲବଦ୍ଧାୟ ଥୱିକାୟ ସିଥିଲପୂରିତେ ୱା ଭାଜନେ ରୂପଗଣନାୟ ଆପତ୍ତି। ଘନବଦ୍ଧେ ପନ ଘନପୂରିତେ ୱା ଏକାୱ ଆପତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତସାଦିୟନେ ପନ ‘‘ଇଦଂ ଅୟ୍ୟସ୍ସ ହୋତୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସଚେପି ଚିତ୍ତେନ ସାଦିୟତି, ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ହୋତି, କାୟେନ ୱା ୱାଚାୟ ୱା ‘‘ନୟିଦଂ କପ୍ପତୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପତି, ଅନାପତ୍ତି। କାୟୱାଚାହି ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାପି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ନୟିଦଂ ଅମ୍ହାକଂ କପ୍ପତୀ’’ତି ନ ସାଦିୟତି, ଅନାପତ୍ତିୟେୱ। ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ହି ଯେନ କେନଚି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ କାୟୱାଚାହି ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚିତ୍ତେନ ଅଧିୱାସେତି, କାୟୱାଚାହି କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ପଟିକ୍ଖେପସ୍ସ ଅକରଣତୋ ଅକିରିୟସମୁଟ୍ଠାନଂ କାୟଦ୍ୱାରେ ଚ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ମନୋଦ୍ୱାରେ ପନ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି।

ଏକୋ ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ପାଦମୂଲେ ଠପେତି ‘‘ତୁୟ୍ହିଦଂ ହୋତୂ’’ତି, ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ନୟିଦଂ କପ୍ପତୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପତି, ଉପାସକୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ମୟା ତୁମ୍ହାକନ୍ତି ଗତୋ, ଅଞ୍ଞୋ ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତି – ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ’’ନ୍ତି? ଯଂ ତେନ ଅତ୍ତନା ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସୋ ଚେ ୱଦତି – ‘‘ଗୋପୟିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ, ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେଥା’’ତି, ସତ୍ତଭୂମିକମ୍ପି ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ‘‘ଇଧ ନିକ୍ଖିପାହୀ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏତ୍ତାୱତା କପ୍ପିୟଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିୟଞ୍ଚ ନିସ୍ସାୟ ଠିତଂ ହୋତି। ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ରକ୍ଖନ୍ତେନ ୱସିତବ୍ବଂ। ସଚେ କିଞ୍ଚି ୱିକ୍କାୟିକଭଣ୍ଡଂ ପତ୍ତଂ ୱା ଚୀୱରଂ ୱା ଆଗଚ୍ଛତି, ‘‘ଇଦଂ ଗହେସ୍ସଥ ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଉପାସକ ଅତ୍ଥି ଅମ୍ହାକଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ୱତ୍ଥୁ ଚ ଏୱରୂପଂ ନାମ ସଂୱିଜ୍ଜତି, କପ୍ପିୟକାରକୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ସୋ ୱଦତି, ‘‘ଅହଂ କପ୍ପିୟକାରକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଦେଥା’’ତି, ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଓକାସେ ଠପିତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ‘‘ଇଦଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱମ୍ପି କପ୍ପିୟଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିୟଞ୍ଚ ନିସ୍ସାୟ ଠିତମେୱ ହୋତି, ସୋ ଚେ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ଦେତି, ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ଅଧିକଂ ଗଣ୍ହାତି, ‘‘ନ ମୟଂ ତୱ ଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହାମ, ‘‘ନିକ୍ଖମାହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ନିସ୍ସଜିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ରୂପିୟଂ ନାମ ଅକପ୍ପିୟଂ, ‘‘ତସ୍ମା ନିସ୍ସଜିତବ୍ବଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଗଣସ୍ସ ୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା’’ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ

ପଟିଗ୍ଗହିତମତ୍ତମେୱ ନ ତେନ କିଞ୍ଚି କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଚେତାପିତଂ, ତସ୍ମା ଉପାଯେନ ପରିଭୋଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। କପ୍ପିଯଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ସପ୍ପି ୱାତି ''ପବ୍ବଜିତାନଂ ସପ୍ପି ୱା ତେଲଂ ୱା ୱଟ୍ଟତି ଉପାସକା''ତି ଏୱଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ।

ରୂପିଯପଟିଗ୍ଗାହକଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେହେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବେହି ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ରୂପିଯପଟିଗ୍ଗାହକେନ ଭାଗୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱା ଆରାମିକାନଂ ୱା ପତ୍ତଭାଗମ୍ପି ଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅନ୍ତମସୋ ମକ୍କଟାଦୀହି ତତୋ ହରିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଠପିତଂ ୱା ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଗଳିତଂ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତପରିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ପଂସୁକୂଲମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ, ତତୋ ଆହଟେନ ଫାଣିତେନ ସେନାସନଧୂପନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ସପ୍ପିନା ୱା ତେଲେନ ୱା ପଦୀପଂ କତ୍ୱା ଦୀପାଲୋକେ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ କସିଣପରିକମ୍ମମ୍ପି କାତୁଂ, ପୋତ୍ଥକମ୍ପି ୱାଚେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେଲମଧୁଫାଣିତେହି ପନ ସରୀରେ ୱଣଂ ମକ୍ଖେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ତେନ ୱତ୍ଥୁନା ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଉପୋସଥାଗାରଂ ୱା ଭୋଜନସାଲଂ ୱା କରୋନ୍ତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଛାଯାପି ଗେହପରିଚ୍ଛେଦେନ ଠିତା ନ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଚ୍ଛେଦାତିକ୍କନ୍ତା ଆଗନ୍ତୁକତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା କତେନ ମଗ୍ଗେନପି ସେତୁନାପି ନାୱାଯପି ଉଳୁମ୍ପେନପି ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତେନ ୱତ୍ଥୁନା ଖନାପିତାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ଉବ୍ଭିଦୋଦକଂ ପାତୁଂ ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅନ୍ତୋ ଉଦକେ ପନ ଅସତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ଉଦକଂ ୱା ୱସ୍ସୋଦକଂ ୱା ପୱିଟ୍ଠଂ ୱଟ୍ଟତି। କୀତାଯ ଯେନ ଉଦକେନ ସଦ୍ଧିଂ କୀତା ତଂ ଆଗନ୍ତୁକମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଉପନିକ୍ଖେପଂ ଠପେତ୍ୱା ସଙ୍ଘୋ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ତେପି ପଚ୍ଚଯା ତସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଆରାମୋ ଗହିତୋ ହୋତି, ସୋପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ଭୂମିପି ବୀଜମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯଂ ନେୱ ଭୂମିଂ ନ ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ଭୂମିଂଯେୱ କିଣିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାନି ବୀଜାନି ରୋପିତାନି ଫଲଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅଥ ବୀଜାନି କିଣିତ୍ୱା କପ୍ପିଯଭୂମିଯଂ ରୋପିତାନି, ଫଲଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଭୂମିଯଂ ନିସୀଦିତୁଂ ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱା ୱଟ୍ଟତି।

ସଚେ ସୋ ଛଡ୍ଡେତୀତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଖିପତି, ଅଥାପି ନ ଛଡ୍ଡେତି, ସଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ନ ୱାରେତବ୍ବୋ। ନୋ ଚେ ଛଡ୍ଡେତୀତି ଅଥ ନେୱ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ନ ଛଡ୍ଡେତି, କିଂ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା ବ୍ୟାପାରେନାତି ଯେନ କାମଂ ପକ୍କମତି, ତତୋ ଯଥାୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋ ରୂପିଯଛଡ୍ଡକୋ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋ।

ଯୋନ ଛନ୍ଦାଗତିନ୍ତିଆଦୀସୁ ଲୋଭୱସେନ ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା କରୋନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ୱା ଉକ୍କଂସେନ୍ତୋ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ନାମ ଗଚ୍ଛତି । ଦୋସୱସେନ ''ନେୱାଯଂ ମାତିକଂ ଜାନାତି, ନ ୱିନଯ''ନ୍ତି ପରଂ ଅପସାଦେନ୍ତୋ ଦୋସାଗତିଂ ନାମ ଗଚ୍ଛତି। ମୋହୱସେନ ମୁଟ୍ଠପମୁଟ୍ଠସ୍ସତିଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ମୋହାଗତିଂ ନାମ ଗଚ୍ଛତି। ରୂପିଯପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭଯେନ ଛଡ୍ଡେତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ ଭଯାଗତିଂ ନାମ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ନ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଦୋସାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ମୋହାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଭଯାଗତିଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୫୮୫।ଅନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱାତି ନିମିତ୍ତଂ ଅକତ୍ୱା, ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ନଦିଯା ୱା ପପାତେ ୱା ୱନଗହନେ ୱା ଗୂଥଂ ୱିଯ ଅନପେକ୍ଖେନ ପତିତୋକାସଂ ଅସମନ୍ନାହରନ୍ତେନ ପାତେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତବ୍ବେପି ରୂପିଯେ ଭଗୱା ପରିଯାଯେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିଭୋଗଂ ଆଚିକ୍ଖି। ରୂପିଯପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ପନ କେନଚି ପରିଯାଯେନ ତତୋ ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗୋ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଥା ଚାଯଂ ଏତସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନାଯ ୱା କୁଲଦୂସକକମ୍ମେନ ୱା କୁହନାଦୀହି ୱା ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯା ନେୱ ତସ୍ସ ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଉପ୍ପନ୍ନାପି ଅପ୍ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଚତ୍ତାରୋ ହି ପରିଭୋଗା – ଥେଯ୍ୟପରିଭୋଗୋ, ଇଣପରିଭୋଗୋ, ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ, ସାମିପରିଭୋଗୋତି। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେପି ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ପରିଭୋଗୋ ''ଥେଯ୍ୟପରିଭୋଗୋ'' ନାମ। ସୀଲୱତୋ ଅପ୍ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତପରିଭୋଗୋ ''ଇଣପରିଭୋଗୋ'' ନାମ। ତସ୍ମା ଚୀୱରଂ ପରିଭୋଗେ ପରିଭୋଗେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ପିଣ୍ଡପାତୋ ଆଲୋପେ ଆଲୋପେ। ତଥା ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ପୁରେଭତ୍ତପଚ୍ଛାଭତ୍ତପୁରିମଯାମପଚ୍ଛିମଯାମେସୁ। ସଚସ୍ସ ଅପ୍ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋୱ ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଇଣପରିଭୋଗଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି। ସେନାସନମ୍ପି ପରିଭୋଗେ ପରିଭୋଗେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଭେସଜ୍ଜସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣେପି ପରିଭୋଗେପି ସତିପଚ୍ଚଯତା ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ସତିଂ କତ୍ୱା ପରିଭୋଗେ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି, ପଟିଗ୍ଗହଣେ ପନ ସତିଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୋଗେ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ଚତୁବ୍ବିଧା ହି ସୁଦ୍ଧି – ଦେସନାସୁଦ୍ଧି, ସଂୱରସୁଦ୍ଧି, ପରିଯେଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧି, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସୁଦ୍ଧୀତି। ତତ୍ଥ ଦେସନାସୁଦ୍ଧି ନାମ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ , ତଞ୍ହି ଦେସନାଯ ସୁଜ୍ଝନତୋ ''ଦେସନାସୁଦ୍ଧୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଂୱରସୁଦ୍ଧି ନାମ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରସୀଲଂ, ତଞ୍ହି ନ ପୁନ ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତାଧିଟ୍ଠାନସଂୱରେନେୱ ସୁଜ୍ଝନତୋ ''ସଂୱରସୁଦ୍ଧୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିଯେଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧି ନାମ ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ, ତଞ୍ହି ଅନେସନଂ ପହାଯ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ପଚ୍ଚଯେ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ ପରିଯେସନାଯ ସୁଦ୍ଧତ୍ତା ''ପରିଯେଟ୍ଠିସୁଦ୍ଧୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସୁଦ୍ଧି ନାମ ପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ, ତଞ୍ହି ''ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପଟିସେୱତୀ''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୩; ଅ। ନି। ୬।୫୮) ନଯେନ ୱୁତ୍ତେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ସୁଜ୍ଝନତୋ ''ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସୁଦ୍ଧୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ପଟିଗ୍ଗହଣେ ପନ ସତିଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୋଗେ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି।

ସଉନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନଂ ପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗୋ ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ ନାମ, ତେ ହି ଭଗଵତୋ ପୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ପିତୁସନ୍ତକାନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଦାଯାଦା ହୁତ୍ୱା ତେ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। କିଂ ପନ ତେ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଗିହୀନଂ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି? ଗିହୀହି ଦିନ୍ନାପି ଭଗଵତା ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ଭଗଵତୋ ସନ୍ତକା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଭଗଵତୋ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୯) ଵେଦିତବ୍ବଂ, ଧମ୍ମଦାଯାଦସୁତ୍ତଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାଧକଂ।

ଖୀଣାସଵାନଂ ପରିଭୋଗୋ ସାମିପରିଭୋଗୋ ନାମ, ତେ ହି ତଣ୍ହାଯ ଦାସବ୍ୟଂ ଅତୀତତ୍ତା ସାମିନୋ ହୁତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି। ଇମେସୁ ପରିଭୋଗେସୁ ସାମିପରିଭୋଗୋ ଚ ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗୋ ଚ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି। ଇଣପରିଭୋଗୋ ନ ଵଟ୍ଟତି, ଥେଯ୍ୟପରିଭୋଗେ କଥାଯେଵ ନତ୍ଥି।

ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ପରିଭୋଗା – ଲଜ୍ଜିପରିଭୋଗୋ, ଅଲଜ୍ଜିପରିଭୋଗୋ, ଧମ୍ମିଯପରିଭୋଗୋ, ଅଧମ୍ମିଯପରିଭୋଗୋତି।

ତତ୍ଥ ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗୋ ଵଟ୍ଟତି, ଆପତ୍ତିଯା ନ କାରେତବ୍ବୋ। ଲଜ୍ଜିନୋ ଅଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ଯାଵ ନ ଜାନାତି, ତାଵ ଵଟ୍ଟତି। ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଯଦାସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜୀଭାଵଂ ଜାନାତି ତଦା ଵତ୍ତବ୍ବୋ "ତୁମ୍ହେ କାଯଦ୍ୱାରେ ଚ ଵଚୀଦ୍ୱାରେ ଚ ଵୀତିକ୍କମଂ କରୋଥ, ତଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ମା ଏଵମକତ୍ଥା"ତି। ସଚେ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା କରୋତିଯେଵ, ଯଦି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗଂ କରୋତି, ସୋପି ଅଲଜ୍ଜୀଯେଵ ହୋତି। ଯୋପି ଅତ୍ତନୋ ଭାରଭୂତେନ ଅଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗଂ କରୋତି, ସୋପି ନିଵାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ନ ଓରମତି, ଅଯମ୍ପି ଅଲଜ୍ଜୀଯେଵ ହୋତି। ଏଵଂ ଏକୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ଅଲଜ୍ଜୀସତମ୍ପି କରୋତି। ଅଲଜ୍ଜିନୋ ପନ ଅଲଜ୍ଜିନାଵ ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗେ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ଲଜ୍ଜିନୋ ଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖତ୍ତିଯକୁମାରାନଂ ସୁଵଣ୍ଣପାତିଯଂ ଭୋଜନସଦିସୋତି।

ଧମ୍ମିଯାଧମ୍ମିଯପରିଭୋଗୋ ପଚ୍ଚଯଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସଚେ ପୁଗ୍ଗଲୋପି ଅଲଜ୍ଜୀ ପିଣ୍ଡପାତୋପି ଅଧମ୍ମିଯୋ, ଉଭୋ ଜେଗୁଚ୍ଛା। ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଧମ୍ମିଯୋ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତାଦୀନି ଲଭିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସେଵ ଦେତି, ଏତାନି ଯଥାଦାନମେଵ ଗତତ୍ତା ଵଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲଜ୍ଜୀ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଅଧମ୍ମିଯୋ, ପିଣ୍ଡପାତୋ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲଜ୍ଜୀ, ପିଣ୍ଡପାତୋପି ଧମ୍ମିଯୋ, ଵଟ୍ଟତି।

ଅପରେ ଦ୍ୱେ ପଗ୍ଗହା; ଦ୍ୱେ ଚ ପରିଭୋଗା – ଲଜ୍ଜିପଗ୍ଗହୋ, ଅଲଜ୍ଜିପଗ୍ଗହୋ; ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋ ଆମିସପରିଭୋଗୋତି।

ତତ୍ଥ ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଲଜ୍ଜିଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ନ ସୋ ଆପତ୍ତିଯା କାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ ଲଜ୍ଜୀ ଅଲଜ୍ଜିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଅନୁମୋଦନାଯ ଅଜ୍ଝେସତି, ଧମ୍ମକଥାଯ ଅଜ୍ଝେସତି, କୁଲେସୁ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତି । ଇତରୋପି "ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଈଦିସୋ ଚ ଈଦିସୋ ଚା"ତି ତସ୍ସ ପରିସତି ଵଣ୍ଣଂ ଭାସତି, ଅଯଂ ସାସନଂ ଓସକ୍କାପେତି ଅନ୍ତରଧାପେତୀତି ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ଧମ୍ମପରିଭୋଗ-ଆମିସପରିଭୋଗେସୁ ପନ ଯତ୍ଥ ଆମିସପରିଭୋଗୋ ଵଟ୍ଟତି, ତତ୍ଥ ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋପି ଵଟ୍ଟତି। ଯୋ ପନ କୋଟିଯଂ ଠିତୋ ଗନ୍ଥୋ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ତଂ ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ରିଦଂ ଵତ୍ଥୁ – ମହାଭଯେ କିର ଏକସ୍ସେଵ ଭିକ୍ଖୁନୋ ମହାନିଦ୍ଦେସୋ ପଗୁଣୋ ଅହୋସି। ଅଥ ଚତୁନିକାଯିକତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମହାତିପିଟକତ୍ଥେରୋ ନାମ ମହାରକ୍ଖିତତ୍ଥେରଂ ଆହ – "ଆଵୁସୋ ମହାରକ୍ଖିତ, ଏତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମହାନିଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହାହୀ"ତି। "ପାପୋ କିରାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ନ ଗଣ୍ହାମୀ"ତି। "ଗଣ୍ହାଵୁସୋ, ଅହଂ ତେ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିସ୍ସାମୀ"ତି। "ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେସୁ ନିସିନ୍ନେସୁ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତି ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ରତ୍ତିନ୍ଦିଵଂ ନିରନ୍ତରଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତୋ ଓସାନଦିଵସେ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା "ଭନ୍ତେ, ସୁତଂଯେଵ ମେ ପୁବ୍ବେ, ସଚାହଂ ଏଵଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ, ନ ଈଦିସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣେଯ୍ୟ"ନ୍ତି ଆହ। ତସ୍ସ ପନ ସନ୍ତିକେ ବହୂ ମହାଥେରା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମହାନିଦ୍ଦେସଂ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ।

୫୮୬।ରୂପିଯେ ରୂପିଯସଞ୍ଞୀତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବମ୍ପି ଜାତରୂପରଜତଂ ରୂପିଯସଙ୍ଗହମେଵ ଗତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ରୂପିଯେ ଵେମତିକୋତି "ସୁଵଣ୍ଣଂ ନୁ ଖୋ, ଖରପତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ"ତିଆଦିନା ନଯେନ ସଂସଯଜାତୋ।

ରୂପିଯେ ଅରୂପିଯସଞ୍ଞୀତି ସୁଵଣ୍ଣାଦୀସୁ ଖରପତ୍ତାଦିସଞ୍ଞୀ। ଅପିଚ ପୁଞ୍ଞକାମା ରାଜୋରୋଧାଦଯୋ ଭତ୍ତଖଜ୍ଜକଗନ୍ଧପିଣ୍ଡାଦୀସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହିରଞ୍ଞସୁଵଣ୍ଣଂ ଦେନ୍ତି, ଚୋଳଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନ୍ତେ ବନ୍ଧକହାପଣାଦୀହିଯେଵ ସଦ୍ଧିଂ ଚୋଳକାନି ଦେନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂ ଭତ୍ତାଦିସଞ୍ଞାଯ ଵା

ଚୋଳକସଞ୍ଞାୟ ୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱମ୍ପି ରୂପିୟେ ଅରୂପିୟସଞ୍ଞୀ ରୂପିୟଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ପନ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଇଦଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ଯେନ ହି ଅସ୍ସତିୟା ଦିନ୍ନଂ ହୋତି, ସୋ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପୁନ ଆଗଚ୍ଛତି, ଅଥସ୍ସ ୱତ୍ତବ୍ବଂ – ‘‘ତୱ ଚୋଳକଂ ପସ୍ସାହୀ’’ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, ସିୟା କିରିୟଂ ଗହଣେନ ଆପଜ୍ଜନତୋ, ସିୟା ଅକିରିୟଂ ପଟିକ୍ଖେପସ୍ସ ଅକରଣତୋ
ରୂପିୟଅଞ୍ଞୱାଦକୌପସ୍ସୁତିସିକ୍ଖାପଦାନି ହି ତୀଣି ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନି, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାୟକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ରୂପିୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ରୂପିୟସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୮୭। ତେନ ସମୟେନାତି ରୂପିୟସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ନାନପ୍ପକାରକନ୍ତି କତାକତାଦିୱସେନ ଅନେକୱିଧଂ। ରୂପିୟସଂୱୋହାରନ୍ତି ଜାତରୂପରଜତପରିୱତ୍ତନଂ। ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସେୱ ପଟିକ୍ଖିତତ୍ତା ପଟିଗ୍ଗହିତପରିୱତ୍ତନେ ଦୋସଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା କରୋନ୍ତି।

୫୮୯। ସୀସୂପଗନ୍ତିଆଦୀସୁ ସୀସଂ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ସୀସୂପଗଂ, ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ସୀସୂପକ’’ନ୍ତି ଲିଖିତଂ, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସୀସାଲଙ୍କାରସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। କତେନ କତନ୍ତିଆଦୀସୁ ସୁଦ୍ଧୋ ରୂପିୟସଂୱୋହାରୋୟେୱ।

ରୂପିୟେ ରୂପିୟସଞ୍ଞୀତିଆଦିମ୍ହି ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୂସୁ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁନା ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁଂ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୂଲଗ୍ଗହଣେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ଅପରାପରପରିୱତ୍ତନେ ଇମିନା ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟମେୱ। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଂ ୱା କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଯୋ ହି ଅୟଂ ଅରୂପିୟେ ରୂପିୟସଞ୍ଞୀ ରୂପିୟଂ ଚେତାପେତୀତିଆଦି ଦୁତିୟୋ ତିକୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସାନୁଲୋମତ୍ତା ଅୱୁତ୍ତୋପି ଅୟମପରୋପି ରୂପିୟେ ରୂପିୟସଞ୍ଞୀ ଅରୂପିୟଂ ଚେତାପେତୀତିଆଦି ତିକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅତ୍ତନୋ ୱା ହି ଅରୂପିୟେନ ପରସ୍ସ ରୂପିୟଂ ଚେତାପେନ୍ତୁ ଅତ୍ତନୋ ୱା ରୂପିୟେନ ପରସ୍ସ ଅରୂପିୟଂ, ଉଭୟଥାପି ରୂପିୟସଂୱୋହାରୋ କତୋୟେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ପାଳିୟଂ ଏକନ୍ତେନ ରୂପିୟପକ୍ଖେ ଏକୋୟେୱ ତିକୋ ୱୁତ୍ତୋତି।

ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ପନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁଂ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୂଲଗ୍ଗହଣେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ଦୁକ୍କଟଂ, ପଚ୍ଛା ପରିୱତ୍ତନେ ଇମିନା ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ଗରୁକସ୍ସ ଚେତାପିତତ୍ତା। ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁମେୱ, କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୂଲଗ୍ଗହଣେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ଦୁକ୍କଟଂ, ପଚ୍ଛା ପରିୱତ୍ତନେପି ଇମିନା ଦୁକ୍କଟମେୱ। କସ୍ମା? ଅକପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁନା ଚେତାପିତତ୍ତା। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ‘‘ସଚେ କୟୱିକ୍କୟଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟ’’ନ୍ତି ଭାସିତଂ, ତଂ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ। କସ୍ମା? ନ ହି ଦାନଗ୍ଗହଣତୋ ଅଞ୍ଞୋ କୟୱିକ୍କୟୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, କୟୱିକ୍କୟସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁନା କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁପରିୱତ୍ତନମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସହଧମ୍ମିକେହି। ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ରୂପିୟେନ ଚ ରୂପିୟାରୂପିୟଚେତାପନଂ ଅରୂପିୟେନ ଚ ରୂପିୟଚେତାପନଂ। ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ପନ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନୋ ଚେତାପନଂ ନେୱ ଇଧ ନ ତତ୍ଥ ପାଳିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଚେତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି ଭୱିତୁଂ ଅରହତି। ତସ୍ମା ଯଥେୱ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନୋ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଦୁକ୍କଟଂ, ତଥେୱ ତସ୍ସ ୱା ତେନ ୱା ଚେତାପନେପି ଦୁକ୍କଟଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟଞ୍ଞୂହି ୱୁତ୍ତଂ।

କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁନା ପନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁଂ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୂଲଗ୍ଗହଣେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି, ପଚ୍ଛା ପରିୱତ୍ତନେ ଇମିନା ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ଅରୂପିୟେ ଅରୂପିୟସଞ୍ଞୀ ରୂପିୟଂ ଚେତାପେତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟ’’ନ୍ତି । ତେନେୱ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଂ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୂଲପଟିଗ୍ଗହଣେ ତଥେୱ ଅନାପତ୍ତି, ପଚ୍ଛା ପରିୱତ୍ତନେ ଇମିନା ଦୁକ୍କଟଂ। କସ୍ମା? ଅକପ୍ପିୟସ୍ସ ଚେତାପିତତ୍ତା। କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁନା ପନ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସହଧମ୍ମିକେହି ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ମୂଲଗ୍ଗହଣେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି, ପଚ୍ଛା ପରିୱତ୍ତନେ ଉପରି କୟୱିକ୍କୟସିକ୍ଖାପଦେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। କୟୱିକ୍କୟଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଉପରିସିକ୍ଖାପଦେନପି ଅନାପତ୍ତି, ୱଡ୍ଢିଂ ପୟୋଜେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ।

ଇମସ୍ସ ଚ ରୂପିୟସଂୱୋହାରସ୍ସ ଗରୁକଭାୱଦୀପକଂ ଇଦଂ ପତ୍ତଚତୁକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋ ହି ରୂପିୟଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେନ ଅୟବୀଜଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ତଂ କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ତେନ ଲୋହେନ ପତ୍ତଂ କାରେତି, ଅୟଂ ପତ୍ତୋ ମହାଅକପ୍ପିୟୋ ନାମ, ନ ସକ୍କା କେନଚି ଉପାୟେନ କପ୍ପିୟୋ କାତୁଂ। ସଚେ ହି ତଂ ୱିନାସେତ୍ୱା ଥାଲକଂ କାରେତି, ତମ୍ପି ଅକପ୍ପିୟଂ। ୱାସିଂ କାରେତି, ତାୟ ଛିନ୍ନଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠମ୍ପି ଅକପ୍ପିୟଂ। ବଳିସଂ କାରୋତି, ତେନ ମାରିତା ମଚ୍ଛାପି ଅକପ୍ପିୟା। ୱାସିଫଲଂ ତାପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ୱା ଖୀରଂ ୱା ଉଣ୍ହାପେତି, ତମ୍ପି ଅକପ୍ପିୟମେୱ।

ଯୋ ପନ ରୂପିଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେନ ପତ୍ତଂ କିଣାତି, ଅଯମ୍ପି ପତ୍ତୋ ଅକପ୍ପିଯୋ। ''ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ସହଧମ୍ମିକାନଂ ନ କପ୍ପତୀ''ତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସକ୍କା ପନ କପ୍ପିଯୋ କାତୁଂ, ସୋ ହି ମୂଲେ ମୂଲସାମିକାନଂ ପତ୍ତେ ଚ ପତ୍ତସାମିକାନଂ ଦିନ୍ନେ କପ୍ପିଯୋ ହୋତି। କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଦତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଯୋପି ରୂପିଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା କପ୍ପିଯକାରକେନ ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମାରକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱଦତି। କପ୍ପିଯକାରକୋ ଚ ତଂ ରୂପିଯଂ ଦତ୍ୱା କମ୍ମାରଂ ସଞ୍ଞାପେତି, ଅଯମ୍ପି ପତ୍ତୋ କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ଗହିତୋପି ଦୁତିଯପତ୍ତସଦିସୋୟେୱ, ମୂଲସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା ଅକପ୍ପିଯୋ। କସ୍ମା ସେସାନଂ ନ କପ୍ପତୀତି? ମୂଲସ୍ସ ଅନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା।

ଯୋ ପନ ରୂପିଯଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ କିଣିତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି ପହିତକପ୍ପିଯକାରକେନ ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମାରକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ କହାପଣେ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ଦେହୀ''ତି କହାପଣେ ଦାପେତ୍ୱା ଗହିତୋ, ଅଯଂ ପତ୍ତୋ ଏତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ୱଟ୍ଟତି ଦୁକ୍କଚାରିତତ୍ତା, ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି, ମୂଲସ୍ସ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା।

ମହାସୁମତ୍ଥେରସ୍ସ କିର ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଏୱରୂପଂ ପତ୍ତଂ ସପ୍ପିସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜି। ତିପିଟକଚୂଳନାଗତ୍ଥେରସ୍ସପି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ଏୱରୂପୋ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତଂ ଥେରୋପି ସପ୍ପିସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେସୀତି। ଇଦଂ ଅକପ୍ପିଯପତ୍ତଚତୁକ୍କଂ।

ସଚେ ପନ ରୂପିଯଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ କିଣିତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି ପହିତକପ୍ପିଯକାରକେନ ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମାରକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱା ''ଇମାହଂ ଗହେସ୍ସାମୀ''ତି ୱା ୱଦତି, କପ୍ପିଯକାରକୋ ଚ ତଂ ରୂପିଯଂ ଦତ୍ୱା କମ୍ମାରଂ ସଞ୍ଞାପେତି, ଅଯଂ ପତ୍ତୋ ସବ୍ବକପ୍ପିଯୋ ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ପରିଭୋଗାରହୋତି।

୫୯୧।ଅରୂପିଯେ ରୂପିଯସଞ୍ଞୀତି ଖରପତ୍ତାଦୀସୁ ସୁୱଣ୍ଣାଦିସଞ୍ଞୀ। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ସଚେ ତେନ ଅରୂପିଯଂ ଚେତାପେତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ୱେମତିକେ। ଅରୂପିଯସଞ୍ଞିସ୍ସ ପନ ପଞ୍ଚହି ସହଧମ୍ମିକେହି ସଦ୍ଧି ''ଇଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଇଦଂ ଦେଥା''ତି କଯୱିକ୍କଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ରୂପିଯସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କଯୱିକ୍କଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୯୩।ତେନସମଯେନାତି କଯୱିକ୍କଯସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ କତି ହିପି ତ୍ୟାଯନ୍ତି କତି ତେ ଅଯଂ, ହିକାରୋ ପନେତ୍ଥ ପଦପୂରଣୋ, ପିକାରୋ ଗରହାଯଂ, ଅଯଂ ଦୁବ୍ବଲସଙ୍ଘାଟି ତୱ କତି ଦିୱସାନି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା କତିହମ୍ପି ତ୍ୟାଯନ୍ତିପି ପାଠୋ। ତତ୍ଥ କତିହନ୍ତି କତି ଅହାନି, କତି ଦିୱସାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କତିହିପି ମ୍ୟାଯନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ଏତେନେୱ ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଗିହୀପି ନଂ ଗିହିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ନନ୍ତି ନାମତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଗିହୀ ନାମ ଗିହିସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୫୯୪।ନାନପ୍ପକାରକନ୍ତି ଚୀୱରାଦୀନଂ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡାନଂ ୱସେନ ଅନେକୱିଧଂ। ତେନେୱସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ଚୀୱରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଦସିକସୁତ୍ତପରିଯୋସାନଂ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡମେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ଅକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡପରିୱତ୍ତନଞ୍ହି କଯୱିକ୍କଯସଙ୍ଗହଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। କଯୱିକ୍କଯନ୍ତି କଯଞ୍ଚେୱ ୱିକ୍କଯଞ୍ଚ। ''ଇମିନା ଇମଂ ଦେହୀ''ତିଆଦିନା ହି ନଯେନ ପରସ୍ସ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କଯଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ଅତ୍ତନୋ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତୋ ୱିକ୍କଯଂ ।

୫୯୫।ଅଜ୍ଝାଚରତୀତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଚରତି, ୱୀତିକ୍କମୱାଚଂ ଭାସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତୋ କଯିତଞ୍ଚ ହୋତି ୱିକ୍କଯିତଞ୍ଚାତି ଯଦା କଯିତଞ୍ଚ ହୋତି ପରଭଣ୍ଡଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କରୋନ୍ତେନ, ୱିକ୍କୀତଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡଂ ପରହତ୍ଥଗତଂ କରୋନ୍ତେନ। ''ଇମିନା ଇମ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନାନୁରୂପତୋ ପନ ପାଠେ ପଠମଂ ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସିତଂ।

ନିସ୍ସଜ୍ଜିତଦ୍ଧନ୍ତି ଏୱଂ ପରସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ କଯଓସେନ ଗହିତକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତଙ୍ଗ। ଅଯଞ୍ଚି କଯୱିକ୍କଯୋ ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସହଧମ୍ମିକେ ଅୱସେସେହି ଗିହିପଦ୍ଧଜିତେହି ଅନ୍ତମସୋ ମାତାପିତୂହିପି ସଦ୍ଧିଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ତତ୍ରାଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ – ୱତ୍ଥେନ ୱା ୱତ୍ଥଂ ହୋତୁ ଭତ୍ତେନ ୱା ଭତ୍ତଂ, ଯଂ କିଞ୍ଚି କପ୍ପିଯଂ ''ଇମିନା ଇମଂ ଦେହୀ''ତି ୱଦତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ମାତୁଯାପି ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡଂ ଦେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ''ଇମିନା ଇମଂ ଦେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋ ୱା ''ଇମଂ ଦେହି, ଇମଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱା ମାତୁଯାପି ଭଣ୍ଡଂ ଅତ୍ତନା ଗଣ୍ହାତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡେ ପରହତ୍ଥଂ ପରଭଣ୍ଡେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ମାତରଂ ପନ ପିତରଂ ୱା ''ଇମଂ ଦେହୀ''ତି ୱଦତୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନ ହୋତି। ''ଇମଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱଦତୋ ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟୱିନିପାତନଂ ନ ହୋତି। ଅଞ୍ଞାତକଂ ''ଇମଂ ଦେହୀ''ତି ୱଦତୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ହୋତି। ''ଇମଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱଦତୋ ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟୱିନିପାତନଂ ହୋତି। ''ଇମିନା ଇମଂ ଦେହୀ''ତି କଯୱିକ୍କଯଂ ଆପଜ୍ଜତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ତସ୍ମା କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତେନ ମାତାପିତୂହିପି ସଦ୍ଧିଂ କଯୱିକ୍କଯଂ ଅଞ୍ଞାତକେହି ସଦ୍ଧିଂ ତିସ୍ସୋ ଆପତ୍ତିଯୋ ମୋଚେନ୍ତେନ ପରିୱତ୍ତେତଦ୍ଧଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ପରିୱତ୍ତନୱିଧି – ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପାଥେଯ୍ୟତଣ୍ଡୁଲା ହୋନ୍ତି, ସୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଭତ୍ତହତ୍ଥଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ତଣ୍ଡୁଲା ଅତ୍ଥି, ନ ଚ ନୋ ଇମେହି ଅତ୍ଥୋ, ଭତ୍ତେନ ପନ ଅତ୍ଥୋ''ତି ୱଦତି। ପୁରିସୋ ତଣ୍ଡୁଲେ ଗହେତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଦେତି, ୱଟ୍ଟତି। ତିସ୍ସୋପି ଆପତ୍ତିଯୋ ନ ହୋନ୍ତି। ଅନ୍ତମସୋ ନିମିତ୍ତକମ୍ମମତ୍ତମ୍ପି ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ମୂଲସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାଯ। ପରତୋ ଚ ୱୁତ୍ତମେୱ ''ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ ଅତ୍ଥୋତି ଭଣତୀ''ତି। ଯୋ ପନ ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା ''ଇମିନା ଇମଂ ଦେହୀ''ତି ପରିୱତ୍ତେତି; ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱ । ୱିଘାସାଦଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମଂ ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା, ରଜନଂ ୱା ଦାରୂନି ୱା ଆହରା''ତି ୱଦତି, ରଜନଛଲ୍ଲିଗଣନାଯ ଦାରୁଗଣନାଯ ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି ହୋନ୍ତି। ''ଇମଂ ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଇଦଂ ନାମ କରୋଥା''ତି ଦନ୍ତକାରାଦୀହି ସିପ୍ପିକେହି ଧମକରଣାଦୀସୁ ତଂ ତଂ ପରିକ୍ଖାରଂ କାରେତି, ରଜକେହି ୱା ୱତ୍ଥଂ ଧୋୱାପେତି; ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱ। ନ୍ହାପିତେନ କେସେ ଛିନ୍ଦାପେତି, କମ୍ମକାରେହି ନୱକମ୍ମଂ କାରେତି; ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱ। ସଚେ ପନ ''ଇଦଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଇଦଂ କରୋଥା''ତି ନ ୱଦତି ''ଇଦଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜ ଭୁତ୍ତୋସି ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି, ଇଦଂ ନାମ କରୋହୀ''ତି ୱଦତି, ୱଟ୍ଟତି। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ୱତ୍ଥଧୋୱନେ ୱା କେସଚ୍ଛେଦନେ ୱା ଭୂମିସୋଧନାଦିନୱକମ୍ମେ ୱା ପରଭଣ୍ଡଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତଦ୍ଧଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଦଲ୍ହଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଏତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ, ତସ୍ମା ଯଥା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁମ୍ହି ପରିଭୁତ୍ତେ ୱା ନଟ୍ଠେ ୱା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଦେସେତି, ଏୱମିଧାପି ଦେସେତଦ୍ଧଂ।

୫୯୬।କଯୱିକ୍କଯେ କଯୱିକ୍କଯସଞ୍ଞୀତିଆଦିମ୍ହି ଯୋ କଯୱିକ୍କଯଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ସୋ ତସ୍ମିଂ କଯୱିକ୍କଯସଞ୍ଞୀ ୱା ଭୱତୁ ୱେମତିକୋ ୱା, ନ କଯୱିକ୍କଯସଞ୍ଞୀ ୱା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ଚୂଳତ୍ତିକେ ଦ୍ୱୀସୁ ପଦେସୁ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠଦ୍ଧୋ।

୫୯୭।ଅଗ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛତୀତି ''ଅଯଂ ତୱ ପତ୍ତୋ କିଂ ଅଗ୍ଘତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛତି। ''ଇଦଂ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ସଚେ ତସ୍ସ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ମହଗ୍ଘଂ ହୋତି, ଏୱଞ୍ଚ ନଂ ପଟିୱଦତି ''ଉପାସକ, ମମ ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁ ମହଗ୍ଘଂ, ତୱ ପତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦେହୀ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇତରୋ ''ଅଞ୍ଞଂ ଥାଲକମ୍ପି ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱଦତି ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ''ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ପତତି । ସଚେ ସୋ ପତ୍ତୋ ମହଗ୍ଘୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱତ୍ଥୁ ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ, ପତ୍ତସାମିକୋ ଚସ୍ସ ଅପ୍ପଗ୍ଘଭାୱଂ ନ ଜାନାତି, ପତ୍ତୋ ନ ଗହେତଦ୍ଧୋ, ''ମମ ୱତ୍ଥୁ ଅପ୍ପଗ୍ଘ''ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିତଦ୍ଧଂ। ମହଗ୍ଘଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ହି ଗହିତଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତଦ୍ଧତଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସଚେ ପତ୍ତସାମିକୋ ''ହୋତୁ, ଭନ୍ତେ, ସେସଂ ମମ ପୁଞ୍ଞଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଦେତି, ୱଟ୍ଟତି।

କପ୍ପିଯକାରକସ୍ସଆଚିକ୍ଖତୀତି ଯସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅନ୍ତମସୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଭାତିକମ୍ପି କପ୍ପିଯକାରକଂ କତ୍ୱା ''ଇମିନା ଇମଂ ନାମ ଗହେତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି ଆଚିକ୍ଖତି। ସୋ ଚେ ଛେକୋ ହୋତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅପନେତ୍ୱା ୱିୱଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନ ଠାତଦ୍ଧଂ। ନୋ ଚେ ଛେକୋ ହୋତି, ନ ଜାନାତି ଗହେତୁଂ, ୱାଣିଜକୋ ତଂ ୱଞ୍ଚେତି, ''ମା ଗଣ୍ହା''ତି ୱତ୍ତଦ୍ଧୋ।

ଇଦଂ ଅମ୍ହାକନ୍ତିଆଦିମ୍ହି ''ଇଦଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ତେଲଂ ୱା ସପ୍ପି ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେନ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତକେନ ଅତ୍ଥୋ''ତି ଭଣତି। ସଚେ ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଦେତି, ପଠମଂ ଅତ୍ତନୋ ତେଲଂ ନ ମିନାପେତଦ୍ଧଂ। କସ୍ମା? ନାଳିଯଞ୍ହି ଅୱସିଟ୍ଠତେଲଂ ହୋତି, ତଂ ପଚ୍ଛା ମିନନ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତକଂ ଦୂସେଯ୍ୟାତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

କଯୱିକ୍କଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ କୋସିଯୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ପତ୍ତଵଗ୍ଗୋ

୧। ପତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୯୮।ତେନ ସମଯେନାତି ପତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ପତ୍ତଵାଣିଜ୍ଜନ୍ତି ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ଵିଚରନ୍ତା ପତ୍ତଵାଣିଜ୍ଜଂ ଵା କରିସ୍ସନ୍ତି। ଆମତ୍ତିକାପଣଂ ଵାତି ଅମତ୍ତାନି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି ଭାଜନାନି, ତାନି ଯେସଂ ଭଣ୍ଡଂ ତେ ଆମତ୍ତିକା, ତେସଂ ଆମତ୍ତିକାନଂ ଆପଣଂ ଆମତ୍ତିକାପଣଂ, କୁଲାଲଭଣ୍ଡଵାଣିଜକାପଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୦୨।ତଯୋପତ୍ତସ୍ସ ଵଣ୍ଣାତି ତୀଣି ପତ୍ତସ୍ସ ପମାଣାନି। ଅଡ୍ଢାଳ୍ହକୋଦନଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ମଗଧନାଳିଯା ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ତଣ୍ଡୁଲନାଳୀନଂ ଓଦନଂ ଗଣ୍ହାତି। ମଗଧନାଳି ନାମ ଅଡ୍ଢତେରସପଲା ହୋତୀତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସୀହଳଦୀପେ ପକତିନାଳି ମହନ୍ତା, ଦମିଳନାଳି ଖୁଦ୍ଦକା, ମଗଧନାଳି ପମାଣଯୁତ୍ତା, ତାଯ ମଗଧନାଳିଯା ଦିଯଡ୍ଢନାଳି ଏକା ସୀହଳନାଳି ହୋତୀତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଚତୁଭାଗଂ ଖାଦନନ୍ତି ଓଦନସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗପ୍ପମାଣଂ ଖାଦନଂ, ତଂ ହତ୍ଥହାରିଯସ୍ସ ମୁଗ୍ଗସୂପସ୍ସ ଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ତଦୁପିଯଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନନ୍ତି ତସ୍ସ ଓଦନସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ମଚ୍ଛମଂସସାକଫଲକଳୀରାଦିବ୍ଯଞ୍ଜନଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ – ଅନୁପହତପୁରାଣସାଲିତଣ୍ଡୁଲାନଂ ସୁକୋଟ୍ଟିତପରିସୁଦ୍ଧାନଂ ଦ୍ଵେ ମଗଧନାଳିଯୋ ଗହେତ୍ଵା ତେହି ତଣ୍ଡୁଲେହି ଅନୁତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ ଅକିଲିନ୍ନଂ ଅପିଣ୍ଡିତଂ ସୁଵିସଦଂ କୁନ୍ଦମକୁଳରାସିସଦିସଂ ଅଵସ୍ସାଵିତୋଦନଂ ପଚିତ୍ଵା ନିରଵସେସଂ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ତସ୍ସ ଓଦନସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗପ୍ପମାଣୋ ନାତିଘନୋ ନାତିତନୁକୋ ହତ୍ଥହାରିଯୋ ସବ୍ବସମ୍ଭାରସଙ୍ଖତୋ ମୁଗ୍ଗସୂପୋ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବୋ। ତତୋ ଆଲୋପସ୍ସ ଆଲୋପସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ଯାଵଚରିମାଲୋପପ୍ପହୋନକଂ ମଚ୍ଛମଂସାଦିବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ, ସପ୍ପିତେଲତକ୍କରସକଞ୍ଜିକାଦୀନି ପନ ଗଣନୂପଗାନି ନ ହୋନ୍ତି, ତାନି ହି ଓଦନଗତିକାନେଵ, ନେଵ ହାପେତୁଂ ନ ଵଡ୍ଢେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଏଵମେତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ସଚେ ପତ୍ତସ୍ସ ମୁଖଵଟ୍ଟିଯା ହେଟ୍ଠିମରାଜିସମଂ ତିଟ୍ଠତି, ସୁତ୍ତେନ ଵା ହୀରେନ ଵା ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଵା ହୀରସ୍ସ ଵା ହେଟ୍ଠିମନ୍ତଂ ଫୁସତି, ଅଯଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ତଂ ରାଜିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଥୂପୀକତଂ ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୋମକୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ତଂ ରାଜିଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣାତି, ଅନ୍ତୋଗତମେଵ ହୋତି, ଅଯଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୁକ୍କଟ୍ଠୋ ନାମ ପତ୍ତୋ।

ନାଳିକୋଦନନ୍ତି ମଗଧନାଳିଯା ଏକାଯ ତଣ୍ଡୁଲନାଳିଯା ଓଦନଂ। ପତ୍ଥୋଦନନ୍ତି ମଗଧନାଳିଯା ଉପଡ୍ଢନାଳିକୋଦନଂ। ସେସଂ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପନ ନାମମତ୍ତେ ଵିସେସୋ – ସଚେ ନାଳିକୋଦନାଦି ସବ୍ବମ୍ପି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ହେଟ୍ଠିମରାଜିସମଂ ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ମଜ୍ଝିମୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ତଂ ରାଜିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଥୂପୀକତଂ ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ମଜ୍ଝିମୋମକୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ତଂ ରାଜିଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣାତି ଅନ୍ତୋଗତମେଵ ହୋତି, ଅଯଂ ମଜ୍ଝିମୁକ୍କଟ୍ଠୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ପତ୍ଥୋଦନାଦି ସବ୍ବମ୍ପି ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ହେଟ୍ଠିମରାଜିସମଂ ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ଓମକୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ତଂ ରାଜିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଥୂପୀକତଂ ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ଓମକୋମକୋ ନାମ ପତ୍ତୋ। ସଚେ ତଂ ରାଜିଂ ନ ପାପୁଣାତି ଅନ୍ତୋଗତମେଵ ହୋତି, ଅଯଂ ଓମକୁକ୍କଟ୍ଠୋ ନାମ ପତ୍ତୋତି ଏଵମେତେ ନଵ ପତ୍ତା। ତେସୁ ଦ୍ଵେ ଅପତ୍ତା ଉକ୍କଟ୍ଠୁକ୍କଟ୍ଠୋ ଚ ଓମକୋମକୋ ଚ। ''ତତୋ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଅପତ୍ତୋ ଓମକୋ ଅପତ୍ତୋ''ତି ଇଦଞ୍ହି ଏତେ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଉକ୍କଟ୍ଠୁକ୍କଟ୍ଠୋ ହି ଏତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠତୋ ଉକ୍କଟ୍ଠତ୍ତା ''ତତୋ ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଅପତ୍ତୋ''ତି ଵୁତ୍ତୋ। ଓମକୋମକୋ ଚ ଓମକତୋ ଓମକତ୍ତା ତତୋ ଓମକୋ ଅପତ୍ତୋତି ଵୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଏତେ ଭାଜନପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା, ନ ଅଧିଟ୍ଠାନୂପଗା, ନ ଵିକପ୍ପନୂପଗା। ଇତରେ ପନ ସତ୍ତ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଵା ଵିକପ୍ପେତ୍ଵା ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା, ଏଵଂ ଅକତ୍ଵା ତଂ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ତଂ ସତ୍ତଵିଧମ୍ପି ପତ୍ତଂ ଦସାହପରମଂ କାଲଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ।

୬୦୭।ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପତ୍ତଂ ଅନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜତୀତି ଯାଗୁଂ ପିଵିତ୍ଵା ଧୋତେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଖଜ୍ଜକଂ ଖାଦିତ୍ଵା ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ଵା ଧୋତେ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏଵଂ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ।

୬୦୮।ଅନାପତ୍ତି ଅନ୍ତୋଦସାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି ଵିକପ୍ପେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ପମାଣଯୁତ୍ତସ୍ସାପି ଅଧିଟ୍ଠାନଵିକପ୍ପନୂପଗତ୍ତଂ ଏଵଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ – ଅଯୋପତ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି ପାକେହି ମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ ଦ୍ଵୀହି ପାକେହି ପକ୍କୋ ଅଧିଟ୍ଠାନୂପଗୋ, ଉଭୋପି ଯଂ ମୂଲଂ ଦାତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ଦିନ୍ନେଯେଵ। ସଚେ ଏକୋପି ପାକୋ ଊନୋ ହୋତି, କାକଣିକମତ୍ତମ୍ପି ଵା ମୂଲଂ ଅଦିନ୍ନଂ, ନ ଅଧିଟ୍ଠାନୂପଗୋ। ସଚେପି ପତ୍ତସାମିକୋ ଵଦତି ''ଯଦା ତୁମ୍ହାକଂ ମୂଲଂ ଭଵିସ୍ସତି, ତଦା ଦସ୍ସଥ, ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ନେଵ ଅଧିଟ୍ଠାନୂପଗୋ ହୋତି, ପାକସ୍ସ ହି ଊନତ୍ତା ପତ୍ତସଙ୍ଖଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ମୂଲସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ଵା ଏକଦେସସ୍ସ ଵା ଅଦିନ୍ନତ୍ତା ସକଭାଵଂ ନ ଉପେତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସେଵ ସନ୍ତକୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ପାକେ ଚ ମୂଲେ ଚ ନିଟ୍ଠିତେଯେଵ ଅଧିଟ୍ଠାନୂପଗୋ ହୋତି। ଯୋ ଅଧିଟ୍ଠାନୂପଗୋ, ସ୍ଵେଵ

ୱିକପ୍ପନୁପଗୋ, ସୋ ହତ୍ଥଂ ଆଗତୋପି ଅନାଗତୋପି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବୋ ୱା। ଯଦି ହି ପତ୍ତକାରକୋ ମୂଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ସଯଂ ୱା ଦାତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା "ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ ପଚିତ୍ୱା ଠପେସ୍ସାମୀ"ତି ୱଦତି, ଭିକ୍ଖୁ ଚ ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦିୱସତୋ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ସଚେ ପନ ପତ୍ତକାରକୋ "ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସେସ୍ସାମୀ"ତି ୱତ୍ୱା ତଥେୱ କରୋତି, ତେନ ପେସିତଭିକ୍ଖୁ ପନ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ଆରୋଚେତି, ଅଞ୍ଞୋ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା "ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ପତ୍ତୋ ନିଟ୍ଠିତୋ"ତି ଆରୋଚେତି, ଏତସ୍ସ ଆରୋଚନଂ ନପମାଣଂ। ଯଦା ପନ ତେନ ପେସିତୋଯେୱ ଆରୋଚେତି, ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ସଚେ ପତ୍ତକାରକୋ "ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା କସ୍ସଚି ହତ୍ଥେ ପହିଣିସ୍ସାମୀ"ତି ୱତ୍ୱା ତଥେୱ କରୋତି, ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତଭିକ୍ଖୁ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣେ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ନ ଆରୋଚେତି, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଭଣତି "ଅପି, ଭନ୍ତେ, ଅଧୁନା ଆଭତୋ ପତ୍ତୋ ସୁନ୍ଦରୋ"ତି! "କୁହିଂ, ଆୱୁସୋ, ପତ୍ତୋ"ତି? "ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପେସିତୋ"ତି। ଏତସ୍ସପି ୱଚନଂ ନ ପମାଣଂ। ଯଦା ପନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପତ୍ତଂ ଦେତି , ଲଦ୍ଧଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ତସ୍ମା ଦସାହଂ ଅନତିକ୍କାମେତ୍ୱାୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବୋ ୱା।

ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନା – କାଯେନ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତି, ୱାଚାଯ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତି। ତେସଂ ୱସେନ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତେନ ଚ "ଇମଂ ପତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀ"ତି ୱା "ଏତଂ ପତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀ"ତି ୱା ଏୱଂ ସମ୍ମୁଖେ ୱା ପରମ୍ମୁଖେ ୱା ଠିତଂ ପୁରାଣପତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଦତ୍ୱା ନୱଂ ପତ୍ତଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଠିତଂ ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତ୍ୱା "ଇମଂ ପତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ"ତି ଚିତ୍ତେନ ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା କାଯୱିକାରଂ କରୋନ୍ତେନ କାଯେନ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ, ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱାଚାଯ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ। ତତ୍ର ଦୁୱିଧଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ – ସଚେ ହତ୍ଥପାସେ ହୋତି "ଇମଂ ପତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ"ତି ୱାଚା ଭିନ୍ଦିତବ୍ବା। ଅଥ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭେ ୱା ଉପରିପାସାଦେ ୱା ସାମନ୍ତୱିହାରେ ୱା ହୋତି, ଠପିତଟ୍ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା "ଏତଂ ପତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାମୀ"ତି ୱାଚା ଭିନ୍ଦିତବ୍ବା।

ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତେନ ପନ ଏକକେନ ଅଧିଟ୍ଠାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଧିଟ୍ଠାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଯମାନିସଂସୋ – ସଚସ୍ସ "ଅଧିଟ୍ଠିତୋ ନୁ ଖୋ ମେ, ନୋ"ତି ୱିମତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇତରୋ ସାରେତ୍ୱା ୱିମତିଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସତୀତି। ସଚେ କୋଚି ଦସ ପତ୍ତେ ଲଭିତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ଅତ୍ତନାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ହୋତି, ନ ସବ୍ବେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ଏକଂ ପତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ପୁନଦିୱସେ ତଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ। ଏତେନୁପାଯେନ ୱସ୍ସସତମ୍ପି ପରିହରିତୁଂ ସକ୍କା।

ଏୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସିଯା ଅଧିଟ୍ଠାନୱିଜହନନ୍ତି? ସିଯା। ସଚେ ହି ଅଯଂ ପତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଦେତି, ୱିବ୍ଭମତି ୱା ସିକ୍ଖଂ ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, କାଲଂ ୱା କରୋତି, ଲିଙ୍ଗଂ ୱାସ୍ସ ପରିୱତ୍ତତି, ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରତି ୱା, ପତ୍ତେ ୱା ଛିଦ୍ଦଂ ହୋତି, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଜହତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

"ଦିନ୍ନୱିବ୍ଭନ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖା , କାଲଂକିରିଯକତେନ ଚ;

ଲିଙ୍ଗପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରା ଚେୱ, ଛିଦ୍ଦେନ ଭୱତି ସତ୍ତମ"ନ୍ତି।

ଚୋରହରଣୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହେହିପି ୱିଜହତିଯେୱ। କିତ୍ତକେନ ଛିଦ୍ଦେନ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଭିଜ୍ଜତି? ଯେନ କଙ୍ଗୁସିତ୍ଥଂ ନିକ୍ଖମତି ଚେୱ ପୱିସତି ଚ। ଇଦଞ୍ହି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧଞ୍ଞାନଂ ଲାମକଧଞ୍ଞସିତ୍ଥଂ, ତସ୍ମିଂ ଅଯଚୁଣ୍ଣେନ ୱା ଆଣିଯା ୱା ପଟିପାକତିକେ କତେ ଦସାହବ୍ଭନ୍ତରେ ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ତାୱ "ଅନ୍ତୋଦସାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି ୱିକପ୍ପେତୀ"ତି ଏତ୍ଥ ଅଧିଟ୍ଠାନେ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ୱିକପ୍ପନେ ପନ ଦ୍ୱେ ୱିକପ୍ପନା – ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ଚ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ଚ। କଥଂ ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ହୋତି? ପତ୍ତାନଂ ଏକବହୁଭାୱଂ ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା "ଇମଂ ପତ୍ତ"ନ୍ତି ୱା "ଇମେ ପତ୍ତେ"ତି ୱା "ଏତଂ ପତ୍ତ"ନ୍ତି ୱା "ଏତେ ପତ୍ତେ"ତି ୱା ୱତ୍ୱା "ତୁଯ୍ହଂ ୱିକପ୍ପେମୀ"ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଯମେକା ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତି। "ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋହୀ"ତି ଏୱଂ ପନ ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ନାମ ହୋତି, ତତୋପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦଯୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଅପରୋ ନଯୋ – ତଥେୱ ପତ୍ତାନଂ ଏକବହୁଭାୱଂ ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ "ଇମଂ ପତ୍ତ"ନ୍ତି ୱା "ଇମେ ପତ୍ତେ"ତି ୱା "ଏତଂ ପତ୍ତ"ନ୍ତି ୱା "ଏତେ ପତ୍ତେ"ତି ୱା ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଅଭିରୁଚିତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା "ତିସ୍ସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିକପ୍ପେମୀ"ତି ୱା "ତିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସିକ୍ଖମାନାଯ ସାମଣେରସ୍ସ ତିସ୍ସାଯ ସାମଣେରିଯା ୱିକପ୍ପେମୀ"ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଯଂ ଅପରାପି ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଭୋଗାଦୀସୁ ପନ ଏକମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା "ତିସ୍ସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ

ସନ୍ତକଂ…ପେ… ତିସ୍ସାଯ ସାମଣେରିଯା ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ନାମ ହୋତି। ତତୋପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦଯୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

କଥଂ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ହୋତି? ପତ୍ତାନଂ ତଥେୱ ଏକବହୁଭାୱଂ ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ଇମେ ପତ୍ତେ’’ତି ୱା ‘‘ଏତଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ଏତେ ପତ୍ତେ’’ତି ୱା ୱତ୍ୱା ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ୱିକପ୍ପନତ୍ଥାଯ ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତେନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘କୋ ତେ ମିତ୍ତୋ ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ୱା’’ତି? ତତୋ ଇତରେନ ପୁରିମନଯେନେୱ ‘‘ତିସ୍ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ୱା…ପେ… ତିସ୍ସା ସାମଣେରୀ’’ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପୁନ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ‘‘ଅହଂ ତିସ୍ସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱା…ପେ… ‘‘ତିସ୍ସାଯ ସାମଣେରିଯା ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଯଂ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପରିଭୋଗାଦୀସୁ ପନ ଏକମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ଦୁତିଯସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ନାମ ହୋତି। ତତୋପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦଯୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଇମାସଂ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱିକପ୍ପନାନଂ ନାନାକରଣଂ, ଅୱସେସୋ ଚ ୱଚନକ୍କମୋ ସବ୍ବୋ ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀହୀତି।

ପତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୦୯।ତେନ ସମଯେନାତି ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ନ ଯାପେତୀତି ସୋ କିର ଯଦି ଅରିଯସାୱକୋ ନାଭୱିସ୍ସା, ଅଞ୍ଞଥତ୍ତମ୍ପି ଅଗମିସ୍ସା, ଏୱଂ ତେହି ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ, ସୋତାପନ୍ନତ୍ତା ପନ କେୱଲଂ ସରୀରେନେୱ ନ ଯାପେତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅତ୍ତନାପି ନ ଯାପେତି, ପୁତ୍ତଦାରାପିସ୍ସ କିଲମନ୍ତୀ’’ତି।

୬୧୨-୩।ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନେନାତି ଏତ୍ଥ ଊନାନି ପଞ୍ଚ ବନ୍ଧନାନି ଅସ୍ସାତି ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନୋ, ନାସ୍ସ ପଞ୍ଚ ବନ୍ଧନାନି ପୂରେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନ ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନେନ। ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣେ କରଣୱଚନଂ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅବନ୍ଧନସ୍ସାପି ପଞ୍ଚ ବନ୍ଧନାନି ନ ପୂରେନ୍ତି, ସବ୍ବସୋ ନତ୍ଥିତାଯ, ତସ୍ମା ପଦଭାଜନେ ‘‘ଅବନ୍ଧନୋ ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ । ‘‘ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନେନା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯସ୍ସ ପଞ୍ଚବନ୍ଧନୋ ପତ୍ତୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ସୋ ଅପତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞଂ ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ବନ୍ଧନଞ୍ଚ ନାମେତଂ ଯସ୍ମା ବନ୍ଧନୋକାସେ ସତି ହୋତି, ଅସତି ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅବନ୍ଧନୋକାସୋ ନାମା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲା ରାଜି ନ ହୋତୀତି ମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣା ଏକାପି ରାଜି ନ ହୋତି। ଯସ୍ସ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲା ରାଜି ହୋତୀତି ଯସ୍ସ ପନ ତାଦିସା ଏକା ରାଜି ହୋତି, ସୋ ତସ୍ସା ରାଜିଯା ହେଟ୍ଠିମପରିଯନ୍ତେ ପତ୍ତୱେଧକେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା ସୁତ୍ତରଜ୍ଜୁକ-ମକଚିରଜ୍ଜୁକାଦୀହି ୱା ତିପୁସୁତ୍ତକେନ ୱା ବନ୍ଧିତବ୍ବୋ, ତଂ ବନ୍ଧନଂ ଆମିସସ୍ସ ଅଲଗ୍ଗନତ୍ଥଂ ତିପୁପଟ୍ଟକେନ ୱା କେନଚି ବଦ୍ଧସିଲେସେନ ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବଂ। ସୋ ଚ ପତ୍ତୋ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋ, ସୁଖୁମଂ ୱା ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧିତବ୍ବୋ। ସୁତ୍ତେହି ପନ ମଧୁସିତ୍ଥକଲାଖାସଜ୍ଜୁଲସାଦୀହି ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଫାଣିତଂ ଝାପେତ୍ୱା ପାସାଣଚୁଣ୍ଣେନ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମୁଖୱଟ୍ଟିସମୀପେ ପନ ପତ୍ତୱେଧକେନ ୱିଜ୍ଝିଯମାନୋ କପାଲସ୍ସ ବହଲତ୍ତା ଭିଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ହେଟ୍ଠା ୱିଜ୍ଝିତବ୍ବୋ। ଯସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱେ ରାଜିଯୋ ଏକାଯେୱ ୱା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲା, ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ବନ୍ଧନାନି ଦାତବ୍ବାନି। ଯସ୍ସ ତିସ୍ସୋ ଏକାଯେୱ ୱା ଛଳଙ୍ଗୁଲା, ତସ୍ସ ତୀଣି। ଯସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଏକାଯେୱ ୱା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲା, ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରି। ଯସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଏକାଯେୱ ୱା ଦସଙ୍ଗୁଲା, ସୋ ବଦ୍ଧୋପି ଅବଦ୍ଧୋପି ଅପତ୍ତୋଯେୱ, ଅଞ୍ଞୋ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ଏସ ତାୱ ମତ୍ତିକାପତ୍ତେ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଅଯୋପତ୍ତେ ପନ ସଚେପି ପଞ୍ଚ ୱା ଅତିରେକାନି ୱା ଛିଦ୍ଦାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ଚେ ଅଯଚୁଣ୍ଣେନ ୱା ଆଣିଯା ୱା ଲୋହମଣ୍ଡଲକେନ ୱା ବଦ୍ଧାନି ମଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତି, ସ୍ୱେୱ ପତ୍ତୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋ, ନ ଅଞ୍ଞୋ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ। ଅଥ ପନ ଏକମ୍ପି ଛିଦ୍ଦଂ ମହନ୍ତଂ ହୋତି, ଲୋହମଣ୍ଡଲକେନ ବଦ୍ଧମ୍ପି ମଟ୍ଠଂ ନ ହୋତି, ପତ୍ତେ ଆମିସଂ ଲଗ୍ଗତି, ଅକପ୍ପିଯୋ ହୋତି, ଅଯଂ ଅପତ୍ତୋ। ଅଞ୍ଞୋ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ।

୬୧୫।ଥେରୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ପତ୍ତେ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ପତ୍ତୋ ପମାଣଯୁତ୍ତୋ ସୁନ୍ଦରୋ ଥେରାନୁରୂପୋ, ତଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଯୋ ନ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାତି ଅନୁକମ୍ପାଯ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯୋ ପନ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ‘‘କିଂ ମେ ଅଞ୍ଞେନ ପତ୍ତେନା’’ତି ନ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ପତ୍ତପରିଯନ୍ତୋତି ଏୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପରିଯନ୍ତେ ଠିତପତ୍ତୋ।

ନ ଅଦେସେତି ମଞ୍ଚପୀଠଛତ୍ତଉନାଗଦନ୍ତକାଦିକେ ଅଦେସେ, ନ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବୋ। ଯତ୍ଥ ପୁରିମଂ ସୁନ୍ଦରଂ ପତ୍ତଂ ଠପେତି, ତତ୍ଥେୱ ଠପେତବ୍ବୋ। ପତ୍ତସ୍ସ ହି ନିକ୍ଖିପନଦେସୋ ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଧାରକ''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ।

ନଅଭୋଗେନାତି ଯାଗୁରନ୍ଧନରଜନପଚନାଦିନା ଅପରିଭୋଗେନ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋ। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପନ ବ୍ୟାଧିମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭାଜନେ ଅସତି ମତ୍ତିକାଯ ଲିମ୍ପେତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ୱା ପଚିତୁଂ ଉଦକଂ ୱା ତାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବୋତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନ ଦାତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱରପତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ''ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ସାରୁପ୍ପୋ, ଅଯଂ ଥେରସ୍ସା''ତି ଗଣ୍ହାତି, ୱଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞୋ ୱା ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଂ ଦେତି, ୱଟ୍ଟତି। ''ମଯ୍ହମେୱ ପତ୍ତଂ ଆହରା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି।

୬୧୭।ପୱାରିତାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘୱସେନ ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ପଞ୍ଚବନ୍ଧନେନେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନେନାପି ୱଟ୍ଟତୀତି କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ , କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଭେସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୧୮।ତେନ ସମଯେନାତି ଭେସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେତି ରାଜା ଭିକ୍ଖୂ ଉଯ୍ୟୁତ୍ତପ୍ପଯୁତ୍ତେ ଥେରସ୍ସ ଲେଣତ୍ଥାଯ ପବ୍ଭାରଂ ସୋଧେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଆରାମିକଂ ଦାତୁକାମୋ ପୁଚ୍ଛି।

୬୧୯-୨୧।ପାଟିଯେକ୍କୋତି ୱିସୁଂ ଏକୋ। ମାଲାକିତେତି କତମାଲେ ମାଲାଧରେ, କୁସୁମମାଲାପଟିମଣ୍ଡିତେତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଣଣ୍ଡୁପକନ୍ତି ତିଣଚୁମ୍ବଟକଂ। ପଟିମୁଞ୍ଚୀତି ଠପେସି। ସା ଅହୋସି ସୁୱଣ୍ଣମାଲାତି ଦାରିକାଯ ସୀସେ ଠପିତମତ୍ତାଯେୱ ଥେରସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ସୁୱଣ୍ଣପଦୁମମାଲା ଅହୋସି। ତଞ୍ହି ତିଣଣ୍ଡୁପକଂ ସୀସେ ଠପିତମତ୍ତମେୱ ''ସୁୱଣ୍ଣମାଲା ହୋତୂ''ତି ଥେରୋ ଅଧିଟ୍ଠାସି। ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ…ପେ…। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଦୁତିଯଦିୱସେଯେୱ ଉପସଙ୍କମି।

ସୁୱଣ୍ଣନ୍ତିଅଧିମୁଚ୍ଚୀତି ''ସୋୱଣ୍ଣମଯୋ ହୋତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭେସଜ୍ଜାନନ୍ତି ସପ୍ପିଆଦୀନଂ। ବାହୁଲିକାତି ପଚ୍ଚଯବାହୁଲିକତାଯ ପଟିପନ୍ନା। କୋଲମ୍ବେପି ଘଟେପୀତିଏତ୍ଥ କୋଲମ୍ବା ନାମ ମହାମୁଖଚାଟିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଓଲୀନୱିଲୀନାନୀତି ହେଟ୍ଠା ଚ ଉଭତୋପସ୍ସେସୁ ଚ ଗଳିତାନି। ଓକିଣ୍ଣୱିକିଣ୍ଣାତି ସପ୍ପିଆଦୀନଂ ଗନ୍ଧେନ ଭୂମିଂ ଖନନ୍ତେହି ଓକିଣ୍ଣା, ଭିତ୍ତିଯୋ ଖନନ୍ତେହି ଉପରି ସଞ୍ଚରନ୍ତେହି ଚ ୱିକିଣ୍ଣା। ଅନ୍ତୋକୋଟ୍ଠାଗାରିକାତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସଂୱିହିତକୋଟ୍ଠାଗାରା।

୬୨୨।ପଟିସାଯନୀଯାନୀତି ପଟିସାଯିତବ୍ବାନି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭେସଜ୍ଜାନୀତି ଭେସଜ୍ଜକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୁ ୱା ମା ୱା, ଏୱଂ ଲଦ୍ଧୱୋହାରାନି। ''ଗୋସପ୍ପୀ''ତିଆଦୀହି ଲୋକେ ପାକଟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଯେସଂ ମଂସଂ କପ୍ପତୀ''ତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ମିଗରୋହିତସସାଦୀନଂ ସପ୍ପିଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ଯେସଞ୍ହି ଖୀରଂ ଅତ୍ଥି, ସପ୍ପିପି ତେସଂ ଅତ୍ଥିଯେୱ, ତଂ ପନ ସୁଲଭଂ ୱା ହୋତୁ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ୱା, ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ନୱନୀତମ୍ପି।

ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାନୀତି ସନ୍ନିଧିଂ କତ୍ୱା ନିଦହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାନି। କଥଂ? ପାଳିଯା ଆଗତସପ୍ପିଆଦୀସୁ ସପ୍ପି ତାୱ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ତଦହୁପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ନିରାମିସମ୍ପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ସଚେ ଏକଭାଜନେ ଠପିତଂ, ଏକଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ସଚେ ବହୂସୁ ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପୁରେଭତ୍ତଂ ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱା ଉଗ୍ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୋହରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି; ଅବ୍ଭଞ୍ଜନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି, ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯତଂ ଆପନ୍ନତ୍ତା। ''ପଟିସାଯନୀଯାନୀ''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତନୱନୀତେନ ସପ୍ପିଂ କତ୍ୱା ଦେତି, ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ସଯଂ କରୋତି, ସତ୍ତାହମ୍ପି ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତନୱନୀତେନ ପନ ଯେନ କେନଚି

କତସପ୍ପି ସତ୍ତାହମ୍ପି ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଉଗ୍ଗହିତକେନ କତେ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତସୁଦ୍ଧସପ୍ପିନଯେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଖୀରେନ ୱା ଦଧିନା ୱା କତସପ୍ପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ କତଂ ସାମିସମ୍ପି ତଦହୁପୁରେଭତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଯଂକତଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି । ନୱନୀତଂ ତାପେନ୍ତସ୍ସ ହି ସାମଂପାକୋ ନ ହୋତି, ସାମଂପକ୍କେନ ପନ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆମିସଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି, ସୱତ୍ଥୁକସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା, ‘‘ତାନି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା’’ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତେହି କତଂ ପନ ଅବ୍ଭଞ୍ଜନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ। ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ଚ ଉଗ୍ଗହିତକେହି କତଂ ଉଭଯେସମ୍ପି ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ଅନାପତ୍ତି। ଏସେୱ ନଯୋ ଅକପ୍ପିଯମଂସସପ୍ପିମ୍ହି। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ଯତ୍ଥ ପାଳିଯଂ ଆଗତସପ୍ପିନା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ, ତତ୍ଥ ଇମିନା ଦୁକ୍କଟଂ। ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ କାରଣପତିରୂପକଂ ୱତ୍ୱା ମନୁସ୍ସସପ୍ପି ଚ ନୱନୀତଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତଂ ଦୁପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା। ପରତୋ ଚସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯୋପି ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତି।

ପାଳିଯଂ ଆଗତଂ ନୱନୀତମ୍ପି ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ତଦହୁପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରାମିସମେୱ। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ନାନାଭାଜନେସୁ ଠପିତେ ଭାଜନଗଣନାଯ ଏକଭାଜନେପି ଅମିସ୍ସେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପିଣ୍ଡୱସେନ ଠପିତେ ପିଣ୍ଡଗଣନାଯ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ସପ୍ପିନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ପନ ଦଧିଗୁଳିକାଯୋପି ତକ୍କବିନ୍ଦୂନିପି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ଧୋତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଉପଡ୍ଢତ୍ଥେରା ଆହଂସୁ। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତକ୍କତୋ ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତମେୱ ଖାଦିଂସୂ’’ତି ଆହ। ତସ୍ମା ନୱନୀତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ଧୋୱିତ୍ୱା ଦଧିତକ୍କମକ୍ଖିକାକିପିଲ୍ଲିକାଦୀନି ଅପନେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ପଚିତ୍ୱା ସପ୍ପିଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମେନ ଅଧୋତମ୍ପି ପଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ତତ୍ଥ ଦଧିଗତଂ ୱା ତକ୍କଗତଂ ୱା ତଂ ଖଯଂ ଗମିସ୍ସତି, ଏତ୍ତାୱତା ହି ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଆମିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପକ୍କତ୍ତା ପନ ତସ୍ମିମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚକା। ଇଦାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠପିତନୱନୀତେ ଚ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଖୀରଦଧୀନି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କତନୱନୀତେ ଚ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ତାନି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କତନୱନୀତେ ଚ ଉଗ୍ଗହିତେହି କତନୱୀତେ ଚ ଅକପ୍ପିଯମଂସନୱନୀତେ ଚ ସବ୍ବୋ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିପରିଭୋଗାପରିଭୋଗନଯୋ ସପ୍ପିମ୍ହି ୱୁତ୍ତକ୍କମେନେୱ ଗହେତବ୍ବୋ।

ତେଲଭିକ୍ଖାଯ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତତ୍ଥେୱ ସପ୍ପିମ୍ପି ନୱନୀତମ୍ପି ପକ୍କତେଲମ୍ପି ଅପକ୍କତେଲମ୍ପି ଆକିରନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତକ୍କଦଧିବିନ୍ଦୂନିପି ଭତ୍ତସିତ୍ଥାନିପି ତଣ୍ଡୁଲକଣାପି ମକ୍ଖିକାଦଯୋପି ହୋନ୍ତି। ଆଦିଚ୍ଚପାକଂ କତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଗହିତଂ ସତ୍ତାହକାଲିକଂ ହୋତି, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠପିତଭେସଜ୍ଜେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚିତ୍ୱା ନତ୍ଥୁପାନମ୍ପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ୱଦ୍ଦଲିସମଯେ ଲଜ୍ଜି ସାମଣେରୋ ଯଥା ତତ୍ଥ ପତିତତଣ୍ଡୁଲକଣାଦଯୋ ନ ପଚ୍ଚନ୍ତି, ଏୱଂ ସାମିସପାକଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ୱିଲୀଯାପେତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପୁନ ପଚିତ୍ୱା ଦେତି, ପୁରିମନଯେନେୱ ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟତି।

ତେଲେସୁ ତିଲତେଲଂ ତାୱ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରାମିସମେୱ। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ପନସ୍ସ ଭାଜନଗଣନାଯ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଉଗ୍ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୋହରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସୀସମକ୍ଖନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ପୁରେଭତ୍ତଂ ତିଲେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କତତେଲଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯଂ ହୋତି, ସୀସମକ୍ଖନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ତିଲେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କତତେଲଂ ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯମେୱ, ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି, ସୀସମକ୍ଖନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ। ପୁରେଭତ୍ତଂ ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱା ଉଗ୍ଗହିତକତିଲେହି କତତେଲେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତକତିଲେ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ତିଲପିଟ୍ଠଂ ୱା ସେଦେତ୍ୱା ଉଣ୍ହୋଦକେନ ୱା ତେମେତ୍ୱା କତତେଲଂ ସଚେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ କତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅତ୍ତନା କତତେଲଂ ପନ ନିବ୍ବଟ୍ଟିତତ୍ତା ପୁରେଭତ୍ତଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ସାମଂପକ୍କତ୍ତା ସାମିସଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ପନ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭଯମ୍ପି ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯଂ, ସୀସମକ୍ଖନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ଯଦି ପନ ଅପ୍ପଂ ଉଣ୍ହୋଦକଂ ହୋତି ଅବ୍ଭୁକ୍କିରଣମତ୍ତଂ, ଅବ୍ବୋହାରିକଂ ହୋତି, ସାମପାକଗଣନଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ସାସପତେଲାଦୀସୁପି ଅୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତେସୁ ଅୱତ୍ଥୁକତିଲତେଲେ ୱୁତ୍ତସଦିସୋୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ସଚେ ପନ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତାନଂ ସାସପାଦୀନଂ ଚୁଣ୍ଣେହି ଆଦିଚ୍ଚପାକେନ ସକ୍କା ତେଲଂ କାତୁଂ, ତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରାମିସମେୱ, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ଯସ୍ମା ପନ ସାସପମଧୁକଚୁଣ୍ଣାଦୀନି ସେଦେତ୍ୱା ଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠୀନି ଚ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏୱ ତେଲଂ କରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ତେଲଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି କତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ୱତ୍ଥୂନଂ ଯାୱଜୀୱିକତ୍ତା ପନ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି। ଅତ୍ତନା କତଂ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସପରିଭୋଗେନେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଉଗ୍ଗହିତକେହି କତଂ ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯଂ ବାହିରପରିଭୋଗେ ୱଟ୍ଟତି, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି।

ତେଲକରଣତ୍ଥାୟ ସାସପମଧୁକଏରଣ୍ଡକଟ୍ଠୀନି ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କତଂ ତେଲଂ ସତ୍ତାହକାଲିକଂ। ଦୁତିୟଦିୱସେ କତଂ ଛାହଂ ୱଟ୍ଟତି। ତତିୟଦିୱସେ କତଂ ପଞ୍ଚାହଂ ୱଟ୍ଟତି। ଚତୁତ୍ଥ-ପଞ୍ଚମ-ଛଟ୍ଠସତ୍ତମଦିୱସେ କତଂ ତଦହେୱ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ଯାୱ ଅରୁଣସ୍ସ ଉଗ୍ଗମନା ତିଟ୍ଠତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ। ଅଟ୍ଠମେ ଦିୱସେ କତଂ ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀୟଂ। ଅନିସ୍ସଗ୍ଗିୟତ୍ତା ପନ ବାହିରପରିଭୋଗେ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେପି ନ କରୋତି, ତେଲତ୍ଥାୟ ଗହିତସାସପାଦୀନଂ ସତ୍ତାହାତିକ୍କମନେ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ପାଳିୟଂ ପନ ଅନାଗତାନି ଅଞ୍ଞାନିପି ନାଳିକେରନିମ୍ବକୋସମ୍ବକକରମନ୍ଦଅତସୀଆଦୀନଂ ତେଲାନି ଅତ୍ଥି, ତାନି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଅତିକ୍କାମୟତୋ ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତି। ଅୟମେତେସୁ ୱିସେସୋ। ସେସଂ ଯାୱକାଲିକୱତ୍ଥୁଂ ଯାୱଜୀୱିକୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସାମଂପାକସୱତ୍ଥୁକପୁରେଭତ୍ତପଚ୍ଛାଭତ୍ତପଟିଗ୍ଗହିତୌଗ୍ଗହିତକୱତ୍ଥୁୱିଧାନଂ ସଙ୍ଖ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬୨୩।ୱସାତେଲନ୍ତି ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସାନି ଭେସଜ୍ଜାନି, ଅଚ୍ଛୱସଂ, ମଚ୍ଛୱସଂ, ସୁସୁକାୱସଂ, ସୂକରୱସଂ, ଗଦ୍ରଭୱସ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୬୨) ଏୱଂ ଅନୁଞ୍ଞାତୱସାନଂ ତେଲଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ଅଚ୍ଛୱସ''ନ୍ତି ୱଚନେନ ଠପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସୱସଂ ସବ୍ବେସଂ ଅକପ୍ପିୟମଂସାନ ୱସା ଅନୁଞ୍ଞାତା। ମଚ୍ଛଗ୍ଗହଣେନ ଚ ସୁସୁକାପି ଗହିତା ହୋନ୍ତି, ୱାଳମଚ୍ଛତ୍ତା ପନ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛାଦିଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ସବ୍ବେସମ୍ପି କପ୍ପିୟମଂସାନଂ ୱସା ଅନୁଞ୍ଞାତା। ମଂସେସୁ ହି ଦସମନୌସ୍ସ-ହତ୍ଥି-ଅସ୍ସ-ସୁନଖ-ଅହି-ସୀହ-ବ୍ୟଗ୍ଘ-ଦୀପି-ଅଚ୍ଛ-ତରଚ୍ଛାନଂ ମଂସାନି ଅକପ୍ପିୟାନି। ୱସାସୁ ଏକା ମନୁସ୍ସୱସାୱ। ଖୀରାଦୀସୁ ଅକପ୍ପିୟଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି କତନିବ୍ବଟ୍ଟିତୱସାତେଲଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ପନ ତତ୍ଥ ସୁଖୁମରଜସଦିସଂ ମଂସଂ ୱା ନ୍ହାରୁ ୱା ଅଟ୍ଠି ୱା ଲୋହିତଂ ୱା ହୋତି, ତଂ ଅବ୍ବୋହାରିକଂ। ସଚେ ପନ ୱସଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୟଂ କରୋତି, ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ । ନିରାମିସପରିଭୋଗଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''କାଲେ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ କାଲେ ନିପ୍ପକ୍କଂ କାଲେ ସଂସଟ୍ଠଂ ତେଲପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୬୨)। ତତ୍ରାପି ଅବ୍ବୋହାରିକଂ ଅବ୍ବୋହାରିକମେୱ। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପନ ପଟିଗ୍ଗହିତୁଂ ୱା କାତୁଂ ୱା ନ ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ୱିକାଲେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ୱିକାଲେ ନିପ୍ପକ୍କଂ ୱିକାଲେ ସଂସଟ୍ଠଂ, ତଂ ଚେ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ତିଣ୍ଣଂ ଦୁକ୍କଟାନଂ। କାଲେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ୱିକାଲେ ନିପ୍ପକ୍କଂ ୱିକାଲେ ସଂସଟ୍ଠଂ, ତଂ ଚେ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦୁକ୍କଟାନଂ। କାଲେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିଗ୍ଗହିତଂ କାଲେ ନିପ୍ପକ୍କଂ ୱିକାଲେ ସଂସଟ୍ଠଂ, ତଂ ଚେ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। କାଲେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିଗ୍ଗହିତଂ କାଲେ ନିପ୍ପକ୍କଂ କାଲେ ସଂସଟ୍ଠଂ, ତଂ ଚେ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅନାପତ୍ତୀ''ତି।

ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରଂ ପନ ଅନ୍ତେୱାସିକା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ''ଭନ୍ତେ, ସପ୍ପିନୱନୀତୱସାନି ଏକତୋ ପଚିତ୍ୱା ନିବ୍ବଟ୍ଟିତାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତି? ''ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଆୱୁସୋ''ତି। ଥେରୋ କିରେତ୍ଥ ପକ୍କତେଲକସଟେ ୱିୟ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟତି। ତତୋ ନଂ ଉତ୍ତରି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ''ଭନ୍ତେ, ନୱନୀତେ ଦଧିଗୁଳିକା ୱା ତକ୍କବିନ୍ଦୁ ୱା ହୋତି, ଏତଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ଏତମ୍ପି, ଆୱୁସୋ, ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ତତୋ ନଂ ଆହଂସୁ – ''ଭନ୍ତେ, ଏକତୋ ପଚିତ୍ୱା ସଂସଟ୍ଠାନି ତେଜୱନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ରୋଗଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି? ''ସାଧାୱୁସୋ''ତି ଥେରୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ''କପ୍ପିୟମଂସୱସା ସାମିସପରିଭୋଗେ ୱଟ୍ଟତି, ଇତରା ନିରାମିସପରିଭୋଗେ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନ ''ଇଦଂ କି''ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ନନୁ ୱାତାବାଧିକା ଭିକ୍ଖୂ ପଞ୍ଚମୂଲକସାୱୟାଗୁଯଂ ଅଚ୍ଛସୂକରତେଲାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ପିୱନ୍ତି, ସା ତେଜୁସ୍ସଦତ୍ତା ରୋଗଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ।

ମଧୁ ନାମ ମକ୍ଖିକାମଧୂତି ମଧୁକରୀହି ନାମ ମଧୁମକ୍ଖିକାହି ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକାହି ଭମରମକ୍ଖିକାହି ଚ କତଂ ମଧୁ। ତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସପରିଭୋଗମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସପରିଭୋଗମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ସଚେ ସିଲେସସଦିସଂ ମହାମଧୁଂ ଖଣ୍ଡଂ ଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଠପିତଂ, ଇତରଂ ୱା ନାନାଭାଜନେସୁ, ୱତ୍ଥୁଗଣନାୟ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାନି। ସଚେ ଏକମେୱ ଖଣ୍ଡଂ, ଏକଭାଜନେ ୱା ଇତରଂ ଏକମେୱ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ। ଉଗ୍ଗହିତକଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଅରୁମକ୍ଖନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ। ମଧୁପଟଲଂ ୱା ମଧୁସିତ୍ଥକଂ ୱା ସଚେ ମଧୁନା ଅମକ୍ଖିତଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ଯାୱଜୀୱିକଂ। ମଧୁମକ୍ଖିତଂ ପନ ମଧୁଗତିକମେୱ। ଚୀରିକା ନାମ ସପକ୍ଖା ଦୀଘମକ୍ଖିକା, ତୁମ୍ବଳନାମିକା ଚ ଅଟ୍ଠିପକ୍ଖା କାଳମହାଭମରା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଆସୟେସୁ ନିୟ୍ୟାସସଦିସଂ ମଧୁ ହୋତି, ତଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ।

ଫାଣିତଂ ନାମ ଉଚ୍ଛୁମ୍ହା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁରସଂ ଉପାଦାୟ ଅପକ୍କା ୱା ଅୱତ୍ଥୁକପକ୍କା ୱା ସବ୍ବାପି ଅୱତ୍ଥୁକା ଉଚ୍ଛୁୱିକତି ଫାଣିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତଂ ଫାଣିତଂ

ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ବହୂ ପିଣ୍ଡା ଚୁଣ୍ଣେତ୍ୱା ଏକଭାଜନେ ପକ୍ଖିତ୍ତା ହୋନ୍ତି ଘନସନ୍ନିୱେସା, ଏକମେୱ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ଉଗ୍ଗହିତକଂ ଖ୍ୱୁତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଘରଧୂପନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବଂ। ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତେନ ଅପରିସ୍ସାୱିତୌଚ୍ଛୁରସେନ କତଫାଣିତଂ ସଚେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ କତଂ, ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ସଯଂକତଂ ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯଂ, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଅପରିସ୍ସାୱିତପଟିଗ୍ଗହିତେନ କତମ୍ପି ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀଯମେୱ, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ଉଚ୍ଛୁଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କତଫାଣିତେପି। ପୁରେଭତ୍ତଂ ପନ ପରିସ୍ସାୱିତପଟିଗ୍ଗହିତକେନ କତଂ ସଚେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ କତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସମେୱ। ସଯଂକତଂ ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ନିରାମିସମେୱ। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପରିସ୍ସାୱିତପଟିଗ୍ଗହିତେନ କତଂ ପନ ନିରାମିସମେୱ ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉଗ୍ଗହିତକକତଂ ଖ୍ୱୁତନଯମେୱ। ''ଝାମୌଚ୍ଛୁଫାଣିତଂ ୱା କୋଟ୍ଟିତୌଚ୍ଛୁଫାଣିତଂ ୱା ପୁରେଭତ୍ତମେୱ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ''ଏତଂ ସୱତ୍ଥୁକପକ୍କଂ ୱଟ୍ଟତି, ନୋ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ''ଉଚ୍ଛୁଫାଣିତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ନୋୱଟ୍ଟନକଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଯୁତ୍ତଂ। ସୀତୁଦକେନ କତଂ ମଧୁକପୁପ୍ଫଫାଣିତଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସଂ ୱଟ୍ଟତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତାହଂ ନିରାମିସମେୱ। ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ଖୀରଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତଂ ମଧୁକଫାଣିତଂ ଯାୱକାଲିକଂ। ଖଣ୍ଡସକ୍ଖରଂ ପନ ଖୀରଜଲ୍ଲିକଂ ଅପନେତ୍ୱା ସୋଧେନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟତି। ମଧୁକପୁପ୍ଫଂ ପନ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅଲ୍ଲଂ ୱଟ୍ଟତି, ଭଜ୍ଜିତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଲାଦୀହି ମିସ୍ସଂ ୱା ଅମିସ୍ସଂ ୱା କତ୍ୱା କୋଟ୍ଟିତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ପନ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମେରଯତ୍ଥାଯ ଯୋଜେନ୍ତି, ଯୋଜିତଂ ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ୱଟ୍ଟତି। କଦଲୀ-ଖଜ୍ଜୂରୀ-ଅମ୍ବ-ଲବୁଜ-ପନସ-ଚିଞ୍ଚାଦୀନଂ ସବ୍ବେସଂ ଯାୱକାଲିକଫଲାନଂ ଫାଣିତଂ ଯାୱକାଲିକମେୱ। ମରିଚପକ୍କେହି ଫାଣିତଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ।

ତାନି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ସଚେପି ସବ୍ବାନିପି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକ ଘଟେ ଅୱିନିବ୍ଭୋଗାନି କତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପତି , ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ଏକମେୱ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ୱିନିଭୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି। ସତ୍ତାହଂ ପନ ଅନତିକ୍କାମେତ୍ୱା ଗିଲାନେନପି ଅଗିଲାନେନପି ଖ୍ୱୁତନଯେନେୱ ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସତ୍ତୱିଧଞ୍ହି ଓଦିସ୍ସଂ ନାମ – ବ୍ଯାଧିଓଦିସ୍ସଂ, ପୁଗ୍ଗଲୋଦିସ୍ସଂ, କାଲୋଦିସ୍ସଂ, ସମଯୋଦିସ୍ସଂ, ଦେସୋଦିସ୍ସଂ, ୱସୋଦିସ୍ସଂ, ଭେସଜ୍ଜୋଦିସ୍ସନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ଯାଧିଓଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମନୁସ୍ସିକାବାଧେ ଆମକମଂସଂ ଆମକଲୋହିତ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୬୪) ଏୱଂ ବ୍ଯାଧିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ତେନେୱ ଆବାଧେନ ଆବାଧିକସ୍ସ ୱଟ୍ଟତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ। ତଞ୍ଚ ଖୋ କାଲେପି ୱିକାଲେପି କପ୍ପିଯମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

ପୁଗ୍ଗଲୋଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୋମନ୍ଥକସ୍ସ ରୋମନ୍ଥନଂ। ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବହିମୁଖଦ୍ୱାରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବ''ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୨୭୩) ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ତସ୍ସେୱ ୱଟ୍ଟତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ।

କାଲୋଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରି ମହାୱିକଟାନି ଦାତୁଂ – ଗୂଥଂ, ମୁତ୍ତଂ, ଛାରିକଂ, ମତ୍ତିକ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୬୮) ଏୱଂ ଅହିନା ଦଟ୍ଠକାଲଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତକମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ।

ସମଯୋଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଗଣଭୋଜନେ ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମଯା''ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୨୧୭) ନଯେନ ତଂ ତଂ ସମଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତା ଅନାପତ୍ତିଯୋ, ତା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂଯେୱ ସମଯେ ଅନାପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞଦା।

ଦେସୋଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱରୂପେସୁ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ୱିନଯଧରପଞ୍ଚମେନ ଗଣେନ ଉପସମ୍ପଦ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୫୯) ଏୱଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତାନି ଉପସମ୍ପଦାଦୀନି, ତାନି ତତ୍ଥେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ନ ମଜ୍ଝିମଦେସେ।

ୱସୋଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସାନି ଭେସଜ୍ଜାନୀ''ତି (ମହାୱ। ୨୬୨) ଏୱଂ ୱସାନାମେନ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ , ତଂ ଠପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସୱସଂ ସବ୍ବେସଂ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯୱସାନଂ ତେଲଂ ତଂତଦତ୍ଥିକାନଂ ତେଲପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଭେସଜ୍ଜୋଦିସ୍ସଂ ନାମ – ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜାନୀ''ତି (ମହାୱ। ୨୬୦-୨୬୧) ଏୱଂ ଭେସଜ୍ଜନାମେନ ଅନୁଞ୍ଞାତାନି ଆହାରତ୍ଥଂ ଫରିତୁଂ ସମତ୍ଥାନି ସପ୍ପିନୱନୀତତେଲମଧୁଫାଣିତାନି। ତାନି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଦହୁପୁରେଭତ୍ତଂ ଯଥାସୁଖଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତି ପଚ୍ଚଯେ ଖ୍ୱୁତନଯେନେୱ ସତ୍ତାହଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାନି।

୬୨୪।ସତ୍ତାହାତିକ୍କନ୍ତେ ଅତିକ୍କନ୍ତସଞ୍ଞୀ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ସଚେପି ସାସପମତ୍ତଂ ହୋତି ସକିଂ ୱା ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଗହେତ୍ୱା ଜିୱ୍ହାଯ ସାଯନମତ୍ତଂ

ନିସ୍ସଜ୍ଜିତଙ୍କମେୱ, ପାଚିତ୍ତିୟଞ୍ଚ ଦେସେତଙ୍ଗ।

ନ କାୟିକେନ ପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତଙ୍କନ୍ତି କାୟୋ ୱା କାୟେ ଅରୁ ୱା ନ ମକ୍ଖେତଙ୍ଗ। ତେହି ମକ୍ଖିତାନି କାସାୱକଉରଯଟ୍ଠିଉପାହନପାଦକଥଲିକମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନିପି ଅପରିଭୋଗାନି। "ଦ୍ୱାରୱାତପାନକୱାଟେସୁପି ହତ୍ଥେନ ଗହଣଟ୍ଠାନଂ ନ ମକ୍ଖେତଙ୍କ"ନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। "କସାୱେ ପନ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରୱାତପାନକୱାଟାନି ମକ୍ଖେତଙ୍କାନୀ"ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅନାପତ୍ତି ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତୀତି ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ ସପ୍ପିଞ୍ଚ ତେଲଞ୍ଚ ୱସଞ୍ଚ ମୁଦ୍ଧନିତେଲଂ ୱା ଅବ୍ଭଞ୍ଜନଂ ୱା ମଧୁଂ ଅରୁମକ୍ଖନଂ ଫାଣିତଂ ଘରଧୂପନଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି, ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ଅଧିଟ୍ଠିତତେଲଂ ଅନଧିଟ୍ଠିତତେଲଭାଜନେ ଆକିରିତୁକାମୋ ହୋତି, ଭାଜନେ ଚେ ସୁଖୁମଂ ଛିଦ୍ଦଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ତେଲଂ ପୁରାଣତେଲେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରୀୟତି, ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତଙ୍ଗ। ଅଥ ମହାମୁଖଂ ହୋତି, ସହସାୱ ବହୁତେଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁରାଣତେଲଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି, ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ଅଧିଟ୍ଠିତଗତିକମେୱ ହି ତଂ ହୋତି, ଏତେନ ନୟେନ ଅଧିଟ୍ଠିତତେଲଭାଜନେ ଅନଧିଟ୍ଠିତତେଲାକିରଣମ୍ପି ୱେଦିତଙ୍ଗ।

୬୨୫।ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସନ୍ତକଂ ଏକେନ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଅୱିଭତ୍ତଂ ହୋତି, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ଯେନ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ, ସୋ ଇତରଂ ଭଣତି – "ଆୱୁସୋ, ଇମଂ ତେଲଂ ସତ୍ତାହମତ୍ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ତ୍ୱ"ନ୍ତି। ସୋ ଚ ପରିଭୋଗଂ ନ କରୋତି, କସ୍ସ ଆପତ୍ତି? ନ କସ୍ସଚିପି ଆପତ୍ତି । କସ୍ମା? ଯେନ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ତେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତତ୍ତା, ଇତରସ୍ସ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା।

ୱିନସ୍ସତୀତି ଅପରିଭୋଗଂ ହୋତି। ଚତ୍ତେନାତିଆଦୀସୁ ଯେନ ଚିତ୍ତେନ ଭେସଜ୍ଜଂ ଚତ୍ତଞ୍ଚ ୱନ୍ତଞ୍ଚ ମୁତ୍ତଞ୍ଚ ହୋତି, ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଚତ୍ତଂ ୱନ୍ତଂ ମୁତ୍ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ଚିତ୍ତେନ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନପେକ୍ଖୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ଅନପେକ୍ଖୋ ସାମଣେରସ୍ସ ଦତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ? "ଏୱଂ ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥ"ନ୍ତି ମହାସୁମତ୍ଥେରୋ ଆହ। ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ପନାହ – "ନୟିଦଂ ଯାଚିତଙ୍ଗ, ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ଦିନ୍ନସ୍ସ ହି ପୁନ ପରିଭୋଗେ ଆପତ୍ତିୟେୱ ନତ୍ଥି। ସତ୍ତାହାତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ପନ ପରିଭୋଗେ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥମିଦଂ ୱୁତ୍ତ"ନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ଦିନ୍ନଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ସଚେ ସାମଣେରୋ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ୱା ଅନଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ୱା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନତ୍ଥୁକମ୍ମତ୍ଥଂ ଦଦେୟ୍ୟ, ଗହେତ୍ୱା ନତ୍ଥୁକମ୍ମଂ କାତଙ୍ଗ। ସଚେ ବାଲୋ ହୋତି, ଦାତୁଂ ନ ଜାନାତି, ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱତ୍ତବ୍ବୋ – "ଅତ୍ଥି ତେ, ସାମଣେର, ତେଲ"ନ୍ତି "ଆମ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥୀ"ତି। "ଆହର, ଥେରସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ କରିସ୍ସାମା"ତି। ଏୱମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ, ଅକିରିୟଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାୟକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ,

ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ଭେସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୨୬।ତେନ ସମୟେନାତି ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିକସାଟିକା ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱିସାଖାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ (ମହାୱ। ୩୪୯ ଆଦୟୋ) ଅନୁଞ୍ଞାତା। ପଟିକଚ୍ଚେୱାତି ପୁରେୟେୱ।

୬୨୭।ମାସୋ ସେସୋ ଗିମ୍ହାନନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ଗିମ୍ହମାସାନଂ ଏକୋ ପଚ୍ଛିମମାସୋ ସେସୋ। କତ୍ୱାତି ସିବ୍ବନରଜନକପ୍ପପରିୟୋସାନେନ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା। କରୋନ୍ତେନ ଚ ଏକମେୱ କତ୍ୱା ସମୟେ ଅଧିଟ୍ଠାତଙ୍ଗ, ଦ୍ୱେ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି।

ଅତିରେକମାସେ ସେସେ ଗିମ୍ହାନେତି ଗିମ୍ହାନନାମକେ ଅତିରେକମାସେ ସେସେ।

ଅତିରେକଦ୍ଧମାସେସେସେ ଗିମ୍ହାନେ କତ୍ୱା ନିୱାସେତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଠତ୍ୱା ୱସ୍ସିକସାଟିକାୟ ପରିୟେସନକ୍ଖେତ୍ତଂ କରଣକ୍ଖେତ୍ତଂ ନିୱାସନକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାନକ୍ଖେତ୍ତନ୍ତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଖେତ୍ତଂ, କୁଚ୍ଛିସମୟୋ ପିଟ୍ଠିସମୟୋତି ଦୁୱିଧୋ ସମୟୋ, ପିଟ୍ଠିସମୟଚତୁକ୍କଂ କୁଚ୍ଛିସମୟଚତୁକ୍କନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଚତୁକ୍କାନି ଚ ୱେଦିତଙ୍କାନି।

ତଞ୍ଚ ଜେଟ୍ଠମୂଲପୁଣ୍ଣମାସିଯା ପଚ୍ଛିମପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କାଳପକ୍ଖୁପୋସଥା, ଅଯମେକୋ ଅଦ୍ଧମାସୋ ପରିଯେସନକ୍ଖେତ୍ତଞ୍ଚେୱ କରଣକ୍ଖେତ୍ତଞ୍ଚ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅନ୍ତରେ ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ଅଲଦ୍ଧଂ ପରିଯେସିତୁଂ ଲଦ୍ଧଂ କାତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତି, ନିୱାସେତୁଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଞ୍ଚ ନ ୱଟ୍ଟତି। କାଳପକ୍ଖୁପୋସଥସ୍ସ ପଚ୍ଛିମପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମା, ଅଯମେକୋ ଅଦ୍ଧମାସୋ ପରିଯେସନକରଣନିୱାସନାନଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଖେତ୍ତଂ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅନ୍ତରେ ପରିଯେସିତୁଂ କାତୁଂ ନିୱାସେତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତି, ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂଯେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମାସିଯା ପଚ୍ଛିମପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ପରିଯେସନକରଣନିୱାସନାଧିଟ୍ଠାନାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଖେତ୍ତଂ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅନ୍ତରେ ଅଲଦ୍ଧଂ ପରିଯେସିତୁଂ ଲଦ୍ଧଂ କାତୁଂ ନିୱାସେତୁଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତି। ଇଦଂ ତାୱ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଖେତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାସିଯା ପନ ପଚ୍ଛିମପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଜେଟ୍ଠମୂଲପୁଣ୍ଣମା, ଇମେ ସତ୍ତ ମାସା ପିଟ୍ଠିସମଯୋ ନାମ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅନ୍ତରେ ‘‘କାଲୋ ୱସ୍ସିକସାଟିକାଯା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ସତୁପ୍ପାଦଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱରଂ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ‘‘ଦେଥ ମେ ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱର’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସତୁପ୍ପାଦଂ କତ୍ୱା ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଇମିନାୱ ସିକ୍ଖାପଦେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ । ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପେତଂ ପରିୱାରେ –

‘‘ମାତରଂ ଚୀୱରଂ ଯାଚେ, ନୋ ଚ ସଙ୍ଘେ ପରିଣତଂ;

କେନସ୍ସ ହୋତି ଆପତ୍ତି, ଅନାପତ୍ତି ଚ ଞାତକେ;

ପଞ୍ହା ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା’’ତି। (ପରି। ୪୮୧);

ଅଯଞ୍ହି ପଞ୍ହୋ ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋତି। ଏୱଂ ପିଟ୍ଠିସମଯଚତୁକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଜେଟ୍ଠମୂଲପୁଣ୍ଣମାସିଯା ପନ ପଚ୍ଛିମପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା, ଇମେ ପଞ୍ଚ ମାସା କୁଚ୍ଛିସମଯୋ ନାମ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସତୁପ୍ପାଦଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱରଂ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯେ ମନୁସ୍ସା ପୁବ୍ବେପି ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱରଂ ଦେନ୍ତି, ଇମେ ପନ ସଚେପି ଅତ୍ତନୋ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତା ହୋନ୍ତି, ୱତ୍ତଭେଦୋ ନତ୍ଥି, ତେସୁ ସତୁପ୍ପାଦକରଣସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଇଦଂ ପନ ପକତିଯା ୱସ୍ସିକସାଟିକଦାଯକେସୁପି ହୋତିଯେୱ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସତୁପ୍ପାଦଂ କତ୍ୱା ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତି। ‘‘ନ ୱତ୍ତବ୍ବା ଦେଥ ମେ’’ତି ଇଦଞ୍ହି ପରିଯେସନକାଲେ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତେଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ କୁଚ୍ଛିସମଯଚତୁକ୍କଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନଗ୍ଗୋ କାଯଂ ଓୱସ୍ସାପେତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଉଦକଫୁସିତଗଣନାଯ ଅକତ୍ୱା ନ୍ହାନପରିଯୋସାନୱସେନ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟେନ କାରେତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ୱିୱଟଙ୍ଗଣେ ଆକାସତୋ ପତିତୋଦକେନେୱ ନ୍ହାଯନ୍ତୋ। ନ୍ହାନକୋଟ୍ଠକୱାପିଆଦୀସୁ ଘଟେହି ଆସିତ୍ତୋଦକେନ ୱା ନ୍ହାଯନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି।

ୱସ୍ସଂ ଉକ୍କଡ୍ଢିଯତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେ କତପରିଯେସିତାଯ ୱସ୍ସିକସାଟିକାଯ ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମ ମାସଂ ଖେପେତ୍ୱା ପୁନ ୱସ୍ସାନସ୍ସ ପଠମମାସଂ ଉକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମମାସମେୱ କରୋନ୍ତି, ୱସ୍ସିକସାଟିକା ଧୋୱିତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବା। ଅନଧିଟ୍ଠିତା ଅୱିକପ୍ପିତା ଦ୍ୱେ ମାସେ ପରିହାରଂ ଲଭତି, ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ସଚେ ସତିସମ୍ମୋସେନ ୱା ଅପ୍ପହୋନକଭାୱେନ ୱା ଅକତା ହୋତି, ତେ ଚ ଦ୍ୱେ ମାସେ ୱସ୍ସାନସ୍ସ ଚ ଚାତୁମାସନ୍ତି ଛ ମାସେ ପରିହାରଂ ଲଭତି। ସଚେ ପନ କତ୍ତିକମାସେ କଥିନଂ ଅତ୍ଥରୀଯତି, ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଲଭତି, ଏୱଂ ଦସ ମାସା ହୋନ୍ତି। ତତୋ ପରମ୍ପି ସତିଯା ପଚ୍ଚାସାଯ ମୂଲଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ଠପେନ୍ତସ୍ସ ଏକମାସନ୍ତି ଏୱଂ ଏକାଦସ ମାସେ ପରିହାରଂ ଲଭତି। ସଚେ ପନ ଏକାହଦ୍ୱୀହାଦିୱସେନ ଯାୱ ଦସାହାନାଗତାଯ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ୱା ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚ, କଦା ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାତି ଏତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ନ ୱିଚାରିତଂ। ଲଦ୍ଧଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ନିଟ୍ଠିତା ପନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ଦସାହାତିକ୍କମେ ନିଟ୍ଠିତା ତଦହେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ଦସାହେ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେ ଚୀୱରକାଲଂ ନାତିକ୍କମେତବ୍ବାତି ଅଯଂ ନୋ ଅତ୍ତନୋମତି। କସ୍ମା? ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ; ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ୱସ୍ସାନଂ ଚାତୁମାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ, ତତୋ ପରଂ ୱିକପ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୫୮) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା

ଓସ୍ସଜ୍ଜନାଯିକତୋ ପୁବ୍ବେ ଦସାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ‘‘ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୪୬୨) ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଏକାହଦ୍ୱୀହାଦିୱସେନ ଯାୱ ଦସାହାନାଗତାଯ ଓସ୍ସଜ୍ଜନାଯିକାଯ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ୱା ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ୱା ତଦହୁ ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା, ଦସାହେ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେ ଚୀୱରକାଲଂ ନାତିକ୍କମେତବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ସିଯା ‘‘ୱସ୍ସାନଂ ଚାତୁମାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ‘‘ଚାତୁମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ଯଦା ୱା ତଦା ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଯଦି ଏୱଂ, ‘‘କଣ୍ଡୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦିଂ ଯାୱ ଆବାଧା ଅଧିଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ସାପି, ଚ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମେତବ୍ବା ସିଯା। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ‘‘ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ଅଚଲଂ କାରଣଂ ଲଭିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତବ୍ବଂ। ଅପିଚ କୁରୁନ୍ଦିଯମ୍ପି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାୱସାନେ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘କଦା ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା? ଲଦ୍ଧଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ନିଟ୍ଠିତା ପନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା। ଯଦି ନପ୍ପହୋତି ଯାୱ କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା ପରିହାରଂ ଲଭତୀ’’ତି।

୬୩୦।ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରସ୍ସାତି ଏତଂ ୱସ୍ସିକସାଟିକମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଞ୍ହି ନଗ୍ଗାନଂ କାଯୋୱସ୍ସାପନେ ଅନାପତ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ମହଗ୍ଘୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ନ୍ହାଯନ୍ତସ୍ସ ଚୋରୁପଦ୍ଦୱୋ ଆପଦା ନାମ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ , କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚୀୱରଅଚ୍ଛିନ୍ଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୩୧।ତେନ ସମଯେନାତି ଚୀୱରଅଚ୍ଛିନ୍ଦନସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଯମ୍ପି ତ୍ୟାହନ୍ତି ଯମ୍ପି ତେ ଅହଂ। ସୋ କିର ‘‘ମମ ପତ୍ତଚୀୱରୌପାହନପଚ୍ଚତ୍ଥରଣାନି ୱହନ୍ତୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଚାରିକଂ ପକ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଦାସି। ତେନେୱମାହ। ଅଚ୍ଛିନ୍ଦୀତି ବଲକ୍କାରେନ ଅଗ୍ଗହେସି, ସକସଞ୍ଞାଯ ଗହିତତ୍ତା ପନସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, କିଲମେତ୍ୱା ଗହିତତ୍ତା ଆପତ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତା।

୬୩୩।ସଯଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଏକଂ ଚୀୱରଂ ଏକାବଦ୍ଧାନି ଚ ବହୂନି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତୋ ଏକା ଆପତ୍ତି। ଏକତୋ ଅବଦ୍ଧାନି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଠିତାନି ଚ ବହୂନି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତୋ ‘‘ସଙ୍ଘାଟିଂ ଆହର, ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଆହରା’’ତି ଏୱଂ ଆହରାପଯତୋ ଚ ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ଆପତ୍ତିଯୋ। ‘‘ମଯା ଦିନ୍ନାନି ସବ୍ବାନି ଆହରା’’ତି ୱଦତୋପି ଏକୱଚନେନେୱ ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋ।

ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତି ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ‘‘ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ଆଣାପେତି, ଏକଂ ଦୁକ୍କଟଂ। ଆଣତ୍ତୋ ବହୂନି ଗଣ୍ହାତି, ଏକଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ‘‘ସଙ୍ଘାଟିଂ ଗଣ୍ହ, ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ୱଦତୋ ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ‘‘ମଯା ଦିନ୍ନାନି ସବ୍ବାନି ଗଣ୍ହା’’ତି ୱଦତୋ ଏକୱାଚାଯ ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋ।

୬୩୪।ଅଞ୍ଞଂ ପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମଚୀୱରଂ ଠପେତ୍ୱା ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅନ୍ତମସୋ ସୂଚିମ୍ପି। ୱେଠେତ୍ୱା ଠପିତସୂଚୀସୁପି ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ଦୁକ୍କଟାନି। ସିଥିଲୱେଠିତାସୁ ଏୱଂ। ଗାଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ବଦ୍ଧାସୁ ପନ ଏକମେୱ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୂଚିଘରେ ପକ୍ଖିତ୍ତାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଥୱିକାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସିଥିଲବଦ୍ଧ ଗାଳ୍ହବଦ୍ଧେସୁ ତିକଟୁକାଦୀସୁ ଭେସଜ୍ଜେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୬୩୫।ସୋୱା ଦେତୀତି ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ଇଦଂ ସାରୁପ୍ପ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱା ଦେତି, ଅଥ ୱା ପନ ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ‘ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ କରିସ୍ସତି, ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣିସ୍ସତୀ’ତି ଚୀୱରଂ ଅଦମ୍ହ, ସୋ ଦାନି ତ୍ୱଂ ନ ୱତ୍ତଂ କରୋସି, ନ ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହାସି, ନ ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣାସୀ’’ତି ଏୱମାଦୀନି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ମଞ୍ଞେ ଭଣଥ, ଇଦଂ ୱୋ ଚୀୱର’’ନ୍ତି ଦେତି, ଏୱମ୍ପି ସୋ ୱା ଦେତି। ଦିସାପକ୍କନ୍ତଂ ୱା ପନ ଦହରଂ ‘‘ନିୱତ୍ତେଥ ନ’’ନ୍ତି ଭଣତି, ସୋ ନ ନିୱତ୍ତତି। ଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ରୁନ୍ଧଥାତି, ଏୱଂ ଚେ ନିୱତ୍ତତି, ସାଧୁ। ସଚେ ‘‘ପତ୍ତଚୀୱରତ୍ଥାଯ ମଞ୍ଞେ ତୁମ୍ହେ ଭଣଥ, ଗଣ୍ହଥ ନ’’ନ୍ତି ଦେତି। ଏୱମ୍ପି ସୋ ୱା ଦେତି, ୱିବ୍ଭନ୍ତଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ‘ୱତ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’ତି ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଅଦମ୍ହ, ସୋ ଦାନି ତ୍ୱଂ ୱିବ୍ଭମିତ୍ୱା ଚରସୀ’’ତି ୱଦତି। ଇତରୋ ‘‘ଗଣ୍ହଥ ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି ଦେତି, ଏୱମ୍ପି ସୋ ୱା ଦେତି। ‘‘ମମ ସନ୍ତିକେ ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସେୱ ଦେମି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ନ ଦେମି। ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ଦେମି, ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ନ ଦେମି, ଧମ୍ମଂ ପରିଯାପୁଣନ୍ତସ୍ସେୱ ଦେମି, ଅପରିଯାପୁଣନ୍ତସ୍ସ ନ ଦେମି, ଅୱିବ୍ଭମନ୍ତସ୍ସେୱ ଦେମି, ୱିବ୍ଭମନ୍ତସ୍ସ ନ ଦେମୀ’’ତି ଏୱଂ ପନ ଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଦଦତୋ ଦୁକ୍କଟଂ। ଆହରାପେତୁଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି। ଚଜିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ – କାଯଚିତ୍ତତୋ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ଦୁକ୍ଖୱେଦନନ୍ତି।

ଚୀୱରଅଚ୍ଛିନ୍ଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସୁତ୍ତୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୩୬।ତେନସମଯେନାତି ସୁତ୍ତୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଖୋମନ୍ତି ଖୋମୱାକେହି କତସୁତ୍ତଂ। କପ୍ପାସିକନ୍ତି କପ୍ପାସତୋ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। କୋସେଯ୍ୟନ୍ତି କୋସିଯଂସୁହି କନ୍ତିତ୍ୱା କତସୁତ୍ତଂ। କମ୍ବଲନ୍ତି ଏଳକଲୋମସୁତ୍ତଂ। ସାଣନ୍ତି ସାଣୱାକସୁତ୍ତଂ। ଭଙ୍ଗନ୍ତି ପାଟେକ୍କଂ ୱାକସୁତ୍ତମେୱାତି ଏକେ। ଏତେହି ପଞ୍ଚହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତସୁତ୍ତଂ ପନ ‘‘ଭଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱାଯାପେତି ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ସଚେ ତନ୍ତୱାଯସ୍ସ ତୁରିୱେମାଦୀନି ନତ୍ଥି, ତାନି ‘‘ଅରଞ୍ଞତୋ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱାସିଂ ୱା ଫରସୁଂ ୱା ନିସେତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଂ ଯଂ ଉପକରଣତ୍ଥାଯ ୱା ଚୀୱରୱାଯନତ୍ଥାଯ ୱା କରୋତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ତନ୍ତୱାଯସ୍ସ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଦୀଘତୋ ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତେ ତିରିଯଞ୍ଚ ହତ୍ଥମତ୍ତେ ୱୀତେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନ ‘‘ଯାୱ ପରିଯୋସାନଂ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ଫଲକେ ଫଲକେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂ ଇଦମେୱ ପମାଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମଞ୍ହି ଚୀୱରସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି।

ଅପିଚେତ୍ଥ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ସୁତ୍ତଂ ତାୱ ସାମଂ ୱିଞ୍ଞାପିତଂ ଅକପ୍ପିଯଂ, ସେସଂ ଞାତକାଦିୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କପ୍ପିଯଂ। ତନ୍ତୱାଯୋପି ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଲଦ୍ଧୋ ଅକପ୍ପିଯୋ, ସେସୋ କପ୍ପିଯୋ। ତତ୍ଥ ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତଂ ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ତେନେୱ ପନ କପ୍ପିଯସୁତ୍ତଂ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ଯଥା ପୁବ୍ବେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ, ଏୱଂ ଦୁକ୍କଟଂ। ତେନେୱ କପ୍ପିଯଂ ଅକପ୍ପିଯଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ଯଦି ପଚ୍ଛିମଚୀୱରପ୍ପମାଣେନ ଏକୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ସୁଦ୍ଧକପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯୋ, ଏକୋ ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯୋତି ଏୱଂ କେଦାରବଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଚୀୱରଂ ହୋତି, ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯେ ପରିଚ୍ଛେଦେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଇତରସ୍ମିଂ ତଥେୱ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯଦି ତତୋ ଊନପରିଚ୍ଛେଦା ହୋନ୍ତି, ଅନ୍ତମସୋ ଅକ୍ଖିମଣ୍ଡଲପ୍ପମାଣାପି, ସବ୍ବପରିଚ୍ଛେଦେସୁ ପରିଚ୍ଛେଦଗଣନାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଥ ଏକନ୍ତରିକେନ ୱା ସୁତ୍ତେନ ଦୀଘତୋ ୱା କପ୍ପିଯଂ ତିରିଯଂ ଅକପ୍ପିଯଂ କତ୍ୱା ୱୀତଂ ହୋତି, ଫଲକେ ଫଲକେ ଦୁକ୍କଟଂ। କପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନପି ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତଂ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ଯଥା ପୁବ୍ବେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ, ଏୱଂ ଦୁକ୍କଟଂ। ତେନେୱ କପ୍ପିଯଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିଯଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ସଚେ ପଚ୍ଛିମଚୀୱରପ୍ପମାଣା ଊନକା ୱା ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦା ହୋନ୍ତି, ତେସୁ ପରିଚ୍ଛେଦଗଣନାଯ ଦୁକ୍କଟଂ। କପ୍ପିଯସୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦେସୁ ଅନାପତ୍ତି। ଅଥ ଏକନ୍ତରିକେନ ୱା ସୁତ୍ତେନ ଦୀଘତୋ ୱା କପ୍ପିଯଂ ତିରିଯଂ ଅକପ୍ପିଯଂ କତ୍ୱା ୱୀତଂ ହୋତି, ଫଲକେ ଫଲକେ ଦୁକ୍କଟଂ।

ଯଦି ପନ ଦ୍ୱେ ତନ୍ତୱାଯା ହୋନ୍ତି, ଏକୋ କପ୍ପିଯୋ ଏକୋ ଅକପ୍ପିଯୋ, ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିଯଂ, ତେ ଚେ ୱାରେନ ୱିନନ୍ତି, ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ୱୀତେ ଫଲକେ ଫଲକେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଊନତରେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଇତରେନ ୱୀତେ ଉଭଯତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ଦ୍ୱେପି ୱେମଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକତୋ ୱିନନ୍ତି, ଫଲକେ ଫଲକେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଅଥ ସୁତ୍ତଂ କପ୍ପିଯଂ, ଚୀୱରଞ୍ଚ କେଦାରବଦ୍ଧାଦୀହି ସପରିଚ୍ଛେଦଂ, ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ୱୀତେ ପରିଚ୍ଛେଦେ ପରିଚ୍ଛେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଇତରେନ ୱୀତେ ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ଦ୍ୱେପି ୱେମଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକତୋ ୱିନନ୍ତି, ଫଲକେ ଫଲକେ ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଥ ସୁତ୍ତମ୍ପି କପ୍ପିଯଞ୍ଚ ଅକପ୍ପିଯଞ୍ଚ, ତେ ଚେ ୱାରେନ ୱିନନ୍ତି, ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯେସୁ ପଚ୍ଛିମଚୀୱରପ୍ପମାଣେସୁ ପରିଚ୍ଛେଦେସୁ ୱୀତେସୁ ପରିଚ୍ଛେଦଗଣନାଯ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଊନକତରେସୁ କପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯେସୁ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ। କପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯେସୁ ପମାଣଯୁତ୍ତେସୁ ୱା ଊନକେସୁ ୱା ଦୁକ୍କଟମେୱ। କପ୍ପିଯସୁତ୍ତମଯେସୁ ଅନାପତ୍ତି।

ଅଥ ଏକନ୍ତରିକେନ ୱା ସୁତ୍ତେନ ଦୀଘତୋ ୱା ଅକପ୍ପିଯଂ ତିରିଯଂ କପ୍ପିଯଂ କତ୍ୱା ୱିନନ୍ତି, ଉଭୋପି ୱା ତେ ୱେମଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକତୋ ୱିନନ୍ତି, ଅପରିଚ୍ଛେଦେ ଚୀୱରେ ଫଲକେ ଫଲକେ ଦୁକ୍କଟଂ, ସପରିଚ୍ଛେଦେ ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ଦୁକ୍କଟାନୀତି। ଅଯଂ ପନ ଅତ୍ଥୋ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅପାକଟୋ, ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ ପାକଟୋ। ଇଧ ସବ୍ବାକାରେନେୱ ପାକଟୋ।

ସଚେ ସୁତ୍ତମ୍ପି କପ୍ପିଯଂ, ତନ୍ତୱାଯୋପି କପ୍ପିଯୋ ଞାତକପ୍ପୱାରିତୋ ୱା ମୂଲେନ ୱା ପଯୋଜିତୋ, ୱାଯାପନପଚ୍ଚଯା ଅନାପତ୍ତି। ଦସାହାତିକ୍କମନପଚ୍ଚଯା ପନ ଆପତ୍ତିଂ ରକ୍ଖନ୍ତେନ ୱିକପ୍ପନୁପଗପ୍ପମାଣମତ୍ତେ ୱୀତେ ତନ୍ତେ ଠିତଂଯେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ଦସାହାତିକ୍କମେନ ନିଟ୍ଠାପିଯମାନଞ୍ହି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ଭୱେଯ୍ୟାତି। ଞାତକାଦୀହି ତନ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା’’ତି ନିଯ୍ୟାତିତେପି ଏସେୱ

ନଯୋ।

ସଚେ ତନ୍ତୱାୟୋ ଏୱଂ ପଯୋଜିତୋ ୱା ସଯଂ ଦାତୁକାମୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରଂ ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ ୱାଯିତ୍ୱା ଠପେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦତି, ଭିକ୍ଖୁ ଚ ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦିୱସତୋ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ।

ସଚେ ପନ ତନ୍ତୱାୟୋ ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରଂ ୱାଯିତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଥେୱ କରୋତି, ତେନ ପେସିତଭିକ୍ଖୁ ପନ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ଆରୋଚେତି, ଅଞ୍ଞୋ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରଂ ନିଟ୍ଠିତ’’ନ୍ତି ଆରୋଚେତି, ଏତସ୍ସ ଆରୋଚନଂ ନ ପମାଣଂ। ଯଦା ପନ ତେନ ପେସିତୋଯେୱ ଆରୋଚେତି, ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ।

ସଚେ ତନ୍ତୱାୟୋ ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଚୀୱରଂ ୱାଯିତ୍ୱା କସ୍ସଚି ହତ୍ଥେ ପହିଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଥେୱ କରୋତି, ଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତଭିକ୍ଖୁ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣେ ଠପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ନ ଆରୋଚେତି, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଭଣତି ‘‘ଅପି, ଭନ୍ତେ, ଅଧୁନା ଆଭତଂ ଚୀୱରଂ ସୁନ୍ଦର’’ନ୍ତି? ‘‘କୁହିଂ, ଆୱୁସୋ, ଚୀୱର’’ନ୍ତି? ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପେସିତ’’ନ୍ତି। ଏତସ୍ସପି ୱଚନଂ ନ ପମାଣଂ। ଯଦା ପନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚୀୱରଂ ଦେତି, ଲଦ୍ଧଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କାମଯତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ସଚେ ପନ ୱାଯାପନମୂଲଂ ଅଦିନ୍ନଂ ହୋତି, ଯାୱ କାକଣିକମତ୍ତମ୍ପି ଅୱସିଟ୍ଠଂ, ତାୱ ରକ୍ଖତି।

୬୪୦।ଅନାପତ୍ତି ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବେତୁନ୍ତି ଚୀୱରସିବ୍ବନତ୍ଥାଯ ସୁତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଯୋଗେତିଆଦୀସୁପି ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ଆଯୋଗାଦିନିମିତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ସୁତ୍ତୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାପେସକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୪୧।ତେନ ସମଯେନାତି ମହାପେସକାରସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ ଧାରଯିତ୍ୱାତି ସୁତ୍ତଂ ତୁଲେତ୍ୱା ପଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା। ଅପ୍ପିତନ୍ତି ଘନଂ। ସୁୱୀତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ୱୀତଂ, ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ସମଂ କତ୍ୱା ୱୀତଂ। ସୁପ୍ପୱାଯିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ପୱାଯିତଂ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ସମଂ କତ୍ୱା ତନ୍ତେ ପସାରିତଂ। ସୁୱିଲେଖିତନ୍ତି ଲେଖନିଯା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଲିଖିତଂ। ସୁୱିତଚ୍ଛିତନ୍ତି କୋଚ୍ଛେନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିତଚ୍ଛିତଂ, ସୁନିଦ୍ଧୋତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିବଦ୍ଧନ୍ତି ୱେକଲ୍ଲଂ । ତନ୍ତେତି ତନ୍ତେ ଦୀଘତୋ ପସାରଣେଯେୱ ଉପନେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୪୨।ତତ୍ର ଚେ ସୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଯତ୍ର ଗାମେ ୱା ନିଗମେ ୱା ତେ ତନ୍ତୱାଯା ତତ୍ର। ୱିକପ୍ପଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ୱିସିଟ୍ଠଂ କପ୍ପଂ ଅଧିକୱିଧାନଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ପାଳିଯଂ ପନ ଯେନାକାରେନ ୱିକପ୍ପଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଇଦଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଧମ୍ମମ୍ପି ଭଣତୀତି ଧମ୍ମକଥମ୍ପି କଥେତି, ‘‘ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଆଯତଂ ୱା ୱିତ୍ଥତଂ ୱା ଅପ୍ପିତଂ ୱା’’ତି ସୁତ୍ତୱଡ୍ଢନଆକାରମେୱ ଦସ୍ସେତି।

ପୁବ୍ବେଅପ୍ପୱାରିତୋତି ଚୀୱରସାମିକେହି ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପୱାରିତୋ ହୁତ୍ୱା। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ, କିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ,

ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ମହାପେସକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୪୬-୯।ତେନ ସମଯେନାତି ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ଦସାହାନାଗତନ୍ତି ଦସ ଅହାନି ଦସାହଂ, ତେନ ଦସାହେନ ଅନାଗତା ଦସାହାନାଗତା, ଦସାହେନ ଅସମ୍ପତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ, ତଂ ଦସାହାନାଗତଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗୱସେନ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ତେନେୱସ୍ସ

ପଦଭାଜନେ ‘‘ଦସାହାନାଗତାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୱାରଣାଯାତି ଇଦଂ ପନ ଯା ସା ଦସାହାନାଗତାତି ୱୁତ୍ତା, ତଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ ଅନୁପଯୋଗୱଚନଂ।

କତ୍ତିକତେମାସିକପୁଣ୍ଣମନ୍ତି ପଠମକତ୍ତିକତେମାସିକପୁଣ୍ଣମଂ। ଇଧାପି ପଠମପଦସ୍ସ ଅନୁପଯୋଗତ୍ତା ପୁରିମନଯେନେୱ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘‘ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଠମମହାପୱାରଣା ଦସାହାନାଗତା’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସଚେପି ତାନି ଦିୱସାନି ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ‘ଅଚ୍ଚେକଂ ଇଦ’ନ୍ତି ଜାନମାନେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସବ୍ବମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତେନ ପୱାରଣାମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖପଞ୍ଚମିତୋ ପଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ନିଧାନକାଲୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। କାମଞ୍ଚେସ ‘‘ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନାୱ ସିଦ୍ଧୋ, ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ପନ ଅପୁବ୍ବଂ ୱିଯ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ଠପିତଂ।

ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରନ୍ତି ଅଚ୍ଚାଯିକଚୀୱରଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ପନ ଅଚ୍ଚାଯିକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସେନାଯ ୱା ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧାତି ଇମିନା ସଦ୍ଧାମତ୍ତକମେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ପସାଦୋତି ଇମିନା ସୁପ୍ପସନ୍ନା ବଲୱସଦ୍ଧା। ଏତଂ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରଂ ନାମାତି ଏତଂ ଇମେହି କାରଣେହି ଦାତୁକାମେନ ଦୂତଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା ସଯଂ ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଆରୋଚିତଂ ଚୀୱରଂ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରଂ ନାମ ହୋତୀ। ଛଟ୍ଠିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅନଚ୍ଚେକଚୀୱରମ୍ପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଠପିତଚୀୱରମ୍ପି ଏତଂ ପରିହାରଂ ଲଭତିଯେୱ।

ସଞ୍ଞାଣଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି କିଞ୍ଚି ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଠପେତବ୍ବଂ। କସ୍ମା ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ? ଯଦି ହି ତଂ ପୁରେ ପୱାରଣାଯ ୱିଭଜନ୍ତି। ଯେନ ଗହିତଂ, ତେନ ଛିନ୍ନୱସ୍ସେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ହୋତି, ତଂ ଚୀୱରଂ ସଙ୍ଘିକମେୱ ହୋତି। ତତୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସୁଖଂ ଦାତୁଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

୬୫୦।ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରେ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସଞ୍ଞୀତି ଏୱମାଦି ୱିଭଜିତ୍ୱା ଗହିତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ଅୱିଭତ୍ତଂ ହୋତି, ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଭଣ୍ଡାଗାରେ, ଚୀୱରସମଯାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତି। ଇତି ଅତିରେକଚୀୱରସ୍ସ ଦସାହଂ ପରିହାରୋ। ଅକତସ୍ସ ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱରସ୍ସ ଅନତ୍ଥତେ କଥିନେ ପଞ୍ଚ ମାସା, ୱସ୍ସେ ଉକ୍କଡ୍ଢିତେ ଛ ମାସା, ଅତ୍ଥତେ କଥିନେ ଅପରେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସା। ହେମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମେ ଦିୱସେ ମୂଲଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ଅପରୋପି ଏକୋ ମାସୋତି ଏକାଦସ ମାସା ପରିହାରୋ। ସତିଯା ପଚ୍ଚାସାଯ ମୂଲଚୀୱରସ୍ସ ଏକୋ ମାସୋ, ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସ୍ସ ଅନତ୍ଥତେ କଥିନେ ଏକାଦସଦିୱସାଧିକୋ ମାସୋ, ଅତ୍ଥତେ କଥିନେ ଏକାଦସଦିୱସାଧିକା ପଞ୍ଚ ମାସା, ତତୋ ପରଂ ଏକଦିୱସମ୍ପି ପରିହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅନଚ୍ଚେକଚୀୱରେତି ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସଦିସେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ – ଅକିରିଯଂ, ନୋସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ସାସଙ୍କସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୫୨।ତେନସମଯେନାତି ସାସଙ୍କସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ଆରଞ୍ଞକେସୂତି ତେ ପୁବ୍ବେପି ଅରଞ୍ଞେଯେୱ ୱିହରିଂସୁ। ଦୁବ୍ବଲଚୀୱରତ୍ତା ପନ ପଚ୍ଚଯୱସେନ ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ନିପ୍ପଲିବୋଧା ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଆରଞ୍ଞକେସୁ ସେନାସନେସୁ ୱିହରନ୍ତି। କତ୍ତିକଚୋରକାତି କତ୍ତିକମାସେ ଚୋରା। ପରିପାତେନ୍ତୀତି ଉପଦ୍ଦୱନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଧାୱିତ୍ୱା ଉତ୍ତାସେନ୍ତି ପଲାପେନ୍ତି। ଅନ୍ତରଘରେ ନିକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି ଅନ୍ତୋଗାମେ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ। ଭଗୱା ଯସ୍ମା ପଚ୍ଚଯା ନାମ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଦୁଲ୍ଲଭା, ସଲ୍ଲେଖୱା ହି ଭିକ୍ଖୁ ମାତରମ୍ପି ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ଚୀୱରଗୁତ୍ତତ୍ଥଂ ଅନ୍ତରଘରେ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ଅନୁଜାନାତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ଅନୁରୂପତ୍ତା ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ନ ପଟିକ୍ଖିପି।

୬୫୩।ଉପୱସ୍ସଂ ଖୋ ପନାତି ଏତ୍ଥ ଉପୱସ୍ସନ୍ତି ଉପୱସ୍ସ; ଉପୱସିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ହି ଏତ୍ଥ ଅନୁନାସିକୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିତ୍ୱା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ସ ଚ ପଦସ୍ସ ‘‘ତଥାରୂପେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ସେନାସନେସୁ ୱିହରନ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିତ୍ୱା ଚ ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମପରିଯୋସାନକାଲଂ ଯାନି ଖୋ ପନ ତାନି ଆରଞ୍ଞକାନି ସେନାସନାନି ସାସଙ୍କସମ୍ମତାନି ସପ୍ପଟିଭଯାନି; ତଥାରୂପେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ସେନାସନେସୁ ୱିହରନ୍ତୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ତିଣ୍ଣଂ ଚୀୱରାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଚୀୱରଂ ଅନ୍ତରଘରେ ନିକ୍ଖିପେଯ୍ଯାତି। ଯସ୍ମା ପନ ଯୋ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଯାୱ ପଠମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମଂ ୱସତି, ସୋ ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଇଦଂ ଅତିଗହନଂ

ବ୍ୟଞ୍ଜନଓିଚାରଣଂ ଅକତ୍ୱା ପଦଭାଜନେ କେଓଲଂ ଚୀଓରନିକ୍ଖେପାରହଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଓୁଟ୍ଠଓସ୍ସାନ''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସାପି ''ଭିକ୍ଖୁ ସେନାସନେସୁ ଓିହରନ୍ତୋ''ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଯଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ''ଓୁଟ୍ଠଓସ୍ସାନଂ ଭିକ୍ଖୁ ସେନାସନେସୁ ଓିହରନ୍ତୋ''ତି ଏଓରୂପାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଯୋ କୋଚି ଭିକ୍ଖୂତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅରଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଓଣ୍ଣନାଯଂ ଓୁତ୍ତଂ। ଅଯଂ ପନ ଓିସେସୋ – ସଚେ ଓିହାରୋ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି, ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଓ ଓିହାରପରିକ୍ଖେପା ମିନିତବ୍ବଂ। ସଚେ ଓିହାରୋ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତି, ଯଂ ସବ୍ବପଠମଂ ସେନାସନଂ ଓା ଭତ୍ତସାଲା ଓା ଧୁଓସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନଂ ଓା ବୋଧିଓା ଚେତିଯଂ ଓା ଦୂରେ ଚେପି ସେନାସନତୋ ହୋତି, ତଂ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ମିନିତବ୍ବଂ। ସଚେପି ଆସନ୍ନେ ଗାମୋ ହୋତି, ଓିହାରେ ଠିତେହି ଘରମାନୁସକାନଂ ସଦ୍ଦୋ ସୂଯତି, ପବ୍ବତନଦୀଆଦୀହି ପନ ଅନ୍ତରିତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଉଜୁଂ ଗନ୍ତୁଂ, ଯୋ ତସ୍ସ ପକତିମଗ୍ଗୋ ହୋତି, ସଚେପି ନାଓାଯ ସଞ୍ଚରିତବ୍ବୋ, ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗାମତୋ ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଯୋ ଆସନ୍ନଗାମସ୍ସ ଅଙ୍ଗସମ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ତତୋ ତତୋ ମଗ୍ଗଂ ପିଦହତି, ଅଯଂ ''ଧୁତଙ୍ଗଚୋରୋ''ତି ଓେଦିତବ୍ବୋ।

ସାସଙ୍କସମ୍ମତାନୀତି ''ସାସଙ୍କାନୀ''ତି ସମ୍ମତାନି; ଏଓଂ ସଞ୍ଞାତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ଯେନ କାରଣେନ ତାନି ସାସଙ୍କସମ୍ମତାନି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଆରାମେ ଆରାମୂପଚାରେ''ତିଆଦି ଓୁତ୍ତଂ।

ସହ ପଟିଭଯେନ ସପ୍ପଟିଭଯାନି, ସନ୍ନିହିତବଲଓଭଯାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦଭାଜନେ ପନ ଯେନ କାରଣେନ ତାନି ସପ୍ପଟିଭଯାନି; ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଆରାମେ ଆରାମୂପଚାରେ''ତିଆଦି ଓୁତ୍ତଂ।

ସମନ୍ତା ଗୋଚରଗାମେ ନିକ୍ଖିପେଯ୍ୟାତି ଆରଞ୍ଞକସ୍ସ ସେନାସନସ୍ସ ସମନ୍ତା ସବ୍ବଦିସାଭାଗେସୁ ଅତ୍ତନା ଅଭିରୁଚିତେ ଗୋଚରଗାମେ ସତିଯା ଅଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ନିକ୍ଖିପେଯ୍ୟ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି – ପୁରିମିକାଯ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ମହାପଓାରଣାଯ ପଓାରିତୋ ହୋତି, ଇଦମେକଂ ଅଙ୍ଗଂ। ସଚେ ପଚ୍ଛିମିକାଯ ଓା ଉପଗତୋ ହୋତି ଛିନ୍ନଓସ୍ସୋ ଓା, ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଲଭତି। କତ୍ତିକମାସୋଯେଓ ହୋତି, ଇଦଂ ଦୁତିଯଂ ଅଙ୍ଗଂ। କତ୍ତିକମାସତୋ ପରଂ ନ ଲଭତି, ପଞ୍ଚଧନୁସତିକଂ ପଚ୍ଛିମମେଓ ପମାଣଯୁତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ହୋତି, ଇଦଂ ତତିଯଂ ଅଙ୍ଗଂ। ଊନପ୍ପମାଣେ ଓା ଗାଓୁତତୋ ଅତିରେକପ୍ପମାଣେ ଓା ନ ଲଭତି, ଯତ୍ର ହି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପୁନ ଓିହାରଂ ଭତ୍ତଓେଲାଯଂ ସକ୍କା ଆଗନ୍ତୁଂ, ତଦେଓ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ନିମନ୍ତିତୋ ପନ ଅଦ୍ଧଯୋଜନମ୍ପି ଯୋଜନମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଓସିତୁଂ ପଚ୍ଚେତି, ଇଦମପ୍ପମାଣଂ। ସାସଙ୍କସପ୍ପଟିଭଯମେଓ ହୋତି, ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଅଙ୍ଗଂ। ଅନାସଙ୍କଅପ୍ପଟିଭଯେ ହି ଅଙ୍ଗଯୁତ୍ତେପି ସେନାସନେ ଓସନ୍ତୋ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଲଭତୀତି।

ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭିକ୍ଖୁସମ୍ମୁତିଯାତି ଯା ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦେ କୋସମ୍ବକସମ୍ମୁତି (ପାରା। ୪୭୫) ଅନୁଞ୍ଞାତା ତସ୍ସା ସମ୍ମୁତିଯା ଅଞ୍ଞତ୍ର; ସଚେ ସା ଲଦ୍ଧା ହୋତି, ଛାରତ୍ତାତିରେକମ୍ପି ଓିପ୍ପଓସିତୁଂ ଓଟ୍ଟତି।

ପୁନ ଗାମସୀମଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱାତି ସଚେ ଗୋଚରଗାମତୋ ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ସେନାସନଂ; ଅଯଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମଦିସଂ ଗତୋ ହୋତି, ସେନାସନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଗାମସୀମମ୍ପି ଓକ୍କମିତ୍ୱା ସଭାଯଂ ଓା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଓା ଓସିତ୍ୱା ଚୀଓରପ୍ପଓତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ପକ୍କମିତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଓଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ତତ୍ଥେଓ ଠିତେନ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତବ୍ବଂ, ଅତିରେକଚୀଓରଟ୍ଠାନେ ଠସ୍ସତୀତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେଓ।

କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ – କାଯଓାଚତୋ କାଯଓାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, ଅକିରିଯା, ନୋସଞ୍ଞାଓିମୋକ୍ଖଂ, ଅଚିତ୍ତକଂ, ପଣ୍ଣତ୍ତିଓଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମଓଚୀକମ୍ମଂ, ତିଚିତ୍ତଂ, ତିଓେଦନନ୍ତି।

ସାସଙ୍କସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପରିଣତସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୬୫୭।ତେନ ସମଯେନାତି ପରିଣତସିକ୍ଖାପଦଂ। ତତ୍ଥ ପୂଗସ୍ସାତି ସମୂହସ୍ସ; ଧମ୍ମଗଣସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଯତ୍ତନ୍ତି ପଟିଯାଦିତଂ। ବହୂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭତ୍ତାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ବହୂନି ଭତ୍ତାନି ଅନେକାନି ଲାଭମୁଖାନି; ନ ସଙ୍ଘସ୍ସ କେନଚି ପରିହାନୀତି ଦୀପେନ୍ତି। ଓଣୋଜେଥାତି ଦେଥ। କିଂ ପନେଓଂ ଓତ୍ତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି

କସ୍ମା ନ ୱଟ୍ଟତି? ଅଯଞ୍ହି ଅଭିହଟଭିକ୍ଖା ଅଭିହରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଓକାସେ ସଙ୍ଘସ୍ସତ୍ଥାଯ ପଟିଯତ୍ତା ଅଭିହଟପଟିଯତ୍ତେ ଚ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଠପିତଭାଗେ ଚ ପଯୁତ୍ତୱାଚା ନାମ ନତ୍ଥି।

୬୫୮।ସଙ୍ଘିକନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକଂ। ସୋ ହି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତତ୍ତା ହତ୍ଥଂ ଅନାରୂଳ୍ହୋପି ଏକେନ ପରିଯାଯେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକୋ ହୋତି, ପଦଭାଜନେ ପନ ''ସଙ୍ଘିକଂ ନାମ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ହୋତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋୱ ସଙ୍ଘିକଂ ଦସ୍ସିତଂ। ଲାଭନ୍ତି ପଟିଲଭିତବ୍ବୱତ୍ଥୁଂ ଆହ। ତେନେୱସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସେ ''ଚୀୱରମ୍ପୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଣତନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପୋଣଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପବ୍ଭାରଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତଂ। ଯେନ ପନ କାରଣେନ ସୋ ପରିଣତୋ ହୋତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଦସ୍ସାମ କରିସ୍ସାମାତି ୱାଚା ଭିନ୍ନା ହୋତୀ''ତି ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୬୫୯।ପଯୋଗେଦୁକ୍କଟନ୍ତି ପରିଣତଲାଭସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମନପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ, ପଟିଲାଭେନ ତସ୍ମିଂ ହତ୍ଥଂ ଆରୂଳ୍ହେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ। ସଚେ ପନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ହୋତି, ତଂ ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ଯୋପି ଆରାମିକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଖାଦତି, ଭଣ୍ଡଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ। ପରିଣତଂ ପନ ସହଧମ୍ମିକାନଂ ୱା ଗିହୀନଂ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ମାତୁସନ୍ତକମ୍ପି ''ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ଦେହୀ''ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ''ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେହୀ''ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପରିଣାମେନ୍ତସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିକପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଏକଂ ପତ୍ତଂ ୱା ଚୀୱରଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ, ଏକଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପରିଣାମେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚେୱ ସୁଦ୍ଧିକପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ। ଏସେୱ ନଯୋ ବହୂସୁ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ଆପତ୍ତିଂ, ସୁଦ୍ଧିକେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ;

ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଏକତୋ;

ପଞ୍ହା ମେସା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତା''ତି। (ପରି। ୪୮୦);

ଅଯଞ୍ହି ପରିଣାମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋ। ଯୋପି ୱସ୍ସିକସାଟିକସମଯେ ମାତୁଘରେପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତଂ ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପରସ୍ସ ପରିଣାମେତି, ସୁଦ୍ଧିକପାଚିତ୍ତିଯଂ। ମନୁସ୍ସା ''ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ସପ୍ପିତେଲାଦୀନି ଆହରନ୍ତି, ଗିଲାନୋ ଚେପି ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଯାଚତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ସଚେ ପନ ସୋ ''ତୁମ୍ହାକଂ ସପ୍ପିଆଦୀନି ଆଭଟାନି ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଆମ, ଅତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମଯ୍ହମ୍ପି ଦେଥା''ତି ୱଦତି, ୱଟ୍ଟତି। ଅଥାପି ନଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତଂ ଉପାସକା ୱଦନ୍ତି – ''ସଙ୍ଘୋପି ଅମ୍ହେହି ଦିନ୍ନମେୱ ଲଭତି; ଗଣ୍ହଥ, ଭନ୍ତେ''ତି ଏୱମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

୬୬୦।ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତଂ ଅଞ୍ଞସଙ୍ଘସ୍ସାତି ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱିହାରଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ମହାୱିହାରେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେଥା''ତି ପରିଣାମେତି ।

ଚେତିଯସ୍ସ ୱାତି ''କିଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନେନ, ଚେତିଯସ୍ସପୂଜଂ କରୋଥା''ତି ଏୱଂ ଚେତିଯସ୍ସ ୱା ପରିଣାମେତି।

ଚେତିଯସ୍ସପରିଣତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିଯମେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଚେତିଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ରୋପିତମାଲାୱଚ୍ଛତୋ ଅଞ୍ଞଚେତିଯମ୍ହି ପୁପ୍ଫମ୍ପି ଆରୋପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏକସ୍ସ ଚେତିଯସ୍ସ ପନ ଛତ୍ତଂ ୱା ପଟାକଂ ୱା ଆରୋପେତ୍ୱା ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ସେସଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚେତିଯସ୍ସ ଦାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପରିଣତନ୍ତି ଅନ୍ତମସୋ ସୁନଖସ୍ସାପି ପରିଣତଂ ''ଇମସ୍ସ ସୁନଖସ୍ସ ମା ଦେହି, ଏତସ୍ସ ଦେହୀ''ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପରିଣାମେତି, ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ପନ ଦାଯକା ''ମଯଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଦାତୁକାମା, ଚେତିଯସ୍ସ ପୂଜଂ କାତୁକାମା, ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିକ୍ଖାରଂ ଦାତୁକାମା, ତୁମ୍ହାକଂ ରୁଚିଯା ଦସ୍ସାମ; ଭଣଥ, କତ୍ଥ ଦେମା''ତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ''ଯତ୍ଥ ଇଚ୍ଛଥ, ତତ୍ଥ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବା। ସଚେ ପନ କେୱଲଂ ''କତ୍ଥ ଦେମା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ପାଳିଯଂ ଆଗତନଯେନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ – କାଯଚିତ୍ତତୋ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତି, କିରିଯଂ, ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖଂ, ସଚିତ୍ତକଂ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମଂ, ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ, ତିୱେଦନନ୍ତି।

ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାଯ

ପରିଣତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ପଠମୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାରାଜିକକଣ୍ଡ-ଅଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।